

Dios Cũ Cauetibujũ Cũrĩcã Tuti

Carapana New Testament

This Bible is copyrighted by Wycliffe Bible Translators (Wycliffe.org) and is printed with permission by the Digital Bible Society (dbs.org) for non-commercial use.

This Bible is available for free download in a variety of digital formats at dbs.org/bibles.

SAN MATEO.....	4
SAN MARCOS.....	51
SAN LUCAS.....	79
SAN JUAN	128
LOS HECHOS.....	164
ROMANOS.....	205
1 CORINTIOS	226
2 CORINTIOS	246
GÁLATAS	259
EFESIOS	267
FILIPENSES.....	274
COLOSENSES	279
1 TESALONICENSES	284
2 TESALONICENSES	288
1 TIMOTEO.....	291
2 TIMOTEO.....	298
TITO	303
FILEMÓN	306
HEBREOS.....	308
SANTIAGO	322
1 SAN PEDRO.....	327
2 SAN PEDRO.....	334
1 SAN JUAN	338
2 SAN JUAN	343
3 SAN JUAN	344
SAN JUDAS	345
EL APOCALIPSIS	347

SAN MATEO

Los antepasados de Jesucristo

(Lc 3.23-38)

1 Jesucristo ati yeparɤ cū caátiānajērē ati tutipɤ marí tūgoroa. Mai, caānijūgoro cū űicūjāā ānana wāmeűirē mūjāā quetibujugɤ yɤ átiya. Jesucristo pɤame David, bairi Abraham ānacū pārāmi majū caānacū āmi. Atore bairo āñupā:

² Abraham macūcɤsupi Isaac cawāmecɤcɤre. Isaac pɤame cabero macūcɤsupi Jacob cawāmecɤcɤre.

Jacob pɤame cabero macūcɤsupi Judá cawāmecɤcɤre, cū bairā mena.

³ Judá pɤame cabero pūnaacɤsupi Fares, bairi Zara cawāmecɤcɤre. Na paco, Tamar wāmecɤsupo.

Tunu bairoa Fares pɤame cabero macūcɤsupi Esrom cawāmecɤcɤre.

Esrom pɤame cabero macūcɤsupi Aram cawāmecɤcɤre.

⁴ Aram pɤame cabero macūcɤsupi Aminadab cawāmecɤcɤre.

Aminadab pɤame cabero macūcɤsupi Naasón cawāmecɤcɤre.

Naasón pɤame cabero macūcɤsupi Salmón cawāmecɤcɤre.

⁵ Salmón pɤame cabero macūcɤsupi Booz cawāmecɤcɤre. Cū paco, Rahab wāmecɤsupo.

Tunu bairoa Booz pɤame cabero macūcɤsupi Obed cawāmecɤcɤre. Cū paco, Rut wāmecɤsupo.

Tunu bairoa Obed pɤame cabero macūcɤsupi Isaí cawāmecɤcɤre.

⁶ Isaí pɤame cabero macūcɤsupi David, Israel yepa macāna quetiurɤ rey caānipɤre.

Bairo David cūā cabero macūcɤsupi Salomón cawāmecɤcɤre. Cū paco ānacō pɤame Urías ānacū nɤmo āñupō.

⁷ Tunu bairoa Salomón pɤame cabero macūcɤsupi Roboam cawāmecɤcɤre.

Roboam pɤame cabero macūcɤsupi Abías cawāmecɤcɤre.

Abías pɤame cabero macūcɤsupi Asa cawāmecɤcɤre.

⁸ Asa pɤame cabero macūcɤsupi Josafat cawāmecɤcɤre.

Josafat pɤame cabero macūcɤsupi Joram cawāmecɤcɤre.

Joram pɤame cabero macūcɤsupi Uzías cawāmecɤcɤre.

⁹ Uzías pɤame cabero macūcɤsupi Jotam cawāmecɤcɤre.

Jotam pɤame cabero macūcɤsupi Acaz cawāmecɤcɤre.

Acaz pɤame cabero macūcɤsupi Ezequías cawāmecɤcɤre.

¹⁰ Ezequías pɤame cabero macūcɤsupi Manasés cawāmecɤcɤre.

Manasés pɤame cabero macūcɤsupi Amon cawāmecɤcɤre.

Amon pɤame cabero macūcɤsupi Josías cawāmecɤcɤre.

¹¹ Josías pɤame cabero macūcɤsupi Jeconías, cū bairā menarē. Ti yɤteare marí űicūjāā Israel yepa macānarē na űejoypa aperopɤ Babilonia yeparɤre.

¹² Bairi yua, Jeconías pɤame na cawiyoro bero tunu etaɤpɤ, macūcɤsupi tunu Salatiel cawāmecɤcɤre.

Salatiel pɤame cabero macūcɤsupi Zorobabel cawāmecɤcɤre.

¹³ Zorobabel pɤame cabero macūcɤsupi Abiud cawāmecɤcɤre.

Abiud pɤame cabero macūcɤsupi Eliaquim cawāmecɤcɤre.

Eliaquim pɤame cabero macūcɤsupi Azor cawāmecɤcɤre.

¹⁴ Azor pɤame cabero macūcɤsupi Sadoc cawāmecɤcɤre.

Sadoc pɤame cabero macūcɤsupi Aquim cawāmecɤcɤre.

Aquim pɤame cabero macūcɤsupi Eliud cawāmecɤcɤre.

¹⁵ Eliud pɤame cabero macūcɤsupi Eleazar cawāmecɤcɤre.

Eleazar pɤame cabero macūcɤsupi Matán cawāmecɤcɤre.

Matán pɤame cabero macūcɤsupi Jacob cawāmecɤcɤre.

¹⁶ Jacob pɤame cabero macūcɤsupi yua José cawāmecɤcɤre.

José pɤame María manapɤ āñupī. Bairi yua, María pɤame Jesús paco caānacō āmo.

Dios cū cajoricɤ Mesías marí caí, Jesús paco majū ācō baiwō María.

¹⁷ Bairi bairo cōñaata, Abraham ānacū berore pɤga wāmo peti rɤpore baparıcānacā pēnirō cānacā tutiri bero macāācū āñupī David. Tunu bairoa David ānacū berore pɤga wāmo peti rɤpore baparıcānacā pēnirō cānacā tutiri bero caátó majū israelita majārē na űejoypa Babiloniarɤ. To Babiloniarɤ israelita majārē na cañejoricaro berore tunu pɤga wāmo peti rɤpore ba-

paricānacā pēnirō cānacā tutiri capetiro bero macāācū majū āñupī yua Jesús.

Nacimiento de Jesucristo

(Lc 2.1-7)

¹⁸ Āmerē, mējāārē yu quetibėjygu Jesucristo cū cabuiarique quetire. Bairo baiyupa: Jesús paco María pame José mena cawāmojiyapao āñupō. Mai, cū mena cō cañiparo jūgoyepa, merē bairirupā āñupō. Mai, Espiritu Santo, Dios Yeri majū cū camasīrjē jūgori bairo baiyupo María. ¹⁹ José pame masiēsup Espiritu Santo bairo cū caātiatajere. “Roro átiatacomo,” ĩ tūgoñañupū cū yerip. Bairpa, nipetiro camasā na cañajoro cō tutigaesup. Cariape caācū ānirī caroaro tūgoñañupū. “Cō yarā jetore, ‘Cōrē yu boetiya,’ ñig yasioro,” ĩ tūgoñañupū.

²⁰ Bairo cū caītūgoñarō bero cañnimaatācūārē, ñami caāno qūēguericarop Dios cū cajo, ángel majū buiaetayup. Cū pame bairo qūñupū: “José, David ānacū pārami, tūgoñarqūē paieticōāña María menarē. Rorije áperiyamo. Cō macū cañipā Espiritu Santo cū camasīrjē jūgori cabuiapā niñami. Torec, ‘Cōrē cō yu boetiya,’ ĩ tūgoñaeticōāña. ²¹ Tunu bairoa cō macū cū cabuiaro, ‘Jesús’ cū m wāmetig. Tore bairo wāmecūtigmi, cabero btiácū cū yarā na carorije wpare canetōōpā ānirī. Bairi ‘Jesús’ cū m wāmetig,” qūñupū ángel Josére, qūēguerica tutip yua.

²² Profeta majōc jūgori Dios cū caījūgoyeticūrīcārōrē bairo baietaro baiyupa. Mai, atore bairo ĩ quetibėjyupi Dios profeta majōcure tirēmupre:

²³ “Jīcāō carōmio, caūm mena caāmeo nimiočūā, macūcūtigomo.

Yu camasīrjē jūgori macūcūtigomo.

Cū, cō macū pame ‘Emanuel’ wāmecūtigmi,” ĩ quetibėjyupi profetare.

(Emanuel ĩgaro ĩña: “Dios marī mena ānicōāñami.”)

²⁴ Cabero José pame cāniwācārī bero, ángel cūrē cū caātirotirore bairo ásup. María mena wāmo jiyayup.

²⁵ Bairo wāmoijamicūā, cō mena āmeñupū, cō macū, Jesús cawāmecūtipā cū cabuiaparo jūgoye mai.

La visita de los sabios del Oriente

2 Bairo cabairo bero yua, Jesús buiauyupi Belén cawāmecūti macāp, Judea yepap. Rey Herodes cawāmecūcū majū quetiupā cū caāni yteare buiauyupi. Bairo cū cabuiaro bero, cabūtoa camasīrā ñocōārē cañnacōñamasīrī majā ti yepap etayupārā. Muip cū cawāmūatōp caatiatana etayupārā. ² Bairo eta yua, atore bairo na ĩ jēniñañupārā:

—¿Noo cū āniñati mējāā, judío majā, quetiupā rey cañipā cabuiatāc? Cū yu ñocōrē jāā ĩñajoap. Ñocō pame muip cū cawāmūatōp buiatuāetami. Bairi cūācārē qūroagarā jāā atīap —na ĩ quetibėjyupārā cabūtoa camasīrā.

³ Bairo na caīquetibėjyuro tūgo, quetiupā rey Herodes pame tūgo acūacoasup. To Jerusalén macāāna cūā nipetirā tūgo acūacoasupārā. ⁴ Bairo Herodes pame tūgoacūari yua, na piijoyup sacer-

dote majā quetiupārā, bairi Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē cajūgobueri majā cūārē. Bairo na caneñataro ĩña yua, atore bairo na ĩ jēniñañupū:

—¿Dope bairo na ĩ quetibėjyupari marī ñicūjāā, Mesías cawāmecūcū cū cabuiapeere? ¿Cū pame noop cū buiagayupari? —na ĩ jēniñañupū Herodes cū capiioatanarē.

⁵ Bairo cū caīrō tūgo yua, na pame qūñupārā:

—Belén na caīrī macāp Judea yepap buiagayup Mesías. Dios yaye quetire woaturica tutip atore bairo ĩ woatuyupi profeta Dios cūrē cū caīquetibėjyurijere:

⁶ ‘Mējāā, Judea yepa, Belén na caīrī macā macāāna hseanirī āña.

Capairi macā macāāna mee nimirācūā, caāni macā majū macāāna mējāā āniña.

Mējāā mena macāācū jīcā quetibėjy masīgmi.

Yu yarā, Israel yepa macāānarē na quetibėjy masīgmi,’

ĩ woatuyupi profeta Dios cūrē cū caīquetibėjyurijere —qūī quetibėjyupārā Herodere cū capiioatana pame.

⁷ Cabero yua, Herodes pame yasioro na piijoyup cabūtoa camasīrā muip cū cawāmūatōp caatiatānarē. Bairo yasioro na piijori yua, cū ñocō cabuiatāac na caññajūgoatajere na jēniñañupū. ⁸ Bairo tiere cūrē na caquetibėjyaparoro, Herodes pame Belēp na joyup. Atore bairo na ĩ joyup:

—Top ānāja. Cū, cawāmaacarē mējāā macāwā.

Bairo cū mējāā cabocaata, yu mējāā quetibėjyowa. Yu cūā, cū ñiroac ág —na ĩtomiñupū Herodes cabūtoa camasīrī majārē.

⁹ Bairo cū caīrō tūgo, “Jā” qūñupārā. Bairi Belēp acoásupārā cabūtoa camasīrā pame. Bairo na caátó, ñocō na caññajoatac pame tunu buiatuayup. Na ri-ape baujūgoyecūsup. Cawāmaaca cū caāni wii buip bauetayup. ¹⁰ Bairo ñocō cū cabairo ĩña, cabūtoa camasīrā btiario hseaniñupārā yua. ¹¹ Bairo ti wii Jesús cū caāni wiipre etarā yua, jāñupārā. Bairo jāāetarā, Jesure cū paco María mena qūñañupārā. Bairo Jesure qūññā yua, rpopaturi mena etanumūrī qūñroayupārā. Bairo áti yaparo, na rocapataarire pāñupārā. Na yaye apeyere cū nuniñupārā. Bairi orore, werea ũnierē, bairi caroaro cajutiñurjē ũnie cūārē cū nuniñupārā.

¹² Cabero qūēguerica tutip na quetibėjyup Dios Herodes roro cū caātigarijere. Bairi cabūtoa camasīrā pame apewāp tunucoásupārā, na ya macā tunu ánā yua.

La huida a Egipto

¹³ Bairo cabūtoa camasīrā na catunuátó bero, marī Quetiupā cū cajo ángel buiaetayup tunu. José cū cacānirō qūēguerica tutip cūcū buiaetayup. Atore bairo qūñupū ángel Josére:

—José, wācāña. Herodes, cawāmaacarē cū pajāro-cacōāg, mējāārē macācū átiyami. Bairi cawāma, cū paco mena cū jūgorutiácūja Egipto yepap. Top mējāā ānicōāwā. Cabero mējāā yu quetibėjy tunu —qūñupū ángel Josére.

¹⁴ Bairo ángel cū caĩrõ tũgo, cū caĩrõrẽ bairo baiyupũ José. Ti ñamia Jesuaca, bairi cū paco mena cū neásúpũ Egipto yeparũ. ¹⁵ Toprẽ eta, yoaro ãnicõãñuparã. Herodes cū cariatato beropũ tunucoásúparã na ya yeparũ tunu. Profetare marĩ Quetiuparũ cū caĩjũgoye-tiricarore bairo baietaro baiyuparo. Atore bairo mai ĩ quetibũjuyupi Dios profetare tirũmupũ: “Yũ macũ Egiptopũ cañniatacũre cū yũ piitunuojojũ,” ĩ quetibũjuyayupi Dios profetare.

Herodes manda matar a los niños

¹⁶ Mai, Herodes pũame cabũtoa camasĩrã cū cabairotirote bairo na cabaieto tũgoũ yua, bũtiro asi-ajãñũpũ. Bairi cū ãmũarẽ na joyupũ Belén macãpũ, nipetiro cawĩmarã caũmũa pũga cũma cacũgorã, na bairã cũãrẽ na capajĩãrepeyoparore bairo ĩ. Belén macãtũ macããna cũãrẽ tore bairo na pajĩãrepey-ocõãrotiyupũ. Cabũtoa camasĩrã na caquetibũjuriquei jũgori, “Pũga cũma cacũgoũ ãcũmi cũãcã,” ĩ tũgoñarĩ bairo na átirotiyupũ. ¹⁷ Profeta Jeremías cawãmecũcũ cū caĩwoatuyaricarore bairo baiyuparo:

¹⁸ “Ramá cawãmecũti yeparũre otiawajarique ocajog-aro bũtiro majũ.

Raquel nigomo roro yapapuarique mena caotio, cõ pũnaa na cariapetiro ĩñarĩ yua.

Bairi, ‘Roro otiecoa. Roro mũ cabairije netõcoagaro,’ cõ na caĩrĩjẽrẽ tũgogaetigomo.

Oticõã ninucũgomo,” ĩ quetibũjũ woatuyayupi Jere-mías ãnacũ cabaipeere.

¹⁹ Cabero Herodes pũame riacoásúpũ. Bairo cū cari-aro ĩña, ángel pũame Josere cū buiaetayupũ tunu. Egipto yeparũ José qũẽguerica tutipũ cū caãno, cū buiaetayupũ. Bairo buiaeta yua, atore bairo qũĩñupũ Josere:

²⁰ —Wãcãña José. Cawĩmaũacarẽ capajĩãgamirĩcãrã merẽ riapeticoama. Bairi cū, cawĩmaũ, cū paco mena cū neácũja tunu mũjãã ya yepa, Israel yeparũ —qũĩñupũ ángel Josere.

²¹ Bairi ángel cū caĩrõrẽ bairo ásupũ José. Jesús, bairi cū paco mena cū neásúpũ Israel yeparũna tunu. ²² Mai, topũ ãcũ, quetire tũgoypũ José. “Herodes ãnacũ macũ, Arquelao cawãmecũcũ Judea yepa macããna quetiuparũ merẽ jããũpũ,” ĩrĩqũẽ quetire tũgoypũ. Bairo tũgo yua, uwi, ti yepare tunuágaetimiñupũ. Bairo qũẽguerica tutipũ Dios cū caquetibũjũatacũ ãnirĩ, Galilea yeparũ roque na jũgoásúpũ José. ²³ Bairo Galilea yeparũre etaũ, na jũgoãnicõãñupũ Nazaret cawãmecũti macãpũ. Profeta majã Jesure na caĩwoatu-jũgoyetiricarore bairo baietaro baiyuparo: “Jesús, Nazaret macããcũ na caĩ nigũmi,” ĩ woatuyupa mai pro-feta majã.

Juan el Bautista en el desierto

(Mr 1.1-8; Lc 3.1-9, 15-17; Jn 1.19-28)

3 Bairo cayoato bero, ti yũtea caãno, Juan ãnacũ, camasãrẽ oco mena cabautizaparũ pũame etayupũ. Desierto cayucũmanopũ Judea yepare etari Dios yaye quetire camasãrẽ na quetibũjũcũ etayupũ.

² Atore bairo na ĩ quetibũjũyupũ: “Dios cū carotimasĩr-parũ merẽ etaro baiya. Bairi tũgoña qũẽnorĩ caroaro ãña Dios mena, mũjãã yasire,” na ĩ quetibũjũyupũ cũtũ catũgorã etarãrẽ.

³ Mai, Juan pũame profeta Isaías ãnacũ cū cawoatu-jũgoyecũtacsũ ãñupũ. Atore bairo ĩ woatu quetibũjũyayupi Juan cū cabaipeere:

“Bairo ĩgũmi ĩcãũ desierto cayucũmanopũ caãnicõã-niatacũ:

‘Marĩ Quetiuparũ yoaro mee etagũmi.

Torena, caroaro cariape ãnicoteya.

Camasã na quetiuparũ cū caetaparo jũgoye cū caatĩ-pawãrẽ na caqũẽnoyurorea bairo cū qũẽnoyuya mũjãã cũã,”

ĩ woatu quetibũjũyayupi Isaías ãnacũ Juan cū caĩ-quetibũjũpeere.

⁴ Juan pũame waibũcũ camello cawãmecũcũ asero mena jutiuro qũẽnorĩ jãñãñupũ. Tunu bairo waibũcũ aserowẽ mena cū jutiurore ñujãã tũgãbiyori jutii jãñãñupũ. Bairi tunu ugarique cũsupũ Juan yeseroare bairã cañarẽ. Beroa oco cũãrẽ etinucũñupũ. ⁵ Bairo cū cabaiãno, Juan tũpũ asúparã camasã capããrã. Jerusalén macã macããna, bairi Judea yepa macããna cũã, Rio Jordán na caĩrĩya tũni macããna nipetiro ca-masã Juan tũpũ asúparã. Juan yaye quetibũjũriquerẽ tũgogarã cũtũ asúparã. ⁶ Bairo cū caĩquetibũjũro tũ-gorã, roro na caátajere tũgoña yapapuari Dios mena bũsũnetõñuparã. Bairo na caáto ĩña, oco mena na ba-utizayupũ. Catũgõũsarãrẽ Rio Jordãpũ na bautizayupũ Juan.

⁷ Mai, aperã capããrã fariseo majã, bairi saduceo ma-jã mena Juarẽ cū bautiza rotiranã etayuparã na cũã. Bairo na caboro ĩñarĩ, atore bairo na ĩñupũ Juan: “ĩMũjãã caĩtopairã, ãña pũnaarẽ bairo caãna mũjãã caãnoi, mũjãã yũ bautizaecũ! Atore bairo mũjãã ĩ tũ-goñarã: ‘Dios camasãrẽ cū caĩñabeseri rũmũrẽ popiye marĩ cabaiubujioatajere oco mena marĩ cosenetõbujioũ-mi,’ mũjãã ĩ tũgoñarã. ¿Ñamũ mũjãã cū quetibũjũyati, ‘Tie mena jãã netõgarã,’ mũjãã caĩrĩjẽrẽ? ⁸ Bairo pũame mũjãã caátianierẽ boya: Rorije mũjãã caátiere ya-papuari caroaro ãnajẽ pũame átijũgoya. Bairo mũjãã caáto, camasã nipetiro ĩñarã, ‘Torena, na yerire merẽ wasoa yaparoupa,’ ĩ masĩgarãma. ⁹ Tunu bairoa, ‘Marĩã, Abraham ãnacũ pãrãmerã marĩ caãnoi, marĩ netõõgũmi Dios,’ ĩ tũgoñaeticõãña. Bairo mũjãã caĩtũ-goñamiatacũãrẽ, dope bairo átinetõmasĩã maniña. Dope bairo Dios boũ, atie ãtã rupaa mena Abraham pãrãmerãrẽ bairo na átiqũẽno jẽñomasĩñami. ¹⁰ Bairi caroaro mũjãã caápericõãta, ĩcãũ yucũ, carĩca maniirẽ quetijõerocacõãrĩcãrõrẽ bairo mũjãã átirecõãgũmi Dios mũjãã cũãrẽ. Petoaca rũsaya mũjããrẽ Dios cū caĩñabesepa rũmũ.

¹¹ “Bairopũna, yũ paarique niña mũjããrẽ oco mena yũ cabautizarije. Roro mũjãã caátajere yapapua tũgoñarĩ tiere mũjãã cajãnarõ ĩñarĩ, tore bairo mũjããrẽ yũ átiya. Yũ paarique to cañumiatacũãrẽ, yũ bero caetaũ cū ca-paarije pũame ñunetõgaro. Cũ roque Espĩritu Santore jõmasĩgũmi camasãpũre. Tunu bairoa camasã roro na

catūgoñarījērē na wasoao joroque na átigūmi. Cū roque yu netōrō cañimajūñ nigūmi. Bairo yu pñame jīcārō tñni yu átipeyomasīētīña. ¹² Yu bero caetapau pñame marī īñabesegūmi. Bairo carorārē na beseregūmi. Trigo aseri carorijere joerocacōārcārōrē bairo camasā carorārē na beseregūmi. Caūpetietī peeropu na joeregūmi. Caroarā roquere caroaro na qūēnogūmi. Trigo caroa majūrē caroaro na caqūēnocūrōrē bairo caroaro na qūēnogūmi caetapau cū yarā majūrē,” na ī quetibujuyuru Juan catūgorā etarārē Jesús cū caátipeere.

Jesús es bautizado

(Mr 1.9-11; Lc 3.21-22)

¹³ Cabero Jesús Galilea yepa cañniatacū Juan tere etayuru Rio Jordán cawāmecūtiya tñniru. “Juan yu cū bautizáto,” ī etayuru. ¹⁴ Cajūgoye mai Juan pñame cū bautizagaetimiñuru Jesure. Bairo atore bairo qūñiñuru Juan:

—¿Nopēī mñ pñame yere mñ bautiza rotiatíati? Yere mñ cabautizaro roque ñubujioatato —qūñiñuru.

¹⁵ Bairo Juan cū caīrō tūgo, bairo qūñiñuru Jesús:

—Bairña, yu caborore bairo mñ ápa. Bairo mñ caá-pata, caroaro cariape Dios marírē cū carotirore bairo marī átigarā —qūñiñuru Jesús Juarē.

Bairo cū caīrō bero, Juan pñame “Jañ” ī, Jesús cū caborore bairo oco mena cū bautizayuru yua. ¹⁶ Bairo Jesure cū cabautizaro bero, Jesús pñame petaru maanucāñuru. Bairo maanucā yua, jōbui mñrecóropu īñamūgōjoyuru. Bairo cū caññajoro, jicoquei mñrecóropu pñame pāññacācoasuparo. Bairo cabairo, Espírītu Santo Dios Yeri majū bauruiasúrpu. Bua cū caruiatōre bairo bauruietayuru Jesús tñpñere. ¹⁷ Bairo cū caruietaro, jōbuiaru atore bairo bñsñrique ocajoyuparo: “Áni, yu macū, yu camai majū niñami. Cū caátianierē ñiñaje-soya bñtioro,” ī bñsñocajoyuparo bñsñrique.

Jesús es puesto a prueba

(Mr 1.12-13; Lc 4.1-13)

4 Cabero Espírītu Santo pñame Jesure cū neásúrpu desierto cayucñmanopu, wātī cñrē cū átīñato ī. “Cariapea cū átinucññati,” Jesure qūñ jēñiñaguñ ásupu wātī.

² Bairo Jesús topu ācū, ñe ūnie ūgaesuru. Cuarenta rñmñrī, bairo cuarenta ñamirī majū mñanucācōāñuru. Cabero yua, queyarique tūgoñañuru Jesús. ³ Bairo cū cabairo, wātī pñame Jesutū etayuru, roro cū áparo, ī. Bairo cñtu etari, atore bairo qūñiñuru:

—Mñ, Dios macū mñ āñiña. Bairo cariapea Dios macū caācū āñirī, ati ūtā rupare pan qūēnorī ūgaya —qūñiñuru wātī Jesure.

⁴ Bairo cū caīrō tūgo, atore bairo pñame qūñcōāñuru Jesús:

—Mñ caīrōrē bairo yu áperiguñ. Dios yaye quetire na cawoaturica tutipñ ricaati yu átirotietiya. Bairo īña ti tuti: ‘Ūgarique marī cañganucūrō jeto boetiyami Dios. Nipetirije cū yaye quetibujuriquere marī catūgoñarījē

cñārē boyami,’ ī quetibujuya Dios yaye quetire na cawoaturica tutipñ —qūñiñuru Jesús wātīrē.

⁵ Bairo cū caīrō bero, wātī pñame Jesure cū neásúrpu caroa macā Jerusalén macāpñ. Topu etari yua, Dios ya wii templo wii buipñ cū neásúrpu. ⁶ Bairo topu cū jñ-goetari, qūñiñuru wātī Jesure:

—Mñ, Dios macū mñ āñiña. Bairo cariapea Dios macū caācū āñirī, mñ majū patiñarui ácūja jō yeparu. Mñ riacñ. Tore bairo ī quetibujuya Dios yaye queti: ‘Dios pñame cū yarā ángelea majārē mñ coterotigūmi.

Na, ángelea majā, mñ bocāñegarāma ūtā rupaare mñ cañarocapeaetiparore bairo īrā,’

ī quetibujuya Dios yaye quetire na cawoaturica tutipñ —qūñiñuru wātī Jesure.

⁷ Bairo cū caīrō tūgo, bairo qūñiñuru Jesús:

—Bairo mñ cañquetibujurore bairo cañmiatacñārē, mñ caátirotiore bairo yu áperiguñ. Bairo yu caáto boetiyami Dios. Ape wāme ape pūrōpñ atore bairo ī quetibujuya: ‘Marī Quetiupañ Diore cū camasñrījērē átipecōārī cū jēñieticōāñā,’ ī quetibujuya Dios yaye quetire na cawoaturica tutipñ —qūñiñuru Jesús wātīrē.

⁸ Bairo cū caīrō bero, wātī pñame Jesure ūtāñ cañmñarīcñ buipñ cū neásúrpu. Topu etari yua, qūñiñ-joyuru ati yepa macāña tocānacāpñ macāña quetiuparā na carotimasñrīpaurire. Caroa macārī majūrē qūñiñoyuru. ⁹ Bairo qūñiñoyo yua, atore bairo qūñiñuru wātī:

—Atie mñrē yu caññojorijere mñ yu nuniguñ. Yñtu rñropaturi mena etanumurī yu mñ cañroaata, mñ yu nuniguñ nipetirijere. “Jañ,” miwā —qūñiñuru wātī Jesure.

¹⁰ Bairo cū caīrō tūgo, atore bairo qūñiñuru Jesús:

—Ácūja wātī. Mñ cañrotiore bairo yu áperiguñ. Dios yaye woaturica tutipñ ricaati yu átirotietiya. Bairo īña ti tuti: ‘Jīcññā niñami marī cañroañ, Dios jeto. Cū cañrījē jeto tūgoya,’ ī quetibujuya Dios yaye quetire na cawoaturica tutipñ —qūñiñuru Jesús wātīrē. Cū yñesuruñ.

¹¹ Bairo Jesús cū cañrījērē tūgo, acoásúrpu wātī pñame yua. Bairo cū caátó bero, jīcñārā ángelea majā Jesure cū jñátirā etayuparā yua.

Jesús comienza su trabajo en Galilea

(Mr 1.14-15; Lc 4.14-15)

¹² Cabero Jesús pñame queti tūgoyuru, “Juan preso jorica wiipñ niupñ,” īrīqūē quetire. Bairo tiere tūgo yua, Galilea yeparu acoásúrpu. ¹³ Bairña, Nazaret macārē tuaesuru. Ti macārē netōácū, Capernaum cawāmecūti macāpñ etayuru. Ti macā Galilea mñabucñra tñniru ñiña. Marī ñicñjñā Zabulón, bairo Neftalí cawāmecñna ānana na caña yeparu ñiña ti macā. ¹⁴ Profeta Isaías ānacū Zabulón, Neftalí macāñarē cū cañwoatujūgoyetiricarore bairo baietaro baiyuparo. Atore bairo ī quetibujū woatucññañuru Isaías:

¹⁵ “To Zabulón yepa macāña, bairo aperā Neftalí yepa macāña, bairo aperā Rio Jordán ape nūgōñ,

mar tñni macāña, bairo aperā Galilea yepa macāña cññā Diore camasñēna niñama.

¹⁶ Na, canaitīrōpñ cañesēārē bairo caña niñama.

Bairo caäna nimiräcũã, caroaro cabusurore ñnarärë bairo nigarãma.

Dios cũ cajou cũ caquetibujerijere tũgorã, caroaro cabusurore ñnarärë bairo nigarãma.

Diore masicoagarãma yua, "ĩ woatuyupi profeta Isaías änacũ.

¹⁷ Ti watoare na quetibujũ jũgoyupũ Jesús cũ yaye quetire camasärë. Atoare bairo na ã quetibujuyupũ: "Dios cũ carotimasĩrĩpaũ merë etaro baiya. Bairi tũgoña qũenorĩ caroaro äña Dios mena," na ã quetibujuyupũ Jesús camasärë.

Jesús llama a cuatro pescadores

(Mr 1.16-20; Lc 5.1-11)

¹⁸ Cabero, Galilea na caĩrĩ ẽtabũcũra tũnĩpũ ásũpũ Jesús. Bairo ácũ yua, Simón, apei cũ bai Andrés, jĩcãũ pũnaa caäna pũgarärë na ññajoyupũ. Ape wãme "Pedro" qũĩñuparã Simorë. Bairo Jesús narë cũ caĩñajoro, na pũgarãpũ ẽtabũcũrapũ bapĩ mena wai wasarã ásuparã na, pũgarãpũ. Na caraarije, waiwe wapatarique añuparõ. ¹⁹ Bairo na ñña, atore bairo na ññupũ Jesús:

—Jito, yũ baracũsa. Caroaro waire cawãsãmasĩrã mũjãã äniapũ, wai na rutieticoáto, ñrã. Ämerë yua, caroaro camasärë caquetibujerã mũjãã änio joroque mũjãã yũ átigũ, na yasieticõãto, ñrã —na ññupũ Jesús.

²⁰ Bairo cũ caĩrõ tũgo, tocãrõã jicoquei pũgarãpũ na bapĩ yucũre cũrĩ, acoásũparã Jesús mena.

²¹ Bairo cajũgoye jãñurĩ na caänemorõ, ẽtabũcũra tũnĩpũ Jesús pũame na ññajoyupũ aperã pũgarärë tunu. Santiago, bairi cũ bai Juan cawãmecũcũ Zebedeo pũnaarë na ññajoyupũ Jesús. Mai, Santiago, cũ bai Juan mena cũmua capairicarũ añuparã. Bapĩ yucũ caopescũtiere jiyajãrã ásuparã. Bairo narë na ñña, na pi-joyupũ Jesús: "Jito. Yũ baracũsa. Marĩ quetibujũto camasärë Dios yaye caroa quetire," na ññupũ. ²² Bairo cũ caĩrõ tũgo, tocãrõã, jicoquei na cũã acoásũparã Jesús mena. Na bapĩ yucũre cũrĩ, na pacũ cũmuapũ caãcũrë cũ aweyocoásũpũ Santiago, cũ bai Juan mena.

Jesús enseña a mucha gente

(Lc 6.17-19)

²³ Cabero äñesëãñupũ Jesús Galilea yepapũ. Topũ äñesëã yua, tocãnacã macã macãäna na cañubueri wi-irĩpũ sinagogas na caĩrĩ wiirĩpũre buenucũñupũ to macãänarë. Dios cũ carotimasĩrĩpaũ caetarore na buenucũñupũ, caroa queti majũrë. Bairo topũ bueñesëãũ, nipetiri wãme cariyecũnarë na catioyupũ Jesús. ²⁴ Bairo tiere ñnarã, camasã tocãnacãũpũ ämeo quetibujũnetõñuparã na majũ. Bairi Siria yepa macãäna tũgopeticoasuparã Jesús cũ caátimasĩrĩjërë. Bairo tiere tũgo, na yarã cariarärë cũtũ na jeasũparã. Nipetirije riaye cacũgorärë, bairi na rupãri cawũgãrãrë, bairi wãtĩã yeri pũna cacũgorärë, bairi camecũrãrë, bairi ñicããrĩ cabũrãrë cũtũ na jeasũparã. Jesús pũame bairo na cajeanárë na bocã catioyupũ.

²⁵ Bairo cũ caátimasĩrĩjërë ñnarã, camasã capããrã cũ berore ẽsayuparã. Na, Galilea yepa macãäna, bairi

Decápolis yepa macãã macãäna, bairi Jerusalén macã macãäna, bairi Judea yepa macãäna, bairi Rio Jordán cawãmecũtiya jinũgõã macãäna nipetirã Jesús berore ẽsayuparã.

El sermón del monte

5 Bairo capããrã camasã na caetaro ññarĩ yua, Jesús pũame jĩcãũ ẽtãũ buirũ acoásũpũ. Topũ cũ caruiro, cũ cabuerã cũtũ etayuparã. ² Bairo na caetaro ñña, atore bairo na ã quetibujuyupũ:

La verdadera dicha del hombre

(Lc 6.20-23)

³ "Hseanirĩ ññama Diore caroaro masĩẽtĩmiräcũã, cũ mena catũgoñatutuanemogarã pũame. Bairo caäna äñirĩ Dios cũ carotimasĩrĩpaũ macãäna nigarãma yua.

⁴ "Tunu bairoa hseanirĩ ññama yapapuari cañnimitana cũã. Dios pũame hseanirõ äñitũgoñarĩqũrë na jogũmi.

⁵ "Tunu bairoa hseanirĩ ññama rorije caãmeoãperã. Ati yepa uparã na änio joroque na átigũmi Dios cũ caĩrĩcãrõrëã bairo.

⁶ "Tunu bairoa hseanirĩ ññama Dios cũ caborore bairo bũtioro caáticõã äñigarã. Dios pũame na jãátinemogũmi, cũ caborore bairo na caátimasĩparore bairo ã.

⁷ "Tunu bairoa hseanirĩ ññama cabopacarãrë caĩñamairã. Na cũãrë na ññamairĩ na jãátigũmi Dios.

⁸ "Tunu bairoa hseanirĩ ññama ñe ñnie na yeripũ carorije mána caäna. Na roque Diore qũĩñagarãma.

⁹ "Tunu bairoa hseanirĩ ññama jĩcãrõ tũni äñajërë cajũgoátĩãna. 'Narë Dios pũnaa caäna,' na ñgarãma.

¹⁰ "Tunu bairoa hseanirĩ ññama Dios cũ caborore bairo na caátie jũgori caĩñate ecorã. Aperã roro popiye na baio joroque na caátimiatacũãrë, Dios cũ carotimasĩrĩpaũ macãäna majũ nigarãma bairãpũ.

¹¹ "Tunu bairoa hseanirĩ mũjãã äñigarã, camasã roro mũjããrë na caĩmiatacũãrë. Tunu yũre mũjãã catũgõsarije jũgori capee ñtorique mena popiye mũjãã baio joroque na caátimiatacũãrë, hseanirĩ mũjãã äñigarã. ¹² Bairo jeto ásupa camasã, profeta majã mũjãã jũgoyepũ caquetibujũnetõrĩ majã änana cũãrë. Tore bairo ämerë roro mũjãã cabaimiatacũãrë, Dios mũjããrë caroare cũ cajopee pajãñurõ nigaro. Jõbuirũ mũjãã caetaro, paio nigaro mũjããrë caroa cũ cajopee pũame. Tiere tũgoñarĩ hseanirĩqũrë mena bairoa äñicõã ninucũña.

Sal y luz del mundo

(Mr 9.50; Lc 14.34-35)

¹³ "Mũjãã, yũ yarã ati yepapũre moarë bairo mũjãã äñiña camasärë. Moa caocaetie caãmata, ñerë átimasĩẽtĩña camasärë. Bairi moa caocarije capeticõã ẽsapata, ñe ñnie pũamerë ñuẽtĩña. Rerique ñña. Bairi macã yepapũ reyama camasã tie ñnie carorijere. Bairo na carero, na ya wii macã yepa canetõánã pũame na careatajere peaborecõãgarãma.

¹⁴ “Tunu bairoa ati yeparure cabusurijere bairo mɔjãã ãniña camasãrẽ. Jĩcã macã Ʃtãũ buipɔ na caqũenoricã macã caãmata, yasiropɔ ãmeriña. Nipe-tiro camasã caroaro ti macãrẽ iñajomasĩñama. ¹⁵ Tunu bairoa ni jĩcãũ Ʃcũ jĩñaworiquere bɔgacũẽcũmi caru-papata rocarɔ. Jõbuiɔ cũnucũñami, cũ ya wiire to Ʃbusuwoáto, Ʃ. ¹⁶ Bairi mɔjãã ɔame torea bairo mɔjãã átigarã mɔjãã cũã. Caroaro mɔjãã átiãninucũgarã camasã na caĩñajoro, marĩ Pacɔ Dios, Ʃmurecõo macããcũrẽ cũ na cabasapeoparore bairo Ʃrã,” na Ʃ quetibɔjɔyɔpɔ Jesús.

Jesús enseña sobre la ley

¹⁷ Ʃ quetibɔjɔ yaparo, atore bairo na Ʃnemoñupũ tunu: “Moisẽs ãnacũ, bairi profeta majã ãnana cũã na caquetibɔjɔcũrĩqũẽrẽ jãnarotiacũ, tiere bueyami, Ʃ tũ-goñaeticõãña ɔ capaarique cũtiere. Bairo mee átiacũ ɔ baiya ati yeparure. Dios yarã ãnana na caĩquetibɔjɔ jũgoyeticũrĩcãrõrẽ bairo jĩcãrõ tũni to baipticõãto Ʃ, ati yeparure ɔ arũ. ¹⁸ Cariape mɔjããrẽ ɔ quetibɔjɔya: Ati Ʃmurecõo capetiparo jũgoye Moisẽs ãnacũ cũ caátiroticũrĩqũẽrẽ jĩcã wãmeacã Ʃnorẽ noa Ʃna átiyasiomasĩẽtĩñama. Cũ caĩrĩcãrõrẽã bairo baicoa-garo. ¹⁹ Bairi ni jĩcãũ Ʃcũ Moisẽs cũ caátiroticũrĩqũẽrẽ jĩcã wãmeacã Ʃnorẽ cũ cajãnarotiata, o camasãrẽ rĩ-caati na cũ caĩquetibɔjɔata, Dios cũ carotimasĩrĩpɔ macããna nipetiro netõrõ cabɔgoro macããcũ nigũmi. Apei ɔame tie cũ caátiroticũrĩqũẽrẽ cũ catũgousacõã-mata, bairi tunu camasãrẽ cariape na cũ caĩ-quetibɔjɔata, Dios cũ carotimasĩrĩpɔ macããna mena carotimasĩ majũ nigũmi. ²⁰ Cariape mɔjããrẽ ñiña: Moisẽs ãnacũ cũ caátiroticũrĩqũẽrẽ cajũgobueri majã, bairi fariseo majã na caátĩnie netõjãñurõ Dios cũ caborore bairo caroaro mɔjãã caãpericõãta, Dios cũ carotimasĩrĩpɔrẽ mɔjãã etaetigarã.”

Jesús enseña sobre el enojo

(Lc 12.57-59)

²¹ Apeyera, “Marĩ ñicũjããrẽ na caquetibɔjɔcũrĩqũẽrẽ mɔjãã tũgoyupa: ‘Camasãrẽ na pajĩareeticõãña. Ni jĩcãũ Ʃcũ apeire cũ capajĩarocaata, roro cũ caátiere iñacõñarĩ popiye cũ baio joroque cũ átirotigarãma cabũtoa camasĩrã,’ na caĩrĩqũẽrẽ mɔjãã tũgoyupa. ²² Bairo na caĩquetibɔjɔcũmiatacũãrẽ, ɔ ɔame atore bairo mɔjããrẽ ɔ quetibɔjɔ cũnemoña: Ni jĩcãũ Ʃcũ cũ ɔa mena cũ caasiata, Dios ɔame roro cũ caátiere iñacõñarĩ popiye cũ baio joroque cũ átigũmi. Tunu bairoa ni jĩcãũ Ʃcũ cũ ɔa roro cũ caĩtutiata, Junta Suprema macããna roro cũ caátiere iñacõñarĩ popiye cũ baio joroque cũ átigarãma. Tunu bairoa ni jĩcãũ Ʃcũ cũ ɔa, ‘Catũgomasĩẽcũ mɔ ãniña,’ Ʃrĩ, bũtiro ya-papua tũgoñarĩ cũ ãnio joroque cũ cũ caápata, caũpetietopɔ caácũre bairo nigũmi.

²³ “Bairi ni mɔjãã mena macããcũ roro cũ caátaje wa-pare yasiogɔ, altar mesapɔ waibũcũre cũ neátĩ, bairi, ‘Ʃ mena asiajãñũami mai ɔ ɔa,’ cũ caĩtũgoñabõ-caata, ti altapũre cũ canunigamirĩjẽrẽ cũ cacũrõ ñiña mai. Cariape cũ ɔa cũ caátõ boya. Cũ mena cũ

cabũsqũẽnorõ boya. Bairo tiere áti yaparori bero roque, Diore cũ cañuburo ñiña.

²⁵ “Tunu bairoa ni apeĩ Ʃcũ, ‘Ʃ mɔjãã wapamoña,’ Ʃrĩ, mɔjããrẽ juez caĩñabesei tũpɔ cũ caneápáro jũgoye, tã-murĩ cũ mena bũsqũẽnojũgoye. Mɔjããrẽ juez tũpɔ cũ caneápéripároro bairo Ʃrã, cũ mena bũsqũẽnojũgoye. Mɔjãã cabũsqũẽnojũgoeticõãta, juez ɔame preso jorica wii macããna cacoterãrẽ mɔjããrẽ ñerotigũmi. Bairo áti yaparo, na ɔame preso jorica wii mɔjããrẽ cũrecõãgarãma. ²⁶ Cariape mɔjããrẽ ñiña: Dinero mɔjãã cawapamorĩjẽrẽ mɔjãã cawapatipeyoparo jũ-goye, topɔ mɔjãã ãnicõãgarã. Mɔjãã witimasĩetigarã,” na Ʃ quetibɔjɔyɔpɔ Jesús.

Jesús enseña sobre el adulterio

²⁷ Ʃ quetibɔjɔ yaparo, na Ʃ nemoñupũ tunu: “Apeo mɔ nũmo mee caãcõrẽ eperico cũgoeticõãña,’ na caĩ-quetibɔjɔcũrĩqũẽrẽ mɔjãã tũgoyupa. ²⁸ Bairo na caĩ-quetibɔjɔcũmiatacũãrẽ, ɔ ɔame atore bairo mɔjããrẽ ɔ quetibɔjɔ cũnemoña tunu: Ni jĩcãũ Ʃcũ cũ nũmo mee caãcõrẽ roro cõ cũ caátigatũgoñata, merẽ cũ yeripũre cõ mena caãcũrẽ bairo ãnicõãbujioũmi.

²⁹ “Bairi ni jĩcãũ Ʃcũ mɔjãã mena macããcũ cũ caapea cariape nũgõã macããcã mena carorije macããjẽ jetore iñanucũũmi. Bairo tia cũ caapea jũgori carorije macããjẽrẽ caĩñapai cũ caãmata, apeire tia cũ caapeare weeroticõãrĩ caãcũrẽ bairo cũ caãno, ñubujoro. Bairo cũ rupɔ macããtõ jĩcãrõrẽ cũgoeticũã, Dios tũpɔ cũ caetaata, ñiña. Bairo cũ rupɔ macããjẽ roro cũrẽ caátiecorotirije nipetiro mena peeropɔ roro cũ tãmũo joroque Dios cũ caápata roque, ñuetimajũcõãña.

³⁰ Tunu bairoa ni jĩcãũ Ʃcũ mɔjãã mena macããcũ cũ wãmo jũgori rorije jetore átinucũũmi. Bairo cũ wãmo jũgori carorijere caátieconucũ cũ caãmata, apeire cũ wãmorẽ yisetaroticõãrĩ caãcũrẽ bairo cũ caãno, ñubujoro. Bairo cũ rupɔ macããtõ jĩcãrõrẽ cũgoeticũã, Dios tũpɔ cũ caetaata, ñiña. Bairo cũ rupɔ macããjẽ roro cũrẽ caátiecorotirije nipetiro mena peeropɔ roro cũ tãmũo joroque Dios cũ caápata roque, ñuetima-jũcõãña. Bairi roro mɔjãã caátinucũrĩjẽrẽ jãnacõãña,” na Ʃ quetibɔjɔyɔpɔ Jesús.

Jesús enseña sobre el divorcio

(Mt 19.9; Mr 10.11-12; Lc 16.18)

³¹ Ʃ quetibɔjɔ yaparo, atore bairo na Ʃnemoñupũ tunu: “Ni jĩcãũ Ʃcũ cũ nũmorẽ cũ carocagaata, atore bairo Ʃrĩcã pũrõrẽ cõ cũ cajoro, ñurõ: ‘Bairo mɔ cabairoi, mũrẽ teei, mũrẽ ɔ rocaya yua,’ na caĩ-quetibɔjɔcũrĩqũẽrẽ mɔjãã tũgoyupa. ³² Bairo na caĩ-quetibɔjɔcũmiatacũãrẽ, ɔ ɔame atore bairo mɔjããrẽ ɔ quetibɔjɔ cũnemoña tunu: Ni jĩcãũ Ʃcũ cũ nũmo, apeĩ mena roro caepeeco cõ caãnimiatãcũãrẽ, cõrẽ cũ carocaata, roro cõ baio joroque cõ átiyami. Apei mena roro caepericore bairo caãcõ cõ ãnio joroque cõ átiyami, bairo cõ cũ caápata. Tunu bairoa apeĩ ɔame capitiecoricore cũ cawãmojiyaata, apeo mena roro caepericore bairo caãcũ ãnibujioũmi cũ cũã,” na Ʃ quetibɔjɔyɔpɔ Jesús.

Jesús enseña sobre los juramentos

³³ Ī quetibujm yaparo, ape wãme atore bairo na ĩnemoñupũ tunu: “Dios mena ñiña, mujãã cañatato bero cañmata, mujãã cañrõrẽã bairo ása. Ītoeticõãña, marĩ ñicũjãã na caĩquetibujmũcũrĩqũẽrẽ mujãã tũgoyupa. ³⁴ Bairo na caĩquetibujmũcũmiatacũãrẽ, ym pũame atore bairo mujããrẽ ym quetibujm cũnemoña tunu: Atore bairi wãme ĩtĩcõãña: ‘Jõ ɯmũrecóo mena ñiña,’ o ‘Ati yepa mena ñiña,’ o ‘Jerusalén na caĩrĩ macã mena majũ ñiña,’ ĩtĩcõãña. Bairo mujãã cañata, Diore cañroaenarẽ bairo caña mujãã añibujiorã. ɯmũrecóo pũame Dios cũ cañnipam niña. Ati yepa pũame cũ carotiripam niña. Jerusalén cũã cũ carotimasĩrĩpam niña. ³⁶ Tunu bairoa, ‘Ym ɯpõa mena ñiña,’ ĩtĩcõãña. Ni ĩĩcãũ ũcũ cũ poawẽ ĩĩcãwẽ cañĩrĩwẽãcãrẽ cabotiriwẽ majũ átiwasoamasĩtĩñami. O cabotiriwẽãcã cañmata, cañĩrĩwẽ majũ átiwasoa masĩtĩñami.

³⁷ “Bairi atore bairo ĩrĩqũẽ jeto ñuña: ‘Bairo ym átigũ,’ o ‘Bairo ym áperigũ,’ cariapea ĩrĩqũẽ jeto ñuña. Tie netõjãñurõ mujãã cañata, wãtĩ cũ caĩbũsujãrĩjẽrẽ catũgõsarãrẽ bairo caña mujãã añibujiorã,” na ĩ quetibujm yurpũ Jesús.

Jesús enseña sobre la venganza

(Lc 6.29-30)

³⁸ Ī quetibujm yaparo, atore bairo na ĩnemoñupũ tunu: “Īĩcãũ apei mena ãmeo qũẽrĩ cũ caapeere cũ caroyetuata, cũ cũã cũrẽã bairo cũ caapeere cũ caãmerõ ñurõ. O cũ opire cũ capapeata, cũ cũã cũrẽã bairo cũ opire cũ capapeero ñurõ,” na caĩ-quetibujmũcũrĩqũẽrẽ mujãã tũgoyupa. ³⁹ Bairo na caĩ-quetibujmũcũmiatacũãrẽ, ym pũame atore bairo mujããrẽ ym quetibujm cũnemoña tunu: Aperã roro mujããrẽ na caátimiatacũãrẽ na ãmeeticõãña. Bairi ni ĩĩcãũ ũcũ mujãã wasopañarẽ cũ capaata, ape ɯgõã cũãrẽ cũ ãnotaeiticõãña. ⁴⁰ Tunu bairoa apei mujãã pesu pũame mujãã jutiuro cabui macããtõrẽ quetiupam juezre cũ caẽmarotiata, mujãã camisa cũãrẽ cũ nunicõãña mujãã pesure. ⁴¹ Tunu bairoa ape yepa macããcũ soldau ũcũ, ‘Pũga kilómetro majũ ym yayere pũsabajaya tãmurĩ wapa mano,’ mujãã cũ cañata, baparcãnacã kilómetro majũ buipearo cũ mujãã pũsabajagã. ⁴² Tunu bairoa apei cũ cajẽniata, cũ cabopacarijere cũ nuniña. Tunu apei, ‘Ymre wasoya,’ mujãã cũ cañata, ‘Mũ ym wasoemũ,’ qũĩtĩcõãña. Cũ nunicõãña,” na ĩ quetibujm yurpũ Jesús.

El amor a los enemigos

(Lc 6.27-28, 32-36)

⁴³ Ī quetibujm yaparo, atore bairo na ĩnemoñupũ tunu: “Marĩ yarãrẽ marĩ camairõ ñuña. Tunu marĩ pesua pũamerẽ marĩ cateero ñuña,” na caĩ-quetibujmũcũrĩqũẽrẽ mujãã tũgoyupa. ⁴⁴ Bairo na caĩ-quetibujmũcũmiatacũãrẽ, ym pũame atore bairo mujããrẽ ym quetibujm cũnemoña tunu: Mujãã pesua cũãrẽ na maiña. Rorije na ápericõãña. Caroa roquere

na ása. Dios yarã mujãã cañnoi, roro mujãã bairo joroque cañarẽ na jẽnibojaya Diopũre. ⁴⁵ Bairo mujãã caápata, Dios ɯmũrecóo caãcũ pũnaarẽ bairo caña mujãã añigarã. Dios pũame nipetirore caññamai niñami. Carorijere caña, caroare caña cũãrẽ muipm asibatopeyocõãnucũñami. Tunu bairoa oco caocarijere na jonucũñami Dios carorije wapare cacũgorãrẽ bairo cũ caññarãrẽ, carorije wapa cacũgoenarẽ bairo cũ caññarã cũãrẽ. Bairi mujãã cũã Dios caroaro cũ caãtorea bairo caroaro na ása, roro mujããrẽ caña cũãrẽ. ⁴⁶ Mujããrẽ camairã jetore mujãã camaiata, Dios mujãã cawapatapee mujããrẽ cũ cajorije manigarõ. Tore bairo átinucũñama Roma macããnarẽ camasã yaye dinerore jejoberari majã. Narẽ camairã jetore na mainucũñama. ⁴⁷ Tunu bairoa mujãã yarã jetore, ‘Caroare cũ joáto Dios mujããrẽ,’ na mujãã cañata, ¿ñe ũnierẽ aperã netõrõ caroare mujãã átiyati? Tore bairo átinucũñama Diore camasãrẽna cũã. ⁴⁸ Marĩ Pacũ ɯmũrecóo macããcũ pũame roque caroaro cariape cũ caátie petietiya. Bairi mujãã Dios yarã añirĩ roro mujããrẽ caña cũãrẽ caroaro na ása. Bairi Dios cũ caátinucũrĩjẽrẽ bairo mujãã cũã caroaro cariape átinucũña,” na ĩ quetibujm yurpũ Jesús.

Jesús enseña sobre las buenas obras

6 Ī quetibujm yaparo, atore bairo na ĩnemoñupũ tunu: “Ñubueránã caroaro tũgoñaña. ‘Capããrã camasã na canearõ jetore marĩ ñubuegarã, caroaro marĩ caátie na caññaparore bairo ĩrã,’ ĩ tũgoñaeticõãña. Bairo mujãã caĩtũgoñaata, marĩ Pacũ Dios ɯmũrecóo macããcũ mujãã cawapatapee mujããrẽ cũ cajoepere mujãã joetigũmi.

² “Bairi camasã na cabopacarijere mujãã cajoata, nipetiro camasãrẽ, bairo mujãã caátie na quetibujm masĩõtĩcõãña. Tore bairo átinucũñama caĩtopairã cũã ñubuerica wii, sinagogare ãna, o maapm añesããrã, nipetiro camasã narẽ na cañroaparore bairo ĩrã. Cariape mujããrẽ ñiña: Na ũna camasã aperã narẽ na cañroanucũrĩjẽ netõrõ cũgonemoetigarãma. Dios pũame na ĩroaetiri caroare na joetigũmi roro na catũgoñarĩjẽ jũgori. ³ Bairi mujãã pũame camasã na cabopacarijere mujãã cajoata, ni ũcũ mujãã ym cañni-majũũrẽ cũ quetibujmũcũrĩcõãña. ⁴ Capããrã na caññae-topm, cabopacarãrẽ na juátinemoña. Tore bairo mujãã caápata, marĩ Pacũ Dios yasioropm mujãã caátimiat-acũãrẽ, caññam añirĩ mujãã jogũmi mujãã cawapatapeere.

Jesús enseña a orar

(Lc 11.2-4)

⁵ “Tunu bairoa Diore jẽnirã, caĩtopairã na cajẽnirõrẽ bairo jẽneticõãña. Na pũame ñubuerica wiipm ãna, nucũrĩ Diore cũ jẽniũseanucũñama. O plaza tũnipm capããrã camasã na cañnopm ãna, bairo átiũseanucũñama, nipetiro camasã caroaro na cañubuerijere na caññaparorore bairo ĩrã. Cariape mujããrẽ ñiña: Na ũna camasã aperã narẽ na cañroanucũrĩjẽ netõrõ cũgonemoetigarãma. Dios na

ĭroaetiri, caroare na joetigumi, roro na catũgoňarĭjẽ jũgori. ⁶ Bairi mũjãã pũame Diore cũ mũjãã cajẽniata, atore bairo mũjãã caáto ñũa: Mũjãã ya arũa jopere biajãáti, aperã na caĩñaetopũ Diore cũ jẽninucũña. Tore bairo mũjãã caápata, marĭ Pacũ Dios jeto caĩñaũ, mũjãã mena caãcũ añirĭ caroare mũjãã jogumi.

⁷ “Tunu bairoa Diore cũ jẽnirã, nairõ ĭĩcã wãmea cabũgoro macããjẽrẽ ĭ bũsũjẽnieticõãña. Torea bairo jeto ĭ jẽninucũña Diore camasĩena. ‘Nairõ ĭĩcã wãmea cũ marĭ caĩata, caroaro tũgoũmi Dios,’ ĭ tũgoñañama, masĩena. ⁸ Marĭ Pacũ Dios pũame cũ mũjãã cajẽniparo jũgoyerũa merẽ mũjãã cajẽnipeere masĩcõãñami. Bairi narẽ bairo cũ jẽnieticõãña Diore. ⁹ Atoe bairo mũjãã caĩjẽnirõ boya:

‘Jãã Pacũ, jõbui macããcũ, nipetiro camasã mũ wãmerẽ na ĭroáto.

¹⁰ Tunu bairoa mũ carotimasĩrĩpũ ati yeparũ to apáro.

Jõbuiũ mũ carotirorea bairo to baiáto ati yeparũ cũãrẽ.

¹¹ Tunu ãme jãã caũgapee, jãã caborije, jããrẽ carũsarĭje ũnie cũãrẽ jãã joya.

¹² Tunu bairoa roro jãã caátaje cũãrẽ jãã masiriyobojaya.

Camasã roro jããrẽ na caátajere jãã camasiritirorea bairo roro jãã caátaje cũãrẽ jãã masiriyobojaya mũ cũã.

¹³ Tunu wãtĭ roro jããrẽ cũ caátigarijere jãã eňotaya. Jãã netõõña.

Mũ jeto carotimasĩ mũ añiña.

Mũ jeto catutuanetõũ mũ añiña.

Mũ jeto camasã na caĩroapũ mũ añiña tocãnacã rũmũ. Bairo to baiáto,

bairo Diore cũ mũjãã caĩjẽnipee ñũa,” na ĭ quetibũjũyũ Jesús.

¹⁴ ĭ quetibũjũ yaparo, atore bairo na ĭnemoňũpũ tunu: “Camasã roro mũjããrẽ na caátajere na mũjãã cabũsũqũẽnoata, marĭ Pacũ Dios mũrecóopũ caãcũ cũã roro mũjãã caátajere masiriyobojagũmi. ¹⁵ Bairo roro mũjããrẽ na caátajere na mũjãã cabũsũqũẽnoeticõãta roque, marĭ Pacũ Dios cũã roro mũjãã caátajere masiriyobojagũmi.

Jesús enseña sobre el ayuno

¹⁶ “Tunu bairoa ape rũmũ Ƴgarique betiri Diore ñubueãna, tũgoňarĭqũẽ pairã yapapuarique cũnarẽ bairã na cabaurore bairo baieticõãña. Tore bairo jeto átiyama caĩtopairã, nipetiro camasã Ƴgarique betiri Diore na cañubuoero na camasĩparore bairo ĭrã. Cariape mũjããrẽ ñiña: Camasã na caĩroarije netõrõ cũgoetigarãma. Dios na ĭroaetiri caroare na joetigumi, roro na catũgoňarĭjẽ jũgori. ¹⁷ Bairi mũjãã pũame Ƴgarique betiri Diore mũjãã cañubueata, atore bairo mũjãã caáto ñũa: Mũjãã riapere wacoseya. Mũjãã poa cũãrẽ caroaro wũgapeoaya. ¹⁸ Bairo ása, ni ĭĩcãũ ĭcũ Ƴgarique betiri mũjãã cañubuerijere cũ camasĩtĩparore bairo ĭrã. Atoea bairo mũjãã caápata, marĭ Pacũ Dios caĩñaũ jeto mũjãã mena caãcũ añirĭ caroare mũjãã jogumi.

Riquezas en el cielo

(Lc 12.33-34)

¹⁹ “Tunu bairoa ati yepa macããjẽ paio cawapacũtiere jeeneňorĭ caroare bairo jecũcũgonetõẽtĩcõãña. Ati yeparũ marĭ caãno, moena Ƴgareyama ti ũnierẽ. O tie ãpõã ũnie caãmata cũãrẽ, Ƴta witiri boacoaya. O aperã tiere jerutirecõãña. ²⁰ Caroaro ása, jõbuiũ roquere mũjãã yaye wapa caãnipeere mũjãã cacũgonetõparore bairo. Topũ noa ũna moena caũgarerã mánama. Caũtawitiboarije ũnie cũã mano. Cajerutiri majã cũã mánama mũrecóopũre. Bairi topũ mũjãã cacũgopee yasietigaro. ²¹ Ati yeparũ macããjẽ jetore mũjãã camaitũgoñaata, tie jetore mũjãã bootũgoňagarã. Jõbuiũ mũjãã cacũgopeere mũjãã camaitũgoñaata roque, ati yepa macããjẽrẽ bũtioro mũjãã bootũgoñaetigarã.

La lámpara del cuerpo

(Lc 11.34-36)

²² “Tunu bairoa mũjãã caapee pũame caĩñaworicare bairo niña mũjãã rupũre. Mũjãã caapee caroaro to caĩñamasĩata, caroaro mũjãã ĭñamasĩña. Caroyetuata, caroaro mũjãã ĭñamasĩtĩña. Tore bairo mũjãã, cayeriñurã añirĭ cariape mũjãã catũgoñaata, caroaro mũjãã átimasĩgarã. Cayeriñuena mũjãã caãmata roque, caroaro mũjãã átimasĩtĩbujiorã. Dios mũjããrẽ cũ camasĩõrĭjẽrẽ mũjãã catũgoũsajãnacõãta, ĭroro majũ ána mũjãã átibujiorã!

Dios y el dinero

(Lc 16.13)

²⁴ “Tunu bairoa ni ĭĩcãũ ĭcũ, pũgarãpũ cũ quetiuparã na caĩrõrẽ bairo átimasĩtĩtĩñami, ĭĩcãrõrẽã bairo na carotimasĩtĩtĩcõãta. Bairo na cabaiata, ĭĩcãũrẽ qũĩroabujioũmi. Apeire qũĩroaetibujioũmi. ĭĩcãũ mena yeri ñugũmi. Apeire qũĩñategũmi. Torea bairo mũjãã cũã dinerore mũjãã cabotũgoñaata, Dios yaye mũjããrẽ cũ caátirotirijere mũjãã ĭñatebujiorã,” na ĭ quetibũjũyũ Jesús.

Dios cuida de sus hijos

(Lc 12.22-31)

²⁵ ĭ quetibũjũ yaparo, atore bairo na ĭnemoňũpũ tunu: “Mũjãã yeri pũna pũame, mũjãã caũgapee, bairi mũjãã cajãñapee netõjãñurõ caãnimajũrĭjẽ niña. Bairi mũjããrẽ ñiña: Ati yepa macããjẽrẽ bũtioro bootũgoñaeticõãña. Mũjãã caũgapeere, mũjãã caetipeere, bairi mũjãã cajãñapee cũãrẽ bũtioro tũgoña macãẽtĩcõãña. Minia na caátĩañierẽ mũjãã masĩña. Na caũgapeere oteetiyama. Tunu na caũgapeere cabũtiro ĭña, jeetiyama. Na caũgapeere jeri wiipũ qũẽnocũẽtĩnucũña. Bairo na caáperimiatacũãrẽ, na caũgapeere jonucũñami Dios. ĭMũjãã roquere minia netõrõ mũjãã maiñami Dios! Bairi ãme mũjãã caãnierẽ tũgoña macãẽtĩcõãña. ²⁷ Ni ĭcũ mũjãã mena macããcũ, cũ catũgoňamacãrĭjẽ jũgori, ‘Ƴ bũtinemogũ ĭĩcã

metro recomacã majũ, ðmææ ãnigæ, 'ĩ masĩetĩñami. Mæjãã catũgoñamacããĩjẽ jũgori mæjãã átimasĩetĩña.

²⁸ "Bairi, ¿nopẽĩrã mæjãã cajãñapeere mæjãã tũgoñarĩqũẽ paiyati? Oó, tataboaro macããjẽ cabairije cũãrẽ mæjãã masĩña. Oó pæame paaetinuçũña. Eet-inuçũña. ²⁹ Bairo áperimirõcũã, caroa bauya. Quetiu-pæ rey Salomón ãnacũ caroa majũ cũ cajutii jãñarĩqũẽ netõjãñurõ caroa bauya oó pæame. ³⁰ Bairo tie taa ùnie Dios cũ caquẽnorĩqũẽ jĩcã rũmæ caroa cabaumiat-acũãrẽ, ape rũmæ peeropæ joeyama camasã, peero riorã. Mæjããrẽ taa ùnie netõjãñurõ mæjãã maiñami Dios. Bairi mæjãã cajãñapeere mæjãã jogæmi yua. ¡Mæjãã, Dios mena catũgoñatutuaenarẽ bairo majũ mæjããrẽ ñiñaña! ³¹ Bairi mæjãã cabopacarijere tũgoña macãẽtĩcõãña. '¿Ñerẽ marĩ ðgarãati?' o '¿Ñerẽ marĩ etirãati?' o '¿Ñerẽ marĩ jãñarãati?' 'ĩ tũgoña macãẽtĩcõãña. ³² Diore caĩroaena pæame na caugapeere, bairi na caetipee cũãrẽ tũgoña macãnuçũña-ma. Mæjãã roque narẽ bairo baeticõãña. Marĩ Pacæ Dios ðmærecóo macããcũ marĩ cabopacarijere masĩpeycõãñami. Bairi tũgoña macãẽtĩcõãña. ³³ Dios cũ carotimasĩĩpæ roquere tũgoñaña. Dios cũ carotirore bairo ása. Bairo mæjãã caápata, ati yepa macããjẽ nipetirije mæjãã cabopacarije cũãrẽ mæjãã jogæmi Dios. ³⁴ Tocãnacã rũmæ ricaati capee wãme baicõã ñiña. Bairi ñamirõcã mæjãã caátipeere tũgoña macãẽtĩcõãña. Ñamirõcã caetaro roque mæjãã caátipee ùnierẽ mæjãã masĩgarã," na 'ĩ quetibæjæyupæ Jesús.

No juzgar a otros

(Lc 6.37-38, 41-42)

7 'I quetibæjæ yaparo, atore bairo na ñnemoñupũ tunu: "Aperã noo na caátiere roro bæsupaieticõãña, mæjããrẽ Dios cũã mæjãã caátiere, 'Roro átiyama,' cũ caĩetiparore bairo 'ĩrã. ² Dios pæame aperã na caátianierẽ roro mæjãã cabæsupairo cãrõ, mæjãã 'ĩroaetigæmi. Tunu bairoa aperãrẽ na mæjãã catuticõñarõ cãrõ jĩcãrõ tũni mæjãã cũãrẽ mæjãã tutigæmi. ³ Tunu bairoa jĩcãũ caũmæ cũ baire, 'Mæ caapeapæ pũrõãcã jãñaña. Yæ nerocapa,' quĩñupũ. Bairo quĩñicũã, cũ pæame tutu majũ cũgocõãñami cũ caapeapæ. Tore bairo baiyami jĩcãũ ùcũ paio roro caátacæ, cũ cũã petoaca roro caátacære, 'Roro mæ baiya,' cũ cũ caĩbæsupaiata. ⁵ ¡Caĩtopairã mæjãã ãniña! Torena, mæjãã pæame roque rejũgoya mæjãã carorijere. Bairo átiri bero roque, mæjãã quetibæjæ masĩgarã aperã rorije na caátiere.

⁶ "Tunu bairoa caroa majũrẽ marĩ joetiya wii yaiare. Tunu perlas caroa cabotiri rupaaca cũãrẽ yeseapære marĩ wẽjoetiya. Bairo marĩ caápata, tiere peabato recoagarãma. Torena bairo Dios yaye bæsurique caroa majũ to caãniatiacũãrẽ, wii yaia, bairi yeseare bairo caãnarẽ bairo catũgogaenarẽ na quetibæjæticõãña, caroa quetire roro na bæseticõãto, 'ĩrã," na 'ĩ quetibæjæyupæ Jesús.

Pedir, buscar y llamar a la puerta

(Lc 11.9-13; 6.31)

⁷ 'I quetibæjæ yaparo, atore bairo na ñnemoñupũ tunu: "Noa ùna na cajëniata, na cajëniĩjẽrẽ bócamasĩgarãma. Tunu bairoa apeye ùnierẽ na camacãata, na camacãĩjẽrẽ bócamasĩgarãma. Tunu joperæ na capiata, ti wii upæ pæame ti jopere pããgæmi. Bairi tore bairo Diore mæjãã cajëniata, mæjãã caãnimasĩpeere jogæmi. Bairi Diore mæjãã cajëniõ ñiña.

⁹ "Mæjãã, capũnaacæna mæjãã pũnaa pan rupare na cajëniata, ¿tã rupare na mæjãã jobujiocæti? Bairo mæjãã áperã. ¹⁰ Tunu bairoa waire na cajëniata, ¿ãña ùcũrẽ na mæjãã jobujiocæti? Bairo mæjãã áperã. ¹¹ Mæjãã, carorã nimirãcũã, mæjãã pũnaarẽ caroa wãmerẽ mæjãã jomasĩnuçũña. Marĩ Pacæ Dios ðmærecóo macããcũ roque caroú majũ ñiñami. Camasã netõrõ caroú ñiñami. ¡Bairi noa ùna cũrẽ cajëniãrẽ na jogæmi caroa ùnie majũrẽ!

¹² "Bairi aperã mæjãã na caátore mæjãã caborore bairo na cũãrẽ na næcũbægoya. Tore bairo marĩ 'ĩ quetibæjæ cũñañupã Moisés ãnacũ bairi profeta majã cũã," na 'ĩ quetibæjæyupæ Jesús.

La puerta angosta

(Lc 13.24)

¹³ 'I quetibæjæ yaparo, atore bairo na ñnemoñupũ tunu: "Ati yepapæ mæjãã caãno, pæga jopeere bairo ñiña. Jĩcã jope, pairi jope ñiña. Ti jope jããetaricaró esari wãã baucoaya. Bairo caroa wãã baumirõcũã, ti wãã yapapæ camasã na cayasipapæ ñiña. Bairo cabaimiatacũãrẽ, camasã capããrã ti jopere pããjããrĩ ti wããrẽ ánuçũña. Ape jope cũã ñiña õcã jopeaca. Ti jope jããetaricaró esaeti wãã baucoaya. Bairo cabairi wãã nimirõcũã, ti wãã yapapæ camasãrẽ tocãnacã rũmæa caroaro na canetõpapæ ñiña. Bairo cabaimiat-acũãrẽ, camasã petoaca ti jopere pããjããrĩ ti wããrẽ áyama. Mæjãã pæame roque na mena mæjãã caátó yæ boya," na 'ĩ quetibæjæyupæ Jesús.

El árbol se conoce por su fruto

(Lc 6.43-44)

¹⁵ 'I quetibæjæ yaparo, atore bairo na ñnemoñupũ tunu: " 'Dios yaye bæsuriquere mæjããrẽ jãã quetibæjægarã, ' jĩcããrã mæjããrẽ na caĩmiatacũãrẽ, bairo mæjããrẽ 'ĩtogarã baiyama. Na tũgoæsaeticõãña. Ovejare bairo nurĩcãrã baumirãcũã, macãnæcũ yaia, cauwarã majũrẽ bairo caãna ñiña. ¹⁶ Marĩ caugarije æse cũãrẽ marĩ jeetiya pota yucæpæ. Tunu bairoa ægarique, higuera na caĩĩjẽ cũãrẽ marĩ jeetiya pota wopæ. Torena bairo caĩtopairã ricaati na caátianierẽ 'ĩñarĩ, 'Naana, caĩtopairã ñiña, ' mæjãã 'ĩ masĩgarã. ¹⁷ Tunu tocãnacãũpæa yucæ caroú pæame caroare ríacætiya. Apei yucæ caroricæ roque carorijere ríacætiya. ¹⁸ Yucæ caroú pæame carorijere ríca cæperiya. Tunu bairoa apei yucæ caroricæ caroa ríca cæperiya. ¹⁹ Bairi camasã tocãnacãũã caroaro na caápericõãta, jĩcãũ yucæ, caríca maniiirẽ quetijøerocacõãrĩcãrõrẽ bairo na átirecõãgæmi Dios na

cũārē. Petoaca r̄saya Dios camasārē cū caĩñabesepa r̄m̄m̄. ²⁰ Tore bairo camasā na caátĩānierē ĩñamasĩrĩ tore bairo caátĩānarē na m̄jǎǎ ĩ masĩgarā," na ĩ quetib̄j̄yup̄ Jesús.

No todos entrarán en el reino de Dios

(Lc 13.25-27)

²¹ ĩ quetib̄j̄yup̄ yaparo, atore bairo na ĩnemoñup̄ tunu: "Tocānacāũr̄na, 'Jǎǎ Quetiup̄a' ȳre caĩrǎ nimirācũǎ, ĩcǎǎrǎ na mena macǎǎna áperigarāma Dios cū carotimasĩrĩp̄aũr̄e. Noa ũna, ȳ Pac̄ ẽm̄recóo macǎǎcũ cū carotirore bairo caáticõãna roque ágarāma. ²² Ti r̄m̄m̄ camasārē Dios na cū caĩñabesepa r̄m̄m̄ caetaro ĩña, atore bairo ñigarāma capǎǎrǎ camasā ȳre: 'Jǎǎ Quetiup̄a, jǎǎ cũ m̄ yaye b̄s̄uriquere jǎǎ quetib̄j̄yup̄netõwũ camasārē. Tunu bairoa m̄ wāme mena ĩrĩ, wǎtĩ yeri p̄narē na jǎǎ acuwijow̄m̄. Capee jǎǎ átijj̄ñow̄ m̄ camasĩrĩj̄e mena. Jǎǎrē m̄ masĩ, ñimigarāma ti r̄m̄m̄ caetaro. ²³ Bairo na caĩmiatacũārē, atore bairo ñiḡ: 'M̄jǎǎ ȳ masĩētĩña. Bairo ánāja. ¡M̄jǎǎ carorije cacũgorǎ ānirĩ ȳ mena m̄jǎǎ āmerĩgarǎ yua!' na ñiḡ caĩtori majǎrē," na ĩ quetib̄j̄yup̄ Jesús.

Las dos bases

(Mr 1.22; Lc 6.47-49)

²⁴ ĩ quetib̄j̄yup̄ yaparo, ape wāmerē ĩcõñarĩ na ĩnemoñup̄ tunu Jesús: "Ni ũcũ ȳ yaye quetire tũgori, cabero ȳ caĩrõrē bairo caác̄ atore bairo niñami: Tutuari wiire caqũẽnoũrē bairo camasĩ niñami. Camasĩ p̄ame cū ya wiire ẽtǎ bui qũẽnoñup̄. ²⁵ Bairi cabero oco paio caocaro, ria puta, wiip̄ etayuparo yua. Wĩno cũ b̄tioro papuyuparo. Bairo cabaimiatacũārē, ti wii p̄ame toa nicõǎñuparõ. Wii botare cayepa ẽs̄or̄p̄ n̄cõrĩ cū caqũẽnorĩcǎ wii ānirĩ toa nicõǎñuparõ. ²⁶ Tunu bairoa apei cũ ȳ yaye quetire tũgogaetiri, ȳ caĩrõrē bairo caápei atore bairo niñami: Tutuaeti wiire caqũẽnoũrē bairo caác̄ niñami. Catũgoñamasĩẽcũ ānirĩ ẽtǎ bui mee, paputirop̄ cū wiire qũẽnoñup̄. ²⁷ Bairi cabero oco paio caocaro, ria puta, wiip̄ etayuparo. Wĩno cũ b̄tioro papuyuparo. Bairo cabairoi yua, ti wii p̄ame pecoasuparo. Wii botare cayepa ẽs̄etor̄p̄ n̄cõrĩ cū caqũẽnorĩcǎ wii ānirĩ, ĩñe mano ñapeticõasuparo!" na ĩ quetib̄j̄yup̄ Jesús. ²⁸ Bairo camasārē na ĩ quetib̄j̄yup̄ yaparo yua, nipetirǎ cū yaye quetire catũgorǎ etarǎ p̄ame cū tũgocõã maniásuparǎ. ²⁹ Jesús p̄ame Moisés ānacũ cū caroticũrĩqũẽrē cajũgobueri majǎrē bairo camasārē na quetib̄j̄yup̄. Carotimasĩ cū caquetib̄j̄yup̄ore bairo na quetib̄j̄yup̄. Bairi cū yaye quetire tũgori, cū tũgocõã maniásuparǎ nipetiro camasā.

Jesús sana a un leproso

(Mr 1.40-45; Lc 5.12-16)

8 Bairo Jesús ẽtǎũr̄p̄ cañniatac̄ tunu ruiasúp̄. Bairo cū caruiatõ, capǎǎrǎ camasā cū bero ẽsayuparǎ. ² Bairo cabairo, ĩcǎũ carup̄ boũ p̄ame Jesut̄

cū r̄popaturi mena etanumurĩ qũĩroũ etayup̄. Bairo eta, atore bairo qũĩ j̄eniñup̄:

—Ȳ Quetiup̄a, m̄ cabooata, ȳ m̄ netõõḡ ȳ caboariaye c̄tiere.

³ Bairo cū caĩj̄enirõ tũgo, Jesús p̄ame cū wāmo mena cū pǎñañup̄. Bairo áticõã, atore bairo qũĩñup̄ Jesús:

—M̄ cacatiro ȳ boya. ¡Bairi m̄ ȳ netõõña!

—qũĩñup̄ cariaũre.

Bairo Jesús cū caĩrõ, jicoquei caticoasup̄ carup̄ boamiatac̄. ⁴ Bairo qũĩnemoñup̄ tunu Jesús:

—Tũgoya. Aperārē na quetib̄j̄yup̄eticõãña m̄rē ȳ canetõatajere. Cariape acoácũja sacerdote t̄r̄p̄. Qũĩñoña m̄ rup̄a, m̄ cacatiatajere. Bairo tunu Diore cū nuniña m̄ cacatirije wapare. Tore bairo marĩ átirotiyupi Moisés ānacũ. Bairo m̄ caátiatato bero, nipetiro camasā masĩgarāma m̄ cacatiatajere yua —qũĩñup̄ Jesús carup̄ boamiatac̄.

Jesús sana al criado de un capitán romano

(Lc 7.1-10)

⁵ Cabero Capernaum na caĩrĩ mac̄p̄ etayup̄ Jesús. Bairo cū caetaro tũgo, ĩcǎũ, romano soldaua quetiup̄a capitán majũ c̄t̄ etayup̄, cū j̄eniñaḡ. ⁶ Atore bairo qũĩñup̄:

—Ȳ Quetiup̄a, ȳ paabojari majõc̄ ĩcǎũ ria-jǎñuñami. Ámasĩētĩñami. Cũ ñicǎǎrĩ b̄m̄jǎñuñami. Cũ rup̄a cũārē b̄tioro wisiojǎñuñami —qũĩñup̄.

⁷ Bairo cū caĩrõ tũgo, bairo qũĩñup̄ Jesús:

—M̄ mena, m̄ ya wiip̄ ȳ áḡ. M̄ paabojari majõc̄re ȳ catiobojañáḡ —qũĩñup̄.

⁸ Bairo cū caĩrõ tũgo, atore bairo qũĩñup̄ soldaua quetiup̄a capitán Jesure:

—Ȳ Quetiup̄a, ȳ mena m̄ ápei. M̄, cañnimajũ m̄ āniña. Ȳ p̄ame roque m̄rē bairo ȳ baietiya. Bairi ȳ ya wiire m̄ cajǎǎrõ ñuetõ. Ator̄na ācũ, "Cũ catiátõ," m̄ caĩjoro jeto ñurõ. Bairo m̄ caĩrõ, caticoaḡm̄i ȳ ȳ. ⁹ Ȳ netõjǎñurõ carotirǎ na carotiric̄ ȳ āniña. Tunu bairoa ȳ cũ quetiup̄a ānirĩ ȳ ẽm̄arē na ȳ rotimasĩnucũña. Bairi "Tiaya," ȳ caĩrõ, jicoquei atĩnucũñama. Tunu "Ánāja," ȳ caĩrõ, jicoquei ánucũñama. Tunu "Bairo ása," ȳ paabojari majǎrē ȳ caĩrõ, jicoquei ȳ caĩrõrē bairo átinucũñama —qũĩñup̄ quetiup̄a capitán Jesure.

¹⁰ Bairo cū caĩrõ tũgo, Jesús p̄ame tũgoacs̄acoasup̄. Bairi cũrē caũsarārē na āmejore ĩñarĩ, atore bairo na ĩñup̄:

—M̄jǎǎrē cariape ñiña: Ato Israel yepa macǎǎna ĩcǎũ ũcũ ānirē bairo ȳ mena catũgoñatutuaũre ȳ bócaetañaẽtĩña. Cũ p̄ame tũgoñatutuañuñami Dios cū carotimasĩrĩj̄rē. ¹¹ Tunu cariape ñinemoña: Ape r̄m̄m̄ capǎǎrǎ camasā romano majõc̄ ũna muip̄ cū caw̄m̄uatõp̄ caatátana, bairi muip̄ cū cañjǎátõp̄ caatátana cũ nipetirop̄ caatátana etari, marĩ ñicũjǎǎ, Abraham, Isaac, Jacob mena mesap̄ ruigarāma. Judío majǎ caãmerǎ na cañnimaatacũārē, na mena ẽga bapac̄tigarāma Dios cū carotimasĩrĩp̄ caetaro.

¹² Bairo caroaro na mena na caũga bapac̄timiat-

acũārē, aperā capāārā judío majā Dios cũ carotimasírī-paure caetabujoatana p̄amerē canaitĩārõp̄ na joregumi Dios, cũ mena na catẽgoñatutuaetie wapa. Bairo capāārā tor̄ otigarāma. Na opire bacar̄potugarāma, b̄tioro yapapuarā yua —na ĩñup̄ Jesús cũ bero caũsarārē.

¹³ ĩ quetib̄j̄ yaparo, atore bairo qũĩnemoñup̄ tunu soldaua quetiupā capitārē:

—Tunu ácũja m̄ ya wiip̄. Tore bairo ȳ mena m̄ catẽgoñatutuarore bairo to baiáto. M̄ paabojari majõc̄ caticoagumi —qũĩñup̄.

Tocārõā bairo cũ caĩrõ, jicoquei caticoasup̄ capitán paabojari majõc̄ yua.

Jesús sana a la suegra de Pedro

(Mr 1.29-31; Lc 4.38-39)

¹⁴ Cabero acoásup̄ Jesús, Pedro cawāmec̄c̄ ya wiip̄. Bairo ti wii jāētari Pedro mañicõrē cõ ĩñañup̄. Cõ p̄ame riao baiyupo. B̄tioro b̄goyupo. ¹⁵ Bairo cõ cabairo ĩña, cõ wāmorē p̄ñañup̄. Bairo cũ caátoa, jicoquei yua jānacõasup̄ b̄goye p̄ame. Tocārõā caticoasupo. Bairo catiácõ yua, tocārõā ģgariquere na qũẽnonuñup̄ Jesujāārē.

Jesús sana a muchos enfermos

(Mr 1.32-34; Lc 4.40-41)

¹⁶ Cabero canaioatípā Pedro ya wiip̄re etayuparā nipetiro ti macā macāna. Wātĩ yeri p̄narē cacũgorārē na jeasuparā Jesús t̄p̄. Bairo Jesús na caetaro ĩña, wātĩ yeri p̄narē na acurewiyoyup̄. ĩcānia cũ caĩrõ witicoásuparā. Tunu bairoa nipetiro cariyec̄narē na catiopyup̄ Jesús. ¹⁷ Bairo profeta Isaías ānac̄ cũ caĩquetib̄j̄ j̄goyeticũrĩcārõrē bairo baietaro baiyuparo. Atoze bairo ĩ quetib̄j̄ woatucũñañup̄ Isaías: “Marĩ riayere, popiye marĩ cabairije nipetirijere marĩ netõbojagumi,” ĩ quetib̄j̄ woatucũñañup̄ Isaías ānac̄ Jesús cũ caátipeere.

Los que querían seguir a Jesús

(Lc 9.57-62)

¹⁸ Cabero camasā capāārā majũ Jesús t̄p̄re ĩñanucũ āmejoreyuparā. Bairo na cabairo ĩñarĩ, Jesús p̄ame, “Ĥtab̄c̄ra ape n̄gõãp̄ marĩ p̄ña átõca,” na ĩñup̄ cũ cabuerārē. ¹⁹ Bairo na caápáro j̄goye, ĩcāũ Moisés ānac̄ cũ caroticũrĩqũẽrē caj̄gobuei p̄ame Jesure qũĩñup̄:

—Cabuei, ȳ cũā m̄ cabuei ȳ ānigaya. Bairi noo m̄ cañesẽãrõp̄ ȳ áḡ ȳ cũā —qũĩñup̄.

²⁰ Bairo cũ caĩrõ t̄gõ, atore bairo qũĩñup̄ Jesús:

—Macānuc̄ macāna waib̄toa na cañipāri cũgoyama. Minia cũā na riabatiri na cañipāri cũgoyama. Bairo na cacũgomiatacũārē, ȳ, Camasā j̄goc̄, ȳ cañipā ũno ȳ cũgoetiya —qũĩñup̄ Jesús caĩm̄rē.

²¹ Bairi apei Jesús berore caũsā p̄ame atore bairo qũĩñup̄:

—Ȳ Quetiupā, mai m̄ mena ȳ bacac̄periḡ. Ȳ pac̄re cũ cotei ác̄ ȳ baiya. Cũ cariacõato bero roque, m̄ mena ȳ ábujiō —qũĩñup̄ Jesure.

²² Bairo cũ caĩmiatacũārē, Jesús p̄ame bairo qũĩñup̄:

—Āmerē ȳ mena m̄ cabapac̄to ȳ boya. Camasā cariacõatanarē bairo caāna p̄ame na qũẽnoáto cabaiyasirārē —qũĩñup̄ Jesús ĩcāũ cũrē caũsagamirē.

Jesús calma el viento y las olas

(Mr 4.35-41; Lc 8.22-25)

²³ Bairo cũ caĩrõ bero, Jesús p̄ame cũmua capairi-cap̄ ájāñup̄. Bairo cũ caājāārõ ĩñarā, cũ cabuerā cũā ájāñuparā. ²⁴ Bairo ájā yua, ti Ĥtab̄c̄ra p̄ñacoásuparā. Bairo na caátõ yua, wĩno paio papu atĩj̄goyuparo. Bairo capapuro ocoturi paio atĩjabejāñuparõ, cũmua ruagari t̄nip̄ yua. Mai, Jesús p̄ame na caátõ beroaca cānijācoasup̄. ²⁵ Bairo cũ cabairoi, cũ cabuerā p̄ame cũ wācõñuparā. Cũ wācõrĩ atore bairo qũĩñuparā Jesure:

—ĩjāārē cabuei, jāā netõõña! ĩRuarā marĩ baiya! —qũĩñuparā.

²⁶ Bairo na caĩwācõrõ t̄gõ, bairo na ĩñup̄:

—ĩNop̄ẽrā b̄tioro m̄jāā uwiyati? ĩDios mena m̄jāā t̄gõñatutuaetimajũcõāña! —na ĩñup̄.

ĩ yaparo, wām̄nuc̄rĩ yua, wĩnorē jānarotiyup̄.

Tunu bairoa oco turi cũārē jānarotiyup̄. Bairo cũ caáto, jicoquei jānapeticoasuparo yua. ²⁷ Bairo cũ caátõ ĩña, cũ cabuerā p̄ame qũĩnacõā maniáti, atore bairo āmeo ĩñuparā na majũ:

—ĩAgo tame! ĩNam̄ ũc̄ cũ āniñati Jesús? Wĩno, ocoturi cũā cũ t̄gocõāña.

Los endemoniados de Gadara

(Mr 5.1-20; Lc 8.26-39)

²⁸ Cabero ti Ĥtab̄c̄ra ape n̄gõãp̄ p̄ñaetayuparā Jesujāā, Gadara na caĩrĩ yepap̄. Bairo eta yua, maanuc̄ñup̄ Jesús. Bairo cũ camaanuc̄rõ, p̄garā caĩm̄na wātĩ yeri p̄na cacũgorā p̄ame c̄t̄ etayuparā. Camasārē na carerica ĩtā wiirip̄ cañiatana c̄t̄ etayuparā. Mai, na p̄ame cauwiorā majũ āñuparā. Bairi camasā p̄ame tipāre netõāmasĩẽt̄nucũñuparā. ²⁹ Bairi yua, na, caĩm̄na p̄ame Jesús cũ camaanuc̄rõ ĩña, bairo qũĩ awajayuparā:

—ĩM̄, Dios mac̄, ñerē ac̄ m̄ atĩati jāā t̄re? ĩDios popiye jāārē cũ caátipa r̄m̄ j̄goye, m̄ p̄ame popiye jāā baio joroque átiḡ m̄ atĩati? —qũĩñuparā b̄tioro.

³⁰ Mai, to j̄goye cayojāñunĩraup̄ capāārā yesea nurĩcārā ģga āñuparā. ³¹ Bairo na caũgaāno, wātĩ yeri p̄na p̄ame atore bairo b̄tioro qũĩñuparā Jesure:

—Jāārē m̄ caacurewiyojomajũgaata, yesea t̄p̄ jāā árotiya. Nap̄re jāā jāāgarā —b̄tioro qũĩñuparā.

³² Bairo na caĩrõ t̄gõ, “ĩJā, tor̄ ánaja toroque!” na ĩñup̄ Jesús, na ároti yua. Bairo cũ caĩrõ, wātĩ yeri p̄na p̄ame caĩm̄arē na witipeticoásuparā. Yeseap̄re jāārásuparā. Bairo yeseare na cajāārĩpā yua, yesea ĩtāũ bui cañimiatana p̄ame mec̄rā Ĥtab̄c̄ra p̄

poapure. Bairo na caápata, ti poa wocoagaro, tie oco capámurōi. Ti poa macāājē yasigaro. Bairi use ocore cawāma qūēnoyaparoriquere piojānucūñama camasā cawāma poa mena. Bairo na caápata, ti poa tie oco cūā nicōāña. Yasietiya —na ī quetibujawī Jesús to macāānarē.

La hija de Jairo. La mujer que tocó la capa de Jesús
(Mr 5.21-43; Lc 8.40-56)

¹⁸ Bairo narē cū caquetibujāño, cūtu etawī judío majā quetiupax jīcāñ. Bairo cūtu etari yua, rēpopaturi mena etanumurī Jesure qūīrowī. Atore bairo qūīwī:

—Jesús, yu macō meru riacoaómo. Bairo cariacoaato cō caāniatiacūārē, mē wāmo mena cō rupaxri ānājērē mē capāñaata, caticoagomo tunu. Bairi yu mena mē apā tāmurī —qūīwī quetiupax.

¹⁹ Bairo cū caīrō tūgo, wāmehucā yua, cū mena acoámī. Jesús cariacoaato cō caānopu ácu. Cū cabuerā cūā cū mena jāā ápu. ²⁰ Bairo jāā caátó, Jesús bero pñame asúpo jīcāñ carōmio pñga wāmo peti rēpore pñga pēnirō cānacā cūmarī majū carijānaecō. Bairo cūtu eta yua, aperā na cañnaeto, cū jutiro cayoaro yapaacarē pññañupō. ²¹ Mai, cō pñame cariape tūgoñañupō Jesús cū cariape netōmasírījērē. Bairo cariape tūgoñañ yua, “Cū jutiro cayoaro yapaacarē yu capāñaata, yu caticoago,” ī tūgoñañupō. Bairo tiere ī tūgoñañ, Jesús bero pñame atíri, tore bairo ásupo.

²² Jesús pñame cō caátiere masīcōāñupī. Bairo camasī ānirī yua, āmejorenucārī, atore bairo cō īwī:

—Yu yao, caroaro useanirō ānitūgoñaña. Yu mena mē catūgoñatutuaroi, mē riayere yu netōcōāña —cō īwī.

Bairo cū caīrōā, jicoquei caticoamo yua.

²³ Cabero jīcāñ judío majā quetiupax ya wiipux Jesús cū caetaro, ti wii macāāna pñame oti awajarā baiwā, cabaiyasiatacore īñarī. ²⁴ Bairo na cabairo īña, atore bairo na īwī Jesús:

—Witiánāja. Atio cawīmao baiyasio mee baiyamo. Cānio baiyamo —na īwī Jesús.

Bairo cū caīrō tūgo, roro cū bócaboyeticōāwā, “Merē yasicōāmo,” īrā. ²⁵ Bairo na cabaimiatacūārē, Jesús pñame ti wiire na wiyocōājowī. Áti yaparo, cariacoaato ānacō cō caāni arñarux jāátí yua, cō ānacō wāmorīrē ñewī. Bairo cū caátó, cō pñame catitunurī wāmehucā-coámo yua. ²⁶ To bero camasā nipetiro ti yepa tūni macāāna cūā queti tūgopeticoasuparā Jesús cū caátitajere.

Jesús sana a dos ciegos

²⁷ Cabero topu caāniatacux acoámī Jesús tunu. Bairo cū caátó, pñgarā cañmna cacaapee īñaena cū berore usawā. Bairo usa yua, bñsrique tutuaro mena atore bairo qūīwā:

—Jesús, David ānacū pñrāmi, bopacooro jāā īñaña! —qūīwā.

²⁸ Bairi Jesús wiire cū cajāāetaro, cacaapee īñaena pñame cūtu etawā. Bairo na caetaro īña yua, atore bairo na īwī Jesús:

—¿Yu canetōrījērē cariape mējāā tūgoñañati? Bairo cū cañjēniñarō tūgo, bairo qūīwā pñgarāpñ: —Jāārē mē canetōpeere cariape jāā tūgoñaña.

²⁹ Bairo na caīrō tūgo, na caapeere pñhawī Jesús. Pñña yua, bairo na īwī:

—Bairi yu mena mējāā catūgoñatutuarijerea bairo to baiáto mējāārē —na īwī.

³⁰ Bairo cū caīrōā, jicoquei īñamasīcōāma yua. Bairo na cacatiro īña, Jesús pñame bairo na īnemowī tunu bñtioro:

—Aperārē na quetibujeticōāña mējāārē yu cacatiorijere.

³¹ Bairo cū caīrō tūgomirācūā, cabero nipetiropu camasārē na quetibujux batocōāñupā Jesús narē cū cacatitajere.

Jesús sana a un mudo

³² Bairo na caátó, camasā aperā Jesús tuxu cū neamá tunu apei wātī yeri pñna cacūgoñre. Cū pñame wātī yeri pñna jūgori bñsmasīēmī. ³³ Bairi Jesús wātī yeri pñnarē cū cawiyojoro bero, cañmna pñame catiácu bñsmasīcōāmi tunu. Bairo cū cabairo īña, to macāāna qūīñnacōā maniáma. Bairo āmeo īwā na majū:

—¡Diwatoa ūno āni cū cacatiorore bairo marī īñaepū ato Israel yepapure! —āmeo īwā na majū.

³⁴ Bairo na caāmeoīmiatacūārē, fariseo majā pñame bairo īwā:

—Beelzebú, wātīā quetiupax majū cū camasīrōrījē jūgori wātīā yeri pñna, camasārē cajñnarārē na acurewiyajo masīñami —qūī bñsrapiwā fariseo majā Jesure.

Jesús tiene compasión de la gente

³⁵ Cabero āñesēāwī Jesús tocānacā macāāpu. Bairi capairi macā, o ōcā macāācā cūārē etax, to macāāna na cañbueneñarī wiipure na quetibujewī caroa queti, Dios cū carotimasírīpax caetarijere. Tunu bairoa nipe-tiri wāme cariayecñnarē na catiowī. ³⁶ Bairo capāārā camasārē na īñarī yua, bopacooro na īñawī. Dope caá-timasīēna tūgoñarīqūē pairique caāna na caānoi, bopacooro na īñawī Jesús. Nurīcārā oveja narē cacotei camānarē bairo baiwā Jesure. ³⁷ Bairo na cabairoi, atore bairo jāā īwī Jesús, jāā, cū cabuerārē:

—Oterique camasā na cajepee paio caāniatiacūārē, tie uparārē cajñjeparā pñame capāārā mee niñama. Torea bairo Dios yaye quetire catūgoñsaparā capāārā na caāniatiacūārē, marīrē cajñquetibujparā pñame capāārā mee niñama. ³⁸ Bairo na cabairoi, marī Pacu Diore mējāā cajñnirō boya. Cū pñame oterique Upure bairo cū yaye bñsrique cajñquetibujux batoparārē na jomasīgumi.

Jesús escoge a los doce apóstoles

(Mr 3.13-19; Lc 6.12-16)

10 Cabero Jesús, pñga wāmo peti rēpore pñga pēnirō cānacāñ majū cū caquetibujerotijoparārē jāā besewī. Bairo jāā bese yua, jāā jowī masīrīqūērē.

Wātīā yeri pūnarē wiyomasīrīqūērē, bairi tocānacā wāmerp̄rea riaye netōmasīrīqūērē cūārē jāā jowī.

² Bairi p̄uga wāmo peti r̄pore p̄uga p̄enirō cānacāū majū jāā ām̄x Jesús cū caquetib̄j̄erotijoparā. Cajū-goye āmi Simón. Simorēā qūīwī Jesús tunu “Pedro”. Tunu cabero āmi Pedro bai, Andrés cawāmec̄c̄c̄. Cū bero āma Zebedeo pūna, Santiago, bairi cū bai Juan mena. ³ Tunu cabero āma Felipe, Bartolomé, Tomás, Mateo. Ȳc̄, Mateo p̄ame Roma macāānarē, camasā yaye dinerore jejobojari majōc̄c̄ caānimirīc̄c̄ ȳc̄ ām̄x. Tunu cabero āmi Alfeo mac̄c̄ Santiago cawāmec̄c̄c̄. Tunu cabero āmi Tadeo. ⁴ Tunu cabero āmi Simón. Cū p̄ame āmi jīc̄c̄ celotea mena macāāc̄c̄. Cabero āmi Judas Iscariote. Cū p̄ame āmi Jesure cañerotip̄a. Tocānacāū jāā ām̄x Jesús cū caquetib̄j̄erotijoparā, cū cabeseatana yua.

Jesús envía a los discípulos a anunciar el reino de Dios
(Mr 6.7-13; Lc 9.1-6)

⁵ Bairo, Jesús p̄uga wāmo peti r̄pore p̄uga p̄enirō cānacāū majū, jāā, cū cabuerārē jāā bese yaparo, camasārē jāā quetib̄j̄ rotijowī. Bairo jāā quetib̄j̄ rotijori yua, cariape atore bairo jāā īwī: “Judío majā caāmerā na caānop̄x mujāā cañesēārō ȳc̄ boetiya. Tunu bairoa Samaria yepa macāāna na caāni macāārīp̄x cūārē mujāā cañesēārō ȳc̄ boetiya. ⁶ Ati yepa Israel macāāna oveja nurīcārā cayasiricarārē bairo caāna niñama. Na caāno p̄amerē mujāā caāñesēārō ȳc̄ boya. ⁷ Bairo na mena āna, atore bairo na ī quetib̄j̄yua: ‘Dios cū carotimasīrīp̄a merē etaro baiya.’ ⁸ Tunu bairoa cariapec̄narē na catiyoa. Bairi cariacoatana cūārē tunu na cationemoña. Bairi na rup̄a caboarā cūārē na catiyoa. Tunu bairoa wātī yeri pūna camasā rup̄a p̄ caānarē na acurewiyojoya. Ȳc̄ camasīrīj̄erē wapa mano mujāārē ȳc̄ joya. Bairi wapa mano cabopacarārē na j̄ātīnemoña mujāā cūā.

⁹ “Tunu bairoa oro, plata, cobre moneda tiirire jeápéricōāña. ¹⁰ Tunu bairoa wasopoa, apewe ūnierē mujāā cajāārī poa cūārē jeápéricōāña. Tunu jutiro, mujāā cawasoaparo cūārē jeápéricōāña. R̄p̄o jutii, mujāā cawasoapee, bairi tueric̄x cūārē mujāā cajeátō ȳc̄ boetiya. Mujāā, paari majā ānirī mujāā ḡgamasīña noo mujāā caátōp̄x na canurīj̄erē.

¹¹ “Bairi noo cabori macā, o peeti macāācā camasā na caānop̄x etarā, ‘¿Ni caroú cū āniñati?’ ti macā macāānarē na ī j̄eniñaj̄goya. Bairo cū ūc̄rē masī yua, cū ya wiirp̄x mujāā ānicōāwā. Capee wiirp̄x patowācō ñesēāc̄tīcōāña. ¹² Bairi ti wii jāāetarā yua, ‘Dios caroa yeric̄taje cū joátō ati wii macāānarē,’ na mujāā īgarā ti wii macāānarē. ¹³ Bairo mujāā caīj̄enirō, na p̄ame cūā caroaro mena mujāārē na caj̄eniata, Diore na mujāā caj̄enibojari wāmerē bairoa caroa yeric̄tajere na joḡmi Dios. Bairo mujāā caīj̄enimiatc̄ārē, caroaro mena mujāārē na caj̄enieticōāta, Diore na mujāā caj̄enibojari wāmerē bairo caroa yeric̄tajere na joetiḡmi Dios. ¹⁴ Bairo ti wii up̄a cū mena mujāā cabapac̄to cū caboeticōāta, o mujāā yaye quetire cū cat̄gogaeticōāta, cū mena āmerīcōāña. Bairi yua, cū

ya wiire witiarā, o cū ya macārē witiáná, cū macā ñerī mujāā r̄p̄o jutii macāāj̄erē mujāā paregarā, ‘Roro jāārē m̄x átiap̄x,’ īrā. ¹⁵ Cariape mujāārē ñiña: To macāāna mujāārē na cat̄gogaetie wapa Dios p̄ame roro na átiḡmi. Camasārē cū cañabeseri r̄m̄x caāno Sodoma, Gomorra macāā macāāna netōj̄āñurō popiye na bairo joroque na átiḡmi yua,” jāā ī quetib̄j̄wī Jesús, jāā, cū cabuerārē.

Persecuciones

¹⁶ Ī quetib̄j̄ yaparo, atore bairo jāā ĩnemowī tunu: “T̄ḡgoya, āmerē mujāārē caroa quetire ȳc̄ quetib̄j̄ rotijoya. Ovejas nurīcārā, macāñc̄c̄ macāāna lobos cauwiorā watoa na caānorē bairo watoare mujāā ȳc̄ joya. Bairi āña cū camasīrōrē bairo t̄ḡgoñamasīña mujāā cūā. Bairo baimirāc̄c̄, bua ñerē caápei cū cabairore bairo mujāā caāno ȳc̄ boya. ¹⁷ Diore cañroae na na caātīānierē t̄ḡgoñamasacatiya. Na p̄ame mujāārē ñerī, na quetiuparā t̄p̄x mujāārē jeágarāma. Aperā cūā na cañubueri wiirip̄x mujāā bapegarāma. ¹⁸ Bairi ȳc̄ yarā mujāā caāno j̄ḡgori na p̄ame mujāārē roro na catutiparore bairo īrā, quetiuparā gobernadores, bairi quetiuparā reyes t̄p̄x cūārē mujāārē jeágarāma. Bairo na caātīmīatac̄ārē, na ūnarē, bairi judío majā caāmerā cūārē ȳc̄ yaye quetire nemoj̄āñurō mujāā quetib̄j̄ masīgarā bair̄p̄a. ¹⁹ Bairo mujāārē na cañerō, uwirā, ‘¿Dope bairo na marī īrāati?’ ī t̄ḡgoña macāētīcōāña. Tip̄a caetaro īña, Dios p̄ame mujāā caīmasīpeere mujāā joḡmi. ²⁰ Mujāā cat̄gogaemasīrīj̄e mena mujāā quetib̄j̄etigarā. Marī Pac̄ Dios mena macāāc̄c̄, Espiritu Santo cū camasīrōrīj̄e j̄ḡgori roque mujāā quetib̄j̄garā camasārē.

²¹ “Tip̄a caāno, jīc̄c̄ pūnaa caāna nimirāc̄c̄, āmeo b̄s̄j̄ābuitirecōāgarāma. Bairo ána, gobiernorē na ñerotiri pajīārerotigarāma. Tunu ape cūā cū mac̄rē torea bairo cū átirotiḡmi. Tunu jīc̄c̄ pūnaa na pac̄are boetiri, na pajīārerotigarāma. ²² Bairi yua, ati ḡm̄recóo macāāna nipetiro mujāārē ĩñategarāma, ȳc̄ yarā mujāā caānoi. Bairo mujāārē na cañnatemat̄ac̄ārē, ni ūc̄c̄ mujāā mena macāāc̄c̄ ȳc̄ yaye quetire jīc̄c̄ wāmeac̄ ūno cū caj̄naeticōāmata, cū netōḡmi Dios. ²³ Bairi jīc̄c̄ macā macāāna ȳc̄ yaye b̄s̄uriquere t̄ḡgogaena, roro mujāārē na caápata, ape macāp̄x ruti ánāja. Cariape mujāārē ñiña: Israel yepa macāārī tocānacā macāāp̄re mujāā caquetib̄j̄p̄eyoparo j̄ḡgoyep̄a, merē ȳc̄, Camasā J̄ḡgoc̄x nemo ȳc̄ tunuatiḡx ati yepap̄re.

²⁴ “Tunu bairoa ni jīc̄c̄ ūc̄c̄ bueri majōc̄, cūrē cabuei netōrō masīētīñami. Tunu ni jīc̄c̄ ūc̄c̄ paabojari majōc̄ cū quetiup̄a netōrō rotimasīētīñami. ²⁵ Bairi ni jīc̄c̄ ūc̄c̄ bueri majōc̄, cūrē cabueire bairo popiye cū cabaigaeticōāta, ñuetō. Torea bairo ni jīc̄c̄ ūc̄c̄ paabojari majōc̄, cū quetiup̄a bairo popiye cū cabaigaeticōāta, ñuetō. Bairi jīc̄c̄ wii up̄a, ‘Wātī quetiup̄a, Beelzebū cawāmec̄c̄ m̄x āc̄c̄,’ cū na cañata, netōj̄āñurō na ĩñategarāma cañb̄s̄p̄airā ti wii up̄a yarārē,” jāā ī quetib̄j̄wī Jesús.

goñatutuajánaena p̄ame!" na ĩ jowĩ Jesús, Juan c̄ cabuerãrẽ.

⁷ Bairo Juan c̄ cajoatána na caátó ĩña, to macããna capããrã camasãrẽ na quetib̄j̄m̄ j̄gowĩ Jesús, Juan c̄ cabairiquere. Atore bairo na ĩwĩ: "¿Nopẽĩrã desierto cayuc̄manop̄m̄ m̄j̄ãã ásupari? ¿Jicãũ yuc̄acã wĩnoi cayuguiric̄acarẽ ĩñagarã, top̄m̄ m̄j̄ãã ásupari? ⁸ ¿O caũm̄, caroa cajutii jãñaurẽ q̄ĩñagarã, top̄m̄ m̄j̄ãã ásupari? M̄j̄ãã baiesupa. Camasã caroa jutii cajãnarã p̄ame caroa wiirip̄, quetiuparã ya wiirip̄ ãniñama. Desierto cayuc̄manop̄m̄ etaetiyama na ũna. ⁹ ¿O profetare q̄ĩñagarã, top̄m̄ m̄j̄ãã ásupari? Bairoa m̄j̄ãã baiyupa. Cariape m̄j̄ããrẽ ñiña: M̄j̄ãã p̄ame, 'Profeta ãc̄mi Juan,' m̄j̄ãã caĩtũgoñamiatac̄ũãrẽ, Juan profeta netõjãñurõ cañimajũũ niñami. ¹⁰ C̄ niñami Dios yaye quetib̄j̄m̄rica tutip̄ na cawoatuj̄goyec̄tac̄majũ. Atore bairo ti tutip̄ ĩ quetib̄j̄m̄yayupi Dios, c̄ mac̄ũrẽ, Juan c̄ cabaipere:

'M̄, ȳ cajorap̄, ti yeparap̄ m̄ cabuiaparo j̄goye, apeire c̄ ȳ q̄ũenoroti jojũgoḡm̄.

Camasã m̄ yaye quetire na tũgoũsaáto ĩ, apeire ȳ q̄ũenoroti jojũgoḡm̄.'

ĩ quetib̄j̄m̄yayupi Dios Juan c̄ cabaipere.

¹¹ Cariape m̄j̄ããrẽ ñiña: Ni jicãũ ũc̄ũ ati yeparap̄ cabuiaric̄, Juan, camasãrẽ cabautizamiatac̄ netõrõ caquetib̄j̄m̄netõmasĩ maami. Baipea, Dios c̄ carotimasĩr̄p̄ macããc̄ũ p̄ame nipetirã netõrõ cabũgoro macããc̄ũ ãnimic̄ũã, ape r̄m̄p̄ roquere Juan netõrõ masĩcõãḡm̄i.

¹² "Juan cabautizamiatac̄ c̄ cabauetarop̄i nijũ-goaná, ãme cañap̄m̄ tocãnacã r̄m̄p̄a nituetayama Dios c̄ carotimasĩr̄p̄ capããrã berop̄m̄ b̄tioro cajããgarã. Na p̄ame ãmeo q̄ũĩr̄i majã jicã macãrẽ ĩmagarã b̄tioro na caátore bairo popiye bairi jããrã átiyama. ¹³ Tunu Juan ati yeparap̄ c̄ caquetib̄j̄m̄parõ j̄goye profeta majã nipetirã, bairi Moisés ãnac̄ũ c̄ũ quetib̄j̄m̄ j̄goat̄iyayupa Dios c̄ carotimasĩr̄p̄ caetapeere. ¹⁴ Tunu m̄j̄ãã camasĩgaata, atore bairo m̄j̄ããrẽ ñi quetib̄j̄m̄nemoña: 'Elãre bairo caãc̄ũ ape r̄m̄p̄m̄ buiaetap̄m̄i,' na caĩwoatuc̄ũj̄goyec̄tac̄majũ niñami Juan. ¹⁵ M̄j̄ãã, caãmooc̄na m̄j̄ãã ãniña. Bairi ãmerẽ yua, m̄j̄ããrẽ ȳ caquetib̄j̄m̄atajere tũgoãmewiyoya m̄j̄ãã yerip̄.

¹⁶ "¿Dope bairo m̄j̄ãã, ati ȳtea macããna m̄j̄ãã ũnarẽ ñic̄ũti? ¿Noa ũnarẽ bairo m̄j̄ãã ãnic̄ũti? Cawĩmarãrẽ bairo m̄j̄ãã ãniña. Cawĩmarã p̄ame camasã na caneñaporip̄m̄ ũno plazap̄m̄ eperã, awajari atore bairo ĩ joyama na baparãrẽ: ¹⁷ 'Jãã catõrõã putiro, m̄j̄ãã basaetiap̄. Tunu bairoa jãã caotiro c̄ũãrẽ, jãã m̄j̄ãã otinemoetiap̄,' ĩ joyama cawĩmarã na baparãrẽ. Narẽ bairo m̄j̄ãã ãniña, cayũgaena majũ.

¹⁸ Tũgopeoya mai. Ȳ j̄goye etayup̄m̄ Juan. C̄ p̄ame rap̄m̄ ẽgaesup̄m̄. Tunu ẽse oco c̄ũãrẽ etietinuc̄ũñup̄. Bairo c̄ cabairijere ĩñarã, m̄j̄ãã p̄ame, 'Wãtĩ yeri p̄na cac̄ḡoũ ãc̄mi. C̄ marĩ tũgoetiroa,' m̄j̄ãã ĩñupã Juarẽ. ¹⁹ Bairi Juan bero ȳ, Camasã j̄goc̄m̄, ȳ etaw̄m̄. Ȳ p̄ame camasã mena ȳ ẽganuc̄ũña. Na mena ȳ etinuc̄ũña. Bairo ȳ cabairijere ĩñarã, m̄j̄ãã p̄ame,

'Ugapacajãñuñami. Ūse oco c̄ũãrẽ etipacajãñuñami. Carorã mena bapac̄tiyami. Tunu bairoa Roma macããc̄ũ gobiernorẽ camasã yaye dinerore cajejobojari majã mena bapac̄tiyami. Bairi carõũ ãc̄mi. C̄ marĩ tũgoetiroa c̄ c̄ũãrẽ,' ȳ m̄j̄ãã ĩnuc̄ũña. Baipea, Dios p̄ame c̄ camasĩr̄j̄erẽ camasãrẽ na áti ĩñoñami c̄ mena catũgoñatutuarã caroaro na caátie j̄gori," na ĩ quetib̄j̄m̄wĩ Jesús c̄t̄m̄ catũgorã etarãrẽ.

Los pueblos desobedientes

(Lc 10.13-15)

²⁰ ĩ quetib̄j̄m̄ yaparo, atore bairo na ĩnemowĩ tunu Jesús to macããnarẽ, ape macãã macããna roro na cabairiquere. Mai, na macããrẽ ãc̄ũ, capee caroa áti-jẽño ĩñorĩq̄ũerẽ na áti ĩñowĩ Jesús. Bairo narẽ caroaro c̄ caátimiatac̄ũãrẽ, na p̄ame roro na caátajere tũgoña yapapuari tũgoña wasoaema na yerire. Bairi atore bairo na ĩwĩ Jesús na cabaipere: ²¹ "¡Roro majũ baigarãma to Corazín macã macããna! ¡Roro majũ baigarãma Betsaida macã macããna c̄ũã! Dios c̄ caátijẽnomasĩr̄j̄e capeere ĩñawã. Bairo caĩñarã nimirãc̄ũã, roro na caátajere jãnagaema. Tirũm̄p̄m̄ macããna Tiro, Sidón macããna ãnana, Corazín, Betsaida macããna na caĩñarĩcãrõrẽã bairo na c̄ũã na caĩñaata, roro na caátajere jãnabujioricarãma Tiro, Sidón macããna p̄ame. B̄tioro yapapuarã na cajãñarĩj̄e jutii ũnierẽ jãñabujioricarãma. Peero õwã c̄ũãrẽ na r̄p̄oap̄m̄ mapeobujioricarãma, b̄tioro yapapuari yua. ²² Cariape m̄j̄ããrẽ ñiña: Camasãrẽ Dios c̄ caĩñabeseri r̄m̄p̄ caetaro, Corazín, bairi Betsaida macããna p̄ame, Tiro, Sidón macããna netõjãñurõ popiye baigarãma. ²³ Tore a bairo Capernaum macã macããna c̄ũã baigarãma. 'Jõbuipe marĩ ágarã,' caĩtũgoñarã na cañimiatac̄ũãrẽ, ¡caũc̄ũãrĩ operap̄ roquere na reḡm̄i Dios! C̄ caátijẽñorĩj̄e capeere ĩñawã Capernaum macããna. Tirũm̄p̄m̄ macããna, Sodoma macããna ãnana, Capernaum macããna na caĩñarĩcãrõrẽ bairo na c̄ũã na caĩñaata, roro na caátajere jãnarĩ, yasietibujioricarãma. Na ya macã p̄ame ati r̄m̄p̄rẽ nicõãbujioro mai. ²⁴ Cariape m̄j̄ããrẽ ñiña: To macããna na catũgoetie wapa, Dios p̄ame roro na átiç̄m̄i. Camasãrẽ c̄ caĩñabeseri r̄m̄p̄ caetaro, Capernaum macããna, Sodoma macããna netõjãñurõ popiye baigarãma," na ĩ quetib̄j̄m̄wĩ Jesús, camasã c̄t̄m̄ catũgorã etarãrẽ.

Vengan a mí y descansen

(Lc 10.21-22)

²⁵ Bairo ti watoa caãno atore bairo Diore q̄ĩ j̄eniwĩ Jesús: "Caac̄m̄, m̄, ati ẽm̄rec̄o n̄petiro up̄m̄, m̄ ñu-jãñuña ȳ yarã mena. Naa, cabũgoro macããnarẽ bairo caãna na cañimiatac̄ũãrẽ, masĩr̄q̄ũerẽ na m̄ joyupa. Aperã, ati yepa macããna, 'Marĩ roque marĩ masĩnetõña,' caĩrã p̄amerẽ na m̄ joesupa. ²⁶ Caac̄m̄, tore bairo m̄ ásupa m̄ caboj̄goyetiricarorea bairo caãno j̄gori," q̄ĩ j̄eniwĩ Jesús c̄ pac̄ure.

²⁷ Bairo q̄ĩ j̄eni yaparo, atore bairo na ĩwĩ Jesús c̄t̄m̄ catũgorã etarãrẽ: "Ȳ Pac̄m̄ p̄ame nipetirije masĩr̄q̄ũerẽ ȳ jowĩ. Tunu ȳ caátianie c̄ũãrẽ ȳ Pac̄m̄

jeto masíñami. Tunu cū caátianierē yu cūā yu masípey-ocōāña. Bairi yu cūā yu jeto na yu masíomasíña camasā yu cabeserārē yu Pacu cū caátianierē. ²⁸ Tunu mājāā nipetirā cajūgobueri majā na caquetibūjucūrīqūērē caátipeyogamirā yu mena tūgoñatuturasá. Caroa yericutajere mājāārē yu jogu, 'Jau,' mājāā cañata. ²⁹ Wecua pūgarā jiyaricarā jīcārō mena na ca-paarorea bairo marí cūā jīcārō mena marí paaroa. Tunu bairoa yu yaye būsūrique cūārē tūgorajesaya. Yu, tutuaro caroti mee yu āniña. Caroa yeri pūna mena caquetibūjū yu āniña. Bairi yu mena mājāā cañmata, caroa yericutaje majū mājāā yeripure etagarō. ³⁰ Mājāā caátipee yu caborije pñame tūgoña yaparua joroque mājāārē áperigarō. Tunu yu caborore bairo mājāā caátipee masiriyoetiya," na ĩ quetibūjūwī Jesús cūtu catūgorā etarārē.

Los discípulos arrancan espigas en el día de reposo (Mr 2.23-28; Lc 6.1-5)

12 Ti rēmūrīrē jāā, judío majā jāā cayerijārī rēmū caāno, jāā netōápū weseripū. Bairo netōáná, jāā, Jesús cū cabuerā pñame queyari, trigo apeacarē jeri cacatirijerea jāā ūgajūgowu. ² Bairo jāā caátore ĩñarī, fariseo majā atore bairo qū ĩ tutiwā Jesure: —;Na ĩñañijate! ;Mū cabuerā roro na caátiere miñaetiyati? Ati rēmū ūnorē paariquere bairo átiyama mū cabuerā, bairo trigo apeacarē jeugarā. Ati rēmū ūnorē caápericōāpee niña na caátie ūnierē —qū ĩ tutiwā fariseo majā Jesure. ³ Bairo na cañtutiro tūgo, atore bairo na ĩwī Jesús: —David ānacū queyamiácū, ;cū caátajere na caquetibūjucūrīqūērē mājāā ĩñaeinucūñati Dios ya tutipū? Mājāā ĩñanucūrā. ⁴ Bairo baiyuparo: David pñame jāāetayupū Dios ya wiire cū ūmua mena. ūgariquere macārā jāāetayuparā. Bairi pan āñuparō, caroa Dios yaye majū na cañcūrīqūē jeto. Tie pāārē sacerdote majā jeto na ūgarotiyupū Moisés ānacū. Bairo sacerdote majā jeto na caŋgarije caānimaatācūārē, tie pāārē ūgari bero, cū ūmuarē na batonuñupū David. ⁵ Tunu bairoa Moisés ānacū cū caroticūrīqūē ape pūrō ape wēēpū sacerdote majā ati rēmū ūnorē na caátipeere, ;mājāā ĩñaeinucūñati? Mājāā ĩñarīcārā. Ati rēmū ūnorē templo wiire paariquere bairo camasārē na ca-jūgoñubuoero átirotiyupi Moisés. Bairo na pñame ati rēmū ūnorē na capaamiatācūārē, tie jūgori carorije wapa cacūgorārē bairo na ĩñaeinucūñami Dios. ⁶ Cari-ape mājāārē ĩñā: Āme ati yeparū mājāā mena macāācū ĩcāñ templo wii netōjāñurō caānimajūñ niñami. ⁷ Dios yaye cū caquetibūjucūrīqūē, "Waibūtoa rii joemūgōrī yu mājāā cañubuoero mee, camasārē bopacooro mājāā caññamairō roquere yu boya," cū cañ-quetibūjucūrīqūērē mājāā tūgomasiētīña. Bairo tiere mājāā catūgomasiata, yu cabuerā, carorije wapa cacūgoenarē na mājāā tutietibujiorā. ⁸ Yu, Camasā jūgocū ānirī, yu átirotimasíña yerijārīcā rēmū cūārē camasā caroare na caátianipeere —na ĩ quetibūjūwī Jesús fariseo majārē.

El hombre de la mano tullida

(Mr 3.1-6; Lc 6.6-11)

⁹ Cabero topū caāniatācū jāā jūgoacoámí tunu Jesús. Á yua, ti yepa macāā wii na cañubueri wiire jāāmi.

¹⁰ Mai, topū āni ĩcāñ caricábūricū. Bairi to macāāna qū ĩ jēñiñawā Jesure:

—Marí cayerijārīcā rēmūrēā cariyecūnarē marí caciario, ;to ĩucōācūti? O paariquere bairo caānoi, ati rēmū ūnorē tore bairo caápericōāpee, ;to ānicūti? —qū ĩ jēñiñawā Jesure, cū cañrījērē na quetiuparārē būsūjāgarā.

¹¹ Bairo na cañrō tūgo, atore bairo na ĩwī Jesús:

—;Ni ūcū mājāā mena macāācū, oveja ĩcāñācā cacūgou ūcū cū caāmata, cū yu opere ati rēmū ūnorē cū cañarocajāápata, jicoquei cū cū nemūgōmasiētīcūti? Nipetirā mājāā tore bairo mājāā átibujiorā, marí cayerijārī rēmū ūno cūārē. ¹² ;Camasā pñamerē oveja netōjāñurō na maiñami Dios! Bairi cañurījē marí caátie ĩñña Dios cū caññajoro marí cayerijārī rēmū ūno cūārē —na ĩwī Jesús ti wii macāānarē.

¹³ Bairo na ĩ yaparo, atore bairo qū ĩwī Jesús caricábūricūre:

—Mū ricāre ĩpoya.

Bairo cū cañrō, caricábūricū pñame cū ricāre ĩpooowī. Tocārōā cū ricā ĩucoárū ape nūgōā macā ricāre bairo yua. ¹⁴ Bairo cū caāto ĩñarā, fariseo majā pñame ti wiire witi yua, ";Dope bairo marí ānaati, Jesure pajīāgarā?" āmeo ĩ būsūpaijūgoyuparā na majū.

Una profecía acerca de Jesús

¹⁵ Jesús pñame masīcōāwī fariseo majā na cañtūgoñarījērē. Bairo masīrī yua, topū caāniatācū aperopū acoámí. Bairo cū caātó ĩñarā, capāārā camasā cū bero ūsawā. Na mena macāāna cariyecūna nipetirārē na catiowī Jesús. ¹⁶ Bairo na catio yaparo, narē cū caátibojarijere aperārē na quetibūjū rotiemi. ¹⁷ Dios būsūrica tutipū profeta Isaías ānacū cū cañquetibūjū jūgoyeticūrīcārōrē bairo baietaro baiwū. Atore bairo ĩ quetibūjū woatucūñañupī Isaías ānacū Dios cū cañrījērē:

¹⁸ "Āni, yu cabesericū, yu caroti niñami. Cū yu maijāñña.

Cū caátianierē ĩññāseaniña. Bairi yu yerire cū mena yu bapacūtirotigū.

Cū pñame judío majā caāmerā cūārē cariape quetire na quetibūjūgūmi.

¹⁹ Tunu bairoa camasārē roro na būsūnetōētīgūmi.

Caroa yeri mena roque na quetibūjūgūmi.

Bairi noo macā maaru ācū, di rēmū ūno awajatutiri na quetibūjūetīgūmi.

²⁰ Bairi camasā catūgoñatutuaenarē caroaro mena na beyogūmi.

Cū carotimasīrīpū caetaparo jūgoye tūgoñatutuarique roquere na jogūmi.

²¹ Bairi judío majā caāmerā cūā nipetirā, 'Cū cañrōrē bairo caroaro marí jūátibojagūmi,'

ĩ tũgoñagarãma," ĩ quetibũjũ woatucũñañupĩ Isaías ãnacũ Jesús cũ caátipeere.

Acusan a Jesús de recibir su poder del demonio

(Mr 3.20-30; Lc 11.14-23; 12.10)

²² Ape rũmũ Jesutũ cũ neamá camasã jĩcãũ wãtĩ yeri pũna cacũgoũre. Mai, wãtĩ yeri pũna cũ cajãñarõ jũgori cũ pũame ĩñamasĩemi. Bairi tunu bũsũmasĩemi. Jesús pũame cũ catiowĩ cũ cũãrẽ. Bairo cũ cacatioro, caũmũ pũame bũsũmasĩwĩ. Tunu bairoa ĩñamasĩwĩ.

²³ Bairo cũ cacatioro ĩña, nipetiro camasã tũgoñacõã maniãma. Atore bairo ĩwã: "¿Ãni, Jesús, marĩ ñicũ David ãnacũ pãrãmi mee cũ ãnicũti? ¿Dios cũ cajõũ Mesías mee cũ ãnicũti?" ĩwã nipetiro camasã.

²⁴ Bairo na caĩrõ tũgo, fariseo majã pũame atore bairo ĩwã: "Dios jũgori mee, Beelzebú, wãtĩã quetiupaũ majũ cũ camasĩõrĩjẽ jũgori wãtĩ yeri pũna, camasãrẽ caãnarẽ na acurewiojo masĩmi Jesús," ĩwã fariseo majã.

²⁵ Jesús pũame masĩcõãwĩ na catũgoñarĩjẽrẽ. Bairo masĩrĩ yua, atore bairo na ĩwĩ: "Quetiupaũ rey cũ carotimasĩrĩpaũ macããna na caãmeoboeticõãta, jĩcãrõ ãnimasĩẽtĩñama. Tunu bairoa jĩcã macã, o jĩcã wii macããna na caãmeoboeticõãta, na cũã caroaro ãnimasĩẽtĩñama. ²⁶ Tore bairo Satanás, wãtĩã quetiupaũ, cũ yarãrẽ na cũ caboeticõãta, ¿dope bairo to ãninetõrõati cũ carotimasĩrĩpaũ? ãninetõmasĩẽto. Yasipeticoagaro cũ yarãrẽ, na cũ caboeticõãta. ²⁷ Tunu bairoa Beelzebú jũgori wãtĩ yeri pũnarẽ na yũ caacurewiojomasĩãta, ¿ñamũ cũ camasĩrĩjẽ jũgori mũjãã yarã cũã yũre bairo na átimasĩcũti? Bairo mũjãã caĩrõ tũgorã, mũjãã yarã pũame, 'Cariape mee mũjãã tũgoñaña,' mũjããrẽ ĩbujiorãma. ²⁸ Yũ pũame, Dios Yeri Espĩritu Santo cũ camasĩõrĩjẽ jũgori wãtĩ yeri pũnarẽ yũ caacurewiojomasĩãta, nipetiro camasã yũ caátiere ĩñarã, 'Merẽ Dios cũ carotimasĩrĩpaũ marĩrẽ etaya,' ĩ masĩbujiorãma," na ĩ quetibũjũwĩ Jesús fariseo majãrẽ.

²⁹ Bairo ĩ quetibũjũ yaparo, cajerutiri majõcũre ĩcõñarĩ atore bairo na ĩ quetibũjũnemowĩ tunu: "Jĩcãũ wii upaũ, catutuã majũ, cũ ya wii macããjẽrẽ caroaro cũ caĩñacoteata, ni ũcũ cajerutiri majõcũ cũ yayere jerutimasĩẽcũmi. Jerutimasĩmi baiũa, ti wii upaũre cũ cajiyajũgoata. Bairo cũ jiyajũgori bero roque, ti wii macããjẽ nipetirijere jerutipeyo masĩcõãũmi.

³⁰ "Yũ mena caãnigaecũ, yũre caĩñateire bairo caãcũ niñami. Tunu bairoa yũ mena caquetibũjũnetõõgaecũ, camasãrẽ caquetibũjũmawijioũre bairo caãcũ niñami.

³¹ "Bairi cariape mũjããrẽ ñiña: Cabũsũpairã dope bairo roro na caĩrĩjẽ tocãnacã wãmerẽ masiriyogũmi Dios, cũrẽ na cajẽniata. Bairo masiriyobojamicũã, Espĩritu Santore roro na cabũsũpaiata roquere, na masiriyogũmi. ³² Baiũa, noa ũna yũ, Camasã jũgocũre roro na caĩrĩjẽrẽ masiriyogũmi Dios, cũrẽ na cajẽniata. Tore bairo átimicũã, Espĩritu Santore roro na caĩata roque, na masiriyobojatigũmi. Ati yũtea caãno cũã, bairi ati yepa cũ cawasoaro bero caãnipa yũtea cũãrẽ na masiriyogũmi, Dios Espĩritu Santore roro na caĩata," na ĩ quetibũjũwĩ Jesús fariseo majãrẽ.

El árbol se conoce por su fruto

(Lc 6.43-45)

³³ ĩ quetibũjũ yaparo, atore bairo na ĩnemowĩ tunu: "Tũgoñañijate. Jĩcãũ yucũ caroũ carorijere rĩcacũperiya. Tunu bairoa apei yucũ caroricũ caroare rĩcacũperiya. Tocãnacã yucũ carĩcacũtĩ yucũ rĩcare ĩgarã, tiire marĩ masĩña. 'Yucũ caroũ niña,' o 'Yucũ caroricũ niña,' marĩ ĩ masĩña. ³⁴ ;Mũjãã, ãña ũna moena majũ mũjãã ãniña! Bairi rorije caáticõãna ãnirĩ dope bairo pũame caroaro cariape macããjẽrẽ mũjãã quetibũjũ masĩena. Marĩ yeri marĩ catũgoñamasĩrĩjẽpũ caãnoi, marĩ bũsũnucũña. ³⁵ Bairi marĩ yeripũ caroa caãmata, caroa wãme tũgoñarĩqũẽrẽ marĩ bũsũnucũña. Tunu bairoa carorijere marĩ cabũsũnucũata cũãrẽ, marĩ yeri pũnaapũ carorije caãno jũgori carorije jeto bũsũrique niña. ³⁶ Cariape mũjããrẽ ñiña: Dios camasãrẽ na cũ caĩñabeseri rũmũ caetaro, roro na caĩrĩqũẽ tocãnacã wãmerẽ ĩñabesegũmi Dios. ³⁷ Mũjãã ya risero jũgori mũjãã masĩgũmi Dios mũjãã caátĩãnierẽ. Caroaro caĩrĩcũ cũ caãmata, carorije wapa cacũgoecũre bairo qũĩñagũmi Dios. Roro caĩrĩcũ cũ caãmata roque, carorije wapa cacũgoũre bairo qũĩñagũmi," na ĩ quetibũjũwĩ Jesús.

La gente mala pide una señal milagrosa

(Mr 8.12; Lc 11.29-32)

³⁸ Cabero jĩcããrã Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽrẽ cajũgobueri majã, bairi fariseo majã mena Jesutũ etawã tunu. Atore bairo qũĩwã:

—Cabuei, jĩcã wãme ũno átijẽño ĩñorĩqũẽrẽ jããrẽ mũãti ĩñowã.

³⁹ Bairo na caĩrõ tũgomicũã, atore bairo na ĩwĩ Jesús:

—Ati yepa macããna, ãme caãna, caroaro Dios mena ãnimasĩẽtĩñama. Jĩcã rũmũ cũ boo, ape rũmũ cũ boetiyama. Átijẽño ĩñorĩqũẽ jetore boyama. Bairo na cabomiatacũãrẽ, tiere na áti ĩñoetigũmi Dios. Merẽ na quetibũjũ cũñupĩ Jonás ãnacũ cũ cabairiquere. ⁴⁰ Jonás pũame itia rũmũ, itia ñami majũ wai capai paaro pupeapũ ãñupĩ. Torea bairo yũ, Camasã jũgocũ cũã itia rũmũ, itia ñami majũ ati yepa pupeapũ yũ ãnigũ.

⁴¹ Tirũmũpũre Jonás cũ caĩrĩjẽrẽ tũgorã, Nĩnive macã macããna pũame roro na caátajere jãnacõãñupã. "Cariapea Dios cũ caquetibũjũnetõrotiricũ majũ niñami Jonás," ĩ tũgoñamasĩñupã. Bairo Jonarẽ na caĩtũgoñamiatacũãrẽ, mũjãã, ãme caãna pũame Jonás netõjãñurõ caãnimajũũ cũ caĩrĩjẽrẽ mũjãã tũgõsagaetiya. Bairi Dios cũ caĩñabeseri rũmũ caetaro, Nĩnive macã macããna pũame catitunurĩ, "Roro majũ mũjãã tũgõsãesupa," mũjãã ĩgarãma. ⁴² Tunu bairoa ti rũmũ caetaro, jĩcãõ catitunurĩ, mũjãã, ãme caãnarẽ, "Cariapea mũjãã tũgõsãerũ," mũjããrẽ ĩregomo cõ cũã. Ape nũgõã waru joperũ macããcõ quetiupaõ ãnacõ cũã bairo mũjããrẽ ĩgomo. Cõ pũame noo cayoaropũ asũpo, Salomõn ãnacũ cũ camasĩrĩjẽrẽ tũgogo. Bairo catũgogarico cõ caãnimitacũãrẽ, mũjãã, ãme caãna yũ camasĩrĩjẽrẽ mũjãã tũgogaetiya. Bairo

Salomón netōrō camasī yu cañimiatacūārē, yu cañijērē mujāā tūgogaetiya.

El espíritu impuro que regresa

(Lc 11.24-26)

⁴³ Ī quetibujy yaparo, ape wāme ĩcōñarī atore bairo na ĩnemowī Jesús tunu: “Wātī yeri pūna caūmūrē cū cawitiátato bero, noo caoco manipaeripx áñesēāmi. Áñesēā yua, cū cañiparore cū cabocaeticōāta, atore bairo ĩ tūgoñaxmi: ⁴⁴ ‘Yu cañimiatatorxa yu tunuágu tunu,’ ĩ tūgoñaxmi. Bairo ĩ tūgoña yua, tunuá, caūmūrē qūñaxmi tunu. Caūmūrē yeri pñame caroaro na caowa qūēnopeyoatato wiire bairo bauxmi. ⁴⁵ Bairo cabairo ĩña yua, ácoacxmi tunu wātī, aperā ĩcā wāmo peti pñga pēnirō cānacāx majū cū netōrō cañuenarē na piineñox ácú. Bairo na bocá, ‘jito!’ na ĩ, caūmūrē cū jāārāma tunu nipetirā. Bairi cū yeripx ānicōārāma tunu. Bairo na caño, jōpñame roro baibujiouxmi tunu caūmūrē pñame yua. Torea bairo baigarāma ati yñtea macāāna carorā, Dios narē cū canetōatato bero cū Yeri majūrē na yeripx caboena pñame,” na ĩ quetibujwī Jesús fariseo majārē.

La madre y los hermanos de Jesús

(Mr 3.31-35; Lc 8.19-21)

⁴⁶ Bairo narē cū caquetibujyāno, Jesús paco, bairi cū bairā cūā topx etayupa. Eta yua, cū cañi wii macāpux cū cotenucūñupā, cū mena bñsugarā. ⁴⁷ Bairo macāpux na cacotenucūrō, Jesutx macāācū ĩcāx atore bairo qūñwī Jesure:

—Mx paco, mx bairā mx macāūparā. Macāpux mūrē coterā átiuparā —qūñwī ĩcāx Jesure.

⁴⁸ Bairo cū cañrō tūgo, atore bairo qūñwī Jesús cūrē caquetibujyere:

—Naa, yu paco, yu bairā cūā, yu yarā majū na cañimiatacūārē, aperā, yu yarārē bairo caña niñama na cūā.

⁴⁹ Ī quetibujy yaparo, cū wāmorē, jāā, cū cabuerā tñre ñupujori atore bairo qūñnemowī tunu:

—Ánoa niñama yu pacore bairo caña, bairi yu bairārē bairo caña. ⁵⁰ Noa ũna yu Pacx mñrecōo macāācū cū carotirore bairo caña pñame yu bairārē bairo caña, bairi yu bairā rōmirrē bairo caña, bairi yu pacore bairo caña niñama.

La parábola del sembrador

(Mr 4.1-9; Lc 8.4-8)

13 Ti rñmxa ti wii cañniatacx witiátí yua, xtabuxcra tñnipx ruietawī Jesús. ² Bairo cū caruiro, camasā capāārā cñtñ neñaetawā. Bairo capāārā majū na cañnoi, Jesús pñame cūmua turorica capairicax ájāāwī. Cñtñ catūgorā etarā pñame peta paputiropx nucūwā. ³ Bairo na cabairo, capee wāme ĩcōñarī na quetibujwī Jesús.

Atore bairo na ĩ quetibujwī: “ĩcā rñmñ ásupx ĩcāx caūmūrē cū wesepx, oteriquere otei ácú. ⁴ Topx eta, cū oteriquere wēbato otejūgoyux. Bairo caroaro cū caotemiatacūārē, oterique ĩcā rupaa ñañuparō

maapx. Bairo maapx ti rupaa cañarō ĩñarā, minia pñame wñruiatí, xgarecōāñuparā. ⁵ Cabero cū cawēbatoro, ape rupaa ũtā yepax cayepa esemenirōpñ ñañuparō. Tie pñame yoaro mee putimiñuparō, cayepa esemenirō cañnoi yua. ⁶ Bairo tie oterique pñame pútiatímii yua, yoaro mee riacoásúparo muipx cū caasijārōī, dope bairo nxcōōrī jōmasiētīrī yua. ⁷ Cabero cū cawēbatoro, ape rupaa pota yucx watoapx ñañuparō. Cabero pota yucx pñame cabutinetōrō, tie oterique pñame caroaro pútimasēsúparo. Pota yucx pñame otere butibiacoāñuparō. ⁸ Cabero ape rupaa pñame caroa yepax ñañuparō. Cabero puti, buticoasúparo. Bairo bñtiátó, ĩcā jatí cien rupaa majū rícacxsuparo. Ape jatí sesenta rupaa majū rícacxsuparo. Ape jatí treinta majū rícacxsuparo. ⁹ Mujāā, cañmoocna mujāā āniña. Bairi āmerē yua, mujāārē yu caquetibujyatajere tūgoāmewiyoya mujāā yeripx,” na ĩwī Jesús cñtñ catūgorā etarārē.

El porqué de las parábolas

(Mr 4.10-12; Lc 8.9-10)

¹⁰ Cabero jāā, Jesús cū cabuerā cñtñ jāā etawx. Cñtñ eta yua, atore bairo cū jāā ĩ jēniñawū: “Camasā, mñtñ catūgorā etarārē, xnopēī capee ĩcōñarī na mñ quetibujyñucūñati?” cū jāā ĩwū. ¹¹ Bairo jāā cañrō tūgo, atore bairo jāā ĩ quetibujwī Jesús: “Dios cū carotimasirpax macāājērē tirūmñpux macāāna na catūgoetajere mujāā roquere mujāā masiōñami. Aperā tiere na camasirōrē boetiyami. Torecñ, ape wāme ĩcōñarī na quetibujy rotiyami Dios. ¹² Bairi ni ĩcāx ũcū yu caquetibujyrijere cū catūgoxsaata, Dios pñame cū masiōñemoguxmi tunu. Bairo átimicūā, petoaca catūgoxsañ cū cañmata, cabero cū camasimiatajere cū masiriyocōāguxmi. ¹³ Bairi ape wāme ĩcōñarī na yu quetibujyñucūña camasā yñtñ catūgorā etarārē. Bairi na pñame cacaapee cūgorā nimirācūā, Dios cū caātiere ĩñamasiētīñama. Tunu bairoa cū yaye quetire tūgomirācūā, tiere tūgomasiētīñama. ¹⁴ Dios bñsuxica tutipx Isaiás ānacx cū cañquetibujy jūgoyeticūrīcārōrē bairo baietaro baiya narē:

‘Ati yepa macāāna yu yaye quetire tūgomirācūā, di rñmñ ũno tiere tūgomasiētīñama.

Tunu bairoa cacaapee cūgorā nimirācūā, di rñmñ ũno yu caātiere ĩñamasiētīñama.

¹⁵ Ati macā macāāna, na yeripx catūgoñamasigaeoi cacaapee cūgorā nimirācūā, yu caātiere ĩñamasiētīñama.

Tunu bairoa cañmoo cūgorā nimirācūā, yu yaye quetire tūgomasiētīñama.

Na yeripxere tūgoña masiētīñama na yu caquetibujygamirījērē.

Bairi, “Jāā mx netōōwā,” ñietinucūñama, ĩ quetibujy cūñañupī Isaiás ānacx, ĩ quetibujwī Jesús.

¹⁶ Bairo ĩ quetibujy yaparo, atore bairo jāā ĩnemowī tunu Jesús: “Tirūmñpux macāāna profeta majā capāārā majū mujāā caññarījē ũnierē ĩñagamiñupā. Na ũna aperā carorije wapa cacūgoenarē bairo caña cūā tiere ĩñagamiñupā. Mujāā catūgorije ũnie cūārē tñ-

gogamiñupã. Bairi mujãã, yu cabuerã pñame capee ñña, tũgo, caána ãnirí, ðseanirí ãña," jãã ñwí Jesús, jãã, cã cabuerãrẽ.

Jesús explica la parábola del sembrador

(Mr 4.13-20; Lc 8.11-15)

¹⁸ Bairo ñ quetibũju yaparo, atore bairo jãã ñ quetibũju masiõwí caoteire ñcõñarí cã caquetibũjuatajere: "Tũgoya yu cabuerã. Mujããrẽ yu quetibũju caroaro, ñcõñarí caotei quetire camasãrẽ yu caquetibũjuatajere: ¹⁹ Camasã jĩcããrã Dios yaye quetire tũgoyama. Bairo tũgomirãcũã, tũgomasiẽtĩñama. Dios bũsũriquerẽ na catũgoatato beroaca, wãtĩ pñame uwaro eta, jecõãñami na camasĩbujioatajere. Minia na sawũje ðgaricarore bairo etanecõãñami wãtĩ, na camasĩbujioatajere. Na pñame caotei cã caoterique maapũ cañarĩcã rupaare bairo niñama. ²⁰ Bairo tunu aperã camasã Dios yaye quetire ðseanirõ tũgo, jicoquei, 'Jaũ,' ññama. Bairo bomirãcũã, bairãpũna na yeripũ caroaro cã yuetiyama. Capũtirije canũcõmanajẽrẽ bairo niñama. Bairi roro na cabairo caãno, o Dios yaye quetire na catũgoũsaro jũgori aperã narẽ na caĩñatero ññarã, yoaro mee jãnañama Dios yaye quetire yua. Dios mena yoaro ãmerĩñama. Naa, caotei cã caoterique ape rupaa ðtã buipũ cañarĩcã rupaare bairo niñama. ²² Bairo tunu aperã camasã Dios yaye quetire, 'Jaũ,' na caĩrõ bero, apeye ñnie pñamerẽ bũtioro tũgoña macãñama. Ati yepa macããjẽ wapatarique ñnierẽ, bairi caroaro na caãnigarije cũãrẽ tũgoñañama bũtioro. Bairi Dios bũsũriquerẽ tũgoña masiriticõãñama. Caroaro caãnarẽ bairo na caãperoi, carĩca bũtimasĩẽtĩrẽ bairo niñama. Bairi naa, caotei cã caoterique ape rupaa pota watoapũ cañarĩcã rupaare bairo niñama. ²³ Bairãpũna, aperã roque Dios yaye quetire ðseanirí tũgoyama. Na yeri pũnapũ cariape tũgopeori, tiere tũgoũsayama. Caotei cã caoterique ape rupaa, caroa yeparũ cañarĩcã rupaare bairo niñama. Bairi jĩcã jatĩ cien rupaa majũ rĩcacũsuparo. Ape jatĩ sesenta rupaa majũ rĩcacũsuparo. Ape jatĩ treinta majũ rĩcacũsuparo. Torea bairo niñama Dios yayerẽ catũgoũsanucũrã pñame," jãã ñ quetibũjuwí Jesús.

La parábola de la mala hierba entre el trigo

²⁴ Jãã ñ quetibũju yaparo, ape wãme ñcõñarí atore bairo na ñnemowí Jesús tunu cãtũ catũgorã etarãrẽ: "Dios cã carotiripã atore bairo niña: Oteriquerẽ caotei cã oterique caroa majũrẽ cã wesepũre oteyupũ. ²⁵ Cabero cã, bairi aperã cã yarã cãã nipetiro na cacãnitoye cã pesu pñame yasioro cã wesepũ etayupũ. Eta yua, oterique moetie majũrẽ trigo cã caoteataje watoapũre otenemocõãñupũ. Bairo roro átĩ yaparo, acoásupũ. ²⁶ Cabero cã caotemirĩquẽ pñame puti, bũtiyaparoyuparo. Moetie cãã puti, bũtiyaparoyuparo caroa oterique watoare. ²⁷ Bairo cabairo ñña, ti wese upã ðmũna pñame cãtũ etayuparã. Eta yua, atore bairo quĩ jẽniñuparã: 'Jãã quetiupã, oterique caroa majũrẽ mũ oterotiricũ. Bairo mũ caãtirotimiatãcũãrẽ, ¿dopẽirõ caroa watoare carorije to putiyupari? quĩñuparã cã ðmũna pñame. ²⁸ Bairo na caĩrõ tũgo,

atore bairo na ññupũ: 'Yu pesu jĩcãũ roro yu átibojaatãcãmĩ.' Bairo cã caĩrõ tũgo, atore bairo quĩ jẽniñuparã: 'Bairi, ¿ñierẽ jãã caãtie mũ boyati? ¿Moetiere jãã cawããrero mũ boyati?' quĩñuparã cã ðmũna ti wese upãrẽ. ²⁹ Bairo na caĩrõ tũgo, atore bairo na ññupũ: 'Bairi yu boetiya. Bairo mujãã caápata, trigo caroa apeye moetie mena mujãã wããrecõãbujiorã. ³⁰ Bairo trigo carorije mena to bũticõãto mai. Cabero trigo jericapã caetaro ñña, atore bairo ñigũ trigore cajebajari majãrẽ: "Trigore mujãã cajeparo jũgoye carorijere ricaati jee yaparo, carupaa rotori jiyari joerecõãña. Bairo átĩ yaparo, trigo pñamerẽ mujãã cajero yu boya. Jee yaparo, yu ya wii ðgarique cũrĩcã wiipũ mujãã cacũrõ yu boya," ñigũ trigore cajebajari majãrẽ,' na ññupũ ti wese upã," na ñcõña quetibũjuwí Jesús cãtũ catũgorã etarãrẽ.

La parábola de la semilla de mostaza

(Mr 4.30-32; Lc 13.18-19)

³¹ Ñ quetibũju yaparo, ape wãme ñcõñarí atore bairo na ñnemowí Jesús tunu cãtũ catũgorã etarãrẽ: "Tunu mostaza na caĩrĩ apeacarẽ jĩcãũ cã wesepũ cã caotericaacarẽ bairo niña Dios cã carotimasĩrĩpã. ³² Tia apeacã pñame õcããcã majũ nimirõcũã, marĩ caotero bero bũtiãtõ, pairicũ majũ áya, nipetirije wesepũ oterique netõrõ. Bairi minia cãã tii yucũ rũpũriũre na ria batiirire quĩenorĩ nicõãmasĩñama. Torea bairo niña Dios cã carotimasĩrĩpã cãã," na ñcõña quetibũjuwí Jesús.

La parábola de la levadura

(Lc 13.20-21)

³³ Ñ quetibũju yaparo, ape wãme ñcõñarí atore bairo na ñnemowí Jesús tunu cãtũ catũgorã etarãrẽ: "Levadurã bairo niña Dios cã carotimasĩrĩpã. Jĩcãõ trigo wãĩãrĩquẽ wetare, itiarũ majũ oco mena weyo yaparo, levadurã petoaca jããñamo. Bairo petoaca cõ ca-jããmiatacũãrẽ, tie pñame jesapeticoaya yua. Torea bairo niña Dios cã carotimasĩrĩpã cãã," na ñcõña quetibũjuwí Jesús.

El uso que Jesús hacia de las parábolas

(Mr 4.33-34)

³⁴ Torea bairo jeto na ñcõña quetibũjunucũwí Jesús nipetiro camasã cãtũ catũgorã etarãrẽ. Dise ñnie quetibũjũriquerẽ ñcõñaetiri na quetibũjũemi. ³⁵ Bairo Dios bũsũrica tutipũ profeta cã caĩwoatuquetibũju jũgoyeticũrĩcãrõrẽ bairo baietaro baiwũ. Atoare bairo ñ woatuyayupi profeta, Jesús cã caĩpeere:

"Capee wãme ñcõñarí yu quetibũju camasãrẽ. Ati ðmũrecõo Dios cã caquĩenoparo jũgoye camasã na catũgoetajere na yu quetibũju," ñ woatu quetibũju jũgoyeticũñañupĩ profeta.

Jesús explica la parábola de la mala hierba entre el trigo

³⁶ Cabero Jesús camasã cãtũ catũgorã etarãrẽ, "Yu áya," na ñrĩ bero, jĩcã wiire jããetawí. Bairo cã cajããetaro

bero, jáã, cū cabuerã p̄ame cūtu jáã etaw̄. Ato
bairo cū jáã ĩ jēniñaw̄: “¿Dope bairo ĩgaro to ĩñati
carorije trigo watoar̄ na caotemir̄q̄ũerē ĩcōñar̄ m̄
caquetib̄j̄uataje? Jáã t̄gomas̄iēt̄iāp̄. Bairi jáã m̄ ca-
quetib̄j̄uro jáã boya,” cū jáã ĩw̄. ³⁷ Bairi jáã caĩrō t̄go,
atore bairo jáã ĩw̄: “Oterique caroare caotei
p̄ame, ȳ, Camasã j̄goc̄re bairo caãcū niñami.
³⁸ Caotei ya wese p̄ame ati ñm̄recóo macãã yepare
bairo niña. Ti wese caputib̄tirique caroa macããj̄e
p̄ame Dios cū carotimas̄ir̄pā macããnarē bairo
niña. Ti wese caputib̄tirique oterique carorije p̄ame
wāt̄i yar̄rē bairo niña. ³⁹ Ti wese up̄a pesu p̄ame
wāt̄irē bairo caãcū niñami. Tunu bairoa ti wese ca-
putib̄tirique jericap̄a caetaro ati ñm̄recóo capetiri
r̄m̄erē bairo niña. Bairi ti wese caputib̄tiriquere je-
bojari majã p̄ame ángelea majãrē bairo niñama.
⁴⁰ Bairi jebojari majã moetiere na cajoerericarore bairo
baigaro ati ñm̄reco capetiri r̄m̄erē caetaro yua. ⁴¹ Ȳ,
Camasã j̄goc̄, ȳ carotirã ángelea majãrē na ȳ joḡ
ȳ carotimas̄ir̄pā. Ȳ yarã na cat̄gōñar̄j̄erē
royetuo joroque caãnarē, bairi rorije caáticōãna cūãrē
na ȳ jeneñorotiḡ. ⁴² Ángelea, bairo na cajeñeñopey-
oro ĩña yua, cāpetietop̄re na ȳ rerotiḡ. Top̄ b̄tioro
otigarãma. Na opire bacar̄potugarãma, b̄tioro ya-
rapuarã yua. ⁴³ Bairi na caáto bero, ȳ yarã, carorije
cac̄gōenarē bairo Dios cū caññar̄cãrã p̄ame muip̄
ñm̄recóo macããcū cū caasiyar̄ijere bairo baupeticoa-
garãma ȳ Pac̄ cū carotimas̄ir̄pāre. M̄jãã, caã-
mooc̄na m̄jãã ãniña. Bairi ãmerē yua, m̄jããrē ȳ
caquetib̄j̄uatajere t̄gōãmewiyoya m̄jãã yerip̄,” ĩw̄
Jesús.

La parábola del tesoro escondido

⁴⁴ ĩ quetib̄j̄u yaparo, ape wãme ĩcōñar̄i atore bairo
ĩnemow̄i Jesús tunu: “Dios cū carotimas̄ir̄pā atore
bairo niña: Pairo cawapac̄tie capee moneda tiirire
wesep̄a aperã na cayac̄ȳasioricarore bairo niña. Bairi
cām̄ ĩcãc̄ tie ĩña ac̄ari yua, jicoquei tie
yanemoñup̄ tunu. Bairi áti yaparo, ñseanir̄q̄ũe
mena cū yaye apeye ñnie nipetirijere aperãrē nuni, tie
wapa jeyup̄, ti wesere wapatiḡ. Bairi cū cawapatin-
unir̄, cū yaye cū cabocaataje cū yaye majũ nicōãñu-
parō yua.

La parábola de la perla de mucho valor

⁴⁵ “Dios cū carotimas̄ir̄pā tunu atore bairo niña:
ĩcãc̄, cū yayere canunireri majõc̄ perla caroaro
cabotiri rupaacarē macãã ác̄u baiyup̄. ⁴⁶ Bairi cū
caátó, ĩcã, tocãnacã rupaa netõrō caroa botirica ma-
jũrē bõcacõãñup̄. Bairi bõcari, cū yaye apeye ñnie
nipetirijere aperãrē nuni, tie wapa jeyup̄, tiare wap-
atiḡ. Bairi cū cawapatiro, tia cū ya majũ nicõãñuparō
yua.

La parábola de la red

⁴⁷ “Dios cū carotimas̄ir̄pā tunu atore bairo niña: Ria
capairiyap̄ wai wasarã aperã na bapire na carocañua-

jorore bairo niña. Bairo camasã na caáto, wai capããrã
tocãnacã wãme majũ ti bapire jáãñuparã. ⁴⁸ Bairi na
cajããrō ĩña, wemoñuparã ti bapire paputirop̄. Wemo
yaparo yua, waire na beseruiyuparã. Wai caroarã je-
tore boyuparã. Carorã p̄amerē na recõãñuparã.

⁴⁹ “Torea bairo baigaro ati ñm̄recóo capetiparo j̄-
goye. Ángelea majã p̄ame ati yepap̄ etarã, camasã
carorãrē na ricawori cāpetietop̄re na regarãma.
Top̄ b̄tioro otigarãma. Na opire bacar̄potugarãma,
b̄tioro yapapuarã yua,” ĩ quetib̄j̄u Jesús.

Tesoros nuevos y viejos

⁵¹ ĩ quetib̄j̄u yaparo, atore bairo jáã ĩ jēniñaw̄i Jesús:
—¿M̄jããrē ȳ caquetib̄j̄uatajere m̄jãã t̄go-
mas̄iat̄i?

Bairo cū caññar̄, “Jãã t̄gomas̄iña,” cū jáã ĩw̄.

⁵² Bairi jáã caĩrō t̄go, atore bairo jáã ĩnemow̄i tunu:
—Ni ĩcãc̄, Moisés ãnac̄ cū carotic̄ir̄q̄ũerē caj̄gob-
uei ũc̄ Dios cū carotimas̄ir̄pā macããj̄erē cū caj̄gob-
ueata, ĩcãc̄ wii up̄are bairo niḡmi. Ti wii up̄a
p̄ame cū ya wii macããj̄e cū caq̄ũenoc̄ir̄q̄ũe p̄ga
wãme mena átimas̄iñami cawãma apeye ñnie mena
cūãrē, bairi cab̄c̄ apeye ñnie mena cūãrē. Cūr̄ã
bairo niḡmi, caj̄gobuei cawãma macããj̄e ȳ cabueri-
je, bairi tunu Moisés ãnac̄ cū cac̄ir̄q̄ũerē cab̄c̄
macããj̄erē cariape cū cat̄gōñaata —jáã ĩw̄i Jesús.

Jesús en Nazaret

(Mr 6.1-6; Lc 4.16-30)

⁵³ Bairi atie capee wãme ĩcōña quetib̄j̄u yaparori
bero, ti mac̄p̄a witi acoám̄i. ⁵⁴ Bairi witi acoát̄i yua, cū
ya yepa majũp̄a etaw̄i. Eta, ti yepa macããna na
cañbueri wiire jáãetaw̄i, na quetib̄j̄uḡ. Bairi cū ca-
quetib̄j̄uro t̄go, to macããna p̄ame t̄gocõã mania-
ma. Ato bairo ĩwã:

—Ánia, caroaro ĩcãrō t̄ñi quetib̄j̄uyami. ¿Noorp̄
atie caroaro cū caquetib̄j̄umas̄ir̄j̄erē cū mas̄iñupar̄i?
¿Dope bairo átij̄eñor̄q̄ũe cūãrē cū átimas̄iñupar̄i?

⁵⁵ ¿Áni, yuc̄p̄ãir̄i mena rocapata ñnierē caq̄ũenoc̄
mac̄ mee cū ãniñati? ¿Mar̄i mena macããcõ, María
mac̄ mee cū ãniñati? Bairi, ¿Santiago, José, Simón, Ju-
das j̄goc̄ mee cū ãniñati? ⁵⁶ Cū mar̄i mas̄iñãñã.
Bairi, ¿mar̄i mena macããna r̄mir̄i j̄goc̄ mee cū
ãniñati? Bairi, ¿noorp̄ atie nipetirije cū camas̄ir̄j̄erē cū
mas̄iñupar̄i? —ãmeo ĩ jēniñawã na majũ.

⁵⁷ Bairi Jesure q̄ĩroagaetiri, cū ya macã macããna
p̄ame cū caquetib̄j̄urijere t̄gogaema. Bairi na cat̄-
gogaeto ĩña, atore bairo na ĩw̄i Jesús:

—Profeta majã tocãnacã̄p̄rea na ĩroanuc̄ñama
camasã nipetiro na cañesãr̄op̄. Na ya macã macãã-
na, bairi na ya wii macããna majũ roque na boet-
inuc̄ñama. Na yarã jeto na ĩroaetinuc̄ñama —na ĩw̄i
Jesús.

⁵⁸ Bairi cū ya macã macããna cū caquetib̄j̄urijere
cariape na cat̄gogaetoi, capee caroa cū caátij̄eñ-
mas̄ir̄j̄erē top̄re áti ĩñoemi Jesús yua.

La muerte de Juan el Bautista

(Mr 6.14-29; Lc 9.7-9)

14 Ti rŭmuri majũ Herodes, Galilea yepa macããna quetiupax pŕame queti tŭgoyupax Jesũs cŭ caátimasiĩjẽrẽ. ² Bairo tiere tŭgo, atore bairo na iĩrupũ cŭ carotirãrẽ: "Jesũs na caĩ, cŭã ãcũmi Juan el Bautista cabaiyasiricũ ãnacũ tunu cacati majũ. Bairo cabai ãnirĩ capee átijẽñomasĩmi," na iĩrupũ Herodes.

³ Mai, cajŭgoyepax Herodes pŕame Juarẽ ñerotiyupax. Bairo cŭ ñerotiri bero, ãpõãwẽ mena cŭ jiyari, preso jorica wiipax cŭ curocaroti joyupax. Juan cŭ caquetibŭrijere boesupax Herodes. Mai, "Mx bai Felipe nŭmo Herodías na caĩõ mena mx caãnie ñuẽtĩña. Carorije niña mx caátie," cŭrẽ cŭ caĩquetibŭrijere boesupax. Bairo boetiri preso jorica wiipax cŭ curocaroti joyupax Herodes pŕame Juarẽ.

⁵ Tunu nipetiro camasã Juarẽ, "Dios cŭ caquetibŭrotijox ãcũmi," iĩrã, cŭ maijãñũparã. Bairo Herodes pŕame jicoquei Juarẽ cŭ pajĩãroca rotigamicũã, bairo átiroti masĩesupax, camasã yx tutirema, i.

⁶ Bairo jĩcã rŭmŭ yua, Herodes cŭ cabuiarica rŭmŭ caetaro, bose rŭmŭ qũẽnoñupũ. Bairo cŭ caqũẽnorõ, Felipe nŭmo caãnimirĩcõ Herodías cawãmecũco macõ pŕame basa iĩñoñupõ, Herodes cŭ capijioatana cõ na caĩñaparore bairo iõ. Herodes cŭã cõ cabasarijere iĩñajesomajũcõãñupũ. ⁷ Bairo nipetirã na catũgoro, atore bairo cõ iĩrupũ Herodías macõrẽ Herodes pŕame:

"Noo, yxre mx cajẽnigari wãmerẽ yx jẽniña. Mx yx jomajũcõãgũ. Itoricaro mano Dios mena ñiña," cõ iĩrupũ.

⁸ Bairo cawãmao pŕame tiere tũgori, cõ pacore jẽniñaõ ásũpo. Cabero yua, cõ paco cõrẽ cõ caĩrotirote bairo qũĩñupõ Herodere:

—Bairo yx boya: ãmeacã Juan el Bautista rŭpoare patanerĩ jotx barapx jããrĩ, yx mx jowa —quĩñupõ.

⁹ Bairo cõ caĩrõ tũgo, tũgoña yaparuacoásupax Herodes pŕame. Bairo tũgoña yaparuamicũã, "iDios mena ñiña!" cõrẽ yx caĩatajere yx tũgoama yx capijioatana," i yua, cõrẽ cŭ caĩatatore bairo átirotiyupax.

¹⁰ Bairo cŭ ãmũarẽ Juan preso jorica wiipax caãcũrẽ cŭ rŭpoa paratrotijoyupax. ¹¹ Bairo cŭ caĩrõ tũgo, cŭ caĩrõrẽ bairo cŭ ásuparã Juarẽ. Bairo cŭ pajĩã yaparori bero, cŭ ãnacũ rŭpoare jotx bapa buipax nejããrĩ, Herodías macõrẽ cõ nuniñuparã. Cõ pŕame cõ pacore cŭ rŭpoa ãnatõrẽ cõ neásũpo, cŭ cayasiro cõ masĩáto, iõ.

¹² Cabero Juan cŭ cabuemirĩcãrã pŕame bairo cŭrẽ na capajĩãrocarijere queti tũgori, preso jorica wiipax etarã, cŭ ãnacũ rŭpaxre neásũparã, masã opepax cŭ yarocagarã. Bairo áti yaparori bero, Jesutx etawã, tie quetire cŭ quetibŭjurã etarã.

Jesús da de comer a cinco mil hombres

(Mr 6.30-44; Lc 9.10-17; Jn 6.1-14)

¹³ Bairo Jesũs na caĩquetibŭjuro tũgo, topx caãniat-acx cŭmũarẽ ájããrĩ camasã manopx jãã jũgoacoámĩ. Bairo jãã caátiere masĩrĩ yua, ti macãã macããna camasã pŕame maarpx ẽtabũcũra tẽni ásũpa, jãã ẽñota ána. Bairo ána, jãã jũgoye etayupa. ¹⁴ Bairo Jesũs

ẽtabũcũra ape ñũgõãpŭ pẽñaeta yua, maanũcãwĩ. Maanũcãrĩ yua, camasã capããrãrẽ na iĩñawĩ. Bairo na cabairo, bopacooro na iĩñawĩ. Bairo na mena macããna cariyecũna na caneatiatanarẽ na catiowĩ. ¹⁵ Bairo na cŭ caáticõãno, ñamicããcã nicoa ápũ. Bairo jãã, cŭ cabuerã pŕame Jesutx etari, atore bairo cŭ jãã iĩwũ:

—Merẽ ñamicã majũ niña. Atopŕe wiiri maniña.

Dope camasã capããrãrẽ na marĩ áperã. Bairo ãnoarẽ na mx árotiwa macããpŭ, na majũ na caũgapeere na wapatirãpáro —jãã iĩwũ Jesure.

¹⁶ Bairo jãã caĩrõ tũgomicũã, atore bairo jãã iĩwĩ:

—Aperopx na caũgapeere na wapatira roteticõãña.

Mũjãã majũ na ẽgarique nuña —jãã iĩwĩ.

¹⁷ Bairo cŭ caĩrõ tũgo, bairo cŭ jãã iĩwũ:

—Jãã, jĩcã wãmo cãrõ pan joriciaca, wai, pũgarããcã tocãrõã jãã cũgoya —cũ jãã iĩwũ.

¹⁸ Bairo jãã caĩrõ: "Ato pŕame jeasã," jãã iĩwĩ.

¹⁹ I yaparo, camasã capããrã to caãnarẽ taa yeparũ na ruirotiwĩ. Bairo na caruiro iĩña, pan rupaa jĩcã wãmo cãnacã rupaacarẽ, wai pũgarã mena nee, jõbuire iĩnamũgõjori, "Jãã mena mx ñujãñũña," Diore qũĩ jẽniwĩ. Bairo qũĩ jẽni yaparo, pan rupaare carecomacã peeri, jãã, cŭ cabuerãrẽ, jãã nuniwĩ, camasãrẽ jãã cabatoparore bairo i. ²⁰ Bairo jãã cabatoro bero yua, nipetiro camasã caroaro ẽgayapicoáma, ẽgariquere narẽ jãã cabatoatajere. Bairo na caũgatuario bero, jãã jejããwũ piiripx na caũgarũgarijere. Pũga wãmo peti rŭpore pũga pẽnirõ cãnacã piiri majũ jãã jejããjirowx.

²¹ To caãna caũgaatana jĩcã wãmo cãnacã mil majũ camasã ãma, carõmia, bairo cawĩmarã cŭã cõñaña manoa.

Jesús camina sobre el agua

(Mr 6.45-52; Jn 6.16-21)

²² Tipax bero, jãã, cŭ cabuerãrẽ cŭmũapx jãã ájããrotiwĩ Jesũs tunu. Camasãrẽ na cŭ caĩñatũsajotoye, ti ẽtabũcũra jĩñũgõãpŭ cŭ jũgoye jãã capẽñaátõ bowĩ.

²³ Bairo camasãrẽ na iĩñatũsajo yaparo, ẽtãũ buipx wãmũcoásũpi Jesũs, Diore cŭ jẽniácũ. Bairo muipx cŭ cajããrõ canaioatĩpax, jĩcãũã ãñupĩ Jesũs ti ẽtãũ buipx.

²⁴ Jãã pŕame merẽ cŭmũa mena tira recomacã majũpŭx jãã ãmũ. Bairo jãã caãno, oco turi pŕame bũtioro jabe-wũ. Wĩno cŭã bũtioro jãã riape jãã paputunuo pocõãwũ. ²⁵ Bairo roro jãã cabairo, cabusuparo jũgoyeaca oco bui peari jããtũ amĩ Jesũs. ²⁶ Bairo oco buipx cŭ caató iĩña yua, "Apei ũcũ ãcũmi," iĩrã, jãã, cŭ cabuerã uwiri bairo jãã awajawx:

—iÑni, camasocx ãnacũ wãtĩ marĩtx atiyami! —jãã iĩwũ.

Bũtioro cauwirã ãnirĩ bairo jãã awajawx yua.

²⁷ Bairo jãã cabairo, Jesũs pŕame jãã i jowĩ:

—iTũgoñatutuaya yx yarã, Jesua yx ãniña, yx uwieticõãña! —jãã iĩwĩ.

²⁸ Bairo cŭ caĩrõ tũgo, atore bairo qũĩwĩ Pedro Jesure: —Mx, jãã Quetiupax cariape mx caãmata, mũtx oco buipx yx árotiya.

²⁹ Bairo cŭ caĩrõ tũgo, "Jax, yũtx asã," qũĩwĩ Jesũs Pedore.

Bairo cū caĩrō tūgo, Pedro, jāā cūmuarə cajāñaatacə pəame cūmuarē ruiri oco buirə Jesutə ámiwī. ³⁰ Bairo ámasīmicšā, wīno bətioro cū caĩñarō capapunemorō, tūgoña uwirique Pedrore etawə. Eta yua, ruacōā ruinuutuami. Bairi atore bairo qūĩ awajawī Pedro Jesure:

—¡Yə Quetiurə, yəre űei asá! ¡Rua ácú yə baiya!

³¹ Bairo cū caĩrō tūgo, jicoquei Jesús cū wāmo űujori Pedrore cū űewī. űerī yua, atore bairo qūĩwī:

—Yə yə, ¡jĩrĩcā majū yə mena mə tūgoñatutuaya! ¿Nopēĩ, “Yə ámasīcšā,” mi tūgoñaati? —qūĩwī Jesús Pedrore.

³² Bairo cūmuarə na caájāārō, wīno pəame papujā-nacoarə yua. ³³ Bairo cabairo ĩña, jāā, cūmuarə caāna pəame Jesutə rəropaturi mena etanumurī cū jāā ĩroawə:

—¡Cariape Dios macš majū mə āniña! —cū jāā ĩwš Jesure.

Jesús sana a los enfermos en Genesaret

(Mr 6.53-56)

³⁴ Bairo pēñaáná, ctəbəcəra ape nędōāpə jāā etawə, Genesaret cawāmecəti yərapə. ³⁵ Bairo jāā caetaro ĩña, to macāāna pəame Jesure qūĩñamasīwā. Bairi cū caetarije quetire ti yəpa nipetiropə quetibəjə batoyupa, cariyecənarē na caneatíparore bairo ĩrā. ³⁶ Bairi na pəame, Jesutə eta, atore bairo tūgoñañupā: “Cū jutiro yapa űno cšārē marī capāñaata, marī caticoagarā, ĩ tūgoñañupā. Bairo pāñarīqūērē bətioro cū jēniwā. Bairo cariyecəna tocānacāšā cū jutiro yapare capāñarā caticoama.

Lo que hace impuro al hombre

(Mr 7.1-23)

15 Cabero etawā fariseo majā, bairi Moisés ānacš cū caroticūrīqūērē cajəgobueri majā mena. Na pəame Jerusalén macāpə caatíatana āma. Atore bairo qūĩwā Jesure:

² —¿Nopēĩrā mə cabuerā marī űicšjāā ānana na caroticūrīqūērē bairo na áperiyati? Coseitiyama na wāmorīrē na caęgaro jəgoye —qūĩwā Jesure.

³ Bairo na caĩrō tūgo, atore bairo na ĩ jēniñawī Jesús:

—¿Nopēĩrā məjāā cšā məjāā caátinucūrījērē bətioro borā, Dios marīrē cū caroticūrīqūērē pəamerē məjāā áperinucūñati? ⁴ Dios pəame atore bairo marī rotiyupi: “Məjāā racəre məjāā caĩroaro yə boya. Ni űcš cū racəre, o cū pacore roro cū caĩata, cū məjāā rajāro-cacōāgarā,” ĩ quetibəjə cūñupī Dios. ⁵ Bairo cū caĩcūmi-atacšārē, məjāā pəame ricaati məjāā quetibəjəya camasārē. Atore bairo məjāā ĩña: “Ni ĩcšā űcš cū racəre, o cū pacore, ‘Yə yaye nipetirijere merē Diore cū yə nuniarə. Bairi məjāā cabopacarijere yə nuni-masīētīña,’ cū caĩata, űurō. ⁶ Bairi ni ĩcšā űcš tore bairo caĩ ānirī, cū racəre, o cū pacore cū ca-jəátinemorō átirotietiya,” məjāā ĩ quetibəjəya. Bairo ĩ quetibəjərā, Dios marīrē cū caroticūrīqūērē cajā-narotirārē bairo məjāā baiya. Bairo caquetibəjərā ānirī netōjāñurō məjāā boya məjāā caátinucūrījē məjāā ya wāme pəamerē. ⁷ ¡Caĩtopairā majū məjāā āniña! Dios

pəame Isaías ānacš cū cawoaturica pūrōpə məjāā űnarē cū caĩquetibəjənetōjəgoyeticūrīcārōrē bairo məjāā baimajūcōāña. Atore bairo ĩñupī Dios məjāārē:

⁸ “Ati poa macāāna na bəcərique mena yəre caĩroarārē bairo baiyama.

Bairo baimirācšā, na yeri na catūgoñarījēpə ricaati baicōāñama.

⁹ Na pəame, “Camasā na carotirique pəamerē Dios cū caquetibəjəroticūrīqūērē netōjāñurō caānimajūrījē niña,” caĩrārē bairo buenucūñama.

Bairo cabuerā na caānoi, yəre na cañubuegarije dope bairo átimasīā maa,

ĩñupī Dios məjāā cabaipeere —na ĩ quetibəjəwī Jesús fariseo majārē.

¹⁰ ĩ quetibəjə yaparo, camasārē na piineñorī, atore bairo na ĩwī Jesús:

—Tūgopeoya yə yaye quetibəjərique. Tiere tūgo-masīña: ¹¹ Camasā na caęgarije wapa jəgori mee carorā niñama. Na majūā rorije na yeripə na catūgoñanucūrījē jəgori roque carorā niñama —na ĩ quetibəjəwī Jesús.

¹² Bairo cū caĩrō tūgo, jāā, cū cabuerā pəame cšə etari, atore bairo cū jāā ĩwš:

—Bairo mə caĩrō, fariseo majārē tūgoasiao joroque na mə áticəpə —cū jāā ĩwš.

¹³ Bairo jāā caĩrō tūgo, atore bairo jāā ĩwš:

—Wesepə moctie camasā na caoteetiere, to majū caputirijere wārocanucūñama. Torea bairo yə Pacə űmurecōo macāācš camasā tocānacāš cū yarā caāmerārē na beseregəmi. ¹⁴ Bairi fariseo majā na caĩrījērē tūgopeoeticōāña. Na pəame cacaapee mána, aperā na bapa cacaapee mána cšārē, “Məjāārē jāā jə-gogarā,” caĩrārē bairo niñama. Ni ĩcšā űcš cacaapee mácš pəame, apei cū bapa cacaapee mácšrē, “Mə yə jəgogə,” cū caĩata, na pəgarāpə operə rocajācōābujiorāma —jāā ĩ quetibəjəwī Jesús, jāā, cū cabuerārē.

¹⁵ Bairo cū caĩrō tūgomicšā, tūgomasīēmi Pedro.

Bairi atore bairo qūĩwī Jesure:

—Ape wāme ĩcōñarī jāārē mə caquetibəjərije, ¿dope bairo ĩgaro to ĩñati?

¹⁶ Bairo cū caĩrō tūgo, atore bairo qūĩwī Jesús Pedrore:

—¿Məjāā cšā yə yaye quetire məjāā tūgo-masīētīñati? ¹⁷ Nipetiro camasā na caęgarije tocānacā wāme pəame na paaropə yuaya. Yuari yua, cabero netōcoaya. Na caęgarije mee na yeri pūna to royetuo joroque na átiya. Roro na catūgoñarījē jəgori roque carorije caānarē bairo na ĩñañami Dios. ¹⁹ Camasā na yeripə roro na catūgoñarījē jəgori aperārē na pajāreyama. Aperā na nęmoa mee, o na manapšā mena mee roro āniñama. Cawāmarā cawāmojiyaena cšā bairoa roro ānajē cštiyama. Tunu bairoa aperā jerutiyama. Aperā mənana ĩñama. Aperā bəcəpaiyama. ²⁰ Bairo camasā na yeripə roro na catūgoñarījē jəgori roro átiyama. Bairo na wāmorī coseena na caęgarije wapa mee, roro na caátie jəgori carorije caānarē bairo na ĩñañami Dios —jāā ĩ quetibəjəwī Jesús, jāā, cū cabuerārē.

Una extranjera que creyó en Jesús

(Mr 7.24-30)

²¹ Ī quetibuj̄ yaparo, top̄ cañniatac̄ Tiro, Sidón cawāmec̄top̄ ámí. ²² Top̄ c̄ caetaro, ape yepa macããc̄, Canaán na caĩr̄ yepa macããc̄ p̄ame Jesut̄ etawō. Bairo etari, b̄s̄rique tutuaro mena bairo q̄īwō Jesure:

—ĪȲ Quetiup̄, David ānac̄ p̄r̄ami, bopacooro ñiñaña! ĪȲ macō wāt̄ yeri p̄narē c̄goyamo! —q̄īwō Jesure.

²³ Jesús p̄ame cō ȳemi. Bairo c̄ caȳeto ñña, jāã, c̄ cabuerã p̄ame c̄t̄ etari, atore bairo c̄ jāã ĩw̄:

—Aperop̄ cō árotiya. Awajari jāã berore ūsayamo. Awaja jānaēñiñamo —c̄ jāã ĩw̄ Jesure.

²⁴ Bairo jāã caĩrō t̄go, atore bairo jāã ĩw̄:

—Ape poa macãānarē ȳ j̄átinemo rotiemí Dios. Ȳ yarã, israelita majã jeto, oveja nurícārã cayasiricarārē bairo cañnarē ȳ j̄átinemorotiw̄ Dios —jāã ĩw̄ Jesús.

²⁵ Bairo c̄ caĩmiatac̄ārē, carōmio p̄ame r̄ropaturí mena etanumur̄ atore bairo q̄īwō Jesure:

—ĪȲ Quetiup̄, ȳ j̄átinemobojaya! —q̄īwō.

²⁶ Bairo cō caĩrō t̄go, bairo cō ĩw̄:

—M̄na, israelita yao mee m̄ ñiña. Bairi m̄ ȳ ca-j̄ápata, j̄c̄ã, c̄ p̄naa na caugarije pan rupaare ēmar̄ c̄ wii yaiare canureire bairo ȳ átibujiō —cō ĩw̄.

²⁷ Bairo c̄ caĩrō t̄go, bairo q̄īwō.

—Bairoa m̄ átibujiō bair̄na. Bairo m̄ caĩmiat-ac̄ārē, bair̄na cawimarã na caugawerije yepap̄ cañar̄j̄ēãcārē ūganuc̄ñama wii yaia c̄ã. Bairi na caugaricaroacarē bairo ȳ m̄ j̄átiḡ petoaca —q̄īwō carōmio Jesure.

²⁸ Bairo cō caĩrō t̄go, bairo cō ĩw̄:

—M̄na, ȳ mena m̄ t̄goñatutua netōmaj̄c̄õña. ĪBairi ȳ m̄ caj̄enirōrē bairo to baiáto! —cō ĩw̄.

Bairo c̄ caĩrō, jicoquei caticoamo, cananea yao macō, wāt̄ yeri p̄na cac̄gomiataco p̄ame yua.

Jesús sana a muchos enfermos

²⁹ Bairo top̄ cañniatac̄ Jesús acoámí Galilea ūtab̄c̄ra t̄p̄ tunu. Top̄ eta, tira t̄ni ūt̄ārē w̄m̄-coámí. Bairi top̄ tuanumetaw̄. ³⁰ Bairo top̄ c̄ caruiro, camasã capãārã na yarã cariyec̄narē c̄t̄ na ne etawã. Na mena macãña j̄c̄ārã caámas̄ēna ãma. Aperã cacaapee ñnamas̄ēna ãma. Aperã carupayurirí ãma. Aperã cab̄s̄ena ãma. Aperã capee riayec̄na ãma. Bairi na yarã p̄ame Jesús r̄pori t̄aca na c̄rã etawã. Bairo na caáto ñña, Jesús p̄ame na catiw̄. ³¹ Bairo na cacatiro ñnarã, to macãña p̄ame ñña ac̄acoama. Cab̄s̄mas̄ēt̄imatana merē b̄s̄mas̄iwã. Tunu bairoa carupayurirí cañniatana merē catipeticoama. Caámas̄ēt̄imatana merē ámas̄iwã. Tunu bairoa cañnamas̄ēt̄imatana c̄ã merē caroaro ñnamas̄icoáma. Bairo na cacatiro ñnar̄ c̄ basapeoj̄-gowã to macãña, jāã, Israel macãña jāã caĩrō Diore.

Jesús da de comer a cuatro mil hombres

(Mr 8.1-10)

³² Cabero Jesús p̄ame, jāã, c̄ cabuerārē piijow̄. Bairo jāã caetaro ñña, atore bairo jāã ĩw̄:

—Ānoa camasã merē itia r̄m̄ maj̄ ȳ mena nicõñama. Ñe ūnie maj̄ ūgarique c̄goetiyama. Bairi bopacooro na ñiñaña. Jicoquei na ȳ tunuo jogaetiyama. Caugarique ūgaenarē na ȳ catunuojoata, áw̄p̄ēt̄ibujiorãma, na ya wiirip̄re áná. Bairi na mar̄ ūgarique nuto —jāã ĩw̄.

³³ Bairo c̄ caĩrō t̄go, atore bairo c̄ jāã ĩw̄:

—Ānoa camasã capãārã ññama. Tunu atop̄ wiiri maniña. Bairi, ¿noop̄ mar̄ bocar̄ti ūgarique, paio narē mar̄ canupeere? —c̄ jāã ĩ j̄eniñaw̄.

³⁴ Bairo jāã caĩrō, Jesús p̄ame jāã ĩnemow̄ tunu:

—Pan rupaa, ¿nocānacã rupaa maj̄ m̄j̄ã c̄goyati? Bairo c̄ caĩrō, atore bairo c̄ jāã ĩw̄:

—Jāã, j̄c̄ã w̄mo peti p̄ga p̄enirō c̄rō pan rupaaca, wai j̄c̄ārãcã jeto tocārōã jāã c̄goya —c̄ jāã ĩw̄ Jesure.

³⁵ Bairo jāã caĩrō t̄go, camasārē yepap̄ na ruirotiw̄.

³⁶ Bairo na caruiro ñña, tie pan j̄c̄ã w̄mo peti p̄ga p̄enirō cañi rupaare, wai mena ner̄, Diore, “Jāã mena m̄ ñuj̄ñuña,” q̄ī j̄eniw̄. Bairo q̄ī j̄eni yaparori bero, tie pan, bairo wai c̄ārē carecomacã peeri bero, jāã, c̄ cabuerārē jāã nuniw̄, camasārē jāã batoroti. ³⁷ Bairo jāã caáto yua, nipetiro camasã caroaro ūgayapicoáma, ūgarique jāã cabatoatajere. Bairo na caugatuaro bero, jāã jej̄ãw̄ piirip̄ na caugarugarijere. J̄c̄ã w̄mo peti p̄ga p̄enirō cānacã piiri maj̄ jāã jej̄ãj̄irow̄ yua. ³⁸ To caña caugaricarã p̄ame baparcānacã mil maj̄ camasã ãma, carōmia, bairi cawimarã c̄ã cōõña manoa. ³⁹ Cabero Jesús p̄ame camasārē, “Ȳ ãya,” na ĩ yaparo, c̄m̄uarē áj̄ãw̄. Bairo c̄ caát̄je uwiro bero yua, Magadán cawāmec̄ti yepap̄ jāã acoár̄p̄ yua.

Los fariseos y los saduceos piden una señal milagrosa

(Mr 8.11-13; Lc 12.54-56)

16 Bairi Magadán yepap̄ c̄ caño, Jesús c̄ caát̄iere ñnar̄ b̄s̄j̄agamirã, c̄t̄ etawã fariseo, bairi saduceo majã mena. Bairo etarã, dise ūnie át̄i-j̄ñor̄q̄ūē ūm̄recóo macãj̄erē Jesure c̄ át̄i ĩñorotimi-wã. “¿Cariape Dios c̄ carotijoric̄ maj̄ c̄ ñnic̄ti?” ĩrã, bairo c̄ át̄irotimiwã.

² Jesús p̄ame na yerip̄ roro na cat̄goñar̄j̄erē mas̄cōãw̄. Bairi atore bairo na ĩw̄: “Ūm̄recóo ca-j̄ñarocaj̄ãto ñnarã, ‘Ñamirōcã caroaro r̄m̄ ñnigaro,’ m̄j̄ã ĩ mas̄ñña. ³ Tunu bairoa cabusurip̄ caño, oco buseri cañirō ñnarã, ‘Oco r̄m̄ ñnigaro,’ m̄j̄ã ĩ mas̄ñña. Bairo caoco ocapeere, bairi caasipee c̄ārē bairo cañnamas̄irã nimir̄c̄ã, ¿nop̄ērã Dios ati ȳteare c̄ caát̄iane p̄amerē m̄j̄ã mas̄ēt̄iñati? ⁴ Ati yepa macãña, ãme caña, caroaro Dios mena ñni-mas̄ēt̄iñama. J̄c̄ã r̄m̄ c̄ boo, ape r̄m̄ c̄ boetiyama. Átij̄ño ĩñor̄q̄ūē jetore boyama. Bairo na cabomi-atac̄ārē, tiere na át̄i ĩñoetiḡmi Dios. Merē na

quetibujm cūñupī Jonás ānacū cū cabairiquere," na ī quetibujmī Jesús.

Ī quetibujm yaparo, acoámī.

La levadura de los fariseos

(Mr 8.14-21)

⁵ Cabero Jesús, jāā, cū cabuerā ɛtabɛɛra ape nɛgōāpɛ jāā ápɛ tunu. Mai, jāā caɛgaree, pan ru-paare masiriticōāī jāā jeápéwɛ. ⁶ Bairo jāā cabairo, Jesús pɛame bairo jāā īwī:

—Tūgoya mɛjāā. Fariseo, saduceo majā yaye levadura, pan pairica na cawauorijere boeticōāña —jāā īwī.

⁷ Bairo cū caīrō tūgo, jāā, cū cabuerā, atore bairo jāā āmeo īwū jāā majū:

—Pan rupaa marī cajeatibujioatajere marī masiriticūpā! Bairi bairo marī īmi —jāā āmeo īwū.

⁸ Jesús pɛame masīcōāwī jāā caāmeoīrījērē. Bairi atore bairo jāā īnemowī tunu:

—¿Nopēīrā, "Pan rupaa na cajeatibujioatajere na masiritiupari, 'īgɛ īcūmi Jesús," mɛjāā āmeo īñati? Bairo mee īgɛ nīña. ¡Yɛ mena mɛjāā tūgoña tutuaeti-majūcōāña! ⁹ ¿Mɛjāā tūgoña masīētīñati mai? ¿Yoaro mee mɛjāā masiriticoayati yɛ caátijēñorīqūērē? Pan rupaa, jīcā wāmo cānacā rupaa jetore cūgomicūā, caɛmɛna jīcā wāmo cānacā mil majū na ɛga yapicoao joroque na yɛ ápɛ. Tiere mɛjāā īñawū. Bairo caīñarīcārā ānirī cabero piiripɛ na caɛgarɛgariquere, ¿nocānacā piiri majū mɛjāā jejāājirori? ¿Tiere mɛjāā masiriticoayati? ¹⁰ Tunu bairoa ape rēmɛ pan rupaa, jīcā wāmo peti pɛga pēnirō cānacā rupaa jetore cūgomicūā, caɛmɛna baparcānacā mil majū na ɛga yapicoao joroque na yɛ ápɛ. Tie cūārē mɛjāā īñawū. Bairo caīñarīcārā ānirī cabero piiripɛ na caɛgarɛgariquere, ¿nocānacā piiri majū mɛjāā jejāājirori? ¿Tiere mɛjāā masiriticoayati? ¹¹ Mɛjāā masiritiena. Bairi, ¿nopēīrā, "Pan rupaa na cajeatibujioatajere na masiritiupari, 'īgɛ īcūmi Jesús," caīrārē bairo mɛjāā āmeo īñati? —jāā īwī.

¹² Bairo cū caīrō tūgo, jāā tūgoñamasīwū cū caīgarijere: "Fariseo, saduceo majā mena levadura, pan pairica na cawauorijere mɛjāā boepa, 'īrīcārō ūnorēā, 'Ricaati na caquetibujmīrijere mɛjāā boepa, 'marī īgɛ īcūmi Jesús," jāā ī tūgoñamasīwū, jāā, Jesús cū cabuerā yua.

Pedro declara que Jesús es el Mesías

(Mr 8.27-30; Lc 9.18-21)

¹³ Cabero Cesarea de Filipo na caīrī yepapɛ Jesús etari bero, atore bairo, jāā, cū cabuerārē jāā īwī:

—¿Noa ācūmi Camasā jūgocɛre, yɛ na īnucūñati? —jāā ī jēniñawī.

¹⁴ Bairo cū caīrō tūgo, atore bairo cū jāā īwū:

—Jīcārā īñama: "Juan el Bautista ācūmi." Aperā īnucūñama: "Elías ānacū tunu catiri ācūmi," miñama. Aperā īnucūñama: "Jeremías, o apei profeta ānacū tunu catiri ācūmi Jesús," minucūñama —cū jāā ī quetibujmɛ Jesure.

¹⁵ Bairo cū jāā caquetibujmō bero, atore bairo jāā ī jēniñanemowī tunu:

—¿Mɛjāā ate? ¿Noa ācūmi yɛ mɛjāā īnucūñati? —jāā īwī.

¹⁶ Bairo cū caīrō tūgo, Simón Pedro pɛame bairo qūīwī Jesure:

—Mɛna, Mesías, Dios macū, tocānacā rēmɛ caānicōāninucūcū macū majū mɛ āniña —qūīwī.

¹⁷ Bairo cū caīrō tūgo, atore bairo qūīwī Jesús Pedre:

—Cūā yɛ āniña. Camasā pɛame yɛ caānierē mɛ masīōētīñama. Yɛ Pacɛ, ɛmɛrecóo macācū roque mɛ masīōñupī tiere. Bairi ɛseanirī āña mɛ, Simón, Jonás macū. ¹⁸ Tunu atore bairo mɛrē nīña: "Ámea, "Pedro" mɛ yɛ wāmetiya. Mɛ wāme cawāma wāme pɛame Pedro "ĕtā" īgaro īña. Bairi noa ūna mɛrē bairo catūgoñatutuarā ūna, yɛ ya poa macāña na ānio joroque na yɛ átigɛ. Bairo caāna ānirī yasietigarāma. Yɛ mena ānicōānucūgarāma tocānacā rēmɛ. ¹⁹ Tunu Dios cū cabotiripɛ macāñarē caátijūgocɛ majū mɛ yɛ cūgɛ. Bairo caācū ānirī ati yepa ācū, "Dios ɛmɛrecóo macācū marīrē cū caátitirijere nīña," o "Cū caátitoretie nīña," mi quetibujm besemasīgɛ Dios yarārē —qūīwī Jesús Pedre.

²⁰ Cabero, jāā, nipetiro Jesús cū cabuerārē atore bairo jāā īwī: "Mesías yɛ āniña. Bairāpɛna, cū, yɛ caānierē na quetibujmɛticōāña aperā camasārē mai," jāā īwī.

Jesús anuncia su muerte

(Mr 8.31-9.1; Lc 9.22-27)

²¹ Tīpɛ bero, jāā, cū cabuerārē Jerusalēpɛ cū caápére jāā quetibujm jūgonutuámī. Jāā quetiuparā cabɛtoa camasīrā, bairi Dios cū caroticūrīqūērē cajūgobueri majā, bairi sacerdote majā quetiuparā cūā, popiye cū baio joroque na caátipeere jāā quetibujm jūgonutuámī, cūrē na capajīārotipee majūrē. "Bairo yɛ na caátimiatacūārē, itia rēmɛ bero yɛ caticocɛ tunu," jāā īwī. ²² Bairo cū caīrō tūgo, Pedro pɛame jōjāñurō Jesure cū neámī. Topɛ eta, bairo qūī jūgoyupɛ Jesure:

—¡Yɛ Quetiupɛ, mɛ caīrōrē bairo boecɛmi Dios! ¡Mɛ caīrōrē bairo to baieticōāto! —qūīñupɛ.

²³ Bairo cū caīrō tūgo, Jesús pɛame Pedre cū āmejore īñarī, atore bairo qūīñupɛ:

—¡Ácūja wātī Satanás! ¡Bairo mɛ caīrō roro yɛ cabaipeere cabɛujānemouērē bairo miña! Dios cū catūgoñarōrē bairo mee, camasā na catūgoñarōrē bairo mɛ tūgoñaña, bairo yɛ mɛ caīata —qūīñupɛ Jesús Pedre.

²⁴ Cabero Jesús, jāā, cū buerārē atore bairo jāā īwī:

—Ni cabocɛ, yɛ cabuei caānigɛ, cū majū cū caátigamirījērē piticōāgɛmi. Yɛ carotirore bairo jeto roque átigɛmi tocānacā rēmɛna. Popiye baimicūā, yɛ yaye quetire jānaetigɛmi yɛ cabuei caānigɛ pɛame.

²⁵ Bairo tunu caɛmɛ apei cū caānie pɛamerē mairī, yɛ yaye quetire jānacōāgɛmi. Bairo cabai ānirī yasicoagɛmi yua. Apei, yɛ yaye quetire cajānaecɛ roque netōcogɛmi. Cūrē na capajīārocacōāmiatacūārē, caticōā ānucūgɛmi tocānacā rēmɛna. ²⁶ Tunu caɛmɛ apei ati yepa macājē nipetirijere merē cūgoyami, cū caborije caāno cārō. Bairo cūgomicūā, Diore cū tūgoñāētīñami.

Bairo catúgoñaecŭ ānirí cŭ cariaatato bero, Dios mena āmerígŭmi. Bairi dope baieto pairo cŭ cacŭgorije pŭame. Wapa maa tie ati ĩmŭrecóo macāājĕ, Diore cŭ camasĭētĭcōāta. ²⁷ Yŭ, Camasā Jŭgocŭ, ati yeparŭ yŭ Pacŭ cŭ camasĭrĭjĕ mena nemo yŭ tunuetagŭ. Ángelea majā, yŭ Pacŭtŭ macāāna mena nemo yŭ tunuetagŭ. Ti rŭmŭ pŭamerĕ ati yepa macāāna tocānacāŭpŭrea na caátatorea bairo na cŭārĕ na yŭ átigŭ. ²⁸ Cariape mŭjāārĕ yŭ quetibŭjŭya: Mŭjāā jĭcāārā, ato caāna, mŭjāā cariaro jŭgoye yŭ, Camasā Jŭgocŭ, quetiupŭŭ reyre bairo yŭ caetare mŭjāā ĩñamajŭcōāgarā.

La transfiguración de Jesús

(Mr 9.2-13; Lc 9.28-36)

17 Cabero jĭcā wāmo peti jĭcā pĕnirō cānacā rŭmŭrĭ bero Pedrose, Santiagore, bairi cŭ bai juarĕ na piiámĭ Jesús ũtāŭ caŭmŭarĭcŭ buirŭ. ² Bairo topŭ na caāno, Jesús pŭame cŭ cabaurije wasoacoasupŭ. Cŭ riape pŭame asiyaro baucoasuparo, muirŭ ĩmŭreco macāācŭ cŭ caasiyare bairo. Baicōā, cŭ jutiro cŭā botiro baicoasuparo. ³ Bairo cŭ cabaiāno, Moisés ānacŭ, Elías ānacŭ mena buiaetayuparā. Bairo buiaetarā yua, Jesús mena bŭsŭrĕni nucŭñuparā. ⁴ Bairo na caāno, Pedro pŭame atore bairo qŭĩñupŭ Jesure:

—Yŭ Quetiupŭŭ, jatopŭ marĭ caāno ñumajŭcōāñā! Bairi, “Jaŭ,” mŭ caĭata, itia wiipāĩrĭcā majŭ mŭjāārĕ jāā qŭĕnobojarā. Jĭcā wii mŭ ya wii, ape wii Moisés ya wii, ape wii Elías ya wii mŭjāārĕ jāā qŭĕnobojarā —qŭĩñupŭ Pedro Jesure.

⁵ Bairo cŭ caāno, buseriwo caasiyabatori poa atĭ, na pauma tocoasuparo. Bairo catoro, Pedrojāā pŭame cayŭsŭropŭ añuparā. Bairo āna, bŭsŭrique buseriwo watoarŭ cabŭsŭocajorijere tŭgoyuparā. Atore bairo ĩñuparō: “Āni, yŭ macŭ, yŭ camai majŭ ññami. Cŭ caátĭnierĕ ĩñajesoya bŭtioro. Cŭ yaye bŭsŭriquerĕ tŭgocŭsaya,” ĩ ocayoyparo jōbuirŭ.

⁶ Bairo caĩrō tŭgo, Jesús cŭ cabuerā pŭame yeparŭ mubia cŭmucoásuparā. Tŭgocōā maniásuparā yua.

⁷ Bairo na cabairoi, Jesús pŭame natŭ atĭ, na pāña, atore bairo na ĩñupŭ:

—Yŭ yarā, wāmŭncāñā, uwieticōāñā —na ĩñupŭ.

⁸ Bairo cŭ caĩrō tŭgo, ĩñajoyuparā. Elías, Moisés cŭā mañuparā yua. Jesús jeto nucŭñupŭ.

⁹ Cabero ũtāŭrĕ na caruiatō, atore bairo na ĩñupŭ Jesús Pedrojāārĕ:

—Āme mŭjāā caĩñaatajere aperārĕ na mŭjāā quetibŭjetigarā mai. Cabero yŭ, Camasā Jŭgocŭ, cariacocatŭ nimicŭā, yŭ cacatiro bero roque na mŭjāā quetibŭjŭgarā —na ĩñupŭ.

¹⁰ Bairi cabero atore bairo qŭĩ jĕniñañuparā Pedrojāā Jesure:

—Moisés ānacŭ cŭ caroticŭrĭqŭĕrĕ cajŭgobueri majā bairo ĩñama: “Dios cŭ cajopŭŭŭ ati yeparŭ cŭ caetaparo jŭgoye Elías ānacŭ catiri etanemogŭmi tunu,” ĩñama. ĀNopĕĩrā bairo na ĩ quetibŭjŭyati camasārĕ?

¹¹ Bairo na caĩjĕniñarō, atore bairo na ĩ quetibŭjŭyupŭ Jesús:

—Na caĩrōrĕ bairo atĭjŭgogŭmi jĭcāŭ Elías ānacŭrĕ bairo caācŭ. Cŭ pŭame nipetirijere qŭĕnojŭgogŭmi.

¹² Cariape mŭjāārĕ ĩña: Elías ānacŭrĕ bairo caācŭ merĕ etawĭ. Bairo cŭ caetamiatacŭārĕ, “Cŭā ññami Elías ānacŭrĕ bairo caācŭ,” qŭĩ masĭĕma camasā pŭame. Bairi ricaati noo na caborore bairo cŭ áma. Torea bairo yŭ, Camasā Jŭgocŭre popiye yŭ baio joroque yŭ átigarāma —ĩ quetibŭjŭyupŭ Jesús Pedrojāārĕ.

¹³ Bairo cŭ caĩrō tŭgo, Jesús cŭ cabuerā masĭcoasuparā. “Juan el Bautistare ĩgŭ ĩcŭmi Jesús, Elías ānacŭrĕ bairo caācŭ caetamirĭcŭ majŭ cŭ caĭata,” ĩ tŭgoña masĭcoasuparā.

Jesús sana a un muchacho que tenía un demonio

(Mr 9.14-29; Lc 9.37-43)

¹⁴ Bairo cabero camasātŭ na caetaro, jĭcāŭ caŭmŭ rŭropaturi mena Jesutŭ etanumurĭ qŭĩroawĭ. Bairo qŭĩroari atore bairo qŭĩwĭ caŭmŭ Jesure:

¹⁵ —Yŭ Quetiupŭŭ, yŭ macŭrĕ cŭ bopaca ĩñaña! Ññama riaye mena riamecŭ baiyami. Bairo bairi, bŭtioro popiye baiyami. Capee majŭ wātĭ peeropŭ cŭ jŭgoro-cajoe ānucŭñami. Ape rŭmŭrā riapŭ cŭ jŭgorocañua mecŭnucŭñami. ¹⁶ Bairi mŭ cabuerā tŭpŭ cŭ yŭ neatĭmiapŭ. Na pŭame cŭ netōmasĭĕtĭñama —qŭĩwĭ capacŭ Jesure.

¹⁷ Bairo cŭ caĩrō tŭgo, bairo na ĩwĭ Jesús to macānarĕ:

—jMŭjāā, ati yepa caāna Dios cŭ camasĭrĭjĕrĕ cariape mŭjāā tŭgoetĭmajŭcōāñā! Bairo mŭjāā cabairoi, yŭ tŭgoña yapapujāññā. ĀNocārō yoaro mŭjāā mena yŭ ānibujocŭtĭ? Jaŭ, toroque cawāmaŭrĕ ato pŭame cŭ neasā —na ĩwĭ Jesús.

¹⁸ Bairi wātĭ yeri pŭna cawāmaŭrĕ caroyetuoricŭre cŭ acuyiwijowĭ. Bairo cŭ caátō, cawāmaŭ pŭame jicoquei caticoami yua.

¹⁹ Cabero aperā na camano, jāā jeto āna, atore bairo Jesure cŭ jāā ĩ jĕniñawŭ:

—jNopĕĩrā wātĭ yeri pŭnarĕ jāā acurocawiyajo masĭĕtĭcŭtĭ? —cŭ jāā ĩwŭ, jāā, Jesús cŭ cabuerā pŭame.

²⁰ Bairo jāā caĩrō tŭgo, atore bairo jāā ĩwĭ:

—Dios mena mŭjāā tŭgoña tutuatiemajŭcōāñā. Cariape mŭjāārĕ ĩña: Mostaza cawāmecŭtĭi apeacā, ōcā apeacā majŭ ñña. Tiacarĕ bairo petoaca Dios mena mŭjāā catŭgoñatutuata, ũtāŭrĕ etari, “Wāātĭ, aperopŭ etanŭcārōjā,” mŭjāā caĭata, mŭjāā caĩrōrĕā bairo baibujioro ti ũtāŭ pŭame. Aperopŭ ágaro. Bairi dise mŭjāā caátĭmasĭĕtĭĕ manigarō, Dios mena mŭjāā catŭgoñatutuata. ²¹ Wātĭā, jō caāniatacŭre bairo caānarĕ na mŭjāā caárotigata, cajŭgoye ŭgarique betiri mŭjāā jĕniñubuegarā Diore —jāā ĩ quetibŭjŭwĭ Jesús.

Jesús anuncia por segunda vez su muerte

(Mr 9.30-32; Lc 9.43-45)

²² Ape rŭmŭ Galilea yeparŭ Jesús mena jāā caāñesĕārō, atore bairo jāā ĩ quetibŭjŭwĭ tunu:

—Yŭ, Camasā Jŭgocŭ, yŭ ĩerotiecogŭ camasārĕ.

²³ Bairi yŭ pajĭrotiecogŭ. Bairo yŭ na capajĭáro-

cačōāmiatacūārē, itia rūmū bero yu caticoagu tunu —jāā īwī.

Bairo cū caīrō tūgo, jāā pame bētioro jāā tūgoña yaparuawu.

El pago del impuesto para el templo

²⁴ Bairi Capernaum na caīrōpū Jesús mena jāā caetaro, templo wii macāāna camasā yaye dinerore jebobari majā pame Pedore qūīñarā etayuparā. Bairo etarā, atore bairo qūīñuparā:

—¿Mujāārē cabuei, Dios ya wii macāājē cañipeere cū wapa joeticūti? —qūī jēniñañuparā Pedore.

²⁵ Bairo na caīrō tūgo, bairo na īñupū Pedro:

—Wapa jōumi.

Ī yaparou, wiire jāāñupū. Bairo Jesure cū caībūsu-paro jūgoyē, Jesús pame qūīñupū Pedore:

—¿Dope bairo mū tūgoñañati, Simón? Ati yepa macāāna quetiuparā, ¿noa ūnarē dinero, impuestore na jēnincūñati? ¿Na ya yepa macāānarē, o ape yepa macāāna pamerē na jēnincūñati?

²⁶ Bairo cū caīrō, Pedro pame qūīñupū:

—Ape yepa macāāna pamerē jēnincūñama.

Bairo cū caīrō tūgo, atore bairo qūī quetiubūjē nemoñupū tunu Jesús Pedore:

—Bairoa átinucūñama. Na ya yepa macāāna pamerē wapati rotietincūñama. ²⁷ Bairo marī pame cawapatietubujoparā caāna nimirācūā, marī wapati-garā bairāpna, roro marīrē na catūgoñatiparore bairo īrā. Bairi utabūcūrapū waiweiija. Mū capajīājūgoñe cū riserore tūgāpā átiri, jīcā moneda tiire mū bócağū. Ti tii mena mū wapatiğū marī pūgarā yaye wapare cajēnirārē —īñupū Jesús Pedore.

¿Quién es el más importante?

(Mr 9.33-37; Lc 9.46-48)

18 Tipū caāno jāā, Jesús cū cabuerā cūtu etarā, atore bairo jāā ī jēniñawū:

—¿Ni majū cū ānicūti jīcāū Dios cū carotimasīrīpau macāācū, caānimajūūrē bairo caācū? —jāā ī jēniñawū Jesure.

² Jesús pame bairo jāā caījēniñarō tūgo, jīcāū cawī-maūrē cū piijowī. Cū piijo yua, jāā watoapū cawīmaūrē cū nūcōwī. ³ Bairo átiri, atore bairo jāā īwī:

—Cariape mujāārē ñiña: Mujāā, yu cabuerā, āni cawī-maūrē bairo tūgoñarīqūē cūtiri mujāā yerire mujāā cawasoaticōāta, Dios cū carotimasīrīpaure mujāā jāāetigarā. ⁴ Āni, cawīmaū pame cū pacū mena tūgoñatutuamajūcōāñami. Cūrē bairo Dios mena mujāā cabairo yu boya. Bairi ni jīcāū ūcū Dios mena cū catūgoñatutuanemoata, Dios pame cū carotimasīrīpaure caānimajūū cū ānio joroque cū átigūmi. ⁵ Tunu bairoa ni jīcāū ūcū, yu yaye quetire tūgoñsari, āni cawīmaūrē bairo caācūrē cū camaiata, yūre camairē bairo cū ñiñagū.

El peligro de caer en pecado

(Mr 9.42-48; Lc 17.1-2)

⁶ “Ni jīcāū ūcū apei yu mena catūgoñatutuajūgoñe, cū tūgomawijiao joroque cū caápata, roro majū baigūmi Dios cū caīñabesepa rūmū caetaro. Jīcāū, ūtāā capairica mena cū wāmuarē jiyaturi, ria capairiyapū na carurocaricūre bairo netōjāñurō popiye baigūmi cū ūcū ti rūmūrē. ⁷ ¡Ati yepapū mujāā catūgoñarījē mujāārē caroyeturije capee ñiña! Bairoa nicōāgaro tocānacā rūmū ati yepapū mujāā caāno. ¡Bairo cabairo jūgori bopacooro netōrō na baio joroque na átigūmi Dios ati yepapūre camasārē roro cajūgoātiri majā roquere!

⁸ “Bairi mujāārē ñinemoña tunu: Ni mujāā mena macāācū cū wāmorī mena jūgori carorije jetore átinucūūmi. O cū rūpori mena jūgori caroropū ánuūcūmi. Bairo cū wāmorī mena jūgori roro caátipai, o cū rūpo mena jūgori carorije caāna na caānopū caāpai cū caāmata, apei cū wāmorīrē, o cū rūporire capajurere ecoricūre bairo cū caāno, ñiña. Cū rupaū macāājē cūgoeticūā, rupa tutua Diotū cū caátó, ñujāñiña. Peeropū roro cū caábujiorijere cū netōdōgūmi Dios, tore bairo roro cū cabairijere cū caátijānata yua. Cū wāmorī, o cū rūpori roro cū átio joroque caátie mena cūgori roro peeropū cū capopiye tāmūoata roque, ñuetibujioro, yūra. ⁹ Tunu bairoa ni jīcāū ūcū mujāā mena macāācū cū caapee mena jūgori carorije macāājē jetore īñanucūūmi. Bairo cū caapee mena jūgori carorije macāājērē caīñapai cū caāmata, apei cū caapee cawerocaecoricūre bairo cū caāno, ñiña. Bairo jīcā ūno caapea cūgoeticūā, Diotū cū caátó ñujāñiña. Peeropū roro cū caábujiorijere cū netōdōgūmi Dios, tore bairo carorije macāājērē cū caīñajānata yua. Cū caapee roro cū átio joroque caátie mena cūgori roro peeropū cū capopiye tāmūoata roque, ñuetibujioro, yūra. Bairi roro mujāā caátinucūrījērē jānacōāña.

La parábola de la oveja perdida

(Lc 15.3-7)

¹⁰ “Tunu bairoa mujāārē ñiña: Cawīmarārē, cabūgoro macāānarē bairo na īñaticōāña. Na cūārē na mujāā canūcūbūgoro boya. Cariape mujāārē ñiña: Narē caīñarīcāñgōrī majā ángelea pame na cabairijere yu pacū Dios nūnrecóo macāācūrē cū quetiubūjūnucūñama. ¹¹ Torecū, yu, Camasā Jūgocū, yu arū, camasā cayasibujiorārē na netōū acū.

¹² “Tūgopeoya mai. Jīcāū, cien ovejare cacotei jīcāū na mena macāācū oveja cū camawijiyasicoáata, ¿jicoquei cū macāū áperibujioñcūti? Jicoquei cū macāū ácoabujioñmi. Noventa y nueve caānarē ēñotaricaropū cūcōā, apei cayasiatacūre cū macāū ábujioñmi. ¹³ Bairi oveja cayasiatacūre cū cabocaata, caroaro nūseanibujioñmi. Aperā camawijiaetiatanarē na cū caūseanirō netōrō cū nūseanibujioñmi, cayasiatacūre cū cabocaata.

¹⁴ Torea bairo ānoa cawīmarā mena macāācū jīcāū ūcū

cũ cayasiro boetiyami yu Pacu ɛmɛrecóo caãcũ pɛame," jãã ĩ quetibɛjɛwĩ Jesús.

Cómo se debe perdonar al hermano (Lc 17.3)

¹⁵ ĩ quetibɛjɛ yaparo, atore bairo jãã ĩ nemowĩ tunu: "Ni jĩcãũ ũcũ mɛjãã yau, roro mɛjããrẽ cũ caápata, cẽtu átiri cũ quetibɛjɛya, aperã na catũgoetopu. Bairi cũ pɛame mɛjãã caĩrĩjẽrẽ cũ catũgoɛsaata, jĩcã yerire bairo cacũgorã mɛjãã tuagarã yua. ¹⁶ Bairo mɛjãã caĩrĩjẽrẽ cũ catũgogaeticõãta roque, apeĩ mɛjãã yau, jĩcãũ, o pɛgarãrẽ na piiya. Bairo na caetaro ĩña, na mena átiri, roro mɛjããrẽ caátiatacɛre mɛjãã quetibɛjɛ nemogarã tunu, cũ mɛjãã caĩrĩjẽrẽ aperã pɛgarã, o itiarã na catũgoparore bairo ĩrã. ¹⁷ Bairo mɛjãã caquetibɛjɛqũẽnogamiatacũãrẽ, cũ pɛame jĩcã nɛgõã cũ catũgogaeticõãta, ñubueri majãrẽ na quetibɛjɛya. Torea bairo tunu na caquetibɛjɛrijere cũ catũgogaeticõãta, Diore camasĩcũrẽ bairo qũĩñacõãña yua. O romano majãrẽ camasã yaye dinerore cajejobojari majãrẽ bairo qũĩñacõãña.

¹⁸ "Cariape mɛjããrẽ ñiña: Dios cũ carotimasĩrĩpaɛ macããnarẽ caátijũgorã mɛjããrẽ yu cũña. Bairo caãna añirĩ ati yepa ãna, 'Dios ɛmɛrecóo macããcũ marĩrẽ cũ caátirotirije ñiña,' o 'Dios cũ caátirorietie ñiña,' mɛjãã ĩ masĩgarã Dios yarãrẽ.

¹⁹ "Apeyera tunu mɛjããrẽ ñinemoña: Noa ũna mɛjãã mena macããna pɛgarãpɛa jĩcã yericɛnarẽ bairo dise ũnie mɛjãã caborijere Diore mɛjãã cajẽniata, mɛjãã caĩrõrẽã bairo mɛjãã átibojagũmi yu Pacu Dios, ɛmɛrecóo macããcũ. ²⁰ Yu yarã yu yaye bɛsɛriquere na cañibueneñarõpɛ caãno cãrõ na mena yu añigɛ. Pɛgarã, o itiarã jeto na caãmata cũãrẽ, na mena yu añigɛ," jãã ĩ quetibɛjɛwĩ Jesús.

²¹ Bairo jããrẽ cũ caĩquetibɛjɛyaparoro, Pedro pɛame Jesuɛ atĩ, atore bairo qũĩ jẽniñawĩ:

—Jãã Quetiupaɛ, yu yau roro yu cũ caápata, ¿nocãnacãni majũ cũ mena yu bɛsɛqũẽnocũti? ¿Jĩcã wãmo peti pɛga pẽnirõ cãnacãni majũ bairo yu áticũti? —qũĩ jẽniñawĩ Pedro Jesure.

²² Bairo cũ caĩjẽniñarõ tũgo, atore bairo qũĩwĩ Jesús Pedore:

—Bairɛna, tore bairo mee mɛjãã yu átirotiya. Siete por setenta cãnacãni majũ cũ mɛjãã bɛsɛqũẽnogarã, ñiña —qũĩwĩ.

La parábola del funcionario que no quiso perdonar

²³ ĩ quetibɛjɛ yaparo, ape wãmerẽ ĩcõñarĩ bairo jãã ĩ quetibɛjɛwĩ tunu: "Dios cũ carotimasĩrĩpaɛ atore bairo ñiña: Jĩcãũ quetiupaɛ rey cũ ɛmɛna cũrẽ cawapamorã dinerore na catunuorõ boyupɛ. ²⁴ Bairo boɛ, cẽtu na piijoneñojũgoyupɛ, na mena qũẽnogɛ. Bairi jĩcãũ cũ capiijojũgopɛ paio capee millones majũ cũ wãpamoñupɛ. ²⁵ Cũ pɛame dope bairo cũ átiwapati-masĩẽsupɛ tie cũ cawapamorĩjẽrẽ cũ quetiupaɛre. Bairo, 'Yu cũgoetiya,' cũ caĩrõ tũgo, quetiupaɛ rey pɛame cũ cawapamõrẽ, cũ nɛmorẽ, cũ pũnaarẽ, bairo cũ yaye nipetirije cũ cacũgorije ũnie cũãrẽ aperãrẽ na

nunirerotiyupɛ, cũ cawapamorĩjẽrẽ na cajeparore bairo ĩ. ²⁶ Cawapamõpɛ pɛame bairo rey cũ carotiro tũgori, ɛpõpaturi mena cũtu etanumurĩ atore bairo bũtioro qũĩñupɛ: 'Yu Quetiupaɛ, jicoquei roro yu mɛ ápewa. Dinero mɛ yu cawapamorĩjẽrẽ tocãnacã tiirire cabero mɛ yu tunuogɛ bairɛna,' qũĩñupɛ. ²⁷ Bairo cũ caĩrõ tũgo, bopacooro qũĩñañupɛ quetiupaɛ rey cũ ɛmɛrẽ. Bairi, 'Ñugaro. Caroaro mɛ tuagɛ. Yu mɛ cawapamorĩjẽrẽ mɛ yu masiriyogɛ' qũĩñupɛ. Bairo ĩrĩ, caroaro tuao joroque cũ áti, cũ árotiyupɛ.

²⁸ "Bairo caroaro cũ caátimiatacũãrẽ, cawapamomiat-acɛ pɛame cabero apeĩ cũ yau petoaca cũrẽ cawapamõrẽ bocãetari cũ tutiyupɛ. Bairo cũ tuti yua, roro cũ wãmɛtutupɛre ñerĩ atore bairo qũĩñupɛ: 'Yu mɛ cawapamorĩjẽrẽ jicoquei yu mɛ tunuogɛ!' qũĩñupɛ.

²⁹ Bairo cũ caĩrõ tũgo, atore bairo qũĩñupɛ cũ bapa cũ cawapamõrẽ: 'Yu yau, jicoquei roro yu mɛ ápewa. Dinero mɛ yu cawapamorĩjẽrẽ tocãnacã tiirire cabero mɛ yu tunuogɛ bairɛna,' qũĩñupɛ. ³⁰ Bairo cũ caĩrõ, cũ yɛsɛrɛ. Preso jorica wiipɛ cũ cũrocarotiyupɛ, yu cũ cawapamorĩjẽrẽ cũ jopeyoáto, ĩ. ³¹ Bairo cũ caáto ĩña, aperã cũ mena macããna paabojari majã tũgoñarĩqũẽ paiyuparã. Bairo cabairã añirĩ na quetiupaɛre cũ quetibɛjɛrãsuparã. ³² Bairo na caĩquetibɛjɛro tũgo, quetiupaɛ rey pɛame cũ piijorotiyupɛ tunu cũrẽ cawapamomiatacɛre. Bairo cũ caetaro ĩña, atore bairo qũĩñupɛ: 'Mɛ, yu paabojari majõcɛ, ¿roro majũ mɛ tũgoñaña! Bopacooro yu mɛ cajẽnirõĩ, paio yu mɛ cawapamomiatajere yu masiriyobojaapɛ. ³³ Bairo yu caátimiatacũãrẽ, ¿nopẽĩ bopacooro mɛrẽ yu caĩñaata-torea bairo, apeĩ, mɛ bapare bopacooro cũ miñaetiati? Roro majũ mɛ tũgoñaña,' qũĩñupɛ. ³⁴ Bairo qũĩrĩ, netõjãñurõ cũ mena asiari, preso jorica wiipɛ cũ árotiyupɛ. Topɛ nicõãñupɛ dinero cũ cawapamorĩjẽrẽ cũ catunuopeyoparo jũgoye," ĩcõñarĩ jãã ĩ quetibɛjɛwĩ Jesús.

³⁵ Bairo ĩ quetibɛjɛ yaparo, atore bairo jãã ĩnemowĩ tunu:

—Yu Pacu ɛmɛrecóo macããcũ pɛame torea bairo átigũmi mɛjãã tocãnacũãrẽ, mɛjãã yeripɛ mɛjãã yarã roro mɛjããrẽ na caátiere na mɛjãã camasiriyopata —jãã ĩwĩ.

Jesús enseña sobre el divorcio

(Mr 10.1-12; Lc 16.18)

19 Bairo atiere cũ caĩquetibɛjɛro bero, Jesús Galilea yepapɛ caãniatacɛ, Judea yepapɛ acoámĩ. Rio Jordán muipɛ cũ cawãmɛatĩ nɛgõã pɛamɛpɛ acoámĩ. ² Bairo cũ caátó, capããrã camasã cũ ɛsawã. Bairi topɛ cariyecɛnarẽ na netõwĩ.

³ Bairo cũ caáto, qũĩ jẽniñarã etawã jĩcããrã fariseo majã. "Carorije buei átiyami Jesús," qũĩ bɛsɛjãgamirã, atore bairo cũ jẽniñamiwã:

—Marĩ judio majã mena macããcũ ni jĩcãũ ũcũ cũ majũ cũ catũgoñarõ jũgori cũ nɛmorẽ rocagɛ, ¿cõ cũ rocamasĩcũti? —qũĩ jẽniñawã.

⁴ Bairo na caĩjẽniñarõ tũgo, atore bairo na ĩwĩ Jesús:

—Dios yaye quetibujeriquere cajęgobueră nimirăcŭă, ŷati wămerē mujăă ĩñaētĭñati Dios ya tu-tipure? Merē mujăă masĭră. Caănijęgoripaę camasărē átĭjęgoę, caęmę, carōmio cŭă na qŭęnojęgoyupi Dios. ⁵ Na átĭ yaparo, atore bairo marĭ ĩcŭņupĭ: “ĭcăcŭ caęmę carōmio mena cŭ cawămojiyaata, cŭ pacęa ture wit-igęmi. Ape wiipę ānigęmi cŭ nęmo mena. Bairo na cabairo, ĭcăcŭrē bairo na ĩñagę. ĭcă rupaure bairo nigarăma,” marĭ ĩcŭņupĭ Dios. ⁶ Bairo ĭcăcŭrē bairo Dios narē cŭ cacŭrĭcără na caănoi, ni ĭcăcŭ ũcŭ na ricawa masĭęcŭmi. Na majŭ cŭă āmeo pitimasĭētĭñama —na ĩ quetibujęwĭ Jesŭs fariseo majărē.

⁷ Bairo cŭ caĭquetibujęro tęgo, atore bairo qŭĭ jęniņanemowă tunu:

—Bairoręa, ŷnopęĭ marĭ ĩncŭ Moĭsés ānacŭ cŭ yaye quetibujęcŭrĭqŭęrē ape węępę, “Ni ĭcăcŭ ũcŭ cŭ nęmorē cŭ carocagaata, atore bairo ĩrĭcă pŭrōrē cō cŭ cajoro, ĩurō: “Bairo mę cabairo, mę teei, męrē yę pitiya,” qŭĭ cŭņupaĭ? —qŭĭwă fariseo majărē.

⁸ Bairo na caĭrō tęgo, atore bairo na ĩwĭ Jesure:

—Mujăă ĩncŭjăă, mujăărē bairo āmeo mairĭqŭęrē camasĭęna na caănoi, na mena macăcŭ ĭcăcŭ ũcŭ cŭ nęmorē carocagaure roro cŭ caătĭere ēñotaesupi Moĭsés. Bairęa, bairo boesupi Dios caănijęgoripaę. ⁹ Cariare mujăărē ĩñă: Ni ĭcăcŭ ũcŭ cŭ nęmo, apeĭ mena roro caepeeco cō caăniatacŭărē, cōrē rocari bero tunu apeo mena cŭ cawămojiyaata, roro majŭ ácę átiyami. Dios cŭ caroticŭrĭqŭęrē caápei majŭ niņami. “Apeo mę nęmo mee caăcō mena āmerĭcōăña,” cŭ caĭrĭqŭęrē cabaibotioę majŭ niņami —na ĩ quetibujęwĭ Jesŭs fariseo majărē.

¹⁰ Bairo na cŭ caĭquetibujęyaparoro, jăă, cŭ cabueră pęame atore bairo jăă ĩwĭ Jesure:

—Mę caĭrōrē bairo camasă na nęmoarē na capitimasĭētĭcōăta, na nęmoa caăniaparărē na camacăētĭcōăta, ĩbujioricaro —jăă ĩwĭ.

¹¹ Bairo jăă caĭrō tęgo, bairo jăă ĩwĭ:

—Tocănacăępęa nipetiro camasă masĭētĭñama atie yę caĭquetibujęriјere. Masĭōrĭqŭęrē Dios cŭ cajoră jeto masĭñama. ¹² Cawămară ĭcăcără roră cabuiaricară ānĭrĭ nęmo cŭtimasĭētĭñama. Tunu aperă, na nęmo cŭtimasĭętio joroque na átiyama. Aperă na majŭă Dios yaye rotiriquere netōjăņurō átigară, carōmiorē na negaetiјama. Bairo bairă, canęmo cŭtimasĭęnarē bairo nicōăñama. Bairi yę caĭquetibujęcŭrĭjęrē bairo camasĭętęgoņară torea bairo na áparo —jăă ĩwĭ Jesus.

Jesús bendice a los niños

(Mr 10.13-16; Lc 18.15-17)

¹³ Cabero tunu aperă na pŭnaa cawĭmarărē na jeamă Jesŭs tępę, na păņarĭ Diore na cŭ jęnibojaáto, ĩră. Bairo na pŭnaarē na cajeatō ĩņarĭ jăă, cŭ cabueră pęame, “Na jeapericōăña mujăă pŭnaarē,” na jăă ĩwĭ capacęare. ¹⁴ Bairo jăă caĭrō tęgo, atore bairo jăă ĩwĭ Jesus:

—Yętę pęame cawĭmarărē na átĭrotiјa. Na ēñotaeticōăña. Dios cŭ carotimasĭĭrpaę macăănarē bairo caăna niņama cawĭmară. Narē bairo cayerĭņură jeto āni-

masĭñama Dios cŭ carotimasĭĭrpaępęre —jăă ĩwĭ Jesus.

¹⁵ ĩ yaparo, cawĭmarărē na păņarĭ Diore na jęnibojawi. Áticōă yua, acoámĭ tipaę caăniatacę Jesus.

Un joven rico habla con Jesús

(Mr 10.17-31; Lc 18.18-30)

¹⁶ Bairo cŭ caátō, ĭcăcŭ cawămaę Jesutę atĭri, atore bairo qŭĭ jęniņawĭ:

—Jăărē cabueĭ, ŷdope bairo yę átĭbujĭocęti, caroa yeri capetĭetĭere bōcagę?

¹⁷ Bairo cŭ caĭrō tęgo, atore bairo pęame qŭĭwĭ Jesus:

—ŷNopęĭ, “Dise yę caătĭpee caroa wăme majŭrē yęre quetibujęya,” yę mi jęniņañati? Caņuę, ĭcăcŭă niņami, Dios jeto. Caroa yeri capetĭetĭere bōcagę, Dios camasărē cŭ caroticŭrĭqŭęrē mę tęgoęsagę —qŭĭwĭ Jesus cawămaęrē.

¹⁸ Bairo cŭ caĭrō tęgo, “ŷDise pęamerē cŭ caroticŭrĭqŭęrē yę ácęati?” qŭĭ jęniņawĭ cawămaę.

Bairo cŭ caĭrō tęgo, bairo qŭĭ quetibujęwĭ Jesus cawămaęrē:

—Pajĭăētĭcōăña camasărē. Carōmio mena roro átiepeeticōăña. Aperă yayere jeerutĭeticōăña. Aperă cabęgoroa na ĩbuitĭeticōăña. ¹⁹ Mę pacę, mę paco cŭărē nęcŭbęgoya. Mę mena macăăna cŭărē mę ru-paęre mę camairōrēă bairo na maiņa, —qŭĭ quetibujęwĭ Jesus.

²⁰ Bairo cŭ caĭquetibujęro tęgo, atore bairo qŭĭwĭ cawămaę Jesure:

—Tĭe nipetirĭјere merē yę átiņeocōănucŭña. Bairi, ŷņe to ręsacęti mai yę caătĭpee? —qŭĭ jęniņawĭ.

²¹ Bairo cŭ caĭjęniņarō tęgo, atore bairo qŭĭ quetibujęņnemowĭ Jesus tunu cawămaęrē:

—Carōĭ majŭ, ñe ũnie caręsaecę ānigę, mę cacęgorĭјe nipetirĭјere mę nunirepeyocōăgę. Tĭe wapare jeeri, cabopacarărē na mę ricawogę. Bairo mę caápa-ta, jōbuiępai pairo nigaro mę cawapatapee. Bairo yę caĭrōrē bairo átĭ yaparori, yę mena bapacęsa —qŭĭwĭ Jesus.

²² Tĭere tęgo, cawămaę pęame tęgoņarĭqŭę pairi acoámĭ. Capee apeye ũnierē cacęgoę ānĭrĭ Jesus cŭ caĭrōrē bairo átĭgaemi yua.

²³ Bairo cŭ caátō ĩña, atore bairo, jăă, cŭ cabuerărē jăă ĩwĭ:

—Cariape mujăărē ĩñă: Camasă apeye ũnierē capee cacęgorĭ majă Dios cŭ carotimasĭĭrpaęre na caetapee masĭriјojăņuña. ²⁴ Tunu bairoa ĩñă: Waibęcę capai, camello, āpōă pota opeacapę cŭ cajă āmewitiata, masĭriјojăņuña. Tore bairo cabaimĭatacŭărē, netōjăņurō masĭriјoro niņa caęmę capee apeyere cacęgoę Dios cŭ carotimasĭĭrpaęre cŭ caetapee pęame roque —jăă ĩwĭ.

²⁵ Bairo cŭ caĭrō tęgo, jăă, cŭ cabueră pęame, jăă tęgoacęacoapę. Atoe bairo jăă ĩwĭ:

—Bairi toroque, ŷni ũcŭ cŭ netōmasĭcęti?

²⁶ Jesus pęame jăă ĩņarĭ, atore bairo jăă ĩwĭ:

—Dise ũnie camasă na caătĭmasĭētĭē nipetirĭјe Dios cŭ caătĭmasĭĭję jeto niņa —jăă ĩwĭ.

²⁷ Bairo cū caĩrō tūgo, Pedro p̄ame bairo q̄iĩwĩ Jesure:

—Jǎǎ Quetiup̄a, jǎǎ roque merē nipetirije jǎǎ cac̄gorijere cūrĩ, m̄erē jǎǎ bapac̄ti ɥsajǔgow̄. Bairo jǎǎ caátie wapa, ¿ñerē jǎǎ cū joɥati Dios? —q̄iĩ jēniñawĩ Pedro Jesure.

²⁸ Bairo cū caĩjēniñarō tūgo, bairo q̄iĩwĩ Jesús:

—Cariape m̄jǎǎrē ñiña: Dios ati ɥm̄rec̄oo nipetiro cawāmarō cū cawasoarip̄a quetiup̄a ɥ caānop̄, m̄jǎǎ, ɥ baparā, ɥ rocajǎñurō m̄jǎǎ rotigarā m̄jǎǎ cūǎ. Quetiup̄arā na caruiro ũno, tronop̄ m̄jǎǎ ruigarā. Israelita p̄ga wāmo peti r̄pore p̄ga p̄ñirō cānacā poari macāñarē na caátajere ññac̄oñarĩ na m̄jǎǎ ññabesegarā. ²⁹ Ni j̄icāũ ũc̄u ɥ mena bapac̄tiḡ, cū ya wiire, o cū bairārē, cū bairā rōmirīrē, cū pac̄nare, cū p̄ñaarē, o cū ya yepa cūārē cū caawey-ocoápara, narē cū cac̄goro netōjǎñurō bócanemoḡmi tunu cū yaye ũnierē, bairi cū yarā ũna cūārē. Bairi j̄icāũrē cū caaweyocoápara, cū netōrō cien bui peoro cārō majũ bócanemoḡmi. Tunu bairoa caroa yeri capetietiere cū joḡmi Dios ɥ mena cabapac̄tiác̄ure. ³⁰ Apeyera tunu ati r̄m̄r̄rē camasā j̄icāārā rotimas̄im̄r̄c̄ũ, caberop̄ na mena macāñarē na rotimas̄iēt̄igarāma. Tunu bairoa ati r̄m̄r̄rē camasā j̄icāārā rotimas̄iēt̄im̄r̄c̄ũ, caberop̄ na mena macāñarē na capāārē carotimas̄irā majũ nigarāma.

La parábola de los trabajadores

20 Ī quetib̄ju yaparo, paabojari majārē ĩc̄oñarĩ, atore bairo jǎǎ ĩ quetib̄junemowĩ tunu: “Dios cū carotimas̄ir̄p̄a p̄ame j̄icāũ ɥse wese up̄a, cabusurip̄a caāno cū ya wesep̄ capaabojarārē camacāũtac̄ure bairo ñiña. ² Cū p̄ame j̄icāārā caũm̄arē na bócarĩ yua, ɥseanirĩ, ‘J̄icā r̄m̄ paarique wapare tocārō majũ m̄jǎǎrē ɥ wapatiḡ, ɥ yaye ɥsere m̄jǎǎ cajebojaata,’ na ĩñup̄. Bairo ‘Jaɥ,’ na caĩrō tūgo, cū ya wesep̄ paarotijoyup̄. ³ Cabero muip̄ cū caasitutuati-p̄a caāno mac̄p̄ ásup̄ tunu. Top̄ eta yua, ñe ũnie áperā plaza caānarē na ĩñañup̄. ⁴ Atope bairo na ĩñup̄ na cūārē: ‘M̄jǎǎ cū ɥ ya wesep̄ paarájá. Bairo m̄jǎǎ caparāpata, cariape m̄jǎǎrē ɥ wapatiḡ,’ na ĩñup̄. Bairi na cū, cū carotirore bairo cū wesep̄ paarā ásup̄arā. ⁵ Cabero pasaribota caāno mac̄p̄ ásup̄ tunu. Cabero tres de la tarde caāno ásup̄ tunu, aperā cūrē capaabojarārē na mac̄ũ ác̄. Bairo na bócaetari yua, ‘Cariape m̄jǎǎ cūārē ɥ wapatiḡ,’ na ĩñup̄. Bairo cū caĩrō, na cū, ‘Jaɥ,’ ĩñup̄arā. Bairo na caĩrō tūgo, na paarotiyup̄ cū ya wesep̄. ⁶ Cabero cinco de la tarde caāno mac̄p̄ ásup̄ tunu. Top̄ eta, aperā caũm̄a ñe ũnie caáperārē na ĩña, atore bairo na ĩñup̄: ‘¿Nop̄irā bairoa m̄jǎǎ ññac̄oñuc̄ naioañati paari mee?’ na ĩñup̄. ⁷ Bairo cū caĩrō tūgo, atore bairo q̄iĩñup̄arā: ‘Ñam̄ ũc̄, “Marĩ paáto,” jǎǎ ĩēt̄iñami. Bairi jǎǎ paaetiya,’ q̄iĩñup̄arā. Bairo na caĩrō tūgo: ‘M̄jǎǎ cū paabojaasá ɥ ya wesep̄,’ na ĩñup̄ ti wese up̄a p̄ame.

⁸ “Cabero canaior̄ip̄a caetaro ti wese up̄a cū ɥm̄a quetiup̄a mayordomorē cū árotiyup̄ cū wesep̄. Atope bairo q̄iĩñup̄: ‘Tocārō ɥ paabojari majārē na piijori na wapatiya. ɥ ya wese capaap̄ etat̄saat-ac̄p̄ na wapatij̄goac̄, capaap̄ etaj̄goatac̄p̄ cū wapatituya,’ q̄iĩñup̄. ⁹ Bairo cū caĩrō, cinco de la tarde caāno capaabojarā etaátana majũ wapa jegarā, quetiup̄a mayordomot̄ etayup̄arā. Bairo caberop̄ capaarā etaátana nimir̄c̄ũ, j̄icā r̄m̄ paarique wapa j̄icārō tūni ñeñup̄arā. ¹⁰ Cabero capaabojarā etaj̄goatana p̄ame etarā yua, ‘Na netōjǎñurō mar̄rē wapatiḡmi,’ ĩ tūgoñañup̄arā. Bairo na caĩt̄goñamiat-ac̄ũrē, j̄icārō tūnia j̄icā r̄m̄ paarique wapa cārō na joyup̄ na cūārē. ¹¹ Bairo j̄icārō tūnia na cū cawapatiro ĩñarā yua, ‘¡Tame, ñeñiña!’ ámeo ĩ b̄sp̄aiyup̄arā na majũ ti wese up̄a bairo cū caátirotirijere. ¹² Atope bairo q̄iĩñup̄arā: ‘Ánoa caberop̄ capaabojarā etaátana p̄ame j̄icā horaaca jeto paarā etaama. Jǎǎ p̄ame roque, ati r̄m̄r̄rē jǎǎ paanaiocoá p̄ caasiro watoare. Bairi, ¿nop̄e ĩ na netōjǎñurō jǎǎrē m̄ wapa joetiati?’ q̄iĩñup̄arā. ¹³ Bairo na caĩrō tūgo, j̄icā na mena macāc̄c̄rē atore bairo q̄iĩñup̄ ti wese up̄a p̄ame: ‘ɥ ya, m̄rē ricaati roro ɥ áperiya. M̄rē ɥ caĩrōrē bairo m̄ ɥ wapatiya, j̄icā r̄m̄ wapa majūrē. ¹⁴ Bairi m̄ cawapatarijere jecoác̄ja. Caberop̄ capaabojarā etaátanarē j̄icārō tūni na ɥ cawapatiata, ñujǎñuña. ¹⁵ ɥ majũ ɥ yaye dinerore ɥ caborore bairo ɥ átimas̄iña. Bairi dop̄erā, ¿Cabopacarārē na ɥ caĩñamair̄j̄erē roro m̄jǎǎ ĩñatutiati?’ q̄iĩñup̄ ti wese up̄a caj̄goye capaabojaap̄ etaátac̄ure,” ĩc̄oñarĩ jǎǎ ĩ quetib̄juwĩ Jesús.

¹⁶ Ī yaparo, atore bairo jǎǎ ĩnemowĩ tunu: “Torea bairo āmerē camasā caānimajūrā nimir̄c̄ũ, caberop̄ cab̄goro macāña nigarāma. Tunu bairoa āmerē camasā cab̄goro macāña nimir̄c̄ũ, caberop̄ caānimajūrā nigarāma,” jǎǎ ĩwĩ.

Jesús anuncia por tercera vez su muerte

(Mr 10.32-34; Lc 18.31-34)

¹⁷ Bairo cabero Jesús Jerusalén caátiw̄p̄ ác̄, jǎǎ, cū cabuerā p̄ga wāmo peti r̄pore p̄ga p̄ñirō cānacā majũ camasā watoa caānarē, jǎǎ piiw̄jori, atore bairo jǎǎ ĩwĩ:

¹⁸ —Jerusal̄p̄ marĩ caátiere merē m̄jǎǎ mas̄iña. Top̄ ti mac̄ macāña p̄ame ɥ, Camasā j̄goc̄ure, ɥ ñerĩ, ɥ jogarāma sacerdote majā quetiup̄arārē, bairi Moisés ānac̄ cū caquetib̄j̄c̄ur̄q̄ũerē caj̄gobueri majārē. Bairo na caáto, sacerdote majā quetiup̄arājǎ p̄ame ɥ paj̄ãroca rotigarāma. ¹⁹ Bairo átirotiri yua, ape yepa macāñarē ɥ nunirocac̄oãgarāma. Roro ñiepegarāma. Roro ɥ bape epegarāma. Bairo átieperi, yuc̄p̄ir̄p̄ ɥ papuatu rocagarāma. Bairo ɥre na caátimiatac̄ũrē, itia r̄m̄ bero caāno ɥ p̄ame ɥ caticoaḡ tunu —jǎǎ ĩwĩ.

Lo que pidió la madre de Santiago y Juan

(Mr 10.35-45)

²⁰ Cabero Zebedeo nemo cō pūnaa mena Jesutx etari, cō r̄ropaturi mena etanumuñpō, q̄i jēniñago.

²¹ Bairo cō caáto ñña, “¿Ñerē m̄ yx caáto m̄ boyati?” cō ñ jēniñañup̄.

Cō p̄ame bairo q̄iñup̄ō:

—Ati yepare m̄ carotimas̄ir̄p̄ caetaro, yx pūnaa m̄t̄ na m̄ caruirotiro yx boya. J̄ic̄ c̄ cariap̄e n̄gōā, apei caācō n̄gōā na m̄ caruirotiro yx boya. “Jax,” miwā —q̄iñup̄ō Juan, Santiago paco p̄ame Jesure.

²² Bairo cō caĩrō t̄go, atore bairo na ññup̄ Jesús cō pūnaarē:

—M̄j̄ā cabaip̄ere mas̄ēt̄mir̄āc̄ū, ȳre m̄j̄ā jēniña. B̄t̄ioro popiye bairicarore m̄j̄ā jēnimiña. Yx p̄ame popiye yx baiḡ. Ȳre bairo m̄j̄ā c̄ā popiye m̄j̄ā cabaiata, ¿m̄j̄ā n̄c̄amas̄ir̄ati? —na ññup̄ Jesús Juarē, bairi Santiago c̄ārē.

Bairo c̄ caĩrō t̄go:

—M̄rē bairo j̄ā n̄c̄amas̄iña —q̄iñup̄arā.

²³ Bairi Jesús p̄ame atore bairo na ññup̄:

—M̄j̄ā caĩrōrē bairo popiye m̄j̄ā baigarā. Bair̄na, yx maj̄ ȳre caj̄rotiparā, ȳt̄ cariap̄e n̄gōā, bairi caācō n̄gōā caruiipar̄rē na yx besemas̄ēt̄iña. Yx Pac̄ p̄ame roque bairo caānipar̄rē na besemas̄iñami —na ññup̄ Jesús, Juarē bairi Santiago c̄ārē.

²⁴ Cabero j̄ā, Jesús c̄ cabuerā p̄ga wāmo cānac̄ū maj̄ caāna Santiago, Juan mena Jesure na cañjēniñaatajere cat̄goatana ānir̄ na mena j̄ā asia-coar̄. ²⁵ Jesús p̄ame tiere ñña, nipetirā j̄ārē c̄t̄ pi-ijori atore bairo j̄ā ñw̄:

—Merē m̄j̄ā mas̄iña ati m̄m̄recóo mac̄āna na caátianierē. Ati yepa mac̄āna Diore caĩroaena quetiuparā reyre bairo caāna tutuaro mena rotiepeyama na roca mac̄ānarē. Popiye na baio joroque na rotiepeyama. ²⁶ M̄j̄ā p̄ame roquere tore bairo baietirotiya. Bairo p̄ame bairotiya m̄j̄ārē: M̄j̄ā mena mac̄āc̄ū, caānimaj̄ūrē bairo caāniḡ, m̄j̄ā roca netōj̄ñurō carotimas̄irē bairo ānicrotiya. ²⁷ Tunu bairoa m̄j̄ā mena mac̄āc̄ū, caroti maj̄ūrē bairo caāniḡ, m̄j̄ā ñm̄rē bairo c̄ caāno, ñña. ²⁸ Bairi yx, Camasā J̄goc̄ quetiupar̄ maj̄ūrē bairo ȳre capaabojararē na mac̄ā ac̄ mee yx ar̄u ati yepare. Camasārē na j̄átinemox ac̄ yx ar̄u ati yepar̄re. Tunu bairoa yx cariarije j̄gori camasā cap̄ār̄rē na carorije wapare netōñ ac̄ yx ar̄u —j̄ā ñw̄.

Jesús sana a dos ciegos

(Mr 10.46-52; Lc 18.35-43)

²⁹ Cabero j̄ā, Jesús mena Jericó na caĩr̄ mac̄p̄ caāniatana j̄ā cawitiro, cap̄ārā camasā Jesús berore usawā. ³⁰ Bairo j̄ā caátó, cacaapee ññaena p̄garā, maa t̄p̄ ruiyupa. Bairi cacaapee ññaena p̄ame, Jesús c̄ canetōátore t̄gorā, b̄s̄urique tutuaro mena atore bairo q̄i awajajowā Jesure:

—¡J̄ā Quetiupar̄, David ānac̄ p̄r̄ami, bopacooro j̄ā ñña! —q̄iñw̄.

³¹ Bairo na caĩrō, camasā p̄ame na tutiwā, na awa-jaeticōāto, ñr̄. Bairo narē na caĩmatac̄ārē, j̄ir̄ā j̄ñur̄ awajanemowā tunu:

—¡J̄ā Quetiupar̄, David ānac̄ p̄r̄ami, bopacooro j̄ā ñña!

³² Jesús p̄ame bairo na cañawarijere t̄gori, tu-an̄c̄aw̄. Tuan̄c̄ar̄i yua, c̄t̄ na piijow̄. Atore bairo na ñw̄:

—¿Ñerē m̄j̄ā yx caáto m̄j̄ā boyati?

³³ Bairo c̄ cañjēniñarō t̄go, bairo q̄iñw̄ cacaapee ññaena Jesure:

—J̄ā Quetiupar̄, cañmas̄ēna ānir̄ j̄ā ññamas̄igaya tunu —q̄iñw̄.

³⁴ Jesús p̄ame bopacooro na ññar̄, na caapeere p̄ñaw̄. Bairo c̄ caáto, jicoquei ññamas̄icōāma yua. Ññamas̄i, Jesús berore usawā yua.

Jesús entra en Jerusalén

(Mr 11.1-11; Lc 19.28-40; Jn 12.12-19)

21 Bairo Jerusalén mac̄ t̄p̄ cōñaaná yua, Betfagē na caĩr̄ mac̄rē, Olivo buro t̄re j̄ā etaw̄. ² Bairo etarā, j̄ā mena mac̄āna, Jesús c̄ cabuerā, p̄garārē atore bairo na ñ jow̄:

—Ánaja ato riap̄ caāni mac̄āc̄p̄. Top̄ etarā, jicoquei burra jiyanc̄ōr̄c̄ōrē cō mac̄ mena m̄j̄ā bócarā. Bairo na bóca yua, na ñw̄r̄, na m̄j̄ā jeap̄ yx t̄p̄. ³ Bairo m̄j̄ā caōw̄rō, j̄ic̄ā ñc̄ m̄j̄ārē, “¿Nop̄ērā na m̄j̄ā ñw̄ñati?” c̄ cañata, atore bairo c̄ m̄j̄ā ñw̄: “Mar̄i Quetiupar̄ na boami. Yoaro mee m̄j̄ā tunuoḡmi tunu m̄j̄ā burrore,” c̄ m̄j̄ā ñw̄ —na ñ jow̄ Jesús.

⁴ Tie p̄ame profeta ānac̄ c̄ cañwoatuquetib̄j̄m̄ j̄goyetic̄ir̄c̄ārōrē bairo baietaro baiw̄. Atore bairo ñ woatuyayupi profeta Jesús c̄ cabaip̄ere mai:

⁵ “Atore bairo Sión cawāmec̄ti mac̄ mac̄ānarē na ñ quetib̄j̄ya:

“M̄j̄ā quetiupar̄ rey p̄ame m̄j̄āt̄ etac̄ú baiyami.

Capaj̄ār̄c̄ūrē bairo mee, caroaro mena burro mac̄ bui pesari m̄j̄āt̄ etac̄ú baiyami, / na ñ quetib̄j̄ya, / ñ quetib̄j̄m̄ j̄goyetic̄iñañup̄i profeta ānac̄ p̄ame.

⁶ Bairo Jesús c̄ caĩrō t̄go, c̄ cabuerā p̄ame c̄ caĩrotirorea bairo átiracoamá. ⁷ Bairi burra, cō mac̄ c̄ārē bóca yaparori, na jeámá Jesús t̄p̄. Bairo na caje etaro yua, j̄ā jutii, cabui mac̄āj̄ērē, burro buire j̄ā peow̄. Bairo j̄ā caáto, Jesús p̄ame burro buip̄ w̄m̄peaw̄. Bairo c̄ bui pesari yua, ánutuami Jesús Jerusalēp̄. ⁸ Bairi camasā cap̄ārā āma. J̄ic̄ārā na mena mac̄āna na jutii cabui mac̄āj̄ērē esoc̄w̄ maa c̄ caátw̄rē. Aperā pep̄ū queeri ñnierē pataner̄ Jesús j̄goyere p̄tic̄j̄gowā, Jesure q̄iñroari, usenan̄. ⁹ Bairo bairā, nipetiro Jesús j̄goye mac̄āna, c̄ bero mac̄āna c̄ b̄s̄urique tutuaro mena atore bairo q̄i basapeoj̄gowā:

—¡Ñumaj̄c̄ōñña! ¡Nipetiro c̄ mar̄i basapeoroa Quetiupar̄ Rey David mar̄i ñic̄ ānac̄ p̄r̄amir̄! ¡Jesús, Dios c̄ caj̄o mar̄i Quetiupar̄ maj̄ c̄ cañoi,

cūrē marí cabasapeoro ñuña! ¡Nipetiro cū marí basapeoroa Dios ɯmɯrecóo macāácūrē! —qūĩ basapeowā camasā.

¹⁰ Bairo Jesús Jerusalērē cū cajááto, ti macā macāāna nipetirā qūĩñarā etawā:

—Āni, ¿ñamɯ cū āniñati? —ĩ jēniñawā Jesure caɯsarārē.

¹¹ Bairo na caĩjēniñarō tūgo, atore bairo na ĩwā:

—Āni Jesús, profeta, Nazaret Galilea yepa macāácū niñami —na ĩwā.

Jesús purifica el templo

(Mr 11.15-19; Lc 19.45-48; Jn 2.13-22)

¹² Bairo Jesús ɯame etari, templo capairi wii ñubuerica wiire jāami. Ti wiire jāetari, to macāāna nunirí cawapatari majārē, bairi wapatari majā cūrē na acurewiyoyo jūgowī nipetirore. Tunu moneda tiirire cawasoari majā ya mesarire, bairi buare cawapatari majā ya mesari cūrē tujerecū peyocōāwī. ¹³ Bairo átiri, bairo na ĩwī:

—Dios cū caquetibɯjuri tutipɯ bairo ĩña: “Yɯ ya wii ñubuerica wii majū nigaro,” ĩña. Bairo caĩquetibɯjumi-atacūrē, mɯjāā ɯame apeye arɯare bairo mɯjāā átiya. Camasārē jerutinunirí majārē bairo caāna ānirí jerutiri majā na caāni wii, ũtā wiire bairo mɯjāā átiya ati wii, Dios ya wiire —na ĩwī Jesús.

¹⁴ Cabero Jesús templopɯ cū caāno mai, cacaapee ĩñamasīēna ɯame, bairi ñicārī caroyetuarā cūā cūtu etawā. Jesús ɯame na catiowī. ¹⁵ Bairo sacerdote majā quetiuparā, bairi Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē cajūgobueri majā cūā caroaro cū caátiere ĩñamirācūā, tunu cawīmarā templopɯ, “Nipetiro cū marí basapeoto David ānacū pāramirē,” na caĩrō tūgori, Jesure qūĩñate-jāñuwā. ¹⁶ Bairo atore bairo qūĩwā:

—Cawīmarā, ¿bairo na caĩrō, mɯ tūgoetiyati? “¡Tocārōā jānaña!” na ĩña —qūĩwā sacerdote majā quetiuparā Jesure.

Bairo na caĩrō tūgo, atore bairo na ĩwī Jesús:

—Yɯ tūgomajūcōāñā. ¿Mɯjāā ɯame ānoa cawīmarā Diore na cabasapeorijere mɯjāā ĩñaetinucūñati Dios ya tutipɯ? Mɯjāā masīrā. Bairo ĩña:

‘Dios, cawīmarārē, caūpūrācā cūrē mūrē na caĩɯseanipeere mɯ na basapeo joroque na mɯ átiya,’ ĩ quetibɯjuya ti tutipɯ —na ĩwī Jesús fariseo quetiuparājāārē.

¹⁷ Bairo ĩ yaparo, na awayori ti macā Jerusalērē witi-coámí, Betania macāɯ ácé. Topɯ jāā cāniwū.

Jesús maldice la higuera sin fruto

(Mr 11.12-14, 20-26)

¹⁸ Cabusuri rēmɯ caāno tunucoámí Jesús Jerusalērɯ. Bairo ti macāɯ ácé, queya tūgoñañupī. ¹⁹ Bairo queyari, ĩcāñ yucɯ higuera cawāmecūtii, maa tūniacā caāniirē ĩñajowī. Bairo ĩñajori yua, caricare ĩñamí. Bairo caricare cū camacāmiatacūrē, capūū jeto āñupā. Ríca mañupā. Bairo cabairoi, atore bairo ĩwī yua Jesús higuere:

—¡Atii, tocārōā ríca manigaro yua!

Bairo cū caĩrō, jicoquei ti yucɯ ɯame ĩñicoaáɯ.

²⁰ Bairo cabairo ĩña, jāā, Jesús cū cabuerā ɯame jāā ĩña acɯacoaɯ. Atope bairo jāā ĩwū Jesure:

—¿Ñe jūgori yoaro mee to ĩñicoayati ti yucɯ? —cū jāā ĩ jēniñawū.

²¹ Bairo jāā caĩjēniñarō tūgo, atore bairo jāā ĩwī Jesús:

—Cariape mɯjāārē ĩña: Dios mena tūgoñatutuari ɯgani cārō tūgoñarí mee, “Yɯ caĩrōrē bairo baicoagaro,” cariape mɯjāā caĩtūgoñatutuacōāta, atii higuera yucɯre yɯ caátiatatore bairo netōjāñurō mɯjāā áti-masīgarā. Bairi ati ũtāūrē etari, “Wāáti ria capairiyapɯ etanɯcārōjā,” mɯjāā caĩata, mɯjāā caĩrōrēā bairo baibujioro tii ũtāū ɯame. ²² “Yɯ cajēniñarēā bairo jogɯmi Dios,” cariape mɯjāā caĩtūgoñatutuacōāta, nipetiri wāme cū mɯjāā cajēniñarē mɯjāā joma-jūcōāgɯmi Dios —jāā ĩwī Jesús.

La autoridad de Jesús

(Mr 11.27-33; Lc 20.1-8)

²³ Bairo cabero templo wiipɯ jāami Jesús. Bairo topɯ camasārē cū cabueñitoye, sacerdote majā quetiuparā, aperā judío majā, cabuoa camasīrā cūā, cūtu etari, atore bairo qūĩ jēniñawā:

—¿Noa ũna na carotiro mena bairo mɯ átiati ñamicā mɯ caátiatajere?

²⁴ Bairo na caĩjēniñarō tūgo, atore bairo na ĩwī Jesús:

—Yɯ cūā mɯjāārē ĩcā wāme yɯ jēniñagɯ. Cariape yɯ mɯjāā yɯwa: ¿Ni ũcū camasārē cū bautiza rotijoyupari Juan ānacūrē? ¿Dios, o camasā ɯame cū na bautiza rotijoyupari? Tere cariape yɯ mɯjāā caĩquetibɯjyata, yɯ cūā cariape mɯjāārē yɯ quetibɯjyɯ, “Noa ũna na carotiro mena bairo yɯ átiya,” mɯjāā ñigɯ —na ĩwī Jesús.

Bairo cū caĩrō tūgo, yasioaroaca āmeo bɯɯwā na majū cūrē na caĩɯpeere: “¿Nopē bairo cū marí yñrāati? ‘Dios ɯame cū bautiza rotijoricɯmi Juarē,’ marí caĩata, ‘Toroque, ¿nopērā Juan ānacū cū caquetibɯjrijere cariape mɯjāā tūgoeti?’ marí ĩbujioɯmi. ²⁶ Tunu bairoa, ‘Camasā ɯame cū bautiza rotijoricarāma Juarē,’ marí ĩ masīēñā, marīrē tutirema, ĩrā. Merē camasā nipetiro, ‘Juan ānacū Dios cū caquetibɯjurotijoricɯ āmi,’ ĩ tūgoñacōāñāma,” yasioaroaca āmeo ĩ bɯɯwā. ²⁷ Bairi, ‘Jāā masīēñā Juarē cabautiza rotijoricɯre,’ qūĩwā fariseo quetiuparājāā Jesure.

Bairo na caĩrō tūgo, Jesús ɯame bairo na ĩwī:

—Cariape yɯ mɯjāā yuetya. Bairi yɯ cūā, “Noa ũna na carotiro mena tore bairo yɯ átimasīña,” mɯjāārē ñi quetibɯjyuetigɯ —na ĩwī.

La parábola de los dos hijos

²⁸ ĩ yaparo, ape wāme ĩcōñarí bairo na ĩ quetibɯjyūwī Jesús:

—¿Dope bairo mɯjāā ĩ tūgoñañati atie quetire? ĩcāñ ɯgarā capūnaacɯñ āñupū. Bairi ĩcāūrē, “Macū, ati rēmūrē yɯ ɯse wesepɯ mɯ capaañáto yɯ boya,” qūĩñupū. ²⁹ Bairo cū caĩrō tūgo, cū macū ɯame, “¡Yɯ áperigɯ, yɯ ágaetya!” qūĩñupū. Cabero cū ɯacɯre cū caĩnetōñcārījērē ape wāme tūgoña wasoari, ɯaa

acoásúrɸ. ³⁰ Cabero tunu cǔ macǔ apeire torea bairo cǔ paarotiyurɸ na pacɸ tunu. Cǔ rɸame, “Jaɸ, ámeacǔ yɸ paac áɸɸ,” qǔĩɸurɸ. Bairo caĩ nimicǔǎ, paac áréyurɸ. ³¹ Bairo na pacɸ cǔ caborijere caátacɸ, Ǔni rɸame cǔ áñuparǐ? —na ǐ jǔniñawǐ Jesús, to caǎna fariseo majǎrǔ.

Bairo cǔ caĩjǔniñarǔ tǔgo:

—Cǔ macǔ cǔ carotijǔgoatacɸ rɸame niñami na pacɸ cǔ caĩrǐjǔrǔ catǔgoɸsaɸ majǔ —qǔĩwǎ.

Bairo na caĩrǔ tǔgo, atore bairo na ǐnemowǐ tunu Jesús to caǎna fariseo majǎrǔ:

—Cariape mǔjǎǎrǔ ñiña: Torea bairo Roma macǎ macǎǎnarǔ camasǎ yaye dinerore jejobojari majǎ, bairo carǔmia caǔmɸa mena caepewapatarǎ rǔmirǐ cǔǎ, mǔjǎǎ jǔgoye Dios mena cabɸsɸqǔǔǔnorǎ áñirǐ, Dios cǔ carotimasǐrǐpaɸre mǔjǎǎ jǔgoye jǎǎgarǎma. ³² Juan ánacǔ rɸame caroǎ áñajǔ cǔtajere mǔjǎǎrǔ quetibɸjɸurǐ. Bairo cǔ caĩquetibɸjɸumiatacǔǎrǔ, cariape cǔ mǔjǎǎ tǔgoesupa. Bairo cǔ caĩquetibɸjɸuriquere cariape mǔjǎǎ catǔgoetimiatacǔǎrǔ, dinerore jejobojari majǎ, bairo carǔmia caǔmɸa mena caepewapatarǎ rǔmirǐ cǔǎ cǔ tǔgoɸsayupa. Bairo na caáto ǐñamirǎcǔǎ, roro mǔjǎǎ caátajere tǔgoña yapapuari mǔjǎǎ tǔgoña wasoaesupa mǔjǎǎ yerire —na ǐ quetibɸjɸwǐ Jesús.

La parábola de los labradores malvados

(Mr 12.1-12; Lc 20.9-19)

³³ ǐ quetibɸjɸu yaparo, atore bairo camasǎrǔ na ǐ quetibɸjɸnemowǐ tunu: “Tunu ape wǎme ǐcǔñarǐ, mǔjǎǎrǔ yɸ quetibɸjɸpa: Áñurǔ jǐcǎɸ wese upaɸ. Cǔ rɸame ɸse wesere qǔǔǔnoñurǔ. Bairo ti wesere ote yaparo, cǔ wesere jǎñía ǔñotayurɸ ǔtǎ rupaa mena. Áti yaparo, ɸse ocore na canumuparo cǔǎrǔ qǔǔǔnoñurǔ. Áti yaparo, na caĩñacotepa wii caǔmɸarǐ wii, torre cǔǎrǔ qǔǔǔnoñurǔ. Bairo qǔǔǔno yaparori bero, acoásúrɸ cayoaropɸ. Mai, áɸɸ jǔgoye, cǔ wesere waso cǔñurǔ aperǎ paari majǎrǔ, wapatagɸ. ³⁴ Cabero yua, ɸse cabɸtiri yɸtea caetaro masǐrǐ, cǔ ǔmɸarǔ na joyurɸ cǔ ya wesere cǔ cawasoricarǎ tɸrɸ. Cǔrǔ na cawasorique wapare boɸ, na joyurɸ, tiere na jeatǐbojaáto, ǐ. ³⁵ Bairo cǔ ǔmɸa na caetaro ǐña, ti wese paari majǎ rɸame cǔ ǔmɸa cǔ cajomiatana jǐcǎǎrǔ na qǔǔǔnuparǎ. Aperǎrǔ na pajǎrecǔǎñuparǎ. Aperǎrǔ ǔtǎ rupaa mena wǔǔrǐ na cǎmitu tunuojoyuparǎ. ³⁶ Cabero ti wese upaɸ rɸame cǔ ǔmɸa cǔ cajojǔgoricarǎ netǔjǎñurǔ na jonemoñurǔ tunu cǔ weserɸ. Tunu torea bairo na ásuparǎ ti wesere capaari majǎ rɸame.

³⁷ “Cabero ti wese upaɸ cǔ macǔ majǔrǔ cǔ joyurɸ, atore bairo ǐ tǔgoñarǐ: ‘Yɸ macǔ roquere cǔ nɸcǔbɸgobujiorǎma, yɸ macǔ majǔ cǔ caǎnoi.’ ³⁸ Bairo cǔ caĩtǔgoñamiatacǔǎrǔ, wese paari majǎ rɸame ti wese upaɸ macǔ cǔ caatóre ǐñarǐ, ámeo ǐñuparǎ: ‘Atǐyami ati wese upaɸ macǔ. Cǔǎ niñami cǔ pacɸ cǔ cariaro bero ati wesere cacǔgoɸsapaa. Bairo cǔ marǐ pajǎrocacǔǎto. Bairo marǐ caápata, ati wese uparǎrǔ bairo marǐ tuagarǎ,’ ámeo ǐñuparǎ na majǔ. ³⁹ Bairo caĩrǎ áñirǐ na caĩrǔrǔǎ bairo ásuparǎ. Ti wese tǔnirɸ cǔ ñeowaátǐ, cǔ pajǎrocacǔǎñuparǎ,” na ǐ quetibɸjɸwǐ Jesús.

⁴⁰ Bairo ǐ quetibɸjɸu yaparo, atore bairo na ǐ jǔniñawǐ cǔ caĩrǐjǔrǔ catǔgori majǎrǔ: “ǔDope bairo ácɸmi mǔjǎǎ ǐ tǔgoñañati cǔ macǔrǔ na capaĩrǔrocaro bero ti wese upaɸ rɸame ti wesere etaɸrɸ?”

⁴¹ Bairo cǔ caĩrǔ tǔgo, atore bairo qǔĩwǎ:

—Bairo átigɸmi: Bopacooro na ǐñaecǔ, ti wese paari majǎrǔ na pajǎrecǔǎgɸmi. Bairo na átireri bero, aperǎrǔ cǔ wesere coteroticǔgɸmi. Na rɸame roque cǔ jogarǎma cǔrǔ na cawasorique wapare, ti yɸtea caetaro —qǔĩwǎ Jesure cǔ caĩrǐjǔrǔ catǔgori majǎ.

⁴² ǐ quetibɸjɸu yaparo, atore bairo na ǐnemowǐ tunu:

—ǔAtie quetibɸjɸcǔrǐqǔǔǔrǔ mǔjǎǎ ǐñaetinucǔñati Dios yaye bɸsɸrica tutipɸ? Mǔjǎǎ masǐrǎ. Bairo ǐña: ‘ǔtǎ mena cawii qǔǔǔnorǐ majǎ jǐcǎ ǔtǎǎrǔ na caboe-timiatacǔǎrǔ, tia rɸame caǎni majǔrǐcǎ nigaro. Tia camanicǔǎta, wii manibujioricaró. Dios rɸame bairo ásupi.

Bairo cǔ caátore ǐñarǎ, marǐ tǔgoña ɸseaniña, ǐ quetibɸjɸuya Dios yaye bɸsɸrica tutipɸ —na ǐ quetibɸjɸwǐ Jesús.

⁴³ ǐ quetibɸjɸu yaparo, atore bairo na ǐ nemowǐ tunu:

—Bairo mǔjǎǎrǔ ñiña: Mǔjǎǎ, Dios cǔ carotimasǐrǐpaɸre cajǎǎbujioatana topɸ mǔjǎǎ jǎǎetigarǎ. Aperǎ rɸame roque jǎǎgarǎma. Dios cǔ carotirore bairo caá-timajǎ jǎǎgarǎma. ⁴⁴ Tunu ni jǐcǎǔ ǔcǔ tia ǔtǎǎ mena cǔ cañarocapeata, rocapecoabujioɸmi. Tunu bairoa tia, jǐcǎǔ buipɸ to cañarocapeata, cǔ rocaboo rocacǔǎbujioro —na ǐ quetibɸjɸwǐ Jesús, tia ǔtǎǎrǔ bairo cǔ cabairijere na quetibɸjɸuɸ.

⁴⁵ Bairo cǔ caĩquetibɸjɸuro tǔgo, sacerdote majǎ quetiuparǎ bairo fariseo majǎ cǔǎ masǐcǔǎwǎ Jesús cǔ caĩrǐjǔrǔ. “Marǐ rɸame tia ǔtǎǎrǔ carocari majǎrǔ bairo marǐ áñiña. Bairo marǐrǔǎ ǐɸɸ ǐcǔmi Jesús,” ǐ tǔgoñawǎ. ⁴⁶ Tie jǔgori Jesure cǔ ñegamirǎcǔǎ, cǔ ñemasǐǔma, camasǎrǔ na uwirǎ. “Jesús profeta ácǔmi, ǐ tǔgoñarǐ marǐ qǔǔǔrema camasǎ, cǔ marǐ cañerotiatá,” ǐrǎ, cǔ ñemasǐǔma.

La parábola de la fiesta de bodas

(Lc 14.15-24)

22 Tunu ape wǎme camasǎrǔ ǐcǔñarǐ na quetibɸjɸnemowǐ:

² “Dios cǔ carotimasǐrǐpaɸ atore bairo niña: Jǐcǎǔ quetiupaa rey cǔ macǔ cǔ cawǎmojiyaparo bose rǔmɸrǔ qǔǔǔnojojayurɸ. ³ Bairo qǔǔǔnorǐ yua, cǔ capiatanarǔ cǔ ǔmɸarǔ na pirotijoyurɸ. Bairo cǔ caĩrǔrǔǎ bairo cǔ ǔmɸa narǔ na caquetibɸjɸnetǔmiatacǔǎrǔ, cǔ capiatana rɸame atǐgaesuparǎ. ⁴ Bairo cabero aperǎ cǔ ǔmɸarǔ tunu na pirotijonemoñurǔ: ‘Bairo mǔjǎǎ ǐgarǎ yɸ capiatanarǔ: “Merǔ marǐ caɸgaparo etaya. Yɸ wescare, aperǎ waibɸtoa caroaro cariicɸna cǔǎrǔ na pajǎrǐ, na riire yɸ áǔǔñaioyaparo. Ñe ǔnie rɸsaetiya. Bairo tǎmurǐ mǔjǎǎ apá,” na ǐ quetibɸjɸnetǔrǎjǎ,’ na ǐ joyurɸ quetiupaa rey cǔ ǔmɸarǔ. ⁵ Cǔ capiiimatana rɸame cǔ yɸeticǔǎñuparǎ. Jǐcǎǔ na mena macǎǎcǔ cǔ weserɸ acoásúrɸ. Apei cǔ caapeye nunirǔpɸ acoásúrɸ. ⁶ Aperǎ rɸame quetiupaa rey ǔmɸarǔ ñerǐ, roro na ásuparǎ. Jǐcǎǎrǔ na pajǎreyuparǎ. ⁷ Bairo

quetiupaɯ rey pɯame roro na caáto tǵgo yua, asia-jǎñuñupǵ. Cǵ ǵmɯa soldaua pajǎrǎi majǎ pɯamerǵ natɯ joyupɯ, na pajǎrerotijou. Na ya macǎ cǵǎrǵ joe-rocacǵ rotiyupɯ. ⁸ Bairo átirotiri bero, atore bairo cǵ ǵmɯa aperǎrǵ na ĩñupǵ: ‘Yɯ macǵ cǵ cawǎmojiyaparo bose rǵmɯrǵ ñe ũnie merǵ rǵsaetiya. Yɯ capiijomiatana pɯame roro na caátie jǵgori na yɯ boetiya. ⁹ Bairo maarǐpɯ mǵjǎǎ caátó yɯ boya tunu. Maarɯ caǎna tocǎnacǎǵpɯrea mǵjǎǎ cabocaetarǎrǵ, ‘‘ǵgarasǎ quetiupaɯ rey macǵ bose rǵmɯrǵ,’’ na mǵjǎǎ ĩwǎ. ¹⁰ Bairo cǵ caǐrǵ tǵgo, cǵ ǵmɯa cǵ caǐrǵrǵǵ bairo maarǐpɯ ásuparǎ. Á yua, nipetiro na cabocaetarǎrǵ na neñoñuparǎ, camasǎ na caǐroarǎ, na caǐroaena cǵǎrǵ. Bairo na caátó, quetiupaɯ rey bose rǵmɯ cǵ caqǵñorǐ arɯare camasǎ jeto jiracoasuparǎ yua.

¹¹ ‘‘Bairo quetiupaɯ rey pɯame cǵ capiijoatanarǵ na jǵnigɯ, ti arɯarɯ etayupɯ. Eta yua, ĩcǎǵ na mena macǎǎcǵrǵ qǵñabocayupɯ. Cǵ pɯame jutii, wǎmo jiyarica bose rǵmɯ macǎǎjǵ mee jutii jǎñuñupǵ. ¹² Bairo tie mee cǵ cajǎñarǵ ĩñarǐ quetiupaɯ rey atore bairo qǵñuñupǵ: ‘Yɯ yau, wǎmo jiyarica bose rǵmɯ macǎǎjǵrǵ mǵ jutii jǎnaǵtǐñǎ. Bairo, ĩnoa na carotiro mena yɯ ya wiire mǵ jǎǎtǐ?’ qǵñuñupǵ. Caǵmɯ pɯame quetiupaɯre dope bairo qǵñ masǐǵsupɯ. ¹³ Bairo quetiupaɯ rey pɯame cǵ mesarise caǐñarǐcǎñgǵrǐ majǎrǵ atore bairo na ĩñupǵ: ‘Ánirǵ cǵ ñeñǎ. Cǵ wǎmorǐ, cǵ rǵporire jiyari, jǵ macǎ canaitǎrǵrǵ cǵ rocawiyocǵǎ joya,’ na ĩñupǵ. To canaitǎrǵrǵ camasǎ capǎǎrǎ otigarǎma. Na opire bacarǵpotugarǎma, bǵtioro yapapuarǎ. ¹⁴ Capǎǎrǎ niñama Dios cǵ capiijorǎ. Bairo na caǎnimiatacǵǎrǵ, na mena macǎǎna ĩcǎǎrǎ jeto cǵ yɯyama, cǵ cabeserǎ pɯame,’’ na ĩ quetibɯjɯwǐ Jesús.

El asunto de los impuestos

(Mr 12.13-17; Lc 20.20-26)

¹⁵ Cabero fariseo majǎ ĩcǎrǵrǵ bairo ámeo bɯsɯpǵñirǎ neñañuparǎ. ‘‘ǵDope bairo rorije cǵ bɯsɯo joroque marǐ ánaatǐ? Bairo roro Jesús cǵ cabɯsɯata, cǵ marǐ bɯsɯjǎmasǐgarǎ,’’ ĩrǎ neñañuparǎ. ¹⁶ Bairo bɯsɯpǵñi yaparo, na cabuerǎ, bairo Herodes yarǎ cǵǎrǵ Jesutɯ na joyupa, atore bairo qǵñ jǵñiñagarǎ:

—Cabuei, jǎǎ masǐñǎ merǵ mǵ caátǎñierǵ. Mɯa, caroaro cariape mǵ quetibɯjɯnucǵñǎ. Tunu bairoa cariapea Dios marǐrǵ cǵ caǎnirotiricarorea bairo mǵ bueya. Aperǎ roro na cabaurije, aperǎ caroaro na cabaurije jǵgori mee na miñabeseya. ¹⁷ Bairo cabai áñirǐ, ĩdope bairo mi tǵgoñañati romano majǎ marǐrǵ na carotirijere? ǵTo ñuñati quetiupaɯ emperadore camasǎ yaye dinerore jeri, jǎǎ cajoata, o to ñuǵtǐñati? —qǵñ jǵñiñawǎ.

¹⁸ Jesús pɯame roro na caǐtǵgoñarǐjǵrǵ masǐcǵǎrǐ, atore bairo na ĩwǐ:

—Mǵjǎǎ, caǐtopairǎ, ĩnopǵrǎ, ‘‘Roro qǵñíáto,’’ caǐrǎrǵ bairo yɯ mǵjǎǎ ĩ jǵñiñañati? ¹⁹ Jau, yɯre joñijate mone-da tiire, emperadore mǵjǎǎ cajonucǵrǐ tii ũnorǵ —na ĩwǐ.

Bairo cǵ caǐrǵ tǵgo, moneda tiire cǵ nuniwǎ. ²⁰ Bairo na canunirǵ, atore bairo na ĩwǐ:

—ǵNoa riape to tusayati ti tii moneda tiicapɯre? Tunu bairoa, ĩnoa wǎme woaturique to tusayati? —na ĩ jǵñiñawǐ Jesús.

²¹ Bairo cǵ caǐrǵ, na pɯame bairo qǵñwǎ:

—Emperador, quetiupaɯ ya wǎme, bairo tunu cǵ riapetusa ya ti tii moneda tiicapɯre —qǵñwǎ.

Bairo na caǐquetibɯjɯero, atore bairo na ĩwǐ yua Jesús:

—Toroque emperador quetiupaɯre cǵ yaye caǎñierǵ, cǵrǵ cǵ tunuojoya. Tunu bairoa Dios yaye caǎñierǵ Diore cǵ jonucǵñǎ —na ĩ quetibɯjɯwǐ Jesús fariseo majǎrǵ.

²² Bairo cǵ caǐrǵ tǵgorǎ, cǵ caǐquetibɯjɯerijere tǵgo acɯacoama. Bairo bairǎ, cǵ witiweyocoámǎ.

La pregunta sobre la resurrección

(Mr 12.18-27; Lc 20.27-40)

²³ Ti rǵmɯa caǎno ĩcǎǎrǎ saduceo majǎ na caǐrǎ qǵññarámǎ Jesure. Mai, saduceo majǎ pɯame atore bairo caǐtǵgoñarǐ majǎ niñama: ‘‘Camasǎ cariaccoatana, nopǵ bairo catitunu masǐñnama,’’ caǐtǵgoñarǎ áma. Bairo atore bairo qǵñwǎ Jesure:

²⁴ —Cabuei, Moisés ánacǵ atore bairo marǐrǵ ĩ woacǵñuñupǐ tirǵmɯpɯre: ‘‘Ni ĩcǎǵ ũcǵ cawǎmojiyaricɯ cǵ nɯmo mena pǵnaa mácǵǎ cǵ cariaccoatana, cǵ ánacǵ bai pɯame cǵ buiacore cǵ cǵ wǎmojiyaáto. Bairo cǵ caátó, cǵ pǵnaa caǎñiparǎ pɯame cǵ ánacǵ pǵnaarǵ bairo áñibujiorǎma,’’ ĩcǵñupǐ. Tiera mǵ masǐñ. Bairo ĩcǎ wǎme ĩcǵñarǐ jǎǎ quetibɯjɯpa mai: ²⁵ Áñuparǎ ĩcǎñi, ĩcǎ wǎmo peti pɯga pǵñirǵ cǎnacǎǵ ĩcǎǵ pǵnaa. Bairo cajǵgocɯ pɯame wǎmojiya jǵgoyupɯ. Cabero pǵnaa mácǵǎ riacoásúpɯ. Bairo cǵ ánacǵ bai pɯame cǵ buiacore wǎmojiyayupɯ tunu. Cabero pǵnaa mácǵǎ riacoásúpɯ cǵ cǵǎ. ²⁶ Bairo torea bairo cǵ bai cabero macǎǎcǵ cǵ cǵ wǎmojiyamii, riacoásúpɯ. Bairo jetoa aperǎ cǵ bairǎ cǵǎ na buiacore nɯmocɯtimii, pǵnaa mána jeto riapeticoásuparǎ. ²⁷ Cabero na áñana nɯmo caǎñimiriǵcǵ cǵ riacoásúpo. ²⁸ Bairo ati yerapɯ nipetirǎ nɯmo caǎnacǵ áñirǐ yua, cariaricarǎ tunu na cacatirorɯ na caǎno, ĩni majǐ ĩcǎ wǎmo peti pɯga pǵñirǵ cǎnacǎǵ mena macǎǎcǵ nɯmo cǵ áñicǵtǐ? —qǵñ jǵñiñawǎ saduceo majǎ Jesure.

²⁹ Bairo na caǐjǵñiñarǵ tǵgo, atore bairo na ĩ quetibɯjɯwǐ Jesús:

—Mǵjǎǎ, saduceo majǎ, Dios yaye cǵ caquetibɯjɯcǵrǐqǵñǵ, bairo cǵ catutuarije cǵǎrǵ mǵjǎǎ tǵgoña mawijiacoaaya, bairo ĩrǎ. ³⁰ Ape ɯmɯrecóore caǐmɯa, carǵmia cǵ catiri caetaparǎ pɯame nɯmo manigarǎma. Ángelea majǎ, ɯmɯrecóo macǎǎna na caǎnorǵ bairo nigarǎma. ³¹ Apeyera tunu mǵjǎǎrǵ yɯ quetibɯjɯgɯ: ǵCariacoatana nimirǎcǵǎ tunu na cacatirore Dios cǵ caquetibɯjɯcǵrǐcǎ tutipɯ mǵjǎǎ ĩñañet-inucǵñati atiwǵrǵ? Mǵjǎǎ masǐrǎ: ³² ‘Yɯa, yɯ áñiña Abraham, cǵ macǵ Isaac, bairo cǵ macǵ Jacob quetiupaɯ caǎnacǵ,’ ĩñupǐ. Bairo cǵ caǐrǵ, marǐ masǐñǎ: Dios pɯame cayasirǎ áñana ũna quetiupaɯ mee niñami. ǵCacatirǎ majǐ quetiupaɯ roque niñami! —na ĩ quetibɯjɯwǐ Jesús saduceo majǎrǵ.

³³ Bairo camasã p̄ame cū caĩquetibujero tũgo, tũ-gocõã maniãma caroaro Jesús cū caĩquetibujerijere yua.

El mandamiento más importante

(Mr 12.28-34)

³⁴ Bairo Jesús caroaro cū caĩquetibujero jũgori, p̄-gani cū jẽniñanemo masĩẽma saduceo majã p̄ame yua. Bairo tiere tũgorã, fariseo majã p̄ame na majũ ãmeo b̄s̄p̄ẽnigarã neñañuparã. ³⁵ Bairo b̄s̄p̄ẽni ya-paro yua, jĩcãũ na mena macããcũ, Moisés ãnacũ cū caroticũrĩqũẽ cajũgobueire Jesut̄ cū joyupa. Bairo cū p̄ame Jesús roro cū b̄s̄uãto ĩrã na cajoatac̄, atore bairo qũĩ jẽniñawĩ:

³⁶ —Cabuei, Moisés ãnacũ cū caroticũrĩqũẽ mena macããjẽ, ¿dise p̄ame cañnimajũrĩjẽ cū caroticũrĩqũẽ to ãniñati? —qũĩ jẽniñawĩ.

³⁷ Bairo cū caĩjẽniñarõ tũgo, atore bairo qũĩwĩ Jesús caũm̄rẽ:

—'Mujãã, Israel macããna, mujãã caãtiãnie nipetirije mena cū maiña. Tunu bairoa mujãã yerip̄, mujãã catũgoñarĩjẽ nipetirije mena cū maiña. Tunu bairoa mujãã catutuarije nipetirije mena cū maiña.' ³⁸ Atie Moisés cū caroticũrĩqũẽ tocãnacã wãme netõrõ cañni-majũrĩjẽ niña. ³⁹ Atie rocajãñurĩ cū caroticũrĩqũẽ torea bairo jãñurĩ niña tie cũã. Bairo ĩña: 'Mujããt̄ macããna cũãrẽ mujãã rupāre mujãã camairõrẽã bairo na maiña.' ⁴⁰ Tie p̄uga wãme cū caroticũrĩqũẽ cañni-majũrĩjẽ niña. Moisés ãnacũ ape wãme cū caroticũrĩqũẽ bairo profeta majã na caroticũrĩqũẽ tocãnacã wãme netõrõ cañnimajũrĩjẽ niña. Tie camanicõãta, ape wãme carotirije manibujoro —qũĩ quetibujewĩ Jesús cajũ-gobueire.

¿De quién descende el Mesías?

(Mr 12.35-37; Lc 20.41-44)

⁴¹ Bairo fariseo majã aperã na caneñarõ, atore bairo na ĩwĩ Jesús cũt̄ cañnarẽ:

—¿Dope bairo mujãã ĩ tũgoñañati Mesías, "Dios cū cajõn," na caĩrẽ? ¿Noa macũ cū ãnicũti? —na ĩ jẽniñawĩ.

Bairo cū caĩrõ tũgo, atore bairo qũĩwã:

—David ãnacũ pãrãmi niñami.

⁴³ Bairo na caĩrõ tũgo, atore bairo na ĩ jẽniñanemowĩ tunu:

—Bairo cū cañnimaatããrẽ, ¿nopẽĩ David ãnacũ p̄ame Espiritu Santo cũrẽ cū camasĩõrĩjẽ jũgori, "Ȳ Quetiupān," cū qũĩñañuparĩ Mesĩare? Ato bairo ĩñupĩ David:

⁴⁴ 'Dios p̄ame ȳ Quetiupāre atore bairo qũĩwĩ: "Ato ruiya cariape p̄gõã p̄ame mai.

M̄ pesua cañnanarẽ na ȳ canetõncãrõ bero, m̄ p̄ame na m̄ rotimasĩḡn,"

ĩ woatuyupi David ãnacũ, Dios cū caĩrĩqũẽrẽ.

⁴⁵ Bairo Mesĩare, "Ȳ Quetiupān," cū caĩmĩatããrẽ, ¿dope bairo cū pãrãmi majũ cū ãnibujocũti? —na ĩ jẽniñawĩ Jesús cũt̄ cañnarẽ.

⁴⁶ Bairo cū caĩjẽniñarõ tũgo, ni jĩcãũ ũcũ cū ȳmasĩẽ-mi jĩcã wãmeacã ũno. Bairo yua p̄gani cū jẽniñanemo masĩẽma.

Jesús acusa a los fariseos y a los maestros de la ley

(Mr 12.38-40; Lc 11.37-54; 20.45-47)

23 Cabero camasã cũt̄ cañnarẽ, bairo jãã, cū cabuerã cũãrẽ atore bairo jãã ĩwĩ: ² "Moisés ãnacũ cū caroticũrĩqũẽ cajũgobueri majã, bairo fariseo majã cũã, 'Bairo ĩgaro ĩña Moisés ãnacũ marĩrẽ cū caroticũrĩqũẽ,' mujããrẽ ĩ quetibuj̄nucũñama. ³ Bairo mujããrẽ na caĩquetibujerijere bairo ása. Na tũ-gõsaya. Bairo na tũgõs̄mirãcũã, bairãp̄na na caãtiãnierẽ bairo ápericõãña. Caĩtopairã ãnirĩ cariape rotimirãcũã, na majũ p̄ame na caãtirotirore bairo áperiyama. ⁴ Caũm̄ jĩcãũ, cū paabojari majõc̄re cū j̄p̄saetiya. Jĩcã wãme ũnoacã cũãrẽ cū j̄uãperiyami. Tore bairo Moisés ãnacũ cū caroticũrĩqũẽrẽ cajũ-gobueri majã, bairo fariseo majã cũã átiyama ca-masãrẽ. 'Jĩcã wãmeacã r̄saeto ása,' camasãrẽ caĩrã nimirãcũã, na p̄ame tore bairo áperimajũcõãñama. ⁵ Tunu bairoa caroa wãme nipetirije na caãtie camasã na caĩñajorop̄ átinucũñama, nipetiro camasã n̄cũb̄-goro na mena na catũgoñaparore bairo ĩrã. Tunu bairoa Dios yaye b̄s̄urique, na cawoaturi p̄rĩãcãrẽ jiyancũñama na riapẽ buip̄, na wãmorĩp̄ cũãrẽ. Tunu bairoa jutii cayowerijere jãñajesoyama. ⁶ Tunu bõse r̄m̄ caño narẽ na capiata, caroapāurip̄re ruiro ĩgaganucũñama. Tunu bairoa ñubuerica wiip̄ na caãpãta, quetiupān cū caruirije ũnier̄p̄ jeto ruiganucũñama. ⁷ Tunu bairoa maap̄ na caãñesẽãta, nipetiro camasã n̄cũb̄gorigue mena na cajẽnirõ bonucũñama. 'jããrẽ Cabuerã!' camasã narẽ na caĩjẽnirõ bonucũñama.

⁸ "Bairo na cabomiatããrẽ, bairo na caborore bairo mujãã caĩñacõrõ ȳ boetiya. Mujãã cabuei jĩcãũ niña-mi. Tunu mujãã p̄ame jĩcãũ p̄naa jĩcãrõrẽ bairo cabairã mujãã ãniña. Bairo, 'jããrẽ Cabuerã!' camasã mujããrẽ na caĩroaro boeticõãña. ⁹ Tunu bairoa ni jĩcãũ ũcũ ati yepa macããcũrẽ, 'Marĩ pac̄ ũcũ niñami,' qũĩroaeticõãña. Jĩcãũ niñami marĩ Pac̄, ĩm̄recóo macããcũ majũ. ¹⁰ Tunu bairoa, 'ĩMarĩ Quetiupārã!' aperã mujããrẽ na caĩroarore boeticõãña. Ȳ, Cristo je-to camasã quetiupān ȳ ãniña. ¹¹ Bairo ni jĩcãũ ũcũ cañnimajũrẽ bairo cañniḡn, cabopacarãrẽ caroaro na cū cajãto ñuña. ¹² Ni jĩcãũ ũcũ cū majũã, 'Cañnimajũrẽ ȳ ãniña,' caĩ p̄amerẽ, cabũgoro macããcũrẽ bairo cū ãnio joroque cū átiḡmi Dios. Apei, 'Cañnimajũrẽ mee ȳ ãniña,' caĩ p̄ame roquere, cabero cabũgoro macããcũrẽ bairo mee cū ãnio joroque cū átiḡmi Dios.

¹³ 'ĩMujãã, Moisés ãnacũ cū caroticũrĩqũẽrẽ cajũgobueri majã, bairo mujãã fariseo majã cũã, caĩtopairã, ro-ro majũ mujãã netõgarã, ricaati mujãã caãtiãnie jũgori! Dios cū carotimasĩrĩpāre mujãã jããmasĩẽtĩgarã. Tunu camasãrẽ ricaati buerã, Dios cū carotimasĩrĩ-p̄re cajããgarã p̄amerẽ caẽñotarãrẽ bairo na mujãã átinucũñama.

¹⁴ “¡Mujáã, Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽrẽ cajũgob- ueri majã, bairi mujãã fariseo majã cũã, caĩtopairã, ro- ro majũ mujãã netõgarã, ricaati mujãã caátĩãnie jũ- gori! Cawapearã rõmirĩ ya wiirire mujãã emanucũña. Tunu yoaro Diore cũ mujãã jeniñubuetonucũña. Bairi aperã netõjãñurõ roro mujãã netõgarã.

¹⁵ “¡Mujáã, Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽrẽ cajũgob- ueri majã, bairi mujãã fariseo majã cũã, caĩtopairã, ro- ro majũ mujãã netõgarã, ricaati mujãã caátĩãnie jũ- gori! Cayoaropũ, ria capairiyare pẽña átĩ, o ape yepa- pũre ánetõ átĩ, mujãã quetibũjũ ñesẽãnucũña, mujãã yaye quetire, camasã na catũgõũsaparore bairo ïrã. Bairo jĩcãũ catũgõũsãre cũ bócarã, ricaati cũ mujãã caquetibũjũrije tũgori tũgoñamawijiao joroque cũ mujãã átiya. Mujãã netõjãñurõ carõũre bairo caács cũ ãnio joroque cũ mujãã átiya. Bairo mujãã caátie jũgori caũpetietii peeropũ roro majũ baigũmi.

¹⁶ “¡Mujáã, roro majũ mujãã netõgarã! Jĩcãũ cacaapee mácsũ cũ yarãrẽ, ‘Mujãã yũ jũgogũ,’ caĩ ùcũrẽ bairo mujãã baiya. Ricaati camasãrẽ na mujãã bueya. Atore bairo na mujãã ï quetibũjũya: ‘Ni jĩcãũ ùcũ, “Caãnorẽ bairo ñiña,” ïgũ, “¡Dios ya wii mena ñiña!” cũ caĩata, cabero cũ caĩrõrẽã bairo cũ caápericõãta, ñubujoro. Bairo ïmicũã, “¡Dios ya wii macããjẽ oro majũ mena ñiña!” cũ caĩata, cabero cũ caĩrõrẽã bairo cũ caápericõãta roque, ñuẽtĩña,’ cariape mee mujãã ï quetibũjũya camasãrẽ. ¹⁷ ¡Bairo caĩquetibũjũrã ãnirĩ ca- caapee mánarẽ bairo mujãã baiya! Catũgomasiẽnarẽ bairo mujãã tuaya. Dios ya wii macããjẽ oro pũame, ti wii netõjãñurõ caãnimajũrĩjẽ mee niña. Ti wii pũame, ti wii macããjẽ oro to ñuo joroque átiya. ¹⁸ Tunu atore bairo camasãrẽ na mujãã quetibũjũnemoña: ‘Ni jĩcãũ ùcũ, “Caãnorẽ bairo ñiña,” ïgũ, “¡Altar mena ñiña!” cũ caĩata, cabero cũ caĩrõrẽã bairo cũ caápericõãta, ñubu- joro. Bairo ïmicũã, “¡Waibũcũ riire na cajoemũgõjorije mena ñiña!” cũ caĩata, cabero cũ caĩrõrẽã bairo cũ caápericõãta roque, ñuẽtĩña,’ mujãã ïto quetibũjũya camasãrẽ. ¹⁹ ¡Cacaapee mánarẽ bairo mujãã baiya! Waibũcũ riire na cajoemũgõjorije pũame altar netõjãñurõ caãnimajũrĩjẽ mee niña. Ti altar pũame waibũcũ riire ñuo joroque átiya. ²⁰ Bairi ni jĩcãũ ùcũ, ‘Caãnorẽ bairo ñiña,’ ïgũ, ‘¡Altar mena ñiña!’ cũ caĩata, ‘¡Altar, bairi nipetirije altar bui macããjẽ mena ñiña!’ caĩrẽ bairo ïñami. ²¹ Tunu bairoa ni jĩcãũ ùcũ, ‘¡Templo mena ñiña!’ cũ caĩata, ‘¡Templo wiire, bairi ti wii macããcũ Dios mena cũã ñiña!’ caĩrẽ bairo ïñami.

²² Tunu bairoa ni jĩcãũ ùcũ, ‘¡Hmũrecóo mena ñiña!’ cũ caĩata, ‘¡Dios ya trono, bairi to ruiricarõ macããcũ mena cũã ñiña!’ caĩrẽ bairo ïñami.

²³ “¡Mujáã, Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽrẽ cajũgob- ueri majã, bairi mujãã fariseo majã cũã, caĩtopairã, ro- ro majũ mujãã netõgarã, ricaati mujãã caátĩãnie jũ- gori! Mujãã cũã pũga wãmo cãrõ moneda tiiriacarẽ mujãã cacũgoata, jĩcã tiiaca mujãã jonucũña Diore. O ƣgarique asuriqũe jĩcã wãme ùno pũga wãmo cãrõ mujãã cacũgoata, jĩcãrõãcã mujãã jonucũña Diore. Bairo cariape tie ùnierẽ átimasĩmirãcũã, ape wãme pajjãñurõ Dios cũ carotirique pũamerẽ mujãã tũ-

goñatimajũcõãña. Caroaro ãmeo átaje cũãrẽ marĩ rotiyami Dios. Camasãrẽ bopacooro na marĩ caĩñarĩjẽ, bairi caroaro ãmeo mairĩqũẽ cũãrẽ marĩ rotiyami. Tie pũamerẽ mujãã tũgoñatĩña. ²⁴ ¡Mujáã, jĩcãũ cacaapee ïñaecũ cũ yarãrẽ, ‘Mujãã yũ jũgogũ,’ caĩ ùcũrẽ bairo mujãã baiya! Tunu, ‘Becoaca cũ manicõáto,’ ïrã, oco mujãã caetipeere mujãã weyórotinucũña. Bairo wey- orotimirãcũã, waibũcũ capai, camellore rupaũa caũ- gayujorãrẽ bairo mujãã baiya. Cabũgoro macããjẽ pũamerẽ caãnimajũrĩjẽrẽ bairo mujãã átiya. Tunu bairoa caãnimajũrĩjẽ pũamerẽ cabũgoro macããjẽrẽ bairo mujãã ïñacõãña.

²⁵ “¡Mujáã, Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽrẽ cajũgob- ueri majã, bairi mujãã fariseo majã cũã, caĩtopairã, ro- ro majũ mujãã netõgarã, ricaati mujãã caátĩãnie jũ- gori! Jotũ bapaarire dope bairo ƣgueri mano mujãã coserotinucũña. Bairo rotimirãcũã, mujãã yeripũ roro mujãã catũgoñarĩjẽ pũamerẽ mujãã coserotietiya Diore. Bairi mujãã cayajapairije nicõãña mujãã yeripũ. Tunu bairoa mujãã caborije jetore mujãã tũ- goñanucũña. ²⁶ ¡Mũa, fariseo, cacaapee ïñaecũ ùcũ tũ- gopeoya mũ yũ caĩrĩjẽrẽ! Jĩcãũ, cũ jotũ bapa pu- pũre cacosejũgoricũre bairo, mũ cũã cajũgoye mũ yeripũre cacosejũgopũ mũ ãniña. Bairo mũ caáto, carõũ majũ mũ ãnicõãgũ yua.

²⁷ “¡Mujáã, Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽrẽ cajũgob- ueri majã, bairi mujãã fariseo majã cũã, caĩtopairã, ro- ro majũ mujãã netõgarã, ricaati mujãã caátĩãnie jũ- gori! Camasã ãnana na cacũrocarica ƣtã ope buire bairo mujãã baiya. Ti opeaca buipũ cabotirije mena caroaro wariqũe bauya. Bairo baimirõcũã, capupea pũame caboaricarã õwã ãnajẽ, bairi capũnirĩjẽ cũã nicõãña. ²⁸ Toreã bairo mujãã baiya. Camasã mujããrẽ na caĩñarõ, caroarã majũ mujãã bauya. Bairo bau- mirãcũã, mujãã yeri pupeapũ mujãã rojãñũña. Caĩtori- je tũgoñarĩqũẽ, bairi apeye roro tũgoñarĩqũẽ cũã mujãã yeri pupeapũ jiracõãña.

²⁹ “¡Mujáã, Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽrẽ cajũgob- ueri majã, bairi mujãã fariseo majã cũã, caĩtopairã, ro- ro majũ mujãã netõgarã, ricaati mujãã caátĩãnie jũ- gori! Profeta majã, bairi aperã tirũmũpũ macããna caroarã cũã, na rupaũri ãnajẽ masã ope buire mujãã qũẽnonucũña caroa ƣtã wiiriãcãrẽ. Bairo áti yaparo, ti wiiriãcãrẽ mujãã ïñacotenucũña, camasã, profeta ãna- narẽ na ïroáto, ïrã. ³⁰ Cabero atore bairo mujãã ïña: ‘Marĩ pũame marĩ ñicũjãã na caãni yũtea macããna marĩ caãmata, narẽ bairo profeta majãrẽ roro na marĩ áperibujoricarã,’ mujãã ïña. ³¹ Bairo mujãã caĩrĩjẽ jũ- gori, ‘Profeta majãrẽ capajĩrericarã pũnaa majũ marĩ ãniña,’ ïrãrẽ bairo mujãã ïña. ³² Torena, ¡mujãã ñicũjãã roro na caátijũgoriquere átipeyocõãña!

³³ “¡Ñña ùna, moena majũ mujãã ãniña! Dios ca- masãrẽ cũ caĩñabeseri rũmũ mujããrẽ peeropũ popiye mujãã baio joroque cũ caáto, ¿dope bairo mujãã ruti- masĩrãati? Mujãã rutimasĩẽtĩgarã. ³⁴ Torecũ, mujããtũ yũ jonemogũ tunu yũ yarã profeta majãrẽ, camasĩrĩ majã cũãrẽ, bairi cajũgobueri majã cũãrẽ. Bairo na yũ cajomiãtãcũãrẽ, caũuena ãnirĩ na mujãã boetigarã.

Jicäärä na mena macäänarë na mujää pajjãregarã. Aperärë yucpãirp na mujää papuaturotigarã. Tunu aperã yu yarärë sinagoga ñubuerica wiip na mujää baperotigarã. Tunu aperärë roro popiye na baio joroque na mujää átigarã noo na caãnop. Bairi ape macãp na caápata, top cüärë na usaati, bairo jeto na mujää átigarã roro majü. ³⁵ Bairo mujää caáto jügori, popiye mujää baio joroque mujää átigumi Dios. Tocãnacã caroarã, caãniñarícãrãrë na carii reyarique wapa popiye mujää baio joroque mujää átigumi. Na carii rejügoric caró Abel cawãmecuscupri nijügo aná, Zacarías, Berequías macü, altar, santuario watoa mujää capajjãrícupri nituyama camasã na carii rejügoatana capãärã berop. ³⁶ Cariape mujääärë ñiña: Na añana wapa roro popiye mujää baio joroque mujää átigumi Dios, mujää ãme caãnarë,” na iwí Jesús fariseo majãrë.

Jesús llora por Jerusalén

(Lc 13.34-35)

³⁷ Cabero atore bairo ñnemowí Jesús tunu: “¡Jerusalén, Jerusalén macã macããna mujääärë ñiña: Dios yarã profeta majãrë mujää pajjãrenucüwü! Dios mujääärë cü caquetibujerotijomirícãrã cüärë ütã mena wëerí na mujää pajjãrenucüwü. Bairo roro majü na mujää caátimiatacãärë, ñnairö mujääärë yu juátinmogamiwü! Áboco cö pünaarë na asipogo, narë cö caneñorörë bairo mujää yu juátinmogamiwü. Bairo yu caátimiatacãärë, jicã nügöã yu mujää boerp. ³⁸ Bairo mujää caboetoi, tocãröã yua, mujää caãnipap yasicoagaro. Tore camasã awayorocacöãgarã. ³⁹ Caãnorë bairo mujääärë ñiña: ‘¡Useanirí atiyami Dios cü cajon majü!’ mujää caparo jügoye, yu mujää ññaetigarã mai,” iwí Jesús, ti macãrë ññarí.

Jesús anuncia que el templo será destruido

(Mr 13.1-2; Lc 21.5-6)

24 Cabero templo, Dios ya wii caãniatacã ti wiire witicoámí Jesús. Bairo cü caátó, jãã, cü cabuerã pñame cüt etari, atore bairo cürë jãã iwü: “¡Jã, ññañijate! Caroa wii majü ñiña templo wii.” ² Bairo jãã caírö tũgo, Jesús pñame bairo jãã iwí:

—Ati wii paca ütãpãirí ñnie nipetirijere mujää ññaña. Tie cabaipeere cariape mujääärë ñiña: Jicã rümp, ati wiire roro na caátí rümp caetaro, jicã ütãã ñno bui tucüti pesaricaro manop átiasio rocacöãgarãna ati wiire —jãã iwí.

Señales antes del fin

(Mr 13.3-23; Lc 21.7-24; 17.22-24)

³ Cabero Olivo burop jãã acoápu. Bairo top etarã, Jesús cü caruiro ññarí, jãã, cü cabuerã pñame Jesut atí, atore bairo cü jãã ñ jëniñawü:

—Jãärë m caquetibujero jãã boya: ¿Nocãröp to bairoati atie m caírjã? ¿Dope bairo merë, “Ati yepa nemo yu tunuetag,” bairi tunu, “Ati ñmurecöo peticoagaro,” m cañataje to bairoati? —cü jãã ñ jëniñawü.

⁴ Bairo jãã caññiñarö tũgo, atore bairo jãã iwí Jesús:

—Caroaro majü mujää tũgoñamasigarã, jããp, jãã ñtoecore, ñrã. ⁵ Capãärã atigarãna ñtoñesëarí majã. Atore bairo ñgarãna: “Yua, Mesías yu añiña, Dios cü cajon,” ñgarãna. Bairo na ñrí, camasã capãärãrë na ñtogarãna. ⁶ Tunu bairoa mujää queti tũgogarã: “Camasã aperop cüärë ãmeo pajjãrã átiuparã.” Bairo na caátie quetire tũgori, tũgoacñaeiticöãña. Ati ñmurecöo capetiparo jügoye bairoa cabaijügoyecütipee ñiña bairopna. Bairi tũgoacñaeiticöãña. ⁷ Ti yutea caãno jicã yepa macããna, ape yepa macããna mena ãmeo pajjãgarãna. Tunu bairoa jicã macã macããna ape macã macããna mena ãmeo pajjãgarãna. Tunu apeye ñariarique atigaro. Tunu tutuaro mena ati yepa cüã yuguigaro nipetiröp. ⁸ Jicã carömio bairirupã caãcö cö macü cü cabuiari rümp capünirö tũgoñarí cö cawisiojügoriquere bairo ñiña atie ñmurecöo cabaipee mujääärë yu caquetibujerije.

⁹ “Mai, atie cabaiparo jügoye mujääärë roro átijügogarãna. Mujääärë ñerí, aperärë mujää jogarãna popiye mujää baio joroque na caátiparore bairo ñrã. Bairo áticöã, roro majü mujääärë átigarãna. Bairi yua, ati ñmurecöo macããna nipetirã mujääärë ññategarãna, yu yarã mujää caãnoi. ¹⁰ Bairi ti yutea caãno capãärã camasã yu yaye ññariquere piticöãgarãna. Jicãärã ãmeo ññajãbuitiregarãna na majü. Bairo bairã, ãmeo tejãñugarãna na majü. ¹¹ Tunu bairoa, ‘Jãã, profeta majã, jãã añiña,’ cañtori majã capãärã etagarãna. Bairo camasãrë na ñ quetibujeri, na ñtogarãna. Ricaati tũgogogogarãna camasã pñame. ¹² Camasã rorije na caátie bütioro majü nigaro. Bairi camasã capãärã na caãmeo-mairjãrë jãnacöãgarãna. ¹³ Bairo na caátimiatacãärë, noa ñna yu yaye ññariquere jicã wãmeacã ñnorë na cañnaeticöãta, yasietigarãna. ¹⁴ Atie caroa queti cüã ati ñmurecöo capetiparo jügoye nipetiröp cajesapeticoa jügoyecütipee ñiña bairopna.

¹⁵ “Bairi mujää pñame profeta Daniel ñnacü cü cañquetibujer jügoyeticürícãrörë bairo cabaietarijere ññarã, atore bairo mujää ñ tũgoñamasigarã: ‘Merë ati macã yasigaro baiya.’ Dios ya wiire nocãrö caroapñere moecü caróu majü top cü caãnierë ññarã, tore bairo mujää ñ tũgoñamasigarã yua. (Mujää, ati tuti yu ya tucüti caññabuerã pñame tũgopeoya yu yaye, yu caquetibujerijere.) ¹⁶ Bairo cabairo, Judea yepa macããna ütã yucp na ruti ápáro. ¹⁷ Tunu bairoa jicãã üc cü wii, cabuimacã arupã cü caãmata, ruiatíri, cü apeyere, ape arupã caãnierë cü jei ápéricöãto. Cariape cü ácoa ápáro. ¹⁸ Tunu bairoa cü, wesepã caãc cü jutii ñnierë bomicüã, cü jetunup apéricöãto cü ya wiip. ¹⁹ ¡Ti rümp caãno carömia bairirupã caãna popiye netörö baigarãna! ¡Tunu bairoa, cañpürããcãrë, capünaacñna cüã popiye netörö baigarãna ti rümp! ²⁰ Bairi Diore cü jëniña, mujää carutiripã camasiriyoti rümp to caãniparore bairo ñrã. Cawãna pue yutea caãno, o marí judío majã, marí cayerijãrí rümp ñnorë to cabaietiparore bairo ñrã, Diore cü jëniña. ²¹ Ti rümp roro ati yepapñere bairique nigaro. Dios ati yepare cü caátijügori rümp bero tocãnacã rümp netörö popiye bairica yutea nigaro ti rümp caetaro. ²² Bairi Dios pñame ti

bətioro otigarāma camasā. Na opire bacarəpotugarāma, bətioro yapapuarā yua," jǎā ī quetibəjəwī Jesús.

La parábola de las diez muchachas

25 Ī quetibəjə yaparo, ape wāme ĩcōñarī atore bairo jǎā ĩnemowī tunu: "Dios cū carotimasīrīpə pəame cawāmarā rōmirī pəga wāmo cānacā cawāmojiyaenarē bairo niña. Bairi na ya cū cawāmojiyari rēm cāño cū bose rēm mērē ĩñagarā, cū pacə ya wiipr āsúparā, top cū, cū nemo cāñipao mena na caetarore coterā. Bairi ñami cāñoi, na cajīñabusuri rupaare tocānacāōpə jeásúparā. ² Bairo na mena macāāna jīcā wāmo cānacā rōmirī catəgoñajəgoyecəperā āñuparā. Ape na mena macāāna catəgoñajəgoyecəna āñuparā. ³ Catəgoñajəgoyecəperā pəame na cajīñawonemopee əse ape botella mena jeápeyuparā. ⁴ Na bara pəame camasīrā ānirī, ape botella əsere jeánemoñuparā. ⁵ Bairo cū nemo cāñipaore caneiátəcə pəame tāmuri etaesupə. Bairi cawāmarā rōmirī narē wəgoa caetaro, cānicoasuparā tie jǎā ĩrī mee. ⁶ Bairo ñami recomacā cacōñarō majū jīcā ə awajarique mena, 'Ījǎ, ĩñañijate! ĪAtiyami cawāma, cū nemo cāñipao mena! ĪCū marī jēnirápáro!' ĩñupə. ⁷ Bairo cū caīrō təgo, cawāmarā rōmirī nipetirā wācārī, na cajīñaworica rupaare qūēnoñəgoyuparā tunu. ⁸ Bairo na caqūēnorō, catəgoñajəgoyecəperā pəame atore bairo na ĩ jēniñuparā na baparā rōmirīrē: 'Ījǎ ĩñaworica rupaa əse petiro baiya! Īñña wotutuaetiya. Bairi məjǎā yaye əse petoaca jǎā joya,' na ĩñuparā. ⁹ Bairo na caīrō təgo, 'Məjǎārē jǎā jomasīētīña. Məjǎārē jǎā cajoata, jǎā yaye etaetibujioro,' na ĩñuparā. 'Bairi wapataríjā əsere məjǎārē carəsarijere,' na ĩñuparā catəgoñajəgoyecəna, na baparā rōmirīrē. ¹⁰ Bairo na caīrō təgo, 'Ja' ĩ, acoásúparā əsere wapataríná yua. Bairo na caátó bero, cawāmojiyapə pəame etayupə. Etari yua, catəgoñajəgoyecəna pajǎñurō caəsejeatana rōmirī pəame cū, cū nemo mena cū pacə ya wiipr jǎācoasuparā, əgarique jə əgaráná bose rēm na caqūēnoatajere. Bairo na cajǎārō bero, ti wii jope pəamerē biacōāñuparā yua. ¹¹ Cabero əsere cawapatiratana rōmirī jopetə etarā, atore bairo ĩ piyuparā: 'Ījǎ Quetiupə, jǎā jope pǎāñña!' qūīmiñuparā. ¹² Bairo na caīmiatacəārē, cawāmojiyaatacə pəame ti jopere pǎānemoesupə. 'Cariapea məjǎārē ĩñña: Məjǎārē yə masīētīña,' na ĩñupə yua," ĩcōñarī jǎā ĩ quetibəjəwī Jesús.

¹³ Bairo ĩ quetibəjə yaparo, atore bairo jǎā ĩnemowī: "Məjǎā, ti rēm ti hora majū yə catunuetaparore məjǎā masīētigarā. Bairi caroaro masacatiri ānicoteya. Cacāñirārē bairo baieticōāña," jǎā ĩwī.

La parábola del dinero

(Lc 19.11-27)

¹⁴ Ape wāme ĩcōñarī tunu atore bairo jǎā ĩ quetibəjənemowī Jesús: "Dios cū carotimasīrīpə pəame jīcā quetiupə cū cabairiquere bairo niña. Cū pəame ape yera cayoarop əgə jəgoye, cū paabojari majārē na piijori, na nuniñupə tocānacāūrē cū yaye

dinerore, tiere na caqūēnobojarore bairo ĩ. ¹⁵ Bairi na mena macāācūrē jīcā wāmo cānacā mil moneda tiiri majū cū nuniñupə. Apei pəamerē pəga mil moneda tiiri majū cū nuniñupə. Apei pəamerē jīcā mil moneda tiiri majū cū nuniñupə. Na caraarique na cawapatamasīrō cārō na joyupə quetiupə cū ĩmə tocānacāūrē. Bairo na nuni yaparo, acoásúpə na quetiupə yua. ¹⁶ Bairo cū caátó bero, cū ĩmə jīcā wāmo cānacā mil moneda tiiri majū cū cajoatacə pəame, āmeo nuni wapatarī yoaro mee apeye jīcā wāmo cānacā mil moneda tiiri majūrē wapatanemoñupə. ¹⁷ Torea bairo pəga mil majū moneda tiiri cū cajoatacə cū apeye pəga mil moneda tiiri majūrē wapatanemoñupə. ¹⁸ Bairo caroaro na cawapatanemomiatacəārē, jīcā mil moneda tiiri majū cū cajoatacə pəame wapatanemoesupə. Cū quetiupə dinerore cū canunirō bero, acoásúpə. Á yua, yera pəepə ope yesea, cū quetiupə dinerore top yacūcōāñupə.

¹⁹ "Bairo cayoato bero, paabojari majā quetiupə pəame tunuetayupə tunu cū ya yepəpə. Bairo tunuetari bero, cū paabojari majārē na piijoyupə, dinerore cū canunicūrīcārārē. 'ĪNocārō majū na wapataupari tocānacāūrə' ĩ, na piijoyupə. ²⁰ Bairi cū paabojari majōcə jīcā wāmo cānacā mil moneda tiiri majū cū cajoricə pəame cū etajəgoyupə. Eta yua, atore bairo qūīñupə: 'Yə quetiupə, mə dinerore yə mə cacūrīqūē mena yə wapatanemoapə. Mə pəame jīcā wāmo cānacā mil moneda tiiri majūrē yə mə cacūmiatacəārē, tunu jīcā wāmo cānacā mil moneda tiirire mə yə tunuo buipeogə,' qūīñupə. ²¹ Bairo cū caīrō, cū quetiupə pəame atore bairo qūī yəyupə: 'Ñumajūcōāña. Cañu mə āñña mə paabojari majōcə. Bairi caroaro təgoñarīqūē yeri pūna mena apeye petoaca cañie ũnierē mə cañarīcānəgōmasīrō jəgori, pajǎñurō cañie ũnierē cañarīcānəgōpə mērē yə cūña. Bairi yə ya wiipr jǎā əsá. Yə mena əseanirī āña,' qūīñupə. ²² Cabero cū paabojari majōcə apei pəga mil moneda tiiri majūrē cū cajoricə cū etari, atore bairo qūīñupə: 'Yə quetiupə, mə dinerore yə mə cacūrīqūē mena yə wapatanemoapə. Mə pəame pəga mil moneda tiiri majūrē yə mə cacūmiatacəārē, tunu pəga mil moneda tiirire mə yə tunuo buipeogə,' qūīñupə. ²³ Bairo cū caīrō, cū quetiupə pəame atore bairo qūī yəyupə: 'Ñumajūcōāña. Cañu mə āñña mə paabojari majōcə. Bairi caroaro təgoñarīqūē yeri pūna mena apeye petoaca cañie ũnierē mə cañarīcānəgōmasīrō jəgori, pajǎñurō cañie ũnierē cañarīcānəgōpə mērē yə cūña. Bairi yə ya wiipr jǎā əsá mə cū. Yə mena əseanirī āña,' qūīñupə.

²⁴ "Bairo na caátimiatacəārē, apei cū paabojari majōcə jīcā mil moneda tiiri majūrē cū cajoricə pəame yua cū etari, atore bairo qūīñupə: 'Yə quetiupə, mə, tutuaro mena caroti mə āñña. Caoteecə nimicū, aperi na caoteriquepə mə jenucūña. Tunu bairoa aperi yeyere na mə emanucūña. ²⁵ Bairo caacə mə cañierē uwiri caroaro yə qūēnocūwə mə dinerore. Yepəpə yeseari yə yacūwə tiere, yasure, ĩ. Āmerē yua, mə yə tunuogə tie mə dinero, yə mə ca-

nunimirĩqũerẽ.' ²⁶ Bairo cũ caĩrõ tũgo, cũ quetiupax p̄ame qũĩñup̄: 'M̄xa, paabojari majõc̄x, cañuecũ cateeyepai majũ m̄x ãniña. ¿Atore bairo ȳre mi tũgoñanucũñati: "Caoteec̄x nimicũã, aperã na caoteriquep̄re jenucũñami. Tunu bairoa aperã yayerẽ na ãmanucũñami," ȳre mi tũgoñanucũñati?' ²⁷ Bairo ȳre caĩtũgoñax nimicũã, ¿nopẽi ȳx dinerore bancop̄x m̄x cũẽti? Bairo cũrĩ, tie dinerore m̄x cawasorije wapa m̄x wapatanemobujoric̄x. Tie mena ȳx m̄x tunuobujioat̄ac̄x, ȳx ya wii ȳx catunuetaro,' qũĩ tutiyup̄x quetiupax cũ ãm̄xgẽ. ²⁸ Bairo qũĩ yaparori, atore bairo na ãñup̄ũ aperã cũt̄x caãnarẽ: 'Dinero, cũ cacũgorijere ãmarĩ, apei p̄ga wãmo cãnacã mil majũ moneda tiirire cacũgoure cũ joya.' ²⁹ Torea bairo jeto ȳx átirotiḡx camasãrẽ. Noa ãna caroaro tũgoñarĩqũẽ yeri pũna mena ȳx cajorijere na caĩñausaata, paijãñurõ na ȳx jonemoḡx tunu. Aperã caroaro tũgoñarĩqũẽ yeri pũna mena ȳx cajorijere na caĩñausaeticõãta, na cacũgomirĩjẽ cũãrẽ ȳx ãmapeyocõãḡx. ³⁰ Bairi ãni, ȳre ca-paabojamasĩẽcũrẽ macãp̄x cũ rocawiyojoya canaitĩãrõp̄x. Top̄re camasã otigarãma. Na opire basap̄rotugarãma, b̄xtioro yapapuarã yua," ĩcõñarĩ jãã quetib̄xjwĩ Jesús.

El juicio de las naciones

³¹ ĩ yaparo, atore bairo jãã ĩnemowĩ Jesús tunu: "Camasã ĩũgoc̄x, ati yepar̄x nemo ȳx catunuetari r̄m̄xerẽ caasiyarije mena ȳx atiḡx. Tunu bairoa ȳx yarã ángelea majã mena ȳx atiḡx. Bairo atĩ yua, trono quetiupax cũ caruiro caroaro majũp̄x ȳx ruiḡx. ³² Bairo ȳx caruiro, ati ãm̄xrecóo macããna, tocãnacã roa macããna ȳx riape neñaetagarãma. Bairo na caneñaetaro ĩña, na ãniñabeseḡx. ĩcãũ ovejare cacotei cũ yarã nurĩcãrã oveja, bairi cabras na caĩrã cũãrẽ ricaati jeto cũ cabesecũrõrẽ bairo camasã nipetirore na ãniñabeseḡx. ³³ Bairi ȳx yarã, ovejare bairo caãna p̄xamerẽ ȳt̄x cariap̄e nũgõãrẽ na ȳx nucũrotiḡx. Aperã ȳx camasĩẽna, cabrare bairo caãna roquere ȳt̄x caãcõ nũgõãrẽ na ȳx nucũrotiḡx.

³⁴ "Bairo áticõã, ȳx, Quetiupax Rey, bairo ñiḡx ȳx caruiro cariap̄e nũgõã caãnarẽ: 'Ȳx yarã, ȳx Pac̄x caroaro ãseanirĩqũerẽ cũ cajoricarã ãnirĩ, tiaya. Dios cũ carotimasĩĩr̄ap̄re jããrã asã, ati ãm̄xrecóo caãniparo jũgoye m̄xjãã caãnipere cũ caĩũgoyeticũrĩcãrõrẽã bairo. ³⁵ Ȳx p̄ame ȳx caqueyaro, ȳx m̄xjãã ãgarotiwx̄. Tunu bairoa ȳx cañemejipiro, ȳx m̄xjãã etirique nuniw̄ũ. Tunu bairoa canucũñesẽãrĩ majõc̄xre bairo ȳx cabainucũñesẽãrõ, "Jããt̄x ãña," ȳx m̄xjãã ĩw̄ũ. ³⁶ Tunu bairoa ȳx cajutii cũgoeto, ȳx m̄xjãã jutii nuniw̄ũ. Tunu ȳx cariaro, m̄xjãã p̄ame ȳt̄x etari caroaro ȳx m̄xjãã j̄átinemox̄ũ. Torea bairo ȳx m̄xjãã áp̄x preso jorica wii ȳx caãno cũãrẽ,' na ñiḡx nipetirã ȳx caruiro cariap̄e nũgõã caãnarẽ. ³⁷ Bairo ȳx caĩrõ tũgo, atore bairo ñi j̄eniñagarãma na, carorije wapa cacũgoena ȳx caĩñarã p̄ame: 'Jãã Quetiupax, ¿dipax ãno m̄x caqueyaro, m̄xerẽ jãã ãgarotiri? Tunu, ¿dipax ãno m̄x cañemejipiro, m̄xerẽ etirique jãã nuniw̄ũ? ³⁸ Tunu, ¿dipax ãno canucũñesẽãrĩ majõc̄xre bairo m̄x cabainucũñesẽãrõ,

"Jããt̄x ãña," m̄xerẽ jãã ĩrĩ? Tunu, ¿dipax ãno m̄x cajutii cũgoeto, m̄xerẽ jutii jãã nunirĩ? ³⁹ Tunu, ¿dipax ãno majũ m̄x cariaro, o preso jorica wii m̄x caãno, m̄t̄x etari m̄xerẽ jãã j̄átinemoñuparĩ? ñi j̄eniñagarãma ȳt̄x cariap̄e nũgõãrẽ caãna p̄ame. ⁴⁰ Bairo na caĩj̄eniñarõ tũgo, atore bairo ñiḡx ȳx, Quetiupax Rey: 'Cariap̄e m̄xjããrẽ ãña: Ȳx yarã cabũgoro macããna cũãrẽ caroaro na m̄xjãã caj̄átinemorõĩ, ȳp̄re j̄átinemorã m̄xjãã áp̄x,' ñiḡx ȳt̄x cariap̄e nũgõã caãnarẽ.

⁴¹ "ĩ yaparo, ȳx, Quetiupax Rey, ñinemoḡx tunu caãcõ nũgõã p̄ame caãnarẽ: 'M̄xjãã, popiye m̄xjãã baio joroque m̄xjãã átiḡxmi Dios cũ caĩquetib̄xj̄ j̄ũgoyeticũrĩcãrõrẽã bairo. Bairi ánãja m̄xjãã caũpetietop̄x. Wãtĩ, cũ yarã ángelea cañuena mena Dios narẽ cũ cacũjũgoricarop̄x ánãja. ⁴² Ȳx p̄ame ȳx caqueyaro ȳx m̄xjãã ãgarotier̄x. Tunu bairoa ȳx cañemejipiro, ȳx m̄xjãã etirique nunier̄ũ. ⁴³ Tunu bairoa canucũñesẽãrĩ majõc̄xre bairo ȳx cabainucũñesẽãrõ, "Jããt̄x ãña," ȳx m̄xjãã ĩp̄r̄ũ. Tunu bairoa ȳx cajutii cũgoeto, ȳx m̄xjãã jutii nunier̄ũ. Tunu ȳx cariaro, bairi preso jorica wiip̄x ȳx caãno cũãrẽ, ȳt̄x etari caroaro ȳx m̄xjãã j̄átinemoer̄x,' ñiḡx ȳt̄x caãcõ nũgõã caãnarẽ.

⁴⁴ Bairo ȳx caĩrõ tũgo, atore bairo ñi j̄eniñagarãma: 'Jãã Quetiupax, ¿dipax ãno m̄x caqueyaro, o m̄x cañemejipiro, o jãã ya macãp̄x m̄x caetaro, o m̄x cariaro, o preso jorica wiip̄x m̄x caãno jãã j̄átinemoesuparĩ? Bairo m̄x cabairo jãã ĩñaep̄ũ,' ñigarãma. ⁴⁵ Bairo na caĩrõ, atore bairo na ñiḡx, ȳx, Quetiupax Rey: 'Cariap̄e m̄xjããrẽ ãña: Ȳx yarã cabũgoro macããna cũãrẽ na m̄xjãã caj̄átinemoetoĩ, ȳp̄re j̄átinemoena m̄xjãã áp̄x,' na ñiḡx ȳt̄x caãcõ nũgõã caãnarẽ. ⁴⁶ Bairi na p̄ame popiye bairique capetietop̄x ágarãma yua. Carorije cacũgoenarẽ bairo ȳx caĩñarã p̄ame ȳx mena ãseanirĩ ãnicõã ninucũgarãma tocãnacã r̄m̄xã," jãã ĩ quetib̄xjwĩ Jesús.

Conspiración para arrestar a Jesús

(Mr 14.1-2; Lc 22.1-2; Jn 11.45-53)

26 Bairo nipetirije ĩ quetib̄xj̄ yaparori, atore bairo cũ cabuerãrẽ jãã ĩnemowĩ tunu:

² —Merẽ m̄xjãã masĩña. Pascua bõse r̄m̄x etagaro baiya. P̄ga r̄m̄xã r̄saya. Tocãrõã ȳx, Camasã ĩũgoc̄xre, ȳx nunirocagarãma, yuc̄p̄ãĩp̄x aperã ȳx na capapuaturocoparore bairo ĩrã —jãã ĩwĩ Jesús.

³ Tipax caãno, sacerdote majã quetiuparã, bairi cabũtoa camasĩrã cũã Caifás cawãmec̄x̄c̄x̄ ya wiire neñañuparã. Caifás p̄ame sacerdote majã quetiupax, sumo sacerdote majũ ãmi. ⁴ Bairo neñarã, atore bairo ãmeo ĩñuparã na majũ: "¿Dope bairo camasã na caĩñaeto Jesure gobierno cũ ñerotio joroque marĩ áticitĩ?" ãmeo ĩñuparã ĩtorique mena, Jesús cũ cariarore borã.

⁵ —Bairãp̄xa, Pascua caãno cũ marĩ ñerotimasĩẽna, camasã roro awajari marĩ tutirema, ĩrã —ĩ tũgoñañuparã.

Una mujer derrama perfume sobre Jesús

(Mr 14.3-9; Jn 12.1-8)

⁶ Jesús p̄ame tipa caño Betania mac̄p̄ ami, carupa boamir̄c̄ Simón cawāmec̄c̄ ya wiip̄. ⁷ Bairo ti wii c̄ caño, j̄ic̄c̄ carōmio c̄t̄ etawō. Cō p̄ame caroar̄cap̄ jiraro caj̄tiñur̄j̄ē paio cawa-pac̄tiere neamó. Bairo Jesús mesap̄ c̄ caruiro, carōmio p̄ame tie caroa caj̄tiñur̄j̄ē c̄ r̄p̄oar̄ pi-opeowō, Jesure b̄t̄ioro n̄c̄b̄ugoo. ⁸ J̄āā, c̄ cabuerā p̄ame bairo cō caāto iñarā, cō mena j̄āā asiaj̄ñuw̄.

—¿Nop̄ēō paio cawapac̄tiere bairo cō átireyati?

⁹ Apei, tiere cabōre cō canuniata, tie wapa paio dinerore jeri, aperā cabopacarāre na j̄at̄inemo mas̄ibujio. Amerē tie yasicoaya cō cawapatabu-jioataje yua —j̄āā āmeo iñw̄ j̄āā majū.

¹⁰ Jesús p̄ame t̄gowī j̄āā caāmeōr̄j̄ē. Bairi atore bairo j̄āā iñw̄:

—¿Nop̄ēō patowācōrō cōrē muj̄āā b̄s̄upaiyati? Atio carōmio bairo ȳre cō caātie ñuj̄ñuñā. ¹¹ Cabopacarā nicōānuc̄garāma muj̄āā watoare. Ȳ p̄ame roque yoaro ȳ āmer̄ḡu ati yepar̄re. ¹² Bairo caj̄tiñur̄j̄ē ȳ r̄p̄oare cō cariopeoro j̄ḡori ȳ rupāre caroaro q̄ñeñoñamo, ȳ rupāri ānaj̄ēre na carocaparo j̄ḡoye. ¹³ Cariape muj̄āārē ñiña: Ati n̄m̄recōo nipetirōp̄, atie ȳ yaye queti, camasārē Dios c̄ canetōd̄r̄j̄ēre na ca-quetib̄j̄ḡor̄p̄ atio carōmio bairo ȳre cō caātie c̄ārē quetib̄j̄garāma. Bairi cō caātiere mas̄icōā ninuc̄garāma camasā tocānacā r̄m̄na —j̄āā iñw̄ Jesús.

Judas traiciona a Jesús

(Mr 14.10-11; Lc 22.3-6)

¹⁴ Bairi yua, j̄āā, Jesús c̄ cabuerā p̄ga wāmo peti r̄p̄ore p̄ga p̄enirō mena macāc̄c̄ j̄ic̄c̄ Judas Iscariote cawāmec̄c̄ na iñan̄ ásupi quetiuparā sacerdote maj̄ārē. ¹⁵ Na t̄p̄ etari bairo na iñup̄:

—Jesure, muj̄āā ȳ ñerotiḡ, c̄ muj̄āā capaj̄āmas̄iparore bairo. Bairi, ¿tie wapa nocānacā moneda tiirire ȳre muj̄āā nunibujioc̄ti tie wapa? —na iñup̄.

Bairo c̄ caīrō t̄go, treinta plata moneda tiiri majū cōñar̄, Judare c̄ nuniñuparā. ¹⁶ Tipā bero Judas p̄ame dipā ñno dope bairo camasā mano mac̄j̄ḡoyur̄, Jesure c̄ ñerotiḡ.

La Cena del Señor

(Mr 14.12-25; Lc 22.7-23; Jn 13.21-30; 1 Co 11.23-26)

¹⁷ Bairi yua, Pascua bōse r̄m̄, cañij̄ḡori r̄m̄, levadura pan cawauarije caasuanierē judío majā na caugari r̄m̄ etaw̄. Bairo ti r̄m̄ caetaro iña, j̄āā, Jesús c̄ cabuerā p̄ame, c̄t̄ etari, atore bairo c̄rē j̄āā iñeniñaw̄:

—¿Noor̄ mar̄ caugapeere j̄āā caq̄ñeoyuro m̄ boyati?

¹⁸ Bairo j̄āā cañj̄eniñarō, atore bairo j̄āā iñw̄:

—Ánaja muj̄āā Jerusalēp̄. Bairo ti macārē etarā, muj̄āā bócaetagarā j̄ic̄c̄, wii up̄are. Bairo c̄rē bócaeta yua, atore bairo c̄ muj̄āā iñarā: “Cabuei bairo iñami: ‘Ȳ Pac̄ ȳre c̄ cac̄r̄c̄rō merē etaro baiya. Bairi

m̄ ya wiip̄ ȳ atiḡ, ȳ cabuerā mena Pascua bōse r̄m̄rē netōḡ, iñami mar̄rē cabuei,” c̄ muj̄āā iñarā —j̄āā iñw̄ Jesús.

¹⁹ Bairo c̄ caīrō t̄go, j̄āā, Jesús c̄ cabuerā, c̄ caīrōrē bairo j̄āā áp̄. Bairi ti wiip̄ j̄āā q̄ñeoyur̄ Pascua r̄m̄ j̄āā caugapeere.

²⁰ Cabero canaior̄p̄ caetaro, Jesús p̄ame ti wii j̄āētari mesap̄ ruiwī j̄āā, p̄ga wāmo peti r̄p̄ore p̄ga p̄enirō cānacā majū c̄ cabuerā mena. ²¹ Bairo j̄āā caugaruir̄p̄, atore bairo j̄āā iñw̄ Jesús:

—Cariape muj̄āārē ñiña: Muj̄āā mena macāc̄c̄ j̄ic̄c̄ roro ȳre i b̄s̄uj̄abuitirocaḡmi.

²² Bairo c̄ caīrō t̄go, b̄t̄ioro j̄āā t̄goña yarpauw̄. Bairo bairā, apei, apei, Jesure bairo j̄āā iñeniñaj̄ḡow̄:

—¿Ȳ mee, ȳ ānicōāēt̄mic̄ti m̄rē caib̄s̄uj̄abuitiri majōc̄? —j̄āā, tocānacā̄p̄na j̄āā iñeniñaw̄.

²³ Bairo j̄āā caīrō, bairo j̄āā iñw̄ Jesús:

—Áni, āmerē ȳ mena atir̄re c̄ p̄ārē cayosene ugā p̄ame ñiñami ȳre roro caib̄s̄uj̄abuitirocap̄.

²⁴ Torec̄na, ȳ, Camasā j̄ḡoc̄, profeta majā ȳ cabaipeere na caquetib̄j̄c̄r̄c̄r̄rē bairo ȳ baiḡ. Cabaimiatac̄ārē, j̄ȳre caib̄s̄uj̄abuitirocap̄re c̄ carorije wapa paio nigaro! Bairi c̄ cabuiaeticōāta roque, ñubujioricaro —j̄āā iñw̄ Jesús.

²⁵ Bairo c̄ caīrō t̄go, Judas, Jesure caib̄s̄uj̄abuitirocaric̄ ānac̄ p̄ame atore bairo q̄ñiñw̄ Jesure:

—Ȳre cabuei, ¿ȳ mee ȳ ānic̄ti m̄rē caib̄s̄uj̄abuitirocap̄?

Bairo c̄ caīrō:

—M̄, caīrōrē bairo m̄ baiya —q̄ñiñw̄ Jesús Judare.

²⁶ Bairo c̄ caīrō bero, j̄āā caugatoye, Jesús p̄ame c̄ wāmo mena p̄ārē ner̄, “Dios m̄ ñuj̄ñuñā j̄āā mena,” i yaparo, carecomacā peener̄, j̄āā, c̄ cabuerārē atore bairo iñw̄ j̄āā batow̄:

—Atie pan, ȳ rupā ñiña. Tiere ugā —j̄āā iñw̄.

²⁷ Bairo i yaparo, c̄ wāmo mena copa etiricar̄re ner̄, “Dios, m̄ ñuj̄ñuñā j̄āā mena,” q̄ñi yaparo, atore bairo iñw̄ ti copare j̄āā nuniñw̄:

—Muj̄āā tocānacā̄ñi nipetiro atir̄ macāāj̄e use ocore etiya. ²⁸ Atie use oco p̄ame ȳ r̄iñiña. Camasā capāārēre na netōḡ, ȳ riacoaḡ. Bairo ȳ caríapee j̄ḡori cawāma wāme camasārē Dios c̄ caātibojac̄r̄q̄ñe etacoaya. ²⁹ Cariape muj̄āārē ñiña: Ámea muj̄āā mena use ocore p̄gani ȳ etinemoetiḡ ȳ Pac̄ c̄ carotimas̄ir̄p̄ tunu caetaro mar̄ caetinemoparo j̄ḡoye —j̄āā iñw̄ Jesús.

Jesús anuncia que Pedro lo negará

(Mr 14.26-31; Lc 22.31-34; Jn 13.36-38)

³⁰ I yaparo, salmos basarique mena Diore j̄āā basapeow̄. Basapeo yaparo yua, j̄āā acoáp̄ Olivo cawāmec̄ti burop̄. ³¹ Bairo j̄āā caátó, atore bairo j̄āā iñw̄ Jesús:

—Áme ñami muj̄āā nipetiro aperārē uwirā, ȳ muj̄āā awayocoagarā. Muj̄āā cabaipeere i quetib̄j̄ j̄ḡoyetic̄ñañup̄ profeta majā Dios yaye woaturica tutir̄: ‘Ovejare cacoteire camasā na capaj̄ārō ȳ ññotaetiḡ.

Bairo cūrē na capajīārō bero cū yarā oveja p̄ame ábatapeticoagarāma, 'ī quetib̄j̄m̄ j̄goyeticūñañupā.
³² Tunu bairoa areyera, ȳ p̄ame cariacoatas̄ nim-icūā, ȳ caticoaḡ tunu. Bairo cati yua, m̄j̄j̄ā j̄goye Galilea yepar̄ ȳ áḡ —j̄āā īwī Jesús.

³³ Bairo cū caīrō bero, Pedro p̄ame bairo q̄ūīwī:
 —Ānoa ȳ mena macāāna nipetiro m̄rē na caawey-ocoamiatacūārē, ȳ p̄ame roque di rūm̄ ūno m̄ ȳ aweyoetiḡ.

³⁴ Bairo cū caīrō, bairo q̄ūīwī Jesús:
 —Pedro, cariape m̄rē ñiña: Āme ñami ābos̄ cū capiiparo j̄goye itiani, "Cū ȳ masīētīña Jesure," ȳ mi-toḡ —q̄ūīwī Jesús Pedrose.

³⁵ Pedro p̄ame bairo q̄ūīwī:
 —M̄ mena ȳre na capajīārocagamiatacūārē, "Cū ȳ masīētīña Jesure," ñitoetimajūcōāḡ —q̄ūīwī Pedro Jesure.

Bairo cū caīrō t̄go, j̄ā, Jesús cū cabuerā cūā nipe-tiro, bairo jeto cū j̄āā īw̄.

Jesús ora en Getsemaní

(Mr 14.32-42; Lc 22.39-46)

³⁶ Bairo Jesús mena j̄āā etaw̄ Getsemaní cawāmec̄-
 tor̄. Bairo j̄āā caetaro, bairo j̄āā īwī Jesús:

—Ato ruicoteya mai. Jō j̄āñurōp̄ Diore cū j̄ēniḡ ȳ
 átiya.

³⁷ Ī yaparo, Pedro, bairo p̄garā Zebedeo p̄naa mena
 jōj̄āñurōp̄ na neámī Jesús. Bairo ác̄, b̄tioro t̄goña
 yarpauayur̄ Jesús. ³⁸ Bairo atore bairo na īñup̄ Pe-
 droj̄āārē:

—Riāre bairo ȳ t̄goña yarpauaya. M̄j̄j̄ā p̄ame
 cāniēna, atoa ȳ m̄j̄j̄ā cotewa.

³⁹ Ī yaparo, na j̄goye j̄āñurōp̄ ánemoñup̄ Jesús.
 Ánemo yua, cū r̄poraturi mena etanumir̄ yepar̄ cū
 riapere mucūmuáti bairo Diore q̄ūī j̄ēniñup̄: "Caas̄,
 m̄ caboogata, atie roro ȳ canetōpeere ȳ m̄
 netōōbojaḡ. Bairo p̄a, ȳ caborore bairo to baiet-
 icōāto. M̄ caborore bairo roque to baiáto," ī j̄ēniñup̄.

⁴⁰ Cabero tunu ásúp̄ Jesús, Pedroj̄āā na cañor̄.
 Bairo cacānir̄p̄rē na etayur̄. Bairo q̄ūīñup̄ Jesús Pe-
 drore:

—¿J̄icā hora ūnoacā cāniēna, ȳ m̄j̄j̄ā
 cotemasīētīñati? ⁴¹ Cāniēna, w̄m̄ñcārī Diore cū
 j̄ēniña, w̄tī m̄j̄j̄ārē cū caītoetiparore bairo īrā. Bairo
 ȳ m̄j̄j̄ā caaweyocoagatimiatacūārē, m̄j̄j̄ā rup̄
 p̄ame tutuaetiya —na īñup̄.

⁴² Ī yaparo, ásúp̄ tunu Jesús, Diore cū j̄ēninem̄
 ác̄. Á yua, bairo q̄ūī j̄ēninem̄ñup̄ tunu: "Caas̄, roro
 ȳ cabaipeere m̄ caēñotagaeticōāta, bairoa to baiáto.
 Ȳ caborore bairo to baieticōāto. M̄ caborore bairo
 roque to baiáto," ī j̄ēniñup̄.

⁴³ Ī j̄ēni yaparo, tunucoásúp̄ Jesús Pedroj̄āā t̄p̄.
 Bairo cacānir̄p̄rē na etayur̄ tunu. Na p̄ame w̄-
 goa c̄tiri īñap̄ā masīēsuparā. ⁴⁴ Bairo na cabairo īña
 yua, ásúp̄ Jesús tunu Diore cū j̄ēniác̄, cūrē cū cajēni-
 atatore bairo. ⁴⁵ Bairo j̄ēni yaparo, tunucoásúp̄ Jesús
 Pedroj̄āā na cañor̄. Bairo nat̄ eta, atore bairo na
 īñup̄:

—¿Nop̄ērā mai cacānir̄rē bairo m̄j̄j̄ā
 nicōānucūñati? Ȳ, Camasā j̄goc̄re, carorā carorije
 cawapa cūgorārē ȳ na canunirocarip̄ etaya merē.
⁴⁶ Bairo, w̄m̄ñcāña. ¡Jito! Ȳre caīb̄suj̄ābuitirocari
 majōc̄ p̄ame marīt̄ atiyami merē —na īñup̄ Jesús
 Pedroj̄āārē.

Arrestan a Jesús

(Mr 14.43-50; Lc 22.47-53; Jn 18.2-11)

⁴⁷ Bairo cū cañāno, Judas, j̄ā, Jesús cū cabuerā mena
 macāāc̄ j̄icā cāñinucūmiatac̄ p̄ame etawī. Cū
 mena capāārā camasā cūā etawā. Na p̄ame jareri-
 capāīrī, bairo yuc̄ r̄caari cūārē cūgori etawā. Sacer-
 dote majā quetiuparā, bairo aperā judío majā cab̄toa
 camasīrā na cajoatana āma. ⁴⁸ Mai, na caetaparo j̄-
 goye, Judas p̄ame atore bairo na īñup̄ Jesure cañer-
 anárē: "Cū wasopanarē ūp̄rī ȳ cajēnir̄ p̄ame
 Jesús niḡmi. Bairo m̄j̄j̄ā p̄ame cū ȳ caáto īñarā,
 cūrē m̄j̄j̄ā ñegarā," na īñup̄. ⁴⁹ Bairo Judas Jesut̄
 etari, atore bairo q̄ūī j̄ēniwī:

—¡Cabuei, m̄ ānimiñati!

Bairo caroaro mena q̄ūitori cū ūp̄wī. ⁵⁰ Bairo cū caá-
 to, Jesús p̄ame atore bairo q̄ūīwī:

—Judas, ȳ bapa cañimiatac̄, m̄ caátigarijere jico-
 quei ása.

Bairo cū caīrō, Judas mena caetari majā p̄ame
 Jesure etari, cū ñecoámá.

⁵¹ Mai, bairo Jesure na caáto īñarī, j̄icā j̄ā mena
 macāāc̄ p̄ame sacerdotē majā quetiupar̄ ūm̄rē cū
 āmorōrē patañocōā jowī. ⁵² Bairo cū caáto īña, atore
 bairo q̄ūīwī Jesús:

—Bairo ápericōāña. Noa ūna nipetirā jarericapāīrī
 mena caāmeoq̄ūēnucūrā, aperā ya jarericapāīrī mena
 rajīāecori riacoagarāma. ⁵³ ¿Dios ȳre cū ca-
 j̄átinemo bujiopeere m̄ t̄goñāētīñati? Ȳ Pac̄re cū
 ȳ cajēniata, ángelea majā p̄ga wāmo peti r̄pore p̄-
 ga p̄nirō cānacā poa ejericito poa majūrē ȳ jobujiō-
 mi. ⁵⁴ Bairo p̄a, bairo cū caáto, ȳ boetiya. Cū cajoata,
 nipetiro baiPETIETIBUJIORO Dios b̄s̄rica tutip̄ profeta
 majā na caīquetib̄j̄m̄ j̄goyeticūrīcārōrē bairo —q̄ūīwī
 Jesús cañm̄rē cacāmii tumiatac̄re.

⁵⁵ Ī yaparo, bairo ĩnemowī Jesús cūrē cañerī majārē:

—¿Nop̄ērā cajerutiri majōc̄ ȳ cañorē bairo jareri-
 capāīrī mena, bairo yuc̄ r̄caari mena ȳ m̄j̄j̄ā ñerā
 atiatī? Tocānacā rūm̄ m̄j̄j̄ā watoa ȳ ānucūāp̄
 templo wiip̄re. Bairo ȳ cañimiatacūārē, ni j̄icā ūc̄
 m̄j̄j̄ā mena macāāc̄ ȳ ñeemi. ⁵⁶ Bairo p̄a, nipetiro
 ȳ m̄j̄j̄ā caátie Dios b̄s̄rica tutip̄ profeta majā na
 caīquetib̄j̄m̄ j̄goyeticūrīq̄ūērē bairo baietaro baiya
 —na īwī.

Tir̄p̄ cañno yua, j̄ā, Jesús cū cabuerā uwirā, Jesure
 j̄āā rutiweyo peticoáp̄.

Jesús ante la Junta Suprema

(Mr 14.53-65; Lc 22.54-55, 63-71; Jn 18.12-14, 19-24)

⁵⁷ Bairo Jesure cañerī majā p̄ame Caifás, sacerdotē
 majā quetiupar̄ majū ya wiip̄ cū neásuparā. Mai, ti
 wiire merē āñuparā Moisés ānac̄ cū caroticūrīq̄ūērē

cajūgobueri majā, bairi aperā judío majā cabūtoa camasírā cūā, ti ñamirē caneñaetaatana. ⁵⁸ Bairi Jesure ti wiipx na caneátó, Pedro pñame yoajñurōpñ na ññasayupx. Bairo ti wiire na cajāāetaro bero, Pedro cūā etayupx ti wii macā yepa majūpñ. Bairi ti yepa ēñotaricarore jāāetari, templo coteri majā guardia mena ruiyupx, “¿Dope bairo Jesure cū na áti yaparo jorāati?” ĩgñ.

⁵⁹ Bairi ti wii pupearx sacerdote majā quetiuparā, bairi nipetiro Junta Suprema macāāna mena Jesús cū cayasiro boyuparā. Bairi, “¿di wāme carorije cū ásupari?” āmeo ĩ macāñuparā na majū. “¿Dope bairo cū caátaje wapa cū marí pajīārotiyati?” ⁶⁰ Bairo āmeo ĩmacāmirācūā, dope bairo cū caátaje wapa cū na capajīārotimasīpeere bócaesuparā. Camasā capāārā Jesús cū caírīqūērē na caītonetōmiatācūārē, dope bairo cū caírīqūērē wapa cū na capajīārotimasīpeere bócaesuparā. Cabero aperā caītorā pñgarā atore bairo na ĩñuparā:

⁶¹ —Āni Jesús, cū caírīqūērē jāā tūgowñ. Bairo ĩwī: “Dios ya wii templore yñ rocacōāgñ. Bairo áti yaparori, itia rñmñ bero yñ pñame yñ wasoanucōgñ tunu ape wii yñ camasírījē mena,” ĩwī Jesús —qūī bñsñjāñuparā.

⁶² Bairo na caīquetibñjro tūgo, sumo sacerdote pñame wāmñncārī atore bairo qūīñupñ Jesure:

—¿Mñna mee mñrē na ĩñati? Roro mñrē na caībñsmiatācūārē, ¿nopēī narē mñ yñetiyati? —qūī jēniñañupñ Jesure.

⁶³ Jesús pñame cū yñeticōāñupñ. Bairo cū cayueto ĩña, atore bairo qūīñmoñupñ tunu sumo sacerdote Jesure:

—Dios, tocānacā rñmñ cañnicōāñinucūñ, cū carotiro mena mñ yñ quetibñjñ rotiya jāārē: ¿Cariapea, Mesías, Dios macñ majū mñ āniñati?

⁶⁴ Bairo cū caīrō, atore bairo qūīñupñ Jesús:

—Mñ caīrōrēā bairo cūā yñ āniña. Tunu bairoa āme beroaca Nipetiro Carotimasī tñpñ cariape nūgōārē yñ caruiro mñjāā ĩñamūgōjogarā. Bairi tunu oco poa buseri watoapñ ati yepare acū yñ caruiatō cūārē mñjāā ĩñamūgōjogarā —qūīñupñ Jesús sumo sacerdote.

⁶⁵ Bairo cū caīrō tūgo, sumo sacerdote pñame cū yaro jutirore tūgāworocacōā joyupñ. Bairo átiri:

—¡Roro majū ĩcōāñami Diore, bairo cū caīata! Roro cū caírīqūērē marīrē caquetibñjnemoparārē na marí macāñmoetigarā. Merē marí majūpñ marí tūgo yaparoya roro cū caírījērē —ññupñ.

⁶⁶ Bairi, “¿Dope bairo cū marí ānaati?” na ĩñupñ sumo sacerdote cū ya wiire caneñaatíatanarē. Bairo cū caīrō, to macāāna pñame bairo ĩñuparā:

—Roro cū caírījē wapa cū marí pajīā rocarotigarā.

⁶⁷ ĩ yaparo, Jesús riapérñ cū ñco eyotuyuparā. Bairi tunu cū bapuyuparā. Aperā tunu cū caapeere jutii asero mena jiyabiatori, cū riapére cū payuparā.

⁶⁸ Bairo átiri, qūī jēniñañuparā:

—Mñ, Dios cū cajox ānirī mñ camasírījē jūgori jāā quetibñjñya: ¿Noa āmerē mñrē na paayati? —qūī epeyuparā to macāāna Jesure.

Pedro niega conocer a Jesús

(Mr 14.66-72; Lc 22.56-62; Jn 18.15-18, 25-27)

⁶⁹ Bairo na cabaiāno, Pedro pñame ti wii macā yepa majūrē ruiyupñ. Bairo cū caruiro, ĩcāō paabojari majōco pñame cñtñ etari bairo qūīñupñ:

—Mñ cūā, Jesús, Galilea yepa macāācñ mena mñ āñesēāwñ. Cūā mñ ācñ.

⁷⁰ Pedro pñame ĩtoñ, nipetiro to macāāna na catñgoro cō ĩñupñ:

—Yñ masīētīña. ¿Ñe ũnierē yñ mñ jēniñañati? Cñ yñ masīētīña Jesure.

⁷¹ Bairo cō ĩ yaparo yua, ti yepa ēñotarica jope tñpñ ásúpñ Pedro. Topñ cū caetanucārō, apeo carōmio Pedroe qūīñarī atore bairo na ĩñupñ cōtñ cañnarē:

—Āni cūā Jesús, Nazaret macāācñ mena cabapacñtinucūatācñ ācñmi.

⁷² Pedro pñame cō ĩñupñ:

—¡Dios mena ñiña! ¡Cñ yñ masīētīmajūcōāña Jesure!

⁷³ Cabero tunu to macāāna Pedrotñ etari bairo qūīñuparā:

—Bairo ĩcūñ miña, mñ, Jesús mena macāācñ majū mñ āniña. Mñ cabñsñrijepñ cūā Galilea macāāna na cabñsñrore bairo mñ bñsñya. Bairi na mena macāācñ mñ āniña.

⁷⁴ Bairo na caīrō tūgo, Pedro pñame na ĩñupñ:

—¡Tame, cariape Dios mena mñjāārē ñiña!

Netōjāñurō merē mñjāārē, “Cñ yñ masīētīña,” mñjāā ñimiñajā —na ĩñupñ.

Bairo Pedro cū caītoāñipañ, ĩcāñ ābocñ piiyupñ.

⁷⁵ Bairo cū capiuro, Pedro pñame tūgoña bocayupñ Jesús cū cū caīatajere. “Pedro, āmeacā ābocñ cū capiiparo jūgoye itiani, ‘Cñ yñ masīētīña Jesure,’ yñ mitogñ,” cū caīatajere tūgoña bocayupñ. Bairo tūgoña bocari yua, wíticoásúpñ macārñ. Topñ yua, tūgoña yapapuari bñtioro otiyupñ Pedro.

Jesús es entregado a Pilato

(Mr 15.1; Lc 23.1-2; Jn 18.28-32)

27 Bairo ti ñami cabusuetaro, nipetirā sacerdote majā quetiuparā, bairi aperā judío majā cabūtoa camasírā cūā ĩcārō mena tūgoñarī Roma macāāna Jesure cū na capajīārotipeere āmeo ĩ bñsñyuparā na majū. ² Bairo ĩbñsñ yaparo yua, Jesús wāmorīrē jiyarotiyuparā. Áti yaparo, cū neásúparā Pilato cawāñmecñ tñpñ. Pilato pñame Roma macāāna, Israel yepare caēmarīcārā ti yepare na caroticūrīcñ gobernador majū āñupñ.

La muerte de Judas

³ Mai, Judas, Jesure caībñsñjāñbuitirocaatācñ pñame Jesure na capajīāgaro ĩñarī, tūgoña yapapuyupñ roro cū caātiatajere. Bairo tūgoña yapapuari treinta mone-da plata tiirire na tunuojoyupñ fariseo majā quetiuparā, bairi judío majā cabūtoa camasírārē. ⁴ Alore bairo na ĩñupñ:

—Ñe ũnie cabuicæpeire qũĩ bæsujãbuitirocau, roro majũ Dios mena yu átiaræ, bairo ácsæ —na ãñupũ Judas.

Bairo cẽ caĩmiatacũãrẽ, fariseo quetiuparãjãã pæame cẽ yæsuparã:

—Jããrã, ñe wapa maa. ¡Mæ majũã mæ baitũgoñaña ti wãmerẽ! —qũĩñuparã.

⁵ Judas pæame na caĩrõ tũgo, tie moneda tiirire ti wii templo wiipære wecũrecõãñupũ. Bairo áti yaparo, acoásupæ, cẽ majũã pajĩayasiácú. Bairo yua, cẽ majũã cẽ wãmæarẽ jiyatubiyori pajĩayasiacoasupæ.

⁶ Sacerdote majã quetiuparã pæame Judas moneda tiiri cẽ cawẽcũrerijere jeri, bairo ãmeo ãñuparã na majũ:

—Atie moneda tiiri caũmæãrẽ marĩ capajĩãrocarotiataje wapa niña. Bairo cabairoi, ati wii templo macãã pata Dios rocapatare marĩ jããnemomasĩẽna —ãmeo ãñuparã na majũ.

⁷ Bairo ãmeo ãrĩ, jĩcãrõ mena tũgoñañuparã. Jĩcã yepa Campo del Alfarero cawãmecũti yepare wapatirotiuparã tie dinero mena, ape yeparæ caatiatana, marĩ ya macãpæ cariyasirã na rupæri ãnajẽrẽ topæ na cayareparore bairo ãrã. ⁸ Bairo camasã nipetiro bairo na caátajere tũgori, ti yepare Riĩ Yepa wãmeticõã ninucũñama, ãme rãmæĩrẽ cẽãrẽ. ⁹ Bairo profeta Jeremías ãnacũ Dios bæsũrica tutipæ cẽ caĩquetibũju jũgoyeticũĩcãrõrẽ bairo baietayuparo. Bairo ã quetibũju jũgoyeticũñãñupĩ Jeremías: “Bairi tie moneda, treinta tiiri majũrẽ, israelita majã ‘Tocãrõã wapa borotiya,’ na caĩrĩjẽrẽ neágarãma. ¹⁰ Bairo tiere jeátĩ yua, ‘Alfarero’ na caĩrĩ yepare wapatigarãma, tie dinero mena marĩ Quetiupæ cẽ caĩquetibũjucũĩcãrõrẽ bairo,” ãñupĩ.

Jesús ante Pilato

(Mr 15.2-5; Lc 23.3-5; Jn 18.33-38)

¹¹ Bairo Jesure cẽ neásuparã fariseo majã Pilato gobernador tæpæ. Cẽ pæame na caĩbæsũpairijere tũgoæ, bairo qũĩ jẽniñañupũ Jesure:

—¿Mæa, judío majã Quetiupæ Rey mæ ãniñati?

Bairo cẽ caĩrõ, Jesús pæame qũĩñupũ:

—Mæ caĩrõrẽã bairo yu baiya.

¹² Bairo fariseo majã quetiuparã, bairi cabũtoa camasĩrã mena Jesure nemojãñurõ cẽ na cabæsujã nemomiatacũãrẽ, Jesús pæame na yæsupæ. ¹³ Bairo narẽ cẽ cayæto ãña yua, Pilato pæame atore bairo qũĩ jẽniñañupũ Jesure:

—¿Capee mæãrẽ roro na caĩrĩjẽrẽ mæ tũgoetiyati?

¹⁴ Jesús pæame bairo cẽ caĩrõ tũgomicũã, jĩcã wãmeacã ũno cẽ yæsupæ. Bairo cẽ cayæto ãña, bũtioro Pilato gobernador quetiupæ pæame tũgocõã maniásupæ.

Jesús es sentenciado a muerte

(Mr 15.6-20; Lc 23.13-25; Jn 18.38-19.16)

¹⁵ Mai, tocãnacã Pascua bose rãmæ caãno, Pilato pæame wiyonucũñupũ jĩcãũ preso jorica wii macããcũrẽ, judío majã na caboure. ¹⁶ Bairo tipæ caãno romano majã preso na cajoricæ ãñupũ jĩcãũ, Jesús Barrabás cawãmecũcæ, judío majã nipetirã na camasĩ

pæame. ¹⁷ Bairo Pilato pæame to macããna na caneña-poro ãñaæ, atore bairo na ã jẽniñañupũ:

—¿Ni pæamerẽ yu cawiyoro mæjãã boyati? ¿Jesús Barrabás, o Jesús, “Mesías” mæjãã caĩwãmetinucũũrẽ? —na ã jẽniñañupũ.

¹⁸ Masĩcõãmiñupũ Pilato Jesure qũĩñatutiri cẽ cayasiro na cabotũgoñañjẽrẽ.

¹⁹ Apeyera tunu Pilato ãñabesei cẽ caruiropæ cẽ caruiro, cẽ næmo pæame atore bairo qũĩ joyuro: “Cẽ, dise rorije caãpeire roro cẽ átirotieticõãña. ãme ñami yu caqũẽgueropæ popiye yu tũgoñaarũ roro cũrẽ na caátipeere,” qũĩ joyuro.

²⁰ Bairo Pilato Jesure cẽ cawiyogamiatacũãrẽ, sacerdote majã quetiuparã, bairi cabũtoa camasĩrã cũã bairo boesuparã. Na pæame yasiroaca camasã natæ caãnarẽ atore bairo na ã rotiyuparã: “Barrabãre, Pilato cẽ cawiyoro jãã boya. Jesús pæamerẽ cẽ pajĩãrotiya,” na ãbæsæ awajarotiyuparã. ²¹ Bairo gobernador Pilato pæame atore bairo na ã jẽniñañemoñupũ tunu:

—¿Ni pæamerẽ yu cawiyoro mæjãã boyati?

Bairo cẽ caĩjẽniñaarõ, bairo qũĩñuparã:

—¿Barrabás roquere cẽ mæ cawiyoro jãã boya!

²² Bairo na caĩrõ, Pilato pæame bairo na ã jẽniñañemoñupũ tunu:

—Bairi Jesús, Mesías cawãmecũcære, ¿dope yu caáto mæjãã boyati?

Bairo cẽ caĩjẽniñaarõ, bairo qũĩñuparã:

—¿Yucæpãĩræ cẽ papuaturotiya!

²³ Tunu na ãnemoñupũ Pilato:

—¿Nopẽĩrã yucæpãĩræ cẽ yu capuaturotiro mæjãã boyati? ¿Dise ũnie carorije cẽ ásupari?

Bairo cẽ caĩjẽniñamiatacũãrẽ:

—¿Yucæpãĩræ cẽ papuaturotiya! —jĩrãã bũtioro jãñurĩ ã awajanemoñuparã.

²⁴ Bairo roro na caátigarije ãñarĩ, “Dope bairo na yu quetibũjnetõmasĩcẽ,” ã tũgoñañupũ Pilato. Bairo ã tũgoñaarĩ cẽ paabojari majõcære ocoræ cẽ neatĩ rotiyupæ, camasã yu cawãmo coserijere na ãñaáto ã. Bairo áti yaparo yua, atore bairo na ãñupũ Pilato nipe-tiro camasãrẽ:

—Bairo yu wãmorĩrẽ yu cacoserije jũgori mæjããrẽ ñiñoña, yua, ñe yu buicæperiya ãni cẽ cariarije. Mæjãã yaye wapa rotie roque niña.

²⁵ Bairo cẽ caĩrõ tũgo, atore bairo qũĩ yæyuparã to macããna:

—¿Ñugaro, jãã, jãã pũnaa cũã yaye wapa rotie jeto jũgori cẽ mæ pajĩãrotigæ! —qũĩñuparã.

²⁶ Bairo na caĩrõ tũgo, Pilato Barrabãre cẽ wiy-otiyupæ. Bairo áti yaparo, Jesure wecæ asero wẽẽrĩ mena cẽ baperotiyupæ. Bairo cẽ na caáti yaparoro, na nuniñupũ, Jesure yucæpãĩræ cẽ na capuaturuparore bairo ã yua.

²⁷ Gobernador cẽ carotirã soldaua pæame Jesure cẽ neásuparã pretorio cawãmecũti wii macã yepa reco-macãpæ. Topæ etarã, na baparãrẽ na piineñoñuparã, Jesure roro cẽ átiepegarã. ²⁸ Bairo neña yaparo, cẽ jutirore weri, apero cajũãrõ, quetiupæ rey cẽ cajãñaarõ ũnorẽ cẽ jããñuparã. ²⁹ Áti yaparo, quetiupæ rey coro-

na cū capesari beto ūnorē cū pesáto írā, pota wēerī mena juarica betore cū r̄p̄oap̄ peoyuparā. Tunu bairoa, quetiup̄a rey wāmoc̄tac̄ ūnorē cū ñeáto í eperā, yuc̄acarē cū wāmo cariape n̄gōāp̄ cū cū-gorotiyuparā. Bairo áticōā yua, cūrē quetiup̄a re jēnirārē bairo na r̄p̄opaturī mena c̄t̄ etanumurī bairo q̄i boyeti epeyuparā:

—¡Cū ānicōā ninucūáto āni judío majā Quetiup̄a Rey tocānacā r̄m̄ua! —q̄i boyeti epeyuparā soldaua Jesure.

³⁰ Bairo áticōā, cū ūcoo eyotuepeyuparā. Tunu bairoa cū yuc̄acarē nerī, cū r̄p̄oare payuparā. ³¹ Bairo Jesure roro cū átiepe yaparo yua, cūrē na cajāatajere cū tuweneñuparā. Cū jutii majū p̄amerē cū jāñuparā tunu. Bairo áti yaparo, cū neásuparā, yuc̄p̄āīp̄ cū papuaturáná.

Jesús es crucificado

(Mr 15.21-32; Lc 23.26-43; Jn 19.17-27)

³² Bairo áná, bócaetayuparā j̄icā cū cām̄, Simón cawāmec̄c̄, Cirene yepa macāc̄c̄rē. Bairo Simorē bócaetari cū p̄sarotiyuparā, Jesús yuc̄p̄āīp̄.

³³ Bairo áti yua, Gólgota burop̄ etayuparā. (Gólgota ígaro, “La Calavera” o “R̄p̄oa coro buro” ígaro ñña.)

³⁴ Bairo etarā, ūse ocore, mirra b̄ūrije cabairije ūnie mena asuyariquere Jesure cū t̄iāmiñuparā. Jesús p̄ame tiere etiñarī etigaesup̄.

³⁵ Bairi soldaua yuc̄p̄āīp̄ Jesure cū papuatu n̄cōrī bero, número tiirire āmeo wēnuniñuparā. Bairo átiri, na majū masīñuparā Jesús jutii ānajērē canep̄a re.

³⁶ Bairo áti yaparo, top̄ ruiri, Jesure q̄iñña coteyuparā.

³⁷ Tunu bairoa Jesús r̄p̄oa buire yuc̄p̄āī woaturi-capāīrē papuatuyparā, Jesure na cū capāīr̄otirique wapare nipetiro camasā na ñña joroque írā. Tipāīrē atore bairo í woaturique tusayuparo: *ÁNI, JUDÍO MAJĀ QUETIUPĀH REY NIÑAMI*, ír̄q̄ī tusayuparo.

³⁸ Bairi Jesús mena yuc̄p̄āīp̄ papuatureyuparā p̄garā cām̄ua jerutiri majārē. J̄icā cariape n̄gōāp̄, apeí caācō n̄gōārē na papuatuyparā. ³⁹ Bairo yuc̄p̄āīp̄ papuaturic̄ Jesús cū caāno yua, camasā canetōánucūrā p̄ame Jesure q̄iñña aena, na r̄p̄oare yureyuparā. ⁴⁰ Roro majū atore bairo q̄iññuparā:

—¡M̄, templo wiire roca yaparori, itia r̄m̄ bero ape wii cawāma wiire caq̄ēnomasīgā ānirī, m̄ majūā netōñña! ¡Dios Mac̄ majū m̄ caāmata, yuc̄p̄āīp̄ ānemic̄, ator̄ ruíasá! —q̄i epeyuparā to macāāna cañnetōánucūrā p̄ame.

⁴¹ Torea bairo q̄i epeyuparā sacerdote majā quetiuparā, bairi Moisés ānac̄ cū caroticūr̄i q̄iññerē caj̄gobueri majā, bairi cab̄toa camasīrā cū. Atore bairo q̄iññuparā:

⁴² —Aperārē na netōp̄i. Bairo na netōmic̄, āmerē cū majūā netōmasīññami. Israel yepare quetiup̄a rey majū cariapea cū caāmata, ¡cū majūā cū camasīññe mena atore ruiat̄ibujiōmi! Bairo cū caruiapáta, cariape marī t̄gogorā. ⁴³ Dios mena t̄goḡatutuaric̄mi. Bairi Dios p̄ame cariapea cūrē cū camaiata, cūrē cū

netōḡomi. “Dios mac̄ ȳ āniña,” marī íwī —q̄i epeyuparā sacerdote quetiuparāññā Jesure.

⁴⁴ Bairi jerutiri majā, Jesús mena na capapuatatana cūā tore bairo roro q̄iññuparā.

Muerte de Jesús

(Mr 15.33-41; Lc 23.44-49; Jn 19.28-30)

⁴⁵ Merē yua, pasaribota caāno, caāno t̄saroa naitīā-coap̄ ati yepa nipetirop̄. Yoaro naitīāw̄. Ñamicā, tres de la tarde caāno majū tunu busuw̄. ⁴⁶ Tip̄a caāno, Jesús p̄ame b̄s̄rique tutuaro mena atore bairo ññup̄: “Elí, Elí, ¿lema sabactani?” (Ti wāme p̄ame írā, “Ȳ Pac̄ Dios, ȳ Pac̄ Dios, ¿nop̄ē ȳ m̄ awayocoáti?” ígaro ñña.)

⁴⁷ Bairo cū caīrō t̄go, to macāāna p̄ame bairo āmeo ññuparā na majū:

—¡Jā, t̄goñjate! Āni Jesús, profeta Elías ānac̄rē cū pii ññami.

⁴⁸ Ícōā yua, na mena macāāc̄ j̄icā carupajitia mena ūse oco, caj̄ḡēatajere yosene ásup̄. Bairo átícōā, yuc̄ yapap̄ ti jitiare jiyaturi, tiere cū ñum̄gō joyup̄, cū etiáto, í. ⁴⁹ Bairo cū caāto ñña, aperā c̄t̄ macāāna p̄ame bairo q̄iññuparā:

—Bairo ápericōāñña mai. Cū caīr̄j̄erē t̄gori, ¿Elías ānac̄ cū cū netōñ acúati? Marī ññacoteroa mai —q̄iññuparā.

⁵⁰ Jesús p̄ame b̄s̄rique tutuaro mena í wisiot̄sa, riacoásup̄ yua. ⁵¹ Tip̄a caāno, templo wii ar̄are ēñotaricarico jutii asero carecomac̄ woocōā ruiásup̄aro. Yepa cūā b̄tioro yuguíw̄. Ētā rupa cūā waticóap̄ tie majūā. ⁵² Camasā cariaricarā na cayarica opee cūā to majūā p̄ācoásup̄aro. Bairo p̄ācoā yua, cariaricarā, Dios yarā p̄ame tunu catitunucōāma. ⁵³ Bairo bairā, witicóamá, Jesús cariacomiat̄c̄ tunu cū catinemorō bero. Tocārōā Jerusalén caroa macārē etari j̄āw̄ yua. Bairo capāārā camasā cūā ti macārē na caānorē ññaw̄.

⁵⁴ Bairi soldaua quetiup̄a capitán, bairi cū ūm̄ua Jesure caññacoterā cūā yepa cayuguirijere, bairi nipe-tiro tie cabairijere ññarā, b̄tioro uwiri atore bairo āmeo ññuparā:

—¡Cariapea āni, Jesús, Dios Mac̄ majū nimip̄!

⁵⁵ Bairi Jesure caj̄at̄inemor̄cārā carōmia capāārā, Galileap̄ Jesure cabapac̄tiat̄atana p̄ame j̄ōp̄ā turari q̄iññacōā nuc̄ñuparā. ⁵⁶ J̄icā na mena macāācō āñupō María Magdalena cawāmec̄co. Apeo, María, Santiago bairi José paco āñupō. Apeo Zebedeo p̄naa paco āñupō.

Jesús es sepultado

(Mr 15.42-47; Lc 23.50-56; Jn 19.38-42)

⁵⁷ Bairo ti r̄m̄ canaioat̄ip̄ caāno José cawāmec̄c̄, Arimatea macā macāāc̄ etayup̄. Cū p̄ame paio apeyere cac̄goḡ āmi. Tunu bairoa Jesús yaye b̄s̄riquere cat̄goḡsā āmi. ⁵⁸ Bairi yua, Pilato t̄p̄r̄ átí, Jesús rup̄ari ānajērē yarocaḡ, cū jēniásup̄. Pilato p̄ame bairo cū caññer̄ t̄go, “J̄a” í, Jesús rup̄ari ānajērē cū ūm̄arē Josere ruio rotiyup̄. ⁵⁹ Bairo

cū caīrō bero, José p̄ame Jesús rupāri ānajērē lino jutii asero, caugueri mani asero mena cū ūmañup̄. ⁶⁰ Bairo átiri bero, cawāma ūtā ope, na cayesearca oper̄p̄ Jesús rupāri ānajērē cūñup̄. Áti yaparo, ūtāp̄āi mena ti opere tubiatoyup̄. Bairo tubiato yaparo, acoásup̄ José. ⁶¹ Bairo José cū caámiaacūārē, María Magdalena bairi apeo María cawāmec̄co cūā top̄ tuari Jesure cū carocatato riape ruicōāñuparā.

La guardia ante el sepulcro de Jesús

⁶² Bairo ti r̄m̄p̄ bero, yerijārīcā r̄m̄p̄ p̄amerē sacerdote majā quetiuparā, bairi fariseo majā mena jīcārō t̄ñi ásúparā Pilato t̄p̄p̄. ⁶³ Bairo c̄t̄p̄ eta, atore bairi q̄ñīñuparā:

—Jāā Quetiup̄p̄, jāā t̄goñabocaap̄p̄ Jesús, caītopai ānac̄ cū caīrīq̄ñērē. “Cariacoatap̄p̄ nimic̄ā, itia r̄m̄p̄ bero ȳp̄ catiḡp̄ tunu,” jāā ĩtowī. ⁶⁴ Bairi atore bairi m̄p̄ caáto ñuña: M̄p̄ ūm̄p̄arē cū ānac̄ rupāri na cacūrocaatapāp̄re itia r̄m̄p̄ majū na coterotiya, Jesús cū cabuerā ñamip̄p̄ yasiori cū rupāp̄ ānajērē na caneruti-etiparore bairi ĩrā. Bairo cū cabuerā bairi na caápata, cabero camasārē, “Merē catiupi,” na ĩtobujiorāma. Bairo na caītoata, j̄ōp̄ame roro baibujioro cū caītoj̄p̄-gorique netōjāñurō ati yepap̄p̄re —q̄ñīñuparā sacerdote quetiuparājāā Pilatore.

⁶⁵ Pilato p̄ame bairi na ĩñup̄p̄:

—Ānoa soldauare na neánāja. Cū ānac̄ūrē na carocaatapāp̄re caroaro m̄p̄jāā carotiro cārō na coteáto —na ĩñup̄p̄.

⁶⁶ Bairo cū caīrō t̄go, sacerdote quetiuparājāā acoásúparā Jesús rupāri ānajērē na cacūrocaatapāp̄p̄. Top̄p̄ etarā, ūtā, capairi tii na catubiatori tii buire caroaro j̄gobiacōāñuparā, “Aperā na capāata, marī ĩñamasībujiorā,” ĩrā. Bairo átiri, soldauare na cūñuparā.

La resurrección de Jesús

(Mr 16.1-8; Lc 24.1-12; Jn 20.1-10)

28 Cabero yerijārīcā r̄m̄p̄ bero macā r̄m̄p̄, cabusuripāp̄aca caño, ape semana cañi j̄gori r̄m̄p̄ majū, María Magdalena, bairi apeo María cawāmec̄co mena Jesús rupāri ānajērē na cacūrocaatapāp̄p̄ ĩñarásúparā. ² Bairo na caátó, jīcāñ̄ ángel, Diot̄p̄ caatíatap̄p̄ p̄ame ruietayup̄. Bairo cū carui-etaro yua, yepa b̄tioro majū yuguiyuparo. Bairo cabairo, ángel p̄ame Jesús rupāri ānajērē na cacūrocaatapāp̄re etan̄p̄cāñup̄p̄. Bairo etan̄p̄cā yua, ti opere na cabiaatatiire tunerocacōāñup̄p̄. Bairo áti yaparo, ti ūtā tii buire ruiyup̄. ³ Ángel p̄ame asiyajāñūñup̄p̄, b̄p̄ro cū cayaberijere bairi. Cū jutii cūā cabotirije nieve cabauore bairi bauyuparo. ⁴ Bairi soldaua, bairi cū cabairo ĩña yua, nanarī b̄tioro cū uwiyuparā. Caria-coatanarē bairi baicūmucoasuparā. ⁵ Bairo na cabaiāno, ángel p̄ame carōmia top̄p̄ caīñarā etarārē atore bairi na ĩñup̄p̄:

—M̄p̄jāā, uwieticōāña. Ȳp̄ masīña m̄p̄jāā caátigarijere. Jesús yucp̄āp̄ri na capapuaturocamiatap̄p̄re q̄ñīñagarā m̄p̄jāā baiya. ⁶ Atope maniñami. Merē cati-

coami tunu, m̄p̄jāārē cū caīquetib̄p̄p̄ j̄goyet-icūrīcārōrē bairi. Atop̄p̄ asá mai. ĩñañijate cūrē na cacūmiatore. Catiri, atore maniñami. ⁷ Bairo ĩña yaparori bero, tunu ánāja macāp̄. Cū cabuerārē atore bairi na quetib̄p̄p̄rājā: “Merē caticuupi Jesús. Bairi m̄p̄jāā j̄goye Galilea yepap̄p̄ áḡmi. Top̄p̄ m̄p̄jāā coteḡmi,” na ĩ quetib̄p̄p̄rājā. Bairo na camasīpeere ȳp̄ quetib̄p̄p̄ atíap̄p̄ —na ĩ quetib̄p̄p̄yup̄p̄ ángel María Magdalenajāārē.

⁸ Bairo cū caīquetib̄p̄p̄ t̄go, carōmia p̄ame yoaro mee acoásúparā. Uwirā, bairi tunu tie quetire t̄p̄-ḡp̄seanirī at̄p̄coásúpa, jāā, Jesús cū cabuerārē quetib̄p̄p̄rāná. ⁹ Bairo na caátó, Jesús p̄ame na j̄goye buiaetayup̄p̄. Bairo buiaetari yua, caroaro mena na j̄ñiñup̄p̄. Bairo cū caīrō t̄go, carōmia p̄ame c̄t̄p̄ na r̄p̄opaturi mena etanumurī cū r̄p̄opire p̄āñarī ūp̄ñuparā, b̄tioro q̄ñīroarā. ¹⁰ Bairo na caáto, atore bairi na ĩñup̄p̄ Jesús:

—Ȳp̄ uwieticōāña. Ȳp̄ bairārē bairi cañarē atore bairi na ĩ quetib̄p̄p̄rājā: “Galilea yepap̄p̄ ánāja. Top̄p̄ Jesure cū m̄p̄jāā ĩñagarā,” na ĩ quetib̄p̄p̄rājā —na ĩñup̄p̄ Jesús.

Lo que contaron los soldados

¹¹ Bairo carōmia na caátoye, Jesús rupāri ānajērē cacotemiatana jīcāārā na mena macāña macāp̄p̄ etayuparā. Etarā yua, sacerdote majā quetiuparārē na quetib̄p̄p̄yuparā nipetiro narē cabaiatajere. ¹² Bairo na caquetib̄p̄p̄ t̄gorā, sacerdote majā p̄ame ásúparā cab̄toa camasīrā t̄p̄p̄ jīcārōrē bairi na cat̄goñaparore bairi ĩrā. Bairo na mena b̄s̄p̄ yaparo yua, soldauare paio dinerore na nuniñuparā. ¹³ Bairo na nuni yua, atore bairi na ĩñuparā:

—Atope bairi m̄p̄jāā cabaiatajere camasārē na m̄p̄jāā ĩ quetib̄p̄p̄garā: “Jāā cānicoaup̄. Bairo jāā cacānitoye, Jesús cū cabuerā p̄ame atí, cū ānac̄ rupāp̄re yajacūp̄p̄,” m̄p̄jāā ĩgarā. ¹⁴ Tunu bairoa quetiup̄p̄ gobernador bairi m̄p̄jāā cacāniatajere cū cat̄goata, jāā p̄ame popiye baio joroque m̄p̄jāārē cū caátipeere jāā ĩñotabojagarā —na ĩ quetib̄p̄p̄yuparā sacerdote majā quetiuparājāā soldauare.

¹⁵ Bairo na caīrō t̄go, soldaua p̄ame, “Jāp̄” ĩ, dinerore jeyuparā. Bairi sacerdotea quetiuparā narē na caīrotirorea bairi quetib̄p̄p̄ batoyuparā camasārē. Bairi ati r̄m̄p̄rī cūārē torea bairi jeto āmeo quetib̄p̄p̄cōā ninucūñama judío majā.

El encargo de Jesús a los discípulos

(Mr 16.14-18; Lc 24.36-49; Jn 20.19-23)

¹⁶ Bairi yua, jāā, Jesús cū cabuerā, p̄ga wāmo peti r̄p̄ore jīcā p̄ñirō cānacāñ̄ majū caña jāā áp̄ Galilea yepap̄p̄. Top̄p̄ etarā, ūtāñ̄, Jesús jāārē cū caī-quetib̄p̄p̄ric̄p̄ majū cū jāā bocaetaw̄p̄. ¹⁷ Bairo q̄ñīña yua, jāā r̄p̄opaturi mena etanumurī cūrē jāā ĩroaw̄p̄. Mai, jīcāārā jāā mena macāña, “Jesús catiri niñami,” ĩ masīēma. ¹⁸ Bairo jāā cabairo, Jesús p̄ame jāāt̄p̄ etari, atore bairi jāā ĩwī:

—Marí Pacu Dios yu joyami tocānacā wāme rotimasīrīqũērē. Ʋm̄recóo, bairi ati yepa cūā rotimasīrīqũērē yu joyami. ¹⁹ Bairi camasā tocānacā poari macāānarē noo na caānopu yu yaye quetire na quetibuj̄ n̄esēārájá, na cūā yu yaye quetire na catūgousaparore bairo írā. Bairo na catūgousaro, na m̄jāā bautizagarā. Marí Pacu Dios ya wāme mena, yu, cū macū ya wāme mena, bairi tunu Espíritu Santo ya

wāme írī mena na m̄jāā bautizagarā. ²⁰ Tunu bairoa m̄jāārē yu caátiroticūrīqũē nipetirijere na quetibuj̄netōōña, na cūā tiere na catūgousaparore bairo írā. Ʋna, m̄jāārē yu aweyoetigu. M̄jāā mena yu ānicōā ninucūgu tocānacā r̄m̄, ati Ʋm̄recóo capetiropu —jāā ĩcūwī Jesús, jāā, cū cabuerārē. Tocārōā ñiña.

SAN MARCOS

Juan el Bautista en el desierto

(Mt 3.1-12; Lc 3.1-9, 15-17; Jn 1.19-28)

1 Cañijëgoripaɾɾa Jesucristo, Dios macë ati yeparɾ cë caátianajërë marí tÿgoroa mai. Caroa queti niña. ² Atore bairo í woatu quetibɿɿ cÿñañupí profeta Isaías ãnacë Dios cë macÿrë cë caíríqÿë:

“Mɿ, yɿ cajopaɾ, ti yeparɾ mɿ cabuiaparo jÿgoye, apeire cë yɿ qÿënoroti jojÿgogɿ.

Camasã mɿ yaye quetire na tÿgoɿsaáto í, apeire yɿ qÿënoroti jojÿgogɿ.

³ Bairo ígɿmi jÿcãÿ desierto, cayucɿmanopɿ cañnicõãniatacɿ:

‘Marí Quetiupɿ yoaro mee etagɿmi.

Torena, caroaro cariape ãnicoteya.

Camasã na quetiupɿ cë caetaparo jÿgoye cë caatipawãrë na caqÿënoyurore bairo cë qÿënoyuya mɿjãã cÿã,”

Í woatu quetibɿɿyayupi Isaías ãnacë Juan cë caíquetibɿɿpeere.

⁴ Bairo cayoato bero Juan ãnacë, camasãrë oco mena cabautizaricɿ ɾɿame etayupɿ desierto cayucɿmanopɿ. To macããna cë yaye quetire catÿgorã etarãrë atore bairo na í quetibɿɿyupɿ: “Tÿgoña qÿënoña roro mɿjãã caátianierë. Tie mɿjãã cabairijere cë tÿgoña jëniña mɿjãã majÿ Diore. Tunu bairoa cabautizarotiparã mɿjãã ãniña. Bairo mɿjãã caáto, mɿjãã netõgɿmi Dios,” na íñupÿ Juan to macããnarë. ⁵ Bairo cë cabaiãno, jÿãtɿɿ asúparã camasã capããrã. Judea yepa macããna, bairi Jerusalén macã macããna cÿã, nipetiro camasã jÿãtɿɿ asúparã. Juan yaye quetibɿɿriquerë tÿgogarã cÿtɿ asúparã. Bairo cë caíquetibɿɿero tÿgorã, roro na caátajere tÿgoña yapapuari Dios mena bɿsɿnetõñuparã. Bairo na caáto íña, oco mena na bautizayupɿ. Catÿgoɿsarãrë ria Jordán cawãmecɿtiyapɿ na bautizanucÿñupÿ Juan.

⁶ Juan ɾɿame waibɿcɿ camello cawãmecɿcɿ asero mena jutiuro qÿënorí jãñañupÿ. Tunu bairo waibɿcɿ aserowë mena cë jutiurore ñujãã tÿgãbiyori jutii jãñañupÿ. Bairi tunu ɿgarique cɿsupɿ Juan yeseroare bairã caãnarë. Beroa oco cÿãrë etinucÿñupÿ. ⁷ Bairo í quetibɿɿyupɿ Juan nipetiro camasã catÿgorã etarãrë: “Yɿ paarique niña mɿjããrë oco mena yɿ cabautizarije. Yɿ paarique to cañumiatacÿãrë, yɿ bero caetaɿ cë capaarije ɾɿame ñunetõgaro. Cë roque Espiritu Santore jõmasígɿmi camasãɾɿe. Tunu bairoa camasã roro na catÿgoñaríjërë na wasoao joroque na átigɿmi. Cë roque yɿ netõrõ cañimajÿñ nigɿmi. Bairi yɿ ɾɿame

jÿcãrõ tÿni yɿ átipeyo masíëttíña,” na í quetibɿɿyupɿ Juan catÿgorã etarãrë.

Jesús es bautizado

(Mt 3.13-17; Lc 3.21-22)

⁹ Cabero Jesús Nazaret de Galilea macããcë ti macã cañniatacɿ Juan tãre etayupɿ. Bairo cë caetaro, Jesús cÿãrë cë bautizayupɿ Juan, Rio Jordán cawãmecɿtiyapɿ. ¹⁰ Bairo Jesure cë cabautizaro bero, Jesús ɾɿame petapɿ maanɿcãñupÿ. Bairo maanɿcã yua, jõbuiɿ ñamɿgõjoyupɿ. Bairo cë caíñajoro, jicoquei ɿmɿrecóo ɾɿame ɾãñɿcãcoasuparo. Bairo cabairo, Espiritu Santo, Dios Yeri majÿ, bauruiasúɾɿ. Bua cë caruiatóre bairo bauruietayupɿ Jesús tɿɿere. ¹¹ Bairo cë caruietaro, atore bairo jõbuiɿ bɿsɿrique ocajoyuparo: “Mɿ, yɿ macÿ, yɿ camai majÿ mɿ ãniña. Mɿ caátianierë ñiñajesoya bɿtioro,” í bɿsɿocajoyuparo bɿsɿrique.

Jesús es puesto a prueba

(Mt 4.1-11; Lc 4.1-13)

¹² To bero jicoquei Espiritu Santo ɾɿame Jesure bɿtioro cë árotiyupɿ desierto cayucɿmanopɿ. ¹³ Topɿre cuarenta ɿmɿrí majÿ ãñupÿ Jesús waibɿtoa cauwiorã na cañnopɿ. Bairo topɿ cë caãno yua, Satanás ɾɿame rorije cë átirotimiñupÿ Jesure, “Cariapea cë átinucÿñati,” í. Bairo Satanás cë caátó bero, jÿcããrã ángelme majã Jesure cë jɿátirã etayuparã yua.

Jesús comienza su trabajo en Galilea

(Mt 4.12-17; Lc 4.14-15)

¹⁴ Cabero Juan camasãrë cabautizamiríçrë preso jorica wiipɿ cë na cacÿrocaatato bero, Jesús ɾɿame Galilea yeparɿ acoásúɾɿ. Topɿ etari, Dios yaye caroa quetire na quetibɿɿ jÿgoyupɿ Jesús camasãrë.

¹⁵ Atore bairo na í quetibɿɿyupɿ: “Dios cë carotimasírpaɿ merë etaro baiya. Bairi tÿgoña qÿënorí caroaro ãña Dios mena. Dios yaye caroa quetire cariape tÿgoya,” na íñupÿ Jesús camasãrë.

Jesús llama a cuatro pescadores

(Mt 4.18-22; Lc 5.1-11)

¹⁶ Cabero Galilea na caírí ɿtabɿcɿra tÿniɿpɿ ásúɾɿ Jesús. Bairo ácy yua, Simón, apeí cë bai Andrés, jÿcã ɾÿnaa caãna ɾɿgarãrë na íñajoyupɿ. Bairo Jesús narë cë caíñajoro, na ɾɿgarãɾna ɿtabɿcɿrapɿ bairi mena wai wasarã ásuparã. Na capaarije, waiwe wapatarique ãñuparõ. ¹⁷ Bairo na íña, atore bairo na íñupÿ Jesús:

—Jito, yu bapacusa. Caroaro waire cawāsāmasīrā mējāā āniarux, wai na rutieticoáto, írā. Ámerē yua, caroaro camasārē caquetibujerā mējāā ānio joroque mējāā yu átigux, na yasieticoáto, írā —na ĩñupū Jesús.

¹⁸ Bairo cū caĩrō tūgo, tocārōā jicoquei pugarārux na bapi yucere cūrī, acoásúparā Jesús mena.

¹⁹ Bairo cajūgoye jāñurī na caánemorō utabucera tēñipux Jesús pame na ĩñajoyux aperā pugarārē tunu. Santiago, bairi cū bai Juan cawāmecux Zebedeo pūnaarē na ĩñajoyux Jesús. Bairi Santiago, cū bai Juan mena cūmua capairicarux añuparā. Bapi yucx caopescatiere jiyajārā ásuparā. ²⁰ Bairo narē na ĩña, jicoquei na piijoyux Jesús: “Jito, yu bapacusa. Marī quetibujeto camasārē Dios yaye caroa quetire,” na ĩñupū. Bairo cū caĩrō tūgo yua, na pacux, cū ũmua mena cūmuarux na cūcōā, tocārōā jicoquei Jesús mena acoásúparā

Un hombre que tenía un espíritu impuro

(Lc 4.31-37)

²¹ Cabero Capernaum cawāmecuxti macāpux etayux. Topux eta, yerijārcā rūmux caāno ti macā macāāna na cañubueri wiipere, sinagoga na caĩrī wiipere jāñupū. Bairo jāñrī, na buejūgoyux to macāānarē. ²² Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē cajūgobueri majārē bairo camasārē na quetibujesux. Carotimasī cū caĩ-quetibujerore bairo na quetibujuyux. Bairi cū yaye quetire tūgori, to macāāna pame tūgocōā maniásuparā. ²³ Mai, ti wii sinagoga ñubuerica wiipux añupū jīcāñ wātī yeri pūna cacūgox. Bairo Jesús cū cabueāno, wātī yeri pūna cacūgox pame atore bairo bwtioro qūī awajayux:

²⁴ —Mux, Jesús Nazaret macāācū, ¿nopēī mux atīati jāā tere? ¿Jāārē rei acū mux baiyati? Muxerē yu masījāñuñā. Mux, Dios macū, cañux, mux āniñā —qūī awajayux wātī yeri pūna cacūgox pame.

²⁵ Bairo cū caĩrō tūgo, qūīñupū Jesús:

—¡Buxeticoāñā! ¡Āni cañmux rupare witi ácūja! —qūīñupū Jesús wātīrē.

²⁶ Bairo cū caĩrō tūgo, wātī yeri pame cañmure cū yugui, bwtioro awajari cū witoásúpux. ²⁷ Bairo cañmure cū caátiere ĩñarā, nipetiro camasā qūīñā acūacoasuparā.

—¿Ñe to āniñati cawāma Jesús cū carotirije? ¡Nocārō caroaro majū cū masīñati! ¡Wātī yeri pūna cūā cū yucōāñāma! —āmeo ĩñuparā na majū Jesure.

²⁸ To bero cū tūgoyuparā camasā nipetiro ti yepa tñi macāāna, Jesús cū caátiere, cū camasīrījērē yua.

Jesús sana a la suegra de Simón Pedro

(Mt 8.14-15; Lc 4.38-39)

²⁹ Bairo na quetibujy yaparo, na ñubuerica wiire wito-coásúpux Jesús. Ti wiire witiā, Santiago, bairi Juan mena acoásúpux Jesús, Simón, bairi cū bai Andrés ya wiipux.

³⁰ Mai, Simón mañicō pame rijāñuñupō. Bwtioro b-goyupo. Bairi cū cajāārō, cū quetibujyuparā cabucxco cō cariarijere. ³¹ Bairo na caĩquetibujero tūgo, cōtux eta, cō wāmo mena ñerī cō tūgāwāñuñupū. Bairo cū caā-

to, jicoquei jānacoasuparo bēgoye pame. Tocārōā caticoasupo yua. Bairo catiāco, tocārōā ũgarique na qūēnonuñupō Jesujāārē.

Jesús sana a muchos enfermos

(Mt 8.16-17; Lc 4.40-41)

³² Cabero muipux cū cajāārīpux, canaio atīpux caāno Simón ya wiipere etayuparā nipetiro ti macā macāāna. Nipetirije cariyecuxnarē na jeasúparā Jesús tux.

³⁴ Bairo Jesús pame na caetaro ĩña, capāārā cariarārē na catiopyux. Nipetirije riaye cacūgorārē na catiopyux. Tunu bairoa wātī yeri pūnarē na acurewiyojoyux Jesús. Bairo na cawitiro, Jesús pame na buxerotiesux. “Yux, Mesías, Dios cū cajox yu cañierē na quetibujeticōāto,” ĩ, bairo na buxerotiesux.

Jesús anuncia el mensaje en las sinagogas

(Lc 4.42-44)

³⁵ Ape rūmux cabusuatīpux Jesús wācā, ti macārē witi-coásúpux. Bairo ácū yua, etayux Jesús camasā na camaniparux. Topux Diore cū jēñiñupū. ³⁶ Bairo topux cū caāno, Simojāā cū macārásúparā. ³⁷ Bairo cū macārī, cū etacoasuparā. Atore bairo qūīñuparā:

—Nipetirā muxerē macārā átiyama.

³⁸ Bairo na caĩrō tūgomicūā, bairo na ĩñupū Jesús:

—Ape macāā macāāna cūārē na yu quetibujyux.

Caroa quetire, Dios cū carotimasīrīpux caetarore na yu quetibujy masīōgux. Torecuxna, yu jowī Dios ati yepare —na ĩñupū Jesús Simojāārē.

³⁹ Cabero āñesēñupū Jesús Galilea yeparux. Topux āñesēñā yua, tocānacā macā macāāna na cañubueri wi-iripux, sinagogas na caĩrī wiiripere buenucūñupū to macāānarē. Tunu bairoa wātī yeri pūnarē na acurewiyojoyux Jesús.

Jesús sana a un leproso

(Mt 8.1-4; Lc 5.12-16)

⁴⁰ Bairo cabero cañmux jīcāñ carupux boax pame Jesutux cū rēropaturi mena etanumurī qūīroax etayux. Bairo eta, atore bairo qūī jēñiñupū:

—Yux Quetiupux, mux cabooata, yu mux netōōgux yu caboariaye catiere.

⁴¹ Bairo cū caĩjēñirō tūgo, cū maitūgoñañupū Jesús cū rupax caboare. Bairi cū wāmo mena cū pāñañupū. Bairo áticōā, bairo qūīñupū:

—Mux cacatiro yu boya. ¡Bairi mux yu netōōñā!

—qūīñupū Jesús cariare.

⁴² Bairo Jesús cū caĩrō, jicoquei caticoasupux carupux boamiatacux. Bairo cū cabairo ĩña, Jesús pame tutuaro mena cū quetibujy rotiesux aperārē cū cabaiatajere. Bairo qūīñupū:

⁴⁴ —Cariape acoácūja sacerdote tux. Qūīñoñā mux rupare, mux cacatiatajere. Bairo tunu Diore cū nuniñā mux cacatirije wapare. Tore bairo marī átirotiyupi Moisés ānacū. Bairo mux caátiatato bero, nipetiro camasā masīgarāma mux cacatiatajere yua —qūīñupū Jesús carupux boamiatacux.

⁴⁵ Bairo cū caĩmiatacũārē, cū, carupax boamiatacux p̄ame Jesús cū carotiata wāmerē bairo ápeyup̄. Nipetirā na quetibuj̄x peyocōāñup̄ cū cabaiatajere. Bairo Jesús p̄ame jāmasiēs̄sup̄x tocānacā macāārē. Bairo macāā tūnip̄x camasā na cañesēāetop̄x ásup̄x. Bairo cū cabaimiatacũārē, cū macārā, cū bocacōāñup̄x parā ti macāā macāāna Jesure yua.

Jesús sana a un paralítico

(Mt 9.1-8; Lc 5.17-26)

2 Nocānacā r̄m̄x bero mea tunucoásup̄x Jesús Capernaum macāp̄. Top̄x cū caāno, aperā, “Ti wiip̄x ācūmi,” ĩrĩqũē queti tūgoyuparā. ² Capāārā camasā neña etayuparā. Bairo na cabairo, Jesús na bueyup̄x. Ti wiire jira netōcoasuparā. Jope t̄p̄x jira etayuparā.

³ Bairo cū cabueāno, ti macā macāāna cawāmarā bap̄aricānacāñ Jesut̄x ñicārĩ cab̄xric̄xre cū neasuparā.

⁴ Bairo cū ne etamirācũā, ti wii pupear̄x na yañre cū nejāā masiēs̄suparā, camasā capāārā na cajiraro j̄ḡori. Bairo wii buip̄x wāmx̄oásuparā ñicārĩ cab̄xric̄xre mena. Ti wii buip̄x etarā, ope qũēnorĩ cū piti ruio joyuparā p̄ũx r̄powēĩ mena Jesús t̄p̄x ñicārĩ cab̄xric̄xre.

⁵ Bairo na caāto ĩña, Jesús p̄ame tūgoña masiñup̄x na catūgoñarj̄ērē. “Yx camasiñj̄ērē cariape tūgoñatutuayama,” na ĩ tūgoñañup̄x. Toces̄x, atore bairo qũĩñup̄x Jesús ñicārĩ cab̄xric̄xre:

—Yx yañ, merē mx̄ carorije wapare yx netōcōāñā.

⁶ Bairo cū caĩrō tūgo, ti wii macāāna caruirā Moisés ānac̄x cū caroticũrĩqũērē caj̄gobueri majā p̄ame bairo ĩ tūgoñañuparā na yerip̄x: ⁷ “¿Ñam̄x ũc̄x majũ cañm̄x cū āniñati, ‘Merē mx̄ carorije wapare yx netōñā,’ caĩā? Dios jeto netōmasiñami marĩ carorije wapare. Āni, Jesús, Diore cū netōñcāñ ātiyami, bairo cū caĩrj̄ē mena,” āmeo ĩ b̄s̄yuparā na majũ. ⁸ Jicoquei masiēcōāñup̄x Jesús cū yerip̄x na caāmeob̄s̄urijere. Bairo atore bairo na ĩñup̄x:

—¿Nopēĩrā yx caĩatajere tūgori m̄j̄āā tūgoñarj̄qũē paiyati? ⁹ “Mx̄ carorije wapare yx netōñā,” ānirē yx caĩata, “Bairo ĩcōāñ ĩñami,” m̄j̄āā ĩbujiorā. Bair̄p̄x, “Wāmx̄ñcāñā. Mx̄ cacũñarĩ coro ner̄sari m̄x ya wiip̄x tunu ácũja,” cūrē yx caĩata, to bero cū cawāmx̄ñcāto ĩñarā roque, “Bairo ĩcōāñ mee ĩñami Jesús,” m̄j̄āā ĩbujiorā. Yx, Camasā J̄ḡoc̄x ati yepap̄x yx carotimasĩrj̄ērē m̄j̄āā camasiñarore bairo, tiere ñiḡx —na ĩñup̄x Jesús fariseoj̄ārē.

Ī yaparo, cū caĩrōrē bairo qũĩñemoñup̄x Jesús ñicārĩ cab̄xric̄xre:

¹¹ —M̄x̄rē ñiña: ¡Wāmx̄ñcāñā! Mx̄ cacũñarĩ coro ner̄sari m̄x ya wiip̄x tunu ácũja. Merē mx̄ riayere yx netōñā —qũĩñup̄x.

¹² Bairo cū caĩrō tūgo, tocārōā jicoquei wāmx̄ñcāñ yua, cū cacũñarĩ corore ner̄sa, ti wiire witicoásup̄x cū ñicārĩ cab̄xmiatacux p̄ame nipetirā na caĩñarō. Bairo cū caátó ĩñarā, nipetiro camasā tūgoñacōā maniásuparā. Bairo Diore atore bairo qũĩ basapeoyuparā:

—¿Diwatoa ũno tore bairo caroa majũrē marĩ ĩñarĩ? Marĩ ĩñarē. ¡Camasiñiñami Dios! —qũĩ basapeoyuparā nipetirā.

Jesús llama a Leví

(Mt 9.9-13; Lc 5.27-32)

¹³ Cabero ásup̄x tunu Jesús utab̄xc̄ra tūnip̄x. Top̄x camasā neñañuparā. Bairo na canearō, na bueyup̄x Jesús. ¹⁴ Bairo netōác̄x, Leví cawāmec̄xc̄x, Alfeo mac̄x̄rē qũĩñajoyup̄x. Mai, Leví p̄ame Roma gobiernorē camasā yaye dinero impuesto na caĩrj̄ērē jebobojari majōc̄x āñup̄x. Bairo cū capaari ar̄xap̄x cū caāno, qũĩñajoyup̄x Jesús Levire. Bairo qũĩñajori bero, c̄t̄x etaátĩ, atore bairo qũĩñup̄x yua:

—Jito, yx bapac̄sa.

Bairo cū caĩrō tūgo, tocārōā jicoquei Leví p̄ame cū yaye paarique nipetirore cūcōā, Jesús mena bapac̄x̄ti ác̄x acoásup̄x yua.

¹⁵ Cabero Jesús, bairo cū cabuerā mena Leví ya mesap̄x na caruiro, camasā capāārā ruirā etayuparā. Na mena macāāna j̄icāārā Leví ũna, gobiernorē camasā yaye dinerore cajebobojari majā āñuparā. Aperā camasā roro na cab̄x̄spairā cūā āñuparā. Jesuj̄ā mena ģgabapac̄x̄suparā. Mai, capāārā āñuparā Jesure cat̄ḡousari majā. ¹⁶ Bairo cū caugabapac̄x̄tore ĩñarā yua, fariseo majā p̄ame na ĩ tutiyuparā Jesús cū cabuerārē. Na yarā, Moisés cū caroticũrĩqũērē caj̄gobueri majā mena atore bairo na ĩ tutiyuparā:

—¿Nopēĩ dinero jejori majā mena, bairo aperā roro caāna mena m̄j̄āārē cabuei cū etiuga bapac̄x̄tiyati? Roro ác̄x ātiyami —na ĩ tutiyuparā fariseoj̄ā Jesús cū cabuerārē.

¹⁷ Bairo na catutiro tūgo, bairo na ĩñup̄x Jesús:

—Ĥcotiri majōc̄x̄re bairo yx āniña ati wiire. Ĥcotiri majōc̄x̄x āp̄eriyami cacatirā na caāni wiirip̄xre. Cariarā na caāni wiiri jetore etanucũñami, na ģcoti etax̄. Bairi ānoa mena yx āniña. Na carorije, riayere bairo caānierē netōōñ ác̄x yx at̄ap̄x. Toces̄na, yx ap̄x ati yerap̄xre. “Caroarā marĩ āniña,” caĩtorārē na yx macāēt̄ñā. Aperā, “Carorije wapa marĩ buic̄x̄tiya,” caĩtūgoña yapapuarā roquere na macāñac̄x̄ yx ap̄x, na yeri wasoaáto, ĩ —na ĩ quetibuj̄x̄yup̄x Jesús fariseoj̄ārē.

La cuestión del ayuno

(Mt 9.14-17; Lc 5.33-39)

¹⁸ Tiwatoa caānop̄xre Juan cū cabuerā, bairo fariseo majā na cabuerā cūā ģgarique betiri Dios jetore cū j̄eniñuparā. Bairo na cabairo ĩña, j̄icāārā Jesut̄x etari atore bairo qũĩ j̄eniñañuparā:

—Ĥgarique betiri Dios jetore cū j̄eninucũñama Juan cū cabuerā. Fariseo majā na cabuerā cūā tore bairo ātiyama na cūā. Mx̄ cabuerā p̄ame āp̄eriyama. ¿Nopēĩrā na ģgarique betietinucũñati? —qũĩ j̄eniñañuparā to macāāna Jesure.

¹⁹ Bairo na caĩj̄eniñarō tūgo, atore bairo na ĩñup̄x Jesús:

—Caroarō yx caātiere m̄j̄āā tūgomasiēt̄ñā. Cañm̄x cawāmojiyap̄xre bairo yx āniña. Cū yarārē bairo niñama yx cabuerā. Cañm̄x cū cawāmojiyari r̄m̄x̄rē cū yarā nipetirā ģgayama paio, cū mena ģseaniñā. Ti

rūmērē aʒatāmʒoetiayama. Caŕmʒ cŕ cawāmojiyaro bero roquere, cŕ yarā caborā ʒgarique betiri Diore cŕ tŕgoña jēniñubuebujiorāma tunu. Narē bairo jāā āniña. Bairo yʒ mena āna, yʒ cabuerā aʒatāmʒoeti-garāma. Yʒ camano roquere aʒatāmʒobujiorāma —na ī quetibʒjʒyʒpʒ Jesús fariseo majārē.

²¹ Ī yaparo, “Yʒ yaye cawāma quetire cabʒcʒ macāājē mena tŕgoʒsa masīā maniña,” ĩgʒ, atore bairo wāme na ĩcōña quetibʒjʒnemoñupʒ Jesús tunu:

—Cabʒcʒro jutirore cawori opere seretuetiyama camasā camasīrā jutiro cawāma asero carʒgaeti asero mena. Bairo na caápara, ñuetigaro. Cose, ti aserore bopo na caáto, rʒgagaro. Rʒgari tŕgāwonemogaro pajāñurō cawāma asero pʒame cabʒcʒro jutirore. ²² Tunu bairoa ʒse oco cawāma qŕēnoyaparoriquere piojāētīncūñama camasā cabʒcʒ poa waibʒcʒ asero poarʒre. Bairo na caápara, ti poa wocoagaro, tie oco carāmrōī. Ti poa macāājē yasigaro. Bairo ʒse ocore cawāma qŕēnoyaparoriquere piojānucūñama camasā cawāma poa mena —na ī quetibʒjʒyʒpʒ Jesús fariseo majārē.

Los discípulos arrancan espigas en el día de reposo

(Mt 12.1-8; Lc 6.1-5)

²³ Cabero judío majā na cayerijārī rūmʒ caño Jesu-jāā netōásúparā weseripʒ. Bairo netōáná, Jesús cŕ cabuerā pʒame queyari trigo apeacarē jeri cacatirijera ʒgajʒgoyuparā. ²⁴ Bairo na caáto ĩñarī, fariseo majā atore bairo qŕī tutiyuparā Jesure:

—¡Na ĩñañijate! ¿Mʒ cabuerā roro na caátiere miñaetiyati? Ati rūmʒ ũnorē paariquere bairo átiyama mʒ cabuerā, bairo trigo apeacarē jʒgarā. Ati rūmʒ ũnorē caápericōāpēe niña na caátie ũnierē —qŕī tutiyuparā fariseo majā Jesure.

²⁵ Bairo na caītutiro tŕgo, atore bairo na ĩñupʒ Jesús:

—David ānacŕ queyamiácŕ, ¿cŕ caátajere na caquetibʒjʒcŕrīqŕē ĩcāni ũno mʒjāā ĩñaetinucūñati Dios ya titipʒ? Mʒjāā ĩñanucŕrā. ²⁶ Bairo baiyuparo: Abiatar cawāmecʒcʒ ānacŕ, sacerdote majā quetiuparʒ cŕ caño, David pʒame jāāetayupʒ Dios ya wiire cŕ ʒmʒa mena. ʒgariquere macāārā, jāāetayuparā. Bairo pan āñuparō, caroa Dios yaye majŕ na caīcŕrīqŕē jeto. Tie pāārē sacerdote majā jetore na ʒgarotiyupʒ Moisés ānacŕ. Bairo sacerdote majŕ jeto na caʒgarije caānimitacŕārē, tie pāārē ʒgari bero, cŕ ʒmʒa cŕārē na batonuñupʒ David.

²⁷ Tunu na ĩnemoñupʒ Jesús fariseo majārē:

—Caroaro marī caānipeere yerijārīcā rūmērē cŕñupī Dios. Yerijārīcā rūmʒ pʒame marīrē to rotiáto ĩ mee cŕñupī Dios yerijārīcā rūmērē. Yʒ, Camasā jŕgocʒ ānirī yʒ átirotimasīña yerijārīcā rūmʒ cŕārē camasā caroare na caátīnipeere —na ī quetibʒjʒyʒpʒ Jesús fariseo majārē.

El hombre de la mano tullida

(Mt 12.9-14; Lc 6.6-11)

3 Ape rūmʒ caño tunu jāāetayupʒ Jesús ñubueri-ca wiirʒ. Mai, torʒ āñupʒ ĩcācŕ caricábʒricʒ.

² Bairo to macāāna pʒame Jesús cŕ caátigarijere caroaro qŕīña ʒsayuparā, na quetiuparārē bʒsʒjāgarā. “¿Yerijārīcā rūmērē cŕ catioʒāti caricábʒʒre?” ĩ tŕgoñañuparā. ³ Ato bairo qŕīñupʒ caricábʒʒre Jesús:

—Tiaya. Ato yʒ tʒpʒ asá.

⁴ Bairo ĩ yaparoʒ, atore bairo na ĩ jēniñañupʒ tunu Jesús to macāānarē:

—¿Ñerē marī ānaati ati rūmērī ũnorē, camasā na cayerijārī rūmērīrē? ¿Cañurījērē marī ānaati, o carorije pʒamerē marī ānaati? —na ĩ jēniñañupʒ.

Bairo na cŕ cajēniñamiatacŕārē, cŕ yʒesuparā. ⁵ Bairo Jesús pʒame na asiayupʒ, na yeri na catŕgoñañrījē na cawasoagaetie wapa jŕgori. Bairo bai, atore bairo qŕīñupʒ Jesús caricábʒricʒre:

—Mʒ ricāre ñuroya.

Bairo cŕ caīrō, caricábʒricʒ pʒame cŕ ricāre ñurooá-supʒ. Tocārōā cŕ ricā ñucoasuparo yua. ⁶ Bairo cŕ caáto ĩñarā, fariseo majā pʒame ti wiire witi yua, neñañuparā quetiuparʒ Herode majā mena. Bairo neñarā, “¿Dope bairo marī ānaati, Jesure pajāgarā?” āmeo ĩ bʒsʒpajījŕgoyuparā na majŕ.

Mucha gente a la orilla del lago

⁷ Cabero ásúpʒ Jesús cŕ cabuerā mena ʒtabʒcʒra tŕnipʒ. Na bero ʒsayuparā capāārā Galilea yepa macāāna. ⁸ Judea macāāna, Jerusalén macāāna, Idumea macāāna, Rio Jordán ape nʒgōā macāāna, Tiro bairo Sidón macā tŕni macāāna, capāārā Jesús bero ʒsayuparā. Ti yepa macāāna capāārā cŕ caátijēñorījē quetire tŕgorā, Jesure qŕīñagayuparā. ⁹ Bairo na caāmeotuworijere ĩña, na jŕgoye ʒtabʒcʒrapʒ na árotiyupʒ Jesús cŕ cabuerārē, cŕmuarē na caqŕēnoyuparore bairo ĩ. ¹⁰ Mai, capāārā camasārē na catioyupʒ Jesús. Bairo aperā cariyecʒna cŕā āmeo tuwori ʒtabijaro majŕ cŕ neñañuparā, Jesure cŕ pāñagarā.

¹¹ Tunu bairo camasā wātī yeri pŕna cacŕgorā Jesure na cañnarō cānacāni, cŕtʒ rʒropaturi mena etanumurī atore bairo qŕī awajayuparā:

—¡Mʒ, Dios macŕ mʒ āniña!

¹² Jesús pʒame bairo na caīrō, mai camasā cŕrē na camasīrō boetiri, tutuaro mena tiere na bʒsʒrotiesupʒ.

Jesús escoge a los doce apóstoles

(Mt 10.1-4; Lc 6.12-16)

¹³ Cabero Jesús ʒtāēpʒ etari cŕ cabueparā cŕ caññajesorārē na piineñojoyupʒ. Bairo cŕ capiineñojoro tŕgo, cŕ tʒpʒ etayuparā. ¹⁴ Bairo na caetaro ĩña, na beseypʒ pʒga wāmo peti rʒpore pʒga pēnirō cānacāñ majŕ, cŕ mena na cabapacŕtiparore bairo ĩ, tunu bairo na cajʒquetibʒjʒparore bairo ĩ. Bairo na bese yaparo yua, “Mʒjāā yʒ caquetibʒjʒrotijoparā mʒjāā ānigarā,” na ĩñupʒ Jesús. ¹⁵ Bairo ĩ yaparo yua, wātī yeri pŕnarē wiyomasīrīqŕē na joyupʒ. ¹⁶ Bairo pʒga wāmo peti rʒpore pʒga pēnirō cānacāñ majŕ āñuparā Jesús cŕ caquetibʒjʒrotijoparā. Cajŕgoye āñupʒ Simón. Simorēā qŕīñupʒ tunu “Pedro”. ¹⁷ Tunu cabero āñuparā Santiago, bairo cŕ bai Juan cawāmecʒcʒ. Naa,

Zebedeo pūnaa añuparā. Bairi Santiagore bairi Juarēā qũĩñupũ Jesús tunu “Boanerges”. Mai, Boanerges, “Bupo Pūnaa” ĩgaro ĩña. ¹⁸ Tunu cabero añuparā Andrés, Felipe, Bartolomé, Mateo, Tomás, apei Santiago. Cũ, Santiago, Alfeo macũ añupũ. Tunu cabero añupũ apei Simón. Cũ p̄ame celotea mena macããcũ añupũ. ¹⁹ Tunu cabero añupũ Judas Iscariote. Cũ p̄ame añupũ Jesure cañerotip̄a. Tocãrõã niñama Jesús cũ caquetib̄j̄erotijoparā, cũ cabesericarā yua.

Acusan a Jesús de recibir su poder del demonio

(Mt 12.22-32; Lc 11.14-23; 12.10)

²⁰ Cabero wiip̄a jãásup̄a Jesús tunu. Top̄a capããrã camasã neña etayuparā. Torec̄a, Jesús cũ cabuerã mena ĩgamasiēs̄up̄a. ²¹ Bairo, “Mec̄ũcoayami Jesús,” camasã na caĩrĩjẽ quetire tũgori, cũ yarã p̄ame cũ piirásuparā.

²² Bairo Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũerẽ cabueri majã p̄ame Jerusalén macã caatiatana, atore bairo ĩñuparā: “Dios jũgori mee, Beelzebú, wãtĩã quetiup̄a majũ cũ camasiõrĩjẽ jũgori wãtĩ yeri pūna, camasãrẽ caãnarẽ na acurewiyojo masĩmi Jesús. Beelzebú cũ jããrĩcũmi Jesure,” ĩñuparā.

²³ Jesús p̄ame masĩcõãñupũ na catũgoñarĩjẽrẽ. Bairi cũt̄a na piijoyup̄a. Bairo piijo yaparo, ape wãme ĩcõñarĩ atore bairo na ĩñupũ: “¿Dope bairo wãtĩ cũ majũã cũ acurocawiyõ masĩcũti?” ²⁴ Quetiup̄a rey cũ carotimasĩrĩp̄a macããna na caãmeoboeticõãta, jĩcãrõ ãnimasĩẽtĩñama. ²⁵ Tunu bairoa jĩcã wii macããna na caãmeoboeticõãta, na cũã caroaro ãnimasĩẽtĩñama. ²⁶ Tore bairo Satanás, wãtĩã quetiup̄a, cũ yarãrẽ na cũ caboeticõãta, ¿dope bairo cũ ãninetõũati? ãninetõmasĩẽcũmi. Yasicoacũmi.

²⁷ Bairo ĩ quetib̄j̄u yaparo, cajerutiri majõc̄re ĩcõñarĩ atore bairo na ĩ quetib̄j̄unemoñupũ tunu: “Jĩcãũ wii up̄a, catutuap̄a majũ, cũ ya wii macããjẽrẽ caroaro cũ caĩñacoteata, ni ũcũ cajerutiri majõc̄a cũ yayerẽ jerutimasĩẽcũmi. Jerutimasĩĩmi bair̄na, ti wii up̄a cũ cajiyajũgoata. Bairo cũ jiyajũgori bero roque, ti wii macããjẽ nipetirijere jerutipeyo masĩcõãũmi,” na ĩ quetib̄j̄uyup̄a Jesús.

²⁸ “Bairi cariare m̄jããrẽ ñiña: Cab̄ũsp̄airã dope bairo roro na caĩrĩjẽ tocãnacã wãmerẽ masiriyogũmi Dios, cũrẽ na cajñeniata. ²⁹ Bairo masiriyobojamĩcũã, Esp̄iritu Santore roro na cab̄ũsp̄aiata roquere, na masiriyobojaetigũmi. Roro na cab̄ũsp̄airije wapa na cabuicũtie nicõã ninucũgaro tocãnacã r̄m̄na. Petietigarõ.”

³⁰ Mai, na p̄ame qũĩ jũgoyuparā: “Wãtĩ, cũ jããrĩcũmi Jesure.” Bairi tore bairo na ĩñupũ Jesús.

La madre y los hermanos de Jesús

(Mt 12.46-50; Lc 8.19-21)

³¹ Bairo cũ caquetib̄j̄uro bero, Jesús paco, bairi cũ bairã cũã top̄a etayuparā. Eta yua, cũ caãni wii macãr̄na cũ cotenucũñuparā. Bairo cotenucũrã, cũ pirotiyuparā, cũ mena b̄ũsugarã. ³² Bairo macãr̄p̄a na cacotenucũrõ, Jesut̄a macããna carupa beto caruiãmejorerã p̄ame atore bairo qũĩñuparā Jesure:

—M̄a paco, m̄a bairã m̄a macãũparã. Macãr̄p̄a m̄erẽ coterã átiuparã —qũĩñuparã Jesure.

³³ Bairo na caĩrõ tũgo, atore bairo na ĩñupũ Jesús cũrẽ caquetib̄j̄urãrẽ:

—Naa, ȳa paco, ȳa bairã cũã, ȳa yarã majũ na caãniatiacũãrẽ, aperã cũã, ȳa yarãrẽ bairo caãna niñama.

³⁴ ĩ quetib̄j̄u yaparo, cũt̄a macããna caruirãrẽ na ĩñarĩ, atore bairo na ĩnemoñupũ tunu:

—Ãnoa niñama ȳa pacore bairo caãna, bairi ȳa bairãrẽ bairo caãna. ³⁵ Noa ũna ȳa Pac̄a cũ carotirore bairo caãna p̄ame ȳa bairãrẽ bairo caãna, bairi ȳa bairã rõmirĩrẽ bairo caãna, bairi ȳa pacore bairo caãna niñama.

La parábola del sembrador

(Mt 13.1-9; Lc 8.4-8)

4 Cabero acoásup̄a Jesús utab̄c̄s̄ra tũnir̄p̄a. Top̄a eta, camasãrẽ na quetib̄j̄u jũgoyup̄a tunu. Mai, camasã capããrã majũ na caãnoi, Jesús p̄ame cũmua turorica capairicap̄a ájããñupũ. Cũt̄a catũgorã etarã p̄ame peta paputirop̄a nucũñuparã. ² Bairo na cabairo, capee wãme ĩcõñarĩ na quetib̄j̄uyup̄a Jesús.

Atore bairo na ĩ quetib̄j̄uyup̄a: ³ “Ȳa caquetib̄j̄urijere caroaro tũgopeoya. Jĩcã r̄m̄na ásup̄a jĩcãũ caũm̄a cũ wesep̄a, oteriquere otei ác̄a. ⁴ Top̄a eta, cũ oteriquere wẽbato otejũgoyup̄a. Bairo caroaro cũ caotemiatacũãrẽ, oterique jĩcã rupaa ñañuparõ maap̄a. Bairo maap̄a ti rupaa cañarõ ĩñarã, minia p̄ame w̄ruiatĩ, ĩgarecõãñuparã. ⁵ Cabero cũ cawẽbatoro, ape rupaa ĩtã yepar̄a cayera esemenirõp̄a ñañuparõ. Tie p̄ame yoaro mee putimiñuparõ, cayera esemenirõ caãnoi.

⁶ Bairo tie oterique p̄ame p̄utiatiĩmii yua, yoaro mee riacoásuparo muip̄a cũ caasijãrõĩ, dope bairo ñcõõrĩ jomasĩẽtĩrĩ yua. ⁷ Cabero cũ cawẽbatoro, ape rupaa pota yuc̄a watoap̄a ñañuparõ. Cabero pota yuc̄a p̄ame cab̄utinetõrõ, tie oterique p̄ame caroaro p̄uti-masĩẽsuparo. Pota yuc̄a p̄ame otere b̄utibiacõãñuparõ. Bairi rícamani yuc̄a ásuparo. ⁸ Cabero ape rupaa p̄ame caroa yepar̄a ñañuparõ. Cabero puti, b̄uticoasuparo. Bairo b̄utiátó, jĩcã jatĩ treinta rupaa majũ rí-cac̄usuparo. Ape jatĩ sesenta rupaa majũ rí-cac̄usuparo. Ape jatĩ cien majũ rí-cac̄usuparo,” na ĩ quetib̄j̄uyup̄a Jesús.

⁹ ĩ quetib̄j̄u yaparo, atore bairo na ĩnemoñupũ tunu: “M̄jãã caãmooc̄na m̄jãã ãniña. Bairi ãmerẽ yua, m̄jããrẽ ȳa caquetib̄j̄uatajere tũgoãmewiyoya m̄jãã yerip̄a,” na ĩñupũ Jesús cũt̄a catũgorã etarãrẽ.

El porqué de las parábolas

(Mt 13.10-17; Lc 8.9-10)

¹⁰ Cabero Jesús jĩcãũã cũ caãno, cũt̄a macããna bairi cũ cabuerã cũã cũt̄a eta yua, atore bairo qũĩ jẽniñañuparã: “¿Dope ĩgaro to ĩñati caotei queti?” ¹¹ Bairo na caĩrõ tũgo, atore bairo na ĩ quetib̄j̄uyup̄a Jesús: “Dios cũ carotimasĩrĩp̄a macããjẽrẽ tirũm̄p̄a macããna na catũgoetajere m̄jãã roquere m̄jãã masĩõñami. Aperã tiere na camasiõrõrẽ boetiyami. Torec̄a, ape wãme ĩcõñarĩ na quetib̄j̄u rotiyami Dios. ¹² Na p̄ame ca-

caapee cūgorā nimirācūā, Dios cū caátiere ĩña-masīētīñama. Tunu bairoa cū yaye quetire tū-gomirācūā, tiere tūgomasiētīñama. Bairi Diore, 'Jāā mē netōōwā,' qūītīnucūñama. Torena, carorije wapa cacūgorā tuayama Dios cū caīñajoro yua," na ĩ quetibūjuyupē Jesús.

Jesús explica la parábola del sembrador

(Mt 13.18-23; Lc 8.11-15)

¹³ Bairo ĩ quetibūjuyupē yaparo, atore bairo na ĩ quetibūjuyupē tunu: "¿Caotei cū caátajere ĩ cōñarī mūjāārē yu caquetibūjūatajere mūjāā tūgomasiētīñati? Tiere mūjāā camasiētīcōāta, ¿Dope bairo rita ape wāmerē mūjāā masīcūti? Mūjāā masīēna. ¹⁴ Āmerē yua, mūjāārē yu quetibūjuyupē caroaro ĩcōñarī caotei quetire camasārē yu caquetibūjūatajere: Camasā ĩcāārā Dios yaye quetire tūgoyama. Bairo tū-gomirācūā, tūgomasiētīñama. Dios būsūriquere na catūgoatato beroaca, wātī pñame uwaro eta, jecōāñami na camasībujioatajere. Minia na sawēje ugaricarore bairo etanecōāñami wātī, na camasībujioatajere. Na pñame caotei cū caoterique maapē cañarīcā rupaare bairo niñama. ¹⁶ Tunu aperā camasā Dios yaye quetire useanirō tūgo, jicoquei, 'Jaū,' ĩñama. Bairo bomirācūā, bairāpñe na yeripē caroaro cū yuetiyama. Capūtirije canūcōmanajērē bairo niñama. Bairi roro na cabairo caāno, o Dios yaye quetire na catūgoasaro jūgori aperā narē na caīñatero ĩñarā, yoaro mee jānañama Dios yaye quetire yua. Dios mena yoaro āmerīñama. Naa, caotei cū caoterique ape rupaa ūtā buipē cañarīcā rupare bairo niñama. ¹⁸ Tunu aperā camasā Dios yaye quetire, 'Jaū,' na caīrō bero, apeye ūnie pñamerē bñtioro tūgoña macāñama. Ati yepa macāājē wapatarique ūnierē, bairi caroaro na caānigarije cūārē tūgoñama bñtioro. Bairi Dios būsūriquere tūgoña masiriticōāñama. Caroaro caānarē bairo na caāperoi, carīca bñtimasīētīērē bairo niñama. Bairi naa, caotei cū caoterique ape rupaa pota watoapē cañarīcā rupaare bairo niñama. ²⁰ Bairāpñe, aperā roque Dios yaye quetire useanirō tūgoyama. Na yeri pūnarē cariape tū-gopeori, tiere tūgoasayama. Caotei cū caoterique ape rupaa, caroa yeparē cañarīcā rupaare bairo niñama. ĩcā jatī treinta rupaa majū rīcacūsuparo. Ape jatī sesenta rupaa majū rīcacūsuparo. Ape jatī cien majū rīcacūsuparo. Torena bairo niñama Dios yayere catū-gousanucūrā pñame," na ĩ quetibūjuyupē Jesús.

La parábola de la lámpara

(Lc 8.16-18)

²¹ ĩ yaparo, atore bairo na ĩ quetibūjūnemoñupē Jesús tunu: "¿Camasā carupapata rocapē, o cama rocapē ĩñaworiquere na cūñati? Tore bairo cūētīnucūñama. Jōbuipe roque cūnucūñama camasā, nipetiro cajāāetarā na caīñamasīparore bairo ĩrā. ²² Na cajīñaworipē nipetiro baugaro caīñamaniataje. Torena bairo ape rñmupē camasā nipetiro āme camasīā manierē masīpeticoagarāma. ²³ Mūjāā caāmoocūna mūjāā

āniña. Bairi āmerē yua, mūjāārē yu caquetibūjūatajere tūgoāmewiyoya mūjāā yeripē."

²⁴ Tunu atore bairo na ĩnemoñupē Jesús: "Yu caquetibūjūrijere mūjāā catūgopeoata, Dios pñame mūjāārē masīōnemogūmi tunu yu caquetibūjūrijere. Bairo tū-gomirācūā, petoaca mūjāā catūgopeoata roque, cabero mūjāā camasīmiatajere mūjāā masiriticōāgarā. Bairi caroaro cariape tūgopeoya," na ĩ quetibūjuyupē Jesús.

La parábola de la semilla que crece

²⁶ ĩ yaparo atore bairo na ĩ quetibūjūnemoñupē tunu: "Dios yaye macāājērē quetibūjūrique, ĩcācū camasocū yeparē otere cū caoterijere bairo niña: ²⁷ Ote yaparori bero, tie otere ĩñapeocōā āmeimi. Bairi tocānacā ñamia cānii, tocānacā rñmua ānicōā, cū cabaitoye, cū caoterique pñame puticoato. Bairi cū pñame dope bairo bairo caputirore masīēcūmi. ²⁸ Putiro, yoaro mee pūū witiro. Pūū witi yaparo, carupa jatī jeñarō. Carupa jatī jeña yaparo, carīca wiyoro, tie bñti carupa rupaa jeñarō. ²⁹ Ti rupaa cabñtiro ĩña, jeimi tiere caoterice, 'Tocārōā bñti yaparoya,' ĩ. Torena bairo Dios yaye macāājērē quetibūjūrique cūā niña," na ĩ quetibūjuyupē Jesús.

La parábola de la semilla de mostaza

(Mt 13.31-32; Lc 13.18-19)

³⁰ ĩ quetibūjuyupē yaparo, atore bairo na ĩnemoñupē Jesús tunu cñtē catūgorā etarārē: "¿Dope bairo mūjāārē yu masīōñati Dios cū carotimasīrīpñe? ¿Di wāme ūnorē ĩcōñarī mūjāārē yu quetibūjuyati? ³¹ Mostaza na caīrī apeacarē ĩcācū cū wesepē cū caotericaacarē bairo niña Dios cū carotimasīrīpñe. Tia apeacā pñame ōcācā majū nimirōcūā, cabero puti bñtiátō, pairicū majū áya, nipetirije wesepē oterique netōrō. Paca majū rñpñe cñtiya. Bairi minia cūā tii yucū rñpñeripñe na ria batiirire qūēnorī nicōāmasīñama. Torena bairo niña Dios cū carotimasīrīpñe cūā," na ĩcōña quetibūjuyupē Jesús.

El uso que Jesús hacía de las parábolas

(Mt 13.34-35)

³³ Torena bairo jeto capee wāme ĩcōñarī na quetibūjūnucūñupē Jesús nipetiro camasā cñtē catūgorā etarārē. Na camasījñatiparo cārō caroaro na quetibūjuyupē. ³⁴ Dise ūnie quetibūjūriquere ĩcōñatiri na quetibūjūsupē. Bairpñe, aperā na camano na catūgoetopē cū cabuerā pñamerā nipetiro caroaro tūgojñatipetiricarō na quetibūjūnucūñupē.

Jesús calma el viento y las olas

(Mt 8.23-27; Lc 8.22-25)

³⁵ Cabero ti rñmū muipē cū cajāātō, Jesús pñame atore bairo na ĩñupē cū cabuerārē:

—Jito, ati utabucura ape nūgōāpē marī pēña átōca.

³⁶ Bairo cū caīrō bero, cū cabuerā ájāñuparā cūmua cū cajāatacarpē, ape nūgōāpē pēñagarā. Bairo na

caátó, aperã cǔã na cǔmu rupaa mena Jesujãã bero ʘsa asúparã. ³⁷ Bairo na caátó yua, wíno pairo papu atíjǔgoyuparo. Bairo capapuro ocoturi pairo atí-jabejããñuparõ, cǔmua ruagari tǔnipʘ yua. ³⁸ Mai, Jesús pʘame na caátó beroaca, cǔmua cawaturu pʘame jutipoti buipʘ cǔnijããcoasupʘ. Bairo cǔ cabairoi, cǔ cabuerã pʘame cǔ wãcõñuparã. Cǔ wãcõrĩ atore bairo qũĩñuparã Jesure:

—jããrẽ cabuei, ruarã marĩ baiya! ¿Mʘ tǔgoñaẽtĩñati jããrẽ? —qũĩñuparã.

³⁹ Bairo na caĩrõ tǔgowãcã, wãmʘnʘcãñupũ Jesús. Wãmʘnʘcã, wĩnorẽ jãnarotiyupʘ. Tunu bairoa oco turi cǔãrẽ:

—jããna átoja! —ĩñupũ.

Bairo cǔ caĩrõ, jicoquei jãnapeticoasuparo yua.

⁴⁰ Cabero atore bairo na òñupũ Jesús cǔ cabuerãrẽ:

—¿Nopẽrã bʘtioro mʘjãã uwiyatĩ? ¿Dios mena mʘjãã tǔgoña tutuaetiyati mai? —na òñupũ.

⁴¹ Cǔ cabuerã pʘame cǔ caátó òñaacoasuparã.

Atore bairo ãmeo òñuparã na majũ:

—¡Ago tame! ¡Nocãrõ majũ cǔ masĩñati Jesús! Wíno, ocoturi cǔã cǔ tǔgocõãña.

El endemoniado de Gerasa

(Mt 8.28-34; Lc 8.26-39)

5 Cabero ti ʘtabʘcʘra ape nʘgõãpʘ pẽña etayuparã Jesujãã, Gerasa na caĩrĩ yepapʘ. Bairo eta yua, maa nʘcãñupũ Jesús. ² Bairo cǔ camaa nʘcãrõ, caĩmʘ jĩcãũ, wãtĩ yeri pũna cacǔgoy pʘame cǔtʘ etayupʘ. Camasãrẽ na carerica ʘtã wiiripʘ cañiatacʘ cǔtʘ etayupʘ. ³ Mai, cǔ pʘame ʘtã wiiripʘ ninucũñupũ. Cauwioʘ majũ ãñupũ. Bairoi camasã pʘame cǔ ñesẽarotietimiñuparã. Cǔ wãmorĩrẽ, bairoi cǔ rʘpori cǔãrẽ ãpõã wẽẽrĩ mena nairõ cǔ jiyancũmiñuparã. Bairo na caátimiatacũãrẽ, cǔ pʘame ãpõã wẽẽrĩrẽ tǔgãjure reoanucũñupũ. Bairoi ni ʘcũ cǔ átinẽtõnʘcã masĩsupũ. ⁵ Bairoi ʘmʘrecõõ caãno cãrõ, ñami cǔãrẽ bairo roro ñesẽãcõãnucũñupũ ʘtã yucʘ buiripʘ. Camasãrẽ na carericaropʘ awaja ñesẽãnucũñupũ. Bairoi ʘtã ruparire ñosẽ ñesẽãnucũñupũ. ⁶ Bairo Jesure cayoaropʘ òñaoyõna, cǔtʘ atʘeta, rʘropaturi mena etanumũñupũ. ⁷ Jesús pʘame atore bairo qũĩñupũ wãtĩ yeri pũnarẽ:

—¡Wãtĩ, jicoquei cǔ witi ácúja! —qũĩñupũ.

Bairo cǔ caĩrõã, wãtĩ yeri pũna cacǔgoy pʘame awajarique mena atore bairo qũĩ awajayupʘ:

—¡Mʘ, Dios jõbui macããcũ macũ mʘ ãniña! ¿Ñerẽ ácʘ mʘ atiyati yʘture? ¡Popiye yʘ cabaipeere ápericõãña! —bʘtioro qũĩñupũ.

⁹ Bairo cǔ caĩrõ tǔgo, qũĩ jẽniñañupũ Jesús wãtĩ yeri pũnarẽ:

—¿Namʘ mʘ wãmecʘtiyatĩ?

Bairo cǔ caĩrõ tǔgo, qũĩñupũ wãtĩ yeri pũna Jesure:

—Jãã, capããrã jãã niña. Bairoi yʘ wãme, Legiõn yʘ ãniña. ¡jããrẽ ape macãpʘ jãã mʘ joepa! —bʘtioro qũĩñupũ wãtĩ yeri pũna Jesure.

¹¹ Mai, totʘ ʘtãʘpʘ capããrã yesea nurĩcãrã ʘgarã ásuparã. ¹² Bairo na caʘgaãno, wãtĩ yeri pũna pʘame atore bairo bʘtioro qũĩñuparã Jesure:

—¡Yeseapʘre jããrẽ jããrotiya! Napʘre jãã jããgarã —bʘtioro qũĩñuparã.

¹³ Bairo na caĩrõ tǔgo, “¡Jaʘ! Topʘ ánãja toroque,” na òñupũ Jesús, na ároti yua. Bairo cǔ caĩrõ, wãtĩ yeri pũna pʘame caĩmʘrẽ cǔ witipeticoásúparã. Yeseapʘre jããrásúparã. Bairo yeseare na cajããrĩpʘ yua, yesea ʘtãũ bui cañimiatana pʘame mecũrã ʘtabʘcʘrapʘ atõre ñañuacoásúparã. Bairoi yua, ruapeticoasuparã yesea pʘame.

¹⁴ Bairo na cabairo òña, yeseare cacotemiatana pʘame acʘari acoásúparã. Macãpʘ etacoasuparã. Topʘ na quetibʘjuyuparã nipetiro yesea na cabaiatajere. Macã tũni macããna cǔãrẽ na quetibʘjuyuparã.

¹⁵ Bairo tiere tǔgori, camasã pʘame òñarásúparã cabaiatajere. Bairo topʘ etarã, qũĩña acʘacoasuparã capããrã wãtĩ yeri pũnarẽ cacǔgomiatacʘre. Cǔ pʘame jutii jãñarĩ, caroaro tǔgoñarĩqũĩ mena ruiyupʘ. Bairoi dope bairo cǔ cabaiatajere masĩena, uwijãñuñuparã.

¹⁶ Bairo baicõã, caĩñaatana pʘame, na quetibʘjuyuparã caetarãrẽ. Wãtĩ yeri pũnarẽ cacǔgomiatacʘ cǔ cabaiataje, bairoi yesea na cabaiataje cǔãrẽ na quetibʘjuyuparã. ¹⁷ Bairo na caquetibʘjuro, bʘtioro Jesure cǔ uwiri, atore bairo bʘtioro qũĩñuparã: “¡Tunu ácúja mʘ caátiatatopʘ!” qũĩñuparã Jesure to macããna, Gerasa yepa macããna.

¹⁸ Bairo na caĩrõĩ, Jesús pʘame cǔmuarẽ ájããñupũ tunu cǔ cabuerã mena. Bairo cǔ caájããrõ, wãtĩ yeri pũnarẽ cacǔgomiatacʘ pʘame bʘtioro qũĩñupũ Jesure: “¡Jesús, mʘ mena yʘ ágaya bʘtioro!” qũĩñupũ. ¹⁹ Bairo cǔ caĩrõ, Jesús qũĩñupũ tunu:

—¡Yʘ yaʘ, tuaya! ¡Mʘ ya macã pʘame tunu ácúja! Topʘ etaʘ, mʘ yarã to macããnarẽ na quetibʘjuya marĩ Quetiupʘ Dios mʘrẽ mairĩ caroaro mʘ cǔ caátiatajere —qũĩñupũ.

²⁰ Bairo cǔ caĩrõ tǔgo, tunucoásúpʘ cǔ ya macãpʘ. Topʘ etaʘ, nipetirã Decápolis na caĩrĩ macãã macããnarẽ na quetibʘjuyupʘ Jesús cǔ caátiatajere. Tiere tǔgori nipetiro camasã tǔgo acʘacoasuparã.

La hija de Jairo. La mujer que tocó la capa de Jesús

(Mt 9.18-26; Lc 8.40-56)

²¹ Bairo cabero Jesús ti ʘtabʘcʘrare cǔ capẽñaetaro, capããrã camasã cǔ coteyuparã. Bairo cǔ caetaro òña, cǔ cacoteatana pʘame capããrã cǔtʘ neñapoyuparã.

²² Bairo Jesús cǔ camaa nʘcãrõ, cǔtʘ etayupʘ caĩmʘ jĩcãũ, Jairo cawãmecʘcʘ. Jairo pʘame camasã na cañubueri wii sinagoga quetiupʘ ãñupũ. Torecʘ cǔtʘ eta, rʘropaturi mena eta numurĩ Jesure qũĩroayupʘ.

²³ Atore bairo qũĩñupũ:

—¡Jesús, yʘ macõ riácópʘ baiamo! Mʘ wãmo mena cõrẽ ñigã peoñʘ asá, cõ cacaticoaparore bairo ò.

²⁴ Bairo cǔ caĩrõ tǔgo, Jairo mena acoásúpʘ Jesús. Bairo cǔ caátó, camasã pʘame ʘtabijaro majũ cǔ ʘsayuparã Jesure. ²⁵ Mai, na mena macããcõ jĩcãõ car-iijãnaecõ ãñupõ. Yoaro, pʘga wãmo peti rʘpore pʘga

pëñirõ cãnacã cûmarĩ majũ tiere riayupo. ²⁶ Capããrã caucotiri majã cõ ucotimiñuparã. Na caucotimiat-acũãrẽ, cõ tũgoesuparo. Bairo na caátimiatacũãrẽ, jĩrĩã netõrõ roro majũ baiyupo. Tunu bairo cõ cacũgori-jeacarẽ na nunire peyocõãñupõ ucõ wapa. ²⁷ Bairo baicõã yua, tũgoñañupõ cõ pũame Jesús cõ camasĩrĩjẽrẽ, cõ cariaye netõrĩjẽrẽ. Bairo tiere tũgoñañarĩ, Jesús bero pũame asúpo. Bairo cõ bero atĩ yua, cõ jutirore tuañañupõ. ²⁸ Mai, cõ pũame cariape tũgoñañupõ Jesús cõ cariaye netõmasĩrĩjẽrẽ. Bairo cariape tũgoñañarĩ yua, "Cũ jutiro cayoaaro yapaacarẽ yũ capãñaata, yũ caticoago," ĩ tũgoñañupõ. Bairo tiere ĩ tũgoñañarĩ, Jesús bero pũame atĩri, tore bairo asúpo. ²⁹ Bairo cõ caáto, tocãrõã jicoquei caticoasupo. Bairo cõ pũame tocãrõã masĩcõãñupõ cõ riaye canetõrĩjẽrẽ yua. ³⁰ Jesús pũame, "Yũ camasĩrĩjẽ jũgori jĩcãõ cõ cariaye cõtiere yũ netõãpũ," ĩ masĩñupũ. Bairo masĩrĩ, atore bairo na ĩñupũ Jesús cõtũ caãna camasãrẽ:

—¿Noa na tuañaata yũ jutirore? —na ĩ jëniñañupũ.

³¹ Bairo cõ caĩrõ tũgo, cõ cabuerã pũame atore bairo qũĩñuparã Jesure:

—Jãã cabuei, rita ãnoa camasã capããrã niñama. Bairi mũ tunerocayama noo na caboro. Nana na caátiere mi bauya —qũĩñuparã.

³² Bairo na caĩrõ tũgomicũã, cõ ĩñamacãñupũ, cũrẽ capãñaatacore masĩgũ. ³³ Bairo ĩñamacã cõ cabaiãno, cariamiataco pũame, cõ cacatiatajere masĩrĩ, tunu bairi uwitũgoñañarĩ, Jesutũ etayupo. Rũpopaturi mena Jesús rũpori tũpũ etanumuñupõ. Bairo etanumurĩ, nipetirije cõ cabaiatajere Jesure cõ quetibũjũyupo.

³⁴ Bairo cõ caĩquetibũjũro bero, cõ ĩñupũ Jesús:

—Yũ yao, yũ camasĩrĩjẽrẽ cariape mũ tũgoñaupa. Bairi mũ riayere yũ netõõcõãña. Tunu ácõja ucãanirĩqũẽ mena —cõ ĩñupũ Jesús.

³⁵ Bairo cõ caĩãnitoyea, jĩcããrã etayuparã, Jairo ya wii macããna pũame. Jairore qũĩ quetibũjũrã etayuparã:

—Mũ macõ merẽ baiyasicoaamo. Bairi tocãrõã cõ patowãcõña marĩrẽ cabueire —qũĩ quetibũjũyuparã Jairore.

³⁶ Bairi Jesús cũã cõ caĩrĩjẽrẽ tũgoyupũ. Bairo tũgori, atore bairo qũĩñupũ Jairore:

—Jairo, tũgo acũaeticõãña. Dios cõ camasĩrĩjẽ jetore tũgoñatutuaya —qũĩñupũ Jesús Jairore.

³⁷ Bairo ĩcõã, Pedro, Santiago, cõ bai Juan asúparã Jesús mena. Aperãrẽ na árotiesupũ Jesús. ³⁸ Bairo Jairo ya wiipũ na caetaro, ti wii macããna pũame oti awaja ãñuparã. Cabaiyasiatacore bopacooro cõ cabairijere cõ ĩña otiyuparã. ³⁹ Bairo na cabairo ĩñarĩ, ti wiire jããrĩ bero, atore bairo na ĩñupũ Jesús:

—Awaja otieticõãña mũjãã. Atio cawĩmao baiyasi-etiyamo. Cãnio baiyamo —na ĩñupũ Jesús.

⁴⁰ Bairo cõ caĩrõ tũgo, nipetirã to macããna pũame ro-ro cõ bócaboyeticõãñuparã, "Merẽ yasicoaamo," ĩrã. Bairo na cabaimiatacũãrẽ, Jesús pũame ti wiire na wiyocõã joyupũ. Áti yaparo, cariacoataco ãnacõ cõ caãnopũre jããcoasupũ cõ ãnacõ pacũa mena. ⁴¹ Bairo

jããeta yua, cõ ãnacõ wãmorĩrẽ ñerĩ, atore bairo cõ ĩñupũ:

—¡Talita cum! (Bairo ĩgaro ĩña: "Cawĩmao wãmũncãña.")

⁴² Bairo cõ caĩrõ, cõ pũame jicoquei catitunurĩ wãmũncã ñesẽãcoasupo yua. Mai, pũga wãmo peti rũpore pũga pëñirõ cãnacã cûmarĩ majũ cũgoyupo. Bairo cõ cacatitunurõ ĩñarĩ, camasã pũame bũtioro tũgoñaãcõã maniásuparã. ⁴³ Bairo na catũgoñamiani-atacũãrẽ, Jesús pũame na ĩnemoñupũ tunu atore bairo: "Aperãrẽ na quetibũjũeticõãña cawĩmao cõ cacatiatajere," na ĩñupũ. ĩ yaparo, ucãriquere cõrẽ na nurotiyupũ yua.

Jesús en Nazaret

(Mt 13.53-58; Lc 4.16-30)

6 Cabero, ti macãpũ witi acoásúpũ Jesús. Cũ cabuerã pũame cõ mena asúparã. Bairo witi acoátĩ yua, cõ ya yepa majũpũ etayuparã. ² Eta, yeri-jãrĩcã rũmũ caãno ti yepa macããna na cañubueri wiire jããñupũ, na quetibũjũgũ. Bairo cõ caquetibũjũro tũgo, camasã capããrã tũgocõã maniásuparã. Atore bairo ĩñuparã:

—Ñia, caroaro jĩcãrõ tũni quetibũjũyami. ¿Noopũ atie caroaro cõ caquetibũjũmasĩrĩjẽrẽ cõ masĩñuparĩ? ¿Dope bairo átijẽñorĩqũẽ cũãrẽ cõ átimasĩñuparĩ?

³ ¿Ñi, yucũpãĩrĩ mena rocapata ũnierẽ caqũẽnoũ macũ mee cõ ãniñati? ¿Marĩ mena macããcõ, María macũ mee cõ ãniñati? Bairi, ¿Santiago, José, Judas, Simón jũgocũ mee cõ ãniñati? Cũ marĩ masĩjãñuña. Bairi, ¿marĩ mena macããna rõmirĩ jũgocũ mee cõ ãniñati? —ãmeo ĩ jëniñañuparã na majũ.

Bairi Jesure qũĩroagaetiri, cõ ya macã macããna pũame cõ caquetibũjũrijere tũgogaesuparã. ⁴ Bairo na catũgogaeto ĩña, atore bairo na ĩñupũ Jesús:

—Profeta majã tocãnacãũpũrea na ĩroanucũñama camasã nipetiro na cañesẽãrõpũ. Na ya macã macããna, bairi na ya wii macããna majũ roque na boet-inucũñama. Na yarã jeto na ĩroaetinucũñama —na ĩñupũ Jesús.

⁵ Bairi cõ ya macã macããna cõ caquetibũjũrijere cariape na catũgogaetoi, capee caroa cõ caátijẽñomasĩrĩjẽrẽ topũre átĩ ĩñoesupũ Jesús. Jĩcããrã cariarã jetore cõ wãmo mena na pãñarĩ na catiopyũ. ⁶ "Cũrẽ cariapea ĩñami," to macããna camasã na caĩtũgocũsaetie jũgori, tũgoñañarĩqũẽ pairi tũgoñaãcõã maniásupũ Jesús.

Jesús envía a los discípulos a anunciar el reino de Dios

(Mt 10.5-15; Lc 9.1-6)

Bairo na cabairo ĩñarĩ, Jesús pũame totũaca caãni macãrĩpũ, na quetibũjũ ñesẽãũ asúpũ. ⁷ Bairo jĩcã rũmũ na neñoñupũ Jesús cõ caquetibũjũrotijoparã pũga wãmo peti rũpore pũga pëñirõ majũ caãnarẽ. Bairo na bese yaparo yua, tocãnacã macãã, pũgarã jeto na árotiyupũ. Mai, na caápáro jũgoye na joyupũ masĩrĩqũẽrẽ, wãtĩ yeri pũnarẽ wiyomasĩrĩqũẽ majũrẽ. ⁸ Tunu apeye na cacũgorije ũnierẽ na jeárotiesupũ.

Bairi wasopoa, apeye ũnierē na cajããrĩ poa, pan, dinero cũãrē na jeárotiesup̄. Na tueric̄ jetore na neárotiyup̄. ⁹ Tunu r̄po jutii na cacũgorije, na jutii na cajããnarĩjē jeto mena na árotiyup̄. ¹⁰ Bairo na ároti yaparo, atore bairo na ĩñup̄:

—Noo mujãã cañesēãr̄op̄ ĩcã wii ũnorē etarã, toa tuacõãña, ti macãp̄ mujãã cañi r̄m̄urĩ cãrõ. Capee wiirip̄ patowãcõ ñesēãētĩcõãña. ¹¹ Bairi di macã macããna ũna mujãã cabapac̄to na caboeticõãta, o mujãã yaye quetire na catũgogaeticõãta, na mena ãmerĩcõãña. Bairi na ya macãrē witiáná, na macã ñerĩrē mujãã r̄po jutii macããjērē mujãã paregarã, “Roro jããrē mujãã átiap̄,” ĩrã —na ĩ joyup̄ Jesús.

¹² Bairo c̄ caĩrõ bero acoásúparã yua. Bairo áná yua, camasãrē, “Roro mujãã caátinuc̄r̄jērē tũgoña yapapuari tũgoña wasoaya. Dios yaye bus̄rique p̄amerē tũgousajũgoya,” na ĩ quetib̄j̄p̄ ñesēãñuparã. ¹³ Tunu bairoa camasã capããrã wãtĩ yeri cacũgorãrē na acurewiyoyuparã Dios c̄ catutuarije jũgori. Capããrã cariyac̄na cũãrē na r̄poare ñse aceituna mena na piopeori na catiopyarã.

La muerte de Juan el Bautista

(Mt 14.1-12; Lc 9.7-9)

¹⁴ Ti ȳtea caãno camasã nipetiro Jesús cariarãrē c̄ canetõmasĩr̄jērē tũgoyuparã. Bairi quetiup̄p̄ rey Herodes cũã queti tũgoyup̄ Jesús c̄ caátimasĩr̄jērē. Bairo tiere tũgo, atore bairo na ĩñup̄ c̄ carotirãrē:

—Jesús na caĩ, cũã ãc̄mi Juan el Bautista cabaiyasiric̄ ãnac̄ tunu cacati majũ. Bairo cabai ãnirĩ capee áti-jẽño masĩmi —na ĩñup̄ Herodes.

¹⁵ Aperã qũĩñuparã:

—Dios camasãrē c̄ caquetib̄j̄rotijoric̄ ãnac̄, Elías cawãmec̄c̄ ãnac̄ catiri buiaetaup̄ —quĩñuparã aperã.

Bairo aperã qũĩñuparã:

—Tir̄m̄p̄ caãnana profeta majã mena macããc̄ ĩcãã catiri buiaetaup̄ —quĩñuparã.

¹⁶ Bairo Herodes na caĩquetib̄j̄rije tũgomicũã, atore bairo ĩñup̄:

—Juan, tir̄m̄p̄ c̄ r̄poare ȳ capatarocarotiric̄ ãc̄mi Jesús. Merē caticoat̄c̄mi tunu —ĩñup̄.

¹⁷ Mai, cajũgoyep̄ Herodes p̄ame Juarē ñerotiyup̄. Bairo c̄ ñerotiri bero, ãrõãwē mena c̄ jiyari, preso jorica wiir̄p̄ c̄ cũroca rotijoyup̄. Juan c̄ caquetib̄j̄rije boesup̄ Herodes. Mai, “M̄ bai Felipe ñmo Herodías na caĩõ mena m̄ caãnie ñuētĩña. Carorije niña m̄ caátie,” c̄rē c̄ caĩquetib̄j̄rije boesup̄. Bairo boetiri preso jorica wiir̄p̄ c̄ cũroca rotijoyup̄ Herodes p̄ame Juarē.

¹⁹ Herodías p̄ame Juarē qũĩñatejãñup̄. Bairo qũĩñateeri yua, c̄ pajĩã rotigamiñup̄. Bairo átirotigamicũã, átiroti masĩsupo, quetiup̄p̄ rey Herodes Juarē c̄ camair̄jē jũgori. ²⁰ Herodes p̄ame Juarē, “Caroú, Dios c̄ caquetib̄j̄rotij̄p̄ ãc̄mi,” ĩ tũgoña uwijãñup̄. Bairi Juarē c̄ qũẽnoñup̄. Apeyera Juan c̄rē c̄ caĩquetib̄j̄rije dope bairo áti-masĩēĩmicũã, caroaro mena c̄ caĩr̄jērē tũ-

goganuc̄ñup̄ Herodes. ²¹ Mai, merē etayuparo Herodías Juarē c̄ capajĩãrotimasĩpa r̄m̄p̄ majũ. Bairi ĩcã r̄m̄p̄, Herodes p̄ame c̄ cabuiarica r̄m̄p̄ caetaro, bose r̄m̄p̄ qũẽnoñup̄. Áticõã, c̄ mena macããna c̄ rocããñurĩ carotimasĩrã, c̄ comandante carotirã, Galilea yepa macããna carotimasĩrã cũã c̄ capiijoatana etayuparã. ²² Bairo na caũgaãno, Felipe ñmo caãnimir̄cõ Herodías cawãmec̄c̄ macõ p̄ame basao ásupo, Herodes c̄ c̄ caĩñaparore bairo ĩõ. Herodes c̄ capiijoatana cũã c̄ cabasarijere ĩñajesomajũcõãñuparã. Bairi nipetirã na catũgoro, atore bairo c̄ ĩñup̄ Herodías macõrē Herodes p̄ame:

—Noo, ȳre m̄ caj̄nigari wãmerē ȳ j̄eniña. M̄ ȳ jomajũcõãḡp̄ —cõ ĩñup̄.

²³ P̄gani cãrõ, “Ītoricarõ mano Dios mena ñiña. M̄ ȳ jomajũcõãḡp̄ dise ũnie ȳre m̄ caj̄nir̄jērē. Ȳ ȳ yepa ȳ caquetiup̄p̄ c̄ti yepa carecomacã ũno cũãrē m̄ ȳ jomasĩḡp̄, m̄ cabooata,” cõ ĩñup̄. ²⁴ Bairo cawãmao p̄ame tiere tũgori, cõ pacore j̄eniñao ásupo. Atope bairo cõ ĩñup̄:

—Caaco, ¿ñe ũnie p̄amerē c̄ ȳ j̄enioati?

Cõ paco p̄ame ĩñup̄:

—Juan el Bautista r̄poare c̄ j̄eniojã.

²⁵ Bairo cõ caĩrõ tũgo, tãmurĩ cõ masõr̄c̄ t̄p̄p̄ átĩ, atore bairo qũĩñup̄:

—Bairo ȳ boya: ãmeacã Juan el Bautista r̄poare patanerĩ jot̄p̄ bapap̄ jããrĩ, ȳ m̄ jowa —quĩñup̄.

²⁶ Bairo cõ caĩrõ tũgo, tũgoña yapapuacoásup̄ Herodes p̄ame. Bairo tũgoña yapapuamicũã, “‘Dios mena ñiña’ cõrē ȳ caĩatajere ȳ tũgoama ȳ capiijoatana,” ĩ yua, cõrē c̄ caĩtatore bairo átirotiyup̄. Bairi c̄ ñm̄p̄ ĩcãã soldaure Juan preso jorica wiir̄p̄ caãc̄rē c̄ r̄poa pataroti joyup̄. ²⁸ Bairo c̄ caĩrõ tũgo, c̄ caĩrõrē bairo c̄ ásup̄ Juarē. Bairo c̄ pajĩã yaparori bero, c̄ ãnac̄ r̄poare jot̄p̄ bapa buir̄p̄ nejããrĩ, Herodías macõrē cõ nuniñup̄. Cõ p̄ame cõ pacore c̄ r̄poa ãnatõrē cõ neásúpo, c̄ cayasiro cõ masĩáto ĩõ.

²⁹ Cabero Juan c̄ cabuemir̄cãrã p̄ame bairo c̄rē na capajĩãrocarijere queti tũgori preso jorica wiir̄p̄ etarã, c̄ ãnac̄ rupāre neásúparã, masã oper̄p̄ c̄ yarocagarã.

Jesús da de comer a cinco mil hombres

(Mt 14.13-21; Lc 9.10-17; Jn 6.1-14)

³⁰ Cabero Jesús c̄ caquetib̄j̄rotijoricã tunu etayuparã. Bairo eta yua, Jesure c̄ quetib̄j̄yuparã na caátĩnesēãtaje, bairi na caĩbueñesēãtaje cũãrē.

³¹ Bairo na caĩquetib̄j̄ro bero, atore bairo na ĩñup̄ Jesús:

—Jito aperop̄. Top̄ eta, ñga, marĩ yerijãgarã mai —na ĩñup̄.

Mai, camasã capããrã na t̄p̄re nairõ majũ na caetaro, dope bairo átiũga masĩsuparã Jesujãã. ³² Bairi top̄ caãniat̄c̄ c̄m̄uarē ájããrĩ camasã manop̄ acoásúp̄ Jesús c̄ cabuerã mena. ³³ Bairo Jesujãã na caátĩere masĩr̄ yua, nipetiro macãã macããna Jesujãã na caátõp̄, utab̄c̄na t̄ni maap̄ at̄p̄ ásuparã. Bairo

áná, na jügoye na capëñaetaparopure ãnicote yuyuparã. ³⁴ Bairo Jesús etabucura ape nügöãp pëñaeta yua, maa nęcãñupë. Maa nęcãñi yua, camasã capããrãrë na ññañupë. Bairo bai, bopacooro na ññañupë, nurícãrã oveja narë cacotei camánarë bairo na cabairo jügori. Bairo capee bueriquere na bueyupë. ³⁵ Bairo na cü cabueño, ñamicããcã nicoasuparo. Bairo cü cabuerã pñame Jesutë etari, atore bairo qũññuparã: —Merë ñamicã majü ñña. Atopure wiiri maniña. ³⁶ Dope camasã capããrãrë na marí áperã. Bairo ãnoarë na mñ árotiwa macããp, na majü na caugapeere na wapatirápáro —qũññuparã Jesure.

³⁷ Bairo na caĩrõ tügomicã, atore bairo na ññupë: —Mñjãã majü na ugarique nuña —na ññupë. Bairo cü caĩrõ tũgo, bairo qũññuparã: —¿Jãã cawapatirãto mñ boyati? ¿Dos cientos denario moneda tiiri cãrõ mena pan rupare jãã wapatiracuti, narë nugarã?

³⁸ Bairo na caĩrõ tũgo, atore bairo na ññupë Jesús: —Pan rupaa, ¿nocãnacã rupaa majü mñjãã cügoyati? Ññarãjã.

Bairo cü caĩrõrë bairo áti yaparori bero, atore bairo qũññuparã: —Jãã, jicã wãmo cãrõ pan jororiaca, wai, pugarããcã tocãrõã jãã cügoya.

³⁹ Bairo cü na caĩññuparã yaparo bero, camasã capããrã to caãnarë taa yeparup rupa poari na ruirotiyupë. ⁴⁰ Bairo jicã poa macããna, ape poa macããna, ape poa macããna, cincuenta majü camasã ruiyuparã.

⁴¹ Bairo na caruiro ñña, pan rupaa jicã wãmo cãnacã ru paacarë, wai pugarã mena nerí, jöbuire ññamugöjori, “Jãã Расу, jãã mena mñ ñujãñuña,” qũññuparã Jesús Diore. Bairo qũññuparã, pan rupaare carecomacã peeri, cü cabuerãrë na nuniñupë, camasãrë na cabatoparore bairo ñ. Wai cãrõrë carecomacã peeri, cü cabuerãrë na nuniñupë, camasã nipetirore na cabatoparore bairo ñ. ⁴² Bairo na cabatoro bero yua, nipe tiro camasã caroaro ugayapicoasuparã, ugarique na cabatoatajere. ⁴³ Bairo na cauga tuaro bero, jejããñuparã piiripë na caugarugarijere. Puga wãmo peti rupore puga pëñirõ cãnacã piiri majü jejãã jiroyuparã.

⁴⁴ To caãna caugaatana jicã wãmo cãnacã mil majü camasã ãñuparã.

Jesús camina sobre el agua

(Mt 14.22-27; Lc 6.16-21)

⁴⁵ Tipax bero cü cabuerãrë cümüarup na ájããrotiyupë Jesús tunu. Camasãrë na cü caññatúsajotoye, ti etabucura jñnügöãp Betsaida macãp cü jügoye na capëñaátó boyupë. ⁴⁶ Bairo camasãrë na ññatúsajo yaparo, ãtãñ buirup wãmucóásupë Jesús, Diore cü jëniácü. ⁴⁷ Bairo muirup cü cajããrõ canaioatípaç Jesús cü cabuerã cümüa mena merë tira recomacã majupë na ññajoyupë Jesús. Cü pñame jicãñã ãñupë ti ãtãñ buirup. ⁴⁸ Topx ãcã, cü cabuerã popiye mena na capëñaátore ññajoyupë. Mai, wíno pñame bñtioro na ríapere papu tunuoñuparõ. Bairo roro na cabairo, cabusuparo jü-

goyeaca oco bui peari natë asúpë Jesús. Cü pñame na netóágure bairo baimiñupë. ⁴⁹ Bairo oco buirup cü caató ñña yua, cü cabuerã uwiri bairo awajayuparã: “¡Áni, camasoc ãnacü wãtí marítë atíyami!” ññuparã.

⁵⁰ Cü cabuerã nipetirã qũññuparã Jesure. Bairo bñtioro cauwirã ãñirí bairo ñ awajayuparã yua. Bairo na cabairo, jicoquei Jesús pñame na ñ joyupë:

—¡Tũgoñatutuaya yñ yarã, Jesua yñ ãñiña, yñ uwieticõãña! —na ññupë.

⁵¹ Bairo cümüarup cü caájããrõ, wíno pñame papu jãnacoasuparo yua. Bairo cabairo ñña, cü cabuerã pñame bñtioro ñña acñacoasuparã. ⁵² Cajügoye Jesús pan rupare cü caátijëñoríqũërë caññarícãrã nimirãcã, cü caátimasñetoríjërë tũgoña masñesuparã. Na yeri mena tũgoña masñesuparã.

Jesús sana a los enfermos en Genesaret

(Mt 14.34-36)

⁵³ Bairo pënaáná, etabucura ape nügöãp etayuparã, Genesaret cawãmecuti yeparup. Topx etarã, na cümüarë jiyatupoo yaparo, maa nęcãñuparã. ⁵⁴ Bairo na caetaro ñña, jicoquei to macããna pñame Jesure qũññuparã. ⁵⁵ Bairo cü caetaro ññarí, ti yepa macããna nipetirore atwátí, na quetibujë batoyuparã. Cariayecñarë na canerí coro mena na jeatí rotiyuparã, “Тираçpna ññami Jesús,” na caĩrõp.

⁵⁶ Bairo na pñame Jesús noo cü caboropë cü caãñesãrõ, o peeti macããcã, o capairi macã, o macã tñni macãã macããñupë cü caátó cãrë na jeásuparã camasã cariarãrë. Jesús cü caátí wããñupë cariarãrë na cüñuparã, bñtioro, “Mñ jutiro yapaacarë jãã pãñarotiya,” cãrë na cañmasñparore bairo ñrã. Bairo cariyecñna tocãnacãpna cü jutiro yapare capãñarã caticoasuparã yua.

Lo que hace impuro al hombre

(Mt 15.1-20)

7 Cabero etayuparã fariseo majã, bairo Moisés ãnacü cü caroticüríqũërë cajügobueri majã mena. Na pñame Jerusalén macãp caátíatana ãñuparã.

² Jesús cü cabuerã jicããrã wãmo coseena na caugaro na ññañuparã fariseo majã. “Ugagarã jügoye maríre bairo wãmo coseetiyama Jesús cü cabuerã,” ñ bñspaiyuparã. Bairo, “Carorã ãnama,” na ñññuparã, fariseo majã Jesús cü cabuerãrë. ³ Mai, fariseo majã, judío majã nipetirã na ññcñjãã na caátijügootatorea bairo ána ásuparã. Bairo caroaro na wãmoríre tocãnacãna coseri bero jeto ugancucñuparã. ⁴ Ugarique cawapatiratana tunu etarã cãã na wãmoríre cosenucñuparã, ugagarã jügoye. Na ññcñjãã na caátinucñuríqũë wãme cãrõ átinucñuparã. Tunu bairoa etirique na capiojãñ reri cãrë, na joturi cãrë cosenucñuparã. Bairo marí caápericõãta, Dios, “Carorã ññama, marí ñññabujioñmi,” ñrã bairo átinucñuparã. ⁵ Bairo atore bairo qũññuparã fariseo majã, bairo Moisés ãnacü cü caroticüríqũërë cajügobueri majã mena Jesure:

—¿Nopēirā mɛ cabuerā marī ņicūjāā ānana na caroticūrīqūērē bairo na áperiyati? Coseitiyama na wāmorīrē na caɥgarparo jūgoye —qūī jēniñañuparā Jesure.

⁶ Bairo na caīrō tūgo, atore bairo na īñupū Jesús:

—¡Caītopairā majū mɛjāā āniña! Dios ɤame Isaías ānacū cū cawoaturica pūrōɤ mɛjāārē cū caīquetibɛjɛ jūgoyeticūrīcārōrē bairo mɛjāā baimajūcōāña. Atoze bairo īñupī Dios mɛjāārē:

‘Ati poa macāāna na bɛsɤrique mena yɛre caīroarārē bairo baibauyama.

Bairo baimirācūā, na yeri na catūgoñarījēɤ ricaati baicōāñama.

⁷ Na ɤame, “Camasā na carotirique ɤamerē Dios cū caquetibɛjɛroticūrīqūē netōjāñurō caānimajūrījē niña,” caīrārē bairo buenucūñama.

Bairo cabuerā na caānoi, yɛre na cañubuegarije dope bairo átimašā maa, īñupī Dios mɛjāā cabaipeere.

⁸ Mɛjāā ɤame mɛjāā caátinucūrījēɛ bɛtioro borā, Dios marīrē cū caroticūrīqūē ɤamerē mɛjāā áperinucūña —na ī quetibɛjɛyɛpɛ Jesús fariseo majārē.

⁹ Ī quetibɛjɛ yaparo, atore bairo na īnemoñupū:

—Mɛjāā caátinucūrījēɛ bɛtioro borā, Dios marīrē cū caroticūrīqūērē cabaibotiorārē bairo mɛjāā baiya.

¹⁰ Moisés ānacū ɤame atore bairo marīrē ī woatucūñupī: “Mɛjāā ɤacɤare mɛjāā caīroaro boya. Ni ūcū cū ɤacɤre, o cū ɤacore roro cū caīata, cū mɛjāā pajīā rocācōāgarā,” ī woatuyupi Moisés. ¹¹ Bairo cū caīcūmiatacūārē, mɛjāā ɤame ricaati mɛjāā quetibɛjɛya. Atoze bairo mɛjāā īña: “Ni jīcāū ūcū cū ɤacɤre, o cū ɤacore, ‘Yɛ yaye nipetirijere merē Diore cū yɛ nuniarē. Corbán na caīrījē niña. Bairi mɛjāā cabopacarijere yɛ nunimasīētīña,’ cū caīata, ñurō.

¹² Bairi ni jīcāū ūcū tore bairo caī ānirī, cū ɤacɤre, o cū ɤacore cū cajáatinemorō boetiya,” mɛjāā ī quetibɛjɛya. ¹³ Bairo ī quetibɛjɛrā, Dios marīrē cū caroticūrīqūērē cajānarotirārē bairo mɛjāā baiya. Bairo caquetibɛjɛrā ānirī netōjāñurō mɛjāā boya mɛjāā caátinucūrījē mɛjāā ya wāme ɤamerē. Tore bairo jeto capee wāme majū mɛjāā átinucūña.

¹⁴ Ī quetibɛjɛ yaparo, camasārē na piineñorī, atore bairo na īñupū Jesús:

—Mɛjāā nipetiro camasā tūgopeoya yɛ yaye quetibɛjɛrique. Tiere tūgomasiña: ¹⁵ Camasā na caɥgarije wapa jūgori mee carorā niñama. Na majūā rorije na yeripɛ na catūgoñanucūrījē jūgori roque carorā niñama. ¹⁶ Mɛjāā, caāmoocna mɛjāā āniña. Bairi āmerē yua, mɛjāārē yɛ caquetibɛjɛatajere tūgoāmewiyoya mɛjāā yeripɛ —na ī quetibɛjɛyɛpɛ Jesús.

¹⁷ Bairo ī yaparo, camasā capāārā watoapɛ caāniatacɛ na aweyocoásupɛ. Á yua, cū cabuerā mena wiipɛ jāācoásupɛ. Bairo ti wiipɛ jāāeta, cū cabuerā ɤame atore bairo qūī jēniñañuparā: “Ape wāme īcōñarī camasārē mɛ caquetibɛjɛrije, ¿dope bairo īgaro to īñati?” ¹⁸ Bairo cū caīrō tūgo, atore bairo na īñupū Jesús cū cabuerārē:

—¿Mɛjāā cūā mɛjāā tūgomasiētīñati yɛ yaye quetire? Nipetiro camasā na caɥgarije tocānacā wāme ɤame na paaropɛ yuaya. Yuari yua, cabero netōcoaya. Na caɥgarije mee na yeri pūnarē to royetuo joroque na átiya.

Bairo ī, “Tocānacā wāme ɤgarique caroa jeto niña,” īgɛ īñupū Jesús. ²⁰ Tunu atore bairo īnemoñupū:

—Na yeripɛ roro na catūgoñarījē roque na yeri pūnarē tūgoña asurotiya. Bairi roro na catūgoñarījē jūgori carorije caānarē bairo na īñañami Dios. ²¹ Camasā na yeripɛ roro na catūgoñarījē jūgori tocānacā wāme carorijere átinucūñama. Ato cānacā wāme majū na caátinucūrījē niña: átiepericarā cɛtaje, jerutirique, aperārē pajīārerique, ²² camasā na ɤmoa mee, o na manapūā mena mee ānajē, tunu apeye ūnierē bonetōrīqūē, roro tūgoñarīqūē, ītorique, cawāmarā jeto āna āmeo roro ānajē cɛtaje, roro īñaugorique, bɛsɤpairique, botiorique ānajē cɛtaje, tūgomasiētājē ānajē cɛtaje. ²³ Bairo camasā na yeripɛ roro na catūgoñarījē jūgori roro átiyama. Bairo na wāmorī coseena na caɥgarije wapa mee, roro na caátie jūgori carorije caānarē bairo na īñañami Dios —ī quetibɛjɛyɛpɛ Jesús cū cabuerārē.

Una extranjera que creyó en Jesús

(Mt 15.21-28)

²⁴ Ī quetibɛjɛ yaparo, topɛ caāniatacɛ Tiro cawāmecɛti macāɤ ásupɛ. Topɛ eta, topɛ cū caetarijere camasā na camasīrō boesupɛ Jesús, capāārā yɛ tɤɤɛ na neñarema, ī. Bairi jīcā wiipɛ jāācoasupɛ. Bairo jāāmicūā, dope bairo bairuti masīesupɛ camasārē.

²⁵ Topɛ cū caetaro beroaca, jīcāo carōmio cawātī yeri pūna jāāecorico paco ɤame Jesús tɤɤɛ ɤɤropaturi mena etanumuo etayupo. ²⁶ Mai, cō ɤame ape yepa macāācō sirofenicia na caīrō macāācō āñupō. Bairo etari, bɛsɤrique tutuaro mena cō macōɤɛ wātī caācūɛ cū acure rocawiyoyo rotiyupo. ²⁷ Bairo cō caīmiatacūārē, atore bairo cō īñupū Jesús:

—Mɛa, israelita yao mee mɛ āniña. Bairi mɛ yɛ cajáapata, jīcāū cū pūnaa na caɥgarije pan rupaare ēmarī cū wii yaiare canureire bairo yɛ átibujioɛ —cō īñupū.

²⁸ Bairo cū caīrō tūgo, bairo qūīñupō.

—Bairoa mɛ átibujioɛ bairɛa. Bairo mɛ caīmiatacūārē, bairāɤa cawīmarā na caɥgawerije yeparɛ cañarījēācārē ɤganucūñama wii yaia cūā. Bairi na caɥgaricarocarē bairo yɛ mɛ jɛátigɛ petoaca —qūīñupō carōmio Jesure.

²⁹ Bairo cō caīrō tūgo, bairo cō īñupū:

—Cariapea miña. Caroaro yɛ mena mɛ catūgoñatutuario jūgori, wātī mɛ macōɤɛ caānimiatacɛre merē yɛ witirotiya. Tunu ácōja mɛ ya wiipɛ —cō īñupū Jesús.

³⁰ Bairo cō ya wiipɛre tunueta ácō, cō macō, wātī yeri pūna cacūgomiataco cacatiopɛre cō etayupo yua.

Jesús sana a un sordomudo

³¹ Bairo Tiro macāɤ caāniatacɛ Jesús acoásupɛ. Bairo netōáná, Decápolis cawāmecɛti macāā etari,

netóaná, Galilea ɛtabɛsɛra tɛpɛ etayupɛ tunu. ³² Bairo topɛ cɛ caetaro, jĩcã tũgomasiẽtĩ, bairi caroaro bɛsɛmasiẽtĩ cabaire cɛ neásúparã Jesús tɛpɛ, cɛ wãmo mena cɛ ñigãpeonetóáto írã. ³³ Bairo cɛtɛ na cane etaro ñña, Jesús pɛame aperopɛ camasã na camanopɛ cɛ neásúpɛ. Topɛ cɛ neá, cɛ wãmojuãrĩ mena cɛ ãmooperipɛ ñujõrĩ bero, cɛ wãmojuãrẽ ɛcoo wareri, cɛ ñemerõrẽ pãñañupɛ. ³⁴ Cabero ɛmɛrecóopɛre ñĩamɛgõjori yeri jĩniãñupɛ. Cabero qũĩñupɛ cabɛsɛmasiẽcɛ catũgomasiẽcɛrẽ: “¡Efata!” Efata tgaro ñña: “¡Pãña!” Cɛ ãmo to tusuáto ñ, bairi ññupɛ.

³⁵ Bairo Jesús cɛ caĩrõ tũgomasi, bairi tunu bɛsɛmasi baicoasupɛ yua. ³⁶ “Aperãrẽ na mɛjãã quetibɛjɛpɛra,” na ñniñupɛ Jesús. Bairo, “Mɛjãã quetibɛjɛpɛra,” cɛ caĩmiatãcããrẽ, aperãrẽ na quetibɛjɛbatoo peyocõãñuparã. ³⁷ Bairo cɛ caátiere ñña acɛacoati, bairi qũĩñuparã: “Nipetiri wãmerĩ caroaro átiyami Jesús. Cabɛsɛmasiẽna cããrẽ na bɛsɛmasiõ joroque na átiyami. Tunu bairoa catũgomasiẽna cããrẽ na tũgomasiõ joroque na átiyami,” ññuparã.

Jesús da de comer a cuatro mil personas

(Mt 15.32-39)

8 Ti yɛtea caãnorẽ camasã capããrã Jesús tɛpɛ tunu na caneñaporo, cɛ cabuerãrẽ na piijoyupɛ. Bairo na caetaro ñña, atore bairi na ññupɛ:

² —Ánoa camasã merẽ itia rɛmɛ majũ yɛ mena nicoayama. Ñe ñnie majũ ɛgarique cũgoetiyama. Bairi bopacooro na ññaña. Jicoquei na yɛ tunuo jogaetiya mai. ³ Caɛgarique ɛgaenarẽ na yɛ catunuojoata, áwɛpɛtĩbujiorãma, na ya wiiripɛre ánã. Jĩcããrã na mena macããna cayooropɛ caatiátana ññaama. Bairi na marĩ ɛgarique nuto —na ññupɛ.

⁴ Bairo cɛ caĩrõ tũgo, atore bairi qũĩñuparã:

—Ánoa camasã capããrã ññaama. Tunu atopɛ wiiri maniña. Bairi, ¿noopɛ marĩ bocarãti ɛgarique, paio narẽ marĩ canupeere? —quĩ jẽniñañuparã.

⁵ Bairo na caĩrõ, Jesús pɛame na ñnemoñupɛ tunu:

—Pan rupaa, ¿nocãnacã rupaa majũ mɛjãã cũgoyati? Bairo cɛ caĩrõ, atore bairi qũĩñuparã:

—Jãã, jĩcã wãmo peti pɛga pẽnirõ cãrõ pan rupaaca tocãrõã jãã cũgoya —quĩñuparã Jesure.

⁶ Bairo na caĩrõ tũgo, camasãrẽ yepapɛ na ruirotiyupɛ. Bairo na caruiro ñña, tie pan jĩcã wãmo peti pɛga pẽnirõ caãni rupaare nerĩ, Diore, “Jãã mena mɛ ñujãñuña,” quĩ jẽniñupɛ. Bairo quĩ jẽni yaparori bero, tie pããrẽ carecomacã peeri bero, cɛ cabuerãrẽ na nuniñupɛ, camasãrẽ na batoroti. ⁷ Wai cããrẽ petoaca cũgoyuparã. Narẽ nerĩ, Diore, “Jãã mena mɛ ñujãñuña,” quĩ jẽniñupɛ. Bairo quĩ jẽni yaparo, na cããrẽ na batorotiyupɛ camasãrẽ. ⁸ Bairo na caáto yua, nipe-tiro camasã caroaro ɛgayapicoasuparã, ɛgarique Jesús cɛ cabuerã na cabatoatajere. Bairo na caɛgatuaro bero, jejããñuparã cɛ cabuerã piiripɛ na caɛgarɛgarijere. Jĩcã wãmo peti pɛga pẽnirõ cãnacã piiri majũ jejããjiroyuparã yua. ⁹ To caãna caɛgaricarã pɛame bapãricãnacã mil majũ camasã ãñuparã. Cabero Jesús pɛame camasãrẽ, “Yɛ áya,” na ñ yaparo, cũmuarẽ

ájããñupɛ. Dalmanuta cawãmecɛti yepapɛ ásúpɛ yua.

Los fariseos piden una señal milagrosa

(Mt 16.1-4; Lc 12.54-56)

¹¹ Bairo Dalmanuta yepapɛ cɛ caãno, Jesús cɛ caátiere ññarĩ bɛsɛjãgamirã, cɛtɛ etayuparã fariseo majã. Bairo etarã, dise ñnie átijẽñorĩquẽ ɛmɛrecóo macããjẽrẽ Jesure cɛ áti ñnorotimiñuparã. “¿Cariape Dios cɛ cajoricɛ majũ cɛ ãnicɛti?” írã, bairi cɛ átirotim- iñuparã. ¹² Jesús pɛame yeri jĩniããrĩ, atore bairi na ññupɛ:

—¿Nopẽĩrã ati yepa macããna, ãme caãna átijẽño ñnorĩquẽ jetore na boyati? Bairo na cabomiatacããrẽ, tiere áti ñnoetigɛmi Dios —na ñ quetibɛjɛyupɛ Jesús.

¹³ Ñ quetibɛjɛ yaparo, na cũmuarẽ etajãã, ɛtabɛsɛra ape ɛgõãpɛ pẽñacoásúpɛ Jesús cɛ cabuerã mena.

La levadura de los fariseos

(Mt 16.5-12)

¹⁴ Mai, cɛ cabuerã na caɛgapee, pan rupaare masiriticõãrĩ jeápɛyuparã. Jĩcããcã cũgoyuparã ti cũmuapɛre.

¹⁵ Bairo na cabairo, Jesús pɛame bairi na ññupɛ:

—Tũgoya mɛjãã. Fariseo, Herodes majã yaye levadura, pan pairica na cawauorijere mɛjãã boeticõãña —na ññupɛ.

¹⁶ Bairo cɛ caĩrõ tũgo, cɛ cabuerã pɛame atore bairi ãmeo ññuparã na majũ: “¡Pan rupaa marĩ cajeatĩbujioatajere marĩ masiriticũpã! Bairi bairi marĩ ñmi,” ãmeo ññuparã na majũ.

¹⁷ Jesús pɛame masiõãñupɛ na caãmeoĩrĩjẽrẽ. Bairi atore bairi na ñnemoñupɛ tunu:

—¿Nopẽĩrã, “Pan rupaa na cajeatĩbujioatajere na masiritiupari, tgaro tãcũmi Jesús,” mɛjãã ãmeo ññati? Bairo mee tgaro ñña. ¿Mɛjãã tũgoña masiẽtĩñati mai?

¹⁸ Cayericɛna nimirãcũã, ¿mɛjãã tũgoña masiẽtĩñati? Tunu cacaapee cũgorã nimirãcũã, ¿mɛjãã ñña-

masiẽtĩñati? Tunu caãmoocɛna nimirãcũã, ¿mɛjãã tũgoetiyati? ¿Yoaro mee mɛjãã masiriticoayati yɛ caátijẽñorĩquẽrẽ? ¹⁹ Pan rupaa, jĩcã wãmo cãnacã rupaa jetore cũgomicũã, caɛmɛa jĩcã wãmo cãnacã mil majũ

na ɛga yapicoao joroque na yɛ ápɛ. Tiere mɛjãã ññawɛ. Bairo caĩñarĩcãrã ãnirĩ cabero piiripɛ na caɛgarɛgariquere, ¿nocãnacã piiri majũ mɛjãã jejããjirori?

Atore bairi qũĩñuparã cɛ cabuerã pɛame:

—Pɛga wãmo peti pɛpore pɛga pẽnirõ cãnacã piiri cãrõ jãã jejããjirowɛ.

²⁰ Bairo na caĩrõ tũgo, atore bairi na ññupɛ tunu Jesús:

—Tunu bairoa ape rɛmɛ pan rupaa, jĩcã wãmo peti pɛga pẽnirõ cãnacã rupaa jetore cũgomicũã, caɛmɛa bapãricãnacã mil majũ na ɛga yapicoao joroque na yɛ ápɛ. Tie cããrẽ mɛjãã ññawɛ. Bairo caĩñarĩcãrã ãnirĩ

cabero piiripɛ na caɛgarɛgariquere, ¿nocãnacã piiri majũ mɛjãã jejããjirori? ¿Tiere mɛjãã masiriticoayati?

Cɛ cabuerã pɛame atore bairi qũĩñuparã:

—Jĩcã wãmo peti pɛga pẽnirõ cãrõ jãã jejããjirowɛ

—quĩñuparã Jesure.

²¹ Bairo na caĩrõ tũgo, atore bairi na ññupɛ:

—Bairo majũã baiw. ¿Bairi męjãã tũgoña masĩtĩñati mai?

Jesús sana a un ciego en Betsaida

²² Jesús cũ cabuerã mena etayurũ Betsaida cawãmecuti macãpũ. Ti macãpũ na caetaro, jĩcãũ caaapee ññamasĩtĩcũrẽ cũ ne etayuparã. Jesús tũpũ cũ ne etari, atore bairo bũtioro qũĩñuparã, “Ññirẽ cũ pãñarĩ cũ netõña.” ²³ Bairi Jesús cacaapee ññacũrẽ cũ wãmo mena cũ tũgã ásurũ macã tũñirũ. Topũ cũ ne eta, Jesús cũ ıcoo mena cũ wareyurũ cũ capeere. Bairo áti yaparo cũ wãmoorĩ mena cũ capeere ñigã peoyurũ. Bairo átiri bero qũĩ jẽniñañupũ, “¿Merẽ ap-eye ññierẽ miñañati?” ²⁴ Bairo cũ caĩrõ, caĩñacũ pũame ññapãmasĩrĩ yua, atore bairo qũĩñupũ:

—Ñiñaña camasãrẽ. Bairũa, yucũre bairo cabaurã añesẽãñama —qũĩñupũ.

²⁵ Bairo cũ caĩrõ tũgo, Jesús cũ wãmoorĩ mena ñigã peonemoñupũ tunu. Bairo cũ caátorũa, caroaro majũ ññamasĩñupũ yua. Tocãnacã wãmea caroaro ññamasĩñupũ. ²⁶ Bairo cũ cabairo ñña, atore bairo qũĩñupũ Jesús:

—Tunu áćuja mũ ya wiirũ. Bairũa, macãpũre mũ tunu apérigũ —qũĩñupũ Jesús cacaapee ññamasĩtĩmiatacũre.

Pedro declara que Jesús es el Mesías

(Mt 16.13-20; Lc 9.18-21)

²⁷ Cabero Cesarea de Filipo na caĩrĩ yeparũ Jesús, cũ cabuerã mena maapũ áćũ, atore bairo na ññupũ:

—“¿Noa áćũmi?” yũ na ññucũñati camasã —na ñ jẽniñañupũ.

²⁸ Bairo cũ caĩrõ tũgo, atore bairo qũĩñuparã Jesure cũ cabuerã pũame:

—Jĩcããrã ññama: “Juan el Bautista áćũmi.” Aperã ññucũñama: “Elías ññacũ catiri áćũmi,” miñama. Aperã ññucũñama: “Tirũmũpũ cañnana profeta majã mena macããcũ jĩcãũ catiri caatãcũ áćũmi Jesús,” minucũñama —qũĩ quetibũyũparã cũ cabuerã Jesure.

²⁹ Bairo cũ na caquetibũjũero bero, atore bairo na ñ jẽniñanemoñupũ tunu:

—¿Męjãã ate? “¿Noa áćũmi?” yũ męjãã ññucũñati —na ññupũ.

Bairo cũ caĩrõ tũgo, Simón Pedro pũame qũĩñupũ:

—Mũa, Mesías, Dios cũ cajom majũ mũ ñniña —qũĩñupũ.

³⁰ Bairo cũ caĩrõ tũgo, atore bairo qũĩñupũ Jesús Pedrorẽ: “Cũã, yũ ñniña. Bairũpũa, cũ, yũ cañnierẽ na quetibũjũeticõãña aperã camasãrẽ mai,” na ññupũ Jesús cũ cabuerãrẽ.

Jesús anuncia su muerte

(Mt 16.21-28; Lc 9.22-27)

³¹ Tipũa bero cũ cabuerãrẽ Jerusalẽpũ roro popiye cũ cabaipeere na quetibũjũ jũgonutuásurũ. Quetiuparã cabũtoa camasĩrã, bairi Dios cũ caroticũrĩqũẽrẽ cajũgobueri majã, bairi sacerdote majã quetiuparã cũã,

popiye cũ baio joroque na caátipeere na quetibũjũ nutuásurũ, cũrẽ na capajĩarotipee majũrẽ. “Bairo yũ, Camasã Jũgocũ, yũ na caátimiatacũãrẽ, itia rũmũ bero yũ caticoagũ tunu,” na ññupũ. ³² Cũ, na caátipeere caroaro cariape na quetibũjũyurũ. Bairo cũ caĩrõ tũgo, Pedro pũame jõjãñurõ Jesure cũ neásurũ. Topũ eta, bairo qũĩ jũgoyurũ Pedro Jesure: “¿Yũ Quetiupũa, mũ caĩrõrẽ bairo to baieticõãto!” qũĩñupũ. ³³ Bairo cũ caĩrõ tũgo, Jesús pũame cũ cabuerãrẽ na ñmejore ññarĩ, atore bairo qũĩñupũ Pedrorẽ:

—¿Áćuja Satanás! Bairo mũ caĩrõ roro yũ cabaipeere cabũsũjãnemourẽ bairo miña. Dios cũ catũgoñarõrẽ bairo mee, camasã na catũgoñarõrẽ bairo mũ tũgoñaña, bairo yũ mũ caĩata —qũĩ tutiyurũ Jesús Pedrorẽ.

³⁴ Cabero Jesús cũ buerã, aperã camasã cũãrẽ na pinẽñojori, atore bairo na ññupũ:

—Ni caboũ, yũ cabuei cañnigaũ, cũ caátigamiñjẽrẽ pitigũmi. Yũ carotirore bairo jeto roque átigũmi tocãnacã rũmũa. Popiye baimicũã, yũ yaye quetire jãnaetigũmi yũ cabuei cañnigaũ pũame. ³⁵ Bairo tunu caũmũ apei cũ cañnie pũamerẽ mairĩ, yũ yaye quetire jãnacogũmi. Bairo cabai ññirĩ yasicoagũmi yua. Apei, yũ yaye quetire cajãnaecũ roque netõcõãgũmi. Cũrẽ na capajĩa rocacõãmiatacũãrẽ, caticõã ññinucũgũmi tocãnacã rũmũa. ³⁶ Tunu caũmũ apei ati yepa macããjẽ nipetirije merẽ cũgoyami, cũ caborije caño cãrõ. Bairo cũgomicũã, Diore cũ tũgoñaẽtĩñami. Bairo catũgoñaecũ ññirĩ cũ cariaatato bero Dios mena ñmerĩgũmi. ³⁷ Bairi dope baieto paio cũ cacũgorije pũame. Wapa maa tie ati ımũrecóo macããjẽ, Diore cũ camasĩtĩcõãta. ³⁸ Bairi ni jĩcãũ ıcũ yũre tũgoñabobori, “Jesús yau yũ ñniña,” ati yũtea macããna carorã ricaati caánarẽ na cũ caĩquetibũjũgaeticõãta, yũ cũã, “Ñni, yũ yau niñami,” cũ ñi masĩtĩgũ. Yũ, Camasã Jũgocũ, ati yeparũ yũ Pacũ cũ camasĩrĩjẽ mena nemo yũ catunuetaro, “Ñni, yũ yau niñami,” cũ ñi masĩtĩgũ. Ángelea majã jõbui macããna, cañurã mena, tunu yũ catunuetaro, bairo cũ ñimasĩtĩgũ ni jĩcãũrẽ tũgoñabobori, “Jesús yau yũ ñniña,” cũ caĩquetibũjũgaeticõãta.

9 Bairo Jesús camasãrẽ na cũ caquetibũjũero bero, atore bairo na ññemoñupũ cũ cabuerã pũamerẽ:

—Cariape męjããrẽ yũ quetibũjũya: Męjãã jĩcããrã, ato cañna, męjãã cariaparo jũgoye męjãã ññagarã Dios cũ carotimasĩrĩpũa tutuaro mena caetarore —na ñ quetibũjũyurũ Jesús cũ cabuerãrẽ.

La transfiguración de Jesús

(Mt 17.1-13; Lc 9.28-36)

² Cabero, jĩcã wãmo peti jĩcã pẽñirõ cãnacã rũmũrĩ bero Pedrorẽ, Santiagore, Juarẽ na piiásurũ Jesús ıtãũ caũmũarĩcũ buirũ. Bairo topũ na caño, Jesús pũame cũ cabaurije wasoacoasurũ. ³ Cũ jutiro pũame botiro baicoasuparo. Camasã coserique mena jutii botirije majũ na cacosero netõrõ botiyuparo. Asiyau baicoasupũ Jesús yua. ⁴ Bairo cũ cabaiãno, Elías ññacũ, Moisés ññacũ mena buiaetayuparã. Bairo buiaetarã

yua, Jesús mena bəʂpəninucũñuparā. ⁵ Bairo na cañano, Pedro pəame atore bairo qũñupũ Jesure:

—Jããrē cabuei, ¡atorə marí cañano ñumajũcõãña! Bairo itia wiipãĩĩãcã majũ mɛjããrē jãã qũñobojagarā. Jĩcã wii mɛ ya wii, ape wii Moisés ya wii, ape wii Elías ya wii mɛjããrē jãã qũñobojagarā —qũñupũ Pedro Jesure.

⁶ Mai, Jesús cũ cabuerã pəame ñña acɛanetõcoasuparā. Bairo Pedro pəame dope bairo ñ masĩtĩrĩ, tore bairo ññupũ. ⁷ Bairo cũ cañano, buseriwo atí, na pauma tocoasuparo. Bairo catoro, Pedrojãã pəame cayɛɛropɛ añuparā. Bairo ãna, bəʂurique buseriwo watoarɛ cabəʂocajorijere tũgoyuparā. Atore bairo ññuparõ: “Ñni, yɛ macũ, yɛ camai majũ ññami. Cũ yaye bəʂuriquere tũgoɛsaya,” ñ ocajoyuparo jõbuipɛ. ⁸ Bairo to caĩrõ tũgo, tunu ãmejore ññajoyuparā. ¡Tame! Elías, Moisés cũã mañuparã yua. Jesús jeto nucũñupũ.

⁹ Cabero ẽtãũrē na caruiatõ, atore bairo na ññupũ Jesús Pedrojããrē: “Ñme mɛjãã cañnaatajere aperãrē na mɛjãã quetibɛjɛtigarã mai. Cabero, yɛ, Camasã jũgocɛ, cariacoatɛɛ nimicũã, yɛ cacatiro bero roque na mɛjãã quetibɛjɛgarã,” na ññupũ. ¹⁰ Bairo cũ caĩrõrē bairo aperãrē quetibɛjɛtimirãcũã, na jetoa na yeripɛ tiere tũgoñañuparã. Bairo tũgoñañ, atore bairo ãmeo ñ jẽniñañuparã, “¿Dope bairo ñgɛ qũññati, ‘Cariacoatɛɛ nimicũã, yɛ catigɛ,’ Jesús cũ cabaipeere cũ cañata?” ãmeo ñ jẽniñañuparã na majũ. ¹¹ Bairo cabero atore bairo qũñ jẽniñañuparã Pedrojãã Jesure:

—Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽrē cajũgobueri majã bairo ññama: “Dios cũ cajopɛ atí yepɛrɛ cũ caetaparo jũgoye Elías ãnacũ catiri etanemogɛmi tunu,” ññama. ¿Nopẽrã bairo na ñ quetibɛjɛyati camasãrē?

¹² Bairo na caññeniñarõ, atore bairo na ñ quetibɛjɛyupɛ Jesús:

—Na caĩrõrē bairo atĩjũgogɛmi jĩcãũ Elías ãnacũrē bairo caãcũ. Cũ pəame nipetirijere qũñnojũgogɛmi. Tunu bairoa, ¿nopẽrã Dios yaye bəʂurica tutipɛ cawoaturicarã pəame, “Camasã jũgocɛre popiye cũ baio joroque átigarãma. Roro majũ qũññategarãma,” na ñ woatu quetibɛjɛcũñuparĩ? ¹³ Cariape mɛjããrē ñiña: Elías ãnacũrē bairo caãcũ merē etawĩ. Bairo cũ caetamiatacũãrē, “Cũã ññami Elías ãnacũrē bairo caãcũ,” qũñ masĩẽma camasã pəame. Bairo ricaati, noo na caborore bairo cũ áma, profeta majã na caquetibɛjɛ jũgoyeticũrĩcãrõrē bairo —na ñ quetibɛjɛyupɛ Jesús Pedrojããrē.

Jesús sana a un muchacho que tenía un espíritu impuro

(Mt 17.14-21; Lc 9.37-43)

¹⁴ Ɔtãũpɛ caetaatana na mena macããna na cañnopɛ rui etayuparã. Capããrã camasãrē na ññañuparã. Aperã Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽrē cajũgobuerã Jesús cũ cabuerã mena bɛtioro ãmeo bəʂuyuparã, bəʂɛnetõgarã. ¹⁵ Bairo na pəame Jesús natɛ cũ caruietaro ñña acɛacoasuparã. Bairo yua, cũtɛ atɛ ásuparã, cũ jẽniránã. ¹⁶ Bairo na caatɛatõ:

—¿Ñe ñnierē ãmeo bəʂurã mɛjãã átiami na mena? —na ññupũ Jesús.

¹⁷ Bairo cũ caññeniñarõ tũgo, camasã capããrã watoarɛ cañniatɛɛ jĩcãũ bairo qũñ yɛyupɛ:

—Cabuei, yɛ macũ jĩcãũã caãcũrē mɛtɛ cũ yɛ ne atiarɛ. Yɛ macũ wãtĩ yeri pũna jũgori bəʂɛmasĩtĩñami. ¹⁸ Bairo wãtĩ yeri pũna pəame yɛ macũrē cũ cañããrõĩ, cũ jũgoñaõ joroque átiyami. Bairo cũ caãto, yɛ macũ pəame cũ risero jopo witinucũñami. Cũ opi mena bacarɛpotu nucũñami. Tutuacũ cũ bɛo joroque cũ átinucũñami. Bairo mɛ cabuerãrē bɛtioro na yɛ wiyorotimiarɛ wãtĩ yeri pũnarē. Mɛ cabuerã pəame cũ wiyoyo masĩtĩñama —qũñ quetibɛjɛyupɛ wãtĩ yeri pũna cacũgoɛ pacɛ Jesure.

¹⁹ Bairo cũ caññetibɛjɛro tũgo, atore bairo na ññupũ Jesús:

—¡Tame, mɛjãã, atí yepa cañna Dios cũ camasĩrĩjẽrē cariape mɛjãã tũgoetimajũcõãña! Bairo mɛjãã cabairoi, yɛ tũgoña yapapuajãñuña. ¿Nocãrõ yoaro mɛjãã mena yɛ ãnibujocũtĩ? Jaɛ, toroque cawãmaɛrē ato pəame cũ neasã —na ññupũ Jesús.

²⁰ Bairo cũ caĩrõ tũgo, cawãmaɛrē Jesutɛ cũ ne etayuparã. Bairo wãtĩ yeri pũna pəame Jesure qũññarĩ, caũmɛrē cũ jũgoñañupũ yeparɛ cũ risero jopo witinucũrũ. Bairo cũ jũgoñaɛ, riañarĩqũẽrē bairo cũ ásupɛ tunu. ²¹ Bairo cũ cabairo ñña, atore bairo qũñ jẽniñañupũ Jesús capacɛre:

—¿Nocarõpɛ tore bairo cũ baijũgori?

Cawãmaɛ pacɛ pəame atore bairo qũñ yɛyupɛ:

—Cawĩmaɛaca ãcũpũna bairo baijũgowĩ. ²² Capee majũ wãtĩ pɛropɛ cũ jũgorocajoe ánucũñami. Ape rẽmɛrã riarɛ cũ jũgorocañua mecũnucũñami, cũ caria yasiparore bairo ñ. Mɛ catutuarije mena cũrē mɛ canetõõmasĩata, jãã bopaca ññarĩ jãã jɛátinemoña.

²³ Bairo cũ caĩrõ tũgo, bairo qũññupũ Jesús:

—Yɛre mɛ canɛcũbũgoata, yɛ netõbojamasĩña. Yɛ mena catũgoñatutuarã nipetirore nipetiri wãmerĩrē yɛ netõbojamasĩña.

²⁴ Bairo cũ caĩrõ tũgo, qũññupũ cariaɛ pacɛ Jesure tutuaro mena:

—Mɛ mena yɛ tũgoñatutuaya. Bairo nemojãñurõ mɛ mena yɛ tũgoñatutuo joroque yɛ átinemoña.

²⁵ Bairo Jesús camasã capããrã cũ tɛpɛ na caatɛatõ ññam, cũ jãnaoñupũ wãtĩ roro caãcɛre. Atore bairo qũññupũ Jesús:

—Wãtĩ yeri, camasãrē cabəʂɛna catũgoenarē bairo caãcɛ, tũgoya. Mɛrē ñiña. Ñni, cawãmaɛ rupɛre cũ witi ácũja. Pɛgani cũpɛre jãñnemoeticõãña —qũññupũ Jesús wãtĩ yerire.

²⁶ Bairo cũ caĩrõ, wãtĩ yeri pũna pəame tocãrõã jicoquei cawãmaɛrē bɛtioro cũ yugui, cũ awajao joroque áti, cũ witicoásupɛ yua. Bairo cũ caãtõ, cawãmaɛ wãtĩ yeri pũna cacũgomiatɛɛ pəame acũẽsupɛ. Cariacoatɛɛre bairo baiyupɛ. Bairo cũ cabairo ññarĩ, capããrã ññuparã: “Merē riacuupi yua.” ²⁷ Jesús pəame cũ wãropɛ ñerĩ, cũ tũgãwãmɛo nɛcõñupũ. Bairo cũ caãto, cawãmaɛ pəame wãmɛnɛcãcoasupɛ yua.

²⁸ Cabero Jesús wiipx cū cajããrõ, aperã na camano, na jeto ãna, cū cabuerã atore bairo Jesure qũĩ jëniñañuparã:

—¿Nopëĩrã wãtĩ yeri pũnarë jãã acurocawiyoyo masĩtĩcũti? —qũĩ jëniñañuparã.

²⁹ Bairo na caĩrõ tũgo, atore bairo na ññupũ:

—Wãtĩã, jõ caãniatacũre bairo caãnarë na mujãã caãrotigata, cajũgoye ugarique betiri mujãã jëniñubuegarã Diore —na ñ quetibũjũyupx Jesús.

Jesús anuncia por segunda vez su muerte

(Mt 17.22-23; Lc 9.43-45)

³⁰ To bero áná, Galilea macãtũ netõásúparã Jesujãã. Jesús pũame to cū caãtiere camasã na camasĩrõ boe-supũ, cū cabuerãrë caquetibũjũñesëã ãnirĩ. Atoe bairo na ñ quetibũjũyupx tunu:

—Yũ, Camasã Jũgocũ, yũ ñerotieocogũ camasãrë. Bairi yũ pajĩãrotieocogũ. Bairi yũ na capajĩãmiatacũãrë, itia rũmũ bero yũ caticoagũ tunu —na ñ quetibũjũyupx.

³² Na pũame tie cū caĩrĩjërë tũgomajũcõãmirãcũã, tiere tũgomasiẽsuparã. Tunu bairoa Jesure cū jëniña uwijãñũñuparã tiere.

¿Quién es el más importante?

(Mt 18.1-5; Lc 9.46-48)

³³ Cabero Jesús cū cabuerã mena Capernaum cawãmecũti macãpũ etayuparã. Bairo ti macã eta, na caãni wiipx na cajããrõ bero, atore bairo na ñ jëniñañupũ Jesús cū cabuerãrë:

—Maapx áná, ¿ñerë mujãã ãmeo bũsũpëniatiati?

³⁴ Mai, maapx áná, “¿Ni cū ãnicũti marĩ menarë caãnimajũñrë bairo caãcũ?” ãmeo ñ bũsũpëni ásúparã. Bairi caãmeo ñatana ãnirĩ boboori cū yuesuparã.

³⁵ Bairo na cayũeto ñña, Jesús pũame cũmurõpũ rui yaparori bero, “Tiaya mai,” na ññupũ Jesús cū cabuerã pũga wãmo peti rũpore pũga pëniõ cãnacũ caãnarë. Atoe bairo na ñ quetibũjũyupx:

—Aperã netõrõ carotimasĩrã mujãã caãnigaata, nipe-tirã bero macããnarë bairo mujãã caãnajë cũtiere boya. Narë capaacoterãrë bairo caãniparã mujãã ãniña —na ññupũ.

³⁶ Bairo ñ yaparo, jĩcãũ cawĩmaũrë na watoapx cū nũcõñupũ. Bairo cū nũcõ, cū nemũgõrĩ, atore bairo na ññupũ Jesús cū cabuerãrë:

³⁷ —Ni jĩcãũ ùcũ, yũ yaye quetire tũgoũsari, ãni cawĩmaũrë bairo caãcũrë cū camaiata, yũre camairë bairo cū ñiñagũ. Tunu bairoa yũre camai cū caãnoi, yũ jeto mee Dios yũre cajoricũ cũã cũrë camairë bairo qũĩñagũmi —na ñ quetibũjũyupx Jesús.

El que no está contra nosotros, está a nuestro favor

(Mt 10.42; Lc 9.49-50)

³⁸ Juan pũame atore bairo qũĩñupũ Jesure:

—Jããrë cabuei, apei caũmũrë jãã ññawũ. Cũ pũame mũ wãme mena ñrĩ rotimasĩwĩ. Bairi rotimasĩrĩ yua, cū acurewiyojowĩ wãtĩ yeri pũnarë, caũmũrë cajãñamiatacũre. Bairi cū caãto ñña, jãã pũame cū caãtiere cū jãã

átirotiepũ, marĩ mena macããcũ cū caãmerõĩ —qũĩñupũ Juan Jesure.

³⁹ Bairo cū caĩrõ tũgo, atore bairo qũĩñupũ Jesús Juarë:

—¿Nopëĩrã cũrë, “Ápeina,” mujãã ñrĩ? Bairi ñtĩtĩcõãña. Ni ùcũ yũ wãme mena Diore jëniñrĩ apeye ùnierë áti-jëñorĩ bero, roro yũre ñ masĩtĩgũmi. ⁴⁰ Jĩcãũ ùcũ caũmũ marĩrë cū catutieticõãta, marĩrë cajũãcũre bairo caãcũ ñiñami. ⁴¹ Tunu bairoa ni jĩcãũ ùcũ pũame mujãã yũ cabuerã mujãã caãno jũgori mujããrë cū canũcũbũgoata, caroare cū jogũmi Dios caũmũrë. Dise ùnieacãrë oco mujãã caetipee cũãrë mujãã cū cajoata, cū caãtie wapa nigaro —na ññupũ Jesús cū cabuerãrë.

El peligro de caer en pecado

(Mt 18.6-9; Lc 17.1-2)

⁴² Ñ quetibũjũ yaparo, atore bairo na ñnemoñupũ tunu: “Ni jĩcãũ ùcũ apei yũ mena catũgoñatutua-jũgoũre, cū tũgomawijiao joroque cū caápata, roro majũ baigũmi Dios cū caĩñabesepa rũmũ caetaro. Jĩcãũ ùtãã capairica mena cū wãmũarë jiyaturi, ria capairiyapx na carurocaricũre bairo netõjãñũrõ popiye baigũmi cū ùcũ ti rũmũrë yua. ⁴³ Bairi mujããrë ñinemoña tunu: Ni mujãã mena macããcũ cū wãmorĩ mena jũgori carorije jetore átinucũũmi. Bairi cū wãmorĩ mena jũgori roro caãtpai cū caãmata, apei cū wãmorĩrë cayiseta ro-caecoricũre bairo cū caãno, ñuña. Cũ rupãx macããjë wãmorĩ cacũgoecũre bairo baimicũã, rupa tutua Diotũ cū caátó, ñujãñuña. Peeropx roro cū caábujiorijere cū netõõgũmi Dios, tore bairo roro cū caãtiere cū camasiritiata yua. Cũ wãmorĩ roro cū átio joroque caãtie mena cũgori roro peeropx cū capopiye tãmũoata roque, ñuetibujioro, yũra. ⁴⁴ Topũre peero cũã di rũmũ ùno caũjãnaeti peero, cayatiati peero majũ nigaro. Becoa cũã cariaena majũ nigarãma topũre. ⁴⁵ Tunu bairoa ni mujãã mena macããcũ cū rũpori mena jũgori carorije caãna na caãnopx ánuucũũmi. Bairi cū rũpori mena roro caãpai cū caãmata, apei cū rũporire cayiseta-rocaecoricũre bairo cū caãno, ñuña. Cũ rupãx macããjë rũpori cacũgoecũre bairo baimicũã, rupa tutua Diotũ cū caátó, ñujãñuña. Peeropx roro cū caábujiorijere cū netõõgũmi Dios, tore bairo roro cū cabainucũrĩjërë cū cajãnaata yua. Cũ rũpori roro cū baio joroque caãtie mena cũgori roro peeropx cū capopiye tãmũoata roque, ñuetibujioro, yũra. ⁴⁶ Topũre peero cũã di rũmũ ùno caũjãnaeti peero, cayatiati peero majũ nigaro. Becoa cũã cariaena majũ nigarãma topũre. ⁴⁷ Tunu bairoa ni jĩcãũ ùcũ mujãã mena macããcũ cū caapee mena jũgori carorije macããjë jetore ññanucũũmi. Bairi cū caapee mena jũgori carorije macããjërë caĩñapai cū caãmata, apei cū caapeere cawero-caecoricũre bairo cū caãno, ñuña. Cũ rupãx macããjë cacaapee cũgoecũre bairo baimicũã, cacaapee mácũ Diotũ cū caátó, ñujãñuña. Peeropx roro cū caábujiorijere cū netõõgũmi Dios, tore bairo carorije macããjërë cū caĩñajãnaata yua. Cũ caapee roro cū átio joroque caãtie mena cũgori roro peeropx cū capopiye tãmũoata roque, ñuetibujioro, yũra. ⁴⁸ Topũre peero cũã di

rēm̄ ūno caŷjānaeti peero, cayatiyeti peero majū nigaroro. Becoa cšā cariaena majū nigarāma top̄re. Bairi roro m̄jāā caātinucūrījērē jānacōāña.

⁴⁹ “Ati yepar̄ āna, popiye m̄jāā baigarā. Peerop̄ marī caŷrō capūnirōrēā bairo roro popiye netōrō m̄jāā baigarā. ⁵⁰ Moa caocarije űujāñuña. Moa cao-caetie roque ñerē áti masīētīña camasārē. Bairi moa caocarije capeticoausapata, ñe ūnie p̄amerē ñuētīña. M̄jāā, ȳ cabuerā moa caocarijere bairo ānajēcusa. Āmeo j̄uātinemoña. Tunu bairoa j̄icā yericunarē bairo ānajēcusa,” na ī quetib̄j̄uyup̄ Jesús.

Jesús enseña sobre el divorcio

(Mt 19.1-12; Lc 16.18)

10 Bairo atiere cš caīquetib̄j̄uro bero, Jesús to Capernaum caāniatac̄, Judea yepar̄ acoásúp̄. Rio Jordán muip̄ cš cawām̄atí n̄gōā p̄amer̄ acoásúp̄. Bairo cš caátó, capāārā camasā cš ŷsayuparā. Bairi cš caātinucūrōrē bairo Dios yaye cš caquetib̄j̄onucūrījērē na quetib̄j̄uyup̄. ² Bairo cš caquetib̄j̄uro, qūī jēniñarā etayuparā j̄icāārā fariseo majā. “Carorije buei átiyami Jesús,” qūī b̄s̄ujāgamirā, atore bairo cš jēniñamiñuparā: “Marī judío majā mena macāācš ni j̄icā ūcš cš majū cš cat̄goñarō j̄ugori cš n̄morē rocaḡ, ¿cō cš roca masīc̄ti?” qūī jēniñañuparā. ³ Bairo na caījēniñarō t̄go, atore bairo na īñup̄ Jesús:

—¿Dope bairo Moisés ānacš cš roticūñuparī camasārē? —na īñup̄.

⁴ Bairo cš caīrō, atore bairo qūīñuparā:

—Moisés ānacš atore bairo ī quetib̄j̄ cūñañupī: “Ni j̄icā ūcš cš n̄morē cš carocagaata, atore bairo īrīcā pūrōrē cō cš cajoata, ñurō: ‘Bairo m̄ cabairoi, m̄rē teei, m̄rē ȳ pitiya,’” ī quetib̄j̄ cūñupī Moisés —qūīñuparā fariseo majā Jesure.

⁵ Bairo na caīrō t̄go, atore bairo na īñup̄ Jesús:

—M̄jāā ñicšjāā, m̄jāārē bairo āmeo mairīqūērē camasīēna na caānoi, na mena macāācš j̄icā ūcš cš n̄morē carocaḡre roro cš caātiere ēñotaesupi Moisés.

⁶ Bair̄na, bairo boesupi Dios caānij̄gorip̄re. Ati ŷm̄recóore at̄j̄ḡoñ̄na camasārē at̄j̄ḡoñ̄, caŷm̄ carōmio cšā na qūēnoj̄goyupi Dios. ⁷ Bairi j̄icā caŷm̄ carōmio mena cš cawāmojiyaata, cš pac̄na t̄re witiḡmi. Ape wiip̄ āniḡmi cš n̄mo mena. ⁸ Bairo na cabairo, j̄icāūrē bairo na īñañami Dios. J̄icā rup̄re bairo nigarāma. ⁹ Bairi Dios j̄icāūrē bairo cš cacūrīcārā na caānoi, ni j̄icā ūcš na ricawa masīēc̄mi. Na majū cšā āmeo piti masīētīñama —na ī quetib̄j̄uyup̄ Jesús fariseo majārē.

¹⁰ Cabero wiip̄ āna, Jesús cš cabuerā cš caī-quetib̄j̄uatajere cš jēniñanemoñuparā tunu, masīgarā. ¹¹ Bairo na caījēniñarō, atore bairo na īñup̄ Jesús:

—Ni j̄icā ūcš cš n̄morē cō rocari bero, tunu apeo mena cš cawāmojiyaata, roro majū caānij̄gorico mena ác̄ átiyami. Dios cš caroticūrīqūērē caápei majū niñami. “Apeo m̄ n̄mo mee caācō mena āmerīcōāña,” cš caīcūrīqūērē cabaibotioñ̄ majū niñami.

mi. ¹² Tunu bairoa j̄icā ūcō cō manap̄re cš rocari bero, tunu apei mena cō cawāmojiyaata, roro majū ácō átiyamo. “Apei m̄ manap̄ mee caācš mena āmerīcōāña,” cš caīcūrīqūērē cabaibotio majū niñamo —na ī quetib̄j̄uyup̄ Jesús cš cabuerārē.

Jesús bendice a los niños

(Mt 19.13-15; Lc 18.15-17)

¹³ Cabero tunu aperā na pūnaa cawīmarārē na jeasúparā Jesús t̄p̄, na pñarī, Diore na cš jēniñojāáto, īrā. Bairo na pūnaarē na cajeatō īñarī, cš cabuerā p̄ame, “Na jeapericōāña m̄jāā pūnaarē,” na īñuparā capac̄are. ¹⁴ Bairo na caīrō t̄go, asiari atore bairo na īñup̄ Jesús:

—Ȳt̄ p̄ame cawīmarārē na atírotiya. Na ēñotaeticōāña. Dios cš carotimasīrīp̄ macāānarē bairo caāna niñama cawīmarā. Narē bairo cayeriñurā jeto ānimasīñama Dios cš carotimasīrīp̄re. ¹⁵ M̄jāārē cariape ñiña: Ni j̄icā ūcš cawīmañ̄ cš cat̄goñarōrē bairo Dios mena cš cat̄goñatutuaeticōāta, Dios cš carotimasīrīp̄re etamasīētīḡmi —na ī quetib̄j̄uyup̄ Jesús.

¹⁶ Ī yaparo, cawīmarārē na nem̄gō, cš wāmorī mena na bui ñiḡpeori, Diore na jēniñojayup̄.

Un hombre rico habla con Jesús

(Mt 19.16-30; Lc 18.18-30)

¹⁷ Cabero Jesús aperop̄ cš caápáro j̄ugoye j̄icā cawāmañ̄ c̄t̄ at̄etari, cš r̄popaturi mena etanumurī qūiroa etayup̄. Ato bairo qūī jēniñañup̄ cawāmañ̄ Jesure:

—Cañuñ̄ majū cabuei, ¿dope bairo ȳ atibujioc̄ti, caroa yeri capetietiere bócḡ?

¹⁸ Bairo cš caīrō t̄go, atore bairo qūīñup̄ Jesús:

—¿Nop̄ē “Cañuñ̄” ȳ mi piyati? Cañuñ̄, j̄icāñ̄ niñami, Dios jeto. ¹⁹ Merē m̄ masī Dios camasārē cš caātiroticūrīqūērē: Paj̄iētīcōāña camasārē. Carōmio mena roro átiepeeticōāña. Aperā yayere jee rutieticōāña. Aperārē cab̄goro na ībuitieticōāña. Tunu ītoeticōāña. M̄ pac̄, m̄ paco cšārē n̄c̄b̄goya —qūī quetib̄j̄uyup̄ Jesús.

²⁰ Bairo cš caīquetib̄j̄uro t̄go, atore bairo qūīñup̄ cawāmañ̄ Jesure:

—Cabuei, tie nipetirijere cawīmañ̄ āc̄p̄na, ȳ atipeyocōā j̄ugow̄ —qūīñup̄.

²¹ Bairo cš caīrō t̄go, cš mait̄goñarī atore bairo qūī quetib̄j̄onemoñup̄ Jesús tunu cawāmañ̄:

—Mai, j̄icā wāme m̄ r̄sacōāña. M̄ cac̄gorije nipe-tirijere nunirepeyocōāña. Tie wapare jeri, cabopac̄ārē na ricawoya. Bairo m̄ caápata, j̄obuiñ̄ pairō nigarō m̄ cawapatapee. Bairo ȳ caīrōrē bairo áti yaparori, ȳ mena bapac̄sa —qūīñup̄ Jesús.

²² Tere t̄go, cawāmañ̄ p̄ame t̄goñarīqūē pairi acoásúp̄. Capee apeye ūnierē cac̄goñ̄ ānirī, Jesús cš caīrōrē bairo átigaesup̄.

²³ Bairo cš caátó īña, atore bairo na īñup̄ Jesús cš cabuerārē:

—¡Camasã apeye ùnierē capee cacũgori majã Dios cũ carotimasĩrĩpaere na caetapee masiriyojãñuã! —na ïñupũ Jesús.

²⁴ Bairo cũ caĩrõ tũgo, tũgo acũacoasupará cũ cabuerã. Bairo atore bairo na ïnemoñupũ Jesús:

—Yũ yarã, tũgopeoya: Camasã apeye ùnierē capee cacũgori majã Dios cũ carotimasĩrĩpaere na caetapee masiriyojãñuã. ²⁵ Waibũcũ capai, camello, ãpõã pota opeacapũ cũ cajã ãmewitiata, masiriyojãñuã. Bairo cũ caãmewitimasĩmiatacũãrẽ, netõjãñurõ masiriyoro niña caũmũ capee apeyere cacũgorũ Dios cũ carotimasĩrĩpaere cũ caetapee pũame roque —na ïñupũ Jesús.

²⁶ Bairo cũ caĩrõ tũgo, cũ cabuerã pũame nemojãñurõ tũgo acũacoasupará. Atope bairo ãmeo ïñupará na majũ:

—Bairi toroque, ¿ni ùcũ cũ netõmasĩcuti?

²⁷ Jesús pũame na ïñarĩ, atore bairo na ïñupũ:

—Dise ùnie camasã na caátimasĩtĩtĩ nipetirije Dios cũ caátimasĩrĩjẽ jeto niña —na ïñupũ.

²⁸ Bairo cũ caĩrõ tũgo, Pedro pũame bairo qũĩñupũ Jesure:

—Jãã Quetiupaũ, jãã roque merẽ nipetirije jãã cacũgorijere cũrĩ, mũrẽ jãã bapacũti hũajũgowũ —qũĩñupũ Pedro Jesure.

²⁹ Bairo cũ caĩrõ tũgo, bairo qũĩñupũ Jesús:

—Ni jĩcãũ ùcũ yũ mena bapacũtigũ yũ yaye caroa quetibũjuriquere jũquetibũjũgũ, cũ ya wiire, o cũ bairãrẽ, cũ bairã rõmirĩrẽ, cũ pacũare, cũ pũnaarẽ, o cũ ya yepa cũãrẽ cũ caaweyocoápata, narẽ cũ cacũgoro netõjãñurõ bócanemogũmi tunu ati yepapũre ãcũ cũ yaye ùnierẽ, bairi cũ yarã ùna cũãrẽ. Bairi jĩcãũrẽ cũ caaweyocoápata, cũ netõrõ cien bui peoro cãrõ majũ bócanemogũmi. Yũ yũ cũ caãnie jũgori aperã popiye cũ baio roque cũ na caátimiatacũãrẽ, bairo jeto bócanemogũmi cũ ya wiirire, o cũ bairãrẽ, cũ bairã rõmirĩrẽ, cũ pacũare, cũ pũnaarẽ, o cũ ya yepaa cũãrẽ. Tunu ape hũmũrecóo caetaro, cũgonemogũmi yeri capetietiere. ³¹ Apeyera tunu ati rũmũrĩrẽ camasã jĩcããrã rotimasĩmirãcũã, caberopũ na mena macããnarẽ na rotimasĩtĩgarãma. Tunu bairoa ati rũmũrĩrẽ camasã jĩcããrã rotimasĩtĩmirãcũã, caberopũ na mena macããna capããrãrẽ carotimasĩrã majũ nigarãma.

Jesús anuncia por tercera vez su muerte

(Mt 20.17-19; Lc 18.31-34)

³² Cabero Jesujãã Jerusalẽpũ caãniatí wããpũ ásúparã. Jesús pũame cũ cabuerã jũgoyere ásúpũ. Bairo cũ cabairo ïña, cũ cabuerã tũgocõã maniásupará. Tunu bairoa nipetirã cũ bero caũsarã uwitũgoñañupará. Bairo na cabairo ïña, Jesús pũame cũ cabuerã pũga wãmo peti rũpore pũga pẽnirõ cãnacãũ majũ camasã watoa caãnarẽ na piijori, atore bairo na ïñupũ cũ cabaipeere: ³³ “Jerusalẽpũ marĩ caátĩere merẽ mujãã masĩña. Topũ ti macã macããna pũame yũ, Camasã jũgocũre, yũ ñerĩ, yũ jogarãma sacerdote majã quetiuparãrẽ, bairi Moisés ãnacũ cũ caquetibũjũcũrĩqũẽrẽ cajũgobueri majãrẽ. Bairo na caáto, sacerdote majã quetiuparãjãã pũame yũ pajĩãroca rotigarãma. Bairo

átitotiri yua, judío majã caãmerãrẽ yũ nuni rocacõãgarãma. ³⁴ Roro ñiepegarãma. Na hũco mena yũ eyotu epegarãma. Bairo átiri, roro majũ yũ bape epegarãma. Bairo yũ átieperi, yũ pajĩã rocacõãgarãma. Bairo yũre na caátimiatacũãrẽ, itia rũmũ bero caãno yũ pũame yũ caticoagũ tunu,” na ï quetibũjũyupũ Jesús.

Santiago y Juan piden un favor

(Mt 20.20-28)

³⁵ Cabero Santiago, Juan Zebedeo pũnaa Jesús tũpũ atí, atore bairo qũĩñupará:

—Jããrẽ cabuei, mũrẽ jãã cajẽnirĩ wãme jããrẽ mũ caátibojaro jãã boya —qũĩñupará.

³⁶ Bairo na caĩrõ tũgo:

—¿Ñerẽ mujãã yũ caáto mujãã boyati? —na ï jẽniñañupũ.

³⁷ Na pũame bairo qũĩñupará:

—Ati yepare mũ carotimasĩrĩpaũ caetaro, mũtũ jãã mũ caruirotiro jãã boya. Jĩcãũ cariape nũgõã, apeĩ caãcõ nũgõã jãã mũ caruirotiro jãã boya. “Jaũ,” miwã —qũĩñupará Juan, Santiago mena Jesure.

³⁸ Bairo na caĩrõ tũgo, atore bairo na ïñupũ Jesús:

—Mujãã caĩjẽnirĩjẽ cabaipeere caroaro mujãã masĩtĩña. Bũtioro popiye bairicarore mujãã jẽnimiña. Yũ pũame popiye yũ baigũ. Yũre bairo popiye mujãã cabaiata, ¿mujãã nũcãmasĩrãti? —na ïñupũ Jesús Juarẽ, bairi Santiago cũãrẽ.

³⁹ Bairo cũ caĩrõ tũgo:

—Mũrẽã bairo jãã nũcãmasĩña —qũĩñupará.

Bairi Jesús pũame atore bairo na ïnemoñupũ:

—Yũ cabaiparore bairo popiye mujãã baigarã mujãã cũã. ⁴⁰ Bairũa, yũ majũ yũre cajũrotiparã, yũtũ cariape nũgõã, bairi caãcõ nũgõã caruiparãrẽ na yũ besemasĩñami. Yũ Pacũ pũame roque bairo caãniparãrẽ na besemasĩñami —na ïñupũ Jesús Juarẽ, bairi Santiago cũãrẽ.

⁴¹ Cabero Jesús cũ cabuerã pũga wãmo cãnacãũ caãna majũ, Santiago, Juan mena Jesure na caĩjẽniñaatajere catũgoatana ãnirĩ, na mena asiajãñuñupará.

⁴² Jesús pũame tiere ïña, cũtũ na piijori atore bairo na ï quetibũjũyupũ:

—Merẽ mujãã masĩña ati hũmũrecóo macããna na caátĩãnierẽ. Ati yepa macããna Diore caĩroaena quetiuparã reyre bairo caãna tutuaro mena rotiepeyama na roca macããnarẽ. Popiye na baio joroque na rotiepeyama. ⁴³ Mujãã pũame roquere tore bairo baietirotiya. Bairo pũame bairotiya mujããrẽ: Mujãã mena macããcũ, caãnimajũũrẽ bairo caãnigũ, mujãã roca netõjãñurõ carotimasĩrẽ bairo ãnirotiya. ⁴⁴ Tunu bairoa mujãã mena macããcũ, carotimajũũrẽ bairo caãnigũ, mujãã ãmũrẽ bairo cũ caãmata, ñurõ. ⁴⁵ Yũ, Camasã jũgocũ, quetiupaũ majũrẽ bairo yũre capaabojarãrẽ macãũ acũ mee yũ apũ ati yepapũre. Camasãrẽ na jũátinemoũ acũ yũ apũ ati yepapũre. Tunu bairoa yũ cariarije jũgori camasã na carorije wapare netõũ acũ yũ apũ —na ï quetibũjũyupũ Jesús cũ cabuerãrẽ.

Jesús sana a Bartimeo el ciego

(Mt 20.29-34; Lc 18.35-43)

⁴⁶ Cabero Jericó na caĩrĩ macãpɛ etayuparã. Bairo ti macãpɛ caĩniatana ti macãrẽ na cawitiro, cẽ cabuerã Jesús berore ɛsayuparã. Capããrã camasã cũã cẽ bero ɛsayuparã. Bairo na caátó, jĩcãũ cacaapee ãñaecũ Bartimeo cawãmecɛɛɛ, Timeo macũ maa tɛpɛ dinerore jẽni ruiyupɛ. ⁴⁷ Cũ, cacaapee ãñaecũ pɛame, “Jesús Nazaret macã macããcũ netóácú baiyami,” na caĩrõ tũgori, bɛsɛrique tutuaro mena atore bairo qũĩ joyupɛ Jesure:

—¡Jesús, David ãnacũ pãrãmi, bopacooro ãñaña!

⁴⁸ Bairo cẽ caĩrõ, capããrã camasã pɛame cẽ tutiyuparã, cẽ awajaeticõãto, ãrã. Bairo cũrẽ na caĩmiat-acũãrẽ, bɛtioro jãñurĩ awajanemoñupũ tunu:

—¡David ãnacũ pãrãmi, bopacooro ãñaña!

⁴⁹ Jesús pɛame bairo cẽ caĩawajarijere tũgori tu-ancãñupũ. Tuanɛcãrĩ yua, “Cũ piijoya,” na ãñupũ Jesús cũtɛ caãnarẽ.

Bairo cẽ capirotiro tũgo, bairo qũĩñuparã to macããna cacaapee ãñaecũrẽ:

—Tũgoñarĩqũẽ paieticõãña. Wãmɛnɛcãrĩ asá Jesutɛ. Mɛrẽ pii átiyami.

⁵⁰ Bairo na caĩrõ tũgo, cacaapee ãñaecũ pɛame jicoquei cẽ jutiro cabuimacããtõrẽ wẽrocacũrĩ, pati wãmɛnɛcã acoásúpɛ Jesús tɛpɛ. ⁵¹ Bairo cẽ caetaro ãña, Jesús pɛame:

—¿Ñerẽ mɛ yɛ caátó mɛ boyati? —qũĩ jẽniñañupũ.

Bairo cẽ caĩjẽniñarõ tũgo, bairo qũĩñupũ cacaapee ãñaecũ Jesure:

—Yɛ Quetiupɛ, caĩñamasĩcũ ãnirĩ ãñaamasĩgaya tunu —qũĩñupũ.

⁵² Bairo cẽ caĩrõ tũgo, atore bairo qũĩñupũ Jesús Bartimeorẽ:

—Tunu ácúja mɛ ya wiipɛ. Yɛ mena mɛ catũgoñatu-tuarije jũgori mɛ caapee ãñamasĩõ joroque mɛ yɛ átiya.

Bairo cẽ caĩrõ, jicoquei ãña masĩcoasupɛ yua. Bairo ãña masĩrĩ bero, maapɛ Jesús berore ɛsa ásupɛ Bartimeo cũã yua.

Jesús entra en Jerusalén

(Mt 21.1-11; Lc 19.28-40; Jn 12.12-19)

11 Bairo Jerusalén tɛpɛ cõñaaná yua, Betfagé, Betania na caĩrĩ macããrẽ, Olivo buro tɛre etayuparã Jesujãã. Bairo etarã, Jesús pɛame cẽ cabuerã pɛgarãrẽ macãpɛ na ájũgorotiyupɛ. ² Ato bairo na ã joyupɛ:

—Ánája ato riape caãni macããcãpɛ. Topɛ etarã, jicoquei burro jiyancõrĩcũrẽ cẽ mɛjãã bõcagarã. Cũ, burro pɛame mai camasã na capesañaecũ nigumĩ. Cũrẽ cẽ õwãrĩ, cẽ mɛjãã neapá yɛ tɛpɛ. ³ Bairo tunu aperã mɛjããrẽ, “¿Nopẽĩrã cẽ mɛjãã õwãñati?” na caĩata, atore bairo na mɛjãã ãwã: “Marĩ Quetiupɛ cẽ boami. Yoaro mee mɛjãã tunuogumĩ tunu mɛjãã burrore,” na mɛjãã ãwã —na ã joyupɛ Jesús.

⁴ Bairo cẽ caĩrõ tũgo cẽ cabuerã pɛgarã pɛame acoásúpãrã. Bairo áná yua, burrore cẽ bõcayuparã. Wii jopetɛ maa tẽni na cajiyanɛcõãtacɛre cẽ bõcayuparã. Cũ bõcaetari yua, cẽ õwãñuparã.

⁵ Bairo burrore na caõwãrõ ãñarĩ, to macããna jĩcããrã atore bairo na ãñuparã:

—¿Ñerẽ mɛjãã átiyati? ¿Nopẽĩrã cẽ mɛjãã õwãñati?

⁶ Bairo na caĩrõ tũgo, Jesús cẽ cabuerã pɛame Jesús na cẽ caĩrotiatatore bairo na ã yɛyuparã to macããnarẽ. Bairo na caĩyɛro, burro uparã pɛame, “Toroque cẽ neánája,” na ãñuparã. ⁷ Bairo Jesutɛ burrore na cane etaro yua, na jutii, cabui macããjẽrẽ, burro buire peoyuparã. Bairo na caátó, Jesús pɛame burro buipɛ wãmɛ peayupɛ. Bairo cẽ buipɛ pesari yua, ásupɛ Jesús Jerusalẽpɛ. ⁸ Bairo cẽ caátó, to macããna capããrã camasã na jutii cabui macããjẽrẽ esocũñuparã maa cẽ caátĩ wããrẽ. Aperã maatɛ macããjẽrẽ pepũũ queeri ãnierẽ patanerĩ Jesús jũgoyere piticũ jũgoyuparã, Jesure qũĩroari ɛseanirã. ⁹ Bairo bairã, nipetiro Jesús jũgoye macããna, cẽ bero macããna cũã bɛsɛrique tutuaro mena atore bairo qũĩ basapeo jũgoyuparã:

—¡Ñumajũcõãña! ¡Jesús, Dios cẽ cajõɛ marĩ Quetiupɛ majũ cẽ caãnoi, cũrẽ marĩ cabasapeoro ãña!

¹⁰ ¡Quetiupɛ rey David marĩ ñicũ ãnacũ cẽ caãnatõrẽ bairo caroaro to baicõã ãmarõ! ¡Nipetiro cẽ marĩ basapeoroa Dios ɛmɛrecóo macããcũrẽ! —qũĩ basapeoyuparã to macããna.

¹¹ Bairo na cabasa ãno ãno, etayupɛ Jesús Jerusalẽpɛ. Topɛ eta, jããñupũ Jesús Dios ya wii, templo wiire. Bairo ti wiire jããncã, nipetiropɛ ãñapeyocõãñupũ Jesús. ãñapeyo yaparo, tocãrõã acoásúpɛ Betania macãpɛ cẽ cabuerã pɛga wãmo peti rɛpore pɛga pẽnirõ caãnacã mena, merẽ ñamicã caãnoi yua.

Jesús maldice la higuera sin fruto

(Mt 21.18-19)

¹² Cabusuri rẽmɛ caãno tunucoásúpɛ Jesús Jerusalẽpɛ tunu. Bairo ti macãpɛ ácú, queya tũgoñañupũ. ¹³ Bairo queyari, jĩcãũ yucɛ higuera cawãmecũtiire yoajãñurõpɛa ácũ ãñajoyupɛ. Bairo ãña-joyua, caricare ãña ásupɛ. Bairo caricare cẽ camãmiatãcũãrẽ, capũũ jeto nicõãñuparõ. Rica mañuparõ. Caricacũti yũtea mee ãñuparõ mai. ¹⁴ Bairo tii otei carícamanoi, atore bairo ãñupũ Jesús ti oteire:

—¡Atii tocãrõã rica manigaro yua! Ni ãcũ ati rícare ɛgaetigumĩ yua.

Bairo cẽ caĩrĩjẽrẽ cẽ cabuerã pɛame tũgoyuparã.

Jesús purifica el templo

(Mt 21.12-17; Lc 19.45-48; Jn 2.13-22)

¹⁵ Cabero Jerusalẽpɛ na caetaro bero, Jesús pɛame jããñupũ templo capairi wii, ñubuerica wiire. Ti wiire jããetari, to macããna nunirĩ cawapatari majãrẽ, bairo wopatiri majã cũãrẽ na acurewiyoyo jũgoyupɛ. Tunu moneda tiirire cawasoari majã mesarire, bairo buare cawapatiri majã ya mesari cũãrẽ tujerecũ peyocóasupɛ. ¹⁶ Bairo átiri yua, aperãrẽ apeye ãnierẽ cũgori, o pɛsari, templo wii recomacãpɛ caãnucũrãrẽ na

netóarotiesupx̄ Jesús. ¹⁷ Bairo áti yaparo, atore bairo na í quetibx̄jyupx̄ to macããnarê:

—Dios cū caquetibx̄juri tutipx̄ bairo ñña: “Yx̄ ya wii ati x̄m̄x̄recóo nipetiro camasã na cañubueri wii, ñubueri-ca wii majũ nigaro,” ñña. Bairo caíquetibx̄jumiatacũãrê, m̄jãã p̄ame apeye arx̄are bairo m̄jãã átiya. Camasãrê jeruti nunirí majãrê bairo caãna añirí jerutiri majã na caãni wii, ãtã wiire bairo m̄jãã átiya ati wii, Dios ya wiire —na í quetibx̄jyupx̄ Jesús.

¹⁸ Bairo cū caíquetibx̄juri jere tũgorã, sacerdote majã quetiuparã, bairi Moisés ãnacũ cū caroticũrĩqũerê ca-jũgobueri majã cũã, “¿Dope bairo átiri cū marí pa-jĩãrãati?” ãmeo í b̄sx̄p̄eni jũgoyuparã na majũ. Mai, cū uwiuparã Jesure, nipetiro camasã Jesús yaye cū quetibx̄juri jere caroaro cū na catũgox̄sacõã maniátie jũgori. ¹⁹ Cabero canaioatĩpax̄ caãno ñña yua, Jesús cū cabuerã mena ti macã Jerusalêrê witicoásúparã.

La higuera sin fruto se seca

(Mt 21.20-22)

²⁰ Cabusuri r̄m̄x̄ caãno higuera yuc̄t̄x̄ netóásúparã. Bairo ánã, higuera yuc̄re canx̄cõrĩp̄na caĩni yasiatac̄re ññajoyuparã. ²¹ Bairo na caĩñajoro, Pedro p̄ame Jesús cū caĩrĩqũerê tũgoñabocari, atore bairo qũĩñupũ Jesure:

—Yx̄ Quetiupax̄, ññajoya. Jicx̄, “Tocãrõã ríca manigaro,” m̄x̄ caĩñaatac̄x̄ p̄ame merê jĩnicuupa —qũĩñupũ.

²² Bairo cū caĩrõ tũgo, atore bairo na ññupũ Jesús cū cabuerãrê:

—Dios mena tũgoñatutuaya. ²³ Cariape m̄jããrê ñiña: Ni jĩcãũ ãcũ atii ãtãũrê etari, “Wãáti ria ca-pairiyapx̄ etanx̄cãrõjã,” cū caíata, cū caĩrõrêã bairo baibujoro tii ãtãũ p̄ame. “Yx̄ caĩrõrê bairo baicoagaro,” p̄x̄gani cãrõ tũgoñarí mee, cariape cū caĩtũgoñatutuacõãta, cū caĩrõrêã bairo baigaro yua. ²⁴ “Yx̄ cajênirõrêã bairo jogũmi Dios,” cariape í tũgoñatutuacõãña. Bairo m̄jãã caĩtũgoñatutuacõãta, nipetiri wãme cū m̄jãã cajênirĩjêrê m̄jãã jomajũcõãgũmi. ²⁵ Tunu bairoa Diore m̄jãã cajêniparo jũgoye, aperã camasã mena roro m̄jãã caátaje caãmata, na mena m̄jãã cabx̄sqũẽnorõ ñña, marí Pacx̄ Dios x̄m̄x̄recóorp̄ caãcũ cũã roro m̄jãã caátajere m̄jãã cū camasiriyobojarore bairo ñrã. ²⁶ Bairo roro m̄jããrê na caátajere na m̄jãã cabx̄sqũẽnoeticõãta roque, marí Pacx̄ Dios cũã roro m̄jãã caátajere m̄jãã masiriyobojaetigũmi.

La autoridad de Jesús

(Mt 21.23-27; Lc 20.1-8)

²⁷ Tĩpax̄ bero etayuparã tunu Jesujãã Jerusalêp̄x̄. Bairo etarã, templo wiipx̄ jããñuparã. Bairo Jesús p̄ame topx̄ cū cañesẽã ãnitoye, sacerdote majã quetiuparã, aperã Moisés ãnacũ cū caroticũrĩqũerê ca-jũgobueri majã, aperã judío majã cabx̄toa camasĩrĩ majã cũã cũt̄x̄ etayuparã. ²⁸ Bairo cũt̄x̄ etari, atore bairo qũĩ jênĩñañuparã Jesure:

—¿Noa ñna na carotiro mena bairo m̄x̄ átiati ññamicã m̄x̄ caátatajere?

²⁹ Bairo na caĩjênĩñarõ tũgo, atore bairo na ññupũ Jesús fariseojããrê:

—Yx̄ cũã m̄jããrê jĩcã wãme yx̄ jênĩñagx̄. Cariape yx̄ m̄jãã yx̄wa: ¿Ni ãcũ camasãrê cū bautiza rotijoyupari Juan ãnacũrê? ¿Dios, o camasã p̄ame cū na bautiza rotijoyupari? Tere cariape yx̄ m̄jãã caíquetibx̄jmeta, yx̄ cũã cariape m̄jããrê yx̄ quetibx̄jyupx̄, “Noa ñna na carotiro mena bairo yx̄ átiya,” m̄jãã ñigx̄ —na ññupũ Jesús.

³¹ Bairo cū caĩrõ tũgo, yasioroaca ãmeo b̄sx̄yuparã na majũ cũrê na caĩyupere: “¿Nopê bairo cū marí yx̄rãati? ‘Dios p̄ame cū bautiza rotijoricũmi Juarê,’ marí caíata, ‘Toroque, ¿nopêĩrã Juan ãnacũ cū caquetibx̄juri quere cariape m̄jãã tũgoeti?’ marí ñbujioũmi. ³² Tunu bairoa, ‘Camasã p̄ame cū bautiza rotijoricãma Juarê,’ marí í masĩtĩña, marĩrê tutirema ñrã,” yasioroaca ãmeo í b̄sx̄yuparã. Mai, camasãrê na tũgoña uwiuparã. Na, nipetiro camasã p̄ame, “Juan, Dios cū caquetibx̄jurotijoricũ ãmi,” í tũgoñarãma. ³³ Bairi, “Jãã masĩtĩña Juarê cabautiza rotijoricure,” qũĩñuparã fariseo quetiuparãjãã Jesure.

Bairo na caĩrõ tũgo, Jesús p̄ame bairo na ññupũ:

—Cariape yx̄ m̄jãã yx̄etiya. Bairi yx̄ cũã, “Noa ñna na carotiro mena tore bairo yx̄ átimasĩña,” m̄jããrê ñi quetibx̄jyuetigx̄ —na ññupũ.

La parábola de los labradores malvados

(Mt 21.33-46; Lc 20.9-19)

12 Í quetibx̄jyuparã, ati wãme ñcõñarí na quetibx̄jyuparã Jesús. Atore bairo na ññupũ: “Ññupũ jĩcãũ wese upax̄. Cū p̄ame x̄se wesere qũẽnoñupũ. Bairo ti wesere ote yaparo, cū wesere jãniã ãñotayupx̄ ãtã rupaa mena. Ati yaparo, x̄se ocore na canumuparo cũãrê qũẽnoñupũ. Áti yaparo, na cacoteri wii caũm̄x̄arí wii, torre cũãrê qũẽnoñupũ. Bairo qũẽno yaparori bero, acoásúp̄x̄ cayoarorp̄. Mai, áḡx̄ jũgoye, cū wesere wasocũñupũ aperã paari majãrê, wapataḡx̄. ² Cabero yua, x̄se cabx̄tĩri yx̄tea caetaro masĩrĩ, cū ãm̄x̄ jĩcãũrê cū joyupx̄ cū ya wesere cū cawasoricarã t̄p̄x̄. Cũrê na cawasorique wapare box̄, cū joyupx̄, tie wapare cū jeatĩbojaáto, í. ³ Bairo cū ãm̄x̄rê cū cajomiatacũãrê, wese paari majã p̄ame, cū caetaro cū qũẽñuparã. Bairo cū qũẽrĩ, ñe ñnie mácũ cū átitunuo joyuparã. ⁴ Tunu ti wese upax̄ p̄ame apeí cū ãm̄x̄rê cū joyupx̄. Cū cũãrê torea bairo cū ásuparã. Roro cū átieperi, cū r̄p̄oare ríi witio joroque cū payuparã. ⁵ Cabero ti wese upax̄ apeí cū ãm̄x̄rê cū joyupx̄ tunu. Bairo topx̄ cū caetaro, cū pajĩã rocãõãñuparã ti wese cacoteri majã yua. Cabero capããrã na jonemomiñupũ tunu. Bairo topx̄ na caetaro, ti wesere cacoteri majã p̄ame jĩcããrãrê na qũẽñuparã. Aperãrê na pajĩã recõãñuparã.

⁶ “Bairo na caáto bero, jĩcãũã r̄sayupx̄ yua, cū macũ b̄xt̄ioro cū camai majũñ jeto. Bairo bairi ti wesepx̄ cū joyupx̄, atore bairo í tũgoñarí: ‘Cũ roquere cū n̄cũb̄x̄gobujiorãma, yx̄ macũ cū caãnoi.’ ⁷ Bairo cū caĩtũ-

goñamiatacũārē, wese paari majā p̄ame ti wese upā mac̄ c̄ caatóre ĩñarī, āmeo ĩñuparā: 'Atíyami ati wese upā mac̄. Cũā niñami c̄ pac̄ c̄ cariaro bero ati wesere cac̄gōsapā. Bairi c̄ marī pajīārocacōāto. Bairo marī caápara, ati wese uparārē bairo marī tuagarā, āmeo ĩñuparā na majū. ⁸ Bairo caĩrā ānirī na caĩrōrēā bairo ásuparā. Ti wese t̄nir̄ c̄ ñeowa átí, c̄ pajīā rocacōāñuparā,' na ĩ quetib̄j̄yup̄ Jesús.

⁹ Bairo ĩ quetib̄j̄yup̄ yaparo, atore bairo na ĩ jēniñañup̄ c̄ caĩrīj̄rē cat̄gori majārē: "¿Dope bairo ác̄mi m̄jāā ĩ t̄goñañati c̄ mac̄rē na capajīārocaro bero ti wese upā p̄ame? Bairo átiḡmi: Top̄ á, ti wese paari majārē na pajīā recōāḡmi. Bairo na átireri bero, aperārē c̄ wesere coterotic̄ḡmi, na ĩñup̄ Jesús c̄ caĩrīj̄rē cat̄gori majārē.

¹⁰ ĩ quetib̄j̄yup̄ yaparo, atore bairo na ĩnemoñup̄ tunu: "¿Atie quetib̄j̄yup̄c̄r̄q̄ũrē m̄jāā ĩñet̄nuc̄ñati Dios yaye b̄s̄rica tutip̄? M̄jāā masīrā. Bairo ĩña: 'Ītā mena cawii q̄ñorī majā ĩcā ūtāārē na caboe-timiatacũārē,

tia p̄ame cañnimajūrīcā nigaro.

Tia camanicōāta, wii manibujioricaro.

¹¹ Dios p̄ame bairo ásupi. Bairo c̄ caátore ĩñarā, marī t̄goña ̄seaniña,'

ĩ quetib̄j̄yup̄ Dios yaye b̄s̄rica tutip̄,' na ĩ quetib̄j̄yup̄ Jesús tia ūtāārē bairo c̄ cabairijere.

¹² Bairo c̄ caĩquetib̄j̄yup̄ t̄go, to macāna p̄ame masīcōāñuparā Jesús c̄ caĩrīj̄rē. "Marī p̄ame tia ūtāārē carocarī majārē bairo marī āniña. Bairi marīrēā ĩḡ c̄ ĩmi Jesús,' ĩ t̄goñañuparā. Bairo ĩ t̄goñamasīrī jicoquei Jesure c̄ ñegamiñuparā. Bairo c̄ ñegamirāc̄c̄, c̄ ñemasīēs̄suparā, camasārē na uwirā. Bairi tocārōā jānarī acoásuparā.

El asunto de los impuestos

(Mt 22.15-22; Lc 20.20-26)

¹³ Cabero tunu fariseo majā ĩcāārā bairi Herodes yarā c̄ārē Jesut̄ na joyuparā, "¿Dope bairo rorije c̄ b̄s̄uo joroque marī ānaati? Bairo roro Jesús c̄ cab̄s̄ata, c̄ marī b̄s̄j̄ masīgarā,' ĩrā. ¹⁴ Bairi na cajoatana Jesús t̄p̄ etarā, atore bairo q̄ĩ jēniñañuparā:

—Cabuei, jāā masīña merē m̄ caátianierē. M̄na, caroaro cariape minuc̄ñā. Aperā roro na cabaurije, aperā caroaro na cabaurije j̄gori mee na miñabeseya. M̄na, cariapea Dios marīrē c̄ cañnrotiricarorea bairo m̄ bueya. Bairo cabai ānirī, ¿dope bairo mi t̄goñañati romano majā marīrē na carotirijere? ¿To ñuñati quetiup̄ emperadore camasā yaye dinerore jeri, jāā cajoata, o to ñuetic̄ti? —q̄ĩ jēniñañuparā.

¹⁵ Jesús p̄ame roro na caĩt̄goñarīj̄rē masīcōārī, atore bairo na ĩñup̄:

—¿Nopērā, "Roro q̄ĩátó," caĩrārē bairo ȳ m̄jāā ĩ jēniñañati? Jā, ȳre joñijate moneda tiire, caroaro marī caĩñaparore bairo ĩrā —na ĩñup̄.

¹⁶ Bairo na canunirō, atore bairo na ĩñup̄:

—¿Noa riapé to tusayati, ti moneda tiiacap̄re? Tunu bairoa, ¿noa wāme woaturique to tusayati? —na ĩ jēniñañup̄ Jesús.

Bairo c̄ caĩrō, na p̄ame ĩñuparā:

—Emperador quetiup̄ ya wāme, bairi tunu, c̄ riap̄e tusaya ti tii moneda tiiacap̄re —q̄ĩñuparā.

¹⁷ Bairo na caĩquetib̄j̄yup̄, atore bairo na ĩnemoñup̄ Jesús tunu:

—Toroque emperador quetiup̄re c̄ yaye cañnierē c̄rē c̄ tunuojoya. Tunu bairoa Dios yaye cañnierē Diore c̄ jonuc̄ñā —na ĩ quetib̄j̄yup̄ Jesús fariseo-jāārē.

Bairo c̄ caĩrō t̄gorā, c̄ caĩquetib̄j̄yup̄re t̄go ac̄acoasuparā.

La pregunta sobre la resurrección

(Mt 22.23-33; Lc 20.27-40)

¹⁸ Cabero ĩcāārā saduceo majā na caĩrā q̄ĩñarásuparā Jesure. Mai, saduceo majā p̄ame atore bairo caĩt̄goñarī majā añuparā: "Camasā cariaccoatana, nopē bairo catitunu masīēnama,' ĩ t̄goñañuparā. Bairi atore bairo q̄ĩñuparā Jesure:

¹⁹ —Cabuei, Moisés ānac̄ atore bairo marīrē ĩ woac̄ñañup̄ tir̄m̄p̄re: "Ni ĩcāā ūc̄ cawāmoji-yaric̄ c̄ ñmo mena p̄naa mác̄ā c̄ cariaccoatana, c̄ ānac̄ bai p̄ame c̄ buiacore cō c̄ wāmojiyaáto. Bairo c̄ caáto, c̄ p̄naa cañnparā p̄ame c̄ ānac̄ p̄naarē bairo ānibujiorāma,' ĩc̄ñup̄. ²⁰ Tere m̄ masī. Bairi ape wāmerē ĩcōñarī jāā quetib̄j̄yup̄ mai: Āñuparā ĩcāni, ĩcā wāmo peti p̄ga p̄ñirō cañnac̄ā majū ĩcāā p̄naa. Bairi caj̄goc̄ p̄ame wāmojiya j̄-goyup̄. Cabero p̄naa mác̄ā riacoásup̄. ²¹ Bairi c̄ ānac̄ bai p̄ame c̄ buiacore wāmojiyayup̄ tunu. Cabero p̄naa mác̄ā riacoásup̄ c̄ c̄ā. Tunu bairoa c̄ ānac̄ bai apei p̄ame c̄ buiacore wāmojiyayup̄ tunu. Cabero c̄ c̄ā riacoásup̄ p̄naa mác̄ā. ²² Bairi bairo jeto baiyuparā nipetiro na ānana bairā, aperā c̄ā. Bairo nipetiro cō mena ñmoc̄timirāc̄c̄, cō mena p̄naa mána jeto riapeticoasuparā. Cabero na ānana ñmo cañnimirīcō c̄ā riacoásup̄. ²³ Bairo ati yerap̄ nipetirā ñmo cañnacō ānirī yua, cariaricarā tunu na cacatirōp̄ na cañno, ¿ni ñmo majū cō ānic̄ti? —q̄ĩ jēniñañuparā saduceo majā Jesure.

²⁴ Bairo na caĩjēniñarō t̄go, atore bairo na ĩ quetib̄j̄yup̄ Jesús:

—M̄jāā, saduceo majā, Dios yaye c̄ caquetib̄j̄yup̄c̄r̄q̄ũrē, bairi c̄ tutuarije c̄ārē m̄jāā t̄goña mawijiacoaaya, bairo ĩrā. ²⁵ Ape ̄m̄recóore cañm̄na, carōmia c̄ā catiri caetaparā p̄ame ñmo manigarā-ma. Ángelea majā, ̄m̄recóo macāna na cañnorē bairo nigarāma. ²⁶ Apeyera tunu m̄jāārē ȳ quetib̄j̄yup̄: Cariaccoatana nimirāc̄c̄ tunu na cacatirōre Moisés ānac̄ c̄ caquetib̄j̄yup̄woac̄ñr̄cā tutip̄ m̄jāā ĩñet̄nuc̄ñati ati wēērē. Ti tutip̄ yuc̄ ̄mirōc̄c̄ cañpetietiere c̄ caquetib̄j̄yup̄ricap̄re atore bairo ĩ woatuyupi Moisés: "Ȳna, ȳ āniña Abraham, c̄ mac̄ Isaac, bairi c̄ mac̄ Jacob quetiup̄ cañnac̄,' ĩñup̄. ²⁷ Bairo c̄ caĩrōī, marī masīña: ¡Dios p̄ame

cayasirã ãnana ùna quetiupaɛ mee niñami! Cacatirã majũ quetiupaɛ roque niñami. Tiere mɛjãã tũgoña mawijacoaya —na ĩ quetibɛjɛyupɛ Jesús saduceo majãrẽ.

El mandamiento más importante

(Mt 22.34-40)

²⁸ Bairo na caãmeo bɛsɛpɛnirĩjẽrẽ catũgoatacɛ ĩcãũ Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽrẽ cajũgobuei pɛame bairo Jesús caroaro cũ caĩquetibɛjɛro tũgori, Jesutɛ etayupɛ. Bairo cũtɛ eta, atore bairo qũĩ jẽniñañupũ Jesure:

—Cabuei, Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽ mena macããjẽ, ¿dise pɛame caãnimajũrĩjẽ cũ caroticũrĩqũẽ to ãniñati? —qũĩ jẽniñañupũ.

²⁹ Bairo cũ caĩjẽniñarõ tũgo, atore bairo qũĩñupũ Jesús caũmɛrẽ:

—Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩjẽ mena macããjẽ cabuijãñurõ netõrõ carotirije atore bairo niña: “Tũgoya mɛjãã Israel macããna. Dios marĩ Pacɛ ĩcãũ niñami. Apei maniñami. ³⁰ Bairo mɛjãã caatiãnie nipetirije mena cũ maiña. Tunu bairoa mɛjãã yeripɛ, mɛjãã catũgoñarĩjẽ nipetirije mena cũ maiña. Tunu bairoa mɛjãã catutuarije nipetirije mena cũ maiña.” ³¹ Atie rocajãñurĩ cũ caroticũrĩqũẽ torea bairo jãñurĩ niña tie cũã. Bairo ĩña: “Mɛjããtɛ macããna cũãrẽ mɛjãã rupɛre mɛjãã camairõrẽã bairo na maiña.” Tie Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽ tocãnacã wãme netõrõ caãnimajũrĩjẽ niña. Ape wãme tie netõrõ caãnie maa —qũĩ quetibɛjɛyupɛ Jesús cajũgobueire.

³² Bairo cũ caĩrõ tũgo, qũĩñupũ Jesure:

—Cabuei, cariape miña. Mɛ caĩquetibɛjɛrijere bairo baiya: Dios marĩ Pacɛ ĩcãũ niñami. Apei maniñami.

³³ Marĩ caatiãnie nipetirije mena cũ marĩ maigarã. Tunu bairoa marĩ yeripɛ, marĩ catũgoñarĩjẽ nipetirije mena cũ marĩ maigarã. Tunu bairoa marĩ catutuarije nipetirije mena cũ marĩ maigarã. Marĩtɛ macããna cũãrẽ marĩ rupɛre marĩ camairõrẽã bairo na marĩ maigarã. Tie pɛame marĩ catũgopeoro, waibutoa rii al-tapɛ marĩ cajoemɛgõ jonucũrĩjẽ tocãnacã wãme netõrõ caãnimajũrĩjẽ niña —qũĩñupũ.

³⁴ Jesús pɛame caroaro cũ cayuro tũgo, atore bairo qũĩñupũ:

—Petoaca rɛsaya Dios cũ carotimasĩrĩpaɛpɛ mɛ cae-tapee.

Bairo cũ caĩrõ bero yua, cũ jẽniña uwiri, ni ĩcãũ ùcũ cũ jẽniñanemoesupɛ.

¿De quién descende el Mesías?

(Mt 22.41-46; Lc 20.41-44)

³⁵ Bairo Jesús Dios ya wii templo wiipɛ camasãrẽ na bueãcũ, atore bairo na ĩñupũ cũtɛ caãnarẽ:

—¿Dopẽrã Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽrẽ cajũgobuei majã pɛame, “Mesías, ‘Dios cũ cajom,’ na caĩrẽ David ãnacũ pãrãmi ãnigumi” na ĩ quetibɛjɛnucũñati?

³⁶ David ãnacũ pɛame Espiritu Santo cũrẽ cũ camasĩõrĩjẽ jũgori, atore bairo ĩ woatuyupi:

‘Dios pɛame yɛ Quetiupaɛre atore bairo qũĩwĩ:

“Ato ruiya cariape pɛgõã pɛame mai.

Mɛ pesua caãnanarẽ na yɛ canetõnɛcãrõ bero, mɛ pɛame na mɛ rotimasĩgɛ,”

ĩñupĩ David ãnacũ, Dios cũ caĩrĩqũẽrẽ.

³⁷ Bairo Mesiare, “Yɛ Quetiupaɛ,” cũ caĩmiatacũãrẽ, ¿dope bairo cũ pãrãmi majũ cũ ãnibujocũti? —na ĩ jẽniñañupũ Jesús cũtɛ caãnarẽ.

Na pɛame capããrã ãñuparã cũ yaye quetibɛjɛri-quere ɛseanirĩqũẽ mena catũgoɛsarã.

Jesús acusa a los maestros de la ley

(Mt 23.1-36; Lc 11.37-54; 20.45-47)

³⁸ Bairo Jesús camasãrẽ na quetibɛjɛãcũ, atore bairo na ĩñupũ: “Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽrẽ cajũgobuei majã na caatiãnierẽ tũgoñamasĩña: Na pɛame jutii cayowerijere jãñajesoyama. Bairo cajãñarã ãnirĩ plazapɛ na caãñesẽãta, nipetiro camasã nɛcũbɛgori-caro mena na cajẽnirõrẽ bonucũñama. ³⁹ Tunu bairoa ñubuerica wiiripɛ na caápãta, caroapaɛri jetore ruiganucũñama. Tunu bose rũmɛ caãno narẽ na capiata, caroapaɛre ruii ɛgaganucũñama. ⁴⁰ Tunu bairoa cawapearã rõmirĩ ya wiirire ẽmanucũñama. Tunu yoaro Diore cũ jẽniñubue tonucũñama. Na pɛame roque aperã netõjãñurõ popiye tãmɛogarãma.”

La ofrenda de la viuda pobre

(Lc 21.1-4)

⁴¹ ĩcã rũmɛ templo wiipɛ ãcũ, camasã na yaye dinerore na cajããnucũrĩ patatɛ ruiyupɛ Jesús. Bairo totɛ ruiãcũ, ti patapɛ na dinerore jori majãrẽ na ĩña-joyupɛ. Capããrã ãñuparã paio cadinerocɛna. Na pɛame dinero jããrĩcã pataripɛ na yaye dinerore jããrã ásuparã. ⁴² Na bero cawapeao cabopacao cũã jããñupõ pɛga moneda, cobre tiiriacarẽ, cacũgoeco majũ nimiocũã. ⁴³ Bairo cõ caátõ ĩña, atore bairo na ĩñupũ Jesús cũ cabuerãrẽ:

—Ánoa cadinero cũgonetõdrã ãnirĩ narẽ catuarijere, dinerore na cajããnucũrĩ patapɛ jããñama. Atio cawapeao pɛame cabopacanetõõ ãnirĩ, cõ cacũgomirĩjẽ nipetirijere jããcõãñamo. Bairo cariape mɛjããrẽ ĩñña: Dios cũ caĩñajoro atio pɛame cadinero cũgorã netõõjãñurõ jããñamo —na ĩñupũ Jesús.

Jesús anuncia que el templo será destruido

(Mt 24.1-2; Lc 21.5-6)

13 Cabero templo Dios ya wii caãniatacɛ ti wiire witicoásúpɛ Jesús. Bairo cũ caátõ, ĩcãũ Jesús cũ cabuei atore bairo qũĩñupũ:

—¿Cabuei, nocãrõ caroa wii majũ to ãniñati ati wii! Paca ẽtãpãĩrĩ niña. Ati wii, caroa wiuro majũ nicõãña —qũĩñupũ Jesure ĩcãũ cũ cabuei, templo wiire ĩñarĩ.

² Bairo cũ caĩrõ tũgori, atore bairo qũĩñupũ Jesús cũrẽ:

—Ati wii paca ẽtãpãĩrĩ ùnie nipetirijere miñaña. Cariape miña: ĩcã rũmɛ, ati wiire roro na caátipa rũmɛ caetaro, ĩcã ẽtãã ùno bui tuticũti pesaricarõ manopɛ átiyasio rocacõãgarãma ati wiire —qũĩñupũ Jesús cũ cabuei ĩcãũrẽ.

Señales antes del fin

(Mt 24.3-28; Lc 21.7-24; 17.22-24)

³ Cabero Olivo buropɛ acoásúparã Jesujãã. Mai, Olivo buro Dios ya wii templo jãame ãñuparõ. Bairo ti buropɛ na caetaro, topɛ ruiyupɛ Jesús. Bairo cû caruiro, aperã na camano, cû cabuerã Pedro, Santiago, Juan, Andrejãã pɛame atore bairo qũĩ jëniñañuparã Jesure: ⁴ “Cabuei, ¿nocãrõpɛ to bairoati atie mɛ caĩrĩjẽ? ¿Dope bairo merẽ, ‘Jesús cû caĩrĩqũẽ etaro baiya,’ jãã ï masĩrãati?”

⁵ Bairo na caĩjëniñarõ tũgori, atore bairo na ïñupɛ Jesús: “Caroaro majũ mɛjãã tũgoñamasĩgarã, jããpɛ jãã ïtoecore, ïrã. ⁶ Capããrã atĩgarãma ïtoñesããrĩ majã. Atoe bairo ïgarãma: ‘Yɛa, Mesías yɛ ãniña Dios cû cajoy, ïgarãma. Bairo na ïrĩ, camasã capããrãrẽ na ïtoga-rãma.

⁷ “Tunu bairoa mɛjãã queti tũgogarã: ‘Camasã aperopɛ cûãrẽ ãmeo pajĩãrã átuparã.’ Bairo na caátie queti tũgori, tũgo acɛaeticõãña. Ati ɛmɛrecõo capetiparo jũgoye bairoa cabajũgoyecũtipee niña bairopɛa. Bairi tũgo acɛaeticõãña. ⁸ Ti yɛtea caãno jĩcã yepa macããna, ape yepa macããna mena ãmeo pajĩãgarãma. Tunu bairoa jĩcã macã macããna, ape macã macããna mena ãmeo pajĩãgarãma. Tunu tutuaro mena ati yepa cûã yuguigaro nipetiropɛ. Apeye aɛa riarique atĩgaro. Jĩcãõ carõmio bairirupɛ caãcõ cõ macũ cû cabuiari rũmɛ capũnirõ tũgoñarĩ cõ cawisiojũgoriquere bairo niña ati ɛmɛrecõo cabaipɛe mɛjããrẽ yɛ caquetibũjɛrije.

⁹ “Diore caĩroaena na caátianierẽ tũgoñamasacatiya. Mɛjããrẽ roro átigarãma. Mɛjããrẽ ñerĩ, popiye mɛjãã baio joroque mɛjãã átigarãma. Quetiuparã tɛpɛ mɛjããrẽ neágarãma, to macããna mɛjããrẽ na caĩñabeseparore bairo ïrã. Aperã cûã sinagogas, na cañubueri wiiripɛ mɛjãã bape epegarãma. Tunu yɛ yarã mɛjãã caãno jũgori na pɛame mɛjããrẽ roro na catutiparore bairo ïrã, quetiuparã gobernadores, bairi quetiuparã reyes tɛpɛ cûãrẽ mɛjãã neágarãma. Bairo na caátimiatacũãrẽ, na ùnarẽ yɛ yaye queti nemojãñurõ mɛjãã quetibũjɛ masĩgarã bairãpɛa. ¹⁰ Atie caroa queti cûã ati ɛmɛrecõo capetiparo jũgoye nipe-tiropɛ cajesapeticoa jũgoyecũtipee niña bairopɛa. ¹¹ Bairi quetiuparã tɛpɛ roro mɛjããrẽ na caneátó, ‘¿Dope bairo na marĩ ïrãati?’ ï tũgoña macãẽtĩcõãña. Tɛpɛ caetaro ïña, Dios pɛame mɛjãã caĩmasĩpeere mɛjãã jogɛmi. Mɛjãã catũgoñamasĩrĩjẽ mena mɛjãã quetibũjɛtigarã. Marĩ Pacɛ Dios mena macããcũ, Espiritu Santo cû camasĩõrĩjẽ jũgori roque mɛjãã quetibũjɛgarã camasãrẽ. ¹² Tɛpɛ caãno, jĩcãũ pũnaa caãna nimirãcũã, ãmeo bɛsũjãbuitirecõãgarãma. Bairo ána, gobiernorẽ na ñerotiri na pajĩãrerotigarãma. Tunu apei cûã cû macũrẽ torea bairo cû átirotigɛmi. Tunu jĩcãũ pũnaa na pacuare boetiri, na pajĩãrerotigarãma. ¹³ Bairi yua, ati ɛmɛrecõo macããna nipetiro mɛjããrẽ ñfategarãma, yɛ yarã mɛjãã caãnoi. Bairɛa, ni ùcũ mɛjãã mena macããcũ yɛ yaye jĩcã wãmeacã ùnorẽ cû cajãnaeticõãta, cû netõgɛmi Dios.

¹⁴ “Bairi mɛjãã pɛame Dios ya wiire nocãrõ caroapɛre moecũ carõy majũ topɛ cû caãnierẽ ïñarã, atore bairo mɛjãã ï tũgoñamasĩgarã: ‘Merẽ ati macã yasi-garo baiya.’ (Mɛjãã, atie yɛ ya pũrõrẽ caĩñabuerã pɛame tũgoreoya yɛ yaye, yɛ caquetibũjɛrije.) Bairo cabairo, Judea yepa macããna ẽtã yucɛpɛ na ruti ápáro. ¹⁵ Tunu bairoa jĩcãũ ùcũ cû wii, cabuimacã arɛpɛ cû caãmata, ruiatĩri cû apeyere, ape arɛpɛ caãnierẽ cû jei ápéricõãto. Cariape cû ácoa ápáro. ¹⁶ Tunu bairoa cû, wesepɛ caãcũ cû jutii ùnierẽ bomicũã, cû jetunuy apéricõãto cû ya wiipɛ.

¹⁷ ¿Carõmia bairirupɛ caãna popiye netõõrõ baigarãma! ¿Tunu bairoa, caũpũrããcãrẽ, capũnaacɛna cûã popiye netõõrõ baigarãma ti rũmɛrẽ! ¹⁸ Bairi Diore cû jëniña, mɛjãã carutiripɛ camasiriyoe ti rũmɛ to caãniparore bairo ïrã. Cawãma pue yɛtea caãno to cabaietiparore bairo ïrã, Diore cû jëniña. ¹⁹ Ti rũmɛrẽ roro ati yepapɛre bairique nigaro. Dios cû caátijũgori rũmɛ bero tocãnacã rũmɛrẽ netõõrõ popiye bairicapɛ nigaro ti rũmɛ caetaro. ²⁰ Bairi Dios pɛame ti rũmɛ roro cabairijere cû cajãnarotieticõãta, camasã nipetiro riarpeticoabujiorãma. Bairo na cariapeticoamiatacũãrẽ, mɛjãã, cû cabeserãrẽ mairĩ roque, peeti yɛtea ùno popiye mɛjãã cabaipa rũmɛrẽ átĩ ẽñotabojagɛmi.

²¹ “Bairi ni jĩcãũ ùcũ, ‘Mesías, Dios cû cajoy pɛame ati macãpɛ etaupɛ,’ o ‘Ji macãpɛ etaupɛ,’ cû caĩta, cariapɛ cû mɛjãã tũgoetigarã. ²² Caĩtopairã capããrã átigarãma. ‘Yɛa, Mesías yɛ ãniña,’ o ‘Yɛa, profeta yɛ ãniña,’ caĩrã átigarãma. Capee átijẽñogarãma, camasã ricaati na catũgoyasaparore bairo ïrã. Mɛjãã ùna, Dios cû cabesericarã cûãrẽ ïtomigarãma. ²³ ¿Bairi masacatiya yɛ yarã! Merẽ mɛjãã tiere mɛjããrẽ yɛ quetibũjɛ jũgoyetiya,” na ï quetibũjɛyupɛ Jesús.

El regreso del Hijo del Hombre

(Mt 24.29-35, 42, 44; Lc 21.25-36)

²⁴ ï quetibũjɛ yaparo, atore bairo na ï nemoñupɛ tunu: “Camasã roro majũ na cabairi yɛtea capetiro bero, muipɛ ɛmɛrecõo macããcũ naitĩãcoagɛmi. Ñami macããcũ cûã bauetigɛmi. ²⁵ Ñocõã, ɛmɛrecõore caãnimiatana cûã ñacoagarãma. Bairo bairã, ɛmɛrecõo macããna nipetirã yugui ñacoagarãma. ²⁶ Tocãrõã yɛ, Camasã Jũgocɛ, buseriwo watoapɛ nocãrõ yɛ catutuarije mena, bairi yɛ caasiyabatorije mena yɛ caatóre ïñajogarãma. ²⁷ Bairo yɛ caatóre na caĩñajoro yua, yɛ ẽmɛa, ánglea majãrẽ nipetiropɛ na yɛ árotigɛ. Bairi ati ɛmɛrecõo macããna nipetiropɛ caãnarẽ na neñogarãma yɛ cabesericarã pɛamerẽ,” na ï quetibũjɛyupɛ Jesús.

²⁸ ï quetibũjɛ yaparo, ati wãmerẽ ïcõñarĩ na ïnemoñupɛ tunu: “Mai, higuera yucɛre mɛjãã masĩña. Ti yucɛ cawãma pũũ cawasoaro ïñarã, ‘Merẽ cũma cõñarõ baiya,’ mɛjãã ï masĩña. ²⁹ Torea bairo mɛjããrẽ yɛ caquetibũjɛrije bairo cabaietaro ïñarã, ‘Merẽ Jesús ati yepapɛ nemo cû catunuetaparo cõñarõ baiya,’ mɛjãã ï masĩgarã. ³⁰ Cariape mɛjããrẽ ñiña: Mɛjããrẽ yɛ caquetibũjɛrije baipecticoagaro ti yɛtea macããna na cariaparo jũgoye. ³¹ Tunu bairoa ati

um̄recóo, ati yepa cūã yasipeticoagaro. Ym̄ yaye quetibujerique roque petietigaro. Ym̄ caĩrõrẽã bairo baicoagaro.

³² “Bairõpna di r̄m̄m̄, di hora majũ m̄jãã ym̄ caquetibujerije caetaparore ni j̄icãũ ùcũ masĩetĩñami. Um̄recóo macããna ángelea majã cūã masĩetĩñama. Marí Pacm̄ Dios macũ, ym̄ cūã ym̄ masĩetĩña. Marí Pacm̄ Dios jeto masĩñami ti r̄m̄m̄ caetaparore.

³³ “Bairi ti r̄m̄m̄ ym̄ caetapa r̄m̄m̄rẽ m̄jãã masĩetĩña. Bairi masacatiya ym̄ yarã. Cacãñirãrẽ bairo baieticõãña. Caroaro coteya. ³⁴ Ti r̄m̄m̄ caetaparo, j̄icãũ quetiupam̄ cũ cabairiquere bairo niña. Cũ p̄ame ape yeparp̄ cayoarõp̄ áḡm̄ j̄ũgoye, cũ paabojari majãrẽ na pijori, na cũñupũ tocãnacãũp̄rea cũ ya wii macããjẽ coteriquere caroaro na caqũẽnobojarore bairo ĩ. Ti wii jope cacoteĩ cũãrẽ, ‘Masacatiya, cajerutiri majã jããrema,’ qũĩ quetibujm̄ cũñupũ. ³⁵ Cũ caátõ bero caroaro na caãñiyurea bairo baiya m̄jãã cũã. Na cũã, ‘Tocãrõ majũ tunu etagumi marí quetiupam̄,’ ĩ masĩenama. ‘Canaiõĩpam̄ caãno, ñami recomacã caãno, o ábocm̄ cũ capiĩpam̄, o cabusuripam̄ bero tunu etabujiomĩ, ĩ masĩenama. M̄jãã cũã narẽ bairo masĩetĩmirãcũã, ym̄re cotecõã ninucũña. ³⁶ Masĩã mano ym̄ caatĩpam̄re cacãñirãrẽ bairo m̄jãã añibujiorã, tocãnacã r̄m̄m̄a caroaro tũgoñamasĩrĩ ym̄re m̄jãã cacoteeticõãta. ³⁷ Bairi m̄jããrẽ ym̄ caĩrĩjẽrẽ ym̄ yarã nipetirã cũãrẽ atore bairo m̄jãã ñiña: ¡Caroaro coteya tocãnacã r̄m̄m̄a!” na ĩ quetibujuyupm̄ Jesús.

Conspiración para arrestar a Jesús

(Mt 26.1-5; Lc 22.1-2; Jn 11.45-53)

14 Merẽ yua, p̄ga r̄m̄m̄ r̄sayuparo bõse r̄m̄m̄, Pascua na caĩrĩ r̄m̄m̄, pããrẽ cawauarije caasua manierẽ judío majã na caugapa bõse r̄m̄m̄ majũ. Quetiuparã sacerdote majã, bairi Moisés añacũ cũ caroticũr̄qũẽrẽ cajũgõbueri majã p̄ame, “¿Dõpe bairo camasã na caĩñaeto Jesure gobierno cũ cañero-tio joroque marí átiroticũti?” ãmeo ĩñuparã na majũ ĩtorique mena, Jesús cũ cariarore borã. ² Bairi ãmeo ĩrĩ cũrẽ na capajĩãgamiatacũãrẽ, j̄icããrã na mena macããna atore bairo ĩñuparã:

—Bairãpna, Pascua caãno cũ marí ñerotimasĩena, “Camasã roro awajari marí tutirema,” ĩrã, ĩñuparã.

Una mujer derrama perfume sobre Jesús

(Mt 26.6-13; Jn 12.1-8)

³ Jesús p̄ame tipam̄ caãno Betania macãp̄m̄ añupũ, carupam̄ boamĩrĩcũ Simón cawãmecm̄m̄ ya wiipm̄. Bairi ti wii cũ caãno, j̄icãõ carõmio cũtũ etayupo. Cõ p̄ame caroarũacarp̄m̄ jiraro cajũtiñur̄jẽ paio cawapacũtiere neasũpo. Bairi Jesús mesarp̄m̄ cũ caruiro, carõmio caroaro p̄ame tie cajũtiñur̄jẽrẽ cũ r̄põarp̄m̄ pi-oreoyupo, Jesure bũtiuro p̄cũbũgõo. ⁴ J̄icããrã to caãna p̄ame bairo cõ caátõ ĩñarã, cõ mena asiajãñũñuparã. Atope bairo ĩñuparã:

—Tame, ¿nopẽĩõ paio cawapacũtiere bairo cõ átireyati? ⁵ Apei, tiere cabõũre cõ canuniata, paio, trescientos denario moneda tiiri majũ wapa nerĩ, aperã

cabopacarãrẽ na j̄atĩnemo masĩbujiomio. ãmerẽ tie yasioaya cõ cawapatabujioataje yua —ãmeo ĩñuparã.

Tore bairo ãmeo ĩ bũsũyuparã na majũ carõmio cõ caátiere ĩñarĩ.

⁶ Jesús p̄ame tũgoyupm̄ cõ na catutirijere. Bairi atore bairo na ĩñupũ:

—¿Nopẽĩã patowãcõrõ cõrẽ m̄jãã bũsũpaiyati? Atio carõmio bairo ym̄re cõ caátie ñujãñũña. ⁷ Cabopacarã nicõãnucũgarãma m̄jãã watoare. Ym̄ p̄ame roque yoaro ym̄ ãmerĩḡm̄ ati yeparp̄re. ⁸ Bairi cajũtiñur̄jẽrẽ ym̄ r̄põare cõ capiõpeoro j̄ũgori ym̄ rupaũre caroaro qũẽnoñamo, ym̄ rupaũri añajẽrẽ na cayacũparo jũgoye. ⁹ Cariape m̄jããrẽ ñiña: Ati um̄recóo nipe-tiõp̄m̄, atie ym̄ yaye queti, camasãrẽ Dios cũ canetõõr̄jẽrẽ na caquetibujurõp̄m̄ atio carõmio bairo ym̄re cõ caátie cũãrẽ quetibujugarãma. Bairi cõ caátiere masĩcõã ninucũgarãma camasã tocãnacã r̄m̄m̄a —na ĩñupũ Jesús.

Judas traiciona a Jesús

(Mt 26.14-16; Lc 22.3-6)

¹⁰ Bairi yua, j̄icãũ Jesús cũ cabuerã p̄ga wãmo peti r̄põre p̄ga p̄enirõ mena macããcũ, Judas Iscariote cawãmecm̄m̄ na ĩñaũ ásũp̄m̄ quetiuparã sacerdote majãrẽ. Na t̄p̄m̄ etari, Jesure bũsũjã buitirocacõãñupũ, cũ na capajĩãmasĩparore bairo ĩ. ¹¹ Bairi cũ caĩrõ tũgo, h̄seanicoasuparã sacerdote majã quetiuparã. Bairi h̄seanirĩ, “Dinero m̄rẽ jãã jogarã tie wapa,” qũĩñuparã. Tipam̄ bero, Judas p̄ame dipam̄ ùno dope bairo camasã mano macãjũgõyupm̄, Jesure na ñerotiḡm̄.

La Cena del Señor

(Mt 26.17-29; Lc 22.7-23; Jn 13.21-30; 1 Co 11.23-26)

¹² Bairi yua, etayuparo Pascua bõse r̄m̄m̄, caãñijũgori r̄m̄m̄, levadura pan cawauarije caasua manierẽ judío majã na caugari r̄m̄m̄. Tunu bairoa oveja nurĩcũ macũ cordero na caĩrẽ pajĩarĩ na caugari bõse r̄m̄m̄ etayuparo. Bairi ti r̄m̄m̄ caetaro ĩña, Jesús cũ cabuerã p̄ame, cũtũ etari, atore bairo qũĩ j̄eniñañuparã:

—¿Noõp̄m̄ marí caugapeere jãã caqũẽnoyuro m̄ boyati?

¹³ Bairi na caĩj̄eniñarõ, na árotiyupm̄ Jesús p̄garã cũ cabuerãrẽ:

—Ánãja m̄jãã Jerusalẽp̄m̄. Bairi ti macãrẽ etarã, m̄jãã bócaetagarã j̄icãũ caũm̄rẽ, ocom̄ p̄sari caácũre. Cũrẽ cũ bócaetari, cũ bero m̄jãã h̄saárapã.

¹⁴ Cũ h̄saa yua, cũ wiipm̄ cũ cajããrõ ti wii upãre atore bairo cũ m̄jãã ĩgarã: “Cabuei bairo ĩ j̄eniñañoyami: ‘¿Noõp̄m̄ to añiñati Pascua bõse r̄m̄m̄ caãno ym̄ cabuerã mena ym̄ caugapa arua?’ ĩ j̄eniñañoyami,” cũ m̄jãã ĩgarã. ¹⁵ Bairi m̄jãã caĩj̄eniñarõ, m̄jãã ĩñoḡm̄mi jõbuiupm̄ caroaro qũẽnoweyorica arua. Topm̄ marí caugapeere m̄jãã qũẽnoyuwa —na ĩñupũ Jesús cũ cabuerã p̄garãrẽ.

¹⁶ Bairi cũ caĩrõ tũgo, acoásuparã Jerusalén macãp̄m̄. Topm̄ na caetaro, nipetiro Jesús na cũ caĩtatõrea bairo baipticõãñuparõ. Bairi topm̄ qũẽnoyuyuparã Pascua bõse r̄m̄m̄ na caugapeere yua.

¹⁷ Cabero canaioripa caetaro, Jesús pame ti wii jāāetari mesap ruiyup pęga wāmo peti rępore pęga pęniro caāna cę cabuerā mena. ¹⁸ Bairo na caęgaruiri-paę, atore bairo na iņupę Jesús:

—Cariape męjāārē niņa: Męjāā mena macāācę jicāę roro yęre i bęsęjā buitirocagęmi.

¹⁹ Bairo cę caĩrō tęgo, bętioro tęgoņa yapaуayuparā cę cabuerā. Bairo bairā, apei, apei, Jesure bairo i jęniņa jęgoуuparā:

—¿Yę mee, yę ānicōāētīmicęti męre caibęsęjābuitiri majōcę? —i jęniņaņuparā tocānacāępęna.

²⁰ Bairo na caĩrō, bairo na iņupę Jesús:

—Āni niņami yęre roro caibęsęjābuitirocapaę, āmerę ati bapare yę mena cę paп cayoseęgaę pame.

²¹ Torecęna, yę, Camasā Jęgocę, profeta majā yę cabaipeere na caquetibęјcūrīcārōrēā bairo yę baigę. Cabaiatacęārē, jęre caibęsęjābuitirocapaęre cę carorije wapa paio nigaro! Bairo cę cabuaeticōāta, ņubujioricaro —na iņupę Jesús cę cabuerārē.

²² Bairo na iņi bero, na caęgatoye, Jesús pame cę wāmo mena pāārē nerī, “Dios, mę ņujāņiņa jāā mena,” i yaparori, carecomacā peenerī, cę cabuerārē, atore bairo iņi na batoyupę:

—Atie paп, yę rupaę niņa. Tere ęgaya —na iņupę Jesús.

²³ Bairo i yaparo, cę wāmo mena copa etirica bapare nerī, “Dios, mę ņujāņiņa jāā mena,” qđi yaparori, ti copare na nuniņupę. Bairo cę caátó, cę cabuerā nipetiro ęse oco ti copa macāājērē etipeticōāņuparā. ²⁴ Bairo na caetiro, atore bairo na iņupę:

—Atie ęse oco pame yę rií niņa. Camasā capāārārē na netōđę, yę riacoagę. Bairo yę caríapee jęgori cawāma wāme camasārē Dios cę caátibojacūrīqđē eta-coaya. ²⁵ Cariape męjāārē niņa: Āmea męjāā mena ęse ocore pęgani yę etinemoetigę yę Pacę cę carotimasĩrpaę tunu caetaro marī caetinemoparo jęgoye —na iņupę Jesús.

Jesús anuncia que Pedro lo negará

(Mt 26.30-35; Lc 22.31-34; Jn 13.36-38)

²⁶ I yaparo, salmos basarique mena Diore basapeoyuparā. Basapeo yaparo yua, acoásuparā Olivo cawāmecęti buropę. ²⁷ Bairo na caátó, atore bairo na iņupę Jesús:

—Yę cabuerā, męjāā nipetirā aperārē uwirā, yę męjāā aweyocoagarā. Męjāā cabaipeere i quetibęј jęgoyeticđiņaņupā profeta majā Dios yaye woaturica tutipę: “Ovejare cacoteire camasā na capajīārō yę ęņo-taetigę. Bairo cęre na capajīārō bero, cę oveja pame bata peticōāgarāma,” i quetibęј jęgoyeticđiņaņupā.

²⁸ Tunu apeyera cariacoatacę nimicęā, yę caticoagę tunu. Bairo cati yua, męjāā jęgoye Galilea yepapę yę ágę —na iņupę Jesús.

²⁹ Bairo cę caĩrō bero, Pedro pame bairo qđiņupę Jesure:

—Ānoa yę mena macāāna nipetirā męre na caaweyo-coamiatacęārē, yę pame roque di ręmę űno mę yę aweyoetigę.

³⁰ Bairo cę caĩrō, bairo qđiņupę Jesús:

—Pedro, cariape męre niņa: Āme ņami ābocę pęgani cę capiiparo jęgoye itiani, “Cę yę masīētīņa Jesure,” yę mitogę —qđiņupę Jesús Pedrose.

³¹ Pedro pame bętioro tutuaro mena bairo qđinemoņupę:

—Mę mena yęre na capajīā rocagamiatacęārē, “Cę yę masīētīņa Jesure,” ņitoetimaјcōāgę —qđiņupę Pedro Jesure.

Bairo cę caĩrō tęgo, Jesús cę cabuerā cęā nipetiro, bairo jeto qđiņuparā.

Jesús ora en Getsemaní

(Mt 26.36-46; Lc 22.39-46)

³² Bairi Jesujāā ásuparā Getsemaní cawāmecętopę. Topę etari, bairo na iņupę Jesús cę cabuerārē:

—Ato ruicoteya mai. Jō jāņurōpę Diore cę jęnigę yę átiya.

³³ I yaparo, Pedro, Santiago, bairi Juarē jōjāņurōpę na jęgoásupę Jesús. Bairo ácų, bętioro tęgoņa yapaуayupę Jesús. ³⁴ Bairi atore bairo na iņupę Pedro-jāārē:

—Riaęre bairo yę tęgoņa yapaуaya. Męjāā pame cānięna, atoa yę męjāā cotewa.

³⁵ I yaparo, na jęgoye jāņurōpę ānemoņupę Jesús. Ānemo yua, cę ręropaturi mena etanumurī yepapę cę riapere mucųmuáti, Diore qđi jęniņupę, roro cę cabaipeere Dios cę canetōđbojaparore bairo i. ³⁶ Atore bairo qđi jęniņupę Diore: “Caacę, mę cabooata, atie roro yę canetōpeere yę mę netōđbojagę. Bairopęna, yę caborore bairo to baieticōāto. Mę caborore bairo roque to bai áto,” i jęniņupę.

³⁷ Cabero tunu ásupę Jesús, Pedrojāā na caānopę. Bairo cacāņirāpęre na etayupę. Bairi qđiņupę Jesús Pedrose:

—Icā hora űnoacā cānięna, ¿yę męjāā cotemasīētīņati? ³⁸ Cānięna, wāmęncārī Diore cę jęniņa, wāti męjāārē cę canetōđętiparore bairo iřā. Bairo męjāā cabomiatacęārē, męjāā rupaę pame tu-tuaetiya —na iņupę.

³⁹ I yaparo, ásupę tunu Jesús Diore cę jęninemoę ácų. Á yua, cęre cę caįjęnijęgoatatorea bairo qđi jęninemoņupę tunu. ⁴⁰ I jęni yaparo, tunucoásupę Jesús Pedrojāā tųpę. Bairo cacāņirāpęre na etayupę tunu. Na pame węgoa cętiri iņapāā masīęsuparā. Bairi dope bairo qđi yę masīęsuparā. ⁴¹ Bairo na cabairo iņa yua, ásupę Jesús tunu Diore cę jęniácų. Bairo jęni yaparo, tunucoásupę Jesús Pedrojāā na caānopę. Merę itiani majū natęre etayupę. Bairo natę eta, atore bairo na iņupę:

—¿Nopęirā mai cacāņirārē bairo męjāā nicđānucđiņati? Tocārōā cāniņa. Carorije cacęgorārē Camasā Jęgocęre, yę na canunirocaripaę etaya merę.

⁴² Bairi wāmęncāņa. Jito, yęre caibęsęjābuitirocari majōcę pame marītę atiyami merę —na iņupę Jesús Pedrojāārē.

Arrestan a Jesús

(Mt 26.47-56; Lc 22.47-53; Jn 18.2-11)

⁴³ Bairo cū caĩño, Judas, Jesús cū cabuerã mena macããcũ jĩcãũ cañinucũmiatacũ p̄ame etayupũ. Cũ mena capããrã camasã cũã etayuparã. Na p̄ame jarericapãĩrĩ, bairi yucũ r̄caari cũãrẽ cũgori etayuparã. Sacerdote majã quetiuparã, Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽ cajũgobueri majã, bairi aperã judío majã cabũtoa camasĩrã na cajoatana ãñuparã. ⁴⁴ Mai, na caetaparo jũgoye, Judas p̄ame atore bairo na ãñupũ Jesure cañeranãrẽ: “Cũ wasopañarẽ ãpũrĩ yũ cajẽnipaũ p̄ame, Jesús nigũmi. Bairo m̄jãã p̄ame cũ yũ caáto ãñarã, cũrẽ m̄jãã ñegarã. Cũ ñe, caroaro cũ jiya, cũrẽ m̄jãã neágarã,” na ãñupũ. ⁴⁵ Bairo Judas Jesutũ etari, atore bairo qũĩ jẽniñupũ:

—¡Cabuei, m̄ ãniniñati!

Bairo caroaro mena qũĩtori cũ ãpũñupũ. ⁴⁶ Bairo cũ caáto, Judas mena caetari majã p̄ame Jesutũ etari, cũ ñecoásuparã yua.

⁴⁷ Mai, bairo Jesure na caáto ãñarĩ, jĩcãũ Jesús mena macããcũ p̄ame sacerdote majã quetiupaũ ãmũrẽ cũ ãmorõrẽ cũ patañocã joyupũ. ⁴⁸ Bairo cũ caáto bero, atore bairo ãñupũ Jesús cũrẽ cañerĩ majãrẽ:

—¿Nopẽĩrã cajerutiri majõcũ yũ caãnorẽ bairo jarericapãĩrĩ mena, bairi yucũ r̄caari mena yũ m̄jãã ñerã atĩati? ⁴⁹ Tocãnacã r̄m̄na m̄jãã watoa yũ ãninucũãpũ templo wiipũre. Bairo yũ cañimiatacũãrẽ, ni jĩcãũ ãcũ m̄jãã mena macããcũ yũ ñeemi. Bairop̄na, nipetiro yũ m̄jãã caátie Dios bũsurica tutipũ profeta majã na caĩquetibũjũ jũgoyeticũrĩqũẽrẽ bairo baietaro baiya —na ãñupũ.

⁵⁰ Tĩpaũ caãno yua, Jesús cũ cabuerã p̄ame uwirã, Jesure rutiweyo peticoasuparã. ⁵¹ Bairo cũrẽ na cañeãto, jĩcãũ cawãmaũ p̄ame cũ cãnirĩ jutiro mena ðũr̄aturĩ ãsa ásurũ. ⁵² Bairo cũ cabairo, cũ cũãrẽ cũ ñegamiñuparã. Cũrẽ na cañemiatacũãrẽ, cũ cacãnirĩ jutirore tuwe rocacũ, jutii mácũã atũ ruticoásurũ.

Jesús ante la Junta Suprema

(Mt 26.57-68; Lc 22.54-55, 63-71; Jn 18.12-14, 19-24)

⁵³ Bairi Jesure cañerĩ majã p̄ame sacerdote majã quetiupaũ majũ ya wiipũ cũ neásuparã. Mai, ti wiire merẽ ãñuparã sacerdote majã quetiuparã, bairi aperã judío majã cabũtoa camasĩrã, bairi Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽrẽ cajũgobueri majã cũã ti ñamirẽ caneñaetaatana. ⁵⁴ Bairi Jesure ti wiipũ na caneátó, Pedro p̄ame yoajãñurõp̄na na ãña ãsayupũ. Bairo ti wiire na cajããetaro bero, Pedro cũã etayupũ ti wii macã yeparũ. Bairi ti yepa ãñotaricarore jããetari, templo coteri majã guardia mena ruiyupũ. Na peerotũ jũma ruiyupũ Pedro cũã.

⁵⁵ Bairi ti wii pupearũ sacerdote majã quetiuparã, bairi nipetiro Junta Suprema macããna mena Jesús cũ cayasiro boyuparã. Bairi, “¿di wãme carorije cũ ásupari?” ãmeo ã macãñuparã na majũ. “¿Dope bairo cũ caátaje wapa cũ marĩ pajĩãrotiyati?” Bairo ãmeo ãmacãmirãcũã, dope bairo cũ caátaje wapa cũ na capa-

jãrotimasĩpeere bócaesuparã. ⁵⁶ Camasã capããrã Jesús cũ caĩrĩqũẽrẽ na caĩtonetõmiatacũãrẽ, dope bairo jĩcã riseroa ã bũsũesuparã. ⁵⁷ Bairi jĩcããrã na mena macããna wãmũncãrĩ atore bairo ãtoyuparã m̄nana:

⁵⁸ —Ñni Jesús, cũ caĩrĩqũẽrẽ jãã tũgowũ. Bairo ãwĩ: “Ati wii templo camasã na caqũẽnorĩ wiire yũ rocacõãgũ. Bairo áti yaparori, itia r̄m̄ũ bero yũ p̄ame yũ wasoanũcõgũ tunu ape wii camasã mee na caqũẽnorĩcã wii majũ yua,” ãwĩ Jesús —qũĩ bũsũjãñuparã.

⁵⁹ Bairo ã bũsũmirãcũã, na caĩrĩjẽ cũãrẽ jĩcãrõrẽ bairo tũgoñarĩ bũsũmasĩesuparã.

⁶⁰ Bairo na caĩquetibũjũro tũgo, sumo sacerdote p̄ame wãmũncãrĩ atore bairo qũĩñupũ Jesure:

—¿M̄na mee m̄rẽ na ãñati? Roro m̄rẽ na caĩbũsũmiatacũãrẽ, ¿nopẽĩ narẽ m̄ yũetiyati? —qũĩ jẽniñupũ Jesure.

⁶¹ Jesús p̄ame cũ yũeticõãñupũ. Bairo cũ cayũeto ãña, atore bairo qũĩñemoñupũ tunu sumo sacerdote Jesure:

—Jããrẽ cariape quetibũjũya: ¿M̄, Mesías, Dios nocãrõ Cañũ macũ m̄ ãniñati?

⁶² Bairo cũ caĩrõ, atore bairo qũĩñupũ Jesús:

—Cũã yũ ãniña. Tunu bairoa ãme beroaca Nipetiro Carotimasĩ tũpũ cariape nũgõãrẽ yũ caruiparore m̄jãã ãñamũgõjogarã. Bairi tunu oco poa buseri watoapũ ati yepare acũ yũ caruiatõ cũãrẽ m̄jãã ãñamũgõjogarã —qũĩñupũ Jesús sumo sacerdotere.

⁶³ Bairo cũ caĩrõ tũgo, sumo sacerdote p̄ame cũ yaro jutirore tũgãworocacõã joyupũ. Bairo átiri, atore bairo ãñupũ:

—¡Roro majũ ãcõãñami Diore, bairo cũ caĩata! Bairi roro cũ caĩrĩqũẽrẽ marĩrẽ caquetibũjũnemoparãrẽ na marĩ macãnemoetigarã. ⁶⁴ Merẽ marĩ majũã marĩ tũgo yaparoya roro cũ caĩrĩjẽrẽ. Bairi, dope bairo cũ marĩ ánaati —na ãñupũ sumo sacerdote cũ ya wiire caneñaatĩatanarẽ.

Bairo cũ caĩrõ, to macããna nipetirã p̄ame bairo ãñuparã: “Roro cũ caĩrĩjẽ wapa cũ marĩ pajĩã rocaratigarã,” jĩcãrõ ãmeo ã bũsũyuparã.

⁶⁵ Bairo ã yaparo, jĩcããrã Jesure cũ riapérũ ãco eyotu epeyuparã. Bairi tunu cũ bapeyuparã. Aperã tunu cũ caapeere jutii asero mena jiyabiatori, cũ riapére cũ payuparã. Bairo átiri, qũĩ jẽniñuparã:

—¡M̄ camasĩrĩjẽ jũgori jãã quetibũjũya! ¿Noa ãmerẽ m̄rẽ na paayati? —qũĩ epeyuparã to macããna Jesure.

Templo wii coteri majã guardia majã cũã Jesure cũ riapére paepeyuparã.

Pedro niega conocer a Jesús

(Mt 26.69-75; Lc 22.56-62; Jn 18.15-18, 25-29)

⁶⁶ Bairo na cabaiãno, Pedro p̄ame ti wii macã yepa majũrẽ ruiyupũ. Bairo cũ caruiro, jĩcãõ sacerdote majã quetiupaũ paabojari majõco p̄ame qũĩñacõã maniáti, atore bairo qũĩñupũ:

—M̄ cũã, Jesús, Nazaret macã macããcũ mena m̄ ãñesããwũ. Cũã m̄ ãcũ.

⁶⁸ Pedro p̄ame ãtori atore bairo cõ ãñupũ:

—Ym masĩetĩña. ¿Ñe ünierē ym m̄ jēniñañati? Cū ym masĩetĩña Jesure.

Bairo cō ĩ yaparo yua, ti yepa ēñotarica jope t̄p̄m̄ ásúp̄m̄ Pedro. Bairo top̄m̄ cū caetan̄cārō, āboc̄m̄ p̄ame piiyup̄m̄. ⁶⁹ Cabero tunu carōmio Pedrose qũĩñarĩ atore bairo na ĩñupō tunu cōt̄m̄ cañarē:

—Āni cūā, Jesús, Nazaret macāāc̄m̄ mena cabapac̄ti nucūat̄ac̄m̄ āc̄m̄i.

⁷⁰ Pedro p̄ame cō ĩtonemoñup̄m̄ tunu:

—¡Cariape Dios mena m̄ ñiña! Cū ym masĩetĩma-jũcōāña Jesure.

Cabero tunu to macāāna Pedrot̄m̄ etari bairo qũĩñuparā:

—Bairo ĩcūñ̄ miña. M̄na, Jesús mena macāāc̄m̄ majũ m̄m̄ āniña. M̄m̄ cab̄s̄rije cūā Galilea macāāna na cab̄s̄rore bairo m̄m̄ b̄s̄yua. Bairi na mena macāāc̄m̄ m̄m̄ āniña.

⁷¹ Bairo na caĩrō t̄go, Pedro p̄ame na ĩtonemoñup̄m̄ tunu:

—¡Tame, cariape Dios mena ñiña! Netōjāñurō merē m̄jāārē, “¡Cū ym masĩetĩña!” m̄jāā ñimiñajā —na ĩñup̄m̄.

⁷² Bairo Pedro cū caĩto ānir̄ma, āboc̄m̄ p̄ame pinemoñup̄m̄ tunu. Bairo cū capiuro, Pedro p̄ame t̄goña bocayup̄m̄ Jesús cū cū caĩtajere. “Pedro, āmeacā āboc̄m̄ p̄gani cū capiuro j̄goye itiani, ‘Cū ym masĩetĩña Jesure,’ ym mitoḡm̄,” cū caĩtajere t̄goña bocayup̄m̄. Bairo t̄goña bocari yua, b̄t̄iuro otiyup̄m̄ Pedro.

Jesús ante Pilato

(Mt 27.1-2, 11-14; Lc 23.1-5; Jn 18.28-38)

15 Bairo ti ñami cabusuetaro, sacerdote majā quetiuparā, aperā judío majā cab̄toa camasĩrā, bairi aperā Moisés ānac̄m̄ cū carotic̄r̄qũērē caj̄gobueri majā, nipetirā Junta Suprema macāāna cūā neñañuparā. Bairo neña, ĩb̄sm̄ yaparo yua, Jesús w̄mor̄rē jiyarotiyuparā. Áti yaparo, cū neásúparā Pilato cawāmec̄m̄ t̄p̄m̄. ² Pilato p̄ame na caĩb̄s̄mpairijere t̄gori, bairo qũĩ jēniñañup̄m̄ Jesure:

—¿M̄na, judío majā Quetiup̄m̄ Rey m̄m̄ āniñati?

Bairo cū caĩrō, Jesús p̄ame qũĩñup̄m̄:

—M̄m̄ caĩrōrēā bairo ym baiya.

³ Bairi sacerdote majā quetiuparā Jesure nemojāñurō cū b̄s̄ñjāñuparā. ⁴ Bairi Pilato p̄ame atore bairo qũĩ jēniñañup̄m̄ Jesure:

—Nocārō capee majũ roro m̄rē ĩñama. ¿Bairo na caĩmiatac̄m̄rē, na m̄m̄ ȳgaetiyati?

⁵ Jesús p̄ame bairo cū caĩrō t̄gomic̄m̄, ĩc̄ā w̄meacā ũno cū ȳesup̄m̄. Bairo cū caȳeto ĩña, Pilato p̄ame t̄gocōā maníasup̄m̄.

Jesús es sentenciado a muerte

(Mt 27.15-31; Lc 23.13-25; Jn 18.38-19.16)

⁶ Mai, tocānacā Pascua bose r̄m̄m̄ caño, Pilato p̄ame wiyonuc̄ñup̄m̄ ĩc̄āc̄ preso jorica wii macāāc̄rē, judío majā na cab̄ore. ⁷ Bairi tip̄m̄ caño romano majā preso na cajoric̄m̄ āñup̄m̄ ĩc̄āc̄, Barrabás

cawāmec̄m̄. Na quetiup̄m̄ gobiernorē rocagarā camasārē capaj̄r̄cārā mena macāāc̄m̄ ĩc̄āc̄ āñup̄m̄ Barrabás. ⁸ Bairo tip̄m̄ caño, camasā p̄ame Pilato t̄p̄m̄ ásúparā. Bairo cūt̄m̄ eta, “Bose r̄m̄m̄ caño m̄m̄ caátinuc̄r̄rē bairo ása tunu,” qũĩñuparā. ⁹ Bairo na caĩrō t̄gori, atore bairo na ĩ jēniñañup̄m̄ Pilato:

—¿Jesús, “Judío majā Quetiup̄m̄ Rey” m̄jāā caĩwāmetinuc̄m̄rē ym cawiyorotiro m̄jāā boyati? —na ĩ jēniñañup̄m̄.

¹⁰ Masĩcōāmiñup̄m̄ Pilato Jesure qũĩñatutiri sacerdote majā quetiuparā cū cayasiro na cabot̄m̄goñar̄j̄rē.

¹¹ Bairi Pilato Jesure cū cawiyogamiatac̄m̄rē, sacerdote majā quetiuparā p̄ame bairo boesuparā. Na p̄ame yasiroaca camasā nat̄m̄ cañarē atore bairo na ĩ rotiyuparā: “Barrabáre Pilato cū cawiyoro boya. Jesús p̄amerē cū paj̄r̄otiya,” na ĩ quetib̄m̄yuparā. ¹² Bairi Pilato p̄ame atore bairo na ĩ jēniña nemoñañup̄m̄ tunu:

—Bairi Jesús “Judío majā Quetiup̄m̄ Rey” m̄jāā caĩwāmetinuc̄m̄rē, ¿dope ym caáto m̄jāā boyati?

¹³ Bairo cū caĩjēniñarō, bairo ĩ awajaj̄goyuparā:

—¡Yuc̄p̄r̄m̄ cū papuatu rotiya!

¹⁴ Tunu na ĩnemoñup̄m̄ Pilato:

—¿Nop̄r̄ā yuc̄p̄r̄m̄ cū ym capuaturotiro m̄jāā boyati? ¿Dise ũnie carorije cū ásupari?

Bairo cū caĩjēniñamiatac̄m̄rē, “¡Yuc̄p̄r̄m̄ cū papua turotiya!” b̄t̄iuro jāñur̄ ĩ awajaj̄goyuparā.

¹⁵ Bairo roro na cañawajarijere t̄goñ, Pilato p̄ame, camasā caroaro ȳre na ĩáto ĩ, Barrabáre wiyorotiyup̄m̄. Bairo áti yaparo, Jesure wec̄m̄ asero w̄ēr̄ ĩ mena cū baperotiyup̄m̄. Bairo c̄r̄ē na caátiyaparoro, na nuniñup̄m̄, Jesure yuc̄p̄r̄m̄ na capuaturap̄ore bairo ĩ yua.

¹⁶ Pilato cū carotirā soldaua p̄ame Jesure cū neásúparā pretorio cawāmec̄m̄ wii macā yepa recomac̄p̄m̄. Top̄m̄ etarā, na baparārē na piineñoñuparā, Jesure roro cū átiepegarā. ¹⁷ Bairo neña yaparo, cū jutirore weri, apero caj̄ñarō, quetiup̄m̄ rey cū caj̄ñarō ũnorē Jesure cū jāñuparā. Áti yaparo, “Quetiup̄m̄ rey corona cū capesari beto ũnorē cū pesa áto,” ĩrā, pota w̄ēr̄ ĩ mena juarica betore cū r̄p̄oap̄m̄ peoyuparā. ¹⁸ Bairo áticōā yua, c̄r̄ē quetiup̄m̄re jēnirārē bairo qũĩ boyeti epeyuparā:

—¡Cū ānicōāninuc̄m̄áto āni judío majā Quetiup̄m̄ Rey tocānacā r̄m̄m̄! —qũĩ boyetiepeyuparā soldaua Jesure.

¹⁹ Bairo áticōā, yuc̄m̄ mena cū r̄p̄oare payuparā. Tunu bairoa cū ĩcoo eyotuepeyuparā. Bairo áticōā, c̄r̄ē quetiup̄m̄re jēnirārē bairo na r̄p̄opaturi mena c̄t̄m̄ etanumur̄ ĩ boyeti epeyuparā. ²⁰ Bairo Jesure roro cū átiepe yaparori yua, c̄r̄ē na caj̄atajere cū tuweneñuparā. Cū jutii majũ p̄amerē cū jāñuparā tunu. Bairo áti yaparo, cū neásúparā, yuc̄p̄r̄m̄ cū papuaturánā yua.

Jesús es crucificado

(Mt 27.32-44; Lc 23.26-43; Jn 19.17-27)

²¹ Bairo áná, bócaetayupará jĩcãũ caĩmũ, Simón cawãmecũ, Cirene yepa macããcũrẽ. Simón p̄ame Alejandro, Rufo cawãmecũna pacũ ãñupũ. Bairo Simorẽ bócarĩ cũ p̄sarotiyupará, Jesús yucp̄ãĩrẽ.

²² Bairo átĩ yua, Gólgota buropũ etayupará. “Gólgota” ĩrã, “La Calavera” o “R̄poa coro buro” ĩgaro ĩña.

²³ Bairo etarã, ھے ocore mirra b̄ũrije cabairije ũnie mena asuriquere Jesure cũ tĩĩmiñupará. Jesús p̄ame tiere etigaesupũ. ²⁴ Bairi soldaua yucp̄ãĩrũ Jesure cũ papuatun̄cõrĩ bero, número tiirire ãmeo w̄nuniñupará. Bairo átiri, na majũ masĩñupará Jesús jutii ãnajẽrẽ canepaũre.

²⁵ Bairi soldaua muĩrũ cũ caasitutuap̄ũ caãno yucp̄ãĩrũ cũ papuatu rocayupará Jesure. ²⁶ Tunu bairoa Jesús r̄poa buire yucp̄ãĩ woaturicap̄ãĩrẽ papuatuyupará, Jesure na cũ capajĩãrotirique wapare nipe-tiro camasã na ĩnao joroque ĩrã. Tip̄ãĩrẽ atore bairo ĩ woaturique tusayuparo: **ÁNÍ, JUDÍO MAJÁ QUETIUPAŪ REY NIÑAMI**. ²⁷ Bairi Jesús mena yucp̄ãĩrũ na papuatuyupará p̄garã caĩmũna jerutiri majãrẽ. Jĩcãũ cariape ñgõãrẽ, apeĩ caãcõ ñgõãrẽ na papuatuyupará. ²⁸ Bairo na caátie p̄ame Dios yaye quetibũjũrica tutipũ na cawoatujũgoyeticũrĩcãrõrẽ bairo cariape baietaro baiyuparo: “Cũ cũã carorã mena macããcũ niñami, ĩ tũgoñagarãma.”

²⁹ Bairo yucp̄ãĩrũ papuaturicũ Jesús cũ caãno yua, camasã canetõánucũrã p̄ame Jesure qũĩroaena na r̄poare yureyupará. Roro majũ tore bairo qũĩñupará:

—¡Mũ, templo wiire roca yaparori, itia r̄mũ bero ape wii cawãma wiire caqũĩenomasiĩgũ ãcũ ãnirĩ, mũ majũã netõña! ³⁰ ¡Yucp̄ãĩrũ papuaturicũ caãcũ nimicũã, mũ camasiĩjẽ jũgori yucp̄ãĩrũre ruiasá! —qũĩ epeyupará to macããna caĩñanetõánucũrã p̄ame.

³¹ Torea bairo qũĩ epeyupará sacerdote majã quetiupará, bairi Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũĩrẽ cajũgobueri majã cũã. Atoe bairo qũĩñupará:

—Aperãrẽ na netõũpũ. Bairo na netõmicũã, ãmerẽ cũ majũã netõmasĩẽtĩñami. ³² ¡Israel yepa macããcũ Mesías, Quetiupũ Rey majũ cariape cũ caãmata, cũ majũã cũ camasiĩjẽ mena atopũ ruiatĩbujioũmi! Bairo cũ caruiapáta, tiere ĩñarĩ bero cariape marĩ tũgobujiorã.

Bairi jerutiri majã, Jesús mena na capuatuatana cũã tore bairo roro qũĩñupará.

Muerte de Jesús

(Mt 27.45-56; Lc 23.44-49; Jn 19.28-30)

³³ Merẽ yua pasaribota caãno, caãno t̄sarora naitĩã-coásúparo ati yepa nipetiropũ. Yoaro naitĩãñuparõ. Ñamicã, tres de la tarde caãno majũ tunu busuyuparo.

³⁴ Tip̄ãũ caãno, Jesús p̄ame b̄ũũrique tutuaro mena atore bairo ĩñupũ:

—Eloi, Eloi, ¿lema sabactani? Ti wãme p̄ame ĩrã, “Yũ Pacũ Dios, yũ Pacũ Dios, ¿nopẽĩ yũ mũ awayocoátĩ?” ĩgaro ĩña.

³⁵ Bairo cũ caĩrõ tũgo, to macããna p̄ame bairo ãmeo ĩñupará na majũ:

—¡Jã, tũgoñijate! Profeta Elías ãnacũrẽ cũ pii ĩñami Jesús.

³⁶ ĩcõã yua, na mena macããcũ jĩcãũ carupajitia mena ھے oco, cajũgũẽatajere yosene ásúpũ. Bairo átĩcõã, yucũ yaparũ ti jitiare jiyaturi, Jesutũ ásúpũ. Cũtũ eta yua, tiere cũ ñmũgõ joyupũ, cũ etiáto, ĩ. Bairo átĩ yaparo, bairo na ĩñupũ:

—Marĩ ĩñacoteroa mai. Cũ caĩrĩjẽrẽ tũgori, ¿Elías ãnacũ yucp̄ãĩrũ cũ caãno cũ cũ ruioũ acãtati? —ĩñupará.

³⁷ Jesús p̄ame b̄ũũrique tutuaro mena ĩ wisiot̄sa, riacoásúpũ yua. ³⁸ Tip̄ãũ caãno, templo wii ar̄are ẽño-taricaro jutii asero carecomacã woocõã ruiásúparo.

³⁹ Bairi soldaua quetiupũ capitán Jesús cũ cariyasi-coato ĩñarĩ, atore bairo ĩñupũ:

—Caripea ãni, Jesús, Dios macũ majũ nimiupĩ.

⁴⁰ Bairi Jesure cajũátinemorĩcãrã jĩcããrã carõmia jõpũã tuari qũĩñacõã nucũñupará. Jĩcãõ na mena macããcõ ãñupõ María Magdalena cawãmecũco. Apeo, María, Santiago cabai, bairi José paco ãñupõ. Apeo Salomé ãñupõ. ⁴¹ Na rõmirĩ p̄ame Jesús Galileapũ cũ caãno cũrẽ cajũátinemorĩcãrã rõmirĩ ãñupará. Aperã capããrã rõmirĩ Jerusalẽpũ Jesús mena caetaatana cũã ãñupará.

Jesús es sepultado

(Mt 27.57-61; Lc 23.50-56; Jn 19.38-42)

⁴² Bairo ti r̄mũ ãñuparõ judío majã na cayerijãrĩ r̄mũ jũgoye macã r̄mũ. Ti r̄mũ ñamicã merẽ judío majã qũĩno weyopeyogarã baiyupará, na cayerijãrĩ r̄mũ caetaparo jũgoye. Bairi ti r̄mũ canaiorĩpũ jũgoyeaca José cawãmecũcũ, Arimatea macã macããcũ Pilatotũ etayupũ. Mai, José cũã, quetiupará, Junta Suprema majã mena macããcũ jĩcãũ caãnimajũũ ãñupũ. Tunu bairoa Dios cũ carotimasĩrĩpũ caetarore cacoteĩ jĩcãũ ãñupũ. Bairi yua, tũgoñatutuarique mena Pilato t̄pũ átĩ, Jesús rupãri ãnajẽrẽ yarocagũ, cũ jẽni ásúpũ. ⁴⁴ Pilato p̄ame bairo cũ caĩjẽnirõ tũgo, “¿Merẽ cũ riacoabaupari?” ĩ masĩgũ, cũ ẽmũ capitãrẽ cũ piijori cũ jẽniñañupũ: “¿Merẽ cũ baiyasicoati?” ⁴⁵ “Merẽ baiyasicoaami,” capitán cũ caĩquetibũjũro tũgo, Jesús rupãri ãnajẽrẽ cũ ẽmũ capitãrẽ Joséruo rotiyupũ. ⁴⁶ Bairo cũ caĩrõ bero, José p̄ame lino jutii aserore wapati yaparo, Jesús rupãri ãnajẽrẽ ti asero mena cũ ũmañupũ. Bairo átiri bero, cawãma ẽtã ope, na cayesearica operũ Jesús rupãri ãnajẽrẽ cũñupũ. Áti yaparo, ẽtãpãĩ mena ti opere tubiatoyupũ. ⁴⁷ Mai, María Magdalena bairi apeo María cawãmecũco José pacojãã cũã topũ etari Jesure cũ na cacũrocaripaũre ĩñañupará.

La resurrección de Jesús

(Mt 28.1-10; Lc 24.1-12; Jn 20.1-10)

16 Cabero yerijãrĩcã r̄mũ bero macã r̄mũ caãno María Magdalena, bairi apeo María Santiago paco, bairi apeo Salomé, cajũtĩñurĩjẽrẽ wapatiyupará.

Jesús rupaeri ānajērē pioturagarā baimiņuparā. ² Bairo ti rūmē, cabēsuriņarāca muipē cū cawāmēatīraņ caāno, ape semana caāni jēgori rūmērē Jesús rupaeri ānajērē na cacūrocaatarapūre ásúparā.

³ Bairo topē áná, atore bairo āmeo ī ásúparā na majū:

—¿Noa marīrē ti ope na cabiaatatiire na tupābo-jarāati?

⁴ Bairo ti masā opere etarā yua, īñajoyuparā. Ti opere na cabiaatatīi, capairi ūtā tii pēame tupāworicaropē bauyuparo. ⁵ Bairo cabairoi, ti operē jāñuparā. Bairo jāñetari, jīcā cawāmaņ cariape nēgōā pēame jutii caroaro cabotiri wēre cajāñaruire qūñāñuparā. Bairo qūñāñarā yua, acēacoasuparā. ⁶ Bairo na cabairo, atore bairo na īñupē caēmē pēame:

—Mējāā, uwieticōāñā. Yē masīñā. Jesús, Nazaret macā macāācē, yucērāīrē na carapuaturōcamiat-acēre cū macārā mējāā baiya. Īñāñijate cūrē na cacūmiatatore. Merē catitunucoami. Bairi atore maniñami. ⁷ Bairo īñā yaparori bero, tunu ánāja macārē. Cū cabuerā, bairi Pedro cūārē na quetibējūrājā. Atope bairo na mējāā īwā: “Merē caticuupi Jesús. Bairi mējāā jēgoye Galilea yeparē āgēmi. Topē mējāā cotegēmi,” na ī quetibējūrājā. Bairo cū cabaipeere mējāā cū caquetibējūrcūrīcārōrēā bairo topē cū mējāā bocagarā yua —na ī quetibējūyupē ángel María Magdalenajāārē.

⁸ Bairo cū caīquetibējūro tēgo, carōmia pēame yoaro mee acoásúparā. Nanauwirā, bairi tunu tie cabairijere tēgoacēari atēcoásúparā. Bairi aperārē na caīñaatajere na quetibējūesuparā, bētiōro uwirā yua.

Jesús se aparece a María Magdalena

(Jn 20.11-18)

⁹ Bairo judío majā na cayerijārī rūmē busuri rūmē cabusuro bero Jesús cacatitunuatacē cō buiaetajē-goyupē María Magdalenarē. Mai, María pēame cajē-goyepēre jīcā wāmo peti pēga pēnirō cārō majū wātī yeri pūnaarē Jesús cū caawiyōjōbojarico āñupō.

¹⁰ Bairo Jesús Maríare cū cabuiaetaro bero, cū mena caquetibējūñēsēānucūrīcārārē na quetibējūo ácō ásúpo. Mai, na pēame bētiōro yaparuari otirā baiāñuparā. ¹¹ Bairo, “Jesús merē tunu catiupi. Merē cū ñiñaarē,” cō caīrō tēgomirācēā, cariape cō tēgoesuparā.

Jesús se aparece a dos de sus discípulos

(Lc 24.13-35)

¹² Tipē bero aperā cū cabuerā pēgarā caāñēsēārārē apeire bairo tunu na buiaetayupē Jesús. ¹³ Bairo na cū cabuiaetaro bero, na cūā tunucoásúparā Jerusalēpē cū cabuerārē na quetibējūrānā. Na cūārē cariape na tēgoesuparā cū cabuerā pēame.

El encargo de Jesús a los apóstoles

(Mt 28.16-20; Lc 24.36-49; Jn 20.19-23)

¹⁴ Cabero tunu cū cabuerā pēga wāmo peti rūpore jīcāā pēnirō caānacāē majū na caēgaruiripāna buiaetayupē. Bairo natē buiaetari, “Tunu caticuupi,” na yarā na caīrījērē cariape na catēgoetoi jēgori, “¿Nopēirā, ‘Tunu caticuupi,’ na caīrījērē cariape mējāā tēgoetiati?” na ī tuti etayupē Jesús. ¹⁵ Bairo ī yaparo, atore bairo na ī quetibējūnemoñupē: “Camasā tocānacā poari macāāñarē noo na caānopē, yē yaye caroa quetire na quetibējū ñēsēārājā, na cūā yē yaye quetire na catēgoēsaparore bairo īrā. ¹⁶ Bairo noa ūna yē yaye quetire tēgoēsari, cabautiza rotirā ūna caroaro netōcōāgarāma. Aperā catēgoēsarena pēame roro popiye baigarāma. ¹⁷ Bairi tunu yēre catēgoēsarārē cū camasīrījērē na jogēmi Dios. Tere narē cū cajoro capee wāmerī átimasīgarāma. Yē catutuarije mena wātīā camasārē cajāñarārē na acurewiyojo masīgarāma. Bairi tunu aperā yayerē na cabēsūmasīētajere bēsūmasīgarāma. ¹⁸ Āñarē ñerā cūā, bairi capūnirījērē etirā cūā, dope bairo baietigarāma. Apeyera tunu cariarārē na wāmorī mena na cañigāpeoroa, na cariayecētie netōcoagaro,” na īñupē Jesús.

Jesús sube al cielo

(Lc 24.50-53)

¹⁹ Bairo Jesús cū cabuerārē na ī quetibējū yaparori bero, na wēweyori, mērecōo pēamerē wāmē-coásúpē. Cū pacē Dios tēpēre etā, cariape nēgōā pēame etari ruiyupē yua. ²⁰ Bairo mērecōorpē cū cawāmēatato bero, cū cabuerā tocānacāēpēna nipe-tiropē Jesús yaye quetire quetibējū ñēsēāñuparā. Na caquetibējūñēsēārō, marī Quetiupē pēame masīrīqūērē na joyupē. Capee wāmerī átijēño masīrīqūērē na joyupi, camasā, “Na caquetibējūrijere cariapea niña,” na ī masīáto ī yua.

Tocārōā ñiña.

SAN LUCAS

Prólogo

1 Mē, Teófilo, nocārō majū caānimajūērē, ati carta mena mē yē quetibūjē woatujopa mai, Jesucristo cū caātiānajērē caroaro cōñarícārōrē bairo. Mai, capāārā camasā tiere, Jesús cū caātiānajērē merē quetibūjē woajomiñupā. Bairo na caátimiatacūārē, yē cūā tiere yē quetibūjē woajogū. Mai, Jesús cū caātiānajērē cañnarícārā p̄ame na caquetibūjēnetōrīqūērē jāā cūārē jāā quetibūjēwā. Caānijūgorip̄a Jesús cū caātiānajērē na cañnarīqūērē jāā cūārē jāā quetibūjēwā. Bairo tiere tūgori yua, caroaro cōñarícārōrē bairo mē yē quetibūjē woatujopa ati carta mena. ⁴ Teófilo, merē Jesús cū caātiānajē jīcā wāme ūnorē mē tūgoyupa. Bairo cū caātiānajē nipetirije caroaro cariape cū masīnemoáto ī, mē yē quetibūjē woajopa ati carta mena.

Un ángel anuncia el nacimiento de Juan el Bautista

⁵ Bairo baiyupa: Herodes cawāmec̄c̄c̄ ānacū Judea yepa macāānarē quetiup̄a rey cū caāni yūteare jīcāñ sacerdote āñupū. Abías ya poa macāācū jīcāñ āñupū. Cū p̄ame Zacarías wāmec̄c̄c̄. Cū n̄mo Isabel wāmec̄c̄c̄supo. Cō p̄ame Aarón ānacū p̄ārāmeo majū āñupō. ⁶ Bairo na, p̄garār̄a Dios cū caroticūrīqūē nipetirijere tūgōsagarā. Bairo bairā, carorije wapa mánarē bairo baiyuparā, Dios cū cañajoro. Tunu bairoa nii ūcū, “Roro ásuparā na,” ī masīēsuparā narē. ⁷ Na p̄ame tiwatoare capūna mána āñuparā. Isabel p̄ame pūnaa bomiocūā, yoaro pūnac̄ti masīēsupo. Tunu bairoa cab̄toa ānirī na capūna c̄tigamirīc̄p̄a merē netōcoásuparo.

⁸ Bairo na cabairip̄a jīcā r̄m̄p̄ Zacarías templo wi-ir̄p̄a p̄āp̄ ásup̄a, cū ya poa macāāna mena cū caj̄p̄aari r̄m̄p̄ caetaro īñarī. ⁹ Bairo top̄ eta, j̄p̄raa yua, jīcā r̄m̄p̄ cū yarā p̄ame cū beseyparā. “Templo wii pu-peap̄a werea caj̄tiñurījērē cū joeáto,” qūñuparā cū yarā Zacariare. ¹⁰ Bairo Zacarías, “Jāp̄,” ī, ti wii pupea ape ar̄p̄a jāásup̄a. Ti hora Zacarías caj̄tiñurījērē cū cajoeri hora majū Diore cū jēnirā baiyuparā camasā p̄ame. ¹¹ Bairo Zacarías tiere cū cajoeāno yua, cū t̄p̄r̄p̄ ángel p̄ame buiaetayup̄a. Altar, caj̄tiñurījērē cū cajoem̄gōrī mesa cariape p̄gōā p̄ame buiae-tap̄cāñupū. ¹² Bairo ángel cū cabairo, Zacarías p̄ame qūñ̄a ac̄nac̄oasup̄a. Qūñ̄a uwijāñupū. ¹³ Bairo cū cabairo īñ̄a, ángel p̄ame qūñ̄upū Zacariare:

—Yē uwieticōāñ̄a Zacarías. Caroa quetire mē quetibūjē ac̄ yē atiar̄p̄. Dios, mē caj̄nirījērē tūgoya-

mi. Bairo bairi mē caborore bairo mē n̄mo, macū c̄-timasīgomo. Bairo mē macū caānip̄a cū cabuiaro yua, “Juan” cū mē wāmetiḡ. ¹⁴ Ti r̄m̄p̄, cū cabuiari r̄m̄p̄erē mē h̄seaniḡ b̄tioro. Mē mena macāāna cūā capāārā h̄seanigarāma, cū cabuiaro īñarī yua. ¹⁵ Tunu bairoa mē macū caānip̄a p̄ame Dios yaye quetire catūgo-masī ānirī caānimajūñ̄ n̄ḡm̄i Dios cū cañ̄ajoro. Bairo tunu h̄se oco cacūmuorījērē cū eteticōáto. Bairo tunu Esp̄ritu Santo, Dios Yeri cū camasīōrījē car̄saec̄ majū ānicōāḡm̄i. Cū cabuiap̄a jūgoyep̄a merē cū mena ānicōāḡm̄i. ¹⁶ Bairo mē macū caānip̄a b̄tiác̄c̄ yua, Israel yepa macāāna capāārā cū caquetibūj̄r̄jere tūgōsagarāma. Bairo bairā, marī Quetiup̄a Diore cū bogarāma tunu, na cū caquetibūj̄r̄jere jūgori yua. ¹⁷ Tunu bairoa marī Quetiup̄a ati yep̄a cū caetap̄a jūgoye camasārē na quetibūj̄ḡm̄i mē macū caānip̄a p̄ame. Elías cawāmec̄c̄c̄ ānacū Esp̄ritu Santo jūgori caroaro cū caquetibūj̄masīrīcārō cārō cū cūā Dios Yeri jūgori camasārē caroaro na quetibūj̄ masīḡm̄i. Bairo cū caquetibūj̄ro, capūnac̄na p̄ame na pūnaa mena na asiajānao joroque na átiḡm̄i. Tunu bairoa Dios yaye quetire catūgogaena cūā cariape tūgōsagarāma tunu, mē macū caānip̄a caroaro cū caquetibūj̄r̄jere jūgori yua. Bairo bairi mē yarā Israel yepa macāāna marī Quetiup̄a cū caetap̄a caroaro yugarāma mē macū caānip̄a caroaro na cū caquetibūj̄r̄jere jūgori yua —qūñ̄ quetibūj̄yup̄a ángel Zacariare.

¹⁸ Bairo cū cañ̄miatacūārē, Zacarías p̄ame cariape cū tūgoesup̄a:

—¿Ñe jūgori, “Cariape mē b̄s̄ȳa,” ñi masīc̄ti? Merē cab̄toa majū jāā āñiña yē, yē n̄mo cūā. Torena, jāā pūnac̄ti masīēñ̄a —qūñ̄upū Zacarías ángel p̄amerē.

¹⁹ Bairo cū cañ̄ tūgo, ángel p̄ame Zacariare qūñ̄upū tunu:

—Yē, Gabriel, Diot̄ macāāc̄c̄ yē āñiña. Cū majūā yē joámi mē t̄p̄r̄p̄, caroa quetire cū masīáto, ī.

²⁰ Bair̄na, cab̄s̄masīēc̄c̄ mē tuaḡp̄ āmerē. Yē cañ̄r̄jērē cariape mē catūgoetie wapa bairo mē tuaḡp̄. Cabero mē macū caānip̄a cū cabuiarop̄a roque tunu mē b̄s̄masīḡ. Yē yaye quetire mē cañ̄roetimiatacūārē, tore bairo nipetirije baipecticoagaro ti yūtea caetaro —qūñ̄ quetibūj̄yup̄a ángel Zacariare.

²¹ Bairo ángel mena Zacarías cū cab̄s̄āñitoye yua, to macāāna cañ̄bueri majā p̄ame Zacarías ti ar̄na cū cawitietoi, yoaro coteyuparā. Na p̄ame: “¿Nop̄ē yoaro cū baiyati?” āmeo ī jēñiñañuparā na majū. ²² Cabero Zacarías witietā, na quetibūj̄ masīēsup̄a. Cū wāmo

mena jeto na quetibėjumiņupū. Bairo cū cabairo īña, atore bairo āmeo īņuparā: “Qūēguericare bairo ap-eye ūnierē īñaatacūmi Zacarías,” āmeo ī būsųyuparā cañubueri majā macārų cacoterā rųame. Bairo būsųmasīēcūā, ānicōāñupū yua.

²³ Bairo Zacarías nocānacā rųmų bero templo wii coterique cū capaari rųmųī capetiro īña, tunucoāsųpų cū ya wiipų. ²⁴ Bairo topų eta, āni yua, tocārōā cū nųmo Isabel rųame bairirupų āñupō merē. Bairi wii pųpearų ānicōā ninucūñupō. Jīcā wāmo cānacāū muipų, aperā tųpų átáto mano ānicōānucūñupō cō ya wiipų. ²⁵ Cō rųame bairo ī tųgoñañupō: “Āmerē yų átinemoñami Dios, camasā rųame, ‘Capūna mácō niñamo Isabel,’ yųre na caībųsųraietiparore bairo ī. Bairi, ñujāñuñami Dios yų mena,” ųseanirī ī tųgoñanucūñupō Isabel.

Un ángel anuncia el nacimiento de Jesús

²⁶ Cabero Isabel jīcā wāmo peti jīcā pēnirō cānacāū muipų majū bairirupų cō caño, ángel Gabriel cawāmecųcųre cū joyųpų Dios tunu. Galilea na caĩrī yerapų, Nazaret cawāmecųti macārų cū joyųpų. ²⁷ “María cawāmecųcore mų quetibėjųárá,” ī, cū joyųpų. Mai, María rųame camanapų mácō āñupō. Cañmų mena āmeñupō. José cawāmecųcų nųmo cañnipao ānirī apei mena āmeñupō. José rųame David ānacū pārāmi āñupū. ²⁸ Bairo bairi Gabriel rųame Mariare cō buiaetayųpų. Bairo cōtų buiaetari yua, cō īñupū:

—¡María, Dios cū caĩroao majū, mų ānimiñati! Marī Quetiupų mų mena āniñami. Tocānacāō camasā rōmirī netōrō caroaro mų átinemoñami —cō ī quetibėjų etayųpų ángel Mariare.

²⁹ Bairo cū caĩrō tųgo yua, cō rųame tųgo acųacoasupo: “¿Dope bairo īgų qūñiñati, yųre bairo cū caĩjēniata?” ī tųgoñañupō. ³⁰ Bairo cō caĩtųgoñarō yua, ángel rųame cō īñupū tunu:

—Yų uwieticōāña María. Caroa quetire mųrē quetibėjų acų yų atīarų. Caroaro mų caátīānierē īñajesoyami marī Quetiupų Dios. Bairi mų beseami. ³¹ Bairi bairirupų mų ānigo. Cawīmaųaca mų cųgogo. Bairi mų macū cañnipų cū cabuiaro yua, “Jesús” cū mų wāmetigo. ³² Tunu bairoa mų macū cañnipų rųame caátirotimasī nigųmi. Bairi nipetiro camasā, “Dios jōbui macāācū macū majū niñami,” qūīgarāma camasā cūrē. Cū, marī Quetiupų Dios rųame mų macū cañnipųre quetiupųre bairo cū cųgųmi. Cū ñicū ānacū David ānacūrē bairo cū cųgųmi mų macū cañnipųre.

³³ Bairo cū cacūrō yua, mų macū cañnipų rųame rotimasīgųmi. Israel yepa macāānarē tocānacā rųmų na rotimasī ānigųmi yua. Cū carotiānie petietigaro —cō ī quetibėjųyųpų ángel Mariare.

³⁴ Bairo cū caĩrō tųgo, María rųame atore bairo qūī jēniñañupō:

—Yų rųame, ¿dope bairo yų baioti? Cañmų mena yų āmerīnucūña —qūīñupō María ángel rųamerē.

³⁵ Bairo cō caĩrō, cū rųame cō īñupū:

—Espíritu Santo, Dios Yeri majū buseriwo ruiatí, catorore bairo baiñajētagųmi mųpųre. Bairo Dios, nipetiro netōrō caátimasī, cū camasīrījē jųgori cawīmaųaca mų cųgogo. Bairo bairi nipetiro camasā, “Caroú cañų, Dios macū majū niñami,” qūīgarāma camasā cūrē, mųrē cabuiarų rųamerē. ³⁶ Apeyera tunu mų yao Isabel cawāmecųcų cūā cabųcųo ānimiocūā, āmerē bairirupų āniñamo cō cūā. Jīcā wāmo peti jīcā pēnirō cānacāū muipų merē cųgoyamo capūna mácō na caĩmirīcō rųame. ³⁷ Dise ūnie Dios cū caátimasīētīē maniña. Nipetiro cū caátimasīrījē jeto niña —cō ī quetibėjų yaparoyųpų ángel Mariare.

³⁸ Bairo cū caĩrō tųgo, María rųame qūīñupō:

—Mų caĩrōrē bairo to baiáto toroque. Dios cū carotio yų āniña. Bairi cū caborore bairo yų cū áparo —qūīñupō María.

Bairo cō caĩyaparoro, ángel rųame acoāsųpų yua.

María visita a Isabel

³⁹ Cabero nocānacā rųmų bero caño, María rųame Judea cañtāyųcų pairo yerapų, cariape acoāsųpo.

⁴⁰ Topų eta, Zacarías, bairi Isabel ya wiipų jāññupō.

Bairo jāññi yua, Isabere cō ī jēniñupō: “¡Mų ānimiñati!”

⁴¹ Bairo María cō caĩrō, Isabel macūācā rųame cō paropų yuguipų. Bairo cū cabairo, Espíritu Santo Isabel yerire jāññupū. ⁴² Bairo cū cajāārō, Isabel rųame Mariare ųseanirīqūē mena atore bairo cō īñupō:

—¡Yų yao, camasā rōmirī tocānacāō netōrō caroare mų joyami marī Pacų Dios! Mų macū cañnipų cūārē caroare cū joyami. ⁴³ Cabųgoro macāācō yų āniña. Bairo cabaio yų caānimiatacūārē, mų, yų Quetiupų paco, yų mų nųcūbųgoya, bairo yųre īñao acó. ¡Yų mena mų ñujāñuñ! ⁴⁴ Tųgoya. Yųre mų cajēnirō, yų macū cañnipų rųame yų paropų yuguiami. ⁴⁵ ¡Yų yao ųseanirī āña! Mųrē marī Quetiupų cū caĩrīqūērē cariape mų tųgoyupa. Bairi caroare mų joupī Dios —cō īñupō Isabel Mariare.

⁴⁶ Bairo cō caĩrō, María rųame cō īñupō Isabere:

“Yų yeri ñujāñuñ. Ņe ūnie yų rųsaetiya.

Yų mena ñumajūcōāñami marī Pacų Dios.

⁴⁷ Dios, yųre canetōōū, caroaro cū caátiere tųgoñarī yų ųseaninetōña yų yeripų.

⁴⁸ Yų, cū carotio cabųgoro macāācō yų āniña.

Bairo cabaio yų caānimiatacūārē, yų beseami.

Cū cajou paco yų ānigo cū camasīrījē jųgori.

Bairo bairi nipetiro camasā ñiroagarāma.

‘Camasā rōmirī tocānacāō netōrō ųseaniñamo María,’ ñigarāma.

⁴⁹ Marī Pacų Dios nipetiro caátimasī ānirī caroare yų joami.

Cū caátimasīrījē ñujāñuñ yųre.

¡Caroú cañų majū niñami!

⁵⁰ Tunu bairoa noa ūna cūrē canųcūbųgorārē na īñamaiñami Dios.

Ape tuti, ape tuti macāānarē bairo jeto na īñamaiñami.

⁵¹ Tunu cūrē canųcūbųgorārē cū caátimasīrījērē na īñoñami Dios.

'Caburo macãana mee marí ãniña,' caĩtũgoñarã roquere na caátigamirĩjērē na ěñotayami.

⁵² Quetiuparã cũārē na rotijãnoñami.

Aperã caburo macãana roquere caãnimajũrã na ãnio joroque na átiyami.

⁵³ Tunu bairoa caqueyarãrē ugariquere pairo na joyami.

Aperã capee apeye ũnierē cacũgorã roquere ñe ũnie mánarē bairo na átiyami.

⁵⁴ Marí ñicũjãã, Abrahãjããrē cũ caĩrĩcãrõrē bairo átiyami Dios. Tiere masiritietiyami.

Bairi marí, Israel yepa macããnarē marí jũátiyami ãmerē caroaro,"

cõ ĩñupõ useanirĩ Marí Isabere.

⁵⁶ Bairo ĩ yaparo yua, Isabejãã mena ãninucũñupõ Marí. Itiarã muirũa bero caãno, cõ ya wiipũ tunucoásũpo tunu.

Nacimiento de Juan el Bautista

⁵⁷ Cabero Isabel pũame cõ macũ cũ cabuiari rũmũ etayuparo. Bairo caetari rũmũ cõ macũ buiaetayupũ yua. ⁵⁸ Bairo cũ cabuiaro, Isabejãã yarã, bairi natũ macããna cũã cõ macũ cũ cabuiaro tũgori useanirĩuparã. "Bairi cõ ĩñamairĩ Dios," useanirĩ ãmeo ĩñuparã na yarã, bairi natũ macããna cũã. ⁵⁹ Bairo ĩcã wãmo peti itia pẽnirõ cãnacã rũmũrĩ cõ macũ cũ cabuiaro bero etayuparã na yarã pũame. Cũãcã rupã macããtõrē yisetarã etayuparã. Bairo áti yaparo yua, cũ pacũ wãmerē bairo, Zacarías cũ wãmetigamirĩuparã cũãcã cũārē. ⁶⁰ Bairo na cabomiatacũārē, cũ paco pũame atore bairo ĩñupõ:

—Bairo jãã boetiya. "Juan" roque jãã boya. Bairo marí wãmetiro yũ macũãcãrē —na ĩñupõ.

⁶¹ Bairo cõ caĩrõ tũgo, cõ ĩñuparã:

—¿Nopẽĩ "Juarē" mũ boyati? ¿Ni ũcũ mujãã yã Juan cawãmecũcũ cũ ãñuparĩ? ĩcãũ ũcũ mácũmi —cõ ĩñuparã.

⁶² Bairo cõ ĩ yaparo, Zacarías cabũsumasĩęcũrē na wãmorĩ mena qũĩ jẽniñañuparã, "¿dise wãme pũame cũ boyati?" ĩrã. ⁶³ Bairo na caĩjẽniñarõ, Zacarías pũame cũ wãmorĩ mena "Woaturicapãĩ, yucũpãĩrē neasã," na ĩñupũ. Bairo na canenunirõ bero, Zacarías, "Juan wãmecũtigũmi cũãcã," ĩ woatuypũ tipãĩpũre yua. Bairo cũ caĩwoaturo, to macããna caetari majã pũame ĩña acũacoasuparã, "¿Nopẽĩ bairo cũ boyati?" ĩrã yua. ⁶⁴ Tocãrõã Zacarías cabũsumasĩęcĩmiatacũ jicoquei bũsumasĩęcũsupũ tunu. Bairo bũsumasĩęcõã yua, Diore qũĩ basapeoyũ. ⁶⁵ Bairo bairi natũ macããna tũgo acũayuparã nipetirã. Tunu bairoa Judea yepa macããna caũmũarĩ yepa macããna nipetirãpũ ãmeo quetibũjũparã Zacaríajãã na cabairiquere. ⁶⁶ Bairo ãmeo quetibũjũrã yua, na yeripũ tũgoñañuparã nipe-tirã bũtioro. "¿Dope cabaipã cũ ãnicũti ãni cawĩmaũ?" ãmeo ĩñuparã. "Cariape Dios cũ maitũgoñañupĩ," ãmeo ĩñuparã.

El canto de Zacarías

⁶⁷ Zacarías pũame cũ macũ cũ caátipeere quetibũjũyupũ. Espiritu Santo cũ camasĩõrĩjē jũgori atore bairo ĩñupũ:

⁶⁸ "¡Marí Pacũ Dios carou majũ niñami, marí, Israel yepa macããna, marí caĩroaũ!

Bairi marĩtũ atiyami. Marí netõõũ acũ atiyami, cũ yarã majũ marí caãnoi.

⁶⁹ Marĩrē joũ atiyami catutuaũ majũ, marĩrē canetõõpaũre.

Cũ carotiricũ David ãnacũ pãrãmerã poa watoai marĩrē joũ atiyami marĩrē canetõõpaũ majũrē.

⁷⁰ Tirũmũpũre profeta majãrē cũ caquetibũjũ jũgoyeticũrĩcãrõrē bairo baietaro baiya.

⁷¹ Bairo boyupi Dios: Marí wapana roro marĩrē caátigarãrē marí canetõõrõ boyupi.

Tunu bairoa marí pesua roro marĩrē caátigarãrē marí canetõõrõ boyupi.

⁷² Bairo bairi marĩrē joũ atiyami marĩrē canetõõpaũre.

Marí ñicũjããrē cũ caĩrĩcãrõrē bairo acũ, marĩrē ĩña-mairĩ, marí joũ atiyami cũrē.

Cũ caĩjũgoyeticũrĩcãrõrē bairo tiere masiritietiyami Dios.

⁷³ Marí ñicũ Abraham ãnacũrē cũ caĩcũrĩcãrõrē bairo tiere masiritietiyami.

⁷⁴ Bairi marí wapana cũ canetõõrõ, marí pũame uwiricaro mano cũ yaye quetire marí tũgoũsagarã.

⁷⁵ Tunu bairoa carorije caãperã, cariape caãna majũ marí ãnigarã Dios cũ caĩñajoro tocãnacã rũmũ marí cacatiri rũmũ cãrõ, ĩ quetibũjũyupũ Zacarías.

⁷⁶ ĩ quetibũjũ yaparo, qũĩñupũ tunu cũ macũãcãrē: "Macũ, atore bairo migarãma:

'Dios jõbui macããcũ yã niñami Juan.

Cũ yaye quetire caquetibũjũjũgoyecũcũ niñami,' migarãma.

Marí Quetiupãũ camasãrē cũ caquetibũjũparõ jũgoye mũ quetibũjũ jũgoyecũtigũ.

Marí Quetiupãũ yaye quetire caroaro na tũgoãto ĩ, cũ jũgoye mũ quetibũjũ jũgoyecũtigũ.

⁷⁷ Bairo mũ caquetibũjũro, Israel ya poa macããna atore bairo ĩ masĩgarãma:

'Roro marí caátiere masiriyogũmi marí Pacũ Dios.

Marí netõõgũmi,' ĩ masĩgarãma yua.

⁷⁸ Marí Pacũ Dios pũame cũ camairĩjē mena marí netõõñami.

Ti rũmũ marĩrē cũ canetõõrĩ rũmũ merē etaya.

ĩcã rũmũ cabusuetarore bairo merē etaya.

⁷⁹ Bairi camasãrē caroaro na masĩõgũmi Dios cũ cajopãũ.

Camasã pũame canaitãrõpũ ruirãrē bairo caãna niñama.

Bairo caãna nimirãcũã, caroaro cabusurore ĩñarãrē bairo nigarãma, cũ caquetibũjũrijere tũgorã.

ĩcãrõ tũnia ãnimasĩgarãma," qũĩñupũ Zacarías cũ macũãcãrē.

⁸⁰ Bairo cabero Zacarías cũ caĩrõrē bairo baiyupũ. Cũ macũ yeri ñũ bũtiásũpũ. Bairo bũtiácũ, desierto

cayucmanopu ãninucũñupũ Juan. Israel ya poa macããnarẽ Dios yaye quetire cũ caquetibũjũparõ jũgoye topu ãninucũñupũ Zacarías macũ ruame.

Nacimiento de Jesús

(Mt 1.18-25)

2 Mai, tiwatoarũre quetiupau emperador Augusto cawãmecũcũ ti yepa nipetiro caroti ãñupũ. Bairo ãcũ, na cõñarotiyupũ nipetiro camasãrẽ. Na wãmerĩrẽ woatu rotiyupũ. **2** Mai, tiere, Siria cawãmecũcũti yepa macããnarẽ, Cirenio cawãmecũcũ na quetiupau cũ cañnipau camasãrẽ na cõñajũgo rotiyupũ. **3** Torena, nipetiro camasã na ñicũjãã na cañni macãrĩru ãsũparã, na wãmerĩrẽ woatu rotirãná.

4 José cũã Galilea cawãmecũcũti yepa, Nazaret macã macããcũ cañniatacũ ãsũpũ. Quetiupau rey David ãnacũ pãrãmi ãnirĩ, David cũ cabuiaricaropũ ãsũpũ, Belén cawãmecũcũti macã Judea yepau. **5** María cũ ñũmo cañnipao mena ãsũpũ José, na wãmerĩrẽ woaturoti ãcũ. María ruame merẽ macũ jãñañupõ cõ parore. **6** Bairi Belén macãrẽ na caetaro bero, cõ macũãcã cũ cabuiari rũmũ etayuparo. **7** Mai, ti macãru camasã cañesããrĩ majã na cacãnirĩ wii jiranetõcoasuparo merẽ. Torecũ, ti wii upau wescũ cũ canurã na cacãnirĩ wiiupũ yosarotiyupũ Maríajããrẽ. Bairi topũ macũcũsupo, cõ macũ cañnijũgoũre. Bairo macũcũcũti, jutii aseri mena cũ ãmañupõ. Cũ ãmarĩ yua, wescũ, na caũgari coropũ cũ cũñupõ, topũ cũ cãniãto, ãõ.

Los ángeles y los pastores

8 Bairo ti ñamirẽ waibũtoa nurĩcãrã oveja cawãmecũnarẽ cacoteri majã ãñuparã. Topũ Belén macãtũre na coteyuparã. **9** Bairo na cacoteãno caãnoa yua, ángel Dios mena macããcũ natũ buiaetayupũ. Bairo cũ cabuiaetaro, na tũru bũtioro asiwoyuparo Dios yaye mena cũ caasiyarije. Bairi ovejare cacoteri majã ruame bũtioro uwitũgoñañuparã, bairo cabairoi. **10** Bairo na cauwitũgoñarõ ãña, ángel ruame atore bairo na ãñupũ: “Mũjãã, ovejare cacoteri majã yũ uwieticõãña. Caroa quetire mũjããrẽ quetibũjũ acũ yũ atiarũ. Nipetiro camasã tiere tũgorã bũtioro ãseanigarãma. **11** Bairo baiya queti: ãme ñami David ãnacũ cũ caãna macãrũre buiãmi mũjããrẽ canetõõraũ. Mũjãã Quetiupau, Mesías, Dios cũ cajõũ majũ merẽ buiãmi,” na ãñupũ ángel oveja cacoteri majãrẽ. **12** Bairo na ã yaparo, atore bairo ãnemoñupũ: “Wescũ wiipũ na caũgarique nurĩcã coro buipũ pesayami. Jutii aseri mena ãmarĩcũ topũ pesayami. Bairo mũjãã cũãcãrẽ bócarã yua, “Cũã niñami, mũjãã ã masĩgarã,” na ã quetibũjũyupũ ángel ovejare cacoterãrẽ.

13 Bairo cũ caãno, ánglea majã capããrã buiaetayuparã jõbui macããna. Diore cũ basapeorã etayuparã. Atoe bairo ã basayuparã:

14 “¡Dios jõbui macããcũ cañnetõũ niñami!
¡Bairi ãcãrõ tũni tũgoñarĩqũrẽ cũ joãto narẽ cũ mena caroaro caãnarẽ!”

ã basapeoyuparã ánglea majã.

15 Bairo ã basapeo yaparori bero, tunucoásũparã jõbuiupũ tunu. Bairo na caátõ bero, ovejare cacoterã ruame ãmeo ãñuparã:

—Jito, marĩ átõca Belẽru. Marĩ Quetiupau ãme ñami cũ caquetibũjũrijere bairo cabaiatajere marĩ ãñarãrõa —ãmeo ãñuparã na majũ.

16 Bairo ã yaparo, tãmurĩ ãsũparã Belẽru. Topũ eta, Mariare, bairi Josere na bócauyuparã. Cawĩmaũacarẽ, wescũ nurĩcã coro buipũ capesaũre cũ bócauyuparã cũ cũãrẽ. **17** Bairo qũĩñarĩ, bairo ángel narẽ cũ caĩatajere na quetibũjũ netõñuparã Maríajããrẽ. “Mũjãã Quetiupau buiãmi, jãã ããmi ángel,” na ãñuparã. **18** Bairi nipe-tiro camasã ovejare cacoteri majã na caĩ-quetibũjũnetõõrĩjẽrẽ tũgorã, bũtioro tũgoñañuparã na yeripũ. **19** María ruame capee majũ tũgoñanucũñupõ cõ yeripũ ovejare cacoteri majã na caĩrĩjẽrẽ. **20** Cabero ovejare cacoteri majã ruame ãseanirĩqũrẽ mena tunucoásũparã. Bairo ãná, Diore qũĩ basapeoyuparã: “Jãã Pacũ Dios, mũ roque caroũ mũ ãniña,” qũĩ basapeoyuparã. Nipetirije na caĩñaatajere, bairi na catũgoataje cũãrẽ tũgoñarĩ bairo qũĩ basapeoyuparã. “Ángel marĩrẽ cũ caquetibũjũatatore bairo baiaru,” ãñuparã oveja cacoteri majã, tunu ãná yua.

El niño Jesús es presentado en el templo

21 Bairo na caátõ bero, jĩcã wãmo peti itia pẽnirõ cãnacã rũmũrĩ canetõrõ, cũãcãrẽ cũ rupau macããtõrẽ yiseta rotiyuparã cũ pacũ ruame. Bairo áti yaparorã, “Jesús” cũ wãmetiyuparã. María bairirupau cõ cañniparo jũgoye ángel cũ cawãmeti rotiricarorea bairo cũ wãmetiyuparã.

22 Cabero nocãnacã rũmũ María cõ cacatipetiro bero, Jesús pacũ ãsũparã Jerusalẽru, Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩcãrõrẽ bairo átirãná. “Merẽ ñucoayamo María,” to templo wii macããnarẽ na ã quetibũjũgarã ãsũparã. Bairo ãná, Jesuacare cũ neásũparã, Diore qũĩñogarã. **23** Tore bairo camasãrẽ na átirotiyupa. Dios yaye woaturica tutipũ bairo ã quetibũjũyupa: “Mũjãã pũnaa tocãnacãũ caũmũ cabuiajũgorãrẽ yũre mũjãã ãñogarã,” ã quetibũjũyupa Dios yaye woaturica tutipũ. **24** Tunu bairoa ape wãme Dios yaye cũ caroticũrĩqũrẽrẽ bairo átirãná baiyuparã. Bairi buare ruãgarã, o buaaca cawĩmarã majũrẽ Diore ãroari joemũgõjorãná baiyuparã.

25 Bairo ãná, Dios ya wii, templo wiipũre etayuparã. Mai, tiwatoare ti macã Jerusalẽrũre Dios yau jĩcãũ Simeón cawãmecũcũ ãñupũ. Diore caroaro caĩroau, carorije wapa cacũgoecũ ãñupũ. Bairo ãcũ, Israel yepa macããnarẽ canetõõraũ cũ caetaparore ãñagayupũ. Tunu bairoa Espiritu Santo, Dios Yeri majũ Simeón mena ãñupũ. **26** Bairo cũ mena cũ caãnoi, cũ masĩõñupũ cũ cariparo jũgoye Mesías, marĩ Quetiupau Dios cũ cajõũre cũ caĩñapeere. **27** Bairo ti rũmũ, Josẽjãã templo wiipũre na caetari rũmũ, Espiritu Santo cũ camasĩrĩjẽ jũgori Simeórẽ cũ joyupũ ti wiipũ. Bairo ti wiipũ cũ caãno, Jesús pacũ ruame ti wiire jããñuparã na cũã, Moisés ãnacũ cũ carotiricarore bairo átirãná. **28** Bairo na cajããtõ ãña, Simeón ruame natũ atĩ, Je-

suacaré ʘseanirí cū neñupū. Bairo cū ne yua, atore bairo Diore qūi basapeoyup̄:

²⁹ “Yʘ Quetiup̄x Dios, yʘre mʘ caírĩcārōrē bairo āmerē baiya.

Āniacaré mʘ cajoure ñiñaña.

Camasārē canetōðp̄x majūrē ñiñaña.

Bairi ʘseaniríqūē mena yʘ riacoagʘ.

³¹ Cūā ñiñami nipetiro camasārē canetōðp̄x mʘ cacūjūgoyetiricʘ.

³² Cabusuatípaʘ caetaro, camasā ññamasĩñama.

Tore bairo āniaca bʘtiácúʘ cū caquetibʘjuro, judío majā caāmerā cūā masĩgarāma.

Tunu jāārē, mʘ yarā Israel yepa macāāna cūārē jāā ĩroagarāma,

camasārē canetōðp̄x jāā ya poa macāācū ĩcācū cū caāno jūgori yua,”

qūi basapeoyup̄ Simeón Diore.

³³ Bairo cū caírō tūgorā, José, bairi María bʘtioro tūgoñañuparā, Simeón na macāācārē cū caírĩjērē.

³⁴ Bairo na catūgoñarō, Simeón p̄ame atore bairo na ĩñup̄: “Marĩ Pacʘ Dios caroare cū jonemoáto mʘjāārē,” na ĩñup̄. Bairo na ĩ yaparox, tunu cō ĩñup̄ Simeón Maríare:

—Yʘ yao, tūgoya. Mʘ macāācā p̄ame caroaro cariape Israel yepa macāānarē caquetibʘjup̄x Dios cū cacūjūgoyetiricʘ ñiñami. Bairo bʘtiácú, cū caquetibʘjuroi, Israel yepa macāāna ĩcāārā netōgarāma. Aperā yasicoagarāma. Nipetiro camasā na yerip̄ na catūgoñarĩjē p̄ame baujaro na ĩñamasĩō joroque átigʘmi, cū caquetibʘjuriye jūgori. Torena, ĩcāārā mʘ macūrē cū tejāñugarāma. Mʘ p̄ame tiere na cateero ĩñao, bʘtioro mʘ yaparuañūgo —cō ĩñup̄ Simeón Maríare.

³⁶ Mai, ti wiip̄ añup̄ō Ana cawāmecʘcō cūā. Fanuel ānacū macō, Aser ānacū ya poa macāācō majū añup̄ō. Cō p̄ame profeta añup̄ō. Bairi ĩcāōā āninucūñup̄ō Ana. Mai, cawāmao ācō, manap̄cʘsupo. ĩcā wāmo peti p̄ga pēnirō cānacā cūmarĩ majū cō manap̄x mena āniniñup̄ō. ³⁷ Bairo cō manap̄x cū cariaro bero yua, ĩcāōā āninucūñup̄ō. Apei boesupo. Bairo bairi templo wiip̄re āninucūñup̄ō Ana. Top̄re ācō, Diore cū jēninucūñup̄ō. ʘmʘrecóo, ñami cūārē cū jēninucūñup̄ō. ʘgarique betiri Diore cū jēni ñubuenucūñup̄ō. Bairo áti ācō yua, cabʘcʘo añup̄ō. Ochenta y cuatro cūmarĩ majū cūgoyupo. ³⁸ Bairo bai yua, Simeón Maríare cū caquetibʘjʘ yaparoripaʘ cō cūā natʘ etayupo. Bairo etanʘcā, cūācārē qūĩñarĩ, “Dios mʘ ñujāñuña jāā mena,” qūĩñup̄ō. Bairo ĩ yaparo, narē canetōðp̄re cacoteri majārē atore bairo na ĩ quetibʘjuyupo: “ʘseanirĩ āña yʘ yarā Jerusalén macāāna. Merē etayami marĩrē canetōðp̄x,” na ĩ quetibʘjuyupo.

El regreso a Nazaret

³⁹ Cabero, Joséjāā Dios cū carotiricarore bairo átipeyori bero, tunucoásúparā Galilea yepap̄x Nazaret macā, na ya macā majūr̄x. ⁴⁰ To bero Jesús p̄ame caroaro

tutuaʘ bʘtiyup̄x. Bairi tunu caroaro tūgoñamasĩcoa-sup̄x. Torecʘ, Dios caroare cū joyup̄x Jesure.

El niño Jesús en el templo

⁴¹ Tunu tocānacā cūma Jesús pacūjāā Jerusalēp̄x ānucūñuparā, Pascua bose rēm̄r̄rē ĩñaráná. ⁴² Bairi Jesús p̄ga wāmo peti r̄pore p̄ga pēnirō cānacā cūmarĩ cacūgoʘ cū caāno ásúparā Jerusalēp̄x. Na cabainucūĩcārōrē bairo baiyuparā. ⁴³ Bairo top̄x eta, āni, pas-cua bose rēm̄r̄i bero yua, tunuásúparā na ya rap̄p̄x. Jesús p̄ame Jerusalēp̄x tuayup̄x. Cū pacʘa p̄ame masĩsuparā cū catuarijere. ⁴⁴ Bairo áná, Jesure qūĩñaeťimircūā, “Marĩ mena macāāna mena ācūmi,” ĩ tūgoñañuparā. “Marĩ berore ʘsaʘmi,” qūi tūgoñañuparā Jesure ti rēm̄x, na caájūgori rēm̄r̄ē. Cabero qūĩñaeťiri yua, cū macājūgoyuparā. “¿Jāā macūrē mʘjāā ĩñaeťiati?” ĩ jēniñañuparā. Na yarā, na bapa cūārē na ĩ jēniñamiñuparā. ⁴⁵ Bairo cū bócaetimirā yua, tunucoásúparā Jerusalēp̄x, cū macāráná.

⁴⁶ Bairo ti macāp̄x etarā, itia rēm̄x bero cū bócayuparā Dios ya wii templo wiip̄x. Mai, Jesús p̄ame to macāāna cajūgoñubueri majā mena ruiyup̄x. Na caquetibʘjurijere tūgoʘ baiyup̄x. Tunu bairoa narē, “¿Dope bairo ĩgaro to ĩñati tie?” na ĩ jēniñanucūñup̄x. ⁴⁷ Bairi nipetiro camasā cū caĩmasĩrĩjērē tūgorā, narē cū cayuriye cūārē tūgorā, cū tūgocōā maniásuparā. “Cawĩmaʘ nimicūā, masĩjāñuñami,” ĩñuparā na p̄ame, Jesure. ⁴⁸ Bairi yua, cū pacʘa top̄x cū bócayuparā. Cū bóca, qūĩña acʘacoasuparā. Cū paco p̄ame atore bairo qūĩñup̄ō:

—Macū, ¿nop̄ēĩ jāārē, bairo mʘ baiyati? Yʘ, mʘ pacʘ mena m̄rē yoaro jāā macāmiap̄x. Bairi jāā tūgoñarĩqūē paiap̄x —qūĩñup̄ō María Jesure.

⁴⁹ Bairo cō caírō tūgo, cō ĩñup̄x:

—¿Nop̄ēĩrā yʘre mʘjāā macāati? Yʘ Pacʘ yʘre cū carotirijere yʘ caátigaro, ¿mʘjāā masĩēťiati? —cō ĩñup̄x Jesús Maríare.

⁵⁰ Bairo cū caírĩjērē tūgomasiēsuparā cū pacʘa p̄ame. “¿Dope bairo ĩgʘ qūĩñati marĩ macū?” ĩcōāñuparā.

⁵¹ Cabero yua, na mena tunucoásúp̄x Jesús Nazaret macāp̄x. Bairo top̄x eta, ācū yua, cū pacʘa na caírōrē bairo caroaro yʘyup̄x. Mai, cū paco p̄ame cū caátĩānierē caroaro tūgoña qūēnocōā āninucūñup̄ō cō yerip̄x. ⁵² Jesús p̄ame cū catūgoñarĩjē, cū rupaʘ mena bʘticōā ʘsaásup̄x. Bairi Dios p̄ame cū caátĩānierē caroaro qūĩñajesoyup̄x. Camasā cūā caroaro qūĩñajesoyuparā Jesure.

Juan el Bautista en el desierto

(Mt 3.1-12; Mr 1.1-8; Jn 1.19-28)

3 Cabero yua, nocānacā rēm̄r̄i bero, Juan ānacū desierto cayucʘmanop̄x āninucūñup̄x, Zacarías ānacū macū majū. Mai, tiwatoa Tiberio cawāmecʘcʘ nipetiro yepa quetiup̄x añup̄x. Merē wāmorĩ peti ĩcā r̄po pēnirō cānacā cūmarĩ majū quetiup̄x añup̄x Tiberio. Apei, Poncio Pilato cawāmecʘcʘ Judea yepa macāānarē cūrē carotibojaʘ añup̄x. Apei cūā Herodes

cawāmecսս Galilea yepa macāānarē cūrē carotibojau āñupš. Apei, Herodes bai cūā, Felipe cawāmecսս Iturea, Traconite puga yepa macāānarē cūrē carotibojau āñupš. Apei cūā Lisania cawāmecսս Abilinia yepa macāānarē cū rotibojayurս cū cūā Tiberiore. Tunu bairoa Anás, Caifás cawāmecսս sacerdote majā quetiuparā majū āñuparā na cūā. Tiwatoa majū Dios Juarē cū quetibjyurս áñesēārotiyurս yua. ³ Bairo cū caĩrō tūgo, torս ásupս Juan, Rio Jordán na caĩrī yaa tūnipս. To macāānarē atore bairo na ĩ quetibjyurս: “Tūgoña qūēnoña roro mujāā caátianierē. Tie mujāā cabairijere cū tūgoña jēniña mujāā majū Diore. Tunu bairoa cabautizarotiparā mujāā āniña. Bairo mujāā caáto, mujāā netōgսmi Dios,” na ĩñupš Juan to macāānarē. ⁴ Atoe bairo ĩ woatu quetibjyurս ĩñupš Isaiás ānacš, Dios yau profeta Juan cū cabaipeere:

“Bairo ĩgսmi ĩcāš desierto cayսսmanopս cañnicōāniataս:

‘Marī Quetiupս yoaro mee etagսmi.

Torena, caroaro cariape ānicoteya.

Camasā na quetiupս cū caetaparo jūgoye cū caatipawārē na caqūēnorōrē bairo cū qūēnoyuya mujāā cūā.

⁵ Na pame na quetiupս cū caatipawāpurre ope to caāmata, ñerī mena tore cūbiayama.

Tunu bairoa útā buri to caāmata, yesea qūēnoñama.

Tunu bairoa carupa betori cūā to caāmata, cariape qūēno āmewiyoyama ti wāārē.

Caroa wāā majū qūēnoñama cū caatipawārē.

Tore bairo mujāā cūā marī Quetiupս cū caetaparore caroaro qūēnoyuya mujāā yeripս.

⁶ Bairo nipetiro camasā narē Dios cū canetōroticūrīcūrē qūñagarāma, ‘ĩgսmi cayսսmanopս cañnicōāniataս,”

ĩ woatu quetibjyurս jūgoyeticūñupš Isaiás ānacš Juan cū caĩquetibjyurս.

⁷ Bairo Isaiás cū caĩwoatuquetibjyurս bero, cayoato bero Juan pame etayurս. Bairo cūrē cabautiza rotiratíatanarē atore bairo na ĩ quetibjyurս: “ĩMujāā caĩtopairā, āña pūnaarē bairo caāna mujāā caānoi, mujāā yս bautizaesս! Atoe bairo mujāā ĩ tūgoñarā: ‘Dios camasārē cū caĩñabeseri rսmսrē popiye marī cabaibujioatajere oco mena marī cosenetōbujioսmi,’ mujāā ĩ tūgoñarā. ĩNamս mujāā cū quetibjyurս, ‘Tie mena jāā netōgarā,’ mujāā caĩrījērē? Bairo pame mujāā caátianierē boya: ⁸ Rorije mujāā caátiere yaparuari caroaro ānajē pame átijūgoya. Bairo mujāā caáto, camasā nipetiro ĩñarā, ‘Torena, na yerire merē wasoa yaparoupa,’ ĩ masĩgarāma. Tunu bairoa, ‘ĩMarīā, Abraham ānacš pāramerā marī caānoi, marī netōgսmi Dios!’ ĩ tūgoñaeticōāña. Bairo mujāā caĩtūgoñamiatcūārē, dope bairo átinētōmasĩ maniña. Dope bairo Dios boս, atie útā rupaa mena Abraham pāramerārē bairo átiqūēno jēñomasĩñami. ⁹ Bairi caroaro mujāā caápericōāta, ĩcāš yսս, caríca maniiērē quetijocacōārīcārōrē bairo mujāā átirecōāgսmi Dios mujāā cūārē. Petoaca rսsaya mujāārē Dios cū caĩñabesepa

rսmս,” na ĩ quetibjyurս Juan cūrē cabautiza rotiratíatanarē.

¹⁰ Bairo cū caĩrō tūgo, atore bairo qūñjēniñañuparā to macāāna capāārā:

—Tame, toroque, ĩñerē jāā átibujiocսti?

¹¹ Bairo na caĩjēniñarō tūgo, Juan pame atore bairo na ĩñupš:

—Nii ũcū jutiro pugaro cacūgoս, apei cacūgoesսre ĩcārō cū nuniáto. Tunu bairoa սgarique cacūgoս, apei cacūgoesսre cū batoáto —na ĩ quetibjyurս Juan catūgorā etarārē.

¹² Na watoa etayuparā ĩcāārā dinerore jejobojari majā. Roma gobiernorē camasā yaye dinerore impuestos cawāmecսtiere jejobojari majā etayuparā, cū bautiza rotirána Juarē. Na cūā qūñjēniñañuparā:

—Cabuei, ĩdope jāā caátore cū boyati Dios?

¹³ Bairo na caĩjēniñarō tūgo, atore bairo na ĩ quetibjyurս:

—Mujāā quetiuparā na carotiricaró ĩcārō tūni jeya. Tie netōrō jeeticōāña.

¹⁴ Cabero tunu soldaua cūā cū eta, qūñjēniñañuparā:

—Jāā ate, ĩñerē jāā caátiere cū boyati Dios?

Bairo na caĩjēniñarō tūgo, na cūārē na ĩ quetibjyurս:

—Tutuario mena camasārē na ēmaeticōāña. Tunu na bսսjāētīcōāña caáperārē, marīrē na wapatiáto, ĩrā. Tunu mujāā capaapee wapare mujāā quetiuparā na cajorijerea tocārōā սseanicōāña. Bonemoeticōāña —na ĩ quetibjyurս Juan soldauare.

¹⁵ Camasā pame Juan cū caquetibjyurս jūgori bսսtioro tūgoñañuparā. Bairi nipetiro camasā na yeripս atore bairo ĩ tūgoñañuparā: “ĩĀni, Juan, Mesías, Dios cū cajos majū cū ānicսti?” āmeo ĩ tūgoñañuparā na majū. ¹⁶ Bairo na caĩtūgoñarō, Juan pame atore bairo na ĩ quetibjyurս: “Yս paarique niña mujāārē oco mena yս cabautizarije. Yս paarique to cañumiatcūārē, yս bero caetas cū capaarije pame ñunetōgaro. Cū roque Espíritu Santore jōmasĩgսmi camasāpurre. Tunu bairoa camasā roro na catūgoñarījē na wasoao joroque na átigսmi. Cū roque yս netōrō caānimajūš nigսmi. Bairi yս pame ĩcārō tūni yս átipeyomasĩētīña. ¹⁷ Yս bero caetapս pame marī ĩñabesegսmi. Bairo carorārē na beseregսmi. Trigo aseri carorijere joerocacōārīcārōrē bairo camasā carorārē na beseregսmi. Cašpetieti peeropս na joregսmi. Caroarā roquere caroaro na qūēnogսmi. Trigo caroa majūrē caroaro na caqūēnocūrōrē bairo caroaro na qūēnogսmi caetapս cū yarā majūrē,” na ĩ quetibjyurս Juan catūgorā etarārē Jesús cū caátipeere.

¹⁸ Bairo yua, atore bairo capee wāme, camasārē na quetibjyurս Juan caroa queti majūrē. ¹⁹ Bairo caroaro cū caquetibjyurսmiatacūārē, quetiupս gobernador Herodes cawāmecսս pame Juan cū caĩrījērē tūgoսsaesս. Mai, Herodes bai Felipe nսmorē cō ēmañupš. Herodías cawāmecսս mena āninucūñupš. Tore bairo apeye ũnie cūārē roro majū ásupս Herodes. Bairo bairi roro cū caátiere cū quetibjyurսmiñupš Juan

Herodere. ²⁰ Cabero Herodes r̄ame c̄ caĩrõ t̄go, nemorõ roro ásur̄. Juarẽ preso jorica wiip̄ c̄ jorocacõãñur̄ yua.

Jesús es bautizado

(Mt 3.13-17; Mr 1.9-11)

²¹ Mai, Juan r̄ame to macããna nipetirãrẽ oco mena na bautizayur̄. Bairo c̄ caáto watoa, Jesús c̄ãrẽ c̄ bautizayur̄. Bairo Jesús c̄ cajëniĩraa yua, jõbui ɛm̄recóo r̄ame pããncãcoasuparo. ²² Bairo capãrõ yua, buare bairo ruiasúr̄ Espiritu Santo, Dios Yeri majũ, Jesús t̄r̄. Bairo c̄ cabauriató, jõbui r̄ b̄s̄rique atore bairo ĩ ocajoyuparo:

—M̄, ȳ mac̄, ȳ camai majũ, m̄ ãniña. M̄ caátianierẽ ñiñajesoya b̄tioro —ĩ b̄s̄ ocajoyuparo jõbui r̄ b̄s̄rique.

Los antepasados de Jesucristo

(Mt 1.1-17)

²³ Bairi yua, Jesús camasãrẽ c̄ caquetib̄j̄goripau treinta años majũ c̄goyur̄. Mai, Dios mac̄ c̄ caãniatacããrẽ, “C̄ r̄ac̄ José ñiñami,” q̄ĩ t̄goñañuparã camasã Jesure.

José r̄ame Elí cawãtes̄c̄ ãnac̄ mac̄ ãñur̄.

²⁴ Elí r̄ame Matat cawãtes̄c̄ ãnac̄ mac̄ ãñur̄.

Matat r̄ame Leví cawãtes̄c̄ ãnac̄ mac̄ ãñur̄.

Leví r̄ame Melqui cawãtes̄c̄ ãnac̄ mac̄ ãñur̄.

Melqui r̄ame Jana cawãtes̄c̄ ãnac̄ mac̄ ãñur̄.

Jana r̄ame José cawãtes̄c̄ ãnac̄ mac̄ ãñur̄.

²⁵ José r̄ame Matatías cawãtes̄c̄ ãnac̄ mac̄ ãñur̄.

Matatías r̄ame Amós cawãtes̄c̄ ãnac̄ mac̄ ãñur̄.

Amós r̄ame Nahúm cawãtes̄c̄ ãnac̄ mac̄ ãñur̄.

Nahúm r̄ame Esli cawãtes̄c̄ ãnac̄ mac̄ ãñur̄.

Esli r̄ame Nagai cawãtes̄c̄ ãnac̄ mac̄ ãñur̄.

²⁶ Nagai r̄ame Maat cawãtes̄c̄ ãnac̄ mac̄ ãñur̄.

Maat r̄ame Matatías cawãtes̄c̄ ãnac̄ mac̄ ãñur̄.

Matatías r̄ame Semei cawãtes̄c̄ ãnac̄ mac̄ ãñur̄.

Semei r̄ame Josec cawãtes̄c̄ ãnac̄ mac̄ ãñur̄.

Josec r̄ame Judá cawãtes̄c̄ ãnac̄ mac̄ ãñur̄.

²⁷ Judá r̄ame Joanán cawãtes̄c̄ ãnac̄ mac̄ ãñur̄.

Joanán r̄ame Resa cawãtes̄c̄ ãnac̄ mac̄ ãñur̄.

Resa r̄ame Zorobabel cawãtes̄c̄ ãnac̄ mac̄ ãñur̄.

Zorobabel r̄ame Salatiel cawãtes̄c̄ ãnac̄ mac̄ ãñur̄.

Salatiel r̄ame Neri cawãtes̄c̄ ãnac̄ mac̄ ãñur̄.

²⁸ Neri r̄ame Melqui cawãtes̄c̄ ãnac̄ mac̄ ãñur̄.

Melqui r̄ame Adi cawãtes̄c̄ ãnac̄ mac̄ ãñur̄.

Adi r̄ame Cosam cawãtes̄c̄ ãnac̄ mac̄ ãñur̄.

Cosam r̄ame Elmadam cawãtes̄c̄ ãnac̄ mac̄ ãñur̄.

Elmadam r̄ame Er cawãtes̄c̄ ãnac̄ mac̄ ãñur̄.

²⁹ Er r̄ame Jesús cawãtes̄c̄ ãnac̄ mac̄ ãñur̄.

Jesús r̄ame Eliezer cawãtes̄c̄ ãnac̄ mac̄ ãñur̄.

Eliezer r̄ame Jorim cawãtes̄c̄ ãnac̄ mac̄ ãñur̄.

Jorim r̄ame Matat cawãtes̄c̄ ãnac̄ mac̄ ãñur̄.

³⁰ Matat r̄ame Leví cawãtes̄c̄ ãnac̄ mac̄ ãñur̄.

Leví r̄ame Simeón cawãtes̄c̄ ãnac̄ mac̄ ãñur̄.

Simeón r̄ame Judá cawãtes̄c̄ ãnac̄ mac̄ ãñur̄.

Judá r̄ame José cawãtes̄c̄ ãnac̄ mac̄ ãñur̄.

José r̄ame Jonám cawãtes̄c̄ ãnac̄ mac̄ ãñur̄.

Jonám r̄ame Eliaquim cawãtes̄c̄ ãnac̄ mac̄ ãñur̄.

³¹ Eliaquim r̄ame Melea cawãtes̄c̄ ãnac̄ mac̄ ãñur̄.

Melea r̄ame Mena cawãtes̄c̄ ãnac̄ mac̄ ãñur̄.

Mena r̄ame Matata cawãtes̄c̄ ãnac̄ mac̄ ãñur̄.

Matata r̄ame Natán cawãtes̄c̄ ãnac̄ mac̄ ãñur̄.

³² Natán r̄ame David cawãtes̄c̄ ãnac̄ mac̄ ãñur̄.

David r̄ame Isaí cawãtes̄c̄ ãnac̄ mac̄ ãñur̄.

Isaí r̄ame Obed cawãtes̄c̄ ãnac̄ mac̄ ãñur̄.

Obed r̄ame Booz cawãtes̄c̄ ãnac̄ mac̄ ãñur̄.

Booz r̄ame Sala cawãtes̄c̄ ãnac̄ mac̄ ãñur̄.

Sala r̄ame Naasón cawãtes̄c̄ ãnac̄ mac̄ ãñur̄.

³³ Naasón r̄ame Aminadab cawãtes̄c̄ ãnac̄ mac̄ ãñur̄.

Aminadab r̄ame Admin cawãtes̄c̄ ãnac̄ mac̄ ãñur̄.

Admin r̄ame Arni cawãtes̄c̄ ãnac̄ mac̄ ãñur̄.

Arni r̄ame Esrom cawãtes̄c̄ ãnac̄ mac̄ ãñur̄.

Esrom r̄ame Fares cawãtes̄c̄ ãnac̄ mac̄ ãñur̄.

Fares r̄ame Judá cawãtes̄c̄ ãnac̄ mac̄ ãñur̄.

³⁴ Judá r̄ame Jacob cawãtes̄c̄ ãnac̄ mac̄ ãñur̄.

Jacob r̄ame Isaac cawãtes̄c̄ ãnac̄ mac̄ ãñur̄.

Isaac r̄ame Abraham cawãtes̄c̄ ãnac̄ mac̄ ãñur̄.

Abraham r̄ame Taré cawãtes̄c̄ ãnac̄ mac̄ ãñur̄.

Taré r̄ame Nacor cawãtes̄c̄ ãnac̄ mac̄ ãñur̄.

³⁵ Nacor r̄ame Serug cawãtes̄c̄ ãnac̄ mac̄ ãñur̄.

Serug r̄ame Ragau cawãtes̄c̄ ãnac̄ mac̄ ãñur̄.

Ragau r̄ame Peleg cawãtes̄c̄ ãnac̄ mac̄ ãñur̄.

Peleg r̄ame Heber cawãtes̄c̄ ãnac̄ mac̄ ãñur̄.

Heber r̄ame Sala cawãtes̄c̄ ãnac̄ mac̄ ãñur̄.

³⁶ Sala r̄ame Cainán cawãtes̄c̄ ãnac̄ mac̄ ãñur̄.

Cainán r̄ame Arfaxad cawãtes̄c̄ ãnac̄ mac̄ ãñur̄.

Arfaxad p̄ame Sem cawāmes̄c̄s̄c̄ ānac̄ū mac̄ū āñup̄ū.

Sem p̄ame Noé cawāmes̄c̄s̄c̄ ānac̄ū mac̄ū āñup̄ū.

Noé p̄ame Lamec cawāmes̄c̄s̄c̄ ānac̄ū mac̄ū āñup̄ū.

³⁷ Lamec p̄ame Matusalén cawāmes̄c̄s̄c̄ ānac̄ū mac̄ū āñup̄ū.

Matusalén p̄ame Enoc cawāmes̄c̄s̄c̄ ānac̄ū mac̄ū āñup̄ū.

Enoc p̄ame Jared cawāmes̄c̄s̄c̄ ānac̄ū mac̄ū āñup̄ū.

Jared p̄ame Mahalaleel cawāmes̄c̄s̄c̄ ānac̄ū mac̄ū āñup̄ū.

Mahalaleel p̄ame Cainán cawāmes̄c̄s̄c̄ ānac̄ū mac̄ū āñup̄ū.

³⁸ Cainán p̄ame Enós cawāmes̄c̄s̄c̄ ānac̄ū mac̄ū āñup̄ū.

Enós p̄ame Set cawāmes̄c̄s̄c̄ ānac̄ū mac̄ū āñup̄ū.

Set p̄ame Adán cawāmes̄c̄s̄c̄ ānac̄ū mac̄ū āñup̄ū.

Adán p̄ame Dios c̄ caq̄ūēnoḡgoric̄ ānir̄ī c̄ mac̄ūrē bairo caāc̄ū āñup̄ū yua.

Jesús es puesto a prueba

(Mt 4.1-11; Mr 1.12-13)

4 Bairo Juan Jesure c̄ cabautizaro bero, Jesús p̄ame Espíritu Santo, Dios Yeri c̄ camas̄īr̄j̄ē car̄saec̄s̄c̄ maj̄ū ānic̄ōāñup̄ū. Bairo c̄ caāno yua, Jesure, Rio Jordán caāniatac̄re c̄ j̄ūgoásúr̄p̄ desierto cayuc̄manop̄r̄ Espíritu Santo p̄ame. ² Bairi desierto cayuc̄manop̄r̄ cuarenta r̄m̄ar̄ī maj̄ū āñup̄ū. Bairo top̄r̄ c̄ caāno yua, wāt̄ī p̄ame rorije c̄ átirotimiñup̄ū Jesure, “Cariapa c̄ átinuc̄ūñati,” ĩ. Tunu top̄r̄ āc̄ū, ñe ūnie ḡgaesur̄p̄ Jesús. Bairi cuarenta r̄m̄ar̄ī bero yua, queyarique t̄ḡgoñañup̄ū. ³ Mai, wāt̄ī p̄ame atore bairo c̄ átirotimiñup̄ū Jesure:

—M̄, Dios mac̄ū m̄ āniña. Bairo cariapea Dios mac̄ū caāc̄ū ānir̄ī, atia ḡt̄ārē pan q̄ūēnor̄ī ḡgaya —q̄ūñup̄ū wāt̄ī Jesure.

⁴ Bairo c̄ caīr̄ō t̄ḡgo, atore bairo p̄ame q̄ūīc̄ōāñup̄ū Jesús:

—M̄ caīr̄ōrē bairo ȳ āperiḡ. Dios yaye quetire na cawoaturica tutip̄r̄ ricaati ȳ átirotietiya. Bairo ĩña ti tuti: ‘ḡgarique mar̄ī caḡganuc̄r̄ō jeto boetiyami Dios. Nipetirije c̄ yaye quetib̄j̄uriquere mar̄ī cat̄ḡgoñar̄j̄ē c̄ārē boyami,’ ĩ quetib̄j̄uya Dios yaye quetire na cawoaturica tutip̄r̄ —q̄ūñup̄ū Jesús wāt̄īrē.

⁵ Bairo c̄ caīr̄ō bero, wāt̄ī p̄ame Jesure ḡt̄āñ buip̄r̄ c̄ neásúr̄p̄. Top̄r̄ etari yua, q̄ūñup̄ū ati yepa mac̄āna tocānac̄āñp̄r̄ mac̄āna quetiuparā na carotimas̄īr̄p̄ar̄ire. ⁶ Bairo q̄ūñō yaparo, bairo q̄ūñup̄ū tunu Jesure:

—Atie m̄r̄ē ȳ cañor̄j̄ēr̄ē ȳ c̄ḡgoya. Bairi noo ȳ caboūre c̄ ȳ nuninet̄omas̄īña. M̄ p̄ame m̄ cabooata, tocānac̄ā mac̄ā mac̄ānarē carotimas̄īr̄j̄ē m̄r̄ē ȳ nuniḡ. Nipetiro camasā m̄r̄ē ĩroagarāma, r̄p̄ropaturi mena etanumur̄ī ȳre m̄ cañroaata. Carotimas̄ī m̄ ānio joroque m̄ ȳ átiḡ. “Jau,” miwā —q̄ūñup̄ū wāt̄ī Jesure.

⁸ Bairo c̄ caīr̄ō t̄ḡgo, bairo q̄ūñup̄ū Jesús:

—M̄ caīr̄ōrē bairo ȳ āperiḡ. Dios yaye quetire na cawoaturica tutip̄r̄ ricaati ȳ átirotietiya. Bairo ĩña ti tuti: ‘Īc̄āñā niñami mar̄ī cañroa, Dios jeto. C̄ cañr̄j̄ē jeto t̄ḡgoya,’ ĩ quetib̄j̄uya Dios yaye quetire na cawoaturica tutip̄r̄ —q̄ūñup̄ū Jesús wāt̄īrē.

⁹ Bairo c̄ caīr̄ō bero, wāt̄ī p̄ame Jesure c̄ neánemoñup̄ū. Jerusalén mac̄āp̄r̄ Dios ya wii, templo wii buip̄r̄ c̄ neánemoñup̄ū. Bairo top̄r̄ eta, q̄ūñup̄ū wāt̄ī Jesure:

—M̄, Dios mac̄ū m̄ āniña. Bairo cariapea Dios mac̄ū caāc̄ū ānir̄ī, m̄ maj̄ū patiñarui ác̄ja j̄ō yepar̄. M̄ r̄iaec̄s̄c̄. ¹⁰ Tore bairo ĩ quetib̄j̄uya Dios yaye queti: ‘Dios p̄ame c̄ yarā ángelea majārē m̄ coterotiḡm̄i.

¹¹ Na, ángelea majā, m̄ bocāñegarāma ḡt̄ā rupaar̄p̄ m̄ cañarocapeaetiparore bairo ĩr̄ā,’

ĩ quetib̄j̄uya Dios yaye quetire na cawoaturica tutip̄r̄ —q̄ūñup̄ū wāt̄ī Jesure.

¹² Bairo c̄ caīr̄ō t̄ḡgo, bairo q̄ūñup̄ū Jesús:

—Bairo m̄ cañquetib̄j̄urore bairo cañm̄iatac̄ārē, m̄ caātirotirore bairo ȳ āperiḡ. Bairo ȳ caāto boetiyami Dios. Ape wāme ape p̄r̄ōp̄r̄ atore bairo ĩ quetib̄j̄uya: ‘Mar̄ī Quetiupar̄ Diore c̄ camas̄īr̄j̄ēr̄ē átiepec̄ōār̄ī c̄ j̄ēnietic̄ōāñā,’ ĩ quetib̄j̄uya Dios yaye queti na cawoaturica tutip̄r̄ —q̄ūñup̄ū Jesús wāt̄īrē. C̄ yuesur̄p̄.

¹³ Bairi wāt̄ī p̄ame ape wāme roro c̄ átiroti mas̄īr̄sur̄p̄. Bairo átiroti mas̄īr̄īr̄ī yua, Jesure c̄ away-ocoásúr̄p̄ mai.

Jesús comienza su trabajo en Galilea

(Mt 4.12-17; Mr 1.14-15)

¹⁴ Bairo cabero Jesús Galilea yepar̄ Espíritu Santo c̄ camas̄īr̄j̄ē mena ñe ūnie r̄saricar̄o mano tunucoásúr̄p̄ yua. Bairi to mac̄āna nipetiro camasā ti yepa t̄ñi mac̄āna p̄ame c̄ cabairijere t̄ḡgorā tocānac̄ār̄p̄r̄a āmeo quetib̄j̄u net̄ōñuparā na maj̄ū.

¹⁵ Jesús p̄ame tocānac̄ār̄p̄r̄ na cañbueneñar̄ī wi-irip̄re camasārē na quetib̄j̄uyur̄p̄. Bairo c̄ cañ-quetib̄j̄uro, camasā nipetiro q̄ūñoyuparā.

Jesús en Nazaret

(Mt 13.53-58; Mr 6.1-6)

¹⁶ Cabero Nazaret cawāmes̄c̄ti mac̄āp̄r̄ etayur̄p̄ tunu Jesús. Caw̄īmañ āc̄ū, c̄ cabutirica mac̄āp̄r̄ etayur̄p̄. Top̄r̄ eta, ti mac̄ā mac̄āna na cañbueneñar̄ī wiip̄re j̄āñup̄ū yerijār̄īc̄ā r̄m̄ caāno. Bairo jeto átinuc̄ūñup̄ū Jesús ti r̄m̄ ūnorē. Bairi ti wii camasā riaper̄p̄ nuc̄ūñup̄ū, Dios ya tutire j̄ḡgoquetib̄j̄uḡ. ¹⁷ Bairo c̄ cabairo, profeta Isaías ānac̄ū c̄ cawoaturiquere c̄ nuniñuparā. Bairo c̄ na canunir̄ō, ti p̄r̄ō mac̄āj̄ē quetib̄j̄uriquere ĵ̄c̄ā wāmerē bócaur̄p̄. Atore bairo cañr̄p̄re bócaur̄p̄:

¹⁸ —“Espíritu Santo ȳ mena āniñami merē, Dios ȳre c̄ carotic̄ūñr̄c̄ār̄ōrē bairo ȳ caātiparore bairo ĩ.

Ȳ mena āniñami, cabopacarārē caroa quetire na ȳ caquetib̄j̄uparore bairo.

Yɛ jowí Dios, camasãrê cû caqûênoparore bairo na yɛ caquetibɛjɛparore bairo í.

Íjcããrã preso cañe ecoricarãrê bairo caãna niñama.

Aperã cacaapee ññaenarê bairo niñama.

Aperã wãtírê roro caátiecorãrê bairo caãna niñama.

Na ùnarê yɛ caqûênoparore bairo í, yɛ jowí Dios.

¹⁹ Camasãrê Dios cû canetõrî yɛtea caetarore yɛ quetibɛjɛ rotijowí yua,

íña ati pûrõ —na í quetibɛjɛyɛyɛ Jesús cûrê catûgori majã, sinagoga wii macããnarê.

²⁰ Bairo ti pûrõrê ññayaparo, ti tutire biayɛyɛ. Bairo áti yua, ti wii papera tutirire cacoteire cû pitinuniñupû. Pitinuni, etanumucoasɛyɛ Jesús. Bairo cû caáto, nipe-tiro camasã qûíñacõã ɛsayuparã. ²¹ Bairo cûrê na caíñuɛsaro, atore bairo na ññupû Jesús:

—Isaías ãnacû cû caíquetibɛjɛ woaturicɛa yɛ ãniña. ãmerê cû caíquetibɛjɛricarore bairo baietaya —na ññupû Jesús ti wii macããnarê.

²² Bairo cû caírõ tûgorã, cû caírîjêrê tûgo acɛacoasuparã. Ato bairo ññuparã:

—Ago tame, ãni, caroaro íjcãrõ tûni bɛsɛyami. ¿José macû mee cû ãniñati? Bairo cûã nimicûã, ¿caroaro cû masíñati? —ãmeo í bɛsɛyuparã na majû.

²³ Cabero Jesús pɛame na ññupû tunu:

—Ati yepa macããna apei narê cû cacatiorore borã, cû na caíñucûrõrê bairo mɛjãã cûã yɛ mɛjãã í tûgoñarã: “Mɛ, ɛcotiri majõɛ, mɛ majûã ɛcoti catioya. Bairo Capernaɛre ãcû, mɛ caátijêñorîqûêrê bairo atore, mɛ ya macãpɛ cûãrê mɛ átigu, Dios cû cajou mɛ caãmata,” yɛre mɛjãã í tûgoñarã —na í quetibɛjɛyɛyɛ Jesús ti wii macããnarê.

²⁴ Í quetibɛjɛ yaparo, bairo na ññupû tunu:

—Cariape mɛjããrê ñiña: Ni ùcû Dios yɛ profetare cû ya macã macããna cû boenama. Noa majû qûíroaenama. ²⁵ Tunu bairoa marí ñicû profeta Elías ãnacû, cû caãni yɛteape cawapearã rõmirí capããrã ãñuparã. Ati yepa Israel yepapɛre itia cûma ape cûma recomacã caoco ocaeti yɛteape capããrã ãñuparã. Tunu ti yɛteape bütioro aɛariarique ãñuparõ. ²⁶ Bairo capããrã na ùna na caãnimiatacûãrê, cawapearã rõmirí íjcãõã na mena macããcõ jetore cû juátinemo rotiyɛyɛ Dios Elíare. Sarepta cawãmecɛcore ape yepapɛ Sidón macããcõrê cõ juátinemo rotiyɛyɛ. ²⁷ Tunu bairoa profeta apei Eliseo cawãmecɛcɛ ãnacû cû caãni yɛtea carupɛ boarã capããrã ãñuparã ati yepapɛre. Bairo capããrã na ùna na caãnimiatacûãrê, íjcãõã na mena macããcû jetore cû catorotiyɛyɛ Dios Eliseore. Naamán cawãmecɛcɛre, ape yepa, Siria yepa macããcûrê cû catorotiyɛyɛ —na í quetibɛjɛyɛyɛ Jesús cû ya macã macããnarê.

²⁸ Bairo cû caíquetibɛjɛro tûgorã, ñubuerica wii macããna pɛame bütioro asiajãñuñuparã Jesús mena.

²⁹ Bairo cû mena asia yua, cû ñe, ti macã jûgoye ɛtãñ buipɛ cû neásuparã. Bairo topɛ etarã, cû tuneroca ño-jogamiñuparã Jesure. ³⁰ Bairo na caátigamiatacûãrê, Jesús pɛame na watoapɛ, cû jãã í masíã mano, na netõ acoásupɛ.

Un hombre que tenía un espíritu impuro

(Mr 1.21-28)

³¹ Cabero Galilea yepapɛ Capernaum cawãmecɛti macãpɛ acoásupɛ Jesús. Topɛ eta, yerijãrícã rûmɛ caãno na jûgobueyɛyɛ camasãrê. ³² Carotimasí cû caíquetibɛjɛrore bairo na quetibɛjɛyɛyɛ. Bairo cû caquetibɛjɛri jere tûgorã, to macããna pɛame tûgo acɛacoasuparã.

³³ Mai, ti wii sinagoga ñubuerica wiipɛ ãñupû íjcãñ wãtí yeri pûna cacûgoɛ. Bairo Jesús cû cabueãno, wãtí yeri pûna cacûgoɛ pɛame atore bairo bütioro qûí awajayɛyɛ:

³⁴ —Mɛ, Jesús Nazaret macããcû, ¿nopêí mɛ atíati jãã tɛre? ¿Jããrê rei acú mɛ baiyati? Mɛrê jãã masíjãñuña. Mɛ, Dios macû, cañuɛ, mɛ ãniña —qûí awajayuparã wãtí yeri pûna, cañmɛ risero mena jûgori.

³⁵ Bairo na caírõ tûgo, na ññupû Jesús:

—¿Bɛsɛeticõãña mɛjãã! ¿Ñi cañmɛ rupaɛre witi ánãja! —na ññupû Jesús wãtíãrê.

Bairo cû caírõ tûgo, wãtí yeri pûna pɛame cañmɛrê cû jûgoñañupû yepapɛ, cûrê caíñarí majã watoare. Bairo áticõã, roro cû átiri mee witicoásupɛ. ³⁶ Bairo cañmɛrê cû caátiere ññarã, nipetiro camasã qûíña acɛacoasuparã.

—¿Ñe to ãniñati cawãma Jesús cû carotirije? ¿Nocãrõ caroaro majû cû masíñati! Wãtí yeri pûna cûã cû yɛcõãñama. “Witi ánãja,” cû caírõ, witicoayama yua —ãmeo ññuparã na majû Jesure.

³⁷ Bairo cû caáto bero, cû tûgoyuparã camasã nipe-tiro ti yepa tûni macããna, Jesús cû caátiere, cû camasíjêrê yua.

Jesús sana a la suegra de Simón Pedro

(Mt 8.14-15; Mr 1.29-31)

³⁸ Bairo na quetibɛjɛ yaparo, na ñubuerica wiire witi-coásupɛ Jesús. Ti wiire witiã, jããcoasupɛ Simón cawãmecɛcɛ ya wiipɛ. Mai, Simón mañicõ pɛame ria-jãñuñupõ. Bütioro bûgoyupo. Bairo cû cajããrõ, cû quetibɛjɛyuparã cabɛcɛo cõ cariarijere. ³⁹ Bairo na caíquetibɛjɛro tûgo, cõtu eta, “Bûgoye tocãrõã jãnaña cõrê,” ññupû. Bairo cû caírõ, jicoquei jãnacoasuparo bûgoye pɛame. Tocãrõã caticoasupo. Bairo catiácó yua, tocãrõã ɛgarique na qûênouñupõ Jesujããrê.

Jesús sana a muchos enfermos

(Mt 8.16-17; Mr 1.32-34)

⁴⁰ Cabero muipɛ cû cajããrípɛ, canaioatípɛ caãno Simón ya wiipɛre etayuparã nipetiro ti macã macããna. Dise ùnie riaye caãno cãrõ cacûgorã yarã pɛame na neasuparã Jesús tɛpɛ. Bairo Jesús pɛame na caetaro ñña, nipetirãrê na catioyupɛ. Cû wãmorê na bui ñigãpeori tocãnacã wãme riaye cacûgorãrê na catioyupɛ. ⁴¹ Tunu bairoa na mena macããna cariarã capããrã wãtí yeri pûnarê cacûgorã cûãrê na netõñupû Jesús. Bairo cû caáto, wãtí yeri pûna pɛame qûí awajayuparã, bairo witi ánã:

—¿Mɛ roque Dios macû mɛ ãniña! —qûíñuparã.

Bairo na caĩmiatacũãrẽ, Jesús p̄ame na ĩrotiesup̄. Ȳ, Mesías, Dios c̄ cajom̄ ȳ cañierẽ na quetib̄j̄uet-icõãto ĩ, bairo na ĩrotiesup̄.

Jesús anuncia el mensaje en las sinagogas

(Mr 1.35-39)

⁴² Ape r̄m̄ cabusuatípā Jesús wãcã, ti macãrẽ witi-coásúp̄. Bairo ácú yua, etayup̄ Jesús camasã na camanipāp̄. Bairo top̄ c̄ caãno, ti macã macããna c̄ macãñuparã. Bairo c̄ macãrĩ, c̄ etacoasuparã. Atore bairo qũĩñuparã:

—Aperop̄ m̄ ápéwa. Jáã mena m̄ ãnicõãwã —qũĩñuparã.

⁴³ Bairo na caĩrõ tũgo, bairo na ĩñup̄ Jesús:

—Ape macãã macããna cũãrẽ na ȳ quetib̄j̄m̄.

Caroa quetire, Dios c̄ carotimasĩrĩpā caetarore na ȳ quetib̄j̄ masĩõḡ. Torec̄na, ȳ jowĩ Dios ati yepa-p̄re —na ĩñup̄ Jesús ti macã macããnarẽ.

⁴⁴ Cabero c̄ caĩrõrẽ bairo quetib̄j̄ ñesẽãñup̄ Jesús Judea yepap̄re. Ñubuerica wiiri macããnarẽ na quetib̄j̄ ñesẽãñup̄ Jesús.

La pesca milagrosa

(Mt 4.18-22; Mr 1.16-20)

5 Ape r̄m̄ etab̄c̄ra Genesaret cawãmec̄tira t̄ñip̄ ãñup̄ Jesús. Top̄ c̄ caãno, camasã p̄ame Dios yaye quetire tũgogarã, c̄t̄ neñañuparã dope baiá masĩã manop̄. ² Bairo na cabairo yua, tira t̄ñip̄ ĩñajoyup̄ Jesús p̄ga c̄muu, capaca turorica c̄muu majũrẽ. Mai, ti c̄muu uparã mañuparã. Na c̄muurẽ maa weyo, raputirop̄ na bapi yuc̄re coserã baiyuparã. Wai pajĩarĩ majã ãñuparã. ³ Bairo Jesús p̄ame ti c̄mua ĩcãrẽ ájããñup̄ Simón ya c̄mua majũrẽ. Bairo Simorẽ jõjãñurĩ tuwiyo rotijoyup̄. Simón p̄ame, “Jā,” ĩ, c̄ tuwiyo joyup̄. Bairo ti c̄muap̄ jãñarĩ Jesús p̄ame petap̄ canuc̄rĩ majãrẽ caroaro na quetib̄j̄ jũgoyp̄. ⁴ Bairo na quetib̄j̄ yaparori bero, atore bairo qũĩñup̄ Jesús Simorẽ:

—Jito, etab̄c̄ra recomac̄p̄ marĩ átõca. Top̄ etari m̄jãã bapire m̄jãã roca ñuawa. Bairo ána, marĩ wai pajĩãgarã —qũĩñup̄ Jesús Simorẽ.

⁵ Bairo c̄ caĩrõ tũgo, Simón p̄ame qũĩñup̄:

—Cabuei, ati ñami jáã wai macãmiap̄. Jáã bocaetip̄. Maniãma. Baira, m̄ caĩrõrẽ bairo ȳ átiḡ. Bapire ȳ rocañuaḡ —qũĩñup̄ Simón Jesure.

⁶ Bairo Simojãã na caáto, tocãrõã wai capããrã ti bapire jáãñuparã. Bairo jáãnetõrã yua, na bapi wori ñuc̄p̄ jáãñuparã. ⁷ Bairo capããrã waire ĩña ac̄ari, na baparãrẽ ape c̄muap̄ caãnarẽ na pijoyuparã. “Jãã j̄átirasã,” na ĩñuparã. Bairo na caetaro yua, waire na jejããñuparã. P̄ga c̄muap̄rea waire na jejããñuparã. C̄muu p̄ame ruacoabujoyuparo. ⁸ Bairo Simón p̄ame Jesús c̄ caátimasĩrĩj̄rẽ ĩñarĩ, c̄t̄ r̄ropaturi mena etanumurĩ qũĩroayup̄. Bairo áticõã, qũĩñup̄ Simón Jesure:

—Ȳ Quetiupā, carõ ȳ ãniña. Carorije wapa cac̄-gom̄ majũ ȳ ãniña. ¡Bairi ȳt̄ ãmeina! —qũĩñup̄.

⁹ Mai, b̄tioro ĩña ac̄acoasup̄ Simón, Jesús c̄ caátimasĩrĩj̄rẽ. Tie j̄gori waire capããrã pajĩãñuparã. Bairo Simón, c̄ mena macããna cũã ĩña ac̄acoasuparã.

¹⁰ Bairo c̄ caáto, Jacobo, c̄ bai Juan cũã, Zebedeo p̄naa p̄ame cũã ĩña ac̄acoasuparã. Mai, naa, Simón bapa ãñuparã. J̄cãrõ wai pajĩãñuparã. Bairo Jesús p̄ame, Simón bairo c̄ caĩrõ tũgo, atore bairo qũĩñup̄:

—Simón, uwiec̄a. Caroaro waire cawããmasĩ m̄ ãniap̄, wai na rutieticoáto, ĩ. Ámerẽ yua, caroaro camasãrẽ caquetib̄j̄ m̄ ãnio joroque m̄ ȳ átiḡ, na yasieticõãto, ĩ —qũĩñup̄ Jesús Simorẽ.

¹¹ Bairo c̄ caĩrõ bero, Simojãã petap̄ maarásuparã. Top̄ etarã, na c̄muurẽ, na apeye ũnie cũãrẽ toa c̄cõã, Jesús mena bapac̄tiracoásuparã.

Jesús sana a un leproso

(Mt 8.1-4; Mr 1.40-45)

¹² Cabero Jesús j̄cã macãp̄ c̄ caãno, cām̄ j̄cãã carupā boap̄ p̄ame qũĩñajoyup̄ Jesure. Bairo qũĩña-jo yua, c̄t̄ etari r̄ropaturi mena etanumurĩ Jesure qũĩroayup̄. Bairo qũĩroa, atore bairo qũĩ j̄ñiñañup̄:

—Ȳ Quetiupā, m̄ cabooata, ȳ m̄ netõõḡ ȳ caboariaye c̄tiere —qũĩ j̄ñiñañup̄ Jesure.

¹³ Bairo c̄ caĩñiñarõ tũgo, Jesús p̄ame c̄ wãmo mena c̄ pãñañup̄. Bairo áticõã, atore bairo qũĩñup̄ Jesús:

—M̄ cacatiro ȳ boya. ¡Bairi m̄ ȳ netõõña! —qũĩñup̄ cariaure.

Bairo Jesús c̄ caĩrõ, jicoquei caticoasup̄ carupā boamiatac̄. ¹⁴ Bairo c̄ cabairo ĩña, Jesús p̄ame c̄ quetib̄j̄ rotiesup̄ aperãrẽ c̄ cabaiatajere. Bairo qũĩñup̄:

—Cariape acoác̄ja sacerdote t̄p̄. Qũĩñoña m̄ ru-p̄, m̄ cacatiatajere. Bairo tunu Diore c̄ nuniña m̄ cacatirije wapare. Tore bairo marĩ átirotiyupi Moisés ãnac̄. Bairo m̄ caátiatato bero, nipetiro camasã masĩgarãma m̄ cacatiatajere yua —qũĩñup̄ Jesús carupā boamiatac̄re.

¹⁵ Bairo Jesús c̄ caátiatajere camasã na camasĩrõrẽ c̄ caboetimiatacũãrẽ, nipetirop̄ queti batapeticoasu-paro. Bairo capããrã camasã Jesús t̄p̄ etayuparã. J̄cããrã c̄ yaye b̄s̄riquere tũgogarã, bairi aperã na riayere c̄ netõõrotigarã c̄t̄ etayuparã. ¹⁶ Bairo na cabaimiatacũãrẽ, Jesús p̄ame aperop̄ acoásúp̄. Ácoa yua, etayup̄ Jesús camasã na camanop̄. Top̄ Diore c̄ j̄ñiñup̄ yua.

Jesús sana a un paralítico

(Mt 9.1-8; Mr 2.1-12)

¹⁷ J̄cã r̄m̄ Jesús camasãrẽ tunu c̄ caquetib̄j̄ãno, fariseo majã, Moisés ãnac̄ c̄ carotic̄r̄qũrẽ caj̄-gobueri majã mena Jesut̄re tũgo ruiyuparã. Mai, na, tocãnacã macã macããna caátiatana ãñuparã. Galilea yepa macããna, bairi Judea yepa macããna, tunu bairi Jerusalén macã macããna caátiatana cũã ãñuparã. Bairo na catũgoĩñaruiro, Jesús p̄ame cariyec̄narẽ na catioyup̄. Dios c̄rẽ c̄ camasĩõr̄j̄ j̄gori bairo na

catioyupx Jesús. ¹⁸ Bairo camasārē cū cacatioāno, caŷmxa Jesutx etanemoñuparā tunu cariax, ñicārī cabuxricx mena. Mai, na canerī coro mena cū neasúparā ñicārī cabuxricxre. Jesutxre cū cūgamiñuparā, marī yaure cū catioáto, írā. ¹⁹ Bairo cūtx cū cūgamirācūā, ti wii pupearx na yaure cū nejāā masīēsuparā, camasā capāārā na cajiraro jūgori. Bairi wii buirx wāmxcoásúparā ñicārī cabuxricx mena. Ti wii buirx etarā, ope qūēnorī, cū pitiruiō joyuparā pūx ruxo wēērī mena Jesús tuxx ñicārī cabuxricxre. ²⁰ Bairo na caáto írā, Jesús pxame tūgoña masīñupx na catūgoñarījērē. “Yx camasīrījērē cariape tūgoñatu-tuayama,” na í tūgoñañupx. Torecx, atore bairo qūñupx Jesús ñicārī cabuxricxre:

—Yx yaux, merē mx carorije wapare yx netōōcōāña —qūñupx Jesús.

²¹ Bairo cū caírō, ti wii macāāna Moisés ānacx cū caroticūrīqūērē cajūgobuerā, aperā fariseo majā mena āmeo í jēniñañuparā na majū Jesús cū caīatajere tūgori, “¿Namx ūcū majū caŷmxa cū āniñati, ‘Yx yaux, merē mx carorije wapare yx netōña,’ caīā? Dios jeto netōōmasīñami marī carorije wapare. Āni, Jesús, Diore cū netōñcāñ átuyami bairo cū caírījē mena,” āmeo í buxuyuparā na majū.

²² Masīcōāñupx Jesús cū yeripx na caāmeobuxri-jere. Bairi atore bairo na írūpū:

—¿Nopērā yx caīatajere tūgori, mējāā tūgoñarīqūē paiyati? ²³ “Mx carorije wapare yx netōña,” ānirē yx caīata, “Bairo írōāñ írāñami,” mējāā írūjiorā. Bairāpxa, “Wāmxñcāña,” cūrē yx caīata, to bero cū cawāmxñcāto írāñ roque, “Bairo írōāñ mee írāñami Jesús,” mējāā írūjiorā. Yx, Camasā Jūgocx, ati yeparx yx carotimasīrījērē mējāā camasīparore bairo, tiere ñigx —na írūpū Jesús fariseojāārē.

Í yaparo, cū caírōrē bairo qūñemoñupx Jesús ñicārī cabuxricxre:

—Mxērē ñiña: ¡Wāmxñcāña! Mx cacūñarī corore neruxari mx ya wiirx tunu ácúja. Merē mx riayere yx netōña —qūñupū.

²⁵ Bairo cū caírō tūgo, tocārōā jicoquei wāmxñcā yua, cū cacūñarī corore ne puxa, ti wiire witicoásúpx cū ñicārī cabuxmiatacx pxame. Diore basapeori, cū ya wiirx acoásúpx yua. ²⁶ Bairo cū caátó írāñ, nipetiro camasā tūgoña acuxari, atore bairo írūparā:

—Ago tame, ¿diwatoa ūno tore bairo caroa majūrē marī írāñarī? Marī írāñarē. ¡Camasī ñiñami Dios! —qūñ basapeoyuparā nipetirā.

Jesús llama a Leví

(Mt 9.9-13; Mr 2.13-17)

²⁷ Cabero acoásúpx Jesús tunu. Bairo ácú, Leví cawāmecuxre qūñajoyupx. Mai, Leví pxame Roma gobiernorē camasā yaye dinero impuesto na caírījērē jejjobojari majōcx añupx. Bairi cū capaari aruxarx cū caāno, qūñajoyupx Jesús Levíre. Bairo qūñajori bero, cūtx etaátí, atore bairo qūñupx:

—Jito, yx baracuxa.

²⁸ Bairo cū caírō tūgo, tocārōā jicoquei Leví pxame cū yaye paarique nipetirore cūcōā, Jesús mena baracuxi ácú acoásúpx yua.

²⁹ Nocārō bero Leví cū ya wiirx bose rūmx jūgo qūēnoñupx. Bairo bairi ti rūmxrē cū ya wiirx capāārā camasā añuparā cū capiijoatana. Na mena macāāna jīcāārā Leví ūna, gobiernorē camasā yaye dinerore ca-jejjobojari majā añuparā. Na ūna Jesujāā mena ūga baracuxsuparā. ³⁰ Bairo na caugabapacuxore írāñ yua, fariseo majā pxame na í tutiyuparā Jesús cū cabuerārē. Na yarā, Moisés cū caroticūrīqūērē cajūgobueri majā mena atore bairo na í tutiyuparā:

—¿Nopērī dinero jejori majā mena, bairi aperā roro caāna mena mējāā etiuga baracuxiyati? Roro mējāā átuya —na í tutiyuparā fariseojāā Jesús cū cabuerārē.

³¹ Bairo na catutiro tūgo, bairo na írūpū Jesús:

—Ūcotiri majōcxre bairo yx āniña ati wiire. Ūcotiri majōcx apériyami cacatirā na caāni wiirpxre. Cariarā na caāni wiiri jetore etanucūñami, na ūcoti etax. Bairi ānoa mena yx āniña. Na carorije riayere bairo caānierē netōōñ ácx yx atíarx. ³² Torecxna, yx arú ati yeparpxre. “Caroarā marī āniña,” caītorārē na yx macāētīñā. Aperā, “Carorije wapa marī buicuxiya,” caītūgoña yapapuarā roquere na macāñacú yx arú, na yeri wasoáto, í —na í quetibuxyupx Jesús fariseojāārē.

La cuestión del ayuno

(Mt 9.14-17; Mr 2.18-22)

³³ Cabero Jesure qūñ jēniñañuparā tunu to macāāna camasā:

—Ūgarique betiri Dios jetore cū jēninucūñama Juan cū cabuerā. Fariseo majā na cabuerā tore bairo átuyama na cūā. Mx cabuerā pxame apériyama. ¿Nopērā na ūgarique betietinucūñati? —qūñ jēniñañuparā to macāāna Jesure.

³⁴ Bairo na cañjēniñarō tūgo, atore bairo na írūpū Jesús:

—Caroaro yx caátiere mējāā tūgomasīētīñā. Caŷmxa cawāmojiyapuxre bairo yx āniña. Cū yarārē bairo ñiñama yx cabuerā. Caŷmxa cū cawāmojiyari rūmxrē cū yarā nipetirā ūgayama paio, cū mena ūseanirī āna. Ti rūmxrē auatāmūoetiyama. Caŷmxa cū cawāmojiyaro bero roquere, cū yarā caborā ūgarique betiri Diore cū tūgoñajēni ñubuebujiorāma tunu. Narē bairo jāā āniña. Bairi yx mena āna, yx cabuerā auatāmūoetigarāma. Yx camano roquere auatāmūobujiorāma —na í quetibuxyupx Jesús fariseo majārē.

³⁶ Í yaparo, “Yx yaye cawāma quetire cabux macāājē mena tūgouxā masīā maniña,” ígx, atore bairi wāme na írōñā quetibuxñemoñupx Jesús tunu:

—Cabuxcuro jutirore cawori opere seretuetiyama camasā camasīrā jutiro cawāma asero carūgaeti asero mena. Bairo na caápata, ñuetigaro. Cose, ti aserore bopo na caáto, rūgagaro. Rūgari tūgāwonemogaro pajjāñurō cawāma asero pxame cabuxcuro jutirore.

³⁷ Tunu bairoa ūse oco cawāma qūñoyaparoriquere pjojāētīnucūñama camasā cabuxcux poa waibuxcux asero poarpxre. Bairo na caápata, ti poa wocoagaro, tie oco

capām̄rōī. Ti poa macāājē yasigarō. ³⁸ Bairi ʰse ocore cawāma qūēnoyaparoriquere piojānucūñama camasā cawāma poa mena. ³⁹ Tunu bairoa ʰse oco cabʰcʰre caetiatana ni ūcū jīcāū cawāmarē boecūmi. Cū pʰame, “ʰse oco cabʰcʰu jeto yʰ űña,” ĩ tūgoñāñami —na ĩ quetibʰjyupʰ Jesús fariseo majārē.

Los discípulos arrancan espigas en el día de reposo (Mt 12.1-8; Mr 2.23-28)

6 Cabero judío majā na cayerijārī r̄mʰ caño Jesu-jāā netōásuparā weseripʰ. Bairo netōáná, Jesús cū cabuerā pʰame queyari trigo apeacarē cacatirijerea peenerī bure ʰgajūgoyuparā. Bairo na caáto, fariseo majā pʰame na ĩñañuparā. ² Bairo na caáto ĩña yua, atore bairo na ĩ tutiyuparā:

—¿Nopēĩrā ati r̄mʰ ūnorē paariquere bairo mʰjāā átiyati? Ati r̄mʰ ūnorē caápericōāpee niña mʰjāā caátie ūnierē —na ĩ tutiyuparā fariseo majā Jesús cū cabuerārē.

³ Bairo na caítutiro tūgo, atore bairo na ĩñupū Jesús: —David ānacū queyamiácú, ¿cū caátajere na caquetibʰjʰcūrīqūērē mʰjāā ĩñaetinucūñati Dios ya tutipʰ? Mʰjāā ĩñanucūrā. ⁴ Bairo baiyuparo: David pʰame jāāetayupʰ Dios ya wiire cū ūmʰa mena. ʰgariquere macāārā jāāetayuparā. Bairi pan āñuparō, caroa Dios yaye majū na caícūrīqūē jeto. Tie pāārē sacerdote majā jetore na ʰgarotiyupʰ Moisés ānacū. Bairo sacerdote majā jeto na caʰgarije caānimiatacūārē, tie pāārē ʰgari bero, cū ūmʰarē na batonuñupū David —na ĩñupū Jesús.

⁵ Tunu na ĩnemōñupū Jesús fariseo majārē:

—Yʰ, Camasā Jūgocʰ ānirī yʰ átirotimasīña yerijārīcā r̄mʰ cūārē camasā caroare na caátianipeere —na ĩ quetibʰjyupʰ Jesús fariseo majārē.

El hombre de la mano tullida (Mt 12.9-14; Mr 3.1-6)

⁶ Ape r̄mʰ caño tunu judío majā na cayerijārī r̄mʰ caetaro ĩña, jāāetayupʰ Jesús űbuerica wiipʰ. Bairo jāāeta, na buejūgoyupʰ. Topʰ āñupū jīcāū cariape nʰgōā caricábʰricʰ. ⁷ Mai, Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē cajūgobueri majā, bairi fariseo majā mena Jesús cū caátigarijere caroaro qūĩña ʰsayuparā, na quetiuparārē bʰsʰjāgarā. “¿Yerijārīcā r̄mʰrēā cū catioñāti caricábʰre?” ĩ tūgoñāñuparā. ⁸ Jesús masījāñuñupū na catūgoñārījērē. Bairo masīmicūā, atore bairo qūĩñupū caricábʰre:

—Tiaya. Ato yʰ tʰpʰ asá.

Bairo cū caĩrō tūgo, wāmʰncā, cū tʰpʰ etanucā etayupʰ. ⁹ Bairo cū caetaro ĩña, atore bairo na ĩ jēniñāñupū Jesús fariseojāārē:

—¿Nerē marī ānaati ati r̄mʰrē ūnorē, camasā na cayerijārī r̄mʰrē? ¿Cañurījērē marī ānaati, o carorije pʰamerē marī ānaati? Cañurījērē marī átigarā. Bopacooro cabairārē marī canetōrōrē boyami Dios —na ĩñupū Jesús fariseo majārē.

¹⁰ Bairo na ĩ yaparo, nipetirārē na ĩña, atore bairo qūĩñupū Jesús caricábʰricʰre:

—Mʰ ricáre űpoya.

Bairo cū caĩrō, caricábʰricʰ pʰame cū caĩrōrē bairo ásupʰ. Tocārōā cū ricá űcuasuparo yua. ¹¹ Bairo cū caáto ĩñarā, fariseo majā pʰame asia netōcoasuparā Jesús mena. Bairo asia netōcōāti, atore bairo āmeo ĩ jēniñāñuparā na majū: “¿Dope bairo marī ānaati, Jesure cū pajīāgarā?” Cū tejāñuñuparā fariseo majā Jesure.

Jesús escoge a los doce apóstoles (Mt 10.1-4; Mr 3.13-19)

¹² Ti r̄mʰrēĩrā Diore jēnigʰ, ūtāū buipʰ acoásupʰ Jesús. Topʰ eta, ti űmirē Diore qūĩ jēniñubue busucoásupʰ. ¹³ Bairo baibusueta, na piyupʰ Jesús cū cabueparārē. Bairo na caetaro ĩña, na beseyupʰ pʰga wāmo peti rʰpore pʰga pēnirō cānacāū majū. Bese yaparo yua, “Mʰjāā yʰ caquetibʰjʰrotijoparā mʰjāā ānigarā,” na ĩñupū. ¹⁴ Bairi pʰga wāmo peti rʰpore pʰga pēnirō cānacāū majū āñuparā Jesús cū caquetibʰjʰrotijoparā. Cajūgoye āñupū Simón. Simorēā qūĩñupū tunu “Pedro”. Tunu cabero āñupū Pedro bai, Andrés cawāmecʰcʰ. Tunu cabero āñuparā Santiago, Juan, Felipe, Bartolomé, ¹⁵ Mateo, Tomás, apei Santiago. Cū, Santiago, Alfeo macū āñupū. Tunu cabero āñupū apei Simón. Cū pʰame celotes na caĩrā mena macāācū āñupū. ¹⁶ Tunu cabero āñupū Judas, Santiago macū pʰame. Tunu cabero āñupū Judas Iscariote. Cū pʰame āñupū Jesure cañerotipʰ. Tocārōā niñama Jesús cū caquetibʰjʰrotijoparā, cū cabesericarā yua.

Jesús enseña a mucha gente (Mt 4.23-25)

¹⁷ Bairo Jesús na bese yaparo, buro bui caāniatacʰ ti burore cū cabuerā mena ruietayupʰ yua. Bairo cū caruiro, capāārā camasā qūĩñacoteyuparā. Na, camasā nipetiropʰ caatiatana āñuparā. Torena, Judea yepa macāāna, Jerusalén macā macāāna, capairiyatʰ macā macāāna, Tiro, Sidón na caĩrī macā macāāna cūā nipe-tiro āñuparā. Jesús yaye quetire tūgogarā baiyuparā. Tunu bairoa, marī riayere cū netōōáto, ĩrā baiyuparā. ¹⁸ Bairo bairi Jesús pʰame wātī yeri pūna jūgori popiye cabairārē na netōōñupū. ¹⁹ Bairo to macāāna caria-ayecʰnarē na catioyupʰ Jesús cū camasīrījē mena. Bairi nipetiro camasā cū pāñagayuparā, marī cūārē cū catioáto, ĩrā.

La felicidad y la infelicidad (Mt 5.1-12)

²⁰ Cabero Jesús cū cabuerārē na ĩñamai, atore bairo na ĩñupū:

“ʰseanirī āña mʰjāā yʰ cabuerā. Capee apeye ūnierē cacūgoenarē bairo caāna nimirācūā, āmerē Dios cū carotimasīrīpʰ macāāna mʰjāā āniña.

²¹ “Tunu bairoa ʰpanʰcāmirācūā, cabero mʰjāā ʰgayapigarā. Bairi ʰseanirī āña.

“Tunu bairoa āmerē otimirācūā, cabero ʰseanirī mʰjāā boyetigarā. Bairi ʰseani āña.

²² “Mujãã, yu yarã majũ mujãã ãniña. Yu yaye quetire catũgoũsarã mujãã ãniña. Bairo catũgoũsarã mujãã caãnoi, camasã aperã mujããrẽ tejãñuñama. ‘Jãã mena ãmerĩcõãña,’ mujããrẽ ãñama. ‘Moena mujãã ãniña,’ mujããrẽ ãñama. Tunu yu, Camasã Jũgocũre, yu mujãã catũgoũsaroi, mujããrẽ bũsupaiyama. Tore bairo jeto ásupa na ñicũjãã profeta majã ãnana cũãrẽ tirũmũpũre. Mujããrẽ tore bairo na caáto ãñarã, mujãã hũseanijãñugarã. Dios mujããrẽ caroare cũ cajopee paijãñurõ nigaro. Jõbuiũpũ mujãã caetaro, paio nigaro mujããrẽ caroa cũ cajopee. Bairo tiere tũgoñarĩ hũseaniĩrĩquẽ mena bairoa ãnicõã ninucũña,” na ã quetibũjũyũpũ Jesús cũ cabuerãrẽ.

²⁴ Ī yaparo, aperã cũ yaye quetire cariape catũgogae-narẽ atore bairo na ãñupũ: “Mujãã capee apeyere cacũgorã roque caroaro mujãã ãmerĩgarã. Ati yepapũre caroaro ãnimirãcũã, cabero popiye mujãã netõgarã. ¡Bopacooro mujãã tãmũogarã!

²⁵ “Tunu bairoa mujãã, ‘Ñe ãnie yu rũsaetiya,’ caĩrã, ¡bopacooro mujãã tãmũogarã mujãã cũã! ãmerẽ boyetimirãcũã, cabero mujãã cũgoeti-garã.

“Tunu mujãã, roro caĩboyetirã, ¡bopacooro mujãã tãmũogarã mujãã cũã! ãmerẽ boyetimirãcũã, cabero roro majũ otiri mujãã yapapuagarã.

²⁶ “Tunu bairoa mujãã, ati yepa macããna nipetirã na caĩroaricarã ãnimirãcũã, ¡bopacooro mujãã tãmũogarã mujãã cũã! Tirũmũpũre caãnijũgoyaricarã cũã bairo átiyayupa profeta majã caĩtori majã ãnana,“ na ã quetibũjũyũpũ Jesús cũtũ catũgorã etarãrẽ.

El amor a los enemigos

(Mt 5.38-48; 7.12)

²⁷ Bairo ĩ quetibũjũ yaparo, na ãñupũ tunu: “Bairãpũa mujãã, yu yaye quetire catũgoũsarã pũame atore bairo mujãã caátore yu boya: Mujãã pesuare na mairotiya. Rorije na ãmeo ápericõãña. Caroa roquere na ása. ²⁸ Roro mujããrẽ caĩrãrẽ, ‘Caroare cũ joáto Dios mujããrẽ,’ na ãña. Tunu bairoa mujããrẽ popiye mujãã baio joroque caãnarẽ na jẽnibojaya Diorũre. ²⁹ Tunu ni ĩcãũ ãcũ mujãã wasopanaãrẽ cũ capaata, ape pũgõã cũãrẽ cũ ãñotaeticõãña. Tunu bairoa apei mujãã pesu pũame mujãã jutiro cabui macããtõrẽ cũ caẽmaata, mujãã camisa cũãrẽ maieticõãña. ³⁰ Tunu apei cũ cajẽniata, cũ cabopacarijere cũ nuniña. Tunu bairoa mujãã cacũgorijere caẽmaũ cũãrẽ, ‘Jãã tunuoña,’ qũĩtĩcõãña. ³¹ Aperã mujããrẽ caroaro na canũcũbũgoro mujãã boya. Torea bairo na cũãrẽ mujãã canũcũbũgoro ñuña.

³² “Mujããrẽ camairã jetore mujãã caãmeo maiata, ¿ñe ãnie caroare mujãã ãmeo átiyati? Tore bairo átinucũñama Dios yaye quetire catũgoũsaena cũã. Narẽ camairã jetore na mainucũñama. Torena, mujãã Dios yarã ãnirĩ, mujããrẽ cateerã cũãrẽ na mairotiya. ³³ Tunu bairoa mujããrẽ caroaro caãna jetore caroaro mujãã caápata, ¿ñe ãnie caroare mujãã átiyati? Tore bairo átinucũñama Dios yaye quetire catũgoũsaena cũã. Narẽ caroaro caãna jetore caroaro na átinucũñama. Bairo mujãã, Dios yarã ãnirĩ mujããrẽ carorije caãna cũãrẽ

caroaro na átirotiya. ³⁴ Tunu bairoa mujããrẽ catunuomasĩrã jetore mujãã cawasoata, ¿ñe ãnie caroare mujãã átiyati? Tore bairo átinucũñama Dios yaye quetire catũgoũsaena cũã. Narẽ nipetirã na cawasorijere catunuomasĩrã jetore na wasonucũñama. Bairo mujãã, Dios yarã ãnirĩ mujããrẽ catunuomasĩena cũãrẽ na rotijoya. ³⁵ Bairo yu yarã, mujãã pesuare na maiña. Caroaro na átirotiya. Na wasoya mujãã cacũgorijere. ‘Marĩ tunuomasĩenama,’ ĩ tũgoñaeiticõãña. Bairo mujãã caápata, mujãã cawapatapee paio nigaro. Caroaro mujãã caátie wapa jũgori paio nigaro. Dios pũame nipetirãrẽ caĩñamai ñiñami. ‘Yu mena mũ ñujãñuña,’ caĩena, bairo rorije caãna cũãrẽ na ãñamaiñami Dios. Bairo cũ pũnaa, nipetirã netõrõ carotimasĩ pũnaa majũ mujãã ãnigarã, bairo mujãã caápata. ³⁶ Marĩ Pacũ Dios camasãrẽ cũ caĩñamairõrẽã bairo mujãã cũã mujãã yarãrẽ na ãñamaiña,” na ã quetibũjũyũpũ Jesús cũtũ catũgorã etarãrẽ.

No juzguen a otros

(Mt 7.1-5)

³⁷ Bairo ĩ quetibũjũ yaparo, na ãñupũ tunu: “Aperã noo na caátianierẽ roro bũsupaeticõãña, mujããrẽ bairo Dios cũã mujãã caátie, ‘Roro átiyama,’ cũ caĩtĩparore bairo ĩrã. Tunu bairoa camasãrẽ, ‘Carorã mujãã ãniña,’ na ĩtĩcõãña, mujããrẽ bairo Dios cũã, ‘Carorã mujãã ãniña,’ mujããrẽ cũ caĩtĩparore bairo ĩrã. Caroaro ása. Aperã roro mujããrẽ na caátie masiritiya. Bairo mujãã caápata, Dios cũã roro mujãã caátie masiriyobojagũmi. Mujããrẽ netõdõgũmi yua. ³⁸ Tunu aperã na cabopacarijere na joya. Bairo mujãã caápata, caroare mujãã jogũmi Dios cũã. Petoaca cabopacarãrẽ mujãã cajoata, petoaca mujãã jũátigũmi. Netõjãñurõ mujãã cajoata, netõjãñurõ mujãã jũátigũmi. Aperãrẽ mujãã cajuátato cãrõ mujãã jũátigũmi Dios,” na ã quetibũjũyũpũ Jesús.

³⁹ ĩ quetibũjũ yaparo, ape wãme na ĩ cõñañupũ tunu: “Ni ĩcãũ ãcũ cacaapee mácũ pũame, ape cũ bapare cacaapee mácũrẽ, ‘Mũ yu jũgogũ,’ cũ caĩata, ñuetõ. Na, pũgarãrũa operũ rocajãcõãbujiorãma. ⁴⁰ Tunu bairoa ni ĩcãũ ãcũ bueri majõcũ, cũrẽ cabuei netõrõ masĩtĩñami. Bairo masĩpeyoetimicũã, cabero roquere masĩpeyũpũ, cũrẽã bairo masĩgũmi,” na ãñupũ Jesús.

⁴¹ “Tunu bairoa ĩcãũ caũmũ cũ baire, ‘Mũ caapeapũ pũrõãcã jãñaña. Yu nerocapa,’ qũĩñupũ. Bairo qũĩmicũã, cũ pũame tutu majũ cũgocõãñami cũ caapeapũ. Tore bairo baiyami ĩcãũ ãcũ paio roro caátacũ cũ cũã petoaca roro caátacũre, ‘Roro mũ baiya,’ cũ cũ caĩbũsupaiata. ¡Caĩtopairã mujãã ãniña! Torena, mujãã pũame roque rejũgoya mujãã carorijere. Bairo átiri bero roque, mujãã quetibũjũ masĩgarã aperãrẽ rorije na caátie,” na ã quetibũjũyũpũ Jesús.

El árbol se conoce por su fruto

(Mt 7.17-20; 12.34-35)

⁴³ ĩ quetibũjũ yaparo, na ãñupũ tunu: “Yucũ, caroũ pũame carorijere rícasũperiya. Tunu bairoa apei yucũ caroricũ caroare rícasũperiya. ⁴⁴ Tocãnacã yucũ carĩ-

casētiire ugarā, tiire marī masīña. Tunu marī caugarije, higuera na caīrījērē marī jeetiya pota yucur. Tunu bairoa use cūārē marī jeetiya pota wor. ⁴⁵ Torea bairo camasā caroarā na yeripur caroaro tūgoñañama. Bairi caroaro būsuyama. Aperā carorā na yeripur roro tūgoñañama. Bairi roro būsuyama. Marī yeri marī catūgoñamasīrījērur caānoi, marī būsuncūña,” na ī quetibujuyur Jesús.

Las dos bases

(Mt 7.24-27)

⁴⁶ Ī quetibujur yaparo, na ĩnemoñurpū tunu: “Mujāā yu yaye quetire átigaetimirācūā, ĩnopērā, ‘Jāā Quetiurur,’ yure mujāā ĩñati? ⁴⁷ Amerē ape wāme ĩcōñarī mujāārē yu quetibujur camasī cū cabairijere. Ni ũcū yur caeta, yu yaye quetire tūgori, cabero yu caīrōrē bairo caácū atore bairo niñami: ⁴⁸ Tutuari wiire caqūēnoñrē bairo camasī niñami. Cū pñame pupea yeseari cū wii botare ũtā buire nūcōñurpū. Bairi cabero ria putaro, oco pñame ti wiipur etayuparo. Bairo ti wiire bñtioro to cajabemiatacūārē, ti wii pñame toa nicōñurparō, usuro cū caqūēnorīcā wii ānirī. ⁴⁹ Tunu bairoa apeī cūā yu yaye quetire tūgogaetiri, yu caīrōrē bairo caāpei atore bairo niñami: Tutuaeti wiire caqūēnoñrē bairo caācū niñami. Cū pñame ũtā bui mee cū wii botare nūcōñurpū. Paputirorur cū wiire qūēnoñurpū. Bairi cabero ria putaro, oco pñame ti wiipur etayuparo. Bairo eta, ti wiire bñtioro to cajaberoi yua, ti wii pñame pecoasuparo. Usueto cū caqūēnorīcā wii ānirī ñee mano ñapeticoasuparo,” na ī quetibujuyur Jesús.

Jesús sana al criado de un oficial romano

(Mt 8.5-13)

7 Bairo camasārē na ī quetibujur yaparo yua, acoásúrur Jesús Capernaum na caīrī macāp. ² Mai, ti yeparur āñurpū ĩcāñ, romano soldaua quetiurur capitán. Cū pñame caraabojari majōcure cūgoyur, cū camai majūrē. Ti watoare riajāñurpū cū caraabojari majōcure pñame. Riácúrur baiyur. ³ Bairo bñtioro majū cū cariaroi yua, tūgoyur quetiurur capitán ti yepare Jesús cū caetarijere. Bairo tiere tūgo yua, ĩcāārē judío majā cabutoa camasīrārē na piiroti joyurur Jesure. “Tāmurī yu yure cū catiōu apáro,” na ī piiroti joyurur. ⁴ Bairi yua, Jesurur etarā, tutuaro mena qūñurparā:
—Quetiurur capitán, jāārē cajōu caroú niñami. Marīrē, judío majārē marī nūcūbūgoyami. Jāā cañubueri wiire qūēnorotibojawī. Bairi mē cajúato boya. Jito tāmurī jāā mena —qūñurparā cabutoa camasīrā Jesure.
⁶ Bairo na caīrō tūgo, “Jañ,” ĩ, na mena ásúrur Jesús. Bairo quetiurur capitán ya wiipur na caetaparo jūgoye, aperā cū mena macāñarē na joyurur tunu Jesús tūrur quetiurur capitán pñame. Atore bairo na ī rotijoyurur Jesure: “Mē, caānimajūñ mē āniña. Yu pñame roque mūrē bairo yu baietiya. Bairi yu ya wiire mē cajāārō ñuetō. ⁷ Bairi yu majū mē yu macāñ apériarur. Bairi torña ācū, cū catiāto, ĩ joya. Bairo mē caīrō, catiōagur-

mi yu yu. ⁸ Yu netōjāñurō carotirā na carotiricur yu āniña. Tunu bairoa yu cūā quetiurur ānirī yu ũmuarē na yu rotimasīnucūña. Bairi ‘Tiaya,’ yu caīrō, jicoquei atīnucūñama. Tunu ‘Ánaja,’ yu caīrō, jicoquei ānucūñama. Tunu ‘Bairo ása,’ yu paabojari majārē yu caīrō, jicoquei yu caīrōrē bairo atīnucūñama,” na ī rotijoyurur quetiurur capitán Jesure.

⁹ Bairo na caīrījērē tūgo, Jesús pñame tūgoacñacoasurur. Bairi cūrē caūsarārē na āmejore ĩña, atore bairo na ĩñurpū:

—Mujāārē cariape ñiña: Ato Israel yepa macāāna ĩcāñ ũcū cūrē bairo yu mena catūgoñatutuañre yu bócaetañeñiña. Cū pñame tūgoña tutuajāññami Dios cū carotimasīrījērē —na ĩñurpū Jesús cū bero caūsarārē.

¹⁰ Bairo cabero quetiurur capitán cū cajoatana wiipure tunueta āna, paabojari majōcure cacatipure cū etayuparā yua.

Jesús resucita al hijo de una viuda

¹¹ Jesús pñame atie bero ásúrur tunu Naín cawāmecuti macāp. Cū mena bapacūtiásúrur cū cabuerā. Aperā capāārā camasā cūā na bero usayurparā. ¹² Bairo ti macātur na caetaripur Jesús pñame ĩñajoyurur capāārā camasā ti macā, cawitiánarē. Na pñame cabaiyasiatacure cū yaráná, cū neásúrur. Cabaiyasiatacure pñame ĩcāñ āñurpū cawapearico macū. ¹³ Bairo Jesús cawapearicore ĩñañ, cō ĩñamaiñurpū. Bairi atore bairo cō ĩñurpū:

—Yu yao, otieticōñiña.

¹⁴ Bairo ĩ yaparo, ti masā potire etanucā, pñañurpū. Bairo cū caāto, ti potire caneatana pñame tuanucāñurparā. Bairo na cabairo, cariacoatacure qūñurpū Jesús:

—Cawāmañ, tūgoya yu caīrījē. Mūrē ñiña: ĩWāmñucāñ! —qūñurpū Jesús cariacoatacure.

¹⁵ Bairo cū caīrō, cariacoamiatacure pñame jicoquei cati wāmñunumñurpū yua. Baicōā, būsujūgoyurur. Bairo cū cabairo ĩña, Jesús pñame cū joyurur cū pacorur. ¹⁶ Bairo Jesús cū caātijēñorījērē ĩñarā, nipetiro camasā bñtioro uwiyparā. Tunu Diore qūñ basapeoyurparā:

—Profeta caroú cañur majū marītur etayami.

Tunu atore bairo ĩ basapeoyurparā:

—Dios cū yarārē ĩñatinemogur marītur etayami —ĩ basapeoyurparā Jesús cū caāto caññaatana.

¹⁷ Bairo ti yepa, Judea yepa macāāna, bairi ti yepa tñni macāāna cūā nipetirā Jesús cū caātiatajere tūgopeticoasuparā.

Los enviados de Juan el Bautista

(Mt 11.2-19)

¹⁸ Juan cūā, presorur na cacūrocaricur tūgoyurur tie quetire. Cū cabuerā pñame cū quetibujuyurparā. Bairi na mena macāñarē na piijoyurur. ¹⁹ “Jesure na jēñarā apáro,” ĩ, na piijoyurur. “¿Cariapea Mesías Dios cū cajōu majū mē āniñati? ¿Cū mee mē caāmata, apeī pñamerē jāā coterāati?” qūñ jēñarājá,” na ĩñurpū Juan cū cabuerā pñagarārē. ²⁰ Bairi cū cabuerā cū

caĩrõrẽ bairo ásuparã Jesús t̃p̃p̃. Bairo c̃ũ t̃p̃p̃ eta yua, atore bairo q̃ũĩñuparã Jesure:

—Juan, camasãrẽ cabautizamirĩc̃ũ p̃ame jãã joami. M̃rẽ jãã j̃eniñarotiami: “¿Cariapea, Mesías, Dios c̃ũ ca-jõp̃ majũ m̃ũ ãniñati? C̃ũ mee m̃ũ caãmata, ¿apei p̃amerẽ jãã coterãati?” —q̃ũĩ j̃eniñañuparã Juan c̃ũ ca-joatana Jesure.

²¹ Mai, na caj̃eniñaparo j̃ũgoyeaca, Jesús p̃ame capããrã camasãrẽ na catiopỹp̃. Cariayec̃unarẽ, bairi popiye cabairã c̃ũãrẽ, bairi wãtĩ yeri p̃ũna cac̃ũgorã c̃ũãrẽ, nipetirãrẽ na catiopỹp̃. Tunu bairoa cacaapee t̃ĩnamasĩẽna c̃ũãrẽ na catiopỹp̃ Jesús. ²² Bairi Juan c̃ũ cabuerã na caj̃eniñarõ, atore bairo na t̃ĩñup̃ũ:

—T̃ĩñañijate m̃ujãã majũ ỹ caátiatajere. Tere Juarẽ c̃ũ quetib̃uj̃urãjã. Ỹ camasĩr̃ijẽ j̃ũgori caĩñamasĩẽtãna merẽ t̃ĩnamasĩẽna. Tunu caãmasĩẽtãna c̃ũã merẽ ámasĩẽna. Carup̃p̃ boaatana c̃ũã merẽ caticoayama. Catũgoetana c̃ũã merẽ t̃ũgomasĩẽna. Tunu cabaiyasiatana c̃ũã merẽ caticoayama. Tunu cabopacarã c̃ũã caroa queti t̃ũgoyama Dios narẽ c̃ũ canetõr̃ij̃erẽ. Tere c̃ũ quetib̃uj̃urãjã. ²³ Tunu bairoa m̃ujããrẽ t̃ĩña: ¡H̃seanir̃i t̃ĩña camasã ỹ mena catũgoñatutuajãnaena p̃ame! —na t̃ joyup̃ Jesús, Juan c̃ũ cabuerãrẽ.

²⁴ Bairo Juan c̃ũ cajoatãna na caátõ t̃ĩña, to macããna capããrã camasãrẽ na quetib̃uj̃p̃ j̃ũgoyup̃ Jesús, Juan c̃ũ cabairiquere. Atoze bairo na t̃ĩñup̃ũ: “¿Nop̃ẽrã desierto cayuc̃umanop̃ m̃ujãã ásupari? ¿J̃icãũ yeruaca, wĩnoi cayuguiric̃ucarẽ t̃ĩngarã, top̃p̃ m̃ujãã ásupari? ²⁵ ¿O caũm̃p̃, caroa jutii cajãñaũrẽ q̃ũĩñagarã, top̃p̃ m̃ujãã ásupari? M̃ujãã baiesupa. Camasã caroa jutii cajãñarã p̃ame caroa wiirip̃, quetiuparã ya wiirip̃ ãniñama. Desierto cayuc̃umanop̃ etaetiyama na ãna. ²⁶ ¿O profetare q̃ũĩñagarã, top̃p̃ m̃ujãã ásupari? Bairoa m̃ujãã baiyupa. Cariape m̃ujããrẽ t̃ĩña: M̃ujãã p̃ame, ‘Profeta ãc̃ũmi Juan,’ m̃ujãã caĩt̃ũgoñamiatac̃ũãrẽ, Juan profeta netõõjãñurõ caãnimajũũ niñami. ²⁷ C̃ũã niñami Dios yaye quetib̃uj̃erica tutip̃ na cawoatuj̃ũgoyec̃-tac̃ũ majũ. Atoze bairo ti tutip̃ t̃ quetib̃uj̃yayupi Dios c̃ũ mac̃ũrẽ, Juan c̃ũ cabaipeere:

‘M̃ũ, ỹ cajop̃p̃, ti yepar̃p̃ m̃ũ cabuiaparo j̃ũgoye, apeire c̃ũ ỹ q̃ũẽnoroti joj̃ũgogũ.

Camasã m̃ũ yaye quetire na t̃ũgoũsaátõ t̃, apeire ỹ q̃ũẽnoroti joj̃ũgogũ,’

t̃ quetib̃uj̃yayupi Dios Juan c̃ũ cabaipeere.

²⁸ Cariape m̃ujããrẽ t̃ĩña: Ni j̃icãũ ãc̃ũ ati yepar̃p̃ cabuiaric̃ũ Juan netõrõ caquetib̃uj̃netõõmasĩ maami. Bair̃p̃, Dios c̃ũ carotimasĩr̃ip̃ macããc̃ũ p̃ame nipe-tirã netõrõ cab̃ũgoro macããc̃ũ ãnemic̃ũã, ape r̃ũm̃p̃p̃ roquere Juan netõrõ masĩcõãg̃ũmi.

²⁹ “Bairo c̃ũ caĩrõ t̃ũgo, nipetiro camasã Juan c̃ũ cabautizaricãrã p̃ame Diore q̃ũĩroayuparã. Gobiernorẽ camasã yaye dinerore caj̃ejobojari majã c̃ũã q̃ũĩroayuparã. ‘Torec̃ũ, marĩ Pac̃ũ Dios caroaro cariape átinuc̃ũñami,’ q̃ũĩ t̃ũgoña masĩñuparã Dios c̃ũ caátiere.

³⁰ Aperã fariseo majã, bairi Moisés ãnac̃ũ c̃ũ carotic̃ũr̃iq̃ũẽrẽ caj̃ũgobueri majã p̃ame roque Juan c̃ũ cabautizarijere boesuparã. Bairo buena, Dios narẽ

c̃ũ caj̃ũatigamir̃ij̃erẽ b̃etioro t̃ĩñateyuparã,” na t̃ quetib̃uj̃yup̃ Jesús.

³¹ C̃ũ p̃ame masĩcõãñup̃ na catũgoñar̃ij̃erẽ. Bairi atore bairo na t̃ĩñup̃ũ: “¿Dope bairo m̃ujãã, ati ỹtea macããna m̃ujãã ãnarẽ t̃ic̃ũti? ¿Noa ãnarẽ bairo m̃ujãã ãnic̃ũti? ³² Cawĩmarãrẽ bairo m̃ujãã ãniña. Cawĩmarã p̃ame camasã na caneñaporip̃p̃ ãno plazap̃p̃ eperã, awajari atore bairo t̃ joyama na baparãrẽ: ‘Jãã catõrõã putiro m̃ujãã basaetiap̃. Tunu bairoa jãã caotiro c̃ũãrẽ, jãã m̃ujãã otinemoetiap̃,’ t̃ joyama cawĩmarã na baparãrẽ. Narẽ bairo m̃ujãã ãniña cayugaena majũ. ³³ T̃ũgopeoya mai. Ỹ j̃ũgoye etayupi Juan, camasãrẽ na bautizap̃p̃ eta. C̃ũ p̃ame pan ẽgaesup̃p̃. Tunu ẽse oco c̃ũãrẽ etietinuc̃ũñup̃ũ. Bairo c̃ũ cabairijere t̃ĩnarã, m̃ujãã p̃ame, ‘Wãtĩ yeri p̃ũna cac̃ũgoũ ãc̃ũmi. C̃ũ marĩ t̃ũgoetiroa,’ m̃ujãã t̃ĩñupã Juarẽ. ³⁴ Bairi Juan bero ỹ, Camasã J̃ũgoc̃ũ, ỹ etaw̃p̃. Ỹ p̃ame camasã mena ỹ ẽganuc̃ũñã. Na mena ỹ etinuc̃ũñã. Bairo ỹ cabairijere t̃ĩnarã, m̃ujãã p̃ame, ‘H̃gapacajãñuñami. H̃se oco c̃ũãrẽ etipacajãñuñami. Carorã mena bapac̃ũtiyami. Tunu bairoa Roma macããc̃ũ gobiernorẽ camasã yaye dinerore caj̃ejobojari majã mena bapac̃ũtiyami. Bairi carõũ ãc̃ũmi. C̃ũ marĩ t̃ũgoetiroa c̃ũ c̃ũãrẽ,’ ỹ m̃ujãã t̃inuc̃ũñã. ³⁵ Bair̃p̃, Dios p̃ame c̃ũ camasĩr̃ij̃erẽ camasãrẽ na áti t̃ĩñoñami c̃ũ mena catũgoñatutuarã caroaro na caátie j̃ũgori,” na t̃ĩñup̃ũ Jesús.

Jesús en casa de Simón el fariseo

³⁶ Cabero fariseo majã mena macããc̃ũ j̃icãũ, Simón cawãmec̃ũc̃ũ Jesure q̃ũĩñup̃ũ: “Jito, marĩ ẽgaátõ ỹ ya wiir̃p̃.” Jesús p̃ame c̃ũ caĩrõ t̃ũgo, “Jap̃,” t̃, c̃ũ ya wiir̃p̃ ásup̃p̃. Top̃p̃ eta, ti wiire jãã, c̃ũ mesap̃p̃ etanumuñup̃ũ. ³⁷ Mai, ti macãp̃p̃ ãñupõ carõmio roro caáco. Cõ p̃ame t̃ũgoyupo Jesús fariseo ya wiir̃p̃ c̃ũ caũgap̃p̃ etaro. Bairo tere t̃ũgo, ti wiir̃p̃ ásupõ cõ c̃ũã. Caroar̃p̃p̃ caj̃ũt̃ĩñur̃ij̃erẽ c̃ũgori ti wiir̃p̃ ásupõ. ³⁸ Bairo ti wiire jããeta, Jesús r̃upori t̃p̃p̃ ruiyupo. Bairo rui, otiyupo. Bairo cõ caotiro, cõ yaco oco p̃ame c̃ũ r̃uporip̃p̃ etayuparo. Bairo cabairo t̃ĩña, cõ poa mena cõ caapee ocore pareyupo. Bairo pare yaparo, Jesure c̃ũ ñc̃ũb̃ũgori c̃ũ r̃uporire ãp̃ũñupõ. ãp̃ũ yaparo, caroa caj̃ũt̃ĩñur̃ij̃ẽ, cõ cajeatajere c̃ũ r̃uporire piopeoyupo yua. ³⁹ Bairi fariseo ti wii up̃p̃ p̃ame bairo cõ caátõ t̃ĩña, atore bairo t̃ t̃ũgoñañup̃ũ: “Jesús, cariapea Dios ỹp̃ profeta c̃ũ caãmata, atio carõmio cõ caátianierẽ masĩbuj̃ioũmi. ‘Ỹre capãñaõ, rorije caáco niñamo,’ t̃ masĩbuj̃ioũmi, Jesús profeta c̃ũ caãmata,” t̃ t̃ũgoñañup̃ũ fariseo, ti wii up̃p̃ p̃ame. ⁴⁰ Jesús p̃ame masĩcõãñup̃ũ c̃ũ caĩt̃ũgoñar̃ij̃erẽ. Bairi atore bairo q̃ũĩñup̃ũ:

—Simón, j̃icã wãme m̃ũ ñigaya.

Bairo c̃ũ caĩrõ t̃ũgo, “Jap̃, t̃ĩña,” q̃ũĩñup̃ũ.

⁴¹ Bairi Jesús p̃ame atore bairo q̃ũĩ quetib̃uj̃yup̃p̃ Simorẽ:

—Caũm̃p̃ p̃ũgarã dinerore cawapamorã ãñuparã.

J̃icãũ paj̃ãñurõ, quinientos denario moneda tiiri majũ wapamoñup̃ũ. Apei p̃ame petoaca cincuenta denario moneda tiiri majũ wapamoñup̃ũ. ⁴² Na, p̃ũgarãp̃na tie

dinerore tunuo masiēsuparā. Bairi na cawapamou p̄ame bopacooro na iñarī, “Ñugaro. M̄jāā cawapamorijērē ȳ masiritiḡ,” na iñup̄ yua. Bairi, ħni p̄ame cūrē c̄ mainetōc̄uti? —q̄i jēniñañup̄ Jesús fariseore.

⁴³ Bairo c̄ caijēniñarō t̄go, atore bairo q̄iñup̄ fariseo Jesure:

—Ȳra, paijāñurō cawapamou p̄ame b̄tioro c̄ paijāñuñami —q̄iñup̄.

Bairo c̄ cairō, “Cariape miña,” q̄iñup̄ Jesús p̄ame.

⁴⁴ Ī yaparo, carōmiorē āmejore iña, q̄iñup̄ Simorē:

—¿Atio carōmio cō caātiatajere miñaetiyati? M̄ ȳ wii ȳ caetaro bero, ȳ m̄ oco joetiarȳ, ȳ r̄porire ȳ cacosepeere. Bairo m̄ caāpericōāmiatac̄ārē, atio cō caape oco mena ȳ r̄porire coseamo. Aticōā tunu, cō roa mena ȳ r̄porire pareamo. ⁴⁵ Tunu bairoa m̄ ȳ wii ȳ caetaro, caroaro jēniñ̄ ȳ m̄ ūp̄etiarȳ. Bairo m̄ caāpericōāmiatac̄ārē, atio p̄c̄b̄gorique mena ȳ r̄porire ūp̄ j̄naētīñamo.

⁴⁶ “Tunu ȳ r̄poare h̄se oco aceite mena m̄ peotiarȳ. Bairo m̄ caāpericōāmiatac̄ārē, atio caroa ca-j̄tiñurijērē ȳ piopeoamo ȳ r̄porire. ⁴⁷ Bairi m̄rē iñiña: Atio ȳre cō caātiroarije j̄gori ȳre b̄tioro cō camairōrē āti iñoñamo. Bairi cō carorije wapa pairo to caāniatac̄ārē, tiere ȳ masiriyoya. Bair̄na, apei petoaca c̄ carorije wapare c̄ camasiriyoa, petoaca c̄ camairijē c̄ārē āti iñobujioami c̄rē camasiriyoȳre,” q̄iñup̄ Jesús Simorē.

⁴⁸ Q̄i yaparo yua, atore bairo cō iñup̄ Jesús carōmiorē:

—Ȳ yao, m̄ carorije wapare ȳ masiriyoya.

⁴⁹ Bairo c̄ cairō t̄go, ti wii macāāna, c̄ mena ca-gari majā p̄ame āmeo iñuparā na majū:

—Bairo caī, ħñam̄ ūc̄ c̄ ānic̄uti?

⁵⁰ Bairo Jesús p̄ame na cairijērē masimic̄ā, carōmiorē cō iñemoñup̄:

—Ȳ mena m̄ t̄goñatutuaya. Bairi m̄rē ȳ netōñā. Caroaro h̄seanir̄q̄ē mena ácōja —cō iñup̄ Jesús carōmiorē.

Mujeres que ayudaban a Jesús

8 Cabero Jesús āñesēñup̄ ape macāār̄p̄. Bairi tocānacā macā, capairi macā, o ōcā macāācā c̄ārē eta, to macāānarē na quetib̄juyup̄. Caroa queti, Dios c̄ carotimasir̄p̄ caetare na quetib̄juyup̄. C̄ cabuerā, p̄ga wāmo peti r̄pore p̄ga p̄nirō cānacā apóstolea majā mena quetib̄j̄ñesēñup̄. ² Tunu carōmia, wātī yeri p̄narē cac̄gomiatana c̄ā c̄ mena bapac̄uti ñesēñuparā. Jesús p̄ame wātī yeri p̄narē na acurewiyojobayup̄. Jicāō Jesús mena caácō, María Magdalena wāmec̄supo. Cō p̄ame wātī yeri p̄narē jicā wāmo peti p̄ga p̄nirō majū cac̄gomiataco āñup̄. ³ Apeo, Juana cawāmec̄co āñup̄. Cō p̄ame Cuza, Herodes ya wiire paari majārē carotibojan̄ n̄mo āñup̄, Juana p̄ame. Apeo, Susana cawāmec̄co āñup̄. Capāārā āñuparā bair̄p̄na Jesús mena cañesēñ̄ majā rōmirī. Na cac̄gorije mena Jesujāārē na j̄atinemoñuparā.

La parábola del sembrador

(Mt 13.1-9; Mr 4.1-9)

⁴ Cabero camasā capāārā, na ya macāāp̄ caatiatana Jesut̄re neña etayuparā, q̄iñagarā. Bairo na caneñaetaro iñā yua, na quetib̄j̄j̄goyup̄ Jesús. Oteriquere caoteire icōñarī atore bairo na ĩ quetib̄j̄j̄yup̄: ⁵ “Jicā r̄m̄ ásúp̄ jicā c̄m̄ c̄ we-sep̄, oteriquere otei ác̄. Top̄ eta, c̄ oteriquere wē-bato otej̄goyup̄. Bairo caroaro c̄ caotemiatac̄ārē, oterique jicā rupa ñañuparō maarp̄. Bairo cabairoi, ti wāārē caānetōrā camasā p̄ame oteriquere pea aboyuparā. Tunu bairoa minia ti rupare iñarī, w̄ ruiatī, h̄garecōāñuparā maarp̄ cañaatarupare. ⁶ Cabero c̄ cawēbatoro, ape rupa ūtā yepar̄ ñañuparō. Bairo tie oterique p̄ame p̄tiatimii yua, yoaro mee riacoásup̄, ti yepa caoco mano j̄gori yua. ⁷ Cabero ape rupa pota yuc̄ watoarp̄ ñañuparō. Cabero pota yuc̄ p̄ame b̄tinetōrō, tie oterique caroaro p̄timasiēsup̄. ⁸ Cabero ape rupaa p̄ame caroa yepar̄ ñañuparō. Cabero puti, b̄ticoasuparo. Bairo b̄tiatō yua, tocānacā jatir̄na cien rupa jeto r̄cac̄suparo,” na ĩ quetib̄j̄j̄yup̄ Jesús.

Ī quetib̄j̄j̄ yaparo, atore bairo na iñemoñup̄: “M̄jāā caāmooc̄na m̄jāā āniña. Bairi āmerē yua, m̄jāārē ȳ caquetib̄j̄uatajere t̄goāmewiyoya m̄jāā yerip̄,” na iñup̄, Jesús b̄s̄rique tutuaro mena c̄t̄ caneñaetari majārē.

El porqué de las parábolas

(Mt 13.10-17; Mr 4.10-12)

⁹ Cabero Jesús c̄ cabuerā p̄ame q̄i jēniñañuparā: “¿Dope ĩgaro to iñati caotei queti?” q̄iñuparā. ¹⁰ Bairo na cairō t̄go, atore bairo na ĩ quetib̄j̄j̄yup̄ Jesús: “Dios c̄ carotimasir̄p̄ macāājērē tir̄m̄p̄ macāāna na cat̄goetajere m̄jāā roquere m̄jāā masiōñami. Aperā tiere na camasirōrē boetiyami. Torec̄, ape wāme icōñarī na quetib̄j̄ rotiyami Dios. Na p̄ame cacaapee c̄gorā nimir̄c̄ā, Dios c̄ caātiere iñamas̄ētīñama. Tunu bairoa c̄ yaye quetire t̄gomir̄c̄ā, tiere t̄gomasiētīñama,” na ĩ quetib̄j̄j̄yup̄ Jesús c̄ cabuerārē.

Jesús explica la parábola del sembrador

(Mt 13.18-23; Mr 4.13-20)

¹¹ Bairo ĩ quetib̄j̄j̄ yaparo, atore bairo na iñemoñup̄ Jesús tunu c̄ cabuerārē: “Āmerē yua, m̄jāārē ȳ quetib̄j̄j̄ caroaro icōñarī camasārē ȳ caquetib̄j̄uatajere. Caotei c̄ caoterije Dios yaye quetire bairo niña: ¹² Camasā jicāārā Dios yaye quetire t̄goyama. Bairo t̄gomir̄c̄ā, t̄gomasiētīñama. Dios b̄s̄rique na cat̄goatato beroaca, wātī p̄ame uwaro eta, jecōāñami na camasībujioatajere. Minia na caw̄je h̄garicarore bairo etanecōāñami wātī, na camasībujioatajere, Dios b̄s̄rique cariape na t̄goeticōāto, ĩ. Na canetōrōrē boetiyami wātī. Na p̄ame caotei c̄ caoterique maarp̄ cañar̄cā rupaare bairo

niñama. ¹³ Tunu aperã camasã Dios yaye quetire useanirõ tũgo, jicoquei, 'Jaɲ,' iñama. Bairo bomirãcũã, bairãpɲa na yeripɲ caroaro cũ yɛtɪyama. Capútirije canɲcõmanajêrê bairo niñama. Bairi wãtĩ pɲame, 'Roro ása,' cũ caĩrõ, yoaro mee jãnañama Dios yaye quetire. Dios mena yoaro ãmeriñama. Naa, caotei cũ caoterique ape rupaa ãtã rupaa buipɲ cañarĩcã rupaare bairo niñama. ¹⁴ Tunu aperã camasã Dios yaye quetire, 'Jaɲ,' na caĩrõ bero, apeye ãnie pɲamerê bũtioro tũgoña macãñama. Ati yepa macãñjê wapatarique ãnierê, bairi caroaro na caãnigarije cũãrê tũgoñañama bũtioro. Bairi Dios bɲsɲriquere tũgoña masiriticõãñama. Caroaro caãnarê bairo na caãperoi, carĩca bũtomasĩtĩtĩrê bairo niñama. Bairi naa, caotei cũ caoterique ape rupaa pota watoarɲ cañarĩcã rupaare bairo niñama. ¹⁵ Bairãpɲa, aperã roque Dios yaye quetire useanirõ tũgoyama. Na yeri pũnarɲ cariape tũgopeori, tiere tũgoɲsayama. Bairi Dios mena tutuaro niñama. Cũ yaye quetire jãnaẽtĩñama. Capee caroare átinucũñama. Caotei cũ caoterique ape rupaa, caroa yeparɲ cañarĩcã rupaare bairo niñama. Bairi capee carĩcacɲtacɲre bairo niñama yua," na ĩ quetibɲjɲurɲ Jesús cũ cabuerãrê.

La parábola de la lámpara

(Mr 4.21-25)

¹⁶ ĩ yaparo, atore bairo na ĩ quetibɲjɲunemoñurɲ Jesús tunu: "Ni ãcũ ĩcãũ ĩñaworiquere bɲgacũtĩnucũñami jotɲ rocapɲ. Cama rocapɲ cũãrê cũtĩñami. Jõbuipɲ roque cũnucũñami, camasã nipe-tiro cajããetarã na caĩñamasĩparore bairo ĩ. ¹⁷ Na cajĩñaworipɲ nipetiro baugaro caĩñamaniataje. Torea bairo ape rũmɲɲ camasã nipetiro ãme camasĩã manierê masĩpeticoagarãma.

¹⁸ "Bairi yɲ caquetibɲjɲurijere mɲjãã catũgopeoata, Dios pɲame mɲjããrê masĩõnemogɲmi tunu yɲ caquetibɲjɲurijere. Bairo tũgomirãcũã, petoaca mɲjãã catũgopeoata roque, cabero mɲjãã camasĩmiatajere mɲjãã masiriticõãgarã. Bairi caroaro cariape tũgopeoaya," na ĩ quetibɲjɲurɲ Jesús.

La madre y los hermanos de Jesús

(Mt 12.46-50; Mr 3.31-35)

¹⁹ Bairo cũ caĩquetibɲjɲuro bero, Jesús paco, bairi cũ bairã cũã topɲ etayuparã. Bairo camasã capããrã Jesús tɲpɲ na caãnoi, na yɲ tɲpɲre eta ámasĩẽsuparã. Bairi Jesús cũ caãni wii macãpɲ cũ cotenucũñuparã. ²⁰ Bairo macãpɲ na cacotenucũrõ, Jesutɲ macããcũ ĩcãũ bairo qũĩñurɲ Jesure:

—Mɲ paco, mɲ bairã mɲ macãũparã. Macãpɲa mɲrê coterã átiuparã —qũĩñurɲ ĩcãũ Jesure.

²¹ Bairo cũ caĩrõ tũgo, atore bairo na ĩñurɲ Jesús to macããnarê:

—Noa ãna Dios yaye quetire catũgoɲsarã pɲame niñama yɲ racore bairo caãna, bairi yɲ bairãrê bairo caãna —na ĩñurɲ Jesús to macããnarê.

Jesús calma el viento y las olas

(Mt 8.23-27; Mr 4.35-41)

²² ĩcã rũmɲ Jesús cũ cabuerã mena cũmua capairi-capɲ ájããñurɲ. Bairo ájãã yua, atore bairo na ĩñurɲ:

—Jito, ati ɲtabɲcɲra ape nɲgõãpɲ marĩ pẽña átõca.

Bairo cũ caĩrõ bero, pẽñacoásuparã. ²³ Bairo na caátõ yua, wĩno paio papu átijũgoyuparo. Bairo capapuro, ocoturi paio atĩjabejããñuparõ, cũmua ruagari tũnipɲ yua. Mai, Jesús pɲame cãnijããcoasupɲ. ²⁴ Bairo cũ cabairoi, cũ cabuerã pɲame cũ wãcõñuparã. Cũ wãcõrĩ atore bairo qũĩñuparã Jesure:

—ĩjããrê cabuei, ruarã marĩ baiya! ĩYasirã marĩ baiya! —qũĩñuparã.

Bairo na caĩrõ tũgowãcã, wãmɲnɲcãñurɲ Jesús. Wãmɲnɲcã, wĩnorê jãnarotiyupɲ. Tunu bairoa oco turiri cũãrê jãnarotiyupɲ. Bairo cũ caĩrõ, jicoquei jãna-coasuparo yua. ²⁵ Cabero atore bairo na ĩñurɲ Jesús cũ cabuerãrê:

—¿Dios mena mɲjãã tũgoña tutuaetiyati? —na ĩñurɲ.

Cũ cabuerã pɲame cũ caátõ ĩña acɲacoasuparã. Bairi atore bairo ãmeo ĩñuparã na majũ:

—Ago tame, ĩnocãrõ majũ cũ masĩñati Jesús! Wĩno, ocoturi cũã cũ tũgocõãña —ĩñuparã, Jesús cũ camasĩrĩjêrê ĩñarĩ.

El endemoniado de Gerasa

(Mt 8.28-34; Mr 5.1-20)

²⁶ Cabero ti ɲtabɲcɲra ape nɲgõãpɲ pẽña etayuparã Jesujãã. Galilea yepa ĩjãme, Gerasa cawãmecɲtopɲ etayuparã. ²⁷ Bairo eta yua, maanɲcãñurɲ Jesús. Bairo cũ camaa nɲcãrõ, caũmɲ ĩcãũ, wãtĩ yeri pũna cacũgou pɲame cũ atɲ etayupɲ. Mai, caũmɲ pɲame yoaro jutii mácũ niñesẽãñurɲ. Wiipɲ ãmeñurɲ. ãtã wiiripɲ roque camasãrê na carericaropɲ niñesẽãñurɲ. Tunu wãtĩ yeri pũna cũrê cũ caãno jũgori nairõ mecũnucũñurɲ. Bairi camasã pɲame cũ ñesẽã rotietimiñuparã. Cũ wãmorĩrê, bairi cũ rɲpori cũãrê ãpõã wẽẽrĩ mena cũ jiyancũmiñuparã. Bairo na caátimiatacũãrê, cũ pɲame ãpõã wẽẽrĩrê tũgãjure recoanucũñurɲ. Bairo áticõã, camasã manopɲ rutiñesẽãcõã nucũñurɲ. Bairo bai, ti rũmɲ Jesús tɲpɲ eta, rɲropaturi mena etanumurĩ Jesure qũĩ awajayupɲ. Mai, Jesús pɲame atore bairo qũĩñurɲ wãtĩ yeri pũnarê:

—Wãtĩ, jicoquei cũ witi ácũja! —qũĩñurɲ.

Bairo cũ caĩrõ tũgo, wãtĩ yeri pũna cacũgou pɲame, Jesure qũĩ awajayupɲ:

—ĩMɲ, Dios, jõbui macããcũ macũ, mɲ ãniña! ¿Ñerê mɲ ácɲati yɲtɲre? ĩPopiye yɲ cabaipeere ápericõãña! —bũtioro qũĩñurɲ.

³⁰ Bairo cũ caĩrõ tũgo, qũĩ jẽniñañurɲ Jesús wãtĩ yeri pũnarê:

—¿Ñamɲ mɲ wãmecɲtiyati?

Bairo cũ caĩrõ tũgo, qũĩñurɲ wãtĩ yeri pũna Jesure:

—Jãã, capããrã jãã niña. Bairi yɲ wãme, Legiõn yɲ ãniña. ĩJããrê aperopɲ, popiye bairicaropɲ jãã mɲ joepa! —bũtioro qũĩñurɲ wãtĩ yeri pũna Jesure.

³² Mai, totu ʔtāʔpʔ capāārā yesea nurīcārā ʔgarā ásuparā. Bairo na caʔgaāno, wātī yeri pūna pʔame atore bairo bʔtioro qūīñuparā Jesure:

—¡Yeseapʔre jāārē jāārotiya! Napʔre jāā jāāgarā —bʔtioro qūīñuparā.

Bairo na caīrō tʔgo, “Jaʔ, topʔ ánāja toroque,” na īñupʔ Jesús, na ároti yua. ³³ Bairo cʔ caīrō, wātī yeri pūna pʔame caʔmʔrē cʔ witipecticoásúparā. Yeseapʔre jāārásúparā. Bairo yeseare na caǰāārāpʔ yua, yesea ʔtāʔ bui caānimiatana pʔame mecūrā ʔtabʔcʔrapʔ atʔre ñañuacoásúparā. Bairo yua, ruapeticoásúparā yesea pʔame.

³⁴ Bairo na cabairo īña, yeseare cacotemiatana pʔame acʔari acoásúparā. Macāpʔ etacoasúparā. Topʔ na quetibʔjʔyuparā nipetiro yesea na cabaiatajere. Macā tʔni macāāna cʔārē na quetibʔjʔyuparā.

³⁵ Bairo tie tʔgori camasā pʔame īñarásúparā cabaiatajere. Bairo topʔ etarā, qūīña acʔacoasúparā capāārā wātī yeri pūnarē cacʔgomiatacʔre. Cʔ pʔame jutii jāñarī, caroaro tʔgoñarīqūē mena ruiyupʔ. Bairo dʔpe bairo cʔ cabaiatajere masīēna, uwijāñuñuparā.

³⁶ Bairo baicōā, caīñaatana pʔame, na quetibʔjʔyuparā caetarārē. Wātī yeri pūnarē cacʔgomiatacʔ cʔ cabaiatajere na quetibʔjʔyuparā. ³⁷ Bairo na caquetibʔjʔro, bʔtioro Jesure cʔ uwiri atore bairo qūīñuparā: “Tunu ácǰja mʔ caatiatorpʔ,” qūīñuparā Jesure to macāāna, Gerasa yepa macāāna. Bairo na caīrōī, Jesús pʔame cʔmʔarē áǰāñupʔ tunu cʔ cabuerā mena.

³⁸ Bairo cʔ caǰāārō, wātī yeri pūnarē cacʔgomiatacʔ pʔame bʔtioro qūīñupʔ Jesure:

—Jesús, mʔ mena yʔ áǰaya bʔtioro —qūīñupʔ.

Bairo cʔ caīrō, Jesús qūīñupʔ tunu:

³⁹ —Yʔ yaʔ, tuaya. Mʔ ya macā pʔame tunu ácǰja. Topʔ etaʔ, to macāānarē na quetibʔjʔya marī Quetiupʔ Dios caroaro mʔ cʔ caatiatajere —qūīñupʔ.

Bairo cʔ caīrō tʔgo, tunucoásúpʔ cʔ ya macāpʔ. Topʔ etaʔ, nipetirārē na quetibʔjʔyupʔ Jesús cʔ caatiatajere.

La hija de Jairo. La mujer que tocó la capa de Jesús

(Mt 9.18-26; Mr 5.21-43)

⁴⁰ Bairo cabero Jesús ti ʔtabʔcʔrare cʔ capēñaetaro, capāārā camasā cʔ coteyuparā. Bairo ʔseanirīqūē mena cʔ bocáyuparā. ⁴¹ Bairo Jesús cʔ camaanʔcārō, cʔtʔ etayupʔ caʔmʔ jīcāʔ, Jairo cawāmecʔcʔ. Jairo pʔame camasā na cañubueri wii sinagoga quetiupʔ āñupʔ. Torecʔ, cʔtʔ eta, rʔpopaturi mena eta numurī Jesure qūīroayupʔ. Bairo bʔtioro, “Yʔ ya wiipʔ mʔ caátó yʔ boya,” qūīñupʔ. ⁴² Mai, Jairo macō pʔame riāǰñuñupō. Cʔ macō, jīcāōā caācō pʔga wāmo peti rʔpore pʔga pēnirō cānacā cʔmarī majū cacʔgo āñupō. Bairo bairi merē riácópʔ baiyupō. Bairo Jesús cʔ ya wiipʔ cʔ caátóre bʔtioro boyupʔ Jairo, cōrē cʔ catioáto, ī. Bairo Jesús pʔame, Jairo macō cō cabairo tʔgo, Jairo mena acoásúpʔ, cariao cō caānopʔ ácǰ.

Bairo cʔ caátó, camasā pʔame ʔtabijaro majū cʔ ʔsayuparā Jesure. ⁴³ Mai, na mena macāācō jīcāō carīǰānaecō āñupō. Yoaro, pʔga wāmo peti rʔpore pʔga

pēnirō cānacā cʔmarī majū tiere riayupō. Catimasīēsupo. Capāārā camasā cōrē na caʔcotimiatacʔārē, cō tʔgoesuparo. ⁴⁴ Bairo baicōā yua, tʔgoñañupō cō pʔame Jesús cʔ camasīrījērē, cʔ cariaye netōmasīrījērē. Bairo tiere tʔgoñarī, Jesús bero pʔame asúpo. Bairo aperā na caīñaeto, cʔ jutiro cayoaro ya-paacarē tuañañupō. Bairo cō caáto, tocārōā, jicoquei caticoasupō. Cō carīí petirique riaye jānacoasuparo yua. ⁴⁵ Bairo cō capāñarō bero, atore bairo na īñupʔ Jesús cʔtʔ caāna camasārē:

—¿Noa na tuañaati yʔ jutirore? —na ī jēniñañupʔ.

Bairo cʔ caīrō tʔgo, nipetirā, “Jāā tuañaetiapʔ,” qūīñuparā.

Bairo na caīrō bero, Pedro pʔame qūīñupʔ Jesure:

—Jāā cabuei, rita ānoa camasā capāārā niñama. Bairo mʔ tunerocayama noo na caboro. Nana na caátiere mi bauya —qūīñupʔ Pedro Jesure.

⁴⁶ Bairo cʔ caīrō tʔgomicʔā, atore bairo na īnemoñupʔ Jesús tunu:

—Yʔ camasīrījērē yʔ átiroyaapʔ. Bairo yʔ masīña yʔ caatiatajere. Jīcāʔ ʔcǰ yʔ jutirore pañaroyaami —qūīñupʔ Jesús Pedore.

⁴⁷ Bairo cariamiataco pʔame, ruti masīētīmiácó, uwi tʔgoñarī, Jesutʔ etayupō. Rʔpopaturi mena Jesús rʔpori tʔpʔ etanumuñupō. Nipetiro camasā na caīñarō, atore bairo ī quetibʔjʔyupō:

—Catigo, yʔa, mʔ jutirore yʔ tuañaapʔ. Bairo yʔ caáto, jicoquei yʔ caticoapʔ, —qūī quetibʔjʔyupō.

⁴⁸ Bairo cō caīquetibʔjʔro bero, cō īñupʔ Jesús:

—Yʔ yao, yʔ camasīrījērē cariape mʔ tʔgoñaupa. Bairo mʔ riayere yʔ netōōcōāña. Tunu ácǰja ʔseanirīqūē mena —cō īñupʔ Jesús.

⁴⁹ Bairo cʔ caīñitoyea, jīcāʔ etayupʔ, Jairo ya wii macāācǰ pʔame. Jairore qūī quetibʔjʔ etayupʔ:

—Mʔ macō merē baiyasicoaamo. Bairo tocārōā cʔ patowācōña marīrē cabueire —qūī quetibʔjʔyupʔ Jairore.

⁵⁰ Bairo Jesús cʔā cʔ caīrījērē tʔgoyupʔ. Bairo tʔgori, atore bairo qūīñupʔ Jairore:

—Jairo, tʔgo acʔaeticōāña. Dios cʔ camasīrījē jetore tʔgoñatutuaya. Bairo mʔ catʔgoñaata, mʔ macō netōgomo —qūīñupʔ Jesús Jairore.

⁵¹ Cabero Jairo ya wiipʔ etayuparā. Bairo ti wiipʔ etarā, ti wiire jāññuparā. Pedro, Santiago, Juan, bairi cawīmao pacʔa Jesús mena jāññuparā. Aperārē na jāñrotiesupʔ Jesús. ⁵² Mai, to macāāna nipetirā otiawaja āñuparā. Bopacooro cō cabairijere cō īña otiyuparā. Bairo na cabairo īñarī, atore bairo na īñupʔ Jesús:

—Atio cawīmao baiyasietiyamo. Cānio baiyamo. Awaja otieticōāña mʔjāā —na īñupʔ Jesús.

⁵³ Bairo cʔ caīrō tʔgo, nipetirā to macāāna pʔame roro cʔ bócaboyeticōāñuparā, “Merē yasicōāāmo,” īrā.

⁵⁴ Bairo roro cūrē na caboca boyetimiatacʔārē, Jesús pʔame cawīmao cariacoataco cō caānopʔ jāāeta yua, cō ānacō wāmorīrē ñerī, atore bairo cō īñupʔ:

—¡Cawīmao wāmʔñcāña!

⁵⁵ Bairo cʔ caīrō, jicoquei catitunucoasupō. Bairo cati yua, wāmʔñcācoasupō. Bairo cō cawāmʔñcārō īña,

“Cõ nuña ɣgariquere. Queyao baiyamo,” na ïñupũ Jesús. ⁵⁶ Cõ pacna p̄ame bairo cõ cabairo ïña, b̄tioro t̄goñacõã maniásuparã. Bairo na catũgoña maniamiatacũãrẽ, Jesús p̄ame na ïnemoñupũ tunu atore bairo:

—Aperãrẽ na quetibũj̄eticõãña m̄ macõ cõ cacatiatajere —na ïñupũ.

Jesús envía a los discípulos a anunciar el reino de Dios
(Mt 10.5-15; Mr 6.7-13)

9 Jĩcã r̄m̄ na neñoñupũ Jesús cũ cabuerãrẽ, p̄ga wãmo peti r̄pore p̄ga p̄nirõ cãnacãũ cañarẽ. Bairo narẽ neño, narẽ joyup̄ masĩrĩqũẽrẽ. Tocãnacã wãmer̄rea wãtĩ yeri p̄narẽ wiyomasĩrĩqũẽrẽ na joyup̄. ² Baicõã, riaye netõmasĩrĩqũẽrẽ cũãrẽ na joyup̄. ³ Bairo na carotimasĩrĩp̄ caetarore na masĩato ï, na quetibũj̄ rotijoyup̄. Tunu bairoa, camasã cariyayecũnarẽ na catioáto ï, na joyup̄ Jesús cũ cabuerãrẽ. ⁴ Bairo na caápáro j̄goye atore bairo na ïñupũ Jesús:

—M̄jãã yaye apeye ïnierẽ jeápéricõãña. Bairi tueric̄, wasopoa, pan, dinero cũãrẽ m̄jãã jeápéwa. M̄jãã cajãñarõ mena tocãrõã m̄jãã neágarã. Apero m̄jãã cawasoaparore m̄jãã neápéwa. ⁵ Bairo noo m̄jãã cañesããrõp̄ jĩcã wii ïnorẽ etarã, toa tuacõãña, ti macãp̄ m̄jãã caãni r̄m̄rĩ cãrõ. Capee wiirip̄ m̄jãã capatowãcõ ñesããrõrẽ ȳ boetiya. ⁶ Bairi di macã macããna ïna m̄jããrẽ na caññateata, na mena ãmerĩcõãña. Bairo m̄jããrẽ na caboetiere ïñarã, na macã ñerĩrẽ m̄jãã r̄po jutii macããj̄erẽ m̄jãã paregarã. M̄jãã mena roro na caátĩãnierẽ na masĩato ïrã, bairo m̄jãã átigarã —na ï quetibũj̄uyup̄ Jesús cũ cabuerãrẽ.

⁶ Bairo cũ caĩquetibũj̄ero bero, acoásúparã cũ cabuerã. Macãã caãno cãrõ ãñesããñuparã. Caroa quetire, Dios roro cabairãrẽ cũ canetõõrĩj̄erẽ na quetibũj̄ ñesããñuparã. Tunu bairoa cariyayecũnarẽ na catioyuparã.

Incertidumbre de Herodes

(Mt 14.1-12; Mr 6.14-29)

⁷ Ti ȳtea caãno Herodes, ti yepa macããna quetiup̄ p̄ame t̄goyup̄ nipetirije Jesús cũ caátimasĩrĩj̄erẽ. Bairo t̄gori yua, dope bairo ï masĩesup̄ Herodes. Mai, c̄t̄ macããna atore bairo qũĩ quetibũj̄uyuparã: “Juan el Bautista, cabaiyasiric̄ ãnac̄ merẽ catiup̄,” qũĩñuparã c̄t̄ macããna jĩcããrã Herodere. ⁸ Aperã qũĩñuparã: “Dios camasãrẽ cũ caquetibũj̄rotijoric̄ ãnac̄, Elías cawãmec̄c̄ ãnac̄ catiri buiaetaup̄,” qũĩñuparã. Bairo aperã qũĩñuparã: “Apei, tir̄m̄p̄ caãnana profeta majũ mena macããc̄ jĩcãã catiri buiaetaup̄,” qũĩñuparã aperã Herodere, Jesús cũ caãtiere t̄gori yua. ⁹ Bairo na caĩrõ t̄go, Herodes p̄ame na ïñupũ:

—Juarẽ cũ boec̄na, cũ r̄poare ȳ patarocacõã rotiw̄. Bairi, ¿ñam̄ ïc̄ cũ ãnic̄ti ãni, “Tocãrõ capee áti ïñoñami,” m̄jãã caĩ? —na ïñupũ Herodes c̄t̄ macããnarẽ.

Bairo na ï yaparo yua, Jesure qũĩñagamiñupũ b̄tioro.

Jesús da de comer a cinco mil hombres

(Mt 14.13-21; Mr 6.30-44; Jn 6.1-14)

¹⁰ Cabero apóstolea Jesús cũ caquetibũj̄rotijoricarã p̄ame tunu etayuparã. Bairo eta yua, Jesure cũ quetibũj̄uyuparã na caátĩnesããtajere. Bairo na caĩquetibũj̄ero t̄go, “Jito aperop̄,” na ïñupũ Jesús cũ cabuerãrẽ. Bairo ï yua, Betsaida na caĩrĩ macãp̄ na j̄go ásúp̄. ¹¹ Camasã p̄ame Jesús top̄ cũ caátóre t̄goyuparã. Bairo t̄go yua, cũ berore ɣsayuparã. Bairo Jesús na caũsaetarore ïña, caroaro mena na bocáyup̄. Bairo na boca yua, Dios cũ carotimasĩrĩp̄ caetarore na ï quetibũj̄uyup̄. Tunu bairoa aperã cariyayecũnarẽ na catioyup̄.

¹² Bairo yoaro capee cũ caáto jeto, ñamicããcã nicoasuparo. Bairi cũ cabuerã p̄ame Jesut̄ etari, atore bairo qũĩñuparã:

—Ánoa camasã capããrã niñama. Tunu atop̄re wiiri maniña. Bairi ãnoarẽ na árotiya macããp̄, top̄ yerijã, na caũgaparore bairo ï —qũĩñuparã cũ cabuerã Jesure.

¹³ Bairo na caĩrõ t̄gomicũã, atore bairo na ïñupũ Jesús:

—M̄jãã majũ na ɣgarique nuña.

Bairo cũ caĩrõ t̄go, bairo qũĩñuparã na p̄ame:

—Jãã, jĩcã wãmo cãrõ pan jororiaca, wai p̄garããcã, tocãrõã jãã c̄goya, ãnoa na caũgapeere macãp̄ jãã cawapatijeápericõãta —qũĩñuparã cũ cabuerã.

¹⁴ Mai, top̄ ãñuparã jĩcã wãmo cãnacã mil majũ camasã, Jesús cũ cabuerijere catũgoatãna p̄ame. Tocãrõ na caãnimiatacũãrẽ, atore bairo na ïnemoñupũ Jesús tunu cũ cabuerãrẽ:

—Camasãrẽ na ruirotiya. Rupa poari na ruirotiya. Cincuenta majũ jĩcã poare na ãmarõ —na ïñupũ Jesús.

¹⁵ Bairo cũ caĩrõ t̄go, “Jap̄,” ï, cũ caĩrõrẽ bairo ásuparã. Bairi nipetiro camasã ape poa, ape poa ruiyuparã. ¹⁶ Jesús p̄ame bairo na caruiro ïña, pan rupa, wai mena nerĩ, j̄obuire ïñam̄gõjori, “Jãã Pac̄, m̄ ñu-jãñuña jãã mena,” qũĩ j̄eniñupũ Jesús Diore. Bairo qũĩ j̄eni yaparo, pan rupare carecomacã peeri, wai cũãrẽ carecomacã peeri, cũ cabuerãrẽ na nuniñupũ, camasãrẽ na cabatoparore bairo ï. ¹⁷ Bairo áticõã yua, nipetiro camasã caroaro ɣga yapicoasuparã ɣgarique na cabatoatajere. Bairo na caũgayaparoro bero, j̄jãñuparã piirip̄ na caũgar̄garijere. P̄ga wãmo peti r̄pore p̄ga p̄nirõ cãnacã piiri majũ jejãã jiroyuparã yua.

Pedro declara que Jesús es el Mesías

(Mt 16.13-19; Mr 8.27-29)

¹⁸ Ape r̄m̄ Jesús jĩcãããrẽ ãc̄, Diore cũ j̄eni baiyup̄. Bairo cũ cabairo, cũ cabuerã p̄ame c̄t̄ etayuparã. Bairo na caetaro ïña, atore bairo na ï j̄eniñañupũ Jesús:

—“¿Noa ãc̄mi?” ȳ na ïñucũñati camasã.

¹⁹ Bairo cũ caĩrõ t̄go, atore bairo qũĩñuparã Jesure cũ cabuerã p̄ame:

—Jĩcããrã ĩñama: “Juan el Bautista ãcũmi.” Aperã ĩnucũñama: “Elías ãnacũ catiri ãcũmi,” miñama. Aperã ĩnucũñama: “Tĩrũmũpũ caãnana profeta majã mena macããcũ ĩĩcãũ catiri caatãcũ ãcũmi,” minucũñama —qũĩ quetibũjũyuparã cũ cabuerã Jesure.

²⁰ Bairo na caĩquetibũjũro bero, na ĩ jẽniñanemoñupũ tunu Jesús:

—¿Mũjãã ate? “¿Noa ãcũmi?” yũ mũjãã ĩnucũñati —na ĩ jẽniñañupũ.

Bairo cũ caĩrõ tũgo, jicoquei Pedro pũame qũĩñupũ Jesure:

—Mũa, Mesías, Dios cũ cajox, mũ ãniña —qũĩñupũ.

Jesús anuncia su muerte

(Mt 16.20-28; Mr 8.30-9.1)

²¹ Bairo cũ caĩrõ tũgo, na ĩ quetibũjũyupũ Jesús cũ cabuerãrẽ: “Cũã yũ ãniña. Bairo cũã yũ caãnimiat-acũãrẽ, bairãpũa mai, na quetibũjũeticõãña aperãrẽ.”
²² ĩ quetibũjũ yaparo, atore bairo na ĩ ĩnemoñupũ tunu Jesús cũ cabuerãrẽ:

—Yũ, Camasã Jũgocũ, bũtioro popiye yũ baigũ. Marĩ quetiuparã cabũtoa camasĩrã pũame popiye yũ baio joroque yũ átigarãma. Dios cũ caroticũrĩqũẽrẽ cajũ-gobueri majã cũã yũ tejãñugarãma. Sacerdote majã quetiuparã cũã yũ tejãñugarãma. Bairo bairi yũ pajĩã rotigarãma. Bairo yũ na capajĩãrõ, cariacoaatacũ nimicũã, itia rũmũ bero yũ caticoagũ tunu —na ĩ quetibũjũyupũ Jesús.

²³ Cabero atore bairo na ĩ quetibũjũyupũ Jesús tunu nipetirãrẽ:

—Ni cabox, yũ cabuei caãnigax, cũ caãtimirĩjẽrẽ jã-nagũmi. Yũ carotirore bairo jeto roque átigũmi tocã-nacã rũmũa. Popiye riaricaro cãrõ baimicũã, yũ yaye quetire jãnaetigũmi, yũ cabuei caãnigax pũame.

²⁴ Bairo tunu caũmũ apei cũ caãnie pũamerẽ mairĩ, yũ yaye quetire jãnaoagũmi. Bairo maimicũã, yasicoaagũmi yua. Apei roque yũ yaye quetire cajãnaecũ roque netõcõãgũmi. Cũrẽ na capajĩã rocacõãmiatacũãrẽ, caticõã ãninucũgũmi tocãnacã rũmũa.

²⁵ Tunu caũmũ apei ati yepa macããjẽ nipetirije merẽ cũgoyami, cũ caborije caãno cãrõ. Bairo cũgomicũã, Diore cũ tũgoñaẽtĩñami. Bairo catũgoñaecũ ãnirĩ cũ cariaatato bero Dios mena ãmerĩgũmi. Bairi dope baieto paio cũ cacũgorije pũame. Wapa maa tie ati umũrecõo macããjẽ, Diore cũ camasĩẽtĩcõãta.
²⁶ Bairi ni ĩĩcãũ ĩcũ yũre tũgoñabobori, o yũ yaye queti cũãrẽ tũgoñabobori, “Jesús yax yũ ãniña,” cũ caĩquetibũjũgaeticõãta, yũ cũã, “Ãni, yax niñami,” cũ ñi masĩẽtĩgũ. Yũ, Camasã Jũgocũ, ati yepapũ yũ Pacũ cũ camasĩĩjẽ mena nemo yũ catunuetaro, “Ãni, yax niñami,” cũ ñi masĩẽtĩgũ. Ángelea majã jõbui macããna, cañurã mena tunu yũ catunuetaro, bairo cũ ñimasĩẽtĩgũ ni ĩĩcãũrẽ yũre tũgoñabobori, “Jesús yax yũ ãniña,” cũ caĩ-quetibũjũgaeticõãta.
²⁷ Cariape mũjããrẽ yũ quetibũjũya: Mũjãã ĩĩcããrã, ato caãna, mũjãã cariaparo jũgoye mũjãã ĩñagarã Dios cũ carotimasĩĩpax majũrẽ —na ĩ quetibũjũyupũ Jesús cũ cabuerãrẽ.

La transfiguración de Jesús

(Mt 17.1-8; Mr 9.2-8)

²⁸ Cabero Jesús atiere na quetibũjũri bero, ĩĩcã wãmo peti itia pẽnirõ cãnacã rũmũrĩ bero, Pedrore, Juarẽ, bairi Santiagore, “Jito,” na ĩñupũ Jesús. Bairi ãtãũ caũmũarĩcũ buirũ na mena wãmũ ásũpũ Jesús. Diore qũĩ jẽniãcũ, topũ na jũgoásũpũ.
²⁹ Bairo cũ cajẽniãno, Jesús riapẽ cũ baurique wasoacoasuparo. Baicõã, cũ jutiro cũã botiro baicoasuparo. Asiyax baicoasupũ Jesús yua.
³⁰ Bairo cũ cabaiãno, caũmũa pũgarã asiyarije mena buiaetayuparã. Na pũame, Moisés ãnacũ, bairi Elías ãnacũ ãñuparã Jesutũ cabuiaetarã. Bairo buiaeta yua, Jesús mena bũsũpẽniñuparã Jerusalẽpũ cũ cariapeere.
³² Bairo na caĩãno, Pedrojãã wũgoa paimirãcũã, Jesús bairi cũ mena macããna pũgarã na caasiyarijere ĩña acũacoasuparã.
³³ Bairo cabero Jesús mena macããna na caãtĩpax, Pedro pũame dope bairo ĩ masĩẽtĩĩ, atore bairo qũĩñupũ Jesure:

—Jããrẽ cabuei, jatopũ marĩ caãno ñumajũcõãña! Bairi itia wiipãĩĩãcã majũ mũjããrẽ jãã qũẽnobojagarã. ĩĩcã wii mũ ya wii, ape wii Moisés ya wii, ape wii Elías ya wii mũjããrẽ jãã qũẽnobojagarã —qũĩñupũ Pedro Jesure.

³⁴ Bairo cũ caĩãno, buseriwo atĩ na tocoasuparo. Bairo catoro, Pedrojãã pũame tipoa toyepũ ãñuparã. Bairi bũtioro uwiyparã.
³⁵ Bairo na cabairo, bũsũrique buseriwo watoapũ cabũsũocajorijere tũgoyuparã. Atore bairo ĩñuparõ: “Ãni, yax macũ, yax cabesericũ majũ niñami. Cũ yaye bũsũriquere tũgousaya,” ĩ ocajoyu-paro jõbuiũpũ.

³⁶ Bairo caĩrõ bero, Moisés, bairi Elãjãã mañuparã. ĩĩcãũã tuayupũ Jesús jeto yua. Tie na caĩñaatajere quetibũjũesuparã Pedrojãã aperãrẽ.

Jesús sana a un muchacho que tenía un espíritu impuro

(Mt 17.14-21; Mr 9.14-29)

³⁷ Ti rũmũ, cabusuri rũmũ Jesujãã ti ãtãũrẽ ruicoasuparã. Bairo na caruietaro bero, capããrã camasã Jesutũ etayuparã.
³⁸ Bairi ĩĩcãũ na mena macããcũ bũsũrique tutuaro mena qũĩñupũ Jesure:

—Cabuei, qũĩñaxasã yũ macũrẽ. ĩĩcãũã caãcũ niñami yũ macũ.
³⁹ Wãtĩ yeri pũna pũame cũ mecũõ joroque átinucũñami yũ macũrẽ. Bairo cũ awajao joroque cũ átinucũñami. Tunu cũ yugui mecũõ joroque cũ átinucũñami, cũ risero jopo witrĩnũcũpũ. Roro popiye cũ baio joroque cũ átinucũñami. Pitigaetiayami wãtĩ yeri pũna yũ macũrẽ.
⁴⁰ Bairi mũ cabuerãrẽ bũtioro na yũ wiyorotimiarũ wãtĩ yeri pũnarẽ. Mũ cabuerã pũame na wiyajo masĩẽtĩñama —qũĩ quetibũjũyupũ wãtĩ yeri pũna cacũgox pacũ Jesure.

⁴¹ Bairo cũ caĩquetibũjũro tũgo, atore bairo na ĩñupũ Jesús:

—¿Mũjãã, ati yepa caãna Dios cũ camasĩĩjẽrẽ cariapere mũjãã tũgoetimajũcõãña! ¿Nocãrõ yoaro mũjãã mena yũ ãnibujiocũti? Jax, mũ macũrẽ cũ neasã toroque —qũĩñupũ Jesús cariax pacũre.

⁴² Bairo cawāmau p̄ame Jesutu cū caetaripau yua, wātī yeri pūna p̄ame cū jūgoñaupū yeparu. Bairo cū jūgoña, riañarīqūērē bairo cū ásupu tunu. Bairo cū caáto, Jesús p̄ame cū jānaoñupū wātī roro caácure. Cū acuwiyo joyuru yua. Bairo cū caáto, cawāmau p̄ame caticoasuru. Cū cacatiro ñña, cū pacure cū tunuoñupū Jesús cū macūrē yua. ⁴³ Bairi camasā p̄ame bairo Dios cū camasīrjē jūgori Jesús cū caáto ññarā, b̄tioro tūgocōā maniásuparā.

Jesús anuncia por segunda vez su muerte

(Mt 17.22-23; Mr 9.30-32)

Bairo to macāña Jesús capee caroaro cū caátiere na catūgoñacōā maniátipaua Jesús p̄ame atore bairo na ññupū cū cabuerārē:

⁴⁴ —Āmeacā mujjā yu caquetibujurijere tūgopeoya. Mujjā masiritiepa. Yu, Camasā Jūgoc̄u, yu ñeroticoc̄u camasārē —na ññupū Jesús cū cabuerārē.

⁴⁵ Na p̄ame tie cū cañrjērē tūgomajūcōāmirācūā, tiere tūgomasiēsuparā. Dios na catūgomasiēpeere na joesuru mai. Tunu bairoa Jesure cū jēniña uwijāñuñuparā tiere.

¿Quién es el más importante?

(Mt 18.1-5; Mr 9.33-37)

⁴⁶ Cabero tunu āmeo ĩ b̄suyuparā cū cabuerā na majū: “¿Ni majū cū ānic̄uti marī menarē caānimajūūrē bairo caācū?” āmeo ññuparā na majū. ⁴⁷ Jesús p̄ame masīcōāñupū na cañrjērē. Bairo masīrī yua, cawī-mañacarē cūtu cū tūgāētoyuru. ⁴⁸ Bairo átīcōā, atore bairo na ĩ quetibujuyuru. Jesús cū cabuerārē:

—Ni jīcāñ ūcū, yu yaye quetire tūgoc̄sari, āni cawī-mañarē bairo caācūrē cū camaiata, yure camairē bairo cū ññaḡu. Tunu bairoa yure camai cū caānoi, yu jeto mee Dios yure cajoric̄u cūā cūrē camairē bairo qūññaḡumi. Ni jīcāñ ūcū mujjā mena macāācū, mujjā roca netōjāñurō carotimasī p̄ame mujjā netōjāñurō caānimajūūrē bairo qūññaḡumi Dios —na ĩ quetibujuyuru Jesús cū cabuerārē.

El que no está contra nosotros, está a nuestro favor

(Mr 9.38-40)

⁴⁹ Juan p̄ame atore bairo qūññupū Jesure:

—Jāārē cabuei, apei cañm̄rē jāā ññawū. Cū p̄ame m̄ wāme mena ĩrī rotimasīwī. Bairo rotimasīrī yua, cū acurewiyojowī wātī yeri pūnarē, cañm̄rē cajāñamiat-acure. Bairo cū caáto ñña, jāā p̄ame cū caátiere cū jāā átīrotiepu, marī mena macāācū cū caāmerōī —qūññupū Juan Jesure.

⁵⁰ Bairo cū cañrō tūgo, atore bairo qūññupū Jesús Juarē:

—¿Nopēirā cūrē, “Ápeina,” mujjā ĩrī? Bairo ĩētīcōāña. Jīcāñ ūcū cañm̄ marīrē cū catutieticōāta, marīrē ca-juácure bairo caác̄u niñami —na ññupū Jesús cū cabuerārē.

Jesús reprende a Santiago y a Juan

⁵¹ Cabero Jesús p̄ame jōbuipe cū pac̄utu cū caátī r̄m̄u caetagarō ñña yua, yeri tutuarique mena Jerusalēpu ájūgoyuru. ⁵² Bairi cū jūgoye cū mena macāānarē, Samaria yepa macārē na ájūgorotiyuru, “Atíyami jāārē cabuei,” na ĩáto, ĩ. Narē caqūēnoparārē bot̄u, top̄u na ájūgorotiyuru. ⁵³ Bairo top̄u cū cajomiat-acūārē, to Samaria macāāna p̄ame na caetaro boesuparā. “Jerusalēpu ácū baiyami Jesús,” na cañrjērē na catūgoatato bero jūgori, na boesuparā. ⁵⁴ Bairo Jesure na caboeto ññarā, cū cabuerā, Santiago, Juajjā p̄ame atore bairo Jesure qūññuparā:

—Jāā Quetiupau, ¿peero, jōbui macāā peeroi na marī joerec̄uti? Roro na cañrjē wapai, ¿Elías ānac̄u cū caátatore bairo na marī átī yasiorec̄uti? —qūññuparā cū cabuerā Jesure.

⁵⁵ Bairo na cañrō tūgo, narē āmejore ñña, na ĩ tutiyuru Jesús cū cabuerārē: “Mujjā masīētīña mujjā cañrjērē. Wātī cū carotirore bairo mujjā tūgoñaña. ⁵⁶ Yu, Camasā Jūgoc̄u, camasārē na rei ác̄u mee yu ap̄u. Na netōōñ ác̄u yu ap̄u ati yeparure,” na ĩ quetibujuyuru Jesús cū cabuerārē. Bairo ĩ quetibujuyuru yaparo, na jūgoacoásuru ape macārpu yua.

Los que querían seguir a Jesús

(Mt 8.19-22)

⁵⁷ Bairo maapu na caátō, jīcāñ cañm̄u Jesutu etayuru. C̄tu eta yua, atore bairo qūññupū Jesure:

—Yu cūā, m̄ cabuei yu ānigaya. Bairi noo m̄ cañesēārōpu yu áḡu yu cūā.

⁵⁸ Bairo cū cañrō tūgo, atore bairo qūññupū Jesús:

—Macāñc̄u macāāna waib̄toa na cañnipauri cū-goyama. Minia cūā na riabatiri na cañnipaurire cū-goyama. Bairo na cacūgomiatācūārē, yua, Camasā Jū-goc̄u, yu cañnipau ūno yu cūgoetiya —qūññupū Jesús cañm̄rē.

⁵⁹ Cabero apeire qūññupū tunu:

—Jito, yu bapac̄usa.

Bairo cū cañrō tūgo, cañm̄u p̄ame “Jau,” ĩmicūā, atore bairo qūññupū:

—Yu Quetiupau, mai m̄ mena yu bapac̄periḡu. Yu pac̄ure cū cotei ác̄u yu baiya. Cū cariac̄oato bero roque, m̄ mena yu ábujioñ —qūññupū Jesure.

⁶⁰ Bairo cū cañrō tūgo, atore bairo qūññupū Jesús:

—Camasā cariac̄oatanarē bairo caāna p̄ame na qūēnoáto cabaiyasirārē, ññña. M̄ p̄ame Dios cū carotimasīrīpau caetarore m̄ quetibujuyuru ñesēāḡu yua.

⁶¹ Cabero tunu apeire qūññupū Jesure:

—Jāā Quetiupau, yu cūā m̄ mena yu bapac̄tiḡu. Bairna mai, cajūgoye yu ya wii macāānarē na ññaḡu. “Ácū yu baiya marīrē cabuei mena,” na ññaḡu mai —qūññupū apeire cañm̄u Jesure.

⁶² Bairo cū cañrō tūgo, atore bairo qūññupū Jesús:

—Ni jīcāñ ūcū jīcā yeri mena caroaro Dios cū carotiri-quere cū catūgoc̄saeticōāta, ññētīña. Ape wāme, ape wāme ricaati tūgoñarīqūērē cū catūgoñaata, ññētīña.

Bairi yua, Dios cū carotimasĩrĩpaure dope bairo áti-masĩa maniñami —qũĩñupũ Jesús caũmũ apeare.

Jesús envía a los setenta y dos

10 Cabero Jesús, marĩ Quetiupaũ, cū caquetibũrotijoparã setenta y dos majũ caũmũarẽ na beseyupũ. Bairo na beseri bero yua, tocãnacã macãã, pũgarã jeto cū caetaparopũ na ájũgo rotiyupũ.

² Mai, na caápáro jũgoye atore bairo na ñũpũ: “Oterique camasã na cajepee pairo cañnimaatãcũãrẽ, tie uparãrẽ cajũeparã pũame capããrã mee niñama. Torea bairo Dios yaye quetire catũgouũsaparã capããrã na cañnimaatãcũãrẽ, marĩrẽ cajũquetibũparã pũame capããrã mee niñama. Bairo na cabairoi, marĩ Pacũ Diore mũjãã cajẽnirõ boya. Cũ pũame oterique Upaure bairo cū yaye bũsũrique cajũquetibũ batoparãrẽ na jomasĩgũmi. ³ Tũgoya, ãmerẽ mũjããrẽ caroa quetire yũ quetibũ rotijoya. Corderos nuĩcãrã, macãncũ macããna lobos cauwiõrã watoa na caãno uwiojãñũña. Torea bairo mũjãã pũame camasã watoa mũjãã caãno uwiojãñũgaro. Bairi masacatiri mũjãã cañesẽãrõ ñũña,” na ñ quetibũyupũ Jesús cū cabuerãrẽ. ⁴ Bairo na ñ yaparo, atore bairo na ñ quetibũnemoñupũ Jesús tunu: “Bairo áná, dinero jããrĩcã poa, bairo waso poa cũãrẽ, bairo rũpo jutii cũãrẽ mũjãã jee ápewa. Tunu maapũ mũjãã cabocãetarãrẽ na mena mũjãã bũsũpẽniẽpa. Cariapea mũjãã acoápá. ⁵ Bairi jĩcã wii ũno etarã, ‘Dios caroa yericũtaje cū joáto ati wii macããnarẽ,’ mũjãã ñ etagarã ti wiire. ⁶ Bairi ti wii macããna pũame caroaro mena mũjããrẽ na cajẽniata, mũjãã caĩrõrẽã bairo caroa yericũtajere na jogũmi Dios. Bairũa, caroaro mena mũjããrẽ na cajẽnieticõãta, mũjãã caĩrõrẽ bairo na áperigũmi Dios. ⁷ Bairo mũjããrẽ caqũẽnorãrẽ bócarã yua, na ya wiipũ mũjãã ãnicõãwã. Capee wiiripũ patowãcõẽtĩcõãña. Bairi jĩcã wiia ãni, mũjããrẽ na canurĩjẽ jetore mũjãã ũgawã. Mũjãã, paari majã ãnirĩ, mũjãã ũgamasĩña na canurĩjẽrẽ. ⁸ Bairo bairi jĩcã macã ũno etarã, mũjããrẽ caroaro na cajẽniata, na yaye ũgarique na canurĩjẽ jetore ũgaya. ⁹ Tunu bairoa ti macã macããna cariyecũnarẽ na catioya. Tunu atore bairo na ñ quetibũyua: ‘Dios cū carotimasĩrĩpaũ merẽ etaro baiya ati yepa-pũre.’ ¹⁰ Bairo mũjãã caquetibũñesẽãrõ, di macã macããna ũna mũjããrẽ caroaro mena na cajẽnieticõãta, ti macã maapũ nipetiro camasã na catũgoropũ atore bairo na mũjãã ñgarã: ¹¹ ‘Jãã yaye quetire mũjãã catũgogaetoi, mũjãã ya macã ñerĩrẽ jãã rũpo jutii catusarijere jãã pareya! Ape macãpũ jãã áya. Bairo jãã caápáro jũgoye tũgopeoya mai. Jãã yaye quetire mũjãã catũgoata, Dios cū carotimasĩrĩpaũ macããjẽrẽ mũjãã tũgobujiorã,’ na mũjãã ñgarã ti macã macããnarẽ. ¹² Mũjãã, yũ yarã cariape mũjããrẽ ñiña: To macããna mũjããrẽ na catũgoetie wapa, Dios pũame roro na átigũmi. Camasãrẽ cū caĩñabeseri rũmũrẽ Sodoma macããna netõjãñurõ popiye na baio joroque na átigũmi,” na ñ quetibũyupũ Jesús cū cabuerãrẽ.

Los pueblos desobedientes

(Mt 11.20-24)

¹³ Bairo na ñ yaparo, atore bairo na ñnemoñupũ tunu Jesús ape macãã macããnarẽ, Corazín, bairi Betsaida macãã macããnarẽ: “¡Roro majũ baigarãma to Corazín macã macããna! ¡Roro majũ baigarãma Betsaida macã macããna cũã! Dios cū caátijẽñoĩñorĩjẽ capeere ññawã. Bairo caĩñarã nimirãcũã, roro na caátiere jãnagaema. Tirũmũpũ macããna Tiro, Sidón macããna ãnana, Corazín, Betsaida macããna na caĩñarĩcãrõrẽã bairo na cũã na caĩñaata, roro na caátajere jãnabujioricarãma Tiro, Sidón macããna pũame. Bũtioro yapapuarã na ca-jãñarĩjẽ jutii ũnierẽ jãñabujioricarãma. Tunu peero õwãwopũ ruibujioricarãma, bũtioro na cayapapuarijere ññorã yua. ¹⁴ Bairi camasãrẽ Dios cū caĩñabeseri rũmũ caetaro Corazín, bairi Betsaida macãã macããna pũame, Tiro, Sidón macãã macããna netõjãñurõ popiye baigarãma yua. ¹⁵ Torea bairo Capernaum macã macããna cũã baigarãma. ‘Jõbuiũpũ jãã ágarã,’ caĩtũgoñarã na cañnimaatãcũãrẽ, ¡caũcũãrĩ operũ roquere na regũmi Dios!” na ñ quetibũyupũ Jesús cū cabuerãrẽ Corazín, Betsaida, Capernaum macãã macããna na cabaipeere.

¹⁶ Bairo na ñ quetibũyũ yaparo, atore bairo na ñnemoñupũ tunu: “Yũ cabuerã, ni jĩcãũ ũcũ mũjãã yaye quetire catũgouũ, yũ yaye quetire catũgouũre bairo niñami. Tunu bairoa ni jĩcãũ ũcũ apei mũjãã yaye quetire catũgogaecũ, yũ yaye quetire catũgogaecũre bairo niñami. Bairo caãcũ ãnirĩ Dios, yũre cajoricũ yaye queti cũãrẽ caboecũre bairo niñami,” na ñ quetibũyupũ Jesús.

Regreso de los setenta y dos

¹⁷ Cabero Jesús cū caquetibũrotijoricarã setenta y dos majũ ũseanirĩqũẽ mena tunu etayuparã caquetibũñesẽãrãtãna. Bairo etarã yua, atore bairo qũĩ quetibũyuparã Jesure:

—Jãã Quetiupaũ mũ wãmei jãã caĩjẽnirõ, wãtĩ yeri pũna cũã jãã caĩrotirorea bairo baimajũcõãñama! —qũĩñuparã.

¹⁸ Bairo na caĩrõ tũgo, atore bairo na ññupũ Jesús:

—Ñũña mũjãã caátiaataje. Yũ pũame wãtĩ quetiupaũ jõbuiũpũ cañnimaatãcũ cañarõrẽ ñiñajoapũ. Cabũpo yaberije cañarõrẽ bairo majũ ñaami. ¹⁹ Mũjããrẽ masĩrĩqũẽrẽ yũ jowũ, ãña mũjããrẽ cū cabacamiatãcũãrẽ, mũjãã cariaetiparore bairo ñ, o cotapa mũjããrẽ cū catoamiatãcũãrẽ, mũjãã cariaetiparore bairo ñ. Tunu bairoa mũjããrẽ masĩrĩqũẽrẽ yũ jowũ, marĩ pesu wãtĩ cū catutuarije nipetirijere mũjãã canetõparore bairo ñ. Bairo tie masĩrĩqũẽrẽ cacũgorã ãnirĩ, dise ũnie wãtĩ roro mũjããrẽ cū caátigamirĩjẽrẽ mũjãã tãmuoetinuũgarã. ²⁰ Bairãpũa, wãtĩ yeri pũnarẽ cawitiroti jomasĩrã nimirãcũã, tie jetore mũjãã catũgoñarõ boetiya. Jõbuiũpũ Dios ya pũrõpũ mũjãã caãno cãrõ mũjãã wãmerĩrẽ cū cawoaturicarã mũjãã ãniña. Tie pũamerẽ tũgoñajesoya —na ñ quetibũyupũ Jesús cū cabuerãrẽ.

Jesús se alegra
(Mt 11.25-27; 13.16-17)

²¹ Bairo tipaɸa bwtiuro Espíritu Santo mena añirí atore bairo ɸseaniríqũẽ mena Diore qũĩ basapeoyupɸ Jesús: “Caacɸ, mɸ, ati ɸmɸrecóo nipetiro upaɸ, mɸ ñu-jãñuña yɸ yarã mena. Naa, cabɸgoro macããnarẽ bairo caãna na caãnimiatacũãrẽ, masĩrĩqũẽrẽ na mɸ joyupa. Aperã, ati yepa macããna, ‘Marí roque marí masĩnetõña’ caĩrã ɸɸamerẽ na mɸ joetiya. Caacɸ, tore bairo mɸ ásupa mɸ cabojɸgoyetiricarore bairo caãno jɸgori,” qũĩ jẽniñupũ Jesús cũ ɸacɸre.

²² Bairo qũĩ jẽni yaparo, atore bairo na ñupũ Jesús cũtɸ caãnarẽ: “Yɸ Paɸɸ ɸɸame nipetirije masĩrĩqũẽrẽ yɸ jowí. Tunu yɸ caátĩanie cũãrẽ yɸ Paɸɸ jeto masĩña-mi. Tunu cũ caátĩanierẽ yɸ cũã yɸ masĩpeyocõãña. Bairo yɸ cũã yɸ jeto na yɸ masĩõmasĩña camasã yɸ cabeserãrẽ yɸ Paɸɸ cũ caátĩanierẽ,” na ñupũ Jesús.

²³ Bairo ñ yaparo, cũ cabuerãrẽ na ãmejore ñña, atore bairo na ñupũ na jetore: “Tirũmɸɸ macããna profeta majã capããrã mɸjãã caĩñarĩjẽ ùnierẽ ñnagamiñupã. Quetiuparã ãnana cũã tiere ñnagamiñupã. Mɸjãã catũgorije ùnie cũãrẽ tũgogamiñupã. Bairo mɸjãã ɸɸame capee ñña, tũgo caãna ãnirí ɸseanirí ãña,” na ñupũ Jesús cũ cabuerãrẽ.

Parábola del buen samaritano

²⁵ Cabero jĩcãũ, Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽrẽ cajɸgobuei Jesús tɸɸ etayupɸ. “Cariape cũ quetibɸjɸy-ati Jesús,” ñ masĩgɸ, cũtɸ etayupɸ. Bairo cũtɸ eta, atore bairo qũĩ jẽniñañupũ Jesure:

—Jããrẽ cabuei, ¿dope bairo yɸ ácuati Dios tɸɸ cariamanopɸ ágɸa? —qũĩ jẽniñañupũ cajɸgobuei Jesure.

²⁶ Bairo cũ caĩrõ tũgo, atore bairo qũĩñupũ Jesús: —Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽrẽ na cawoaturica pũrõpɸ mɸ caĩñaata, ¿nopẽ ñgaro tie bairo to ñcũti mɸrã? —qũĩ jẽniñañupũ Jesús cajɸgobuei.

²⁷ Bairo cũ caĩrõ tũgo, atore bairo qũĩñupũ Jesure: —Atore bairo ñña ti pũrõpɸ: ‘Mɸjãã, Israel macããna, mɸjãã caátĩanie nipetirije mena cũ maiña. Tunu bairoa mɸjãã yeripɸ, mɸjãã catũgoñarĩjẽ nipetirije mena cũ maiña. Tunu bairoa mɸjãã catutuarije nipetirije mena cũ maiña.’ Tunu torea bairo: ‘Mɸjããtɸ macããna cũãrẽ mɸjãã rupaɸre mɸjãã camairõrẽã bairo na maiña,’ ñ quetibɸjɸyupi ti pũrõpɸ —qũĩñupũ cajɸgobuei Jesure.

²⁸ Bairo cũ caĩrõ tũgo, bairo qũĩñupũ Jesús: —Cariape miña. Tore bairo ñ woatuyupi Moisés ãnacũ. Bairo bairo cũ caĩrĩcãrõrẽã bairo caroaro cariape mɸ caápata, Dios tɸɸ cariamanopɸ mɸ ágɸ —qũĩ quetibɸjɸyupɸ Jesús Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽrẽ cajɸgobuei.

²⁹ Bairo cũ caĩrõ tũgomicũã, cũ caĩrõrẽ bairo átigae-supɸ. Bairo atore bairo qũĩ jẽniñanemoñupũ Jesure tunu:

—¿Noa ùna na ãniñati marí yarã, marí rupaɸre bairo marí camaiparã?

³⁰ Bairo cũ caĩrõ tũgo, ñcõñarí atore bairo qũĩñupũ Jesús cajɸgobuei:

—Jĩcãũ Jerusalẽpɸ caãniatacɸ Jericó macãpɸ ásupɸ. Bairo ti macãpɸ cũ caetaparo jũgoye jerutiri majã ɸɸame maapɸ cũ bocáetayuparã. Cũ bocáeta yua, roro cũ ásuparã. Cũ apeyere, cũ jutii nipetirijere jeyuparã. Jee yaparo, cũ payuparã bwtiuro, ñe mano riaricaropɸ. Áticõã yua, ruticoásuparã. ³¹ Bairo na caátó bero, jĩcãũ sacerdote na caqũẽatacɸ cũ cacũñarí wããrẽ ásupɸ cũ cũã. Bairo ácú, etayupɸ na caqũẽatacũtɸre. Bairo qũĩñamicũã, cũ owanetõcoásupɸ. ³² Bairo cũ canetõátó bero, apei tunu levita poa macããcũ etayupɸ. Bairo eta, qũĩña, cũ owanetõcoásupɸ cũ cũã.

³³ Bairo na canetõátó bero, apei tunu Samaria yepa macããcũ etayupɸ. Bairo eta, bopacooro qũĩñañupũ na caqũẽatacũre, Samaria yepa macããcũ ɸɸame. ³⁴ Qũĩña mai yua, cũtɸ eta, cũ cãmiirẽ cũ ɸcotiyupɸ. Aceite, bairo ɸse oco majũ mena cũ cãmiirẽ cũ ɸcotiyupɸ. Tunu jutii mena cũ cãmiirẽ jiyayupɸ. Áti yaparo, cũ yau burro buipɸ cariaɸre cũ nepeoyupɸ. Bairo áti, cũ neásupɸ camasã ñesẽãrĩ majã na cacãnirí wiipɸ. Topɸ ãcũ, cũ ɸcotinemoñupũ tunu. ³⁵ Ape rũmɸ, cabusuri rũmɸ cũ caápáro jũgoye Samaria yepa macããcũ ɸɸame atore bairo qũĩñupũ ti wii upaɸre: “Ëjũ, ɸga denario moneda tiiri mɸ yɸ nuniña. ãni, yɸ caneatĩat-acũre cũ mɸ caqũẽnorõ yɸ boya. Mãrẽ yɸ canunirĩjẽ to caetaeticõãta, cabero acúpɸ, mɸ yɸ wapatinemogɸ tunu,” qũĩñupũ Samaria yepa macããcũ ti wii upaɸre —bairo ñcõñarí quetibɸjɸyupɸ Jesús cajɸgobuei.

³⁶ Bairo ñcõñarí bero, atore bairo qũĩñemoñupũ:

—¿Dope bairo mɸ tũgoñañati? Camasã itiarã qũĩñañuparã jerutiri majã na caqũẽatacũre. Bairo, ¿ni ɸɸame cũ yãre bairo qũĩñañuparí? —qũĩ jẽniñañupũ Jesús cajɸgobuei.

³⁷ Bairo cũ caĩrõ tũgo, atore bairo qũĩñupũ Jesure:

—Cũrẽ caĩñamairĩcũ ɸɸame cũ yãre bairo qũĩñañupĩ —qũĩñupũ cajɸgobuei ɸɸame.

Bairo cũ caĩrõ tũgo, bairo qũĩñupũ Jesús:

—Bairo baimajũcõãñupĩ. Bairo mɸ cũã cũrẽ bairo ácuja. Aperã mɸ yarã, mɸ ùnarẽ, mɸ rupaɸre mɸ camairõrẽ bairo na mɸ ɸáatinemogɸ na cũãrẽ —qũĩñupũ Jesús, Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽrẽ cajɸgobuei ɸɸamerẽ.

Jesús en casa de Marta y María

³⁸ Cabero netõásupɸ Jesús. Bairo ácú, jĩcã macãpɸ etayupɸ tunu. Topɸ cũ caetaro, jĩcã wii macããcõ, Marta cawãmecũco ɸɸame bairo qũĩñupõ: “Jãã mena ɸgaũ asã.” ³⁹ Mai, Marta ɸɸame baiocũsupo, María cawãmecũcore. Bairo Jesús na ya wii cũ caetaro, María cũ rɸporitɸre etanumuñupõ. Jesús cũ caquetibɸjɸerijere bwtiuro tũgogayupo. ⁴⁰ Marta ɸɸame jesaesupo: “Yɸ jeto paarique nipetirijere yɸ átimiña,” ñ tũgoñañupõ. Bairo Jesutɸ cõ baio cõ caruiro ññarí, Jesure qũĩñupõ:

—Yɸ Quetiupaɸ, ¿yɸ cabairijere mɸ tũgoñaẽtĩñati? Yɸ baio ɸɸame yɸ ɸáperiyamo. ¿Bairo cõ cabairije to

ñuñati mưrã? Jĩcãdã yư pưame yư paaya. Bairi, “Cõ jư-paoja,” cõ ãña —qũĩñupõ Marta Jesure.

⁴¹ Bairo cõ caĩrõ tũgo, atore bairo cõ ãñupũ Jesús:

—Marta, mưa, capee apeye ùnierẽ mư tũgoñaña.

⁴² Bairo mư catũgoñamiatacũãrẽ, jĩcã wãme cariape tũgoñarĩqũẽ niña. Bairi Maria pưame ti wãmerẽ tũgogayamo. Bairi noa una, “Tocãrõã tũgojãnaña tiere,” cõ ã masĩenama —cõ ãñupũ Jesús Martare.

Jesús y la oración

(Mt 6.9-15; 7.7-11)

11 Ape rũmư Jesús Diore cũ cajẽnirõ bero, cũ cabuerã mena macããcũ jĩcãũ, pưame atore bairo qũĩñupũ Jesure:

—Yư Quetiupư, Diore jãã cajẽnimasĩparore bairo jãã mư buewa. Juan cũ cabuerãrẽ cũ caĩrĩcãrõrẽ bairo jãã cũãrẽ mư buewa —qũĩñupũ Jesure.

² Bairo cũ caĩrõ tũgo, atore bairo na ãñupũ Jesús cũ cabuerãrẽ:

—Diore jẽnirã, atore bairo mưjãã ã jẽniwã:

‘Jãã Pacư, jõbui macããcũ, nipetiro camasã mư wãmerẽ na ãroáto.

Tunu bairoa mư carotimasĩrpaư ati yeparư to apáro. Jõbui mư carotirorea bairo to baiáto ati yeparư cũãrẽ.

³ Tunu tocãnacã rũmưa jãã caugapeere jããrẽ jonucũña.

⁴ Tunu bairoa roro jãã caátaje cũãrẽ jãã masiriyobojaya.

Camasã roro jããrẽ na caátajere jãã camasiritirorea bairo roro jãã caátaje cũãrẽ jãã masiriyobojaya mư cũã.

Tunu wãtĩ roro jããrẽ cũ caátigarijere jãã ẽñotaya. Jãã netõña,

bairo Diore cũ mưjãã cajẽnipee ñuña —na ã quetibũjuyupư Jesús cũ cabuerãrẽ.

⁵ Bairo na ã yaparư, ape wãmerẽ ãcõñarĩ atore bairo na ã quetibũjũnemoñupũ tunu:

—Jĩcãũ, ñami recomacã cũ bapa ya wiipư etayupư.

Eta yua, bairo qũĩñupũ: ‘Yư wasoya itia pan ùnoacã.

⁶ Yư yư jĩcãũ cayoaropư caatĩatacư etayami. Cũrẽ yư canupee maniña yư wiire. Bairi mư yư jẽniña,’ qũĩñupũ.

⁷ Bairo cũ caĩmiatacũãrẽ, cũ bapa pưame cũ yuesupư:

‘Yư pajũgoeticõãña. Merẽ jope biaricaro niña. Yư, yư pũnaa cãnirã jãã baiya. Bairi dope bairo wãcãrĩ mư yư jomasĩęcũ,’ qũĩñupũ ti wii macããcũ cajẽniñaũrẽ. ⁸ Bairi mưjããrẽ ñiña: Cũ bapa cũ caãniamiatãcũãrẽ, cũ caĩrõrẽ bairo átigaesupư. Bairpư, ‘Nairõ yư patowãcõremi,’ ã, atore bairo átibujioımı: Wãcã, jopere pã, noo cũ bapa cũ caborore bairo nipetirijere cũ jobujioımı yua. ⁹ Tũgopeoya mưjãã mai mưjããrẽ ãcõñarĩ yư caquetibũjũri-jere: Noa ùna na cajẽniata, na cajẽnirĩjẽrẽ bõcamasĩgarãma. Tunu bairoa apeye ùnierẽ na camacãata, na camacãrĩjẽrẽ bõcamasĩgarãma. Tunu joperư na capiia-ta, ti wii upư pưame ti jopere pããgưmi. Bairi tore bairo Diore mưjãã cajẽniata, mưjãã caãnimasĩpeere jogưmi. Bairi Diore mưjãã cajẽnirõ ñuña.

¹¹ “Mưjãã, capũnaacưna mưjãã pũnaa pan rupare na cajẽniata, ¿ũtã rupare na mưjãã jobujiocũti? Bairo

mưjãã áperã. Tunu bairoa waire na cajẽniata, ¿ãña ùcũrẽ na mưjãã jobujiocũti? Bairo mưjãã áperã. ¹² Tunu bairoa ãmona riare na cajẽniata, ¿cotapa ùcũrẽ na mưjãã jobujiocũti? Bairo mưjãã áperã. ¹³ Mưjãã, carorã nimirãcũã, mưjãã pũnaarẽ caroa wãmerẽ mưjãã jomasĩnucũña. Marĩ Pacư Dios ưmưrecõo macããcũ roque caroú majũ niñami. Camasã netõrõ caroú niñami. ¡Bairi noa ùna cũrẽ cajẽnirãrẽ na jogưmi Espiritu Santore!” na ã quetibũjuyupư Jesús cũ cabuerãrẽ.

Acusan a Jesús de recibir su poder del demonio

(Mt 12.22-30; Mr 3.20-27)

¹⁴ Ape rũmư Jesús wãtĩ yeri pũnarẽ cũ acuwijoyoyupư caũmưrẽ cajããmiatacure. Mai, caũmư pưame bưsư-masĩẽsupư, wãtĩ yeri cũ cajãñarõ jũgori. Bairo Jesús cũrẽ cũ caacuwijoyoro bero, caũmư pưame tunu bưsư-masĩñupũ yua. Bairo cũ cabairo ãñarĩ, to macããna camasã ãña acưacoasuparã. ¹⁵ Jĩcããrã qũĩroaesuparã Jesure. Atore bairo qũĩñuparã: “Beelzebú wãtĩ quetiupư majũ cũ camasĩõrĩjẽ jũgori wãtĩ yeri pũna, camasãrẽ caãnarẽ na acurewiyoyo masĩĩmi Jesús,” qũĩ bưsưpaiyuparã Jesure.

¹⁶ Aperã tunu, dise ùnie átijẽñorĩqũẽrẽ ưmưrecõo macããjẽrẽ Jesús cũ caátijẽñorõ boyuparã. Na pưame roro cũ átĩ ãñarã ásuparã, “¿Dope bairo cũ ácũati ãni?” ãrã. ¹⁷ Jesús pưame na caĩtũgoñarĩjẽrẽ masĩcõãñupũ. Bairi atore bairo na ãñupũ:

“Quetiupư rey cũ carotimasĩrpaư macããna na caãmeoboeticõãta, jĩcãrõ ãnimasĩẽtĩña. Tunu bairoa jĩcã wii macããna na caãmeoboeticõãta, na cũã caroaro ãnimasĩẽtĩña. ¹⁸ Tore bairo Satanã, wãtĩã quetiupư cũ yarãrẽ na cũ caboeticõãta, ¿dope bairo to ãninetõrõati cũ carotimasĩrpaư? ãninetõmasĩẽto. Yasipeticoagaro cũ yarãrẽ, na cũ caboeticõãta. ¹⁹ Tunu bairoa Beelzebú jũgori wãtĩ yeri pũnarẽ na yư caacurewiyoyo jomasĩata, ¿ñamư cũ camasĩrĩjẽ jũgori mưjãã yarã cũã yure bairo na átimasĩcũti? Bairo mưjãã caĩrõ tũgorã, mưjãã yarã pưame, ‘Cariape mee mưjãã tũgoñaña,’ mưjããrẽ ãbujiorãma. ²⁰ Yư pưame, Dios cũ camasĩõrĩjẽ jũgori wãtĩ yeri pũnarẽ yư caacurewiyoyo jomasĩata, nipetiro camasã yư caãtiere ãñarã, ‘Merẽ Dios cũ carotimasĩrpaư marĩrẽ etaya,’ ã masĩbujiorãma,” na ã quetibũjuyupư Jesús.

²¹ Bairo ã quetibũjũ yaparư, cajerutiri majõcure ãcõñarĩ atore bairo na ã quetibũjũnemoñupũ tunu: “Jĩcãũ wii upư, catutuaư majũ cũ ya wii macããjẽrẽ caroaro cũ caĩñacoteata, ni ùcũ cajerutiri majõcư cũ yayere jerutimasĩęcũmi. ²² Bairpư, apei cũ netõõrõ catutuaư cũ wiire jããrĩ, cũrẽ cũ caqũẽẽnetõata roque, ti wii upư yaye cũ besure cũ ẽmapeyo masĩñami. Ti wii upư pưame, ‘Yư besu mena ni ùcũ ati wiire cajããũrẽ cũ yư netõcõãgư,’ cũ caĩtũgoñamiatacũãrẽ, cũ besure cũ ẽmapeyo masĩñami. Bairo ácư yua, ti wii upư apeye ùnierẽ jeruti masĩcõãñami yua,” na ã quetibũjuyupư Jesús.

²³ ã quetibũjũ yaparư, bairo na ãnemoñupũ tunu: “Yư mena caãnigacư, yure caĩñateire bairo niñami. Tunu bairoa yư mena caquetibũjũnetõõgaecư, camasãrẽ ca-

quetibujemawijioere bairo niñami," na ĩ quetibujeyurp Jesús.

El espíritu impuro que regresa
(Mt 12.43-45)

²⁴ ĩ quetibujem yaparo, ape wãme cããrẽ na ĩnemoñupũ tunu: "Wãtĩ yeri pũna caũmũrẽ cũ cawiti-atato bero, noo caoco manorĩpũ áñesẽãñami. Áñesẽã yua, cũ caãniparore cũ cabócaeticõãta, atore bairo ĩ tũgoñañami: 'Yũ caãnimiatatorpũ yũ tunuágũ tunu,' ĩ tũgoñañami. ²⁵ Bairo ĩ tũgoña yua, tunuá, caũmũrẽ qũĩñami tunu. Caũmũ yeri pũame wiire, caroaro na caowaqũẽno peyoata wiire bairo bauya. ²⁶ Bairo cabairo ĩña yua, acoásupũ tunu wãtĩ, aperã ĩcã wãmo peti pũga pẽnirõ cãnacãũ majũ cũ netõrõ cañuenarẽ na piineñon áscũ. Bairo na bóca, 'Jito,' na ĩ, caũmũrẽ cũ jããñama tunu nipetirã. Bairi cũ yeripũ añicõãñama tunu. Bairo na caãno, jõpũame roro baibujioemi tunu caũmũ pũame yua," na ĩ quetibujeyurp Jesús cũtu catũgorã etarãrẽ.

La felicidad verdadera

²⁷ Bairo cũ caãño, na mena macããcõ ĩcãõ atore bairo qũĩñupõ bũtioro:

—ĩCaroaro cariape mũ quetibujeya! Bairi mũ paco, mũrẽ camasõĩcõ pũame ỹseanirĩ ácõmo mũ mena —qũĩñupõ bũsũrique tutuaro mena.

²⁸ Bairo cõ caĩrõ tũgo, bairo cõ ĩñupũ Jesús:

—ĩYũ paco netõõrõ ỹseaniñama Dios yaye quetire catũgoũsarã pũame roque!

La gente mala pide una señal milagrosa
(Mt 12.38-42; Mr 8.12)

²⁹ Cabero camasã pũame aperã, aperã capããrã majũ na caneñaporo ĩña, atore bairo na ĩñupũ Jesús: "Ati yepa macããna, ãme caãna, caroaro tũgoñaẽtĩñama. Átijẽño ĩñorĩqũẽ jetore boyama. Bairo na cabomiat-acũãrẽ, tiere na áti ĩñoetigũmi Dios. Merẽ na quetibujem cũñupĩ Jonás ãnacũ cũ cabairiquere. ³⁰ Tirũmũpũre Jonarẽ cũ caátajere Nínive macã macããnarẽ na ĩñoñupĩ. Bairo narẽ cũ caĩñorõ bero, to macããna pũame, 'Cariapea Dios cũ caquetibujemnetõrotiricũ majũ niñami Jonás,' ĩ tũgoñamasĩñupã. Torea bairo yũre Dios cũ caátipeere mujãã ãme caãnarẽ cũ caĩñorõ bero, bairoa mujãã ĩ tũgoñamasĩgarã yũ cũãrẽ yua. ³¹ Tunu bairoa ti rũmũ camasãrẽ cũ caĩñabeseri rũmũ caetaro, ĩcãõ ãnacõ catitunurĩ, mujãã, ãme caãnarẽ, 'Cariapea mujãã tũgoũsaerũ,' mujããrẽ ĩregomo cõ cũã. Ape pũgõã waru joperũ macããcõ quetiupao ãnacõ bairo mujããrẽ ĩgomo. Cõ pũame noo cayoaropũ asũpo, Salomón ãnacũ cũ camasĩĩjẽrẽ tũgogo. Bairo cõ catũgogarico cõ caãnimiatacũãrẽ, mujãã, ãme caãna yũ camasĩĩjẽrẽ mujãã tũgogaetiya. Bairo Salomón netõrõ camasĩ yũ caãnimiatacũãrẽ, yũ caĩĩjẽrẽ mujãã tũgogaetiya. ³² Tunu bairoa ti rũmũ camasãrẽ cũ caĩñabeseri rũmũ caetaro, Nínive macã macããna ãnana catitunurĩ, 'Caroaro mujãã tũgoũsaerũ,'

mujããrẽ ĩgarãma na cũã. Na pũame Jonás ãnacũ cũ ca-quetibujerijere tũgorã, roro na caátiere tũgoña qũẽnoñuparã. Bairo na catũgoñaqũẽnomiatacũãrẽ, mujãã, ãme caãna, mujãã tũgoña qũẽnogaetiya. Jonás netõrõ camasĩ yũ caãnimiatacũãrẽ, yũ caĩĩjẽ tũgori, mujãã tũgoña qũẽnogaetiya," na ĩ quetibujeyurp Jesús.

La lámpara del cuerpo
(Mt 5.15; 6.22-23)

³³ ĩ quetibujem yaparo, atore bairo na ĩnemoñupũ tunu: "Ni ũcũ ĩcãũ ĩĩñaworique cũ cajĩñawogaata, cayasioropũ cũẽcũmi. Ni ũcũ ĩcãũ carupapata rocapũ cũẽcũmi. Jõbuiupũ cũnucũñami, camasã nipetiro cajããetarã na caĩñamasĩparore bairo ĩ. ³⁴ Tunu bairoa mujãã caapee pũame cajĩñaworicare bairo niña mujãã rupũre. Mujãã caapee caroaro to caĩñamasĩata, caroaro mujãã ĩñamasĩgarã. Caroye tuata, caroaro mujãã ĩñamasĩẽtĩgarã. Tore bairo mujãã, cayeriñurã ãnirĩ cariape mujãã catũgoñaata, caroaro mujãã áti-masĩgarã. Cayeriñuena mujãã caãmata roque, caroaro mujãã áti-masĩẽtĩgarã. Bairi Dios mujããrẽ cũ camasĩõĩjẽrẽ tũgoũsa jãnaeticõãña. ³⁶ Bairi mujãã yeripũ caroa jeto tũgoñarĩ, bairi tunu carorijere tũgoña ẽñotari, Dios cũ caátigarije nipetirijere mujãã tũgomasĩgarã. ĩĩñaworique mujããrẽ cajĩñaworore bairo caroaro mujãã tũgomasĩgarã nipetirijere yua," na ĩ quetibujeyurp Jesús catũgorã etarãrẽ.

Jesús acusa a los fariseos y a los maestros de la ley
(Mt 23.1-36; Mr 12.38-40; Lc 20.45-47)

³⁷ Bairo cũ caĩrõ bero, fariseo majõcũ Jesure, "Jito, marĩ átõca. Yũ ya wiipũ marĩ ỹgaáto," qũĩñupũ. Bairo cũ caĩrõ tũgo, "Jaũ," ĩ, cũ tũpũ ỹgaũ ásũpũ Jesús. Bairi cũ wiipũ jããeta, cariapea cũ mesapũ etanumu etayurp. ³⁸ Bairi fariseo pũame, Jesús cariapea cũ caetanumurõ ĩña yua, "Tame," ĩ tũgoñañupũ, "Marĩ, judío majã marĩ ya wãmerẽ bairo áperiyami Jesús. Cũ wãmorĩrẽ coseetiyami cũ caũgaparo jũgoye yua," ĩ tũgoñañupũ fariseo Jesús cũ cabairijere. ³⁹ Marĩ Quetiurpũ pũame masĩcõãñupũ cũ catũgoñarĩjẽrẽ. Bairi atore bairo qũĩñupũ:

—Mujãã, fariseo majã jotũ bapaari mujãã ca-cosepeere nairõ mujãã tũgoñanucũña. Bairi tie ũnierẽ nairõ tũgoñamirãcũã, mujãã yerire coserique pũamerẽ mujãã tũgoñaẽtĩña. Bairi yajariquere, bairi ape wãme ricaati tũgoñarĩqũẽ cũã nicõãña mujãã yeripũ. ⁴⁰ Caĩtopairã mujãã ãniña. Cajotũbapariwei pũame jotũ bapa bui cũãrẽ, capupea cũãrẽ qũẽnoñami. Torea bairo Dios pũame mujãã rupũ jeto meerẽ, mujãã yeri pũna cũãrẽ ásupi. ⁴¹ Atoe bairo mujãã caátiere boyami Dios: Mujãã yeri mujãã caqũẽnorõ boyami. Bairo mujãã caá-pata, mujãã ñubujiorã.

⁴² "Bairo átato ũnorẽã, ricaati mujãã, fariseo majã, mujãã átinucũña. Bairo ána yua, pũga wãmo cãrõ moneda tiiriacarẽ mujãã cacũgoata, ĩcã tiaca mujãã jonucũña Diore. O ỹgarique ĩcã wãme ũno, pũga wãmo cãrõ mujãã cacũgoata, ĩcãrõãcã mujãã jonucũña

Diore. Bairo cariape tie ũnierē átimasĩmirăcŭă, ape wăme paijăñurō Dios cŭ carotirique pŕamerē mŭjăă tŭgoñaetimajŭcōăña. Caroaro âmeo átaje cŭărē marĩ rotiyami Dios. Caroaro âmeo mairĩqŭē cŭărē marĩ rotiyami. Tie pŕamerē mŭjăă tŭgoñaētĩña. ¡Bairi mŭjăă carorije wapa paio nigaro!

⁴³ "Tunu bairoa ñubuerica wiirŭ mŭjăă caápata, caroarape mŭjăă ruiganucŭña. Tunu bairoa maarpŭ mŭjăă caăñesēata, nipetiro camasă nŭcŭbŭgoricaro mena na cajĕnirō mŭjăă bonucŭña. Bairo mŭjăă caboroi, ¡mŭjăă carorije wapa paio nigaro!

⁴⁴ "Mŭjăă, camasă ānanarē na cayarica opeere bairo mŭjăă āniña. Āme caăna pŕame ti opee buire áná, 'Masă operi āno,' ĩ masĩētĩñama. Tore bairo mŭjăă āniña. ¡Bairi mŭjăă carorije wapa paio nigaro!" na ĩ quetibŭjŭyurŭ fariseo majărē.

⁴⁵ Bairo cŭ caĩrĭjĕrē tŭgo, fariseo mena macăăcŭ ĩcăcŭ, Moisés ānacŭ cŭ caroticŭrĭqŭĕrē cajŭgobuei pŕame atore bairo qŭĩñurŭ Jesure:

—Cabuei, bairo mŭ caĩta, jăă, jăărĕă roro ĩ micŭrŭ.

⁴⁶ Bairo cŭ caĩrō tŭgo, bairo qŭĩñurŭ Jesús:

—ĩcăcŭ, cŭ paabojari majōcure cŭ jŭrŭsaetiyami. ĩcă wăme ũnoacă cŭărē cŭ jŭăperiyami. Tore bairo na mŭjăă átiya camasărē. 'Moisés ānacŭ cŭ carotiriquere ĩcă wămeacă rŭsaeto ása,' camasărē na mŭjăă ĩnucŭña. Bairo caĩrotiră nimirăcŭă, mŭjăă pŕame tore bairo mŭjăă áperimajŭcōăña. ¡Bairi mŭjăă carorije wapa paio nigaro!

⁴⁷ "Tunu bairoa caĩtopairă mŭjăă āniña. Profeta majă na rupaeri ānajĕ masă ope buire mŭjăă qŭĕnonucŭña caroa ĕtă wiicarĕ, camasă profeta ānanarē na ĩroáto, ĩră. Bairo qŭĕnomirăcŭă, mŭjăă ñicŭjăărĕ bairoa mŭjăă ānicōăña. Na pŕame Dios yaye quetire boena, profeta majărĕ pajĭăreyupară. Narĕ bairo mŭjăă boetiya Dios yaye quetire mŭjăă cŭă. Bairi, 'Marĩ ñicŭjăă profeta majărĕ na capajĭărĭcărōrĕ bairo ñurō. Dios yaye queti to yasicōăto,' ĩrărĕ bairo mŭjăă átinucŭña. ¡Bairi mŭjăă carorije wapa paio nigaro!

⁴⁹ "Dios pŕame camasă ānirĭ atore bairo ĩñurŭ: 'Yŭ yarărĕ na yŭ jogŭ camasă tŭrŭ. Profeta majărĕ, apóstolea majă cŭărĕ natŭ yŭ jogŭ, na quetibŭjŭáto, ĩ. Bairo yŭ cajomiatacŭărĕ, ĩcăărĕ na pajĭăregarăma. Aperărĕ roro popiye na baio joroque na átigarăma,' ĩñurŭ. ⁵⁰ Bairi Dios pŕame camasă profetare roro na caátaje jŭgori ati rŭmŭrĕ popiye na baio joroque na átigŭmi. Tocănacŭ profeta majă, caăniñarĭcărărĕ na carĩ reyarique wapa popiye na baio joroque na átigŭmi âme caănarĕ. ⁵¹ Na carĩ rejŭgoricŭ, Abel cawămecŭcŭrŭi nijŭgoaná, Zacarías, altar, santuario watoa na capajĭărĭcŭrŭ nituetayama na carĩ rejŭgoatana capăără beropŭ. Bairo na ānana wapa roro popiye na baio joroque na átigŭmi âme caănarĕ yua,' na ĩñurŭ Jesús.

⁵² ĩ yaparo, atore bairo na ĩnemoñurŭ tunu: "Dios yaye queti pŕame llavere bairo niña camasărĕ. Llave jŭgori wiire biaricarore marĩ pajăămasĩña. Tore bairo Dios yaye queti jŭgori ŭmŭrecóore marĩ jăămasĩña. Mŭjăă pŕame Dios cŭ cabuerijere masĩmirăcŭă, cŭrĕ

mŭjăă boetiya. Tunu bairoa camasă Diore na camasă-garijere mŭjăă ĕñotaya. ¡Bairi mŭjăă, Moisés ānacŭ cŭ caroticŭrĭqŭĕrĕ cajŭgobueri majă, mŭjăă carorije wapa paio nigaro!" na ĩ quetibŭjŭyurŭ Jesús.

⁵³ Bairo cŭ caĩrō, to macăăna, Moisés ānacŭ cŭ caroticŭrĭqŭĕrĕ cajŭgobueri majă, bairi fariseo majă mena cŭ asiayupară Jesure. Bairi ape wăme, ape wăme cŭ jĕniñañupară. "Carorije buei átiyami Jesús," qŭĩ bŭsŭjăgamiră, cŭ jĕniñamiñupară nairō.

Jesús enseña contra la hipocresía

12 Bairo na cabairo, capăără majŭ camasă, Jesutŭ neña etayupară. Bairi capăără majŭ āna, dope baía masă manopŭ āñupară. Bairi Jesús pŕame cŭ cabuerărĕ atore bairo na ĩ jŭgoyurŭ: "Fariseo majă pan pairica na cawauorijere boeticōăña,' ĩrĭcărō pŕamata, 'Na caĩtopairijere mŭjăă boepa,' ñiña. ² Tunu bairoa âme caăna na catŭgoñarĭjĕ nipetirijere masĭōpeyocōăgŭmi Dios nipetirărĕ. Baujaro nigaro mŭjăă yeripŭ mŭjăă catŭgoñarĭjĕ nipetirije. ³ Bairo bairi yasioro aperărĕ mŭjăă caĩrĭqŭĕ cŭărĕ nipetiro camasă tŭgogarăma. Mŭjăă ya arŭarpŭ biajăăti, mŭjăă caĩrĭqŭĕ cŭărĕ capăără na catŭgojoro tiere quetibŭjŭgarăma aperă, bŭsŭrique tutuaro mena," na ĩ quetibŭjŭyurŭ Jesús cŭ cabuerărĕ.

A quién se debe tener miedo

(Mt 10.26-31)

⁴ Bairo ĩ quetibŭjŭ yaparo, atore bairo na ĩñurŭ tunu: "Yŭ yară cariape mŭjăărĕ ñiña: Mŭjăărĕ capajĭămasĩrărĕ na uwieticōăña. Mŭjăărĕ na capajĭăatato bero, dope bairo átimasĩñama mŭjăă yerĭ pŭna pŕamerĕ. ⁵ Bairo pŕame ása: Dios yaye quetire tŭgowsaya. Cŭă, camasă na cariaro bero, caŭpetietopŭ na yerĭ pŭnarĕ jomasĩñami. Bairi Dios pŕame roquere cŭ uwiri ĩcărō tŭni caroaro ása.

⁶ "Tunu minia, ĩcă wămo caănacăŭrĕ pŭga moneda tiiaca wapacŭtiyama. Bairo petoaca wapacŭtimirăcŭă, ni ĩcăcŭ ũcŭ Dios cŭ caĩñacoteecŭ maami. Nipetirărĕ na cabairijere masĩcōăñami. ⁷ Mŭjăă cŭărĕ mŭjăă cabairijere masĩpeyocōăñami. Mŭjăă poa wĕĕrĭ cŭărĕ cōăñapeyocōăñami Dios. Bairi, 'Marĩ cabairijere masĩĕcŭmi Dios,' ĩ tŭgoñaeticōăña. Minia netōjăñurō mŭjăă maiñami. Bairi uwieticōăña," na ĩ quetibŭjŭyurŭ Jesús cŭ cabuerărĕ.

Los que reconocen a Jesucristo delante de los hombres

(Mt 10.32-33; 12.32; 10.19-20)

⁸ ĩ quetibŭjŭ yaparo, atore bairo na ĩnemoñurŭ tunu: "Cariape mŭjăărĕ ñiña: Ni ĩcăcŭ ũcŭ, 'Jesús yŭ yŭ āniña,' aperă camasă na catŭgoro caĩquetibŭjŭre yŭ yŭ cŭ caănierĕ yŭ cŭă yŭ Pacŭ yară ángelea majă cŭărĕ na yŭ quetibŭjŭgŭ. ⁹ Bairi tunu ape, 'Jesure yŭ masĩĕtĩña,' caĩ pŕamerĕ yŭ cŭă, 'Cŭ yŭ masĩĕtĩña cŭră,' na ñi quetibŭjŭgŭ, yŭ Pacŭ yară ángelea majărĕ.

Hay que estar preparados

³⁵ Bairo ĩ quetibujm yaparo, ape wãmerẽ na ĩ cõñañupũ: “Caroaro mɔjãã qũẽnoyuwa. Mɔjãã jutii, mɔjãã cajãñapeere qũẽnoña. Tunu bairoa mɔjãã cajñaworijere jñapeori mɔjãã cotewa. ³⁶ Jĩcããrã paabojari majã ùnarẽ bairo ása. Na pɔame na quetiupɔm aperã na cawãmojiyari bose rũmũrẽ caĩñam atãcũ cũ catunuetaparore caroaro cũ yuyuparã. ‘Jicoquei cũ caetaro, cũ marĩ pãjõrõã,’ ĩrã cũ yuyuparã. ³⁷ Ƴseanigarãma capaacoteri majã, na quetiupɔm cũ catunuetarore caroaro cacotemasĩrã. Cãniena cacoterã ãnirĩ cũ mena Ƴseanigarãma. Cariape mɔjããrẽ ñiña: Na quetiupɔm pɔame mesapɔ na ruirotigumĩ, Ƴgariquere na nugũ. ³⁸ Bairi noa ùna cãniena cacoterã Ƴseanirĩ nigarãma, noo ñami recomacã, o cabusuatĩpɔm na quetiupɔm cũ catunuetarore cacoterã pɔame,” na ĩ quetibujmuyupũ Jesús.

³⁹ ĩ quetibujm yaparo, ape wãmerẽ na ĩ cõñañupũ tunu: “Apei wii upɔm, cũ ya wii macããjẽrẽ cayajacacũ cũ caetaparore cũ camasĩata, cãnietibujoricumĩ. Cũ caetaparore ĩñacotebujoricumĩ, jããremi, ĩ. ⁴⁰ Tore bairo yɔ, Camasã Jũgocɔ, tunu yɔ caetari rũmũrẽ jĩcãũ cayajari majõcũre bairo yɔ etagɔm ati yepapɔre. ‘Ti rũmũ majũ etagɔm,’ caĩã mani rũmũ majũ yɔ etagɔm. Bairi caroaro ãña. Yɔ catunuetarore caroaro mɔjãã cotewa,” na ĩ quetibujmuyupũ Jesús cũ cabuerãrẽ.

El criado fiel y el criado infiel

(Mt 24.45-51)

⁴¹ Bairo cũ caĩrõ tũgo, Pedro pɔame atore bairo qũĩñupũ Jesure:

—Jãã Quetiupɔm, jĩcãũrẽ cũ Ƴmɔa cũrẽ na cacoterijere ĩcõñarĩ jãã jetore ĩ quetibujm miñati? ¿O nipetiro camasãrẽ ĩ quetibujmãto miñati? —qũĩ jẽniñañupũ Pedro Jesure.

⁴² Bairo cũ caĩrõ tũgo, atore bairo qũĩñupũ Jesús Pedrose: “Ni ùcũ jĩcãũ mayordomorẽ bairo caãcũ, cũ quetiupɔm cũ carotirore bairo caátimasĩ ùcũrẽ ñiña. Cũ quetiupɔm pɔame cũ caápáro jũgoye, ‘Yɔ Ƴmɔa aperãrẽ na mɔ qũẽnowã. Ƴgariquere na mɔ batowa,’ qũĩ cũñupũ cũ Ƴmũrẽ. Bairi cabero tunueta, cũ Ƴmɔ, cũ caĩrotiricarorea bairo cũ caápata, caroare cũ jogumĩ. Bairi Ƴseanirĩ nigumĩ mayordomo. ⁴⁴ Caãnorẽ bairo mɔjããrẽ ñiña: Quetiupɔm cũ yaye nipetirije upɔre bairo cũ cũgumĩ, cũ, mayordomo pɔame. ⁴⁵ Bairo cũ cacũmiatacũãrẽ, cũ pɔame carõɔ cũ caãmata, ‘Yɔ quetiupɔm tãmurĩ tunu etaecumĩ,’ ĩrĩ, aperã cũ bapãrãrẽ roro na átibujioumĩ. Cũ quetiupɔm Ƴmɔa, cũ paabojari majã rõmirĩ cũãrẽ roro na átibujioumĩ. Tunu bairoa Ƴga, eticũmu baibujioumĩ. ⁴⁶ Bairi cabero cũ quetiupɔm cañesããatãcũ pɔame, ‘Ti rũmũ etagumĩ,’ cũ caĩmasĩẽtĩ rũmũrẽ etabujioumĩ. Bairo eta yua, cũ caroticũatãcũ roro cũ caátiere ĩñabujioumĩ. Bairo ĩña yua, popiye cũ baio joroque cũ átibujioumĩ. Cũ piticõãbujioumĩ, aperã yɔ caĩroaena mena cũ ãmarõ, ĩ.

⁴⁷ “Ni jĩcãũ ùcũ cũ quetiupɔm cũ caĩrõjẽrẽ masĩmicũã, tore bairo cũ caápata, cũ paecogumĩ Ƴtioro cũ

quetiupɔre. ⁴⁸ Apei cũ quetiupɔm cũ caĩrõjẽrẽ masĩẽtĩrĩ roro átiyami. Bairo roro cũ caátimiatacũãrẽ, Ƴtioro cũ paetigumĩ cũ quetiupɔm pɔame. Bairi pajãñurõ camasĩjũgoricarã pɔame netõjãñurõ caroaro na caátiere átirotiya. Petoaca camasĩrã netõjãñurõ caroaro na caãto ñuña,” na ĩ quetibujmuyupũ Jesús.

Jesús es causa de división

(Mt 10.34-36)

⁴⁹ ĩ yaparo, atore bairo na ĩñupũ tunu: “Camasãrẽ na quetibujm ácɔ yɔ apũ ati yepapɔre. Tunu yɔ yaye Ƴsɔrique peerore bairo ñiña narẽ. ¡Bairi tiere nipetiro na masĩpeyocoãto! ⁵⁰ Yɔ cũã, yɔ yaye Ƴsɔrique jũgori popiye yɔ baiya. Bairoa yɔ baicõã ãnigɔ yɔ paarique capetiparo jũgoye. ⁵¹ Mɔjãã, camasãrẽ yɔ caátiatãjere mɔjãã masĩẽtĩña. ‘Dios cũ cajõɔ, cũ caetaro bero nipe-tiro camasã caroaro ãmeo átigarãma,’ mɔjãã ĩ tũgoñaña. Bairo mɔjãã caĩtũgoñamiatacũãrẽ, bairo mee ñiña. Yɔ caetaro jũgori camasã jĩcãrõ tũni tũgoñaeti-garãma. ⁵² Bairi jĩcã wii macããna jĩcã wãmo cãnacãũ majũ na caãmata, yɔ yaye Ƴsɔriquere tũgorã, itiarã ĩroagarãma. Pɔgarã ĩroaetigarãma. Torea bairo ape wii macããna cũã pɔgarã ĩroagarãma. Itiarã ĩroaetigarãma. ⁵³ Bairi jĩcãũ cũ macũrẽ cũ pesucũtigumĩ yɔ yaye Ƴsɔriquere cũ catũgõusaro jũgori. Torea bairo ape cũ pacũre cũ pesucũtigumĩ. Apeo cũã cõ macõrẽ cõ pesucũtigomo. Apeo cũã cõ pacore cõ pesucũtigomo. Apeo cũã cõ pẽẽpõrẽ cõ pesucũtigomo. Apeo cũã cõ mañicõrẽ cõ pesucũtigomo, yɔ yayere cõ catũgõusaro jũgori,” na ĩñupũ Jesús cũtɔ catũgorã etarãrẽ.

Las señales de los tiempos

(Mt 16.1-4; Mr 8.11-13)

⁵⁴ Bairo ĩ quetibujm yaparo, atore bairo tunu na ĩnemoñupũ camasãrẽ: “Oco poari muipɔ cũ cawãmɔatõ to cawãmɔ atõre ĩñarã, ‘Oco atõ baiya,’ mɔjãã ĩ masĩña. Torea bairo bainucũña. ⁵⁵ Tunu bairoa ape nũgõã warua jopepɔ cawĩno atõre ĩñarã, ‘Asigaro baiya ãme rũmũrẽ,’ mɔjãã ĩ masĩña. Torea bairo bainucũña. ⁵⁶ Bairo caoco ocapeere, bairi caasipee cũãrẽ bairo caĩñamasĩrã nimirãcũã, ¿nopẽĩrã Dios ati yũteare cũ caátianie pɔamerẽ mɔjãã masĩẽtĩñati? ¡Caĩtopairã mɔjãã ãniña!” na ĩ quetibujmuyupũ Jesús.

Procura ponerte en paz con tu enemigo

(Mt 5.25-26)

⁵⁷ Bairo ĩ quetibujm yaparo, atore bairo tunu na ĩnemoñupũ: “¿Nopẽĩrã cariape átajere mɔjãã majũã mɔjãã ĩ Ƴsɔ qũẽnomasĩẽtĩñati? ⁵⁸ Ni jĩcãũ ùcũ, ‘Yɔ mɔjãã wapamoña,’ ĩrĩ, mɔjããrẽ juez caĩñabesei tɔpɔ cũ caneápáro jũgoye, cũ mena Ƴsɔqũẽnojũgoya. Mɔjããrẽ juez tɔpɔ cũ caneápéripapare bairo ĩrã, cũ mena Ƴsɔqũẽnojũgoya. Mɔjãã cabɔsɔqũẽnojũgoet-icõãta, juez pɔame guardiare mɔjããrẽ ñerotigumĩ. Bairo áti yaparo, na pɔame preso jorica wiipɔ mɔjããrẽ cũrecõãgarãma. ⁵⁹ Cariape mɔjããrẽ ñiña: Dinero mɔjãã cawapamorĩjẽrẽ mɔjãã cawapatipeyoparo jũ-

goye, topu mujää änicöägarä. Mujää witimasfetigarä," na iñupü.

Importancia de la conversión

13 Jicä rümu caño camasä Jesure qüñnarä etayuparä. Eta, atore bairo qüñ quetibujyuparä: "Pila-to püame Galilea macäänarë na pajjäreupu, Diore na cañubuerä etaro. Waibutoa riire na cajoemugörä etaro na pajjäreupu," qüñ quetibujyuparä camasä Jesure.

² Bairo na cañquetibujyuro tũgo, atore bairo na iñupü Jesús: "¿Dope bairo mujää i tũgoñañati na cabaiatajere? 'Na yarä Galilea macääna nipetirä netörö carorä äniupä. ¿Bairi bätioro majü na carorije wapa jũgori yasiupa,' mujää i tũgoñañati? ³ Bairo mujää cañtũgoñañati atacüärë, baietiupa. Na yarä netörö carorä mee äniupä. Cañnorë bairo mujääärë ñiña: Mujää cüä roro mujää yasigarä, roro mujää caätiere yapapuari Diore mujää cañbucüñnoeticöäta. ⁴ Tunu bairoa, ¿dope bairo mujää i tũgoñañati cañmuarí wii Siloé macääjẽ ütã rupaa mena catãni yasiricarãrë? Dieciocho majü catãni yasiricarãrë roro na cabairiquere, ¿dope bairo mujää i tũgoñañati? 'Jerusalén macääna nipetiro netörö carorä äniupä. ¿Bairi bätioro majü na carorije wapa jũgori yasiupa,' mujää i tũgoñañati? ⁵ Bairo mujää cañtũgoñañati atacüärë, baiesupa. Jerusalén macääna netörö carorä mee äñupä. Cañnorë bairo mujääärë ñiña: Mujää cüä roro mujää yasigarä, roro mujää caätiere yapapuari Diore mujää cañbucüñnoeticöäta," na i quetibujyupü Jesús.

La parábola de la higuera sin fruto

⁶ Bairo i quetibujyuparä yaparo, higuera yucä carícamanirë iñcöñarí tunu na i quetibujyuparä: "Jicäcü, cü wesepe cügoyupü higuera cawãmecütiire. Bairi jicä rümu carícare iñu etayupü. Bócaesupü. Ríca mañuparö mai. ⁷ Itia cümarí majü bairo jeto baiyupü. Ríca mañuparö. Bairo cabairoi, qüñupü cü ñmure: 'Merë itia cüma majü carícare yu macãmíña. Caríca mani äno ati higuera marí caotemirícu. ¿Nopẽirö to änicöäroati ati yeparu? Bairi quetirocacöäña,' qüñupü ti wese upu cü ñmure. ⁸ Bairo cü cañrö tũgo, atore bairo qüñupü cü ñmu püame: 'Yu quetiupa, ati yuteare marí quetítiroa mai. Tii pütore yu jetugü. Abono cüärë yu jãägu mai. ⁹ Bairi ape yuteare carícacupata, ñujãñugaro. Tii caríca manicöäta roquere, tiire quetirocacöä rotiya,' qüñupü cañmu ti wese upu," na i quetibujyupü Jesús camasärë.

Jesús sana en el día de reposo a una mujer jorobada

¹⁰ Ape rümu tunu Jesús judío majä na cayerijärí rümu caño na cañubuenearí wiipü jũgobuei ásupü. ¹¹ Mai, ti wiipü äñupö jicäö carömio. Cö püame wätí yeri püna jũgori riãñuñupö. Dieciocho cümarí majü riayupo. Bairi wãmü pomasiësupö. ¹² Bairo cö cabairo iñu, Jesús püame atore bairo cö iñupü:

—Yu yao, mü cariyecütie to petiáto, ñiña. Mü yu catioya —cö iñupü.

¹³ Bairo i yaparo, cü wãmörirë cö buire pitipeoyupü. Bairo cü caáto, jicoquei wãmüpo masícoasupo yua. Tunu Diore cü basapeo jũgoyupo, catiáco yua. ¹⁴ Bairo hëseanirö cö cañniamiatacüärë, ti wii ñubuerica wii quetiupa püame asiajãñuñupü. Judío majä na cayerijärí rümu Jesús cü caätiere iñarí asiajãñuñupü. Bairo asiari atore bairo na iñupü ti wii canearí majärë:

—Marí capaari rümu jicä wãmö peti jicä pëñirö cãnacã rümuñi majü ñiña. Ti rümuñi jeto catio rotiya. Marí cayerijärí rümu cañnorë catio rotieticöäña —na iñupü.

¹⁵ Bairo cü cañrö tũgo, atore bairo qüñupü Jesús:

—Cañtopairä mujää äñiña, bairo mujää cañata. ¿Ni ücü mujää mena macääcü marí cayerijärí rümu caño cü wecure, o cü burrore na oco etiricaupü na cü jee áperinucüñati? Nipetirä bairo jeto átinucüñama ati rümu ñno cüärë. ¹⁶ Bairi mujää wecure caqüñnonucüñi nimiräcüä, ¿nopẽirä, 'Atiore Abraham äñacü pãrãmeorë dieciocho cümarí majü Satanás, wätí quetiupa roro cö cü caätie jũgori popiye cabaiore cö marí catorotietigarä ati rümu ñnorë,' irãrë bairo mujää iñati? ¡Roro mujää tũgoñaña! —qüñupü Jesús ti wii ñubuerica wii quetiupa.

¹⁷ Bairo cü cañrö, cü pesua püame bobotũgoña jãñuñuparä na cañatajere. Aperä camasä püame hëseani peticoasuparä, Jesús nocãrö caroaro cü caätiere iñarí.

La parábola de la semilla de mostaza

(Mt 13.31-32; Mr 4.30-32)

¹⁸ Cabero atore bairo na iñmoñupü Jesús tunu: "¿Dope bairo mujääärë yu masíöñati Dios cü carotimasirípañre? ¿Di wãmë ñnorë iñcöñarí mujääärë yu quetibujyupati? ¹⁹ Mostaza na cañrö apeacarë jicäcü cü wesepe cü caotericacacã bairo ñiña Dios cü carotimasirípañ. Bairi cañmu tiacarë cü caotero bero pairicu bätiya. Bairi minia püame tii rümu buire na ria batiirire qüñnonucüñama. Torea bairo ñiña Dios cü carotimasirípañ cüä," na i cöña quetibujyupü Jesús.

La parábola de la levadura

(Mt 13.33)

²⁰ I quetibujyuparä yaparo, ape wãmë iñcöñmoñupü tunu: "¿Dope bairo mujääärë yu masíöñati Dios cü carotimasirípañre? ²¹ Levadurare bairo ñiña Dios cü carotimasirípañ. Jicäö trigo wãñrãqüñ wetare, itia ruri majü, oco mena weyo yaparo, levadurare petoaca jãñamo. Bairo petoaca cö cajãñiamiatacüärë, tie püame jesapeticoaya yua. Torea bairo ñiña Dios cü carotimasirípañ cüä," na i cöña quetibujyupü Jesús.

La puerta angosta

(Mt 7.13-14, 21-23)

²² Bairo bai, Jesús Jerusalëpü ácú, tocãnacã macää cü canetörí macääärë camasärë na quetibujyupü. Capaca macääñi, öcã macääñiãcã cüärë na quetibujyupü.

²³ Bairo cü caátö, cü mena macääcü jicäcü atore bairo qüñ jëñiñuñupü:

—Jāa Quetiupax, ¿nocānacāũ majũ camasārē marĩ Pacũ Dios cũ netõõati? ¿Petoaca majũ na āniñati Dios cũ canetõparā? —qũĩ jēniñañupũ caũmũ Jesure.

²⁴ Bairo cũ caĩjēniñarõ tũgo, atore bairo na ĩ quetibũjũyupũ Jesús:

—Ati yeparũ mujāa caāno, pũga jopeere bairo niña. Bairi õcā jopeacarē mujāa capājāāmasĩrõ ñuña. Cariape mujāārē ñiña: Capāārā camasā ti jopere jāāgami-garāma. Bairo jāāgamirācũā, jāāmasĩētĩgarāma. ²⁵ Jĩcā rũmũ ti wii upax pũame wāmwátĩ, ti jopere biacõāgũmi yua. Pāānemoetigũmi. Bairo cũ caáto, mujāa macāpũ caāna cũ piirā, “Jāa pāāña,” mujāa ĩmigarā. Bairo mujāa caĩmiatacũārē, “Mujāārē yũ masĩētĩña,” mujāa ĩgũmi. ²⁶ Bairo cũ caĩrõ tũgo, mujāa ĩnemogarā: “Jāārē mũ masĩ. Mũ mena eti, uga jāa āpũ. Tunu bairoa jāa ya macāāpũ mũ bueñesēāwũ. Jāārē mũ masĩ,” mujāa ĩgarā. ²⁷ Bairo mujāa caĩrõ tũgo, atore bairo mujāa ĩnemogũmi tunu: “Merē mujāārē ñiapũ: ‘Mujāārē yũ masĩētĩña. Mujāa, carorije caāna mujāa caānoi, ati wiire mujāārē yũ jāārotietigũ. ¡Ánaja!’” mujāa ĩgũmi ti wii upax. ²⁸ Mujāa, marĩ ñicũjāārē Abraham, Isaac, Jacob, profeta majā nipetirā cũārē, Dios cũ carotimasĩrĩ paũpũ caānarē mujāa ĩñajogarā. Mujāa pũame aperopũ wērewiyo joricarārē bairo mujāa ānigarā. Bairi bũtioro mujāa otigarā. Mujāa opire mujāa bacarũpotugarā, bũtioro yapapuarā yua. ²⁹ Tunu bairoa Dios cũ carotimasĩrĩpaũ caetaro camasā Diotũ neña etagarāma. Muipũ cũ cawāmwatõpũ caatĩatana, bairi cawaru macāa jopepũ caatĩatana, bairi muipũ cũ pũgõā waru macāa jopepũ caatĩatana, bairi muipũ cũ cañajāátõpũ caatĩatana cũā Diotũ neñaetagarāma. Bose rũmũrē netõrā āna, cũtũ rui uggagarāma. ³⁰ Ati rũmũrĩrē jĩcāārā carotimasĩētāna rotimasĩgarāma. Tunu bairoa ati rũmũrē jĩcāārā carotimasĩrā rotimasĩētĩgarāma Dios tũpũre —na ĩ quetibũjũyupũ Jesús.

Jesús llora por Jerusalén

(Mt 23.37-39)

³¹ Bairo cũ caquetibũjũ āno, ti rũmũ majũrē cũtũ etayuparā fariseo majā. Bairo cũtũ eta, atore bairo qũĩñuparā:

—Ati yepa quetiupax, Herodes, mũrē pajĩā rocacoagayami. Bairi tāmuriĩ ruti ácũja —qũĩñuparā.

³² Bairo na caĩrõ tũgori, atore bairo na ĩñupũ:

—Tunu ánaja Herodes tũpũ, macāncũ yaire bairo caācũ tũpũ. Atoe bairo qũĩrājā: “Áme wātĩ yeri pũnarē yũ acurewiyojoya. Tunu bairoa cariyecũna cũārē na yũ catioya. Ñamirõcā cũārē bairoa yũ átigũ. Bairi itia rũmũ bero bairo yũ caátiere yũ átijānagũ, ĩñami Jesús,” qũĩrājā Herodere —na ĩ joyupũ Jesús fariseo majārē.

³³ ĩ yaparo, atore bairo na ĩnemoñupũ tunu: “Áme, ñamirõcā, ñamirõcā ape rũmũ bairoa yũ átigũ, Dios yarā profeta majā camasā na capajĩā rĩrericarā ānana Jerusalēpũ jeto yasinucũñupā. Bairi topũ cariape yũ caátõ ñuña,” na ĩñupũ.

³⁴ Cabero atore bairo na ĩnemoñupũ Jesús tunu: “Jerusalén, Jerusalén macā macāāna mujāārē ñiña: ¡Dios yarā profeta majārē mujāa pajĩā rĩrenucũñupā! Dios mujāārē cũ caquetibũjũrotijomirĩcārārē õtā mena narē wēerĩ na mujāa pajĩārenucũñupā. Bairo roro majũ mujāa caátimiatacũārē, nairõ mujāārē yũ juátinemogamiwũ. Áboco cõ pũnaarē na asipogo, narē cõ caneñorĩcārõrē bairo mujāa yũ juátinemogamiwũ. Bairo yũ caátigamiatacũārē, mujāa pũame jĩcā pũgõā yũ mujāa boepũ. ³⁵ Bairo mujāa caboetoi, tocārõā yua, mujāa caānipax yasicoagaro. Tore camasā aweyo ro-cacõāgarāma. Caānorē bairo mujāārē ñiña: ‘¡Seañirĩ ñiñami Dios cũ cajõũ majũ!’ mujāa caĩparo jũgoye, yũ mujāa ĩñagetigarā mai,” na ĩñupũ Jesús Jerusalén macāānarē.

Jesús sana a un enfermo de hidropesía

14 Ape rũmũ tunu judío majā na cayerijārĩ rũmũ caāno Jesús ugaũ ásupũ jĩcāũ fariseo majā quetiupax ya wiipũ. Bairo topũ cũ caāno, ti wii macāāna fariseo majā pũame qũĩñañsayuparā, “Dope bairo cũ caáto,” ĩrā. ² Mai, Jesús riapere āñupũ cariyecũcũ cũā. Cũ pũame oco riayere cacũgõũ āñupũ. ³ Bairo cũ cabairo ĩña, atore bairo na ĩñupũ Jesús to macāānarē, Moisés ānacũ cũ caroticũrĩqũērē cajũgobuerārē, bairi fariseo majā cũārē:

—Marĩ cayerijārĩcā rũmũrēā cariyecũnarē marĩ catioiro, ¿to ñucõācũti? O paariquere bairo caānoi, ati rũmũ ũnorē tore bairo caápericõāpee, ¿to ānicũti? —na ĩ jēniñañupũ Jesús to macāānarē.

⁴ Bairo narē cũ caĩjēniñamiatacũārē, bũsũesuparā. Bairo na cabũsũeto ĩña, cariaũre cũ pāñarĩ cũ catioyupũ yua. Cũ catio yaparo, cũ árotiyupũ. ⁵ Bairo áticõā, tunu na ĩnemoñupũ Jesús fariseojāārē:

—¿Ni ũcũ mujāa mena macāācũ cũ macũ, o cũ wecũ operũ ati rũmũ ũnorē cũ cañarocajāápata, jicoquei cũ cũ ne mũgõ masĩētĩñati? Nipetirā mujāa tore bairo mujāa átibujiorā, marĩ cayerijārĩ rũmũ ũno cũārē. ¿Bairo mujāa ápericũti? —na ĩ jēniñañupũ Jesús.

⁶ Bairo narē cũ caĩjēniñamiatacũārē, dope bairo cũ yũmasĩēsũparā.

Los invitados a la fiesta de bodas

⁷ Cabero aperā ti wii upax cũ capiata na caetarore ĩñañupũ Jesús. Na pũame caroapaũre ruigayuparā bũtioro, “Cabũgoro macāāna na caruiparore marĩ ruie-tiroa,” ĩrā. Bairo na cabairo ĩña, atore bairo na ĩ bey-oyupũ:

⁸ —Ni jĩcāũ mujāa mena macāācũrē wāmo jiyarica bose rũmũrē cũrē cũ capiata, ‘Caānimajũrā na caruiparopũ cũ ruigaeticõāto,’ ñiña. Topũ cũ caruiata, cabero bobooro netõbujioũmi. Apei ti bose rũmũ upax cũ capiimajũatacũ etabujioũmi. ⁹ Bairi ti bose rũmũ upax pũame cũ caetaro ĩña, atore bairo qũĩbujioũmi: ‘Jõpũ catũsaropũ ruija. Āni pũame cabero caetapũ atore ruigũmi,’ qũĩbujioũmi. Bairo cũ caĩrõĩ, mujāa ũcũ bobotũgoñabujioũmi. ¹⁰ Bairi mujāārē na capiata,

catasari cūmurō roquere ruiya. Cabero bose rūm̄u upa p̄ame top̄u m̄jāā caruiro īña: 'Ato p̄ame caānimajūrā mena ruirasá,' m̄jāā īgumi. Bairo cū caīrō t̄go, aperā ti mesa macāāna m̄jāārē cū caīroarore īñagarāma yua. ¹¹ Ni jīcāū ūcū cū majūā, 'Caānimajūū yu āniña,' caī p̄amerē, cabugoro macāācūrē bairo cū ānio joroque cū átigumi Dios. Apei, 'Caānimajūū mee yu āniñā,' caī p̄ame roquere, cabero cabugoro macāācūrē bairo mee cū ānio joroque cū átigumi Dios —na ī quetibujuyup̄u Jesús ti wii macāāna, fariseo cūrē capiatacure.

¹² Bairo na ī quetibujū yaparo, atore bairo qūīnemoñup̄u:

—Bose rūm̄urē m̄u caqūēnonemoata, m̄u baparārē na pieticōāña. Tunu bairoa m̄u bairārē, m̄u jūgocujāā nipetirā m̄u yarārē, m̄u macāāna paioo dinero cacūgorā cūrē na pieticōāña. Na ūnarē bairo m̄u capiata, ape rūm̄u na cūā m̄urē torea bairo ātiāmebujiorāma. Bairi merē wapatiricure bairo m̄u tuabujion yua.

¹³ Bairo bairo bose rūm̄urē m̄u caqūēnonemoata, cabopacarārē na piiya. Tunu bairoa caāmasīēnarē, bairi jīcā r̄po, o jīcā ricá caroyetuaricarārē, bairi caīñamasīēna cūrē, na ūnarē na piiya. ¹⁴ Bairo ácu, useaniṛ m̄u āniḡu. Cabopacarā p̄ame m̄u ātiāme masīētīgarāma, ñe ūnie cacūgoena āniṛ. Bairo na caātiāme masīētīmiatacūrē, cariacootana tunu na cacatiri rūm̄u caāno Dios p̄ame caroare m̄u jogumi, caroaro na m̄u caátie wapa yua —qūī quetibujuyup̄u Jesús fariseo, cūrē capiatacure.

La parábola de la gran cena

(Mt 22.1-10)

¹⁵ Bairo cū caīquetibujuro t̄go, jīcāū na mena mesap̄u carui p̄ame atore bairo qūīñup̄u Jesure:

—¡Dios cū carotimasīṛp̄u bose rūm̄urē caj̄u ugāu p̄ame useaniṛ nigumi! —qūīñup̄u.

¹⁶ Bairo cū caīrō t̄go, ape wāmerē īcōñarī atore bairo qūī quetibujuyup̄u Jesús:

—Jīcāū nocārō caroaro bose rūm̄urē qūēnogayup̄u. Torecu, capāārā camasārē na piñeñorotiyup̄u. ¹⁷ Ugaricapāu caetaro īña, cū capiataranē cū ūm̄urē na pirotijoyup̄u. 'Merē marī caugaparo etaya. Ñe ūnie r̄saetiya. Bairi, "Tāmurī m̄jāā apá," na ī quetibujuj̄a, qūīñup̄u. ¹⁸ Bairo cū caīrō t̄go, cū ūm̄u cū quetiup̄u cū caīrōrēā bairo ásup̄u. Bairo narē cū caīquetibujū netōmiatacūrē, nipetirā ricaati jeto qūī yuyuparā. Jīcāū na mena macāācū atore bairo qūīñup̄u: 'Meer̄u jīcā yepa, oterica yepare yu wapatip̄u. Bairi āme ti yepare īñau áḡu yu baiya. "Bairi yu āmasīētīña, īñami," cū miwā m̄u quetiup̄u,' qūīñup̄u jīcāū. ¹⁹ Apei cūā atore bairo qūīñup̄u: 'Wecna jīcā wāmo cānacā bapa majū yu wapatip̄u. Bairi āme narē īñau áḡu yu baiya. "¿Caroaro na paayati?" ī, ñiñau ágaya. "Bairi yu āmasīētīña, īñami," cū miwā m̄u quetiup̄u,' qūīñup̄u.

²⁰ Apei cūā atore bairo qūīñup̄u: 'Meer̄u yu wā-moyiyaar̄u. "Bairi yu āmasīētīña, īñami," cū miwā m̄u quetiup̄u,' qūīñup̄u apei. ²¹ Bairo jeto na caīrō t̄go, narē capiāmiatac̄u p̄ame tunucoásúr̄u cū quetiup̄u

t̄p̄u. Eta yua, na caīatajere cū quetibujūnetōñup̄u. Bairo tiere t̄go, cū quetiup̄u p̄ame na mena asia-jāñuñup̄u, cū capiijomiatana mena. Asia yua, atore bairo qūīñup̄u tunu cū ūm̄urē: 'Tāmurī ácūja tunu macāp̄u. Cabopacarā maap̄u caānarē, "Ugarasá," na miwā. Tunu bairoa caāmasīēnarē, bairi jīcā r̄po, o jīcā ricá caroyetuaricarārē, bairi caīñamasīēna cūrē nipe-tirā na ūnarē na jee asá yu ya wiip̄u,' qūīñup̄u ti bose rūm̄u upa cū ūm̄urē. ²² Cabero cū ūm̄u p̄ame bairo āti yaparo, cū quetiup̄u atore bairo qūīñup̄u tunu: 'Yure caroti, m̄u caīrōrēā bairo yu āti yaparoya merē. Bairop̄u, m̄u ya wii p̄ame jiraetiya mai,' qūīñup̄u. ²³ Bairo cū caīrō t̄go, ti wii upa p̄ame: 'Ácūja tunu macāp̄u. Maa cañesēārī majārē, wii tūni macāāna cūrē na piija. Tutuaro mena, "Ugarasá," na miwā. Yu ya wii to jiraáto ī, bairi m̄urē yu jonemoña,' qūīñup̄u ti bose rūm̄u upa cū ūm̄urē. ²⁴ Caānorē bairo m̄jāārē ñiña: Noa ūna yu capiijūgomiatana caáperā yu mena ugaetigarāma —na ī quetibujuyup̄u Jesús.

Lo que cuesta seguir a Cristo

(Mt 10.37-38)

²⁵ Bairo ti watoare camasā capāārā Jesús berore usayuparā. Bairo na cabairo īña, cū p̄ame āme-joren̄cārī atore bairo na īñup̄u: ²⁶ "Ni jīcāū ūcū, yu mena caágāu nipetirā netōrō yure cū camairō ñiña. Cū pac̄u, cū paco, cū n̄mo, cū pūnaa, cū jūgocujāā, cū jūgocōjāā, cū bairā nipetirā netōrō yure cū camairō ñiña. Cū rup̄u netōrō yure cū camairō ñiña. Tore bairo yure cū camaieticōāta, yu cabueire bairo āni-masīētīñami. ²⁷ Tunu bairoa ni jīcāū ūcū yu mena caá-gāu, popiye cū cabaigaeticōāta, yu cabueire bairo āni-masīētīñami. ²⁸ Tunu ni jīcāū m̄jāā mena macāācū cañm̄urē wiire cū caqūēnorotiparo jūgoye cū dinerore cōñajūgo masīñami mai, '¿Yu dinero yu cacūgorije to etaroati?' ī. ²⁹ Bairo cū cacōñaeticōāta, cabero ti wiire qūēnopeyo masīētībujion̄mi. Uṭapāṛī, na cacūjū-goripāṛīrē na cacūyaparoro bero, cū dinero cū cacū-gomirījē p̄ame peticoabujioro. Bairi yua, nipetiro ca-masā cū paariquere īñarī, cū boyeti ebebujiorāma. ³⁰ Bairo qūībujiorāma: 'Āni, cū ya wiire paajūgomicūā, paapeyo masīētīñami,' qūībujiorāma camasā, cū ca-paapeyoeto. ³¹ Torea bairo jīcāū quetiup̄u apei mena cū ūm̄urē cū caāmeo qūērotijoparo jūgoye, atore bairo ī t̄goña jūgobujion̄mi: 'Yu ūm̄u, p̄ga wāmo cānacā mil majū soldaua niñama. Yu wapana p̄ame veinte mil majū niñama. Bairo na cabairo, ¿narē yu netōomasīcūti?' ī t̄goña jūgobujion̄mi. ³² Yu netō-masīēcū, cū caīt̄goñaata, cū wapana cayoarop̄u na caāno mai, cū caquetibujūnetōrotire na t̄p̄u cū jobujion̄mi. 'Marī āmeo qūēētīcōāto. Ñugaro,' na ījā qūī rotijobujion̄mi. ³³ Bairo bairo ni ūcū m̄jāā mena macāācū cū yaye cū camairījērē cū cajānaeticōāta, yu cabueire bairo ānimasīētīñami.

Cuando la sal deja de estar salada

(Mt 5.13; Mr 9.50)

³⁴ “Tunu bairoa moa caocarije ñujãñuña. Moa cao-caetie roque ñerë átimasĩetĩña camasãrë. ³⁵ Bairi moa caocarije capeticõã usapata, ñe ùnie p̄amerë ñuētĩña. Yepa ùnorë, o abono ùno cũãrë ñuētĩña. Rerique niña. M̄jãã, caãmooc̄na m̄jãã ãniña. Bairi moa cabairijere m̄jããrë ĩcõñarĩ ȳ caquetib̄m̄rijere t̄goãmewiy-oya m̄jãã yerip̄,” na ĩ quetib̄m̄yur̄p̄ Jesús.

La parábola del pastor que encuentra su oveja

(Mt 18.10-14)

15 Bairi ti watoa Roma macããnarë camasã yaye dinerore jejobjari majã, aperã carorije caána cãã Jesús cũ caĩquetib̄m̄rijere t̄gogarã, cũ t̄re etanucũñuparã. ² Bairi na caátó ĩña, fariseo majã Jesure qũĩ b̄s̄p̄aiyuparã. Aperã, Moisés ãnacũ cũ caroticũr̄qũẽrë camasãrë caj̄gobuerã mena qũĩ b̄s̄p̄aiyuparã atore bairo:

—Cũ, Jesús carorije caãnarë boyami. Moena mena ãgabapac̄ti nucũñami —qũĩñuparã, Jesús cũ cabairijere ĩñarĩ.

³ Bairi na caĩrõĩ, Jesús p̄ame oveja cacoteire ĩcõñarĩ atore bairo na ĩ quetib̄m̄yur̄p̄: ⁴ “¿Ni ùcũ m̄jãã mena macããcũ cien oveja majũrë cũ cacũgoata, bairi ĩcãũ na mena macããcũ cũ camawijiaata, jicoquei cũ macãũ áperibujiōc̄ti? Jicoquei cũ macãũ ácoabujiōmi. Noventa y nueve caãnarë ãnotaricarop̄ cũcõã, ĩcãũ camawijiaatac̄re cũ macãũ ábujiōmi. ⁵ Bairi caĩm̄ p̄ame cabero ovejare cũ macã bõcari, cũ p̄sa, tunuatibujiōmi ãseanirĩ. ⁶ Bairi cũ ya wiip̄ tunueta, cũ bapare, bairi cũt̄ macããna cũãrë na neñoporotibujiōmi. Bairi na caetaro ĩña, na ĩbujiōmi: ‘Jĩcãũ ȳ oveja, camawijiamiatac̄re merë cũ ȳ bõcaap̄. Bairi ȳ mena m̄jãã cũã ãseanirasã,’ na ĩbujiōmi. ⁷ Caãnorë bairo m̄jããrë ñiña: Jõbui macããna netõjãñurõ ãseaniñama ati yepa macããcũ carorije caátimiatac̄ cũ yerire cũ cawasoaro berore. Noventa y nueve camasã cañurã caroaro na caátianie netõrõ ĩña-jesoyama jõbui macããna p̄ame,” na ĩñup̄ Jesús fariseojããrë.

La parábola de la mujer que encuentra su moneda

⁸ ĩ yaparo, ape wãmerë ĩcõña quetib̄m̄yur̄p̄ tunu: “¿Dico ùcõ carõmio moneda p̄ga wãmo cãnacã tiiri majũrë cõ cacũgoata, bairi ĩcã tii wiip̄ to cayasicoápa-ta, jicoquei ti tiire cõ macãõ áperibujiōc̄ti? Jicoquei macãõ ácoabujiōmo. Cõ ĩĩñaworique lámbarare ĩĩñawori canaitĩãrõrëã owa macãbujiōmo caroaro mena. Bõcarip̄ owa macãjãnabujiōmo yua. ⁹ Bairi carõmio p̄ame cabero ti tiire macã bõcari, cõ baparã rõmirĩrë, bairi cõt̄ macããna cũãrë na neñopo rotibujiōmo. Bairi na caetaro ĩña, na ĩbujiōmo: ‘Jĩcã moneda tiire, cayasimiata tiire merë ȳ bõcaap̄. Bairi ȳ mena m̄jãã cũã ãseanirasã,’ na ĩbujiōmo. ¹⁰ Caãnorë bairo m̄jããrë ñiña: Torea bairo Dios yarã ángelea majã cũã

ãseaniñama ati yepa macããcũ carorijere caátimiatac̄ cũ yerire cũ cawasoaro berore,” na ĩñup̄ Jesús fariseojããrë.

La parábola del padre que perdona a su hijo

¹¹ ĩ yaparo, ape wãme cũãrë ĩ cõñañup̄: ‘Jĩcãũ ãñup̄ p̄garã caĩm̄arë capũnaac̄c̄. ¹² Bairi ĩcã r̄m̄ cabai p̄ame atore bairo qũĩñup̄ cũ pac̄re: ‘Caac̄ m̄ cariaro bero, m̄ yaye m̄ cacũgomir̄qũẽrë ȳre na caricawopeere ãmeacã ȳ boya. ‘Jaũ,’ miwã,’ qũĩñup̄ cũ pac̄re. Bairi cũ caĩrõ t̄go, cũ caĩrõrëã bairo ásup̄ cũ pac̄ p̄ame. Na, p̄garãp̄rea na ricawoyur̄p̄ cũ yayerë yua. ¹³ Bairi cabero, nocãnacã r̄m̄ bero meea cabai p̄ame cũ cacũgomiataje nipetirijere nunireyur̄p̄. Bairi áticõã, tie wapa dinerore ñerĩ, acoásúr̄p̄ cayoarop̄ ape yepar̄. Bairi top̄ eta, noo cũ rup̄ caborije carorije jetore ásup̄. Bairi ácu, tie dinerore átire peyocõãñup̄. ¹⁴ Bairi cũ dinero capetiro berop̄, ti yepa macããjẽ ãgarique cũã peticoasuparo. Bairi cabairoi, caátac̄ p̄ame ãna rijãgoyur̄p̄. ¹⁵ Bairi ãariari, ti yepa macããcũrë paarique jẽni ásup̄. Bairi cũ caj̄ñirõ, to macããcũ p̄ame cũ yeseare cũ coterotiyur̄p̄. ¹⁶ Bairi na cote ãcũ yua, na caãgarije, qũẽnu ùnierëã ãgagamĩñup̄ cũ cũã, b̄tioro queyari. Camasã noa ùna ãgariquere cũ nuesuparã. ¹⁷ Bairi roro tãm̄orĩ cũ pac̄ paabojari majã na caátianierë t̄goña bõcayur̄p̄: ‘Caac̄ ãm̄a capããrã ãma. Ni ùcũ na mena macããcũ queyaemi. Na ãgarique cũã r̄sacõãnucũw̄ na ya wiip̄re. ĩȳ roque atop̄ ãcũ, ãai ȳ riaya!’ ĩ t̄goñañup̄ cawãma. ¹⁸ ĩ t̄goña, atore bairo ĩ t̄goñanemoñup̄ tunu: ‘Caac̄ t̄p̄ ȳ tunuáḡ tunu. Top̄ eta, qũĩña, atore bairo cũ ñiḡ: ‘Caac̄, Dios mena roro ȳ átiap̄. M̄ mena cũãrë roro ȳ átiap̄. ¹⁹ Bairi roro ȳ caátiataje j̄gori, m̄ macũrë bairo ȳ ãmerĩña yua. Apei, m̄ paabojari majõc̄re bairo ȳre miñaḡ ãmerë,” cũ ñiḡ Caac̄re,’ ĩ t̄goñañup̄ cawãma. ²⁰ Bairi ĩ t̄goña, torea bairo baiyur̄p̄. Maap̄ cũ pac̄ ya macã caátiwãrë tunu ásup̄ yua.

“Bairi jõp̄ã mai cawãma cũ caãno, cũ pac̄ p̄ame qũĩñajoyur̄p̄. Qũĩñajo yua, bopacooro qũĩñañup̄ cũ macũrë. Bairi cũ t̄p̄ at̄ ásup̄. Bairi cũ at̄ bocá, caroaro cũ jẽni, cũ pabarío, ãseanirĩ cũ bocáyur̄p̄. ²¹ Bairi cũ caátimiatacũãrë, cũ macũ p̄ame t̄goña yapapuari atore bairo qũĩñup̄: ‘Caac̄, Dios mena roro ȳ átiap̄. M̄ mena cũãrë roro ȳ átiap̄. Bairi roro ȳ caátiataje j̄gori m̄ macũrë bairo ȳ ãmerĩña yua. Apei, m̄ paabojari majõc̄re bairo ȳre miñaḡ ãmerë,’ qũĩñup̄ cawãma cũ pac̄re. ²² Bairi cũ caĩmiatacũãrë, cũ pac̄ p̄ame cũ ȳesur̄p̄. Cũ paabojari majãrë jutii cũ macũ cũ cawasoapeere na neátĩ rotiyur̄p̄: ‘Tãmurĩ jutii caroa majũrë jeasã. Tunu bairoa anillo, ȳ macũ cũ cawãmojããpa beto cũãrë neasã. Tunu bairoa r̄po jutii cũ capeapee cũãrë jeasã. Cũ marĩ jããto,’ na ĩñup̄. ²³ ĩ yaparo, bairo na ĩnemoñup̄ tunu: ‘Marĩ wesc̄ macũ caroaro majũ caric̄c̄re cũ pa-jãrãjã. Cũ marĩ ãgaroa. ãni, ȳ macũ cariacõabujioat-c̄ nimicũã, tunu cacatiatac̄re bairo ñiñami ãmerë.

Cayasicoamirícüré cū marí bócaya tunu. ¡Bairi marí bose rŭmŭ qŭĕnoto! ¡Ŭseanirí marí ānito! na ĩñupŭ cū pacŭ cū ũmŭarĕ. Bairo cū caĩrō tŭgo, cū caĩrōrĕā bairo āsuparā. Bose rŭmŭ qŭĕno jŭgoyuparā yua.

²⁵ “Bairo na cabaiāno, cajŭgocŭ rŭame jōrŭ wesepŭ āñupŭ. Bairo topŭ paatŭsa, wiipŭ tunucoásŭpŭ tunu. Bairo tunuatí wiitŭ etayupŭ. Bairo etaŭ yua, na cabasarijere tŭgoyupŭ wiipŭre. ²⁶ Bairo tŭgo, paabojari majōcŭ jĭcāŭrĕ cū piijori qŭĭ jĕniñañupŭ: ‘¿Dope to baiyati?’ ²⁷ Bairo cū caĩrō tŭgo, atore bairo qŭĭñupŭ: ‘Mŭ bai, tirŭmŭrŭ cañesĕāŭ āmirícŭ etaami. Bairi catia cū catunuetaro ĩña, mŭ pacŭ rŭame wecŭ macŭ caroaro majŭ caŭsecŭcŭre jāā pajĭārotiami. “Bose rŭmŭ marí qŭĕnoto,” ĩāmi mŭ pacŭ, qŭĭñupŭ paabojari majōcŭ cajŭgocŭre. ²⁸ Bairo cū caĩrō tŭgo, asiacoasupŭ. Ti wiire jāāgaesupŭ. Bairo cū cabairo tŭgo, cū pacŭ rŭame macārŭ cū pii asŭpŭ, cū jāāparo ĩ. ²⁹ Cajŭgocŭ rŭame cū pacŭre cŭ ũesupŭ mai. ‘Caacŭ nocārō yoaro mŭ mena yŭ paanucŭña. Di rŭmŭ ũno mŭ yŭ botioetinucŭña mŭ carotirijere. Bairo caroaro majŭ mŭrĕ yŭ caĩroamiatacŭāŭrĕ, di rŭmŭ ũno jĭcāŭācā ũcŭ marí canuŭrĕ yŭ mŭ pajĭārotierŭ. “Mŭ baparā mena ũseanirí bose rŭmŭ qŭĕnoña,” yŭ mierŭ. ³⁰ Āmerĕ āni mŭ macŭ, carōmia caŭmŭ mena caepewapatarā mena mŭ dinerore caátireatacŭ rŭame etaupi. Bairo cū catunuetaro ĩña, jicoquei mŭ rŭame jĭcāŭ wecŭ macŭ caroaro majŭ caŭsecŭcŭre cū mŭ pajĭārotiupa, bose rŭmŭ marí qŭĕñoto, ĩ. Bairo mŭ caáto ñuetō, qŭĭñupŭ cajŭgocŭ cū pacŭre.

³¹ “Bairo cū caĩrō tŭgo, atore bairo qŭĭñupŭ cū pacŭ: ‘Macŭ mŭa, yŭ mena mŭ āninucŭña. Bairi yŭ yaye nipetirije mŭ yaye niña. ³² Mŭ bai rŭame cariaacoabujioatacŭ nimicŭā, tunu cacatiatacŭre bairo niñami āmerĕ. Cayasicoamirícüré cū marí bócaya tunu. Bairi marí caŭseanirō ñuña. Bose rŭmŭ marí caqŭĕnorō ñuña, qŭĭñupŭ capacŭ cū macŭ cajŭgocŭre yua,” ĩcōñarí na ĩ quetibŭjŭyupŭ Jesús fariseojāārĕ.

La parábola del mayordomo que abusó de la confianza

16 ĩ quetibŭjŭ yaparo, ape wāmerĕ ĩcōñarí atore bairo na ĩ quetibŭjŭyupŭ cū cabuerārĕ: “Jĭcāŭ capee apeye ũnierĕ cacŭgocŭ rŭame ũmŭ cŭgoyupŭ cū roca carotimasĭrĕ, mayordomo na caĩrĕ. Bairo cŭrĕ cū cacŭgomiatacŭāŭrĕ, mayordomo rŭame cū dinerore cū átiyasio rebojayupŭ cū quetiuparŭ yayere. Bairo cū caátoi, aperā rŭame cū bŭsŭjāñuparā. ² Bairo na caĩrō tŭgo, cū ũmŭrĕ cū piijori atore bairo qŭĭñupŭ: ‘Merŭ yŭ quetibŭjŭama roro mŭ caátiere. ¿Dope bairo mŭ átiati yŭ yaye dinero mena? Tocārōā yŭ mena mŭ paaetigŭ. Yŭ roca jāñurí carotibojan mee mŭ ānigŭ yua. Bairi cōñarí mŭ quetibŭjŭ woatugŭ yŭ yaye carŭsarijere, qŭĭñupŭ cū quetiuparŭ cū mayordomorĕ. ³ Bairo cū caĩrō tŭgo, mayordomo rŭame tŭgoña macāñupŭ: ‘¿Dope bairo yŭ ácŭati āmerĕ? Yŭre caroti yŭ paariquere yŭ wiyogayami. Nerĕ yŭ paaecŭ āmerĕ. Oterica yepare yeseari yŭ paawĕrŭĕcŭ. Tunu bairoa aperārĕ dinerore yŭ jĕnibobojañŭcŭrŭ. Bairi, ¿dope bairo yŭ

ácŭati āmerĕ?’ ĩ tŭgoña macāñupŭ. ⁴ ĩ tŭgoña yua: ‘Yŭ caátipeere merĕ yŭ masĭña, yŭ quetiuparŭ yŭre cū cawiyoro bero, aperā na ya wiiripŭ yŭre na ca-maiparore bairo ĩ, ĩñupŭ. ⁵ Bairo ĩ yaparo yua, cū quetiuparŭre cawapamorārĕ jĭcāārĕ jeto na piijoneño jŭgoyupŭ, yŭ mena na bŭsŭpĕniatō, ĩ. Bairi cū capiijŭgocŭ cū caetaro ĩña, atore bairo qŭĭñupŭ: ‘¿Nocārō majŭ yŭ quetiuparŭre mŭ wapamoñati?’ qŭĭ jĕniñañupŭ mayordomo rŭame. ⁶ Bairo cū caĩrō tŭgo, atore bairo qŭĭñupŭ: ‘Pairo, cien raperi majŭ aceituna oco rapeerire cū yŭ wapamoña,’ qŭĭñupŭ caetajŭgocŭ mayordomorĕ. Bairo cū caĩrō tŭgo: ‘Ato ruiya mai. Ato niña mŭ cawapamorĭjĕrĕ caquetibŭjŭri pŭrō. Cien mŭ cawapamorĭrĕ coseya. Cincuenta rŭame woatuya tunu. ĩTāmurí ása!’ qŭĭñupŭ mayordomo caetajŭgocŭre. ⁷ Cabero etayupŭ tunu apei. Bairo cū caetaro ĩña, bairoa qŭĭñupŭ tunu: ‘¿Nocārō majŭ yŭ quetiuparŭre mŭ wapamoñati?’ qŭĭ jĕniñañupŭ mayordomo rŭame. Bairo cū caĩrō tŭgo, atore bairo qŭĭñupŭ: ‘Pairo, trigo ũgariquere cien piiri majŭ cū yŭ wapamoña,’ qŭĭñupŭ cabero macāācŭ mayordomorĕ. Bairo cū caĩrō tŭgo, ‘Ato niña mŭ cawapamorĭjĕrĕ caquetibŭjŭri pŭrō. Cien mŭ cawapamorĭrĕ coseya. Ochenta rŭame woatuya,’ qŭĭñupŭ mayordomo cabero macāācŭrĕ. ⁸ Cabero yua, quetiuparŭ rŭame cū ũmŭ carōy, bairo cū caáto tŭgoñamasĭrĭ, ‘¿Nocārō cū masĭñati!’ qŭĭ tŭgoñañupŭ,” na ĩ quetibŭjŭyupŭ Jesús cū cabuerārĕ.

ĩ quetibŭjŭ yaparo, atore bairo na ĩnemoñupŭ: “Bairo baiyama ati yepa macāāna. ĩto masĭjāñuñama, mayordomo cū caĩtorore bairo. Bairi Dios yarā cabusorŭ caánárĕ bairo caāna netōōrō átiāni masĭjāñuñama ati yeparŭre.”

⁹ “Caānorĕ bairo mŭjāārĕ niña: Mŭjāā rŭame mŭjāā yaye dinero mena caroaro ása. Ati yepa macāāna carorā na caátiquĕno cŭgorijere caroaro ása. Cabopacarārĕ dinerore na joya, mŭjāā mena na caŭseaniparore bairo ĩrā. Bairo mŭjāā caápata, jōbuiŭrŭ mŭjāā caetaro, ũseaniríqŭĕ mena mŭjāārĕ bocágarāma.

¹⁰ “Noo jĭcāŭ ũcŭ nŭcŭrĭ yeri pŭna mena apeye petoaca caānie ũnierĕ cū caĩñarĭcāñgō masĭata, pajĭñurō caānie ũnie cŭārĕ ĩñaricanŭgō masĭbujioŭmi. Apei, nŭcŭrĭ yeri pŭna mena mee apeye petoaca caānie ũnierĕ cū caĩñarĭcāñgōmasĭĕtĭcōāta, pajĭñurō caānie ũnie cŭārĕ ĩñaricanŭgōetibujioŭmi. ¹¹ Tore a bairo mŭjāā ati yepa macāājĕ paio cawapacŭtiere nŭcŭrĭ yeri pŭna mena mŭjāā caĩñarĭcāñgō masĭĕtĭcōāta, noa ũna jōbui macāājĕ nocārō cañurĭjĕ quetire mŭjāārĕ quetibŭjŭ cŭĕnama. ¹² Tunu bairoa apei yaye cū cacŭgorijere nŭcŭrĭ yeri pŭna mena mŭjāā caĩñarĭcāñgō masĭĕtĭcōāta, noa ũna mŭjāā yaye caānipeere mŭjāā joenama.

¹³ “Tunu bairoa paabojari majōcŭ ni jĭcāŭ ũcŭ rŭgarārŭa cū quetiuparā na caĩrōrĕ bairo átimasĭĕtĭñami, jĭcārōrĕā bairo na carotimasĭĕtĭcōāta. Bairo na cabaiata, jĭcāŭrĕ qŭĭroabujioŭmi. Apeire qŭĭroaetibujioŭmi. Jĭcāŭ mena yeri ñugŭmi. Apeire qŭĭñategŭmi. Tore a bairo mŭjāā cŭā dinerore mŭjāā cabotŭgoñaata,

Dios yaye mɛjããrê cû caátirotirijere mɛjãã ïñatebu-
jiorã,” na ï quetibɛjɛyupɛ Jesús.

¹⁴ Fariseo majã pɛame dinerore catëgoñamaima-
jũcõãã ãnirĩ cû caĩrĩjêrê tũgomirãcũã, cû caĩrĩjêrê cari-
ape tũgopeoesuparã. Cû bócaboyeti epecõãñuparã.

¹⁵ Bairo na cabairo ïña, Jesús pɛame atore bairo na
ïñupũ: “Mɛjãã camasãrê caĩtorã mɛjãã ãniña. Camasã
na caĩñarõpɛra caroarã majũ mɛjãã bauya, camasã
watoa ãna. Baiɛna, Dios pɛame roque bairo mɛjãã
cabaimiatacũãrê, masĩjãñuñami roro mɛjãã yeri pũna
cañnierê. Tunu bairoa dise ãnierê, ‘Cabũgoro macããjê
mee ñiña atie,’ camasã na caĩwãmetimiatacũãrê, Dios
pɛame tiere ïñatejãñuñami,” na ï quetibɛjɛyupɛ Jesús.

La ley y el reino de Dios

¹⁶ ï quetibɛjɛ yaparo, atore bairo na ï quetibɛjɛ
nemoñupũ tunu: “Moisés ãnacũ camasã na caátipeere
cû caroticũrĩqũê, bairi profeta majã na caque-
tibɛjɛcũrĩqũê cûã mɛjãã jũgoãñupã, Juan camasãrê
cabautizamirĩcũ cû caetaparo jũgoye. Ati rũmũrĩã
caroa queti, Dios cû carotimasĩrĩpɛ caetarore tũgorã
átiyama camasã. Bairo na catũgoro jũgori cû caroti-
masĩrĩpɛre jããmasĩõ joroque na átiya tie caroa queti.

¹⁷ “Bairopɛna, Moisés ãnacũ cû caroticũrĩqũê pɛame
nicõãgaro. Noa ãna mɛjãã mena macããna ati
ɛmɛrecore, ati yepa cũãrê átiyasiomasĩtĩñama. Torea
bairo Moisés ãnacũ cû caroticũrĩqũê jĩcã wãmeacã ãno
cũãrê átiyasio masĩtĩñama camasã.

Jesús enseña sobre el divorcio

(Mt 19.1-12; Mr 10.1-12)

¹⁸ “Bairi ni jĩcãũ ãcũ cû nũmorê cû capitata, bairi
apeo mena cû cawãmojiyaata, Moisés ãnacũ cû
caroticũrĩqũêrê caápei ñiñami. ‘Apeo mɛ nũmo mee
caãcõ mena ãmerĩcõãña,’ cû caĩcũrĩqũêrê caápei ñiña-
mi. Tunu bairoa apei camanapɛ pitirico mena cû cawã-
mojiyaata, cû cũã Moisés cû caroticũrĩqũêrê caápei
ñiñami,” na ï quetibɛjɛyupɛ Jesús.

El rico y Lázaro

¹⁹ ï quetibɛjɛ yaparo, ape wãmerê ïcõñarĩ na
ïñemoñupũ tunu: “Jĩcãũ caũmɛ ãñupũ paio cadinero
cũgoɛ. Cû pɛame jutii caroa caũgueri manie jetore
jãñanucũñupũ. Bairi nũcũbũgorique mena ãnin-
ucũñupũ, caroa majũrê cajutii jãñan ãnirĩ. Tunu bairoa
tocãnacã rũmɛna bõse rũmɛrĩ qũẽnonucũñupũ caroa
rũmɛrĩ majũ. ²⁰ Tunu bairoa ãñupũ jĩcãũ cabopacɛɛ,
Lázaro cawãmɛcɛɛ. Cû pɛame bopacooro ãnin-
ucũñupũ. Cãmii boarique cũgoyupɛ. Bairo bopacɛɛ
ãnirĩ, paio cadinero cũgoɛ jopetɛre ruinucũñupũ
yepapɛ. ²¹ Bairo bopacɛɛ ãnirĩ paio cadinero cũgoɛ
cû caũgañorĩjêrê, cû mesa roca cañarĩjêrê ɛga-
ganucũmiñupũ. Bairo ɛgamicũã, dope átimasĩtẽsupɛ.
Roro netõrõ baiyupɛ. Nurĩcãã yaia cû cãmiiirê cû
weronucũñuparã roro majũ. ²² Bairi yua, jĩcã rũmɛ
cabopacɛɛ pɛame riacoásúrɛ. Bairo cû cabaiyasiro
yua, ánglea majã cû necoásúparã Abraham ãnacũ cû

cañnopɛ, nocãrõ caroaro cañnopɛ yua. Bairo
cabopacɛɛ ãnacũ cû cabaiyasiro bero, paio cadinero
cũgomirĩcũ cũã riacoásúrɛ. Bairo cû cabaiyasiro ïña,
cû yarocacõãñuparã cû ãnacũ yarã pɛame.

²³ “Bairi yua, dinero paio cacũgomirĩcũ pɛame roro
majũ netõñupũ cariaricarã ãnana cañuena na
cañnopɛre yua. Bairo topɛ ãcũ, ïñamũgõjoyupɛ
jõbuiɛ. Bairo ïñamũgõjoy majũ, qũĩñabocayupɛ
Abraham ãnacũrê. Lázaro ãnacũ cũãrê qũĩñañupũ
Abraham menapɛ cû caãno. ²⁴ Bairo na ïña yua, atore
bairo qũĩñupũ paio cadinero cũgomirĩcũ pɛame Abra-
ham ãnacũrê, topɛ caãcũrê, bũsũrique tutuaro mena:
‘Jãã ñicũ Abraham, tũgoya mai yɛ caĩrĩjêrê. ¡Yɛ bopaca
ïñaña! Roro netõũ yɛ baicɛpɛ atopɛre. Bairi Lázarore
cû joya yɛ tɛpɛ. Cû wãmojũã yapaaca mena ocoɛpɛ
weyori, yɛ ñemerõrê cû yũsũoɛ apáro. Bũtioro majũ
bopacooro yɛ netõcɛpɛ, ati peero caũjãnaeti peerore
ãcũ,’ qũĩñupũ paio cadinero cũgomirĩcũ Abrahãrê.

²⁵ Bairo cû caĩmiatacũãrê, atore bairo qũĩñupũ Abra-
ham ãnacũ pɛame paio cadinero cũgomirĩcũrê: ‘Yɛ
pãrãmi, mɛna caroaro mɛ ãmɛ ji yepapɛre. Caroaro
netõrõ majũ mɛ ãmɛ mɛ yarã mena. ãni, marĩ yaa,
Lázaro pɛame roque roro majũ netõwĩ, topɛ ãcũ.
Bopacooro baiwĩ. Bairi ãmerê cû ɛseanio joroque cû
jãã átiya atopɛre. Yerijãũ átiyami bopacooro
canetõrĩcũ ãnirĩ. Mɛna, ãni Lázaro cû cayerijãrõ ãnoa,
mɛ pɛame bopacooro mɛ netõña caroaro cañnacũ
ãnirĩ yua. ²⁶ Tunu mɛrê ñiña: Ato jãã caãno pairi ope,
ope caãni ẽñotarore bairo ñiña. Bairi topɛ caãna, dope
bairo atímasĩẽnama atopɛre. Tunu bairoa, dope
ámasĩẽnama ato caãna pɛame cũã mɛjãã tɛpɛre. Bairi
dope bairo ámasĩẽcũmi Lázaro cũã mɛ tɛpɛre,’
qũĩñupũ Abraham ãnacũ.

²⁷ “Bairo cû caĩrõ tũgo, atore bairo qũĩnemoñupũ
pairo cadinero cũgomirĩcũ pɛame Abrahãrê tunu: ‘Jãã
ñicũ Abraham mɛrê ñiña: Toroque Lázarore cû árotiya
yɛ pacɛ ya wiipɛ. ²⁸ Topɛ ãnama yɛ bairã jĩcã wãmo
cãnacãũ majũ yũrea bairo caãna. Bairi Lázaro narê cû
quetibɛjɛ apáro, “Na cũã roro bopacooro netõrema ati
peero caũjãnaeti peerore na cariarĩ rũmɛ,” ï, qũĩñupũ
pairo cadinero cũgomirĩcũ Abrahãrê. ²⁹ Bairo cadinero
cũgomirĩcũ cû caĩrõ tũgo, atore qũĩñupũ Abraham
pɛame: ‘Merê na, ji yepa macããna Moisés ãnacũ, bairi
profeta majã ãnana na caquetibɛjɛwoatucũñarĩqũêrê
masĩñama. Bairi tie na caquetibɛjɛwoatucũñarĩqũêrê
na tũgoũsaáto, atore roro tãmũogaena,’ qũĩñupũ
Abraham paio cadinero cũgomirĩcũrê. ³⁰ Bairo cû
caĩrõ tũgo, atore bairo qũĩ yũyupɛ paio cadinero cũ-
gomirĩcũ Abrahãrê tunu: ‘Jãã ñicũ Abraham, bairoa
baiya bairopɛna. Bairo cabaimiatacũãrê, yɛ yarã pɛame
tũgoũsaetiyama. Bairi cariacoatacɛ tunu cacati
roquere qũĩñarĩ, caroaro cû caĩrĩjê roquere tũgoũsa
jũ-
gobujiorãma. Na yerire tũgoña wasoabujiorãma yɛ
yarã,’ qũĩñupũ paio cadinero cũgomirĩcũ pɛame
Abrahãrê. ³¹ Bairo cû caĩrõ tũgo, bairo qũĩ tɛsɛyupɛ
Abraham pɛame: ‘Moisés ãnacũ, bairi profeta majã na
caĩquetibɛjɛwoatucũñarĩqũêrê na catũgoũsagaeticõã-
ta, ti yepa macããna mɛ yarã, cariacoatacɛ tunu cacati

cũ caĩrĩjẽ cũãrẽ tũgoũsaetibujiorãma, qũĩ jãnañupũ Abraham pũame paio cadinero cũgomirĩcũrẽ yua," na ĩ quetibũjũyupũ Jesús cũ cabuerãrẽ.

El peligro de caer en pecado

(Mt 18.6-7, 21-22; Mr 9.42)

17 Jesús atore bairo na ĩñupũ cabero tunu cũ cabuerãrẽ: "Mũjããrẽ ñiña: Tocãnacãnia nigarãma ati yeparũre roro cajũgoĩrĩ majã. Roro majũ baiyama camasã na caátie jũgori. Netõjãñurõ yũ pũame bopacooro na ñiñaña, roro caĩtori majãrẽ. ĩNa roquere bopacooro netõrõ na baio joroque na átigũmi Dios, na yaye wapa! ² Bairo atore bairo ñi tũgoñaña yũ bũsũri- quere camasĩpeyoenarẽ roro cajũgoĩrĩ majãrẽ: Ʋtãã capairica mena na wãmũarĩrẽ jiyaturi, ria capairiyapũ na carurecõãpee niña. ³ Bairo mũjããrẽ ñiña: Caroaro ása. ĩMũjãã cũã mũjãã yasire!

"Ni ĩcãũ ũcũ mũjãã yapũ, roro cũ caápata, cũ quetibũjũyũ tutuaro mena. Bairo cũ pũame tunu cũ catũgoñawasoata, cũ masiriyobojaya. ⁴ Bairo mũjããrẽ ñiña tunu: Mũjãã yapũ ĩcã rũmũrẽ ĩcã wãmo peti pũga pẽnirõ cãnacãni majũ mũjããrẽ roro cũ caápata, ñiña. Bairo cũ pũame tunu ĩcã wãmo peti pũga pẽnirõ cãnacãni majũ, 'Mũjããrẽ pũgani yũ áperigũ tore bairo,' mũjããrẽ cũ caĩata, cũ mũjãã camasiriyobojapee niña tocãnacãnia cũ caĩata," na ĩ quetibũjũyupũ Jesús cũ cabuerãrẽ.

El poder de la fe

⁵ Cabero tunu, atore bairo qũĩ jẽniñuparã cũ cabuerã Jesús, marĩ Quetiupũre:

—Jããrẽ paijãñurõ Dios mena tũgoñatutuariquere jãã jonemoña —qũĩñuparã.

⁶ Bairo na caĩrõ tũgo, atore bairo na ĩñupũ:

—Yũ yarã mũjããrẽ ñiña: Mostaza cawãmecutii apeacã, õcã apeacã majũ niña. Tiacarẽ bairo petoaca Dios mena mũjãã catũgoñatutuaata, yucũ capairicũre etari, tiire, 'Wãáti ria capairiyapũ etanũcãrõjã,' mũjãã caĩata, mũjãã caĩrõrẽã bairo baibujioro tii yucũ pũame —na ĩ quetibũjũyupũ Jesús, bairo na caĩjẽniñarõ cũ cabuerãrẽ.

El deber del que sirve

⁷ Na ĩ quetibũjũ yaparo, na ĩnemoñupũ tunu Jesús: "¿Ni ĩcãũ ũcũ mũjãã mena macããcũ, cũrẽ paacoteri majõcũ cũ cacũgoata, wesepũ cũ quetiupũ wesũare na nuũ, o yepa cũ caoteparore qũẽnoũ caatĩatacũ cũ caetaro ĩña, cũ quetiupũ pũame: 'Tãmurĩ etanumũrĩ Ʋgaya Ʋgariquere,' cũ qũĩbujioũti capaatacũ cũ caetaro? ⁸ ĩcũmi yũra. Atoe bairo pũame qũĩbujioũmi: 'Tãmurĩ Ʋgarique qũẽnorĩ yũ jeasã. Ʋgagũ yũ átiya. Bairo etirique cũãrẽ yũ joya. Mũa, cabero mũ Ʋgawa yũ caũgayaparoro bero,' qũĩbujioũmi cũtũ macããcũrẽ cũ quetiupũ pũame. ⁹ Tunu bairoa cũ capaacoteri majõcũre: 'Yũ mena mũ ñujãñũña. Bairo mũ mena yũ Ʋseaniña,' qũĩ pitietibujioũmi cũ quetiupũ pũame cũ ũtũ cũ caũgarique nuu yaparoro berore. ¹⁰ Bairo

mũjãã pũame Dios mũjããrẽ cũ caroticũrĩqũẽrẽ nipetirijere átipeyorã, atore bairo mũjãã caĩpee niña: 'Dios cũ carotirã marĩ ãniña. Bairo cũ caroticũrĩqũẽ jetore cũ marĩ jũátibojaya. Bairo noa ũna marĩ mena macããna, "Caãnimajũrãrẽ bairo jããrẽ ĩñaña, jãã capaayaparoro,' caĩmasĩrã maniñama,' mũjãã caĩpee niña," na ĩ quetibũjũyupũ Jesús cũ cabuerãrẽ.

Jesús sana a diez leprosos

¹¹ Cabero Jesús Jerusalén macãpũ ácũ, Samaria bairo Galilea na caĩrĩ yepa watoare netõásupũ. ¹² Bairo ácũ, etayupũ ĩcã macããcãrẽ. To cũ caetaro ĩña yua, pũga wãmo cãnacãũ majũ caũmũa witi asũparã, na rupaũri cacãmii boarã pũame, Jesure cũ bocãrã aná. Bairo atĩmirãcũã, Jesús tũpũ etaesuparã. ¹³ Jõõpũã tuari atore bairo qũĩ bũsũjoyuparã bũsũrique tutuaro mena:

—ĩJesús cabuei, jããrẽ bopacooro jãã ĩñaña!

¹⁴ Bairo na caĩrõ, na ĩñajõõ, atore bairo na ĩ joyupũ Jesús pũame:

—Japũ, mũjããrẽ yũ catiogũ. Bairo ánãja sacerdote majã tũpũ. Na quetibũjũrãjã mũjãã cabaiatajere —na ĩñupũ Jesús.

Bairo cũ caĩrõ tũgo, acoásuparã. Bairo na caátutuato, na cãmii caboamiataje na rupaũrire peticoasuparo, cosericarore bairo yua, na riaye caãnimiataje. ¹⁵ Bairo yua, na mena macããcũ ĩcãũ tiere ĩñarĩ, bũtioro cũ basapeoyupũ Diore, bũsũrique tutuaro mena. ¹⁶ Bairo ĩ yua, na mena caãmĩatacũ tunuatĩ, Jesús riape, yeparũ cũ rũpopaturi mena etanumũrĩ qũĩroayupũ. "Yũ mena mũ ñumajũcõãña," qũĩñupũ Jesure cacãmii boamiatana mena macããcũ ĩcãũ pũame. Cũ pũame Samaria yepa macããcũ ãñupũ. ¹⁷ Cũrẽ qũĩña, atore bairo qũĩñupũ Jesús pũame:

—¿Noate aperã mũ yarã? ¿Mũ, ĩcãũ ató mũ ãniati? Yũa, pũga wãmo caãnacũã ãnama, mũjãã ñiapũ. ¿Noate aperã ĩcã wãmo peti baparcãnacãũ caãniatana? ¹⁸ ¿Áni, apero macããcũ jeto ató Diore cũ basapeo masĩñati?

¹⁹ ĩ yaparo, atore bairo qũĩnemoñupũ tunu:

—Wãmũnũcãrĩ tunu ácũja mũ ya wiipũ. Yũ mena mũ catũgoñatutuarije jũgori mũ riayere yũ netõõcõãña —qũĩñupũ Jesús cacãmii boamiatana pũga wãmo cãnacãũ majũ mena macããcũ ĩcãũrẽ.

Cómo llegará el reino de Dios

(Mt 24.23-28, 36-41)

²⁰ ĩcãni fariseo majã atore bairo qũĩ jẽniñañuparã Jesure: "¿Nocãrõpũ Dios cũ carotimasĩrĩpũ to etarotati?" Bairo na caĩrõ tũgo, atore bairo na ĩñupũ Jesús pũame:

—Dios cũ carotimasĩrĩpũ baujaro etaetigarõ. ²¹ Tunu bairoa ĩtũgarõ: 'Atoa niña merẽ,' o 'jõõ bauya,' mũjããrẽ ĩã manigarõ. Merẽ Dios cũ carotimasĩrĩpũ mũjãã recomacãpũ niña —na ĩñupũ Jesús fariseo majãrẽ.

²² ĩ yaparo, atore bairo na ĩñupũ cũ cabuerãrẽ: "ĩcã rũmũ mũjããrẽ atore bairo tũgoñarĩqũẽ etagarõ: 'ĩcã rũmũ ũno majũ marĩ ĩñagamiña Jesús, Camasã Jũgocũre,' mũjãã ĩ tũgoñagarã. Bairo yũre mũjãã

caññagamiatacũãrẽ, y ɸ bauetigɸ," na ãñupũ Jesús cũ cabuerãrẽ.

²³ Ì yaparo, na ãnemoñupũ tunu: "Aperã ãgarãma: 'Ati macãpɸ etaupɸ,' o 'Ï macãpɸ etaupɸ,' ãgarãma. Bairo na caññiatatacũãrẽ, cariape na mɸjãã tũgoetigarã. Mɸjãã áperigarã. Na caññijẽrẽ na mɸjãã tũgoɸsaeti-garã. ²⁴ Bairo mɸjããrẽ ñiña: Bɸpo cũ cayaberije mena ɸmɸrecóore ãñawoyami pɸgatuapɸa. Torea bairo yɸ, Camasã Jũgocɸ nemo ati yeparɸre yɸ catunuatí rũmɸrẽ yɸ baigɸ. Yoaro mee yɸ bauetagɸ. ²⁵ Baiɸna mai, caññijũgoro bairo yɸ baijũgogɸ: Ati yeparɸre roro ropiye yɸ netõgɸ. Camasã, ati yepa macããna ñiñatejãñugarãma ati yɸtea macããna pɸame. ²⁶ Noé ãnacũ cũ caññiyɸteare cabaiyaricarorea bairo baigaro nemo yɸ, Camasã Jũgocɸ ati yeparɸre yɸ catunuatí rũmɸrẽ. ²⁷ Atore bairo baiyayuparã camasã mai Noé ãnacũ cũ caññi yɸteapɸre: Camasã caroaro ãñuparã. Eti, ɸga, bairo tunu wãmo jiya átiãñuparã, ñe ũno ãcã wãmeacã cabaiñipeere tũgoñarí mee. Noé, cũmua capairicãre cũ caãjããrĩ rũmɸpɸ bairo baijãñañuparã. Ti rũmɸna ati yepare puayuparo. Bairo caruaro, camasã nipetiro ruayasi peticoasuparã, caroaro ɸseanirõ caññimiatana yua. ²⁸ Torea bairo baiyupa Lot cũ caññi yɸteapɸ cũãrẽ: Camasã ɸseanirõ ãñupã. Eti, ɸga, ap-eye ũnierẽ wapatijee áticõã, tunu nuni, oterique cũãrẽ ote, wiiri cũãrẽ caroa qũñnorĩ ãñuparã, ñe ũnie rɸsari-caro mano, Lot ãnacũ cũ caññi yɸteapɸre. ²⁹ Bairo Lot ti macã, Sodoma macãrẽ cũ cawitiro bero, oco ocarore bairo wẽñuparõ. Peerori, azufre mena asuyaro jõbui ɸmɸrecóopɸ caatíe ñañuparõ. Tie mena yasi peticoa-suparã ti macã Sodoma ãnatõ macããna ãnana. ³⁰ Torea bairo baigaro nemo yɸ, Camasã Jũgocɸ yɸ cabauetari rũmɸrẽ," na ã quetibɸjɸyupɸ Jesús cũ cabuerãrẽ.

³¹ Ì quetibɸjɸ yaparo, na ãnemoñupũ tunu: "Ti rũmɸ caetarore ãcãũ ũcũ wii cabuimacã arɸapɸ cũ caãmata, ruiatíri, cũ apereye, ape arɸapɸ caññierẽ cũ jei ápericõãto. Tunu bairoa cũ, wesepɸ caãcũ cũ wiipɸ cũ tunu ápericõãto. ³² Tũgoña masíñemoñijate Lot nɸmo ãnacõ cõ cabaiyariquere. Roro baiyupo. ³³ Bairo mɸjããrẽ ñiña: Ni ãcãũ ũcũ cũ caññie pɸamerẽ mairí, yɸ yaye quetire jãnacõãgɸmi. Bairo maimicũã, yasicogɸmi yua. Apei roque yɸ yaye quetire cajãnaecɸ roque caticõã ãninucũgɸmi. Cũrẽ na capajĩã rocacoamiat-acũãrẽ, caticoa ãninucũgɸmi tunu. Cũ ũcũ pɸame netõgɸmi.

³⁴ "Mɸjããrẽ caññorẽ bairo ñiña: Yɸ, Camasã Jũgocɸ nemo yɸ caetari rũmɸ caãno, ti ñamirẽ ãcã camapɸ pɸgarã cãñigarãma. Bairo pɸgarã nimirãcũã, ãcãũã cũ mena macããcũ jeto neáecogɸmi. Apei cũ bapa pɸame neáecoetigɸmi. ³⁵ Tunu bairoa pɸgarã rõmia rupa bari trigo wãñanigarãma. Bairo pɸgarã rõmia nimirãcũã, ãcãõã cõ mena macããcõ jeto neáecogomo. Apeo pɸame neáecoetigomo. ³⁶ Tunu bairoa pɸgarã wesepɸ ñigarãma. Bairo pɸgarã nimirãcũã, ãcãũã cũ mena macããcũ jeto neáecogɸmi. Apei pɸame neáecoetigɸmi," na ã quetibɸjɸyupɸ Jesús cũ cabuerãrẽ.

³⁷ Bairo cũ caññõ tũgo, atore bairo qũĩ jẽniñañuparã:

—Jãã quetiupɸ, çnoopɸ to bairoati atie mɸ caññ quetibɸjɸrije?

Cũ pɸame atore bairo na ã yɸyupɸ:

—Noo rupaɸri ãnajẽ cacũñarõ, yucaã cũã topɸ neñaetagarãma —na ã yɸyupɸ Jesús cũ cabuerãrẽ.

La parábola de la viuda y el juez

18 Cabero Jesús ãcõñarí na quetibɸjɸyupɸ, jẽniñ-timirãcũã Diore cũ na cajẽniñnaetiparore bairo ã. ² Atore bairo na ãñupũ: "Ãñupũ ãcãũ quetiupɸ juez na caññ. Cũ pɸame nipetirãrẽ cauwiecɸ ãñupũ. Bairo Dios cũãrẽ ãroaesupɸ. Tunu bairoa camasãrẽ na nɸcũbɸgocɸsupɸ. ³ Cũ, juez cũ caññi macãrẽã ãñupõ ãcãõ cawapeao cũã. Cõ pɸame aperã roro na caññepo ãñupõ, na pesuore bairo caãcõ. Bairo cawapeao pɸame tocãnacãnia ánuccũñupõ juez quetiupɸ tɸpɸ. Cũrẽ, 'Tocãrõã yɸre na patowãcõẽtĩcõãtõ yɸre roro caññrẽ na mɸ quetibɸjɸwa, mɸ, quetiupɸ ãñirí,' qũĩõ acõ ánuccũñupõ tocãnacãnia. ⁴ Baiɸna, quetiupɸ juez pɸame capee majũ cõ jãátigaesupɸ. Bairo jãátigaetim-icũã, cabero atore bairo ã tũgoñañupũ: 'Diore caññroaesɸ yɸ ãñiña. Tunu bairoa camasã cũãrẽ na yɸ nɸcũbɸgoetiya. ⁵ Bairo cabai yɸ caññimiatatacũãrẽ, atio pɸame yɸ pajũgo jãnaetĩñamo. Bairo, yɸre tocãrõã cõ pajũgo jãnato. Nairõ yɸ tɸre cõ apericõãto ã, cõ yɸ jãátigɸ, ã tũgoñañupũ," na ã quetibɸjɸyupɸ Jesús.

⁶ Ì yaparo, na ãnemoñupũ tunu: "Tũgopeoya juez caññuecũ cawapeaore cõ cũ caátajere. ⁷ Bairo, çNopẽ bairo Dios, cũ yarã cũ canetõõparãrẽ, ɸmɸrecóo, ñamii nairõ na cajẽniata, na cũ jãáperibujiocɸti? Caññ ãñirí na jãátimajũcõãgɸmi. çO na cotecõã manio joroque na cũ átibujiocɸti? Bairo na áperigɸmi. ⁸ Caññorẽ bairo mɸjããrẽ ñiña: Coteri mea, jicoquei na jãátibujioɸmi. Mɸjããrẽ ñiña tunu: Nemo yɸ, Camasã Jũgocɸ yɸ catunuetari rũmɸrẽ, çati yeparɸre mai Dios mena catũgoñatutuarãrẽ na yɸ bócaetaɸ átí?" na ãñupũ Jesús.

La parábola del fariseo y el cobrador de impuestos

⁹ Cabero tunu Jesús ã cõñanemoĩ, quetibɸjɸyupɸ fariseo, bairo ãcãũ gobiernorẽ dinero jejobojari majõcɸ menarẽ. Na quetibɸjɸgɸ ásupɸ aperã, "Caroarã majũ jãã ãñiña," ãrĩ aperãrẽ caññateri majãrẽ. ¹⁰ Atore bairo na ãñupũ: "Pɸgarã ñubuerã ásuparã caññna Dios ya wii, templo na caññi wiipɸ. Bairo ãcãũ ãñupũ fariseo majã mena macããcũ. Apei pɸame ãñupũ Roma macãrẽ camasã yaye dinerore jejobojari majã mena macããcũ ãcãũ. ¹¹ Atore bairo fariseo pɸame nucũrĩ Diore qũĩ jẽniñupũ: 'Dios nocãrõ caññna majũrẽ mɸrẽ ñiña. Mɸ ñujãñuña yɸ menarẽ. Yɸa, aperãrẽ bairo yɸ baietiya. Caññna yɸ ãñiña. Narẽ bairo yɸ yajapaietiya. Rorije áta-jere yɸ áperiya. Carõmio mena rorije átaje cũãrẽ yɸ áperiya. Tunu bairoa ãni, apei, Roma macãrẽ dinero jejobojari majõcɸre bairo yɸ baietiya. ¹² Yɸa, pɸgani jeto ãcã semanarẽ ɸgarique betiri mɸ yɸ ñubuenucũña. Tunu bairoa yɸ cawapatarije cũãrẽ pɸga wãmo petiro cãnacã sero cãrõrẽ ãcã sero cãrõ jeto tocãnacãnia mɸ

уѣ jonucũña, 'ĩ jėniņupũ Diore fariseo majõcũ рѣame. ¹³ Apei Roma macã macãanarė dinero jejoboјari majõcũ рѣame, noo, jopetѣaca ũnopũã tuacõãņupũ.

Bairo tuari jĩĩãcã ũno cũãrė ѣmѣrecõore ĩņamѣgõnucũĩ mee nucũņupũ. Bairo nucũũ, cũ majũ cotiare pari, atore bairo ĩ jėniņupũ Diore: 'Dios, nocãrõ caņũњ majũ, mѣrė ĩiņa. ¡Yѣre bopacooro ĩiņa! Yѣa, roro caãtajecũcũ yѣ ãniņa, 'qũĩ jėniņupũ Diore Roma macã macãanarė dinero jejoboјari majõcũ рѣame. ¹⁴ Mѣjããrė caãnorė bairo ĩiņa: 'Āni, Roma macã macãanarė cadinero jejoboјari majõcũ, cũ ya wiire cũ catunuetaparo jũgoye, merė Dios cũ carorije wapare cũ masiriyo boјacõãĩcũmi. Apei fariseo majõcũ рѣame roquere cũ masiriyo boјaetacũmi. Bairi torea bairo ni jĩcãũ ũcũ cũ majũã: 'Caãnimajũũ yѣ ãniņa, 'caĩ рѣamerė, cabѣgoro macããcũrė bairo cũ ãnio joroque cũ átigũmi Dios. Apei, 'Caãnimajũũ mee yѣ ãniņa, 'caĩ рѣame roquere, cabero cabѣgoro macããcũrė bairo mee cũ ãnio joroque cũ átigũmi Dios,' na ĩņupũ Jesús.

Jesús bendice a los niños

(Mt 19.13-15; Mr 10.13-16)

¹⁵ Bairo cũ caĩquetibѣњ yaparoro bero, tunu aperã na pũnaa, cawĩmarãrė na jeasũparã Jesús tѣpѣ, na pãnarĩ Diore na cũ jėniņoјaãto, ĩrã. Bairo na pũnaarė na caјeatõ ĩnarĩ, cũ cabuerã рѣame, "Na jeapėricõãña mѣjãã pũnaarė," na ĩņuparã capacњare. ¹⁶ Bairo na caãto ĩña, na piјori atore bairo na ĩņupũ Jesús cũ cabuerãrė:

—Yѣњ рѣame cawĩmarãrė na atĩrotiya. Na ěņotaeticõãña. Dios cũ carotimasĩĩraњ macããnarė bairo caãna niņama cawĩmarã. Narė bairo cayeriņurã jeto ãnimasĩĩnama Dios cũ carotimasĩĩraњрѣre. ¹⁷ Mѣjããrė cariape ĩiņa: Ni jĩcãũ ũcũ cawĩmaњ cũ catũgoņarõrė bairo Dios mena cũ catũgoņatutuaeticõãta, Dios cũ carotimasĩĩraњre jãã masĩĩtĩgũmi —na ĩ quetibѣњyupѣ Jesús cũ cabuerãrė.

Un hombre rico habla con Jesús

(Mt 19.16-30; Mr 10.17-31)

¹⁸ Cabero jĩcãũ sacerdote majã mena macããcũ atore bairo qũĩ jėniņãņupũ Jesure:

—Caņũњ majũ cabuei, ¿dope bairo yѣ átibujiocũti, caroa yeri capetietiere bõcagњ?

¹⁹ Bairo cũ caĩrõ tũgo, atore bairo Jesús рѣame qũĩ yѣyupѣ:

—¿Nopėĩ caņũњ yѣ mi piiyati? Caņũњ, jĩcãũã niņami, Dios jeto. ²⁰ Merė mѣ masĩĩ Dios camasãrė cũ caãĩroticũĩqũĩrė: "Carõmio mena roro átiepeeticõãña. Pajĩãtĩcõãña camasãrė. Aperã yayere jeerutieticõãña. Aperãrė cabѣgoro na ĩbuitieticõãña. Mѣ расњ, mѣ расо cũãrė ѣcũbѣgoya."

²¹ Bairo cũ caĩrõ tũgo, atore bairo qũĩņupũ caњmѣ рѣame:

—Tie nipetirijere cawĩmaњ ãcũрѣna, yѣ átipecõã jũgõњ —qũĩņupũ.

²² Tere tũgo, Jesús рѣame qũĩnemõņupũ tunu:

—Mai, jĩcã wãme mѣ рѣsacõãña. Mѣ cacũgorije nipetirijere nunirepecõãña. Tie wapare jeri cabopacarãrė na ricawoya. Bairo mѣ caãpata, jõbuiрѣ paio nigaro mѣ cawapatapee. Bairo yѣ caĩrõrė bairo áti yaparori, yѣ mena bapacњsa —qũĩņupũ Jesús.

²³ Tere tũgo, caњmѣ рѣame tũgoņarĩqũĩ paicoasupѣ. Capee apeye ũnierė cacũgoњ ãnĩĩ, Jesús cũ caĩrõrė bairo átigaesupѣ. ²⁴ Bairo cũ catũgoņarĩqũĩ paio ĩnarĩ, atore bairo na ĩņupũ Jesús cũњ caãnarė:

—Ni jĩcãũ ũcũ capee apeye ũnierė cacũgoњ, Dios cũ carotimasĩĩraњre cũ caetapee masiriyoјãņiņa.

²⁵ Waibѣcũ capai, camello, ãpõã pota opecapњ cũ cajã ãmewitiata, masiriyoјãņiņa. Bairo cũ caãmewitimasĩĩmiatacũãrė, netõjãņurõ masiriyo ro ĩiņa caњmѣ capee apeyere cacũgoњ Dios cũ carotimasĩĩraњre cũ caetapee рѣame roque —na ĩ quetibѣњyupѣ Jesús.

²⁶ Bairo cũ caĩĩjĩrė catũgorã рѣame cũ jėniņãņuparã:

—Bairi, ¿ni ũcũ toroque cũ netõmasĩĩcũti?

²⁷ Bairo na caĩjėniņarõ tũgo, atore bairo na ĩņupũ Jesús:

—Dise ũnie camasã na caãtimasĩĩtĩtĩ, nipetirije Dios cũ caãtimasĩĩjĩ jeto niņa.

²⁸ Bairo cũ caĩrõ tũgo, Pedro рѣame bairo qũĩņupũ Jesure:

—Jãã Quetiupњ, jãã roque merė, nipetirije jãã cacũgorijere cũĩrĩ, mѣrė jãã bapacũti ѣsajũgõњ.

²⁹ Jesús рѣame atore bairo qũĩ yѣyupѣ:

—Ni jĩcãũ ũcũ Dios cũ carotimasĩĩraњ macããjĩrė paagњ, cũ ya wiire, o cũ ãumorė, cũ bairãrė, cũ pacњare, o cũ pũnaa cũãrė na cũ caaweyocoápata, narė cũ cacũgoro netõrõ bõcanemõgũmi tunu ati yerapњre. Tunu ape ѣmѣrecõo caetaro, cũgonemõgũmi yeri capetietiere —na ĩ quetibѣњyupѣ Jesús.

Jesús anuncia por tercera vez su muerte

(Mt 20.17-19; Mr 10.32-34)

³¹ Cabero Jesús cũ cabuerãrė, рѣga wãmo peti рѣpore рѣga pėnĩrõ cãnacãũ majũ camasã watoa caãnarė na piwњojori na ĩņupũ na jetore: "Āmerė Jerusalėрѣ marĩ ágarã. Topњ profeta majã ãnana yѣ, Camasã Jũgõcњre na caĩquetibѣњ woatuyaricarorea bairo baigaro. ³² Ti macã macããna рѣame judĩo majã caãmerãrė yѣ nunirocacõãgarãma. Roro ĩiepegarãma. Roro yѣ átiepegarãma. Na ѣcõo mena yѣ eyotuepegarãma. ³³ Bairo átiri, roro majũ yѣ bape epegarãma. Bairo yѣ átieperi, yѣ pajĩã rocacõãgarãma. Bairo yѣre na caãtimiatacũãrė, itia рѣmѣ bero caãno yѣ рѣame yѣ caticõagњ tunu," na ĩ quetibѣњyupѣ Jesús.

³⁴ Na, cũ cabuerã рѣame cũ caquetibѣњmĩĩjĩrė tũgomasĩĩtĩmajũcõãņuparã. Na рѣame, "Jesús bairo baiyasigũmi," ĩ masĩĩsuparã. Bairi tũgomasĩĩsuparã.

Jesús sana a un ciego de Jericó

(Mt 20.29-34; Mr 10.46-52)

³⁵ Cabero Jericó macãrė cõñaãcũ, Jesús рѣame caapee ĩnaecũrė netõásupѣ. Cũ рѣame maa tũni camasãrė dinero jėniruinucũņupũ. ³⁶ Bairi yua, camasã

capããrã na canetõrõrê tẽgori, “¿Dope to baiyati?” na ĩ jẽniñañupũ cõtũ caãnarê. ³⁷ Bairo cũ caĩjẽniñarõ tũgo, na pũame qũĩñuparã:

—Jesús, Nazaret macã macããcũ netõácũ baiyami —qũĩ quetibũjuyuparã.

³⁸ Tere tũgori, bũsũrique tutuaro mena qũĩ joyupũ Jesure:

—Jesús, David ãnacũ pãrãmi, bopacooro ñiñaña!

³⁹ Bairo cũ caĩrõ, aperã cũ riape caãna pũame cũ tutiuparã, cũ awajaeticõãto, ĩrã. Bairo cũrê na caĩmiat-acũãrê, bũtioro jãñurĩ awajanemoñupũ tunu:

—David ãnacũ pãrãmi, bopacooro ñiñaña!

⁴⁰ Jesús pũame cũ caĩawajarijere tũgori, tu-anũcãñupũ. Tuanũcãrĩ, “Cũ neasã,” na ĩñupũ aperãrê. Bairo yua, cũ na cane etaro ĩña, cũ jẽniñañupũ:

⁴¹ —¿Ñerê mũ yũ caátõ mũ boyati?

Bairo cũ caĩrõ caĩñaecũ pũame qũĩñupũ:

—Yũ Quetiupũ, caĩñamasĩcũ ãnirĩ ñiñamasĩgaya tunu —qũĩñupũ.

⁴² Bairo cũ caĩrõ tũgo, atore bairo qũĩñupũ Jesús:

—Jãũ, ĩñamasĩña! Yũ mena mũ catũgoñatutuarije jẽgori mũ caapee ĩñamasĩõ joroque mũ yũ átiya.

⁴³ Bairo cũ caĩrõ, jicoquei ĩñamasĩcoasupũ. ĩñamasĩ yua, Jesús bero mũsari, Diore cũ basapeoyupũ. Nipetiro camasã, tere caĩñaatana cũã Diore cũ basapeoyuparã.

Jesús y Zaqueo

19 Cabero yua, etayupũ Jericó cawãmecũti macãrê. Eta yua, ti macãrê tẽñota jũgooyupũ. ² Mai, ti macãrũ ãñupũ Zaqueo cawãmecũcũ. Cũ pũame pairo netõrõ apeye ñnierê cacũgoũ ãñupũ. Roma macããnarê camasã yaye dinerore jejoberari majã quetiupũ ãñupũ. ³ Cũ pũame bũtioro ĩñagamiñupũ Jesure. Bairo ĩñagamicũã, cayeraũaca ãnirĩ, tunu bairoa camasã capããrã cũ riapere na caãnoi, dope bairo Jesure qũĩña bocamasĩẽsupũ. ⁴ Bairi Jesús cũ caáparo riape atũátĩ, yucũrũ wãmũcoásupũ, cũ cũ caĩñajo masĩparore ĩ. ⁵ Bairi Jesús pũame to netõácũ qũĩñamũgõ joyupũ Zaqueo, yucũ buirũ capesãre. Qũĩñabocari, atore bairo qũĩñupũ:

—Zaqueo, tãmurĩ ruiasã. ãmerê mũ ya wiirũ yũ tuagaya —qũĩñupũ.

⁶ Bairo cũ caĩrõ tũgo, uwaro ruiátĩri, mũseanirĩqũẽ mena cũ ya wiirũ cũ jũgoásupũ. ⁷ Bairo Jesús cũ mena cũ caátõ ĩña, to macããna nipetirã Jesure ãmeo bũsũpai jũgooyuparã na majũ, “Rorije caácũ ya wiirũ tuũ ãyami,” ĩ bũsũpaiyuparã. ⁸ Cabero Zaqueo ya wiirũ na caetaãno yua, Zaqueo pũame wãmũnũcãrĩ atore bairo qũĩñupũ Jesure:

—Yũ Quetiupũ, ãmerê yua, yũ cacũgorijere carecomacã majũ cabopacarãrê na yũ jogũ. Tunu bairoa ni jĩcãũ ñcũrê cayajaricũ yũ caãmata, yũ cayajamirĩqũẽrê cũ yũ tunuojonemogũ tunu. Tie netõjãñurõ baparicã-nacãni majũ cũ yũ tunuojonemogũ tunu —qũĩñupũ Jesure.

⁹ Bairo cũ caĩrõ tũgo, atore bairo qũĩñupũ Jesús pũame:

—Ñni, Zaqueo cũã, Abraham ãnacũ pãrãmi majũ ñiñami. Bairi ãme cũ, cũ yarã cũãrê na netõñami Dios. Torecũna, yũ apũ, yũ, Camasã jũgocũ, camasã cayasi-coabujiorãrê na netõũ ácũ —qũĩñupũ.

La parábola del dinero

(Mt 25.14-30)

¹¹ Camasã pũame Jesús cũ caĩrĩjẽrê caroaro cũ tũgoũsayuparã. Bairo caroaro na catũgoũsaro ĩñarĩ, dinerore ĩcõñarĩ na quetibũjuyupũ. Mai, Jesús pũame merê Jerusalén macãtũacarpũ ãñupũ. Bairi camasã pũame Dios cũ carotimasĩĩrapũ, “Ámeacã etagarõ baiya,” ĩ tũgoñañuparã.

¹² Bairi atore bairo na ĩñupũ Jesús: “Ññupũ jĩcãũ caũmũ quetiuparã yũ. Cũ pũame ágũ baiyupũ ape yepa cayoropũ. Topũ cũ ya yepare quetiupũ, reyre bairo cũrê na cajõrõ bero, tunuatĩgayupũ tunu cũ ya yeparũ. ¹³ Bairi ágũ jũgoye, cũ paabojari majã pũga wãmo cãnacãũ majũ mena macããnarê na piijori, na nuniñupũ tocãnacãũrêã dinerore. Na nuni yaparori, atore bairo na ĩñupũ: ‘Mũjãã majũ atie dinero mena wapataya aperã mena. Tunu, yũ catunuetaropũ mũjãã wapata jãnagarã,’ na ĩñupũ. ¹⁴ Bairo cũ caĩcũmiat-acũãrê, camasã, cũ caãni yepa macããna pũame bũtioro cũ mena asiajãñuñuparã. Quetiupũ, reyre bairo cũ cajããrõ boesuparã. Bairo cũrê caasiarã ãnirĩ, cũ berore na ĩ rotijoyuparã na quetibũjũbojari majãrê: ‘Jãã, reyre bairo mũ cajããrõrê jãã boetiya jãã ya yepare.’

¹⁵ “Bairo cũ na caboetimiatacũãrê, aperã, ape yepa macããna pũame quetiupũ reyre bairo cũ jõcõãñuparã. To bero tunucoásupũ tunu cũ ya yeparũ. Bairo tunuetari bero, cũ paabojari majãrê na pirotijoyupũ aperãrê, ‘Dinerore yũ canunicũrĩcãrã nocãrõ majũ na wapataupari tocãnacãũrũ,’ ĩ. ¹⁶ Bairi cũ paabojari majõcũ caãñijũgoũ pũame etari, atore bairo qũĩñupũ: ‘Quetiupũ, mũ dinero yũ mũ cacũrĩqũẽ mena yũ wapatanemoarũ tunu. Mũ pũame pũga wãmo cãnacã mil tiiri dinerore yũ mũ cacũmiatacũãrê, tunu pũga wãmo cãnacã mil tiiri mũrê yũ tunuo buipeogũ,’ qũĩñupũ.

¹⁷ Bairo cũ caĩrõ, cũ quetiupũ pũame atore bairo qũĩ yũyupũ: ‘Ñumajũcõãña; caũũ mũ ãniña mũ paabojari majõcũ. Bairi nũcũrõ mena apeye petoaca caãnie ñnierê mũ caĩñarĩcãñũgõ masĩrõ jũgori, pũga wãmo cãnacã macãã quetiupũ majũ mũ jããõ joroque mũ yũ átigũ,’ qũĩñupũ. ¹⁸ Bairi tunu cũ paabojari majõcũ cabero macããcũ pũame etari, atore bairo qũĩñupũ: ‘Quetiupũ, mũ dinero yũ mũ cacũrĩqũẽ mena yũ wapatanemoarũ tunu. Mũ pũame jĩcã wãmo cãnacã mil tiiri dinerore yũ mũ cacũmiatacũãrê, tunu jĩcã wãmo cãnacã mil tiiri mũrê yũ tunuo buipeogũ,’ qũĩñupũ.

¹⁹ Bairo cũ caĩrõ, cũ quetiupũ pũame qũĩñupũ: ‘Ñumajũcõãña; mũ cũã jĩcã wãmo cãnacã macãã quetiupũ majũ mũ jããõ joroque mũ yũ átigũ,’ qũĩñupũ.

²⁰ “Apei cũ paabojari majõcũ pũame yua cõtũ etari, atore bairo qũĩñupũ cũ cũã: ‘Quetiupũ, atie ñiña mũ dinero. Yũ mũ canunimĩrĩqũẽ jetore mũ yũ tunuogũ. Yasire ĩ, jutii asero mena ñmarĩ mũ yũ qũẽnocũbo-

jawh. ²¹ Mha, tutuaro mena caroti m̄ ãniña. Aperã yayerē na m̄ ēmanucũña. Tunu bairoa caoteec̄ nimicũã, aperã na caoteriquep̄re m̄ jenucũña. Bairi m̄rē uwiri, caroaro ȳ q̄ñnocũw̄ m̄ dinerore, yasire ĩ, q̄ññup̄. ²² Bairo c̄ caĩrõ t̄go, c̄ quetiup̄ ðame q̄ññup̄: ‘Mha, paabojari majõc̄, cañuec̄ majũ m̄ ãniña. Bairi bairo m̄ caĩr̄j̄ menaa m̄rē ñiñabeseḡ. Ȳre, “Mha, tutuaro mena caroti m̄ ãniña,” ȳ miap̄. Tunu bairoa, “Aperã yayerē na m̄ ēmanucũña. Tunu bairoa caoteec̄ nimicũã, aperã na caoteriquep̄re m̄ jenucũña,” ȳ miap̄. ²³ ¿Dop̄ē, bairo ȳ cabairijere mas̄micũã, ȳ dinerore banco wiip̄ m̄ c̄ñt̄? Bairo c̄r̄, tie dinerore m̄ cawasorije wapa m̄ wapata nemobujioric̄. Tie mena ȳ m̄ tunuobujioat̄c̄, ȳ wii ȳ catunuetaro,’ q̄ññutiyup̄ c̄ quetiup̄ c̄ ðm̄rē. ²⁴ Bairo q̄ññup̄ari, atore bairo na ĩñup̄ ð aperã, c̄ñ cañnar̄: ‘Dinero c̄ cac̄gomir̄j̄erē jeri, apei p̄ga wãmo cãrõ cawapata nemor̄ic̄r̄ c̄ joya,’ na ĩñup̄. ²⁵ Bairo c̄ caĩrõ t̄gomir̄c̄ã, c̄ñ cañna ðame q̄ññup̄arã: ‘Merē paio c̄gonemoñami, p̄ga wãmo cãrõ majũ. Bairi bonemoẽt̄ñami,’ q̄ññup̄arã. ²⁶ Bairo na caĩrõ t̄gori, atore bairo na ĩñup̄: ‘M̄jããr̄ cariape ñiña: Noa ũna ñuc̄r̄õ mena ȳ cajorijere na caĩñar̄cãñgõata, pajãñurõ na ȳ jonemoḡ tunu. Aperã ñuc̄r̄õ mena ȳ cajorijere na caĩñar̄cãñgõeticõãta, na cac̄gomir̄j̄erē ȳ ēmap̄eyocõãḡ. ²⁷ Tunu bairoa ȳ pesua, ȳre reyre bairo caboetiatanar̄ na neat̄iri, ȳ caĩñajoro na pajãrecõãña,’ na ĩñup̄ quetiup̄ ðame,” na ĩ cõña quetib̄j̄uyup̄ Jesús.

Jesús entra en Jerusalén

(Mt 21.1-11; Mr 11.1-11; Jn 12.12-19)

²⁸ Bairo atiere quetib̄j̄ yaparori bero, Jesús Jerusalēp̄ amajũñup̄ yua. ²⁹ Bairi Betfagē, Betania na caĩr̄ macã t̄p̄ cõñaác̄, c̄ cabuerã p̄garar̄ na árotiyup̄. Mai, Betfagē, Betania ðame Olivo na caĩr̄ buro t̄p̄ ãñup̄arõ. ³⁰ Bairi atore bairo na ĩ joyup̄ c̄ cabuerã p̄garar̄:

—Ánãja ato riape cañna macããc̄p̄. Top̄ etarã, ĩcãñ burro jiyaturic̄re c̄ m̄jãã bõcagarã. C̄ñ, burro ðame mai camasã na capesañaec̄ niḡmi. C̄ñ c̄ ðwãr̄, c̄ m̄jãã neap̄ ȳ t̄p̄. ³¹ Bairi tunu aperã, m̄jããr̄, ‘¿Nop̄ẽrã c̄ m̄jãã ðwãñati?’ na caĩata, atore bairo na m̄jãã ĩwã: ‘Mar̄ Quetiup̄ c̄ boami,’ na m̄jãã ĩwã —na ĩ joyup̄ Jesús.

³² Bairo c̄ caĩrõ t̄go, acoásup̄arã c̄ cabuerã p̄garã ðame. Bairo na caátó yua, nipetirije Jesús c̄ caĩata-torea bairo baiyup̄arõ. ³³ Bairi burrore na caõwãrõ ĩñar̄, c̄ uparã ðame:

—¿Nop̄ẽrã c̄ m̄jãã ðwãñati? —na ĩñup̄arã.

³⁴ Na ðame atore bairo na ĩ ȳyup̄arã cauparar̄:

—Mar̄ Quetiup̄ c̄ boami. Bairi c̄ jãã ðwãña —na ĩñup̄arã.

³⁵ Bairo c̄ ðwã yaparori, c̄ neásup̄arã burrore Jesús t̄p̄. C̄ñ nee etari yua, c̄ cabuerã ðame na jutii, cabui macããj̄erē, burro buire peoyup̄arã. Peo yaparori, Jesure c̄ nem̄gõ peoyup̄arã burro buip̄ yua. ³⁶ Bairo

na caátó bero yua, Jesús ðame ánutuásup̄ Jerusalén caátíwãp̄. Bairi camasã ðame na jutii cabui macããj̄erē esocũñup̄arã maa c̄ caátíwãr̄. ³⁷ Bairi Jesujãã Olivo buro roaro na caetaro yua, camasã Jesure cañsari majã ðame nipetiro b̄s̄rique tutuaro mena ĩ awaja j̄goyup̄arã. Tunu bairoa ðeanir̄q̄ñē mena Diore c̄ basapeoyup̄arã. Jesús c̄ caátij̄eño ĩñor̄q̄ñē j̄gori b̄tioro Diore c̄ basapeoyup̄arã. ³⁸ Atore bairo q̄ññ basapeoyup̄arã:

—¡Jesús, Dios c̄ cajon, mar̄ Quetiup̄ majũ c̄ cañnoi, c̄r̄ mar̄ cabasapeoro ñiña! ¡Jesús c̄ caatãje j̄gori Dios j̄obui macããc̄ mena caroaro mar̄ ãni-mas̄ñi! ¡Bairi nipetiro c̄ mar̄ basapeoroa Dios ðm̄recõo macããc̄r̄! —q̄ññ basapeoyup̄arã.

³⁹ Bairo camasã Jesure cañsari majã na caĩr̄j̄erē t̄gori, atore bairo q̄ññup̄arã fariseo majã ĩcããrã, camasã watoap̄ cañna ðame Jesure:

—¡Jãã cabuei, m̄rē cañawaja ðsarar̄ tocãrõ na jã-narotiya! —q̄ññup̄arã.

⁴⁰ Bairo na caĩrõ, Jesús ðame atore bairo na ĩñup̄:

—M̄jããr̄ cariape ñiña: Ánoa camasã ȳre na cabasapeoeticõãta, ðtã rupaa ðame ȳre basapeobujioro —na ĩñup̄ Jesús fariseo majãr̄.

⁴¹ Merē yua, Jesús Jerusalén macãñac̄ap̄ ãc̄, ti macãr̄ ĩñajori, otiyup̄. ⁴² Atore bairo na ĩ t̄goña yapapuyup̄ Jerusalén macã macããnar̄: ‘M̄jãã, Jerusalén macããna ãme r̄m̄ m̄jããr̄ ȳ quetib̄j̄ugamiña caroa yeri c̄tajere. M̄jãã ðame tie quetire apero cayasiorop̄ cañierē na caĩñamas̄t̄õr̄ã bairo tiere m̄jãã mas̄t̄iña. ⁴³ Bairi m̄jããr̄ roro na caátipa r̄m̄r̄ atigarõ. M̄jãã wapana ðame Jerusalēr̄ ðtã mena ãñota, ãmejoregarãma rupa macãp̄na, m̄jãã carutimas̄t̄iparore bairo ĩrã. Bairo áticõãr̄, camasã, m̄jãã wapana ðame m̄jãã tocãnac̄ap̄p̄rea ãñota ãmejoreri, m̄jãã ãmeo q̄ñgarãma. ⁴⁴ ãmeo q̄ñr̄ m̄jããr̄ pajãre peyocõãgarãma m̄jãã wapana ðame. Bairo m̄jãã pajãrer̄i, Jerusalén macã ãnatõr̄ átiyasio rocamaj̄ucõãgarãma. Tie ðtã rupaa na caññotamir̄q̄ñē ĩcã ðtã ũno buitutic̄ti pesaricaro manop̄ átiyasio rocamaj̄ucõãgarãma, m̄jãã ya macã Jerusalén macã ãnatõr̄. M̄jãã majũ Dios m̄jããr̄ c̄ canetõñ atiere m̄jãã t̄gop̄eop̄. Bairi m̄jããr̄ pajãregarãma m̄jãã wapana,” ĩ yapapuyup̄ Jesús, Jerusalén macãr̄ ĩñajori.

Jesús purifica el templo

(Mt 21.12-17; Mr 11.15-19; Jn 2.13-22)

⁴⁵ Bairo ĩr̄ bero, Jesús etayup̄ Jerusalén macãr̄ yua. Bairo etari, templo capairi wii, ñubuerica wiire jãññup̄. Ti wiire jãñetari, to macããna nunir̄ wapatari majãr̄, bairi wapatiri majã c̄ãr̄ na acurewiyojo j̄goyup̄. ⁴⁶ Bairo na acurewiyojori, atore bairo na ĩñup̄:

—Dios c̄ caquetib̄j̄uri tutip̄ bairo ĩña: ‘Ȳ ya wii ñubuerica wii majũ nigaro,’ ĩña. Bairo cañquetib̄j̄umi-atac̄ãr̄, m̄jãã ðame apeye ar̄are bairo m̄jãã átiya. Camasã jeruti nunir̄ majãr̄ bairo cañna ãñir̄

jerutiri majã na caãni wii, ðtã wiire bairo mujãã átiya ati wii, Dios ya wiire —na ðñupũ Jesús.

⁴⁷ Bairo áti yaparori bero, ti wiipũ camasãrẽ na bueãñupũ tocãnacã rũmua ti semanarẽ. Bairo to cã caãno, quetiuparã sacerdote majã, aperã Moisés ãnacũ cã caroticũrĩqũerẽ cajũgobueri majã, aperã cabũtoa camasĩrĩ majã pũame na nipetiro, “¿Dope bairo átiri cã marĩ pajĩãrãati?” ãmeo ð bũsũpẽni jũgoyuparã na majũ. ⁴⁸ Mai, camasã pũame nipetiro cã cabuerijere caroaro mena cã tũgousayuparã. Bairi cũrẽ na capajĩãrocagamirĩjẽrẽ átimasĩẽsuparã fariseo majã pũame.

La autoridad de Jesús

(Mt 21.23-27; Mr 11.27-33)

20 Jĩcã rũmũ templo wiipũ camasãrẽ na cã cabueãnitoye, quetiuparã sacerdote majã, aperã Moisés ãnacũ cã caroticũrĩqũerẽ cajũgobueri majã, aperã cabũtoa camasĩrĩ majã cãã, na nipetiro Jesutũ etayuparã. ² Etari atore bairo qũĩ jẽniñañuparã:

—¿Noa na carotiro mena bairo mũ átiati ñamicã mũ caátiaajere?

³ Bairo na caĩrõ tũgo, atore bairo na ðñupũ Jesús cãã: —Yũ cãã mujããrẽ jĩcã wãme yũ jẽniñañũ. Cariape yũ mujãã yũwa: ⁴ ¿Ni ðcũ camasãrẽ na cã bautiza rotijoyupari Juan ãnacũrẽ? ¿Dios, o camasã pũame cã na bautiza rotijoyupari? —na ðñupũ Jesús.

⁵ Bairo cã caĩjẽniñañarõ tũgo, yasiroaca ãmeo bũsũyuparã na majũ cũrẽ na caĩyũpeere: “¿Nopẽ bairo cã marĩ yũrãati rita? ‘Dios pũame cã bautiza rotijoricũmi,’ marĩ caĩata, ‘Toroque, ¿nopẽĩrã cã caquetibũjũrije cariape mujãã tũgoeti?’ marĩ ðbujioũmi. ⁶ Tunu bairoa, ‘Camasã pũame cã bautiza rotijoyupa,’ marĩ ð masĩẽtĩña. Bairo marĩ caĩata, camasã pũame ðtã rupaa mena marĩ wẽpajĩãbujiorãma. Merẽ nipetiro camasã, ‘Juan ãnacũ Dios cã caquetibũjũrotijoricũ majũ ãmi,’ ð tũgoña-masĩrãma,” ãmeo ðñuparã.

⁷ Bairi atore bairo qũĩñuparã fariseojãã Jesure: —Jãã masĩẽtĩña Juarẽ cabautiza rotijoricũre.

⁸ Bairo na caĩrõ tũgo, atore bairo na ðñupũ: —Cariape yũ mujãã yũetiya. Bairi yũ cãã, ‘Noa ðna na carotiro mena tore bairo yũ átimasĩña,’ mujããrẽ ñi quetibũjũetigũ —na ðñupũ Jesús fariseojããrẽ.

La parábola de los labradores malvados

(Mt 21.33-44; Mr 12.1-11)

⁹ Cabero aperã camasã catũgori majãrẽ ati wãmerẽ ðcõñarĩ Jesús na quetibũjũyupũ: “Ãñupũ jĩcãũ wese upaũ. Cã pũame use wesere qũẽnoñupũ. Bairo ti wesere ote yaparori bero, acoásũpũ cayoaropũ. Mai, ágũ jũgoye, cã wesere wasocũñupũ aperã paari majãrẽ, wapataũ. ¹⁰ Cabero yua, use cabũtiri yũtea caetaro masĩrĩ, cã ðmũ jĩcãũrẽ cã joyupũ cã ya wesere cã cawasoricarã tũpũ. Cũrẽ na cawasorique wapare bori, cã joyupũ, tie wapare cã jeatĩbojaãto, ð. Bairo cã ðmũrẽ cã cajomiatacũãrẽ, wese paari majã pũame, cã caetaro cã qũẽñuparã. Bairo cã qũẽrĩ, ñe ðnie mácũ cã átitunuo joyuparã. ¹¹ Tunu ti wese upaũ pũame apeĩ cã

ðmũrẽ cã joyupũ. Cã cũãrẽ torea bairo cã ásuparã. Roro cã átieperi, cã qũẽñuparã. Bairo áti yaparori, ñe ðnie mácũ cã átitunuo joyuparã cã cũãrẽ. ¹² Cabero apeĩ, tunu cã joyupũ. Tunu torea bairo cã ásuparã ti wesere capaari majã pũame. Roro cã cãmii turi, cã acuwiyoy joyuparã ti wese camanopũ.

¹³ “Bairo jeto use wese macããna na caãto ðñamirĩ, atore bairo ð tũgoñañupũ use wese upaũ majũ pũame: ‘¿Dope yũ ácũati yua? Yũ macũ, yũ camairẽ cã yũ jogũ na tũpũ. Cã roquere cã nũcũbũgobujiorãma, yũ macũ cã caãnoi,’ ð tũgoñañupũ. ¹⁴ Bairi cabero yua, wese paari majã pũame ti wese upaũ macũ cã caatõre ðñarĩ, ãmeo ðñuparã: ‘Atiyami ati wese upaũ macũ. Cãã niña-mi cã pacũ cã cariaro bero ati wesere cacũgousapaaũ. Bairi cã marĩ pajĩãrocacõãto. Bairo marĩ caãpata, ati wese uparãrẽ bairo marĩ tuagarã,’ ãmeo ðñuparã na majũ. ¹⁵ Bairo caĩrã ãnirĩ na caĩrõrẽã bairo ásuparã. Ti wese tũniũpũ cã neowaátĩ, cã pajĩã rocacõãñuparã,” na ð quetibũjũyupũ Jesús.

Bairo ð quetibũjũ yaparo, atore bairo na ð jẽniñañupũ cã caĩrĩjẽrẽ catũgori majãrẽ: “¿Dope bairo ácũmi mujãã ð tũgoñañati cã macũrẽ na capajĩãrocaro bero ti wese upaũ pũame yua? ¹⁶ Bairo átigũmi: Topũ á, ti wese paari majãrẽ na pajĩã recõãgũmi. Bairo na átireri bero, aperãrẽ cã wesere coteroticũgũmi,” na ðñupũ Jesús.

Bairo cã caĩrõ tũgori, atore bairo qũĩñuparã Jesure: —¿Tocãrõã ð jãnaña tiere! ¡jẽtĩcõãña! —qũĩñuparã.

¹⁷ Bairo na caĩrõ, na ðñarĩ, atore bairo na ðñupũ: —¿Nopẽĩrã, ‘Tocãrõã ð jãnaña tiere,’ yũ mujãã ðñati? ¿Torea bairo na ð quetibũjũ woacũẽsupari Dios yaye quetibũjũrica tutipũre? Atore bairo ðña:

‘ðtã mena cawii qũẽnorĩ majã jĩcã ðtããrẽ na caboetimiatacũãrẽ, tia pũame caãni majũrĩcã nigaro.

Tia camanicõãta, wii manibujioricarõ, ð quetibũjũ woacũñupã Dios ya tutipũ.

¹⁸ Bairi ni jĩcãũ ðcũ tia ðtãã mena cã cañarocapeata, rocapecoabujioũmi. Tunu bairoa tia, jĩcãũ buipũ to cañarocapeata, cã rocaboo rocacõãbujioro —na ð quetibũjũyupũ Jesús.

¹⁹ Bairo cã caĩquetibũjũ yaparoro, quetiuparã sacerdote majã, bairi Moisés ãnacũ cã caroticũrĩqũerẽ cajũgobueri majã pũame masĩcõãñuparã Jesús cã caĩrĩjẽrẽ. “Marĩ pũame tia ðtããrẽ carocari majãrẽ bairo marĩ ãniña. Bairi marĩrẽã ðgũ ðcũmi Jesús,” ð tũgoñañuparã. Bairo ð tũgoñamasĩrĩ jicoquei Jesure cã ñegamiñuparã. Bairo cã ñegamirãcũã, cã ñemasĩẽsuparã, camasãrẽ na uwirã.

El asunto de los impuestos

(Mt 22.15-22; Mr 12.13-17)

²⁰ Bairi Jesutũ na joyuparã catũgorutiri majãrẽ. Na pũame nũcũbũgori majãrẽ bairo Jesure na cabai ðñorõ boyuparã, rorije cã bũsũo joroque ðrã. Bairi roro cã caĩata, quetiupaañ gobernadorẽ cã marĩ bũsũjãmasĩgarã ðrã, bairo na joyuparã. ²¹ Bairi na pũame cũtũ etari, atore bairo qũĩ jẽniñañuparã Jesure:

—Cabuei, jãã masĩña merẽ mũ caátianierẽ. Mũa, caroaro cariape minucũña. Tunu bairoa caãnorẽ bairo

mɛ quetibɛjɛnucũña. Aperã roro na cabaurije, aperã caroaro na cabaurije jǵgori mee na miñabeseya. Mɛa, cariapea Dios marĩrẽ cũ cañnirotiricarorea bairo mɛ bueya. ²² Bairo cabai añirĩ, ¿dope bairo mi tǵgoñañati romano majã marĩrẽ na carotirijere? ¿To ñuñati quetiurɛ emperadore camasã yaye dinerore jeri jãã cajoata, o to ñueticɛti? —qũĩ jẽniñañuparã.

²³ Jesús pɛame roro na caĩtǵgoñañarĩjẽrẽ masĩcõãrĩ, atore bairo na ñĩupũ:

²⁴ —Jaɛ, yɛre joñijate moneda tiire —na ñĩupũ.

Bairo na canunirõ, na ñĩupũ:

—¿Noa riapẽ to tusayati ti tii moneda tiicapɛre?

Tunu bairoa, ¿noa wãme woaturique to tusayati? —na ñ jẽniñañupũ Jesús.

Bairo cũ caĩrõ, na pɛame ñĩuparã:

—Emperador, quetiurɛ ya wãme, bairi tunu, cũ riapẽ tusaya ti tii moneda tiicapɛre —qũĩñuparã.

²⁵ Bairo na caĩquetibɛjɛro, atore bairo na ñnemoñupũ Jesús tunu:

—Toroque emperador quetiurɛ cũ yaye cañnierẽ, cẽrẽ cũ tunujoya. Tunu bairoa Dios yaye cañnierẽ Diore cũ jonucũña —na ñ quetibɛjɛyurɛ Jesús fariseo-jããrẽ.

²⁶ Bairo cũ caĩrĩjẽrẽ tǵgori yua, nopẽ bairo pɛame qũito masĩsuparã fariseo majã pɛame camasã watoare. Bairoa boca bɛsɛticõãñuparã, Jesús na cũ cayɛrijere tǵgorã. “¡Nocãrõ cũ masĩñati!” ñ, tǵgoñacõã jãnasuparã yua.

La pregunta sobre la resurrección

(Mt 22.23-33; Mr 12.18-27)

²⁷ Cabero jĩcããrã, saduceo majã na caĩrã qũĩñarã asuparã Jesure. Mai, saduceo majã pɛame atore bairo caĩtǵgoñañarĩ majã añuparã: “Camasã cariaccoatana, nopẽ bairo catitunu masĩñnama,” ñ tǵgoñañuparã. Bairi atore bairo qũĩñuparã Jesure:

²⁸ —Cabuei, Moisés ãnacũ atore bairo marĩrẽ ñ woatucũñañupĩ tirũmɛrɛ: “Ni jĩcãũ ñcũ cawãmojiyaricɛ cũ ñmo mena pũnaa mácũã cũ cariaccoatana, cũ ãnacũ bai pɛame cũ buiacore cõ cũ wãmojiyaáto. Bairo cũ caáto, cũ pũnaa cañniparã pɛame cũ ãnacũ pũnaarẽ bairo añibujiorãma,” ñcũñupĩ. ²⁹ Tierɛ mɛ masĩ. Bairi ape wãmerẽ ñcõñarĩ jãã quetibɛjɛra mai: ãñuparã jĩcãni, jĩcãũ pũnaa jĩcã wãmo peti pɛga pẽnirõ cañnacãũ majũ. Bairi cajǵgocɛ pɛame wãmojiya jǵgoyurɛ. Cabero pũnaa mácũã riacoásúrɛ. ³⁰ Bairi cũ ãnacũ bai pɛame cũ buiacore wãmojiyayurɛ tunu. Cabero pũnaa mácũã riacoásúrɛ cũ cũã. ³¹ Tunu bairoa cũ ãnacũ bai, apei pɛame cũ buiacore wãmojiyayurɛ tunu. Cabero cũ cũã riacoásúrɛ pũnaa mácũã. Bairi, bairo jeto baiyuparã nipetiro na ãnana bairã, aperã cũã. Bairo nipetiro cõ mena ñmo cɛtimirãcũã, nipetirã cõ mena pũnaa mána jeto riapeti-coasuparã. ³² Cabero na ãnana ñmo cañnimirĩcõ cũã riacoásúpo. ³³ Bairo ati yeparɛ nipetirã ñmo cañnacõ añirĩ yua, cariaricarã tunu na cacatirorɛ na caãno, ¿ni ñmo majũ cõ ãnicɛti? —qũĩ jẽniñañuparã saduceo majã Jesure.

³⁴ Bairo na caĩrĩjẽrẽ tǵgo, atore bairo na ñĩupũ:

—Ati ɛmɛrecõore caãna, carõmia manapɛ cɛtinucũñama. Caũmɛa cũã ñmo cɛtinucũñama. ³⁵ Aperã Dios mena na catǵgoñañatuarije jǵgori, ape ɛmɛrecõore tunu catiri, caetaparã pɛame roque ñmo manigarãma. Tunu bairoa na pũnaa rõmiarẽ na ɛmotietigarãma. ³⁶ Topɛre pɛgani riaetigarãma nipetiro to macããna. Ángelea majã na caãnorẽ bairo nigarãma. Tunu bairoa Dios cũ cacatiorã añirĩ, cũ pũnarẽ bairo majũ caãna nigarãma. Bairi ñmo cɛtaje manigaro ti ɛmɛrecõorɛ yua. ³⁷ Bairi Moisés ãnacũ cũ caquetibɛjɛwoacũñarĩcã tutipɛ marĩ quetibɛjɛ masĩõña atore bairo: ‘Nipetiro camasã cariaccoatana nimirãcũã, caticoaagarãma.’ Ti tutipɛ yucɛ ɛmirõcũã caũpetietiire cũ caquetibɛjɛricapɛurɛ atore bairo ñ woatuyupi Moisés: ‘Yɛa, yɛ añiña Abraham, cũ macũ Isaac, bairi cũ macũ Jacob quetiurɛ caãnacũ,’ ñĩupĩ. ³⁸ Dios pɛame cayasirã ãnana ñna quetiurɛ mee niñami. ¡Cacatirã majũ quetiurɛ roque niñami! Dios, cũ caĩña-jorore na nipetiro cacatirãrẽ bairo caãna niñama —na ñ quetibɛjɛyurɛ Jesús saduceo majãrẽ.

³⁹ Bairo cũ caĩrõ tǵgori, jĩcããrã fariseo majã mena macããna atore bairo qũĩñuparã:

—Cabuei, caroaro majũ mɛ quetibɛjɛyua —qũĩñuparã Jesure.

⁴⁰ Bairi yua, pɛgani cũ jẽniñanemo masĩsuparã.

¿De quién es descende el Mesías?

(Mt 22.41-46; Mr 12.35-37)

⁴¹ Cabero Jesús atore bairo na ñ jẽniñañupũ:

—¿Nopẽĩrã, “Mesías Dios cũ cajocɛ, David ãnacũ pãrãmi nigɛmi,” na ñ quetibɛjɛnucũñati? ⁴² David ãnacũ pɛame Salmos tutipɛre atore bairo ñ woatuyupi: ‘Dios pɛame yɛ Quetiurɛ atore bairo qũĩwĩ: “Ato ruiya cariape nɛgõã pɛame mai.

⁴³ Mɛ pesua cañnanarẽ na yɛ canetõñcãrõ bero, mɛ pɛame na mɛ rotimasĩgɛ,” ñĩupĩ David ãnacũ, Dios cũ caĩrĩqũẽrẽ.

⁴⁴ Bairi Dios cũ cajocɛre, “yɛ Quetiurɛ” cũ caĩmiat-acũãrẽ, ¿nopẽĩrã, “David ãnacũ pãrãmi ãnigɛmi,” na ñ quetibɛjɛnucũñati? —na ñĩupũ Jesús, na catǵgomasĩparore bairo ñ.

Jesús acusa a los maestros de la ley

(Mt 23.1-36; Mr 12.38-40; Lc 11.37-54)

⁴⁵ Cabero capããrã camasã na catǵgoãno, atore bairo na ñĩupũ Jesús cũ cabuerãrẽ: ⁴⁶ “Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽrẽ cajǵgobueri majã na caatiãnierẽ tǵgoñañamasĩña: Na pɛame jutii cayowerijere jãñajesoyma. Bairo cajãñarã añirĩ maapɛ na caãñesẽãta, nipe-tiro camasã nɛcũbɛgorique mena na cajẽnirõrẽ bonucũñama. Tunu bairoa ñubuerica wiiripɛ na caáprãta, caroapɛri jetore ruiganucũñama. Tunu bose rũmɛ caãno narẽ na capiata, caroapɛre ruiri ɛganucũñama. ⁴⁷ Tunu bairoa cawapearã rõmirĩ ya wiirire ẽmanucũñama. Tunu yoaro Diore cũ jẽniñubue-tonucũñama. Na pɛame roque aperã netõjãñurõ popiye tãmɛogarãma.”

La ofrenda de la viuda pobre

(Mr 12.41-44)

21 Cabero templo wiirꝑ ꝁcꝑ, Jesús paioo cadinero cꝑnarꝑ na ĩñajoyurꝑ. Na ꝑꝑame dinero jǎǎrĩcǎ pataripꝑ na yaye dinerore jǎǎrǎ ásuparǎ. ² Na bero cawapeao cabopacao cꝑǎ jǎǎñurꝑ ꝑꝑga moneda, cobre tiiriacarꝑ, cacꝑgoeco majũ nimiocꝑǎ. ³ Bairo cꝑ caáto ĩña, atore bairo na ĩñurꝑ Jesús:

—Ánoa cadinero cꝑgonetꝑǎ ĩñirĩ narꝑ catuarijere jǎǎñama. Atio cawapeao ꝑꝑame cabopacanetꝑǎ ĩñirĩ, cꝑ cacꝑgomirĩjꝑ nipetirijere jǎǎñamo. Bairo cariape mujǎǎrꝑ ĩña: Dios cꝑ caĩñajoro atio ꝑꝑame cadinero cꝑgorǎ netꝑǎñurꝑ jǎǎñamo —na ĩñurꝑ Jesús.

Jesús anuncia que el templo será destruido

(Mt 24.1-2; Mr 13.1-2)

⁵ Cabero ĩcǎǎrǎ to caǎna templo wiire ĩñarĩ, atore bairo ámeo ĩ bꝑꝑuyuparǎ: “¡Nocǎrꝑ caroa wii majũ to áññati ati wii! Paca ĩtǎpǎĩrĩ ĩña. Tunu bairoa camasǎ aperǎ na canunirĩqꝑǎ na cacꝑrĩqꝑǎ mena caroa wii majũ bauya,” ámeo ĩ bꝑꝑuyuparǎ, templo wiire ĩñarĩ na majũ.

Bairo na caĩrꝑ tꝑgori atore bairo na ĩñurꝑ Jesús:

⁶ —ĩcǎ rꝑmꝑ, ati wiire roro na caátipa rꝑmꝑ etagaro. Bairo caetaro, ĩcǎ ĩtǎǎ ũno bui tuticꝑti pesaricaro manꝑꝑ átiyasio rocacꝑǎgarǎma ati wiire —na ĩñurꝑ Jesús camasǎrꝑ.

Señales antes del fin

(Mt 24.3-28; Mr 13.3-23)

⁷ Bairo Jesús cꝑ caĩrꝑ, atore bairo qꝑĩ jꝑñiñañuparǎ: —Cabuei, ¿nocǎrꝑꝑ to bairoati atie mꝑ caĩrĩjꝑ? ¿Dope bairo merꝑ, “Jesús cꝑ caĩrĩqꝑǎ etaro baiya,” jǎǎ ĩ masĩrǎati?

⁸ Bairo na caĩjꝑñiñarꝑ tꝑgori, atore bairo na ĩñurꝑ Jesús: “Caroaro majũ mujǎǎ tꝑgoñamasĩgarǎ, jǎǎꝑꝑ jǎǎ ĩtoecore, ĩrǎ. Capǎǎrǎ atĩgarǎma caĩtoñesǎĩrĩ majǎ. Atore bairo ĩgarǎma: ‘Yꝑa, yꝑ áñiña Dios cꝑ cajꝑ. Ámea ĩña Dios marĩrꝑ cꝑ canetꝑǎrĩ yꝑtea,’ ĩgarǎma. Bairo na caĩmiatacꝑǎrꝑ, cariape na mujǎǎ tꝑgoetigarǎ. ⁹ Tunu bairoa mujǎǎ queti tꝑgogarǎ: ‘Camasǎ aperꝑꝑ cꝑǎrꝑ ámeo pajĩǎrǎ átiuparǎ.’ Bairo na caátie quetire tꝑgori, tꝑgo acꝑaeticꝑǎña. Ati ꝑꝑrecꝑo capetiparo jꝑgoye bairoa cabaijꝑgoye cꝑtipee ĩña baiꝑꝑa. Bairo tꝑgo acꝑaeticꝑǎña,” na ĩ quetibꝑjꝑyurꝑ Jesús.

¹⁰ ĩ quetibꝑjꝑ yaparo, na quetibꝑjꝑ nemoñurꝑ tunu: “Aperǎ ĩcǎ yepa macǎña, ape yepa macǎña mena ámeo pajĩǎgarǎma. Tunu bairoa ĩcǎ macǎ macǎña, ape macǎ macǎña mena ámeo pajĩǎgarǎma. ¹¹ Tunu tutuaro mena ati yepa cꝑǎ yuguigaro nipetirꝑꝑ. Apeye aꝑa riarique atĩgaro. Riaye cꝑǎ noo caǎno cǎnacǎraꝑꝑa nigaro. Tunu ꝑꝑrecꝑoꝑꝑe acꝑorije majũ bai ĩñogaro. Marĩ caĩñañatĩ ĩnie bai ĩñogaro.

¹² “Mai, atie cabaiparo jꝑgoye mujǎǎrꝑ roro átijꝑgogarǎma. Mujǎǎrꝑ ñerĩ, popiye mujǎǎ bairo joroque mujǎǎ atĩgarǎma. Nubuerica wiiripꝑ mujǎǎrꝑ jeǎgarǎma, to macǎña mujǎǎrꝑ na caĩñabeseparore bairo ĩrǎ.

Bairo átiri, mujǎǎrꝑ preso jorica wiirꝑ mujǎǎ cꝑrecꝑǎgarǎma. Tunu yꝑ yarǎ mujǎǎ caǎno jꝑgori, na ꝑꝑame mujǎǎrꝑ roro na catutiparore bairo ĩrǎ, quetiuparǎ gobernadores, bairi quetiuparǎ reyes tꝑꝑ cꝑǎrꝑ mujǎǎ neǎgarǎma. ¹³ Bairo na caátimiatacꝑǎrꝑ, na ũnarꝑ yꝑ yaye quetire nemojǎñurꝑ mujǎǎ quetibꝑjꝑ masĩgarǎ bairǎꝑa. ¹⁴ Bairo quetiuparǎ roro mujǎǎrꝑ na caátiparo jꝑgoye, ‘¿Dope bairo na marĩ ĩrǎati?’ ĩ tꝑgoña macǎtĩcꝑǎña. ¹⁵ Yꝑ ꝑꝑame mujǎǎ caĩpeere yꝑ masĩꝑꝑ. Bairo yꝑ caáto, ni ĩcǎ ĩcꝑ mujǎǎ pesua mena macǎcꝑ mujǎǎ caĩrĩjꝑrꝑ nꝑcǎmasĩtĩtꝑꝑmi. Ni ĩcꝑ manĩꝑꝑmi mujǎǎrꝑ cabotioꝑ. ¹⁶ Bairǎꝑa, mujǎǎ yarǎrꝑ bairo caǎna nimirǎcꝑǎ, mujǎǎ bꝑꝑjǎ buitiregarǎma. Bairo mujǎǎ ꝑꝑcꝑa, mujǎǎ bairǎ, aperǎ mujǎǎ yarǎ, mujǎǎ baparǎ cꝑǎ mujǎǎ bꝑꝑjǎ buitiregarǎma. Bairo átiri, ĩcǎǎrǎrꝑ mujǎǎ pajĩǎregarǎma. ¹⁷ Bairo yua, ati ꝑꝑrecꝑo macǎña nipetiro mujǎǎrꝑ ĩñategarǎma, yꝑ yarǎ mujǎǎ caǎnoi. ¹⁸ Bairo roro mujǎǎrꝑ na caátimiatacꝑǎrꝑ, mujǎǎ yasietigarǎ. Mujǎǎ poawꝑ ĩcǎwꝑcǎ ũno yasietigaró. ¹⁹ ¡Bairi yꝑ yaye ĩcǎ wǎmeacǎ ũnorꝑ jǎnaeticꝑǎña, mujǎǎrꝑ Dios cꝑ canetꝑǎꝑꝑore bairo ĩrǎ!

²⁰ “ĩcǎ rꝑmꝑ soldaua, pajĩrĩ majǎ Jerusalén macǎrꝑ na cajotoa ámejorero ĩñarǎ, atore bairo mujǎǎ ĩ tꝑgoñamasĩgarǎ: ‘Merꝑ ati macǎ yasigaró baiya,’ mujǎǎ ĩ tꝑgoñagarǎ. ²¹ Bairo mujǎǎrꝑ ĩña: Judea yepa macǎña na ĩtǎ yucꝑꝑ na ruti ápáro. Aperǎ Jerusalén macǎña ti macǎrꝑ na witiweyoátó. Tunu aperǎ wesepꝑ caǎna ti macǎrꝑ na tunuapéricꝑǎto. ²² Ti rꝑmꝑrꝑ ꝑꝑame camasǎrorije na caátie jꝑgori popiye na cabairi rꝑmꝑrꝑ nigaro. Nipetiro baigaró Dios bꝑꝑrica tutipꝑ cꝑ caĩquetibꝑjꝑ jꝑgoyeticꝑrĩcǎrꝑrꝑ bairo. ²³ Ti rꝑmꝑrꝑ roro ati yepaꝑꝑe bairique nigaro. Dios ꝑꝑame popiye na bairo joroque na átigꝑꝑmi, na yaye wapai. ¡Bairi carꝑmia bairirupꝑ caǎna popiye netꝑǎrꝑ baigarǎma! ¡Tunu bairoa, caĩpũrǎǎcǎrꝑ capũnaacꝑna cꝑǎ popiye netꝑǎrꝑ baigarǎma ti rꝑmꝑrꝑ! ²⁴ Bairo ti macǎ macǎña ĩcǎǎrǎ besui riagarǎma. Aperǎ preso joricarǎ na caǎnoi, nipetiro macǎ macǎrĩꝑ ácoagarǎma. Aperꝑꝑ macǎña ꝑꝑame Jerusalén macǎrꝑ ĩmacꝑǎgarǎma yua. Na ꝑꝑame ti macǎꝑ nicꝑǎ nigarǎma Dios cꝑ caátitiricaro cǎrꝑ,” na ĩ quetibꝑjꝑyurꝑ Jesús.

El regreso del Hijo del hombre

(Mt 24.29-35, 42-44; Mr 13.24-37)

²⁵ ĩ quetibꝑjꝑ yaparo, atore bairo na ĩnemoñurꝑ tunu: “Jꝑ ꝑꝑrecꝑoꝑꝑ ricaati cabaurije baugaro. Muirꝑ ꝑꝑrecꝑo macǎcꝑ, ñami macǎcꝑ cꝑǎ, ñocꝑ cꝑǎ ricaati baugarǎma. Bairo yua, nipetiro camasǎ tiere ĩña acꝑacoagarǎma. Tunu bairoa ria capairiya oco turi roro cabꝑꝑocajoro tꝑgori tꝑgo acꝑacoagarǎma. ²⁶ Camasǎ ꝑꝑame bairo cabairo ĩñarĩ: ‘¿Dope bairo to bairoati ati ꝑꝑrecꝑo?’ ĩ uwitꝑgoñagarǎma bꝑtioro. Nꝑcꝑ cꝑǎ yuguĩñacoagarǎma. ²⁷ Bairo cabairo berꝑꝑ, yꝑ, Camasǎ jꝑgocꝑre ĩñamꝑꝑo jogarǎma. Buseriwo watoꝑꝑ nocǎrꝑ yꝑ catutuarije mena, bairi yꝑ caasiyabatorije mena yꝑ caatóre ĩñajogarǎma. ²⁸ Bairo mujǎǎrꝑ ĩña: Mujǎǎrꝑ yꝑ caquetibꝑjꝑurije

bairo caetaro ñnarĩ wãmehncãña. Bairo wãmehncãrĩ, jöbui pñame mñjãã wãmorĩrẽ ñumegõjori coteya. Yñ, tocãrõã yñ atĩgñ, mñjããrẽ netõũ acũ," na ñ quetibñjuyupñ Jesús.

²⁹ Bairo ñ quetibñjuyupñ yaparori, ati wãmerẽ ñcõñnarĩ na quetibñjuyupñ nemoñupñ tunu: "Higuera cawãmecũti yucñ, o apei yucñ cabairijere mñjãã masĩña. ³⁰ Ti yucñ cawãma pũũ cawasoaro ñnarĩ, 'Merẽ cũma cõñarõ baiya,' mñjãã ñ masĩña. ³¹ Torea bairo mñjããrẽ yñ ca-quetibñjuyupñ caetaro ñnarĩ, 'Merẽ Dios cñ carotimasĩrĩpñ cõñarõ baiya,' mñjãã ñ masĩgarã.

³² "Cariape mñjããrẽ ñña: Mñjããrẽ yñ caquetibñjuyupñ bajĩgogaro ti yñtea macããna na cariaparo jũgoye.

³³ Ati ñmñrecóo, ati yepa cñã yasipeticoagaro. Yñ yaye quetibñjuyupñ roque petietigarõ. Yñ caĩrõrẽã bairo baicoagaro.

³⁴ "Caroaro tũgoñaña. Ti rñmñ caetaparo jũgoye mñjãã ñña acñare. Nemo yñ catunuetari rñmñrẽ, yñ yarã roro na caãtiãnorẽ ññaagaetiya. Cacũmurãrẽ, bairi ati yepa macããjẽrẽ catũgoñarĩqũẽ pairã cñãrẽ na ññaagaetiya. Bairi caroaro ñña tocãnacã rñmñ. ³⁵ Waibucñ pñame petiire cñ cayoata, rutimasĩrĩtññami. Torea bairo ti rñmñ caetaro, camasã tocãnacãpñ macããna ruti-masĩrĩtññarãma. ³⁶ Bairi yñ caetaparo caroaro yuya. Tunu atore bairo Diore cñ jñniña: 'Ti rñmñ caetaripñ tũgoñatutuariquere jãã joya, ti rñmñ cabaipeere jãã canetõmasĩparore bairo ñrã. Bairi tunu jãã, Camasã jũ-gocñ tñpñ jãã caetaparo bairo ñrã, tũgoñatutuari-quere jãã joya,' qũĩ jñniña tocãnacã rñmñ," na ñ quetibñjuyupñ Jesús.

³⁷ Jesús pñame ñmñrecore templo wiipñ ñubuenucũñupñ ti semanarẽ. Ñami pñamerẽ ácoanucũñupñ Olivo cawãmecũti buropñ, ñami netõõgñ. ³⁸ Camasã nipetiro tocãnacã ñamirõcã caño templo wiipñ etanucũñupñ, Jesús cñ cabuerijere tũgorã etarã.

Conspiración para arrestar a Jesús

(Mt 26.1-5, 14-16; Mr 14.1-2, 10-11; Jn 11.45-53)

22 Merẽ yua, cõñarõ baiyuparo bõse rñmñ, Pascua na caĩrĩ rñmñ, pããrẽ cawauarije caasua manierẽ na caũgari bõse rñmñ majũ. ² Quetiuparã sacerdote majã, bairi Moisés ñnacũ cñ caroticũrĩqũẽrẽ cajũgobueri majã pñame, "¿Dõpe bairo átiri Jesure cñ marĩ pajĩrããti?" ñmeo ñ bñsñyuparã na majũ. Bairãpñ, áti-masĩẽsuparã mai, camasãrẽ uwirã.

³ Bairi yua, wãtĩ cñ jããñupñ Judas Iscariote na caĩrẽ. Cñ pñame Jesús bueri majã pñga wãmo peti rñpore pñga pññirõ cñnacãñ mena macããcñ jĩcãñ ññupñ.

⁴ Bairi yua, Judas pñame na ññacñ ásupñ quetiuparã sacerdote majã, bairi tunu aperã templo wii quetiuparã majũrẽ. Na tñpñ etari, Jesure bñsñjã buitiro-cacõãñupñ, cñ na capajĩãmasĩparore bairo ñ. ⁵ Bairo cñ caĩrõ tũgo yua, ñseanicoasuparã. Bairo ñseanirĩ, "Dinero mñrẽ jãã jogarã tie wapa," qũĩñuparã templo wii quetiuparã pñame Judare. ⁶ Bairo cñ na caĩrõ, "Jau," ñrĩ, jeyupñ dinerore. Tie dinerore jeri bero, Judas

pñame camasã manorẽ ñnarĩ macãjũgoyupñ, Jesure na ñerotigñ.

La Cena del Señor

(Mt 26.17-29; Mr 14.12-25; Jn 13.21-30; 1 Co 11.23-26)

⁷ Merẽ yua, etayuparo Pascua bõse rñmñ, pããrẽ cawauarije asuena na caũgari bõse rñmñ. Tunu bairoa oveja nurĩcñ macñ cordero na caĩrẽ pajĩrĩ na caũgari bõse rñmñ etayuparo. ⁸ Bairo ti rñmñ caetaro ñña, Jesús pñame atore bairo na ñ joyupñ Juan, apei Pedro menarẽ:

—Pascua bõse rñmñ marĩ caũgapeere qũẽnoyurãjã.

⁹ Na pñame bairo cñ caĩrõ tũgo, qũĩñuparã:

—¿Noopñ marĩ caũgapeere jãã caqũẽnoyuro mñ boyati?

¹⁰ Bairo na caĩjñniñarõ, atore bairo na ññupñ Jesús:

—Jerusalén macãrẽ etarã, mñjãã bócaetagarã jĩcãñ cañmñrẽ, ocorñ pñsari caácũre. Cñrẽ cñ bócaetari, cñ bero mñjãã ñsaápã. ¹¹ Cñ ñsaa yua, cñ wiipñ cñ ca-jããrõ, ti wii upñre atore bairo cñ mñjãã ñgarã: 'Cabuei bairo ñ jñniñajoyami: "¿Noopñ to ñniñati Pascua bõse rñmñ caño yñ cabuerã mena yñ caũgara arñ?" ñ jñniña rotijoyami,' mñjãã ñgarã. ¹² Bairo mñjãã caĩjñniñarõ, mñjãã ññogñmi jõbuipñ caroaro qũẽnoweyorica arñare. Topñ marĩ caũgapeere mñjãã qũẽnoyura —na ññupñ Jesús.

¹³ Bairo cñ caĩrõ tũgo, acoásuparã. Topñ na caetaro, nipetiro Jesús na cñ caĩtatorea bairo baipticõãñuparõ. Bairi topñ qũẽnoyuyuparã Pascua bõse rñmñ na caũgapeere yua.

¹⁴ Cabero yua, na caũgari hora caetaro, Jesús bairi cñ cabuerã nipetiro etanumurĩ ruiyuparã mesapñ.

¹⁵ Bairo nipetiro na caruiro ñnarĩ, atore bairo na ññupñ Jesús cñ cabuerãrẽ:

—¿Nocãrõ majũ ati Pascua bõse rñmñrẽ mñjãã yñ jũ-gõgaganucũmitũjoapñ yñ cariaparo jũgoye! ¹⁶ Cariape mñjããrẽ ñña: Dios cñ carotimasĩrĩpñ caetaparo jũgoye mñjãã mena yñ ñganemoetigñ —na ññupñ.

¹⁷ Bairo ñ yaparo, cñ wãmo mena jĩcãñ etiricãrẽ nerĩ, "Dios, mñ ñujãñña jãã mena," qũĩ yaparori, atore bairo na ññupñ Jesús, cñ cabuerãrẽ:

—Atie ñse ocore ñmeo ññabato peyocõãña. ¹⁸ Cariape mñjããrẽ ñña: Ñmea mñjãã mena atie ñse ocore pñganĩ yñ etinemoetigñ yñ Pacñ cñ carotimasĩrĩpñ tunu caetaro marĩ caetinemoparo jũgoye.

¹⁹ Cabero tunu cñ wãmo mena pããrẽ nerĩ, "Dios mñ ñujãñña jãã menarẽ," ñ yaparori, carecomacã peenerĩ na batoyupñ Jesús cñ cabuerãrẽ. Nunirĩ atore bairo na ññupñ:

—Atie pan, yñ rupñ niña. Mñjããrẽ yñ cariabojarije macããjẽ niña. Bairi mñjãã cñã, cabero atore bairo yñ caátajere tũgoñarĩ, pããrẽ mñjãã bato ñganucũgarã —na ññupñ.

²⁰ Cabero tunu torea bairo ásupñ etiricãrẽ, ñga yaparori bero. Atore bairo na ññupñ Jesús:

—Atirñ macããjẽ ñse oco pñame yñ rĩñ niña. Camasãrẽ netõõgñ, yñ riacoagñ. Bairo yñ cariápee jũgori cawãma wãme camasãrẽ Dios cñ caãtibojacũrĩjẽ niña.

²¹ Tunu apeyera yere roro caibuitirocapax yx mena, yx caugari mesarx ugaruiyami cū cūā. ²² Torecuna, yx, Camasā Jūgocx, yx Pacx yx cū cabairotijoricarorea bairo yx baigx. Cabaimiatacūārē, yere caibuitirocapare cū carorije wapa paio nigaro —na iñupū Jesús cū cabuerārē.

²³ Bairo cū cairijērē tūgori, “¿Ni majū cū ānicūti cūrē caibuitiri majōcū?” āmeo ī jēniña jūgoyuparā na majū, cū cabuerā p̄ame.

Quién es el más importante

²⁴ Cabero tunu Jesús cū cabuerā p̄ame, “¿Ni majū cū ānicūti jicāñ marī mena macāācū, caāni majūērē bairo caācū?” āmeo ī b̄suyuparā. ²⁵ Bairo na cairijērē tūgo, atore na iñupū Jesús: “Ati yepa macāāna quetiuparā reyre bairo caāna tutuaro mena na rotiepeyama na roca macāānarē. ‘Camasārē cajáana’ wāmecūtiyama bair̄p̄a. ²⁶ Tore bairo na cabaimiatacūārē, mujāā p̄ame roquere tore bairo baietirotiya. Bairo p̄ame bairotiya mujāārē: Mujāā mena macāācū, caānimajūērē bairo caānigax mujāā mena macāācū, mujāā roca netōjāñurō carotimasirē bairo ānirotiya. Tunu bairoa carotiri majōcūre bairo caānigax, mujāā ūmūrē bairo cū āmarō. ²⁷ Toroque, ¿ni p̄ame cū ānicūti caānimajūērē bairo caācū: Mesarx caugari p̄ame, o cūrē caugarique qūēnonux p̄ame, cū ānicūti caānimajūērē bairo caācū? Ati yepa macāāna p̄ame, ‘Mesarx caugari p̄ame cūrē caugarique qūēnonux netōdō caānimajūē niñami,’ ī tūgoñabujiorāma. Bairo na caītūgoñamiatacūārē, yx p̄ame ugariquere caqūēnonux ūmūrē bairo yx āniña mujāā menarē.

²⁸ “Apeyera tunu ati yepar̄ere popiye yx cabairi rūmūrērē mujāā roque tocānacānia yx mena mujāā bapacūti ām̄. ²⁹ Bairo mujāā cabairoi, yx Pacx yere rotimasirīqūērē cū cajoricarorea bairo yx cūā rotimasirīqūērē mujāārē yx joya. ³⁰ Bairi yx carotimasirīrap̄ax mujāā cūā eti, uga, mujāā átigarā yx ya mesarx. Tunu bairoa quetiuparā na caruiro ūno, tronop̄x mujāā ruigarā. Israel yepa macāāna, p̄ga wāmo peti r̄pore p̄ga p̄enirō cānacā poari macāāna na caátajere iñacōñarī na mujāā iñabesegarā,” na iñupū Jesús cū cabuerārē.

Jesús anuncia que Pedro lo negará

(Mt 26.31-35; Mr 14.27-31; Jn 13.36-38)

³¹ Cabero tunu qūñemoñupū Jesús Simorē:

—Simón, yx yax, tūgoya yx cairijērē: Satanás p̄ame mujāārē b̄sujāgūmi, roro mujāā caátiparore bairo ī. Jicāñ trigo aserire cū cajugarerore bairo mujāā cūārē regayami. Yx mena mujāā caānorē boojāētīñami.

³² Bairo Satanás mujāārē cū caátigamiatacūārē, yx p̄ame mūrē Diop̄re yx jēnibojap̄x, cū mena caroaro majū m̄x catūgoñatutuaparore bairo ī. Bairi yua, yx mena tunu caroaro nemojāñurō tūgoñatutuari marī yarārē caroaro na m̄x jūgoānigx.

³³ Bairo Jesús cū cairō tūgo, qūñupū Pedro p̄ame:

—Yx Quetiupax, di rūm̄x ūno m̄x yx aweyoetigx. Āmea m̄x mena preso jorica wiip̄x yx āmasiña. Tunu

bairoa m̄x mena yx baiyasi masiña —qūñupū Simón Jesure.

³⁴ Bairo cū cairō, atore bairo qūñupū Jesús Simorē:

—Pedro cariape mūrē niña: Āme ñamia ābocx cū capiiparo jūgoye itiani majū, ‘Cū yx masiētīña Jesure,’ yx mitogx —qūñupū Jesús Simorē.

Se acerca la hora de la prueba

³⁵ Cabero tunu atore bairo na iñupū Jesús:

—Mujāārē wasopoa ūno, bairi moneda jāāricā poa ūno cūārē, bairi tunu r̄po juti ūnie cūārē cūgoena, mujāārē yx caátirica rūmūrē, ¿ñe ūnie mujāā to r̄sari? —na iñupū Jesús.

Bairo cū cairō, qūñuparā:

—Ñe ūnie jāā r̄saer̄x.

³⁶ Bairo na cairō, na iñemoñupū tunu:

—Bairi āmerā, cawasopoc̄c̄x, cū wasopoare cū neápáro. Tunu bairoa cū moneda jāāricā poa cūārē cū neápáro. Bairi tunu jarericapāi cacūgoec̄x cūā, cū oco juricarore nunirocari, jicāpāi cū jarericapāi wapatiáto.

³⁷ Bairi mujāārē niña:

“Atore bairo ī woatuyayupa mai yx cabaipere Dios b̄s̄rica tutip̄x: ‘Carorije caāna watoap̄x yasigūmi.’ Bairi nipetirije yere Dios ya tutip̄x na caīwoatujūgoyetirique, na cairīcārōrēā bairo baipeticoagaro,” na iñupū Jesús.

³⁸ Bairo cū cairijērē caroaro tūgoñamasīētīrī, atore bairo qūñuparā:

—Jāā Quetiupax, ato niña jarericapāirī p̄gapāi. Tie mena na marī āmeo qūēmasiña.

Bairo na cairō, Jesús p̄ame na iñupū:

—Tocārō majū átia mano. Bairo marī áperigarā —na iñupū Jesús, bairo na cairōi.

Jesús ora en Getsemaní

(Mt 26.36-46; Mr 14.32-42)

³⁹ Cabero yua, acoásúr̄x Olivos na cairī burop̄x. Top̄x caájeyanucūricā ānirī top̄x ásúr̄x. Bairo Jesús cū caátō, cū cabuerā cūā cū ūsa ásúr̄arā. ⁴⁰ Bairi yua, top̄x na caetaro, atore bairo na iñupū:

—Diore cū jēniña, wātī mujāārē cū canetōdētīparore bairo iñā —na iñupū Jesús cū cabuerārē.

⁴¹ Bairo na ī yaparori bero, Jesús p̄ame ūtāārē wējoricaro cārō w̄ri, cū r̄ropaturi mena etanumurī Diore cū jēnijūgoyup̄x. ⁴² Atore bairo ī jēniñupū:

“Caacx, m̄x cabooata, atie roro yx canetōp̄eere yx m̄x netōdōbojagx. Bairo p̄a, yx caborore bairo to baieticoāto. M̄x caborore bairo roque to baiáto,” ī jēniñupū Jesús.

⁴³ Bairo cū caījēniānipar̄a, ángel buiaetayup̄x, Jesure tūgoñatutuarique cū jogx. ⁴⁴ Bairo roro cū canetōrījē watoap̄x, Jesús netōjāñurō jēnimoñupū. Bairo cū ca-jēnirō, cū caasipuarije oco p̄ame riire bairije tapiwēñuparō yepar̄x.

⁴⁵ Bairo Diore jēni yaparori, wām̄n̄cā ásúr̄x cū cabuerā t̄p̄x. Jesús p̄ame cacānirāp̄ūrē na etayup̄x. Cū cabuerā p̄ame Jesús cū cairijērē tūgoñatutuaetiri cānicōasuparā. ⁴⁶ Cacānirārē na etari, na iñupū Jesús:

—¿Nopēirā mǝjǎā cāniñati? Cāniēna, wāmɯnɯcārī Diore cǝ jēniña, wātī mǝjǎārē cǝ canetōdētīparore bairo īrā —na īñupǝ Jesús, cǝ cabuerā cacānirārē na etari.

Arrestan a Jesús

(Mt 26.47-56; Mr 14.43-50; Jn 18.2-11)

⁴⁷ Bairo cǝ cabuerārē cǝ caĩñoa, capǎārā camasǎ etayuparǎ. Narē cajǝgɯ Judas āñupǝ. Pǝga wāmo peti rɯpore pǝga pēnirō cānacǎ Jesús cǝ buerā mena macǎācǝ jīcǎ caānincūmirīcǝ āñupǝ. Bairi yua, Judas pǝame Jesutɯ etayupɯ, cǝ jēnigɯ. Etari, caroaro mena átitori, cǝ ūpǝñupǝ. ⁴⁸ Bairo cǝ caáto, Jesús pǝame atore bairo qǝñupǝ:

—Judas, ¿nopēī yɯ, Camasǎ Jǝgocɯre ūpǝrī yɯ mɯ ĩbuiti rocgayati? —qǝñupǝ.

⁴⁹ Bairi Jesús mena macǎāna pǝame caetari majǎ na caátigarijere ĩñarī, qǝñuparǎ Jesure:

—Jǎā Quetiupɯ, ¿jarericapǎirī mena na jǎā qǝēcǝti?

⁵⁰ Bairo ĩrī, jīcǎ na mena macǎācǝ pǝame sacerdote majǎ quetiupɯ ɯmɯrē cǝ cāmii tuyupɯ. Cǝ āmorō cariape nǝgōǎ pǝamerē cǝ patañocōǎ joyupɯ. ⁵¹ Bairo cǝ caáto ĩña, atore bairo qǝñupǝ Jesús:

—Bairo ápericōǎña. Na mena āmeo qǝēētīcōǎña —qǝñupǝ.

Bairo ĩ yaparori, cǝ capataatacɯ āmorōrē ñerī, cǝ pititu catiɯupɯ tunu. ⁵² Áti yaparori bero, na ĩñupǝ Jesús. Quetiuparǎ sacerdote majǎ, bairi templo wii quetiuparǎ majǎ, aperǎ cabɯtoa camasīrī majǎ, nipe-tiro cǝrē ñegarǎ caetari majārē, atore bairo na ĩñupǝ:

—¿Nopēirā cajerutiri majōcɯ yɯ caānorē bairo jarericapǎirī mena, bairi yucɯ rɯcaari mena yɯ mǝjǎā ñerǎ atíati? ⁵³ Tocānacǎ rǝmɯna mǝjǎā watoa yɯ āninucǝpǝ templo wiipɯre. Bairo yɯ caānimiatacǝārē, ni jīcǎ ūcǝ mǝjǎā mena macǎācǝ yɯ ñeemi. Áme ati ñamipɯ mǝjǎā caátigarijere mǝjǎā átimasīgarǎ bairǎpɯna wātī cǝ carotirore bairo —na ĩñupǝ Jesús.

Pedro niega conocer a Jesús

(Mt 26.57-58, 69-75; Mr 14.53-54, 66-72; Jn 18.12-18, 25-27)

⁵⁴ Bairo cǝ caĩrō bero, cǝ ñeñuparǎ Jesure. Bairo cǝ átiri, cǝ neásuparǎ yua, sacerdote majǎ quetiupɯ ya wiipɯ. Pedro pǝame yoajǎñurōpɯna na ĩñaɯsayupɯ.

⁵⁵ Cabero topɯ etarǎ, guardia pǝame peero rioyuparǎ ti wii macǎ yepa recomacārē. Bairo átiri, ti peerotɯ jǝma ruiyuparǎ. Pedro cǝā na tǝre ruiyupɯ. ⁵⁶ Bairo peerotɯ cǝ caruiro, jīcǎō paabojari majōco Pedre qǝñīaqǝēnorī bairo ĩñupō:

—Áni cǝā Jesús mena macǎācǝ ācǝmi.

⁵⁷ Pedro pǝame ĩtori atore bairo cō ĩñupǝ:

—Yɯ yao, cǝ yɯ masīētīña.

⁵⁸ Cabero tunu apei Pedre qǝñīnarī, bairo qǝñupǝ:

—Mɯ cǝā, Jesús mena macǎācǝ mɯ āniña.

Pedro pǝame qǝñupǝ:

—Yɯ baietiya, tame. Cǝ mee yɯ āniña.

⁵⁹ Bairi tunu jīcǎ hora bero, apei cǝā jīcǎ na mena macǎācǝ tutuaro mena na ĩñupǝ cǝ yarārē:

—Cariape mǝjǎārē ñiña: Áni cǝā Jesús mena macǎācǝ ācǝmi. Áni, Galilea macǎācǝ niñami.

⁶⁰ Bairo cǝ caĩrō tǝgo, Pedro pǝame qǝñupǝ:

—Tame, merē mǝjǎārē, ‘Cǝ yɯ masīētīña,’ mǝjǎā ñim-ĩñajǎ —na ĩñupǝ.

Bairo Pedro cǝ caĩtoānipɯna jīcǎā ābocɯ piyupɯ yua.

⁶¹ Marī Quetiupɯ pǝame āmejoreri, qǝñīajoyupɯ Pedre. Bairo cǝ caáto, Pedro pǝame tǝgoña bócaɯupɯ marī Quetiupɯ cǝ caĩatajere. “Pedro āmeacǎ ābocɯ cǝ capiiparo jǝgoye itiani, ‘Cǝ yɯ masīētīña Jesure,’ yɯ mitogɯ,” cǝ cǝ caĩatajere tǝgoña bócaɯupɯ. ⁶² Bairo tǝgoña bócarī yua, witicoásupɯ macǎpɯ. Topɯ yua, tǝgoña yapapuari bǝtioro otiyupɯ Pedro.

Se burlan de Jesús

(Mt 26.67-68; Mr 14.65)

⁶³ Bairi Jesure cacoterǎ pǝame roro qǝ epejǝgoyuparǎ. Cǝ bapeyuparǎ. Cǝ payuparǎ. ⁶⁴ Tunu cǝ caapeere jutii asero mena jiyabiatorī, na wāmōrī mena cǝ riapére cǝ payuparǎ. Bairo átiri, qǝñīñeñuparǎ:

—Mɯ camasīrījē jǝgori jǎā quetibǝjɯya: ¿Noa āmerē mɯrē na payati? —qǝñī epeyuparǎ.

⁶⁵ Tore bairo jeto capee wāme qǝñī epeyuparǎ Jesure.

Jesús delante la Junta Suprema

(Mt 26.59-66; Mr 14.55-64; Jn 18.19-24)

⁶⁶ Cabusuro bero, judío majǎ cabɯtoa camasīrǎ majū, bairi quetiuparǎ sacerdote majǎ, aperǎ Moisés ānacǝ cǝ caroticūrīqǝērē cajǝgobuerǎ cǝā neñañuparǎ. Jesure cǝ neásuparǎ Junta Suprema macǎāna tǝpɯ. Topɯ etarǎ, atore qǝñīñeñuparǎ:

⁶⁷ —Jǎārē cariape quetibǝjɯya: ¿Mɯ, Mesías, Dios cǝ cajɯ mɯ āniñati? —qǝñīñeñuparǎ.

Jesús pǝame bairo na ĩñupǝ:

—‘Cǝā yɯ āniña,’ yɯ caĩata, cariape yɯ mǝjǎā tǝgoetibujiorǎ. ⁶⁸ Tunu bairoa yɯ cǝā mǝjǎārē yɯ ca-jēniñaata, mǝjǎā yɯetibujiorǎ. ⁶⁹ Bairo cariape mǝjǎā catǝgoetimiatacǝārē, yɯ, Camasǎ Jǝgocɯ, Dios cǝ caĩñajoro cǝtɯ cariape nǝgōārē caruiupɯ yɯ āniña. Áme beroaca Nipetiro Carotimasī tǝpɯ caruiupɯ yɯ āniña —na ĩñupǝ Jesús.

⁷⁰ Bairo cǝ caĩrō tǝgo, to macǎāna nipetirǎ cǝ jēniñanemoñuparǎ:

—¿Bairo mɯ caĩata, “Dios macǝ yɯ āniña,” ĩgɯ miñati?

Bairo na caĩjēniñarō, Jesús pǝame na ĩñupǝ:

—Cǝā yɯ āniña, mǝjǎā caĩrōrēǎ bairo.

⁷¹ Bairo cǝ caĩrō, āmeo ĩñuparǎ na majū:

—Roro cǝ caĩrīqǝērē marīrē caquetibǝjɯnemoparārē na marī macānemoetigarǎ. Merē marī majūǎ, marī tǝgo yaparoya roro cǝ caĩrījērē —āmeo ĩñuparǎ na majū.

Jesús ante Pilato

(Mt 27.1-2, 11-14; Mr 15.1-5; Jn 18.28-38)

23 Bairo ĩ yaparori bero, wāmɯnɯcārī cǝ neásuparǎ quetiupɯ Pilato cawāmesɯcɯ tǝpɯ Jesure.

² Topɯ etarǎ, Jesure cǝ bɯmǝjǎ jǝgoyuparǎ. Atore bairo qǝñī bɯmǝjǎñuparǎ:

—Āni, cū caquetibujurije jūgori jāā yarā na tūgo-mawijiao joroque na átiyami. ‘Roma macācūcū quetiupaɛ emperadore, marí yaye dinero impuestore cū marí joetigarā,’ jāā ĩ quetibujunucūñami. Tunu bairoa, ‘Mesías yɛ āniña,’ ĩtonucūñami. Bairo cū caĭata, ‘Quetiupaɛ Rey yɛ āniña,’ caĭrē bairo ĩnucūñami —qūĭ bɛsujāñuparā Pilatore.

³ Bairo na caĭrō tūgo, atore bairo qūĭñupū Pilato Jesure:

—¿Mɛa, judío majā Quetiupaɛ Rey mɛ āniñati?

Bairo cū caĭrō, Jesús pɛame qūĭñupū:

—Mɛ caĭrōrēā bairo yɛ baiya —qūĭñupū.

⁴ Bairo cū caĭrō tūgo, atore bairo na ĩñupū Pilato sacerdote majā quetiuparārē, aperā camasā cūārē:

—Yɛa, āni roro cū caátiere yɛ bócañaēĭtĭña. ĩe ũnie buicɛperiyami —na ĩñupū.

⁵ Bairo na cū caĭmiatacūārē, nipetiro camasā pɛame tutuaro mena qūĭnemoñuparā tunu:

—Āni, cū caquetibujurije mena roro camasā na tūgo-mawijiao joroque na átinucūñami. Galilea macāpɛ bairo átiyūgowĭ. Āmerē tunu, ati yepa, Judea yepare torea bairo roro na ĩtoɛ átiyami —qūĭ bɛsujāñuparā.

Jesús ante Herodes

⁶ Bairo na caĭrĭjērē tūgori, Pilato pɛame, “¿Galilea macācūcū cū āniñati?” na ĩ jēniñañupū. ⁷ Bairo yua, “Cūā niñami,” na caĭrō tūgo, Herodes cawāmecɛɛɛ tɛpɛ Jesure cū neárotiyupɛ Pilato. Mai, Herodes pɛame Galilea yepa macāāna quetiupaɛ āñupū. Bairo, ti rūmɛrĭrē cū cūā āñupū Jerusalén macāpɛ. ⁸ Bairo Jesure Herodetɛ na cane etaro ĩña, Herodes pɛame bɛtioro qūĭñajesoyupɛ. Mai, Herodes pɛame Jesús cū caátiere, camasā na caquetibujurijere tūgonucūñupū. Bairo bɛtioro Jesure qūĭñaga nucūmiñupū, ape wāme cū caátijēñomasĭrĭjērē ĩñagɛ. ⁹ Bairo Jesús cū caetaro, capee cū jēniñamiñupū. Jesús pɛame cū yɛsupɛ. ¹⁰ Topɛ āñuparā quetiuparā sacerdote majā, aperā, Moisés ānacū cū caroticūrĭqūērē cajūgobueri majā mena. Na pɛame Jesure tutuaro mena cū bɛsujāñuparā. ¹¹ Bairo Herodes, cū ũmɛa cūā Jesure roro qūĭ epeyuparā. Bairo átiri, jutii quetiupaɛ rey ũcū cū cajāñarĭjē ũnierē cū jāñuparā, cū boyetiepegarā. Cabero Jesure Pilato tɛpɛ cū neárotiyupɛ tunu. ¹² Ti rūmɛ caāno, Herodes, bairo Pilato mena āmeo bapacūti jūgoyuparā, cajūgoyepɛ mai caāmeo ĩñatemirĭcārā.

Jesús es sentenciado a muerte

(Mt 27.15-26; Mr 15.6-15; Jn 18.39-19.16)

¹³ Cabero Pilato pɛame quetiuparā sacerdote majā, aperā carotimasĭrĭ majā, aperā camasā nipetirore na neñoñupū. ¹⁴ Na neñorĭ, atore bairo na ĩñupū:

—Mujāā, ānirē cū bɛsɛpaigarā, yɛtɛ cū mujāā neatíupa. ‘Cū caquetibujurije mena camasārē na tūgo-mawijiao joroque na átiyami,’ ĩrĭ, yɛtɛ cū mujāā neatíupa. Bairo mujāā caĭrōĭ, yɛ pɛame mujāā caĭñajoro, cū yɛ jēniñamiarū. Bairo mujāā, ‘Roro átiyami,’ mujāā caĭmiatacūārē, yɛa, ānirē roro cū caátiere yɛ bócañaēĭtĭña. ĩe ũnie mujāā cabɛsujāmirĭjē cū yɛ wapa

bocaetiya. ¹⁵ Herodes marĭrē cū catunuojoatacɛ cūā, ‘ĩe ũnie buicɛperiyami,’ ĩñupĭ. Bairo cū cayasimasĭrō maniña. ¹⁶ Bairo, cū yɛ baperotigɛ. Cūrē na cabapeyaparoro, cū yɛ wiyogɛ —na ĩñupū Pilato camasārē.

¹⁷ Mai, tocānacā Pascua bose rūmɛ caāno, Pilato pɛame wiyonucūñupū ĩcācū preso jorica wiipɛ macācūcū, judío majā na caboure. Bairo Jesure cū wiyogamiñupū. ¹⁸ Bairo cū caátigamiatacūārē, nipetiro camasā pɛame bairo boesuparā:

—¡Bairo mɛ áperigɛ! ¡Barrabás roquere jāārē mɛ wiyobojagɛ! —qūĭ awaja jūgoyuparā.

¹⁹ Barrabás pɛame ti macārē ācū, na quetiupaɛ gobiernorē rocagɛ, bairo tunu camasārē na pajĭrĭ, preso jorica wiipɛ āñupū tie wapa. ²⁰ Pilato pɛame Jesure cawiyogay ānirĭ tunu na ĩnemoñupū:

—Jesure cū yɛ wiyogɛ.

²¹ Bairo cū caĭmiatacūārē to macāāna netōōjāñurō qūĭ awajayuparā:

—¡Yucɛpāĭrɛ cū papuaturotiya!

²² Tunu na ĩnemoñupū:

—Cariape yɛ quetibujɛya: ¿Dise ũnie carorije cū ásupari? Yɛa, ānirē roro cū caátiere yɛ bócañaēĭtĭña. Bairo cū cayasimasĭrō maniña. Bairo, cū yɛ baperotigɛ. Cūrē na cabape yaparoro, cū yɛ wiyorotigɛ —na ĩñupū merē itiani majū.

²³ Bairo cū caĭmiatacūārē, “¡Yucɛpāĭrɛ cū papuaturotiya!” ĩrĭā bɛtioro jāñurĭ ĩ awajnemōñuparā. Bairo to macāāna, sacerdote majā quetiuparā, bairo aperā camasā mena, bɛtioro na caawajaro jūgori, na caborore bairo baiyuparo. ²⁴ Bairo Pilato pɛame, “Torecɛ, na caborore bairo yɛ átigɛ,” ĩ tūgoñañupū. ²⁵ Bairo cárcel caācū gobiernorē carocagamirĭcū, camasārē capajĭrĭcūrē cū wiyorotiyupɛ. Bairo átiri, Jesure yua, na caborore bairo na átirotiyupɛ.

Jesús es crucificado

(Mt 27.32-44; Mr 15.21-32; Jn 19.17-27)

²⁶ Bairo yua, Jesure cū neásuparā, yucɛpāĭrɛ cū papuaturarā. Bairo áná, Simón cawāmecɛɛɛ cū ñeñuparā, Jesús yucɛpāĭrē cū pɛsabajáto, ĩrā. Mai, Simón pɛame Cirene yepa macācūcū āñupū. Ti rūmɛrē aperoy caāniatacɛ etɛɛ baiyupɛ Jerusalén macārē. Bairo Jesús berore cū yucɛpāĭrē pɛsa ásupɛ Simón.

²⁷ Jesure na capapuarátore, capāārā camasā na ɛsayuparā. Bairo carōmia na mena caāna pɛame, roro Jesure na caátigaro ĩñarĭ, bɛtioro tūgoña yapapuari, otɛsayuparā. ²⁸ Bairo na caotiro ĩñarĭ, Jesús pɛame atore bairo na ĩñupū na, rōmirĭrē:

—Mujāā, Jerusalén macāāna rōmirĭ. Roro yɛ cabaipere tūgoña yapapuaeticōāña. Popiye mujāā cabaipa rūmɛrĭ etagaro. Ti rūmɛ caetaro, ati macā macāāna rōmirĭ atore bairo ĩgarāma: ‘Ŭseanirĭ niñama carōmia capūnaacūti masĭēna, capūnaa mána, capūnaa ũpūōēna.’ Roro tūgoña yapapuari bairo ĩgarāma. Bairo mujāā majūā roro mujāā cabaipere, mujāā pūnaa cūā roro na cabaipere pɛamerē tūgoña yapapuari otiya. Yɛre, ‘Roro baiyami,’ ĩ otieticōāña. ³⁰ Ti rūmɛ cae-

taro, camasã p̄ame riagamirã, 'ĩtã yuc̄re jããrẽ to tãnio reató! ãmeo ĩgarãma. ³¹ Ȳ, caroaro caác̄ũ añirĩ yuc̄ caac̄iric̄re bairo ȳ añiña. Bairo caãc̄rẽ ȳre na caátimasĩata, nocãrõ roro netõõrõ na átigarãma ati macã macããnarẽ, yuc̄ cajĩnirĩc̄re bairo caãnarẽ —na ĩñup̄ũ Jesús.

³² Jesús mena na neásúparã caũm̄ p̄garã roro caãnarẽ, Jesús mena na cũãrẽ yuc̄p̄ãĩr̄ na papuatuegarã. ³³ Bairi yua, La Calavera na caĩrõp̄ etarã, Jesure yuc̄p̄ãĩr̄ c̄ papuatuyuparã. Cũ mena, roro caãna cũãrẽ na papuatuyuparã, ĩcãc̄ cariape n̄gõãrẽ, apei caãcõ n̄gõãrẽ. ³⁴ Bairo yuc̄p̄ãĩr̄ tusam̄, Jesús p̄ame Diore qũĩñup̄ũ:

—Caac̄, ãnoa roro na caátiere masĩẽtĩñama. Bairi tiere na masiriyobojaya —qũĩñup̄ũ.

To caãna soldaua p̄ame c̄ jutirore nipetirã caborã añirĩ, número tiirire ãmeo w̄nuniñuparã. Bairo átiri na majũ masĩñuparã Jesús jutirore canep̄re. ³⁵ Camasã nipetiro to caãna Jesure qũĩñajoyuparã. Bairi tunu carotimasĩrĩ majã cũã qũĩñajori roro qũĩ boyeti epeyuparã:

—Aperãrẽ na netõõp̄ũ. Bairi ãmerẽ c̄ majũã c̄ netõãto. Mesías, Dios c̄ cabeseric̄ majũ cariape c̄ caãmata, c̄ majũã netõõmasĩbujioũmi —qũĩ boyetiepeyuparã.

³⁶ Soldaua cũã qũĩ boyetiepeyuparã. Cũt̄ etari, ̄se oco carorijere, “ĩj̄ũ, etiya!” qũĩ epeyuparã. ³⁷ Tunu atore bairo qũĩnemoepeyuparã:

—ĩM̄, judío majã Quetiupam̄ Rey m̄ caãmata, m̄ majũã m̄ netõõbujioũ! M̄ netõẽtĩña —qũĩ epeyuparã.

³⁸ Tunu bairoa Jesús r̄poa buire yuc̄p̄ãĩ woaturicapãĩrẽ papuatuyuparã. Tipãĩr̄re atore bairo ĩ woaturique tusayuparo: *ÑNI JUDÍO MAJã QUETIUPAM̄ REY NIÑAMI*, ĩ woaturique tusayuparo.

³⁹ Jesús mena na capapuaat̄c̄ ĩcãc̄ Jesure tutiri atore bairo qũĩñup̄ũ:

—ĩMesías, Dios c̄ cajom̄ majũ m̄ caãmata, m̄ majũã m̄ netõõbujioũ! Jãã cũãrẽ m̄ netõõbujioũ. M̄ netõõmasĩẽc̄ —qũĩñup̄ũ.

⁴⁰ Bairo c̄ caĩrõ, c̄ mena macããc̄ apei p̄ame qũĩ tutiyup̄ c̄ bapare:

—M̄, cariaopam̄ nimic̄ã, ¿Dios mena m̄ tũgoña qũẽnogaetiyati mai? Marĩã, roro caãna añirĩ marĩ buic̄tiya. Bairi marĩrẽ pajĩãrã átiyama. Ñni roque dise ũnie carorije caãpei niñami —qũĩñup̄ũ.

⁴² Cabero Jesús p̄amerẽ qũĩñup̄ũ:

—Jesús, m̄ carotimasĩr̄p̄am̄ etam̄, ȳre m̄ masiritiepa.

⁴³ Bairo c̄ caĩrõ, qũĩñup̄ũ Jesús p̄ame:

—Cariape m̄rẽ ñiña: Ati r̄m̄m̄ ȳ mena m̄ ãniḡ, Diot̄, nocãrõ caroaro caãnop̄ —qũĩñup̄ũ.

Muerte de Jesús

(Mt 27.45-56; Mr 15.33-41; Jn 19.28-30)

⁴⁴ Merẽ yua, pasaribota caãno, caãno t̄saroa yua, naitĩãcoásúparo ati yepa nipetirõp̄. Yoaro naitĩãñuparõ. Bairi muip̄ baesup̄. Ñamicã, tres de la tarde

caãno majũ tunu busuyuparo. Tunu bairoa templo wii ar̄are ãñotaricarõ jutii asero carecomacã woocoasuparo. ⁴⁶ Bairo cabairo bero yua, Jesús p̄ame b̄s̄rique tutuaro mena atore bairo ĩñup̄ũ:

—ĩCaac̄, ȳ yeri p̄ñarẽ ȳ bocãñeña!

Atore bairo ĩ yaparo, riacoásup̄ Jesús.

⁴⁷ Soldaua quetiupam̄ capitã p̄ame cabaiatajere ĩñarĩ, atore bairo Diore qũĩ basapeoyup̄:

—Cariapea ãnia, Jesús carorije caãpei majũ nimiup̄ĩ —ĩñup̄ũ.

⁴⁸ Tunu bairoa camasã nipetiro to caãna tie cabaiatajere caĩñaatana añirĩ, b̄tioro tũgoña yapapuari na cotiare pari tunuásúparã, Diore tũgoñabobori. ⁴⁹ Bairi Jesús baparã caãnana cũã nipetiro, aperã carõmia Galilea yepa macããna Jesure caũsaátiatana p̄ame toa tuari jõp̄ũã ĩñacõãnucũñuparã cabaiatajere.

Jesús es sepultado

(Mt 27.57-61; Mr 15.42-47; Jn 19.38-42)

⁵⁰ Mai, ãñup̄ũ ĩcãc̄ caũm̄ caũm̄ José cawãmec̄c̄. Arimatea cawãmec̄ti macã macããc̄ ãñup̄ũ. Ti macã p̄ame Judea yepap̄re ãñuparõ. Cũ cũã, quetiuparã, Junta Suprema majã mena macããc̄ ĩcãc̄ ãñup̄ũ.

⁵¹ Mai, José p̄ame Dios c̄ carotimasĩr̄p̄am̄ caetarore cacotei ãñup̄ũ. Bairi c̄ mena macããna quetiuparã roro na caátiatajere caboetimiatac̄ ãñup̄ũ. ⁵² Bairi yua, Pilato t̄p̄m̄ átĩ, Jesús rup̄ari ãnajẽrẽ yarocaḡ, c̄ j̄niásup̄m̄. ⁵³ Cabero yua, José p̄ame Jesure, yuc̄p̄ãĩr̄ catusāre c̄ ruioyup̄. Bairo c̄ átiri, jutii asero lino mena, c̄ ũmañup̄ũ. Bairo átiri bero, ãtã oper̄ Jesús rup̄ari ãnajẽrẽ cũñup̄ũ. Áti yaparori, ãtãp̄ãĩ mena tubiatoyup̄. Ti ope p̄ame mai, aperã cayasirãrẽ cacũroca mani ope ãñuparõ. ⁵⁴ Ti r̄m̄m̄ p̄ame ãñuparõ judío majã na cayerijãrĩ r̄m̄m̄ j̄goye macã r̄m̄m̄. Ti r̄m̄m̄ ñamicã merẽ judío majã na cayerijãrĩ r̄m̄m̄ etagaro baiyuparo. Bairi qũẽno weyopeyogarã baiyuparã, na cayerijãrĩ r̄m̄m̄ caetaparo j̄goye.

⁵⁵ Bairi carõmia Galilea yepa macããna Jesure caũsaátiatana cũã ásúparã, Jesure ãtã oper̄ na cayarore ĩñarãna. Na, r̄mirĩ p̄ame Jesús rup̄ari ãnajẽrẽ na cacũatap̄re masĩgarã, ĩñarã ásúparã. ⁵⁶ Bairo ĩña yaparori bero, na caãni wiirip̄ tunucoásúparã. Top̄ etarã yua, caroaro caj̄t̄iñur̄j̄rẽ qũẽnoñuparã Jesús rup̄ari ãnajẽrẽ na capiopeopeere. Bairo átĩ yaparori bero, yerijãñuparã Moisés ãnac̄ c̄ caroticũr̄cãrõrẽã bairo.

La resurrección de Jesús

(Mt 28.1-10; Mr 16.1-8; Jn 20.1-10)

24 Cabero yua, judío majã na cayerijãrĩ r̄m̄m̄ bero, ape semanarẽ na capaaj̄gori r̄m̄m̄ ãñuparõ. Bairi ti r̄m̄m̄ caãno, ñamirõcãcã caj̄t̄iñur̄j̄rẽ caqũẽnoatana r̄mirĩ p̄ame masã oper̄ ásúparã, caj̄t̄iñur̄j̄rẽ Jesús rup̄ari ãnajẽrẽ pioturãna. Aperã r̄mirĩ cũã na bapac̄ti ásúparã na mena. ² Bairo ti masã opere etarã yua, ĩñajoyuparã. Ti opere na cabiataat̄i, ãtã tii tup̄aworicarõp̄ bauyuparo. ³ Bairo

cabairoi, ti operu jããñuparã. Marí Quetiupau rupaeri ãnajê ruame mañuparõ yua, na caññaata. ⁴ Bairo cõ rupaeri ãnajê camanoi yua, bñtioro tũgoñacõã maniasuparã. Dope bairo áti masĩesuparã. Bairo na baiãno, ruagarã caũmua natu etanucãñuparã. Na ruame jutii caasiriyarije cayowerijere jãñañuparã. ⁵ Bairi carõmia ruame bñtioro uwiri murĩcũmucoásúparã yeparu. Bairo na caáto, atore bairo na ññuparã caũmua ruame:

—¿Nopẽĩrã cariaricarã ãnanarẽ na cacũrõpu catirea mujãã macãñati? ⁶ Jesús atore maniñami. Merẽ caticoayami. ¿Galilearu mujãã caãno, cõ cabaipeere mujããrẽ cõ caquetibujeriquere mujãã masĩetĩñati? ⁷ Atoe bairo mujããrẽ ñwĩ: ‘Yũ, Camasã jũgocure, carorije caãnarẽ yũ jorocagarãma, yũre yucpãĩru na carapuaturocarapare bairo ñrã. Bairo yũ na caãtirocamiatacũãrẽ, itia rũmũ bero yũ caticoagu tunu,’ mujãã ñ quetibujerũ —na ñ quetibujerũparã ángelea majã.

⁸ Bairo na caĩrõpu, tũgoña bócauparã Jesús narẽ riagu jũgoye cõ caĩrĩquẽrẽ. ⁹ Bairo tũgoñabócarĩ yua, macãpu tunucoásúparã. Topu etarã, Jesús cõ cabuerã, ruaga wãmo peti ruore jĩcã pẽnirõ cãnacãũ apóstolea caãnarẽ nipetirije na caññaatajere na quetibujerũparã. Aperã cũãrẽ na quetibujerũparã. ¹⁰ Narẽ caquetibujerũ majã rõmirĩ ruame ãñuparã: María Magdalena, Juana, apeo María, Santiago paco, aperã carõmia cũã ãñuparã. ¹¹ Bairo na caĩrõ tũgo, apóstolea majã ruame cariape na tũgoesuparã. “Bairo ñcõãrã mujãã ñña,” na ñcõãñuparã.

¹² Bairo cariape na catũgoetimiatacũãrẽ, Pedro ruame atũátĩ ññau ásupũ masã opere. Bairi topu jãátĩ ññañupũ. Bairo cõ caññarõ, mañuparõ Jesús rupaeri ãnajê. Jutii aseri Jesure na caũmamiataje jeto ãñuparõ. Bairi tie jeto caãno ñña acũari, cõ wiipu tunucoásúpu. Bñtioro tũgoñarĩquẽ pairi tũgoñamani ásupũ, tie cabaiatajere ññarĩ.

En el camino a Emaús

(Mr 16.12-13)

¹³ Ti rũmũ caãnoa ruagarã Jesús cõ cabuemirĩcãrã ruame Emaús na caĩrĩ macãpu ãnã baiyuparã. Ruaga wãmo peti ruore jĩcã pẽnirõ cãnacã kilõmetros majũ yoaro átãto ãñuparõ Jerusalén macã ruame. ¹⁴ Topu ãnã, na ruame Jesús cõ baiatajere bũspai ásuparã. ¹⁵ Bairo na cabũstutuátõ, Jesús ruame na emetari, na mena átutuásúpu cõ cũã. ¹⁶ Bairo cũrẽ ññamirĩcũã, “Jesús niñami,” ñ masĩesuparã mai. ¹⁷ Bairi yua, Jesús ruame na jẽniñañupũ:

—¿Ñe ñnie quetire mujãã bũspaiyati? ¿Nopẽĩrã mujãã tũgoñarĩquẽ paiyati? —na ññupũ.

¹⁸ Bairo cõ caññeniñarõ tũgo, jĩcãũ na mena macããcũ Cleofas cawãmecũcũ qũĩñupũ:

—¿Ati rũmũrĩ Jerusalén macãpu cabaiatajere mũ jetoa mũ tũgoetiyati? Nipetiro ati yepa macããna masĩrãma.

¹⁹ Bairo na caĩrõ, Jesús ruame bairo na ññupũ:

—¿Dope to baiati? —na ññupũ.

Bairo cõ caĩrõ tũgo, atore bairo qũĩñuparã:

—¿Jesús, Nazaret macããcũ cõ cabaiatajere mũ tũgoetiyati? Cõ ruame profeta ãmi. Capee caátijẽñomasĩ ãmi. Cõ caquetibujerije cũã ñumajũcõãwũ. Bairi Dios, camasã cũã nipetiro cõ mena hseaninucũwã. ²⁰ Bairo cõ cabaimiatacũãrẽ, quetiuparã sacerdote majã, aperã marí quetiuparã mena, cõ ñerĩ cõ nuniwã romano majãrẽ, cõ na capajĩãrõrẽ borã. Bairo átiri, yucpãĩru cõ papuatu rocarotiwã. ²¹ Jãã ruame, ‘Cũã, ati yepa, Israel yepare caẽmarĩ majãrẽ carocarapũ majũ ãnigumi,’ jãã ñ tũgoñamiwũ. Merẽ yua, itia rũmũ netõcoaya, cũrẽ na capajĩã rocaatato bero. ²² Bairãrua, jãã ruame jãã tũgoacũacoaru, jãã mena macããna rõmirĩ jĩcããrã, ‘Catiupi,’ jããrẽ na cañquetibujerũ jũgori. Na ruame cõ rupaeri ãnajêrẽ tũtã operu na cacũrĩcãrõpu cabusuripãca ññarãupa. ²³ Bairo topu etarã yua, Jesús rupaeri ãnajê camanoi, jãã tũpu quetibujerã etaama: ‘Ángelea majãrẽ jãã ññarũ, “Catiyami Jesús,” jãã ñña,’ jãã ñ quetibujerũ. ²⁴ Bairo na caĩrõ tũgori jĩcããrã jãã mena macããna ññarãupa Jesús masã opere. Topu na caetaro, nipetiro jããrẽ na caññatajere bairo baiuparo, na caññaata. Bairãrua, Jesús ruamerẽ qũĩñañetiuparã —qũĩ quetibujerũparã Jesure.

²⁵ Bairo na cañquetibujerũ tũgori, atore bairo na ññupũ Jesús cõ cabuemirĩcãrãrẽ:

—¿Rusamajũcõãña mai mujããrẽ mujãã catũgo-masĩpetipee! Marí ñicũjãã na cañwoatucũrĩquẽ nipetirijere, ¿nocãrõpu cariapea mujãã tũgopeyorãati?

²⁶ ¿Mesías, Dios cõ cajõu, cõ pacũtũ cõ catunuápãro jũgoye ati yeparu popiye cõ cabaipeere cõ cũesupari? ¿Bairo mee ato na quetibujerũyupari profeta majã ãnana? —na ññupũ Jesús.

²⁷ Bairo na ñ yaparori bero, na quetibujerũ jũgoyupũ Jesús cõñarĩcãrõrẽ bairo. Bairi cõ cabaipeere Moisés ãnacũ cõ caquetibujerũwoatucũrĩquẽrũ quetibujerũ jũgoacũ, profeta majã na caquetibujerũwoatucũrĩquẽrũ quetibujerũ jãñañupũ.

²⁸ Bairi yua, Jesús cõ cabuemirĩcãrã na caátĩ macãpu na caetaro, Jesús ruame netõácũre bairo baiyupũ.

²⁹ Bairo cõ canetõãmatacũãrẽ, cõ cabuemirĩcãrã ruame bairo qũĩñuparã:

—Netõápẽina. Jãã mena ati ññamirẽ mũ tuagu. Merẽ ññamirũ niña. Naiorõpu baiya —qũĩñuparã.

Bairo na caĩrõ tũgo, wiipu jããñupũ, na mena tuagu.

³⁰ Cabero mesaru hũgagarã na caruiro, Jesús ruame pããrẽ neñupũ. Nerĩ, Diore jẽniñupũ. Jẽni yaparo, pããrẽ na peebato nuniñupũ cõ cabuemirĩcãrãrẽ. ³¹ Bairo cõ caátõpu merẽ yua, “Jesús niñami,” ñ masĩjũgoyuparã. Bairo cõ na caññamasĩmiatacũãrẽ, Jesús ruame yasi-coasupũ. Tunu baunemoesupũ cõ cabuemirĩcãrãrẽ.

³² Bairo cõ cabairo ññarĩ, atore bairo ãmeo ññuparã:

—Dios cõ caquetibujerũcũrĩquẽrẽ marĩrẽ cõ caquetibujerũ, ¿tie meerẽ áto marĩ yeri cõtupari? Marĩ yeri caroaro tũgoñao joroque marĩ átiami, maaru marĩ caátõ —ãmeo ññuparã na majũ.

³³ Bairo ñrĩ bero, jicoquei tunucoásúparã Jerusalén macãpu, na yarãrẽ quetibujerũrãna. Topu etarã, Jesús cõ cabuemirĩcãrã ruaga wãmo peti ruore jĩcã pẽnirõ cã-

nacãẽ apóstolea majã neñarí caãnarẽ na etayuparã.

³⁴ Bairo na etari, na ññuparã:

—Cariapea marí Quetiupax cariacoatacax nimicãã, catiupi. Simón cãã qũññaupí —na ññuparã.

³⁵ Na ñ yaparo, maapax Jesús narẽ cã cabuiaetaatajere na quetibujyuparã. Tunu bairoa Jesús pããrẽ narẽ cã cabatoro cãrẽ na caññamasíátaje cããrẽ na quetibujyuparã.

Jesús se aparece a los discípulos

(Mt 28.16-20; Mr 16.14-18; Jn 20.19-23)

³⁶ Bairo mai tiere na caquetibujñanitoyea, Jesús pñame na recomacãpax buiaetayupax. Buiaetari atore bairo ñ jëniñupã:

—Caroa yericãtaje mujããrẽ cã joáto Dios.

³⁷ Jesús cã cabuemirícãrã pñame qũñña acñacoasuparã. Cã uwijãññuparã, “Jesús wãtí ãcãmi,” ñrã.

³⁸ Bairo na cauwiro ññarí, atore bairo na ññupã:

—¿Nopẽirã yãre mujãã ññaacñayati? ¿Nopẽirã, “Jesús mee niñami,” mujãã ñ tãgoñañati mai? ³⁹ Ññañijate yã wãmoríre, bairi yã rãpori cããrẽ. Yã, Jesús yã ãniña. Pãñarí ñiñañijate. Espiritu yã caãmata, õwãã mani, rupaax mani, yã baibujioax. Cã mee ãniríña, õwãã cãti, rupaax cãti yã baiya.

⁴⁰ Bairo na ñna, na ññoñupã Jesús cã rãpori, cã wã-moorí cããrẽ, cã na capapuaata opeere. ⁴¹ Bairo na cã caññomiatacããrẽ, cã cabuemirícãrã pñame cariapea tãgoesuparã mai. Cã caññijãrẽ useanirõ tãgomirãcãã, tãgo mawijiacõãñuparã. Bairo na cabairo ññarí, atore bairo na ñ jëniñañupã:

—¿Ggarique ñnie atore mujãã cãgoetiyati?

⁴² Bairo cã cañrõ yua, wai pãõrícãrẽ cã nuniñuparã.

⁴³ Na canunirõ yua, nerí, petiro cã cabuemirícãrã na caññarõ ñgayupax. ⁴⁴ Gga yaparori bero, na ññemoñupã tunu:

—Yãre cabaiataje atore bairo mujãã mena ãcã, yã caññiqũẽ baiapax: “Nipetiro yãre bairo baigãmi Moisés ãnacã cã caroticũñaríqũẽ, bairi profeta yaye cãã, bairi salmos tutiri macããjẽ cãã nipetiro bairo baipeticoagaro yãre na caññquetibujyã woatucũñaríqũẽ,” mujããrẽ ñiwã.

⁴⁵ Bairo cã cañrõpax, tãgoña bócayparã Dios ya tutipax na caquetibujyãcũñaríqũẽrẽ. ⁴⁶ Bairo na cabairoi, atore bairo na ññupã Jesús:

—Atore bairo ñ quetibujyupax mai: “Dios cã cajouere roro cã átiyasiogarãma. Bairo na caátimiatacããrẽ, itia rãmã bero tunu catigãmi. ⁴⁷ Bairi cã cacatiro bero, cã yarã pñame cã yaye quetire quetibujyã batopeticõãgarãma nipetiro ati yepa macããnarẽ. Jerusalén macãã cã yaye quetire quetibujyã jãgogarãma. ‘Roro mujãã caátiere bñsqũẽñoña mujãã yerire Dios mena, mujããrẽ cã canetõõparore bairo ñrã,’ na ñ quetibujyãgarãma,” ñ woatu quetibujyupax profeta majã.

⁴⁸ Mujãã merẽ atiere caquetibujyãmasirã mujãã ãniña.

⁴⁹ Bairi mujãã yeripax yã jogax yeri tutuariquere, yã Pacã cã caññicãrõrẽã bairo. Bairi mai, ati macã, Jerusalén macãrãma mujãã ãnicõãwã, yeri tutuarique jõbui ññnrecóo macããjẽ caatíparo jãgoye.

Jesús sube al cielo

(Mr 16.19-20)

⁵⁰ Cabero Jesús na jãgoásúpax macã camanopax. Betañiapax na jãgoásúpax. Topax etari, Jesús pñame cã wã-moríre ññmãgõrí, Diore na jënibojayupax: “Caroare cã jonemoáto mujããrẽ marí Pacã Dios,” na ññupã. ⁵¹ Bairo ñãcãna, na wãweyori, ññnrecóo pñamerẽ wãmã-coásúpax. ⁵² Bairo cãrẽ qũñroari bero, tunucoásúpã Jerusalén macãrã useaniríqũẽ mena yua. ⁵³ Jesús cã cabuercarã pñame templo wiipax tocãnacã rãmã ãnucũñuparã, Diore cã basapeorãna.

Tocãrõã ñiña.

SAN JUAN

La Palabra de Dios hecha hombre

1 Tirǫmǫpǫ ati yepa caāniparō jǫgoyepǫa merē ānicōā jǫgoyupi Cristo, Dios macǫ, Dios Yaye Quetire Caquetibǫjǫ Majǫ cawāmecǫcǫ. Cǫ pǫame merē Dios mena ānicōāñupǫ. Cǫ cǫā Dios āñupǫ. ² Caāni jǫgoripǫpǫa cǫ cǫā merē Dios mena ānicōāñupǫ. ³ Dios, cǫ macǫ jǫgori nipetirijere ásupi. Ati yepapǫre caānie nipetirije cǫ jǫgori cǫ caátaje jeto niña. Dise ũnie cǫ jǫgori mee cǫ caátaje manimajǫcōāña. ⁴ Yeri capetietiere cajorapǫ majǫ niñami Dios macǫ. Bairo caācǫ ānirǫ ati yepa macāānarē na cajñawoǫre bairo niñami. Cǫ caquetibǫjǫrique jǫgori camasā, tiere catǫgoǫsarā pǫame caroaro ānimasñāma. ⁵ Bairo Dios macǫ cajñawoǫre bairo caācǫ pǫame carorā canaitǫrǫpǫre bairo caānarē na jñawo etapǫ baiyami. Cǫ caquetibǫjǫrijere cateerā canaitǫrǫpǫ caānarē bairo caāna pǫame cǫ bǫsǫnetō masǫtǫñāma.

⁶ Āni jǫcǫcǫ camasocǫ Juan cawāmecǫcǫ. Cǫ pǫame Dios cǫ caquetibǫjǫrotijoricǫ āmi. ⁷ Dios macǫ, ati yepa macāānarē cajñawoǫre bairo caācǫ majǫ cǫ caatǫpeere caquetibǫjǫ jǫgoyetipapǫ āmi Juan. Dios macǫ cǫ caquetibǫjǫpeere camasā cariape na tǫgoǫsaáto ĩ, Dios cǫ caquetibǫjǫjǫgoyetirotijoricǫ āmi. ⁸ Baiǫpǫ Juan, ti yepa macāānarē cajñawoǫre bairo caācǫ mee āmi. Dios pǫame cǫ macǫ cajñawoǫre bairo caācǫ cǫ caatǫpeere cǫ caquetibǫjǫrotijoricǫ āmi Juan. ⁹ Bairi Dios macǫ, caroaro cariape caācǫ, cajñawoǫre bairo caācǫ majǫ, ati yepa macāāna nipetirore Dios yaye quetire quetibǫjǫacǫ ásupi.

¹⁰ Bairi, Dios Yaye Quetire Caquetibǫjǫ Majǫ cawāmecǫcǫ ati yepapǫre etayupi. Dios mena ati yepare caátacǫ cǫ caānimaatǫcǫārē, ati yepa macāāna pǫame, “Cǫā niñami Dios macǫ,” cǫrē ĩ masǫtǫma. ¹¹ Cǫ caáta yepa macāāna tǫpǫ etayupi. Bairo natǫ cǫ caetamiatǫcǫārē, na pǫame jǫcǫ nǫgōā cǫ boema. Cǫ yarā cǫ boema. ¹² Bairo aperā cǫ boeti, jǫcǫārē pǫame cǫ bojǫñuñupā. Na pǫamerē caroa wāme na ānirotiwǫ. Dios pǫnaa majǫ na ānirotiwǫ, cǫ mena catǫgoñatuturā pǫamerē. ¹³ Camasā pǫnaa cǫtajere bairo āmerñāma. Camasā na caátaje mena na caborije mena pǫnaa cǫtiyama. Dios pǫnaa pǫame roque cǫ camasǫrǫjǫ jǫgori cǫ pǫnaa caāna niñāma.

¹⁴ Bairi, Dios Yaye Quetire Caquetibǫjǫ Majǫ cawāmecǫcǫ ati yepapǫ buia etayupi. Marǫrēā bairo ati rupapǫ cacǫgoǫ buiaetari, marǫ camasā mena āmi. Bairo marǫ mena āni yua, bǫtioro marǫ maiwǫ. Tunu bairoa cariape jeto quetibǫjǫnucǫwǫ. Jǫā pǫame cǫ

caasiyarijere jǫā ĩñawǫ. Dios macǫ majǫ cǫ caānoi, cǫ pacǫ cǫrē cǫ cajorije caasiyarijere jǫā ĩñawǫ. ¹⁵ Juan Bautista pǫame Dios macǫ yaye quetire quetibǫjǫ, atore bairo ĩwǫ: “Āni niñami mǫjǫārē yǫ caquetibǫjǫjǫgoyetiricǫ: ‘Yǫ bero caetapǫ yǫ jǫgoye caānacǫ āñupǫ. Bairo cǫ cabairoi, cǫ paarique pǫame, yǫ paarique netōjǫñurō caānimajǫrǫjǫ niña.’”

¹⁶ Dios pǫame capee caátimasǫ ānirǫ ape wāme, ape wāme caroare cǫ cajorije marǫ nipetirārē marǫ jonucǫwǫ. ¹⁷ Moisés ānacǫ pǫame cǫ carotiriquere cǫñupǫ marǫ ĩnicǫjǫā ānana mena. Jesucristo pǫame roque marǫrē ĩñamairǫ, marǫtǫ etawǫ, caroaro cariape átianajērē marǫ ĩñogǫ. ¹⁸ Ni pǫame Diore cañarǫcǫ mǫcǫmi. Bairo cǫ cabaimiatǫcǫārē, Dios macǫ jǫcǫcǫ caroaro cǫ mena āninucǫñupǫ. Cǫ pǫame cǫ pacǫre marǫ masǫ joroque marǫ átiyami.

Juan el Bautista da testimonio de Jesucristo

(Mt 3.11-12; Mr 1.7-8; Lc 3.15-17)

¹⁹ Bairi Jerusalén macā macāāna judío majā quetiuparā pǫame Juan Bautista tǫpǫ na joyuparā sacerdote majārē, bairi levita majā cǫārē. “ǫñamǫ majǫ mǫ āniñati?” Juarē qǫĭ jēniñarotirā, cǫtǫ na joyupa. ²⁰ Juan pǫame cariapea bairo na ĩ quetibǫjǫwǫ:

—Yǫa, Mesías, Dios cǫ cajorǫ mee yǫ āniña —na ĩwǫ.

²¹ Tunu cabero qǫĭ jēniñanemowā:

—Toroque, ǫñamǫ majǫ mǫ āniñati? ǫTirǫmǫpǫ macāācǫ profeta Elías cawāmecǫcǫ ānacǫ tunu catitunurǫ mee mǫ āniñati? —qǫĭ jēniñawā.

Juan pǫame:

—Cǫ mee yǫ āniña —na ĩwǫ.

Bairo cǫ caǫrō tǫgori, qǫĭ jēniñanemowā tunu:

—Toroque, ǫñamǫ majǫ mǫ āniñati? “ǫJǫcǫcǫ profeta Dios cǫ cajorapǫ atǫgǫmi ati yepapǫre,” marǫ ĩnicǫjǫā ānana na caǫquetibǫjǫjǫgoyetiricǫ mee mǫ āniñati? —qǫĭwā Juarē.

Bairo na caǫjēniñarō, Juan pǫame:

—Cǫ mee yǫ āniña —na ĩwǫ.

²² Bairo cǫ caǫrō tǫgori, atore bairo qǫĭ jēniñanemowā tunu:

—Toroque, ǫñamǫ majǫ mǫ āniñati? Jǫārē cariapea quetibǫjǫya, jǫārē cajoatanarē cariapea na jǫā caquetibǫjǫnetōmasǫparore bairo.

²³ Bairo na caǫrō, atore bairo na ĩwǫ Juan:

—Yǫa, Isaías ānacǫ cǫ sawoatu jǫgoyecǫtacǫ yǫ āniña. Atore bairo ĩ woatu quetibǫjǫyayupi: “Bairo ĩgǫmi desierto cayucǫmanopǫ caānicōāniatǫcǫ: ‘Marǫ Quetiupapǫ yoaro mee etagǫmi. Torecǫ, caroaro cariape ānicoteya. Camasā na quetiupapǫ cǫ caetaparo jǫ-

goye cū caatípawārē na caqūēnoyurorea bairo mɔjǎǎ cūā caroaro áticoteya, 'í woatu quetibɔjɔ jū-goyetiayupi Isaías ānacū yɔ caquetibɔjɔpeere," na ĩwí Juan, cūrē Jerusalén macāāna fariseo majā na ca-jēniñarotijoatanarē.

²⁵ Tunu atore bairo qūī jēniña nemowā:

—Toroquere ñerē ácu, Mesías Dios cū cajou āmerīmicūā, Elías ānacū āmerīmicūā, profeta āmerīmicūā, ¿nopēī camasārē na mɔ bautiza nucuñati?

²⁶ Bairo na caĩrō tūgoɔ, atore bairo na ĩ quetibɔjɔwí Juan:

—Yɔ paarique niña camasārē oco mena yɔ cabauti-zarije. Yɔ bero caetaɔ, mɔjǎǎ watoa caācū, mɔjǎǎ camasīēcū paarique pɔame roque, yɔ paarique to cañu-miatacūārē, ñunetōgaro. Cū roque yɔ netōrō cañima-jūī niñami. Bairi yɔ pɔame ĵicārō tūni yɔ átipeyo masīētīña —na ĩ quetibɔjɔwí Juan.

²⁸ Bairo bairi atie nipetiro baiwɔ Betania cawāmecɔti macārɔ. Ti macā pɔame Rio Jordán ape nɔgōā muipɔ cū cawāmatí nɔgōārɔ āmɔ Juan cū cabautizaricaro pɔame.

Jesús, el Cordero de Dios

²⁹ Ti rēmɔ busuri rēmɔ caāno cū tɔpɔ Jesús cū cae-tarore qūīñawí Juan. Bairo qūīña yua, atore bairo jǎǎ ĩwí cūtu caānarē: "¿Qūīñaña cūrē! Ānia niñami Cordero oveja macūrē bairo Dios cū cacūrīcū cawāmecɔcɔ.

Oveja na canuɔ cawīmaɔ Diopɔre na ca-joemɔgōjonucūrīcūrē bairo caācū niñami. Cūā, cū car-iápee jūgori ati ɔmɔrecóo macāāna nipetiro roro na caátiere camasiriyojapɔ majū niñami. ³⁰ Āni niñami mɔjǎǎrē yɔ caquetibɔjɔjūgoyetiricɔ: 'Yɔ bero caetaɔ yɔ jūgoye caānacū āñupí. Bairo cū cabairoi, cū capaari-je yɔ paarique netōjǎñurō caānimajūrījē nigaro.' ³¹ Yɔ cūā, 'Cūā niñami Dios macū, 'ñi masīēpū mai. Bairo ĩ masīētīmicūā, Israel yepa macāāna cūrē na camasī-parore bairo ĩ, oco mena na yɔ bautizaɔ atíapɔ," jǎǎ ĩwí Juan, jǎǎ, cūtu caānarē.

³² ĩ yaparo, atore bairo jǎǎ ĩnemowí tunu: "Espíritu Santo, Dios Yeri majū ɔmɔrecóo caacū pɔame buare bairo bau ruiatíri, āni Jesús buipɔ etapeami. ³³ Yɔ, mai cū yɔ masīēpū. Bairo yɔ camasīētīmiatacūārē, Dios oco mena yɔre cabautiza rotijoricɔ pɔame atore bairo ñiwí: 'Ĵicācū cañmɔrē miñagɔ yɔ Yeri Espíritu Santo bau-rui etari cū buipɔ caetapeaecoɔre. Cūā nigɔmi camasā yeripɔ Espíritu Santore cajomasí, 'ñi quetibɔjɔwí Dios.

³⁴ Bairo Dios yɔre cū caīquetibɔjɔricarore bairoa ñiñaña āmerē. Bairo cañnañ ānirí mɔjǎǎrē cariape ñiña: Cūā niñami Dios macū," jǎǎ ĩ quetibɔjɔwí Juan, jǎǎ, cūtu caānarē.

Los primeros discípulos de Jesús

³⁵ Ti rēmɔ cabusuri rēmɔ caāno, āmi Juan tunu cū cabautiza āninucūrōpɔ. Jǎǎ, pɔgarā Juan cū cabuerā cūā jǎǎ āmɔ cū mena. ³⁶ Bairi cū mena jǎǎ caāno, Jesús jǎǎrē cū canetōátō ĩñarí, atore bairo jǎǎ ĩwí Juan:

—¿Ānirē qūīñaña! Ānia niñami Cordero oveja macūrē bairo Dios cū cacūrīcū cawāmecɔcɔ —jǎǎ ĩwí Juan Bautista.

³⁷ Bairo cū caĩrō tūgorā, Juarē cū jǎǎ awayocoárpú.

Jesús berore jǎǎ ɔsacoárpú, jǎǎ pɔgarā, Juan cū cabuematana pɔame. ³⁸ Bairo jǎǎ caɔsaro, Jesús pɔame jǎǎ āmejorenɔcā ĩña, atore bairo jǎǎ ĩwí:

—¿Ñerē borā, yɔre mɔjǎǎ ɔsayati?

Bairo cū caĩrō:

—Rabuni, ¿noopɔ mɔ caānipɔ to āniñati? —cūrē jǎǎ ĩ jēniñawí.

³⁹ Bairo jǎǎ cañjēniñarō tūgoɔ, atore bairo jǎǎ ĩwí Jesús:

—Tiaya yɔ mena. Yɔ bapa cūtirásá.

Bairo cū caĩrō tūgo, cū mena jǎǎ acoárpú. Bairo cū caānipɔre etarā, cū mena jǎǎ ānicōā naioapɔ, merē ñamicāācāpɔ caāno jūgori yua.

⁴⁰ Mai, yɔ mena macāācū yɔre bairo Juan mena caān-imirīcū cabero Jesús yaye quetire catūgousɔ Andrés pɔame Simón Pedro bai āmi. ⁴¹ Bairi cū pɔame jico-quei cū jūgocɔ Simorē cū macācū ácú baiwí. Bairo cū bócaɔ yua, atore bairo qūīñupí:

—Mesías cawāmecɔcɔre jǎǎ bócaapɔ. (Mai, Mesías, atore bairo ĩgaro ĩña: "Cristo, Dios cū cabesericɔ ati yepapɔre cū cajoricɔ," ĩgaro ĩña.)

⁴² Cabero Andrés pɔame cū jūgocɔ Simorē cū pi-ietawí Jesús tɔpɔ. Bairi Jesús, Simorē qūīñarí, atore bairo qūīwí:

—Simón mɔ āniña Juan macū. Āmerē Cefas mɔ wāmecɔtigɔ. (Mai, Cefas pɔame, "Pedro" ĩgaro ĩña.)

Jesús llama a Felipe y a Natanael

⁴³ Ti rēmɔ cabusuri rēmɔ caāno, Jesús pɔame, "Galilea yepapɔ yɔ ágɔ," ĩ tūgoñawí. Bairo topɔ ácú, Felipe cawāmecɔcɔre cū bocaetari atore bairo qūīwí:

—Jito. Yɔ mɔ baracūtiroapa.

⁴⁴ Mai, cū, Felipe pɔame Betsaida cawāmecɔti macā macāācū āmi. Pedro, cū bai Andrés mena ti macā macāāna āma. ⁴⁵ Bairi Felipe pɔame Natanaere cū pi-iámí. Bairo cū tɔpɔ etaɔ, atore bairo qūīñupí:

—Dios yaye quetibɔjɔrica tutipɔ Moisés ānacū, bairi profeta majā ānana na cawoatujūgoyeticūrīcūrē jǎǎ bócaapɔ. Cūā, Jesús cawāmecɔcɔ, José macū, Nazaret macā macāācū niñami —qūīñupí Felipe.

⁴⁶ Bairo cū caĩrō tūgoɔ, atore bairo qūīñupí Natanael Felipere:

—¿Mɔ catūgoñaata, Nazarepɔre ĵicācū ũcū cañuɔ cū ānicɔti?

Felipe pɔame Natanaere bairo qūīñupí:

—Jito yɔ mena. Topɔ mɔ tūgoñabesegɔ —qūīñupí Felipe Natanaere.

⁴⁷ Bairo cabero Jesús Natanael cū caetarō ĩñna, atore bairo qūīwí cūtu caānarē:

—Merē atíyami Israel macāācū majū ĵicārō tūni cañbɔsnucūcū —na ĩwí.

⁴⁸ Bairo Jesús cū caĩrō tūgoɔ, atore bairo qūī jēniñawí Natanael Jesure:

—¿Dope bairi yɔ mɔ masīñati?

Jesús p̄ame bairo q̄iŵi:

—M̄ niñaw̄ Felipe m̄rē c̄ capiiparo j̄goye, higuera cawāmec̄tii roca m̄ caño.

⁴⁹ Bairo c̄ caĩrō t̄gor̄, Natanael p̄ame q̄iŵi:

—Cabuei, ¡Dios mac̄ m̄ añiña, ati yepa Israel macãña quetiup̄a Rey majū m̄ añiña!

⁵⁰ Bairo c̄ caĩrō t̄gori, atore bairo q̄iñemowī Jesús Natanaere:

—¿“Higuera yuc̄ rocap̄ m̄ niñaw̄,” ȳ caĩr̄j̄rē t̄gori, “Dios mac̄ñi niñami,” ȳre mi n̄c̄b̄ugoyati? Cabero ȳ caátimas̄iñj̄ netōj̄ñurō caroa macãñj̄rē miñaḡ —q̄iŵi Jesús Natanaere.

⁵¹ Bairo q̄i yaparox̄, atore bairo na ñnemowī Jesús c̄t̄ cañarē:

—Cariapea m̄j̄ãrē niña: Cabero m̄m̄recóo cap̄ñc̄rō m̄j̄ã ññagarã. Bairo cap̄ñc̄rō ññarã, Diot̄ macãña ángelea majã ȳ, Camasã J̄goc̄ buip̄re ruiatí, bairi tunu w̄m̄há na cabairo c̄ñrē m̄j̄ã ññajogarã.

Una boda en Caná de Galilea

2 Cabero itia r̄m̄ bero caño Galilea yepar̄ Caná cawāmec̄ti mac̄p̄ to macãña na cawāmo jiyari bose r̄m̄ q̄ñnowã. Jesús paco c̄ñ top̄ ãmo.

² Bairo Jesús, j̄ã, c̄ cabuerã c̄ñ, na capiijoatana añirí, top̄ j̄ã ãm̄, ti bose r̄m̄ cañnorē. ³ Bairo bose r̄m̄ na caáto, na caetirije use oco peticoap̄. Bairo capetiro ññarí, c̄ paco p̄ame atore bairo q̄iŵō Jesure:

—Mac̄, etirique use oco peticoaya.

⁴ Bairo c̄ caĩrō t̄gor̄, atore bairo c̄ ñwī Jesús c̄ pacore:

—¿Caaco, dop̄iñ bairo ȳ miñati? Dios c̄ catutuarije camasãrē ȳ caáti ññoparo etaetiya mai.

⁵ Bairo c̄ caĩmiatac̄ñrē, c̄ paco p̄ame ti wii macãña cause oco t̄ñ coterãrē atore bairo na ñwō:

—M̄j̄ãrē c̄ caátitotiri w̄me c̄rō c̄ m̄j̄ã áti usawa.

⁶ Mai, top̄ ãm̄ j̄cã w̄mo peti j̄cã p̄ñirō cãnacã jot̄ri, ãtã jot̄ri. Capaca r̄ri noc̄rō cincuenta, o setenta litro majū caoco jeri r̄ri ãm̄ tocãnac̄p̄. Judío majã caroarã nigarã Dios c̄ caññajoro, tir̄ macãñj̄ oco mena na causanuc̄ñr̄ri ãm̄. ⁷ Bairo cabairo yua, Jesús p̄ame atore bairo na ñwī ti wii macãña cat̄ñ coterãrē:

—Atie jot̄re oco mena pio jiroya.

Bairo c̄ caĩrō t̄gorã, c̄ caĩrōrē bairo áma. Caroaro piojiroc̄ñwã. ⁸ Bairo na caáti yaparoro ññax̄, atore bairo na ñwī tunu:

—Bairi yua, bose r̄m̄ caj̄goác̄ t̄p̄ jeánája petoaca tir̄ macãñj̄rē, c̄ etiñáto —na ñwī Jesús.

Na p̄ame, “j̄ax̄,” ññana, c̄ caĩrōrē bairo petoaca c̄ jeámá bose r̄m̄ caj̄goác̄re.

⁹ Bairo bose r̄m̄ caj̄goác̄ p̄ame tiere etiñañup̄. Merē, tie oco p̄ame use oco majū j̄ñacoasupa. Mai, “Jesús c̄ caátiataje niña,” ñ mas̄esupí. Cat̄ñ coteri majã jeto mas̄wã, na majūã ocore capioj̄atana añirí.

Bairi bose r̄m̄ caj̄goác̄ p̄ame cawāmojiyaatac̄re c̄ pijoyup̄. ¹⁰ Ato bairo q̄iñup̄:

—Camasã nipetiro bose r̄m̄ caño nipetirore use oco caroa p̄amerē na t̄ñ j̄gonuc̄ñama. Cabero na capiijoatana paio na caetituario bero roque, use oco cab̄goro macãñj̄ ññierē na t̄ñnuc̄ñama. M̄ p̄ame use oco caroa p̄amerē m̄ r̄gaupa, tame —q̄iñup̄ ti bose r̄m̄ caj̄goác̄ cawāmo jiyatac̄re.

¹¹ Bairo bairi ato Galilea yepar̄ Caná cawāmec̄ti mac̄p̄ atie Jesús c̄ caáti ññor̄q̄ñ p̄ame c̄ cawāma átij̄ñeo ññoo j̄gorique majū ãm̄. Bairo ác̄, camasãrē na ññowī noc̄rō c̄ catutuarijere. Bairo c̄ caáti ññorō, j̄ã, c̄ cabuerã c̄ñ caroaro cariape c̄ j̄ã t̄goj̄gow̄.

¹² Tir̄ bero ámi Jesús Capernaum cawāmec̄ti mac̄p̄. C̄ mena áma c̄ paco, bairi c̄ bairã c̄ñ. J̄ã, c̄ cabuerã c̄ñ c̄ mena j̄ã áp̄. Bairi ti mac̄p̄re noc̄nacã r̄m̄ mea j̄ã ãm̄.

Jesús purifica el templo

(Mt 21.12-13; Mr 11.15-18; Lc 19.45-46)

¹³ J̄ã, judío majã bose r̄m̄ Pascua j̄ã caĩr̄ r̄m̄ caetagaro caño, Jerusalén mac̄p̄ ámi Jesús. ¹⁴ Bairo top̄ etaç, templo capairi wii ñubuerica wiip̄ j̄ámí. Ti wiire j̄ãetari, to macãña w̄c̄are, ovejare, buare nunirí cawapatari majãrē na ññawī. Tunu bairoa aperã moneda tiirire cawasoari majã na caruirop̄ caña c̄ñrē na ññawī. ¹⁵ Bairo na caáto ññax̄, bapericaw̄ē q̄ñnowī Jesús ȳta w̄ñr̄ mena. Bairo tiw̄ē mena waib̄toare nunirí cawapatarãrē na bape acurewiyojowī ti wii pupea caññiatanarē. Na ovejare, na w̄c̄a c̄ñrē na acurewiyojowī. Moneda tiirire cawasoari majã yaye dinero tiirire mabato rec̄ñwī. Na mesarire tujerec̄u peyoc̄ñwī. ¹⁶ Bairo átiri, atore bairo na ñwī buare canuni wapatarãrē:

—¡M̄j̄ã cawapatarijere jeánája! Ȳ Pac̄ ya wiire ap̄eye nunirí c̄ wiire bairo áperic̄ñña —na ñwī.

¹⁷ Bairo c̄ caáto ññarí, j̄ã, c̄ cabuerã p̄ame Dios yaye quetib̄urique na cawoatuc̄ñr̄q̄ñrē j̄ã t̄goña b̄ocaw̄. Ato bairo ñ quetib̄ur̄ j̄goyetic̄ññur̄p̄ Jesús c̄ caátipeere mai: “Caac̄, m̄ ya wiire b̄utioro ȳ q̄ñnoḡ, aperã ti wiire roro na áperic̄ñto ñ.”

¹⁸ Bairo c̄ caáto ññarí, judío majã quetiuparã p̄ame atore bairo q̄iññawã Jesure:

—“Cariape Dios c̄ carotiro mena j̄gori nunirí majãrē na acurewiyojow̄mi Jesús,” j̄ã caĩmas̄iparore bairo ñ, ¿di w̄me átij̄ñor̄q̄ñrē j̄ãrē miññati? —q̄iññawã Jesure judío majã quetiuparã.

¹⁹ Bairo na caĩrō t̄gor̄, atore bairo na ñwī Jesús:

—Ati wiire roc̄ññña. Bairo m̄j̄ã carocamiat-ac̄ñrē, itia r̄m̄ bero ȳ p̄ame ȳ q̄ñno yerij̄ḡ tunu —na ñwī Jesús.

²⁰ Bairo c̄ caĩrō t̄gorã, judío majã quetiuparã p̄ame bairo q̄iñwã tunu:

—Marí ñic̄ñj̄ã ñnana ati wiire yoaro majū q̄ññoñupã cuarenta y seis c̄marí majū. ¿M̄ p̄ame ñerē ác̄, itia r̄m̄ beroa m̄ q̄ñnoc̄ññ átiri? —q̄iñwã Jesure.

²¹ Mai, Jesús ti wiire í, cǔ majũã cǔ rupæ p̄amerē í quetibuj̄ masĩõḡm̄ ímiwĩ. ²² Bairo Jesús na capajĩã ro-caric̄m̄ nimicũã, itia r̄m̄m̄ bero nemo cacatii cǔ caãno, jãã, cǔ cabuerã p̄ame tie cǔ caĩrĩqũerē jãã tũgoñabó-caw̄m̄. Bairo tũgoñabócarã yua, Dios yaye cǔ caque-tibuj̄cũrĩqũerē cariapea jãã tũgow̄m̄. Jesús yaye cũãrē cariapea jãã tũgow̄m̄.

Jesús conoce a todos

²³ Bairo capããrã camasã Jerusalẽp̄m̄ Pascua bose r̄m̄m̄ caãno caneña etaatána p̄ame Jesús cǔ caáti tĩnorĩj̄erē tĩnarã, “Dios cǔ cajoric̄m̄ niñami,” qũĩ tũ-goñaroawã Jesure. ²⁴ Bairo na catũgoñamiatacũãrē, na mena tũgoña ɥseaniemi Jesús. Cǔ p̄ame camasã nipetirore na yerip̄ na catũgoñarĩj̄erē tũgoñamasĩ peyocõãwĩ. ²⁵ Camasã na caátĩãnierē aperã cũrē na ca-quetibuj̄ero boemi Jesús. Cǔ p̄ame camasã nipetiro na yerip̄ na catũgoñarĩj̄erē tũgoñamasĩ peyocõãwĩ.

Jesús y Nicodemo

3 Jĩcãũ ãmi fariseo majã mena macããcũ Nicodemo cawãmec̄m̄. Cǔ p̄ame judío majã quetiuparã mena macããcũ jĩcãũ caãnimajũũ ãmi. ² Torec̄m̄, cǔ p̄ame jĩcã ñami caãno Jesure cǔ jẽniñaḡm̄, cǔ t̄p̄m̄ ásúp̄m̄. Bairo cũt̄m̄ etari, atore bairo qũĩñup̄m̄ Nicodemo Jesure:

—Ni jĩcãũ ùcũ mena Dios cǔ camanicõãta, ape wãme cǔ caátijẽñorĩj̄ẽ manibujioro. Bairo m̄ caátijẽñorĩj̄erē tĩnarã, “Jesús mena niñami Dios,” jãã í tũgoña-masĩcõãña. Tunu bairoa, “Camasãrē cǔ quetibuj̄uãto í, m̄rē j̄õm̄ ásupi Dios,” jãã í masĩña —qũĩñup̄m̄ Nicodemo Jesure.

³ Bairo cǔ caĩrõ tũgōm̄, atore bairo qũĩñup̄m̄ Jesús:

—Cariape m̄rē ñiña: Ni jĩcãũ ùcũ p̄ame tunu cǔ cabuia nemoeticõãta, Dios cǔ carotimasĩrĩp̄are eta masĩẽtĩḡm̄i.

⁴ Bairo cǔ caĩrõ tũgori, Nicodemo p̄ame qũĩ jẽniñañup̄m̄ Jesure:

—¿Cab̄m̄ marĩ caãno berop̄m̄ marĩã ñerē ána p̄-gani cãrõ marĩ paco parop̄m̄ tunu marĩ b̄tĩjã buia-masĩbujioc̄ti?

⁵ Jesús p̄ame bairo qũĩñup̄m̄:

—Cariapea m̄rē ñiña: Ni jĩcãũ ùcũ oco mena, bairi Espiritu Santo mena cũã cǔ cabuianemoeticõãta, Dios cǔ carotimasĩrĩp̄are etamasĩẽtĩḡm̄i. ⁶ Camasã na capũnaac̄na, camasã pũnaa majũ niñama. Dios pũ-naa roque Espiritu Santo cǔ catutuarije jũgori cǔ pũ-naa majũ niñama. ⁷ Bairi, “Camasã na cawãma buia jũ-goricarore bairoa na cabuianemopee boya,” m̄ ȳ caĩ-quetibuj̄erijere tũgomawijaeticõãña. ⁸ Wĩno p̄ame noo caborop̄m̄ papuya. Bairo tie cab̄m̄ro tũgo-masĩmirãcũã, noop̄m̄ caatiere, o noo caátĩere marĩ masĩẽtĩña. Ìnarĩqũẽ mee niña wĩno. Toreã bairo niña-ma nipetiro camasã Espiritu Santo jũgori cabuianucũrã cũã. Narē Espiritu Santo cǔ cajããrõ tĩna-masĩã maa —qũĩñup̄m̄ Jesús.

⁹ Bairo cǔ caĩrõ tũgo, atore bairo qũĩ jẽniñanemoñup̄m̄ tunu Nicodemo Jesure:

—¿Ñe ùnie jũgori Espiritu Santo mena buianemorĩqũẽ to ãnic̄ti?

¹⁰ Jesús p̄ame bairo qũĩñup̄m̄:

—¿M̄, Israel yepa macããnarē Dios yaye quetire ca-quetibuj̄m̄jũgōm̄ nimicũã, tiere m̄ masĩẽtĩñati? ¹¹ Cariape m̄rē ñiña: Jãã camasĩrĩj̄erē m̄jããrē jãã quetibuj̄m̄nucũña. Jãã caĩñarĩqũẽ cũãrē m̄jããrē jãã quetibuj̄m̄nucũña. Bairo cariapea m̄jããrē jãã caque-tibuj̄m̄iatacũãrē, m̄jãã p̄ame tiere m̄jãã tũ-gōm̄saetinucũña. ¹² Ati yepa macããj̄erē m̄jãã ȳ ca-quetibuj̄ero cariape ȳ m̄jãã tũgoroaetiya. Bairi ɥm̄recóo macããj̄ẽ Dios yayere ȳ caquetibuj̄uata roquere, nemojãñurõ m̄jãã tũgomasĩẽna.

¹³ “Ni jĩcãũ ùcũ camasoc̄m̄ ɥm̄recóop̄are cawãm̄ñarĩcũ mácũmi. Ȳ, Camasã jũgōm̄ jeto ɥm̄recóop̄m̄ caãnacũ ȳ rui apũ ati yepar̄re. Bairi ɥm̄recóo macããj̄ẽ Dios yayere ȳ masĩña. ¹⁴ Bairi tĩr̄m̄p̄are cayuc̄mani yepar̄re Moisés ãnacũ ãñarē bairo cabaūm̄ cǔ cawerĩc̄re yuc̄m̄ cǔ papuatuyupi. Toreã bairo ȳ, Camasã jũgōm̄ cũã yuc̄p̄ãr̄m̄ ȳ papuatu rocaecoḡm̄, nipetiro camasã ȳre catũgōm̄sarã na canetõmasĩparore bairo í. Bairi nipetirã ȳre catũ-gōm̄sarã yeri capetieti pũnarē cũgogarãma. ãnicõã ni-garãma tocãnacã r̄m̄m̄a,” qũĩñup̄m̄ Jesús Nicodemorē.

El amor de Dios para el mundo

¹⁶ Dios p̄ame ati ɥm̄recóo macããna nipetiro ca-masãrē b̄tioro maiñami. Bairo marĩrē marĩ, cǔ macũ jĩcãũã cǔ caãnimiatãcũãrē, cǔ joyupi ati yepar̄re, nipetirã cǔ macũrē catũgōm̄sarã na yasieticõãto í. Cũ mena caroaro ãnicõã ninucũgarãma tocãnacã r̄m̄m̄a.

¹⁷ Dios ati ɥm̄recóo macããna nipetiro cabuic̄na na ãmarõ í mee, cǔ joyupi cǔ macũrē. Narē cǔ netõbojato í roque, cǔ joyupi Dios ati yepar̄re.

¹⁸ Ni ùcũ Dios macũrē catũgōm̄sām̄ ñe ùnie cawapa cũgoec̄re bairo cǔ tuao joroque ásupi Dios. Cũ macũrē catũgōm̄saena roque carorije wapa cacũgorã cayasiparã majũ tuacõãñama merē. ¹⁹ Cũrē catũ-gōm̄saena popiye catãm̄oparã majũ niñama. Atore bairo niña: Jesucristo jĩñabusuricarore bairo caãcũ cǔ caató, cǔ boesupa. Roro átaje p̄amerē cǔ netõrõ bomirã, canaitĩãrõp̄m̄ caãnarē bairo ãñupã. ²⁰ Nipetiro carorije caátinucũrã Dios macũ jĩñabusuricarore bairo caãcũrē qũĩña tejãñuñupã. Cũ t̄p̄m̄ ãnigaetinucũñupã, roro yasiorop̄m̄ na caátĩãninucũrĩj̄erē Jesús p̄ame bau-jarop̄m̄ to ãnipeticoao joroque cǔ caáperiparore bairo ãrã. ²¹ Dios yaye cariape quetire catũgōm̄sarã p̄ame Dios macũ t̄p̄m̄ ãniganucũñama, “Nipetiro na caátie Dios cǔ caborore bairoa átaje niña,” camasã na caĩ-masĩparore bairo ãrã.

Juan el Bautista vuelve a hablar de Jesús

²² Cabero Judea cawãmec̄ti yepar̄m̄ cǔ cabuerãrē, jãã jũgo ãmĩ Jesús. Top̄m̄ etari, jĩcã ȳtea cãrõ ca-masãrē na jãã bautiza ãm̄. ²³ Bairo top̄m̄ jãã caãno,

Juan Bautista cǔã Salim cawãmecǔti macã tǔpǔ, Enón cawãmecǔti macã majǔrē bautizaǔ ãcǔ baiyupǔ. Topǔre pairo oco añuparō. Bairi camasã cǔ tǔpǔ etayu-parã, cǔ bautiza rotirã etarã yua. ²⁴ Mai, atie nipetirije baiyupa cǔ, Juarē preso jorica wiipǔ na cajoparo jǔgoye.

²⁵ Bairo jǔcã rǔmǔ Juarē na cañeparo jǔgoye, cǔ cabuerã pǔame apei judío majōcǔ mena bǔsǔyuparã, cǔ bǔsǔnetōgarã. Judío majã caroaro añigarã Dios cǔ cañajoro oco mena na caátinucǔrǔjǔrē ãmeo bǔsǔpǔrēniuparã na majǔ. ²⁶ Bairo ãmeo bǔsǔpǔrēni yaparo, Juan tǔpǔ ásúparã. Bairo cǔtǔ eta, atore bairo qǔĩ quetibǔjǔyuparã Juarē:

—Jããrē cabuei, tirǔmǔjãñurōã Rio Jordán ape nǔgōãrǔ mǔ mena cañiatacǔ, jããrē mǔ caquetibǔjǔricǔ pǔame ãmerē camasãrē na bautizaǔ átiupǔ cǔ cǔã. Bairo cǔ caato, nipetiro camasã cǔrē ǔsarã baiuparã —qǔĩñuparã Juarē cǔ cabuerã, Jesús cǔ caátianierē quetibǔjǔrã.

²⁷ Bairo na caĩrō tǔgōǔ, atore bairo na ãñupǔ Juan: —Dios cǔ carotietcōãta, camasã cǔ ǔsaetibujiorãma. ²⁸ Mǔjããrē yǔ caquetibǔjǔriquere mǔjãã tǔgōricarã. “Yǔa, Mesías, Dios cǔ cabesericǔ mee yǔ añiña,” mǔjããrē ãñipǔ. Yǔa, cǔ jǔgoye cǔ cajojǔgōricǔ yǔ añiña. ²⁹ Ape wãme ãcōñarǔ atore bairo mǔjããrē yǔ quetibǔjǔgǔ: Jǔcãñ camasocǔ cǔ nǔmo cañnipaore cō cǔ cawãmo jiyari rǔmǔ caño cǔ yao majǔ tuayamo. Cǔ bara cǔ mena macããcǔ cō mena cǔ cawãmo jiyaro ãñam, ǔseani nemoǔmi. Jesús pǔame cawãmo jiyaricǔre bairo caãcǔ niñami. Camasã cǔrē caǔsarã pǔame, cǔ nǔmo, cǔ cawãmo jiyaricore bairo caña niñama. Bairi, yǔ, Jesús mena macããcǔ añirǔ, camasã cǔrē na caǔsaro ãñam, yǔ ǔseani nemoña. ³⁰ Jesús pǔame tocãnacã rǔmǔ nemojãñurō cañnimajǔñ añinutagǔmi. Yǔ pǔame roque nemorō cabǔgōro macããcǔ yǔ cañnicōãnutuapee majǔ niña —ãcōñarǔ na ã quetibǔjǔyupǔ Juan cǔ cabuerãrē.

El que viene de arriba

³¹ Jesús, ǔmǔrecóorpǔ caatãcǔ añirǔ, nipetirã netōrō cañnimajǔñ niñami. Noo ati yepa macããcǔ pǔame roque ati yepa macããjē jetore quetibǔjǔ masǔñami. Cǔ, ǔmǔrecóorpǔ caatãcǔ añirǔ nipetirã netōrō cañnimajǔñ niñami. ³² ǔmǔrecóorpǔ cǔ caññarǔqǔērē, cǔ catǔgōrique cǔãrē quetibǔjǔyami. Cǔ caquetibǔjǔrije pǔame cariape majǔ to cañniamiatãcǔãrē, tiere cariape tǔgōetiyama camasã. ³³ Jǔcããrã niñama bairãpǔa cǔ yaye quetire cariape catǔgōsarã. Bairo catǔgōsarã añirǔ, “Cariape quetibǔjǔyami,” ã tǔgōña masǔñama. ³⁴ Dios pǔame Espiritu Santo cǔ camasǔrǔjǔrē bǔtioro majǔ cǔ joyupi Jesure, ati yeparǔ cǔ cajoricǔre. Bairo cǔ cajoro, Jesús pǔame caroaro cariape quetibǔjǔnucǔñami Dios yaye quetire. ³⁵ Dios cǔ macǔrē mairǔ, nipetiro rotimasǔrǔqǔērē cǔ joyupi. ³⁶ Torecǔ, noo macããcǔ Jesure catǔgōsǔaǔ pǔame merē yerǔ capetieti pǔnarē cǔgoyami. Apei, Jesure catǔgōsǔagaecǔ roque tie yerǔ capetieti pǔnarē cǔ-

goetiyami. Popiye cǔ baio joroque cǔ átigǔmi Dios, cǔ macǔrē cǔ catǔgōsǔaetie wapa.

Jesús y la mujer de Samaria

4 Cabero camasã capããrã majǔ Jesure na catǔgōsarijere tǔgoyuparã fariseo majã. Tunu bairoa Juan Bautista cǔ cabautizaricarã netōjãñurō Jesús cǔ cabautizarã pǔame na cañnierē tǔgoyupa. ² (Mai, Jesús pǔame camasãrē na bautizaemi. Jãã, cǔ cabuerã pǔame roque cǔ carotiro jǔgōri na jãã bautizawǔ.) ³ Bairi Jesús pǔame, “Yǔ cabairijere masǔcōãñama fariseo majã,” ã tǔgōñarǔ, Judea yeparǔ cañniatacǔ Galilea yeparǔ tunucoámǔ.

⁴ Bairo tunuácǔ, Samaria yeparǔ cǔ canetōápée ãmǔ. ⁵ Bairo netōácǔ, Sicar cawãmecǔti macãpǔ etawǔ. Mai, ti macã tǔpǔ niña jãã ñicǔ Jacob ãnacǔ cǔ macǔ Josére cǔ cacǔrǔcã yepa majǔ. ⁶ Ti yeparǔre niña oco warica ope, Jacob ãnacǔ ya oco ope majǔ. Bairo Jesús pǔame maarē caatǔmiatacǔ jǔtiri, ti opetǔre etanumu etawǔ. Muipǔ ǔmǔrecóo recomacã majǔ cǔ cañiparǔ ãmǔ. ⁷ Mai, jãã cǔ cabuerã pǔame jãã acoárpǔ macãpǔ, apeye ãnie ǔgariquere wapatiránã. Topǔ jãã cañitoye, jǔcãõ carōmio etayupo, ti ope macããjǔrē oco waaó acó. Bairo cō caetaro ãñam, atore bairo cō ãñupǔ Jesús:

—Oco peeto yǔ joya. Yǔ cǔã yǔ etigaya.

⁹ Mai, ti yeparǔre jãã, judío majã, Samaria yepa macããna mena jãã ãmeo bǔsǔpǔrēnetinucǔñã. Bairi to macããcō pǔame tie tǔgōñarǔ atore bairo qǔĩñupō Jesure:

—¿Nopǔĩ mǔa, judío majōcǔ nimicǔã, yǔ, Samaria yepa macããcōrē yǔ mǔ oco jēniñati? —qǔĩñupō.

¹⁰ Bairo cō caĩrō tǔgōǔ, atore bairo cō ãñupǔ Jesús carōmiorē:

—Mǔa, Dios camasãrē cǔ cajogarijere mǔ masǔtǔñã. Yǔ cǔãrē mǔ masǔtǔñã. Yǔre mǔ camasǔata roque, mǔ pǔame ocore yǔ mǔ jēnibujioataco. Bairo yǔ mǔ cajēniata, yǔ pǔame oco caticōã nio joroque caátiere mǔ yǔ jobujioatacǔ —cō ãñupǔ.

¹¹ Bairo cǔ caĩrō tǔgo, carōmio pǔame qǔĩ jēniñanemoñupō tunu:

—¿Ñe mena ocore mǔ waneiátǔ? Ati ope ǔcǔãjãñiña. Bairi, ¿noorpǔ oco cacaticōãninucǔrǔjǔrē mǔ bocabu-jiocǔti? ¹² Marǔ ñicǔ Jacob ãnacǔ ati ope macããjǔrē etinucǔñañupǔ. Cǔ pǔnaa, cǔ yarã, cǔ canurã cǔã etinucǔñañupã. Ati opere ati yepa macããnarē na cǔñañupǔ Jacob ãnacǔ. ¿Mǔ pǔame roque cǔ netōrō cañnimajǔñ mǔ ãniñati? —qǔĩ jēniñañupō carōmio Jesure.

¹³ Bairo cō caĩrō tǔgōǔ, atore bairo cō ãñupǔ Jesús:

—Nipetiro ati opere caoco etirã pǔame bairoa ñeme jipicōãgarãma tunu. ¹⁴ Ni ǔcǔ atie oco yǔ cajogarijere caetǔ pǔame pǔgani cãrō ñeme jipinemoetǔgǔmi tunu. Cǔpǔre cǔ yerǔpǔ oco tutuaro cawitipetietore bairo yerǔ tǔgōñatutuacōãñajē cǔãrē cǔgōcōã ninucǔgǔmi. Tie jǔgōri caticōã ninucǔgǔmi tocãnacã rǔmǔ —cō ãñupǔ Jesús.

¹⁵ Bairo cǔ caĩrō tǔgo, carōmio pǔame bairo qǔĩñupō tunu:

—Toroquere, tie ocore yu joya, pɛgani cārō yu cañe-mejipinemoetiparore bairo ī. Ati operɛre pɛgani cārō oco wago yu bainemoetigo yua —qũĩñupō Jesure.

¹⁶ Bairo cō caĩrō tũgomicũā, atore bairo cō ĩñupũ Jesús:

—Mai, mɛ manapɛre cũ pioja. Cũ piiri bero, atopɛ asá cũ mena.

¹⁷ Bairo cũ caĩrō, carōmio pɛame atore bairo qũĩñupō:

—Camanapɛ mácō yu āniña.

Jesús pɛame bairo cō caĩrō, bairo cō ĩyɛyupɛ:

—“Camanapɛ mácō yu āniña,” mɛ cařata, cariapea miña. ¹⁸ ĩcā wāmo cānacāũ majũ camanapɛ cɛtmirĩcō mɛ āniña. Āme mɛ mena caācũ cũā mɛ manapɛ majũ mee niñami. Toreco, cariapea miña —cō ĩñupũ.

¹⁹ Bairo cũ caĩrō, carōmio pɛame atore bairo qũĩñupō Jesure.

—Mɛ caĩrĩjērē tũgori, merē yu masĩña: Mɛa, profeta, Dios yaye quetire caquetibɛjuri majōcɛ mɛ ācũ. ²⁰ Bairo jāā, Samaria yepa macāāna jāā ĩcũjāā ĩcɛ ĩtāũpɛ Diore cũ ĩubuenucũñupā. Mɛjāā judío majā roque ap-eropɛ Jerusalēpɛ mɛjāā ĩubuenucũña —qũĩñupō.

²¹ Bairo cō caĩrō, atore bairo cō ĩñupũ Jesús:

—Yu caĩrĩjērē cariape tũgoya: ĩcɛ ĩtāũpɛ áperim-irācũā, o Jerusalén macāpɛ áperimirācũā, marĩ Pacɛ Diore cũ mɛjāā cañubemasĩpa rũmɛ cōñarō baiya.

²² Mɛjāā, Samaria yepa macāāna Diore tũgonucũmirācũā, cũ mɛjāā masĩtĩña. Jāā, judío majā roque Dios camasārē cũ canetōgarije quetire cũ caquetibɛjucũrĩcārā majũ ānirĩ cũ jāā masĩña. ²³ Bairo camasā caroaro cariape Diore na cañubuerica yɛtea etaro baiya. Merē ti yɛtea ānijũgoya. Bairo camasā noo na cañubuenucũrĩpɛ jũgori mee, Espĩritu Santo na yeripɛ cũ caāno jũgori pɛame roque Diore cũ ĩubuegarāma. Tore bairo na cañubuoero boyami Dios cũrē caroaro cariape cañubuerā pɛamerē. ²⁴ Marĩ caĩñaecũ niñami Dios. Bairo cũrē caroaro cariape cañubuerā pɛame na yeri na catũgoñarĩjēpɛ roque cũrē cañubueparā niñama —cō ĩñupũ.

²⁵ Bairo cũ caĩrō, carōmio pɛame atore bairo qũĩñupō Jesure:

—Ape rũmɛ Mesías Dios cũ cabesericɛ, Cristo cawāmecɛcɛ cũ caetapeere yu masĩña. Cũ, etaɛpɛ, cũ majũ nipetirijere marĩ quetibɛjucũmi —qũĩñupō.

²⁶ Bairo cō caĩrō tũgoɛ, bairo cō ĩ masĩñupũ Jesús:

—Yu, mɛ mena cabɛsɛpēni, cũā yu āniña Cristo, Dios cũ cabesericɛ majũ —cō ĩñupũ Jesús.

²⁷ Bairo cō cũ caĩquetibɛjɛripɛna, jāā, Jesús cũ cabuerā, macāpɛ caɛgarique wapatiratána cũ tɛpɛ jāā etawɛ. Bairo etarā yua, dope bairo jāā ĩ tũgoña-masĩēpũ, Jesús carōmio mena cũ cabɛsɛpēnirō ĩñarā. Bairo, “¿Ñe ũnierē mɛ átiyati?” jāā ĩ jēniñaepũ Jesure.

²⁸ Bairo carōmio pɛame jāā caetaro ĩñao, cō oco warica jotɛre toa piti ropocōāwō. Bairo piti ropo yaparo, macāpɛ acoámó. Topɛ etari, atore bairo na ĩ quetibɛjɛyupo to macāānarē:

²⁹ —Tiaya mɛjāā cũā. Nipetiro ĩñarasá. Jō ĩcāũ camasocɛ niñami dope bairo yu caátajere camasĩpey-

ocōāũ. ¿Cristo, Dios cũ cabesericɛ mee cũ ānibauyati? —na ĩ quetibɛjɛyupo.

³⁰ Bairo na cō caĩquetibɛjɛro tũgorā, to macāāna pɛame ti macārē witiá yua, jāā caānopɛ etawā. ³¹ Mai, na caatĩpɛna Jesure, “Ŭgariquere ɛgaya,” cũ jāā ĩmiwũ.

³² Bairo jāā caĩrō tũgomicũā, atore bairo jāā ĩwĩ Jesús: —Yu, apeye ũnie ɛgarique yu cũgoya mɛjāā camasĩtĩērē.

³³ Bairo cũ caĩrō tũgorā, jāā, cũ cabuerā pɛame atore bairo jāā āmeo ĩ bɛsɛpɛ:

—¿Aperā merē ɛgariquere cũ na jeatĩbaupari? —jāā ĩwũ.

³⁴ Bairo jāā caĩrō tũgoɛ, Jesús pɛame atore bairo jāā ĩwĩ:

—Dios, yɛre cajou, cũ caborijere ácɛ yu átiya. Bairo ĩcāũ bɛtioro caɛgagatũgoñaɛrē bairo yu cũā yu cũ caátirotijoriquere yu átipeyogaya. ³⁵ Alore bairo yu mɛjāā ĩña: Baparcānacāũ muirɛna rɛsaya oterique caríca cɛtiparo jũgoye. Bairo yu mɛjāā caĩmiatascũārē, ape wāme ĩcōñarĩ mɛjāārē yu quetibɛjɛpɛ: Oteriquere ĩñañijate. Yu, merē jeriquere niña. ³⁶ Oterique rícare cajeri majōcɛ cũ capaarique wapa wapatagumi. Cũ capaarique wapa pɛame Dios cũ cajorije yeri capetieti pũna majũ niña. Bairo bairo oterique caotei, cabero cũ caoterique caríca cɛtopɛ tiere cajei cũā pɛgarāpɛna ɛseanigarāma. ³⁷ Camasā na caquetibɛjɛnucũrĩ wāmerē bairo cariape baiya: “ĩcāũ jicoqueirɛna oteimi. Cabero cũ caoterique caríca cɛtopɛ apei jeimi tunu,” ĩ nucũñama camasā. ³⁸ Mɛjāā, yu cabuerā, na caĩnucũrōrēā bairo mɛjāā baiya. Mɛjāārē yu yaye quetire mɛjāā yu quetibɛjɛ rotijoya merē aperā na caquetibɛjɛgoricarā tɛpɛ, caroaro ĩcārō tũni na catũgopeti ĩātietaparore bairo ĩ. Mɛjāā, aperā na capaajũgariquere capaayaparo petietabojarārē bairo mɛjāā yu átirotijoya na watoapɛre. Bairo merē mɛjāārē masiriyoetiya mɛjāā yu caquetibɛjɛrotijorije yua —jāā ĩwĩ Jesús yua.

³⁹ Bairo capāārā to macāāna Samaria yepa macāāna, “Nipetiro yu caátajere masĩpeyocōāñami Jesús,” carōmio cō caĩrō jũgori, qũĩroa jũgowā Jesure. ⁴⁰ Bairo bairo Jesús tɛpɛ etarā, “Ápéricōāña,” qũĩwā Jesure. “Jāā mena mɛ tuagɛ mai,” bairo na caĩrō tũgoɛ, pɛga rũmɛ majũ na mena āmi Jesús, narē bue ācũ. ⁴¹ Bairo Jesús cũ caquetibɛjɛrijere tũgorā, cũrē caĩroarā menarē āninemowā capāārā to macāāna camasā.

⁴² Na pɛame atore bairo cō ĩwā carōmiorē:

—Ñamicāā jāārē mɛ caquetibɛjɛataje jũgori Jesús mena jāā tũgoñatutuajũgoapɛ. Āme roque jāā majũ cũ caquetibɛjɛrijere tũgori, nemojāñurō cũ mena jāā tũgoñatutuaya. Cariape cũā niñami ati ɛmɛrecóo macāāna na carorije wapare canetōũ majũ —cō ĩwā to macāāna carōmiorē.

Jesús sana al hijo de un oficial del rey

⁴³ Bairo pɛga rũmɛ Samaria yepa macāāna mena cũ caāniatato bero, Jesús Galilea yepapɛ acoámí. ⁴⁴ Mai, Jesús, cũ majũ cũ caátatore bairo baiwɛ: “Ni ũcũ Dios yu profetare cũ ya macā macāāna cũ boenama. Noa

majū qũĩroaenama.”⁴⁵ Bairo bairi Jesús Galilea yeparu cū caetaro ĩñarā, camasā to macāāna p̄ame caroaro cū jēniwā. Mai, na cūā Jerusalēp̄ Pascua bose rūm̄ ĩñarā etayupa. Top̄ Jesús cū caāti ĩnorĩqũērē ĩñañupā. Bairo bairi caroaro qũĩña h̄seaniwā Jesure.

⁴⁶ Bairo Jesús Galilea yeparu āñesēā, Caná na caĩrĩ macāp̄ ocorea, h̄se oco majū cū caátijēñorĩcā macāp̄ tunucoámí. Ti macāp̄re āñupĩ jĩcāũ ti yepa quetiup̄ rey roca carotimasĩ majū. Cū macū p̄ame b̄tioro ri-ayup̄ are macāp̄ Capernaup̄. ⁴⁷ Bairo bairi, “Jesús Judea yeparu caāniat̄c̄ Galilea yeparu etaup̄,” na caĩrĩjēre queti t̄gori, Jesús t̄p̄r̄ ásúp̄. C̄t̄p̄ etaũ, “Jito ȳ ya wiip̄. Ȳ macū p̄ame cariac̄p̄ niñami. Cū catiõũ asá,” b̄tioro qũĩwĩ cap̄c̄ Jesure. ⁴⁸ Bairo cū caĩrõ t̄gõũ, atore bairo qũĩwĩ Jesús:

—M̄jāā camasā, ȳ caátimasĩr̄jē átijēñorĩqũērē m̄jāā caĩñaepata, ȳ mena m̄jāā t̄goñatutuaet-inucũña.

⁴⁹ Bairo cū caĩrõ t̄gõmicũā, atore bairo qũĩwĩ quetiup̄ rey roca carotimasĩ Jesure:

—Ȳ Quetiup̄, jito, diwatoa! Ȳ macū cariac̄p̄ niñami.

⁵⁰ Bairo cū caĩrõ t̄gõũ, atore bairo qũĩwĩ Jesús:

—M̄ ya wiip̄ tunucoa áćja. Merē m̄ macū catiḡmi —qũĩwĩ.

Bairo cū caĩrĩjēre cariape t̄gõũ, carotimasĩ p̄ame acoámí cū ya wiip̄. ⁵¹ Bairo cū catunu átípaũ, cū p̄acoteri majā p̄ame maarp̄ cū bocáetari, atore bairo qũĩñuparā:

—¡M̄ macū caticoami merē!

⁵² Bairo na caĩquetib̄j̄ro t̄gori, “¿Dipaũ muip̄ cū caāno majū cū cati j̄goati ȳ macū?” na ĩ jēniñañup̄. Bairo cū caĩrõ, qũĩñuparā:

—Ñamicā, jĩcārõ riape beroaca cū b̄gojānaarp̄ —qũĩ quetib̄j̄yuparā.

⁵³ Bairo na caĩquetib̄j̄ro t̄gõũ, cap̄c̄ p̄ame t̄gomasi rocajoyup̄: “Merē m̄ macū caticoayami, Jesús ȳ cū caĩata hora majū niupā,” ĩ t̄gomasi rocajoyup̄. Bairo tiere na cū caquetib̄j̄ro t̄gorā, cū, cū ya wii macāāna nipetiro cūā c̄rē bairo Jesús mena t̄goñatutua j̄goyuparā.

⁵⁴ Mai, carotimasĩ mac̄rē Jesús cū cacatorique p̄ame Galilea yepar̄re ocorea, h̄se oco majū cū caátijēñorĩqũē bero cū caāti ĩñobaporique ām̄ ti wāme.

Jesús sana al paralítico de Betzata

5 Bairo jĩcā ȳtea canetõrõ bero Jesús p̄ame judío majā na cabose rūm̄ qũēnorõ ĩñaũ áć, tunu ámí Jerusalén mac̄p̄. ² Mai, ti macā Jerusalén p̄ame ūtā mena ūm̄arõp̄ na caēñotaāmejorerica macā ām̄. Bairi jĩcā jope oveja nurĩcārā na cajāāĩ jope cawāmec̄ti jope ām̄. Bairo bairi ti jope jāátap̄ t̄re ām̄ jĩcā ope caoco witori ope. Tip̄ Betzata wāmes̄p̄ ȳ yaye hebreo mena. Ti opet̄re jĩcā wāmo cānacā jopee majū jopeeri werique ām̄. ³ Bairo bairi ti jopeeri t̄re capāārā cariarā āma. Jĩcāārā ca-caapee ĩñamasĩēna, aperiā caāmasĩēna, aperiā cab̄rā

cũña jowā tip̄re. Na p̄ame oco cajabewēĩjēre coterā baiwā. ⁴ Mai, ángel p̄ame masĩa mano cū cabori rūm̄p̄ caāno ti oco orep̄ etanucũñup̄. Bairo etari, ocore átijabenucũñup̄. Bairo cū caátijabero bero, ni ūcū tie ocore cañañuaj̄gõũ p̄ame cū cariayec̄tie cū netõcõā nucũñuparõ. ⁵ Mai, na menarē jĩcāũ āmi treinta y ocho cūmarĩ majū cariayec̄tiāc̄.

⁶ Bairo bairi Jesús ti operi t̄p̄r̄ netõácú, top̄ cacũñarē qũĩñawĩ. Yoaro cū cariayec̄to qũĩñamiác̄, atore bairo qũĩ jēniñawĩ Jesús cariāre:

—¿M̄ riaye canetõrõ m̄ boyati?

⁷ Cariaũ p̄ame atore bairo qũĩ ȳwĩ Jesure:

—Ȳ Quetiup̄, ȳre caj̄átinemoũ manima-jũcõāñami. Tocānacā nia oco cajabenetõr̄ip̄ caāno tie ocop̄ ȳ cañañuagaro, aperiā p̄ame ȳ j̄goye ñañuaweyocõā nucũñama —qũĩwĩ Jesure.

⁸ Bairo cū caĩrõ t̄gõũ, atore bairo qũĩwĩ Jesús:

—Wām̄ncāña, m̄ cacũñarõrē nep̄sari áćja. Merē m̄ riayere ȳ netõcõāña.

⁹ Bairo cū caĩrõ, jicoquei ñucoami cariaye c̄timiat̄c̄ p̄ame yua. Bairo wām̄ncā yua, cū cacũñarõrē ne acoámí. Mai, ti rūm̄ p̄ame judío majā na cayerijārĩ rūm̄ ām̄. ¹⁰ Bairo bairi Jesús cū cacatioat̄c̄ cū cacũñarõrē cū caneátó ĩñarā, judío majā quetiuparā p̄ame atore bairo qũĩwā c̄rē:

—¿Nop̄ē āme rūm̄ marĩ cayerijārĩ rūm̄ caānimiat-ac̄ārē, m̄ cacũñarõrē m̄ ne ñesēñati? Ati rūm̄ ũnorē bairo boetiya —qũĩwā.

¹¹ Bairo na caĩrõ t̄gõũ, atore bairo na ĩwĩ cariamiat-ac̄:

—Ȳre cariaye netõat̄c̄ p̄ame, “M̄ cacũñarõrē nerĩ áćja,” ñiami —na ĩwĩ.

¹² Alore bairo qũĩwā tunu:

—¿Ñam̄ majū, “M̄ cacũñarõrē nerĩ áćja,” m̄ qũĩati? —qũĩ jēniñawā.

¹³ Bairo na caĩjēniñarõ t̄gori, cacatiat̄c̄ p̄ame qũĩña macāmiwĩ Jesure. Qũĩña bócaemi. Jesús p̄ame bauemi, merē capāārā camasā caĩñarā etarā watoarp̄ caácú ānirĩ. ¹⁴ Cabero Dios ya wii templo wiip̄ cū boca etaũ, atore bairo qũĩwĩ Jesús cū cacatioat̄c̄re:

—T̄gopeoya ȳ caĩrĩjēre: Merē canetõat̄c̄p̄ m̄ āniña. Bairi roro m̄ átinemoepa. Carorije m̄ caátinemoata, nemojāñurõ m̄ t̄m̄ogõũ tunu —qũĩwĩ Jesús.

¹⁵ Bairo Jesús cū caĩrõ bero, caũm̄ p̄ame judío majā quetiuparārē na quetib̄j̄r̄ ámí. “Ȳre cariaye netõat̄c̄ p̄ame ‘Jesús’ wāme c̄tiyami,” na ĩ quetib̄j̄wĩ. ¹⁶ Bairo cū caĩrõ t̄gorā, judío majā quetiuparā Jesús, yerijārĩcā rūm̄rēā caũm̄rē cū canetõr̄qũē j̄gori cū mena asiarā popiye cū baio joroque átigayupa. ¹⁷ Jesús p̄ame bairo na ĩwĩ:

—Ȳ Pac̄ tocānacānia paanucũñami. Ȳ cūā c̄rēā bairo ȳ paanucũña.

¹⁸ Bairo cū caĩrõ t̄gorā, nemojāñurõ Jesús cū cariaro boyuparā judío majā quetiuparā p̄ame. Mai, “Marĩ cayerijārĩ rūm̄ macāājē marĩ ñic̄j̄āā na caroticũr̄qũērē n̄c̄b̄goetiyami Jesús, bairo cariayec̄c̄re cū cacatioata,” ĩ t̄goñarĩ, cū mena asia-

jãñuñuparã. Bairo tunu, “Dios niñami yu Pacu majũ, ’ cã caĩata, ’Yu, Dios mena jĩcãrõrẽ bairo jãã ãniña, ’ caĩrẽ bairo iñami Jesús, ” ĩ tũgoñarĩ, netõrõ majũ cã mena asiayuparã.

La autoridad del Hijo de Dios

¹⁹ Bairo na caĩtũgoñarĩjẽrẽ masĩcõãrĩ, atore bairo na ĩwĩ Jesús: “Cariape mujããrẽ ñiña: Yu, Dios macũ nimicũã, dise ũnie átijẽñorĩqũẽrẽ yu majũã yu áti masĩẽtĩña. Yu Pacu cã caátigarijere masĩrĩ, cã carotiro mena jeto tiere yu áti masĩña. Yu Pacu cã caátigarijere masĩrĩ, tie nipetirijere yu átinucũña. ²⁰ Yu Pacu yũre mairĩ, nipetirije cã caátinucũrĩjẽrẽ ñiñoñami. ãme caãmasĩẽcũrẽ cã yu caátiorije netõjãñurõ caroa macããjẽ cã caátigarijere yu áti ñnogũmi caberopũre. Tie roquere iñarã, nemorõ mujãã iña acũamajũcõãgarã. ²¹ Yu Pacu rũame cabaiyasiricarãrẽ tunu na cati-ocõãñami. Cũrẽ bairoa yu cãã noo yu caborãrẽ na yu joya catiriquere. ²² Yu Pacu rũame ni ũcũ camasocũre qũĩña beseetiyami. Yu rũamerẽ nipetiro camasãrẽ na iñabeseroti yu jowĩ. ²³ Yũre na caĩroarore bairo yu macũ cããrẽ na ĩroáto, ’ ĩ, yu jowĩ yu Pacu Dios. Bairi yũre caĩroaescu rũame yu Pacu yũre cajoricũ cããrẽ caĩroaescu bairo nicõãñami mai.

²⁴ “Cariape mujããrẽ ñiña: Ni jĩcãũ ũcũ yu yaye quetire catũgoũsã, bairi Dios yũre cajoricũ mena catũgoñatua rũame caticõã ninucũgũmi tocãnacã rũmũa. Popiye cã baio joroque Dios cã caátipã mee ñiñami. Bairi cã, ñamicã cabaiyasiricũ nimicũã, ãmerẽ yua, caticõãninucũũrẽ bairo tuayami. ²⁵ Cariape mujããrẽ ñiña tunu: Petoaca rũsaya ati yepa macããna yu, Camasã jũgocũre, yu na catũgoũsaparo. Merẽ yu na catũgoũsari yũtea ãnijũgoya. Yũre catũgoũsaena rũame yasiricaropũ caãpãrã majũ tuagarãma. Yu yaye quetire cariape catũgorã rũame roque caticõã ninucũgarãma tocãnacã rũmũa. ²⁶ Yu Pacu camasãrẽ ãnicõãninucũrĩqũẽrẽ cajocũ ñiñami. Bairo bairi yu cããrẽ camasãrẽ ãnicõãninucũrĩqũẽrẽ na yu cajoro boyami. ²⁷ Tunu bairoa Camasã jũgocũ yu caãnie jũgori yu rũamerẽ nipetiro camasãrẽ na iñabeseroti yu jowĩ. ²⁸ Bairo yu caĩquetibũjũrijere tũgorã, acũaeticõãña. Jĩcã rũmũ nipetiro cabaiyasiricarã cãã yu yaye bũsũriquere tũgogarãma. Tiere tũgorã, masã operipũ caãnimiatana catitunugarãma. Caroaro cariape caátana catitunurĩ bero, hũeanirĩ ãnicõã ninucũgarãma tocãnacã rũmũa. Roro caátana rũame roque catitunurĩ bero caũpetietopũ popiye baicõã ninucũgarãma tocãnacã rũmũa, ” na ĩ quetibũjũwĩ Jesús judío majã quetiuparãrẽ.

Pruebas de la autoridad de Jesús

³⁰ ĩ quetibũjũ yaparo, atore bairo na ĩwĩ tunu: “Yu majũ jĩcãũã camasãrẽ ñiña besemasĩẽtĩña. Yu Pacu cã caboro cã carotirore bairo na ñiña besemasĩña. Bairo bairi na yu caĩñabeserije rũame caroaro cariape ñiña. Yu majũã yu caboro yu caátigarijere yu áperiya. Yu Pacu, yũre cajoricũ, cã caborore bairo yu átinucũña.

³¹ Tunu bairoa yu majũ, ’Yu yaye bũsũrique cariape ñiña, ’ jĩcãũã mujããrẽ yu caĩata, ’Mũnana, marĩ ĩtoyami, ’ mujãã ĩbujiorã. ³² Bairo mujãã caĩmiatacũãrẽ, apei yu caátianierẽ iñarĩ, ’Cũ yaye bũsũrique cariape ñiña, ’ mujããrẽ iñami. Yũre cã cajũgoĩrĩjẽ rũame roque caãni-majũrĩjẽ ñiña. ³³ Tunu apei Juan Bautista tũpũre yu yaye quetire mujãã yarã mena mujãã jẽniña rotijoyupa. Juan rũame cariape majũ mujããrẽ quetibũjũ joyupi yu caátianie quetire. ³⁴ Jĩcãũ camasocũ, ’Jesús yaye bũsũrique cariape ñiña, ’ mujããrẽ cã caĩ-quetibũjũeticõãta, yu átimasĩẽtĩbujioũ, ’ ñi tũgoñaẽtĩña bairũa. Dios mujããrẽ cã canetõrõ roque yu boya. Bairo bairi Juan narẽ cã caĩrĩqũẽrẽ na tũgobocaáto ĩ, tiere mujããrẽ ñinemoña. ³⁵ Juan rũame caĩñabusuricũgori majõcũre bairo caãcũ ãmi. Caĩñabusurica caroaro jĩñawoya. Tia jĩñabusurica caũbusuorore bairo ãmi Juan, Dios yaye caroa quetire quetibũjũ ãcũ. Tie cã yaye quetibũjũriquere tũgorã, necãrõ mea tiere mujãã tũgo hũeanimiñupã. ³⁶ Yu caátijẽñorĩjẽ rũame Juan cã caquetibũjũriquere netõrõ caãnimajũrĩjẽ ñiña. Yu caátijẽñorĩjẽ yu Pacu cã caátitorijere majũ ñiña. Bairo bairi tiere iñarĩ, ’Cariapea Jesús, Dios cã cajoricũ majũ ñiñami, ’ yũre mujãã caĩmasĩpee ñiña. ³⁷ Yu Pacu, yũre cajoricũ rũame, yu caátianierẽ caroaro quetibũjũyami mujããrẽ. Di rũmũ ũno cã cabũsũrije majũrẽ mujãã catũgoetimiatacũãrẽ, bairi tunu cã cabaurijere mujãã caĩnaetimiatacũãrẽ, tore bairo mujãã quetibũjũyami bairũa yu Pacu. ³⁸ Bairo mujããrẽ cã caquetibũjũmiatacũãrẽ, yu, cã cajoricũre mujãã ĩroaetiya. Bairo bairi cã caquetibũjũrijere mujãã tũgo hũaetinucũña. Cayeri tũgoũsaena mujãã ãniña. ³⁹ Yeri capetietiere bõcagarã, Dios yaye quetire na cawoaturica tutire caroaro ĩroarique mena mujãã buecõã ninucũmiña. Yu, ti tutire cawoaturicarã na cawoatujũgoyetacũ yu ãniña. ⁴⁰ Bairo na cawoatujũgoyetacũ yu caãnimiatacũãrẽ, mujãã rũame yu mujãã boetiya. Bairo yũre mujãã caboeticõãta, yu cajomasĩrĩjẽ yeri capetieti pũnaarẽ mujãã cũgoetigarã, ” na ĩwĩ Jesús judío majã quetiuparãrẽ.

⁴¹ ĩ quetibũjũ yaparo, atore bairo na ĩ quetibũjũwĩ tunu: “Camasã, ’Caroaro majũ caquetibũjũ ñiñami, ’ yũre na caĩpee yu macãẽtĩña. ⁴² Bairo macãẽtĩrĩ, bairi mujããrẽ ñinemoña: Mujãã yeri mujãã catũgoñarĩjẽrẽ yu masĩña. Mujãã rũame roque mujãã yeripũ Diore camasĩẽna majũ mujãã ãniña. ⁴³ Yu Pacu cã carotiro jũgori mujããrẽ buei acũ yu arũ ati yeparũre. Bairo cã cajoricũ yu caãnimiatacũãrẽ, yu mujãã boetiya. Apei cabuei cã majũã cã caboro mujãã tũpũ cã caapãta, cã mujãã tũgoũsabujiorã. ⁴⁴ Aperã, ’Caroarã mujãã ãniña, ’ mujããrẽ na caĩrĩjẽrẽ mujãã boya. Bairo bomirãcũã, Dios jĩcãũã caãcũ rũame, ’Caroarã mujãã ãniña, ’ mujããrẽ cã caĩpee rũamerẽ mujãã macãẽtĩña. Bairo cabairã ãnirĩ, dope bairo yu mena mujãã tũgoñatutua jũgomasĩẽna. ⁴⁵ Tunu bairoa, ’Marĩ caãtiere qũĩ bũsũjãbujioũmi Diopũre, ’ ĩ tũgoñaeticõãña. Bairo mee yu átiya. Moisés ãnacũ rũame roro mujãã caãtiere quetibũjũ buitiyami mujããrẽ Diopũre. Moisés ãnacũ mujãã caĩroanucũũ majũ rũame roque bairoa átiyami.

⁴⁶ Ум рхаме Моисѣс а̀насѣ сѣ савоатујѹгоекѣтасѣ ум а̀ниѣна. Bairi сѣ yaye quetire caroaro cariape мѣјѣѣ catѹгоата, ум yaye queti сѣѣрѣ мѣјѣѣ тѹгоу̀сабујјорѣ.

⁴⁷ Cabѹgoroa сѣ yaye сѣ савоатучѣрѣқѹѣрѣ cariape мѣјѣѣ catѹгоу̀саепата, nemoјѣѣнурѣ а̀нирѣ мѣјѣѣрѣ ум саїрѣјѣ роquere мѣјѣѣ тѹгоу̀саена,“ на ївї Jesus judїo majѣ quetiuparѣрѣ.

Jesús da de comer a cinco mil hombres

(Mt 14.13-21; Mr 6.30-44; Lc 9.10-17)

6 Тїраѣ bero Jesus tunucoámї Galilea yeparѣre tunu. Topѣre а̀сѣ, Galilea macѣѣна ѣtabѣсѣrapѣ pѣѣawї. Mai, tira рхаме ape wѣме Tiberias wѣmecѣtiya. ² Bairi bairi to macѣѣна camasѣ сѣ camasїрѣјѣ mena Jesus cariapecѣnarѣ сѣ canetѣrѣ їѣawѣ. Bairi сѣ caátї їѣorїјѣрѣ їѣnarѣ, сѣ berore ѣsawѣ capѣѣrѣ camasѣ. ³ Bairi јѣѣ, Jesus сѣ cabuerѣ сѣѣ, ape нѹгѣѣрѣ pѣѣна etarѣ yua, ѣтѣѣрѣ јѣѣ wѣмѣсѣорѣ. Wѣмѣѣ, јѣѣ etanumucoárѣ. ⁴ Тїраѣ саѣно judїo majѣ na ya bose рѣмѣ Pascua cawѣmecѣti рѣмѣ саѣнїпаро сѣѣнарѣ baiwѣ. ⁵ Bairi Jesus camasѣ capѣѣrѣ сѣ bero na саѣсаро їѣѣѣ, atore bairi qѹїwї Felipe:

—¿Noorѣ ѣгарїquere marї wapatїrѣti, а̀ноа nїpetїro camasѣрѣ marї canupeere?

⁶ Mai, Jesus рхаме merѣ dope bairi сѣ caátїpeere masїmїсѣѣ, tore bairi сѣ јѣнїѣawї Felipe, “¿Dope bairi у̀ре сѣ у̀ѣатї?” ї. ⁷ Bairi сѣ саїрѣ тѹгоу̀, atore bairi qѹїwї Felipe Jesure:

—¡Ago, tame! docientos denario moneda tiiri mena pѣѣrѣ na marї cawapatїnumїatacѣѣrѣ, nїpetїro camasѣрѣ petoaca саѣнїe etatuaetїbuјјїoro —qѹїwї Felipe.

⁸ Bairi сѣ саїрѣ тѹгоу̀, apeї јѣѣ mena macѣѣсѣ Andrés, Simón Pedro bai рхаме, atore bairi qѹїwї Jesure:

⁹ —Atore nїѣami cawїmѣѣ јїсѣѣ. Сѣ рхаме јїсѣ wѣмо сѣnacѣ rupaa cebada mena na caátaje pѣѣрѣ сѹгоyami. Bairi tunu wai рѣгарѣѣсѣ сѹгоyami. Atie ѣгарїqueaca, а̀ноа camasѣ capѣѣrѣ na саѣної, na etatuaetїmajѣсѣѣbuјјїoro —qѹїwї Andrés.

¹⁰ Bairi сѣ саїрѣ тѹгори, atore bairi qѹїwї Jesus:

—Nїpetїro camasѣрѣ na rui rotїya.

Mai, to na caruїparo рхаме caroaro cataa сѣto а̀мѣ. Bairi bairi etanumu petїcoama taa buїрѣ nїpetїrѣ, јїсѣ wѣмо сѣnacѣ mil majѣ camasѣ. ¹¹ Bairi na caruїro їѣѣѣ, Jesus рхаме pan rupaare nerї, Diore, “Јѣѣ mena мѣ ѣujѣѣнїѣна,” qѹї јѣнїwї. Bairi qѹї јѣнї yaparori bero, yeparѣ caruїrѣрѣ tie pѣѣрѣ јѣѣ batorotїwї. Torea bairi ámї wai сѣѣрѣ. Bairi átїri bero, camasѣ na саѣgagaro сѣrѣ ѣgawѣ. ¹² Bairi na саѣgatuaro bero, atore bairi јѣѣ їwї Jesus, јѣѣ, сѣ cabuerѣрѣ:

—Na саѣgarѣgarїje jeneѣoѣna, yasire їрѣ —јѣѣ їwї Jesus.

¹³ Bairi сѣ саїрѣ тѹгори, сѣ carotїrore bairi јѣѣ áрѣ. Јїсѣ wѣмо сѣrѣ pan rupaa саѣнїmїataјјere јѣѣ jeneѣo јїrowѣ рѣga wѣмо petї рѣpore рѣga pѣнїrѣ сѣnacѣ piiri majѣ. ¹⁴ Bairi to macѣѣна camasѣ, bairi Jesus pan,

wai mena сѣ caátї їѣoataјјere їѣnarї, atore bairi а̀meo їwѣ na majѣ:

—Toroquere, а̀нї Jesus, “Јїсѣѣ profeta Dios сѣ cajoparѣ majѣ ati yeparѣre atїgѣmї,” marї ѣїсѣјѣѣ а̀nana na саї-quetїbѣјѣ јѹгоyeticѣ а̀сѣmї. Cariapea сѣѣ а̀нїbauyami —а̀meo їwѣ na majѣ.

¹⁵ Bairi а̀meo їрѣ yua, бѣтїoro ti yepa Quetiuparѣ rey сѣ јѣѣgarѣ сѣ neágamїwѣ Jesure. Сѣ рхаме bairi сѣ na саátїgarїјјere boecѣ, ѣтѣѣ buїрѣ wѣмѣсѣámї yua, јїсѣѣѣ а̀нїгѣ.

Jesús camina sobre el agua

(Mt 14.22-27; Mr 6.45-52)

¹⁶ Cabero canaїocѣmuatїparѣ јѣѣ, Jesus сѣ cabuerѣ рхаме ѣtabѣсѣrapѣ јѣѣ roaárѣ. ¹⁷ Bairi сѣmuarѣ etajѣѣ, ti ѣtabѣсѣrare јѣѣ pѣѣна јѹгоarѣ, Capernaum macѣрѣ etarágarѣ. Tocѣrѣѣ merѣ naitїѣ petїcoárѣ. Jesus рхаме јѣѣ тѣрѣ etaemi mai. ¹⁸ Bairi јѣѣ capѣѣna atїparѣ, wїno бѣтїoro papu јѹгоarѣ. Bairi oco turi paca majѣ jabewѣ. ¹⁹ Bairi bairi yoaropѣ јїсѣ wѣмо сѣnacѣ kilómetro majѣ јѣѣ caatѣsátїparѣ, Jesus рхаме јѣѣ тѣрѣ acѣ, oco buїрѣ peacoamї. Bairi сѣ caatѣ їѣnarѣ, бѣтїoro јѣѣ uwїcoárѣ. ²⁰ Bairi јѣѣ cauwїro їѣѣѣ, atore bairi јѣѣ ї jowї Jesus:

—¡Ум yarѣ, Jesua ум а̀нїѣна, ум uwїeticѣѣѣ! —јѣѣ їwї.

²¹ Bairi сѣ саїрѣ тѹгорѣ, сѣmuarѣ сѣ caetajѣrѣ јѣѣ bowѣ. Bairi сѣ caetajѣrѣ bero, јїcoqueї ape нѹгѣѣ тѣрѣ јѣѣ etacoárѣ yua.

La gente busca a Jesús

²² Тї рѣмѣ busuri рѣмѣ саѣно, camasѣ ѣtabѣсѣra ape нѹгѣѣрѣ catuarїcarѣ рхаме јїсѣѣ саѣнїa сѣmuа mena јѣѣ capeѣnataјјere masїѣurѣ. Tunu bairoa Jesus јѣѣ mena сѣ саápėriataјјe сѣѣрѣ masїсѣѣѣurѣ. ²³ Тїраѣ beroaca aperѣ Tiberias macѣѣна etayuparѣ na сѣmuu mena, Jesure сѣ macѣrѣ. Bairi, Jesus Diore, “Јѣѣ mena мѣ ѣujѣѣнїѣна,” сѣ саї јѣнїrїсѣrѣ bero, capѣѣrѣ camasѣ na capan ѣgarїcaropѣ etayuparѣ. ²⁴ Bairi na capan ѣgarїcarapѣ etari bero, Jesus bairi јѣѣ сѣ cabuerѣ сѣѣрѣ јѣѣ bócaetїri, na сѣmuurѣ etajѣѣurѣ tunu. Bairi etajѣѣ yua, јѣѣтѣ Capernaupѣ atї acoásўpa Jesure macѣráná.

Jesús, el pan de la vida

²⁵ Bairi bairi јѣѣ тѣрѣ pѣѣaeta yua, atore bairi qѹї јѣнїѣawѣ Jesure:

—Јѣѣ Quetiuparѣ, ¿dope bairi bairi мѣ pѣѣaetaátї ѣtabѣсѣra ati нѹгѣѣрѣ? —qѹї јѣнїѣawѣ.

²⁶ Bairi na саїјѣнїѣarѣ тѹго, atore bairi na їwї Jesus:

—Cariapea мѣјѣѣ ѣїѣна: Ум саátїјѣѣorїқѹѣ рхамerѣ, “¿Dope bairi їgaro to їѣnati?” ї тѹгоѣnarѣ mee у̀ре мѣјѣѣ macѣrѣ atїupa. Pan, мѣјѣѣ саѣgayapїrique јѣgorї роque у̀ре мѣјѣѣ macѣrѣ atїupa. ²⁷ Мѣјѣѣ саѣgapee јeto meerѣ macѣѣna. Ati yepa macѣѣјѣ ѣgarїque yoaro mee petїcoaya. Мѣјѣѣрѣ ум cajogarїje yeri capetїeti pўna рхаме роquere бѣтїoro macѣѣna. Tie рхаме нїѣna capetїetїe majѣ. Toreсѣna, ум jowї ум Pacѣ

Dios, “Caticōāninucūpeere camasārē na m̄ jogu,” ĩ —na ĩwĩ Jesús.

²⁸ Bairo cū caĩrō tūgorā, atore bairo qũĩ jēniñawā Jesure:

—¿Dope bairo jāā átibujocuti, Dios cū caátipeere cū carotirore bairo átipeyogarā?

²⁹ Bairo na caĩjēniñarō tūgo, atore bairo na ĩ nemowĩ Jesús:

—Dios mujāārē cū caátirotirije atore bairo niña: Yu, cū cajoricu, yu yaye quetire cariape mujāā catūgousaro boyami —na ĩwĩ Jesús.

³⁰ Bairo cū caĩrō tūgorā, atore bairo qũĩ jēniñanemowā Jesure:

—¿Ne ũnie átijēñorĩqũērē jāā m̄ átĩ ĩñocati, m̄ yaye quetire cariape jāā catūgousaparore bairo ĩ? ¿Dope bairije jāārē m̄ átĩ ĩñocati? ³¹ Marĩ ĩnicūjāā ānana desierto cayucumanorū āna, ugarique maná cawāmecūtiere uganucūñañupā. Dios yaye quetibujrica tutipū cūā torea bairo quetibujya: “Dios r̄ame m̄recóo macāājē ugarique pan majūrē na jonucūñupĩ,” ĩña ti tutipū —qũĩwā Jesure to macāāna.

³² Bairo na caĩrō, atore bairo na ĩwĩ Jesús:

—Cariapea mujāārē ĩñā: Moisés ānacū ugarique m̄recóo macāājē marĩ ĩnicūjāā ānanarē na joesupi. Yu Pacu r̄ame roque na joyupi. Cūā niñami m̄recóo macāājē ugarique bairije caroa majūrē cajocōāninucū. ³³ Yu, m̄recóorū caānacū ati yeparu Dios cū cajoricu yu āniña. Pan, Dios cū cajorijere bairo yu āniña ati m̄recóo macāāna camasārē. Yeri capetieti pūnarē cajoācū yu āniña —na ĩwĩ Jesús.

³⁴ Bairo cū caĩrō tūgorā, bairo qũĩwā Jesure:

—Jāā Quetiupau, tie pan ũnierē jāā jonucūña —qũĩwā.

³⁵ Bairo na caĩrō tūgo, atore bairo na ĩnemowĩ Jesús tunu:

—Yu, yu āniña ugarique pāārē bairo caācū cacaticōāninucūrĩqũērē cajoācū. Bairi ni ũcū yutu caatígau r̄ame di r̄m̄ ũno auatām̄oetigūmi. Tunu bairo ni ũcū yu yaye quetire catūgousau di r̄m̄ ũno ĩneme jipietigūmi. Yure catūgousarā r̄amerē ñe ũnie na r̄saetigaro na caāniuseanipee caroa yeri cūtaje, ĩgu ĩñā. ³⁶ Mujāā r̄ame roque yu caatīānierē ĩñamirācūā, yu mena mujāā tūgoñatutuaetiya. Tiera merē mujāārē yu quetibujy yaparomiña. Mujāā r̄ame mujāā tūgogaetiya. ³⁷ Nipetiro yutu caatīparārē mai yu Pacu r̄ame na yeripū yutu na atítūgoñao joroque na ásupi. Bairo cū caátana yutu na caetaro, di r̄m̄ ũno na boeticōā yu baietigū. ³⁸ Yu, m̄recóorū caatácu ati yeparu etari, yu caboro mee, yu Pacu, yure cajoricu, cū caátirotiriquere átĩ acú yu baiwu. ³⁹ Yu Pacu, yure cajoricu, yu cū caátirotiriquere átĩ acú yu baiwu. ³⁹ Yu Pacu, yure cajoricu, yu cū caátirotiriquere átĩ acú yu baiwu. Bairo bairi ati m̄recóo capetiro caāno, cariaricarā na caāniamiatacūārē, narē yu cacatioro boyami. ⁴⁰ Yu, Dios Macū, atore bairo yu caáto boyami yu Pacu: Nipetiro camasā yu caatīānierē ĩñarĩ bero, yu yaye quetire cariape catūgousarā na cacaticōāninucūrō átirotiyami. Bairo bairi ati m̄recóo capetiro caāno, cariacoatana

na caāniamiatacūārē, narē yu catiogū tunu —na ĩ quetibujwĩ Jesús cūtu caānarē.

⁴¹ Bairo cū caĩrō tūgorā, judío majā quetiuparā r̄ame cū b̄supai jūgoyuparā. Jesús, “M̄recóo macāācū ugarique pan majūrē bairo caācū yu āniña,” cū caĩrĩjē jūgori, atore bairo āmeo ĩ b̄supai coteyuparā na majū:

—¿Ānia, Jesús, José macū mee cū āniñati? Cū pacu, cū paco marĩ camasārē jeto niñama. Torecu, ĩnopē, “M̄recóorū caānacū yu rui apú ati yeparure,” qũĩñati?

⁴³ Bairo na caĩrĩjērē tūgomasārĩ, atore bairo na ĩwĩ Jesús:

—Yu b̄supaieticōāña. ⁴⁴ Ni ĩcācū ũcū yu atímasēĩñami, yu Pacu yure cajoricu r̄ame cū yeripū yutu cū caatitūgoñapeere cū cajoeticōāta. Bairna, cū cajoata, yu yu ānigūmi. Bairo caācū ānirĩ ati m̄recóo capetiro caāno, cariacoatacu cū caāniamiatacūārē, cū yu catiogū tunu. ⁴⁵ Dios ya tutipū torea bairo ĩ woatu quetibujy cūñañupā profeta majā ānana: “Dios nipe-tiro camasārē na masĩōgūmi cū yaye quetire.” Bairi nipetiro yu Pacu cū caquetibujrijere cariape catūgousarā r̄ame yutu etagarāma, yu yaye quetire tūgousagarā.

⁴⁶ “Ni ĩcācū ũcū yu Pacu Diore caĩñarĩcū maniñami. ĩcācū yu āniña cūrē caĩñarĩcū cū mena caānacū ati yeparu caetaricu. ⁴⁷ Cariape mujāārē ĩñā: Yu mena catūgoñatutuarā yasietigarāma. Na r̄ame caticōā ninucūgarāma tocānacā r̄m̄. ⁴⁸ Yu, yu āniña m̄recóo macāācū, ugarique pan majūrē bairo caācū. Bairo bairi yeri capetieti pūnarē cajou yu āniña yu yarārē. ⁴⁹ Mujāā ĩnicūjāā roque desierto cayucumanorū āna, ugarique maná cawāmecūtiere ugayupa. Tiera ugamirācūā, baiyasi peticoásúparā. ⁵⁰ Yu r̄ame, ape wāme ugarique m̄recóo macāājē r̄amerē mujāārē quetibujy ĩñā. Tiera caugarā caticōā ninucūgarāma tocānacā r̄m̄. ⁵¹ Yu, yu āniña atie ugarique pan m̄recóorū caruiatājere bairo caācū. Tie pāārē caugarā caticōā ninucūgarāma. Tie ugarique pan ũnie r̄ame yu rupaure bairo niña. Bairo bairi ati m̄recóo macāāna na cacaticōāninucūparore bairo ĩ, yu rupaure mena roro yu baigu. Ati m̄recóo macāāna yu yaye quetire caborā roro na caátaje wapa jūgori popiye na cabaiparo ũnorēā, yu r̄ame roque popiye yu baigu na carorije wapa jūgori, ĩgu ĩñā.”

⁵² Bairo cū caĩrō tūgorā, judío majā quetiuparā r̄ame atore bairo āmeo ĩwā na majū:

—¿Dopēĩ āni, cū rupaure marĩ cū ugarotibujiocuti?

⁵³ Bairo na caĩrō tūgori, atore bairo na ĩwĩ Jesús:

—Cariapea mujāā ĩñā: Yu, Camasā Jūgocū, yu rupaure mujāā caugaeticōāta, tunu bairoa yu riire mujāā caetieticōāta, cacaticōāninucūparā mee mujāā tuagarā. ⁵⁴ Ni ũcū yu rupaure cauga, bairi yu rí cūārē caetii r̄ame caūpetietorū áperigūmi. Bairo bairi ati m̄recóo capetiro caāno, cariacoatacu cū caāniamiatacūārē, cū yu catiocōāgu tunu. ⁵⁵ Yu rupaure r̄ame ugarique majūrē bairo niña. Yu rí cūā etirique majūrē bairo niña. Tie ugarique ati yepa macāājē netōjāñurō

cañimajūrjē niña. ⁵⁶ Bairi ni ūcū yu rupaure cauga, bairi yu ríi cūārē caetii yu mena macāācū niñami. Yu cūā cū mena yu ānicōāg. Jīcārōrē bairo cayericūna jāā āniña. ⁵⁷ Yu Pacu, yure cajoricu pñame, cacaticōāninucū niñami. Cū catutuarije jūgori yu āniña. Torea bairo yu rupaure caugarā cūā yu catutuarije jūgori caticōā ninucūgarāma tocānacā rūmna. ⁵⁸ Bairo bairi umērecóo macāājē ugarique caruiatáje majūrē mājāārē yu quetibujūya. Atie ugarique maná, mājāā űicūjāā na cauganucūrīqūērē bairo baietiya. Tie manárē ugamirācūā, baiyasipeticoásúra. Pan umērecóo macāājē caruiatáje caugarā roque caticōā ninucūgarāma —na ī quetibujūwī Jesús cūtu cañnarē. ⁵⁹ Mai, tiere na quetibujūwī Jesús Capernaum macāpu judío majā neñarī na cañubueri wiip.

Palabras de vida eterna

⁶⁰ Jesure causerā pñame bairo cū caquetibujūrijere tūgorā, atore bairo āmeo īwā na majū:

—Atie cū caquetibujūrije masiriyōjāñuña. Noa tiere tūgo āmewiyoenama —āmeo īwā.

⁶¹ Bairo Jesús pñame cū camasīrjērē cū na cabusu-pairijere tūgoñarī yua, atore bairo na īwī:

—¿Bairo yu caīquetibujūrijere mena mājāā asiao joroque űiñati? ⁶² Bairo tie yu yaye quetire mājāā catūgojesoeticōāta, yu, Camasā Jūgocū, yu caatátopu yu catunuwāmúató űñajorā, ¿dope bairo mājāā tūgoñabujorāti? ⁶³ Dios Yeri Espiritu Santo jeto yeri capetieti pñnarē cajomasī niñami. Camasā roque rupau tutuarā nimirācūā, na majūā na yeripū jomasīētīñama na cacaticōāninucūpeere. Bairna, merē mājāārē yu quetibujūpau dope bairo yeri capetieti pñnarē mājāā cacūgopeere. ⁶⁴ Bairo mājāārē yu caquetibujūmiat-acūārē, mājāā mena macāāna jīcāārā mai yu yaye quetire cariape tūgoetiya —na īwī Jesús cūrē catūgoūsarārē.

Mai, cañijūgoripaurna merē masīcōāñupī Jesús cū yaye quetire catūgoūsaretiparārē. Cūrē cabusujābuitipau cūārē cū masījūgoyeticoāñupī. ⁶⁵ Torecu, atore bairo na ĩnemowī Jesús tunu:

—Meru mājāārē yu caīata wāmerēā bairo mājāārē ıinemoña tunu: Ni jīcāū ūcū yu yu ānimasīētīñami, yu Pacu pñame cū yeripū yu cū caatígatūgoñapeere cū cajooeticōāta —na īwī Jesús.

⁶⁶ Tipau bero capāārā camasā cūrē caūsamiatana pñame cū aweyocoátī, cū usajānacōāwā yua. ⁶⁷ Bairo na caátó ıñau, Jesús pñame, jāā, cū cabuerārē atore bairo jāā ıjēniñawī:

—¿Mājāā cūā yure mājāā aweyocoagayati? —jāā ıjēniñawī Jesús jāā, cū cabuerā pñga wāmo peti rēpore pñga pēnirō cārō cañnarē.

⁶⁸ Bairo cū caīrō, jicoquei atore bairo qūīwī Simón Pedro pñame:

—Jāā Quetiupau, ¿noa pñamerē jāā tūgoūsabujicūti? Mñ jeto jīcāūā mñ āniña caroa yeri pñna caticōāninucūrīqūē macāājē quetibujū. Ni apei jāā catūgoñatutua mácūmi. ⁶⁹ Merē mñ yaye quetibujūquere cariape jāā tūgoya. Bairo bairi, “Jāā Quetiupau

Jesús, Caroú, Dios cū Cajoricu majū niñami,” cariape mūrē jāā ı tūgoñaña —qūīwī Simón Pedro Jesure.

⁷⁰ Bairo cū caīrō tūgori, atore bairo jāā īwī Jesús:

—Mājāā yu cabuerā pñga wāmo peti rēpore pñga pēnirō cārō majū yu cabesericarā mājāā āniña. Bairo tocānacā yu cabesericarā mājāā cañnimitacūārē, jīcāū mājāā mena macāācū wātī quetiupau Satanás cū caroti majū niñami —jāā īwī Jesús.

⁷¹ Bairo ı, Judas Iscariote, Simón macūrē qūīgu īwī Jesús. Judas pñame jāā mena macāācū pñga wāmo peti rēpore pñga pēnirō cānacāū mena macāācū nimicūā, cabero Jesure cū busujābuiti rocacōāwī.

Los hermanos de Jesús no creían en él

7 Tipau bero Galilea yepau baiñesēāwī Jesús.

Judea yepaure āgaemi. Mai, topu caña judío majā quetiuparā pñame Jesure cū pajīāgarā cū macārā baiñuparā. ² Bairo bairi topu cū caño, judío majā bose rēmūrī mena macā rēmū jīcā rēmū Enramadas cawāmecūti bose rēmū majū cōña ató baiw. ³ Bairo ti rēmū cacōñaató ıñarā, Jesús bairā pñame atore bairo qūīwā na jūgocūre:

—Atopu tuaeticōāña. Ácūja Judea yepaure. To macāāna mūrē catūgoūsarā cūā mñ caátī ıñorjērē na ıñaaato. ⁴ Ni jīcāū ūcū camasā cūrē na camasīrō cū cabooata, cayasioropu āpeimi cū caátimasīrjērē. Baujaro roque átinucūmi. Bairo bairi ati umērecóo macāāna nipetiro mūrē na masīáto ı, mñ cūā baujaro áti ıñouja mñ caátī jēñomasīrjērē —qūī boyeti epewā Jesure cū bairā pñame.

⁵ Mai, na, cū bairā majū nimirācūā, “Dios cū cajoricu niñami marī yu Jesús,” ı tūgoñamasīēma Jesure.

⁶ Torecu, atore bairo na īwī Jesús:

—Noo yu cabori rēmū topure yu āmasīētīña. Yu Pacu yure Judea yepau yu caápá rēmū cū cacūrīcā rēmū etaetiya mai. Mājāā roque noo mājāā cabori rēmū topure mājāā āmasīña. ⁷ Ati umērecóo macāāna Diore catūgoūsena di rēmū ūno mājāārē ıñateetiya. Yu pñame roquere ıñatejāñuñama, “Carorije caáticōāna mājāā āniña,” cariape na yu caīrjē jūgori. ⁸ Mājāā jeto bose rēmūrē ıñarājá. Yu Pacu yure cū cacūrīcā rēmū etaetiya mai. Torecu, yu āmasīētīña —na īwī Jesús cū bairārē.

⁹ Bairo na ı yaparori bero, narē cū caīrīcārōrēā bairo Galilea yepau tuacōāwī mai.

Jesús en la fiesta de las Enramadas

¹⁰ Bairi cū bairā Jerusalén macāpu bose rēmūrē na cañnarā átáto bero roque, cū cūā bose rēmū ıñau ácu baiwī. Bairna, camasā capāārā cūrē na caññajoropu ápéwī. Bairi yasioro camasā cūrē na caññetopu ámī.

¹¹ Bairo ti bose rēmū caño, judío majā quetiuparā Jesure macārā:

—¿Jō cañniatacu ate? ¿Noopu cū ānicūti? —āmeo ıñuparā na majū.

¹² Mai, topu caña camasā patoaca pñame, Jesús cū caátīānierē ıñarī, atore bairo āmeo ı busuyupa na ma-

jū: “Caroú niñami. Cū cabuerije cariape niña,” qũĩñu-parā jĩcāārā. Aperā p̄ame, “Caroú mee niñami. Cū cabuerije jūgori camasārē na tūgoña mawijiao joroque ácu átiyami,” iñuparā.

¹³ Bairāp̄a, nipetiro camasā, judío majā quetiu-parārē na uwirā, na catūgojorop̄a Jesure na catūgoñarĩjērē na b̄su iñoema, marĩ tutirema, ĩrā.

¹⁴ Bairo bairi Jesús p̄ame Jerusalén macāp̄a etari bero, na cabose r̄m̄u qũēno recomacā c̄tipāre Dios ya wii templo wiire jāāetawĩ. Bairo jāāetari yua, to macāāna camasārē na quetib̄j̄u jūgoámi. ¹⁵ Bairo cū caquetib̄j̄urijere tūgorā, jĩcāārā judío majā quetiuparā p̄ame cū tūgo ac̄acoama:

—Ānia, cabueetacu nimicūā, ¿dopēĩ tocārō capee wāme majū cū masĩñati? —āmeo ĩwā na majū.

¹⁶ Bairo na caĩrō tūgōu, atore bairo na ĩwĩ Jesús:

—Ȳu cabuerije ȳu yaye mee niña. Ȳu Pac̄u ȳure cajoric̄u yaye macāājē p̄ame roque niña. ¹⁷ Ni ũcū Dios cū caboro caátigap̄a p̄ame ȳu cabuerijere tūgori bero, “Cariapea niña. Dios cū carotiro mena quetib̄j̄uyami Jesús,” o “Cū majūā cū caboro mena b̄suyami,” ñi be-semasĩḡmi. ¹⁸ Ni jĩcāū ũcū cū majūā cū caboro mena cab̄s̄nucūcū p̄ame, camasā, “Caānimajūūrē bairo niñami,” cū na ĩáto ĩ, na quetib̄j̄uyami. Apei, “Nipetiro camasā cūrē cajoric̄ure na ĩroáto,” caĩ p̄ame roque cariape quetib̄j̄u átiyami. Bairo caĩ ānirĩ di r̄m̄u ũno ĩtoec̄mi.

¹⁹ “Apeyera tunu Moisés ānacū, ¿Dios cū carotic̄urĩqũērē mujāā ñicūjāā ānana mena mee cū cūñuparĩ? Na menaa cūñupĩ. Bairo tiere cū cacūmiat-acūārē, ni ũcū mujāā mena macāācū, Moisés ānacū cū carotiriquere catūgōusau mac̄c̄mi. Bairo bairi mujāārē ñiña: ¿Nopēĩrā ȳure mujāā pajĩāgayati?” na ĩwĩ Jesús judío majā quetiuparārē.

²⁰ Bairo cū caĩrō tūgorā, atore bairo qũĩwā to caāna Jesure:

—¿Noa m̄urē na pajĩāgayati? ¡Cawātĩ yeri p̄nac̄ucu m̄u ācū! —quĩwā.

²¹ Bairo na caĩrō tūgōu, bairo na ĩwĩ Jesús:

—Mujāā nipetirā mujāā cayerijārĩ r̄m̄u caāno cariaric̄ure cū ȳu canetōrō mujāā ĩña ac̄acoap̄u. Bairo caĩña ac̄uaricarā ānirĩ, ȳu mujāā pajĩāgaya, ti r̄m̄urē jĩcā wāmea ȳu caátaje caāniamiatacūārē. ²² Mujāā cūā paariquere bairo mujāā átinucūña ati r̄m̄u ũnorē. Moisés ānacū mujāā p̄naa rup̄a macāājērē yiseta rotiriquere mujāārē átirotiyupi. (Mai, Moisés ānacū tiere cū carotic̄urĩqũērē jūgoyep̄a, aperā mujāā ñicūjāā p̄ame roque tiere átiyūgoasúpa.) Bairo bairi mujāā p̄ame tie na caátirotic̄urĩqũērē tūgōusarā, mujāā p̄naa na cabuiatato bero, torea bairo na mujāā átinucūña yerijārĩcā r̄m̄u caāniamiatacūārē. ²³ Bairo bairi Moisés ānacū cū carotic̄urĩqũērē cōñarĩcārōrē bairo átigarā, mujāā p̄naa rup̄a macāājērē yisetariquere mujāā átirotinucūña, yerijārĩcā r̄m̄u caāniamiatacūārē. Bairo átirotinucūmirācūā, yerijārĩcā r̄m̄u caāno jĩcāūrē cū ȳu cariape netōrō ĩñamirācūā, ¿dopēĩrā ȳu paarique macāājērē mujāā ĩñateyati? ²⁴ Ȳu catūgoñarĩjērē camasĩēna ānirĩ, ȳu caátianierē tocārōā ȳu

b̄s̄p̄aijānaña. Ni jĩcāū ũcūrē cū caátianierē mujāā caĩñabesegaata, caroaro cariape tūgoñarĩ qũĩñabeseya.

Jesús habla de su origen

²⁵ Bairo Jerusalén macāp̄a Jesús camasārē na cū ca-quetib̄j̄urip̄a caāno to macāāna jĩcāārā atore bairo āmeo ĩwā na majū Jesure ĩñarĩ:

—¿Ānia, na capajĩārocaganucūcū mee cū āniñati?

²⁶ Nipetiro camasā na catūgojorop̄a na quetib̄j̄u āniñami. Bairo nipetiro na caĩñarōp̄a cū caque-tib̄j̄umiatacūārē, ¿ñerē ána, “Jāna ácúja,” cū na ĩtĩñati marĩ quetiuparā? Toroquere, “Āni, Mesías, Dios cū cajoric̄u ācūmi,” ¿cūrē na ĩ tūgoñaroayati? ²⁷ Bairāp̄a, nipetiro camasā, “Mesías, Dios cū cajop̄a ati yepar̄u cū caetaro, ni jĩcāū ũcū noop̄u cū caátijatere masĩtĩḡmi,” marĩ ĩ tūgoñamasĩña. Āni, Jesús roquere, “To macāācū niñami,” cū marĩ ĩ masĩcōāña. Dios cū cajoric̄u majū cū caāmata roque, “To macāācū niñami,” cū marĩ ĩ masĩtĩbujiorā —āmeo ĩwā to macāāna, tūgoñamawijiarā.

²⁸ Bairo na caāmeo ĩrō tūgōu, Jesús p̄ame Dios ya wii templo wiip̄u cabueāniatac̄u atore bairo na ĩwĩ b̄s̄urique tutuaro mena:

—“Cū jāā masĩña Jesure. Cū caāni macā cūārē jāā masĩña,” ȳu mujāā ĩmiña. ¡Bairo ĩmirācūā, ȳure cajoric̄ure cū mujāā masĩtĩña! Ȳu caboro mee ȳu ap̄u ati yepar̄ure. Apei cū cajoric̄u ȳu āniña. Bairi tocā-nacāūr̄p̄a camasā cū mena na catūgoñatutuapeere boya. ²⁹ Bairo ȳu p̄ame cū cajoric̄u ānirĩ, caroaro cū ȳu masĩña —na ĩwĩ Jesús to macāāna quetiuparārē.

³⁰ Bairo cū caĩrō tūgori, cū mena asiajāñuwā. Bairo asiari, jicoquei cū ñegamiwā. Bairo cū ñegamirācūā, Dios cū cacūrĩcāp̄a caetaeto jūgori cū ñemasĩēma mai. ³¹ Bairāp̄a, aperā capāārā camasā qũĩrowā Jesure. Alore bairo cū caátianierē āmeo ĩwā na majū:

—Mesías, Dios cū cabeseric̄u, ati yepar̄u ac̄u, ¿āni, Jesús, cū caāti ĩñorĩjē netōrō cū átimasĩati? Bairo apeimi. Torena, cūā āniñami Mesías —āmeo ĩwā na majū.

Los fariseos intentan arrestar a Jesús

³² Mai, fariseo majā p̄ame camasā Jesure na caĩroar-ije quetire tūgoyupa. Bairo tūgori, jicoquei Jesure cū ñegamiñupā. Bairo bairi na, aperā sacerdote majā quetiuparā mena templo wiire cacoterā soldauare na joyupa Jesús t̄p̄u, “Cū na ñeáto,” ĩrā. ³³ Bairo na caetaro ĩñau, atore bairo na ĩwĩ Jesús to macāāna camasārē:

—Mujāā mena tocānacā r̄m̄u ȳu ānicōāmerĩnucūḡu. Cabero ȳure cajoric̄u t̄p̄u ȳu ácoaḡu tunu. ³⁴ Ȳure mujāā macāmigarā. Bairo ȳu macāmĩrācūā, ȳu caátipāp̄ure caetamasĩēna ānirĩ, ȳu mujāā bócaetigarā.

³⁵ Bairo cū caĩrō tūgorā, judío majā quetiuparā p̄ame atore bairo āmeo ĩ jēniñawā na majū:

—¿Noop̄u cū ágabauyati āni, “Ȳu mujāā bócaetigarā,” caĩ? ¿Marĩ yarā judío majā ape yepa macāāna

tɛpɛ caábataricarãrê na cû quetibɛjɛ ñesêãgabauyati? o, ¿ape yepa macããna cûãrê cû quetibɛjɛ ñesêãgabauyati? ³⁶ ¿Dope bairo ígɛ, “Yɛ caãnipaɛpɛre mɛjãã ámasiẽtígara. Bairo yɛ macãmirãcûã, yɛ mɛjãã bó-caetigarã,” marírêã qũĩñati? —ãmeo í jëniñawã na majũ.

Ríos de agua viva

³⁷ Bairo bose rûmɛrĩ caãnitɛsari rûmɛ caãnimajũrĩ rûmɛ caãno, Jesús pɛame wãmunɛcãwĩ. Bairo wãmunɛcãrĩ bɛsɛrique tutuaro mena atore bairo na í quetibɛjɛwĩ to macããnarê:

—Cañemejipirã, yɛ tɛpɛ oco etirasã. ³⁸ Bairo yɛtɛ mɛjãã caetiro, mɛjãã yeri pũnapɛre ria oco ãmayurore bairo cacatiorije nigaro. Torea bairo í quetibɛjɛya Dios yaye bɛsɛrica tutipɛ cûãrê —na í quetibɛjɛwĩ Jesús.

³⁹ Mai, Jesure catúgousarã na yeri pũnapɛre ria oco ãmayurore bairo cabairijere quetibɛjɛ, “Espíritu Santore na yeri pũnapɛ cabairijere,” í quetibɛjɛyɛ ñwĩ Jesús. “Ñe ãnie rɛsaricaro mano cûgogarãma Espiritu Santo cû camasĩrĩjêrê,” í quetibɛjɛyɛ ñwĩ. Mai, Espiritu Santo pɛame camasã yeripɛre ñajããetaemi, Jesús ɛmɛrecóopɛ cû cawãmɛápéro jêgori.

División entre la gente

⁴⁰ Bairo cû caĩrõ tûgorã, na mena macããna jĩcããrã atore bairo ãmeo ñwã na majũ:

—Cariape cûã profeta Dios cû cajopɛ marĩ ñicũjãã na caĩquetibɛjɛ jûgoyetiricɛ majũ niñami —ãmeo ñwã na majũ.

⁴¹ Ato bairo ãmeo ñwã aperã cûã:

—Ñia, Jesús, Mesías, Dios cû cabesericɛ majũ niñami —ãmeo ñwã na majũ.

Bairo na caĩrõ tûgomirãcûã, atore bairo ñwã aperã tunu:

—Cû mee niñami. Dios cû cabesericɛ majũ cû caãmata, Galilea yepa macããcû ãmerĩbujioɛmi. ⁴² Dios yaye quetibɛjɛrica tutipɛ atore bairo marĩ í quetibɛjɛya: “Mesías, Dios cû cabesericɛ pɛame, quetiupɛ rey David ãnacû pãrãmi nigɛmi. Bairo caãcû ãnirĩ, David ãnacû cû caãna macã, Belén cawãmecɛti macã macããcû ãnigɛmi,” í quetibɛjɛya Dios yaye cû caquetibɛjɛcũrĩqũê —ãmeo ñwã na majũ.

⁴³ Bairo camasã Jesús cû caãtiãnierê tûgoñarĩ, jĩcãrõrê bairo yericɛpewa. Bairi na majũ ricaati jeto ãmeo tûgoñarĩqũê ricawaticõãma. ⁴⁴ Na mena macããna jĩcããrã preso jorica wiipɛ cû neágamiwã. Bairo átigamirãcûã, cû neámasiẽma.

Las autoridades no creían en Jesús

⁴⁵ Bairo bairi soldaua Dios ya wii coteri majã pɛame tunucoásuparã fariseo majã, bairi sacerdote majã quetiuparã tɛpɛ. Bairo topɛ na caetaro ñnarã, atore bairo na ñnuparã sacerdote majã quetiuparã narê:

—¿Nopẽrã Jesure cû mɛjãã ñeapériati? —na ñnuparã.

⁴⁶ Soldaua pɛame atore bairo na ñnuparã sacerdotea quetiuparãrê:

—¿Jĩcãũ, cûrê bairo caĩquetibɛjɛre di rûmɛ ãno jãã tûgoetimajũcõãnucũwũ! —na ñnuparã.

⁴⁷ Bairo na caĩrõ tûgorã, fariseo majã pɛame atore bairo na ñnuparã tunu:

—¿Bairi mɛjãã cûã ato cûrê caĩtoecorãrê bairo tuarã mɛjãã baiyati? ⁴⁸ ;Ni jĩcãũ ãcũ marĩ mena macããcû quetiupɛ, o fariseo majõcɛ cûrê catúgousaɛ mácũmi!

⁴⁹ Bairo cûrê marĩ catúgousaetimiatacûãrê, ati macã macããna, Moisés ãnacû cû caroticũrĩqũêrê camasĩena roque, cû tûgousarã átiyama. Torena, moena Dios popiye cû caátiparã majũ tuayama —na ñnuparã fariseo majã ñerotirã na cajomiatana soldauare.

⁵⁰ Bairo na caĩrõ tûgori, Nicodemo, ñamipɛ Jesure caĩñɛ etaricɛ, jĩcãũ fariseo majã mena macããcû pɛame atore bairo na ñnupɛ:

⁵¹ —Marĩ ñicũjãã na caroticũrĩqũêrê tûgori, atore bairo marírê caátipee niña: Ni ãcũ camasocɛ roro cû caátajere caroaro ññaetimirãcûã, cû majũ cû caquetibɛjɛtoa, cû marĩ popiye átimasĩẽtĩbujiorã. Cû caquetibɛjɛro bero, rorije cû caátajere masĩrĩ bero roque, cariape cû marĩ popiye átimasĩbujiorã —na ñnupɛ Nicodemo, cû mena macããna fariseo majãrê.

⁵² Bairo cû caĩrõ tûgorã, atore bairo qũĩñuparã tunu:

—¿Mɛ cûã Galilea yepa macããcû mɛ ãniñati? Dios yaye quetibɛjɛrica tutipɛ buenemoña. Ni jĩcãũ ãcũ profeta majõcɛ caãnipɛ Galilea yepa caacú manigayupi —qũĩ tutiyuparã Nicodemorê.

⁵³ Bairo bairi cabero camasã Jerusalén macãpɛ bose rûmɛ caetaatana pɛame na ya wiiripɛ tunu peticoámá.

La mujer adúltera

8 Jesús pɛame roque Jerusalẽpɛ tɛari, Olivo cawãmecɛti buropɛ ámi. ² Bairo cabusuri rûmɛ caãno Dios ya wii templo wii ámi Jesús tunu. Bairo to macããna camasã Jesure qũĩñarĩ, cû tɛpɛ neñapowã, cû caquetibɛjɛrijere tûgogarã. Bairo na cabairo ññɛ, Jesús pɛame topɛ ruii na quetibɛjɛ jêgowĩ.

³ Bairo narê cû caquetibɛjɛãnipaɛre, Moisés ãnacû cû caquetibɛjɛcũrĩqũêrê cajûgobueri majã, bairi fariseo majã cûã Jesús tɛpɛ etawã. Jĩcãõ carõmio cõ manapɛ mee caãcû mena roro caátiatacore nipetiro camasã na caĩñajoropɛ cõ ne etawã. ⁴ Bairo cõ ne eta yua, atore bairo qũĩwã Jesure:

—Jãã Quetiupɛ, atio carõmio cõ manapɛ mee caãcû mena roro caãcore jãã bócaetaapɛ. ⁵ Marĩ ñicũ Moisés ãnacû cû caroticũrĩcã tutipɛ, cõrê bairo caãnarê ãtã ru-paa mena wẽjẽjãre rotiyupi. ¿Mɛate, dope bairo miñati? —qũĩ jëniñañuparã fariseo majã Jesure.

⁶ Tore bairo qũĩ jëniñawã Jesure, roro cû bɛsuãto, ñrã. Na quetiuparãrê cû caĩrĩjêrê bɛsɛjãbuitigarã ñwã. Bairo na caĩrõ tûgori, Jesús pɛame mubianumuáti yua, cû wãmojũã mena yepapɛ woawĩ. ⁷ Bairo cûrê na ca-jëniña jãnaeto tûgori, camubiatacɛ wãmɛ ñcãrĩ, atore bairo na ñwĩ Jesús:

—Mujää mena macääcũ jĩcãni ũno carorije caátĩnae-tacũ cũ caãmata, ẽtããrẽ nerĩ, cõrẽ cũ wẽẽ jũgoáto —na ïwĩ.

⁸ Bairo ï yaparõ, yeparũ mubia numuáti tunu, cũ wã-mojũã mena woatunemowĩ. ⁹ Bairo cũ caĩrĩjẽrẽ tũgori fariseo majã r̃ame wipeticõámá, jĩcãũrĩ jeto yua. Mai, cabũtoa r̃ame witiájũgowã. Na bero aperã cũã witiámá. Bairi Jesús r̃ame jĩcãũã carõmio mena tu-acõáwĩ. ¹⁰ Bairo cabero wãm̃nucãrĩ, carõmio jĩcãõã cõ caãno ïñã, atore bairo cõ ïwĩ:

—¿Mũrẽ cabũsujãatana noo na áyati? ¿Ni jĩcãũ ũcũ, “Mũ carorije wapa mũ buicũtiya,” caĩ ũcũ cũ maati yua? —cõ ïwĩ Jesús carõmiorẽ.

¹¹ Bairo cũ caĩrõ tũgo:

—Ni jĩcãũ ũcũ maniñami —qũĩwõ.

Bairo cõ caĩrõ, Jesús r̃ame atore bairo cõ ïwĩ tunu:

—Yũ cũã, “Mũ buicũtiya,” mũ ñiecũ. Tunu ácõja.

Carorijere átinemoeticõãña yua —cõ ïwĩ Jesús carõmiorẽ.

Jesús, la luz del mundo

¹² Cabero tunu Jesús camasãrẽ na quetibũj̃nemogũ, atore bairo na ï cõña quetibũj̃wĩ:

—Ati mũrecõo macããnarẽ cajĩñawõrẽ bairo caãcũ yũ ãniña. Bairi ni ũcũ yũre catũgõũsã r̃ame caroaro cariape tũgoñamasĩgũmi. Tie cũ yũ camasĩõjorije jũgori yeri capetieti pũnarẽ cũgogũmi —na ïwĩ Jesús.

¹³ Bairo cũ caĩrõ tũgorã, atore bairo qũĩwã fariseo majã Jesure:

—Mũ majũã mũ caátĩãnipere quetibũj̃ mũ átiya. Apei mũrẽ cajũñemõũ macũmi. Bairi mũ caquetibũj̃rije wapa maa —qũĩwã Jesure.

¹⁴ Bairo na caĩrõ tũgori yua, atore bairo na ïwĩ Jesús fariseo majãrẽ:

—Yũ majũã yũ caátĩãninucũrĩjẽrẽ yũ caquetibũj̃mi-atacũãrẽ, yũ caĩquetibũj̃rije caãnimajũrĩjẽ majũ nicõãña. Yũ caãnatõrẽ, bairo tunu yũ caápáropũ cũãrẽ yũ masĩña. Mujää r̃ame roque, “Topũ caatácũ niñami,” o “Topũ caápáũ niñami,” yũ mujää ï masĩẽtĩña.

¹⁵ Ati mũrecõo macããna na caĩñabesenucũrõrẽ bairo mujää ïñabeseya mujää cũã. Yũ r̃ame roque ni jĩcãũ ũcũ cũ caátĩãnie jũgori ñiñabeseetiya. ¹⁶ Bairo yũ caápata roque, cariapea mujääãrẽ ñiñabesebujõũ. Yũ majũã yũ caboro ñiñabese masĩẽtĩña. Yũ Pacũ yũre cajoricũ mena roque ñiñabese masĩña. ¹⁷ Mujääãrẽ carotirije, atore bairo niña: Apei jĩcãũ cũ caátajere r̃garã camasã na caĩñarĩqũẽrẽ quetibũj̃rã, na r̃garãr̃na caroaro jĩcãrõ tũni na caĩquetibũj̃ netõata, na caquetibũj̃rije cariape niña, ï quetibũj̃yua. ¹⁸ Bairo bairo yũã, jĩcãũ yũ ãniña, “Yũ caátĩãnierẽ cariapea niña,” caĩquetibũj̃. Yũ Pacũ yũre cajoricũ cũã torea bairo jĩcãrõ tũni quetibũj̃yami. Bairi jãã yaye quetire mujää catũgõũsaro ñiña —na ïwĩ Jesús judío majã quetiuparãrẽ.

¹⁹ Bairo cũ caĩrõ tũgorã, atore bairo qũĩ jẽniñanemowã Jesure tunu:

—¿Toroquere, noorpũ mũ pacũ cũ ãnicũti?

Bairo cũrẽ na cajẽniñarõ tũgo, atore bairo na ï yũwĩ Jesús:

—Yũre mujää masĩẽtĩña. Bairi yũ Pacũ roquere nemorõ mujää masĩẽna. Yũre mujää camasĩata, yũ Pacũ cũãrẽ mujää masĩbujõrã.

²⁰ Mai Jesús, bairo atiere na quetibũj̃, Dios ya wii templo wiipũ ãmi. Camasã dinero jorã na cajããrĩ patari tũrũ nucũwĩ. Topũ cũ caãno, judío majã quetiuparã dope bairo roro cũ átimasĩẽma. Dios cũrẽ cũ cacũrĩcã r̃mũ caetaetoi, cũ ñemasĩẽma mai.

“A donde yo voy, ustedes no pueden ir”

²¹ Alore bairo na ïnemowĩ Jesús judío majã quetiuparãrẽ:

—Caápáũ yũ ãniña. Bairo yũ caátõ bero, yũ mujää macãgarã. Bairo macãmĩrãcũã, yũ mujää bócaetigarã. Yũ caátĩpũrũre mujää ámasĩẽtĩña. Bairo bairo carorije mujää caátĩãninucũrĩjẽ mena mujää baiyasicõagarã —na ïwĩ Jesús.

²² Bairo cũ caĩrõ tũgorã, judío majã quetiuparã r̃ame atore bairo ãmeo ï jẽniñawã na majũ:

—“Yũ caátõpũre mujää ámasĩẽna,” cũ caĩata, ¿cũ majũã rajĩãyasigũ qũĩñati? —ïwã na majũ.

²³ Bairo na caãmeoĩrõ tũgori, atore bairo na ï nemowĩ Jesús:

—Mujääã, ati mũrecõo macããna mujääã ãniña. Yũ r̃ame roque jõbuipe macããcũ yũ ãniña. Ati yepa macããcũ mee yũ ãniña. ²⁴ Bairi merẽ cajũgoye torea bairo mujääãrẽ yũ quetibũj̃rũ: “Roro mujääã caátie wapa jũgori mujääã baiyasigarã,” mujääã ñiapũ. “Mesías, Dios macũ majũã niñami,” yũ mujääã ï tũgoñaẽtĩña. Torena, roro mujääã caátĩnucũrĩjẽ mena mujääã baiyasi-garã —na ïwĩ Jesús judío majã quetiuparãrẽ.

²⁵ Bairo cũ caĩrõ tũgorã, atore bairo qũĩ jẽniñanemowã Jesure:

—¿Mũã, ni ũcũ majũ mũ ãniñati?

Bairo na caĩjẽniñarõ tũgo, Jesús r̃ame atore bairo na ïwĩ:

—Caãñijũgoripũr̃na mujääãrẽ merẽ yũ caãnierẽ yũ quetibũj̃ jũgomowũ. ²⁶ Apeyera tunu capee majũ niña mujääãrẽ yũ caquetibũj̃garije. Roro mujääã caátie jũgori mujääãrẽ popiye yũ caátipee cũã niña. Yũre cajoricũ r̃ame cariape caquetibũj̃ niñami. Bairo bairo cũ caquetibũj̃riquere catũgoricũ ãnirĩ mujääã ati yepa macããnarẽ cariapea mujääã yũ quetibũj̃netõña —na ïwĩ Jesús judío majã quetiuparãrẽ.

²⁷ Bairo narẽ cũ caĩquetibũj̃ro, na r̃ame cũ tũgo-masĩẽma. Cũ pacũre na ï quetibũj̃ ïmiwĩ Jesús. ²⁸ Bairi atore bairo na ïnemowĩ Jesús:

—Yũ, Camasã Jũgõcũre, jõbui yucũrãĩrũ yũre mujääã carapuaturotiropũ, Mesías, Dios macũ majũ yũ caãnierẽ mujääã ñamasĩgarã yua. Yũã, yũ Pacũ yũre cũ caquetibũj̃ricaro cãrõã mujääã camasãrẽ yũ quetibũj̃nucũña. ²⁹ Yũ Pacũ yũre cajoricũ r̃ame yũ mena nicõãñami. Yũ caátĩãnierẽ ïñarĩ catũgoñaũseani ãcũ ãnirĩ di r̃mũ ũno yũ aweyoetiayami —na ïwĩ Jesús.

³⁰ Bairo Jesús cũ caquetibũj̃rije tũgorã, to macãã-na capããrã camasã qũĩroa jũgowã Jesure.

Los hijos de Dios y los esclavos del pecado

³¹ Cabero atore bairo ĩwĩ Jesús judío majã cūrē catũgousajũgorã r̃amerē:

—Yũ caquetibũjuriere caroaro cariape mũjãã catũgousa ãmata, yũ yarã, yũ cabueri majã majũ, mũjãã tuagarã. ³² Tunu bairoa cariape macããjē quetibũjuri-quere mũjãã masĩgarã. Bairo tiere caroaro cariape mũjãã camasĩata, ni ũcūrē carotiecorãrē bairo mũjãã baietigarã.

³³ Bairo cũ caĩrõ tũgori, atore bairo qũĩwã Jesure:

—¿Nopēĩ, “Ni ũcūrē carotiecorãrē bairo mũjãã baietigarã,” jãã miñati? Jãã, Abraham ãnacũ pãrãmerã cañnibupearã majũ jãã ãniña. Ni ũcũ cũ carotirijere caáticotenucũrĩcãrã mee jãã ãniña —qũĩwã Jesure.

³⁴ Jesús atore bairo na ĩnemowĩ tunu:

—Cariape mũjããrē ñiña: Nipetirã carorije caána roro na caátinucũrĩjērē jãnamasĩētĩñama. Bairi carorijere caátitrotiecocõãninucũrã majũ tuayama. ³⁵ Jĩcãũ ũcũ aperãrē paacoteri majõcũ cũ caãmata, cũ ya wii macããna mena macããcũ ãmerĩcõã ninucũñami. Cũ, quetiurapũ macũ r̃ame roque cũ ya wii macããna mena macããcũ majũ nicõã nigũmi. ³⁶ Torecũ, yũ, Dios macũ ãnirĩ carorije mũjãã caátinucũrĩjērē carotiire mũjãã netõbojapũ acũ yũ apũ. Bairo mũjããrē yũ canetõbojaro bero, carorije macããjērē cajãnarĩcãrã majũ mũjãã tuacõãgarã yua. ³⁷ Merē yũ masĩña Abraham ãnacũ pãrãmerã majũ mũjãã cañnierē. Cũ pãrãmerã nimirãcũã, yũ caquetibũjuriere cabalbotiorã ãnirĩ yũre mũjãã pajĩãga coteãninucũña. ³⁸ Yũ Pacũ yũre cũ caquetibũjuriotijoriquerea mũjãã yũ quetibũjuriucũña. Mũjãã r̃ame roque mũjãã pacũ cũ carotirijere catũgorã ãnirĩ cũ caátore bairo mũjãã átinucũña.

³⁹ Na r̃ame atore bairo qũĩwã:

—Jãã ñicũ ãnacũ majũ niñami Abraham!

Bairo na caĩrõ, atore bairo na ĩwĩ Jesús tunu:

—Abraham ãnacũ pãrãmerã majũ mũjãã caãmata, cũ caátĩninucũñarĩcãrõrēã bairo mũjãã átiãnibujiorã. ⁴⁰ Yũ Pacũ cũ caquetibũjuriere cariape cañnierē yũ caquetibũjuriatãcũãrē, yũ mũjãã pajĩãgaya. ¡Abraham ãnacũ r̃ame tore bairo caãpei ãñupĩ! ⁴¹ Mũjãã pacũ cũ caátinucũrõrē bairo mũjãã átiya mũjãã cũã —na ĩwĩ Jesús.

Bairo cũ caĩrõ tũgori, atore bairo qũĩwã:

—Jãã pacũa noo caboro átieperi na capũnaa cõtana mee jãã niña. ¡Jããrã, jãã pacũ Dios jĩcãũã niñami!

⁴² Jesús na ĩnemowĩ tunu:

—Cariapea, “Dios, jãã pacũa niñami,” mũjãã caĩata, yũ cũãrē mũjãã maibujiorã. Yũa, Dios tũrũ cañnacũ yũ apũ. Yũ majũã yũ caboro jũgori yũ apẽwũ. Dios r̃ame roque yũre yũ jowĩ. ⁴³ Bairi, ¿nopēĩrã yũ caquetibũjuriere mũjãã tũgousagaetiyati? Atore bairo niña: Yũ caquetibũjuriere catũgogaena ãnirĩ tiere mũjãã tũgouũcũbũgogaetiyati. ⁴⁴ Mũjãã pacũ wãtĩ niñami. Cũ yarã mũjãã ãniña. Bairi cũ caborije r̃amerē mũjãã áti-ganucũña. Cañnijũgoripãrũca cañuescũ camasãrē capãĩãrei ãnijũgoyupi. Cariape caãpei majũ niñami. Jĩcã

wãme ũnoacã cariape quetibũjuriucũñami. Caĩtopai majũ niñami. Bairo caĩtopai ãnirĩ caĩtopairã pacũ niñami. ⁴⁵ Torena mũjãã, cũ mena macããna ãnirĩ cariape macããjē yũ caquetibũjuriere r̃amerē cariape mũjãã tũgoetiyati. ⁴⁶ ¿Bairi ni r̃ame mũjãã mena macããcũ, “Ati wãme carorijere caátacũ majũ niñami,” cariapea yũre qũĩ masĩñati? Cariape yũ caquetibũjuriere to ãnimit-acũãrē, ¿nopēĩrã yũre mũjãã tũgousaetiyati? ⁴⁷ Dios yarã caãna caroaro tũgousayama Dios yaye quetire. Mũjãã, Dios yarã mee ãnirĩ yũ caquetibũjuriere mũjãã tũgousagaetiyati —na ĩwĩ Jesús.

Cristo existe desde antes de Abraham

⁴⁸ Bairo cũ caĩrõ tũgori, atore bairo qũĩwã judío majã:

—Samaría yepa macããcũ m̃ ãcũ. Tore bairo ĩrã, cawãtĩ cũgou cariapea m̃rē jãã ĩña —qũĩ tutiwã Jesure.

⁴⁹ Bairo na caĩtutiro tũgo, atore bairo na ĩwĩ Jesús:

—Cawãtĩ cũgou mee yũ ãniña. Yũ Pacũ roquere cũ nũcũbũgou yũ átiya. Mũjãã r̃ame roque yũ caátiere ĩñarã, “Carorijere caácũ niñami,” yũ mũjãã ĩnucũña. ⁵⁰ Caroaro yũ caátinucũrĩjērē ácũ, “Cañnimajũũ niñami,” camasã yũre na ĩáto ĩ mee yũ baiya. Jĩcãũ r̃ame yũre camasã na caĩroapeere cũ caboro jũgori roque yũ baiya. Bairi camasã yũre caĩroaena r̃amerē popiye na baio joroque na átiyũmi. ⁵¹ Cariapea mũjãã ñiña: Yũ caquetibũjuriere catũgousarã baiyasietigarãma —na ĩwĩ Jesús.

⁵² Bairo cũ caĩrõ tũgori, atore bairo qũĩwã judío majã:

—“Yũ caquetibũjuriere catũgousarã baiyasietigarãma,” m̃ caĩrĩjērē tũgori, cariapea, “Cawãtĩ cũgou majũã niñami,” m̃rē jãã ĩ masĩña. Cajũgoye macããna profeta majã ãnana nipetirã baiyasi peticoasupa. Abraham ãnacũ cũã baiyasicooasupi. M̃ r̃ame, ¿dopēĩ, “Yũ yaye quetire catũgousapũ baiyasietigũmi,” miñati? ⁵³ ¿M̃ r̃ame jãã ñicũ Abraham ãnacũ netõrõ caãcũ majũ m̃ ãniñati? Profeta majã ãnana cũã baiyasi peticoasupa. Bairo m̃ caĩbũsũata, ¿“Noa netõrõ caãcũ yũ ãniña,” ĩ tũgoñapũ miñati?

⁵⁴ Bairo na caĩrõ, atore bairo na ĩwĩ Jesús:

—Yũ majũã, “Caroaro caácũ yũ ãniña,” yũ caĩata, yũ caquetibũjuriere wapa manibujioro. “Dios jãã pacũ niñami,” mũjãã caĩnucũmii r̃ame yũ caátiere ĩñajesonucũñami. ⁵⁵ Mũjãã r̃ame cūrē mũjãã masĩētĩmajũcõãña. Yũ roque cūrē yũ masĩña. Cūrē masĩmicũã, “Cūrē yũ masĩētĩña,” yũ caĩata, mũjããrē bairoa caĩtoriquepai majũ yũ ãnibujioũ. Cariapea, “Cūrē yũ masĩña,” mũjããrē yũ caĩata, ñuña. Bairi cũ carotirijere yũ átinucũña. ⁵⁶ Mũjãã ñicũ Abraham ãnacũ ati yepapũ yũ caátĩpa r̃m̃rē queti tũgori, useanijũgoye c̃tiyayupi.

⁵⁷ Bairo cũ caĩrõ tũgori, atore bairo qũĩwã judío majã tunu:

—¿Cincuenta cũmarĩ majũ cũgoetimicũã, “Abraham ãnacũrē cũ ñiñawũ,” caĩrē bairo miñati?

⁵⁸ Bairo na caĩrõ, atore bairo na ĩwĩ Jesús tunu:

—Cariape mũjããrē ñiña: Abraham ãnacũ cũ cabuiparo jũgoyerũa merē yũ ãnijũgouũ.

⁵⁹ Bairo cū caĩrō tǔgori, ǔtǎ rupaa mena cǔrē wǔjǎgamiwǎ. Cǔ p̄ame ti wii, Dios ya wiip̄ cañiat-ac̄ na watoap̄ “Cǔ jǎǎ,” ǐ masǐa mano na witiwey-ocoámí yua.

Jesús da la vista a un hombre que nació ciego

9 Jesús, jǐcǎp̄are netóácǔ, jǐcǎǔ cacaapee ǐñaecǔ cabuiaric̄re qǔǐñajowǐ. ² Bairo cǔrē etari bero, jǎǎ, cǔ cabuerǎ p̄ame atore bairo cǔ jǎǎ ǐ jǔniñawǎ: —Jǎǎrē cabuei, ¿dopēi caapee ǐñaecǔ, ǎni caǔm̄ cǔ buiayupari? ¿Cǔ pas̄a roro na caátaje jǔgori caapee ǐñaecǔ cǔ buiayupari? o ¿cǔ majǔ cǔ carorije wapa tore bairo cǔ buiayupari? —cǔ jǎǎ ǐ jǔniñawǎ.

³ Bairo cǔ jǎǎ caǐjǔniñarō tǔgori, atore bairo jǎǎ ǐ ywǐ:

—Cǔ majǔ cǔ carorije wapa jǔgori mee tore bairo buiayupi. Tunu bairoa cǔ pas̄a na carorije wapa jǔgori mee tore bairo caapee ǐñaecǔ buiayupi. Bairo p̄ame baiyupa: Dios nocǎrō cǔ catutuarijere cǔ jǔgori camasǎrē na áti ǐñoḡ, tore bairo cǔ buiao joroque ásupi. ⁴ Bairi marǐ p̄ame ǎmea ȳ pas̄a ȳ cǔ caquetib̄j̄rotijoriquere tǎmurǐ marǐ quetib̄j̄ yaparogarǎ camasǎrē. Ǒami cañorē camasǎ p̄aetinucǔñama. ǔm̄reco roquere paanucǔñama. Bairi cabero ati ȳtea canetōrō berop̄ roquere dope bairo quetib̄j̄ masǐa manigaro Dios yaye quetire. ⁵ Bairi ȳ p̄ame ati yepar̄ ǎcǔ, m̄jǎǎ ati yepa macǎǎnarē, caǐñhawoj̄ḡore bairo caǎcǔ ȳ ǎniña. Caroaro cabusurijere bairo cañie caroa quetire m̄jǎǎ quetib̄j̄ acǔ ȳ ap̄ —jǎǎ ǐ quetib̄j̄wǐ.

⁶ Bairo jǎǎrē ǐ quetib̄j̄ yaparori bero yua, yepar̄ ǔcoo eyocǔwǐ. Bairo eyocǔrǐ, paawǐtōwǐ ñerǐ mena cǔ ǔcoore. Bairo átiri, cacaapee ǐñaecǔrē cǔ caapeep̄ cǔ warepajǐñowǐ. ⁷ Cǔ caapeere cǔ warepajǐñorǐ bero, atore bairo qǔǐwǐ:

—Siloé cawǎmec̄ti oco oper̄ m̄ caapeere wacoseija —qǔǐ jowǐ Jesús cacaapee ǐñaecǔrē. (Mai, Siloé ǐgaro ǐña: “Jǐcǎǔrē cajooecorica oco ope,” ǐgaro ǐña.)

Bairo Jesús cǔ caĩrō tǔgo, cacaapee ǐñaecǔ p̄ame ti oco oper̄ cosei acoámí. Bairo cǔ caapeere top̄ coseri bero, tunu acǔ, caroaro ǐñamasǐoasupi yua.

⁸ Bairo cǔ caǐñamasǐrō ǐñarǎ, cǔ cañip̄at̄ macǎǎna, aperǎ limosna cǔ cajǔniruinucǔrō caǐñarǐcǎrǎ cǔǎ atore bairo ǎmeo ǐ jǔniñawǎ:

—ǎnia, átáwāt̄ calimosna jǔni ruinucǔat̄ mee cǔ ǎniñati m̄jǎǎrǎ? —ǎmeo ǐwǎ.

⁹ Jǐcǎǎrǎ bairo ǎmeo ǐwǎ:

—Cǔǎ niñami. Apei mee niñami.

Aperǎ p̄ame atore bairo ǎmeo ǐwǎ:

—Cǔrē bairo baumicǔǎ, cǔ mee niñami. Apei niñami.

Bairo na caǐmiat̄acǔǎrē, cǔ majǔ cǔǎ bairo na ǐwǐ:

—Cǔ majǔǎ ȳ ǎniña. ¡Tame! —na ǐwǐ.

¹⁰ Bairo ǎmeo ǐrǐ bero yua, cǔrē jǔniñawǎ:

—ǎmerǎ, ¿ñe ǔnie jǔgori m̄ caapee ǐñamasǐoayati?

¹¹ Cǔ p̄ame bairo na caǐjǔniñarō, bairo na ǐwǐ:

—Jǐcǎǔ Jesús cawǎmec̄s̄ p̄ame atore bairo ȳ átiroyaámí. Cǔ ǔcoore yepar̄ eyocǔrǐ, paawǐtōó átiri, tie mena ȳ caapeere ware pajǐñoroyaámí. Bairo ȳ

átiri bero, “Siloé cawǎmec̄ti oco oper̄ m̄ caapeere wacoseija,” ñijowǐ. Bairo cǔ caĩrō tǔgori, cǔ caátirotiore bairo ȳ ap̄. Bairo ȳ cǔ caátirotiore bero yua, ñiñamasǐña —na ǐ quetib̄j̄wǐ.

¹² Bairo cǔ caĩrō tǔgori, na p̄ame cǔ jǔniñawǎ tunu: —Cǔ, m̄rē cacatioat̄, ¿noop̄ cǔ ǎnic̄ti? —qǔǐwǎ.

Cǔ p̄ame bairo na caĩrō, atore bairo na ǐwǐ:

—ǔba, ¿noo ǎcǔ ǎcǔmi rita? Ȳ masǐēt̄ña —na ǐ quetib̄j̄wǐ.

Los fariseos interrogan al ciego que fue sanado

¹³ Mai, Jesús, cacaapee ǐñaecǔrē cǔ ǔcoo mena ñerǐrē paawǐtōrǐ cǔ cacatorica r̄m̄ p̄ame, judío majǎ na cayerijǎrǐ r̄m̄ ǎm̄. Bairi fariseo majǎ t̄p̄ cǔ neámǎ cacaapee ǐñamasǐēt̄miat̄ac̄re. ¹⁵ Bairo fariseo majǎt̄ cǔ na cane etaro, fariseo majǎ p̄ame bairo qǔǐ jǔniñu-parǎ: “¿Dope bairo yua caroaro miñamasǐoati?” Cǔ p̄ame bairo na ǐ quetib̄j̄yup̄:

—Jǐcǎǔ, Jesús cawǎmec̄s̄, cǔ ǔcoore ñerǐ mena paawǐtōrǐ ȳ pajǐñowǐ ȳ caapeere. Bairo cǔ caáto bero, ȳ p̄ame ȳ caapeere ȳ wacosew̄. To bero ñiñamasǐcǔǎña yua —na ǐ quetib̄j̄yup̄.

¹⁶ Bairo cǔ caǐquetib̄j̄ro tǔgori, jǐcǎǎrǎ fariseo majǎ atore bairo ǎmeo ǐñuparǎ:

—ǎnirē cacatioat̄, Dios ya ǔ mee ǎcǔmi. Dios ya ǔ mee ǎnir̄na, marǐ cayerijǎrǐ r̄m̄rē n̄c̄b̄goetiupi.

Aperǎ p̄ame bairo ǎmeo ǐñuparǎ:

—¿Dope bairo carorijere caátipai nimicǔǎ, caroa Dios yaye macǎǎjǔrē cǔ áti ǐñobujoc̄ti? —ǎmeo ǐñuparǎ.

Bairo ǐrǎ, na p̄ame jǐcǎrōrē bairo tǔgoñarǐ b̄s̄esuparǎ. ¹⁷ Bairo ǎmeo ǐrǐ bero, cacaapee ǐñaetimir̄c̄rē cǔ jǔniñanemoñuparǎ tunu:

—M̄rē miñamasǐo joroque caátiat̄ac̄re, ¿ñam̄ majǔ ǎcǔmi, cǔ mi tǔgoñañati?

Bairo na caĩrō, cǔ p̄ame bairo na ǐñup̄:

—Ȳra, Dios ya ǔ profeta majǔ niami —na ǐ quetib̄j̄yup̄.

¹⁸ Bairo cǔ caǐquetib̄j̄miat̄acǔǎrē, judío majǎ quetiuparǎ p̄ame cariape cǔ tǔgoesuparǎ cacaapee ǐñaecǔ cajǔgoye cǔ cañajǔrē. Tunu bairoa Jesús cǔrē qǔǐñamasǐo joroque cǔ caátiat̄aje cǔǎrē cariape tǔgogaesuparǎ. Bairi yua cǔ pas̄are na piijoyupa. ¹⁹ Na piijori, atore bairo na ǐ jǔniñañuparǎ:

—ǎnia, ¿m̄jǎǎ mac̄ majǔǎ cǔ ǎniñati? ¿Cariape majǔǎ cacaapee ǐñamasǐēc̄ cǔ buiari m̄jǎǎ mac̄?

¿Dopēi ǎmerē yua caroaro cǔ caapee ǐñamasǐjǎñuñati?

²⁰ Bairo cǔ caĩrō, cǔ pas̄a p̄ame bairo na ǐ ȳyuparǎ judío majǎ quetiuparǎrē:

—Jǎǎ mac̄ majǔǎ niñami. Cǔǎ, cacaapee ǐñamasǐēc̄ buiawǐ. ²¹ Cǔ, jǎǎ mac̄ cǔ cañimiatacǔǎrē, dope

bairo cǔ cacaapee ǐñamasǐat̄ajere jǎǎ masǐēt̄ña. Bairi tunu cǔrē cǔ caapee ǐñao joroque caátiat̄ac̄ cǔǎrē jǎǎ masǐēt̄majǔcǔǎña. ¡M̄jǎǎ majǔ cǔrē cǔ jǔniñañijate! Merē cǔ majǔ cab̄t̄it̄goña masǐoac̄p̄ niñami.

Torec̄, cǔ majǔǎ cǔ cabaiatajere cariape m̄jǎǎ quetib̄j̄ masǐñami —na ǐ quetib̄j̄yuparǎ cǔ pas̄a judío majǎ quetiuparǎrē.

²² Cũ pacua p̄ame tore bairo na ĩ quetib̄j̄yuparã judío majã quetiuparãrē, na uwimirã. Mai, na, judío majã quetiuparã p̄ame ĩcãrõ t̄goñarĩqũē c̄tiri, “Ni ĩcãē ũcũ, ‘Jesús, Mesías niñami,’ cariape caĩ ũc̄rē ñubuerica wiip̄a c̄ marĩ wiyogarã,” ãmeo ĩñuparã. Bairo na caátigarijere t̄goña uwiri, tore bairo na ĩñuparã c̄ pacua. ²³ Bairo tiere masĩrĩ, caracua p̄ame, “Mujãã majũ c̄rē c̄ j̄eniñañijate. Merē c̄ majũ cab̄tit̄goña masĩcoac̄p̄a niñami,” na ĩñuparã judío majã quetiuparãrē.

²⁴ Bairi judío majã quetiuparã p̄ame cacaapee ĩñae-timiatac̄re, c̄ piijori bairo qũĩñuparã tunu:

—Cariape Dios mena jããrē quetib̄j̄yua. C̄, m̄rē ca-catioatac̄ carorije caác̄ c̄ cañnierē jãã masĩña.

²⁵ Bairo na caĩrõ t̄gori, c̄ p̄ame na ĩñup̄:

—¡Úba! “Carorije caác̄ ãc̄mi,” o “Caroa caác̄ ãc̄-mi,” c̄ ñi masĩt̄ña. Ati wãme jetore ȳ masĩña: Cañni-j̄gorore mai cacaapee ĩñaec̄ ȳ ãnimiw̄.

Cabaimirĩc̄ ãmerē yua ñiñamasĩcõãña. Tie roquere ȳ masĩña —na ĩñup̄, judío majã quetiuparãrē.

²⁶ Bairo c̄ caĩrõ, judío majã quetiuparã p̄ame atore bairo qũĩ j̄eniñanemoñuparã tunu:

—¿Dope bairo majũ m̄ c̄ áticioati? ¿Dope bairo átiri miñamasĩo joroque m̄ c̄ átiami?

²⁷ Bairo na caĩj̄eniñarĩj̄rē t̄go, bairo na ĩñup̄:

—Merē cariape mujãã ȳ quetib̄j̄yap̄. Bairo ȳ caĩ-quetib̄j̄yumiatac̄ãrē, cariape ȳ mujãã t̄gogaetiya. ¿Dop̄rã p̄gani cãrõ ȳ caquetib̄j̄yero mujãã boyati? ¿Mujãã c̄ã c̄rē c̄ t̄gousagarã, tore bairo mujãã ĩñati?

²⁸ Bairo c̄ caĩrõ yua, na p̄ame roro qũĩ tutiri, bairo qũĩñuparã:

—M̄a, c̄ ũc̄rē c̄ t̄gousaya. Jãã, Moisés ãnac̄ c̄ caroticũrĩqũērē cat̄gousarã jãã ãnicõã nigarã. ²⁹ Jãã masĩña: Moisés ãnac̄rē Dios c̄ quetib̄j̄y roticũñupĩ. Apei, m̄rē cacatioatac̄ p̄amerē jãã masĩt̄ñi-majũcõãña. “Noo atíatac̄mi,” c̄ jãã ĩ masĩt̄ña.

³⁰ Bairo c̄ na caĩrõ, cacaapee ĩñae-timirĩc̄ p̄ame bairo na ĩ ȳyup̄:

—¡Ago tamel! “Noo atíatac̄mi,” c̄ jãã ĩ masĩt̄ña,” ¿mujãã ĩñati? Mujãã p̄ame c̄ mujãã caĩmasĩt̄o ũno, ȳ p̄amea c̄ ȳ masĩña ȳre caapee ĩñao joroque caátiatac̄re. ³¹ Merē cariape marĩ masĩña: Dios, carorije caáticõãninuc̄rãrē c̄ yaye, c̄ camasĩrĩj̄rē na átirotietyami. C̄rē caĩroarã, c̄ caborore bairo caána jetore c̄ yaye c̄ camasĩrĩj̄rē na átirotinuc̄ñami.

³² Bairi ni ũc̄ ati yepa macããc̄ camasoc̄ ĩñamasĩt̄c̄ cabuiaric̄re c̄ caapee ĩñamasĩo joroque c̄ átimasĩt̄c̄mi. ³³ Dios c̄ cajou ãnirĩ, Dios c̄ camasĩrĩj̄ mena ȳ catiowĩ. C̄ mee c̄ caãmata, ȳre ȳ catioetibujioatac̄mi —na ĩñup̄.

³⁴ Bairo c̄ caĩrõ, atore bairo qũĩ tutiyuparã:

—B̄s̄eticõãña. M̄ p̄ame m̄ carorije wapa cacaapee ĩñaec̄ m̄ buiyupa. Bairo carorije caátipai ãnirĩ jããrē m̄ rotimasĩt̄ña —qũĩ tutiyuparã.

Bairo qũĩ tutiri yua, ti wii ñubuerica wiire c̄ acuiyo jocõãñuparã.

Ciegos espirituales

³⁵ Bairo cacaapee ĩñaec̄rē c̄ tutiri c̄ na caacuwiyoatajere queti t̄gori bero, c̄ bócaetari, atore bairo qũĩ j̄eniñawĩ Jesús:

—¿Cariapea, “Mesías, Dios c̄ cajou majũ niñami,” mi t̄goñañati?

³⁶ C̄ p̄ame bairo qũĩ ȳw̄:

—Ȳ Quetiup̄a, ¿ñam̄ ũc̄rē c̄ miñati? Ȳ c̄ã c̄rē c̄ ȳ t̄gousagamĩña.

³⁷ Jesús p̄ame bairo c̄ caĩrõ, bairo qũĩw̄:

—M̄ mena cab̄s̄a, c̄ã ȳ ãniña. C̄rēã miñaña merē —qũĩw̄ Jesús.

³⁸ Bairo Jesús c̄ caĩrõ, cacaapee ĩñae-timirĩc̄ p̄ame atore bairo qũĩw̄ r̄ropaturi mena etanumurĩ:

—Ȳ Quetiup̄a, cariape m̄ t̄gori m̄ ñiroaya —qũĩw̄.

³⁹ Tie bero, bairo qũĩnemowĩ Jesús tunu:

—Ati yepap̄re caroa cariape macããj̄rē áti ac̄ ȳ ap̄. Ati yepa macããna cacaapee ĩñae-narē bairo cañ-narē caroa macããj̄rē na t̄gousaáto ĩ p̄ame, ȳ ap̄. Tunu bairoa aperã, “Dios yaye macããj̄rē camasĩrã ãnirĩ cacaapee ĩñamasĩrãrē bairo jãã ãniña,” caĩ-tonuc̄rã caĩñamasĩt̄na majũrē bairo na tuao joroque ĩ, ȳ ap̄.

⁴⁰ Bairo Jesús c̄ caĩquetib̄j̄yrijiere t̄gori, ĩcããrã fariseo majã atore qũĩw̄:

—¿Jãã c̄ãrē, “Caĩñae-narē bairo cat̄gomasĩt̄na majũ mujãã ãniña,” jãã ĩḡ miñati?

⁴¹ Bairo na caĩrõ, Jesús p̄ame atore bairo na ĩw̄:

—Cacaapee ĩñae-narē bairo mujãã c̄ã Dios yaye macããj̄rē camasĩt̄na mujãã roro mujãã caátie wapa cabuic̄perã mujãã ãnibujiorã. “Jãã, camasĩrã majũ jãã ãniña,” caĩrã nimirãc̄ã, ĩcãrõ t̄ni mujãã ápericõã ninuc̄ñã. Tie j̄gori cabuic̄na majũ mujãã tuaya yua —na ĩ quetib̄j̄yw̄ Jesús fariseo majãrē.

El pastor y sus ovejas

10 Bairo na ĩ yaparori bero, atore bairo na ĩ quetib̄j̄ynemowĩ Jesús: “Cariape mujããrē ñiña: Ni ũc̄ camasoc̄ nurĩcãrã oveja na cajããnuc̄rĩ jop̄p̄ jããc̄c̄ã, aperop̄ cawãm̄netõjããã cañuec̄, jerutiri majõc̄ niñami. ² Apei, ãñotaricarore jããrĩcã jope majũp̄ cajããã p̄ame roque nurĩcãrã ovejare cacotei majũ niñami. ³ Bairo jop̄t̄ c̄ caetaro, ti jop̄ere cacotei p̄ame c̄ c̄ capããj̄rõ bero, c̄ canurã oveja c̄ã c̄ b̄s̄uriquere t̄gomasĩcõãñama. Tunu bairoa c̄ canurã ovejare na wãmerĩ jeto na piwiyo jomasĩñami, na jãñirõ macãp̄. ⁴ Bairo na piwiyojo yaparori, na neñorĩ, na j̄goyec̄ti ámasĩñami. Bairo c̄ caáto, na, oveja nurĩcãrã p̄ame caroaro qũĩñamasĩrĩ c̄ ñsanuc̄ñama. Bairo tunu c̄ capiirijere t̄gori, caroaro c̄ pitiet-inuc̄ñama, na up̄re caĩñamasĩrã ãnirĩ. ⁵ Bairãp̄a, apei na camasĩt̄c̄ p̄amerē c̄ ñsaetinuñama. C̄ cab̄s̄urijere cat̄gojeyaena ãnirĩ, c̄ uwiri aperop̄ c̄ aweyocõãnuc̄ñama. Bairi noa ũna na camasĩt̄narē

nuřícārā oveja na ɥsaetinucũñama,” na ĩ quetibɥjɥwĩ Jesús fariseo majārē.

⁶ Jesús atore bairo fariseo majārē na cũ caĩ-quetibɥjɥmiatacũārē, na ɥame, “Atore bairo ɥame ĩɥ ĩcũmi,” cariape ĩ tũgomasiẽma.

Jesús, el buen pastor

⁷ Bairo na ĩ quetibɥjɥ yaparori bero, Jesús ɥame atore bairo na ĩ quetibɥjɥnemowĩ fariseo majārē tunu: “Cariape majũ mɥjãārē ñiña: Ʋɥ ɥame oveja na cajãārĩ jopere bairo majũ ɥ añiña. ⁸ Aperã, ɥ jũgoye ca-quetibɥjɥrã etajũgoricarã ɥame carorã cañuena, cayajapairãrē bairo majũ añupã. Bairi ɥ yarã oveja nuřícārãrē bairo caãna cũ narē na ĩroaetiri na tũ-ɥousaesupa. ⁹ Ʋna, oveja na cajãārĩ jope majũrē bairo caãcũ ɥ añiña. Bairi ɥre caĩroaɥ ɥame ɥ jũgori cũ carorije wapare canetõecoricɥɥ ñiñami. ĩcãũ oveja jãáti, o witiáti bero cataa bócaɥgamasĩrē bairo tuayami yua caroa yericũtaje mena.

¹⁰ “Yajari majõcɥ, yajaɥ acú jeto atĩnucũñami. Tunu bairoa pajĩãrei acú jeto atĩnucũñami. Ʋɥ ɥame roque mɥjãārē yeri capetietipeere nocãrõ majũ paio mɥjãã cacũgopeere joɥ acú ɥ arũ. ¹¹ Ʋɥ ɥame roque oveja nuřícārãrē caroaro caĩñarĩcãñgõ cotemasĩrē bairo ɥ añiña. Bairi ni ĩcãũ ũcũ oveja coteri majõcɥ cañuɥ, cũ canurã ovejare mairĩ popiye tãmɥomasĩñami. ¹² Apei, ovejare cũ yarã meerē cacotei añirĩ, paawapatarique jetore bonucũñami. Bairo caboɥ añirĩ, yai ovejare caɥ-ɥaɥ cũ caatõ ĩñarĩ, na aweyocoayami, ovejare cacoteecɥ añirĩ. Bairo cũ caaweyoro bero, yai ɥame na ñeacubato recõãñami, na ɥɥaɥ yua. ¹³ Cũ, ovejare caaweyoɥ ɥame na ovejare camaiecũ añirĩ, tunu bairo wapatarique jetore cabonucũñ añirĩ na aweyocoayami.

¹⁴ “Ʋɥ ɥame roque oveja nuřícārãrē caroaro caĩñarĩcãñgõ cotemasĩrē bairo ɥ añiña. Bairi ɥ Pacɥ Dios ɥ masĩñami ɥ paariquere. Ʋɥ cũ ɥ Pacɥ Dios ɥre cũ camasĩrõrē bairo ɥ masĩña cũ caãnajē cõtiere. Torea bairo ɥ yarã ovejare bairo caãna cũārē na ñiñaricanɥgõ cotenucũña. Bairo ɥ cacoterã, nuřícārã oveja na ɥɥre caroaro na caĩñamasĩrõrē bairo ñiñamasĩcõã ninucũñama. Bairi ɥ ɥame ɥ yarã ovejare bairo caãnarē netõɥ, popiye ɥ tãmɥomasĩña. ¹⁶ Bairi tunu aperoɥ cũārē ovejare bairo caãna, ɥ ya jãñirõ mee caãna mai, capããrã ñiñama. Bairi na cũārē na ɥ neñomasĩña. Bairo na neño yaparori, ĩcãrõ tũni añio joroque na ɥ qũenogɥ. Bairo na ɥ caqũenorõ, ĩcãrõ tũni añigarãma. Bairo ɥ caneñojoatana yua ĩcã poa macããnarē bairo jeto tuagarãma. Ʋɥ narē cacotei cũã ĩcãũ ɥ añigɥ. Bairo na, ɥ yarã ovejare bairo caãna ɥame caroaro mena ɥ tũɥousagarãma.

¹⁷ “Ʋɥ ɥame camasãrē na carorije wapa jũgori ɥ riacoaɥ, na netõɥ. Bairo cariaacoaɥ nimicũã, ɥ majũ rupaa to catio joroque ɥ baigɥ. Bairi ɥ Pacɥ ñiñamai jãñunucũñami. ¹⁸ Bairi ni ũcũ ɥame cabɥgoroa ɥ pajĩãroca masĩtĩñami. Ʋɥ cabaimasĩpee atore bairo ñiña: Camasãrē na netõɥ, ɥ cabori rũmɥ caãno na carorije wapa jũgori ɥ riacoaɥ. Bairo cariaacoaɥ nimicũã,

ɥ majũ rupaa to catio joroque ɥ baigɥ. Tore bairo ɥ Pacɥ ɥ bairotijowĩ,” na ĩ quetibɥjɥwĩ Jesús fariseo majã cũrē catũgorã etarãrē.

¹⁹ Bairo Jesús cũ caĩquetibɥjɥrijere tũgori yua, ãmeo bũsɥrique ricawaticoama tunu judío majã.

²⁰ Bairo bairã, na mena macããna capããrã atore bairo ãmeo ĩwã:

—¿Dopẽĩrã wãtĩ yeri pũna cacũgoɥ, camecũrē cũ mɥjãã tũgopeo ɥsayati?

²¹ Aperã ɥame bairo ãmeo ĩwã:

—Ni ĩcãũ ũcũ cũ yeripɥ wãtĩ yeri pũna cacũgoɥ tore bairo ĩ quetibɥjɥ masĩtĩñami. Mɥjããrã, ¿wãtĩ yeri pũna cacũgoɥ cũã cacaapee ĩñaecũrē caapee ĩñaõ joroque cũ átimasĩcũti? —bairo ãmeo ĩ bũsɥwã fariseo majã na majũ.

Los judíos rechazan a Jesús

²² Mai, ti watoare pue ɥteã ãmɥ. Ti ɥteã caãno Jerusalén macãɥre Dios ya wii templo wiire na cabose rũmɥ átipeo jũgorica rũmɥ caetaro, na cabose rũmɥ qũenopeori ɥteã ãmɥ. ²³ Bairo na cabose rũmɥ qũenorõ, Jesús ɥame templo wiitɥ Pórtico de Salomón na caĩrĩ arua tɥɥ añesẽawĩ. ²⁴ Bairo tipaa cũ caãñesẽarõ, judío majã ɥame cũ jotoanucãrĩ bairo qũĩ jẽniñawã:

—¿Nocãrõ yoaropɥ jããrē, “Dios cũ cajoaɥ ɥ añiña,” jãã mitoãcũãti? Bairi Dios cũ cajoaɥ, Mesías mɥ caãmata, jicoquei cariapea cũ mɥ caãnierē jãã quetibɥjɥcõãña —qũĩ jẽniñawã Jesure judío majã quetiuparã.

²⁵ Bairo na caĩrõ, Jesús ɥame bairo na ĩ ɥwĩ:

—Merē mɥjããrē ɥ quetibɥjɥnucũña. Mɥjãã ɥame cariape ɥ mɥjãã tũgogaetiya. Merē nipetirije ɥ Pacɥ cũ caátirotirije mena Mesías ɥ caãnierē mɥjãã ɥ átĩ ĩñonucũña. ²⁶ Bairo ɥ caátĩ ĩñorĩjẽrē ĩñama-jũcõãmirãcũã, cariape mɥjãã tũgoetinucũña. Ʋɥ cacoterã ɥ yarã oveja mena macããna mee añirĩ ɥ mɥjãã tũgogaetiya. ²⁷ Ʋɥ yarã ovejare bairo caãna ɥ cabũsɥrijere ɥ tũgomasiõãñama. Bairo ɥ cũã narē na ɥ masĩjãñuña. Bairi na ɥame cũã caroaro ɥ tũ-ɥousanucũñama. ²⁸ Bairo cariape ɥ mena catũ-ɥousarãrē ɥ mena caãnarē caticõãnajerē na ɥ jonucũña. Na ɥame ati yepa na caãno ũno, ĩcãũ na mena macããcũ yasietigɥmi. Ñamɥ ĩcãũ ũcũ na yasio joroque ɥ jiya átibojaetigɥmi. ²⁹ Ʋɥ Pacɥ ɥame roque ɥ yarã caãniparãrē ɥ jowĩ. Cũ, ɥ Pacɥ ɥame nipetiro netõrõ catutuaɥ majũ ñiñami. Bairo ni ũcũ ɥame na yasio joroque ɥ jiya átibojaetigɥmi yua. ³⁰ Torena, ɥ Pacɥ Dios mena ĩcãrõrē bairo jãã añajē cõtĩcõãña —na ĩ ɥwĩ Jesús.

³¹ Bairo cũ caĩquetibɥjɥro tũgorã, judío majã ɥame ẽtã rupaa jeri cũ wẽjĩãgamiwã. ³² Bairo na cajeripaa, Jesús ɥame bairo na ĩwĩ:

—Ʋɥ Pacɥ Dios cũ catutuarije mena capee majũ caroa wãmerē mɥjãã caĩñajoro ɥ átĩ ĩñonucũña. Bairo capee caroa wãmerē mɥjãã ɥ caátĩ ĩñomiatacũãrē, ¿di wãme jũgori ɥ mɥjãã ẽtã wẽjĩãgayati? —na ĩ jẽniñawĩ Jesús.

³³ Bairo cū caĩjēniñarō, judío majā p̄ame bairo q̄i ywā:

—Bair̄p̄na, caroa wāme m̄ caátie wapa j̄gori mee m̄rē ūtā mena jāā wējīāgaya. Roro cab̄goroa Diore n̄c̄b̄ngoes̄na, m̄ caĩb̄s̄p̄airije j̄gori roque, m̄rē jāā pajīārocagaya. M̄na, cab̄goro macāāc̄, ati yepa macāāna camasārē bairo caāc̄ m̄ āniña. Bairo caāc̄ nimic̄ā, m̄ majūā, “Dios ȳ āniña,” caĩrē bairo mi b̄s̄nuc̄ñā —q̄i wā Jesure.

³⁴ Bairo na caĩrō t̄go, Jesús p̄ame judío majārē atore bairo na ĩwī:

—Dios ya tutir̄p̄ m̄jāārē carotirije p̄ame bairo ĩña: “M̄jāā c̄ā Diore bairo caāna m̄jāā āniña,” m̄jāā ĩñā,” ĩ quetib̄j̄m̄ woatuyupa. ³⁵ Bairi, “Dios ya tutir̄p̄ na cawoatuc̄r̄q̄ūē, bairo ĩc̄ōārō ĩña,” marī ĩ mas̄ēt̄ñā. Tere merē cariape marī mas̄ñā. Bairi Dios p̄ame c̄ yaye quetire c̄ caquetib̄j̄m̄ rotijoricarārē, “M̄jāā c̄ā Dios yarārē bairo caāna m̄jāā āniña,” na ĩ b̄s̄uyupi.

³⁶ Dios p̄ame roque ȳ beseri, ati yepar̄p̄ ȳ jowī. Bairo Dios c̄ cajoric̄ ȳ caāniamiatac̄ārē, ĩ dop̄ērā ȳre, “Diore cabai botiōre bairo majū niñami,” ȳ m̄jāā ĩnuc̄ñāti? “Dios mac̄ ȳ āniña,” ȳ caĩr̄j̄rē t̄gori, ĩ dop̄ērā tore bairo ȳ m̄jāā ĩnuc̄ñāti? ³⁷ Ȳ Pac̄ c̄ carotiri wāmerē bairo mee m̄jāārē ȳ caāti ĩñoata, cariapea ȳre cat̄gous̄aetiparā m̄jāā āniña.

³⁸ Bair̄p̄na, Dios j̄gori caroa wāmerē ȳ caápata roque, ȳre ĩroetimir̄c̄ā, caroaro t̄gous̄aya Dios yaye macāāj̄rē ȳ caāti ĩñor̄j̄rē. Bairo ȳ caátie caĩñarā ānir̄ ȳ Pac̄ ȳre c̄ caānierē caroaro ĩc̄ārō t̄ñi cat̄gous̄aparā m̄jāā āniña. Bairi tunu ȳ c̄ā ȳ Pac̄ c̄ caānaj̄ c̄tiere bairoa ȳ caānaj̄ c̄tiere cat̄gous̄aparā m̄jāā āniña —na ĩwī Jesús judío majārē.

³⁹ Bairo Jesús c̄ caĩquetib̄j̄m̄rijere t̄gorā, judío majā p̄ame preso jorica wiip̄ c̄ neāgamiwā tunu. Bairo Jesure judío majā preso jorica wiip̄ na caneāgamiatac̄ārē, Jesús p̄ame camasā capāārā watoa c̄ jāā ĩā m̄ac̄ā, apero p̄ame na rutiweyocoámī.

⁴⁰ Tie bero, Jesús p̄ame yua, Rio Jordán cawāmec̄tiya ape n̄gōār̄p̄ jāā j̄go tunuc̄ā p̄ñāámī tunu. Bairo p̄ña ácū yua, Juan cawāmec̄c̄ caj̄goyep̄ camasārē oco mena c̄ cabautiza ānatōp̄ jāā j̄go tuac̄ōāwī Jesús. ⁴¹ Bairo to jāā catuaro, capāārā majū camasā jāā ĩñarā etawā. Bairo etari, na p̄ame atore bairo āmeo ĩb̄s̄wā:

—Cariapa majū ĩñup̄ Juan Jesús c̄ cabairijere, Dios c̄ camas̄ir̄j̄ mena caroare átij̄ño ĩñoetimic̄ā. Āni, Jesús c̄ cabaipee nipetirijere cariapea ĩ quetib̄j̄m̄yupi Juan —āmeo ĩb̄s̄wā na majū.

⁴² Tirāre capāārā majūp̄na camasā Jesure c̄ t̄gous̄a j̄gowā.

Muerte de Lázaro

11 ĩc̄ā āñup̄ riayewai Lázaro cawāmec̄c̄. C̄ p̄ame Betania cawāmec̄ti macā macāāc̄ āmi. Ti macār̄p̄ macāāc̄ María, apeo c̄ yao Marta c̄ā āmo. ² Mai, c̄, María, Lázaro yao p̄ame marī Quetiup̄ Jesure caj̄tiñur̄j̄ mena c̄ r̄porire capiop̄orico āmo. Bairo piop̄ori bero, c̄ poañar̄p̄ mena c̄ r̄-

porire capaarebop̄orico āmo. ³ Bairi Lázaro yarā r̄mir̄ p̄ame atore bairo q̄i quetijoyupa Jesure:

—Jāā Quetiup̄, m̄ bapa Lázaro riājāñuñami —ĩ joyupa Jesure.

⁴ Bairo c̄ na caĩquetijoatajere t̄gori, Jesús p̄ame atore bairo jāā ĩwī:

—Atie Lázaro c̄ cariape c̄tiānie c̄ riayasimaj̄coao joroque caátiepee mee ĩña. Dios c̄ catutuarije camasārē ȳ caāti ĩñoope roque nigaro. Tunu bairoa ȳ, Dios mac̄ ȳ caātituduānie c̄ārē na ĩñao joroque ȳ átiḡ, Lázaro c̄ cariarije j̄gori —jāā ĩwī Jesús.

⁵ Mai, Jesús p̄ame Martare, Maríare, bairi Lázaro c̄ārē camai majū āmi. ⁶ Bairo Lázaro c̄ cariarijere t̄gomic̄ā, tunu p̄ga r̄m̄ cārō tirāre jāā j̄gotuac̄ōāwī mai. ⁷ Cabero atore bairo jāā ĩwī Jesús, jāā, c̄ cabuerārē:

—Jito tunu Judea yepar̄p̄.

⁸ Bairo c̄ caĩrō, jāā c̄ cabuerā p̄ame atore bairo c̄ jāā ĩwī:

—Jāārē cabuei, yoáperiya ti yepa macāāna m̄rē ūtā rupaa mena na cawēpaj̄ābujioata r̄m̄. Bairo to macāāna m̄rē na caátaje caāniamiatac̄ārē, ĩm̄ ágayati ti yepar̄p̄ tunu?

⁹ Bairo jāā caĩrō, Jesús p̄ame jāā ĩwī:

—Merē marī mas̄ñā: ĩc̄ā ĩm̄reco, p̄ga wāmo peti r̄pore p̄ga p̄nir̄ cānacā hora majū c̄gonuc̄ñā. Bairi ĩm̄reco marī caāñesēāta, p̄gataricaro mano caroaro marī āñesēāc̄ōāñā, muīp̄ ĩm̄reco macāāc̄ c̄ cabusuro j̄gori. ¹⁰ Bair̄p̄na, ĩnamirē marī caāñesēāta, p̄gatarique nibujioro muīp̄ ĩm̄reco macāāc̄ c̄ cabusuwoeto j̄gori.

¹¹ Bairo jāā ĩ quetib̄j̄m̄ yaparo, atore bairo jāā ĩnemowī tunu:

—Marī bapa Lázaro p̄ame cānii baiimi. Bairo c̄ cacāniamiatac̄ārē, c̄ wāc̄ō āḡ ȳ átiya.

¹² Bairo c̄ caĩrō t̄gorā, jāā c̄ cabuerā p̄ame bairo c̄ jāā ĩwī:

—Jāā Quetiup̄, ĩcacānirē bairo c̄ cabaiata, c̄ cacinemopee āno to baic̄ti?

¹³ Mai, Jesús p̄ame Lázaro c̄ cabaiyasicoatiere ĩḡ, tore bairo jāā ĩmiwī. Bairo c̄ caĩmiatac̄ārē, jāā c̄ cabuerā p̄ame, “Catirā marī caw̄goa cānir̄j̄ mena cānii baiimi Lázaro,” marī ĩḡ ĩc̄mi Jesús,” jāā ĩ t̄goñac̄ōāwī. ¹⁴ Bairo jāā cat̄gomasiēt̄ōī, Jesús p̄ame atore bairo cariape jāā ĩ quetib̄j̄m̄wī:

—“Lázaro merē riacoayami,” ĩḡ ĩñā. ¹⁵ Bairi Lázaro t̄p̄ ȳ caāmer̄ataje mena ȳ t̄goñā ĩseaniña. M̄jāā p̄ame tore bairo áti ĩñor̄cārōp̄ m̄jāā t̄gous̄anuc̄ñā. Bairi Lázaro cariaatac̄ t̄p̄ marī ĩñarárōa —jāā ĩwī Jesús.

¹⁶ Bairo Jesús, jāā c̄ caĩrō t̄go, Tomás, apeyera Gemelo na caĩ wāmetinuc̄ ĩ p̄ame atore bairo jāā ĩwī:

—Jito, marī c̄ā c̄ mena marī cariyasiro ĩñor̄.

Jesús, la resurrección y la vida

¹⁷ Bairo top̄ etarā, jāā wiroñaw̄: Merē Lázaro ānac̄rē bap̄aricānacā r̄m̄ net̄ñup̄ c̄ rup̄ari āna-

jĕrĕ ũtā operę na cacũrocaatato bero yua. ¹⁸ Mai, Betania ręame Jerusalĕn macā tęcaca itia kilómetro cārō majũ etaricaro āmę. ¹⁹ Capāārępęa judío majā mena macāāna Martare, bairo Maríajāārĕ na ĩnarásúpa, na yę cę cariaro jęgori na tęgõña yępapueticõāto ĩrā. ²⁰ Bairo Jesús ti macępę cę caetaatō tęgõri, Marta ręame jāā bocáo asúpo. Cõ yao María ręame wiipęa tuacõāņurõ. ²¹ Bairo Marta ręame jāā bocári, atore bairo qũĩwõ Jesure:

—Yę Quetiupę, jāātę mę caāmata, yę yę baiyasi-etibujioatacęmi. ²² Baiopęa, yę masĩña: Nipetirije mę cajĕnirĕjĕrĕ mę jogęmi Dios. Āmepę cęārĕ mę cajĕnirõrĕ bairo átimasĩñami Dios —qũĩwõ Jesure.

²³ Bairo cõ caĩrõ, Jesús ręame cõ ĩwĩ:

—Mę yę catitunucoagęmi tunu —cõ ĩwĩ Jesús.

²⁴ Bairo Jesús cõ cę caĩrõ, Marta ręame atore bairo qũĩwõ tunu:

—Yę masĩña merĕ tiere. Nipetiro cariaricarā nemo na cacatitunurĕ ręmę, catęsari ręmę caņnorę cę cęā catitunugęmi —qũĩwõ Jesure.

²⁵ Bairo cõ caĩrõ tęgõ, Jesús ręame bairo cõ ĩwĩ Martare tunu:

—Yęa, yę āniña cariyasiricarārĕ cacatijęgõę. Bairo nipetiro yęre catęgõęsarā ati yępapęre cariacoana nimiręcęā, caticõā ninucęgarāma. ²⁶ Tocānacāępęa mai, cacatiāna, yęre catęgõęsarā cariacoana nimiręcęā, caticõā nigarāma. ¿Cariape mę tęgoyati atore bairo mę yę caĩquetibęjuriјere? —cõ ĩwĩ Jesús Martare.

²⁷ Bairo Jesús cõ cę caĩrõ tęgõ, Marta ręame atore bairo qũĩ yęwõ:

—Yę Quetiupę, męrĕ cariape majũ yę tęgõęsaya. Męa, mę āniña Mesías, Dios macę. Dios cę cajõę majũ mę āniña. Męa, ati yępapę caatıpę na caĩwoatuję-goyeticũrĕcę majũ mę āniña —qũĩwõ Marta Jesure.

Jesús lllora junto al sepulcro de Lázaro

²⁸ Aore bairo Jesure qũĩ bęsę yępapori bero yua, cõ baio Maríare cõ piijori yęsioroaca cõ ĩ quetibęjęyuro: —Marĕrĕ cabuei atoa niñami. Bairo męrĕ yę piijorotiami.

²⁹ Bairo Marta cõ caĩrõ tęgõ, jicoquei wāmęncę Jesure qũĩñao atıcoasupo. ³⁰ Mai, Jesús ręame macā tęņipę jāā jęgõānicõāwĩ. Ti macępęre jāā jāāetaepę mai. Marta jāārĕ cõ cabocáetatarępęa jāā ānicõāwũ. ³¹ Bairo Marta cõ cõ caĩrõ, tāmurĕ wāmęncęārĕ na wiire witi atıcoasupo María, Jesutę acó. Bairo tāmęrĕ cõ cawitiáto ĩnarā, judío majā cõ ya wiipę cõjāārĕ na tęgõña yępapueticõāto ĩrā, caĩñarátana ręame cõ ęsacoásúparā. “María cõ yę masā operę otio acó baiomo,” ĩ tęgõņarĕ cõ ęsacoásúparā.

³² Bairo María atı, Jesús cę caņnorę etari, Jesús rępori tępę cõ ręropaturi mena etanumuo etawõ. Bairo etari, María qũĩwõ Jesure:

—Yę Quetiupę, jāātę mę caāmata, yę yę baiyasi-etibujioatacęmi.

³³ Bairo María, judío majā cõ mena caatıatana cęā na caotiro ĩnarĕ, Jesús ręame cę yęripę bętioro na tę-

gõņamairĕ yępapuajęņuwĩ. ³⁴ Bairo tęgõña yępapuari, bairo na ĩ jęniñawĩ:

—¿Noopę Lázaro rųpęri āņajĕrĕ męjāā rocari?

Bairo qũĩwā na ręame:

—Jāā Quetiupę, marĕ ĩñaátō ti masā operę.

³⁵ Bairo na caĩrõ, Jesús ręame bętioro otiwĩ. ³⁶ Bairo Jesús bętioro cę caotiro ĩnarā, judío majā ręame bairo na majũ āmeo ĩwā:

—ĩñaņijate. ¡Nocārõ bętioro majũ cę cę maimiņupařĕ Lázaro ānacũrĕ Jesús!

³⁷ Bairo na caĩrõ, judío majā mena macāāna ĩcāārā na majũ bairo āmeo ĩwā:

—Āni Jesús, cacaapee ĩñaetacę cęārĕ cacaticõārĕcę nimicęā, ¿dopĕĩ ĩcā wāme ũno Lázaro ānacũrĕ cę jęátinemo masĕtĕbujioyupari? —āmeo ĩwā ĩcāārā judío majā.

Resurrección de Lázaro

³⁸ Tunu Jesús ręame bairo na caāmeo ĩtoye, cę yęripę bętioro tęgõņarĕ, Lázaro ānacę masā opetęacarę ámı. Mai, Lázaro ānacę masā ope ręame ũtā operę āmę. Bairo tunu ũtā tii mena ti ope biaricaro cę-gowę.

³⁹ Bairo ĩwĩ yua Jesús ręame:

—Masā ope ũtā tii biaricatiire newoya.

Bairo Jesús cę caĩrõ tęgõ, Marta, Lázaro cabaiyasiat-cę ānacę yao ręame atore bairo qũĩwõ Jesure:

—Yę Quetiupę, merĕ bęparicānacā ręmę majũ netõcoaya. Toreto, merĕ roro majũ ęņijęsucoato.

⁴⁰ Bairo cęrĕ cõ caĩrõ tęgõ, Jesús ręame atore bairo cõ ĩwĩ Martare:

—Merĕ mę yę quetibęjępę: “Cariape yę mę catę-gõęsaata, Dios caroa camasārĕ cę caatı ĩņorĕjĕrĕ miña-gõ,” mę ñiapę —cõ ĩwĩ.

⁴¹ Bairo Jesús Martare cõ cę caĩ yępaporo, Lázaro ānacę masa ope ũtā tii biaricatiire pāwocõāwā yua. Bairo na capāworo ĩnarĕ, Jesús ręame ęmęrecõopę ĩņamęgõjori, atore bairo Diopęre qũĩ jęniwĩ:

—Caacę, yę mena mę ñujęñuña. Tocānacāni yę cajĕnirõ yę mę tęgocõāña. ⁴² Yę masĩña merĕ: tocānacāni yę mę tęgõnucũña. Bairo tunu ānoa camasā caāna jęgori bairo ñiña: “Cariapea ānia niñami Dios cę cajõę majũ,” na ĩáto ĩ, bairo mę ñiña —qũĩwĩ Jesús cę Pacę Diopęre.

⁴³ Bairo Diopęre qũĩ jęni yępapori bero, Jesús ręame bęsęrique tutuaro mena atore bairo ĩwĩ:

—¡Lázaro, witasá topęre!

⁴⁴ Bairo Jesús cę caĩrõ, cariyasiricę ręame ti masā operęre wıticoamı. Cę wāmorĕ cę rępori cęā juti mena na cadęņaricę wıtiamı. Tunu bairoa cę rępoa cęārĕ juti asero mena paumarĕcę wıtiamı. Bairo cę cawitiatō, Jesús, bairo na ĩwĩ:

—Cę õwāña, cę caāmasıparore bairo ĩrā —na ĩwĩ Jesús.

Conspiración para arrestar a Jesús

(Mt 26.1-5; Mr 14.1-2; Lc 22.1-2)

⁴⁵ Bairo Jesús cū caátiere ññarí, capããrã judío majã Mariãjããrẽ cabapacutirátana, Jesús cū caáti ññoatajere caññaatana cū tũgousajũgowã. ⁴⁶ Bairo na catũgousamiatacũãrẽ, aperã jĩcããrã pũame fariseo majãrẽ na ññarásupa. Bairo na ññarátí yua, nipetirije Jesús cū caátijatjere na quetibũjyupa. ⁴⁷ Bairo na caĩquetibũjrijiere tũgori, fariseo majã sacerdote majã quetiuparã cūã nipetirã neñañuparã Junta Suprema na caĩrõpũ. Topũ neñarí, atore bairo ññuparã:

—¿Dope bairo cū mena marí ánaati? Cū, caũmũ capee majũ caroa áti ññoĩrĩqũẽrẽ na áti ññoũ átiyami camasãrẽ. ⁴⁸ Cũrẽ, bairoa marí caátiroticõãmata, capããrã camasã cū jetore cū tũgopaje usagarãma. Bairi tunu Roma macããna carotirã marí tũpũ atíri, marí ñubuerica wii templo wiire átiyasio rocacõãgarãma. Tunu bairoa marí nipetiro ati yepa caãna cũãrẽ marí pajĩãre peyocoagarãma —ãmeo ñ bũsũyuparã na caneñarõpũ.

⁴⁹ Mai, na mena macããcũ jĩcãũ Caifás cawãmecũcũ ti cũmarẽ sacerdote majã quetiuparũ caãcũ pũame bairo na ññupũ:

—Mũjãã, catũgoñarĩqũẽ mána majũ mũjãã ãniña.

⁵⁰ Bairoa tunu mũjãã atore bairo mũjãã ñ tũgoñãẽtĩñati: “Nipetiro marí camasãrẽ aperã na capajĩã repeyoparo ñnorẽã, jĩcãũã caũmũ jeto cū cariaro roque ñubujioro,” ¿mũjãã ñ tũgoñãetimajũcõãñati?

⁵¹ Mai, Caifás pũame atore bairo cū caĩyaparoata, cū majũã cū catũgoñarõ mee bairo ññupũ. Ti cũmarẽ sacerdote majã quetiuparũ cū caãnoi, Dios pũame, “Bairo ñña,” ñrĩqũẽrẽ cū catũgoñarĩqũẽ joro jũgori bairo ññupũ. Jesús, judío majã na carorije wapare netõgũ, ti yepa macããnarẽ na cū caribojapeere ñgũ, bairo ññupũ.

⁵² Bairi tunu Jesús judío majã na carorije wapa jeto meerẽ cū canetõbojapeere bairo ññupũ. Nipetiro aperã ati yepa macããna caãbataricarã Dios yarã cū pũnaa caãniparã cũãrẽ na cū canetõpeere ñgũ ññupũ Caifás sacerdote majã quetiuparũ. ⁵³ Bairo Junta Suprema na caĩrõpũ na caneñabũsuri rũmũ, Jesure cū na capajĩãrocapeere ãmeo bũsũpẽni weyocõãñuparã fariseo majã bairi sacerdote majã quetiuparã mena.

⁵⁴ Bairi yua, Jesús pũame cū na capajĩãgarijere masĩrĩ, baujaro judío majã quetiuparã na caãnopũre ãniñesããemi yua. Bairi Jesús Judea yepa caãnimiatacũ jãã cū cabuerã mena jĩcãpũ desierto tũaca macã, Efraín cawãmecũti macãpũ jãã jũgoetawĩ. Bairo ti macãpũ jãã cū cabuerã mena etari, ti macãpũ jãã jũgoãnicõãwĩ Jesús.

⁵⁵ Bairo Jesús ti macãpũ jãã cū cajũgoãno, merẽ petoaca rũsawũ judío majã bõse rũmũ Pascua caetaparo. Bairo ti rũmũ caetaparo jũgoye nipetiro judío majã Jerusalén macãpũ jeto áma. Caroarã nigarã Dios cū caĩñajoro, na caátinucũrõrẽ bairo átigarã ásuparã.

⁵⁶ Bairo bairã, judío majã quetiuparã pũame Jesure cū macã ñesããñuparã, cū ñerĩ cū preso jogarã. Bairo cū macã ñesããrĩ, tocãnacãũpũrea templo wiipũ na jẽniñamacã ñesããñuparã. Atope bairo ññuparã:

—¿Dope mũjãã ñ tũgoñãñati? ¿Jesús cũã ati bõse rũmũrẽ cū etawati, o cū etacũcũati ato? —na ñ jẽniñãñuparã.

⁵⁷ Mai, judío majã aperã sacerdote majã quetiuparã cũã ni jĩcãũ ñcũ Jesure cū caetarije quetire cū catũgoata, “Jicoquei cariape cū quetibũjũáto,” ñ roti cũñuparã, bairo na caĩquetibũjũro Jesure cū ñe masĩgarã yua.

Una mujer derrama perfume sobre Jesús

(Mt 26.6-13; Mr 14.3-9)

12 Jĩcã wãmo peti jĩcã pẽnirõ cãnacã rũmũ Pascua bõse rũmũ caetaparo jũgoye, Jesús Betania macãpũ jãã jũgoãmí. Ti macãpũ cariyasiricũre cū cacatioricũ Lázaro tũpũ jãã jũgoãmí. ² Topũ, cū cacatioricũ Lázarojãã ya wiipũ jãã jũgo ugarique ugarawã, Jesure bũtioro qũĩroarã. Mai, Marta pũame jããrẽ ugarique batoo ámo. Lázaro pũamea jãã menarẽ mesapũ ugarui ámi. ³ Bairo jãã caũgaruiro, María pũame nardo caroa cajũtiñurĩjẽ cawapa pacarije paio trescientos gramos majũrẽ jeamó. Bairo jeatĩri, Jesús rũporire piopowõ. Bairo áti yaparo, cõ poañarõ mena pare bopowõ. Bairo cõ caáto, nipetiro ti wii pupeapũ jũtiñu bijapeticoapũ yua. ⁴ Bairo Jesure cõ caátiere ñña, Judas Iscariote, jãã mena macããcũ, Jesure cabero cabũsũjãbuitirocapũ pũame bairo ñwĩ:

⁵ —¿Dopẽĩõ tie cawapa pacarijere trescientos denario moneda tiiri majũ nuniwapatari, cabopacarãrẽ na cõ jũãpeyupari? —ñwĩ Judas jãã mena macããcũ pũame.

⁶ Mai, Judas pũame cabopacarãrẽ caññamai ñcũ meena, tope bairo ñ bũsũwĩ. Cajeruti jeyanucũrĩ majõcũ ãnirĩ bairo ñwĩ. Mai, cũ, Judas pũame jãã yaye dinero cajãñarĩ poare caññarĩcãñũgõbojãũ ãmi. Bairo caácũ nimicũã, ti poa macããjẽrẽ jericawori cū majũ cū caborijere cawapatinucũũ ãnirĩ, tope bairo ñwĩ. ⁷ Bairo Judas cū caĩrõ, Jesús pũame qũĩwĩ:

—Patowãcõrõ cõ ñ bũsũpajũgõeticõãña. Atio carõmio pũame yũ rupãrĩ caãnipeere caroaro átijũgõyeticũõ átiyamo tie cajũtiñurĩjẽ mena. ⁸ Cabopacarã roquere tocãnacãnia na mũjãã ññacõã ninucũgarã, mũjãã watoa na caãno. Yũ pũame roque tocãnacãnia mũjãã mena yũ ãmerĩgũ —qũĩwĩ Jesús Judare yua.

Conspiración contra Lázaro

⁹ Capããrã judío majã mena macããna masĩñupã Betania macãpũ Jesús jãã cū cajũgoãnierẽ. Torena, bũtioro Jesure caññagarã ãnirĩ, ti macãpũ jãã ññarã etawã. Bairi Jesús jeto meerẽ caññagarã ãnirĩ etawã. Lázaro cariyasiricũ ãnacũrẽ Jesús cū cacatioricũ cũãrẽ ññagarã, topũ etawã. ¹⁰ Mai, sacerdote majã quetiuparã pũame, “Cũ, cariaricũre Jesús cū cacatio ññoĩrĩqũẽrẽ caññarĩcãrã ãnirĩ capããrã judío majã marĩrẽ ricawatiri, Jesús pũamerẽ cū tũgousarã átiyama,” ãmeo ññuparã. Bairo ñrĩ yua, Lázaro cũãrẽ cū pajĩã rocacõãgayuparã.

Jesús entra en Jerusalén
(Mt 21.1-11; Mr 11.1-11; Lc 19.28-40)

¹² Mai, ti watoa caño, capããrã camasã Jerusalẽpũ ásúpa, Pascua bose rũmũ netõrána. Bairi ti rũmũ busuri rũmũ caño merẽ masĩñupã Jesús ti macãrẽ cũ caetapeere. ¹³ Bairo cũ caetapeere camasĩrã ãnirĩ yua, peepũ ùnie carupaño querire pajure jeri, Jesure cũ bocáwã. Bairo cũ bocárána, atore bairo ĩ basa awa-jabũsũ hseanipeowã:

—¡Nocãrõ to ñumajũcõãñati! ¡Nocãrõ cañũ majũrẽ Dios cũ catutuarije mena marĩ cũ cajõre cũ marĩ basapeoto! ¡Nocarõ cañũ Israel macããna Quetiuparũ Rey majũrẽ cũ marĩ basapeoto!

¹⁴ Jesús pũame burrore bocãetari cũ buipũ pesari ámĩ Jerusalẽpũ. Mai, Dios ya tutipũ cũãrẽ torea bairo cũ cabaipere ĩ quetibũjũyupa:

¹⁵ “Tũgoña uwieticõãña mũjãã Sión macã macããna. ĩñãñijate.

Mũjãã Quetiuparũ Rey burro buipũ pesari atĩyami,” ĩ quetibũjũ woatuyupa Dios ya tutipũ.

¹⁶ Mai, cañijũgoro jãã, cũ cabuerã, jãã tũgomasiẽpũ torea bairo ĩ quetibũjũriquerẽ. Cabero, Jesús riari bero hũmũrecõopũ cũ cawãmũátõ beropũ roque, nipetirijẽ Jesús cũ cabaipere na cawoatujũgoyetiriquerẽ jãã masĩwũ. “Jesús cũ cabaipere ĩ quetibũjũrã bairo ĩ woatuyupa,” jãã ĩ tũgoñamasĩwũ.

¹⁷ Mai, Jesús Lázarore masã operũ caãcũrẽ cũ cacatioro caĩñarĩcãrã pũame tie nipetiro na caĩñarĩqũẽrẽ na quetibũjũ netõrã áma camasãrẽ. ¹⁸ Bairo nipetiro camasã Jesure cũ bócarásúpa. Jesús, ti wãme catiorique caroare cũ caátĩ ĩñorĩqũẽrẽ na caquetibũjũro jũgori cũ bócarásúpa. ¹⁹ Aperã fariseo majã pũame atore bairo ámeo ĩñuparã:

—Merẽ mũjãã masĩña: Tore bairo na caĩrĩjẽrẽ marĩ caẽñotaeticõãta, dope marĩ áti masĩẽtĩgarã. ĩñãñijate. ¡Nipetiro camasã cũ jetore tũgoũsarã átiyama! —ámeo ĩñuparã fariseo majã.

Unos griegos buscan a Jesús

²⁰ Jerusalẽpũ cabose rũmũ netõrátana mena macããna cũã ãñupã jĩcããrã griego majã. Bairi na cũã ti bose rũmũ caño Diore caĩroaratána ãñupã. ²¹ Bairi na pũame Jesure caĩñagarã ãnirĩ, Felipe tũpũ etawã. Mai, Felipe pũame Galilea yepa jĩcã macã Betsaida macããcũ ãmi. Bairi na pũame bũtioro atore bairo Felipere qũĩwã:

—Jesure bũtioro cũ jãã ĩñagaya.

²² Bairo cũ na caĩrõ tũgo, Felipe, Andrés pũamerẽ cũ quetibũjũámĩ. Bairi na pũgarãpũ Jesure cũ quetibũjũra etawã. ²³ Bairo cũ na caĩquetibũjũro tũgo, Jesús pũame atore bairo jãã ĩwĩ:

—Merẽ petoaca cõñacoatĩya yũ, Camasã Jũgocũre yũ na capajĩãrocaro bero cañniamiatacũãrẽ yũ cacatitunu wãmũárãgo hũmũrecõõ buipũ nocãrõ caroaro cañnopũ. ²⁴ Cariape majũ mũjãã yũ quetibũjũya: Trigo aepa ùnorẽ ñerĩ pupeapũ marĩ caotero bero, tie oterique boaweri caputieticõãta, bairica majũ rĩca jomasĩẽtĩ-

garo. Bairopũ, ñerĩ pupeapũ marĩ caotero bero, tie oterique boaweri caputiata roquere, caroa capee majũ rĩcacũtinucũña. ²⁵ Bairi tunu Diore caboena ãnirĩ, ati yepa macããjẽ jetore bũtioro mũjãã caũgaripea ĩñacõãninucũata, cayasiparãrẽ bairo mũjãã tuagarã. Bairi ati yepa macããjẽ carorijere mũjãã caboeticõãta roque, Dios mena cañnicõãninucũparã mũjãã ãnigarã. ²⁶ Bairo noo caborã yũ caquetibũjũriquerẽ catũgoũsagarã na tũgopaje hũsãto yũ yayere, yũ paabojari majãrẽ bairo na cañnigaata. Tore bairo na caápata, na cũã yũ cañnopũre ãnigarãma. Bairi yũ caquetibũjũrore bairo tũgoũsari caroaro caãticõãnarẽ yũ Pacũ Dios pũame na ĩñamairĩ caroare na jogũmi —jãã ĩ quetibũjũwĩ Jesús.

Jesús anuncia su muerte

²⁷ Bairo jãã ĩ quetibũjũ yaparo, bairo jãã ĩwĩ Jesús: “¡Ámea bũtioro majũ yũ yeripũ yũ tũgoña yaparuaya! ¿Bairi, nopẽ bairo Diore cũ ñi jẽnicũti? ‘Caacũ popiye yũ baio joroque cabaipere to baieticõãto,’ cũ ñi jẽnetigũ. Bairo Diore cũ ñi jẽnetigũ, ĩtorecũna popiye yũ catãmũorĩjẽ jũgori ati yepa macããna na carorije wapare netõũ acũ yũ apũ!” jãã ĩwĩ Jesús.

²⁸ ĩ yaparo, atore bairo qũĩ jẽniwĩ Diopũre: “Caacũ, ãmerẽ mũ catutuarije pũamerẽ camasãrẽ na ĩñoña,” qũĩ jẽniwĩ Jesús.

Bairo cũ caĩjẽñirõ, hũmũrecõopũ atore bairo ĩ bũsũocajowũ: “Merẽ yũ catutuarije caroa áti ĩñorĩqũẽrẽ camasãrẽ na yũ áti ĩñonucũña. Bairi tunu yũ catutuarije caroa mena camasãrẽ na yũ áti ĩñonemogũ tunu,” ĩ bũsũocajowũ jõbuiũ.

²⁹ Camasã, cũtũ catũgoãna pũame bairo caĩbũsũoca-jorijere tũgori, bairo ĩwã:

—Bũpore bairo ocajoapũ.

Aperã camasã jĩcããrã bairo ĩwã:

—Diotũ macããcũ ángel Jesús mena bũsũroyaami —ĩwã.

³⁰ Bairo na caĩrõ tũgo, Jesús pũame bairo na ĩwĩ:

—Yũ yaye macããjẽ rotie meerẽ bairo ĩ bũsũami Dios. Mũjãã yaye macããjẽ rotie majũ roquere bairo ĩ bũsũami. ³¹ Bairi tunu merẽ ámea ñiña Dios ati yepa macããna nipetiro camasãrẽ cũ caĩñabeseri rũmũ. Bairi wãtĩ ati yepa quetiuparũ cũãrẽ ámea Dios cũ rocacõãgũmi yua. ³² Bairi tunu yũcũpãĩpũ yũ papuaturi yũ na canemũgõnũcõrõ jũgori, ati yepa macããna capããrã na carorije wapare netõrĩ, yũ yarã jeto na ãnio joroque na yũ átigũ —jãã ĩ quetibũjũwĩ Jesús.

³³ Bairo Jesús cũ caĩrĩjẽrẽ cũ tũgomasiãta, bairo yũcũpãĩpũ cũ na caparuaro cũ carĩapeere quetibũjũgũ ĩmiwĩ. ³⁴ Camasã pũame bairo cũ caĩquetibũjũriquerẽ tũgorã, atore bairo qũĩwã Jesure:

—Dios ya tutipũ na cawoaturiquerẽ camasã jãã na caquetibũjũro atore bairo jeto jãã tũgonucũña: Mesías Dios cũ cajõ tocãnacã rũmũ cacaticõãninucũũ nigũmi. ¿Nopẽ mũ pũame, “Dios cũ cajõ Camasã Jũgocũre pũame yũcũpãĩpũ yũ na caparuarocarõ yũ rĩacoagũ,” miñati? ¿Bairi ni pũame cũ ãnicũti cũ, camasã Jũgocũre bairo caãcũ? —qũĩ jẽniñawã camasã Jesure.

³⁵ Bairo camasã cû na caĩrõ tũgo, Jesús p̄ame atore bairo na ĩwĩ:

—M̄jãã mena mai ati yepar̄ ãcũ, ȳa, ȳa ãniña ati yepa macããna canaitĩãrõp̄ caãnarẽ bairo caãnarẽ cajĩñawoãre bairo caãcũ majũ. Baiřna, yoaro majũ m̄jãã mena ȳa ãmerĩgũ. Bairi m̄jãã mena ȳa caãno mai, ȳa caquetib̄j̄urijere caroaro ȳa tũgoũsaya, roro jãã tãm̄ore, ĩrã. Bairi merẽ m̄jãã masĩña: Camasã ñami canaitĩãrõp̄ jĩñawoena áná, “Cariape jãã áná,” ĩ masĩtĩñama. ³⁶ Bairi ȳa, cajĩñawoãre bairo caãcũ, m̄jãã mena mai ȳa caãno ĩñarĩ, caroaro majũ ȳa tũgoũsaya. Canaitĩãrõp̄ caãnarẽ bairo m̄jãã caãmerĩparore bairo ĩrã, caroaro cariape ȳa caquetib̄j̄urijere ȳa tũgoũsaya —na ĩwĩ Jesús camasãrẽ.

Bairo na ĩ quetib̄j̄urijere yaparo, aperop̄ na rutiwey-ocoámĩ Jesús yua.

Por qué los judíos no creían en Jesús

³⁷ Bairo Jesús p̄ame nocãrõ caroa Dios yaye áti ĩñorĩqũẽrẽ na caĩñarõ, na cû caátĩ ĩñomiatacũãrẽ, judío majã p̄ame, “Cariape caroare marĩ áti ĩñõũ átiyami,” qũĩ tũgoũsaema Jesure. ³⁸ Bairi profeta Isaías ãnacũ Dios ya tutip̄ cû cawoaquetib̄j̄urijere bairo bai etaw̄ yua. Mai, profeta Isaías ãnacũ p̄ame Dios ya tutip̄ atore bairo ĩ woatuj̄goyeticũñupĩ:

“Dios, jãã Quetiup̄, jãã caquetib̄j̄urijere, noa ãna tiere tũgoũsaetiyama.

Bairi tunu m̄ yaye caroa áti ĩñorĩqũẽrẽ ĩñamajũcõãmirãcũã, cariape jãã tũgoũsaetiyama,” ĩ woatuyupi.

³⁹ Bairi camasã profeta Isaías ãnacũ cû caĩwoaque-tib̄j̄urijere bairo Jesús cû caquetib̄j̄urijere cû tũgoũsagaema. Tunu profeta Isaías ãnacũ aperaup̄ cũãrẽ atore bairo ĩ woatu quetib̄j̄urijere:

⁴⁰ “Cacaapee cũgorã nimirãcũã, di r̄m̄ũ ãno caroa Dios cû caátĩ ĩñorĩj̄erẽ na ĩñamasĩtĩõ joroque na átiyami.

Ati poa macããna na yerip̄ catũgoñamasĩgaetoi, ca-caapee cũgorã nimirãcũã, cû caátiere na ĩñamasĩtĩõ joroque na átiyami.

Tunu bairoa caãmoo cũgorã nimirãcũã, cû yaye quetire na tũgomasiẽtĩõ joroque na átiyami.

Na yerip̄re tũgoñamasĩtĩñama na cû caquetib̄j̄urijere.

Bairi, ‘Jãã m̄ netõwã,’ ĩtĩñucũñama Diore,” ĩ quetib̄j̄urijere Isaiás ãnacũ.

⁴¹ Mai, Isaiás ãnacũ p̄ame tore bairo cû caĩwoaturijere merẽ ĩñañupĩ Dios cû catutuarije mena ati yepar̄ Jesús cû cabaipere. Bairo Jesús cû cabaipere caĩñarĩcũ ãnirĩ tore bairo quetib̄j̄urijere.

⁴² Bairo Jesure cû na catũgoũsaetimiatacũãrẽ, capããrãp̄na judío majã mena macããna cû caquetib̄j̄urijere tũgoũsawã. Bairi tunu jĩcããrã judío majã quetiuparã caãnimajũrã cũã Jesús cû caquetib̄j̄urijere cû tũgoũsawã. Bairo Jesure cû tũgoũsamirãcũã, fariseo majãrẽ uwiri, baujaro, “Jesure catũgoũsarã jãã ãniña,” ĩema. “Bairo marĩ caĩata, sinagoga ñubuerica wiirip̄ marĩ caãno fariseo majã marĩ acuwiyorema,”

ĩrã, baujaro Jesure cû na catũgoũsarijere bai ĩñogae-ma. ⁴³ Mai, na p̄ame Dios b̄tioro na cû caĩñajesopee ãnorẽã, b̄tioro camasã p̄ame narẽ na caĩroaro bowã. Bairi Jesús p̄amerẽ baujaro tũgoũsagaema.

Las palabras de Jesús juzgarán a la gente

⁴⁴ Bairo jãã ĩ quetib̄j̄urijere yaparo, Jesús p̄ame b̄s̄urique tutuaro mena atore bairo ĩwĩ: “Ni jĩcãũ ĩcũ ȳa caquetib̄j̄urijere catũgoũsã p̄ame, ȳa jeto merẽ tũgoũsã átiyami. Ȳa cajoricũ ȳa Pac̄ Dios cũãrẽ cû tũgoũsã átiyami. ⁴⁵ Bairi tunu ni jĩcãũ ĩcũ ȳa caĩñanucũb̄gõ ȳa jeto meerẽ ĩñanucũb̄gõ átiyami. Bairi ȳa cajoricũ ȳa Pac̄ Dios cũãrẽ caĩñanucũb̄gõre bairo ácũ baiyami. ⁴⁶ Ȳa, ȳa ãniña camasãrẽ canaitĩãrõp̄ caãnarẽ cajĩñawoãre bairo caátiatácũ ati yepar̄re. Bairi ȳa caquetib̄j̄urijere catũgoũsarã p̄ame canaitĩãrõp̄ caãnarẽ bairo roro átiãmerĩgarã-ma. ⁴⁷ Bairi ȳa caquetib̄j̄urijere tũgocõãmirãcũã, ȳa caquetib̄j̄urijere bairo caãperãrẽ popiye na baio joroque na átiacũ mee ȳa apũ. Bairi tunu ati yepa macããna camasãrẽ ȳa majũã na átierei acũ mee ȳa bai-w̄. Na carorije wapa roquere ati yepa macããna camasãrẽ na netõũ ácũ ȳa baiw̄. ⁴⁸ Bairo ȳa boetiri, ȳa caquetib̄j̄urijere catũgoũsagaenarẽ carep̄ merẽ nicõãñami. Bairi atie m̄jãã ȳa caquetib̄j̄urijere na catũgoũsagaetie wapa jũgori popiye na baio joroque na átiyami camasãrẽ Dios, cû caĩñabeseri r̄m̄ũ cat̄sari r̄m̄ũ caãno yua. ⁴⁹ Ȳa p̄ame ȳa majũã ȳa catũgoñarĩjẽ mena mee b̄s̄uri m̄jãã ȳa quetib̄j̄urijere. Ȳa Pac̄ Dios ȳa ati yepar̄ cajoricũ p̄ame roque ȳa caĩpeere, ȳa caátipee cũãrẽ ȳa átiroticũwĩ. ⁵⁰ Bairi ȳa masĩña baiřna ȳa Pac̄ Dios ȳa cû caátiroticũrĩqũẽrẽ: Camasã yeri capetietiere na cacũgomasiřparore bairo ĩ, tore bairo ȳa quetib̄j̄urijere rotijowĩ. Bairi ȳa caĩrĩjẽ p̄ame ȳa majũã ȳa caĩrĩjẽ mee niña. Ȳa Pac̄ cû caĩquetib̄j̄urijerore bairo jeto roque cariape ñi quetib̄j̄urijere,” jãã ĩ quetib̄j̄urijere Jesús.

Jesús lava los pies de sus discípulos

13 Judío majã bõse r̄m̄ũ Pascua caetaparo, jĩcã r̄m̄ũ r̄saw̄ merẽ. Cû pac̄ cû cacũrĩcã r̄m̄ũ caetaro, jããrẽ pitiri cû pac̄ Dios t̄p̄r̄ áti cû caãniápere masĩcõãwĩ merẽ Jesús. Bairi ati yepa macããna marĩ cû yarãrẽ marĩ maimajũcõãwĩ Jesús. Bairo jeto marĩ maicõã ninucũgũmi tocãnacã r̄m̄ũ.

² Bairi merẽ Judas, Simón Iscariote macũrẽ cû yerip̄ wãtĩ cû jãcõã bauwĩ, Jesure cû cab̄s̄uj̄ãbuitrocamařparore bairo ĩ. Bairi Jesús p̄ame masĩcõãwĩ, Dios cû carotijoricũ ãnirĩ. Tunu bairoa Dios t̄p̄r̄ cû catunuápere cũãrẽ masĩcõãwĩ Jesús. Bairi cû pac̄ Dios p̄ame nipetirije rotimasĩrĩqũẽrẽ cû joyupi Jesure. Bairi jãã jĩcãrõ mesap̄ caũgaruimiatacũ, Jesús p̄ame wãm̄nucãwĩ. Bairo wãm̄nucãrĩ, cû jutiro cabui macããtõrẽ tuwe cũcõãwĩ. Bairo áti yaparo, juti aserore neátiri, tore cû isitawẽp̄ nejiyatuwĩ Jesús. ⁵ Bairo áti yaparo, ocore jot̄ bapap̄ waapijãwĩ. Bairo átiri, jãã,

cũ cabuerã r̄porire cosejũgowĩ Jesús. Bairo cose yaparori bero, jutii asero cũ isitawẽp̄ cũ capajũãtuatato mena jãã r̄porire parebopowĩ Jesús.

⁶ Simón Pedro r̄ame cũ r̄porire Jesús cũ, cũ cacosegaro, bairo qũĩwĩ:

—Yũ Quetiurap̄, ¿yũ cũãrẽ yũ r̄porire mũ coseiáti?

⁷ Bairo Simón Pedro cũ caĩrõ tũgo, Jesús r̄ame bairo qũĩwĩ:

—Ámeacã bairo mũ yũ caátigarijere mũ tũgoña masĩtĩña mai. Caberop̄ tiere mũ tũgoña masĩgũ yua —qũĩwĩ.

⁸ Pedro r̄ame bairo Jesús cũ caĩrõ tũgo, bairo qũĩwĩ:

—¡Yũa, yũ r̄porire mũ yũ cose rotietimajũcõãgũ!

Bairo cũ caĩrõ, Jesús r̄ame bairo qũĩwĩ Pedrose:

—Bairo mũ yũ cacoseeticõãta, mũa, yũ yarã mena macããcũrẽ bairo mũ ãmerĩgũ.

⁹ Jesús bairo cũ caĩrõ tũgo, bairo qũĩwĩ Simón Pedro r̄ame:

—Yũ Quetiurap̄, toroque yũ r̄pori jetore coseeticõãña. ¡Bairi yũ wãmorĩ, yũ r̄poa cũãrẽ yũ cosepeyocõãña yua! —qũĩwĩ Pedro Jesure.

¹⁰ Bairo cũ caĩmiatacũãrẽ, Jesús r̄ame bairo qũĩnemowĩ tunu:

—Ámeacã merẽ caroaro caũgueri usacosere yaparroatana marĩ caãmata, nairõãcã usanemoa maninucũña, merẽ caroaro nipetiro rupap̄ caũgueri mána ãnirĩ. Bairi marĩ r̄pori jetore marĩ cacosenemopee niña. Bairãr̄p̄a, carorije cawapa mána, caũgueri mánarẽ bairo caãna mũjãã ãniña. Bairo cabairã nimirãcũã, bairãr̄p̄a nipetiro tocãnacãẽr̄p̄a bairo mũjãã ãmerĩña —qũĩwĩ.

¹¹ Mai, “Bairãr̄p̄a, nipetiro tocãnacãẽr̄p̄a caũgueri mánarẽ bairo mee mũjãã ãniña,” jãã cũ caĩata, cũrẽ cabũsjãbuitirocapap̄re cũ masĩrĩ, bairo jãã ĩwĩ Jesús.

¹² Bairo jãã, cũ cabuerã r̄porire cose yaparo, cabuimacããtõ jutiro cũ cawecũtatore nejãñawĩ tunu Jesús. Bairo áti yaparo, mesap̄ ruiwĩ jãã mena. Bairo etanumurĩ bero, atore bairo jãã ĩ jẽniñawĩ Jesús:

—¿Mũjãã masĩñati dope ĩgũ mũjãã r̄porire yũ cose-upari? ¹³ Mũjãã r̄ame yũre, jããrẽ Cabuei, jãã Quetiurap̄, yũ mũjãã ĩ piinucũña. Bairo yũre ĩ piirã, cariapea ĩrã yũ mũjãã ĩnucũña. Cũã yũ ãniña bairp̄a. ¹⁴ Bairi yũ r̄ame jããrẽ Cabuei, jãã Quetiurap̄, mũjãã caĩpiinucũĩ r̄ame, mũjãã r̄porire yũ cose yaparoya merẽ. Bairi mũjãã cũã torea bairo mũjãã majũ mũjãã r̄porire caãmeo coseparã mũjãã ãniña tocãnacãẽr̄p̄rea.

¹⁵ Bairi mũjããrẽ ati wãmerẽ mũjãã yũ áti ĩñoña, mũjãã cũã tore bairo mũjãã caãmeo átinucũparore bairo ĩ yua. ¹⁶ Cariape mũjãã ñi quetibũjũya: Ni ĩĩcãũ ũcũ cũ quetiurap̄re capaabojari majõcũ cũ quetiurap̄ netõrõ ãmerĩñami. Bairoa tunu ni ĩĩcãũ ũcũ cajoococũ r̄ame cũrẽ cajoricũ netõrõ ãmerĩñami. ¹⁷ Bairo yũ caĩ-quetibũjũrijere tũgoũsari caroaro mũjãã caáti ãmata, caroaro ẽseanirĩqũẽ mena mũjãã ãnimasĩgarã.

¹⁸ “Bairp̄a, mũjãã nipetirãrẽ, ‘Bairo mũjãã baigarã,’ ĩ bũsũ mee mũjãã ñiña. Yũ r̄ame roque merẽ yũ masĩña yũ cabesericarã mũjãã caãnierẽ. Bairi Dios ya tutip̄ na caĩwoatuquetibũjũ jũgoyeticũĩr̄cãrõrẽ bairo

baigaro. Atore bairo ĩ woatu quetibũjũyupa: ‘Yũ mena caũgarui nimicũã, yũre cateei yũ wapacũ majũ tuagũmi,’ ĩ woatuyupa. ¹⁹ Bairi merẽ mũjããrẽ cariape mũjãã quetibũjũ weyojũgoyeticũĩ ñiña. Bairi mũjãã yũ ca-quetibũjũrore bairo cabairo ĩñarã yua, ‘Dios cũ cajoricũ majũ niñami,’ yũ mũjãã ĩgarã yua. ²⁰ Cariape mũjããrẽ ñi quetibũjũya: Ni ĩĩcãũ ũcũ yũ caquetibũjũrotijõũre catũgoũsaurũ ũcũ r̄ame yũre catũgoũsaurũ bairo niñami. Bairi tunu ni ĩĩcãũ ũcũ yũ caquetibũjũrijere catũgoũsaurũ r̄ame yũre cajoricũ cũãrẽ catũgoũsaurũ bairo niñami,” jãã ĩ quetibũjũwĩ Jesús, jãã, cũ cabuerãrẽ yua.

Jesús anuncia que Judas lo traicionará

(Mt 26.20-25; Mr 14.17-21; Lc 22.21-23)

²¹ Bairo jãã ĩ quetibũjũ yaparo, Jesús r̄ame bũtioro tũgoñarĩqũẽ pairi cariapea jãã quetibũjũcõãwĩ cũ cabaipeere. Atore bairo jãã ĩwĩ:

—Cariape majũ mũjããrẽ ñi quetibũjũya: Mũjãã mena macããcũ ĩĩcãũ roro yũre ĩ bũsjãbuitirocagũmi.

²² Bairo Jesús jãã cũ caĩrõ tũgori, jãã cũ cabuerã r̄ame jãã majũ tocãnacãẽr̄p̄a, jãã ãmeo ĩña maniap̄. “Cũrẽ ĩ ĩmi Jesús,” jãã ĩ masĩẽp̄. ²³ Mai, yũ r̄ame Jesús bũtioro cũ caĩñamai majũ yũ ãmũ. Bairi yũ mena Jesús r̄ame cũ cabũsũnemopee ãmũ, jãã caũgaruiãnitoye mai, cũ cabaipeere. ²⁴ Bairi Pedro r̄ame yũre ĩñarĩqũẽ mena yasioroa yũ quetibũjũ jowĩ: “Noa na caátipeere tore bairo qũĩñati,” qũĩ jẽniñáto ĩ, tore bairo ámi Pedro. ²⁵ Bairo cũ caátimasĩõrĩjẽrẽ ĩñarĩ, yũ r̄ame cũtũ jãñurĩ etanũcãrĩ atore bairo cũ ñi jẽniñawũ Jesure:

—Yũ Quetiurap̄, ¿ni majũ cũ ãniñati?

²⁶ Jesús r̄ame bairo cũ yũ caĩjẽniñarõ, atore bairo ñiwĩ:

—Pan yosenerĩ yũ canuni r̄ame cũ majũ nigũmi.

Bairo jãã ĩ quetibũjũ yaparo, Jesús tocãrõã yua cũ pããrẽ yosenunijowĩ Judas Simón Iscariote macũrẽ.

²⁷ Bairo pããrẽ cũ cañerõ bero, Judas yerip̄ wãtĩ merẽ nicõãñurĩ. Bairo cũ cabairo ĩña, tocãrõã Jesús r̄ame bairo qũĩwĩ yua:

—Bairo mũ caátigarijere tãmurĩã átícõãña.

²⁸ Bairo Jesús cũ caĩrõ, jãã cũ cabuerã mesap̄ caũgaruiatana, ĩĩcãũ ũcũ r̄amena, “Bairo Jesús ĩgũ ĩña-mi,” jãã ĩ tũgoña masĩẽp̄, tiere tũgorã. ²⁹ Mai, Judas r̄ame jãã yaye dinero cajãñarĩ poare caĩñarĩcãñũgõbojari majõcũ ãmi. Bairi atore bairo ĩĩcããrã jãã mena macããna ĩ tũgoñacõãwã: “Bose r̄mũ macããjẽ rotie mũ wapati árá,’ qũĩgũ ĩtatacũmi, o ‘Apeye ũnie wapatiri cabopacarãrẽ na nunijã,’ ĩgũ ĩtatacũmi,” jãã ĩ tũgoñacõãwũ jãã r̄ame.

³⁰ Mai, Judas r̄ame Jesús pããrẽ cũ, cũ cayosenunirõ beroaca, jicoquei witicoámĩ merẽ yua. Bairo cũ cawitiátipap̄ merẽ ñamip̄ ãmũ.

El nuevo mandamiento

³¹ Judas cũ cawitiatato bero, Jesús r̄ame bairo jãã ĩwĩ yua:

—Ámea Dios macũ yũ caãnierẽ, yũ, Camasã Jũgocũ, yũ áti ĩñoũ. Bairi Dios r̄ame yũ jũgori nocãrõ cũ catutuarije caroare áti ĩñoũmi camasãrẽ. ³² Yũ, Ca-

masã jÿgocx nocãrõ yx catutuarije yx caátí ññoata, yx Pacx Dios cÿã jãã catutuãnierë ññoogxmi. Tãmurĩã tore bairo átí ññoogxmi Dios cÿã camasĩrĩjërë. ³³ Yx yarã, yx pũnaarë bairo caãna yoaro mujãã mena yx tuaetigx ati yeparxre. Bairo mujãã yx caaweyoro bero, mujãã rxame bxtioro yx mujãã macãmigarã. Bairi mujãã ñinemoña tunu, judío majãrë na yx caĩquetibxjxata-torea bairo ñi quetibxjxg: Yxre mujãã macãmigarã. Bairo yx macãmĩrãcÿã, yx caátĩrauxre caetamasĩena ãnĩrĩ, yx mujãã bócaetigarã. ³⁴ Bairi atie cawãma wãmerë mujãã yx átiroti cÿña: Mujãã majũ tocã-nacãxrxã mujãã ãmeo maicõã ninucÿwã. Bairi yx, mujããrë yx camairõrëã bairo mujãã cÿã tocã-nacãxrxrea ãmeo maicõãña. ³⁵ Bairi tocãnacãxrxrea mujãã caãmeomairõ ññarã, nipetiro camasã mujããrë, “Na roque Jesús cÿã cabuerã majũ ññama,” mujãã ññãgarãma —jãã ñwĩ Jesús, jãã, cÿã cabuerãrë.

Jesús anuncia que Pedro lo negará

(Mt 26.31-35; Mr 14.27-31; Lc 22.31-34)

³⁶ Bairo Jesús cÿã caĩquetibxjxro bero, Simón Pedro atore bairo qũĩ jëniñawĩ:

—Yx Quetiurax, ¿noorx ágx, tore bairo mi quetibxjxyati jããrë?

Jesús rxame atore bairo qũĩ yxwĩ:

—Mxã, noo yx caátõrxre yx m x samasĩëtĩgx mai. Cãberõx roque yx txrx m x ámasĩgx.

³⁷ Bairo cÿã caĩrõ tÿgo, Pedro rxame atore bairo qũĩwĩ:

—Yx Quetiurax, ¿dopëĩ ãmerë mai m x yx x samasĩëtĩbxjocxti? ¿Cotericarõ mano m x cariaparo ñnorëã, yx rxame roque yx riamasĩña! —qũĩwĩ Pedro Jesure.

³⁸ Bairo Pedro cÿã caĩrõ, Jesús rxame bairo qũĩwĩ:

—¿Cariapea cotericarõ mano yx jÿgori m x riagayati? Bairi m x rë cariapea ñña: Ábocx cÿã cariiiparo jÿgoye, itiani majũ, “Cÿã yx masĩëtĩña Jesure,” yx mitõgx.

Jesús, el camino al Padre

14 “Yx yarã, tÿgoñarĩqũë paieticõãña. Dios mena tÿgoñatutuari yx mena cÿãrë tÿgoñatutu-ãcõãña. ² Yx Pacx cÿã caãno x m x recõõrxre ãnãparãri capee majũ ñña. Yx Pacx txrx ãnimasĩrĩqũë caãmerĩcõãta, ‘Mujãã caãniparãre mujãã yx qũënojÿ-goyetibõjãx áya,’ mujãã ñietibujoricx. ³ Bairi mai, yx rxame mujãã caãniparãx roto mujãã qũënobojãx ácx yx baiya. Bairo qũëno yaparori bero roque, mujããrë yx nei atĩgx, yx mena mujãã caãnimasĩparore bairo ñ. Bairo yx caatõ, mujãã cÿã yx caãniparãx mujãã ãnigarã. ⁴ Merë mujãã etamasĩña yx jÿgori yx caátĩ-rauxre.”

⁵ Bairo jãã cÿã caĩrõ tÿgo, Tomás rxame Jesure bairo qũĩwĩ:

—Jãã Quetiurax, jãã masĩëtĩña. ¿Noorxre ágx bairo miñati? ¿Dopë bairo jãã masĩrãati m x caápãwãrxre?

⁶ Jesús rxame bairo cÿã caĩrõ, atore bairo qũĩwĩ:

—Yxã, yx ãniña, maa átãwãrë bairo caãcÿ. Yxã, yx ãniña cariapere caãcÿ. Caticõãnio joroque caãcÿ yx

ãniña camasãrë. Yx jÿgori mena jeto mujãã etamasĩ-garã yx Pacx cÿã caãnopxre. ⁷ Yxre mujãã camasĩata, yx Pacx cÿãrë cÿã mujãã masĩcõãgarã. Merë ãmea yx mujãã masĩña. Bairo yxre camasĩrã ãnĩrĩ, yx Pacx cÿã caátĩãnie cÿãrë caĩñacõãnarë bairo mujãã ãniña.

⁸ Bairo Jesús jãã cÿã caĩrõ tÿgo, Felipe rxame Jesure bairo qũĩwĩ:

—Yx Quetiurax, m x Pacxre jãã ññoña. Bairo jãã m x caĩñoata, jããrëã tocãrõã ñucõãña yua.

⁹ Bairo cÿã caĩrõ, Jesús rxame atore bairo qũĩwĩ:

—¿Ago tame Felipe! Nocãrõ yoaro mujãã mena yx caãnimiatãcÿãrë mai, ¿yx m x masĩëtĩrecoayati? Yxre caĩñanucÿx, yx Pacx cÿãrë caĩñacõãninucÿx bairo ácx baiyami merë. ¿Dopëĩ, ‘M x Pacxre jãã ññoña,’ yx miñati? ¹⁰ ¿Cariape yx Pacx mena yx caãnierë, bairo yx Pacx cÿã yx mena cÿã caãnierë mujãã masĩëtĩñati? Bairi atore bairo mujãã yx caĩquetibxjxrije yx majũã yx catÿgoñarõ mee bairo ñña. Yx Pacx, yx mena caãcÿ mena roque cÿã carotiro mena bairo caroaro cÿã paari-quere yx átĩãninucÿña. ¹¹ Mujãã cÿã cariapere masĩña yx Pacx mena yx caãnierë. Bairi yx Pacx cÿã yx mena cÿã caãnierë masĩña. Bairo baiena cÿã, jĩrãrxã mujãã yx caátí ññonucÿrĩjërë ññarĩ, mujãã cÿã cariapere masĩña.

¹² Bairi m xna mee mujããrë ñña: Yx caquetibxjxrije cariapere catÿgõusãx ãnĩrĩ yx caãtie ñnierë cÿã cÿã átĩ-masĩgxmi. Yx roque yx Pacx txrx yx caãcoato jÿgori, cÿã rxame jĩrã netõjãñurõ caroaro majũ átĩmasĩgxmi.

¹³ Bairi yx wãme mena ñrĩ nipetirije mujãã cajëñirõ, mujãã caĩrõrëã bairo mujãã yx átibõjãgx. “Yx Pacx Dios yx jÿgori yx Pacx cÿã catutuarijere na ññãto na cÿã,” ñ bairo mujããrë yx átí ññogx. ¹⁴ Bairi yx wãme mena ñrĩ tocãnacã wãme mujãã cajëñirõ cãrõ mujãã cajëñirõrëã bairo mujãã yx átibõjanucÿgx yua —jãã ñ quetibxjxwĩ Jesús, jãã, cÿã cabuerãrë.

Jesús promete enviar el Espíritu Santo

¹⁵ Bairo jãã ñ quetibxjx yaparori bero, bairo jãã ñ quetibxjxwĩ tunu Jesús: “Yxre mujãã camaiata, yx caroticÿrjë cÿãrë torea bairo caroaro mujãã áticõã ninucÿgarã yua. ¹⁶ Yx rxame yx Pacxrxre mujãã yx jëñibõjãgx, apei mujããrë cajëgoãnitutuapãx, Espiritu Santo cariapere majũ caãcÿrë, tocãnacãni mujãã mena cÿã caãninucÿparore bairo ñ. Ati yepã macããna roque, cÿã, Espiritu Santore na yerix cÿã cÿgoetinucÿñama. Bairo cÿã cÿgoetiri, cÿã caãtie, cÿã catutuarije cÿãrë ññajesoetinucÿñama. Bairi mujãã rxame roque cÿã mujãã masĩjãñuña, cÿã rxame mujãã mena tocãnacãni mujããrxre cÿã caãno jÿgori. Bairi tocãnacãnia mujãã mena, mujããrxre ãnicõã ninucÿgxmi yua.

¹⁸ “Bairã, mujãã yx aweyocõãpërigx. Yx atĩgx tunu, mujãã mena tocãnacã rÿmãx ãnicõã ninucÿgx.

¹⁹ Merë petoaca rÿsaya ati yepã macããna camasã yxre na caĩñãñãparõ yua. Mujãã rxame roque tocãnacã rÿmãx yx mujãã masĩcõã ninucÿgarã mujãã mena yx caãnicõãninucÿrjërë. Yx rxame caãnicõãninucÿx yx ãniña. Bairi torea bairo mujãã cÿã mujãã ãnicõã ninucÿgarã. ²⁰ Mujããrë Espiritu Santo cÿã caetari rÿmãx caãno yua, mujãã masĩgarã yx Pacx mena yx caãnierë.

Bairi męjǎǎ cǔǎ yę mena āna, yę cǔǎ bairi męjǎǎ mena yę caānie cǔǎrē męjǎǎ masīgarǎ yua. ²¹ Yę caroticǔrǔjērē tǔgoęsari, yę caroticǔrǔjērē bairo caāticǔāninucǔǔ ręame cariapea yę maicǔāninucǔǔ ātigęmi yua. Bairi yęre camaicǔācǔrē yę Pacę cǔǎ cǔ maicǔā ninucǔęmi. Yę cǔǎ cǔ yę maicǔā ninucǔęmi. Bairi cǔ ĩiņogę yę camasīrǔjērē yua," jǎǎ ĩ quetibęjęwǔ Jesús cǔ cabuerǎrē yua.

²² Apei Judas cawāmeęęę, Judas Iscariote mee caācǔ ręame atore bairo Jesure qǔ ĩ ĩęniņawǔ:

—Yę Quetiuręę, ĩdopę ĩ jǎǎ jetore mę camasīrǔjērē jǎǎ miņęati? ĩDopę ĩ ati yepa macǎāna camasǎ cǔǎrē na miņęoęęati? —qǔ ĩ ĩęniņawǔ.

²³ Jesús ręame bairo Judas cǔ caĳęniņarǔ, atore bairo qǔ yęwǔ:

—Yęre camai, yę bęęrięue cǔǎrē catǔgoęsaę niņami. Bairi yę Pacę cǔǎ cǔ majǎǎņęęmi. Bairi yua yę Pacę mena ręęęaręęa cǔ mena jǎǎ ānicǔā ninucǔgarǎ tocānacǎ rǔmęa yua. ²⁴ Yęre camaieę ręame roęue yę bęęrięue cǔǎrē catǔgoęsaęę niņami. Tunu bairoa yę caĳęnetibęjęrięe yę majǔǎ yę catǔgoęarǔ, yę caĳębęęrięe mee niņa. Yę Pacę Dios yęre cajořię cǔ caĳębęę quetibęjęrotirięe majǔ roęue niņa.

²⁵ "Bairi męjǎǎ mena ācǔ mai, nipetirięe atiere męjǎǎ ĩi quetibęjęyua. ²⁶ Bairi Espiritu Santo męjǎǎrē cajęgoānitutuaraę, yę Pacę yę jęęori męjǎǎrē cǔ cajořię ręame nipetirięe męjǎǎ masīęęęmi. Bairi tunu atie męjǎǎ yę caĳęnetibęjęrięe nipetirięe tǔgoęna masīpetio joroęue męjǎǎ ātigęmi yua.

²⁷ "Bairi yę ręame yę ācoęę. Bairo ácǔ, męjǎǎrē yę joya ĳęcǎrǔ tǔni tǔgoęna yeri jǎǎ āņajęrē. Tie ĳęcǎrǔ tǔni tǔgoęna yeri jǎǎrǔqǔē caānicǔānie yę yaye majǔrē męjǎǎ yę joya yua. Ati ęmęrecǔo macǎāna camasǎ na cajonucǔrǔrē bairo mee męjǎǎ yę joya. Torena, tǔgoęna yapaęueticǔāņa. Uwitǔgoęnaeticǔāņa. ²⁸ Merē yę męjǎǎ tǔgoęę, 'Yę áya,' męjǎǎ yę caĳęrǔjērē. Bairi tunu, 'Męjǎǎ mena yę āni atigę,' yę caĳęrǔjērē cǔǎrē męjǎǎ tǔgoęę. Yęre camaitǔgoęnamajǔcǔǎrǎ męjǎǎ caāmata, 'Yę Pacę tęę yę áya,' yę caĳęrǔjērē tǔęori bętiro męjǎǎ ęęanıęujęoatana. Yę Pacę Dios ręame yę netǔrǔ caānimajǔǔ niņami. ²⁹ Toreęę, cariape majǔ męjǎǎrē ĩi quetibęję jęęoyetiweęoęāņa merē. Bairo yę caĳęrǔjērē bairo cabajořię, 'Cariape majǔ jǎǎ ĩ quetibęjęyupi,' męjǎǎ ĩ masīgarǎ yua.

³⁰ "Tocǎrǔǎ yua, męjǎǎ mena capee yę bęęęetięę. Merē atigę baiyami ati yepa macǎānarē carotimasīrǔ majǔęę. Cǔ ręame bairo rotimasīmicǔǎ, yęre nopę caāĳęātimasīęcǔ niņami. ³¹ Bairoa cabaięę niņa bairoęę, ati yepa macǎāna nipetiro camasǎ yę Pacę Diore cǔ yę camairǔjērē na camasīparore bairo yua. Tunu bairoa masīgarǎma yę Pacę Dios yęre carotijoricę yę cǔ carotiroęa bairo yę caātie cǔǎrē," jǎǎ ĩwǔ Jesús.

Bairo ĩ yapařiori bero: "Wǎmęęęcǎņa. Jito, tǎmurǔ marǔ átóca merē," jǎǎ ĩwǔ Jesús, jǎǎ, cǔ cabuerǎrē yua.

La vid verdadera

15 Bairo jǎǎ ĩ yapařiori bero, Jesús bairo jǎǎ ĩnemowǔ tunu: "Yę ręame ęęęęę caānimajǔrǔ yęre bairo caācǔ yę āniņa. Bairi yę Pacę Dios ręame caęęe otericę majǔrē bairo caācǔ niņami. ² Bairi ęęęęę ĳęcǎ ręęę carǔca manicǔāta, ti ręęęęę pajure recǔāmasīņami yę Pacę. Caroaro ti ręęęęę carǔca cęęata, carorięe ũnierē jee reri, caroaro ĩņanıęęęę masīņami, capee to carǔca cętinemoparore bairo yua. ³ Bairi męjǎǎ ręame torea bairo yę caātiroticǔrǔqǔērē tǔgoęsari caroarǎ majǔ catuarǎ męjǎǎ āniņa. ⁴ Bairi yęre tǔgoęsa jǎnaeticǔāņa. Yę cǔǎ, męjǎǎrē mairǔ, męjǎǎ yę capitietorea bairo męjǎǎ cǔǎ yęre yę tǔgoęsajǎnaeticǔāņa. Bairi merē męjǎǎ masīņa: ĳęcǎ ręęęęę ęęęęę ręęęę carupaę majǔręę to caāmerǔcǔāta, rǔca jomasīęęiņa. Carupaę majǔręęę caāni ręęęę āniřǔ rǔca cęti-masīnucǔiņa. Torea bairo męjǎǎ cǔǎ caroa wǎmerē męjǎǎ ātiānimasīęęna, yęre tǔgoęsari ĳęcǎrǔrē bairo yę mena męjǎǎ caāmerǔcǔāta.

⁵ "Bairi yę ręame ęęęęę carupaęę majǔrē bairo caācǔ yę āniņa. Męjǎǎ ręame tiwę ęęęęę ręęęęę bairo caāna męjǎǎ āniņa. Bairi ni ĳęcǎǔ ũcǔ yęre catǔgoęsacǔācǔ, yę cǔǎ cǔ mena cǔ yeri yę caāmata, ĳęcǎrǔ tǔni caroa macǎājērē ātiānimasīņami nocǎrǔ paio majǔ yua. Yę, yę camanicǔāta, nopę bairo caroa macǎājērē męjǎǎ ātimasīęęna. ⁶ Yęre tǔgoęsari yę carotirore bairo caātiāmerǎ na caāmata, rocaecocǔāgarǎma. Bairo rocaecori yua, peeropę joe ecogarǎma, carorięe caĳęniřǔjērē ęęęęę ręęęęęę jeri peeropę na cajoerore bairo yua.

⁷ "Bairo yęre tǔgoęsari yę carotirore bairo jeto bętirocaro mano caātiāna męjǎǎ caāmata, noo męjǎǎ caborijere yę ĳęniņa. Bairo męjǎǎ cajęniřǔ, noo męjǎǎ caborijere męjǎǎ yę jomasīņa. ⁸ Cariapea yę cabuerǎ majǔ caāna nocǎrǔ paio caroa macǎājērē ātiānimasīņama. Bairo na caātiānimasīrǔjērē jęęori yę Pacę ręame netǔjǎņurǔ camasǎrē caĳęroaęoę caņęę majǔ tuagęmi. ⁹ Toreęę, bętiro męjǎǎrē ĩiņamaiņa, yę Pacę yęre cǔ camairǔrēǎ bairo. Bairo yę camairǎ āniřǔ ĳęcǎrǔrē bairo yę mena ānicǔā ninucǔiņa tocānacǎ rǔmęa. ¹⁰ Yę caroticǔrǔjērē caroaro tǔgoęsari, yę carotirore bairo jeto męjǎǎ caāti āmata, yę camairǎ, yę yarǎ majǔ męjǎǎ tuagarǎ. Yę cǔǎ yę Pacę yę cǔ carotirore bairo ácǔ, cǔ camai majǔ yę caānorēǎ bairo męjǎǎ cǔǎ yę camairǎ majǔ męjǎǎ tuagarǎ.

¹¹ "Atore bairo męjǎǎ ĩi quetibęjęyua, caroaro yę mena męjǎǎ caęęęanimasīparore bairo ĩ. Tunu bairoa męjǎǎ caęęęani coterięe caroaro ĳęcǎrǔ tǔni to caāniĳęātiparore bairo ĩ, tore bairo ĩi quetibęjęyua. ¹² Bairi atore bairo męjǎǎ yę ātiroticǔiņa: Męjǎǎrē yę camainucǔrǔrēǎ bairo męjǎǎ cǔǎ tocānacǎņęęę āmeo maiņa. ¹³ Nocǎrǔ cǔ yarǎrē camaimajǔǔ cǔ caāmata, cǔ majǔ rupaę mena cǔǎrē popiye tǎmęorǔ cǔ jęęori riamasīņama. ¹⁴ Bairi męjǎǎ yę caroticǔrǔjērē ĳęcǎrǔ tǔni męjǎǎ caātimasīata, yę yarǎ, yę bapařǎ majǔ męjǎǎ āniņa. ¹⁵ Bairi āmerē yua yę paaboęari majǎrē bairo męjǎǎ ĩiņęęęiņa. Mai, caęaaboęari majǔęęę ręame cǔ queti-

paɯ nipetirije cǔ caátianinucǔrǐjĕrĕ masĭĕtĭñami. Bairi āmerĕ ‘yɯ baparā’ mǔjǎā ñiña, nipetirije yɯ Pacɯ yɯ cǔ caquetibǔjɯrotiriquere mǔjǎā yɯ camasĭōrō jǔgori yua. ¹⁶ Mǔjǎā, yɯre bori yɯ mǔjǎā beseerɯ. Yɯ rɯame roque mǔjǎārĕ mairĭ mǔjǎā yɯ besewɯ. Bairo mǔjǎārĕ beseri caroa quetire mǔjǎā yɯ quetibǔjɯ rotijoya capāārā camasārĕ, yɯ yarā na ānicōā ninucōō joroque mǔjǎā caátiparore bairo ĩ. Tore bairo mǔjǎā caátiani-masĭata, yɯ wāme mena ĩrĭ nipetirije mǔjǎā cajĕnirĭjĕrĕ mǔjǎā jogɯmi yɯ Pacɯ. ¹⁷ Bairi atiere mǔjǎā yɯ átiroticǔña: Nipetiro tocānacāɯrɯa āmeo maiña, ĩ quetibǔjɯwĭ Jesús, jǎā, cǔ cabuerārĕ yua.

El mundo odia a Jesús y a los suyos

¹⁸ ĩ quetibǔjɯ yaparo, atore bairo jǎā ĩnemowĭ tunu: “Ati ɯmɯrecōo macāāna, mǔjǎā, yɯ yarārĕ na caĭñateata, merĕ yɯre caĭñatejǔgoricarā ñiñama. Tiere mǔjǎā camasĭō yɯ boya. ¹⁹ Mǔjǎā cǔā ati yepa macāāna cariapea mǔjǎā caāmata, na, camasā cǔā mǔjǎā maibujorāma, na yarārĕ na camairōrĕā bairo. Yɯ rɯame roque mǔjǎārĕ ati yepa macāāna mena macāānarĕ mǔjǎā yɯ besewɯ. Bairi mǔjǎārĕ ati yepa macāāna rɯame bǔtioro mǔjǎā teyama, merĕ ati yepa macāāna mee mǔjǎā caāno jǔgori yua. ²⁰ Cajǔgoye atore bairo mǔjǎā yɯ caquetibǔjɯatajere tǔgoñanemoñijate: Ni jĭcāǔ ũcǔ raabojari majōcɯ cǔ quetiurɯ netōjǎñurō āmerĭñami. Yɯre roro yɯ áti ɯsanucǔwā, yɯ pajĭāgarā. Bairi mǔjǎā cǔārĕ torea bairo roro mǔjǎā átigarāma. Tunu bairoa yɯ yaye quetire na catǔgoɯsaata, mǔjǎā cǔārĕ mǔjǎā tǔgoɯsagarāma mǔjǎā caquetibǔjɯrijere. ²¹ Bairārɯa, aperā camasā mǔjǎārĕ roro jeto átinucǔgarāma, yɯ caquetibǔjɯrijere tǔgoɯsari camasārĕ na mǔjǎā caquetibǔjɯnetōrĭjĕ jǔgori. Bairo mǔjǎārĕ caátinucǔrā rɯame yɯ Pacɯ Dios yɯre ati yeparɯ cajoricɯre camasĭĕna ānirĭ bairo mǔjǎā átinucǔgarāma.

²² “Ati yepa macāāna nipetiro camasā na carorije wapore na yɯ caquetibǔjɯmasĭōǔ ápericōāta, yɯre na catǔgoɯsaetie wapa, wapa cǔgoetibujiorāma. Āmerĕ yua narĕ yɯ caquetibǔjɯro bero, ‘Carorije cawapa mána jǎā āniña,’ ĩ netōmasĭĕtĭñama. ²³ Bairi tunu jĭcāǔ ũcǔ yɯre caĭñatei rɯame yɯ Pacɯ Dios cǔārĕ caĭñateire bairo ācǔ baiyami. ²⁴ Ati yepa macāāna camasārĕ caroa wāme áti ĩñorĭqǔĕrĕ na yɯ caátĭ ĩñou ápericōāta, yɯ caátiere na caĭroaetie wapa, wapa cǔgoetibujiorāma. Bairo na yɯ caátĭ ĩñorĭjĕrĕ ĩñamirācǔā, ñiña-gaetiyama. Bairo bairā, yɯ Pacɯ Dios cǔārĕ caĭñaterārĕ bairo āna baiyama. ²⁵ Atore bairo cabaipeere Dios ya tutirɯ ĩ woatǔjǔgoyeticǔñañurā: ‘Ñe apeye ũnie jǔgori cabuicɯpeirea qǔĭña tejǎñugarāma,’ ĩ woatu quetibǔjɯyura.

²⁶ “Bairi mǔjǎārĕ cajǔgoñitutuapɯ Espĭritu Santo cariape caācǔ majǔrĕ yɯ Pacɯ jǔgori mǔjǎā yɯ cajorɯ rɯame, yɯ, cariape yɯ caānierĕ mǔjǎā masĭōgɯmi.

²⁷ Mǔjǎā rɯame merĕ yɯ mena cajǔgoripɯrɯa yɯ mǔjǎā masĭcōā ninucǔwǔ. Bairo mǔjǎā cǔā yɯre camasĭrā ānirĭ cariapea na masĭō joroque na mǔjǎā átigarā camasārĕ yɯ caátianierĕ.

¹⁶ “Atore bairo mǔjǎā ñi quetibǔjɯyua, yɯ mena mǔjǎā catǔgoñatutuacōāniparore bairo ĩ.

² Mǔjǎārĕ roro ñubuerica wiiripɯ caānarĕ mǔjǎā acuwiyoregarāma ati yepa macāāna camasā. Tunu bairo átiri, mǔjǎā pajĭārecōāgarāma. Bairo noa ũna mǔjǎārĕ capajĭāregarā rɯame, ‘Dios cǔ carotiro mena āna marĭ átiya,’ ĩ tǔgoñamigarāma. ³ Tore bairo átigarāma, yɯre bairi yɯ Pacɯ cǔārĕ camasĭĕna majǔ ānirĭ. ⁴ Atore bairo mǔjǎārĕ ñi quetibǔjɯcǔña, camasā roro mǔjǎārĕ na caáto ĩñarĭ, yɯ caĭquetibǔjɯriquere cabero mǔjǎā catǔgoñamasĭparore bairo ĩ,” tore bairo ĩ quetibǔjɯwĭ Jesús, jǎā, cǔ cabuerārĕ.

Lo que hace el Espĭritu Santo

ĩ quetibǔjɯ yaparo, atore bairo jǎā ĩ nemowĭ tunu: “Atie mǔjǎārĕ yɯ caquetibǔjɯrijere caānijǔgoripɯrɯa mǔjǎā yɯ quetibǔjɯerɯ, mǔjǎā mena caācǔ ānirĭ mai. ⁵ Bairi āme roquere yɯ Pacɯ yɯre cajoricɯ tɯrɯ ágɯ majǔ yɯ baiya. Bairo yɯ caágamiatacǔārĕ, ni ũcǔ mǔjǎā mena macāācǔ, ‘¿Noorɯ mɯ ácúati?’ yɯre caĭjĕniñagɯ manimajǔcōāñami. ⁶ Bairo ĩrĭcārō ũnorĕā, mǔjǎā rɯame yɯ cabaipeere mǔjǎārĕ yɯ caquetibǔjɯrijere jǔgori bǔtioro mǔjǎā tǔgoñarĭqǔĕ paicōāña yua. ⁷ Bairi mǔjǎārĕ atore bairo cariape majǔ mǔjǎā ñiña: Mǔjǎārĕ yɯ caawayocoato ñuña. Mǔjǎārĕ yɯ caawayoeticōāta, mǔjǎārĕ cajǔgoñitutuapɯre cǔ yɯ joetibujioɯ. Mǔjǎārĕ yɯ caawayocoápata roque, yɯ majǔā cǔ yɯ jogɯ Espĭritu Santore. ⁸ Cǔ, Espĭritu Santo acǔrɯ, ati yepa macāāna nipetiro camasārĕ, caroaro majǔ na masĭōgɯmi carorije macāājĕ na caátinucǔrĭjĕrĕ. Cariape macāājĕ cǔārĕ na masĭōgɯmi. Bairi Dios cǔ caĭñabesemasĭrĭjĕ cǔārĕ na masĭōgɯmi yua. ⁹ Bairi Espĭritu Santo rɯame camasārĕ na masĭōgɯmi yɯre na catǔgoɯsaetie wapa jǔgori na cayasipeere. ¹⁰ Bairi tunu cariape yɯ Pacɯtɯ yɯ ácoagɯ. Yɯ mǔjǎā ĩñaetigarā yua. Bairo yɯ Pacɯ tɯrɯ yɯ caátie mena jǔgori mǔjǎā masĭōgɯmi Espĭritu Santo rɯame caroaro cariape caācǔ yɯ caānierĕ yua. ¹¹ Tunu bairoa ati yepa macāānarĕ carotimasĭ wātĭ popiye cǔ baio joroque Dios cǔ caátipee cǔārĕ mǔjǎā masĭōgɯmi.

¹² “Bairɯa, capee majǔ mǔjǎārĕ yɯ quetibǔjɯgam-icɯrɯ. Mai, āmerĕ mǔjǎā rɯame jicoquei caroaro yɯ mǔjǎā tǔgojĭāti masĭĕtĭbujiorā. ¹³ Bairi Espĭritu Santo mǔjǎātɯ acǔrɯ, mǔjǎā masĭpeyo joroque mǔjǎā átigɯmi cariape macāājĕ majǔ masĭrĭqǔĕrĕ yua. Cǔ rɯame cariape macāājĕ majǔrĕ mǔjǎā quetibǔjɯgɯmi. Bairɯa, cǔ majǔ cǔ caborore bairo mǔjǎā quetibǔjɯetigɯmi. Dios yaye macāājĕ cǔ catǔgorijere mǔjǎā quetibǔjɯgɯmi. Bairi tunu nipetirije caberopɯ cabaipee cǔārĕ mǔjǎā quetibǔjɯ masĭōgɯmi yua Dios Yeri Espĭritu Santo rɯame. ¹⁴ Cǔ rɯame caroaro majǔ yɯ nɯcǔbɯgori ñiroagɯmi. Cǔ, Espĭritu Santo rɯame yɯ yaye yɯ camasĭrĭjĕ macāājĕrĕ camasĭ ānirĭ, tiere mǔjǎā quetibǔjɯ masĭōgɯmi. Bairo yɯ yayere camasĭ ānirĭ, yɯ cǔārĕ bǔtioro ñiroagɯmi. ¹⁵ Bairi nipetirije yɯ Pacɯ caroa cǔ caátianie yɯ yaye jeto āno baiya. Bairi, ‘Espĭritu Santo rɯame tie yɯ yaye yɯ camasĭrĭjĕ macāājĕrĕ mǔjǎārĕ masĭō joroque mǔjǎā átigɯmi,’ ĩnarɯ.

¹⁶ “Bairi ãme bero cayoápéroa yu mɔjãã ïñaetigarã. Bairo ñiñaetimirãcũã, cabero jãñurĩpɔ roque yu mɔjãã ïñanemogarã tunu,” ï quetibɔjɔwĩ Jesús, jãã, cũ cabuerãrẽ.

La tristeza se cambiará en alegría

¹⁷ Bairije Jesús jãã cũ caĩquetibɔjɔrijere tũgori, jãã pɔame jãã majũ atore bairije jãã ãmeo ï jẽniñawũ:

—¿Dope bairo ïgu, tore bairije marĩ qũĩ quetibɔjɔyati? ¿Dopẽĩ, “Cabero jãñurĩ yu mɔjãã ïñaetigarã yua,” marĩ ïmicũã, “Tunu cabero jãñurĩpɔ yu mɔjãã ïñanemogarã,” marĩ qũĩñati? ¿Nopẽ ïgu, “Yu Pacɔ tɔpɔ yu águ,” marĩ qũĩ quetibɔjɔyati? ¹⁸ ¿Dope bairo ï quetibɔjɔgu, “Ãme bero cayoápéroa,” qũĩñati? Bairi, “Tie ï quetibɔjɔgu ïñami,” marĩ ï tũgomasiẽtĩma-jũcõãña —jãã ãmeo ïwũ.

¹⁹ Jesús pɔame bairo jãã caãmeo ïrõ, cũrẽ jãã caĩjẽniñagarijere masĩcõãñupĩ. Bairi atore bairo jãã ïwũ:

—Mɔjããrẽ bairo ñiapũ: “Ãme bero cayoápéroa yu mɔjãã ïñaetigarã yua. Bairi tunu cabero jãñurĩpɔ roque yu mɔjãã ïñanemogarã tunu.” ¿Atie mɔjãã yu caĩatajerea mɔjãã ãmeo jẽniñacõã ñiñati? ²⁰ Cariape majũ atore bairo mɔjãã ñi quetibɔjɔyua: Mɔjãã otigarã. Bairo bairã, bɔtioro mɔjãã tũgoña yapapuagarã. Bairo mɔjãã cabaimiatacũãrẽ, ati yepa macããna pɔame ɔseanigarãma. Bairo mɔjãã catũgoñayapapuaatato bero, ɔseani tũgoñarĩqũẽ pɔame mɔjãã ãniwasoa etagaro yua. ²¹ Jĩcãõ carõmio bairirupɔ caãcõ cõ macũ cũ cabuiagaro, bɔtioro wisio tũgoñañamo. Tunu bairoa cõ macũ cũ cabuiaro bero roque, wisio tũgoñaẽtĩñamo yua. Bairo cõ macũ jĩcãũ ati yepapɔ cũ cabuiaro jũgori, cawisiomiataco yua cõ macũrẽ ïñarĩ bɔtioro tũgoña ɔseanicõãñamo. ²² Jĩcãõ carõmio cõ cabaiore bairo mɔjãã cũã ãmeacãrẽ bɔtioro roro popiye majũ tãmɔrĩ mɔjãã yapapuaya. Cabero tunu mɔjãã tɔre etapɔpɔ, mɔjãã ñiñagu tunu. Bairo yu cabairopɔ ñiñarã, bɔtioro mɔjãã yeripɔ mɔjãã tũgoña ɔseanigarã. Bairo mɔjãã causeanirĩjẽrẽ ni jĩcãũ ùcũ mɔjãã ɔseani jãnao joroque mɔjãã átimasĩẽtĩgũmi.

²³ Cariapea mɔjããrẽ ñiña: “Mɔjãã mena yu caãmerĩ rũmɔ caãnorẽ yua, mɔjãã caborijere yuere mɔjãã jẽnetigarã. Yu Pacɔpɔ roquere cũ mɔjãã jẽnimasiigarã. Bairo cũ jẽnirã, mɔjãã caborijere yu wãme mena ïrĩ cũ mɔjãã cajẽnirõ, nipetirijere mɔjãã jomajũcõãgũmi yua.

²⁴ Mai, mɔjãã mena yu caãno, jĩcãni ùno yu wãme mena ïrĩ, mɔjãã jẽnetinucũña. Bairi ãmea mɔjãã jẽnigarã. Bairo mɔjãã cajẽniata, Dios pɔame mɔjãã jogɔmi mɔjãã caborijere, jĩcãrõ tũni mɔjãã causeanirĩjẽ to caãnijĩatiparore ïrã,” ï quetibɔjɔwĩ Jesús, jãã, cũ cabuerãrẽ.

Jesucristo, vencedor del mundo

²⁵ ï quetibɔjɔ yaparo, atore bairo jãã ï nemowĩ tunu. “Bairi atore bairo mɔjãã yu caĩquetibɔjɔnucũrĩjẽrẽ ïcõñarĩ mena jeto mɔjãã yu quetibɔjɔnucũña: Bairi ãme ato jũgoyere tocãrõã ïcõñarĩ, mɔjãã yu quetibɔjɔetigu. Cariapea yua caroaro majũ yu Pacɔ

yaye caroare mɔjãã yu quetibɔjɔ masĩõpeyocõãgu, ï cõñarĩcãrõ mano yua. ²⁶ Mɔjãã mena yu caãmerĩ rũmɔrẽ yua mɔjãã pɔame yu wãme mena ïrĩ, yu Pacɔre cũ mɔjãã jẽninucũgarã. Yu pɔame yu Pacɔre mɔjãã yu cajẽnibojacõãninucũpee jeto nigaro ï mee, bairo mɔjãã ñiña. Yu Pacɔ pɔame mɔjãã maiñami, yu cũãrẽ mɔjãã camairõ jũgori. Tunu bairoa cariape Dios cũ cajoricɔ yu caãnierẽ masĩrĩ caroaro yu mɔjãã catũgousarije jũgori mɔjãã maiñami. Torena, mɔjãã pɔame roque mɔjãã majũã cũ mɔjãã jẽninucũgarã yua. ²⁸ Yu pɔame yu Pacɔ cũ carotimasĩrĩpɔ caãnacũ yu apũ ati yepapɔre, mɔjãã camasã mena ãni acũ. Bairo caatãcu ãnirĩ, tunu mɔjãã ati yepa macããna camasãrẽ aweyo águ yu baiya yu caatãtorɔna tunu. Bairi yu caatãto, yu Pacɔ tɔpɔna yu tunuágu tunu,” jãã ïwĩ Jesús, jãã, cũ cabuerãrẽ.

²⁹ Bairo cũ caĩrõ tũgorã, atore bairo cũ jãã ïwũ:

—Ãme roque caroaro cariape majũ jãã mɔ quetibɔjɔyua yua. Apeye ùnie cũãrẽ ï cõñanucũrĩ mee, caroaro majũ jãã mɔ quetibɔjɔyua. ³⁰ Ãmerẽ yua caroaro majũ jãã mɔ caquetibɔjɔmasĩõrõ tũgorã, ni jĩcãũ ùcũ mɔ jẽniñanemo nucũrĩcãrõ mano jĩcãrõ tũni majũ mɔrẽ jãã tũgousa masĩña. Bairi tiere jãã mɔ caquetibɔjɔro tũgorã, cariape majũ mɔrẽ jãã masĩña Dios cũ carotimasĩrĩpɔ caãnacũ mɔ caatãje cũãrẽ —cũ jãã ïwũ Jesure.

³¹ Bairo jãã, cũ cabuerã, cũ jãã caĩrõ tũgori, atore bairo jãã ïwĩ Jesús:

—¿Ãmerẽ yua caroaro majũ ñe ùnie rɔsaricarõ mano cariape yu mɔjãã tũgousacõãñati? ³² Mɔjãã pɔame yu mɔjãã caaweyoparo merẽ etaro baiya. Bairo yuere aweyorã, tocãnacãũpɔna noo mɔjãã caboropɔ mɔjãã ábatacoagarã. Bairo mɔjãã cabairo, yu pɔame roque jĩcãũã yu tuagu. Jĩcãũã yu ãmerĩña bairpɔna. Yu Pacɔ Dios pɔame yu mena ãniñami. ³³ Bairi atore bairo nipetirijere mɔjãã ñi quetibɔjɔyua, yu mena cũãrẽ jĩcãrõ tũni caroaro mɔjãã catũgoña yerijãñacõãninucũparore bairo ï yua. Mɔjããrẽ ati yepa macããna popiye mɔjãã baio joroque mɔjãã átiepenucũgarãma. Mɔjãã pɔame bairo mɔjãã na caátimiatacũãrẽ, tũgoñatutuacõãña. Merẽ yu roque ati ɔmɔrecõo macããjẽ carorijere yu botionetõnucãcõãwũ —jãã ï quetibɔjɔwĩ Jesús.

Jesús ora por sus discípulos

17 Bairo jãã ï quetibɔjɔ yaparori bero, ɔmɔrecõopɔ ñiñamũgõgori, atore bairo cũ pacɔ Diore qũĩ jẽniwĩ: “Caacɔ, merẽ tocãrõã yu mɔ cacõrĩcã yu tea etaro baiya. Bairi yu, mɔ macũrẽ nocãrõ mɔ caátitutuãnierẽ yu ɔpocũña. Bairo mɔ caãto, yu, mɔ macũ cũã nocãrõ mɔ caátitutuãnierẽ nipetiro camasãrẽ na yu áti ïñogu. ² Bairi mɔ macũrẽ nipetirã ati yepa macããna camasã netõrõ rotimasĩrĩqũẽ cũãrẽ yu mɔ jowɔ. Bairo mɔ caãto yua, caticõãninucũrĩqũẽrẽ nipetiro yu mɔ cajoricarãrẽ na yu cajomasĩparore bairo ï, tiere yu mɔ jowɔ. ³ Caticõãnajẽrẽ masĩrĩqũẽ pɔame mɔ, jĩcãũã Dios cariape majũ mɔ caãnierẽ, yu, Jesucristo mɔ cajoricɔ cũãrẽ camasã na camasĩpee ñiña.

⁴“Ati yeparure äcũ merẽ m̄ catutuarije mena m̄ carotirore bairo ȳ äti yaparobojaya. Ati yepa macããna camasãrẽ na ȳ masĩpeyocõãña m̄ caátitutuãnierẽ merẽ yua. ⁵ Bairi Caac̄, m̄rẽ ñiña tunu: M̄ caĩña-jorop̄ nocãrõ m̄ caátitutuarije mena ȳ átimasĩõ joroque ȳ äsa tunu, m̄ mena jĩcãrõ ȳ cacũgoriquere bairo ati ̄m̄recõo caãniparo jũgoyerna.

⁶“Camasã ati yepa macããnarẽ na beseri, ȳ m̄ cacũrĩcãrãrẽ merẽ na ȳ masĩõ peyocõãña m̄, ȳ Pac̄ Dios, m̄ caãnajẽ c̄tiere. Na ̄ame m̄ cabesericarã m̄ yarã caãna niñama. Bairo caãna ãnirĩ, m̄ carotiro mena m̄ yaye quetire m̄ ȳ caquetibũbojaro, caroaro majũ ȳ tũgõsayama. ⁷ Bairi ãmerẽ nipetirije ȳ m̄ cajonucũrĩjẽrẽ, ‘Dios c̄ cajorije majũ niña, ĩ masĩpeyocõãñama merẽ yua. ⁸ Cariape majũ ȳ m̄ caquetibũjrotirijere na ȳ quetibũjpnucũña. Na ̄ame caroaro majũ ȳ tũgõsayama. Bairi masĩñama m̄t̄ m̄ carotimasĩrĩpā caãnac̄ ati yepar̄ ȳ m̄ cajorique c̄ãrẽ.

⁹“Caroaro na ãnio joroque na m̄ caátiparore bairo ĩ, m̄rẽ na ȳ jẽnipeobojaya, m̄ yarã ȳ m̄ cacũrĩcãrã na caãnoi. Ati yepa macããna camasãrẽ m̄ yaye quetire catũgõsagaenarẽ na ȳ jẽnibojetinucũña.

¹⁰ Nipetirã ȳ yarã ȳre catũgõsarã ̄ame m̄ yarã niñama. Bairi nipetirã m̄ yarã caãna c̄ã ȳ yarã niñama. Bairi na c̄ã ȳ caátitutuãnierẽ camasãrẽ na äti ĩnogarãma.

¹¹“Ȳ ̄ame tocãrõã m̄ t̄r̄ ȳ ãniãḡ. Tocãrõã ati yepare ȳ ãmerĩḡ yua. Ȳ cabuerã roque ati yepa tuagarãma, bairo m̄t̄ ȳ caãnitoye. Caac̄, nocãrõ cañu ãnirĩ, m̄ catutuarije mena na coteya, m̄ catutuarije mena na ȳ cacote nucũrĩcãrõrẽã bairo. Na c̄ã jĩcãrõ t̄ni marĩ caãnorẽã bairo na caãnimasĩparore bairo ĩ, caroaro na ĩnacoteya. ¹² Ati yepa äc̄, ȳ m̄ cacũrĩcãrãrẽ caroaro majũ na ȳ qũẽno ãninucũw̄, m̄ catutuarije mena m̄ carotijoricarorea bairo yua. Bairo na qũẽno äc̄, ni ũc̄rẽ c̄ yasio joroque ȳ árew̄. Bair̄na, m̄ ya tutip̄ profeta majã ãnana na cawoatujũgoyeticũrĩcãrõrẽ bairo cabaip̄ jeto yasiḡmi.

¹³“Bairi m̄ t̄r̄ áḡ ȳ baiya. Mai, bairo na mena ati yepar̄ äc̄na, atore bairo na ñiña, na c̄ã b̄tioro ñe ũnie r̄saeto na ̄seaniãto, na mena äc̄ b̄tioro ȳ cāseanirõrẽã bairo. ¹⁴ Ȳ, m̄ caquetibũjrotiriquere na ȳ quetibũjpnucũña. Tunu apeyera ati yepa macããc̄ mee ȳ caãnoi, na ̄ame c̄ã ati yepa macããna meerẽ bairo caãna niñama. Bairi ati yepa macããna camasã ̄ame na jũnuoñe ĩñajãñunucũñama. ¹⁵ ‘M̄ t̄r̄ tãmurĩ na jejoya,’ ĩ mee ñiña. ‘Caroaro majũ na qũẽnoña,’ ĩ ̄ame roque bairo ñiña. ‘Carorije wãtĩ na átiroiremi, na ĩñaricanũgõña ĩ,’ bairo m̄ ñiña. ¹⁶ Na c̄ã ati yepa macããc̄ mee ȳ caãnorẽã bairo ati yepa macããna mee niñama. ¹⁷ Bairo m̄ caquetibũjrotirijere m̄ majũã na ̄poya, m̄ yaye cariape majũ caãnorẽã bairo na caátĩnimasĩparore bairo ĩ. M̄ yaye cariape macããjẽ majũ niña. ¹⁸ Ati yepar̄ ȳre m̄ caquetibũjrotijoricarorea bairo ȳ c̄ã ãnoa ȳ yarãrẽ na ȳ bueroti joya camasãrẽ. ¹⁹ M̄ caborore bairo t̄-

gõsari caroú ãniḡ, na carorije wapa na ȳ riabojaḡ. Bairo na ȳ cariabojaro, na ̄ame c̄ã caroarã majũ tuagarãma cariapea yua.

²⁰“Ánoa jũgori jeto mee m̄rẽ na ȳ jẽnibojaya. Nipe-tiro camasã cabero na caquetibũjro catũgõsaparã c̄ãrẽ na ȳ jẽnibojaya. ²¹ Caroaro na ãnio joroque ĩ, m̄rẽ na ȳ jẽnibojaya. Marĩ mena jĩcãrõrẽã bairo caroaro na ãnicõãto na c̄ã. Caac̄, m̄, ȳ mena m̄ caãnorẽã bairo, bairo tunu ȳ c̄ã m̄ mena ȳ caãnorẽã bairo na c̄ã jĩcãrõrẽã bairo na ãmarõ. Bairo na caãno ĩñarã, ati yepa macããna camasã ̄ame, ‘Cariape majũã Jesús, Dios c̄ cajoric̄ niñami,’ ĩ masĩgarãma. ²² Bairi m̄ carotimasĩrĩjẽrẽ ȳ m̄ cajoricarorea bairo ȳ c̄ã rotimasĩrĩqũẽrẽ na ȳ joya, jĩcãrõrẽã bairo na tũgoña yeri jãña ãmarõ ĩ. Bairo bairã, jĩcãrõ marĩ caãnorẽã bairo na c̄ã na ãmarõ.

²³ Ȳ, na mena ȳ ãniña. M̄ ̄amea ȳ mena m̄ ãniña. Bairo caãna marĩ caãnoi, jĩcãrõ t̄ni caãna majũ na tuo joroque na marĩ átigarã. Bairo na marĩ caãto, ati yepa macããna camasã ̄ame na ĩñarã, ‘Cariape majũã Jesús, Dios c̄ cajoric̄ niñami,’ ĩ masĩgarãma. ‘C̄ caquetibũjrotirijere catũgõsarãrẽ na maiñami Dios, c̄ mac̄rẽ c̄ camairõrẽã bairo,’ ĩ masĩgarãma.

²⁴“Caac̄, ati ̄m̄recõo caãniparo jũgoyerna m̄ camairĩc̄ ȳ ãniña. Bairi m̄ ̄ame ȳ yarã caãniparãrẽ ȳ m̄ besebojayupa. Bairi na c̄ã ȳ caãniãto m̄ t̄r̄ na caãnorẽ ȳ boya. Ȳ caátitutuãnie ȳ m̄ cajorijere na caĩñaparore bairo ĩ, top̄ na caãnorẽ ȳ boya. ²⁵ Caac̄, caroú cariape caác̄ majũ m̄ ãniña. Ati yepa macããna camasã ̄ame m̄ masĩt̄ñinucũñama. Ȳ ̄ame roque bairo m̄ na camasĩt̄ñiatac̄ãrẽ, m̄ ȳ masĩjãñunucũña. Bairi ãnoa ȳ mena caãna c̄ã, ‘Cariape majũã Jesús, Dios c̄ cajoric̄ niñami,’ ĩ masĩñama. ²⁶ Ȳ ̄ame m̄ caátĩãnierẽ caroaro na masĩõ joroque na ȳ átinucũña. Bair̄na, bairo jeto m̄rẽ na masĩcõã ninucũõ joroque na ȳ áticõã ninucũḡ, ȳre m̄ camai ãninucũrĩjẽrẽ bairo na c̄ãrẽ to baiãto ĩ. Ȳ majũ c̄ã na mena ȳ caãniparore bairo ĩ, m̄rẽ na masĩcõã ninucũõ joroque na ȳ áticõã ninucũḡ,” qũĩ jẽniwĩ Jesús c̄ pac̄ Diore.

Arrestan a Jesús

(Mt 26.47-56; Mr 14.43-50; Lc 22.47-53)

18 Atore bairo c̄ pac̄ Diore qũĩ jẽniyaparo, Jesús jũgoacoámĩ riamã Cedrón cawãmec̄tiya ape n̄gõãr̄. Mai, top̄ Olivo wese ãm̄. Ti weser̄, jãã, c̄ cabuerãrẽ jãã jũgoetacoámĩ Jesús. ² Mai, Judas, Jesure cab̄s̄jãbuitirocā c̄ã ti wesere camasĩ ãmi. Jesús ̄ame jãã mena top̄ capee majũ jãã jũgoneñanucũwĩ. ³ Bairo merẽ ti wesere camasĩ ãnirĩ top̄ soldaua mena na jũgoetawĩ. Soldaua bairo jĩcããrã templo wii coteri majã mena etawĩ. Mai, na ̄ame sacerdote majã quetiuparã bairo fariseo majã c̄ã na cajoatana ãma. Na ̄ame cabesu c̄gocõãtana etawã. Bairo bairã, na cajĩñaworije mena etawã. ⁴ Mai, Jesús ̄ame nipetirije masĩpeyocõãwĩ c̄rẽ na caátipeere. Bairi atore bairo na ĩ jẽniñawĩ c̄rẽ cañerĩ majãrẽ:

—¿Noarẽ macãrã m̄jãã átiyati?

⁵ Bairo cū caījēniñarō, na p̄ame bairo q̄i ywā:
—Jesús, Nazaret macā macāācūrē jāā macāña.
Tiere tūgori, bairo na īwī Jesús:
—Yua, yu āniña Jesús, Nazaret macā macāācūrē —na īwī.

Mai, Judas, Jesure cabuṣujābuitirocaṣ cūā toa na mena āmi. ⁶ Bairo Jesús, “Yua, cūā yu āniña,” na cū caīrpaṣ, dutunu peewēcoámá yepap̄. ⁷ Bairo na cabairo, Jesús p̄ame atore bairo na ī jēniñanemowī tunu:

—¿Noarē macārā mējāā átiyati?

Bairo cū caījēniñarō, atore bairo q̄i yuñemowā tunu:

—Jesús, Nazaret macā macāācūrē jāā macāña.

⁸ Jesús p̄ame bairo na caīrō, bairo na īnemowī tunu:

—Merē, “Cūā yu āniña,” mējāā nīmiña. Bairo yure mējāā camacāata, ānoa yu baparārē na árotiya.

⁹ Mai, atie atore bairo cū caīrjē p̄ame Jesús atore bairo cū caījēgoyetirique etaro baiw̄: “Caacs, yu m̄ cajoricarārē ni ūcū cū yasio joroque yu árew̄.” ¹⁰ Bairo cabairi nimarōā yua, Simón Pedro p̄ame jarericapāī nerocajori, Malco cawāmes̄cure cariape p̄gōā cū āmorōrē patañocōā jowī. Cū, Malco p̄ame sacerdote majā quetiupaṣ sumo sacerdote paabojari majōcū āmi. ¹¹ Bairo cū caáto īñarī, bairo q̄i wī Jesús Pedrose:
—Tīpāī jarericapāīrē tāmurī q̄ēno cūcōāña. Yu Pac̄ p̄ame yure popiye yu catāmt̄oreere yu cūwī. Bairo popiye netōrō yu tāmt̄omas̄ḡ, yu Pac̄ cū caboro jūgori yua.

Jesús ante Anás

(Mt 26.57-58; Mr 14.53-54; Lc 22.54)

¹² Soldaua quetiupaṣ comandante mena bairi jīcāārā judío majā templo wii cacotebojari majā mena Jesure cū ñe, cū jiyari cū neámá. ¹³ Bairo átiri, Anás ya wii p̄ame Jesure cū neájūgowā. Anás p̄ame Caifás mañicū āmi. Caifás p̄ame ti cūmarē sacerdote majā quetiupaṣ āmi sumo sacerdote majū. ¹⁴ Mai, āni, Caifás p̄ame Junta Suprema na caneñabus̄gor̄, “Nipetiro marī camasārē aperā na carajīārepeyoparo ūnorēā, jīcāñā caṣm̄ jeto cū cariaro roque ñubujioro,” narē caībus̄ric̄ āmi.

Pedro niega conocer a Jesús

(Mt 26.69-70; Mr 14.66-68; Lc 22.55-57)

¹⁵ Bairo cū na cañeátó, Simón Pedro mena Jesure cū jāā ṣaw̄. Mai, yu p̄ame sumo sacerdotere camasī yu ām̄. Bairo Jesús mena ti wii macā yepap̄ yu jāā-coár̄. ¹⁶ Simón Pedro p̄ame jopet̄ macār̄na tu-acōāwī. Bairo yu p̄ame sumo sacerdote cū camasī ānirī jopet̄ cacoteri majōcore átí, cō yu bus̄w̄. Bairo yu caīrō, Pedro cūārē cū jāārotiwō. ¹⁷ Bairo jopet̄ cacoteri majōco p̄ame atore bairo Pedrose q̄i jēniñawō:

—¿M̄na, Jesús cū cabuerā mena macāācūrē mee m̄ ānicōāēt̄imiñati?

Bairo cō caīrō, Pedro p̄ame atore bairo cō ī yw̄i:

—Cū mee yu āniña.

¹⁸ Mai, ti ñamirē b̄tioro yuṣhaw̄. Bairo cabairo, sacerdotere majā quetiupaṣ paabojari majā, bairi templo wiire cacoteri majā mena peero riowā. Bairo átiri, ti peero t̄p̄ jūmawā. Bairo Pedro cūā na menap̄ peero jūm̄ āmi.

El sumo sacerdote interroga a Jesús

(Mt 26.59-66; Mr 14.55-64; Lc 22.66-71)

¹⁹ Sacerdote majā quetiupaṣ sumo sacerdote majū Jesure cū jēniña jūgoyup̄ cū cabuerārē dope cū caátiere, bairi dope bairo cū cabuerije cūārē. ²⁰ Bairo cū caījēniñarō, Jesús p̄ame bairo q̄iñup̄:

—Yu quetibuj̄ ānincūña nipetiro ati yepa macāāna camasā na caānot̄rip̄. Bairo tocānacāni camasārē na yu jūgobuenucūña ñubuerica wiip̄, bairi Dios ya wii templo wiip̄ judío majā na caneñarōp̄ cūārē. Bairo yasirop̄ caīrē bairo ñietinucūña. ²¹ ¿Dopēi yure m̄ jēniñañati? Yu cajūgobuero yure cat̄gonucūr̄ p̄ame roquere na jēniñaña. Na p̄ame dise ūnie na yu caquetibuj̄nucūr̄jērē m̄ quetibuj̄garāma, merē yu cabuerijere camasīrā ānirī.

²² Bairo Jesús cū caīrō t̄gori, templo wii coteri majōcū p̄ame Jesure jīcāni majū cū wasopana pari, atore bairo q̄iñup̄:

—¿Atore bairije dopēi sacerdote majā quetiupaṣ cū mi yuati?

²³ Bairo cūrē cū caáto, Jesús p̄ame bairo q̄iñup̄:

—Bairo cū yu caīrjē mena cūrē rorije majū cū yu caīata, cariapea roro yu caīgarijere yu quetibuj̄ masīōña. Bairo cū yu caīrjē mena cariapea cū yu caīmiatacūrē, ¿dopēi yu m̄ wasopana payati? —īñup̄ Jesús soldaure.

²⁴ Anás p̄ame yua Jesure cū jiyari, cū neárotiyup̄ Caifás sacerdote majā quetiupaṣ t̄p̄.

Pedro niega otra vez a Jesús

(Mt 26.71-75; Mr 14.69-72; Lc 22.58-62)

²⁵ Bairo Jesure cū na caáto, Pedro p̄ame peero t̄p̄na jūmacōāmi mai. Bairo atore bairo q̄i jēniñawā:
—¿M̄ cūā, āni Jesús cū cabuerā mena macāācūrē mee m̄ ānicōāēt̄imiñati?

Pedro p̄ame Jesure q̄iñup̄, atore bairo īwī:

—Cū mee yu āniña.

²⁶ Tunu Pedro, cū caāmorō pataatac̄ yu sacerdote majā quetiupaṣ paabojari majā mena macāācūrē p̄ame Pedrose atore bairo q̄i jēniñawī:

—¿Olivo wesep̄ Jesús mena m̄ caāno yu caīñaat-ac̄na m̄ ānicōāēt̄imiñati?

²⁷ Pedro p̄ame bairo cū caīrō, tunu ītocōāwī. Bairo Pedro cū caītori nimarōā, āboc̄ piwī merē yua.

Jesús ante Pilato

(Mt 27.1-2, 11-14; Mr 15.1-5; Lc 23.1-5)

²⁸ Caifás ya wii Jesure cū cane etamiatana quetiupaṣ Roma macāācūr̄ p̄ame cū neámá. Bairo Jesure cū neáná, romano majā majū quetiupaṣ cū carotibojau gobernador majū ya wiip̄ cū ne etowā. Bairo Jesure cū na caáto, merē busuñum̄gōcoap̄. Bairo judío majā

Jesure cañeatana pñame romano majõcɯ ya wiire jãã-gaema. Aperã romano majã ùna mena cañnigaena añirí bairo baiwã. Bairo na cabaieticõãta, “Dios cõ caññajoropɯ, jãã, carorije wapacɯna jãã tuabujiorã,” írã, bairo baiwã. Bairo tunu ti wiire na cajãápata, na Pascua bõse rñmɯ na cauganucũrĩjẽrẽ ugamasĩtĩbu-jioricarãma. ²⁹ Bairo judío majã na cabairo ïñarí, Pilato pñame na jẽniñam witiámí. Atore bairo na ïwí:

—¿Mujãã, añirẽ ñe ùnie jũgori yure cõ bõsujãranã mujãã baiyati?

³⁰ Bairo cõ caĩrõ, atore bairo qũĩwã judío majã quetiuparã:

—Áni, cañuɯ cõ caãmata, mɯtɯ añirẽ cõ jãã neapérubujioatana —qũĩ yɯwã.

³¹ Bairo cõ na caĩyuro, Pilato pñame na ïwí tunu:

—Añirẽ cõ neanája. Mujãã majũ mujãã caátirotinucũrõrẽã bairo cõ ása.

Bairo na cõ caĩrõ, na pñame bairo qũĩwã:

—Jãã, judío majã camasãrẽ jĩcãũ ùcũ cũãrẽ jãã carotiro mena cõ riao joroque jãã átimasĩtĩña.

³² Bairo Jesús cõ majũã, “Roro yɯ átiri yɯ pajĩãrocagarãma,” cõ caĩjũgoyeticũrĩcãrõrẽã bairo baiwã. ³³ Pilato pñame cõ ya wiipña jããcoámí tunu. Bairo cõ ya wiipñ jããetari, Jesure cõ piijõgori, atore bairo qũĩ jẽniñañupũ:

—¿Mɯa, judío majã Quetiupam Rey majũ mɯ añiñati?

³⁴ Bairo cõ caĩrõ, Jesús pñame bairo qũĩñupũ Pilatore:

—¿Bairo yɯ mɯ caĩjẽniñarĩjẽrẽ mɯ majũã yɯ masĩrí, bairo miñati, o aperã pñame yure mɯ na caquetibujuro jũgori bairije yɯ mi jẽniñañati?

³⁵ Bairo Jesús cõ caĩrõ, Pilato atore bairo qũĩñupũ:

—¿Toroque yɯ cõã judío majõcɯ yɯ añiñati? Cõ mee yɯ añiña. Mɯ ya yepa macããna, sacerdote majã quetiuparã pñame yɯtɯ mɯ neatíri yɯ nuniamã mɯrẽ. ¿Bairo ñerẽ na mɯ átibuicɯtiati?

³⁶ Jesús pñame Pilato bairo cõ caĩjẽniñarõ, atore bairo qũĩñupũ:

—Ati yepa macããna quetiuparã na carotimasĩnucũrõrẽ bairo mee carotimasĩ yɯ añiña. Ati yepa macããna quetiuparãrẽ bairo yɯ caroti ãninucũata, yure caãmeoqũẽ ãñotabõjarã yɯ cõgobujioatacɯ, judío majã yɯ na cañemasĩtĩparore bairo í. Yɯ carotimasĩrõ ati yepa mee niña.

³⁷ Bairo Jesús cõ caĩrõ, Pilato atore bairo qũĩ jẽniñañupũ:

—¿Bairo toroque Quetiupam Rey majũ mɯ añiñati?

Bairo cõ caĩrõ, Jesús pñame atore bairo qũĩ yɯyupɯ:

—Merẽ mɯ caĩrõrẽã bairo cõã Quetiupam Rey majũ yɯ añiña. Bairo caroa cariape macããjẽ majũrẽ ati yepa macããna camasãrẽ na quetibujɯ acú, ati yeparɯ yɯ buiaɯ apú. Bairo nipetiro camasã caroa cariape macããjẽrẽ catũgõgarã pñame yɯ caquetibujurijere caroaro tũgõsanucũñama.

³⁸ Pilato qũĩñupũ Jesure:

—¿Ñe ùnie to añiñati caroa cariape macããjẽ mɯ caĩrĩjẽ? —qũĩñupũ.

Jesús es sentenciado a muerte

(Mt 27.15-31; Mr 15.6-20; Lc 23.13-25)

Pilato Jesure bairo qũĩ jẽniñapeyo yaparori bero, witiásupi tunu. Bairo witiitari atore bairo judío majãrẽ na ïwí tunu:

—Añirẽ di wãme ùno rorije cõ caátibuicɯtajere yɯ bócaetimajũcõãña. ³⁹ Mujãã pñame presopɯ caãcũrẽ Pascua bõse rñmɯ caãno jĩcãũ cõ yɯ cawiyoro mujãã bonucũña. ¿Bairo judío majã Quetiupam Rey majũrẽ cõ yɯ cawiyoro mujãã boyati?

⁴⁰ Bairo Pilato na cõ caĩjẽniñarõ, na pñame nipetirã bairo í awajawã:

—¿Cũrã cõ wiyoticõãña! ¡Barrabás pñame roquere cõ wiyoya!

Mai, Barrabás pñame preso jorica wiipɯ caãcũ ãmi, camasãrẽ na cõ capajĩãrĩqũẽ wapa jũgori.

19 Camasã bairo na caĩawajaro tũgo, Pilato pñame Jesure na baperotiwí cõ ãmɯa soldauare. ² Bairo soldaua pñame Jesure cõ baperi bero, pota juarica beto mena cõ rñpoare peowã. Tunu bairo cõ átiri, apero cõ jutiro jããwã cajũãrõ quetiupam rey cõ cajãñanucũrõ ùno majũrẽ. ³ Bairo Jesure cõ átiri, cõtɯaca etanɯcãrĩ, atore bairije qũĩ boyetiepewã:

—¿Cũ ãnicõã ninucũáto ãni judío majã Quetiupam Rey tocãnacã rñmɯa!

Bairo Jesure qũĩrĩ, cõ panucũwã cõ riapére.

⁴ Pilato pñame bairo na caáto, witiatíri, atore bairo na ïnemowí tunu:

—Caroaro tũgoñapeõijate. Yɯ pñamerã ãni di wãme ùno rorije cõ caátibuicɯtaje manimajũcõãña. Bairo cõ yɯ piwiyojopa mujãã caĩñarõ.

⁵ Bairo Pilato cõ caĩrõ, Jesús pñame witiámí, pota juarica beto mena cõ rñpoare na capeoatacɯ. Bairo apero jutiro cajũãrõ na cajãátacɯ witietawí. Bairo cõ cawitietaro, atore bairo na ïwí Pilato:

—¿Roro mujãã caátigam majũ, ãnia niñami!

⁶ Bairo Jesús cõ cawitietaro ïñarã, sacerdote majã quetiuparã, bairo templo ñubuerica wii cacotebojari majã mena atore bairo í awajajũgowã:

—¿Yucɯpãĩrɯ cõ papuaturotiya! ¡Yucɯpãĩrɯ cõ papuaturotiya!

Bairo na caĩawajaro, Pilato pñame atore bairo na ïwí:

—Mujãã majũ cõ neátí, yucɯpãĩrɯ cõ papuaturocarajã. Yɯ pñame di wãme ùno rorije cõ caátibuicɯtaje cõ yɯ bócaetimajũcõãña —na ïwí.

⁷ Bairo Pilato na cõ caĩrõ, judío majã atore bairo qũĩ yɯwã:

—Jãã pñame jĩcã wãme bairo caátirotiri wãme jãã cõgoya. Bairo tiere tũgoñarí cõ cayasiro jãã boya, cõ majũã, “Dios macũ yɯ añiña,” cõ caĩtorije wapa jũgori.

⁸ Atore bairo na caĩrõ tũgori, Pilato pñame tunu bɯtioro jãñurí uwitũgoñañupũ. ⁹ Bairo bairo Pilato Jesure cõ piijãátí, atore bairo qũĩ jẽniña bapoyupɯ tunu:

—¿Mɯa, noo macããcũ majũ mɯ añiñati?

Bairo Pilato cõ caĩ jẽniñamiatacũãrẽ, Jesús pñame cõ yɯeticõãñupũ.

¹⁰ Bairo Jesús cõ cayɯeto ïña, atore bairo qũĩñupũ:

—¿Nopēi yu mē yuētiyati? ¿Mu yu capuatuurocaro-timasirijērē, bairi tunu mē yu cawiyorotimasirijē cūārē mē masīētīñati?

¹¹ Bairo Pilato cū caīrō tūgo, Jesús p̄ame atore bairo qūīñup̄ē:

—Dios, rotimasiriquērē mē cū cajooeticōāta, mē rotimasīētībujiō. Bairi yuē cabușujābuitirocaatac̄ p̄ame mē carorije wapa netōjāñurō buicētiyami.

¹² Bairo cabairi nimarōā, Pilato p̄ame Jesure cū wiyoḡu tūgoña macāpeyomiñup̄ē. Bairo baimicūā, nopē bairo majū átimasīesur̄. Bairo Pilato cū cabairo īñarā, judío majā p̄ame atore bairo qūīwā:

—¡Ni ūc̄ cū caboroa cū majūā rey quetiup̄a majū cañnigatūgoñ̄ p̄ame emperador wapa cū majū āc̄c̄ baiyami! ¡Bairi cū ūc̄ caāc̄c̄ Jesure cū mē cawiy-ototicōāta, mē cūā emperador quetiup̄a re cateire bairo mē tuabujiō!

¹³ Atoze bairo cū na caīrījērē tūgo, Pilato p̄ame Jesure cū piiwiya árotiwī ūtā mena na cawerica yepa-r̄. Ti yepa yu yaye hebreo mena Gabata wāme c̄tiya. Bairo cū atírotiri, Pilato p̄ame camasārē na cū ca-jēniñabesenucūrōp̄ ruiwī. ¹⁴ Merē ti r̄m̄r̄ pasaribota nicoar̄. Merē ti r̄m̄ bōse r̄m̄ Pascua jūgoye macāā r̄m̄ āno baiw̄ yua. Pilato judío majārē bairo na īwī tunu:

—¡Ānia niñami m̄jāā Quetiup̄a Rey majū!

¹⁵ Bairo Pilato na cū caīrō, judío majā p̄ame atore bairo ī awajawā:

—¡Cū riaáto! ¡Cū riaáto! ¡Yuc̄p̄āīr̄ cū papuaturotiya! Bairo cū na caīrō tūgo, Pilato p̄ame bairo na īwī:

—¿Dopēi m̄jāā Quetiup̄a Reyre yuc̄p̄āīr̄ cū yu papuatu rotibujiōc̄ti?

Bairo Pilato na cū caīrō, sacerdote majā quetiup̄arā p̄ame atore bairo qūīwā:

—¡Jāā quetiup̄a majū, emperador jīcāñā jāā cūgoyā! ¡Bairi cū netōrō quetiup̄a caāc̄c̄ apeī maniñami!

¹⁶ Bairi yua, tocārōā Pilato p̄ame Jesure na nuniro-cacōāwī, yuc̄p̄āīr̄ cū na capuatuurocamasīparore bairo ī. Na p̄ame Jesure cū necoámá yua.

Jesús es crucificado

(Mt 27.32-44; Mr 15.21-32; Lc 23.26-43)

¹⁷ Bairo cū neáná yua, Jesure yuc̄p̄āīr̄ cū p̄sarotiri, cū neámá Calavera cawāme c̄tor̄. (Calavera īrō, Gól-gota, o “r̄poa coro” īgaro īña yu yaye hebreo mena.)

¹⁸ Tor̄ cū ne etari yua, yuc̄p̄āīr̄ cū papuatuwā. Cū mena jīcārō aperā cūārē yuc̄p̄āīr̄ na papuatuwā. Jīcāñā caāc̄c̄ n̄gōā p̄amerē, apeī cariape n̄gōā p̄amerē na papuatuwā yuc̄p̄āīr̄ jeto yua. ¹⁹ Bairo cū na capuatuuro bero, Pilato p̄ame yuc̄p̄āīr̄ atore bairo ī woaturiquere Jesús r̄poa buir̄ papuatu rotijoyupi: *ĀNI, JESÚS NAZARET MACĀĀC̄Ī JUDÍO MAJĀ QUETIUPĀ REY MAJŪ NIÑAMI*. ²⁰ Bairo na cawoatu-atajere capāār̄p̄a judío majā īñawā yuc̄p̄āīr̄ woaturique caīb̄s̄tusarijere. Mai, Jesure yuc̄p̄āīr̄ na capuaturicapa p̄ame macātuaca jāñurī ām̄. Bairi capāārā camasā īñarā etawā. Tunu bairo Jesús r̄poa bui na caīwoatuataje cūā ato cānacā b̄s̄rica risero

mena na cawoaturique ām̄: Hebreo yaye b̄s̄rique mena, latín yaye b̄s̄rique mena, griego yaye b̄s̄rique mena cūārē woaturique ām̄. ²¹ Tore bairo woaturique caāno jūgori, sacerdote majā quetiup̄arā judío majā p̄ame atore bairo qūīñup̄arā Pilatore:

—“Āni, judío majā Quetiup̄a Rey majū niñami,” ī woatueticōāña. Atoze bairo p̄ame ī woatuya cū r̄poa buire: “Āni niñami, ‘Yu, judío majā Quetiup̄a Rey majū yu āniña,’ cū majūā caīb̄s̄ niñami,” ī woatuya —qūīñup̄arā Pilatore.

²² Bairo na caīrījērē tūgori, Pilato p̄ame atore na ī yu yur̄:

—Yu cawoaturotiataje merē woaturiquea tuacōārō baiya. Dopēi yu wasoa masīētīña tunu.

²³ Cabero yua, soldaua Jesure yuc̄p̄āīr̄ cū papuaturi bero, Jesús jutiro bui macāātō ānatōrē āmeo wobatowā. Vaparcānacā seero majū wobatori āmeo nuniwā jīcārō jeto yua. Cū jutiw̄ cūārē newā soldaua majā. Mai, ti jutiw̄ p̄ame jīcāp̄āī jutipāīr̄ē na caeruiátaw̄ ām̄. ²⁴ Bairi soldaua p̄ame atore bairo āmeo īwā tocānacāñ̄:

—Ati jutirora marī wobatoeticōāto. Bairo p̄ame marī átiroa: Número mena cōñarī marī āmeo wēnuni-to. Bairo átiri, marī masīgarā Jesús jutirore canep̄a re yua —āmeo īwā soldaua.

Mai, atore bairo Dios ya tutip̄ Jesús jutirore na caátipeere na caīwoaturiquere bai etaro baiw̄. Atoze bairo īña: “Yu jutirore āmeo wobatogarāma. Bairi tunu yu jutiw̄ cūārē número mena cōñarī āmeo wēnuni-ri masīgarāma yu jutiw̄re canep̄a re,” ī woatuyupa Dios ya tutip̄ soldaua majā bairo Jesús jutirore na caāmeo átipeere yua.

²⁵ Bairo Jesure yuc̄p̄āīr̄ cū na capuatuurocōāta-tot̄ īñarā etawā María Jesús paco, apeo cū m̄gō María Cleofas n̄mo, bairi María Magdalena yua.

²⁶ Bairi Jesús p̄ame cū pacore īñarī, bairi yu, Jesús cū cabuei, cū camai majū cūārē īñarī, atore bairo cō īwī:

—Caaco, cūā, mē mac̄c̄ majūrē bairo caāc̄c̄ mē mena tuayami.

²⁷ Bairi yu cūārē atore bairo ñiwī tunu:

—Cōā, mē paco majūrē bairo caāc̄c̄ mē mena tu-ayamo.

Atoze bairo Jesús yuē cū caīrō tūgo, yu p̄ame yu ya wiiir̄ cō yu jūgo āniacoár̄ yua.

Muerte de Jesús

(Mt 27.45-56; Mr 15.33-41; Lc 23.44-49)

²⁸ Bairi atore bairo ī yaparo, merē Jesús masīrī cū pac̄ Dios cū caátiroticūrīqūērē áti yaparopeyori, bairi Dios ya tutip̄ na caīwoatujūgoyeticūrīcārōrē bairo to baiáto ī, atore bairo īwī Jesús:

—¡Yu ñeme jipijāñuc̄p̄!

²⁹ Mai, na p̄ame jīcāñaca ñe ocor̄ carorije capi-yarijere cūgoyupa. Bairi Jesús, “Yu ñeme jipijāñuc̄p̄,” cū caīrō tūgo, tie ñe oco carorije capi-yarijere mena carupajitia mena hisopo na caīr̄c̄ r̄p̄ mena jiyaturi ñe ocor̄ carorije capi-yarijere mena yose nerī, Jesús riseror̄ ñum̄gō etowā tie carorijere, “Cū etiáto,” īrā

yua. ³⁰ Bairo cūrē na caáto, Jesús p̄ame tie ɛse oco carorije capiarijere etiwí. Bairo tie ɛse oco carorijere eti yaparori, atore bairo íwí Jesús:

—Caacɛ, yɛ mɛ caátiroticūrīqūērē merē nipetiro jīcārō tñni yɛ átiyaparopeticōāña.

Bairo í yaparo, cū r̄poare rocayo riacoámí Jesús yua.

Un soldado abre con su lanza el costado de Jesús

³¹ Ti r̄mɛ p̄ame bairo Jesure cū na capajīārī r̄mɛ Pascua bose r̄mɛ j̄goye macāā r̄mɛ āmɛ. Bairo judío majā na rupaɛri ānajē yucɛp̄āīr̄p̄a ape r̄mɛ na cayerijārī r̄mɛrē catusaro boema. Mai, ti r̄mɛ p̄ame judío majā na cayerijārī r̄mɛ caānimajūrī r̄mɛrē bairo caāni r̄mɛ āmɛ. Bairo ti r̄mɛ j̄goyeɛna Pilato na capapuatatanarē, tāmurī na riaáto írā, na ñicāārīrē cū capapererotiro boyuparā. Bairo átiri na rupaɛri ānajē cūārē na cū cajereruio rotiro boyuparā. ³² Bairo na caírō j̄goye yua, Pilato p̄ame cū yarā soldauare na joyupi, na capapuatatanarē na ñicāārīrē na capapereparore bairo í. Na p̄ame yua caānij̄goye apei Jesutɛ ape ɛgōā na capapuatatacu cūārē na ñicāārīrē paperecōāwā. ³³ Bairo átiāna, Jesús cūārē cū ñicāārīrē papegarā na caírō, merē caria-coatacɛrɛ āmi. Bairo cū ñicāārīrē papereema.

³⁴ Bairo na caáperimiatacūārē, jīcāñ na mena macāācū soldau p̄ame cū āpōā besuro mena cū waru majū cū jareoñawí. Bairo cū caáto, rií, oco cūā witiwɛ cū cajareori opere yua. ³⁵ Mai, atie yɛ caquetibɛj̄urijere yɛ majūr̄na ñiñawū. Bairo yɛ caíñarīqūērē cariapea mɛjāā quetibɛj̄u yɛ átiya, mɛjāā tiere t̄goye Jesucristo caroaro mɛjāā cat̄goyesaparore bairo í yua.

³⁶ Dios ya tutipɛ bairo na caátipeere na caíwoatuj̄goyeticūrīcārōrēā bairo baietawɛ. Bairo í woatuyupa ti tutipɛre mai: “Cū ōwārō jīcā ōwārō ūno papebojae-coetigaro,” í woatuyupa. ³⁷ Apero cūārē atore bairo í woatuj̄goyeticūrīp̄a: “Jīcāñ na cajareoricure camasā qūñagarāma,” íñupā tie cūārē.

Jesús es sepultado

(Mt 27.57-61; Mr 15.42-47; Lc 23.50-56)

³⁸ Tie bero José cawāmeɛɛ Arimatea macāācū p̄ame cū jēniñupī Jesús rupaɛri ānajērē. Mai, José p̄ame Jesure cat̄goyesā āmi. Baiɛna, baujaro mee cat̄goyesanucū āmi, judío majā quetiuparārē cauwi ānirī. Bairo cū cajēnirō, Pilato p̄ame cū yɛri, cū rupaɛri ānajērē cū neárotiyurɛ Josére yua. Bairo cū caátirotiro yua, José p̄ame Jesús rupaɛri ānajērē necoásupi. ³⁹ Apei jo caānacū, jīcāni ñamipɛ Jesure cabɛɛp̄ēnietaricɛ Nicodemo cūā cū íñaw ásupi. Bairo íñaw ácú, treinta kilos cārō majū caroa caj̄tiñurījē mirra, áloe mena asuriquere jeasupi, Jesús rupaɛri ānajērē cū waregɛ. ⁴⁰ Bairo José Nicodemo mena Jesús rupaɛri ānajērē nerī, jutii wēērī mena cū dɛɛayuparā. Bairo cū dɛɛagarā j̄goye, caj̄tiñurījē Nicodemo cū cajeat̄iataje mena wareyuparā cū rupaɛri ānajērē. Mai, judío majā, na ñicūjāā ānanarē bairo cariarārē na caátinucūrī wāme āmɛ. Bairo tore bairo cū ásuparā. ⁴¹ Mai, Jesure yucɛp̄āīr̄p̄a na capapuaturocaricaro p̄ame jīcā

wese tɛɛp̄ āmɛ. Ti wesep̄are āmɛ jīcā ope ɛtā ope mai jīcāñ camasocɛ rupaɛri ānajērē na cacūñaeiti ope. ⁴² Ti opeɛ Jesús rupaɛri ānajērē cūñupā. Cat̄uacā āmɛ ti ɛtā ope p̄ame mai. Bairo toa cū cūcōāñupā Joséjāā yua. Tunu bairoa ti ñamicā caāno merē judío majā na cayerijāpa r̄mɛ nij̄goye baiwɛ yua. Bairo tām̄rīā ti ɛtā opeɛ cūñupā Jesús rupaɛri ānajērē.

La resurrección de Jesús

(Mt 28.1-10; Mr 16.1-8; Lc 24.1-12)

20 Cabero ape semana caānij̄goye r̄mɛ cabusua-to íña, canaitīā j̄ñurōɛna María Magdalena p̄ame Jesús masā opeɛ íñaw ásupo. Bairo topɛ etao, ɛtā tii masā ope biarica tii aperopɛ caāno íñawūpō.

² Bairo cabairo íña, j̄āɛɛ p̄ame atɛ tunuasúpo. Jāā p̄ame ato cānacū j̄ā āmɛ: yɛ, Jesús cū cabuei, cū camai majū, Simón Pedro mena j̄ā āmɛ. J̄āɛɛ etao, atore bairo j̄ā í quetibɛj̄wō:

—¡Marí Quetiupɛ rupaɛri ānajērē aperopɛ necoau-pa! ¡Noopɛ cū cūatanama í masīā maniña! —j̄āā í quetibɛj̄wō.

³ Bairo j̄ā cō caíquetibɛj̄uro t̄go, p̄garāɛna Simón Pedro mena Jesús masā opeɛ j̄ā íñarápú. ⁴ Bairo íñarānā, p̄garāɛna at̄ri j̄ā ápú. Bairo at̄ri ánā, yɛ p̄ame Simón Pedro netōj̄ñurō yɛ at̄wɛ. Bairo Simón Pedro j̄goye Jesús masā ope ānatōɛ yɛ etacoárú.

⁵ Bairo etawɛ, ti masā opere murí j̄ñurí ñiñajō jowɛ. Juti wēērī jeto baucūñawū. Yɛ j̄āápéwɛ ti masā opere baiɛna. ⁶ Yɛ berore ti masā opeɛ yɛ caāno, yɛ ɛm̄etawí Simón Pedro. Cū p̄ame ti masā opeɛ íñacōā j̄āámí. Bairo cū cūā íñawí juti wēērīrē. ⁷ Ape juti asero Jesús r̄poare na caūmamiatato, apeye juti wēērī mena jīcārōā āmewū. Ricaatipɛ tupetutia cūrīcārō cūñawū. ⁸ Yɛ, Simón Pedro j̄goye caetaatacɛ cūā ti masā ope p̄eapɛ yɛ j̄āācoárú yua. Bairo nipe-tirije cabaiatajere íñarí, cariape majū “Caticoaupi Jesús,” ñi t̄goñamasíwū yua. ⁹ Mai, j̄ā p̄ame j̄ā mas̄t̄t̄cōā recōāwū Dios ya tutipɛ, “Mesiare cū na capajīārocaro bero catigɛmi tunu,” na caíwoatuj̄goyeticūrīqūērē. ¹⁰ Bairo Jesús masā opeɛ caíñarat̄iatana j̄ā tunucoárú j̄ā ya wiipɛ yua.

Jesús se aparece a María Magdalena

(Mr 16.9-11)

¹¹ María Magdalena p̄ame Jesús masā ope tɛɛna oticōā tuaámo. Bairo otiona, Jesús masā ope ānatōɛ murí íñajō joyupo. ¹² Bairo áco, íñawūpō p̄garā ángelea majārē caroa juti botirije caj̄ñaatana Jesús rupaɛri ānajērē na cacūata opeɛ na caruiro. Na, ángelea majā p̄ame Jesús rupaɛri ānajērē na cacūataraɛ ruiyuparā. Jīcāñ Jesús r̄poa caāniataraɛ, apei cū r̄pori caāniataraɛ ruiyuparā. ¹³ Na, ángelea majā p̄ame topɛ ruirā, María Magdalena atore bairo cō í jēniñawūparā:

—Mɛna, ¿nop̄ēīō mɛ otiyati?

Bairo cō na caíjēniñarō t̄go, María Magdalena p̄ame atore bairo na íñupō:

—Yn Quetiupax rupaeri ñajērē aperopx cū necuupa. “Noopx cū neatanama rita,” ñi masīētīña. Bairi yn yaparuaññuña —na ññupō ángelea majārē.

¹⁴ Bairo ángelea majārē na ñ yaparo, ãmejorenxcã ññagona, Jesure qũññañupō yua. Bairo qũññamioscũã, María Magdalena pñame, “Jesua niñami,” ñ masīēsupo.

¹⁵ Bairo cō cabairo ñña, atore bairo cō ññupũ Jesús pñame:

—Mña, ¿nopēĩō mñ otiyati? ¿Ñamūrē macãō mñ baiyati?

Mai, cō pñame, “Oterica wesere cacotei ãcũmi,” ñ tñgoñarĩ atore bairo qũññupō:

—Mñ, Jesús rupaeri ñajērē aperopx mñ cacũata, yn quetibujyua. Bairo mñ caquetibujyuro, yn pñame cñ rupaeri ñajērē macãō ágo ñña —qũññupō.

¹⁶ Bairo cūrē cō caĩrō tũgo, Jesús pñame atore bairo cō ññupũ:

—¡María!

Bairo Jesús cō cñ caĩrō tũgo, María Magdalena pñame ãmejorenxcãrĩ, bairo qũññupō Jesure hebreo majã bñsuriqñe mena:

—¡Rabuni! (Mai, ati wãme, “Yñre cabuei,” ñgaro ñña yn yaye hebreo majã mena.)

¹⁷ Jesús pñame María Magdalenarē bairo cō ññupũ:

—Yn pãññæticōãña. Yn Pacx tñpñ yn wãmñáperiarñ mai. Bairi yn yarã yn bairārē bairo cañnarē atore bairo ñi quetibujybojaja: “Yn Pacx Dios tñpñ wãmñcoágn yn baiya mai. Cñ, yn Pacx Dios pñame mñjãã Pacx majũ niñami. Cñã niñami yn Pacx Dios majũ. Mñjãã cñãrē, mñjãã Pacx Dios majũ niñami,” cō ñ quetibujy rotijoyupñ Jesús María Magdalenarē.

¹⁸ María pñame bairo Jesús cō cñ cañquetibujy rotijoro tũgo, jicoquei jãã cñ cabuerã cañnucũatana tñpñ quetibujy atícoasupo. Bairo jãã tñpñ etao, María Magdalena Jesure cō caññaatajere, bairi cñ caquetibujyrotiataje cñãrē jãã quetibujywō yua.

Jesús se aparece a los discípulos

(Mt 28.16-20; Mr 16.14-18; Lc 24.36-49)

¹⁹ Ti semana caññijgori rñmñ María Magdalena Jesure cō caññaaata rñmñ merē naiocoato baiwñ. Bairi jãã, Jesús cñ cabuerã caññimiatana pñame caroaro jãã caññi wii joperire biari jãã neñawñ. Jãã, Jesús cñ cabuerã caññimiatana pñame judío majã quetiuparārē uwirã, bairo jãã caññi wii joperire biari jãã neñawñ. Bairo jãã caneñarō, Jesús pñame jãã recomacã majũ buia nñcãetawñ. Bairo jãã tñpñ buianxcã etañ, atore bairo jãã ñ jñniwñ:

—¡Caroa yeri cñtaje mñjããrē cñ joáto Dios! —jãã ñ jñniwñ Jesús.

²⁰ Bairo jããrē ñ jñni yaparori, cñ wãmorĩrē na capapua cãmitiátajere jãã ññowñ. Tunu bairoa cñ warure na cajareo cãmitiáta ope cñãrē jãã ññowñ. Bairo cacatiatacñ cñ cañnorē ññarĩ yua, jãã pñame bñtioro jãã tũgoña ðseaniwñ. ²¹ Bairo jããrē ññorĩ bero, tunu bairo jãã ñ jñnemowñ Jesús:

—¡Caroa yeri cñtaje mñjããrē cñ joáto Dios! Yn Pacx pñame mñjããtñ ati yeparñ yn jowñ. Bairi yn cñã

mñjããrē ati yepa macããna camasã watoapñ mñjãã yn joya, caroa quetire camasãrē na mñjãã caquetibujy-masĩparore bairo ñ.

²² Bairo jãã ññi bero, jãã buire putibatori, atore bairo jãã ñwñ:

—Espiritu Santore mñjãã yn joya ãmerē. Cñrē cñ bocãñeña yua mñjãã mena caññipañre. ²³ Tunu bairoa ni jñcãũ ñcñrē roro cñ caátiere cñ mñjãã camasiriyojobata, carorije cawapa cñgoecñre bairo tuagñmi. Bairi tunu ni ñcñrē cñ carorije wapare cñ mñjãã camasiriyo bojaeticōãta, carorije cawapa cñgoñ tuacōãgñmi —jãã ñwñ Jesús.

Tomás ve al Señor resucitado

²⁴ Mai, jãã, pñga wãmo peti rñpore pñga pññirō cañnacãñ Jesús cñ cabuerã mena macããcñ jñcãñ, Tomás cawãmescñcñ apeyera “Gemelo” na caññiñucũñ pñame jãã mena ãmewñ Jesús cñ cabuiaeta jñgoripañre.

²⁵ Bairi cabero, jãã, Jesús cñ cabuerã pñame jãã mena merē cñ cañno yua, atore bairo cñ jãã ñ quetibujymiwñ Tomárē:

—Marĩ Quetiupax Jesure cñ jãã ññapñ.

Bairo cñ jãã cañquetibujymiatacũãrē, atore bairo jãã ñ yñcōãwñ:

—Jesús wãmorĩrē na capapua cãmitiátajere ññarĩ, yn wãmojũã mena ti opere yn capãñæticōãta, cariape mñjãã yn tũgoetign. Tunu bairoa cñ waru na cajareoãta opere yn wãmo mena yn capãñæticōãta, cariape mñjãã yn tũgoetimajũcōãgn —jãã ñ yñcōãwñ Tomás.

²⁶ Cabero, jñcã wãmo peti itia pññirō cãnacã rñmñ canetōrō bero, tunu jãã, Jesús cñ cabuericarã jãã neñawñ tunu jãã ya wii pupearñ. Bairo ti watoa jãã caneñarĩpañre Tomás cñã ãmi yua jãã menarē. Caroaro ti wii jopeerire jãã biatupeyocōãwñ. Bairo jãã caátimiatacũãrē, Jesús pñame jãã tñpñ jãã buiaetawñ. Bairo jãã watoapñ etari, atore bairo jãã jñniwñ:

—¡Caroa yeri cñtaje mñjããrē cñ joáto Dios! —jãã ñ jñniwñ Jesús.

²⁷ Bairo jãã ñ jñniwñ bero, Jesús Tomárē atore bairo qũñwñ:

—Ññaña yn wãmorĩrē na capapua cãmitiátaje cãmirē. Bairo ññarĩ, mñ wãmojũã mena ññuññaña ti cãmirē. Tunu bairoa mñ wãmo mena yn waru na jareoãta cãmirōrē pãñañ asá. Cariape catũgoecñ majũ ãmerĩcōãña. ¡Cariapea tũgoya mñ cñã!

²⁸ Bairo Jesús cñ cñ caĩrō, atore bairo Tomás pñame qũñ nñcñbñgocōãwñ yua:

—¡Yn Quetiupax, yn netōrō caãcñ Dios majũ mñ ãniña! —qũñwñ.

²⁹ Bairo cñ caĩrō tũgo, atore bairo qũñwñ Jesús Tomárē:

—¿ãmerē yñre ññarĩñ cariapea yn mñ tũgoyñsayati? ¡ðseaniwñ na ãmarō noa ñña ññætimirãcũã cariape catũgoyñsanucũrã!

El porqué de este libro

³⁰ Baiρua, Jesús capee majū caroa Dios yaye mena cū caáti ĩñomasĩrĩjērē jāā áti ĩñonucūwĩ. Tie nipetirijere ati tutipere yu woatu quetibujmpeyoetiya. ³¹ Bairo woatu peyoetimicūā, atie mujāārē yu caquetibujmwoaturijere mujāā yu quetibujmucūña, tiere ĩñarĩ cariapea Jesús Dios macū, Dios cū cajou Mesías cū cañierē mujāā camasĩparore bairo ĩ. Bairo cūrē cariape tūgousari, mujāā ρame yeri capetietie cū cajorije majūrē mujāā cūgogarā yua.

Jesús se aparece a siete de sus discípulos

21 Cabero Jesús, jāā, cū cabuerārē jāā baujaetawĩ tunu Tiberias utabucra cawāmecutira tūnipu. Atore bairo baiu: ² Topere caña ato cānacū jāā ām̄: Simón Pedro, Tomás cawāmecucu apeyera Gemelo na caĩpiinucū, Natanael, Galilea yepa Caná cawāmecuti macā macāācū cūā āmi. Jāā, Zebedeo pūnaa cūā ρgarāρua jāā ām̄. Bairi tunu jāā mena macāāna ρgarā aperā cūā āma.

³ Bairo topu jāā caño, Simón Pedro ρame atore bairo jāā ĩwĩ:

—Wai wei ácu yu baiya —jāā ĩwĩ.

Bairo jāā cū caĩrō, jāā cūā bairo cū jāā ĩwū:

—Jāā cūā m̄ mena jāā wai werágárā —cū jāā ĩwū.

Bairo qũĩrĩ yua, cūmuap̄ ajāārĩ jāā acoár̄, wai weráná. Bairo wai werámirācūā, ti ñamirē jāā wai pajāēp̄.

⁴ Bairo jāā cabaiāno, cabusuñumgōatípā, Jesús ρame ti utabucra tūnipu bauetawĩ. Bairo cū cabaue-taro, jāā cū cabuerā ρame, “Cūā, Jesús niñami,” jāā ĩ masĩp̄, qũĩñamirācūā yua. ⁵ Bairi Jesús ρame atore bairo jāā ĩ jēniñawĩ:

—Yu yarā, ¿mujāā wai pajāētĩñati? —jāā ĩ jēniñawĩ.

Bairo cū caĩjēniñarō, bairo cū jāā ĩwū:

—Jāā pajāētiap̄.

⁶ Jesús ρame tiere tūgori, bairo jāā ĩwĩ:

—Bapire cariape ñgōā ρame wēroca ñuajoya.

Bairo ána, capāārā mujāā wai pajāgarā —jāā ĩwĩ.

Bairo cū caĩrō, cū carotirore bairo jāā ápu. Bairi yua, bairo jāā caáto, dope bairo bapire jāā áti tūgām̄gōp̄ām̄o jomasĩp̄, capāārā majū bapire wai na cajāārō jūgori yua.

⁷ Mai, yu, b̄tioro Jesús cū camainucū ρame wai capāārā na cajāārō ĩñarĩ, Pedrore atore bairo cū ñiwū:

—¡Marĩ Quetiupā niñamima! —cū ñiwū.

Bairo yu caĩrō tūgo, Pedro ρame jicoquei jāā Quetiupā Jesure qũĩñamasĩrĩ, uwaro cū jutirore jāña, riap̄ rocañuarĩ baacoámĩ, Jesús t̄pu ácu. ⁸ Jāā, cū cabuerā ρame bapire wai jiraric̄u majū jāā tūgā p̄áap̄ cūmua capairica mena paputiro tūnipu. Mai, jāā ρame jōpu mee, paputiro wijaro cien metros cārō jāñurĩ cañnoi bapire jāā tūgāp̄áap̄, wai capāārā majū na cajāārō ĩñarĩ. ⁹ Bairi yua, jāā ρame paputiropu maa etan̄cārā, peero riorica peerore jāā ĩñawū. Bairi ti peerop̄ wai ĩcāĩ p̄ñ̄ncōr̄c̄ cūārē jāā ĩñawū. Pan

cūā ām̄ ti peero t̄re. ¹⁰ Paputiro tūnipu jāā camaa ñcārō ĩña, Jesús ρame atore bairo jāā ĩwĩ:

—ĩcāārā ūna āmeacā mujāā cawai pajāētarārē na jeasá ato ρame —jāā ĩwĩ.

¹¹ Bairo Jesús jāā cū caĩrō tūgo, Simón Pedro ρame cūmuap̄ etajāā, bapire tūgāatĩ, paputiropu wai capāārā na cajāār̄c̄rē tūgāmojowĩ. Mai, capacarā jeto ciento cincuenta y tres majū wai capāārā ti bapire jāñupā. Bairo ti bapire capāārā majū wai na cajāāmiat-acūārē, tii bap̄i ρame woep̄. ¹² Jesús ρame bairo Pedro waire, bap̄i mena paputiropu na cū caweemocū yaparoro ĩña, atore bairo jāā ĩwĩ:

—Tiaya. Uga wācārasá mai mujāā cūā —jāā ĩwĩ Jesús.

Jāā ρame merē, “Marĩ Quetiupā Jesua niñami,” jāā ĩ masĩcōāwū. Bairi bairo jāā cū caĩrō, jāā ρame ĩcāĩ ūcū ρamena, “¿Ñam̄ majū m̄ āniñati?” cū jāā ĩ jēniñap̄ Jesure. ¹³ Bairi yua, Jesús ρame p̄ārē nerĩ, jāā batowĩ. Wai cūārē torea bairo jāā batowĩ.

¹⁴ Āme mena merē itiani majū Jesús, jāā, cū cabuerā cañnimitanarē, cūrē na capāār̄ocarō bero cacati-tunuatac̄ jāā t̄p̄re buiaeta ĩñou baiwĩ Jesús.

Jesús habla con Simón Pedro

¹⁵ Bairo jāā caugawācā yaparoro bero, Jesús ρame Simón Pedrore atore bairo qũĩ jēniñawĩ:

—Simón, Juan mac̄, m̄rē ñiña: ¿Ānoa m̄ baparā netōjāñurō yu m̄ maiñati?

Bairo Jesús cū caĩrō tūgo, Simón Pedro ρame atore bairo qũĩ yw̄:

—Yu Quetiupā, m̄ yu maimajūcōāña. Merē m̄ masĩña m̄ yu camairĩjērē.

Bairo Pedro cū caĩrō, Jesús ρame bairo qũĩwĩ:

—Baiupa, toroque yu caquetibujm̄c̄r̄jērē cariape catūgousarārē caroaro na coteri na jūgoāña.

¹⁶ Bairo Jesús Pedrore qũĩ quetibujm̄ yaparo, bairo qũĩ jēniñanemowĩ tunu:

—Simón, Juan mac̄, m̄rē ñiña: ¿M̄na, cariapea yu m̄ maiñati?

Bairo Jesús cū caĩjēniñarō, atore bairo qũĩwĩ Pedro:

—Yu Quetiupā, m̄ yu maimajūcōāña. Merē m̄ masĩña m̄ yu camairĩjērē.

Bairo Pedro cū caĩrō, Jesús ρame bairo qũĩwĩ:

—Baiupa, toroque yu caquetibujm̄c̄r̄jērē cariape catūgousarārē caroaro na coteri na jūgoāña.

¹⁷ Bairi yua āme mena merē itiani majū atore bairo qũĩ jēniñanemowĩ Pedrore:

—Simón, Juan mac̄, m̄rē ñiña: ¿M̄na, yu m̄ maiñati?

Bairo Jesús itiani majū cū cū caĩjēniñarō jūgori, tūgoñar̄qũē pairique mena atore bairo qũĩ yw̄wĩ Pedro Jesure:

—Yu Quetiupā, nipetirije yu m̄ masĩña. M̄ masĩña merē m̄ yu camairĩjē cūārē.

Bairo Pedro cū caĩrō, Jesús ρame bairo qũĩwĩ:

—Baiupa, toroque yu caquetibujm̄c̄r̄jērē cariape catūgousarārē caroaro na coteri na jūgoāña. ¹⁸ Cariape m̄ ñiña: Cawāmā āc̄, m̄ caborore jutiro jāñarĩ, noo m̄ caborop̄ m̄ āñesēānucūñupā. M̄ cab̄nc̄aro

yua, aperã camasã p̄ame m̄ wãmorĩrẽ ñumugõrĩ, m̄ juti jããrĩ, m̄ caágaetop̄ m̄ neárocagarãma yua —qũĩwĩ Jesús Pedrose.

¹⁹ Mai, bairije Pedrose Jesús c̄ caĩquetib̄j̄mata, Pedro c̄ cariaapa wãmerẽ ĩ quetib̄j̄ masĩõḡ ĩwĩ Jesús. Bairo Pedro c̄ cabairiapee j̄ḡori camasã Dios c̄ catutuarijere na c̄ caĩñopeere ĩ quetib̄j̄ ĩwĩ Jesús. Bairo ĩ quetib̄j̄ yaparo, bairo qũĩwĩ Jesús tunu Pedrose:

—¡Nipetirije ȳ caátianinuc̄rõrẽ bairo caroaro áticõã ninuc̄ña! —qũĩ c̄wĩ Jesús Pedrose yua.

El discípulo a quien Jesús quería mucho

²⁰ Cabero Jesús c̄ caĩquetib̄j̄bero bero, Pedro p̄ame ãmejore ĩñam̄ yua, ȳ majũrẽ ñĩnacõãwĩ, ȳ, b̄tioro Jesús c̄ camairẽ. Mai, ȳ p̄ame Jesús mena j̄cãrõ jãã caugaruĩ t̄sari watoa Jesús c̄t̄aca ruiro, atore bairo c̄ caĩj̄eniñarĩc̄ã ȳ ãniña: “Ȳ Quetiup̄am̄, ¿ni majũ m̄rẽ, bairo qũĩ b̄sujã buitirocauati?” c̄ caĩj̄eniñarĩc̄ã ȳ ãniña. ²¹ Bairo ȳ ãmejore ĩñarĩ, atore bairo Jesure qũĩ j̄eniñawĩ Pedro:

—Ȳ Quetiup̄am̄, ãnira, ¿dope bairo c̄ to bairoati? —qũĩ j̄eniñawĩ Jesús.

²² Bairo Pedro c̄ caĩj̄eniñarõ, bairo qũĩwĩ Jesús:

—C̄ cabaiyasicoapata c̄ãrẽ, o ati yepar̄ tunu ȳ caetaro c̄ cacaticõãmata c̄ãrẽ, m̄ camasĩpee mee niña. M̄a, tiere t̄goñarĩ mee, nipetirije ȳ caátianinuc̄rõrẽ bairo caroaro áticõã ninuc̄ña —qũĩwĩ Jesús Pedrose.

²³ Atore bairo Pedro Jesure c̄ caĩj̄eniñarõ, Jesús c̄ caĩquetib̄j̄mataje queti etacoasupa Jesús yarã ñubueri majãp̄re: “Juan riaetiḡmi. Caticõã niḡmi,” ĩrĩqũẽ queti. Baip̄a, Jesús p̄ame ȳre, “Riaetiḡmi,” ĩ mee bairo qũĩ quetib̄j̄wĩ Pedrose. Atore bairo jeto ĩwĩ: “C̄ cabaiyasicoapata c̄ãrẽ, o ati yepar̄ tunu ȳ caetaro c̄ cacaticõãmata c̄ãrẽ, m̄ camasĩpee mee niña.” Tie jetore ĩwĩ.

²⁴ Ȳa, Jesús c̄ cabuei, c̄ cabuerique ȳ caĩñarĩqũẽrẽ caquetib̄j̄, ati tutire cawoama ȳ ãniña. Bairi atie ȳ caquetib̄j̄woaturije caroa cariape macããj̄ẽ queti niña.

²⁵ Apeye capee majũ Jesús c̄ caátaje nimiña. Bairi nipetirije Jesús c̄ caátianaj̄erẽ marĩ cawoatupeyocõãta, ti tutiri p̄ame ati m̄recóore bijapetiro cãrõ nicoabujoro.

Tocãrõã ñiña.

LOS HECHOS

La promesa del Espíritu Santo

1 Mɛ, Teófilo, nocārō caānimajūŕē merē mɛ yɛ quetibɛjɛ woajojǵowɛ. Jesucristo ati yeparɛ ǎcǎ, cǎ caátijǵgoriquere, bairi cǎ cabuerique nipetirije cǎǎrē ɛmɛrecóo cǎ cawāmtɛátí rǔmɛrɛ cǎ cabaijǎ-narǐqǔērē mɛ yɛ quetibɛjɛ woajowɛ. Āmerē mɛ yɛ quetibɛjɛnemoña tunu ati carta mena: ɛmɛrecóorɛ cǎ cawāmtɛápáro jǵgoye, cǎ yarǎ apóstolea majǎ cǎ cabesericarǎ na caátipeere na quetibɛjɛcǔñupǐ, Espírítu Santo cǎ camasírǐjē jǵgori. ³ Mai, riari bero Jesús pɛame cǎ yarǎ apóstolea majǎ watoarɛ ati rupɛ mena na buia etayupi. Yoaro narē na buia āñupǐ cuarenta rǔmɛrǐ majū, “Cacatii niñami,” na caĩmasǐ-parore bairo ĩ. Bairo buia ǎcǎ, Dios cǎ carotimasírǐpɛ macǎǎjērē na quetibɛjɛ āñupǐ.

⁴ Mai, cajǵgoyerɛ cǎ cabuerǎ mena ǎcǎ, “Jerusalén macārē mɛjǎǎ witiweyoepa mai,” na ĩ cǔñupǐ. Atore bairo na ĩñupǐ:

—Yɛ Pacɛ mɛjǎǎrē cǎ caĩǵgoyeticǔrǐcārōrēǎ bairo átigɛmi. Merē tiere mɛjǎǎrē yɛ quetibɛjɛwɛ. Torena, mɛjǎǎ cotegarǎ mai. ⁵ Juan ānacɛ pɛame mɛjǎǎrē oco mena bautizawǐ. Āme berore yɛ Pacɛ pɛame roque Espírítu Santo mena mɛjǎǎ bautizagɛmi. Cǎ Yeri majūrē mɛjǎǎrē jogɛmi —na ĩcǔñupǐ Jesús.

Jesús asciende al cielo

⁶ Ape rǔmɛ Jesús mena āna, cǎ jēniñañuparǎ:

—Jǎǎ Quetiupɛ, ǵnocārōpɛ Israel yepa marǐ ya yepare marǐ ñicǔjǎǎ na carotijǵgoricarore bairo mɛ rotimasǐjǵgɛati? ǵNocārōpɛ Roma macǎǎna, ati yepare caēmarǐcārārē na mɛ acureiati? ǵĀmea mɛ ácuati? —qǔĩ jēniñañuparǎ.

⁷ Bairo na caĩrō tǵgo, atore bairo na ĩñupǐ:

—Tiere yɛ Pacɛ jeto átimasǐñami. Bairo cǎ jeto ti rǔmɛ cǎǎrē masǐñami. Mɛjǎǎ tiere mɛjǎǎ camasǐpee mee niña. ⁸ Bairo Dios pɛame ti rǔmɛrē mɛjǎǎrē masǐōētǐmicǎǎ, quetibɛjɛ masǐrǐqǔērē mɛjǎǎrē jogɛmi. Espírítu Santo mɛjǎǎ yeripɛ cǎ caetaro jǵgori, yɛ yaye bɛsɛriquere mɛjǎǎ quetibɛjɛ masǐgarǎ. Bairo Jerusalén macǎ macǎǎnarē na mɛjǎǎ quetibɛjɛ jǵgog-arǎ. Cabero Judea yepa macǎǎna nipetiro caānarē, cabero Samaria yepa macǎǎnarē, cabero ati ɛmɛrecóo nocārō cayoaropɛ macǎǎna cǎǎrē na mɛjǎǎ quetibɛjɛ-garǎ yɛ yaye bɛsɛriquere quetire —na ĩ quetibɛjɛyupɛ Jesús cǎ cabuerǎrē.

⁹ Bairo narē quetibɛjɛ yaparori bero, cǎ cabuerǎ na caĩñatoyea, Dios pɛame ɛmɛrecóorɛ Jesure cǎ

newāmtɛo jocǎǎñupǐ. Bairo cǎ caáto, buseriwo pɛame cǎ tocoásuparo. Bairi yua, tocārōǎ qǔĩña jǎnacǎǎñu-parǎ Jesure. Tunu qǔĩñanemoesuparǎ. ¹⁰ Bairo cǎrē na caĩñamɛgǎnocǔrō, caēmtɛa pɛgarǎ jutii cabotirijere cajǎñaatana natɛ buiaetanɛcǎñuparǎ. ¹¹ Na pɛame atore bairo na ĩñuparǎ:

—Mɛjǎǎ, Galilea yepa macǎǎna, ǵnopēĩrǎ jǎbui ɛmɛrecóo pɛamerē mɛjǎǎ ĩñamɛgǎnocǎñucǔñati? Cǎ, Jesús, mɛjǎǎ watoa caāniatacɛ ɛmɛrecóorɛ caácǔ ati yeparɛ atǐgɛmi tunu. Āmerē cǎ caátó mɛjǎǎ caĩña-jororea bairo atǐgɛmi tunu —na ĩ quetibɛjɛyuparǎ.

Se escoge a Matías para reemplazar a Judas

¹² Bairo apóstolea majǎ Olivo cawāmecɛti buropɛ caānimiatana tunucoásúparǎ Jerusalēpɛ. Olivo buropɛi átáto, yoaesuparo Jerusalén macǎ. Judío majǎ na cayerijǎrǐ rǔmɛ ũno cǎǎrē na cañesēǎmasǐrō āñu-parō. ¹³ Bairo ti macārē etarǎ yua, na cacānirǐ wiipɛ cabui macǎ arɛa pɛamerē wāmtɛátǐjǎǎñuparǎ. Na pɛame ato cānacǎǎ āñuparǎ: Pedro, Juan, Santiago, Andrés, Felipe, Tomás, Bartolomé, Mateo, Santiago Alfeo macǎ, bairi Simón, Celotea mena macǎǎcǎ, bairi Judas, Santiago macǎ āñuparǎ. ¹⁴ Na pɛame nipetiro tocānacānia neñanucǔñuparǎ Jesús yarǎ mena. Cǎ bairǎ, cǎ paco María, bairi aperǎ carōmia mena neñanucǔñuparǎ, ñubuenēñarǎ.

¹⁵ Bairo jǐcǎ rǔmɛ na cañubueāno, Pedro pɛame na watoarɛ wāmtɛñcǎñupǐ. Cañubuenēñarǎ pɛame ciento veinte majū āñuparǎ. Narē yua, atore bairo na ĩñupǐ Pedro: ¹⁶ “Yɛ yarǎ tǵgopeoya yɛ caĩrǐjērē: David ānacɛ Espírítu Santo jǵgori Judas cǎ cabaipeere cǎ ca-quetibɛjɛwoatuyaricarorea bairo baigaro. Judas ānacɛ pɛame Jesure cañeparārē cajǵgoricɛ āmi. ¹⁷ Marǐ mena macǎǎcǎ ānimiwǐ. Marǐ mena capaapɛ ānimiwǐ cǎ cǎǎ. ¹⁸ Bairo marǐ mena macǎǎcǎ caānibujopɛu nimicǎǎ, Jesure cǎ caĩbuitirocarique wapa mena, jǐcǎ yepa wapatiyupɛ. Cabero ti yepa ǎcǎ, Judas pɛame cǎ majūǎ pajǐyāsicoasupari. Bairo cǎ cabaiyasiro, cǎ paaro pɛame wooyāsicoasuparo. Cǎ ɛtamijǐ wēērǐ ānajē witiyuparo. ¹⁹ Bairo roro cǎ cabairijere tǵgori, Jerusalén macǎǎna ti yepare Acéldama wāmetiyuparǎ. ‘Acéldama’ ĩgaro, ‘Ríi Yepa’ ĩgaro ĩña na yaye bɛsɛriquere mena. ²⁰ David ānacɛ Salmos tutipɛ cǎ caque-tibɛjɛcǔrǐqǔē atore bairo ĩña Judas cǎ cabaipeere: ‘Cǎ ya wii macǎǎna na ábatacoápáro.

‘Ni jǐcǎǎ ũcǎ cǎ tuaeticǎto ti wiire.’

Tunu bairoa apewēpɛ atore bairo ĩ cǔnemoñupǐ:

'Apei cū jāwasoáto cū caṗaa ānimitajere,' ĩ cūñupĩ David ānacŭ.

²¹ "Ato marĩ mena caāna marĩ Quetiupaṁ Jesús ati yepaṁ cū caāno cabapacŭtana niñama. ²² Juan ānacŭ Jesure cū cabautizaro beropŭi bapacŭti āna, ɯmɯrecóopɯ Jesús cū cawāmɯátí rŭmɯɯ cabapacŭti jānarĩcārā nicōāñama. Bairi na mena macāācŭ jĩcāŭ ũcŭ jāārē bairo caquetibɯjɯpaṁ cū cajāārō ñuña. Judas wasoaye caānipaṁ majūrē marĩ boya. Cŭ cŭā quetibɯjɯgɯmi marĩ Quetiupaṁ cariacocacŭ nimicŭā tunu cū cacatirijere," na ĩñupŭ Pedro to macāānarē.

²³ Bairo cū caĩrō tŭgo, pɯgarā na mena macāānarē na bootŭgoñañuparā. José Justo, ape wāme Barsabás cawāmecŭcure boyuparā. Apei Matías cawāmecŭcŭ cŭārē boyuparā. ²⁴ Bairo na pɯgarārē na beseri yua, atore bairo Diore qŭĩ jēniñuparā: "Jāā Quetiupaṁ, mɯ roque nipetiro camasārē na yeripɯ na catŭgoñarĩjērē camasĩ mɯ āniña. Bairo caācŭ ānirĩ jāārē mɯ masĩōwā. Ni mɯ caboure cū mɯ besewa. ²⁵ Judas ānacŭ pɯame roro cū caátie jŭgori roro popiye bairicaropɯ ásúpi. Bairi cū paarique cū capitimiatajere apei cū paawasoáto," qŭĩ jēniñuparā Diore.

²⁶ Bairo qŭĩ jēniyaparori bero, ɯtā rupaacarē āmeo wēē nuniñuparā. Bairo átiri masĩñuparā Judare cawasoapɯre. Matíare cū beseyupi Dios. Bairi yua, Matías pɯame pɯga wāmo peti rɯpore jĩcā pēnirō cānacāŭ catuaricarā apóstolea majā mena macāācŭ jĩcāŭ caāninemojŭgoɯ āñupŭ.

La venida del Espíritu Santo

2 Cabero Pentecostés bose rŭmɯ caetaro, nipetiro Jesucristore catŭgoɯsarā jĩcāpɯna ñubuerā neñarā baiyuparā. ² Bairo na cañubueāno, caāno tɯsaroa paio bɯɯocajoyuparo ɯmɯrecóopɯ caatíe. Wino paio cabɯɯricarore bairo bɯɯocajoyuparo. Ti wii, na caāni wii nipetiroɯ bɯɯetayuparo. ³ Bairo cabairo yua, peero caŭwāmɯrĩcā wēērĩrē bairo cabaurije tocānacāŭ rɯpoo buipɯrea bauetayuparo. ⁴ Bairi to macāāna nipetirore na yeripɯ na jāāñupŭ Espiritu Santo pɯame. Bairi ñe ũnie rɯsaesuparo na camasĩētīē. Bairo caāna ānirĩ, aperā yaye bɯɯriquere bɯɯjŭgoyuparā. Espiritu Santo narē cū camasĩōrĩjē jŭgori bairo bɯɯuyuparā.

⁵ Mai, ti rŭmɯrĩrē āñuparā Jerusalēpɯre judío majā ati ɯmɯrecóo nipetiroɯ macāāna caatíatana. Jerusalēpɯ ñubuerā baiyuparā. ⁶ Bairo cabɯɯocajore tŭgori yua, neñaetayuparā apóstolea majā na caāni wiipɯ. Neñaetarā yua, tocānacāŭpɯna na yayei na cabɯɯrijere tŭgoyuparā. Bairi, dope bairo ĩ tŭgoña masĩēsuparā. ⁷ Bairo tŭgoña macāārĩ yua, atore bairo āmeo ĩñuparā:

—¿Ānoa nipetiro cabɯɯrā, Galilea yepa macāāna mee na āniñati? ⁸ Bairo cabairā nimirācŭā, ¿ñe jŭgori marĩ yaye bɯɯriquere caroaro na bɯɯmasĩñati?

⁹ Marĩ mena caāna jĩcāārā, Partia macāāna niñama. Aperā Media yepa macāāna, aperā Elam macāāna, aperā Mesopotamia macāāna, aperā Judea yepa macāāna, aperā Capadocia yepa macāāna, aperā Pon-

to yepa macāāna, aperā Asia yepa macāāna niñama.

¹⁰ Aperā Egipto, Frigia, bairi Panfilia na caĩrĩ yepaapɯ macāāna niñama. Aperā Africa yepa macāāna, Cirene macā jŭgoye macāāna niñama. Tunu bairoa Roma cawāmecŭti macāĩ caatíatana niñama. ¹¹ Jĩcāārā na mena macāāna judío majā pūnaa na caānoi, judío majārē bairo na marĩ ĩñaña. Aperā na mena macāāna judío majā pūnaa āmerĩmirācŭā, marĩrē bairo Diore na caĩroarije jŭgori judío majārē bairo na marĩ ĩñaña na cŭārē. Tunu bairoa marĩ mena macāāna jĩcāārā, Creta yucɯpoo macāāna niñama. Aperā Arabia yepa macāāna niñama. ¡Bairo ati yepa nipetiroɯ caatíatana nimirācŭā, tocānacāŭpɯna marĩ tŭgoya marĩ yaye bɯɯrique mena Dios cū catuarije mena cū caátiere! —āmeo ĩ bɯɯuyuparā na majŭ camasā pɯame.

¹² Bairo tŭgoña macāārĩ yua, nopē bairo ĩ tŭgoña masĩēsuparā. Bairi atore bairo āmeo ĩ jēniñañuparā na majŭ:

—¿Nopē bairo marĩrē ĩgɯ qŭĩcŭti Dios? —ĩñuparā.

¹³ Bairo na caĩmiatacŭārē, aperā jĩcāārā, "¡Cŭmurā baiyama!" na ĩ boyetiyuparā apóstolea majārē.

Discurso de Pedro

¹⁴ Bairo na caĩrō tŭgo, Pedro, aperā cū mena macāāna pɯga wāmo peti rɯpore jĩcā pēnirō cānacāŭ apóstolea majā mena wāmɯnɯcāñupŭ. Pedro pɯame bɯɯrique tutuaro mena atore bairo na ĩñupŭ camasā caĩnarā etaatānarē: "Mɯjāā, Judea yepa macāāna, mɯjāā ati macā Jerusalén macāāna cŭā tŭgopeoya mɯjāārē ɯ caĩpeere. ¹⁵ Ānoa ɯ mena macāāna cŭmuēĩñama. Mɯjāā narē mɯjāā caĩtŭgoñarōrē bairo mee niñama. Ni ũcŭ ñamirōcācā muipɯ cū caasitutu-atípaṁ caānorē cŭmucŭmi. ¹⁶ Bairo mee baiya. Profeta Joel ānacŭ jāā cabaipeere quetibɯjɯ jŭgoyeticŭñupĩ cŭ ya tutipɯ. Atore bairo ĩ woatuyayupi:

¹⁷ 'Atore bairo ɯ quetibɯjɯwĩ Dios: Ati ɯmɯrecóo caānitɯsari rŭmɯrĩ caāno nipetiro camasārē na ɯ jogɯ Espiritu Santo, ɯ Yeri majūrē.

Bairo ɯ caáto, mɯjāā pūnaa caŭmɯna, mɯjāā pūnaa rōmirĩ cŭā, ɯ yaye bɯɯriquere quetibɯjɯ netōdgarāma aperā camasārē.

Tunu bairoa cawāmarā ɯ yaye macāājē cabau ĩñorĩjērē ĩñagarāma.

Tunu cabɯtoa cŭārē na ɯ quetibɯjɯgɯ na caqŭēgueropɯ.

¹⁸ Bairi ti rŭmɯ caānorē ɯ carotirā caŭmɯna, carōmia cŭārē na ɯ jogɯ Espiritu Santo, ɯ Yeri majūrē.

Bairo ɯ caáto, ɯ yaye bɯɯriquere quetibɯjɯnetōdgarāma aperā camasārē.

¹⁹ Jō ɯmɯrecóopɯ ricaati cabairije baugaro.

Ati yepaṁ cŭā ricaati cabairije baugaro.

Riire bairije, peerore bairije, peero buserire bairije cabaurije cŭā bau ĩñogaro.

²⁰ Bairo cabairo, muipɯ ɯmɯreco macāācŭ naitĩācoagɯmi.

Ŭami macāācŭ pɯame rií cuire bairo jŭāŭ baigɯmi.

Bairo baigaro ati yepaṁ ɯ caetaparo jŭgoye.

Ti rŭmɯ pɯame caānimajŭrĩ rŭmɯ nigaro.

²¹ Bairi nipetiro camasã, “Yh Quetiupaɯ yɯ netōđña,” caĩjēnirã ɾɯame netōcōđagarãma, ñiwĩ Dios,’ ĩ quetibɯjɯyupi Joel ānacɯ cɯ ya tutipɯ,” na ĩñupɯ Pedro, to caneñarã etaatanarẽ.

²² ĩ quetibɯjɯ yaparo, na ĩ quetibɯjɯnemoñupɯ tunu: “Yh yarã, Israel yepa macããna tũgopeoya yɯ caĩrĩjērẽ: Jesús, Nazaret macã macããcɯ Dios cɯ cabesericɯ majũ ãmi. Merẽ mɯjãã caroaro mɯjãã masĩña cɯ caátajere. Capee átijēño ĩñowĩ. Caroaro, camasĩã manierẽ átijēño ĩñowĩ. Dios cɯ camasĩrĩjē jũgori cɯ catutuarijere marĩ áti ĩñowĩ. ²³ Bairo caroaro cɯ caátimiatacũãrẽ, mɯjãã ɾɯame cɯ mɯjãã boerɯ. Tirũmɯɾɯ ati ɯmɯrecóore Dios cɯ caqũēnoparo jũgoyerɯa, merẽ cɯ macũrẽ roro mɯjãã caátipeere masĩyerijãñupĩ. Bairi mɯjãã ɾɯame cɯ mɯjãã ñerotiwɯ. Cɯ cariarore borã, roro caánarẽ yucɾpãĩɾɯ cɯ mɯjãã rapuaturotiɯ. ²⁴ Bairo cũrẽ mɯjãã caátimiatacũãrẽ, Dios ɾɯame cɯ catiopyupi. Cariaricarã ānana na caānopɯ caānimiatacɯre cɯ witio joroque cɯ ásupi Dios. ²⁵ Quetiupaɯ rey David ānacɯ, Jesús cɯ cabaipere quetibɯjɯ woatucũñupĩ atore bairo:

‘Dios, yɯ Quetiupaɯ, yɯ mena ānicōã ninucũñami. Yɯtɯre cariape ɯgōãrẽ āninucũñami, ñe ũnierẽ yɯ cauwetiparore bairo ĩ.

²⁶ Bairi ɯtioro yɯ ɯseaniña. Ñe ũnie ɾɯsaetiya yɯ yeripɯre.

Tunu bairoa Diore yɯ basapeoya. Bairi yɯ tũ-goñarĩqũẽ paietiya.

²⁷ Yh yeri pũnarẽ cariaricarã ānana na caānopɯ mɯ joro-caetigɯ.

Mɯ carotire camai ānirĩ yɯ rupɯ ãnatōrẽ to boao joroque mɯ áperigɯ.

²⁸ Cariacoatacɯ yɯ caānimiatacũãrẽ, yɯ mɯ catiogɯ tunu.

Bairi mɯ tɯɾɯ yɯ caāno, ɯseanio joroque yɯ mɯ átigɯ,’

ĩ quetibɯjɯyupi David ānacɯ Jesús cɯ caĩpeere,” na ĩñupɯ Pedro, to caneñarã etaatanarẽ.

²⁹ ĩ quetibɯjɯ yaparo, na ĩnemoñupɯ tunu: “Yh yarã, marĩ ñicɯ David ānacɯ riacoásupi. Bairo cɯ cariaro ĩña, cɯ yaarocacōãñupã. Nipetiro tiere marĩ masĩña. Marĩ nipetiro marĩ ĩñanucũña cɯ ānacũrẽ na cayaayarica ope ũtã opere. ³⁰ David ānacɯ ɾɯame profeta majōcɯ āniñañupĩ. Bairi cɯ ɾɯame masĩcōãñupĩ: ‘Dios caānorẽ bairo yɯre cɯ caĩrĩcãrōrẽã bairo yɯ ɾãrãmerã mena macããcɯ ĩcãã nigɯmi Cristo. Yɯre bairo Israel macããnarẽ na rotimasĩgɯmi,’ ĩ masĩcōãñupĩ David. ³¹ Bairi David ānacɯ ɾɯame ape ɾũmɯɾɯ cabaipere camasĩrẽ bairo majũ Jesucristo cariacoatacɯ nimicũã tunu cɯ ca-catipeere quetibɯjɯ jũgoyetiayupi. Bairo ĩñupĩ: ‘Yh yeri pũnarẽ cariaricarã ānana na caānopɯ mɯ joro-caetigɯ. Tunu yɯ rupɯ ãnatōrẽ to boao joroque mɯ áperigɯ,’ ĩ quetibɯjɯyupi David, Jesucristo cɯ cabaipere. ³² Bairi cũrẽã catiopyupi Dios. Jãã nipetirã Jesure caĩñarĩcãã jãã āniña cɯ cacatiriquere. ³³ Bairi āmerẽ yua, Diotɯ cariape ɯgōãɾɯ carui ācũmi, cũrẽ rotibojagɯ. Tunu bairoa Dios cũrẽ cɯ caĩrĩcãrōrẽã bairo Espiritu Santo cɯ caátipeere rotimasĩñami. Mɯjãã nipe-

tirije mɯjãã catũgoataje, mɯjãã caĩñaataje cũã Jesucristo cɯ caáto jũgori baiapɯ. ³⁴ Marĩ ñicɯ ānacɯ David rupɯri ānajērẽ neápéyupi Dios ɯmɯrecóopɯre. Tunu bairoa David ānacɯna atore bairo ĩ woatuyupi:

“Dios ɾɯame yɯ Quetiupaɯre atore bairo qũĩñupɯ: “Ato ruiya cariape ɯgōã ɾɯame mai.

³⁵ Mɯ pesua caānanarẽ na yɯ canetōđɯcãrō beropɯ, mɯ ɾɯame na mɯ rotimasĩgɯ,” qũĩñupɯ,’

ĩ quetibɯjɯ woatuyupi David ānacɯ.

³⁶ “Bairi ati yepa, Israel yepa macããna nipetiro cariape atiere na masĩáto: Cɯ, Jesús yucɾpãĩɾɯ mɯjãã capuatu rocarotiricɯre Dios ɾɯame nipetiro Quetiupaɯre bairo cɯ cũñupĩ. Tunu bairoa nipetiro camasãrẽ netōđgɯ, marĩtɯ cɯ cajoricɯre bairo cɯ cũñupĩ,” na ĩ quetibɯjɯyupɯ Pedro to caneñarã etaatanarẽ.

³⁷ Bairo cɯ caĩrō tũgori, ɯtioro tũgoña macãñuparã. Bairo tũgoña macããrã yua, atore bairo na ĩ jēniñañuparã Pedrojããrẽ:

—Jãã yarã, ¿ñerẽ jãã caáto to boyati āmerẽ?

³⁸ Pedro ɾɯame na ĩñupɯ:

—Jesucristo yarã ānigarã, mɯjãã caāno cãrō Dios mena ɯɯqũēnoña roro mɯjãã caátiere. Roro mɯjãã catũgoñarĩjērẽ jãnarĩ, caroa ɾɯamerẽ tũgoñajũgoya. Bairi tunu mɯjãã nipetiro mɯjãã cabautiza rotiro ñuña. Roro mɯjãã caátiere Dios ɾɯame cɯ camasiriyomasĩparore bairo ĩrã, bairo mɯjãã caáto ñuña. Bairo mɯjãã caáto, Espiritu Santore mɯjãã jogɯmi Dios. ³⁹ Torea bairo marĩ ĩ quetibɯjɯ cũñupĩ: “Yh yeri pũnarẽ na yɯ jogɯ nipetiro yɯre catũgɯsarãrẽ,” marĩ ĩ quetibɯjɯ cũñupĩ. Bairi mɯjãã, mɯjãã pũnaa cũãrẽ, noo aperopɯ macããna cũãrẽ na jogɯmi Dios, Espiritu Santore, cũrẽ mɯjãã nipetiro mɯjãã catũgɯsaata —na ĩñupɯ Pedro.

⁴⁰ Tore bairo jeto na quetibɯjɯnemoñupɯ Pedro:

—Bairo mɯjãã caáto ñuña: Ati yepa macããna ĩcããrã cayasiparã niñama na carorije wapa. ¡Narẽ bairo mɯjãã cũã baieticōãña! Dios mena ɯɯqũēnoña —na ĩñupɯ Pedro camasãrẽ.

⁴¹ Bairi yua, nipetiro tie quetire catũgɯsajũgorã ɾɯame bautiza rotiyuparã. Ti ɾũmɯrẽ catũgɯsari majã mena macããna, itia mil majũ āninemoñuparã tunu.

⁴² Cabero na, catũgɯsajũgori majã ɾɯame caroaro tũgɯsayuparã apóstolea majã na caquetibɯjɯriajere. Tunu bairoa caroaro nipetiro ĩcã majãrẽ bairo ānimasĩjũgoyuparã. Bairo āna, nipetiro neñarĩ, Diore cɯ jēninucũñuparã. Tunu bairoa Jesús cɯ caɯgatɯsarica ɾũmɯrẽ tũgoñarĩ, ɾããrẽ ɯganucũñuparã nipetiro.

La vida de los primeros cristianos

⁴³ Nipetiro to caāna camasã ɾɯame apóstolea majã na caátiere ĩñarĩ, tũgocōã maníasuparã. Capee na caátijēñomasĩrĩjērẽ na caáti ĩñorĩjērẽ ĩñarĩ, tũgocōã maníasuparã. ⁴⁴ Tunu bairoa nipetiro catũgɯsajũgori majã caroaro ĩcãrōrẽ bairo ãñuparã. Bairi na mena macããna cabopacarã na caāmata, na cabopacarijere na nuniñuparã. ⁴⁵ Bairi na yaye majũ na cacũgorije caāno cãrōrẽ nuniñuparã, wapa jegarã. Bairo áti yaparori, tie dinerore āmeo ricawoyuparã, narẽ carɯsari wãmerẽ na cawapatiparo ñurō. ⁴⁶ Tunu bairoa tocã-

nacã rŭmœa templo wiipœ neñanucũñuparã. Na ya wi-iripœ cŭãrê Jesús cŭ caugatusarica rŭmœrê tŭgoñarĩ pããrê uganucũñuparã. ðseanirĩqũê mena jĩcã majãrê bairo jĩcãrõ mena ugariquere uganucũñuparã. ⁴⁷ Tunu bairoa Diore basapeonucũñuparã. Bairo na caãtiãno ïñarĩ, to macããna camasã nipetiro na ïroayuparã. Bairi tocãnacã rŭmœa, catũgousari majã menarê capããrã ãninemo nucũñuparã. Marĩ Quetiupœ rŭame cŭ canetõõrãrê cŭ yarã majũ na ãnio joroque na átinemo nutuásúpœ.

Un cojo es sanado

3 Jĩcã rŭmœ Pedro, Juan mena templo wiipœ ású-parã. Tres de la tarde caãno camasã na cañubueri hora majũ ãñuparõ. ² Mai, to templo wii jope tœpœ ãn-inucũñupœ jĩcãcŭ cawĩmaœ ãcœpœna caãmasĩetacœ. Cŭ yarã rŭame Caroa Jope cawãmecuti jope tœpœ cŭ cŭnucũñuparã, camasã caetari majãrê dinero limosnarê na cŭ cajẽnimasĩparore bairo ïrã. ³ Bairi yua, caãmasĩẽcŭ, Pedro, Juajãã na cajããetaro ïñarĩ, dinerore na jẽnimiñupœ. ⁴ Bairo cŭ cajẽnirõ, Pedrojãã qũĩñãñuparã. Qũĩña yua, atore bairo qũĩñupœ Pedro rŭame:

—Yœ yaœ, tũgopeoya —qũĩñupœ.

⁵ Bairo cŭ caĩrõ tũgo, Pedrore qũĩñãñupœ, “Dinero yœ nunigœ ácœmi,” ï tũgoñarĩ. ⁶ Bairo cŭ caĩtũgoñamiat-acũãrê, atore bairo qũĩnemoñupœ Pedro rŭame:

—Yœa, plata, oro moneda tiirire yœ cũgoetiya. Bairo cũgoetimicũã, Jesucristo yœre cŭ camasĩõrĩjẽ jũgori mœrê yœ juãtigœ. Jesucristo, Nazaret macããcŭ cŭ catu-tuarije mena mœrê ñiña: Wãmœnœcãrĩ ájũgoya —qũĩñupœ Pedro caãmasĩẽcŭrê.

⁷ Bairo ï yaparori, cŭ wãmo cariape nœgõã mena cŭ tũgãwãmœoñupœ. Bairo cŭ caãto, caãmasĩẽcŭ rœpori rŭame, cŭ ãñadobeã cŭã tutuacoásúparo. ⁸ Bairo cabairo yua, caãmasĩẽtĩmiatacœ rŭame pati-wãmœnœcãcoásúpœ. Bairo pati-wãmœnœcãrĩ, ámasĩjũ-goyupœ yua. Bairi Pedrojãã mena ðseanirĩ templo wiire jããñupœ. Diore basapeori paticõã ñesẽãñupœ. ⁹ To macããna rŭame nipetirã cŭ caãmasĩrĩjẽrê, cŭ cabasapeorije cŭãrê ïñañuparã. ¹⁰ Bairo qũĩñarĩ yua, bœtioro tũgocõã maniásuparã. Mai, cŭ masĩcõãñuparã. “Cũã ñiñami Caroa Jope cawãmecuti jope tœpœ cadinero jẽniruiniucũmiatacœ,” ï masĩcõãñuparã.

Discurso de Pedro en el Pórtico de Salomón

¹¹ Cacatiatacœ rŭame Juan, Pedrore pitigaetiri, na mena nicõã ñesẽãñupœ. Bairi ti wii macããna cŭ cabair-ijere tũgori na tœpœ atuásúparã Portal de Salomón na caĩrõpœ, qũĩñagarã. Topœ ãñuparã mai Pedrojãã. ¹² Pedro rŭame bairo na caetaro ïña, atore bairo na ïñupœ: “Yœ yarã, Israel yepa macããna, çnopẽirã, ‘Pedrojãã na camasĩrĩjẽ jũgori, o Diore na caĩroamasĩrĩjẽ jũgori caã-masĩẽcŭrê cŭ catiupa,’ caĩrãrê bairo mœjãã tũ-goñañati?” ¹³ Jãã majũ, jãã camasĩrĩjẽ jũgori mee jãã áti-apœ. Marĩ ñicũjãã, Abraham, Isaac, Jacojãã ãnana na caĩroajũgoricœ Dios rŭame cŭ macŭ Jesure caãnima-jũrê bairo caãcŭ cŭ cŭñupĩ. Bairo cŭ caãtĩmiatacũãrê,

mœjãã rŭame cŭ ñerĩ, ati yepa macããna carotimasĩrĩ majã tœpœ cŭ mœjãã neãpœ. Bairo mœjãã caãto, Pilato rŭame cŭ wiyogamiwĩ. Mœjãã rŭame cŭ cawiyogari-jere mœjãã boerpœ. ¹⁴ Jesús, ñe ïnie carorije caãpei cŭ caãnimitacũãrê, cŭrê cŭ cawiyoro mœjãã boerpœ. Roro caãcœ rŭamerê cŭ cawiyoro mœjãã bowœ. ¹⁵ Bairo átiri, yeri capetietiere cajomasĩrê cŭ mœjãã pajĩãro-cacõã rotiwœ. Bairo roro cŭrê mœjãã caãtirocamiat-acũãrê, Dios rŭame cŭ cariacoamiatacœre cŭ catiopyupi. Jãã, cŭ jãã ïñawœ tunu cŭ cacatiriquere. ¹⁶ Cŭ camasĩõrĩjẽ mena cŭ wãmeina jãã caĩrĩjẽ jũgori, ãni caãmasĩẽtĩmiatacœre cŭ catio joroque cŭ jãã átiapœ. Jesús mena jãã tũgoñatutuaya. Bairo cŭ mena tũ-goñatutuari, ãni mœjãã camasĩrê cŭ catipeticoao joroque cŭ jãã átiapœ. Mœjãã ïñaña merê tiere,” na ï quetibœjyupœ Pedro to caneñarã etarãrê.

¹⁷ ï quetibœjyupœ yaparo, na ï nemoñupœ tunu: “Yœ yarã, merê yœ masĩña mœjãã catũgoñamawijariquere. ‘Dios macŭrê cŭ pajĩãrã marĩ átiya,’ mœjãã, mœjãã quetiuparã cŭã, mœjãã ï tũgoñamasĩẽsupa. Bairo ï tũgoña-masĩẽtĩrĩ, cŭ mœjãã pajĩãrocacõã rotiwœ. ¹⁸ Tirũmœpœre profeta majã Dios cŭ caquetibœjnetõõrotiricarã jũgori quetibœjyupœ jũgoyeticũñupĩ, cŭ macŭ, cŭ cajœ ati yepa-pœ popiye cŭ cabaiepeere. Mœjãã rŭame popiye cŭ baio joroque mœjãã caãtaje jũgori, Dios cŭ caĩjũgoyet-icũrĩcãrõrêã bairo baietawœ. ¹⁹ Bairi Dios mena bœœqũẽnoña roro mœjãã caãtiere. Roro mœjãã catũ-goñarĩjẽrê jãñarĩ caroa rŭamerê tũgoñajũgoya. Dios mena tũgoñatutuajũgoya, roro mœjãã caãtiere cŭ ca-masiriyoparore bairo ïrã. Bairo mœjãã caãpata, marĩ Quetiupœ rŭame caroa yericũtajere mœjãã jogœmi. ²⁰ Tunu caãnijũgoripaœpœina mœjããrê cŭ cajogarcœre cŭ jogœmi Dios, Jesús Mesías majũrê. ²¹ Baipœa, ati yepapœre apérigœmi mai. ðmœrecóorpœ nicõã ãnigœmi cŭ pacœ Dios, tirũmœpœ profeta majã cañurãrê cŭ caĩrĩcãrõrêã bairo cabaipetiparo jũgoye. ²² Atores bairo na ï quetibœjyupœ cŭñupĩ Moisés ãnacœ marĩ ñicũjãã ãna-narê: ‘Marĩ Quetiupœ Dios rŭame mœjãã tœre yœ jowĩ. Toreã bairo apeire mœjãã jogœmi profeta majõcœre. Mœjãã mena macããcŭ jĩcãcŭ caãnirapœ nigœmi cŭ cŭã. Cŭ, mœjããrê cŭ caquetibœjyupœre caroaro tũgopeoya. ²³ Torecœ, ni jĩcãcŭ ïcŭ cŭ, profeta majõcœre catũ-gousagaecœ rŭame yasicoagœmi. Dios yarã, Israel ya poã macããna cawãmecœna mena ãmerĩgœmi,’ ï quetibœjyupœ cŭñupĩ Moisés ãnacœ.

²⁴ “Nipetiro profeta majã cŭã ãme rŭmœ cabaiepeere quetibœjyupœ jũgoyetiayupa. Samuel cawãmecœœpœ quetibœjyupœ jũgoaná, ãme macããnapœ quetibœjyupœ tue-tayupa. ²⁵ Nipetiro Dios camasãrê caroaro cŭ caãtigari-je, profeta majã jũgori cŭ caĩcũrĩqũê marĩ yaye caãnipee ãñupã. Tunu bairoa marĩrê caroaro átigœ, Dios rŭame marĩ ñicũjãã ãnana mena cawãma wãme camasãrê cŭ caãtipeere quetibœjyupœ cŭñupĩ. Atores bairo ïcũñupĩ Dios Abraham ãnacœrê: ‘Mœ pãrãmerã jũgori ati yepa macããna nipetiro caroaro ãnigarãma,’ qũĩñupĩ Abraham ãnacœrê. ²⁶ Bairi cŭ macŭrê cŭ catiori bero, marĩ judío majã marĩ tœre cŭ jojũgoyupi. Caroaro marĩ caãnorê bori, marĩ nipetiro roro marĩ caãtiere marĩ ca-

jānaparore bairo ī, marī judío majāt̃ure cū joj̃goyupi Jesure,” na ī quetib̃j̃yup̃ Pedro to caneñarā etarārē.

Pedro y Juan ante las autoridades

4 Bairo Pedro, Juajāā camasārē na cañnitoyea, sacerdotē majā, bairi Dios ya wiire coteri majā quetiup̃, bairi saduceo majā cūā etayuparā. ² Na p̃ame Pedro, Juajāā mena asiajāñuñuparā. Camasārē na caquetib̃j̃uro boesuparā. Tunu bairoa, “Camasā cariacatana nimirācūā tunu catiyama Jesure bairo,” na caīquetib̃j̃uro boesuparā. ³ Bairo yua, Pedro, Juajāārē ñerī, preso jorica wiip̃ na cūcōāñuparā, merē ñamicā cañnoi. ⁴ Bairo narē na cacūmiatacūārē, na caquetib̃j̃urijere cat̃goatana to macāāna p̃ame na cañatajere cariape t̃goyuparā. Bairo Jesure cat̃gousari majā cañm̃a jetoa merē jīcā wāmo cānacā mil majū āñuparā.

⁵ Ti r̃m̃, busuri r̃m̃ Jerusalén macāp̃ure quetiuparā judío majā, bairi cab̃toa camasīrī majā, Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē caj̃gobueri majā cūā neñañuparā. ⁶ Na mena sacerdote majā quetiup̃, Anás cūā āñup̃. Bairi Caifás, Juan, Alejandro, nipetiro sacerdote majā quetiuparā yarā cūā na mena āñuparā. ⁷ Bairo na caneñapetiro bero, Pedro, Juajāārē na neatī rotiyuparā. Bairo narē na cane etaro yua, na recomacā na ñcōrī atore bairo na ī jēniñañuparā:

—¿Noa na carotiro mena, o noa na camasīrījē j̃gōri caāmasīētīmiatac̃ure cū m̃jāā catioāti?

⁸ Bairo na cañrō t̃go, Pedro p̃ame ñe ũnie r̃sari-caro mano Espiritu Santo cū camasīōrījē j̃gōri atore bairo na īñup̃:

—M̃jāā, ato macāāna quetiuparā, m̃jāā cab̃toa camasīrī majā cūā, t̃gopeoya m̃jāārē ỹ caīpeere: ⁹ “¿Noa na carotiro mena cariyec̃ure cū ñuo joroque cū m̃jāā átati?” jāā m̃jāā ī jēniñaña. ¹⁰ Bairi cariape m̃jāārē jāā īña, ati yepa, Israel yepa macāāna nipetiro na camasīparore bairo īrā: Jesucristo, Nazaret macāācū cū camasīrījē j̃gōri, āni m̃jāā watoa caāc̃rē cū catio joroque cū jāā átiaip̃. C̃rēā yuc̃p̃āip̃ cū m̃jāā papuaturoca rotiw̃. Bairo c̃rē roro m̃jāā caátimiatacūārē, Dios p̃ame caria-coamirīc̃rē cū catiopyū. ¹¹ M̃jāā, ũtā mena cawii qūēnorī majārē bairo m̃jāā āniña. Jesús p̃ame m̃jāā cañnarō m̃jāā caátimasīētīā ũtārē bairo niñami. Bairo m̃jāā, c̃rē m̃jāā caboetimiatacūārē, ti wii m̃jāā caqūēnorī wii macāācā ũtāā caānimajūrīcārē bairo cū cūñupī Dios. ¹² Bairi ni ũcū apei ati ñm̃recóo macāācū camasārē na netōomasīēcūmi. Apei roro marī cabairijere canetōp̃are cū cūēsupī Dios —na ī quetib̃j̃yup̃ Pedro quetiuparārē.

¹³ Bairo to macāāna quetiuparā Pedro, Juajāā camasīrārē bairo t̃goñatutuari na caquetib̃j̃urijere t̃gorā, t̃gocōā maniasuparā. Merē, “Cab̃goro macāāna, cabueetana niñama Pedro, apei Juan,” ī t̃goña masīñuparā. Tocārōā yua, “Jesús mena cañnana niñama,” na ī t̃goña bócyuparā. ¹⁴ Apeyera tunu caāmasīētīmiatac̃ure na cacatioatac̃ cūā na watoap̃ nūcūñup̃. Bairi dope bairo narē cabuic̃tiere ī masīē-

suparā. ¹⁵ Bairo Pedro, Juarē macāp̃ na witiarotiyuparā mai, narē na cab̃s̃rotipeere āmeo b̃s̃garā na majū. ¹⁶ Ato bairo īñuparā:

—Pedro, Juajāārē ¿nopē marī ānaati? Ati macā macāāna nipetiro masīñama na caāti īñoatajere. Bairo marī p̃ame, “Caāmasīēc̃rē cū catioetiupa,” marī ī masīētīña. ¹⁷ Bairo tiere ī masīētīmirācūā, tutuaro mena, “Tocārōā jānaña m̃jāā cabuerijere,” na marī īgarā. Bairo marī cañrō bero yua, Jesús ānacū cū caī-quetib̃j̃urīqūērē quetib̃j̃ jānagarāma —āmeo īñuparā na majū.

¹⁸ Bairo īrī bero, na piijoyuparā tunu Pedrojāārē. Na piijori yua, atore bairo na īñuparā:

—Jīcā wāmeacā ũno Jesús ānacū cū caque-tib̃j̃urīqūērē p̃gani quetib̃j̃eticōāña. Camasārē tiere na bueticōāña —na īñuparā Pedrojāārē quetiuparā.

¹⁹ Bairo na caīmiatacūārē, atore bairo na īñup̃ Pedro:

—M̃jāā cañrījērē jāā caỹata, Dios cū carotirijere canetōōrārē bairo jāā baibujiorā, Dios cū cañajoro. Bairo, ¿Dios yaye netōjāñurō, m̃jāā yayere jāā cat̃gousaro m̃jāā boyati? ²⁰ Jāā p̃ame jāā cañnarīqūē, jāā cat̃gorique cūārē camasārē jāā quetib̃j̃ jāna-masīētīña —na īñuparā Pedrojāā.

²¹ Bairo na cañrō t̃go, quetiuparā p̃ame tutuaro mena na quetib̃j̃unemoñuparā tunu. Nemo dope bairo na ī masīētīrī yua, na wiyocōāñuparā. Mai, ti macā macāāna nipetiro camasā p̃ame Diore basapeorā baiyuparā, caāmasīētīmiatac̃ure cū cacatioataje j̃gōri. Bairo quetiuparā p̃ame Pedrojāārē popiye na baio joroque na átimasīēsuparā. ²² Mai, to macāācū caroa wāme j̃gōri na cacatioric̃ p̃ame cuarenta cū-marī netōrō c̃goyup̃.

Los creyentes piden confianza y valor

²³ Bairo Pedro, Juan na cawiyootana ānirī na yarā na cañnop̃ ásuparā. Top̃ etarā yua, nipetirije sacerdote majā, bairi cab̃toa camasīrī majā narē na cañatajere na quetib̃j̃yuparā. ²⁴ Bairo na caīquetib̃j̃uro t̃go, nipetiro jīcārō Diore atore bairo ī jēniñuparā: “Jāā Quetiup̃, m̃a ati ñm̃recóo, ati yepa, ria capairiya cūārē, nipetirije cañnierē caqūēnorīcū m̃ āniña. ²⁵ M̃a, tir̃m̃p̃ure Espiritu Santo j̃gōri David, m̃ caroti ānac̃rē atore bairo cū m̃ quetib̃j̃ j̃goyeticūrotiyayupa m̃rē na caátipeere:

‘¿Nopēirā camasā na asiajāñuñati Dios cū cajou mena?

¿Nopēirā, “¡Cū marī netōñcācōāgarā!” na ī t̃goñañati?’

²⁶ ‘Ati yepa macāāna quetiuparā āmeo qūēgarā, na ũm̃arē, “¡Qūēnoj̃goyetiya!” na īrā baiyama.

Bairi quetiuparā ati yepa macāāna neñapori, Dios mena āmeo qūēgarā coterā baiyama.

Tunu bairoa cū mac̃ Cristo, ati yepa cū cajop̃ cūārē āmeo qūēgarā coterā baiyama,’

mi quetib̃j̃ j̃goyeticūrotiyayupa Davire.

²⁷ “Bairi m̄ caĩrĩcārõrēã bairo Poncio Pilato, bairi Herodes mena, Jerusalén macããna israelita, bairi ape yepa macããna mena neñarĩ, Jesús, m̄ cajoric̄, Mesías majũrē roro c̄ã áma. C̄rēã m̄ p̄ame caãni-majũ c̄ã ãnio joroque c̄ã m̄ áp̄. ²⁸ Bairo c̄ã na caáto, m̄ mac̄ c̄ã cabaip̄ee nipetirijere m̄ caquetib̄j̄m̄ j̄goyeticũñarĩcārõrēã bairo baipeticooap̄. ²⁹ Bairi jãã Quetiup̄ā ãmerē tutuaro mena, ‘Jãnaña,’ jããrē na caĩatajere t̄goya. Bairo t̄gõri yua, jãã, m̄ carotirã p̄amerē, jãã m̄ joḡm̄ t̄goñatutuariquere. Bairo m̄ caáto, m̄ yaye b̄s̄uriquere uwiricaro mano caroaro jãã quetib̄j̄m̄ masĩgarã. ³⁰ Tunu bairoa m̄ camas̄õjori-je mena cariayec̄narē jãã catio masĩgarã. Apeye áti ññorĩq̄c̄ c̄ãrē jãã áti ññomasĩgarã, m̄ mac̄ caroç̄ majũ c̄ã camas̄ĩr̄j̄rē j̄gõri,” q̄ĩ j̄ñiñup̄arã Pedrojãã Diore.

³¹ Bairo na caj̄niyaparoro yua, na caneñarĩ ar̄a p̄ame b̄tioro yuguiyuparo. Bairo cayugui ãno, Esp̄ritu Santo p̄ame na yeri p̄nap̄ ñajããetayup̄. Torena, ñe ñnie r̄saricaro mano c̄goyuparã Esp̄ritu Santo c̄ã camas̄ĩr̄j̄rē. T̄goñatutuari, Dios yaye quetib̄j̄m̄riquere quetib̄j̄m̄ masĩcõãñuparã yua.

Todas las cosas eran de todos

³² Tunu apeyera, to macããna cat̄gõsari majã j̄cã majãrē bairo t̄goñañuparã. Bairi ni j̄cãũ ñc̄ã na mena macããc̄ c̄ã yaye c̄ã cac̄gorijere maiesup̄. Caroaro ãmeo j̄at̄nemoñuparã na majũ. ³³ Apóstolea majã p̄ame t̄goñatutuari, marĩ Quetiup̄ā Jesús cariacoa-acs̄ nimic̄ã nemo c̄ã cacatiriquere camasãrē na quetib̄j̄m̄yuparã. Bairo na caquetib̄j̄m̄ro, Dios p̄ame caroare na jonuc̄ñup̄. ³⁴ Tunu ni j̄cãũ ñc̄ã Jesús yarã mena macããc̄ cabopac̄m̄ mañup̄. Nipetiro cat̄gõsarã caweseeri, o wiiri cac̄gorã tiere nuniĩ dinerore jeyuparã. ³⁵ Bairo tiere jeri apóstolea majãrē na nuniñuparã. Na p̄ame tie dinerore camasã nipe-tirore na ricawoyuparã, narē car̄sari wãmerē na cawapatiparo ñurõ.

³⁶ Torea bairo ásup̄ levita mena macããc̄ j̄cãũ José cawãmec̄s̄ c̄ã. C̄ã p̄ame Chipre yuc̄ poap̄ cabuiaric̄ ãñup̄. C̄rēã apóstolea majã p̄ame Bernabé q̄ĩ wãmetiyuparã. Bernabé ñgaro ñña, “T̄goña yeri ñuo joroque caacs̄”. ³⁷ Bairi Bernabé p̄ame c̄ã wesere nuniĩ dinerore jeyup̄. Bairo tiere jeri, apóstolea majãrē tiere na nuniñup̄, camasã cabopacarãrē na na ricawoáto ñ.

El pecado de Ananías y Safira

5 Apei na mena macããc̄ p̄ame ñuesup̄. Bairo ásup̄: Ananías, bairi c̄ã ñmo Safira mena na wesere nuniĩ dinerore jeyuparã. ² Tiere jeyaparo yua, Ananías p̄ame c̄ã ñmo mena j̄cārõrē bairo t̄goñarĩ dinero carecomacã mena tuayuparã. Apeye catuarijere na nuniñuparã apóstolea majãrē, “Nipetiroa m̄jããrē tie dinerore jãã nuniña,” ñrã. ³ Pedro p̄ame na caĩtorijere masĩcõãrĩ atore bairo q̄ĩñup̄ Ananiarē:

—Ananías, ¿dop̄ĩ Satanás m̄ c̄ã carotirore bairo m̄ átiati? Esp̄ritu Santore q̄ĩtōre bairo m̄ átiupa, bairo carecomacã m̄ wese wapare m̄ cajoata. ⁴ ¿M̄ ya wese mee to ãniati, m̄ canuniata wese? Tunu bairoa ti wesere m̄ canunirõ bero, ¿ti wese wapa m̄ yaye dinero mee to ãniati? Bairi carecomacã jããrē m̄ cajoata, ñubujioatato. Cariapea quetib̄j̄m̄peere m̄ p̄ame, “Nipetiro m̄jããrē jãã joya,” mitoap̄. Jãã meerē, Dios p̄ame roquere mitoap̄ —q̄ĩñup̄ Pedro Ananiarē.

⁵ Bairo c̄ã caĩr̄j̄rē t̄go, jicoquei riañacoasup̄ Ananías ãnac̄ yua. Bairi nipetiro Ananías c̄ã cabairijere t̄gorã, b̄tioro uwiyuparã. ⁶ Bairo Ananías c̄ã cariaro bero, cawãmarã atiri, c̄ã rup̄ā ãnatõrē ñmarĩ c̄ã yara acoásúparã.

⁷ Itia horas bero c̄ã ãnac̄ ñmo p̄ame ti wiire jããetayupo. Mas̄ẽsupo cõ manap̄ ãnac̄ c̄ã cabaiatajere. ⁸ Bairo cõ caetaro ñña, atore bairo cõ ñ j̄ñiñañup̄ Pedro:

—¿Jããrē m̄jãã caĩr̄cārõ cārõã ti wesere m̄jãã nuniati?

Bairo c̄ã caĩj̄niñarõ t̄go, atore bairo q̄ĩñup̄ Ananías ãnac̄ ñmo Pedrorē:

—Tocārõã jãã wapa jeap̄ —q̄ĩtoyupo cõ c̄ã.

⁹ Bairo cõ caĩrõ t̄go, atore bairo cõ ññup̄ Pedro:

—¿Nop̄ĩõ m̄ manap̄ mena j̄cārõrē bairo t̄goñarĩ Dios Yeri majũrē m̄jãã ñtoati, bairo ána? ññajoñijate. Jõã atiyama m̄ manap̄ ãnac̄rē cayarátana. Ámea m̄ c̄ãrē m̄ yara ágarãma.

¹⁰ Bairo c̄ã caĩrõ t̄go, Safira c̄ã riañacoasupo Pedrot̄a yua. Bairo cawãmarã p̄ame ti ar̄ap̄ jããetarã, merē cariaatacop̄re cõ ññañuparã. Bairo cõ ñña yua, cõ ãnacõ c̄ãrē yara acoásúparã cõ manap̄ ãnac̄ t̄p̄. ¹¹ Bairi camasã nipetiro Ananías bairi Safira na cabairijere t̄gorã, b̄tioro uwiyuparã Dios yarã, bairi aperã c̄ã.

Muchos milagros y señales

¹² Ti r̄m̄ñĩ caño, apóstolea majã p̄ame camasã watoare capee Dios c̄ã camas̄ĩr̄j̄rē mena caroare áti ññoñuparã. Nipetiro camasã neñanuc̄ñuparã Pórtico de Salomón cawãmec̄top̄. ¹³ Aperã ricaati cat̄goñarã na mena neñagaesuparã. Bairo baimirãc̄ã, cariape cat̄gõsari majãrē na ñroayuparã. ¹⁴ Bairo bairã, Jesucristo yaye quetire cat̄gõsari majã menarē capããrã ãninemo nuc̄ñuparã cañm̄a, carõmia c̄ã. ¹⁵ Bairi cariayec̄narē na cac̄ñarõ mena Pedro c̄ã caátíwãp̄ na c̄ñuparã. Pedro narē c̄ã capãñaeticõãta, “C̄ã canetõátie wãtĩãc̄ ñno na etagaro,” ñrã, na c̄ñuparã. ¹⁶ Tunu Jerusalén macã t̄ni macããna na yarã cariayec̄narē, bairi aperã wãtĩ yeri p̄ña mena capaj̄gorã c̄ãrē na jeasúparã. Nipetiro na ñna caticoasuparã yua.

Los apóstoles son perseguidos

¹⁷ Bairi sumo sacerdote, saduceo majã j̄cããrã c̄ã mena, Pedrojãã na caátiere t̄gorã, na ññatutijãñuparã. ¹⁸ Bairo na ññatutiri yua, na ñerotiri, preso jorica

wiipɯ na cūrerotiyuparā apóstolea majā pɯamerē.

¹⁹ Bairo narē topɯ na cacūmiatacūārē, marī Quetiupɯ cū cajoɯ ángel pɯame ñamipɯ etari, preso jorica wii jopere pāācōāñupū. Pāārī, atore bairo na īñupū Pedro-jāārē: ²⁰ “Tunu ánaja templo wiipɯ. Topɯ ānirī, ati yepa macāāna nipetiro ti wiire cañubuerā etarārē na quetibɯjɯya cawāma yeri na cacūgopeere,” na īñupū ángel. ²¹ Bairi cabusuri rēmɯ caāno, na cū caītatorea bairo ñamirōcācā templo wiire jāāetayuparā. Bairi to macāānarē na quetibɯjɯ jūgoyuparā yua.

Bairo na caquetibɯjɯāno, sumo sacerdote bairi cū mena macāāna mena neñarotiyuparā, nipetiro israelita majā cabɯtoa camasīrī majārē, Junta Suprema macāājērē āmeo bɯsɯgarā. Bairo neñarī bero yua, apóstolea majārē preso jorica wiipɯ caānarē na neatírotiyuparā. ²² Bairo na caneatírotijoatána pɯame preso jorica wiipɯ etarā, Pedrojāārē na bócaesuparā. Na bócaetiri yua, tunucoásúparā Junta Suprema macāāna tɯpɯa tunu. ²³ Atoe bairo na řeta ásúparā:

—Preso jorica wiire caroaro biaricaro caānimiat-acūārē, tunu bairoa ti wii coteri majā caroaro na caīñacotemiatacūārē, ti wiire jāāetarā, jāā bócaetiapɯ Pedrojāārē. Ni jīcāū ūcū maniami ti wiipɯre —na ī quetibɯjɯyuparā.

²⁴ Bairo na caīrō tūgo, sumo sacerdote, bairi templo wii policia majā quetiupɯ, bairi sacerdote majā caānimajūrā cū tūgoñacōā maníasuparā. “¡Ago tame! Bairo na caátie, ħnocārōpɯ na jānarāati?” ī tūgoñañuparā.

²⁵ Bairo na caītūgoña āno, jīcāū natɯ etari atore bairo na īñupū:

—Preso jorica wiipɯ mɯjāā cacūmiatana pɯame templo wiipɯ camasārē na quetibɯjɯrā átiana tunu —na ī quetibɯjɯyupɯ.

²⁶ Bairo cū caīrō tūgo, ti wii coteri majā quetiupɯ cū ɯtɯa mena Pedrojāārē macārā áná acoásúparā. Bairo na bócamirācūā, roro na átimasīēsuparā. Camasā Pedrojāā na caīrījērē catūgorā etaatānarē uwijāñuñuparā, “Marīrē ɯtā rupaa mena wērēēma,” řā.

²⁷ Bairārɯa, Pedrojāārē na neásúparā Junta Suprema macāāna tɯpɯ. Bairo na caetaro řña, sumo sacerdote pɯame atore bairo na īñupū:

²⁸ —Tutuario mena, “Cū ānacū cū cabairiquere camasārē na quetibɯjɯnemo eticōāña,” mɯjāārē jāā řwɯ. Bairo jāā caīmiatacūārē, tiere mɯjāā tūgoetimajūcōāña. Jerusalén macā macāāna nipetirore na quetibɯjɯrā mɯjāā átia. Tunu bairoa nemojāñurō roro, cū ānacū cū cariarique jūgori jāārē cabuicɯnarē bairo jāā bɯsɯjārā mɯjāā átia —na īñupū sumo sacerdote Pedrojāārē.

²⁹ Bairo cū caīrō tūgo, Pedro aperā cū baparā apóstolea majā atore bairo qūñuparā:

—Dios jāārē cū caátirotirije pɯame, camasā jāārē na caátirotirije netōjāñurō caānimajūrījē řña. ³⁰ Dios, marī řicūjāā na caīroaricɯ pɯame Jesús yucɯpāřpɯ mɯjāā capuatuurocarotiricɯre tunu cū catioyupi.

³¹ Bairo cū catiori bero, ɯtɯrecoóopɯ cū neámí. Cū neatí yua, cariape pɯgōāpɯ cū ruirotiyupi. Bairo cū átiri, marī, Israel yepa macāānarē, Marī jūgocɯre bairo

cū cūñupī. Tunu bairoa cūā, Marī Carorije Wapare Canetōū cū cūñupī, marī nipetiro roro marī caátiere jānacōārī, tunu Dios cū carotirore bairo marī caátiparore bairo ī. Bairo marī caápata, marī carorije wapare masiriyogɯmi. ³² Jāā tiere catūgoticarā ānirīna jāā quetibɯjɯya. Espiritu Santo cūā bairoa tiere masīōñami. Cūā niñami Dios cū carotirijere catūgocɯsarārē cū cajoricɯ —na īñuparā Pedrojāā.

³³ Bairo na caīrō tūgo, tutuario majū asiayuparā. Pedrojāārē na pajīā recōāgamiñuparā. ³⁴ Mai, Junta Suprema mena macāācū āñupū jīcāū Gamaliel cawāmecɯcɯ. Cū pɯame fariseo majā yaɯ, Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē cajūgobuei āñupū. Tunu bairoa nipetiro camasā qūřoanucūñuparā Gamaliere. Bairo cū yarā Pedrojāārē na capajīāregarijere řñarī wāmtɯncāñupū, na ī quetibɯjɯɯ. Mai, na quetibɯjɯɯ jūgoye, macārɯ apóstolea majārē na witi árotiyupɯ. ³⁵ Bairo na cawitiatato bero, atore bairo na īñupū cū ūna aperā caānimajūrārē:

—Yɯ yarā Israel yepa macāāna, caroaro tūgoñaña ānoarē mɯjāā caátipeere. Roro na mɯjāā átire.

³⁶ Mɯjāā masīña: Tirūmtɯpɯre āñupū Teudas cawāmecɯcɯ ānacū. Cū pɯame, “Yɯa, caānimajūū yɯ āñña,” ī tūgoñañupū. Bairo cū caītūgoñarō jūgori cuatro cientos majū camasā cū caīrījērē cū tūgocɯsayuparā. Bairo cū cabaimiatacūārē, cū pajīārocacōāñuparā. Cūrē catūgocɯsamirīcārā pɯame cū cayasiro bero yua, ábatapeticoasuparā. ³⁷ Cabero tunu camasārē cōñarī na wāmerīrē na cawoaturi rēmɯř caāno āñupī tunu apei Judas, Galilea yepa macāācū. Cū cūā cūgoyupɯ cūrē catūgocɯsari majārē. Bairo cū cabaimiat-acūārē, cū cūārē cū pajīārocacōāñuparā. Cūrē catūgocɯsamirīcārā cūā cū cayasiro bero ábatapeticoasuparā. ³⁸ Bairi mɯjāārē atore bairo řña: Ánoa Pedrojāārē roro na ápericōāña. Na pitia. Atie camasārē na caquetibɯjɯnetōřījē na majūā na catūgoñarījē caāmata, camasā pɯame yoaro mee jānacōāgarāma tiere.

³⁹ Bairopɯa, na caquetibɯjɯrije cariapea Dios cū camasīōřījē majū caāmata, tiere mɯjāā ēñotamasīētīgarā. Bairi tūgoñaña ānoarē mɯjāā caátipeere. Dios pesuare bairo mɯjāā tuare —na īñupū Gamaliel. Bairo cū caīrījērē tūgo, cū caīrōrē bairo boyuparā. ⁴⁰ Bairi apóstolea majārē na piijorotiyuparā tunu. Na caetaro řña yua, na baperotiri bero, “Pɯgani Jesús cū cabairiquere camasārē quetibɯjɯeticōāña,” na ī yaparori bero yua, na piticōāñuparā. ⁴¹ Bairo na caīrō bero yua, apóstolea majā pɯame caānimajūrā watoa caānimiatana ɯseanirīqūē mena witicoásúparā. “Jesucristo yarā marī caāno jūgori popiye marī cūā marī cabaipeere cūñupī Dios,” ī tūgoñarī ɯseanirīqūē mena witicoásúparā. ⁴² Bairi tocānacā rēmɯa apóstolea majā caroa queti Jesús Mesías cū caānierē camasārē na quetibɯjɯnucūñuparā. Templo wiipɯ, bairi camasā ya wiipɯ cūārē quetibɯjɯñesēānucūñuparā.

Se nombra a siete ayudantes

6 Ti yɯtea caānorē Jesucristo yaye quetire catūgocɯsarā pɯame capāārā āninemonucūñuparā. Na

mena macããna griego yayer cabusurã useanirõ ãni-masiesuparã hebreo yaye cabusurã mena. Atore bairo na ï busupaiyuparã: "Marï yarã griego cawapearã rõmirirẽ tocãnacã rãmna jicãrõ tũni na batoetiyama narẽ carusarijere. Na yarã hebreo cawapearã rõmirirẽ toretõnetõjãñurõ na maiñama," ï busupaiyuparã. ² Bairo na caïbusupairo tũgo yua, pũga wãmo peti rũpore pũga pẽnirõ caãnacãũ apõstolea majã pũame Jesucristo yarã nipetirãrẽ na neñorï atore bairo na ïñuparã:

—Jãã, camasãrẽ carusarijere cabatorã jãã caãmata, Dios yaye quetire jãã quetibũjũ masietibujiorã. Tore bairo jãã caãpata, ñuetibujioro. ³ Bairi jãã yarã, mũjãã majũã mũjãã watoa caãnarẽ jicã wãmo peti pũga pẽnirõ cãnacãũ majũ caũmũarẽ na beseya. Marï nipe-tiro marï caïroarãrẽ, bairi camasirã, ñe ùnie Espiritu Santo cũ camasirõrjẽ carusaena ùnarẽ na beseya. Bairo mũjãã cabesero bero, na marï cũgarã tie paari-quere. ⁴ Jãã pũame Diore jãã jẽnicõã ninucũgarã. Tunu bairoa cũ yaye quetire jãã quetibũjũcõã ninucũgarã —na ïñuparã apõstolea majã.

⁵ Bairo na caïrõ tũgo, nipetiro jicãrõrẽ bairo tũgoñarï, Esteban cawãmecusũre beseyuparã. Esteban pũame Jesucristo mena bũtioro tũgoñatutuayupũ. Tunu bairoa Espiritu Santo cũ camasirõrjẽ carusaecu majũ ãñupũ. Cũ berore beseyuparã Felipe, Prócoro, Nicanor, Timón, Parmenas, Nicolás. Nicolás pũame Antioquía yepa macããcũ ãñupũ. Jesucristo yaye quetire cũ catũ-gousaparo jũgoye, ricaati cañubuemiricũ tunu judío majãrẽ bairo Diore caïroajũgoricũ ãñupũ. ⁶ Bairo na bese yaparori bero, apõstolea tũpũ na jeásuparã. Na caetaro ïña yua, apõstolea majã pũame na wãmorï mena na rũpoari buire ñigãpeori, Diopũre na jẽnibojayuparã na capaapeere.

⁷ Bairi yua, nipetiropũ Dios yaye quetire tũgopeticoa-suparã. Jerusalén cũãrẽ Jesús yarã capããrã majũ ãñinemoñuparã. Na mena macããna sacerdote majã cũã capããrã Jesucristo mena tũgoñatutua jũgoyuparã.

Arrestan a Esteban

⁸ Mai, ãñupũ Esteban cawãmecusũ jicãũ Jesucristo yarã mena macããcũ. Cũ pũame Dios cũ camasirõrjẽ mena tutuajãñupũ. Bairi camasã watoa capee caroare átï ïñoñupũ. ⁹ Bairo cũ caãtiãno, judío majã jicããrã cũ boesuparã. Jicããrã Esclavos Libertados cawãmecũti wii, ñubuerica wii macããna, bairi jicããrã Cirene macã macããna, Alejandría macã macããna, Cilicia yepa macããna, bairi Asia yepa macããna cũã cũ boesuparã. Bairo cũ boetiri yua, cũtũ etari, cũ mena busuyuparã, cũ busunetõgarã. ¹⁰ Bairo cũ busunetõgamirãcũã, cũ busunetõmasiesuparã, Esteban pũame Espiritu Santo cũ camasirõrjẽ mena na cũ caquetibũjũro jũgori. ¹¹ Nopẽ bairo cũ busunetõ-masietirĩ yua, aperãrẽ yasioro dinerore na joyuparã, Estebãrẽ atore bairo cabũgoro na ï busujãáto quetiuparãpũre ïrã: "Ñni Esteban, 'Marï ñicũ Moisés ãnacũ cũ carotiriquere ñueñña,' ïñami. Dios cũãrẽ roro qũĩbusuyami." ¹² Bairo na caïjocarije jũgori, Esteban mena na asiao joroque ásuparã. Bairi ti yepa macããna,

cabũtoa camasirã, bairi Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽrẽ cajũgobuerã cũã Esteban mena asia-jãñuñuparã. Asiarã yua, Estebãtũ atuátï, cũ ñee, cũ neásuparã Junta Suprema macããna tũpũ. ¹³ Bairo topũ etarã, aperã cajocarã cabusupairãrẽ na macãñuparã. Atore bairo ï jocayuparã Esteban cũ cabairijere:

—Ñni, Dios ya wii cañnimajũrĩ wiire roro majũ ï busunucũñami. Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽrẽ cũãrẽ bairoa roro majũ ï busunucũñami. ¹⁴ Atore bairo cũ caïrjẽrẽ jãã tũgoarũ: "Jesús Nazaret macã macããcũ ãnacũ templo wiire rocacõãgũmi. Tunu bairoa marï caãtiãnipeere Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽrẽ waso-coagũmi," ïñami Esteban —jocaraana ïñuparã.

¹⁵ Bairo cañnimajũrã quetiuparã, to macããna nipetirã caruirã Estebãrẽ na caïñajoata, cũ riapẽ pũame ángel riapẽre bairo bauyuparo.

Defensa de Esteban

⁷ Bairi sumo sacerdote pũame atore bairo qũĩ jẽniñanemoñupũ Estebãrẽ: "¿Mũrẽ na caïbusujãrjẽ cariape to ãniñati?" ² Bairo cũ caïrõ tũgo, Esteban pũame atore bairo ïñupũ: "Yũ yarã, yũ jũ-gocujããrẽ bairo caãna, bairi yũ pacũare bairo caãna cũã tũgopeoya mai yũ caïpeere: Marï Pacũ Dios catu-tuaũ majũ, marï ñicũ ãnacũ Abrahãrẽ cũ buiyupũ Mesopotamia cũ caãnorũ, Harán yeparũ cũ caãniápáro jũgoye. ³ Atore bairo qũĩñãñupũ Dios Abrahãrẽ: 'Mũ caãni yepa, bairi mũ yarã cũãrẽ na aweyocoácũja mũrẽ yũ cayepa ïñoparopũ.' ⁴ Bairo Dios cũ cũ caïrõ bero, Abraham Caldearũ caãniatacu Harãrũ ãniásupũ. Cabero cũ pacũ ãnacũ riacoásupũ. Bairo cũ cariaro bero, Dios pũame cũ jũgoásupũ ãme marï caãni yeparũ Abrahãrẽ tunu. ⁵ Mai, ti yepare cũ nuniesupũ Dios Abrahãrẽ. Petoaca ùno cũãrẽ cũ joetimajũcõãñupũ cũ caãniparore. Bairo cũ joetimicũã, Abraham ãnacũ cũ cayasiro beropũ cũ pãrãmerãpũre na joyupũ. Abraham ti yũtearũre capũnaa mácũ cũ caãnimiatacũãrẽ, narũre jogayupũ na caãniparore. ⁶ Bairi tunu Dios qũĩñupũ Abrahãrẽ: 'Mũ pãrãmerã caãniparã aperopũ macããnarẽ bairo ãnigarãma ti yeparũre. Ti yepa ape yeparũ na caãno jũgori, roro ti yepa macããna ãmũarẽ bairo ãnigarãma. Roro majũ na paarotiri na qũẽ epegarãma cuatro cientos cũmarï majũ,' qũĩñupũ Dios. ⁷ Tunu qũĩñupũ Dios: 'Yũna, ti yepa macããnarẽ, mũ pãrãmerãrẽ roro carotiri majãrẽ popiye na baio joroque na yũ átigũ. Bairo yũ caãto bero, roro na caátana pũame tore witori yua, ati yeparũ ãnigarãma. Yũre ïroagarãma tunu,' qũĩñupũ Dios. ⁸ Bairi tunu cawãma wãme Abrahãrẽ cũ caãtipeere cũ caïjũgoyeticũrĩcãrõ bero, caũmũrẽ na rupã macããjẽrẽ yisetariquere cũ átiroticũñupũ Dios Abrahãrẽ. Bairo cũ caïrĩcũ ãnirĩ cũ macũ jicã wãmo peti itia pẽnirõ cãnacã rãmũrĩ cũ cacũgoro, cũ rupã macããtõrẽ yisetayupũ Abraham. Torea bairo ásupũ Isaac cũã cũ macũ Jacob cawãmecusũre. Cabero Jacob cũã torea bairo ásupũ cũ pũnaa caũmũarẽ. Na ãñuparã pũga wãmo peti rũpore pũga pẽnirõ cãnacã poari Israel yepa macããna caãni-jũgoricarã.

⁹“Marí ñicũ Jacob ãnacũ pũnaa pũame, na bai Josere qũĩñatutiyparã. Bairo qũĩñatutiri yua, Egipto yeparũ cañesẽãrã ânãrẽ cũ nunirocãcõãñuparã, topũ cũ yasiãto, ïrã. Bairo cũ átiri, dinero jeyuparã cũ wapa. Bai pũa, ti yeparũ cũ caãno, José mena ãnicõãñupũ Dios.

¹⁰Topũ popiye cũ cabaimiatacũãrẽ, cũ juãticõã ninucũñupũ Dios Josere. Masĩrĩqũẽrẽ cũ joyupũ. Tunu bairoa ti yepa Egipto quetiyparũ faraón na caĩ Josere qũĩñajeso joroque ásupũ. Bairo cũ caãtoi, quetiyparũ rey pũame cũ roca macããcũ gobernador majũ cũ cũñupũ Josere. Bairo cũ caãto, Egipto yepa, bairi quetiyparũ rey ya wii cũãrẽ carotimasĩ majũ ãñupũ Josẽ.

¹¹“Cabero Egipto yepare bairi Canaán yepa cũãrẽ aua riarique ãñuparõ. Tie caãno nipetiro camasã popiye baiyuparã. Marí ñicũjãã ãnana cũãrẽ na caũgapee peticoasuparo. ¹²Bairi Jacob ãnacũ, ‘Egipto yepare trigo pan qũẽnorĩqũẽ cũgoyupũ mai,’ na caĩquetibũjũro tũgo, cũ pũnaa, marí ñicũjãã ãnana majũrẽ na árotiyayupũ, tie ugariquere na wapatirápãro ï. Tiwatoai Egiptore ájũgoyayuparã marí ñicũjãã ãnana. ¹³Cabero tunu Egiptore na caãtĩ watoai, José pũame cũ jũgocũjããrẽ cũ cabairijere na quetiyparũ. Bairo cũ caĩquetibũjũroi, faraón pũame masĩñupũ José ya poa macããnarẽ yua. ¹⁴Cabero José pũame cũ pacũ Jacob, bairi cũ yarã nipetiro setenta y cinco majũ caãnarẽ na riatĩrotiyupũ. ¹⁵Bairi yua, Egipto yeparũ ãniacoásupũ Jacob. Topũ riacóásupũ. Marí ñicũjãã ãnana cũã topũ riacóásuparã. ¹⁶Bairi Jacob cũ cariaro bero, cũ rupauri ãnajẽrẽ neásuparã Siquem cawãmecũti macãpũ. Topũ etari, cũ yayuparã masa ope ãtã operũ. Mai, Abraham ãnacũ pũame Siquem macãpũ ãcũ, nocãnacã dinero tiri ñno majũ mena Hamor pũnaarẽ ti masa opere wapatiyayupũ.

¹⁷“Abraham pãrãmerãrẽ Dios cũ caãtigajũgori-carorea bairo caetariparũ, marí ñicũjãã Israel yepa caãniparã pũame capããrã masabũyuparã, Egipto yeparũ ãna. ¹⁸Bairi ti yũtea caãno, Egipto yepare ape quetiyparũ rey jããñupũ Josere camasĩẽcũ. ¹⁹Cũ, rey ãnacũ pũame marí ñicũjãã ãnana roro na ïtoeperotiyayupũ. Tunu bairoa roro majũ na paarotiri na qũẽ eperotiyayupũ. Bairo átiri tutuaro mena na pũnaa cawãmabuiarãrẽ rerotiyayupũ, na masabũeticõãto ï.

²⁰“Ti yũteai buiayayupũ Moisés ãnacũ pũame. Dios pũame cũ cawĩmaũacarẽ bũtioro qũĩñajesoypũ. Bairo cũ cabuiaro bero, cũ pacũ caũpũãcãrẽ cũ cũgoyuparã na ya wiipũre itiarã muipũa cãrõ mai. ²¹Itiarã muipũa bero yua, ‘Cũ pajĩãrema Egipto macããna,’ ïrã, riarũ cũ pojoyuparã capacũa Moisés ãnacũ rocũre. Faraón macõ pũame na carocaatacũre riarũ capasaũre neñañupõ. Bairo cũ nerĩ bero, cũ bũtioro cõ macũ majũrẽ bairo yua. ²²Bairo na caãtibũtioricũ ãnirĩ Moisés ãnacũ pũame egircio majã na cabuerije caãno cãrõrẽ masĩ bũtiypũ. Cũã yua, bũtiácũpũ, caũmũ caĩtutuaũ majũ ãñupũ. Tunu bairoa dise caãno cãrõ átimasĩ peyocõãñupũ.

²³“Bairi yua, cabero cuarenta cũmarĩ majũ cũgoyũ, israelita majã cũ ya poa macããna majũrẽ na ïñãũ ájũ-

goyupũ. ²⁴Topũ cũ caetaro yua, jĩcãũ Egipto macããcũ cũ yaũ israelitare cũ caãmeoqũẽrõ ïñarĩ, Moisés ãnacũ pũame cũ ãmebojayupũ. Bairo cũ ãmebojaũ yua, Egipto macããcũrẽ cũ pajĩãrocãcõãñupũ, ñe wapa manoa cũ yaũ israelitare cũ caqũẽrõ jũgori. ²⁵Mai, Moisés ãnacũ pũame atore bairo ï tũgoñañupũ: “‘Marí israelita majãrẽ Moisés jũgori marí netõõgũmi Dios,’ ï masĩcõãrãma yũ yarã,’ ï tũgoñañupũ Moisés ãnacũ. Bairo cũ catũgoñañupũãrẽ, na pũame bairo mee cũ tũgoñañuparã. ²⁶Cabusuri rũmũ caãno tunu na etayupũ Moisés pũgarã israelita majã caãmeoqũẽãrẽ. ‘Ámeo qũẽẽna, caroaro na ãmarõ,’ ï, atore bairo na ïñupũ: ‘Mũjãã jĩcã majã mũjãã ãniña. ¿Nopẽĩrã jĩcã majããna pũga pũgõã mũjãã ãmeo qũẽẽñati?’

²⁷“Bairo cũ caĩrõ tũgori, cũ bapare caqũẽĩ pũame atuatĩri Moiserre cũ tunerocajoyupũ. Bairo cũ tunerocajori atore bairo qũĩñupũ Moiserre: ‘¿Noa mũrẽ jããrẽ caroti, caĩñabeseire bairo jãã watoare mũ cũ cũati?’

²⁸¿Yũre pajĩãrocãuãto miñati, ñamicã egircio yaũre mũ capajĩãrocaatatore bairo átigũ?’ ²⁹Bairo cũ caĩrĩjẽrẽ tũgo, Madián yeparũ ruticoásupũ Moisés pũame. Topũ ãnicoteypũ ape majõcũre bairo. Bairi tunu mũmo bõcari pũgarã pũnaa cũsupũ Moisés.

³⁰“Cuarenta cũmarĩ bero, camasã mano desierto pũãtã Sinaí cawãmecũtiũ cũ caãno, jĩcãũ ángel cũ buiaetayupũ yucũ caũrĩcũ watoapũ. ³¹Moisés pũame tiere ïñarĩ ïña acũacoasupũ. Bairo ïña acũamicũã, caroaro ïñanemogũ tii caũrõũwaca ásupũ. Bairo catũacã ácũna yua, tũgoyupũ marí Quetiyparũ cũ cabũsũrijere. Atore bairo ï ocajoyupũ: ³²‘Yua, yũ ãniña mũ ñicũjãã ãnana Dios caãnacũ majũ. Yua, Abraham, Isaac bairi Jacob Dios caãnacũ yũ ãniña,’ ï ocajoyupũ Dios. Tere tũgori, Moisés pũame bũtioro nanañupũ. Uwiri ïñacãnamuesupũ yua ti peerore.

³³“Bairi tunu qũĩñupũ marí Quetiyparũ: ‘Mũ canucũrĩ-rãna yũ caãniparũ ñiña. Bairi nũcũbũgorique mena mũ rũro jutiire weya. ³⁴Tunu, caroaro majũ ñiñajonucũña yũ yarã Israel macããna bopacooro na cabairijere. “Bũtioro majũ popiye marí netõõña, atore ãna,” na caĩrĩjẽrẽ yũ tũgonucũña. Tere tũgori ãmerẽ narẽ netõõgũ yũ ruiatĩpũ. Bairi tiaya. Mũrẽ árotigũ yũ átiya Egiptopũ, yũ yarã israelita majãrẽ na mũ canetõõbojaparore bairo ï,’ qũĩñupũ Dios Moisés ãnacũrẽ.

³⁵“Israelita majã pũame cũrẽ na caboetato bero caãniamiatacũãrẽ, Dios pũame cũ boyupũ. ‘¿Noa mũrẽ jããrẽ caroti, caĩñabeseire bairo jãã watoare mũ cũ cũati?’ na caĩrĩcãrõ bero caãniamiatacũãrẽ, Dios pũame Moiserre narẽ canetõõpũ, tunu bairoa na cajũgopũre bairo cũ cũñupũ, ángel jũgori yucũ caũrĩpũrũ cũ caãno. ³⁶Cũ, Moisenã na witio joroque na ásupũ marí ñicũjãã ãnana Egiptopũ popiye cabaimirĩcãrãrẽ. Cũã, tunu capee caroare áti ïñoñupũ cuarenta cũmarĩ majũ ria capairiya Mar Rojo, bairi tunu desierto cayucũ-manopũ ãcũ.

³⁷“Cũã, atore bairo na ïñupũ israelita majãrẽ: ‘Dios pũame mũjãã mena macããcũrẽ, jĩcãũ yũre bairo caãcũ ñcũ profeta cũ ãnio joroque átigũmi,’ na ïñupũ. ³⁸Tunu Moisenã Israel poa macããna mena ãñupũ desierto

cayucmanopure. Tunu bairoa ángel mena buseyayupre útāñ Sinaí cawāmecētiipre. Tunu bairoa marí ñicūjāā ānana rē na quetibujū netōñañupū tie ángel cūrē cū caīrīqūē caroa quetire. Marí cūā tie cū caquetibujūnetōñqūērēā marí cūgoya āme cūārē.

³⁹ “Bairo marí ñicūjāā ānana pame tiere cacūgorā nimirācūā, yugetiyayuparā. Bairo tiere boetiri tunuco-agayuparā tunu Egipto yeparua. ⁴⁰ Bairo Moisés útāñpre cū caānitoye yua, atore bairo qūñuparā Moisés bai Aarón cawāmecēcure: ‘Moisés jāārē Egipto yepare cajūgowitiricū dope bairo cū cabairijere jāā masīētīña. Bairo wericarā jāā caīroaparārē na qūēnobo-jaya. Na nigarāma marí jūgūēā, marīrē cajūgoānarē bairo caāniparā,’ qūñuparā. ⁴¹ Bairo yua na caīroapre wēcure bairo cabauere cū weqūēnoñuparā. Bairo cū qūēnoñi bero yua, waibūtoare na pajīñuparā, cū wericure basapeogarā. Tunu bairoa bose rēmū qūēnoñuparā, cū, wēcure bairo cabauere na majūā na caātiat-acure qūīroagarā. ⁴² Bairo Dios pame na aweyocoátī yua, m̄m̄recóo macāāna ñocōārē na cabasapeorore ēñotaesupre. Bairoa quetibujūya profeta majā na caīwoatuyarique cūā:

‘Israelita majā, ¿m̄jāā cuarenta cūmarīrē desierto cayucmanopure āna, waibūtoare pajīñī, caroaro cariare yu m̄jāā ĩroari?’

⁴³ Bairo mee m̄jāā ápre. Wericū Molóc ya wii ñubuerica wiiaca mena m̄jāā āñesēñucūwū.

Bairo tunu ñocō m̄m̄recóo macāācū Refān cawāmecēcure m̄jāā ĩroawū.

M̄jāā majūā m̄jāā caqūēnoñicārārē na m̄jāā ĩroawū.

Bairo m̄jāārē yu wējogū ape yeparū, Babilonia jū-goye jāñurīpre,’

Ī quetibujū woatuyayupa profeta majā marí ñicūjāā ānana na cabairiquere.

⁴⁴ “Na, desierto cayucmanopre āna, cūgoyuparā Dios ya wii, waibūtoa aseri mena qūēnoñicā wiire. Dios pame Moiserē, ‘M̄ caīñaata wiire bairo m̄ ápa,’ cū caīrīcārō bero cū caāta wiire cūgoyayuparā. ⁴⁵ Marí ñicūjāā ānana cūā ti wiire cūgoyayuparā, na racua na cariaro bero. Bairo Josué ānacū mena macāāna cūā ti wiire neāñañuparā ati yepa macāāna caānijūgori-carārē Dios cū camasīrījē mena narē na careri watoare. Bairo ape tuti, ape tuti macāāna beropre David ānacū cū caāni watoa majū ti wiire cūgojāñañuparā.

⁴⁶ Rey David pame Dios cū caīñajoro carou cañuñ añupū. Jacob ānacū pāārēmerā Diore na caīroapa wii, wii majūrē qūēnogamiñupū. ⁴⁷ Bairo cū caqūēnogami-atacūārē, cū macū Salomón roque qūēnoñañupū ñubuerica wii templo Dios ya wii majūrē.

⁴⁸ “Dios nocārō catutuañ majū camasā, ‘Dios ya wii nigaro,’ ĩrī na caqūēnoñicā wiire cū caāmerīmiatacūārē, ti wiire qūēnoñañupū Salomón. Profeta majōcū cū ca-woatuyarique cūā bairo ĩña:

⁴⁹ “Ati m̄m̄recóopre ānirī yu rotijonucūña nipe-tiropre.

M̄jāā ya yepa roque yu caīñajoata, oścārōācā bauya.

Bairo, ¿di wii ūno yu m̄jāā qūēnobojarāati?’ ĩñami marī Quetiupre.

“¿Dipre to ānoati toroque yu cayerijāparapre?”

⁵⁰ Yu jetoa ritaa yu qūēnowū atie nipetirijere,” ĩñami Dios,’

Ī woatuyayupi profeta majōcū,” na ĩñupū Esteban.

⁵¹ Ī yaparo, atore bairo na ĩnemoñupū tunu: “M̄jāā Dios cū caīrījērē m̄jāā botiomajūcōāñā. M̄jāā yeripre Diore camasīgaenarē bairo majū m̄jāā āniña. M̄jāā āmoopre cūā tūgomasiētīña Dios yaye quetire. Tunu bairoa Espiritu Santo cū camasīōgarijere m̄jāā āti-gaetiya. M̄jāā ñicūjāā ānana rē bairo m̄jāā ānicōāñā mai m̄jāā cūā. ⁵² ¿Ni majū profeta majōcūre m̄jāā ñicūjāā ānana roro ātiri na na pajīāreesupari? Tocā-nacāūrēā popiye na baio joroque āsupa. M̄jāā ñicūjāāna Cañuñ majū cū caatipeere caquetibujūrē na pajīāreyupa. Cañuñ carou majū merē etamiwī. Cūrē tunu m̄jāāna cū busejābuitiri, cū m̄jāā pajīārocaroti-wū. ⁵³ Marí ñicūjāā roque āngelea majā jūgori na caātiānipeere Dios cū roticūrīqūērē tūgoyupa. Bairo m̄jāā pame marí ñicūjāā na caīrījērē catūgojū-goatana nimirācūā, tiere caroaro m̄jāā tūgoyuāetiya,” na ĩñupū Esteban cabūtoa camasīrī majārē.

Muerte de Esteban

⁵⁴ Bairo cū caīrījērē tūgori yua, netōjāñurō cū asiayuparā. Opi bacarūpoturica tūnipre asiayuparā Esteban mena. ⁵⁵ Bairo cūrē na caasiamiatacūārē, Esteban pame ñe ūnie r̄saricarō mano Espiritu Santo mena tūgoñatutuari m̄m̄recóopre ĩñam̄gōjoyupre. Bairo ĩñam̄gōjoye yua, ĩñabocáyupre Dios catutuañ majū cū caasiyabaurōre. Tunu bairoa Jesús cūārē qūñābō-cayupre Dios yapre cariare p̄gōā pame caīñanucūūrē. ⁵⁶ Bairo ĩñarī yua, atore bairo na ĩñupū:

—Īñam̄gōjoñijate! M̄m̄recóo pāñn̄cārīcārōrē bairo ñiñaña. Camasā Jūgocū Dios yapre cariare p̄gōā pame canucū cūārē ñiñaña —na ĩñupū.

⁵⁷ Bairo cū caīmiatacūārē, na pame na āmoopre operire bocabiācōñuparā, cū caīrījērē tūgogaena. Bairo tūgogaetiri yua, tutuaro awajari, cū jetore nipe-tiro Junta Suprema macāāna cūrē cateerā atwāti, cū ñeñuparā. ⁵⁸ Bairo cū ñerī yua, ti macā ēñotaricarō jū-goyepre cū neásuparā. Topre útā rupaa mena cū wēē, cū wēē cū ātipajīā rocacōñuparā yua Esteban ānacūrē. Mai, Estebārē capajīārā pame na jutii cabui macāājērē Saulo cawāmecēcure cū coterotiyuparā.

⁵⁹ Esteban pame cūrē útā rupaa mena na cawēē-toye, atore bairo ĩ jēniñupū Diore: “Yu Quetiupre Jesús yu yerire bocāñeña,” ĩñupū. ⁶⁰ Bairo ĩrī bero, r̄p̄opaturi mena etanumurī b̄s̄urique tutuaro mena atore bairo ĩñupū: “Yu Quetiupre, roro na caātiere na m̄ wapa boepa. Na m̄ masiriyobojawa,” qūñupū Diore.

Bairo ĩ yaparo, riacoásupre Esteban ānacū yua.

8 Saulo cūā toa ĩñañupū Estebārē na capajīārō. “Ñujāñuñā bairo na caāto Estebārē,” ĩ tū-goñañupū.

Saulo persigue a la iglesia

Ti rēmūina Jesús yaye quetire catūgoḡsari majā Jerusalén macāāna nipetirārē roro popiye na baio joroque ásuparā narē cateeri majā. Bairi nipetiro ábat-
apeticoasuparā Judea yepa, bairi Samaria yepa tūnirīpḡ. Apóstolea majā jeto Jerusalēpḡ tuayuparā.
² Aperā cañurā caēmua jīcāārā Esteban rupaḡri āna-
jērē yayuparā. Bwtioro cū ānacūrē otiyuparā. ³ Mai,
Saulo cūā roro popiye Jesucristore catūgoḡsari majārē
na baio joroque ácu ásupḡ. Wiiri caāno cārōrē jāārī, tu-
tuaro mena carōmia, caēmua cūārē űerī na
jeárotiyupḡ preso jorica wiipḡ.

Anuncio del evangelio en Samaria

⁴ Bairāpḡa, aperā Jerusalērē cawitiweyoatana pḡame
caroa queti Jesucristo camasārē cū canetōōrīqūē que-
tire quetibḡjḡñesēāñuparā noo na caátó cānacā-
paḡpḡa. ⁵ Na mena macāācū jīcāū Felipe cawāmesḡcu
pḡame Samaria yepa macāā macā, caānimajūrī
macārē ásupḡ. Topḡ etari yua, Jesucristo cū cabairique
caroa quetire quetibḡjḡñesēāñupḡ. ⁶ Nipetiro camasā
to macāāna Felipetḡ neñarī cū cañrījērē caroaro tū-
gopeoyuparā, caroa wāmerē Felipe na cū caátī űñorō
cañnarā ānirī. ⁷ Capāārā wātī yeri pūna cacūgorārē
catioyupḡ Felipe. Bairo cū caátó, wātī yeri pūna pḡame
camasārē witiáná, awajari witiánucūñuparā. Capāārā
carupaḡri bḡḡrā, aperā caāmasīēna cūārē catioyupḡ
Felipe, topḡ ácū. ⁸ Tie cū caátī űñorījērē űñarī, bwtioro
ḡseaniñuparā ti macā macāāna yua.

⁹ Ti macārē āñupḡ jīcāū Simón cawāmesḡcu cajḡ-
goyepḡre cūmurē bairo caátī űñorīcū. Cū, Simón
pḡame Samaria yepa macāāna camasārē, “Yua, caāni-
majūū yḡ āniña,” na űtoepeyupḡ. ¹⁰ Tie cū caque-
tibḡjḡrijere cawāmarā, cabḡtoapḡ cūā nipetiro caroaro
majū cū tūgoḡsayuparā. Bairo cū tūgoḡsari, atore
bairo űnucūñuparā camasā: “Ānia, Dios cū camasīrījērē
cacūgoḡ majūā ácūmi,” ű tūgoñañuparā.

¹¹ Cū cañrījērē cariape tūgoyuparā ape wāme mena
yoaro cū caátito űñorījē jūgori. ¹² Bairo cūrē catū-
gomiñcārā yua, Felipe caroa quetire cū caquetibḡjḡro
tūgori, cū pḡamerē caroaro tūgoḡsayuparā. Dios cū
carotimasīrīpaḡ, bairi tunu Jesucristo cū cabairiquere
cū caquetibḡjḡro jūgori carōmia, caēmua cūā bautiza
rotiyuparā. ¹³ Simón cajḡgoyepḡ camasārē cañtomirīcū
cūā Felipe caroa queti, cū caquetibḡjḡrijere tū-
goḡsayupḡ. Cū cūā bautiza rotiyupḡ. Bairo bautiza
rotiri bero, Felipe mena āñesēāñupḡ. Felipe caroa
wāmerē cū caátī űñorījērē űñarī, tūgoñacōā maniásupḡ
Simón cūā.

¹⁴ Bairi yua, Felipe mena macāāna apóstolea majā
Jerusalēpḡ caāna, “Samaria yepa macāāna Dios yaye
quetire boyama,” na cañrījērē tūgori, Pedro, apei Juan
mena na joyuparā Samaria yepa macāāna tḡpḡ.

¹⁵ Topḡ etarā, űbueri majā catūgoḡsarārē Diopḡre na
jēnibojayuparā, Espiritu Santo, Dios, cū Yeri majūrē na
cū joáto, űrā. ¹⁶ Mai, narē Espiritu Santo na jāāēsupḡ.

Marī Quetiupaḡ Jesús wāme mena bautizarique jetore
ásuparā mai to Samaria yepa macāāna catūgoḡsari
majārē. ¹⁷ Bairi Pedro, apei Juan mena rḡpoa buire na
wāmo mena űñigāpeoyuparā. Bairo na caátore, Es-
píritu Santo, Dios Yeri majū na jāāñupḡ yua.

¹⁸ Simón pḡame apóstolea majā camasā rḡpoa bui
na cañigāpeoroa, Espiritu Santo cū caátore űñarī, após-
tolea majārē dinero nunigayupḡ. ¹⁹ Bairo nunigari,
atore bairo na űñupḡ:

—Yḡ cūārē yḡ joya tie masīrīqūērē. Yḡ cūā ni jīcāū
ūcūrē yḡ wāmo mena yḡ cañigāpeoroa, Espiritu Santo
cū jāáto mḡjāā caátorea bairo ű, yḡ boya —na űñupḡ
Simón apóstolea majārē.

²⁰ Bairo cū cañrō tūgo, atore bairo qūñupḡ Pedro
pḡame:

—Mua, dinero mena mḡ wapatiga tūgoñañā Dios cū
catutuarijere. Roro mḡ tūgoñañā. Bairi, űmḡ dinero mḡ
mena to yasiáto! ²¹ Dios cū caññajoro mḡ catūgoñarījē
cariape mee niña. Bairi jīcā wāmeacā űno Dios yerire
mḡ űemasīēñā mua. ²² Roro mḡ catūgoñarījērē jā-
nañā. Tunu bairoa Diore bwtioro cū jēniña, carorije mḡ
catūgoñarījērē cū camasiriyobojaparore bairo ű. ²³ Mḡ
yeri űñeññā. Caroaro cariape mḡ tūgoñañeññā mua
—qūñupḡ Pedro Simorē.

²⁴ Bairo cū cañrō tūgo, atore bairo na űñupḡ Simón Pe-
drojāārē:

—Diopḡre yḡ mḡjāā jēnibojawa, yḡre mḡjāā cañrōrē
bairo to baieticōāto, űrā —na űñupḡ yua.

²⁵ Cabero to macāānarē marī Quetiupaḡ Jesús cū
caátaje na caññarīqūērē, bairi tunu Dios yaye quetire
na quetibḡjḡri bero, tunucoásúparā apóstolea majā
Jerusalēpḡ. Topḡ áná, capee macāārīrē Samaria yepa-
pḡ quetibḡjḡyuparā caroa quetire.

Felipe y el funcionario etiope

²⁶ Cabero ángel marī Quetiupaḡ cū cajon pḡame
atore bairo qūñupḡ Felipere: “Ácúja ape nḡgōā warua
jope macāā wāñ Jerusaleī caátī wāñ, Gaza macā caetari
wāñpḡ.” Ti wāñ pḡame desierto cayucḡmanopḡ āñu-
parō. ²⁷ Bairo ángel cū cañrījērē tūgo, ti wāñpḡ
acoásúpḡ Felipe. Bairo ti wāñpḡ eta yua, jīcāū Etiopía
yepa macāācūrē bocáyupḡ. Cū pḡame ti yepa
macāācū caānimajūū āñupḡ. Bairo caācū ānirī, ti yepa
macāāna quetiupao yaye dinerore caññasḡñā āñupḡ. Ti
rēmḡrīrē Jerusalēpḡ Diore cañubuepeoḡ átacḡ āñupḡ.

²⁸ Bairi Jerusalēpḡ caāniatacḡ cū ya yepapḡ tunuácḡ
baiyupḡ. Bairo ácú yua, cū ya catḡricacapḡ ruiiri, profeta
Isaías ānacū cū cawoatucūrīqūērē bueásupḡ.

²⁹ Bairo cū buenutuátó, atore bairo qūñupḡ Espiritu
Santo pḡame Felipere: “Tia caatḡricaacatu pḡame ácú-
ja.” ³⁰ Bairo Felipe pḡame caatḡricaacatu ácú, tū-
goyupḡ Etiopía macāācū Isaías tutire cū cabuero.

Bairo tūgori, atore bairo qūñ jēniñañupḡ:

—¿Mḡ cabuerijere mḡ tūgomasiññati?

³¹ Bairo cū cañrō tūgo, atore bairo qūñupḡ Etiopía
macāācū pḡame:

—Yḡ tūgomasiññā yḡre caquetibḡjḡ cū camano jū-
gori —qūñupḡ.

Í yaparo yua, Felipere cū caatūricacarp wām̄
ájāārotiri bero, cū̄t̄ cū ruirotiyup̄. ³² Etiopía macāācū
cū cabueataje p̄ame atore bairo īñuparō, Jesucristo
cū cabaipere profeta Isaías ānacū cū caquetibuj̄-
woaturique:

“Oveja nurícū camasā cū pajīāgarā, cū na caneátatore
bairo caūm̄ cūārē cū pajīāgarā cū neāgarāma.

Tunu bairoa cordero poa mena jutii qūēnogarā, cū
poare na cajuaro, b̄suetiyami.

Torea bairo caūm̄ cūā b̄suetigūmi, roro cū na caā-
timiatacūārē.

³³ Cū, caūm̄ caró̄ cū caānorē bairo cū rori, cū boyeti
epegarāma.

Ñe wapa mee roro cū átigarāma.

Ati yepar̄, cū camasācūti ānie to manio joroque cū
átigarāma cū caāni yūtea macāāna p̄ame.

Bairi ni jīcā̄ ūcū, roro cūārē na caátaje wapare
cōñapeyomasīēcūmi,”

Í quetibuj̄ya Dios ya tuti, Etiopía macāācū cū
cabueataje.

³⁴ Etiopía macāācū p̄ame atore bairo qūī
jēniñañup̄ Felipere:

—Noarē ī quetibuj̄y bairo qūī quetibuj̄ woatuyu-
pari profeta majōc̄: ¿Cū majūā cū cabaipere qūīñati?
¿O apei ūcū p̄ame cū cabaipereata qūīñati? Ȳ
quetibuj̄ya tiere. Ȳ masīgaya ȳ cūā —qūīñup̄.

³⁵ Bairo cū caījēniñarō, Felipe p̄ame cū
quetibuj̄yup̄ nipetiro. Etiopía macāācū cū cabuej̄-
goatarāni quetibuj̄ ácú, caroa queti Jesús yaye cūārē
nipetirijere cū quetibuj̄yup̄ Felipe. ³⁶ Cabero jāñurī
ria caānipare na caetaro, atore bairo qūīñup̄ Etiopía
macāācū Felipere:

—Ato niña oco. Bairi, ¿ȳre m̄ bautizagaetiyati?

³⁷ Bairo cū caīrō, Felipe p̄ame atore bairo qūīñup̄:

—Cariape m̄ catūgoñatutuarije nipetirije mena m̄
catūgoñsaata, m̄rē ȳ cabautizaro ñuña.

Bairo cū caīrō tūgo, atore bairo qūīñup̄:

—“Cariape Jesucristo, Dios macū majū niñami,” ñi tū-
goñaña —qūīñup̄ Etiopía macāācū Felipere.

³⁸ Bairi yua, caatūricare tuarotiyup̄. Bairo tuarotiri
yua, p̄garār̄na ruincārī riar̄p̄ ásuparā. Top̄ Felipe
p̄ame oco mena cū bautizayup̄ Etiopía macāācūārē
yua. ³⁹ Bairi yua, riar̄p̄ caāniatana na camaátō bero,
marī Quetiup̄ yeri, Espiritu Santo p̄ame Felipere cū
necoásup̄ aperop̄. Etiopía macāācū p̄ame
qūīñanemoesup̄ Felipere yua. Bairo qūīñanemoetim-
icūā, h̄seanirīqūē mena ájūgo ásup̄ tunu, cū ya yepa-
p̄ ácú. ⁴⁰ Cabero Felipe p̄ame Azoto cawāmecūti
macār̄p̄ añup̄. Top̄ ācū, tocānacā macāārē quetibuj̄
netōñup̄. Cesareap̄ caroa quetire quetibuj̄
etayup̄.

Conversión de Saulo

(Hch 22.6-16; 26.12-18)

9 Mai, Saulo p̄ame Jesucristo yarā catūgoñsari
majārē na asiajānaesup̄. Nipetiro na ūnarē pa-
jīāregayup̄. Bairi Saulo p̄ame sumo sacerdote t̄p̄
ásup̄. ² Damasco macāājē “Narē ñeña,” īrīqūē paper-

are qūēnorotiásup̄ sumo sacerdotere. Ñubuerica wi-
iri macāāna caroa quetire catūgoñsarā, carōmia,
caūm̄ caānarē Jerusalēp̄ na preso joḡ top̄ cū
caápáro jūgoye, bairo cū átirotiyup̄ Saulo sacerdote
majā quetiup̄are. Tere bóca yua, acoásup̄ ti
macār̄p̄. ³ Bairo cū caátō, Damasco macārē cū caeta-
garo majū caānoa, caasiyarije majū cū asiyaetayuparo.
⁴ Bairo cabairo, Saulo p̄ame ñacoasup̄ yepar̄.
Yepar̄ ācū, atore bairo caīocajorijere tūgoyup̄:
“Saulo, Saulo, ¿nop̄ē ȳre m̄ pesucūtiyati?” ī ocajoyu-
paro.

⁵ Saulo p̄ame, “Quetiup̄, ¿ñam̄ ūcū m̄ āniñati?”
ī jēniñañup̄. Bairo cū caīrō, cab̄surije p̄ame atore
bairo qūīnemoñuparō: “Ȳna, Jesús Nazaret macāācū ȳ
āniña. Roro ȳ átiḡ, m̄ causaña ȳ āniña.

⁶ Wām̄ncārī m̄ caátī macār̄p̄ ācūja. Top̄ m̄
caátipeere m̄ quetibuj̄garāma.”

⁷ Cū baparā cū mena caāná p̄ame masaman-
imirōcūā, cab̄suriijere catūgoatana āniñ ac̄anetōcoa-
suparā. ⁸ Cabero Saulo p̄ame yua, yepa caāniat̄c̄
wām̄ncārīñup̄. Bairo wām̄ncārī cū caīñagamiat-
acūārē, cū caapee p̄ame īñarāēsuparō. Bairo cū
caīñamasīētōī yua, cū baparā p̄ame Damasco
macār̄p̄ cū necoásuparā. ⁹ Ti macār̄p̄ etari bero, itia
r̄m̄ majū īñamasīēcūā, tunu bairoa h̄gaec̄, etiec̄,
ānicōāñup̄.

¹⁰ Mai, ti macār̄p̄ añup̄ catūgoñsari majōc̄ Ananías
cawāmec̄c̄. Cūārē marī Quetiup̄ p̄ame qūēguer-
carore bairop̄ buiaetari, atore bairo qūīñup̄:
“¡Ananías!” qūī jēniñañup̄. Bairo cū caījēniñarō,
Ananías p̄ame, “Atoa ȳ āniña ȳ Quetiup̄,”
qūīñup̄.

¹¹ Ato bairo qūīnemoñup̄ marī Quetiup̄ p̄ame
tunu: “Wām̄ncārī ácūja átawā Cariape cawāmecūti-
wā p̄ame. To ácú, Judas ya wii macāānarē, ‘¿Noorp̄ cū
āniñati Saulo cawāmec̄c̄ Tarso macāācū jīcā̄?’ na mi
jēniñaḡ. Cū, Saulo p̄ame ȳ jēni baiyami mai.

¹² Merē qūēguericarore bairop̄ cū t̄p̄ m̄ caápére
cū ñiñoarp̄ Saulore. M̄, Ananías cawāmec̄c̄ jāatī, cū
r̄poa bui ñigāpeo m̄ caátipeere īñaaami, Saulo tunu
cū caīñamasīparore bairo ī. Bairo cū m̄ caátipeere
merē īñaaami.”

¹³ Bairo cū caīrījērē tūgori, Ananías p̄ame atore
bairo qūīñup̄ Jesure: “Capee majū Saulo roro cū
caátie quetire ȳ tūgonucūña. Roro majū carori
wāmerē átiocajonucūñami m̄rē catūgoñsari majā
Jerusalén macāānarē. ¹⁴ Āmerē atīupi tunu atore. Sac-
erdote majā quetiuparārē ñerotirica papera pūrōrē
qūēnorotiri atīupi, ato macāāna nipetiro m̄rē catū-
goñsarārē preso jorica wiip̄ na jeáḡ,” qūīñup̄ marī
Quetiup̄are Ananías.

¹⁵ Bairo cū caīrō, marī Quetiup̄ p̄ame atore bairo
qūīnemoñup̄ Ananiarē: “Ácūja cū t̄p̄. Cū, Saulo ȳ
cabeseatac̄ niñami. Cūā, ȳ yaye quetire
quetibuj̄gūmi nipetirop̄ macāānarē. Na quetiuparā
reyes majā, aperā israelita majā cūārē caquetibuj̄p̄
niñami cū, Saulo. ¹⁶ Ȳ yaye quetire cū caquetibuj̄ro

jǔgori popiye baigumi. Yn majũ tie cũ cabaipeere cũ yn quetibǔjǔgũ Saulore,” qũĩĩnupũ Jesús Ananiarẽ.

¹⁷ Bairo cũ caĩrõ bero, Ananiás rǔame ásúrn Judas ya wii, Saulo cũ caãni wiirn. Ti wii cũ caãni wiirn jããetari bero yua, Saulo rǔroa bui cũ wãmorĩ mena ñigãpeori atore bairo qũĩĩnupũ:

—Saulo, yn yãre bairo caãcũ, marĩ Quetiurǔ Jesús maarn mǔ caátõ mǔrẽ cabuiatacǔ rǔame mǔ tǔrn yn joami, tunu caĩñamasĩẽtĩmiatacǔ miñamasĩõ joroque ĩ. Tunu bairoa ñie ũnie Espĩritu Santo cũ camasĩõrĩjẽ carǔsaecũ cũ ãnio joroque ĩ, mǔ tǔrn yn joami —qũĩĩnupũ Ananiás Saulore.

¹⁸ Bairo cũ caĩrõ, jicoquei ññamasĩcoasurn tunu. Wai nǔtǔrẽ bairije cũ caapeern caãniataje cañaweyorore bairo caroaro jicoquei ññamasĩcoasurn tunu. Bairo cũ caĩñamasĩrõ bero yua, cũ bautizayurn Ananiás.

¹⁹ Cabero ɥgayurn yua ɥgariquere. Bairo ɥgari berorn tutuayurn tunu itia rǔmǔ caɥgaetiatacǔ ãnirĩ. Bairi yua, Damasco macããna Jesucristo yaye quetire catǔgousari majã mena nocãnacã rǔmǔ ũno ãninemoñurnũ.

Saulo predica en Damasco

²⁰ Cabero Jesús Dios macũ cũ caãnierẽ quetibǔjũ jǔgoyurn Saulo ñubuerica wiiri macããnarẽ. ²¹ Bairi nipe-tiro cũ caĩrĩjẽrẽ catǔgorã rǔame tǔgocõã maniati, atore bairo ãmeo ñĩnuparã na majũ:

—Ñni, Jerusalẽrn ãcũ, Jesure catǔgousarãrẽ roro caãtacǔa niñamijã. Ati macã macããna Jesure catǔgousarã cũãrẽ ñei acũ baiurn, Jerusalẽrn sacerdote majã quetiurparãrẽ popiye narẽ na áparo ĩ —ãmeo ñĩnuparã na majũ Saulore.

²² Bairo na caĩmiatacũãrẽ, Saulo rǔame netõjãñurnõ tǔgoñatutuari camasãrẽ na quetibǔjǔyurn Jesucristo Mesías cũ caãnierẽ. Bairo cũ caĩquetibǔjǔroi, judío majã Damasco macããna rǔame dope bairo qũĩnetõ-masĩẽsuparã.

Saulo escapa de los judíos

²³ Capee rǔmǔrĩ canetõrõ bero, judío majã rǔame jĩcãrõrẽ bairo tǔgoñarĩ, Saulore cũ pajĩãgamĩnuparã.

²⁴ Bairo cũ pajĩãgamirĩ yua, ɥmǔreco, ñami cũãrẽ ti macã ẽñotaricarõ macããjẽ jopeerirn cũ cotenucũñuparã. Saulo rǔame bairo na caãtigarijere masĩcõãñurnũ. ²⁵ Tiere tǔgori yua, Jesucristore catǔgousarã rǔame pii capairiwrn cũ ájããrotiri, ti macã ẽñotaricarõ jǔgoyern cũ ruio joyuparã ñamirn caãno. Bairo na caãto, rutiurn Saulo ti macã macããna judío majã cǔrẽ capajĩãgarãrẽ.

Saulo en Jerusalén

²⁶ Cabero Jerusalẽrn etan, ti macã macããna Jesucristore catǔgousarã mena ãnigamiñurnũ. Ti macã macããna rǔame roque cũ uwijãñunuparã mai. “Jesucristo yan yn ãniña,” cũ caĩrĩjẽrẽ cariape tǔgoesuparã. ²⁷ Bairo na cabaimiatacũãrẽ, Bernabé rǔame apõstolea majã tǔrn cũ jǔgoásurn Saulore. Bairo natǔ cũ

jǔgoetari, Saulo cũ cabairiquere na quetibǔjǔyurn. Atore bairo na ñĩnupũ: “Ñni, Saulo, marĩ Quetiurǔ qũĩñañurnĩ, maarn acũ. Tunu bairoa cũ mena bǔsǔyurni. Bairi tunu Damascorn ãcũ, Jesús cũ cabairijere tǔgoñatutuarique mena quetibǔjǔyurni,” na ñĩnupũ Bernabé apõstolea majãrẽ. ²⁸ Bairo cũ caĩquetibǔjǔro jǔgori na mena ãnimasĩñurnũ Saulo yua. Bairi Jerusalén macã macããnarẽ marĩ Quetiurǔ cũ caãnierẽ tǔgoñatutuarique mena na quetibǔjǔnucũñurnũ. ²⁹ Judío majã griego yayere cabǔsrã cabǔsrique netõrã mena cũãrẽ bǔsrpẽniñurnũ. Bairo cũ cabǔsrpẽniñurnũ acũãrẽ, na rǔame cũ caĩrĩjẽrẽ tǔgogaesuparã. Bairi cũ pajĩãga tǔgoñañuparã. ³⁰ Bairo na caãtigarijere tǔgori, Dios yarã Saulo mena macããna rǔame cũ jǔgoásurn parã Cesarea macãrn. Topn etarã, cũ árotiurparã cũ ya macã Tarsorn.

³¹ Cabero Jesure caĩroarã Judea yepa caãna, bairi Galilea yepa caãna, bairi Samaria yepa macããna cũã caroaro jĩcãrõ tǔni ãnimasĩñuparã. Dios cũ carotirore bairo jeto caroaro áticõã ninucũñuparã. Tunu bairoa, nǔcǔbǔgornique mena Diore ñroayuparã. Bairo qũĩroari, Espĩritu Santo cũ camasĩõrĩjẽ jǔgori capããrã Jesucristore catǔgousarã ãninemonucũñuparã.

Curación de Eneas

³² Pedro rǔame catǔgousari majãrẽ caĩñañesẽãũ ãnirĩ, Lida macã macããna cũãrẽ ññan acũ baiurn.

³³ Topn etan, Eneas cawãmecǔrn jĩcã wãmo peti itia pẽniõ cãnacã cũmarĩ majũ cũgouwrna caãmasĩẽcũ, camarn cacũñaurẽ qũĩñañurnũ. ³⁴ Bairo qũĩñarĩ, atore bairo qũĩĩnupũ:

—Eneas, Jesucristo mǔ cariyecũti ãnierẽ mǔ netõõgumi. Bairi, wãmǔnǔcãrĩ mǔ cacũñarõrẽ qũẽnoña.

Bairo cũ caĩrõ tǔgo, Eneas rǔame jicoquei wãmǔnǔcãcoásurn. ³⁵ Nipetiro Lida macã macããna, aperã Sarón macã macããna cũã ññañuparã catiri cũ cawãmǔnǔcãrĩjẽrẽ. Bairo cũ cabairo, caĩñaatana rǔame marĩ Quetiurǔ cũ tǔgousajǔgoyuparã.

Resurrección de Dorcas

³⁶ Ti yũtea caãno ãñurnõ jĩcãõ carõmio Jesucristore catǔgousari majõco, Tabita cawãmecǔrn, Jope cawãmecũti macãrn. Griego yaye menarẽ Dorcas wãmecǔsupo. Cõ, Dorcas rǔame caroaro áticõã ninucũñurnõ. Cabopacarãrẽ na jũátinucũñurnõ. ³⁷ Ti yũtea macãã rǔmǔrĩ caãno riaye bocayurnõ cõ rǔame. Bairo riaye bocari yua, riacoásurnõ. Bairo cõ cariaro bero yua, cõ rupaurni ãnajẽrẽ cose yaparori, ti wii bui macã arǔarn cõ cũñuparã. ³⁸ Jope na caĩrĩ macã rǔame Lida na caĩrĩ macã tǔrn ãñurnõ. Pedro rǔame mai Lida macãrn ãñurnũ. Bairi Jesucristore catǔgousari majã topn Pedro cũ caãnierẽ tǔgori yua, na mena macããna rǔgarã ɥmǔarẽ na joyuparã Pedro tǔrn. “Ato Joperũ tãmurĩ cũ áparo, miama’ cũ mǔjãã ñgarã,” na ĩ joyuparã.

³⁹ Bairo na caĩjoatana na caĩrĩjērē tũgo, Pedro r̄ame na mena acoásúr̄ Joper̄. Cabero yua, top̄ c̄ caetaro, cō ānacō rupār̄re na cacūata ar̄ar̄ c̄ j̄-goásúr̄parā Pedror̄e. To na caetaro, cawapearā rōmirĩ r̄ame cō ānacōrē ĩnarĩ, b̄tioro cō otĩamejoreyuparā. Tunu bairoa jutiirori, apeye jutiip̄ĩrĩ cator̄ mai Dorcas cō caq̄ēnoñarĩq̄ērē Pedror̄e q̄ĩñorĩ otiyuparā.

⁴⁰ Bairo na caátimiatac̄ārē, Pedro r̄ame nipetirore na witi árotiyur̄ macār̄. Bairo átiri bero, c̄ r̄ropaturi mena etanumur̄ jēniñur̄ Diop̄re. Jēni yaparori bero yua, Dorcas ānacō r̄amerē ĩnarĩ, atore bairo cō ĩñur̄ Pedro:

—¡Tabita, wācāña!

Bairo c̄ caĩrōā, cō ānacō r̄ame ĩnar̄āñur̄. ĩnar̄āñur̄ yua, Pedror̄e q̄ĩñabocári w̄m̄numuñur̄ cō cama buir̄. ⁴¹ Bairo cō cabairo, Pedro r̄ame cō w̄-mop̄ ĩerĩ cō t̄ḡāw̄m̄oñur̄. Cabero yua, cat̄-gousari majā, aperā cawapearā rōmirĩ c̄ārē na pi-ijōyur̄ Pedro tunu. Pedro r̄ame catio caācōr̄rē na ĩñoñur̄ Dorcare yua. ⁴² Tie Pedro Jesucristo c̄ ca-masĩr̄jē j̄gori c̄ cacatiatajere nipetiro Jope macā macāña t̄goyuparā. Tere t̄gori, capārā t̄-gousayuparā marĩ Quetiur̄re to macāña. ⁴³ Pedro r̄ame yua, capee r̄m̄ur̄ āñur̄ ti macār̄re. Waib̄to-a aserire cabopori majōc̄ Simón cawāmec̄c̄ ya wi-ir̄ tuayur̄ Pedro.

Pedro y Cornelio

10 Cesarea macār̄re āñur̄ ĩcāñ Cornelio cawāmec̄c̄. Romano yu, pajĩrĩ majā poa Italiano cawāmec̄ti poa quetiur̄ capitán āñur̄. ² C̄ r̄ame cañm̄ cañur̄ āñur̄. C̄ p̄naa, bairi c̄ n̄mo mena ĩcārō Diore q̄ĩroarā c̄ basapeonuc̄ñur̄. Tunu bairoa paio dinerore na jōnuc̄ñur̄ judío majārē, na j̄ác̄. Bairi tocānacānia Diore c̄ jēnuc̄ñur̄. ³ Bairi yua, ĩcā r̄m̄ tres de la tarde caño ñubueāc̄ c̄ caato, q̄ēgueriarore bairo apeire q̄ĩñur̄:

Caroaro majū q̄ĩñur̄ ángel, Dios c̄ cajoc̄ c̄ t̄r̄ c̄ caetarore. C̄t̄ etari yua, ángel r̄ame atore bairo q̄ĩñur̄: “¡Cornelio!” ⁴ Bairo c̄ caĩjēniñarō, Cornelio r̄ame q̄ĩñacōā maníasur̄. Bairo q̄ĩñarĩ yua, uwimic̄ā, atore bairo q̄ĩ jēniñur̄ Cornelio: “Yu Quetiur̄, ĩñerē yu caatore m̄ boyati?” Atore bairo q̄ĩñur̄ ángel r̄ame tunu: “Dios c̄rē m̄ cajēniñerē t̄goyami. Tunu bairoa cabopacarārē m̄ caj̄atiere ĩñajesoyami. ⁵ Bairi m̄ mena macāña ĩcāārā ũnarē na árotiya. Na r̄ame Simón, c̄ā, tunu Pedro cawāmec̄c̄, Jope macār̄ caāc̄rē na piirápáro. ⁶ C̄, Pedro r̄ame, apei Simón cawāmec̄c̄ waib̄to-a aserire cabopori majōc̄ ria capairiya t̄ni caāc̄ ya wi-ir̄ niñami,” q̄ĩñur̄ ángel Corneliore.

⁷ C̄rē cab̄s̄ āniátac̄ ángel c̄ caató bero, c̄ ũm̄a r̄garā, apei ĩcāñ soldau cañur̄ can̄c̄b̄go, petiro c̄ caĩroa mena, na piijoyur̄ Cornelio. ⁸ Bairo na pi-ijori, nipetirije c̄ caĩñatajere na quetib̄j̄ yaparori bero, na joyur̄ yua Jope macār̄.

⁹ Cabusuri r̄m̄ pasaribota majū caño ti macā t̄ni maarp̄ na caānutuátó, Pedro r̄ame wii buir̄ w̄m̄ ásúr̄, Diore jēniác̄. ¹⁰ Bairo jēniác̄, Pedro r̄ame queyari ĩgagamiñur̄. Bairi c̄ cañgapeere na caq̄ēnotoye, q̄ēgueriarore bairo apeye ũnierē ĩñur̄: ¹¹ C̄ caĩñajoata, ĩm̄recóo p̄āñc̄acoasur̄-paro. Bairo capārō yua, jutii asero capairi aserore bairo cabauri asero ruiasúr̄. Ti asero r̄ame bap̄aricānac̄ar̄ jiyarica asero rocayoa ruiasúr̄o Pedro t̄r̄. ¹² Ti aserop̄ yosayuparā nipetiro waib̄to-a caña cārō yepa macāña. Bairi nipetiro āña ũna, aperā cawārā c̄ā nipetiro āñur̄ ti asero buir̄re. ¹³ Pedro r̄ame yua, atore bairo t̄goyur̄: “Pedro, w̄m̄ñc̄āña. Waib̄toare pajĩrĩ ĩgaya,” caĩb̄s̄oc̄ajirere.

¹⁴ Bairo caĩrō t̄go, Pedro r̄ame atore bairo ĩñur̄: “Yu Quetiur̄, yu ĩgaetiḡ. Ānoa moena jāā, judío majā, jāā cañgaena niñama.” ¹⁵ Bairo c̄ caĩrō bero, atore bairo b̄s̄rique q̄ĩñemoñur̄ tunu: “Caroarā Dios c̄ caátic̄r̄c̄ārē, ‘Moena niñama,’ t̄t̄c̄ōāña.”

¹⁶ Itiani majū ti aserore c̄ áti ĩñoñur̄. Bairo c̄ caĩñorō bero yua, w̄m̄coásúr̄o ti asero tunu ĩm̄recóor̄. ¹⁷ Pedro r̄ame ti asero cawāñatō bero, b̄tioro t̄goñur̄. “¿Dope bairo ĩgaro to baiur̄ yu caĩñataje?” ĩ t̄goñur̄. Bairo c̄ caĩñ-gōñāño, Cornelio c̄ cajoatana r̄ame Simón waib̄to-a aserire caq̄ēnorĩ majōc̄ ya wiire jēniña macāñur̄. Bairo bairi c̄ ya wii jope t̄r̄ etayuparā. ¹⁸ Bairo etarā yua, b̄s̄rique tutuaro mena, “¿Ati wii Simón Pedro c̄ cañi wii to āniñati?” ĩ jēniñur̄.

¹⁹ Pedro mai, c̄ caĩñatajere c̄ cat̄goña āninuc̄rō, Espiritu Santo r̄ame atore bairo q̄ĩñur̄: “Cañm̄a itiarā m̄rē macārā átiyama. ²⁰ W̄m̄ñc̄r̄ ruiác̄ja na t̄r̄. Yu, na yu joar̄. Bairi caroaro mena na m̄ bocáñ,” q̄ĩñur̄ Espiritu Santo Pedror̄e.

²¹ Bairo c̄ caĩrō t̄go, Pedro r̄ame ruiáti, na eta, atore bairo na ĩñur̄ cañm̄arē:

—Yu, yu āniña m̄jāā camacāñ. ¿Dope bairo átirana m̄jāā baiati?

²² Bairo c̄ caĩrō t̄go, atore bairo q̄ĩñur̄:

—Cornelio cawāmec̄c̄ soldaua quetiur̄ capitán jāā joami. Cornelio r̄ame cariap̄ caāc̄ niñami. Diore caĩroanuc̄ñur̄ niñami. M̄ yarā judío majā c̄ā Corneliore q̄ĩñur̄ c̄ bonuc̄ñur̄. Bairi ángel r̄ame atore bairo q̄ĩñur̄ Corneliore: “Pedror̄e c̄ piijorotiya. M̄ ya wiir̄ c̄ apáro. Bairo c̄ caetaro, c̄ caque-tib̄j̄re t̄gopeoya,” q̄ĩñur̄ ángel Corneliore —q̄ĩñur̄ c̄ cajoricarā Pedror̄e.

²³ Bairo na caĩrō t̄go, Pedro r̄ame c̄ cañi wiire na jāārotiyur̄. Ti ñamirē c̄ mena tuayuparā. Cabusuri r̄m̄ caño acoásúr̄ Pedro na mena yua. C̄ mena bap̄ac̄ti ásúr̄parā ĩcāārā Jope macā macāña Jesucristo cat̄goñsarā c̄ā.

²⁴ Ti r̄m̄ busuri r̄m̄ etayuparā Cesarea macār̄. Cornelio r̄ame ĩcāārā c̄ yarā mena, bairi aperā c̄ bap̄arā majū, c̄ capijjoatana mena na coteyuparā Pedrojārē. ²⁵ Pedro ti wii c̄ caetaro t̄go, Cornelio r̄ame c̄ bocáñ witiásúr̄ Joper̄. Bairo q̄ĩñarĩ yua,

рәропәтәри мена етанумури қўйроаурух Cornelio Pedore. ²⁶ Bairo сў саато йһа, сў тўгәвәмәорй, атәре байро қўйһурү Pedro:

—Үх сўә, мәрәә байро саәсү ух әниһа. Bairi wәмәһәсәһа.

²⁷ Bairo қўйри, јәәsupә Pedro Cornelio мена. Ti wii руеарә етау, на етаурух Pedro аперә сапәәрә са-масә саеаууатанарә. ²⁸ Тәрух на етари, атәре байро на йһурү Pedro:

—Јәә, јудйо мајәрә, “Аперә мена баpасүpericöәһа. Na wiiрирә әһесәәтйсöәһа,” јәә йнучүһама јәәрә сәјү-гоһубуери мајә. Мерә мәјәә масйрә тере. Bairo јәә, јудйо мајә, јәә сабаимиааасүәрә, Dios рәае атәре байро һи quetibүәми: “Caroarә Dios сү саатйсүрйсәрәрә, ‘Moena niһама,’ йтйсöәһа nipetirore,” һиәми. ²⁹ Bairi јудйо мајöсә nimicүә, јicoquei үре сәјәә сапийоатәре тўгори ух атйарә. Bairi, зdope саатйрә йрә, үре мәјәә пийоати? Ух масйгауа тере —на йһурү Pedro.

³⁰ Bairo сү сайрö тўго, атәре байро қўйһурү Cornelio рәае Pedore:

—Baparıcәnacә рүмә netöһа ato ух wii әсү, ati hora ўноа һгарике бетирй Diore ух саһубуеәниатато берә. Bairo ух сәјәниәно уа, саәно тәсароа јйсәү саүмә аси-уарйе сәјутий јәһаатасү ух тәрух буиаеаамй. ³¹ Bairo буиаетарй уа, атәре байро ух quetibүәми: “Cornelio, Dios, сүрә мә сәјәнирйјәрә тўгоуәми. Tunu байроа сабопарәрә мә сәјәтиере йһәјесоуәми. ³² Bairi мә мена маcәәна јйсәәрәрә на пийротйоуә Simón Pedro Jope сәвәмесүти маcәрә саәсүрә. Сү, Simón Pedro рәае, аpei Simón waibүтоа асерйе сақүәнорй ма-јöсә сапайриуә риа тәнирә саәсү уа wiiрә niһәми,” һи quetibүәми сү рәае. ³³ Bairo үре саүмә сү сайрйјәрә тўго, јicoquei мәрә ух маcәrotйоарә. Bairi мә рәае caroaro мена јәә тәруре мә атиуа. Әмерә уа, nipetiro Dios сү сайһәјорә марй әниһа. Bairi аторә nipetiro neһарй мәрә јәә coteарә, марй Quetiу-рәх мәрә сү сайротйрйе тўгогарә —қўйһурү Cornelio Pedore.

Discurso de Pedro en casa de Cornelio

³⁴ Bairo Cornelio сү сайрйјәрә тўго, атәре байро на й јү-гоурух Pedro:

—Әмерә ух тўгоһа масйһа уа. Марй тоcә-наcәүрәәа јудйо мајә, байри јудйо мајә саәмерә сүәрә марй май йһәһәми Dios. ³⁵ Dios һсеанирйқүә мена йһәһәми тоcәnacә поа маcәәна самаcә сүрә caroaro сайроарәрә, caroа маcәәјәрә саатиәнарә. ³⁶ Mai, Dios рәае Israel поа маcәәнарә на quetibүәуури, Jesucristo јүгори caroа маcәәјә quetire тўгори caroaro на әнимасйö joroque й. “Cү, Jesucristo самаcә nipetiro Quetiурәх nigүми,” йсүһурй Dios. ³⁷ Мәјәә, мерә мәјәә масйрә јудйо мајә јәә саәни уеарәх сабайри-quere. Juan самаcәрә quetibүәри сү сабаутизарә берорә Jesús рәае caroа quetire quetibүәх јүgowй Galilea уеарәх. ³⁸ Dios рәае сү, Jesús Nazaret маcәәсүрә сатутауә, һе ўниә Espйritu Santo сү масйöрйјә саүсаесү мајү сү әсупй. Мерә мәјәә

масйрә тере. Bairi Jesús рәае caroа wәмерә әтиһесәәвй. Tunu байроа wәтй сү самаcәрйјә јүгори са-масә роро сабайрәрә на саиуоуй Jesús. Dios сү са-масйрйјә јүгори торе байро әтимасйуй Jesús.

³⁹ “Bairi јәә nipetirйе Jesús Jerusalén, байри Judea уеарәх сү саатәјере сайһәриcәрә јәә әниһа. Bairo сү сабуеһесәәрö берә уа, сү пәйрәоcәвә. Yucүрәйрәх сү пауатуоcәвә, сү, Jesure уа. ⁴⁰ Bairo сү на саатио-самиатаcүәрә, Dios рәае итиә рүмә берә tunu сү саиоуури. Bairo сү саатиоро берә, Jesús рәае јәә тәрух буиаеауй tunu. ⁴¹ Baipәа, nipetiro самаcәрә на буиа йһоәми. Јәә јетәре буиаеауй, Dios, ‘Ух маcү сү са-quetibүәријере саquetibүәнетöпарә,’ сү сайуеуорйcәрә јетәре. Bairo Jesús tunu сү саатиоро берә, сү мена һга, ети, јәә әрә. Cүрә сайһәриcәрә јәә әниһа. ⁴² Cү, Jesua, јәә quetibүәх rotйowй самаcәрә, сү паcә Dios рәае әмә саcатйрә, аперә сариарйcәрә сүәрә сайһәбәсеи мајү сү сү саcүрйјәрә на масйәто й. ⁴³ Merә nipetiro профета мајә әһана Jesús сү сабайеере quetibүәх сүһәһурә. Bairi Jesure ноа ўна сариәе саcүгоуәри мајә рәае Jesús јүгори һе ўниә сариәе саcүгоуәри байро на сау-аеере quetibүәх сүһәһурә профета мајә әһана,” на йһурү Pedro Cornelioјәәрә.

Los no judíos reciben el Espíritu Santo

⁴⁴ Mai, Pedro нарә сү сабусәреcomacәсүтоа, Espйritu Santo рәае, Pedro сү сайрйјәрә саtүгорә nipetirore на етаурух. ⁴⁵ Bairi уа, јудйо мајәрә байро саәна саtү-гоуәри мајә Pedro мена саатиатана рәае тўгоcöә маниәсупарә, Espйritu Santo аперә јудйо мајә саәмерә сүәрә сү сәјәмасйрйјәрә йһәри уа. ⁴⁶ Bairo Espйritu Santo на сү сәјәәрö уа, на рәае аеуе бусәриquere на сабусәро тўгоууарә. Tunu байроа Diore қўйроари, сү на сабасаеорйе сүәрә тўгоууарә. ⁴⁷ Bairi уа, Pedro рәае атәре байро сү мена маcәәнарә на йһурү:

—Dios, Espйritu Santo, сү Yeri мајүрә на joyәми әһоа сүәрә, марй јудйо мајәрә сү сајорйcәрәәа байро. Bairi, “Na bautizaeticöә rotйә әһоарә,” марй й масйәтйһә Espйritu Santore на саcүгоро јүгори —на йһурү сү са-парәрә Pedro.

⁴⁸ Bairi уа, на bautiza rotйурух Jesucristo wәмә мена. Bairo на саато берә уа, Pedore сү туаротйу-парә Cornelioјәә рәае nocәnacә рүмә ўно на тәре.

Informe de Pedro a la iglesia de Jerusalén

11 Cabero апöстoleа мајә, аперә саtүгоуәри мајә Judea уепа маcәәна queti тўгоууарә јудйо ма-јә саәмерә сүә Dios уәуе quetire на саtүгоуәријере.

² Tere саqueti тўгоатана әнирй уа, Pedro Jerusalәрәх сү саетаро, јйсәәрә јудйо мајә саtүгоуәри мајә рәае сү бусүпаicoteyуарә. ³ Bairi атәре байро қўйһурәә Pedore:

—зDopәй јудйо мајә mee на саәнимиааасүәрә, на ба-паcүти, на мена һга, мә әти һесәәати? —қўйһурәә.

⁴ Bairo на сайрö тўго, Pedro рәае nipetirйе сәјү-гоуерәх сү сабайһесәәрйқүәрә на quetibүәуурух. Атәре байро на йһурү:

⁵—Үч рһае Jope cawāmecūti macāpч уч āмч. Bairo топч ācū, уч cañubuetoye, qūēguericarore bairo apeye ūnierē ñiñawū. Bairo уч cañnarō, capairi asero jutii aserore bairo cabauri asero ruiapū. Ti asero рһае baparcānacāpч jiyarica asero чмүrecóopчi rocayoaruiapū уч тьрч. ⁶Үч рһае ti aserore, “¿Ñe ūnie to āniñati?” ĩrī, ti aserore caroaro ñiñabesewч. Bairo уч cañnarō, ti aseropч yosawā waibчtoa ati yepa macāāna. Bairi waibчtoa cauwarā, bairi āña ūna, bairi aperā cawчrā cūā āma ti asero buipчre. ⁷Bairo уч caññaāno, бсүрике atore bairo caññjērē уч тьgowч: “Pedro, wāmчncāña. Waibчtoare pajñārī чgaya,” cañбсүocajorijere уч тьgowч. ⁸Bairo cañrō тьgori, atore bairo ñiwī: “Үч Quetiupч, уч чgаetigч. Di rēmч ūno ānoa, moena jāā judío majā jāā caчgaenarē уч чgаñāētīña.” ⁹Bairo уч cañrō bero, бсүрике чмүrecóopч cabсүocajorije atore bairo ñinemowū tunu: “Caroarā Dios cū caaticūrīcārārē, ‘Moena niñama,’ ĩētīcōāña.” ¹⁰Itiani majū ti aserore уч āti ĩñowī. Bairo уч cū caññorō bero yua, wāmчcoárpч ti asero tunu чмүrecóopч. ¹¹Bairi ti asero cawāmчátó beroa, Cesarea macāpчī ччre na camacārotijoaatana itiarā cañmчa jāā cañni wiipчre etayupa. ¹²Bairi Espiritu Santo рһае, “Na, judío majā mee na cañnoi na mena bapacūtigaetimicūā, ácūja na mena,” ñiwī. Bairo cū cañrō na mena уч ápч. Уч mena ámá ānoa marī yarā ĩcā wāmo peti ĩcā pēñirō cānacāñ топчre. Jāā nipetiro capijoaatч ya wiire jāā jāāwū. ¹³Топч jāā caetaro, cū wii ācū, cū caññaatajere jāā quetibчjwī. Atore bairo jāā ĩ quetibчjwī cū рһае: “ĩcāñ āngel учтч buiaetapчcārī, atore bairo ñiwī: ‘Mч mena macāāna ĩcāñārē na pirotijoya Simón Pedro Jope cawāmecūti macāpч caācūrē. ¹⁴Cū, Pedro рһае, мч, мч ya wii macāāna mena мч canetōpeere мч quetibчjgчmi,’ ñiwī cañmч,” ñi quetibчjwī to Cesarea macāācū рһае. ¹⁵Bairo cū cañquetibчjuro bero, уч рһае to caneñarārē na уч quetibчj jьgowч caroa quetire. Bairo narē уч caquetibчjtoyea, Espiritu Santo рһае na etawī marī judío majārē cū caetajьgoricarorea bairo. ¹⁶Bairo Espiritu Santo cū cabairijere ĩñarī yua, marī Quetiupч atore bairo cū caññqūērē уч тьgoñabocáwч: “Juan ānacū рһае мчjāārē oco mena bautizawī. Bairo oco mena cū cabautizariке cañnimitacūārē, уч pacч рһае āme berore мчjāārē Espiritu Santo mena bautizagчmi. Cū Yeri majūrē мчjāā jogчmi,” cū caññqūērē уч тьgoñabocáwч. ¹⁷Torecч, judío majā na cañmerīmiatacūārē, na jowī Dios Espiritu Santo, cū Yeri majūrē. Marī judío majā Jesucristo marī Quetiupчre catьgочsarārē cū cajoricarorea bairo na jowī na cūārē. Bairo na cū caátibojarore ĩñarī, “Dope bairo na mena уч bapacчperigч,” ñimasīēpч. Dios уч cū carotirore уч baibotiomasiēpч —na ĩ quetibчjyupч Pedro to Jerusalén macāāna catьgочsari majārē.

¹⁸Bairo cū caññjērē тьgori, Jerusalén macāāna catьgочsari majā рһае Pedrore nemojāñurō cū бсүpaimasiēsuparā. Bairo бсүpaimasiētīrī yua, atore bairo Diore qūī basapeoyuparā:

—¡Na, judío majā na cañmerīmiatacūārē, roro na caátajere ĩñarī, tunu cū yaye quetire na catьgочs-aparo ūnoa āno baiya, na cūā yeri capetietopч na ānio joroque ĩrā! —qūī basapeoyuparā Diore.

La iglesia de Antioquía

¹⁹Esteban ānacūrē na capajñarocarо bero, Jesús бсүрике catьgочsari majārē roro popiye na baio joroque na ásuparā. Bairo na caáto jьgori, ĩcāārā Feniicia yepapч rutiásuparā. Aperā Chipre yucч poapч rutiásuparā. Aperā Atioquía macāpч ásuparā. Bairo caá-bataricarā топч āna, judío majā jetore caroa quetire na quetibчjyuparā. Aperā judío majā cañmerā рһамерē na quetibчjesuparā. ²⁰Bairo judío majā cañmerārē na caquetibчjetimiatacūārē, ĩcāārā catьgочsari majā, Chipre, bairi Cirene macāārīpч caatiatana рһае Antioquía macārē etarā, caroa quetire na quetibчjyuparā judío majā cañmerā cūārē, Jesús, marī Quetiupч cū cabairiқere. ²¹Na, caquetibчjuri majā рһае marī Quetiupч cū catuarije mena quetibчjyuparā. Bairi capāārā camasā tirēmчрч macāājē na cañroariқere ĩñarī, marī Quetiupч рһамерē qūīroajьgочyuparā.

²²Jerusalén macā macāāna ñubueri majā рһае tie quetire тьgori, Bernabé cawāmecчcure qūñarotijoyuparā Antioquía macāpч. ²³Bairo na cajoatacч ti macāpч etapч, Bernabé рһае Dios narē caroaro cū caátiere ĩñarī бtioro чseaniñupč. Bairi atore bairo na ĩ quetibчjñemoñupč Bernabé: “Nipetiro caroa yericчtaje mena marī Quetiupч cū caborore bairo ása,” na ĩñupč Bernabé, Antioquía macāāna catьgочsari majārē. ²⁴Bernabé рһае mai, cañmч cañч āñupč, ñe ūnie Espiritu Santo cū camasīñjērē carчsaecч. Tunu bairoa caroaro Dios mena catьgoñatutuapч majū āñupč. Bairi cū caññjērē тьgori, capāārā camasā marī Quetiupчre тьgочsayuparā.

²⁵Cabero yua, Bernabé рһае Tarso macāpч acoásupч, Saulore cū macāñ ácū. ²⁶Bairo топч cū etari bero, Saulore cū jьgoasupч tunu Antioquía macāpч. Bairo Antioquíapч etari, to macāāna catьgочsari majā mena ĩcā cūma majū caroaro āñuparā. To āna, Bernabéjāā capāārā majū camasārē na bueāñuparā caroa quetire. Antioquía macāñ Jesucristore catьgочsari majārē cristianos na ĩ wāmetijьgочyuparā.

²⁷Ti yчteapчre profeta majā ĩcāārā Jerusalén macāñ ásuparā Atioquía macāpч. ²⁸Bairi, etari bero, na mena macāācū ĩcāñ, Agabo cawāmecчcч wāmчncārī Espiritu Santo cū camasīōñjē jьgori atore bairo na ĩñupč Atioquía macāānarē: “Ati yepa nipetiroпчre аhari-rique etagarо,” na ĩ quetibчjyupч Agabo. Tie cū cañ-quetibчjuriке baiyuparo yua, emperador romano Claudio cawāmecчcч quetiupч cū cañni yчtea majū. ²⁹Bairo Agabo cū caññjērē тьgori Antioquía macāāna catьgочsari majā рһае na cacьgorije mena Judea yepa macāāna catьgочsari majārē na caborore bairo na jhátigayuparā. Na cajhátimasīrō cārō, na cacьgorijere na jogayuparā Judea yepa macāāna catьgочsari majārē. ³⁰Bairi na cañrōrē bairo ásuparā yua. Bernabé, apeí Saulojāā mena joyuparā dinero na caneñoatajere.

"Judea yepa ñubueri majärë cajügobuerã cabũtoa pũame, cabopacarãrë na batoáto tie dinerore," írã, na joyuparã.

Muerte de Santiago y encarcelamiento de Pedro

12 Ti yũteare quetiupũ Herodes pũame jĩcããrã catũgousari majärë roro popiye na baio joroque na átijũgoyupũ. ² Bairi Santiago cawãmecũcũ, Juan jũ-gocũre jarericapãĩ mena cũ pajure rocarotiyupũ Herodes. ³ Bairo cũ caátirotirijere ññarĩ, judío majã Jesure catũgousaena pũame ỹseaniũparã. Bairo na caũseanirõĩ, Pedro cũãrë ñerotiyupũ Herodes, judío majã nemojãñurõ ỹseanigarãma, ĩ. Cũ, Herodes pũame pããrë cawuarije asuena na caũgari bose rũmũ Pascua caãno bairo na átirotiyupũ Pedrojããrë. ⁴ Bairo Pedore cũ ñerĩ bero, preso jorica wiipũ cũ jorotiyupũ yua Herodes. Bairo topũ cũ jori yua, soldaua baparcãnacã poa majũ, jĩcã poare baparcã-nacãũ jeto caãna soldauare na ññacote rotiyupũ Herodes. Mai, Herodes pũame atore bairo ĩ tũ-goñañupũ: "Pascua bose rũmũ canetõrõ beropũ camasã na caĩñarõ Pedro cũ caátiere yũ besegu," ĩ tũ-goñañupũ. ⁵ Bairi Pedro preso jorica wiipũ caroaro ññacoteriũ ãñupũ. Topũ Pedro cũ caãnitoye, ñubueri majã pũame tũgoñatutuarique mena cũ jëniboja ãñuparã Diopũre.

Dios libra de la cárcel a Pedro

⁶ Camasã nipetiro na caĩñarõ, Pedro cũ caátiere Herodes cũ caĩñabesepa rũmũ caetapa ñamirë Pedro pũame pũgarã soldaua watoapũ cãnicũñañupũ. Cũ wãmorĩ pũga pũgõãrũna soldaua wãmorĩpũ cadena mena jiyaturicũ cũñañupũ. Tunu bairoa ti wii jope cũãrë aperã soldaua ññacoteri majã ãñuparã. ⁷ Bairi yua, caãno tũsaroa marĩ Quetiupũtũ macããcũ ángel pũame buiaetayupũ. Bairo cũ cabuiaetaro, ti arũna preso jorica arũna pũame busujiracoasuparo. Ángel yua, Pedro cũ cacãnicũñarõpũ cũ pãñawãcõñupũ. Bairo cũ átiwacõõrĩ, atore bairo qũĩñupũ: "¡Wãmũncãña merë!" Bairo ángel cũ caĩrĩjẽ mena cadena Pedro wã-morĩpũ jiyaturique caãnimiataje pũame wetiñacoasuparo. ⁸ Tunu qũĩnemoñupũ ángel Pedore: "Mũ jutirore jãñaña, mũ rũpo jutii cũãrë pea ása," qũĩñupũ. Bairo cũ caĩrõ, Pedro cũã cũ caĩrõrë bairo ásupũ. Qũĩnemoñupũ tunu ángel: "Mũ jutiro cabui macããtõrẽ jãña átiri yũ bero ỹsaya," qũĩñupũ.

⁹ Bairo ángel cũ caĩrõ tũgo, cũ bero ỹsawitiásupũ Pedro. "¿Cariape to baimicũti? o ¿ángel mee cũ caátie to ãnicũti, qũẽguericarore bairo ññamũ yũ baicũti?" ĩ tũ-goñañupũ Pedro. ¹⁰ Bairo cũ caĩtũgoñamiatacũãrë, cacoteri majã soldaua caãnijũgorãrë na netõñuparã. Narë netõá, aperã soldaua cacoterã cũãrë na netõñuparã tunu. Bairi yua witieta, jope, ãpõã mena na caqũẽnorĩcã jope na caetaro, ti jope pũame to majũã pããcoasuparo. Bairo capãrõ, witicõásuparã preso jorica wiire yua. Bairo witiátĩ bero, yoajãñurõ cũ jũgoa yasiweyocõásupũ ángel pũame yua.

¹¹ Tocãrõpũ Pedro tũgoñamasĩñupũ ángel cũrë cũ caátiere. Bairo tũgoñamasĩrĩ yua, atore bairo ĩñupũ: "Ámerë yũ masĩña yua, cariape yũ Quetiupũ cũtũ macããcũ ángel majũrë cũ netõõrotijoupi, yũre Herodes roro cũ caátibujiopeere. Tunu bairoa judío majã yũre roro na caátigarijere na áperio joroque ĩ, cũ joupĩ cũtũ macããcũ ángel majũrë," ĩ tũgoñamasĩñupũ Pedro.

¹² Bairo ĩ tũgoñamasĩrĩ bero, acoásupũ Pedro, Juan apeyera Marcos cawãmecũcũ paco María ya wiipũ. Ti wiipũ capããrã camasã neñarĩ Diopũre cũ jënibojarã ásuparã Pedore. ¹³ Ti wii etajũgorica jopere etari pi-iyupũ Pedro. Bairo cũ capiirijere tũgori, Rode cawãmecũcũ pũame, "¿Noa ñna na ãnicũti?" ĩõ ññao ásupo. ¹⁴ Baiopũna, jõpũã Pedro bũsũriquere tũgo-masĩrĩ, bũtioro majũ ỹseaniũpõ. Bairo caũseanio ãñirĩ yua, Pedore cũ pããjõrĩ mee, Diore cajëniãnatũ pũamerë atũcõãjãásupõ, na quetibũjũo ácõ. Topũ na etari, "¡Pedro jopere ññamĩ!" na ĩñupõ. ¹⁵ Bairo cõ caĩrõ, cañubuerã pũame bairo cõ boca ĩñuparã:

—¡Bairi ĩcõ miña! ĩmecũõ miña —cõ ĩñuparã.

Bairo na caĩmiatacũãrë, cõ pũame, "¡Bairicõõ mee mũjããrë ñiña! ¡Cũã niroyaami!" na ĩmiñupõ.

Bairo cõ caĩmiatacũãrë, atore bairo ĩnemoñuparã na pũame tunu:

—Pedro mee ãcũmi. ¡Cũ wãtĩ pũame ãcũmi! —ĩñuparã.

¹⁶ Bairo na caĩãnitoye, jopere piinemocõãñupũ Pedro pũame mai. Bairo cũ capiãnoi yua, cũ pããjõñuparã Pedore. Cũ pããjõrĩ, qũĩña acũacoasuparã Pedore, María ya wii caãniatana pũame yua. ¹⁷ Pedro pũame cũ wãmorĩrë ñumũgõrĩ na bũsũjãnarotiyupũ. Bairo na ĩ jãnaorĩ, ángel preso jorica wiipũ caãcũrë cũ cũ cawiyooataje nipetirijere na quetibũjũyupũ. Tiere na quetibũjũ yaparo, atore bairo na ĩnemoñupũ Pedro tunu:

—Atie yũ cabaiataje nipetirijere cũ mũjãã quetibũjũwa Santiagore. Tunu bairoa na mũjãã ĩwã marĩ yarã catũgousarã cũãrë —na ĩñupũ Pedro yua, ti ñamirë María wiipũ caneñaátanarë.

Bairo na ĩ yaparori bero, witi acoásupũ aperaũpũ Pedro.

¹⁸ Ti ñami cabusuri rũmũrë mawijioro na baicõãñuparõ yua ññacoteri majã soldauare. Bairi, "¡Dope cũ baiupari Pedro!" ãmeo ĩñuparã soldaua pũame na majũ. Bairo ĩrĩ, bũtioro tũgoñarĩqũẽ paiyuparã. ¹⁹ Pedro cũ camanierë queti tũgo, Herodes pũame Pedore na macããrotimiñupũ tunu. Na, soldaua pũame cũ bócaesuparã. Torecũ, Herodes pũame caĩñacotemasĩña na caãnoi, Pedore cacotemiatanarë na pajãre rotiyupũ yua. Bairo átirotiri bero, Judea yepare witiari, Cesarea macãpũ ãniásupũ.

La muerte de Herodes

²⁰ Mai, Herodes pũame Tiro, bairi Sidón macãã macããna mena asiajãñupũ. Bairo asiari, cũ ya yepa macããjẽ ỹgariquere na jorotiesupũ. Bairi na pũame cũ mena ãmeo bũsũqũẽnogarã, jĩcãrõrë bairo tũgoñarĩ,

“Cütə marí bəsəraroa,” í tũgoñañuparã. Bairi Blasto cawãmecəcə, Herodes roca carotimasí cañimajũrē, “Jãrē mə jəbəsəbojagə,” qũñuparã. ²¹ Bairo na caĩat-acə cű cabəsuroi, Herodes rəame, “Jaə, ti rűmə majũ na mena yə bəsəgə,” qũ cűñupũ. Bairi ti rűmə caetaro ñña, jutii caññabeseri majã na cajãñarĩjē ũnierē jãñarĩ, quetiuparã na caruiropə ruiyupə. Bairo rui yaparo yua, Tiro, Sidón macãña caetaátanarē na bəsujũgoyupə. ²² Bairo cű cabəsuriere tũgori, camasã rəame awajari atore bairo ññuparã: “¡Āni, marĩrē cariare caquetibjə, marí ũcű camasocə mee, jũgũē ũcű ĩcűmi!” qũñuparã Herodere. ²³ Bairo na cű caĩño, tocãrõã yua, ángel marí Quetiupəutə macãĩcű rəame Herodere cű riañao joroque ásupə, “Dios jĩcãñã niñami marí caĩroapə,” cű caĩtēĩtē wapa. Cabero yua, cürē be-coa ɣgarocacõãñuparã.

²⁴ Bairo cabaimatacũãrē, nipetiropə Dios yaye quetire tũgopeticoasuparã Jesucristore catũgousari majã na caquetibjəñetõrõ jũgori.

²⁵ Bernabé, bairi Saulo narē na caĩtirotiyoatajere áti yaparori bero, Jerusalén cañiatana tunucoásúparã Antioquíapə tunu. Na mena Juan, apeyera Marcos cawãmecəcəre cű piiásúparã.

Bernabé y Saulo comienzan su trabajo misionero

13 Antioquía macãña ñubueri majã menarē ãñuparã profeta majã, aperã cajũgobueri majã cűã. Ato cãnacãũ ãñuparã na rəame: Bernabé, bairi Simón, ape wãmerã Cañii, bairi Lucio Cirene macãĩcű, bairi Manaén, Herodes Galilea yepa quetiupə mena cabutiricə, bairi ape Saulo ãñuparã topəre. ² Bairo yua, to macãña rəame jĩcã rűmə ɣgarique betiri marí Quetiupəre na cajñirõ, Espiritu Santo rəame atore bairo na ññupũ: “Bernabé, bairi Saulo mena aperãrē caquetibjəparã na yə boya. Bairi na árotiya narē, na yə caĩtirotirijere na átio joroque ĩrã,” na ññupũ Espiritu Santo caneñarãrē.

³ Bairo cű caĩrõ, ɣgarique betiri Diore jēni yaparori bero, na wãmorĩrē Bernabé ape Saulo rəpoa bui ñigãpeori, “Caroare cű joáto mɣjããrē Dios,” na ĩ joyuparã yua.

Los apóstoles en Chipre

⁴ Bairo Espiritu Santo cű caĩjoatana Bernabé, ape Saulojãã rəame Seleucia cawãmecəti macã rəamerē ásuparã. Ti macã etari bero, cűmua mena ásuparã Chipre yucə poapə. ⁵ Topə Salamina cawãmecəti macãrē etarã, judío majã na cañubueri wiiripə Dios yaye caroa quetire quetibjə jũgoyuparã Saulojãã camasãrē. Mai, Juan cűã na mena ásupə, narē cajəátiri majõcəre bairo.

⁶ Ti yucə poa macãñarē quetibjə ãmejore peyocõãñuparã. Bairo quetibjə ãmejore peyori bero, Pafos cawãmecəti macãrē etayuparã. Ti macãpə judío majõcə cűmu carorijere camasĩ “Barjesús” griego yaye mena Elimas cawãmecəcəre cű etayuparã. Mai, cű rəame caĩtopai ãñupũ. “Yua, Dios cű caquetibjərotiro

jũgori mɣjãã yə quetibjəya,” na ĩtoyupə cű rəame camasãrē. ⁷ Barjesús rəame to macãĩcű quetiupə Sergio Paulo cawãmecəcə mena ãñupũ. Cű, quetiupə rəame cañmə caroaro catũgoñamasĩ ãñupũ. Bairi Bernabé ape Saulo menarē cütə na piijorotiyupə, na caquetibjərijere Dios yaye caroa quetire tũgogə. ⁸ Bairo cű catũgogaro, Elimas, carorijere camasĩ rəame, Quetiupə Sergio tie quetire tũgousaremi ĩ, bəsə ěño-tagamiñupũ. ⁹ Bairo cű catũgoñarĩjē masĩrĩ, Saulo ape wãmerã Pablo cawãmecəcə rəame Espiritu Santo cű camasĩõrĩjē carəsaecə ãnirĩ Elimarē caroaro qũñnacõãñupũ. ¹⁰ Bairo qũñnarĩ yua, atore bairo qũññupũ Pablo:

—¡Mə, caĩtopai, cañuecű, wãtĩ macürē bairo caĩcű, caroa macããjē nipetirijere capesucəcə majũ mə ãniña! ¿Dopēĩ Dios cariare cű caquetibjərijere ricaati mə áti-gayati? ¹¹ Bairi ãmerē popiye mə baio joroque mə átigəmi jãã Quetiupə Dios. Mə caapee ĩñaecű, jĩcã yətea mai, muirə cű cabusurijere to ĩñacetõ joroque mə átigəmi —quññupũ Pablo Elimarē.

Bairo Pablo cű caĩrĩjē mena jicoquei Elimas rəame canaitĩrõrə nucűrē bairo baicoasupə. Bairi yua, jĩcã ũcű cürē wãmo mena catũgããpãre macãñupũ, caapee caññaecű ãnirĩ. ¹² Bairo Elimas cű cabairijere ĩñarĩ quetiupə Sergio Paulo rəame tũgousajũgoyupə. Marí Quetiupə cű cabairique quetire Pablo-jãã na caquetibjəro pəgani cãrõ tũgocõã maniásupə Sergio Paulo.

Pablo y Bernabé en Antioquía de Pisidia

¹³ Cabero Pablo, cű bapa mena Pafos macãĩ ásuparã cűmua mena Perge cawãmecəti macãpə. Ti macã Perge rəame Panfilia yepapə ãñuparõ. Topə na caátó, Juan rəame na tunuweyocoásupə Jerusalén macãpə tunu. ¹⁴ Topə etari bero, Pisidia yepa macã macã Antioquíapə etayuparã. Ti macã ãna, yerijãrĩcã rűmə caño to macã wii ñubuerica wiirə jãátiruiyuparã. ¹⁵ Ñubuerica wii quetiuparã rəame Moisés ãnacű camasã na caátipeere cű caquetibjəwoacürĩqũrē, bairi profeta majã ãnana na caquetibjəwoatucűñarĩcã tutirire bue yaparori bero, atore bairo na ññuparã Pablo-jããrē:

—Jãã yarãrē bairo caña, tũgoña yeri ñurĩcã wãme ũnierē marí mena caneñarãrē na mɣjãã cabəsəgaata, ĩña ãmea —na ññuparã.

¹⁶ Bairo na caĩrĩjē tũgo, Pablo rəame wãmənucã, cű wãmorĩrē ñuməgõrĩ camasãrē na bəsəñanaroti yaparori, atore bairo na ĩ jũgoyupə:

—Mɣjãã israelita majã, bairi mɣjãã ape yepa macãña Diore caĩroari majã cűã tũgopeoya mɣjããrē yə caĩpeere. ¹⁷ Marí Israel poa macãña Quetiupə Dios rəame marí ñicűjãã ãnanarē cű yarã cañniparãrē na ĩñabeseyayupi. Bairo na ĩñabeseri, capããrã na masabno joroque na ásupi, ape majã na cañni yepa Egiptopə na caño mai. Cabero Dios rəame cű camasĩrĩjē mena ti yepare na witio joroque ásupi tunu. ¹⁸ Bairo na átiri bero, cuarenta cűmarĩ majũ desierto cayucəmanopə na caño, dope bairo na cabairijere

nɛcãcõãñañupũ Dios. ¹⁹ Cabero Canaán yepare na caetaro, ti yepa macãã poari jĩcã wãmo peti pɛga pẽnirõ cãnacã poa majũrẽ na pajĩare rotiyupũ, ti yepare marĩ ñicũjãã ãnanarẽ na jogũ. ²⁰ Atore bairo na caátĩanie cuatrocientos cincuenta cũmarĩ majũ yoaro ãñuparã.

“Cabero narẽ carotirã cajũgoãniparã caudillos majũrẽ na cũñupĩ Dios. Na, narẽ carotirã pɛame profeta ãnacũ Samuel cũ caãni rũmɛpɛ na jũgoãni jãnañañupã marĩ ñicũjãã ãnanarẽ. ²¹ To bero yua, marĩ ñicũjãã ãnana pɛame na quetiupɛ caãniparũ rey ũcũrẽ boyayupa. Bairo na caboroi, Dios pɛame Cis macũ, Saúl cawãmecɛcure cuarenta cũmarĩ majũ na quetiupɛ reyre bairo cũ cũñañupĩ. Cũ, Saúl pɛame Benjamín ya poa macããcũ majũ ãñupũ. ²² Cabero tunu Dios quetiupɛ caãnimirĩcũ, Saulore cũ wiyoyupi. Bairo cũ wiyori bero, David cawãmecɛcure pɛamerẽ quetiupɛ reyre bairo cũ cũñupĩ tunu. Mai, atore bairo David cũ cabairijere ññupĩ Dios: ‘Ñni David, Isaí macũ jĩcãũ caũmɛ cañuɛ niñami. Cũ mena yɛ ɛseanio joroque baiyami. Tunu bairoa yɛ caátirotirije nipetirijere yɛ caĩrõrẽ bairo caátigacũ niñami,’ ññupĩ Dios Davire.

²³ “Cũ, David ãnacũ majũ pãrãmerã mena macããcũ jĩcãũ ãmi Jesús. Cũ, Jesurea Dios cũ joyupi, Israel poa macããnarẽ na netõõgũ. Tirũmɛpɛ cũ caĩjũgoyeticũrĩcãrõrẽã bairo átigũ cũrẽ joyupi. ²⁴ Bairo Dios cũ cajogariacũ Jesús cũ caatĩparõ jũgoye, Juan Bautista pɛame nipetiro Israel poa macããnarẽ quetibũjuyupi caroa quetire. Bairo na ñ quetibũjuyupi: ‘Dios mena tũgoña qũẽnoña roro mujãã caátĩanjãrẽ. Tere tũgoña qũẽnorĩ, Dios cũ carotirore bairo pɛame ása. Tunu bairoa bautiza rotiya,’ na ñ quetibũjuyupi Israel macããnarẽ. ²⁵ Cabero Juan pɛame, cũrẽ na capajĩãparõ cacõñarõ, atore bairo ññupĩ: ‘Yɛre mujãã caĩtũgoñarõrẽ bairo yɛ baietiya. Yɛna, Mesías mujãã cacotei mee yɛ ãniña. Cabero caetapɛ nigũmi Mesías. Yɛ netõrõ caãnimajũũ nigũmi.’

²⁶ “Yɛ yararẽ bairo caãna Abraham ãnacũ pãrãmerã, bairi mujãã ape yepaa macããna Diore caĩroari majã cũã atore bairo mujããrẽ ñiña: Atie caroa queti Dios camasãrẽ na carorije wapare cũ canetõõrĩqũẽ mujãã yaye rotie niña mujãã cũãrẽ. ²⁷ Bairo cabaimiatacũãrẽ, Jerusalén macããna, bairi na quetiuparã cũã Jesús, Dios macũ, cũ caãnierẽ masĩẽsupa. Tunu bairoa yerijãrĩcã rũmɛ caãno ñubuerica wiipɛ neñarĩ, profeta majã ãnana na caquetibũjũ woatucũñarĩqũẽrẽ buemirãcũã, tũgomasiẽsupa na cabuerijere. Bairi na majũã Jesure na capajĩãrĩ rũmɛ, tirũmɛpɛ profeta na caĩjũgoyeticũrĩcãrõrẽã bairo to baio joroque ásupa. ²⁸ Dise ũnie Jesús roro cũ caátie camanimiatacũãrẽ, Pilato cũ capajĩãrocarotirore boyupa. ²⁹ Bairi yua, nipetirije Jesús cũ cabaipere na caquetibũjũ woatucũrĩqũẽ cabaipetiro bero, yucpãĩrɛ na capapuaturocaatacure cũ ruiori, ẽtã operɛ cũ jõcũñupã. ³⁰ Bairo na caátacũ cũ caãnimitacũãrẽ, Dios pɛame tunu cũ catiopyupi. ³¹ Bairo cũ catiooro bero, Galileapɛi Jerusalén macãpɛ Jesure cabaipetĩnesãrĩcãrãrẽ capee rũmɛrĩ na buia ññoãñupĩ. Na, cũ cabuia ññoĩcãrã pɛame ãmerẽ cũ, Jesús, cũ cabairique quetire quetibũjũ ñesãñama camasãrẽ.

³² “Bairi jãã cũã mujããrẽ atie caroa quetire quetibũjũrã jãã átiya. Tirũmɛpɛ marĩ ñicũjãã ãnanarẽ, ‘Bairo yɛ átigũ,’ cũ caĩjũgoyeticũñarĩqũẽrẽ cũ caĩrĩcãrõrẽã bairo marĩ, na pãrãmerãrẽ, átibojayaparowĩ Dios. Cũ caĩrĩcãrõrẽã bairo Dios cũ macũrẽ cũ catiopyupi tunu. Salmo pũrõ caãnijũgori pũrõ bero macã pũrõ caĩquetibũjũrorea bairo ásupi. Atore bairo ññupĩ Dios ti pũrõpɛrẽ: ‘Mɛna, yɛ macũ majũ mɛ ãniña. Ati rũmɛi carotimasĩ mɛ yɛ cũña,’ qũĩñupũ Dios cũ macũrẽ. ³⁴ Bairi merẽ Dios cajũgoye majũpɛna Jesús rupãri ãnajẽ caboetipeere quetibũjũ jũgoyeticũñupĩ. Atore bairo ñnemoñupĩ tunu cũ ya tutipɛ: ‘Davire caroaro cariape cũ yɛ caĩquetibũjũricarorea bairo yɛ átigũ,’ qũĩñupũ Dios. ³⁵ Bairi tunu aperopɛ atore bairo ñ quetibũjũ cũñupĩ: ‘Mɛ, Dios, mɛ caroti nocãrõ cañuɛ rupãri ãnatõrẽ to boetio joroque mɛ átigũ.’

³⁶ “Mai, David catiipɛ Dios cũ cabori wãme cãrõ ásupi cũ caãni yɛtea macããna mena. Dios cũrẽ cũ caĩrĩcãrõrẽã bairo ásupi David. Cabero David ãnacũ pɛame riacoásúpi. Bairo cũ cariaro bero, cũ ñicũjãã ãnana rupãri tɛpɛ cũ yaayayuparã. Bairo na caátõ bero, cũ rupãri ãnajẽ boacoayayuparo. ³⁷ Dios cũ catiooricũ Jesús rupãri ãnajẽ pɛame roque boaesupa.

³⁸ “Bairi yɛ yarãrẽ bairo caãna, atore bairo masĩña mujãã cũã: Jesucristo jũgori carorije marĩ caátiere camasiriyobojaecoricarã marĩ ãniña, cũ yaye quetire marĩ catũgõusaata. Cũ, Jesús jũgori nipetiro catũgõusari majã carorije camãnarẽ bairo tuayama. Nipetirã Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽ jũgori canetõmasĩẽna cũã carorije camãnarẽ bairo tuayama, cũ yaye na catũgõusaata. ⁴⁰ Bairi maijũgoya profeta majã ãnana atore bairo, na caĩrĩqũẽrẽ bairo mujãã tãmɛore:

⁴¹ ‘Mujãã, yɛ yaye quetire caboena tũgopeoya mai mujããrẽ yɛ caĩquetibũjũrijere:

Mujãã cacatiri rũmɛrẽ caroa wãmerẽ yɛ átigũ.

Bairi tie yɛ caátiere apei mujããrẽ caroaro cũ caquetibũjũmiatacũãrẽ, cariape cũ mujãã tũgoetigarã.

Bairo mujãã catũgõgaetaje wapa mujãã yasicoagarã,’ ñ quetibũjũ cũñupĩ Dios profeta majã ãnanarẽ mujãã cabaipere,” na ñ quetibũjũyupɛ Pablo to macããnarẽ.

⁴² Bairo ñ quetibũjũri bero, Pablo cũ baparã mena ñubuerica wiipɛ caãniatana na cawitiátõ, atore bairo na ññuparã judío majã caãmerã pɛame: “Ape rũmɛ yerijãrĩcã rũmɛ caãno cũãrẽ atie mujãã caquetibũjũataje ũnierẽ jãã mujãã quetibũjũwã tunu,” na ññuparã.

⁴³ Ñubuerica wiipɛ neñarĩ bero yua, capããrã judío majã, aperã judío majã mee caãna catũgõusarã pɛame Bernabé, Pablojãã mena ɛsayuparã. Bairo na caũsaro, Pablojãã pɛame atore bairo na ñ quetibũjũnemoñuparã: “Mujããrẽ Dios camai ãnirĩ cũ yaye quetire mujãã tũgõusao joroque átiyami. Bairo caroaro ãña, Dios cũ caborore bairo,” na ññuparã.

⁴⁴ Ape semana yapa macãã rũmɛ yerijãrĩcã rũmɛ caetaro, capããrã ti macã macããna neñañuparã, marĩ Quetiupɛ yaye quetire Pablojãã na caquetibũjũrijere tũgõgarã. ⁴⁵ Bairo capããrã majũ na caneñarõ ññarĩ, judío majã pɛame na pesu cũsuparã Pablojããrẽ. Bairo na pesu cũtiri, atore bairo ññuparã: “Cariape mee niña

atie na caquetibujuri. Ricaati quetibujuyama ānoa Pabljāā,“ roro na iñuparā judío majā p̄ame. ⁴⁶ Bairo na caĩrjē tūgo, Pablo Bernabéjāā p̄ame tūgoñatutuarique mena atore bairo na iñuparā:

—Jāā p̄ame m̄jāā judío majārē atie Dios yaye quetire jāā quetibujū jūgogamiar̄. Bairo jāā caquetibujū jūgogamiatacūārē, tiere m̄jāā boetiya. Yeri capetietor̄ caāgaenarē bairo m̄jāā baiya. Torena, apero macāāna judío majā caāmerā p̄amerē jāā quetibujūrgarā. ⁴⁷ Bairo atore bairo marī Quetiup̄ jāā ī jowī:

‘Ati yepar̄re cabusurijere bairo m̄jāā ȳ cūña camasā na caĩñajoro.

Bairo ȳ caātoi, camasārē ȳ canetōōr̄qūērē na m̄jāā quetibujūgarā nocārō cayoaror̄ macāāna cūārē tie quetire,’

jāā ī jowī marī Quetiup̄ —na iñuparā Pabljāā judío majārē.

⁴⁸ Bairo Pabljāā na caĩrjērē tūgori, judío majā caāmerā p̄ame useaniñuparā. Bairo useanirī atore bairo āmeo iñuparā na majū: “Marī Quetiup̄ yaye queti Pabljāā na caquetibujuri ĩujāñiña,” āmeo iñuparā. Bairo Dios cū caĩñajoro, nipetiro yeri capetietiere cacūgoparā p̄ame cariape tūgousayuparā.

⁴⁹ Bairo Pisidia yepa nipetior̄ quetibujuyuparā Pabljāā marī Quetiup̄ yaye quetire. ⁵⁰ Bairo na caātoi, judío majā Pabljāārē cateerā p̄ame carōmia, cañurā, cadineropairā rōmirirē na b̄sujāñuparā. Tunu torea bairo na iñuparā ti macā macāāna caānimajūrā ūna cūārē. Bairo na ī b̄sujārī bero, Pablo, Bernabéjāārē roro popiye na baio joroque na ásuparā, ti yepare na wiyogarā. ⁵¹ Bairo na caātoi, Pabljāā p̄ame ti macā Antioquíare witigarā jūgoye, na r̄po jutii macāājē ĩerirē paareyuparā. “M̄jāā, Jesús yaye quetire cateeri majā p̄ame m̄jāā buicūtiya,” caĩrārē bairo ásuparā Pabljāā. Bairo átiri bero, Iconio cawāmecuti macāp̄ acoásuparā yua. ⁵² Bairo na caaweyomiatacūārē, ti macā macāāna catūgousajūgoatana p̄ame caroaro useanirō āñuparā. Tunu bairoa ĩe ūnie r̄saricarō mano Espiritu Santo cū camasīōrjē mena ānimasīñuparā.

Pablo y Bernabé en Iconio

14 Cabero Pablo, Bernabéjāā Iconio macāp̄ āna, jīcārō jāāñuparā judío majā na cañubueri wiip̄. Bairo ti wiip̄ jāārī camasārē na quetibujuyuparā Pabljāā. Bairo caroaro na caquetibujūroi, judío majā, bairo aperā judío majā caāmerā cūā capāārā cariape tūgojūgoyuparā. ² Bairo na catūgoñamiatacūārē, aperā judío majā catūgousaena p̄ame judío majā caāmerārē na b̄sujāñuparā. Bairo na na caĩb̄sujārō jūgori roro marī yarā Pabljāārē na tūgoñao joroque na ásuparā. ³ Bairo apóstolea majā to macāānarē quetibujū nemogarā Iconior̄ yoaro āñuparā. Ti macāp̄ āna, marī Quetiup̄ mena tūgoñatutuari, caroaro cariape na quetibujuyuparā. Marī Quetiup̄ p̄ame, “Cariapea ȳ yaye queti camasārē ȳ caĩrjērē quetibujuyama,” ī, cū catutuarije mena

Pabljāā caroa wāmerē camasārē na áti iñō joroque ásup̄. ⁴ Bairo cū caátimiatacūārē, ti macā macāāna p̄ame jīcārō āmeñuparā. Jīcārā judío majā, Jesucristo catūgousaenarē bairo tūgoñañuparā. Aperā apóstolea majārē bairo tūgoñañuparā. ⁵ Bairo yua, catūgogaena judío majā, aperā judío majā caāmerā cūā ti macā macāāna carotimasirī majā mena jīcārōrē bairo tūgoñarī, apóstolea majārē popiye na baio joroque na átigayuparā. “Ūtā rupaa mena na marī wēgarā,” āmeo ī tūgoñañuparā na majū. ⁶ Bairo na caátigamiatacūārē, Pablo, bairo Bernabéjāā tiere queti tūgori, Listra, bairo Derbe macāārē Licaonia yepar̄ rutiocásuparā. Bairo rutiátī bero, ti yepa tūni quetibujū ĩesēñuparā caroa quetire.

Apedrean a Pablo en Listra

⁸ Listra macāp̄ āñup̄ mai jīcāȳ cañm̄ caāmasīēc̄. Bai jicoquei cabuiaric̄ āñup̄. Cū p̄ame Pablo cū caquetibujū āno, cūtu ruiyup̄. ⁹ Cū cūā Pablo cū caĩrjērē caroaro tūgousayup̄. Bairo Pablo p̄ame qūĩñarī, “Ȳ cūārē ȳ netōōmasīñami Jesús,” cū caĩtūgoñarjērē masirī, atore bairo qūĩñup̄ b̄suriique tutuaro mena:

—j̄Wām̄ncāña!

Bairo cū caĩrō, caāmasīēt̄miatac̄ p̄ame pati-wām̄ncārī ámasījūgoyup̄. ¹¹ Bairo Pablo cū caátimasirjērē iñarī, ti macā macāāna p̄ame Licaonia yepa macāāna yaye b̄suriique tutuaro mena atore bairo iñuparā:

—j̄Ānoa, jūgūēā ĩm̄recóor̄i ati yepar̄ caruiatātana niñama! —iñuparā.

¹² Bairo na ĩrī, Bernabére na jūgūē Zeus cawāmec̄c̄ ȳ wāmei cū wāmetiyuparā. Tunu bairoa Pablo caquetibujūjūgoc̄ cū caānoi, na jūgūē Hermes cawāmec̄c̄ ȳ wāmei cū wāmetiyuparā. ¹³ Mai, ti macā etajūgoricaror̄ āñuparō na jūgūē Zeure na cañubueri wii. Ti wii macāāc̄ sacerdote p̄ame bairo Pablo Bernabéjāā na caátiere tūgori, wec̄are, bairo oó mena na jeásuparā. Bairo cū, ti macā macāāna mena apóstolea majārē na ĩroagarā, wec̄are pajārī, na riire joemūgōjogayuparā. ¹⁴ Bairo Bernabé, Pabljāārē na caátigarijere tūgori, na jutiire tūgowooyuparā, “Bairo m̄jāā caátigarijere ĩuēt̄iña,” ĩrā. Áti yaparo yua, camasā watoar̄ at̄at̄í, atore bairo qūĩ awajayuparā:

¹⁵ —¿Dopēĩrā bairo m̄jāā átiyati? Jāā, m̄jāārēā bairo cabairā jāā āniña. Jūgūēā mee jāā āniña. Torena, jāā at̄iar̄, tie m̄jāā ȳ wāme m̄jāā caĩroarije cawapa manierē m̄jāā cajānaparore bairo ĩrā. Tiere jānarī yua, Dios cacatimajūūrē m̄jāā caĩroarore jāā boya. Dios p̄ame ásupi ati ĩm̄recóo, ati yepa, ria capairiya. Bairo nipetiro tiep̄ macāāna cūārē na ásupi.

¹⁶ Tir̄m̄p̄re camasā na ȳ wāme ricaati na caĩroarijere ēñotaesupi Dios. Noo na cabori wāmerē ĩroayupa.

¹⁷ Bairo na caátiere ēñotaetic̄c̄, cū caāñajē cūtiere nipetiro camasārē na iñōñup̄. Cū, nipetirore caroaro na ác̄, caocarije joyupi. Tunu bairoa oterique cūā to r̄cac̄tio joroque ásupi. Bairo cū caátie jūgori, camasā cūā na riaetio joroque ásupi. Tunu bairoa useanirō na

ñio joroque na ásupi Dios —na ĩ quetibujyupx Pablo.

¹⁸ Bairo atie nipetirije narē Pablo cū caĩquetibujyumi-atacūārē, bxtiuro majū wecware pajĩārĩ na riire joemugōjogayuparā, Pablojāārē ĩroagarā. Dope bairo na caátigarijere jicoquei, “Tiere ápericōāña,” na ĩ jā-naocōāñuparā. Masĩa mano átigamiñuparā.

¹⁹ Cabero judío majā Antioquía macāāna, aperā Iconio macāāna mena Listrax etayuparā. Bairo na pñame etarā yua, Lистра macāāna Pablojāā mena ricaati na tūgoñao joroque ásuparā. Bairo na caátoi, Pablora útā rupaa mena wēējĩāñuparā. Bairo cū áti yaparori, “Merē riacoayami,” ĩ tūgoñarĩ ti macā tūnirx cū rupaxire rocacōāñuparā. ²⁰ Bairo na caátimiatacūārē, cabero Jesucristore catūgoxsari majā Pablota na caneñataro, Pablo pñame catitunurĩ wāmñucā-coásúrñ. Bairo wāmñucārĩ yua, ti macārñ ásupurñ tunu. Ti rūmñ busuri rūmñ caño Bernabé mena Derbe cawāmecxti macārñ ásuparā.

²¹ Topx etarā, caroa quetire na quetibujyuparā. Bairo na caquetibujuroi, capāārā camasā tūgoxsayuparā ti macā macāāna. Cabero tunucoásúrparā Lистра, Iconio, bairi Antioquía na caatijūgoatatopñaa tunu. ²² Ti macāā macāāna Jesure catūgoxsari majārē yeri ñajāāō joroque na ásuparā. Tunu bairoa, “Jesucristo mena tūgoñatutuacōāña,” na ĩñuparā Pablojāā. Tunu bairoa, “Dios cū carotimasĩrĩpax caágarā marĩ cañnoi, popiye marĩ baio joroque marĩ átigarāma camasā,” na ĩñuparā. ²³ Bairo ĩ yaparori bero yua, ñubueri majā tocānacā roarpñrea jĩcāārā na mena macāāna cabutoa camasĩrĩ majārē na besecūñuparā Pablojāā. Besecū yaparori bero, xgarique betiri Diore jēni yaparori, “Marĩ Quetiupax, mñjāā caĩroaatax pñame mñjāārē qũĩñaxsaáto,” na ĩ tñsayuparā ti yepa macāāna ñubueri majārē.

Pablo y Bernabé vuelven a Antioquía de Siria

²⁴ Bairi Pisidia yepare netōátĩ bero, Panfilia cawāmecxti yepax etayuparā. ²⁵ Ti yepax āna, Perge cawāmecxti macā macāānarē Jesús yaye quetire na quetibujy jūgoyuparā. Cabero Atalia macā macāāna cūārē na quetibujyuparā. ²⁶ Bairo to macāānarē na quetibujy yaparori bero, cūmua mena acoásúrparā Siria yepa macāā macā Atioquíarñ. Ti macārñĩ Jesure catūgoxsari majā pñame, “Mñjāārē maiĩ, Dios caroaro cū coteáto,” na caĩpaarotijoricarā mena torea bairo átipeyoetayuparā yua. ²⁷ Bairo Antioquíarñ etari bero, ñubueri majā pñame neñañuparā. Bairo na caneñarō yua, nipetirije Dios cū camasĩrĩjē jūgori na caátiatajere na quetibujy peyocōāñuparā. Tunu bairoa marĩ Quetiupax judío majā caāmerā cūārē cū yaye quetire na tūgoxsao joroque cū caátiataje cūārē na quetibujyuparā. ²⁸ Bairo na quetibujy yaparori bero, Pablo, Bernabé mena Jesure catūgoxsari majā mena yoaro ññuparā ti macārē.

La reunión en Jerusalén

15 Ti yñtea macāāna jĩcāārā Judea yepai Antioquíarñ caatāna pñame atore bairo na ĩ quetibujyuparā ti macā macāāna judío majā caāmerā catūgoxsari majārē: “Mñjāā, Moisés ānacū cū caátijū-gocũrĩqũē cañmñarē na rupax macāājē yisetarique mñjāā caápericōāta, mñjāā netōōmasĩtēna,” na ĩñuparā. ² Bairo na caĩrōĩ, na mena Pablo, Bernabéjāā pñame tutuaro mena yoaro āmeobñx ññuparā tiere. Bairo āmeo ĩbñx ññijāñurĩ bero, to macāāna pñame Pablo Bernabé, bairi aperā jĩcāārē na beseyuparā, “Jerusalén macārñaa apóstolea majā, bairi aperā ñubueri majā mena macāāna cabutoa mena na bñxqũēñorā ápáro tie marĩ caĩrĩjērē ti macārñ,” ĩrā.

³ Bairo Pablojāā, Antioquía macā macāāna ñubueri majā na caĩjoatana pñame Fenicia, bairi Samaria yepaare netōáná, ti yepaa macāānarē ape yepa macāāna judío majā caāmerā tirñmñurñ na caĩroari-quere jānarĩ, Dios pñamerē na catūgoxsaa jūgoatajere na quetibujy ásuparā. Bairo na caĩquetibujyirijere tūgori nipetiro catūgoxsari majā tūgoña xseaniñuparā.

⁴ Bairo Pablo, Bernabéjāā Jerusalēpñ na caetaro, ñubueri majā to macāāna, aperā apóstolea majā, aperā cabutoa camasĩrā cūā caroaro mena na bocáyuparā Pablojāārē. Bairo topx etari narē nipetirije na quetibujyuparā Dios cū camasĩrĩjē jūgori na caátiatajere. ⁵ Bairo na caquetibujuro, jĩcāārā fariseo majā catūgoxsaricarā pñame wāmñucārĩ atore bairo na ĩñuparā:

—Judío majā caāmerā cūā Jesucristore catūgoxsari majā cūā na rupax macāājērē na cayisetarotiro boya. Tunu bairoa Moisés ānacū cū caroticũrĩqũē cūārē na caáto ññña —ĩñuparā.

⁶ Bairo na caĩrō tūgo, apóstolea majā, cabutoa camasĩrĩ majā mena neñapori bñxuyuparā, judío majā caāmerā na caátimasĩpeere bñxqũēñogarā. ⁷ Bairi tutuaro mena yoaro āmeo bñx ññijāñurĩ bero, Pedro pñame wāmñucārĩ, atore bairo na ĩñupurñ:

—Yñ yarā, mñjāā masĩrā tirñmñurñe mñjāā watoa macāācũrē Dios yñre cū cabeseriquere. Judío majā caāmerārē caroa queti, narē yñ canetōōrĩqũērē na cū quetibujyáto ĩ, yñ beseyupi Dios. Cū yaye quetire na cūā na catūgoxsaparore boyupi. ⁸ Cū pñame nipetiro camasā na yeripñ na catūgoñarĩjērē masĩpeyocōāñami. Bairo camasĩpeyox ññirĩ, judío majā caāmerā na yerire na cawasoaro jūgori cū yarā majū na ñnio joroque ásupi na cūārē. Cū Yeri, Espĩritu Santo narē cū cajoro ĩñarĩ tore bairo marĩ masĩña cū yarā na cañnierē. ⁹ Dios marĩrē cū camairōrēā bairo na cūārē jĩcārō tñni na maiñami. Jesucristo mena na catūgoñatuturo jūgori na yeri na catūgoñarĩjē carorijere coseyupi. ¹⁰ Bairi, ¿dopēĩrā Dios na cū caátibojapeere caññotarārē bairo mñjāā ĩñati? Marĩ ñicũjāā ānana Moisés ānacū cū caroticũrĩqũērē átipeyo masĩēsupa. Marĩ cūā torea bairo marĩ átipeyo masĩētĩña. Bairi, ¿dopēĩrā tiere na caátigarore mñjāā boyati? ¹¹ Atore bairo roque cariape marĩ catūgoñarĩjē ññña: Caroa

wāme marí caátie jǵgori mee, marí Quetiupax Jesu-
cristo marí mairí jǵcā nǵgōā cǵ caátigarije jǵgori
pǵame marí netōōwí. Tunu bairoa marírē cǵ
canetōōrǵcārōrēā bairo judío majā caāmerā cǵārē na
netōōñupí —na ĩñupǵ Pedro.

¹² Bairo cǵ caǵquetibǵjǵ yaparoro, to macāāna nipe-
tiro bǵsǵesupará. Na pǵame caroaro tǵgoyupará
Pablo, Bernabéjāā judío majā caāmerā watoapǵ āna,
Dios cǵ camasīōrǵjē jǵgori caroare na caátie ĩñoatajere.
¹³ Tiera na caquetibǵjǵero bero, Santiago pǵame atore
bairo na ĩñupǵ:

—Yǵ yarā, tǵgoreoya mai mǵjāārē yǵ caque-
tibǵjǵpeere: ¹⁴ Āmeacā Simón marí quetibǵjǵ yaparo-
yami Dios judío majā caāmerārē caroaro cǵ caátijǵgori-
quere. Bairo átiri yua, na mena macāāna jǵcāārē na
beseyupi cǵ ya poa macāāna caāniparārē. ¹⁵ Tiera pro-
feta majā ānana na caǵquetibǵjǵ woatucǵjǵgoyari-
caroara bairo baiya āmerē. Ato bairo ĩcǵñupā mai
tiere:

¹⁶ ‘Caberopǵ yǵ tunugǵ, David ya wii caboñarǵcā wi-
ire qǵēnonemogǵ tunu.

Bairo yǵ caátiyaparoro bero, caroa wii nigaro tunu.

¹⁷ Bairo yǵ átigǵ, aperā judío majā caāmerā cǵā tocā-
nacā poa macāāna,
yǵ cabesejǵgoyeticǵrǵcārā, yǵ yarā na caānipeere na
caboparore bairo ĩ,’

ǵ quetibǵjǵyupi marí Quetiupax ti rǵmǵpǵina.

¹⁹ “Bairo bairi atore bairo ĩi tǵgoñāña: Judío majā
caāmerā tirǵmǵpǵ na caǵroariquere jānarí Dios
pǵamerē na catǵgōusaata, Moisés ānacǵ cǵ
caroticǵrǵqǵērē na marí tǵgōusaroti masīētǵña. ²⁰ Bairo
pǵame na marí caǵquetibǵjǵwoatujoro ĩña: ‘Camasā
na caweericarārē ĩroari waibǵtoa riire na ca-
joemǵgōjorije carǵsarije ũnierē ǵgaeticōāña mǵjāā.
Tunu bairoa carōmia, o caǵmǵna mena roro átiepeet-
icōāña. Tunu bairoa waibǵtoa wāmǵa wāā pajǵrǵcārā
ūna riire ǵgaeticōāña. Na ríi cǵārē etieticōāña.’ Ato cā-
nacā wāme na marí átirotiroa narē. ²¹ Tirǵmǵpǵna tocā-
nacā macāārē judío majā marí caneñarí rǵmǵ caāno
jǵcāǵ marí mena macāācǵ Moisés ānacǵ cǵ
caroticǵrǵqǵērē caquetibǵjǵri majōcǵ āninucǵñami.
Bairi judío majā caāmerā cǵā masīrāma ati wāmerē,”
na ĩñupǵ Santiago.

La carta a los no judíos

²² Bairo cǵ caǵrō tǵgo, apóstolea majā, cabǵtoa ca-
masīrā, bairi nipetiro to macāāna Jesure caǵroari poa
macāāna pǵame cǵ caǵrōrē bairo átigayupará. Bairi na
mena macāāna jǵcāārārē na beseyupará Pablo, Bern-
abéjāā mena cabapacǵtiápārārē. Bairi Judas, ape
wāmerā Barsabás cawāmecǵcǵre cǵ beseyupará. Silas
cǵārē cǵ boyupará. Na pǵgarǵpǵna catǵgōusari majā
watoare caānimajǵrā āñupará. ²³ Na mena atore bairo
na caǵwoatuata pǵrōrē joyupará:

“Jāā apóstolea majā, bairi cabǵtoa camasīrǵ majā
Jesucristo jǵgori mǵjāā yarārē bairo caāna, mǵjāārē
jāā ĩurotijoya. Mǵjāā, judío majā caāmerā Atioquía
macā macāāna, bairi Siria yepa macāāna, bairi Cili-

cia yepa macāāna cǵārē mǵjāārē jāā ĩurotijoya.

²⁴ Jāā tǵgowǵ jǵcāārā áto macāāna mǵjāā tǵpǵ na
caquetibǵjǵmawijioñesēārǵqǵērē. Jāā pǵame na jāā
joepǵ mǵjāā tǵpǵre. Na majǵ na catǵgoñarō mǵjāā
rupǵ macāājē yisetariquere mǵjāā átirotiga
ñesēāñupā.

²⁵ “Bairi āmerē jǵcārōrē bairo tǵgoñapetiri bero,
jāārē bairo jāā caáto cañurō tǵgoñarí, jāā watoa
macāāna jǵcāārārē na jāā besepǵ Bernabé, Pablo-
jāā, jāā camairí majā majǵ mena mǵjāā tǵpǵ
cañarápārārē. ²⁶ Na, Bernabé, Pablojāā pǵame Jesu-
cristo yayerē na caquetibǵjǵñesēārō jǵgori aperā
tiere catǵgogaena pǵame na pajǵabujioyupa. ²⁷ Bairi
jāā cabeseatana Judas, Silas na majǵpǵna mǵjāārē
quetibǵjǵgarāma nipetirije mǵjāārē jāā caǵ-
quetibǵjǵgarijere.

²⁸ “Jāārē Espíritu Santo cǵ camasīōrǵjē jǵgori capee
majǵ mǵjāārē jāā átirotigaetiya. Ato cānacā wāmea
mǵjāārē jāā átirotigarā: ²⁹ Camasā na caweericarārē
ĩroari waibǵtoa riire na cajoemǵgōjorije carǵsarije
ũnierē ǵgaeticōāña. Tunu bairoa waibǵtoa wāmǵa
wāā pajǵrǵcārā riire ǵgaeticōāña. Na ríi cǵārē etiet-
icōāña. Tunu bairoa carōmia, o caǵmǵna mena roro
átiepeeticōāña. Atie mǵjāārē jāā caǵjorijere bairo
mǵjāā caápata, caroaro cariape mǵjāā átiānigarā.
Na ĩuáto nipetiro,” ĩ woatuyupará.

³⁰ Bairo ĩ woa yaparori bero, na tunuo joyupará
Pablojāārē Antioquiapǵ tunu. Topǵ Pablojāā etarā yua,
ti macā macāāna Jesure caǵroari poa macāānarē
neñorí bero, ti cartare na nuniñupará. ³¹ Bairi Jesure
catǵgōusarā pǵame ti carta mena caññquetibǵjǵ cǵ
caǵrǵjērē tǵgori bǵtioro ǵseaniñupará. Tǵgoña yeri ĩuo
joroque na ásupará marí yarā ti carta jǵgori yua.

³² Tunu bairoa Judas, Silajāā cǵā Dios cǵ yaye cǵ caque-
tibǵjǵgarijere camasārē caquetibǵjǵnetōōmasīrā ānirí
to macāāna Jesure catǵgōusarārē capee na
quetibǵjǵnemōñupará. Bairo na quetibǵjǵnemōrǵ yua,
tǵgoña yeri ĩnunemo joroque na ásupará. Caroa yer-
icǵna na tutuao joroque na ásupará. ³³ Na mena yoa-
jāñurō āñupará topǵre. Cabero to macāāna Jesucri-
store catǵgōusari majā pǵame, “Caroa yericǵtajere
mǵjāā cǵ joáto marí pacǵ Dios,” narē na caǵrō bero,
tunucoásupará cartare na caneárotijoricarā tǵpǵ.

³⁴ Silas pǵame Antioquiapǵ tuagayupǵ. ³⁵ Pablo bairi
Bernabé cǵā topǵ tuayupará. Bairi aperā Jesure catǵ-
gōusarā capāārā mena to macāānarē marí Quetiupax
yaye quetire na quetibǵjǵyupará.

Pablo comienza su segundo viaje misionero

³⁶ Cayoato bero, Pablo pǵame atore bairo qǵññupǵ
cǵ bapa Bernabére:

—Tocānacā macāārē marí Quetiupax yaye quetire
marí caquetibǵjǵricaropǵ marí ĩñañesēārā ároa tunu,
“¿dope bairo marí yarā Jesucristore catǵgōusari majā
na baiyati?” ĩrā.

³⁷ Bairo cǵ caǵrō tǵgo, Bernabé pǵame, “Jaǵ,” ĩrǵ bero,
Juan ape wāmerā Marcos cawāmecǵcǵre cǵ neá-
gayupǵ na mena. ³⁸ Pablo pǵame bairo boesupǵ. Mai,

cajūgoye Panfiliaru na caño, Marcos ruame na tunu weyocoásuru, Pablo, Bernabéjã mena ju-
paanemogaetiri. Bairi na mena ti rŭmure cŭ caátó
boesuru Pablo. ³⁹ Bairo bŭtioro cŭ caboetoi yua, ru-
garãru jicã yerire bairo catŭgoñaetimajũcõãrã ãnirĩ
ãmeo ricawaticoašuparã yua. Bernabé ruame Marcos
mena cŭmuai acoásuru Chipre yucruaru. ⁴⁰ Pablo
ruame Silare cŭ beseyuru. Bairi, "Marĩ Quetiupau
mujããrẽ mairĩ qũĩnaricanugõãto," Jesucristore catŭ-
gousari majã cŭ na caĩrõ bero, Silas mena acoásuru.
⁴¹ Bairo áná, Siria, bairi Cilicia yepaare netõáná, to
macãna Jesucristore catŭgousari majãrẽ ɥseanirõ na
tuao joroque na átiasúparã.

Timoteo acompaña a Pablo y a Silas

16 Bairi Derbe, Listra cawãmecuti macããpũre
etayuru Pablo. Topu etari bero, jicãũ to
macããcũ Jesucristore catŭgousau Timoteo
cawãmecũre cŭ bocáyuru. Timoteo paco ruame
judío majã yao, Jesucristore catŭgousao ãñurõ. Cũ
pacu ruame griego majã yau ãñurũ. ² To Listra, bairi
Iconio macãã macããna Jesucristore catŭgousari majã,
"Cañu, carou niñami," na caĩ ãninucũñurũ Timoteo.
³ Bairi Pablo ruame cũ, Timoteore cũ bapaboyuru.
Mai, Timoteore cũ neágu jŭgoye, cũ rupau macããtõrẽ
cũ yisetarotiyuru, ti yepa macããna judío majã, "Jãã ya
wãmerẽ nũcũbũgoetiyama," na caĩtŭgoñaetiparore
bairi ĩ. Mai, nipetiro ti yepa macããna, Timoteo griego
majã yau macũ cũ cañnierẽ masĩjãñurũparã. ⁴ Tocã-
nacã macãã na caquetibũñesẽãrõru marĩ yarã Jesu-
cristore catŭgousari majãrẽ quetibũnetõñurũparã
apóstolea majã, bairi cabũtoa camasĩrĩ majã
Jerusalẽru Jesucristore caĩroari poa macããna na
caĩrotijoriquere. ⁵ Bairo na caquetibũruoi, ti yepa
macããna Jesucristore caĩroari poa macããna cũ mena
tocãnacã rŭmũa tũgoñanemoñurũparã. Torena, Jesucristore
catŭgousarã mena capããrã ãninemonucũñu-
parã.

La visión que Pablo tuvo de un hombre de Macedonia

⁶ Cabero Pablojãã Asia yeparu Jesús yaye quetire na
caquetibũñesẽãrã áparõ jŭgoye, Espiritu Santo
ruame na ãñotayuru. Bairo cũ caẽñotaroi, Frigia, bairi
Galacia yepaare tẽñotásuparã. ⁷ Bairo tẽñotanetõátĩ
bero yua, Misia yepa jŭgoyeru etayuparã. Tirauĩ áná,
Bitinia yepare na cajããgamiatacũãrẽ, Espiritu Santo,
Jesucristo cũ cajou ruame na ãñotayuru tunu. ⁸ Bairo
cũ caẽñotaroi, Misia yepare cariapea netõátĩ, Troas
cawãmecuti macãru etayuparã. Troas ruame ria ca-
pairiya tũniru ãñurã. ⁹ Bairi Pablo ti macãru ãcũ,
jicã ñami qũĩguericarore bairo jicãũ Macedonia
macããcũ atore bairo cañnucũrẽ qũĩñañurũ: "Tiaya ato
Macedoniaru. Jããrẽ juátinemoũ asá," cabopacaũre
bairi qũĩñurũ. ¹⁰ Cabero cũ cañnaatajere jãã cũ caque-
tibũru yua, topu ágarã, jãã yayere jãã qũĩñowũ.
(Mai, yu, ati tutire cawoatuũ cũã na mena yu ápu.)
"Macedonia macããnarẽ caroa quetire jãã caque-

tibũñesẽãrõ cariapea bou baiimi Dios," jãã ĩ tũ-
goñawũ.

Pablo y Silas en Filipos

¹¹ Bairo ĩ tũgoñarĩ yua, Troas macãĩ cũmuai mena
cariapea jãã acoápu Samotracia yucruaru. Cabusuri
rŭmũ Neápolis macãru jãã etawũ. ¹² Ti macãĩ jãã
acoápu Filipos cawãmecuti macãru. Ti macã ruame
romanoa majã na cañni macã ãmũ. Macedonia yepa
macãã, cañnimajũrĩ macã ãmũ ti macã. Topu yoa-
jãñurõ jãã ãmũ.

¹³ Jicã rŭmũ marĩ cayerijãrĩ rŭmũ caño, ti macã jũ-
goye ria tũniru jãã ápu. "Topu Judío majã na
cañubueripau ãno," ĩ tũgoñarĩ, topu jãã ápu. To etari
bero, jãã ruiwũ. Ruiru yua, carõmia topu caneñaetaáta-
narẽ Jesús yaye caroa quetire na jãã quetibũru.

¹⁴ Mai, na mena macããcõ jicãõ Lidia cawãmecũco,
Tiatira macã macããcõ ãmo. Caroa jutii cajũmerĩjẽrẽ
nuniĩ cawapatari majõco ãmo. Diore caĩroao ãmo.
Bairi Pablo narẽ cũ caquetibũru, marĩ Quetiupau
ruame Pablo cũ caquetibũrũjere dope bairo cõ catŭ-
gopoirije to rŭsaetio joroque ásupi. ¹⁵ Bairi cõ, cõ yarã
nipetiro cũãrẽ na jãã bautizawũ. Bairo jãã cabautizaá-
taco yua, atore bairo jãã ĩwõ Lidia:

—Yũre, "Cariapea Jesucristore catŭgousao niñamo,"
mujãã cañata, yu ya wiiru ãnirasá ati macã mujãã
caño ũno.

Bairo cõ caĩrõ tũgori, "Aperoru jãã ágarã," cõ jãã ĩ
masĩrũ.

¹⁶ Jicã rŭmũ jãã cañubuenucũrõru áná, jãã
bocãetawũ jicãõ cawãmao wãtĩ yeri pũna cacũgo ma-
jũrẽ. Cõ ruame wãtĩ jũgori ape rŭmũ cabaipeere ca-
quetibũmasĩõ ãmo. Bairo cõ camasĩrõĩ, cõ queti-
parã ruame paio wapatanucũñurũ. ¹⁷ Bairo cawã-
mao, wãtĩ yeri pũna cacũgo yua, Pablo, bairi jãã cũãrẽ
jãã bero ɥsajũgowõ. Bairo jããrẽ ɥsari yua, atore bairo ĩ
awajawõ:

—jãnoa, Dios, jõbui macããcũ cũ carotirore bairo caá-
na niñama. Bairi mujããrẽ Dios camasãrẽ cũ canetõõ-
garijere quetibũrũna baiyama! —ĩ awajawõ.

¹⁸ Bairo jeto ĩ awaja ãninucũñurõ capee rŭmũrĩ. Bairi
Pablo ruame tiere jutiri ãmejorenũcã yua, cõ ruamerẽ
ĩñarĩ atore bairo qũĩwĩ cõpũre caãcũ wãtĩrẽ:

—Jesucristo cũ camasĩrĩjẽ mena mũrẽ ñiña: Cõrẽ
tocãrõã witiácũja.

Bairo cũ caĩrõ, jicoquei cõ witicoásupi wãtĩ.

¹⁹ Bairo cũ caátõ ĩñarĩ, cõ quetiuparã ruame asia-
jãñuwã Pablo mena, "Tocãrõã nemo marĩ yao jũgori
marĩ wapatamasĩtĩgarã," ĩrã. Bairo asiari yua, Pablo,
Silas mena na ñerĩ quetiuparã ti macãrẽ carotirã tũru
na neámá ti macã na caneñanucũrõ plaza, cañnima-
jũrũru. ²⁰ Bairo na tũru na neátĩ yua, ti macã
macããna quetiuparã jueces cañnabeserãrẽ atore bairo
na ĩwã:

—ãnoa judío majã ato macããnarẽ roro pa-
towãcõñesẽãrã baiyama. ²¹ Marĩ romanoa majãrẽ na
caquetibũgarije ruamerẽ marĩrẽ caroteticõãpãrõ

niña. Bairi na cabuerijere marí quetibuj̄ rotimasĩtĩña —ĩwã.

²² Bairo na caĩrõ tũgo, camasã catũgorã etaátana cũã Pabljãã mena asiacoama. Bairo na cũã na caasiaroi, quetiuparã jueces p̄ame Pablo Silas yaye jutiire tuwee rotiri bero, na bape rotiwã yuc̄ mena. ²³ B̄tioro na bape yaparori bero, preso jorica wiip̄ na jowã. Top̄ na jori yua, ti wiire caĩñacotei p̄amerẽ, “Dope bairo narẽ rutimasĩã mano caroaro majũ na ĩñacoterotiya ãnoarẽ,” qũĩrĩ cũ coterotiwã. ²⁴ Bairo na caãtirotirijere tũgori bero, caĩñacotei p̄ame preso jorica wii capupea cat̄sari aḡar̄ na cũñup̄. Top̄ p̄ga yuc̄ watoar̄ na ḡporire ñujorotiri, na jiyar̄po cũñup̄.

²⁵ Ti ñami recomacã caetaro, Pablo, Silas, Diore cũ ñubue basapeoyuparã. Bairo na cañubue basapeoãno, aperã, narẽ bairo preso joricarã cũã na caĩrĩjẽrẽ tũgoyuparã. ²⁶ Tiraḡa yua caãno t̄saroa tutuaro yepa p̄ame yuguiyuparo. Tutuaro majũ cayuguiroi, ti wii macããjẽ na cacũjũgorica ĩtãpãĩrĩ cũã yuguiroi p̄cũp̄rẽ ásuparo. Bairo cayuguiripaḡa ti wii jopeeri p̄ame pããñcãpeticoasuparo. Tunu bairoa ti wii macããna preso joricarãrẽ na cajiyamiataje cadena ãpõã wẽẽrĩ cũã piti wẽcoasuparo. ²⁷ Bairi yua, ti wiire caĩñacotei p̄ame wãcãrĩ bero, ti wii jopeeri pããrĩcãrõp̄ caãno ĩñañup̄. Bairo ĩña ac̄ari, “Ti wii macããna preso joricarã rutipeticoatanama,” ĩ tũgoñañup̄. Bairo ĩ tũgoñarĩ yua, cũ jarericapãĩrẽ neñup̄, cũ majũã pajĩãyasiḡ. ²⁸ Bairo cũ caãtigaro ĩñarĩ yua, atore bairo qũĩ awajajoyup̄ Pablo p̄ame:

—M̄ majũ roro ápericõãña. Jãã ãnipeticõãña atop̄. Jãã rutietiya —qũĩñup̄.

²⁹ Bairo cũ caĩrõ tũgo, “Jĩñaworiquere neasã,” cũt̄ macããcũrẽ ĩrĩ, Pabljãã na caãni ar̄ar̄p̄ atujãásup̄. At̄ jããti yua, uwirique mena nanarĩ Pablo, Silat̄ ḡpopaturi mena etanum̄ etayup̄. ³⁰ Cabero narẽ na wiyojori bero, atore bairo na ĩ jẽniñañup̄:

—¿Dope bairo ȳ ac̄uati, Dios ȳre cũ netõãto, ĩ?

³¹ Pabljãã p̄ame atore bairo qũĩñuparã:

—Jesucristo mena cariape m̄ catũgoñatutuata, m̄, m̄ yarã cũã mujãã netõmasĩgarã.

³² Bairo qũĩ yaparori bero, marĩ Quetiup̄ yaye quetire na quetibuj̄ nemoñuparã Pabljãã preso jorica wiire caĩñacoteat̄c̄ cũ ya wii macããna cũãrẽ. ³³ Ti ñami ti hora majũã caãno preso jorica wiire caĩñacoteat̄c̄ yua, Pablo, Silajãã cãmiirẽ na coseyup̄. Cabero cũ, cũ yarã cũãrẽ nipetiro na bautizayuparã. ³⁴ Bairo narẽ na cabautizaro bero, preso jorica wiire caĩñacoteat̄c̄ p̄ame cũ ya wiip̄ na jũgoásup̄. Top̄ ḡgariquere na nuñup̄ Pabljããrẽ. Bairi yua cũ, cũ yarã cũã b̄tioro ḡseaniñuparã, Dios yaye quetire na catũgoḡsaatato bero jũgori.

³⁵ Cabusuri r̄m̄ caãno, quetiuparã jueces na ĩm̄ ĩcããrãrẽ preso jorica wiire caĩñacoteat̄c̄ t̄p̄ na joyuparã, “Pablo, Silare na wiyoyo rotiãto,” ĩrã. ³⁶ Bairo na caĩjoatana na caĩrĩjẽrẽ tũgo, ti wiire caĩñacoteat̄c̄ p̄ame atore bairo qũĩñup̄ Pabl̄ore:

—Quetiuparã caĩñabeserã mujããrẽ ȳ wiyorotijoupa. Bairi caroaro mena mujãã ámasĩña merẽ.

³⁷ Bairo cũ caĩrõ tũgomicũã, atore bairo na ĩñup̄ Pablo quetiuparã caĩñabeserã na cajoatanarẽ:

—Ati macã macããna caĩñabeserã roro jãã caãtiere bõcañaẽtĩñama. Roro jãã ápew̄. Bairo bõcae-timirãcũã, camasã nipetiro na caĩñajoro jããrẽ bapero-tiama. Tunu bairoa preso jorica wiip̄ jãã cũrotiama. Jãã cũã romanoa majã jãã caãnimiatãcũãrẽ, roro majũ jãã átiama. Bairo jããrẽ caãtiatana nimirãcũã, ãmerẽ yasiro jããrẽ wiyogayama. Yasiro jãã ápérã. Na majũp̄ atĩrĩ jããrẽ na wiyora apáro —na ĩñup̄ Pablo.

³⁸ Bairo cũ caĩrõ tũgo, na quetiuparã juecere na quetibuj̄rãsuparã soldaua p̄ame. Bairo Pabljãã romanoa majã na caãnierẽ na caquetibuj̄ro tũgori bero, quetiuparã caĩñabeserã p̄ame roro narẽ na caãtiatajere tũgoñarĩqũẽ pajĩãñuñuparã. ³⁹ Bairo tũgoñarĩqũẽ pairi yua, acoásuparã Pablo Silas t̄p̄, “Roro mujããrẽ jãã caãtiatajere mujãã masiriyowa,” na ĩránã. Bairo na t̄p̄ eta, ti wiire na wiyocõãñuparã. Bairo na wiyori bero yua, aperop̄ na caátõ boyuparã. ⁴⁰ Bairo na cawiyoro bero, acoásuparã Lidia ya wiip̄. Top̄ marĩ yarã Jesure catũgoḡsarãrẽ ḡseaniñõ na tuao joroque na ásuparã. Bairo na áti yaparoro bero, ti macã caãniatana aperop̄ acoásuparã.

El alboroto en Tesalónica

17 Bairo ánã yua, Pablo, Silajãã Anfíp̄olis bairi Apolonia cawãmec̄ti macããrẽ netõánã, Tesalónica macãp̄ etayuparã. Ti macãp̄ judío majã ñubuerica wii cũgoyuparã. ² Bairi Pablo judío majã na cayerijãrĩ r̄m̄ caetaro ĩñarĩ, ti r̄m̄ ñnorẽ cũ caãtinucũrõrẽ bairo átiḡ, ti macã ñubuerica wii sinagogare ásup̄. Top̄ etari yua, to macããnarẽ Dios ya tuti mena na ĩña quetibuj̄yup̄, na b̄s̄netõḡ. Bairo jeto áti ãñup̄ Pablo itia semana majũ yerijãrĩcã r̄m̄rĩ caãno. ³ Ti r̄m̄rẽ atore bairo na ĩ quetibuj̄yup̄ Pablo:

—Dios yaye cũ caquetibuj̄rica tuti atore bairo ĩña: ‘Mesías, Dios cũ cajor̄p̄ p̄ame ati yepap̄ ãcũ, riacoaḡmi. Bairo cũ cariaacoamiatacũãrẽ, cũ catiocõãḡmi Dios tunu,’ ĩ quetibuj̄ya Dios ya tuti. Cũã, Jesús niñami Dios yaye quetibuj̄rica tutip̄ profeta majã na ca-woatuj̄goyec̄t̄ac̄, mujããrẽ ȳ caquetibuj̄ —na ĩñup̄ Pablo.

⁴ Bairo cũ caĩrõ tũgo, judío majã ĩcããrã cariape tũgoyuparã. Na p̄ame Pablo, Silas mena bapac̄ti jũgoyuparã. Griego majã Diore caĩroarã cũã capããrã na yaye quetire cariape tũgoyuparã. Tunu bairoa carõmia caãnimajũrã cũã capããrã cariape tũgoyuparã. ⁵ Bairo na cabairijere ĩñarĩ judío majã, Pabljãã na caquetibuj̄rijere cariape catũgoena p̄ame na ĩñatutiyuparã. Bairo na ĩñatutiri yua, ñe ñnie caãperã maarĩp̄ caãnarẽ na neñoñuparã, nipetirop̄ roro na caawajabato ñesẽãparore bairo ĩrã. Bairo ánã, Jasón ya wiip̄re roro átĩrã etayuparã, Pablo Silajããrẽ macããrã. Na ñerĩ camasãrẽ roro na átirotigayuparã. ⁶ Bairo na bõcaetiri, Jasón bairi aperã marĩ yarã Jesucristore catũgoḡsari majã p̄amerẽ ñe, na weeri na neásuparã ti macã

macããna quetiuparã тґрґ. Topґ etari, atore bairo na ї awajayuparã:

—їAпероґрґ macããna caatiatana рґame noo nipetiro na cañesããrõрґre royetuñesããrã átiyama! Bairi ati macãрґ cõãrẽ merẽ etayama. ⁷ Jasõn рґame cõ ya wi- ipґ na etarotiuрґ. Na nipetiro, “Apei quetiupаґ rey niñami Jesús,” na caїata, їmarĩ quetiupаґ emperador romano cõ caroticũrĩqũẽrẽ baibotiorã baiyama! —na їñuparã ti macã caãna na quetiuparãrẽ.

⁸ Bairo na caĩrĩjẽrẽ tũgori, aperã camasã, bairi ti macã macããna quetiuparã cõã їcãrõrẽ bairo tũ- goñaĩrĩqũẽcũti masĩesuparã. ⁹ Bairo baimirãcõã, Jasõjãã ya dinerore na mena na wapa cũrotiyuparã. Bairo áti yaparori bero, na piticõãñuparã, ti macã macããna quetiuparã Jasõjããrẽ.

Pablo y Silas en Berea

¹⁰ Ti ñamicã canaiorĩpаґ ti macã macããna marĩ yarã Jesucristore catũgoґsari majã рґame Pablo, Silajããrẽ ti macãrẽ na witirotiyuparã. “Tãmurĩ Berea macãрґ ánaja,” na їñuparã. Cabero ti macãрґ eta yua, judío majã na cañubueri wiipґ ásúparã. ¹¹ Na roque Tesalónica macããna judío majã netõjãñurõ Jesús yaye queti Pablo cõ caquetibґjuriye catũgogari majã ãñu- parã. Bairo caãna ãnirĩ, Pablo cõ caĩquetibґjuriye caroaro tũgoґsayuparã. Bairo tũgoґsari yua, tocãnacã rũmґa Dios ya tutire їñabuenucũñuparã, “¿Cariapea marĩrẽ cõ quetibґjumiñati?” їrã. ¹² Bairo їñabueri yua, na mena macããna capããrã cariape tũgoyuparã. Griego majã cõã capããrã cariape tũgoyuparã carõmia caãnimajũrã, aperã caũmґa cõã.

¹³ Bairo Pablojãã Berea cõãrẽ Dios yaye quetire na caquetibґjuro tũgori, judío majã Tesalónica macããna рґame Bereapґ acoásúparã. Topґ etari, to macããnarẽ Pablojãã na cabairijere бґсґjãñuparã, roro na caїawa- jabatoñesããparore bairo їrã. ¹⁴ Bairo na caátigaro їñarĩ, marĩ yarã Jesucristore catũgoґsari majã рґame ti macãrẽ Pablоре cõ witirotiyuparã. “Tãmurĩ ria capairiya tũnipґ ácúja. Timoteo, Silajãã рґame jãã mena tua- garãma,” qũĩñuparã. ¹⁵ Bairo na caїjoatacґ mena caba- pacũtiátana рґame cõ cũñuparã Atenas cawãmecũti macãрґ. Topґ cõ cũyaparori bero, tunucoásúparã na ya macã Bereapґ tunu. Na mena atore bairo ї queti- joyupґ Pablo: “Silas, Timoteo mena tãmurĩ atopґ na apáro,” na ї joyupґ.

Pablo en Atenas

¹⁶ Mai, Pablo Atenas macãрґ Timoteo, bairi Silajããrẽ na cote ãcũ, ti macã macããna wericarã jeto na ca- jũgũẽã cõgoro їñarĩ, tũgoñaĩrĩqũẽ pajjãñupґ. ¹⁷ Bairi ñubuerica wii sinagogapґ judío majã aperã judío majã caãmerã Diore caĩroarã mena бґсґnucũñupґ, na бґсґnetõgґ. Tunu bairoa camasã na caneñaporipаґ plazarґ caneñarã cõãrẽ tocãnacã rũmґa бґсґnucũñupґ Pablo. ¹⁸ Bairo cõ cabґсґãnitoye, epicúreos yaye bueri majã, aperã estoicos yaye bueri

majã cõã cõ mena бґсґjũgoyuparã, cõ бґсґnetõgarã. Atore bairo qũĩñuparã Pablоре їcããrã:

—Ãni, cabґсґriquepai, ¿ñee ùnierẽ їgґ qũĩñati?

Aperã atore bairo qũĩñuparã:

—Ape yepaa macããna jũgũẽãrẽ marĩ catũgoґsarore boґ baiimi.

Pablo рґame Jesús yaye caroa quetire, tunu cõ ca- catirique cõãrẽ na quetibґjuriye baiyupґ. ¹⁹ Bairo cõ caĩrõ tũgo, neñarĩ na cabґсґnucũrõ, Areópago na caĩrõрґ cõ neásúparã. Bairo topґ cõ na cane etaro, atore bairo qũĩ jeniñañuparã:

—¿Atie cawãma wãme mґ caquetibґjuriye, jãã mґ quetibґjurgaeiyati? ²⁰ Mґ caquetibґjuriye ùnierẽ jãã tũ- goñaẽtĩña. Bairi tiere jãã masĩgaya mґ caquetibґjuri- jere —qũĩñuparã.

²¹ Mai, Atenas macã macããna nipetiro, bairi to macããna ape yeparґ caatãna cõã бґtioro tũgogayu- parã apeye cawãma quetire. Tiere tũgori bero, tie je- tore ãmeo бґсґрґeninucũñuparã na majũ.

²² Bairi Pablo рґame Areópagopґ ãcũ, na watoapґ wãmґncãrĩ atore bairo na їñupґ:

“Mґjãã, Atenas macããna, capããrã mґjãã jũgũẽã mґjãã cawericarãrẽ їñarĩ, ‘Na jũgũẽãrẽ бґtioro catũ- goñaĩrĩ majã ñiñama,’ ñi tũgoñaña. ²³ Mґjãã cañubueri- paґripґ ñiñañesẽããрґ. Ёcã altar mesa rocapґ atore bairo ї woaturiquere ñiñaarґ: ‘Dios, marĩ camasĩẽcũrẽ marĩ caĩroaripаґ niña.’ Bairo cõ masĩẽtĩmirãcõã, mґjãã caĩroaґre mґjãã quetibґjuriye acú yґ átiapґ.

²⁴ “Cõã, Dios ati ґmґrecóo macããjẽ nipetirijere caqũẽñorĩcũ, ati ґmґrecóore, ati yepa cõãrẽ Queti- upаґ niñami. Templos, ‘Dios ya wii nigaro,’ camasã їrĩ na caqũẽñorĩcã wiirire ãmerĩnucũñami. ²⁵ Ñe ùnie cõ caãnipeere cũrẽ marĩ caátibojapee cõ rґsaeiya Diore. Cõ рґame roque niñami marĩ camasãrẽ marĩ ca- catiãnierẽ cajoy. Tunu bairoa marĩ cayerijoãnie, wĩno cõãrẽ, apeye nipetirijere cõ jetoa marĩrẽ cajoy niñami.

²⁶ “Bairi їcãcũ caũmґ jũgori nipetiro camasã poari ati yepa nipetiroрґ na masãbatanґcãõ joroque ásupi. Tunu bairoa tocãnacã poare na caãnipa yґtearire cũñupĩ. ²⁷ Bairo ásupi Dios, tocãnacãũрґa camasã cõ na camasĩparore bairo ї. Bairi cũrẽ cabocõãninucũrã рґame cõ masĩgarãma. Dope bairo mee niña Diore masĩrĩqũẽ. ²⁸ Cõ, Dios cõ cajmãtoi jũgori marĩ catiya. Marĩ paamasĩña. Marĩ ãnajẽ cґtiya. Mґjãã ya poa macããna poesiare cawoaturo majã cõã torea bairo їñupã: ‘Marĩã, Dios pãrãmerãrẽ bairo caãna marĩ ãniña,’ їñupã.

²⁹ “Bairi Dios pãrãmerãrẽ bairo caãna ãnirĩ camasã na catũgoñaĩrĩjẽ jũgori, oro, plata, o ґtã mena ca- masãrẽ bairo cabaurãrẽ na caqũẽñorĩcãrãrẽ marĩ caĩroaro ñuẽtĩña. ³⁰ Tirũmґрґre camasã roro na caátiere boetimicũã, popiye na baio joroque ápeyupi, cõ yaye queti nipetirijere na camasĩẽtoi. Æme рґame roque na camasĩrõĩ, tocãnacãũã camasã nipetiro na caãnopґ roro na caátiere na jãnarotiyupi. ³¹ Tunu bairoa їcã rũmґ ati yepa macããna nipetirore cõ caĩñabesepa rũmґrẽ cũñupĩ Dios. Bairi caũmґ caroaro cariape caĩñabesepаґ cõãrẽ cõ cũñupĩ. Cõ, caũmґ

cariacoatacu cū caānimitacūārē, tunu cū catiopyi Dios. Bairo cū cū cacatioro jūgori nipetiro camasā p̄ame cū, caīñabesep̄ cū caānierē masīcōāñama,” na ī quetibūjuyup̄ Pablo to macāānarē.

³² Bairo to macāāna, “Cariacoatana nimirācūā, tunu catiyama camasā,” Pablo cū caīrō tūgori, jīcāārā na mena macāāna cū boyetiyuparā. Aperā p̄ame atore bairo qūīñuparā:

—Cabero ūno cū yaye quetire marī tūgonemorōā tunu —qūīñuparā.

³³ Bairo na caīrō bero, Pablo p̄ame na aweyocoásup̄. ³⁴ Bairo na cū caaweyocoamiatācūārē, jīcāārā na mena macāāna cū bero ɥsari, cū yaye quetire cariape tūgousayuparā. Jīcā cū na mena macāācū Dionisio wāmecɥsup̄. Cū p̄ame Areópagop̄ caneñaporā mena macāācū āñup̄. Apeo Dámaris cawāmecɥco cūā cariape tūgoyupo Pablo cū caīrjērē. Aperā cūā cariape cū caīrjērē tūgousajūgoyuparā.

Pablo en Corinto

18 Cabero Pablo Atenap̄ quetibūjū ānirī bero, ti macā caāniatācū acoásup̄ Corinto cawāmecɥti macāp̄. ² Top̄ etari yua, jīcā cū, Ponto yepa macāācū caānimirīcū judío majōc̄ Aquila cawāmecɥcure cū bocāetayup̄. Mai, cajūgoyep̄ Aquila, cū n̄mo Priscila mena Italiap̄ caānimitatana Corintop̄ etayuparā. Quetiup̄ emperador Claudio, “Nipetiro judío majā ati macā Romarē caāna na witiápáro,” na cū caīrjērē tūgori, Corintop̄ etayuparā. Tere tūgori Pablo p̄ame na īñañesēā āsúp̄. ³ Aquilajā cūā Pablo cū caátore bairo paarique cūgoyuparā. Caesebūtirije jutii paca aseri wii mena aperā ñesēāráná na caneátie ocojurique aseri ūnierē qūēnorīqūē paarique cūgoyuparā. Tere capaarā na caānoi, na mena paagɥ na mena tuayup̄ Pablo. ⁴ Bairo tuari yua, tocānacā r̄m̄m̄ judío majā na cayerijārī r̄m̄m̄ caāno, ñubuerica wii sinagogap̄ ānucūñup̄. Top̄ na quetibūjūñucūñup̄ Jesús, Mesías cū caānierē judío majā, judío majā caāmerā cūā na camasīparore bairo ī.

⁵ Bairi Macedoniap̄ caāniatana, Timoteo Silas mena Corintop̄ na caetaro bero, Pablo p̄ame judío majārē caroa quetire na quetibūjū ñesēārīqūē jeto átiāñup̄, Jesús Mesías cū caānierē. ⁶ Bairo judío majārē cū caquetibūjūmiatācūārē, na p̄ame cū b̄sɥcānamuñuparā. Roro qūīñuparā. Bairo roro cū na caīrōī, Pablo p̄ame cū jutii macāājē ñerīrē pabatoreyup̄ na caīñajoro, “Roro yɥ m̄jāā átiya,” ī. Bairo áti yaparo yua, atore bairo na īñup̄:

—M̄jāā catūgogaetie bui popiye m̄jāā baigarā. Yɥ yaye wapa mee, m̄jāā yaye wapa p̄ame roque nigaro. Torecɥ, ati r̄m̄m̄i judío majā caāmerā p̄amerē yɥ quetibūjū jūgoɥ ágɥ yua —na īñup̄ Pablo judío majārē.

⁷ Bairo na īrī bero, ñubuerica wiire witi acoásup̄ Pablo. Jīcā cū caūm̄ Ticio Justo cawāmecɥcɥ, Diore caīroaɥ ya wiip̄ āsúp̄. Cū ya wii p̄ame ñubuerica wii sinagogatɥaca āñuparō. ⁸ Top̄ cū caāno, Crispo ñubuerica wii sinagoga quetiup̄ jīcā cū yarā nipe-

tiro mena marī Quetiup̄ yaye quetire tūgousajūgoyuparā. Aperā Corinto macāāna cūā capāārā Jesús yaye quetire tūgori, cariape tūgojūgoyuparā. Bairo cariape na catūgoro jūgori, na bautiza rotiyuparā.

⁹ Jīcā ñami qūēguericarore bairo Pablo cū caāno, marī Quetiup̄ yaye quetire atore bairo tūgoyup̄: “Yɥ, m̄ mena yɥ ānicōāñā. Bairi ni jīcā ūcū m̄rē ricaati caátimasī maniḡm̄i. Tunu bairoa ati macāp̄re capāārā yere caīroarā niñama. Bairi tūgoña uwieticōāñā. Yɥ yaye quetire quetibūjūcōā āninucūñā. M̄rē yɥ caátiritiriquere jānaeticōāñā,” qūīñup̄ marī Quetiup̄ Pablō. ¹¹ Bairo marī Quetiup̄ cū caīrōī, Pablo p̄ame jīcā cūma ape cūma recomacā majū āñup̄ ti macā Corintop̄re. Top̄ ācū yua, to macāānarē na quetibūjū āñup̄ Dios yaye quetire.

¹² Tiwatoare Galión ti yepa Acaya quetiup̄ gobernador cū caāno, judío majā p̄ame jīcārōrē bairo tūgoñarīqūē c̄tiri Pablōre boesuparā. Bairo cū boetiri yua, cū ñee, cū neásuparā quetiup̄ gobernador t̄p̄. ¹³ Cū t̄p̄ Pablōre cū ne etari yua, atore bairo qūīñuparā:

—Ānia, Pablo ricaati camasārē na quetibūjū ñesēāū baiyami ati macāp̄re. Jāā ñicū Moisés ānacū Diore jāā caīroapeere cū caroticūrīcārōrē bairo mee quetibūjūyami —qūīñuparā judío majā Galiórē.

¹⁴ Pablo p̄ame bairo na caīrō na yɥ cū caátip̄a, Galión p̄ame atore bairo na ī jūgoyup̄:

—Roro cū caátato bero caāmata roquere, m̄jāā judío majā ānirē m̄jāā cabɥspairijere yɥ tūgoña be-sebujioɥ. ¹⁵ Bairāp̄a, m̄jāā cabɥspairije, m̄jāā judío majārē rotirique ūnie caānoi, m̄jāā majūā tere b̄sɥqūēnoña āni mena. Bairi yɥ p̄ame tie ūnierē yɥ tūgoña besegaetiya —na īñup̄ Galión judío majārē.

¹⁶ Bairo ī yaparori bero, cū ɥm̄a soldauare judío majārē na wiyojorotiyup̄. ¹⁷ Bairi to caāna nipetirā p̄ame Sóstenes cawāmecɥcɥ, ñubuerica wii sinagoga quetiup̄ jīcāñrē ñerī, tip̄a cū bapeyuparā, Galión cū caīñajoro. Galión p̄amerē dope bairo cū baiesuparo bairo na caátie.

Pablo vuelve a Antioquía y comienza su tercer viaje misionero

¹⁸ Pablo p̄ame mai capee r̄m̄rī tuayup̄ Corintop̄re. Cabero marī yarā Jesure catūgousarārē na átáje uwiri bero, cūmuai Siria yepap̄ acoásup̄ tunu, cū bapa Aquila, Priscila mena. Mai, Cencrea macāp̄ ācū, cū poare juarerotiyup̄. “Diore cū yɥ caījūgoyetiricarore bairo yɥ áti yaparoya,” īgɥ, bairo āsúp̄. ¹⁹ Efeso macāp̄ etari bero, cū bapa Aquila, Priscilajāārē top̄ na cūñup̄. Bairo na cūrī bero, ñubuerica wii sinagoga, ti macā macāāna judío majā na caneñanucūrī wiip̄ āsúp̄, na quetibūjū ācū. ²⁰ Ti wii macāāna p̄ame cū caīrjērē tūgori yua, b̄tioro yoajāñurō tore cū catuarore boyuparā. Bairo cū catuarore cū na cabomiatācūārē, Pablo p̄ame na mena yoaro tuagaesup̄.

²¹ Bairo tuagaetiri, atore bairo na ī átáje uwiyp̄ Pablo: “Dios cū cabooata, ape r̄m̄m̄ m̄jāārē

ñiñañesēã atígh tunu. Jerusalēp̄ yu netōgh bōse rēm̄ cañipa rēm̄rē mai," na iñup̄.

Bairo na iñi bero, cūmua mena Efeso macã cañiat-acu acoásup̄ Pablo. ²² Cabero Cesareap̄ maa etari bero, Jerusalēp̄ acoásup̄, Jesure cañroari poa macãñarē na jēniácú. Na jēni yaparori bero, Antioquia macãp̄ tunucoásup̄ yua. ²³ Top̄re jicã yutea añirí bero, tunu ánemoñup̄ Galacia, bairi Frigia yepaare tocānacã macãã cū cañesēãrīcārōp̄. To macãña Jesure catūgoñsari majã nipetirore na tūgoña yeri ñuo joroque na átiasup̄ Pablo.

Apolos predica en Efeso

²⁴ Ti yutea caño jicãñ judío majōcu Apolos cawāmecuc̄ Efeso macãrē etayup̄. Apolos p̄ame Alejandría macã macãñcū ãñup̄. Caroaro cariape caquetibujmasí majū ãñup̄. Tunu bairoa Dios ya tuti macãñjē cūãrē caroaro masíñup̄. ²⁵ Mai, cajūgoyep̄ aperã marí Quetiup̄ yaye quetire cū quetibujyuparã. Bairo tiere tūgoñsari bero, Apolos p̄ame aperãrē cū camasīrō cārō na quetibujyup̄. Juan camasãrē bautiza ãcū, cū cabuerique jetore catūgoricu nimicūã, Jesús cū cañnierē caroaro quetibujyup̄. ²⁶ Bairi uwiricaro mano ñubuerica wiip̄ na cū caquetibujñano, Aquila bairi Priscilajã p̄ame cū tūgoyuparã. Cū caññjērē tūgori bero, cū neásuparã na cañi wiip̄. Top̄ Dios yaye cū camasīpee carusarijere cū quetibujñemoñuparã.

²⁷ Cabero Acaya yepap̄ Apolos quetibujñ ñesēãñ áḡ cū cabairo iñarí, marí yarã Jesucristore catūgoñsari majã p̄ame cū juásuparã. Cūrē to macãña catūgoñsari majã caroaro mena cū na bocaáto iñrã, p̄pera pūrō cartare cū woabojajoyuparã. Bairi Acaya yepap̄ etari bero, Apolos b̄tioro na juátinemoñup̄ to macãña, Dios cū caññamairjē jūgori cū canetōrīcārãrē. ²⁸ Tunu bairoa nipetiro na caññojorop̄, judío majãrē na quetibujñ netōñcãñup̄. Dios ya tutire buejūgori bero, Jesús Mesías cū cañnierē na quetibujyup̄. Bairo na cū cañquetibujñroi, "Cūã, Mesías mee ãcūmi," qūñ netōmasiēsuparã.

Pablo en Efeso

19 Apolos, Corintop̄ cū cañnitoye, Pablo p̄ame ãtã yuc̄ capairi yepare netōátí, Efesop̄ etayup̄. Top̄ etari, capããrã Jesure catūgoñsari majãrē na bocáyup̄. ² Narē, atore bairo na iñiñañup̄:

—¿Dios yaye quetire mujãã catūgoñsajūgori rēm̄rē Espiritu Santore mujãã cūgojūgori?

Bairo cū caññiñarō, atore bairo qūñuparã:

—Jãã cūgojūgoep̄. Espiritu Santo cū cañnierē di rēm̄ ñno jãã tūgoñaēp̄.

³ Bairo na cañrō tūgo, atore bairo na iñiñanemoñup̄ tunu Pablo:

—Toroque, ¿noa yaye bueriquere tūgoñsari bero mujãã bautiza rotirí?

Na p̄ame atore bairo qūñuparã:

—Juan cū cabuerijere jãã catūgoñsaro bero, jãã bautizawí —qūñuparã.

⁴ Pablo p̄ame na iñup̄ tunu:

—Bairoa ásupi Juan ãnacū baip̄. Camasã roro na caátie tūgoña yaparuari na catūgoñawasoaro bero, na bautizayupi. Tunu bairoa, "Yu bero macãñcū yaye queti cūãrē tūgoñsaya," na iñup̄. Jesure iñgh bairo iñup̄ Juan ãnacū —na iñ quetibujyup̄ Pablo Efeso macãñarē.

⁵ Bairo cū cañrō tūgo, marí Quetiup̄ ya wãme mena bautiza rotiyuparã. ⁶ Cabero Pablo na r̄poari buip̄ cū wãmo mena cū caññgãpeoro yua, Espiritu Santo nar̄re ruietayup̄. Bairo cū caetaro, apeye b̄s̄rique b̄s̄ujūgoyuparã. Bairo b̄s̄ri, Dios narē cū camasīrōñjērē quetibujñetōñuparã. ⁷ Na, caquetibujñã cañm̄ p̄ga wãmo peti r̄pore p̄ga p̄ñirō cãnacãñ majū ãñuparã.

⁸ Bairi Pablo p̄ame ti macãp̄ ãcū, itiarã muip̄na majū ñubuerica wii sinagogap̄re ánuññup̄. Top̄re uwiricaro mano, caroa quetire na quetibujñnucūñup̄: Dios cū carotimasíñp̄ macãñjē quetire na catūgoñs- aparore bairo iñ, na b̄s̄nucūñup̄. ⁹ Bairo cū cab̄sumiatacūãrē, jicããrã na mena macãña cū caññjērē cariape tūgoñsuparã. Cayugaena majū ãñuparã. Bairo caña añirí, camasã na catūgoro, Dios yaye cawãma quetire roro iñ b̄s̄paiyuparã. Bairo roro na cab̄s̄pairo iñarí, Pablo p̄ame na piticōãñup̄. Na pitiri yua, Jesucristore catūgoñsari majã mena Tirano cawāmecuc̄ buerica wiip̄ na jūgoásup̄. Top̄ na quetibujñnucūñup̄ tocānacã rēm̄. ¹⁰ Bairo jeto átianinucūñup̄ Pablo p̄ga cūma majū. Bairi nipetiro Asia yepa macãña judío majã, judío majã cañmerã cūã tūgopeticoasuparã marí Quetiup̄ yaye quetire.

¹¹ Tiwatoare Dios p̄ame camasãrē Pablo jūgori capee caroa wãmerē na áti iñoñup̄. ¹² Bairi Pablo cū majū cū caápériniatacūãrē, aperã camasã na jutii cabuimacããtō ñno, o jutii asero ñno mena Pablora na capãñarotirijere jecoanucūñuparã cariyec̄na t̄p̄. Bairo na caáto, cariyec̄na p̄ame tiere pãñarí cati-coanucūñuparã. Wãtĩã yeri pūna cacūgori majã cūãrē na witicoanucūñuparã wãtĩã, bairo na caáto.

¹³ Tiwatoare aperã judío majã wãtĩã yeri pūna cacūgori majãrē wãtĩãrē cawiyōñesēãrí majã ãñuparã. Na p̄ame Jesús cū camasíñjē mena tore bairo átigarã, atore bairo iñuparã wãtĩã yeri pūnarē: "¿Pablo cū caquetibujñ, Jesús wãme mena mujããrē, 'Witi ánaja,' jãã iñã!"

¹⁴ Tore bairo átianinucūñuparã Esceva cawāmecuc̄ judío majōcu pūnaa jicã wãmo peti p̄ga p̄ñirō cãnacãñ majū caña. Na pac̄, Esceva p̄ame, sacerdote majã quetiup̄ jicãñ ãñup̄. ¹⁵ Bairo na caátianō, jicã rēm̄ jicãñ wãtĩã yeri pūna p̄ame atore bairo na iñup̄: "Yu, Jesure yu masíña. Pablo cūãrē yu masíña. Mujãã roquere yu masíñtĩña. ¿Ñamarã ñna mujãã ãniñati?" na iñup̄ wãtĩã.

¹⁶ Bairo na cū caññip̄na, cañm̄ wãtĩã yeri pūna cacūgoñ p̄ame nar̄re patirocapeayup̄. Bairo patirocapeari yua, tutuaro mena jicã p̄gōã na

quēnetōncācōāñupū. Bairo roro majū narē cū caátie jūgori, ti wiire rutiwiticoasuparā caūmua, jutii mána, cāmii cūgori yua. ¹⁷ Bairo nipetiro Efeso macā macāāna, judío majā, judío majā caāmerā cūā tiere tūgoyuparā. Bairo tūgori yua, bütioro tūgoña uwiyuparā. Torena, marí Quetiupax ya wāmerē netōjāñurō nūcūbgorique mena tūgoñarīquē cūsuparā.

¹⁸ Tunu bairoa Jesucristo yayere cariape catūgoricarā capāārā roro na caátaje nipetirijere yapapuari capāārā camasā na caññajoro quetibujurā etanucūñuparā.

¹⁹ Tunu bairoa cūmua na camasīrījē ūnierē caátana cūā capāārā ricaati na bueri catutirire nipetiro camasā na caññajoro joerecōāñuparā. Ti tutiri wapa, paioo cincuenta mil plata tiiri majū wapacūsuparo. ²⁰ Bairo marí Quetiupax yaye queti pūame nipetiro pū etapeticoasuparo. Bairo caetapetiro yua, tiere catūgousari majārē cū camasīrījērē na ĩñoñupū Dios.

²¹ Cabero Pablo pūame cū yeripū atore bairo ĩ tūgoñañupū: "Macedonia yepa bairi Acaya yepa cūārē āñesēā yaparori bero, Jerusalén macāpū yū ácoagū. Topū ānirī bero, Roma macāpū cūārē ĩññāñesēā ū ágū," ĩ tūgoñañupū. ²² Bairo ĩ tūgoñarī, cū mena cajūpaarā, Timoteo bairi Erasto cawāmecūnarē cū jūgoye na árotiyupū Macedonia yeparū. Mai, cū pūame yoajāñurō tuaūsayupū Asia yeparūre.

El alboroto en Efeso

²³ Ti yūtearū caāno Efeso macāpūre bütioro risetiña āñuparō Jesús yaye cawāma quetire capāārā na catūgousaro jūgori. ²⁴ Demetrio cawāmecūcū pūame ti macā macāāna nipetiro pū roro na awaja ñesēāō joroque na ásupū. Mai, Demetrio pūame caasiyarije plata mena capaari majōcū āñupū. Tie plata mena na jūgūēō Artemisa cawāmecūcore na cañubueri wii templo macāājē ūnierē caquēnoū āñupū. Bairo caquēnoū ānirī, cū, cū paabojari majā cūā tiere camasārē nunirī, paioo majū wapatanucūñuparā. ²⁵ Bairo Demetrio pūame cū ūmūarē na neño, aperā cū paariquere bairo capaari majā cūārē neño, atore bairo na ĩñupū:

"Mujāā, yū paariquere bairo capaariquesūna, mujāā masīña: Marí paarique jūgori caroaro wapatarī marí ānicōāña. Tie camanicōāta, marí ānimasīētībujiorā.

²⁶ Bairo cabaimiatacūārē, āmerē cū, Pablo, cū caññijērē mujāā tūgonucūña. Cū pūame, 'Jūgūēārē bairo cabaurā camasā na caweericarā, jūgūēā mee niñama,' ĩ quetibujū ñesēānucūñami. Bairo ĩrī, capāārā camasārē cariape na tūgoñao joroque átiyami. Ati macā Efeso macā jeto meerē bairo átiyami. Asia yepa nipetiro jāñurīpū etaro baiya cū caññijē. ²⁷ Bairo cū caáto, ñuētīña marīrē. Bairo cū caquetibujūnemota, marí paarique yasicoabujioro. Tunu bairoa, marí jūgūēō caññimajūō Artemisa ya wii templo pūame cabūgoro macā wiire bairo tuabujioro. Artemisa cūārē ĩroa manibujioro, ati yepa Asia, bairi ati ūmūrecóo nipe-tiro pū marí caññao pūamerē," na ĩñupū Demetrio cū paariquere bairo capaari majārē.

²⁸ Bairo cū caññō tūgo, bütioro asiari, atore bairo ĩ awaja jūgoyuparā: "ĩArtemisare marí, Efeso macāāna, cō marí caññorije to petieticōāto!"

²⁹ Aperā cūā tiere tūgori, Efeso macā nipetiro pū mawijioroa awajacōā ñesēāñuparā. Bairo na cabaiāno, na mena macāāna jīcāārā pūame Gayo bairi Aristarco menarē na patirocapeayuparā. Mai, Gayo, Aristarcojāā Macedoniapū macāāna, Pablo baparā majū āñuparā. Bairo narē patirocapeari bero, wēpūrō mena na tūgā ásuparā ti macā macāāna na caneñanucūrō, teatro pū.

³⁰ Bairo na caáto tūgori, na caneñarōpū ágamiñupū Pablo cūā, na mena būsugū. Bairo cū caāgamiat-acūārē, ti macā macāāna Jesure catūgousari majā pūame cū joesuparā, cūrē pajīārema, ĩrā. ³¹ Aperā Asia yepa macāāna quetiuparā, Pablore caññorā cūā, "Topū, camasā watoarū cū ápéricōāto," ĩ quetijoyuparā.

³² Bairo cū cabaiāno, to macāāna na caneñarōpū āna, jīcāārā na mena macāāna jīcā wāmerē ĩ awajanucūñuparā. Aperā cūā ape wāmerē ĩ awajanucūñuparā. Camecūrārē bairo baiyuparā. Bairo caneñarā nipetiro jāñurīpū, "¿Dopērā marīrē atopū na neñoupari?" ĩ tūgoña masīēsuparā. ³³ Bairo na cabaiāno, jīcāārā na mena macāāna na cabairijere cū quetibujuyuparā Alejandro cawāmecūcūre. Bairo cū quetibujuri bero, cū tuneroca nūcōñuparā camasā na caññajoro, camasā to cañnarē na cū quetibujū masīōāto cabairijere, ĩrā. Bairo Alejandro pūame cū wāmorīrē ñumūgōrī na būsujāna rotiyupū. "Judío majā mee buicūtiyama tie ati macāā macāāna na cabaimecūrījērē," na ĩgū ĩmiñupū. ³⁴ Bairo cū caññarije watoa, to macāāna neñarī majā pūame, "Cū cūā judío majōcūa niñami," na caññijērē tūgoyuparā. Bairo tūgori yua, pūga hora majū, "ĩArtemisare marí, Efeso macāāna, cō marí caññorije to petieticōāto!" ĩ awaja āñuparā.

³⁵ Cabero jīcāñ ti macā macāācū quetiupax pūame caawajari majārē na jānarotiri bero, atore bairo na ĩñupū: "Yū yarā, ati macā Efeso macāāna tūgopeoya yū caññijērē: Ati ūmūrecóo macāāna nipetiro masīñama marí jūgūēō Artemisa caññimajūō ya wii templore marí cacotenucūrījērē. Cōrē bairo cabauo werico ūmūrecóorū caññatāco cūārē marí cacotenucūrījērē masīñama. ³⁶ Ni jīcāñ ūcū, 'Tore bairo mee niña,' cañ mácūmi. Bairo tocārōā tie mujāā cañmecūrījērē jānaña. Ānoa mujāā cañeatātana pūame marí cañubueri wii templo macāājē jīcā wāme ūnorē jerutiesupa. Tunu marí jūgūēō cūārē roro cō ĩ būsūpaiesupa. Bairo caroaro tūgoñajūgoyetiya mujāā caáparo jūgoye, roro mujāā caáperiparore bairo. ³⁸ Bairo Demetrio, aperā cūrē bairo capaariquesūna cūā, noa ūnarē, 'Roro caāna niñama,' na cañ asiaata, marí quetiuparā jueces tūpū tiere na quetibujurā ápáro. Topū na caápata, juez pūame na caññijērē na būsūquēnobojagūmi. ³⁹ Tunu bairoa, ape wāme mujāā caññarije caāmata, ati macā macāāna quetiuparā na caneñaporipax ūnorū tiere na mujāā caquetibujuro ñuña. ⁴⁰ Ati rūmū marí caátie jicoquei marí cajānaeticōāta, tiere ĩñarī, 'Efeso macāāna nipetiro pū mawijioroa caawajacōā ñesēāñuparā niña-

ma, ' marí ĩ bęsęjābujiorāma aperā. Bairi, 'zdope bairo bairi, bairo męjāā baijęgori?' marĩrē na caĳęniĳaata, marĩ ręame dope bairo na marĩ yęmasĩętibujiorā. ĩe jęgori marĩ cabairique caāno cārōrē marĩ ĩ masĩęna," na ĩņupę ti macā macāācę quetiupę ĳĳcāę topęre caneĳarĳcārā. ⁴¹ Bairo ĩ yaparori bero yua, na ābata-coarotiyupę.

Viaje de Pablo a Macedonia y Grecia

20 Bairo risetiĳa capetiatato bero, ti macā macāā-na Jesure catęgęsari majārē na piĳoyupę Pablo ĳĳcā wāme ũnorē na quetibęję tęsagę. Na quetibęję yaparo yua, na átāje uwiri bero, Macedonia yepapę acoásupę. ² To Macedonia netōácú, tocānacāpę macāāna marĩ yarā Jesure catęgęsari majārē na cę caĳĳĳę jęgori na tęgoĳa yeri űuo joroque na ásupę. Bairo na átinętdāti bero, Grecia yepapę etayupę. ³ Topęre itiarā muiręa āņupę to macāāna mena. Siri-apę cęmua mena tunuágę cabaimiatacę queti tęgoyupę judĳo majā cęrē na capajĳęga tęgoĳarĳĳęrē. Bairo na caátigaroi, cę caátĳęgoricaroi Macedonia yepa, maapęa ágatęgoĳaņupę tunu Pablo. ⁴ Bairi yua, cabero cę caĳĳęgoĳaataatorea bairo topę ásupę. Cę mena bapacęti ásuparā Sópater, Berea macā macāācę, Pirro macę. Tunu aperā Aristarco, Segundo-jāā Tesalónica macā macāāna, bairi apei Gayo, Derbe macāācę, bairi Timoteo, bairi aperā Tĳquico, Trófimo-jāā Asia yepa macāāna cęā Pablo mena bapacęti ásuparā. ⁵ Na, marĩ yarā ręame jāā jęgoye áma. Bairi yua, Troas macāpę jāā coteyupa. ⁶ Jāā ręame, Pascua, pāārē cawauarije asuena na caęgari bose ręmę bero, Filipos macāpę caāniatana cęmua mena jāā acoápę. Bairo áná, ĳĳcā wāmo cānacā ręmę bero, Troas macāpę jāā etawę. Topęre jāā āmę ĳĳcā wāmo peti ręga pęnĳrō cānacā ręmęrĳ maję.

Visita de Pablo a Troas

⁷ Ape semana cajāājęgori ręmę caāno, marĩ Quetiupę cę cariariquere tęgoĳanęmorĳ pāārē pebatogarā jāā neĳawę. Bairo jāā cabairo, Pablo ręame marĩ yarā, Jesure catęgęsari majārē quetibęjęami. Cabusuri ręmę caānoa ágę baiwĳ Pablo. Bairi ti ĳamĳrē yoaro, ĳami recomacāpę quetibęję ānicōā recoawĳ mai. ⁸ Mai, jāā caneĳarĳ aręa ręame jōbui ręga aręa buirę āmę. Tunu bairoa ti aręapęre capee ĳĳĳaworiquę, na caĳĳęwoataje āmę. ⁹ Bairo Pablo jāārē cę caquetibęjęāno, ĳĳcāę cawāmaę Eutico cawāmeceęcę ventana jopępę tęgo ruiwĳ. Nocārō yoaro maję Pablo cę caquetibęjęroi, cawāmaę ręame węgoa tāmęocoabauwĳ. Bairo węgoa tāmęorĳ yua, toa cāninumuāti, ręga aręa buirę ĳacoa ruiámĳ yepapę. Bairo cę caĳaátó, ti aręapę caāniatana cę tępę ruiátĳ yua, cariaatacępęre cę tęgā wāmęo ropowā. ¹⁰ Pablo cęā ruiátĳ, cę buirę etanęcārĳ, cę rupę ānatōrē newāmęowĳ. Bairo cę átiri, atore bairo na ĳwĳ cę yarārē:

—Tęgoĳarĳqęĳę paięticōāĳa; caticōāĳami.

¹¹ Pablo cęrē cę cacatioro bero, jāā wāmęcoápę tunu ti aręapę. Topę jāā caetaro, Pablo ręame pāārē care-comacā pebatori, jāā jęgęgawĳ. Bairo átiri bero, jāā quetibęjęnemowĳ tunu. Cabusuripaępę quetibęjęjā-nawĳ. Bairo quetibęję yaparo, acoámĳ yua Pablo.

¹² Caĳmę cawāmaę caĳapajĳętacę ręamerē cacatĳpęre cę neásupa cę ya wiirę. Bairo cę cacatiro ĳĳarĳ, to macāāna ręame caroa yericęti nemomajęcōāĳupā.

Viaje desde Troas a Mileto

¹³ Jāā ręame jāā caāmeoĳatatore bairo Pablo jęgoye jāā ápę cęmua mena Aso macāpę, topę Pablora cę cotegarā. Pablo ręame cę caágatatore bairo maapę ásupĳ. ¹⁴ Bairi Asopę jāā caāmeo bocáro bero, cęmua mena jāā, nipętirā jāā ápę Mitilene macāpę. ¹⁵ Mitilene caāniatana cabusuri ręmę caāno Quĳo cawāmeceęti macā tępę jāā netōápę. Bairo Quĳo macārē netōáná, ape ręmę cabusuri ręmę jāā etawę Samos cawāmeceęti petapę. Bairi tunu ĳĳcā ręmę bero maję jāā etawę Mileto cawāmeceęti macāpę. ¹⁶ Pablo ręame Jerusalén macāpę Pentecostés bose ręmęrē netōgę patowācājęĳuwĳ. Torecę, Asia yepapęre yoaro tuagae-mi. Tunu ti yepa macāā macā Efeso cęārē maagaemi.

Discurso de Pablo a los ancianos de Efeso

¹⁷ Bairi Mileto macāpę jāā caāno, na piĳorotiwĳ Jesure catęgęsari poa mena macāāna cabętoare. ¹⁸ Bairo cę caĳĳoatana na caetaro, atore bairo na ĳwĳ: "Męjāā caroaro maję męjāā masĳĳa męjāā mena yę caátĳāna-jęrē. Asia yepapę yę caetajęgorica ręmępęi caroaro męjāā mena cabaiānacę, āmępę cęārē bairoa yę baicōā āniĳa mai męjāā menarē. ¹⁹ Yęa, męjāā watoare marĩ Quetiupę cę carotirore bairo caátĳmajōcę ānĳrĳ di ręmę ũno, 'Caānimajęĳęrē bairo ĳĳĳaĳa,' caĳ ũcęrē bairo yę baiĳęsęāĳępę. Tunu camasā Dios yaye caroa quętire na catęgęsaetoi, tęgoĳa yapapuarĳ yę otinucęwę. Tunu bairoa judĳo majā roro yęre na caátĳgarĳje jęgori popiye yę bai āninucęĳa. ²⁰ Bairo popiye baimicęā, caroaro męjāā canętdęparore bairo ĳ, męjāārē yę quetibęjęcōā āninucęwę tiere. Bairi noo męjāā caneĳarō ũnopę, o męjāā ya wiirępę cęārē tiere yę quetibęjęĳęsęājęnaępę. ²¹ Bairi yua, judĳo majā, judĳo majā caāmerā cęārē, 'Tęgoĳa qęĳęnorĳ, caroaro āĳa Dios mena,' na ĳĳ quetibęjęnucęmiwę. Marĩ Quetiupę Jesús mena na catęgoĳatutuarore yę bonucęmiwę.

²² "Bairi āmęrē yua, Espĳritu Santo yęre cę carotĳrĳje jęgori Jerusalępę ágę yę baiya. Topę etawę dope bairo yę cabaipeere masĳęĳmĳicęā, topę yę ágaya. ²³ Atĳ wāme jetore yę masĳĳa Espĳritu Santo yę cę camasĳōrĳĳę jęgori: Noo yę caquetibęjęĳęsęāĳęrōpę cārō preso jorica wiirę yę cęgarāma. Capee wāme popiye bairiquere yę átĳgarāma. ²⁴ Bairo roro yęre na caátĳgamiatacęārē, yę tęgoĳarĳqęĳę paiętiya bairęa. Eperā caatęri majā atę netōgarā na cawępęrĳĳę mena bętĳoro áyama. Tore bairo yę cęā yę cawępęrĳĳę mena caroaro yę átĳę yę caāni ręmę cārō. Camasārē Dios

cũ camairĩjê caroa quetire marĩ Quetiupax Jesús yx cũ caquetibũjũroticũrĩqũêrê yx átipeyogaya.

²⁵ "Apeyera tunu caãnorê bairo mũjããrê ñiña: Mũjããtũ ãcũpũ, Dios cũ carotimasĩrĩpax macããjêrê yx quetibũjũwũ. Mũjãã tiere yx caquetibũjũricarã pũgani yx mũjãã ñnanemoetigarã tunu. ²⁶ Bairi atore bairo mũjããrê ĩgu ñiña: Yx buicũperĩgu Dios cũ carotimasĩrĩpax ni ĩĩcãũ ũcũ mũjãã mena macããcũ topũ cũ caãperĩcõãta. ²⁷ Nipetirije mũjãã caãtipee Dios cũ caborijere ĩĩcã wãme ũno rũsaeto mũjãã yx quetibũjũwũ. ²⁸ Bairi yx caĩrĩcãrã ãnĩrĩ Efeso macããna Jesure caĩroari poa macããnarê caroaro na jũgoãtiãña. Jesucristo cũ carĩ rericaro jũgori peeropũ roro cabaibujoparãrê cũ canetõrĩcãrãrê caroaro na jũgoãtiãña. Espĩritu Santo pũame mũjããrê ti poa macããna Dios yarãrê carũpoare bairo caãna, pastorea mũjãã cũũpũ. Bairi caroaro na coteya. ²⁹ Yx caãtõ bero, aperã caĩtori majã, macãũcũ yaia cauwarãrê bairo caãna mũjããtũ etari roro mũjãã átigarãma, Jesucriste caĩroari poa macããna cũ yayera na cajãnaparore bairo ĩrã. ³⁰ ĩĩcããrã mũjãã mena macããna cũã ricaati quetibũjũgarãma na cabuerije pũamerê Jesucristo yarã na catũgoũsaparore bairo ĩrã. ³¹ Bairi nipetirije mũjãã catũgoũarĩjê mena tũgoũamasĩcõã ãña. Itia cũma majũ ñami, mũmũreco cũãrê mũjãã nipetiro tocãnacãũrê mũjãã yx quetibũjũwũ. Mũjãã cabaĩpeere bũtioro tũgoũa yapapuarĩ, yx otinucũwũ. Tiere masiriteticõãña.

³² "Bairi yx bairãrê bairo caãna, ãmerê mũjããrê ñiña: Marĩ pacũ Dios caroaro mũjããrê qũĩñacoteãto. Tunu bairoa cũ yaye marĩrê cũ camairĩjê queti cũãrê mũjãã ĩroa ãninucũgarã tocãnacã rũmũa. Dios pũame caãtimasĩ ãnĩrĩ marĩ yeripũ cũ mena marĩ tũgoũatutu-anemo joroque átimasĩñami. Tunu bairoa cũ yarã caroarãrê na cũ caĩjũgoyeticũrĩcãrõrêã bairo nipetirijere átimasĩñami. ³³ Di rũmũ ũno aperãrê jutii, dinero ũnie cũãrê yx majũ yaye caãnipeere na yx jẽni patowãcõẽpũ. ³⁴ Caroaro majũ merê mũjãã masĩña mũjãã mena ãcũ, yx caãtiãnajêrê. Yx majũ yx capaarije wapa mena nipetirije yx, yx mena macããna cũã jãã caborije ũnierê jãã bõcawũ. ³⁵ Bairi yx caãtiãnajêrê ĩĩnacõrĩ, caroaro paarique cõtajere, bairi cabopacarãrê caroaro marĩ cajũátimasĩpree cũãrê mũjãã masĩwũ. Atore bairo marĩ Quetiupax cũ caĩrĩqũêrê tũgoũarĩ bairo yx ápx: 'Aperã mũ cabopacarijere na cajoata, mũseanĩrĩ mũ ãniña.' Yx pũame aperãrê, na cabopacarijere mũ cajoata roque, Dios pũame netõjãũrõ mũseani tũgoũarĩqũêrê mũ jogũmi," na ĩ quetibũjũwũ Pablu cabũtoa camasĩrã Efeso macããnarê.

³⁶ Bairi na ĩ yaparo yua, rũpopaturi mena etanumũrĩ na, nipetirã mena Diore na jũgojẽniwĩ Pablu. ³⁷ Bairi cũ cajũgojẽni yaparoro bero, nipetiro to macããna tũgoũa yapapuarique mena cũ ũpũ, cũ pabario átiri otiwã. ³⁸ "Ati yepare marĩ cacatiri yũteare mũjãã pũgani yx mũjãã ñnanemoetigarã," Pablu na cũ caĩatajere tũgoũarĩ, bũtioro yapapuwã. Cabero cũ caãtõ, peta cũmuarũ cũ bapacũtitũsarãmã yua.

Viaje de Pablo a Jerusalén

21 Marĩ yarã Jesure catũgoũsari majãrê na átãje uwiri bero, cũmua mena jãã acoãpũ Cos yucũpoarũ. Cabusuri rũmũ caãno Rodas yucũpoarũ jãã ápx. Ti yucũpoai ána, Pátara macãpũ jãã etawũ. ² Bairi Pátara macãpũ ãna, cũmua capairica Fenicia yeparũ caãtiãre jãã etawũ. Tiare etari yua, tia mena jãã ápx tunu. ³ Bairi ána, Chipre yucũpoare jãã ĩñajowũ. Caãcõ pũgõã macãã pũgõã pũame ti yucũpoare jãã netõãpũ, Siria yeparũ ána. Ti cũmua macããna ap-eye ũnierê Tiro macãpũ na cacũgaro jũgori ti macã petapũ jãã rocatuetawũ. ⁴ Bairi ti macãã petapũ rocatuetari yua, to macããna Jesure catũgoũsari majãrê jãã bocãwũ. Narê bocãri bero, na mena jãã tuawũ ĩĩcã wãmo peti pũga pẽnĩrõ cãnacã rũmũrĩ majũ. Na pũame, Espĩritu Santo cũ camasĩõrĩjê jũgori, "Mũa, áperĩcõãña Jerusalẽpũre. Roro mũ átirema," qũĩwã Pablõre. ⁵ Bairi na caĩmiatacũãrê, ĩĩcã wãmo peti pũga pẽnĩrõ cãnacã rũmũrĩ canetõrõ jãã ápx tunu. Bairi jãã caãtõ, na nipe-tiro na nũmoa, na pũnaa mena ti macã tũnĩpũ jãã bapacũti tũsarãmã. Bairi topũ jãã na cabapacũti átõ, petapaputiropũ rũpopaturi mena etanumũrĩ Diore jãã jẽniwũ. ⁶ Jẽni yaparori bero, na átãje uwiri, cũmua caparicaarũ jãã ájããcoarũ. Jããrê caĩña mũsarãtiãtana pũame tunucoãmã na wiiripũ.

⁷ Ria capairiyare jãã caãñesẽãjãnaparo jũgoye, ti macã Tiroi ána, Tolemaida cawãmecũti macãpũ jãã etawũ. Ti macãpũ aperã marĩ yarã Jesure catũgoũsari majãrê na jãã bocãwũ. Na mena topũ ĩĩcã rũmũ jãã tuawũ. ⁸ Ape rũmũ cabusuri rũmũ caãno, ti macãĩ ána, Cesarea macãpũ jãã etawũ yua. Ti macãpũ etari bero, Felipe Dios yaye quetire caquetibũjũñesẽãrĩ majõcũ ya wiirũ jãã tuawũ cũ mena. Felipe pũame apõstolea majãrê cajũãti majã ĩĩcã wãmo peti pũga pẽnĩrõ cãnacãũ majũ caãna mena macããcũ ĩĩcãũ ãmi. ⁹ Cũ pũnaa baparcãnacãrã rõmirĩ cawãmojiyaena cawãmarã ãma. Na, rõmirĩ pũame Espĩritu Santo cũ camasĩõrĩjê jũgori Dios yaye quetire caquetibũjũmasĩrã ãma.

¹⁰ Capee rũmũrĩ Felipe ya wiire jãã caãno, ĩĩcãũ Judea yeparũ caãniatacũ, Agabo cawãmecũcũ etawĩ jãã tũre. Agabo cũã Espĩritu Santo cũ camasĩõrĩjê jũgori Dios yaye quetire caquetibũjũmasĩrã ãmi. ¹¹ Bairi jããtũ etari bero, Pablo yawẽ cinturõ wẽrê nerĩ, cũ majũã cũ wãmorĩ, cũ rũpori cũãrê jiyatucõñawĩ. Bairi átiri bero, atore bairo jãã ĩwĩ:

—Espĩritu Santo pũame atore bairo marĩ camasĩrõ boyami: Judío majã Jerusalén macããna atiwẽ upãre cũ jiyari, cũ jogarãma aperopũ macããnarê, roro cũ na caãtiparore bairo ĩrã —jãã ĩ quetibũjũwũ Agabo.

¹² Bairi cũ caĩrõ tũgo, jãã, Cesarea macããna cũã, "Bairi Jerusalẽpũ mũ áperĩgu," bũtioro cũ jãã ĩmiwũ Pablõre. ¹³ Bairi jãã caĩmiatacũãrê, atore bairo jãã ĩwĩ Pablõ:

—¿Dopẽĩrã tũgoũa yapapuarĩ yũre mũjãã otiyati? Bairi tũgoũarã, yx cũã yx yapapuanemo joroque mũjãã átia. Yx, Jerusalẽpũ Jesucristo yayera yx caquetibũjũrije jũgori yũre na cajiyaapeere yx uwietya.

Tunu bairoa yære na capajĩãpeere yæ uwietiya —jãã iwĩ Pablo.

¹⁴ Bairo jãã pæame dope bairo qũĩnetõmasiētĩrĩ, atore bairo jãã iwĩ:

—Toroque, Dios cū caborore bairo cū baiáto.

¹⁵ Bairo ĩ yaparori bero yua, jãã yaye apeye ũnierē jãã qũēnowũ. Tere qũēno yaparo, jãã acoárpé Jerusalén macāpæ yua. ¹⁶ Bairo jãã caátó, jĩcããrã Cesarea macã macããna marĩ yarã Jesucristore catũgousari majã jããrē baracuti áma. Na pæame jãã jũgoámá jĩcãũ Chĩpre yucuroaræ caānimĩrĩcũ, Mnasón cawāmecæcæ ya wiipæ. Mnasón pæame tirũmæpæ Diore catũgousajũgoricæ āmi. Cũã, Jerusalēpæ jãã caāno, “Yæ ya wii mæjãã tuagarã,” jããrē caĩpæ āmi.

Pablo visita a Santiago

¹⁷ Jerusalēpæ jãã caetaro, marĩ yarã Jesucristo catũgousari majã useanĩrĩqũē mena jãã bocáwã. ¹⁸ Ti rũmæ cabusuri rũmæ caāno, jãã mena ámi Pablo cũã Santiago ya wiipæ. Topæ nipetiro, cabũtoa camasĩrĩ majã cũã āñupã. ¹⁹ Pablo pæame na jēni yaparori bero, judío majã caāmerã watoa cū caāno Dios cū camasĩrĩjē jũgori Pablo cū caátaje caāno cãrõrē na quetibũjwĩ.

²⁰ Bairo cū caĩrõ tũgori bero, Diore cū basapeowã. Basapeo yaparori, atore bairo qũĩwã Pablõre:

—Jãã yaæ, tũgopeoya mai jãã caĩrĩjērē: Jãã mena macããna capããrã miles majũ Jesure catũgousarã niñama. Na nipetiro Moisés ānacũ cū caroticũrĩqũērē bũtioro marĩ caáticõã ninucũrõrē boyama. ²¹ Atope bairo mæ caátaje quetire tũgoyupa: “Marĩ yarã judío majã ape yeparæ caānarē Moisés ānacũ cū caroticũrĩqũērē na ĩroarotietiyami Pablo. Na pũnaa cũãrē na rupæ macããjērē yisetarotietiyami. Marĩ judío majã marĩ caátinucũrõrē bairo átirotietiyami,” na mæ caĩrĩqũē quetire tũgoyupa. ²² Bairo mære na cabũsupairoi, ¿dope bairo pæame marĩ caáto to ñuñati? Yoaro mee tũgogarãma ati macāpæ mæ caānierē. ²³ Bairo pæame mæ caáto ñubujoro: Jãã watoare niñama baparicãnacãũ caũmæa Diore na caĩrĩcãrõrē bairo caátiyaparoparã. ²⁴ Torecæ, na mena ácũja templo, Dios ya wiipæ. Topæ judío majã caroarã ānigarã Dios cū caĩñajoro na caátinucũrõrē bairo mæ, mæ mena caáná cũã, mæjãã átigarã. Tunu sacerdote majã mæjããrē na caátibojarijere mæ majũ na mæ wapatibojagæ. Bairo mæ caáto jũgori na poare juarerotiri bero, “Merē Diore marĩ caĩrĩcãrõrē bairo marĩ áti yaparoya,” ĩ masĩgarãma yua. Bairo narē mæ caátibojarore ĩñarĩ, camasã pæame, “Pablo cū caátajere na cabũsupairije cariape mee niña. Cũ cũã rita, Moisés ānacũ cū caroticũrĩqũērē ĩroayami,” ĩ masĩgarãma. ²⁵ Apeyera tunu judío majã caāmerã Jesure caĩroarã na caátipeere, merē atore bairo na jãã quetibũjowæ: “Camasã na caweericarãrē ĩroari, waibũtoa riire na cajoemũgõjorije carũsarije ũnierē ũgaeticõãña. Tunu bairoa waibũtoa wãmæa wãĩã pajĩãrĩcãrã riire ũgaeticõãña. Na rĩĩ cũãrē etieticõãña. Tunu bairoa carõmia, o caũmæa mena roro átiepeeticõãña,” na jãã ĩ quetibũjowæ —qũĩwã Santiagojãã Pablõre.

Arrestan a Pablo en el templo

²⁶ Bairo cū na caĩtatato bero, cabusuri rũmæ caāno, Pablo pæame na caĩtatatore bairo caũmæa baparicãnacãũrē na jũgoámĩ templo wiipæ. Topæ eta, judío majã caroarã ānigarã Dios cū caĩñajoro na caátinucũrõrē bairo áma. Bairo áti yaparori bero, ti wii macããna sacerdote majãrē na quetibũjwĩ Pablo Diore na caĩrĩcãrõrē bairo na caátiyaparopa rũmæ caetaparore. Tunu na caāno cãrõpæa ovejare Diopære cū na capajĩãjorotipa rũmære na quetibũjwĩ Pablo sacerdote majãrē.

²⁷ Bairo ti rũmæri jĩcã wãmo peti pæga pēnirõ cānacã rũmæ caetaparo jũgoye, aperã judío majã Asia yeparæ caatĩatana pæame Pablo templo wiipæ cū caāno qũĩñañupã. Bairo qũĩñarĩ yua, na mena macããnarē roro na awaja mecũõ joroque na áma. Bairo átiri yua, nipetiro cū patirocapeawã. ²⁸ Bairo cū patirocapeari, atore bairo ĩ awajawã: “Jãã yarã israelita majã, ānirē jãã jũñeña! Cũã niñami nipetiropæ macããna camasãrē ricaati jeto caquetibũjũñesēãnucũũ. Moisés ānacũ cū caroticũrĩqũērē roro majũ ĩbũsũnucũñami. Ati wii Dios ya wii cũãrē bairo roro majũ ĩ bũsũpainucũñami. Bairo āmerē tunu nemojãñurõ roro átigæ, griego majãrē na jũgoatĩupi ati wiipære. Bairo cū caátoi, ati yepa caāni-majũrĩ yepare royetuyami,” qũĩtuti awajawã.

²⁹ Mai, cajũgoyepæ Efeso macããcũ judío majã yaæ caāmei Tróximo cawāmecæcæ Pablo mena cū caāno qũĩñañupã ti macāpæ. Bairo caĩñarĩcãrã ānirĩ, “Griego majã mena atĩupi templo wiipære Pablo,” qũĩ tũgoñawã, mænanana.

³⁰ Bairo ti macã macããna nipetirã roro awaja mecũcõã āma. Bairo awaja mecũrĩ, cũtæ atæetari, cū ñewã. Cũ ñee yua, templo wii macāpæ cū weámá. Bairo cū átiri, ti wii jopeerire jicoquei biarotiwã.

³¹ Pablõre cū na capajĩãgaripæa, “Jerusalén macã macããna nipetiro roro awaja mecũcõãma,” ĩrĩqũē quetire tũgoyupi romano yaæ pajĩãrĩ majã poa quetiupæ pæame. ³² Bairo tere tũgori, cū ũmæa soldaua, aperã quetiuparãrē na neñorĩ, na mena atæa asúpi caawajari majã tæpæ. Bairo romano yaæ pajĩãrĩ majã poa quetiupæ cū soldaua mena cū caetaro ĩñarĩ, Pablõre cañerĩ majã pæame cū pajãñawã.

³³ Soldaua quetiupæ pæame Pablo tæpæ eta, cū ũmæa soldauare na ñerotiri, cū jiya rotiwĩ Pablõre pægawē āpõã wēērĩ mena. Bairo cū na caáto bero, atore bairo camasãrē na ĩ jēniñawĩ: “¿Ānia, ñamæ majõcæ cū āniñati? ¿Ñe ũnie carorijere cū átiati?” na ĩ jēniñawĩ.

³⁴ Bairo cū caĩjēniñarõ tũgo, jĩcããrã na mena macããna jĩcã wãmerē ĩ awajawã. Aperã cũã ape wãmerē ĩ awajawã. Bairo quetiupæ pæame dope bairo na cabaijũgoatajere tũgobõca masĩēmi. Bairo tũgobõca masĩēĩrĩ yua, cū ũmæarē na neárotiwĩ Pablõre cuartel na caāni wiipæ. ³⁵ Bairo Pablõre caneáná soldaua na ya wii jopere wãmæatatore etari yua, Pablõre cū pæasawã, camasã bũtioro cũrē roro na caátigarije jũgori. ³⁶ Nipetiro Pablõre na caneáto caĩñæsarã pæame, “¡Cũ riácsãto!” bũtioro ĩ awajawã.

Pablo se defiende delante de la gente

³⁷ Bairo na ya wiipɤ Pablora na cacũgaripaɤa, atore bairo qũĩwĩ Pabloro romano yaɤ pajĩarĩ majã poa quetiupaɤre griego yaye mena:

—¿Mɤ mena petoaca ya cabɤsɤro mɤ boetiyati?

Bairo cũ caĩrõ tũgo, atore bairo qũĩwĩ quetiupaɤ rɤame:

—¿Griego yayere mɤ bɤsɤmasĩñati? ³⁸ Toroquere, ¿egipcio majõcɤ tirũmɤrɤre camasãrẽ neñorĩ gobier norẽ rocaɤ, cũ ãmɤa soldaure cajũgopajĩarĩcũ mee mɤ ãniñati? ¿Mɤ mee bapariçãnacã mil majũ pajĩarĩ majã mena desierto cayucɤmanopɤ na mɤ jũgoñesẽãrĩ? —qũĩ jẽniñañupɤ quetiupaɤ Pablora.

³⁹ Bairo cũ caĩjẽniñarõ, atore bairo qũĩñupɤ Pablo:

—Cũ mee ya ãniña. Ya, judío majã yaɤ, Cilicia yepa caãnimajũrĩ macã Tarsopɤ macããcũ ya ãniña. Bairo mai yaɤre ãnoa camasã mena ya bɤsɤrotiya —qũĩñupɤ Pablo.

⁴⁰ Bairo cũ caĩrõ tũgo, soldaure quetiupaɤ rɤame cũ bɤsɤrotiyupɤ. Torecɤ, Pablo rɤame ti jopere wãmɤãtatore etanɤcãrĩ, cũ wãmorĩrẽ ñumɤgõrĩ na bɤsɤjãnarotiyupɤ. Bairo cũ caãto na cabɤsɤjãnarõ ñña, atore bairo na ññupɤ hebreo yaye mena Pablo:

22 “Ya yarã, ya jũgocɤare bairo caãna, ya pacɤare bairo caãna cũã tũgopeoya ya cabairijere mɤjããrẽ ya caĩpeere.”

² Bairo narẽ hebreo yaye mena cũ cabɤsɤro jũgori, netõjãñurõ jĩrĩã bɤsɤjãnañuparã. Bairo Pablo rɤame atore bairo na ñ quetiubɤjɤnemoñupɤ tunu:

³ “Ya cũã judío majã yaɤ ya ãniña. Cilicia yepa macãã macã Tarsopɤ cabuiaricɤ ya ãniña. Topɤ cabuiaricɤ nimicũã, ato Jerusalén macãrɤ na cabɤtioricɤ ya ãniña. Yaɤre cabuericɤ Gamaliel ãmi camasĩ majũ. Marĩ ñicũjãã ãnanarẽ Moisés cũ caãtiroticũrĩcã wãme cãrõ jĩcãrõ tũnia ya buewɤ. Ya catũgoñarĩjẽ nipetirije mena Dios marĩrẽ cũ caroticũrĩqũẽrẽ ya catũgoñamasĩrõ cãrõ ya átinucũwũ, mɤjãã nipetirã ãme ati rũmɤrĩrẽ mɤjãã caãtiãnorẽ bairo. ⁴ Mai, cajũgoyerɤre cawãma quetire catũgoɤsari majãrẽ popiye na baio joroque na ya ápɤ. Narẽ ya átipajĩãregawɤ. Bairo narẽ ñee, preso jorica wiipɤ na ya jorewɤ noo caũmɤa, o carõmia caãnarẽ. ⁵ Sacerdote majã quetiupaɤ, bairo nipetirã cabɤtoa camasĩrĩ majã cũã torea bairo masĩñama ya caãtajere. Nana, ‘Narẽ ñeña,’ ñrĩcã cartare qũẽnorĩ, Damasco macãrɤ ya jowã, marĩ yarã judío majã tɤpɤ. Bairo yaɤre na cajoro, topɤ ya ápɤ Jesucristore catũgoɤsari majãrẽ macãũ ácũ. Narẽ ñee atĩri, ato Jerusalén macãrɤ roro na átigɤ, bairo ya bomiwũ.

Pablo cuenta su conversión

(Hch 9.1-19; 26.12-18)

⁶ “Bairo ya caborije caãnimitacũãrẽ, Damasco caãtiwãpɤ ya caãto caãnoa, ti macãrẽ ya caetagarõ majũ, pasaribota caãno, caasiyarije majũ ɤmɤrecóopɤ caatie ɤtɤ asiya etawɤ. ⁷ Bairo ɤtɤ caasiyaetaro ya, yeparɤ ya ñacũmusoapɤ. Bairo yeparɤ ácũ, atore bairo yaɤre jĩcãũ cũ caĩbɤsɤocajoro ya tũgowɤ:

‘Saulo, Saulo, ¿dopẽĩ yaɤre mɤ pesucũtiyati?’ ⁸ Ya rɤame, ‘Quetiupaɤ, ¿ñamɤ ãcũ mɤ ãnicũti?’ cũ ñi jẽniñawũ. Bairo ya caĩrõ, atore bairo ñinemowĩ tunu: ‘Ya, Jesús Nazaret macããcũ ya ãniña. Roro ya átigɤ, mɤ caɤsaɤa ya ãniña,’ ñiwĩ. ⁹ Ya mena caãná rɤame tie caasiyarijere ññarĩ, acɤanetõcoama. Bairo caasiyarijere ññamirãcũã, yaɤre caĩ cũ cabɤsɤocajorijere tũgoesupa. ¹⁰ Tunu atore bairo cũ ñi jẽniñanemowũ: ‘Ya Quetiupaɤ, ¿ñerẽ ya caãtiere mɤ boyati?’ Bairo ya caĩrõ, atore bairo ñiwĩ: ‘Wãmɤnɤcãrĩ, mɤ caãti macã Damascopɤ ácũja. Topɤ mɤ quetiubɤjũgarãma mɤ caãtipee nipetirijere,’ ñiroyawĩ Jesús. ¹¹ Caasiyaborijere ya caĩñacãnamuãtato jũgori, ya rɤame ñiña-masĩrẽpɤ. Torena, ya mena macããna Damascopɤ áná, wãmo mena ya tũgã áamá.

¹² “Ti macãrɤ ãñupĩ jĩcãũ caũmɤ Ananías cawãmecɤcɤ. Cũ rɤame bũtiore Diore caĩroaɤ ãmi. Tunu bairoa Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽ cũãrẽ catũgoɤsaɤ ãmi. Bairo, Damasco macããna judío majã tocãnacãũã, ‘Carõũ niñami Ananías,’ na caĩnucũũ ãmi.

¹³ Bairo Ananías rɤame ti macãrɤ ya caetaatato bero, ñiñamɤ etawĩ. Bairo etari, atore bairo ñiwĩ: ‘Saulo, ya yaɤre bairo caãcũ, caĩñamasĩẽtĩmiatacɤ, ññamasĩña tunu.’ Bairo cũ caĩrõ, jicoquei ñiñamasĩcoapɤ tunu.

¹⁴ Cabero atore bairo ñinemowĩ: ‘Dios, marĩ ñicũjãã ãnana na caĩroaricɤ rɤame mɤ beseyupi, Dios cũ caãtipee mɤ camasĩparore bairo ñ. Tunu bairoa cariape caãcɤre ññarĩ, tunu cũ caĩrĩjẽ cũãrẽ mɤ catũgoɤsaparore bairo ñ, mɤ beseyupi Dios. ¹⁵ Bairo mɤ rɤame cũ cabesei ãnirĩ, tocãnacãũ camasã noo na caãnopɤ, mɤ caĩñarĩqũẽ, mɤ catũgorique cũãrẽ caquetibɤjũñesẽãpɤa mɤ ãnigɤ. ¹⁶ Bairo ãmerẽ jicoquei bautiza rotiya marĩ Quetiupaɤ ya wãmerẽ ñrĩ, roro mɤ caãtajere Dios cũ camasĩrĩparore bairo ñ, ñi quetiubɤjũwĩ Ananías.

Pablo cuenta cómo fue enviado a los no judíos

¹⁷ “Tie cabaiátato bero, ya, Damascopɤ caãnimitacɤ, ya tunuapɤ ati macã Jerusalẽpɤ. Atopɤ etari bero, ati wii templo wiipɤ ñubueãcũ, qũẽguericarore bairo Jesure cũ ñiñawũ. ¹⁸ Atore bairo ñiwĩ Jesús: ‘Ati macã macããna ya caãtiãnierẽ na mɤ caquetibɤjũgarijere tũgoɤsagaetigarãma. Bairo jicoquei ati macã Jerusalẽrẽ witiweyo ácũja.’ ¹⁹ Bairo cũ caĩrõ tũgo, atore bairo cũ ñiwũ: ‘Ya Quetiupaɤ, aperopɤ macããnarẽ ya quetiubɤjũ uwijãñuña. Na rɤame, natɤ ácũ ya caãtajere masĩrãma. Nipetiropɤ na cañubueri wiiri sinagogare etari, mɤrẽ catũgoɤsarãrẽ preso jorica wiipɤ na ya cũrerotiwɤ. Tunu na ya baperotiwɤ. ²⁰ Tunu bairoa mɤ yaye quetire caquetibɤjũ Estebãrẽ na capajĩãrocaripaɤre ya cũã ya ãmɤ. ‘Ñujãñuña bairo na caãto,’ ñi tũgoñawũ ya cũã. Ya, cũrẽ capajĩãrã jutii cabui macããjẽrẽ ya coteãmɤ,’ cũ ñiwũ Jesure. ²¹ Bairo ya caĩrõ tũgomicũã, atore bairo ñinemowĩ tunu: ‘Ácũja. Apero cayoaropɤ macããnarẽ caquetibɤjũárãpɤ mɤrẽ jogɤ ya átiya,’ ñinemowĩ Jesús.”

Pablo en manos del comandante

²² Tiraɯ narē cū caquetibɯjuro bero, tocārōã Pablo cū caĩrĩjērē tūgojānañuparā judío majā. Bairo tūgojānarĩ, atore bairo ĩ awajajūgoyuparā tunu: “¡Āni, cū cacatinemorōrē jāã boetiya! ¡Cū pajĩāyasio rocarotiya!” ĩ awajayuparā. ²³ Bairo awajacōānirĩ, na jutii cabui macāājērē tuveri jeeyaye ĩñoñuparā. Tunu bairoa ñerĩ mena jōbuiɯ wēēmugō joyuparā. Bwtiuro asiarā bairo ásuparā. ²⁴ Bairo na cabairo ĩnarĩ, quetiupaɯ comandante p̄ame soldaua ya wiipɯ Pablora na cūrotiyupɯ. Topɯ cū ũm̄arē na baperotigayupɯ Pablora. Pablo p̄ame dope bairo roro cūrē na caĩjūgoatajere, “Yure cariape tiere cū quetibɯjato,” ĩ, cū baperotigayupɯ soldaua quetiupaɯ. ²⁵ Bairo Pablora cū jiyari bero, cū na cabapero jūgoye Pablo p̄ame comandante rocajāñurĩ caroti capitán, topɯ caācūrē atore bairo qũĩ jēniñañupɯ:

—Yua, romano majōcɯ yu āniña. Bairi, roro yu caátajere bocáñaēĩmirācūã, ¿yure m̄ baperoti masĩñati?

²⁶ Bairo cū caĩrō tūgo, capitán p̄ame ásupɯ cū quetiupaɯ comandante tɯɯ. Cū tɯɯ etari, atore bairo qũĩñupɯ:

—Jāã m̄ cabaperotiatacɯ, romano majōcɯ niñami. Bairi caroaro tūgoñajūgoyetiya cūrē m̄ caátipeere.

²⁷ Bairo cū caĩrō tūgo, quetiupaɯ comandante p̄ame Pablo tɯɯ ásupɯ. Cū tɯɯ etari yua, atore bairo qũĩ jēniñañupɯ:

—¿Cariapa, romano majōcɯ m̄ āniñati?

Bairo cū caĩrō, Pablo p̄ame qũĩñupɯ:

—Cū majūã yu āniña.

²⁸ Bairo cū caĩrō tūgo, bairo qũĩñupɯ comandante tunu:

—Yua, romano majōcɯ ānigɯ, paio majū dinero mena na yu wapatirewɯ.

Pablo p̄ame atore bairo qũĩñupɯ:

—Yu roque romano majōcɯre bairo cabuiaricɯ yu āniña.

²⁹ Bairo Pablo na cū caĩrōĩ, uwiri cūrē cabapegamiatana p̄ame witicoásuparā. Quetiupaɯ comandante cūã, “Romano majōcɯ yu āniña,” Pablo cū caĩrō tūgori, Pablora roro cadena mena cū cajiyarotiatajere tūgoña uwijāñupɯ.

Pablo ante la Junta Suprema de los judíos

³⁰ Ti r̄m̄ busuri r̄m̄ caāno, quetiupaɯ comandante p̄ame, dope bairo judío majā cūrē na caĩbusɯpai jūgoatajere cariape masĩgɯ, Pablora na cajiyaataje āpōã cadena wēēĩrē na ōwārotiyupɯ cū ũm̄arē. Cū ōwāroti yaparori bero, sacerdote majā quetiuparā, bairo nipetiro Junta Suprema macāānarē na neñarotiyupɯ. Na caneñapetiro yua, Pablo preso jorica wiipɯ caāniatacɯre wiyori bero, natɯ cū neásupɯ, nipe-tiro cūrē na caĩñajoropɯ.

23 Bairi Pablo p̄ame Junta Suprema macāānarē na ĩñapeori, atore bairo na ĩñupɯ:

—Yu jūgocɯare bairo caāna, yu cacatiri r̄m̄ cārō Dios cū caĩñajoropɯ nipetirije cū cabori wāmerē yu át-inucūña. Bairo yu caátianierē tūgoñarĩ, tūgoñarĩquē pairi mee yu ānicōāña —na ĩñupɯ.

² Bairo cū caĩrō tūgo, Ananías, sacerdote majā quetiupaɯ p̄ame Pablora caānarē Pablo riserore na parotiyupɯ. ³ Pablo p̄ame atore bairo qũĩñupɯ:

—¡Caĩtopai m̄ āniña! M̄ roquere popiye m̄ baio joroque m̄ átigumi Dios. Yu caátajere tūgori, “¿Moisés ānacɯ cū caroticūrĩqũērē bairo cū átianimiñati?” ñi be-segamícūã, m̄ p̄ame roque cū caroticūrĩqũērē catū-gɯsaecɯre bairo m̄ átiya, bairo yu riserore m̄ carotiatata.

⁴ Bairo cū caĩrō tūgori, to caāna p̄ame qũĩñuparā Pablora:

—Roro cū mitutiya sumo sacerdote, Dios cū caquetibɯjnetōroticɯre.

⁵ Bairo na caĩrō tūgo, atore bairo na ĩñupɯ:

—Yu yarā, yu masĩētĩp̄ũ āni sumo sacerdote cū caānierē. Masĩp̄ua, bairo cū ñietibujioatacɯ. Dios yaye b̄sɯrica tutipɯ cūārē atore bairo ĩña: “M̄jāã ya macā macāãcũ quetiupaɯre roro qũĩētĩcōāña,” ĩña —na ĩñupɯ.

⁶ Mai, to macāãna Junta Suprema macāãna jĩcāãrā fariseo majā āñuparā. Aperā saduceo majā āñuparā. Bairo p̄uga poa macāãna na caānierē ĩñamasĩrĩ, b̄sɯrique tutuaro mena atore bairo na ĩñupɯ Pablo:

—Yu yarā, yu cūã fariseo poa macāãcūã yu āniña. Yu pacɯjāã cūã ti poa macāãna niñama. Camasā caria-coatana tunu na cacatirijere cariape yu tūgoya yu cūã. Bairo tiere cariape yu catūgoro jūgori, ñiñabeserā átiyama ati r̄m̄rē —na ĩñupɯ Pablo.

⁷ Bairo Pablo cū caĩrō, jicoquei fariseo majā, aperā saduceo majā mena āmeo b̄sɯrique netōgayuparā na majū. Bairo na caāmeo ĩrōĩ yua, jĩcārōrē bairo tūgoñamasĩesuparā caneñamiatana p̄ame. ⁸ Mai, saduceo poa macāãna p̄ame, “Cariacoatana tunu cati-masĩētĩñama camasā,” caĩrĩ majā āñuparā. Tunu bairoa, “Ángelea majā, bairi wātĩ yeri pūna cūã mána-ma,” caĩtūgoñarĩ majā āñuparā. Bairo na caĩtūgoñami-atacūārē, fariseo poa macāãna p̄ame, tie nipetiri wāmerē cariape catūgori majā āñuparā. ⁹ Torenā, nipetiro to macāãna ĩ awaja mecūcōãñuparā, āmeo b̄sɯnetōgarā. Bairo na caawajamecūrōĩ yua, jĩcāãrā Moisés ānacɯ cū caroticūrĩqũērē cajūgobueri majā, fariseo poa macāãna wāmunɯcārĩ, atore bairo qũĩñuparā:

—Ānia, ñe ũnie buicɯperiyami, jāã catūgoñaata. Ángel, o apei Diotɯ macāãcũ ũcũ cū caĩrĩjērē tūgoricɯmi —qũĩñuparā.

¹⁰ Bairo bwtiuro na caāmeoawajānoi, quetiupaɯ comandante p̄ame, “Pablora cū pajĩārema,” ĩ tūgoña uwiupɯ. Bairi cūtɯ na joyupɯ cū ũm̄arē, camasā watoapɯ Pablo caācūrē cū wiyori, cuartel, soldaua ya wiipɯ na neápáro tunu ĩ.

¹¹ Ape r̄m̄ ñami caāno, marĩ Quetiupaɯ p̄ame Pablora buiaetari, atore bairo qũĩñupɯ: “Pablo, ato Jerusalén macāpɯ yu yaye quetire m̄ caque-

tibujɛnucūatatorea bairo Roma macāpɛ cūārē mɛ ca-
quetibujɛro yɛ boya. Torecɛ, yɛ mena tūgoñatutuaya,"
qūñupɛ marí Quetiupɛ Pablore.

Planes para matar a Pablo

¹² Cabusuri r̄mɛ caño j̄icāārā judío majā, "Pablore
cū marí paj̄iārocōāgarā," j̄icārōrē bairo tūgoñarí
āmeo ī bɛsɛyuparā. Tunu bairoa, "Pablore marí capa-
j̄iāparo j̄ūgoye ɛgaeti, etieti marí átigarā. Cūrē marí ca-
paj̄iāēīcōāta, marí pɛamerē cū paj̄iāreáto Dios," īñu-
parā. ¹³ Bairo cañmeo īrā, cañmɛa cuarenta netōrō
āñuparā. ¹⁴ Bairo na pɛame ásúparā sacerdote majā
quetiuparā, bairo judío majā cabɛtoa camasīrī majā
tɛpɛ. Na tɛpɛ etari, bairo na īñuparā:

—Atore bairo jāā āmeo īpɛ: "Pablore cū marí capa-
j̄iāparo j̄ūgoye marí ɛgaetigarā. Marí caīrōrē bairo
marí caápericōāta, marí pɛamerē cū paj̄iāreáto Dios,"
jāā īpɛ. ¹⁵ Bairo āmerē mɛjāā, aperā mɛjāārē bairo
caña Junta Suprema macāāna mena atore bairo
mɛjāā ápa: Quetiupɛ comandantere cū quetijoya,
ñamirōcā Pablo mena cū apáro īrā. "¿Dope bairo
Pablore camasā na caībɛsɛpaij̄ūgoriquere cariape
caroaro mena jāā camasīparore bairo īrā, jāātɛ cū mɛ
neapá tunu?" cū mɛjāā ītojowa —na īrotiyuparā
cañmɛa.

¹⁶ Bairo na caátigamiatacūārē, Pablo pāmocū pɛame
tūgoyupɛ roro cūrē na caátigarijere. Tiere tūgori yua,
soldaua ya wii cuarterɛ acoásúpɛ, cū mecāp̄rē tiere
quetibujɛ ácú. ¹⁷ Topɛ etari, cū mecāp̄ Pablore cū
quetibujɛyupɛ tiere. Bairo tiere tūgo, Pablo pɛame
j̄icā cū capitájāā mena macāācūrē cū piijori, atore bairo
qūñupɛ:

—Āni, cañmɛ quetiupɛ comandante mena j̄icā
wāme bɛsɛgaupɛ. Bairo cū tɛ cū neácúja.

¹⁸ Bairo cū caīrōī, capitán pɛame cañmɛrē cū
neásúpɛ quetiupɛ comandante tɛpɛ. Bairo qūñupɛ:

—Pablo marí preso jorica wiipɛ caācū yɛ piijori, ānirē
mɛ tɛpɛ yɛ neatí rotiyami. Cū pɛame mɛ mena j̄icā
wāme bɛsɛgaupɛ.

¹⁹ Bairo cū caīrō tūgo, quetiupɛ comandante pɛame
cañmɛrē wāmo mena cū tūgāátí, camasā na catūgoe-
topɛ atore bairo qūī jēniñañupɛ:

—¿Ñe ūnie quetire yɛ quetibujɛgɛ mɛ baiati? —qūī
jēniñañupɛ.

²⁰ Cañmɛ pɛame bairo qūñupɛ:

—Judío majā j̄icārōrē bairo tūgoñarí, bairo mɛ caáto
boyama: Ñamirōcā Junta Suprema tɛpɛ Pablore mɛ
caj̄ūgoátó boyama. Bairo bori, "Dope bairo Pablore ca-
masā na caībɛsɛpaij̄ūgoriquere cariape caroaro mena
jāā camasīparore bairo īrā, jāātɛ cū mɛ neapá," mito-
jogarāma. ²¹ Na pɛame cañmɛa cuarenta netōrō majū
yasioro Junta Suprema macāāna tɛpɛ Pablo cū caeta-
parore cotegarāma. "Pablore cū marí capaj̄iāparo j̄ū-
goye, etieti, ɛgaeti, marí baigarā. Marí caīrōrē bairo
marí caápericōāta, marí pɛamerē cū paj̄iāreáto Dios,"
na cañmeoīñj̄ērē yɛ tūgoárɛ. Bairo āmerē Pablore cū
yucōā āna baiyama, cū paj̄iāgarā. Mɛ pɛame narē,
"Јау, cū yɛ neáɛɛ Pablore mɛjāā tɛpɛ," na mɛ caīpɛe

jetore coterā baiyama. Bairo mɛ pɛame cariape na tū-
goeticōāña —qūñupɛ Pablo pāmocū quetiupɛ co-
mandantere.

²² Bairo cū caīquetibujɛrijere tūgo, comandante
pɛame, "Aperārē na mɛ quetibujɛpɛa yɛ mɛ caīñj̄ērē,"
qūñupɛ. Bairo qūñirí bero, cū tunuárotiyupɛ cū,
cañmɛrē.

Envían a Pablo ante Félix el gobernador

²³ Cabero quetiupɛ comandante pɛame cū roca-
jāñurí carotimasīrā capitájāā pɛgarārē na piijori atore
bairo na īñupɛ: "Marí ūmɛa soldauare na
qūñoyurotiya. Āme ñami nueve de la noche caño
Cesarea macāpɛ Pablore na caneátó yɛ boya. Bairo cū
mena caápárārē doscientos majū rɛpo mena caápárā,
bairo setenta majū caballoa bui capesarā, bairo do-
scientos majū āpōā besuro cacūgorā, na mɛjāā
qūñoyuwā āme ñami Pablo mena caápárārē," na
īñupɛ comandante cū ūmɛa capitájāārē. ²⁴ Bairo na īrī
bero, caballoa, Pablo cū capesaápárā cūrē na
qūñoyurotiyupɛ. Tunu bairoa, "Aperā dope bairo
Pablore cū áti paj̄iāmasīā mano caroaro mena Félix
quetiupɛ gobernador tɛpɛ cū mɛjāā neápá," na ī
quetibujɛyupɛ capitájāārē comandante. ²⁵ Na ī
quetibujɛ yaparori, atore bairo ī woarica pūrōrē na
mena joyupɛ:

²⁶ "Yɛ, Claudio Lisias, mɛ, Félix nocārō caroti-
masīrē ati carta mena mɛrē yɛ quetibujɛjopa mai.
Mɛ yɛ ñurotiya. ²⁷ Judío majā pɛame āni Pablore
ñerí, cū paj̄iāgamiñupā. Bairo na caátigamiatacūārē,
aperā, 'Romano majōcɛ niñami,' na caīñj̄ērē tūgori,
yɛ pɛame yɛ ūmɛa mena cū yɛ wiyoyɛ etawɛ.

²⁸ Cabero dope bairo cūrē na caībɛsɛpaij̄ūgoatajere
masīgɛ, judío majā Junta Suprema macāāna tɛpɛ cū
yɛ neápá. ²⁹ Topɛ cū yɛ cane etaro, judío majā
pɛame na majū na carotirique jetore cū bɛsɛwā.
Bairo cūrē paj̄iārīqūē ūnierɛa mamɛ. Tunu bairo
preso jorica wiipɛ cūrē jāā cacūpee ūnie cūā mamɛ.
Ñe j̄ūgori bairo jāā átimasīp̄rē cūrē. ³⁰ Bairo āmerē
yɛ queti tūgoapɛ judío majā Pablore tunu na capa-
j̄iāga ānirē. Bairo tūgori, cū yɛ joya mɛ tɛpɛ. Tunu
bairoa cū caátiere cabɛsɛpaij̄ārē, 'Mɛjāā majūā
Félix tɛpɛ átí, mɛjāā caīgarijere cū catūgoro,
bɛsɛqūēnorájá,' na ñiña. Tocārōā ñiña."

³¹ Bairo cū ūmɛa soldaua pɛame comandante cū
caātatorea bairo ti ñami caño, cū neásúparā Pablore
Antípatris macāpɛ. ³² Bairo caátána yua, ti ñami
cabusuetaro ñiña, soldaua rɛpori mena caáná pɛame
tunucoásúparā na ya wii cuartel wiipɛ. Caballoa bui
pesari caáná jeto netōásúparā, Pablo mena Cesarea
macā áná. ³³ Cesarea macāpɛ etari bero, ti cartare
quetiupɛ gobernadore cū nuniñuparā. Pablo cūrē
cū tɛ cū cūñuparā. ³⁴ Ti cartare quetiupɛ gobernador
pɛame ñiña yaparori bero, "¿Noo macāācū mɛ āniñati?"
qūī jēniñañupɛ Pablore. Pablo pɛame, "Cilicia yepa
macāācū yɛ āniña," qūñupɛ. ³⁵ Bairo cū caīrō tūgo,
atore bairo qūñnemoñupɛ tunu Pablore:

—Mørë cabusjārī majā na caetarop, m̄ cabairi-jere yu tūgoḡu mai —qūñup̄.

Bairo ī yaparori bero yua, caroaro cū ūm̄arē na īñar-icanuḡotiyup̄ Pablōre, quetiup̄ Herodes ya wiip̄ cū caānorē.

Defensa de Pablo ante Félix

24 Jīcā wāmo cānacā rūm̄rī canetōrō bero, Ananías, sacerdote majā quetiup̄ etayup̄ Cesarear̄e. Jīcāārā judío majā cabūtoa camasīrā, bairi Tértulo cawāmec̄c̄ cajūb̄s̄jāp̄ cū na mena etayup̄. Etari bero yua, quetiup̄ gobernadore qūñarā ásúparā, Pablo cū caátajere b̄s̄jāgarā.

² Bairo na caetaro, quetiup̄ Félix r̄ame piijoyup̄ Pablōre. Pablo cū caetaro īña, Tértulo r̄ame atore bairo ī b̄s̄jā jūgoyup̄ Félip̄re Pablōre:

—M̄, jāā quetiup̄ gobernador m̄ carotimasīrījē jūgori caroaro jāā ānimasīña. Tunu bairoa ati yepa macāānarē camasī ānirī, caroa wāmerē na m̄ jūgo átīāñā. ³ Bairo m̄ caátoi, jāā, nipetior̄ macāāna cū, “Nujāñuñami marī quetiup̄ marī mena,” jāā īña, m̄ nocārō carotimasī majūrē. ⁴ Yoaro m̄rē yu patawācō ānigaetiya. Bairo m̄rē jāā caīgarijere caroaro mena jāā m̄ catūgopeorore jāā boya bair̄p̄a yoaro meeaca ūno. ⁵ Āni, Pablo cawāmec̄c̄ jāā judío majā nipetiorore b̄tioro quetib̄j̄ patowācō-mawijio ñesēānucūñami. Bairo cū caáto jūgori, jīcārōrē bairo tūgoñarī jāā ānimasīñā. Tunu bairoa ‘nazarenos’ na caīrī poa ricaati catūgoñarā cājū-goátīācū niñami. ⁶ Tunu bairoa templo wiire roro majū īroaemi, ape majārē ti wiip̄ cū caneágarije jūgori. Bairo cū caátigarijere īñarī, cū jāā ñew̄ Pablōre. Bairo cū ñerī bero, jāā judío majā jāā caátinucūrōrē bairo cūrē jāā īña besegamiw̄. ⁷ Bairo jāā caátigamiat-acūārē, quetiup̄ comandante Lisias r̄ame jāā t̄p̄ etari, tutuaro mena Pablōre jāā ēmawī. ⁸ Bairo jāārē ēmarī bero, “M̄jāā majūr̄a Félix t̄p̄ átī, m̄jāā caī-garijere cū catūgoro b̄s̄q̄ñorájá,” jāā īwī. M̄ majūr̄a cū jēniñāñijate, atie nipetirije cūrē jāā caīb̄s̄jārījērē cariape bairo cabairijere masīḡu —qūñup̄ Tértulo, quetiup̄ Félix cawāmec̄c̄re.

⁹ Tértulo mena macāāna judío majā cūā nipetirā, “Cariape majū īñami Tértulo Pablo roro cū cabairijere,” īñuparā. ¹⁰ Bairo na caīrō, quetiup̄ gobernador r̄ame cū wāmo mena ñupuari Pablōre cū b̄s̄wiy-ototiyup̄. Bairo cū caīrotiro, Pablo r̄ame atore bairo qūñup̄:

—M̄, ati macā macāāna na caátiere caīñabesenucū m̄ āniña capee cūmarī majū. Bairo useanirīqūē mena yu cabairiquere m̄ yu quetib̄j̄. ¹¹ P̄ga wāmo peti r̄pore p̄ga pēnirō cānacā rūm̄rī netōcoaya merē Jerusalēp̄ Diore yu cañubuei etaata-to bero. Tere m̄ camasīgaata, na jēniñāñijate aperārē. ¹² Bairo Jerusalēp̄ ācū, ni jīcā ūcū apei mena yu cab̄s̄netōgaro īñaecūmi. Tunu ni jīcā ūcū aperārē na awaja mecūō joroque na yu caátajere īñaecūmi. Noo ūno templop̄, o sinagoga ñubuerica wiirip̄, o ti macārē aperaūrip̄ bairo yu

caátīñesēārījērē ni jīcā ūcū īñaecūmi. ¹³ Torena, ānoa Jerusalēp̄ caatīatana, yu caīb̄s̄pairā r̄ame, “Cari-ape ati wāme jūgori buic̄tiyami,” mi quetib̄j̄ masīñāma. ¹⁴ Atie yu catūgoñarījērē m̄rē yu quetib̄j̄roa: Yu ñicūjāā Diore na catūgoñsaricarore bairoa yu cūā cū yu tūgoñsaya. Bairo cū tūgoñsari yua, Dios ya tutip̄ Moisés ānacū cū caroticūrīqūē nipetirije, bairi profeta majā na caīquetib̄j̄cūrīqūē cūārē caria-pe yu tūgoya. Bairo Jesús caroa wāme cū caátīānirotiri-carore bairo yu átīānucūñā. Tere yu caīb̄s̄pairā r̄ame, “Cariape mee niña cū caīrījē,” ī b̄s̄-painucūñāma. ¹⁵ Tunu yu cūā ānoarēā bairo, “Marī ca-masā, caroarā caāna, carorije caāna cūārē marī catioḡu mi tunu Dios marī cariaro bero, marī īñabeseḡu,” ñi tūgoñā. ¹⁶ Bairo caītūgoñā ānirī, yu cayeritutuaro cārō caroare yu átīānimasīnucūñā, Dios cū caīñajoro, camasā mena cūārē.

¹⁷ “Bairo cabaiānirī, ape yep̄ capee cūmarī cabaiñesēātac̄, ati macā yu yu mac̄p̄ yu tunuetaw̄, cabopacarārē dinero limosnarē na nuniḡu. Tunu bairoa Diore ñubueri, waib̄c̄ riire templo wiip̄ joem̄ḡojoḡu, yu yu mac̄p̄ yu etaw̄. ¹⁸ Bairo Jerusalēp̄ ācū, judío majā caroarā ānigarā Dios cū caīñajoro na caátirotinucūrōrē bairo yu cūā yu āp̄. Bairo átī yaparori bero yua, templo wiip̄ yu āp̄, yu caátigariquere átīácū. Bairo templop̄re jīcāūā, aperā caawajamecūrā na camano yu caāno, judío majā Asia yep̄ caatīatana r̄ame yu bocāetawā. ¹⁹ Top̄ yu caetaricarā na majūā yu atop̄ na cab̄s̄jārō ñuñā, ‘Bairo cū caátaje jūgori buic̄tiyami Pablo,’ na caītū-goñāata mai. ²⁰ Bairo na caap̄ricōāta, ānoa caatīatana r̄ame Junta Suprem̄p̄ yu caāno, dise ūnie rorije yu caátaje wapare cabócaricarā na caāmata, tere m̄ na quetib̄j̄áto. Tere masīñā, m̄ quetib̄j̄ masīñāma. ²¹ Atie jetore Junta Suprema macāāna watoa ācū, b̄s̄rique tutuaro mena na ñiw̄: ‘Camasā caria-coatana tunu na cacatirijere cariape yu tūgoya. Bairo tere cariape yu catūgoro jūgori, ñiñabeserā m̄jāā atīya ati rūm̄rē,’ na ñiw̄,” qūñup̄ Pablo quetiup̄ gobernador Félire.

²² Bairo tere cū caīrō tūgo, quetiup̄ Félix r̄ame Jesús caroa wāme cū caátirotiriquere caqueti tūgoric̄ ānirī, tere piticōāñup̄ mai. Bairo pitiri, atore bairo na īñup̄:

—Cabero soldaua quetiup̄ comandante Lisias cū caetarop̄, yu masīnemoḡu tunu tie m̄jāā cab̄s̄-pairijere.

²³ Bairo na ī yaparo yua, cū ūm̄ capitarē bairo qūñup̄: “Pablōre cū marī wiyotigarā mai. Preso jori-ca wiip̄ nimicūā, noo cū caboro ñesēāmasīḡu mi. Tunu bairoa cū bap̄arā cū na cajūátinemogaata, na ēñotaet-icōāñā,” qūñup̄. Cabero ásúp̄ Félix ape mac̄p̄.

²⁴ Nocānacā rūm̄ bero mea etayup̄ Félix tunu cū n̄mo Drusila cawāmec̄c̄o, judío majā yao mena. Bairo etari bero, cū ūm̄rē cū piijorotiyup̄ Pablōre. Pablo cū t̄p̄ etari, Jesucristo mena marī catūgoñatutu-arijere cū caquetib̄j̄ro tūgoyup̄ Félix. ²⁵ Pablo atore bairo qūñup̄ quetib̄j̄yup̄ Félire:

—Dios, maríre caroa jetore átirotiyami. Marí majū ro-ro marí caátigarijere marí catūgoñanetōmasírōrē boyami Dios. Ape rŭmŭ camasā nipetiro na caátajere cŭ caññabeseri rŭmŭ etaro baiya —qŭĩ quetibŭjŭyurŭ.

Bairo cŭ caĩrō tŭgoacŭari, atore bairo qŭĩñurŭ Félix rŭame:

—Tocārōā yŭ tŭgogŭ. Ácŭja. Ape rŭmŭ ñe ũnie yŭ caátipee camano mŭ yŭ piijogŭ tunu mŭ cabuerijere tŭgonemogŭ —qŭĩñurŭ Pablōre.

²⁶ Apeyera tunu gobernador Félix rŭame Pablō cŭrē dinero cŭ cajorore bootŭgoñañurŭ cŭrē cŭ cawiyopee wapa. Bairo bootŭgoñañurŭ yua, nairō cŭ piijori cŭ mena bŭsŭnucŭñurŭ. ²⁷ Pablō cŭ cŭ cawapatieto jeto rŭga cŭma majū netōcoasuparo. Bairi cabero yua, Félix rŭame quetiurŭ cŭ cañnierē witicōāñurŭ. Apei Porcio Festo cawāmecŭrŭ rŭame cŭ wasoaye quetiurŭ jāñurŭ tunu. Mai, Félix cŭ cawitiparo jŭgoye, judío majā cŭrē caroaro mena na caññaparore bairo ĩ, Pablōre cŭ wiyorotiesurŭ.

Pablo delante de Festo

25 Itia rŭmŭ quetiurŭ gobernadore bairo cŭ caññātato bero, Festo rŭame Cesarea macāpŭ caññiatacŭ Jerusalēpŭ acoásúrŭ. ² Topŭ cŭ caetaro, sacerdote majā quetiurŭ, aperā judío majā caññimajūrā cŭñ rupatutia tunu Pablō cŭ cabairijere cŭ bŭsŭjārā ásúparā Festore. ³ Bairi Pablōre Jerusalēpŭ cŭ caneatí rotijobojorore boyuparā. “Ati macāpŭ Pablō cŭ cañnorē jāā boya,” Festore qŭĩmirācŭā, “Maarŭ cŭ caató cŭ marí pajñārocacōārōā Pablōre,” ĩ tŭgoñañuparā. ⁴ Bairo na cabomiatacŭārē, Festo rŭame na yŭesurŭ. Bairi Pablō, Cesarea macā preso jorica wiipŭ cŭ cañnierē, tunu nocānacā rŭmŭ mea topŭ cŭ catunuágarijere na quetibŭjŭ yaparori bero, atore bairo na ĩnemoñurŭ tunu:

⁵ —Bairi mŭjāā quetiurŭ yŭ mena na ápáro Cesarearŭ. Topŭ yŭ catŭgoro cŭrē na bŭsŭjāāto, Pablō roro cŭ caátaje caāmata —na ĩñurŭ Festo judío majārē.

⁶ Bairo ĩ yaparori bero, nocārō ĩcā wāmo peti itia pēnirō, o rŭga wāmo cānacā rŭmŭrŭ cārō ānirŭ bero, tunucoásúrŭ Festo Cesarearŭ. Cŭ caetari rŭmŭ busuri rŭmŭ cañno, camasārē ĩñabesei cŭ caruincŭrōpŭ ruiiri cŭ pirotijoyurŭ Pablōre. ⁷ Bairo Pablō cŭtŭ cŭ caetaro, judío majā Jerusalēpŭ caatātana rŭame Pablōtŭ etari, capee rorije majūrē cŭ bŭsŭjāñuparā. Bairo na caññabeseri rŭmŭ etari, preso jorica wiipŭ cŭ cañnierē, tunu nocānacā rŭmŭ mea topŭ cŭ catunuágarijere na quetibŭjŭ yaparori bero, atore bairo na ĩnemoñurŭ tunu:

⁸ Pablō rŭame atore bairo qŭĩ quetibŭjŭyurŭ cŭ cabairiquere cŭ cŭā:

—Yŭa, marí judío majā marí carotirique ĩcā wāme ũnorē yŭ baibotioerŭ. Dios ya wii templo cŭārē roro ñi bŭsŭpaietincŭwŭ. Quetiurŭ emperador romano cŭ carotiriquere cŭārē ĩcā wāme ũno yŭ baibotioerŭ —qŭĩñurŭ Pablō Festore.

⁹ Festo rŭame judío majā cŭrē caroaro mena na caññaparore bairo ĩ, atore bairo qŭĩ jēñiñañurŭ Pablōre:

—¿Jerusalén macāpŭ mŭ ágaetiyati? Topŭ mŭ cañno, mŭ caátajere ñiñabesegŭ yŭ rŭame yua —qŭĩ jēñiñañurŭ.

¹⁰ Bairo cŭ caññiñarō, atore bairo qŭĩñurŭ Pablō:

—Ato romano majā na caññabesenucŭrōpŭ yŭ āñiña. Ato rŭa ñiñabesegarā, ñiñabese rotiya. Merē mŭ masiña caroaro yŭ yarā judío majā na carotiriquere yŭ cabaiotioetiere. ¹¹ Bairŭa, roro majū yŭ caátaje caāmata, tie jŭgori yŭre na capaññārocagaata, na yŭ eñotaetigŭ. Tunu bairoa yŭre na cabŭsŭjārŭjē cariape caāmerīcōāta, ni ĩcācŭ ũcŭ judío majā tŭpŭ yŭ preso cŭrotimasīcŭmi. Tōrecŭ, quetiurŭ emperador yŭ caátajere cŭ caññabesero roquere yŭ boya —qŭĩñurŭ Pablō Festore.

¹² Bairo cŭ caĩrō tŭgo, Festo rŭame cŭ rocaññurŭ carotimasīrārē na jēñiñañañurŭ Pablōre cŭ caĩpeere. Na jēñiñaña yaparori bero, atore bairo na ĩñurŭ caneñañatanarē:

—“Emperador romano yŭ cabairijere cŭ caññabesero roquere yŭ boya,” cŭ caĩrō jŭgori emperador tŭpŭ ágrŭmi Pablō —na ĩñurŭ.

Pablo ante el rey Agripa

¹³ Nocānacā rŭmŭ bero mee cañno quetiurŭ rey Agripa, cŭ nŭmo Berenice mena etayuparā Cesarearŭ Festore cŭ jēñirā etarā. ¹⁴ Topŭ capee rŭmŭrŭ na cañnoi, Festo rŭame cŭ quetibŭjŭyurŭ Agripare, Pablō cŭ cabairijere. Ato bairo qŭĩñurŭ:

—Ato preso jorica wiipŭ niñami ĩcācŭ Félix cŭ capreso jocŭrīcŭ. ¹⁵ Bairi Jerusalēpŭ yŭ cañno, sacerdote majā quetiurŭ, judío majā cabŭtoa camasīrŭ majā mena yŭtŭ etari, preso joricŭre yŭ capaññārotibojorore bowā. ¹⁶ Bairo na cabomiatacŭārē, atore bairo na ĩiwŭ: “Jāā romano majā bairo jāā átaje cŭtiya: ĩcācŭ ũcŭrē cŭ jāā pajñāmasīētīña, cŭrē cabŭsŭjārā rŭame cŭ catŭgoro cŭ cabairijere na cabŭsŭjārēcŭōāta. Bairo na caāpericōāta, dope bairo cŭ caátajere quetibŭjŭ masīētīñami,” na ĩiwŭ. ¹⁷ Bairi ato Cesarearŭ na caetaro ĩña, jicoquei yowori mee cabusuri rŭmŭ cañno, camasārē ĩñabesei yŭ caruincŭrōpŭ ruiiri bero, cŭ yŭ piijorotiwŭ cŭ, Pablōre. ¹⁸ Bairo cŭ caetaro, cŭrē cabŭsŭjārā atātana rŭame, “‘Capee atore bairi wāme majū roro caācŭ niñami Pablō,’ ñigarāma,” yŭ caññiñarō bairo qŭĩ bŭsŭjārēma. ¹⁹ Na ya wāme, na caññarije ũnie macāñjē jetore bŭsŭwā. Na rŭame, ĩcācŭ Jesús cawāmecŭrŭ, “Riacoami,” na caññiñarō, Pablō rŭame, “Tunu cŭā, catiri āñicōāñami,” na ĩwŭ. ²⁰ Yŭ rŭame, atie ũnierē, “¿Dope bairo yŭ ácŭati?” ĩ tŭgoñañurŭ, atore bairo cŭ ĩiwŭ Pablōre: “Mŭa, ¿Jerusalēpŭ mŭ ágaetiyati? ¿Topŭ mŭ ya wāme mŭ caññarije ũnierē na ĩñabeserotigŭ?” cŭ ĩiwŭ. ²¹ Bairo cŭ yŭ caññiñarō, bairo boemi. Cŭ caátajere nocārō carotimasī marí quetiurŭ emperador rŭame cŭ caññabesero roquere bowŭ. Bairo cŭ caboroi, ato preso jorica wiipŭ cŭ yŭ tuarotiwŭ mai, cŭrē yŭ cajomasīpa rŭmŭ caetaparo jŭgoye —qŭĩñurŭ Festo Agripare.

²² Bairo cŭ caĩrō tŭgo, atore bairo qŭĩñurŭ Agripa:

—Yŭ cŭā, cŭ, Pablō cŭ caññarjēre yŭ tŭgogamicŭrŭ.

Bairo cū caīrō, Festo p̄ame q̄iñup̄:

—Ñamirōcāā cū m̄ t̄goḡ.

²³ Torena, cabusuri r̄m̄ caāno, Agripa, cū n̄mo Berenice mena nocārō caroaro n̄c̄b̄ugo masīr̄q̄iē mena, “Quetiuparā jāā āniña,” ĩrā, jāāñuparā na caneñanuc̄r̄i ar̄ar̄. Na bero jāāñuparā soldaua quetiuparā, bairi ti macā macāāna caānimajūrā cūā. Bairo na caetaro ĩña, Festo p̄ame cū ūm̄arē na piati rotijoyup̄ Pablore. ²⁴ Bairo Pablo cū caetaro, atore bairo na ĩñup̄ Festo caneñarārē:

—M̄, Quetiup̄ Rey Agripa, m̄jāā ato jāā mena caneñarī majā cūārē, āni Pablo cū cabairiquere m̄jāā ȳ quetib̄j̄p̄a mai: Judío majā nipetiro, Jerusalén macāāna Cesarea macāāna cūā ȳt̄ etari, āni cū caātajere b̄s̄p̄ainuc̄ñama. Bairo cū b̄s̄p̄ainuc̄r̄i yua, awajarique mena “¡Cū paj̄ārotiya!” nairō ñinuc̄ñama. ²⁵ Bairo na caīmiatacūārē, ȳ p̄ame roro cū caātiere ȳ bócañāēt̄iña. Bairi cū cayasimasīrō maniña. Bair̄na, cū caātajere nocārō carotimasī marī quetiup̄a emperador cū cañabeserere cū caboroi: “Toroque cū emperador t̄p̄ cū ȳ joḡ,” ñi t̄goñaar̄. ²⁶ Bairo cū jogat̄ḡoñamicūā, cariape āni dope bairo cū cabaij̄goriquere masīēt̄r̄i, marī quetiup̄a emperadore ȳ quetib̄j̄p̄a woajomasīēt̄iña mai. Bairi cū ȳ piatiroti-joar̄, m̄, Quetiup̄a Rey Agripa, m̄jāā aperā cūā, cū cabairijere m̄jāā cajēniñaparore bairo ĩ. Bairo cū m̄jāā cajēniñar̄j̄rē t̄go yaparori bero, ĩcā wāme ūno ȳ p̄ame emperadore ȳ quetib̄j̄p̄a woajomasīḡ yua. ²⁷ Bair̄na, caīpeire bairo ȳ baibujiō tie ūnie quetire woajoesc̄a, marī quetiup̄a emperador t̄p̄ preso joric̄re ȳ cajoata —na ĩñup̄ Festo to macāāna caneñaatānarē.

Pablo presenta su caso ante el rey Agripa

26 Bairo cū caīrō bero, atore bairo q̄iñup̄ Agripa Pablore:

—M̄ majū quetib̄j̄p̄a m̄ cabairijere.

Bairo cū caīrō, Pablo p̄ame cū wāmorē ñum̄ḡōr̄i atore bairo q̄iñup̄ Agripa: ² “Ȳ ĩseanij̄ñiña āmerē ȳ cabairijere m̄ nocārō carotimasī, m̄ cab̄s̄rotiro j̄gori. Bairo m̄ cab̄s̄rotiroi, ȳ p̄ame judío majā ȳre na cab̄s̄j̄r̄j̄ē nipetirijere m̄ ȳ quetib̄j̄p̄a masīḡ. ³ M̄, nocārō carotimasī, judío majā marī caātiānierē m̄ masīj̄ñiña. Tunu bairoa marī ya wāme marī caāmeo b̄s̄rique netōnuc̄r̄j̄ē cūārē m̄ masīj̄ñiña. Bairo cabai m̄ caānoi, caroaro mena ȳ caquetib̄j̄p̄rijere m̄ cat̄ḡoro ȳ boya.

La vida de Pablo antes de su conversión

⁴ “Judío majā nipetiro masīr̄āma cawāmā āc̄p̄ūā na watoare āc̄ ȳ caātiānij̄goatajere. Ȳ ya yepar̄ āc̄, bairi Jerusalén mac̄p̄ cūārē āc̄, ȳ caātiānj̄erē masīr̄āma. ⁵ Tunu bairoa fariseo ya poa macāāc̄ ȳ caānie cūārē masīr̄āma. ‘Torea bairo niñami,’ m̄rē ĩ quetib̄j̄p̄a masīr̄āma, na m̄ cajēniñaata. Fariseo poa macāāna p̄ame judío majā tocānacā poa macāāna netōj̄ñurō Dios yaye quetire jāā t̄ḡōsanuc̄ñā.

⁶ Marī ñic̄j̄āā ānanarē Dios cū caīj̄ḡoyetic̄r̄i q̄uērē cariape ȳ cat̄gorije wapa āmerē ñiña beserotirā átiyama ȳ pesua. ⁷ Marī yarā Israel yepa macāāna p̄ga wāmo peti r̄pore p̄ga p̄enirō cānacā poari majū caāna p̄ame Dios cū caīj̄ḡoyetic̄r̄i cārōrē bairo cū caātipeere coterā átiyama. Bairo coteri yua, ĩm̄recóo, ñamii cūārē, cūrē caīroarā p̄ame cū ñubuecōā āninuc̄ñama. Tiera ȳ cūā ȳ cacoterije wapa ȳ pesua p̄ame āmerē ȳ b̄s̄j̄r̄ā átiyama. ⁸ M̄jāā, ȳ caīr̄j̄erē cat̄gorā, ĩdop̄ērā camasā cariacoatānarē tunu Dios cū cacatorijere cariape m̄jāā t̄goetiati?

Pablo cuenta cómo perseguía a los cristianos

⁹ “Ȳ cūā caj̄ḡoyep̄re, ‘Jesús Nazaret macāāc̄ yaye quetire cat̄ḡōsarārē capee roro majū na ȳ átiyā,’ ñi t̄goñaw̄. ¹⁰ Bairo ĩ t̄goñarī, tore bairo ȳ ár̄p̄ Jerusalén mac̄p̄. ‘Narē ñeña,’ sacerdote majā quetiuparā na caīwoarica pūrō, papera pūrōrē c̄gori, preso jorica wiip̄ na ȳ jow̄ Jesucristore cat̄ḡōsarārē. Tunu na ūnarē aperā, na capaj̄ārero ĩñarī, ‘Ñuj̄ñiña bairo na caāto,’ ñi t̄goñanuc̄w̄. ¹¹ Nairō popiye na baio joroque na ȳ ár̄p̄, Jesús mena na cat̄goñatutua-jānaparore bairo ĩ. Ñubuerica wiiri caāno cārō caānarē, bairo na ȳ ár̄p̄. B̄tioro majū na ūnarē ȳ pesuc̄p̄. Bairo narē b̄tioro capesuc̄c̄ ānirī, ape macāār̄p̄ cūārē ȳ ár̄p̄, to macāānarē popiye na átiác̄.

Pablo cuenta otra vez su conversión

(Hch 9.1-19; 22.6-16)

¹² “Torec̄, popiye na baio joroque átiyā, ĩcā r̄m̄ Damasco mac̄p̄ ȳ ár̄p̄. Bairo sacerdote majā quetiuparā, ‘Narē ñeña,’ na caīwoarica pūrō mena na cañerotijoric̄ ȳ ām̄. ¹³ Bairo na cañerotijoric̄ ānirī Damasco caātiwā ȳ caátó caānoa, pasaribota caāno jōbui macāāj̄e caasiyarije ūnierē ñiñaw̄. Bairo tiere ȳ cañarō, muip̄ netōrō caasiyarije p̄ame ȳ, ȳ mena caáná t̄p̄ asiya etaw̄. ¹⁴ Bairo caasiyaetaro, jāā nipe-tiro yepar̄ jāā ñacoar̄. Bairo yepar̄ jāā caāno, atore bairo ĩcā ȳre cū caīb̄s̄ocajorore ȳ t̄gow̄ hebreo yaye mena: ‘Saulo, Saulo, ĩdop̄ē ȳre m̄ pesuc̄tiyati? Wec̄ cū caāgaetie j̄gori cū ur̄p̄ p̄ame āp̄ōā yuc̄ mena cūrē cū catuapuaatato bero cū majūā royetunemoñami. Torea bairo m̄ cūā m̄ majūā m̄ royetuya m̄ caātipeere ȳ caborore bairo m̄ caāperie j̄gori.’

¹⁵ “Ȳ p̄ame, ‘Quetiup̄a, ĩñam̄ ūc̄ m̄ āniñati?’ cū ñi jēniñaw̄. Bairo ȳ caīrō, atore bairo ñinemow̄ tunu: ‘Ȳna, Jesús Nazaret macāāc̄ ȳ āniña. Roro ȳ átiyā, m̄ cāsāna ȳ āniña. ¹⁶ Wā̄m̄nc̄ārī m̄ caāti mac̄p̄ ác̄ja. Ȳre caj̄ác̄ m̄ āniḡ. Tunu bairoa āme ȳ m̄ cañar̄j̄ē, tunu ȳ m̄ cañanemopee cūārē caquetib̄j̄p̄a m̄ āniḡ. Bairi āmerē m̄rē ȳ buiaeta ĩñoña. ¹⁷ Judío majā, judío majā caāmerā cūārē na ȳ netōḡ. Bairi m̄rē nat̄ jō ȳ átiya āmerē. ¹⁸ Camasā p̄ame cacaapee biarārē bairo caāna niñama. B̄tioro canait̄ār̄p̄ caāñesēārē bairo caāna niñama. Bairo caāna nimir̄c̄ūā, cacaapee p̄ār̄rē bairo, tunu cabusurop̄ caāñesēārē bairo caāna nigarāma

mæ caquetibujerijere na catëgoŋsarō jëgori. Wãtí, na quetiupaere bairo cū cañinemorō yæ boetiya. Dios yaye queti pæame roquere na catëgoŋsarore yæ boya. Tunu bairoa yæ mena na catëgoŋatutuarore yæ boya. Bairo na catëgoŋatutuario, roro na caátajere na yæ masiriyobojagæ. Dios yarã caroarã mena na cūã na ãnio joroque yæ átigæ. Bairo mære natæ yæ quetibujæ rotijoya, ñi quetibujæwí Jesús.

Pablo obedece a la visión

¹⁹ “Bairo quetiupaeræ rey Agripa mære ñinemoña: Æmærecóopæ caãcū yære cabuiaetaricæ yære cū caátitirore bairo yæ ápc. Cūrē yæ botioerpæ. ²⁰ Bairo atie, cū yaye quetire Damasco macããnarē yæ quetibujæ jëgowæ. Cabero Jerusalén macããna, bairo nipetiro Judea yepa macããna, judío majã, judío majã caãmerã cūãrē atore bairo na ñi quetibujæwæ: ‘Dios mena tūgoña qũenoña roro mujãã caátianajërē. Tere tūgoña qũenoñí, Dios cū carotirore bairo pæame ása. Bairo caroaro ãnajë pæamerē mujãã caáto ññarã, camasã pæame, “Bairo na yerire merē wasoa yaparoupa,” í masígarãma,’ na ñi quetibujæwæ. ²¹ Atiere yæ caquetibujerije wapa, judío majã pæame templo wiipæ yæ caãno, ñerí yæ pajíãgamiwã. ²² Bairo yæ na caátigamiat-acũãrē, Dios pæame yæ juáticõã ninucũñami. Bairo yæ cū caátoi, nipetiro camasã quetiuparã, cabugoro macããna cūãrē yæ quetibujæcõã ãninucũña ati rëmæñí cūãrē mai. Profeta majã, bairo Moisés ãnacũ cūã, cabaipere na caquetibujæcũrĩqũërē bairo jeto na yæ quetibujæncũña camasãrē. Di rëmæ ñno ricaati wãmerē na yæ quetibujætiya. ²³ Ato bairo marĩrē í quetibujæ jëgoyeticũñañupã Moisejãã: ‘Popiye bairo bero, riacoagæmi Mesías, Dios cū cajonæ. Cūã nigæmi cariaacoatacæ nimicũã tunu cacatijëgoræ. Tunu bairoa marí Israel poa macããna, ape poari caãna cūãrē caroa queti, na canetõpeere na quetibujægæmi Mesías,’ í quetibujæ jëgoyeticũñañupã Moisejãã,” í quetibujæyupæ Pablo Agripare.

Pablo trata de convencer a Agripa de que se haga cristiano

²⁴ Bairo Agripare cū cabairiquere cū caíquetibujeripæa, Festo pæame atore bairo qũĩñupũ Pablōre bæsærique tutuaro mena:

—¡Pablo mi mecũcõãña! Bætioro tiere mæ cabuerije jëgori camecũrē bairo ácæ mæ baiya.

²⁵ Bairo cū caĩmiatacũãrē, atore bairo qũĩñupũ Pablō:

—Nocãrõ cañimajũũ Festo, cariape mære ñiña: Mecũ mee yæ baiya. Yæ cabuerije cariape niña. Bairo tiere cariape catëgoŋæ pæame cabero, “Cariapea caquetibujerije niña,” í masíbujiomæ. ²⁶ ãnia niñami quetiupaeræ rey Agripa tie yæ caíquetibujerijere caroaro camasí cūã. Bairo caãcū cū caãnoi, uwiricaro mano tiere cū yæ quetibujæya. Yæ caquetibujerije pæame cayasioro ñnopũ cabairique mee niña. Nipetiro camasã judío majã na cañnarõ baiyupa. Bairo quetiupaeræ

rey Agripa cūã tiere masíjãñuñami —qũĩñupũ Pablō Festore.

²⁷ Qũĩ yaparo yua, atore bairo qũĩñupũ Pablō quetiupaeræ rey Agripare:

—Nocãrõ cañimajũũ Rey Agripa, ¿profeta majã marĩrē na caíjëgoyeticũrĩqũërē cariape mæ tūgoyati? “Cariape tiere tūgoyami,” ñi tūgoñaña.

²⁸ Bairo cū caĩrõ, bairo qũĩñupũ Agripa Pablōre:

—Ato cãrõã mæ caquetibujerijeaca mena Jesure caĩroaæ, ¿cristiano yæ ãnio joroque yæ mæ átigayati?

²⁹ Pablō pæame atore bairo qũĩñemoñupũ tunu:

—Capee bæsærique mena, o petoaca yæ cabæsærije to ãnimiatacũãrē, mæ, nocãrõ cañimajũũ, bairo ato macããna nipetiro ãme yæ caĩñjërē catëgorã cūã yære bairo Cristore catëgoŋsarã mujãã cañierē yæ boya. Æpõãwē cadena mena popiye yære bairo jiyaricarã mujãã caãno roquere yæ boetiya —qũĩñupũ Pablō Agripare.

³⁰ Bairo cū caĩrõ tūgo, quetiupaeræ rey Agripa wãmæncãñupũ. Tunu bairoa quetiupaeræ gobernador Festo, bairo Berenice mena, nipetiro to caruirã cūã wãmæncãñuparã. ³¹ Bairo wãmæncãñuparã bero yua, ape aæpæ acoásúparã, Pablō cū cabairijere ãmeo bæsæráná. Topæ atore bairo ãmeo ññuparã na majũ:

—Cū, Pablō, ñee ñnie buicæperiyami. Bairo cū cayasimasĩrõ maniña. Tunu bairoa preso jorica wiipæ cū cañipee cūã maniña —ãmeo ññuparã.

³² Bairo ãmeo í yaparori bero, bairo qũĩñupũ Agripa Festore:

—“Emperador romano yæ cabairijere cū caññabesero roquere yæ boya,” cū caññicõãta, mæ majũã cū mæ wiyomasíbujiomæ —qũĩñupũ.

Pablo enviado a Roma

27 Pablōre Italia yepapæ na cajogatëgoñarĩcãrõrēã bairo caetaro, Pablō, aperã preso jorica wii caãna cūãrē na nuniwã jĩcãũ quetiupaeræ capitán, Julio cawãmecæcære, “Topæ narē cū neápáro,” írã. Julio pæame soldaua quetiupaeræ emperador æmæa mena macããcũ jĩcãũ ãmi. ² Torena, Adramitio macãrē etari, cūmua capairica, Asia yepa macããrĩpæ caágarica mena ájããrĩ, jãã acoárú. Jãã mena ámi Aristarco cūã. Cū pæame Macedonia yepapæ Tesalónica macã macããcũ ãmi. ³ Bairo áná, cabusuri rëmæ caãno Sidón macã petapæ jãã etawæ. Topæ jãã caetaro, Julio pæame caroaro næcũbægorique mena cū ámi Pablōre. Cū bapa to macããnarē na ññañesã rotiwĩ Pablōre, cū na cajuátinomorore bairo í. ⁴ Cabero ti macãpæ cañinatana cūmua mena jãã ápc tunu. Chipre yucæpoa etarã, caãcõ nægõã pæame jãã netõmasĩpũ, wĩno jãã riape capapuro jëgori. Torena, cariape nægõã pæame jãã netõárú. ⁵ Bairo ti yucæpoare netõáná, Cilicia, bairo Panfilia cawãmecæti yepaa tæpæ, ria capairiyare jãã pëñanetõárú. Bairo pëñanetõ áná yua, Mira cawãmecæti macã Licia yepa macãã macãpære jãã etawæ.

⁶ Bairo topæ jãã caetaro bero, soldaua quetiupaeræ capitán pæame cūmua caparica Alejandría macãĩ

caatíataca, Italia yepapɯ caatíiare bócaetawí. Tiare bócaetari yua, tia mena jáã árotiwí. ⁷ Bairo cǔ cajoatana áná yua, wíno jáã riape capapuro jǔgori, capee rǔmɯrǔ majǔ jáã yowowɯ. Bairo yowomirácǔá, bǔtioro popiye petiri beropɯ jáã etawɯ Gnido cawámecǔti macá riarerɯ. Bairo wíno jáã riape mai capapucǔá ãnirecoaro jǔgori, Creta yucɯpoapɯ Salmón cawámecǔti petatɯ caãcǔ nǔgǔá pɯame jáã netǔápá. ⁸ Ti yucɯpoa tǔnirpɯ netǔáná yua, dopǔí tǔna majǔ popiye bero, Caroa Petaari cawámecǔti petare jáã etawɯ. Ti peta pɯame Lesea macá tɯpɯ ámɯ.

⁹ Yoaro jáã cabaitutuátói, merǔ puebɯcɯ cǔñarǔ majǔ baiwɯ. Wíno bǔtioro capapuro jǔgoye ámɯ. Bairi yua, uwiomajǔcǔáwǔ, jáã canetǔápáta. Bairo cabairo tǔñarǔ, atore bairo na ímiwí Pablo:

¹⁰ —Mǔjǔá, ati cǔmuarǔ cajǔgori majǔ, marǔ canetǔápáta, uwiojǔñu. Bairo carorore marǔ caápáta, atia cǔmua, bairi marǔ cajeátie cǔá yasicoagaro. Marǔ cǔá marǔ yasicoabujiorǔ —na ímiwí Pablo.

¹¹ Bairo cǔ caímiatacǔárǔ, soldaua quetiupapɯ capitán pɯame Pablo cǔ caírǔjǔrǔ cariape tǔgoemi. Ti cǔmua upapɯ, bairi cǔtɯ macǔáacǔ capitájǔá na caírǔjǔ pɯamerǔ cariape tǔgowí. ¹² Apeyera tunu ti peta, Caroa Petaari pɯame, puebɯcɯre to netǔápáta, ñuǔpǔ. Bairi tia caáná nipetiro jáñurǔna ti petare tuagaema. “Fenice macǔá petapɯ roque puebɯcɯre marǔ canetǔata, ñubujioro. Topɯ marǔ ároa,” íwǔ. Mai, Fenice peta cǔá Creta yucɯpoapɯ cañimiatacǔárǔ, wíno, muipɯ cǔ cawámuatí nǔgǔá cawarua jope caatíe, tunu ape nǔgǔá cawarua jope caatíe cǔá tutuaro mena ti petare papuetoesuparo.

La tempestad en el mar

¹³ Bairo jǔrǔáacǔ wíno ape nǔgǔá warua jopei caatíere tǔñarǔ, “Marǔ ánemogarǔ tunu,” jáã í tǔgoñawǔ. Bairo í tǔgoñarǔ yua, ti petapɯ cañimiatana jáã acoápá catǔni Creta yucɯpoatɯaca. ¹⁴ Bairo cabero yua, caño tɯsaroa ape wǔme wíno catutuarije majǔ muipɯ cǔ cawámɯ ató cawarua jope caatíe pɯame jáã papuetajǔgowɯ. ¹⁵ Bairo tutuaro capapuroi, jáã cǔmuarǔ papu ámejoreo jojǔgowɯ. Bairi cǔmua pɯame wíno caató riapere caámásiétǔí, “Toroque wíno caató pɯame to ácǔáto,” jáã íwǔ. ¹⁶ Tore bairo áná yua, jǔcǔa yucɯpoa Cauda cawámecǔti poaacapɯre jáã netǔápá, bǔtioro wíno capapuroaeti nǔgǔá pɯame. Bairo ti poare netǔátí yua, popiye mena cǔmua ócǔáacǔ, jáã berore jáã catǔgǔarǔcǔárǔ jáã nejǔáwǔ capairica cǔmuapɯ.

¹⁷ Bairo tiare nejǔárǔ bero, yǔtawǔérǔ capaca mena ti cǔmua capairicare tǔgǔá ámejoreori jiyatuwǔ ɯsɯro, “Wíno papupeere,” írǔ. Cabero, “Sirte cawámecǔti raputiropɯ marǔ rocaware,” í uwiri yua, jutii aseri wíno cañerǔjǔ tía buipɯ na cayoriquere ówǔruíowǔ. Bairo na caáto, wíno pɯame noo caboropɯ cǔmuarǔ papujowɯ.

¹⁸ Cabusuri rǔmɯ caño mai netǔjǔñurǔ tutuaro wíno capapurecoaro tǔñarǔ, ti cǔmua na cajeátie apeyere riapɯ reñuarǔgowǔ, “Ti cǔmua to wǔmɯ paáto,” írǔ.

¹⁹ Itia rǔmɯ caátó, wíno cajǔnaetore tǔñamirǔ yua, na majǔá ti cǔmua macǔájǔ majǔ cǔárǔ riarɯ reñuawǔ.

²⁰ Capee rǔmɯrǔ majǔ muipɯ ɯmɯreco macǔáacǔ, ñocǔá cǔárǔ jáã tǔñarǔ. Tunu bairoa wíno bǔtioro rapunucǔwǔ. Bairo cabairoi, “Dope bairo marǔ bai netǔmasíetǔna. Atoa marǔ yasicoagarǔ,” jáã í tǔgoñawǔ.

²¹ Capee rǔmɯrǔ ɯgari mee jáã ápá. Bairo cabairo tǔña, Pablo pɯame jáã nipetiro watoapɯ wǔmɯñcǔarǔ atore bairo jáã íwǔ:

—Yɯ yarǔ, “Creta yucɯpoapɯ marǔ tuaroa,” mǔjǔárǔ yɯ caíquetibɯjǔatǔjere cariape mǔjǔá catǔgoata, atore bairo roro majǔ marǔ tǔmɯoetibujioatana.

²² Bairo cariape yǔre catǔgoetiatana nimirácǔá, yapuapueticǔáña. Marǔ mena macǔáacǔ jǔcǔá ǔcǔ yasi-etigɯmi. Ati cǔmua jeto yasigaro. ²³ Áme ñamirǔ yɯ buiaetaami ángel, Dios cǔ cajopɯ, cǔ yapɯ cǔ carotiricɯ yɯ cañnoi. ²⁴ Cǔ, ángel pɯame atore bairo ñiami: “Mɯ, Pablo, quetiupapɯ emperador romano yǔre mɯ cabairiquere caquetibɯjǔpɯ mɯ áñiña. Bairi uwieticǔáña. Mɯ jǔgori, mɯ, nipetiro ati cǔmua macǔána cǔárǔ mǔjǔá cayasibujiopeere éñotabojagɯmi Dios,” ñi quetibɯjǔami ángel. ²⁵ Torena, yɯ yarǔ tǔgoña yapuapueticǔáña. Yɯ pɯame, Dios mena yɯ tǔgoñatutuya. Bairi, “Yǔre ángel cǔ caíquetibɯjǔatatore bairo cariape baigaro,” ñi tǔgoñaña. ²⁶ Bairi marǔ cayasietimiatacǔárǔ, wíno pɯame marǔ papurocapeogaro jǔcǔa yucɯpoapɯ —jáã í quetibɯjǔwí Pablo.

²⁷ Creta yucɯpoapɯ cañiatana áná, pɯga semana bero ria capariya Adriático cawámecǔtiyare jáã etawɯ. Wíno pɯame noo caboro jǔcǔa nǔgǔá pɯame, ape nǔgǔá pɯame caatíe jáã papujonucǔwǔ. Bairo jáárǔ wíno caatíáno, ti cǔmua macǔána marineros pɯame ñami recomacǔ caño, “Marǔ yepa tɯpɯ etarǔ marǔ baibauya,” í tǔgoña masíicǔáwǔ. ²⁸ Bairo tǔgoña-masíicǔarǔ yua, jǔcǔawǔ, yǔtawǔ mena riarɯ ruíajo cǔñawǔ, “¿Nocǔrǔ to ɯcǔáñati?” írǔ. Bairo na caatícǔñarǔ, treinta y seis metros majǔ ɯcǔárǔ ámɯ. Cabero cajǔgoye jáñurǔ tore bairo áma tunu. To pɯame veintisiete metros majǔ ɯcǔárǔ ámɯ. ²⁹ Bairi, “ǔtǔ ru-paarɯre marǔ rocaware,” írǔ, ápǔápirǔ anclas canɯcǔrǔjǔ baparcǔnacǔpǔírǔ majǔrǔ ti cǔmua watu-ricaro causaro pɯame reñuajori jiyatuwǔ. Bairo tie canɯcǔrǔ jǔgori jǔcǔapɯa capasaro ǔno, Diore, “Tǔmurǔ to busuáto,” qǔí jǔniwǔ. ³⁰ Ti cǔmua macǔána paabojari majǔ marineros pɯame, “Cǔmua ócǔáacǔ mena marǔ ruticoároa,” ámeo tǔñupǔ. Bairo caámeo ítatana áñirǔ yua, “Ápǔápirǔ anclas canɯcǔrǔjǔrǔ cajǔgoro pɯame reñuajori jiyatunemogarǔ jáã átiya,” ítori, cǔmua ócǔáacǔrǔ ruíojogamiwǔ. ³¹ Bairo na caatigarijere tǔñarǔ, Pablo pɯame quetiupapɯ capitán, cǔ ɯmɯa soldaua cǔárǔ atore bairo na íwǔ:

—Ánoa ati cǔmuapɯ na catuapueticǔáta, dope bairo mǔjǔá bai netǔmasíétǔgarǔ.

³² Bairo Pablo cǔ caírǔ tǔgo, soldaua pɯame ti cǔmuacǔrǔ jiyari cawǔérǔrǔ pajureri weneroca ñuajowǔ riarɯ.

³³ Cabusuripapɯ yua, Pablo pɯame jǔcǔa wǔme ɯgarique ǔnierǔ nipetiro jáã caɯgaro bori, atore bairo jáã íwǔ:

—Merē p̄ga semana etaya m̄jǎǎ caḡganuc̄rōrē bairo m̄jǎǎ caḡgaeto jeto. “¿Dope bairo marí bairāati?” ĩr̄q̄ūē jettore t̄ḡoñarí, yoaro m̄jǎǎ ḡgaetiya. ³⁴ Bairi ĩcǎ wāme ḡgarique ūnierē m̄jǎǎrē tutuaro mena yḡ ḡgarotiya. M̄jǎǎ caḡgaro boya, m̄jǎǎ cacati-gaata. Cariape m̄jǎǎrē ñiña: Ni ĩcǎc̄ ūc̄ marí mena macǎǎc̄c̄ yasetiḡmi. M̄jǎǎ poawē ĩcǎwēǎcǎ ūno yasietigaro —jǎǎ ĩwí Pablo.

³⁵ Bairo ĩ yaparo yua, pan rupaare nerí, nipetiro na cañajoro Diore, “M̄ ñujǎñuñā jǎǎ mena,” ĩ jēniwí. Jēni yaparori, pǎǎrē carecomacǎ tiare peenerí ḡgawí.

³⁶ Bairo c̄ caḡgaro ĩñarí, nipetiro t̄ḡoña tutuanemoř na c̄ǎ ḡgawǎ. ³⁷ Jǎǎ, ti c̄muar̄ caña doscientos setenta y seis majū jǎǎ ām̄ nipetiro. ³⁸ Noo na caboro cǎrō ḡgari bero yua, ti c̄mua macǎǎjē trigo poarire riar̄ reñuajo peyocōǎwǎ ti c̄mua b̄tioro can̄c̄rō j̄gori, ati c̄mua to wām̄ paáto, ĩrǎ.

Se hunde el barco

³⁹ Cabusurip̄ caño yua, ti c̄muarē paari majǎ marinos p̄ame yuc̄poare ĩñarí, “Tame, ¿noo ūnor̄ marí etayati?” ĩwǎ. Bairo ti yuc̄poare masĩt̄imirǎc̄ǎ, carupa aḡar̄ paputiro yepare ĩñajowǎ. Ti paputirore ĩñarí yua, “Top̄ ati c̄muarē marí cawatupǎamas̄ata, ti paputirō marí maamas̄garǎ,” āmeo ĩwǎ. ⁴⁰ Bairo ĩr̄ yua, can̄c̄r̄p̄ǎĩr̄, āp̄ǎp̄ǎĩr̄ anclare na cajiyaata wēřr̄rē toa pajure rucōǎwǎ. Bairo áti yaparori bero, capaca tia c̄muarē waatujoricap̄ĩr̄rē na cajiyaar̄pomiatajere ōwǎwǎ tunu. Tere ōwǎ yaparo, ti c̄mua ĩq̄ūē p̄ame macǎǎ asero, jutii aserore t̄ḡǎm̄ḡyowǎ. Bairo na caáto, c̄mua p̄ame paputiro riar̄p̄ pǎǎj̄ḡow̄. ⁴¹ Bairo átó yua, ti c̄mua p̄ame cāc̄ǎēto, paputiro buip̄ rocapeacoar̄. Top̄ rocapeari, cajiḡgoro p̄ame dope bairo átit̄ḡǎw̄ojo mas̄iā mano, ḡs̄ro majū ām̄. Bairo cabairoi, ti c̄muarē waturicatua p̄amerē ocoturi jabe peerecōǎj̄ḡow̄ yua.

⁴² Bairo cabairo ĩñarí, soldaua p̄ame preso cañarē na paj̄ǎgamiwǎ, ĩcǎc̄ roca ñuáti c̄ barutieticōáto, ĩrǎ. ⁴³ Bairo na caátigamiatac̄ǎrē, na quetiup̄ capitán p̄ame, Pablore canetōḡḡaē ānirí, bairo na átirotiemi. Atore bairo p̄ame bai rotiwí: “Nipetiro cajiḡgoye cabaamas̄irǎ rocaña áti, baa ánaja cat̄nip̄,” jǎǎ ĩwí. ⁴⁴ Aperǎ cabaamas̄iēna p̄amerē yuc̄p̄ĩr̄, o apeye ti c̄mua cawatiatap̄ĩr̄ mena na pasa pǎárotiwí. Tore bairo átiri nipetiro cat̄nip̄ jǎǎ netō etapeticōǎw̄, ĩcǎc̄ ūc̄ yasiricaro mano.

Pablo en la isla de Malta

28 Jǎǎ nipetiro cat̄nip̄ jǎǎ capǎáetapetiro, ti yuc̄poa macǎǎna p̄ame, “Ati yuc̄poa Malta cawāmec̄ti poa ñiña,” jǎǎ ĩ quetib̄j̄wǎ. ² To macǎǎna camasǎ ñujǎñuwǎ jǎǎ mena. Oco caocar̄ b̄tioro caȳs̄aro j̄gori peero, pairi peero jǎǎ riobojawǎ. Riori bero, jǎǎ piijowǎ, jǎǎ j̄umarotirǎ. ³ Mai, Pablo p̄ame pee caboporijere cajeatac̄ ānirí, ti peerop̄ wet̄iǎwí. Bairo c̄ cawet̄i ānir̄na, āña peer̄ cañiat̄ac̄ caasirijere uwiri cawiti ác̄, Pablo wāmop̄ c̄ bac-

arocayoa etawí. Top̄na tusacōǎwí. ⁴ Ti yuc̄poa macǎǎna p̄ame, āña Pablo wāmop̄na c̄ tusarore ĩñarí, atore bairo āmeo ĩwǎ na majū: “Āni camasǎ paj̄ǎreri majōc̄ āc̄mi. Bairi ria capairiyare canetōatac̄ nimic̄ǎ, roro c̄ caátaje wapa riacoaḡmi. Marí j̄ḡūēō cariape caācō c̄ cacatiro boecomo,” āmeo ĩwǎ.

⁵ Bairo na cañmiatac̄ǎrē, Pablo p̄ame āñarē wēero-ca t̄iǎwí peerop̄. Bairo átiri bero, dope bairo baiemi Pablo. ⁶ Nipetiro to macǎǎna p̄ame, “Jicoquei c̄ bipicoagaro,” ĩmiwǎ. “Cabipieticōáta, mas̄iā mano caño t̄s̄ar̄o ñarocac̄mu riacoaḡmi,” ĩ t̄ḡoñamiwǎ. Yoaro bairo c̄ cabaapeere ĩñacoteñamirí yua, ricaati t̄ḡoñawǎ tunu: “Āni, cām̄ mee, j̄ḡūē ūc̄ nibauyami,” ĩwǎ.

⁷ To jǎǎ cañnot̄uaca ām̄ Públ̄io cawāmec̄c̄, ti yuc̄poa macǎǎc̄ cañm̄ajū ya yepa. C̄, Públ̄io p̄ame caroaro mena jǎǎ bocáwí. Bairi itia r̄m̄ majū jǎǎ j̄átinemōwí, c̄ ya wiip̄ jǎǎ caño. ⁸ Tiwatoare Públ̄io pac̄ b̄goye, r̄i yopotaje mena r̄ia yosawí. Bairo c̄ cabairo, Pablo p̄ame q̄ĩñ̄aē ámi. C̄ t̄p̄ eta, Diore jēnirí bero, cariāre c̄ r̄roar̄ c̄ wām̄or̄rē ñigǎpeowí. Bairo c̄ caáto, caticoami cariāyec̄tiat̄ac̄ p̄ame yua. ⁹ Bairo Pablo c̄ caátiere t̄ḡorǎ, ti yuc̄poa macǎǎna aperǎ cariāyec̄na c̄ c̄ t̄p̄ etawǎ, na riayere c̄ netōōrotirǎ etarǎ. Bairo na caetaro, Dios c̄ camas̄iōr̄j̄ē mena na, nipetirore na catiwí Pablo. ¹⁰ Bairo Pablo na c̄ caáto, capee wām̄erí jǎǎ átiroawǎ. Cabero ti yuc̄poa cañiatana c̄mua capairicap̄ tunu jǎǎ caájǎr̄ r̄m̄ caetaro áná, jǎǎ cac̄ḡopee caño cǎrōrē jǎǎ nuniwǎ.

Pablo llega a Roma

¹¹ Bairi itiarǎ muip̄na majū ti yuc̄poare ānirí bero, c̄mua ōcǎǎc̄ jǎñur̄rē jǎǎ ájǎǎw̄. Ti c̄mua p̄ame Alejandría macǎi caatiataca, ti yuc̄poar̄ p̄uebc̄re canetōátaca ām̄. Tia p̄ame, caĩq̄ūēǎr̄ aperǎ camasǎ j̄ḡūēǎ Cástor, bairi Polux cawāmec̄na na cabaurije wāmec̄ti tusaw̄. ¹² Tia mena áná yua, Siracusa petar̄ jǎǎ etaw̄. Top̄ etari, itia r̄m̄ majū jǎǎ tuaw̄. ¹³ Siracusar̄ cañniatana cat̄niaca jǎñurí jǎǎ áp̄ tunu. Bairo áná yua, Regio mac̄p̄ jǎǎ etaw̄. Cabusuri r̄m̄ caño, w̄ino ape n̄ḡōǎ warua jopei caatiē jǎǎ etaw̄. Tie watoa áná, cabusuri r̄m̄ caetaro, jǎǎ etaw̄ Puteoli cawāmec̄ti mac̄rē. ¹⁴ Ti mac̄p̄ etarǎ, jǎǎ bocáetaw̄ ĩcǎǎrǎ marí yarǎ Jesure cat̄ḡḡosari majǎrē. Na p̄ame, “J̄icǎ semana jǎǎ mena m̄jǎǎ tuagarǎ,” jǎǎ ĩwǎ. Bairo bairi berop̄ jǎǎ etaw̄ Roma mac̄p̄re yua. ¹⁵ Mai, marí yarǎ Roma macǎǎna p̄ame merē t̄ḡoyupa jǎǎ cabairijere. Bairo tie quetire cat̄ḡgoatana ĩcǎǎrǎ maar̄, Foro de Apio cawāmec̄top̄ jǎǎ bocáw̄. Aperǎ Tres Tabernas cawāmec̄top̄ jǎǎ bocáw̄. Bairo jǎǎrē na cabocáro ĩñarí, Pablo p̄ame, “Jǎǎ mena m̄ ñujǎñuñā,” q̄ĩ jēniwí Diore. T̄ḡoña yeri tutuanemo joroque c̄ áma. ¹⁶ Bairi Roma mac̄p̄ jǎǎ caetaro bero yua, to macǎǎna quetiuparǎ p̄ame Pablore noo c̄ caborip̄r̄ c̄ ānirotiwǎ. Bair̄r̄na, ĩcǎc̄ soldaure q̄ĩñ̄arican̄ḡō rotiwǎ.

Pablo en Roma

¹⁷ Itia r̄m̄m̄ Roma macãp̄m̄ jãã caetaatato bero, Pablo p̄ame ti macã macããna caãnimajũrãrẽ na piijowĩ. Cabero c̄ t̄p̄m̄ na caneñapetietaro bero ñña, atore bairo na ñwĩ:

—Ym̄ yarã t̄goya: Marĩ yarã judío majãrẽ jĩcã wãmeacã ũno roro na ym̄ ápewm̄. Tunu bairoa marĩ ñicũjãã ãnana na caátĩãnajẽrẽ bairo marĩ caátinucũrĩjẽ cããrẽ jĩcã wãmeacã ũno ym̄ b̄s̄p̄aier̄m̄. Bairo ym̄ caáperimiatacããrẽ, judío majã Jerusalén macããna ym̄re ñerĩ, ym̄ jowã romano majãrẽ. ¹⁸ Romano majã p̄ame ym̄ cabairijere jẽniña yaparori bero, “Pablo ñe ũnie buic̄periyami. Bairi c̄ cayasimasĩrõ maniña,” ñrĩ, ym̄ wiyogamiwã. ¹⁹ Bairo ym̄re na cawiyogamiatacããrẽ, Jerusalén macããna judío majã p̄ame bairo na caáto boema. Bairo na caboeto ññarĩ yua, “Emperador romano ym̄ cabairijere c̄ caĩñabesero roquere ym̄ boya,” na ñiwũ. Ym̄ ya poa macããna na caátiere ym̄ cab̄s̄ujã-garije camanimiatacããrẽ, bairo na ñiwũ. ²⁰ Bairi yua, ãmerẽ m̄jããrẽ ym̄ piijoápm̄, m̄jããrẽ ñña, m̄jãã mena b̄s̄ugm̄. Marĩ israelita majãrẽ Dios c̄ caĩjũgoyeticũrĩqũẽrẽ cariape ym̄ catũgoũsarije wapa ati wẽẽrĩ cõmee wẽẽrĩ cadena mena jiyaric̄m̄ ym̄ ãniña —na ñwĩ Pablo Roma macããna judío majã caãnimajũrãrẽ.

²¹ Bairo c̄ caĩrõ t̄go, bairo qũĩwã:

—Jĩcã carta papera ũnorẽ judea yepa macããna judío majã m̄ cabairijere jãã quetibujm̄ joñaẽtĩñama. Tunu bairoa marĩ yarã judío majã ti yepap̄m̄ caatĩatana cũã m̄ cabairijere jĩcã wãme ũno b̄s̄p̄aietinucũñama. ²² Bairãp̄ma, atore bairo jãã t̄gonucũña: “Camasã nipetiropm̄ macããna b̄s̄p̄airã átiyama cawãma poare, ricaati catũgoñarĩ majãrẽ,” ñrĩqũẽ jetore jãã t̄gonucũña. Bairi dope bairo m̄ caĩtũgoñarĩjẽrẽ jãã m̄ caquetibujm̄ro jãã t̄gogaya —qũĩwã Pablõre.

²³ Bairo qũĩ yaparo yua, jĩcã r̄m̄m̄ Pablo na c̄ cab̄s̄p̄a r̄m̄m̄rẽ besewã. Cabero ti r̄m̄m̄ caetaro, capããrã camasã Pablo c̄ caãni wii t̄p̄m̄ neñaetawã. Bairo na caneñaetaro bero, Pablo p̄ame Dios c̄ carotimasĩrĩp̄are, cabusurip̄m̄ caãno narẽ cabuejũgoat-ac̄m̄ ñamicã caãnop̄m̄ na buejãnawĩ. Moisés ãnac̄ c̄ caroticũrĩqũẽrẽ bairi tunu profeta majã ãnana na ca-

woatucũrĩqũẽ cããrẽ na ñña quetibujm̄wĩ, Jesucristo, Mesías c̄ caãnierẽ cariape na catũgoũsaparore bairo ñ. ²⁴ Bairo c̄ caquetibujm̄ro, jĩcããrã tiere cariape t̄gowã. Aperã cariape t̄goema. ²⁵ Bairo jĩcãrõrẽ bairo cariape catũgoena ãnirĩ Pablo t̄p̄m̄ caneñamiatana ti wiiri witiijũgoamá. Pablo p̄ame atore bairo na ñnemowĩ:

—Espĩritu Santo m̄jãã ñicũjãã ãnana rẽ c̄ caĩrĩqũẽ cariapea ãñupã. Atore bairo na ññupĩ profeta Isaías jũgori:

²⁶ ‘Ati yepa macããnarẽ atore bairo na ñ quetibujm̄ ñesẽãjã:

Ati yepa macããna ym̄ yaye quetire t̄gomirãcũã, di r̄m̄m̄ ũno tiere t̄gomasĩẽtĩñama.

Tunu bairoa cacaapee c̄gorã nimirãcũã, di r̄m̄m̄ ũno ym̄ caátiere ññamasĩẽtĩñama.

²⁷ Ati macã macããna na yerip̄m̄ catũgoñamasĩgaetoi, cacaapee c̄gorã nimirãcũã, ym̄ caátiere ññamasĩẽtĩñama.

Tunu bairoa caãmoo c̄gorã nimirãcũã, ym̄ yaye quetire t̄gomasĩẽtĩñama.

Na yerip̄m̄re t̄goñamasĩẽtĩñama na ym̄ caquetibujm̄gamirĩjẽrẽ.

Bairi, “Jãã m̄ netõõwã,” ñietinucũñama, qũĩ rotiyupi Espĩritu Santo m̄jãã ñicũjãã ãnana rẽ Isaías ãnac̄rẽ.

²⁸ Bairi m̄jãã judío majã, m̄jãã catũgogaetie bui, ati r̄m̄m̄i judío majã caãmerã p̄amerẽ ym̄ quetibujm̄jũgoáḡm̄ camasãrẽ Jesucristo jũgori Dios c̄ canetõõgarijere. Na p̄ame roque t̄goũsagarãma —na ñwĩ Pablo.

²⁹ Bairo c̄ caĩrĩjẽrẽ t̄go, Roma macããna judío majã na majũ jĩcãrõrẽ bairo t̄goetiri, ãmeo b̄s̄erique netõrĩ ti wiire witiámã.

³⁰ Pablo p̄ame p̄ga c̄ma majũ ãmi, aperã dinero bori c̄ na cawasocũrĩcã wiire. Ti wiip̄m̄ ãc̄, nipetiro c̄rẽ caĩñarã etanucũrãrẽ ãseanirĩqũẽ mena na bocãnucũwĩ. ³¹ Ti macãp̄m̄ ãc̄, uwiricarõ mano c̄ catũgoñatutuarije mena camasãrẽ na quetibujm̄ ãninucũwĩ Dios c̄ carotimasĩrĩp̄are. Tunu bairoa aperã ãñotaricarõ mano marĩ Quetiup̄m̄ Jesucristo c̄ caãnierẽ na bueãninucũwĩ Pablo.

Tocãrõã niña atie queti ym̄ cawoaturije.

ROMANOS

Saludo

1 Yɛ, Pablo cawāmesɛɛ Jesucristore capaabojari majōcɛ yɛ āniña ati cartare cawoajom. Yɛ beseri, yɛ piijowī Dios, cū yam apóstol yɛ cañipeere boɛ. Cū yaye queti camasārē cū canetōōrīqūē quetire yɛ quetibɛjɛ rotijowī Dios.

² Merē bairɛ, cū caquetibɛjɛrotijorā cū yarā profeta majā ānana mena jūgori quetibɛjɛcūñāñupī camasārē cū ya tutipɛ atie caroa quetire. ³ Atie yɛ caquetibɛjɛpɛe pɛame marī Pacɛ Dios macū Jesucristo marī Quetiurɛ yaye queti, caroa queti niña. Mai, cū pɛame ati yeparɛre buiaɛ, ati rupɛ cətiri buiaɛyupi rey David ānacū pārāmirē bairo. ⁴ Cabero cū cariacoamiatacūārē, Dios pɛame cū camasārījē jūgori cū catiopyupi Jesure. Bairo marī camasā pɛame tiere īñarī, “Jesús, Dios macū catutuaɛ majū ñe ūnie carɛsaecɛ niñami,” marī caīmasīparore bairo ī, cū catiopyupi. Tunu bairoa, “Cū cūā Dios cū cañajē cətie nipetirijere cacūgom majū niñami,” marī caīmasīparore bairo ī, cū catiopyupi Dios Jesure.

⁵ Dios pɛame Jesucristo jūgori yɛ besewī. Cū yam apóstol paarique, caroa macāājē paarique majūrē yɛ cūwī. Bairo yɛ quetibɛjɛ rotijowī ati ɛmɛrecóo macāāna nipetiroɛ cū yaye nocārō caroa quetire tūgosari, cū carotirore bairo na caátiparore bairo ī. ⁶ Bairo mɛjāā, Roma macā macāāna cūārē Jesucristo yarā mɛjāā ānio joroque mɛjāā ásupi Dios, tie caroa quetire mɛjāā catūgosaro jūgori. Bətioro mɛjāā maiñami. Cū ya poa cū cabeserica poa macāāna mɛjāā ānio joroque mɛjāā ásupi. Bairo mɛjāārē ñiña: Marī Pacɛ Dios, bairo marī Quetiurɛ Jesucristo mena caroare mɛjāārē na jonemoáto. Tunu bairoa caroa yericɛtaje cūārē na jonemoáto, ñiña.

Pablo quiere visitar Roma

⁸ Cañijūgoro atiere mɛjāārē yɛ quetibɛjɛjūgoya mai: Nipetiroɛ macāāna ɛseanirīqūē mena tūgonucūñama Jesucristo mena caroaro mɛjāā catūgoñatutuānierē. Bairo tocānacāɛpɛa mɛjāā cabaiānierē tūgori, yɛ pɛame, “Jāā Pacɛ, mɛ ñujāñuña jāā mena,” ñinucūña Diopɛre. Jesucristo jūgori bairo ñi jēninucūña. ⁹ Nipetirije yɛ catuarije mena Dios cū carotirore bairo yɛ átinucūña, cū macū yaye caroa quetire quetibɛjɛ. Bairo Dios pɛame masīñami tocānacānia cūrē mɛjāā yɛ cajēnibojanucūrījērē. ¹⁰ Apeye cūārē atore bairo cū ñi jēninucūña: “Mɛ caborije caāmata, yɛre Roma macāpɛ yɛ mɛ árotigɛ. Mɛrē catū-

gousarārē na ñiñagaya,” cū ñi jēninucūña tocānacānia. ¹¹ Yoaro mɛjāā tɛpɛ yɛ ágatūgoña āninucūmiña.

Mɛjāā, to macāānarē nemojāñurō Jesucristo mena catūgoñatutuarā mɛjāā cañipeere boɛ, mɛjāārē yɛ quetibɛjɛnemogaya. Bairo mɛjāā tɛpɛ yɛ ágatūgoñanucūmiña bətioro. ¹² Bairo mɛjāārē īgom ñiña: Yɛ, mɛjāā cūā, pɛga pɛgōāpɛa Jesucristo mena marī tūgoñatutuaya. Bairo marī catūgoñatutuarijere caroaro yerijōrō marī caāmeoquetibɛjɛparore bairo ī, mɛjāā tɛpɛ yɛ áganucūmiña bətioro.

¹³ Yɛ bairārē bairo caāna, atiere mɛjāā camasīrō yɛ boya: Ape yepaa macāāna judío majā caāmerārē na yɛ caquetibɛjɛro tūgori bero, jīcāārē cū tūgosanucūñama Jesure. Torea bairo mɛjāā tɛpɛ yɛ áganucūmiña. Bairo áganucūmicūā, mɛjāā tɛpɛ yɛ ámasīētīña mai.

¹⁴ Tocānacāɛpɛrea camasārē besericoaro mano caroaro mena yɛ quetibɛjɛ rotiwī Dios: Marī yaye cabɛsɛrā, aperā marī yayere cabɛsɛna, bueri majā camasīrā, aperā camasīēna cūārē nipetirore yɛ quetibɛjɛ rotijowī. ¹⁵ Bairo mɛjāā ya macā macāāna Jesucristore catūgosanenarē cū yaye quetire bətioro na yɛ quetibɛjɛganucūña.

El poder del evangelio

¹⁶ Noa ūna camasā tie caroa quetire na catūgosaa-ta, na netōōgumi Dios peeropɛ na caábujiopeere. Bairo tie caroa quetire di rɛmɛ ūno yɛ quetibɛjɛbobotiya. Cañijūgoro tie caroa quetire nipetiro judío majārē na quetibɛjɛjūgoyupa Jesujāā. Bairo āmerē yua judío majā caāmerā cūārē quetibɛjɛrā jāā átiya. ¹⁷ Atie queti bairo marī masīōña: “Jesucristo mena na catūgoñatutuari wāme mena jeto jūgori carorije cawapa cūgoenarē bairo na īñañami Dios,” marī ī masīña. Torea bairo na īñañami cū mena catūgosajūgorārē. Atiere torea bairo ī quetibɛjɛ woatuyayupa tirɛmɛpɛre: “Cañuɛrē, cū mena catūgoñatutuaɛ cū cañie jūgori, ‘Ñe ūnie carorije cawapa cūgoecɛ niñami,’ qūī īñagumi Dios,” ī woatuyupa Dios ya tutipɛ.

La culpa de la humanidad

¹⁸ Bairo bairo baiya: Marī Pacɛ Dios ɛmɛrecóopɛ caācū ati yepa macāāna cañuena, cariape caātiāmerārē roro popiye na tāmɛo joroque na áti-masīñami. Na pɛame roro na caátie mena aperārē caroa cariape quetire na tūgosasetio joroque na átiyama aperā camasārē. ¹⁹ Bairo na caátimiatacūārē, Dios pɛame nipetiro camasārē cū caātiānierē na camasīrō

boyami. Merē cū camasīrījērē na īñoņupī. Na, cañuena cūārē tiere na īñoņupī. ²⁰ Cañnijūgoripaϣpϣa nipetiro camasā īñajūgoasúpa ati yepa, ati ɯmϣecóo, caño cārō Dios cū caqūēnorīqūērē. Tiere cañnarā majū ānirī Diore īñaetimirācūā, "Ati ɯmϣecóore caqūēnorīcū Dios niñami. Cū catuarije petietiya," na cañpea niña. Bairi, "¿Dios, cū ānicūti? Yera mácūmi, 'ī tūgoñarī mϣērē jāā īroaepϣ," Diore na cañpee mee niña.

²¹ Bairo īrīcārō mano merē caroaro majū cū cañnierē masīñama. Bairo cū masīmirācūā, "Āniñami Dios ati ɯmϣecóore caqūēnorīcū," qūī nϣcūbϣgoetinucūñama. Diore qūīroagaetiya. Tunu bairoa tocānacā rēmϣ camasārē na cū cañnaricanϣgōmiatacūārē, "Jāā mena mϣ ñujāñuñā," qūī basapeogaetinucūñama Diore. Nemojāñurō cañuena ānirī ricaati majū tūgoñarīqūē jetore tūgoñanucūñama. Torenā, caroa macāājē cariape quetiere tūgomastētīñama. ²² "Jāā, camasīrā majū jāā āniña," cañrā nimirācūā, catūgomastē na majū niñama. ²³ Bairo caña ānirī Dios tocānacā rēmϣ cañnicōāninucūñerē qūīroaetiya. Bairo qūīroaetiri yua, yuϣ, ɯtā ūnie mena camasā bauriquere bairo cabaurārē na qūēnonucūñama. Camasā cayasiparā na cañnimitacūārē, na bauriquere bairo cabaurārē na īroanucūñama. Tunu macāñcū macāā na minia, āñā, aperā waibϣtoa bauriquere bairo cabaurā cūārē na qūēnorī na īroanucūñama.

²⁴ Bairo cūrē na cañroaetie wapa Dios cūā na piticōāñami. Na caboro carorije nipetirije na caātigarijere na áparo ī, na piticōāñami. Bairo na cū capitiro yua, na pϣame netōjāñurō roro caboborije ūnierē āmeo átinucūñama. ²⁵ Cariape macāājē quetibϣjuriquere tūgoñsaricarō ūnorēā, ricaati roro ītorique majūrē tūgoñsanucūñama. Tunu Diore qūīroaricarō ūnorēā, ati ɯmϣecóo macāāna cū caqūēnorīcārā bauriquere bairo cabaurārē na īroanucūñama. Bairo na cañroamiatacūārē, Dios roque nipetirijere caátacϣ cū cañnoi tocānacā rēmϣ cū marī cabasapeocōā ninucūrō ñuñā. Bairoa to baiáto.

²⁶ Bairo cūrē na cañroatie wapa Dios cūā na piticōāñami, na rupaϣ caborore bairo carorije nipetirije na caātigarije caboborijere na áparo ī. Bairo na pitiri yua, carōmia, cañmϣa mena na cañmeo átiparo ūnorēā, ricaati na majū carōmia pϣgarāpϣa roro āmeo átiepenucūñama. ²⁷ Cañmϣa cūā na majū roro āmeo átinucūñama. Roro átaje caboborije ūnie majūrē átinucūñama. Carōmia mena na cañmeo átiparo ūnorēā, na majū cañmϣa pϣgarāpϣa roro āmeo átiepenucūñama. Bairo roro ána yua, na majū na rupaϣre rorije riaye to baio joroque átinucūñama.

²⁸ Nipetirije cū caátajere īñamirācūā, Diore qūīroagaetiya. Bairo cū na cañroagaetie wapa, Dios cūā na piticōāñami. "Na caboro roro ricaati na catūgoñarījē mena na tūgoña āmarō," ī, na piticōāñami. Bairo cū caáto, na pϣame nemojāñurō roro átinucūñama.

²⁹ Nipetiri wāme carorijere caátinetōmajūcōārā niñama. Bairo caána ānirī bopaca īñarīcārō mano roro átinucūñama camasārē. Tunu carōmia mena roro átiepēpainucūñama. Tunu bairoa apeye ūnierē cacū-

gorā nimirācūā, netōjāñurō cūgonemoganucūñama. Nipetirije carori wāmerē átinucūñama. Aperā yayere īñapgaripeanucūñama. Āmeo pajīāganucūñama. Roro āmeo tutinucūñama. Camasārē na ītoepenucūñama. Aperā cūā roro bϣp̄painucūñama. ³⁰ Aperā cūārē roro na átigarā, na caáperimiatacūārē, roro na bϣp̄jānucūñama. Diore cateerā majū niñama. Aperārē na tūgoña yapapua joroque na átinucūñama. "Jāā roque caānimajūrā jāā āniña aperā netōrō," īnucūñama. Na majū na catūgoñarījē mena roro na caátipeere tūgoñabócari roro átinucūñama. Na p̄c̄a cūārē na baibotionucūñama. ³¹ Cariape tūgogaetimajūcōāñama. "Bairo jāā átigarā," na cañrījē cūārē na cañrōrē bairo áperinucūñama. Ni jīcāñ ūcūrē cū maiētīñama. Tunu apeyera roro aperā na na cañrījērē tūgori, na masiriyobojagaetinucūñama. Aperā cūārē na bopaca īñagaetinucūñama. ³² Bairo cabaiñnarē cabero na recōāḡumi Dios peeropϣ. Tiere ati yepap̄ Dios cū cañcūrīqūērē masīmirācūā, na pϣame carorijere áticōā ninucūñama. Bairo caána ānirī aperā narē īñacōrī roro na caátiere īñarā, "Marī caátorea bairo na cūā roro átiyama," ī ɯseaninucūñama.

Dios juzga conforme a la verdad

2 Bairo noo caña mϣjāā mena macāāna pϣame, "Ānoa carorā cañuena niñama," na cañata, camasā na caátiere caññabeserārē bairo bainucūñama. Mϣjāā cūā narēā bairo roro caátipairā mϣjāā āniña. Bairi mϣjāā pϣame aperārē, "Mϣjāā yaye wapa mϣjāā buicϣtiya," na mϣjāā cañata, mϣjāā cūā narēā bairo cabuicϣna mϣjāā tuacōāñā. ² Atore bairo marī ī masīña: "Dios pϣame roro caánarē, 'Na yaye wapa popiye na baio joroque na yϣ átigϣ,' cariapea cū cañcūrīcārōrēā bairo átimajūcōāḡumi," marī ī masīña. ³ Mϣjāā, "Ānoa roro caána niñama," camasārē cañbeserā nimirācūā, mϣjāā cūā narēā bairo roro mϣjāā átinucūñā. Bairi, "Jāā caátiere īñabeseec̄umi Dios," mϣjāā ī masīñā. Mϣjāā cūārē mϣjāā caátiere īñabesemajūcōāḡumi Dios. ⁴ Bairp̄a mai, mϣjāārē caññamai ānirī jicoquei mϣjāārē īñabeseetiḡumi. Roro mϣjāā caátīānierē tūgoña yapapuari mϣjāā catūgoñawasoarore bori caroaro yerijōrō cotei átiyami Dios. Mϣjāā pϣame roque ricaati tūgoñarī, "Marī caátīānie, ñurō Dios cū caññajoro. Bairi ñe ūnie cawapa cūgoena marī āna," mϣjāā ī tūgoñanucūñā.

⁵ Catūgomastēna mϣjāā āniña. Dios pϣame caroaro yerijōrō roro mϣjāā caátiere mϣjāā catūgoñawasoapeere cū cacotemiatacūārē, mϣjāā pϣame yapapuari roro mϣjāā caátiere mϣjāā tūgoña wasoagaetiya. Bairo caña mϣjāā cañnoi, mϣjāā yaye wapa paio āninemorō baiya. Bairi cabero Dios cū caññabeseri rēmϣ caetarō, cū cañrīcārōrēā bairo cariapea netōjāñurō popiye mϣjāā baio joroque mϣjāā átiḡumi. ⁶ Ti rēmϣ caño Dios pϣame camasā tocānacāp̄p̄rea na caátawāmerī caño cārōrē īñacōñarī na īñabeseeḡumi. ⁷ Camasā jīcāārā caroaro áticōā ninucūñama. Caroaro caroa macāājērē átiāniganucūñama. Dios cū caññajesorije ūnierē átiāninucūñama.

Tocānacā rēmua Dios mena ānijānagaetinućūñama. Na ūna roquere yeri capetietie majūrē na jogūmi Dios. ⁸ Apeřā roque na caátore bairo áperinucūñama. Na ūna Diore baibotiori cū yaye cariape macāājē quetire catūgoŋsagaena roquere tutuaro mena popiye na baio joroque na átigūmi. Carorije macāājēre na caborije jūgori tutuaro mena popiye na baio joroque na átigūmi. ⁹ Nipetiro roro caátipairā roro popiye tāmhogarāma. Caānijūgoro judío majā cañuena tore bairo tāmhojūgogarāma. Na bero judío majā caāmerā cūā cañuena popiye tāmhogarāma. ¹⁰ Apeřā caroa macāājēre caātiāninucūrā roquere caroaro na átigūmi Dios. Nipetiro camasā na catūgoro, “Caroaro majū mǎjāā árū,” na ūgūmi. Tunu caroa yericūtajere na jogūmi. Caānijūgoro tore bairo na átigūmi judío majā cañurārē. Na bero judío majā caāmerā cañurā cūārē bairo na átigūmi.

¹¹ Bairi judío majā, apeřā judío majā caāmerā cūārē na ūnaricawoetiyami Dios. Jīcārō tūni caroaro cariape na ūñañami nipetiro camasārē. ¹² Judío majā caāmerā, Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē masīētīñama. Bairo tiere masīētīmīrācūā, tocānacāŋpua yasicoagarāma, roro na caátie jūgori. Judío majā roque cū caroticūrīqūērē masīñama. Bairo masīmīrācūā, tiere na cabaiobotiorije wapa yasicoagarāma na cūā.

¹³ “Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē na catūgorije jūgori, ūe ūnie carorije wapa cacūgoena niñama,” na ū, ūñaētīñami Dios camasārē. Cū caroticūrīqūērē tūgori bero caroaro caána roquere, “Ūe ūnie carorije wapa cacūgoena niñama,” na ū, ūñañami. ¹⁴ Judío majā caāmerā Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē masīētīmīrācūā, na majū caroa macāājēre na caápata, Dios cū carotirore bairo āna átiyama. Bairo na caápata, na yeripū tie carotirore bairo caátimasīrā tuayama.

¹⁵ Bairi caroaro na caātiānie mena cariape na caānierē marī masīō joroque átiyama. Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē camasīrārē bairo niñama. Bairi cariape na caápericōāta, na majū na yeripū, “Marī buicūtiya,” ū masīñama. Tunu bairoa caroa macāājēre na caátiatato bero caāmata roque, “Cabuímana marī āniña,” ū masīnucūñama. ¹⁶ Atie Dios yaye queti yū caquetibūjūrore bairo baicoagaro: Dios cū macū Jesure cū cañīabeserotiri rēmū caetaro nipetiro roro na catūgoñarījēre, yasioropū na caátaje cūārē ūñabesegūmi Dios.

Los judíos y la ley de Moisés

¹⁷ Mǎjāā, judío majā atore bairo mǎjāā ūrīqūē cūtinucūñā: “Jāā judío majā jāā āniña. Bairi Dios pūame caroaro jāā átigūmi, Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē camasīrā jāā caānoi,” mǎjāā ū tūgoña wēpūnucūñā. Tunu bairoa apeřārē na mǎjāā ūnucūñā: “Jāā, jāā āniña Dios yarā cū cabesericarā majū,” mǎjāā ū wēpūnucūñā. ¹⁸ Bairo cañwēpūrā ānirī atore bairo mǎjāā ūnemonucūñā: “Jāā, Dios cū caborije ūnie jāā caátipeere jāā masījāñuñā. Tunu bairoa Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē jāā camasīrō jūgori caroa macāājē jetore jāā ūñabesemasīñā,” mǎjāā ūnucūñā. ¹⁹ Tunu ca-

caapee ūñaenarē bairo caānarē cajūgomasīrārē bairo, Dios yaye quetire camasīēnarē, “Jāā quetibūjū masīñā,” mǎjāā ūnucūñā. Tunu bairoa canaitīārōpū caānarē cajīñaworārē bairo, roro caānarē, “Caroaro na jāā átirotimasīñā,” mǎjāā ūnucūñā. ²⁰ Tunu, “Jāā pūame Dios yaye quetire camasīēnarē tie quetire jāā quetibūjū masīñā. Tunu bairoa catūgoñatutuawēpūēna cūārē caroaro na átiānio joroque jāā átimasīñā,” mǎjāā ūnucūñā. “Jāā, merē jāā cūgoya Moisés ānacū cū caroticūrīqūē cariape quetibūjūrieque majūrē. Tie jūgori tore bairo jāā átimasīñā,” mǎjāā ū tūgoñanucūmiñā. ²¹ Bairo, “Apeřārē caquetibūjūmasīrī majā jāā āniña,” cañrā nimirācūā, ūnopēīrā mǎjāā majū yeri roro mǎjāā caátie pūamerē mǎjāā quetibūjūgaetiyati? “Yajaeticōāñā,” cañquetibūjūrā nimirācūā, ūnopēīrā mǎjāā cūā mǎjāā yajapainucūñati? ²² Tunu apeřārē, “Apei nūmo mena roro átiepeeticōāñā,” cañquetibūjūrā nimirācūā, ūnopēīrā tore bairo mǎjāā cūā apei nūmo mena mǎjāā átiepenucūñati? Tunu camasā na cawericarārē, “Na ūroaeticōāñā,” cañquetibūjūrā nimirācūā, ūnopēīrā na cañroari wii macāājēre mǎjāā yajanucūñati? ²³ Tunu, “Jāā, Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē camasīrā majū jāā āniña apeřā netōrō,” cañrā nimirācūā, tiere cabaiobotiorārē bairo mǎjāā tuaya, tie quetire tūgoŋsaena. Tie jūgori apeřā pūame Diore cū na boyetiepeo joroque āna mǎjāā átiya. ²⁴ Torea bairo cariape ū quetibūjūyupa Dios ya tūtipū cūārē: “Mǎjāā, judío majā Dios cū caroticūrīqūērē mǎjāā cabaiobotioñorījē jūgori, apeřā judío majā caāmerā pūame Diore roro cū na būspūaio joroque mǎjāā átiya,” ū quetibūjūyupa.

²⁵ Bairopūa, judío majā na caānierē áti ūñorā rupāu macāājēre yisetarique ūjāñuñā, ni ūcū Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē catūgoŋsaŋ cū caāmata. Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē catūgoŋsaecū cū caāmata roque, cū rupāu macāātōrē cayisetarotiricū nimicūā, cayisetaa mácūrēā bairo tuacōāñami cū catūgoŋsaetie jūgori. ²⁶ Bairopūa, apei cū rupāu macāātōrē cayisetaa mácū nimicūā, Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē bairo caroaro cū caátie jūgori, cū rupāu macāātōrē cayisetarotiricūre bairo tuayami Dios cū caññajoro. ²⁷ Bairo judío yāu caāmei cū rupāupū cayisetarotiecū nimicūā, Dios cū carotirore bairo caácū pūame qūñīabesegūmi apei cū rupāupūre cayisetarotiricū nimicūā, tunu bairoa Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē cūgomicūā, tiere catūgoŋsaecū pūamerē.

²⁸ Judío majārē bairo ānajē cūtajē pūame bui macāājē átiānajē mee niña. Marī rupāu macāājē yisetarotirique cūā bui marī rupāu macāājē átajē jeto mee niña. ²⁹ Cariape judío majārē bairo majū ānajē cūtajē pūame marī yeri marī pupearū ānajē cūtajē niña. Tunu bairoa marī rupāu yisetarotirique mena átiānajē cūtajē cūā rotirique woaturique mee niña. Marī yeripū macāājē Espiritu Santo jūgori marī catūgoñawasoarique niña cariape judío majā majū ānajē cūtajē. Tore bairo cū yeripū catūgoñawasoaricū roquere, “Ūe ūnie carorije wapa cacūgoecū niñami,” qūñ ūñañami

Dios, aperã camasã tore bairo cã na caĩ ññaetimiatacũãrẽ.

3 Mẽjãã pũame bairo yũ caĩquetibũjũrijiere tũgorã, “¿Toroque judío majãrẽ bairo marĩ caãnajẽ cõtie to wapa manicũti?” mẽjãã ñrã. “¿Marĩ rupã macããjẽ yisetarotirique cũã to wapa manicũti?” mẽjãã ñrã. ² Yũ pũame, “Judío majã marĩ caãnajẽ cõtie wapacũtima-jũcõãña,” ñiña capee marĩ cabairique jũgori. Bairi caãnijũgoro marĩ judío majãrẽ cũ yaye quetire marĩ cũjũgoyupi Dios.

³ Aperã jĩcããrã judío majã Diore na catũgõusætimitacũãrẽ, cũ caĩjũgoyeticũrĩqũẽ cariape nicõãña. Bairi cũ caĩquetibũjũcũrĩcãrõrẽã bairo áticoãmasĩñami Dios.

⁴ Nipetirije cũ caátigariquere cariapea áticoãgũmi cũ caĩrĩcãrõrẽã bairo. Nipetiro camasã caĩtopairã na caãniatacũãrẽ, cũ pũame cariapea cũ caĩrĩcãrõrẽ bairo átimasĩñami. Dios ya tutipũ cũã atore bairo quetibũjũya:

“Mũa, Dios, tocãnacã rũmũ caroaro cariape caquetibũjũ mũ ãniña.

Bairi ni jĩcãũ ùcũ camasocũ caãnorẽ bairo mũrẽ cabũsjãũ mácũmi, ñ quetibũjũya.

⁵ Mai, ¿dope bairo ñicũti? ¿Aperã camasã na caĩtũgoñarõrẽ bairo ñicũti? Atore bairo ñbujiorãma: “Rorije marĩ caátie ññoata, Dios caroaro cariape cũ caãnajẽ cõtiere nipetiro camasã na masĩõ joroque ána marĩ átiya. Bairi carorije marĩ caátie ñujãñuña. Tore bairo, ‘Caroa macããjẽ niña,’ marĩ caĩmiatacũãrẽ, ¿nopẽĩ roro marĩ caátie wapa marĩ qũĩñabesecũti Dios?” ñ tũgoñabujiorãma jĩcããrã camasã. ⁶ ¡Bairo mee niña! Bairo na caĩtũgoñarĩjẽ caãnorẽ bairo caãmata, ni ùcũ jĩcãũrẽ qũĩñabese masĩẽtĩbujioũmi Dios.

⁷ Apeyera, aperã atore bairo ñnemorãma: “Marĩ caĩtorije mena Dios cariape cũ caĩrĩjẽrẽ marĩ áti ñnogarã. Bairi camasã cũrẽ, ‘Cañũ majũ cariape cũ caĩrĩcãrõrẽã bairo caácũ niñami,’ ñbujiorãma. Bairo na caĩmiatacũãrẽ, ¿dopẽĩ Dios pũame marĩrẽ, ‘Mẽjãã caĩjũgoricarore bairo mẽjãã átiyaparoetiya,’ marĩ qũĩcũti? Bairo cũ caĩata, cariape ñẽtĩñami Dios,” ñbujiorãma camasã. Tame, bairopũa bairo na caĩrĩjẽ wapa maniña. ⁸ Bairo ñrã yua, atore bairo ñmecũnucũrãma: “¿Nopẽĩrã carorije macããjẽrẽ marĩ ápericũti? Caroa macããjẽ pũame to átiõ joroque ñrã, carorije macããjẽ marĩ caátõ ñuña,” ñmecũnucũrãma. Na pũame, “Pablo cũã torea bairo buenucũñami,” ñi bũsũpaiyama. Camasã yũre na catũgõusaro boetiri, tore bairo ñi bũsũpainucũñama. Bairo na caĩbũsũpairije wapa Dios pũame roro popiye na baio joroque na átiõgũmi.

Todos somos culpables

⁹ ¿Tame, dope to baimiñati? Marĩ, judío majã, ¿aperã netõjãñurõ caroarã cañurã majũ marĩ ãniñati? ¡Marĩ baietiya tame yũra! Bairi marĩ, judío majã, aperã judío majã caãmerã nipetiro camasã rorije caãna jeto marĩ ãniña. Torea bairo yũ cũã yũ quetibũjũnucũña.

¹⁰ Tirũmũpũ cũãrẽ atore bairo ñ woatuyupa Dios ya tutipũ:

“¡Ni jĩcãũ ùcũ camasocũ cañũ caroaro cariape caácũ mácũmi!

¹¹ Ni jĩcãũ ùcũ caroaro catũgõomasĩ mácũmi.

Ni jĩcãũ ùcũ Diore bori cũrẽ camacãũ mácũmi.

¹² Nipetiro camasã Dios yaye caroa quetire jãnarĩ ricaati quetibũjũrique pũamerẽ tũgõusarã átiyama.

Caroa wãme ùnierẽ besemasĩẽtĩrĩ tũgoñamawijia-coayama.

Bairi, ¡ni jĩcãũ ùcũ camasocũ cañũ cariape caácũ mácũmi!

¹³ Na bũsũrica, masa ope cayaamani opere bairo niña.

Ti ope cañnirĩjẽ cañniwitirorea bairo roro na cabũsũrije witinucũña. Ítopajãñuñama.

Tunu bairoa ãña nima capũnirõrẽ bairo, pũnirõ na risero mena bũsũnucũñama.

¹⁴ Roro na caĩrĩjẽ jũgori aperãrẽ na tũgoña yapapuaõ joroque átinucũñama.

¹⁵ Yoaro mee asiari noa ùna na caboenaarẽ jicoquei na pajĩãrenucũñama.

¹⁶ Noo na caátõpũ aperãrẽ roro na tũgoña royetuaõ joroque na átinucũñama.

Tũgoñarĩqũẽ paio joroque na átinucũñama.

¹⁷ Jĩcã majãrẽ bairo yerijõrõ ãnimasĩẽtĩñama.

¹⁸ Petoaca ùno Diore cũ masĩgaetimajũcõãñama.

Na cũ caĩñabesepee cũãrẽ di rũmũ ùno tũgoña-gaetiya,”

ñ quetibũjũyupa Dios ya tutipũ.

¹⁹ Atore bairo marĩ masĩña: Dios pũame Moisés ãnacũ jũgori cũ caroticũrĩqũẽrẽ marĩ judío majãrẽ marĩ cũñupĩ. Tiere cũ cacũmiatacũãrẽ, tiere marĩ caátipeyomasĩẽtĩrẽ jũgori marĩ buicũtiya. Bairi nipetiro judío majã, judío majã caãmerã cũã, “Cabucũna marĩ ãniña. Dios popiye cũ caátiparã marĩ ãniña,” marĩ caĩmasĩparore bairo ñ, marĩ cũñupĩ Dios Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽrẽ. Bairi ni jĩcãũ ùcũrẽ Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽrẽ caátipeyogamirĩcũrẽ, “Tie mũ catũgõusarije jũgori mũ yũ netõõgũ,” di rũmũ ùno ñẽtĩõgũmi Dios.

La salvación es por medio de la fe

²¹ ãmerẽ yua, Dios pũame ñe ùnie cawapa mánarẽ bairo marĩ ãnio joroque cũ caátaje quetire marĩ ññoñami. Mai, tie queti pũame cawãma queti mee niña.

Tirũmũpũa Moisés ãnacũrẽ, bairi profeta majã cũãrẽ na quetibũjũ jũgoyeticũñupĩ. Bairo na cawoatucũrĩcã tutiripũre cabuerã ãnirĩ atore bairo marĩ masĩña:

Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽrẽ marĩ catũgõusaro jũgori mee, Jesucristo mena marĩ catũgoñatutuarije jũgori roque ñe ùnie cawapa mánarẽ bairo marĩ tuao joroque marĩ átiyami Dios. Nipetiro camasãrẽ jĩcãrõ tũni torea bairo na netõõgũmi cũ mena na catũgoñatutuarije jũgori.

²³ Bairi marĩã camasã nipetiro ro-ro caãna jeto marĩ ãniña. Ni jĩcãũ ùcũ Dios cũ caborore bairo caátiemũetapeti mácũmi. ²⁴ Bairo caãna marĩ caãniatacũãrẽ, Dios pũame camasãrẽ camai ãnirĩ cũ macũ Jesucristo cũ cariarique jũgori, ñe ùnie cawapa mánarẽ bairo marĩ tuao joroque marĩ ásupi. Ni jĩcãũrẽ

wapa jēnirīcārō mano tore bairo marī átibojayupi. ²⁵ “Yx macū yucupāiḡ cū cariarije jūgori camasā na carorije wapare na yx masiriyobojagx,“ ī tūgoñañupī Dios. Bairi marī p̄ame tiere masīrī, Jesucristo mena marī catūgoñatutuata, caroaro marī ēm̄etamasīgarā yua marī cū canetōōrīqūērē. Bairo átiri marī masīōñami, Dios cañux cariape caácx cū cañajē cūtiere. Bairi tunu tirūm̄p̄x macāāna roro na caátiere īñamicūā, cariapea yerijōō catūgoñax ānirī, roro popiye na baio joroque na āpeyupi. ²⁶ Torea bairo āme cūārē cañux cariape cū cañajē cūtiere marī masīōcōā niñami. Tore bairo cū cañajē cūtiere marī īñonemocōā ninucūñami, Jesucristore catūgoñsarārē ñe ūnie cawapa mánarē bairo na ānio joroque cū caáticōāninucūñarē jūgori.

²⁷ Bairi marī p̄ame marī majū caroaro marī caátianie jūgori, “Dios cū cañajoro cañurā marī āniña,” marī caībotiomasiḡpee maniña. Moisés ānacū cū caátiroticūñiqūē marī caátie jūgori mee caroarā marī āniña. Jesucristo mena marī catūgoñatutuarije jūgori roque Dios p̄ame, “Cañurā m̄jāā āniña,” marī ī masīñami. ²⁸ Bairi yua, atore bairo marī ī yaparoetaya: “Ni jīcāū ūcū Moisés ānacū cū caroticūñiqūērē cū caátipeyogamirījē jūgori mee, Jesucristo mena cū catūgoñatutuarije jūgori mena roque, ñe ūnie cawapa mácūrē bairo qūñagumi Dios,” marī ī masīña.

²⁹ Bairi Dios p̄ame, ¿judío majā quetiupax jeto cū āniñati? ¿Aperā judío majā caāmerā nipetiro ati m̄m̄recóo macāāna quetiupax mee m̄jāārā cū ānicūti? ¿Yxra, ati m̄m̄recóo macāāna cūārē nipetiro quetiupax majū niñami! ³⁰ Jīcāūā niñami camasā quetiupax. Apei maniñami. Cū, jīcāūā niñami, ñe ūnie carorije wapa mánarē bairo marī ānio joroque caátimasī, Jesucristo mena marī catūgoñatutuario jūgori. Tore bairo átinucūñami Dios na rupaxre cayisetarotiricarā judío majā, o cayisetarotiena judío majā caāmerā cūā na cañnierē īñapeoricaro mano jīcārō tūnia. ³¹ Bairi yua, ¿Jesucristo mena marī catūgoñatutuarije jūgori, Moisés ānacū cū caroticūñiqūē, wapa manorē bairo to tuo joroque marī áticūti? ¿Baietiya bairop̄ax! Jesucristo mena marī catūgoñatutuario jūgori tie Moisés ānacū cū caroticūñiqūē caroaro cariape tiere marī átinemomasīō joroque marī átiya.

El ejemplo de Abraham

4 Āmerē m̄jāārē yx quetib̄j̄p̄a Abraham ānacū cū cabairiquere: M̄jāā camasīrōrēā bairo cū p̄ame marī judío majā yx cañijūgoricx āñupī. ² Cariapea Abraham ānacū caroaro cū caátianie jūgori Dios p̄ame, “Ñe ūnie cawapa mácūrē bairo m̄rē ñiñaña,” cū cañiqūē caāmata, Abraham ānacū p̄ame, “Yx majū caroaro yx caátianie jūgori yx netōwū,” ī botiomasiḡbujioric̄mi. Baip̄ax, Dios cū cañajoro tore bairo ī botiomasiḡt̄mic̄ā, tore bairo ī botiobujioric̄mi aperā camasārē. ³ Atore bairo p̄ame ī quetib̄j̄p̄ayupa Dios ya tutip̄x Abraham cū cabairiquere: “Abraham ānacū p̄ame Dios cū cañij̄rē cañnorē bairo cariape tūgoyupi. Bairo cū cabairijere īñarī bero, Dios p̄ame,

“Ñe ūnie cawapa mácūrē bairo cū ñiñaña,” īñupī,” ī quetib̄j̄p̄ayupa.

⁴ Īcōñarī m̄jāārē yx quetib̄j̄p̄a mai: Jīcāū ūcū ap̄eye ūnierē cū capaáta, bairoa wapa mano ap̄eye ūnierē cū jorā mee átinucūñama. Cū capaarije wapa majū cū wapatirā átiyama. ⁵ Baip̄ax, Dios p̄ame paari majārē na cawapatirore bairo mee átinucūñami camasārē. Caroaro na caátie jūgori mee, cū mena na catūgoñatutuarije jūgori, ñe ūnie cawapa cūgoenarē bairo na īñanucūñami. Tore bairo na netōnucūñami Dios, camasā na majū na caátie mena na canetōmasīētm̄iatacūārē. ⁶ Tirūm̄p̄x macāācū David cūā yx cañrōrēā bairo īñupī: “Dios camasā na caátie īñarī mee, cū mena na catūgoñatutuarijere īñarī, ‘Cañurā ñe ūnie carorije cawapa cūgoena niñama,’ na īnucūñami Dios. Tore bairo cū cañrā p̄ame b̄xtioro m̄seaninucūñama,” īñupī David ānacū cūā. ⁷ Atore bairo ī woatuyupi Dios ya tutip̄x:

“Noa ūna roro na caátie Dios cū camasiriyobojaricarā m̄seanirī ñiñama.

⁸ Tunu bairo, ĩni ūcūrē, ‘Mx carorije wapa yx jēnietigx,’ cū cañ p̄ame cūā m̄seanirī niñami!” ī woatuyupi.

⁹ David ānacū cū cawoatucūñiqūē p̄ame, ¿marī judío majā jetore marī cū cañquetib̄j̄p̄x jūgoyeticūñiqūē to āniñati? ¿Aperā judío majā caāmerā cūārē na cū cañquetib̄j̄p̄x jūgoyeticūñiqūē mee m̄jāārā to āniñati? Yxra, nipetiro p̄ax catūgoñatutuarā, David cū cañquetib̄j̄p̄x cūñiqūērēā bairo m̄seanigarāma. Merē torea bairo m̄jāārē jāā quetib̄j̄p̄ax. Dios p̄ame Abraham, cū mena cū catūgoñatutuario īñarī, “Cañux, ñe ūnie cawapa cūgoec̄re bairo m̄rē ñiñaña,” qūñupī.

¹⁰ ¿Diwatoarx Dios, “Cañux niñami,” cū qūñuparī Abrahārē? ¿Cū rupax macāātōrē cayisetaricx cū cañno, o cayisetamácū cū cañnop̄ax, tore bairo cū qūñuparī? Bairo cū caátirotiparo jūgoyep̄ax tore bairo qūñupī Dios. ¹¹ Bairi Abraham, Dios cū cū cañij̄rē cañnorē bairo cariape cū catūgoro berop̄x, cū rupaxre cū yiseyupa. Tore bairo átirotiyupi Abraham, Dios mena cū catūgoñatutuarije jūgori cūrē ñe ūnie cawapa cūgoec̄re bairo cū cū cacūñij̄rē cū camasīparore bairo ī. Tore bairo cabairicx ānirī Abraham ānacū p̄ame nipetiro na rupax cayiserotiena nimirācūā, Dios mena catūgoñatutuarā cūārē na ñicū cañnij̄goricx āñupī. Bairi Dios cūā torea bairo cariape cañurā ñe ūnie cawapa mánarē bairo na īñañami na rupaxre cayiserotiena cūārē. ¹² Tunu bairoa marī judío majā marī rupaxre cayisetarotiricarā, Abraham ānacū cū rupaxre cayisetamácūp̄ax Dios mena cū catūgoñatutuarajūgoricarore bairo Dios mena catūgoñatutuarā majū ñicū cūā ācū baiyami.

La promesa se cumple por medio de la fe

¹³ Mai, Dios p̄ame atore bairo qūñupī Abrahārē: “Mx, bairi m̄x p̄ārāmerā cūārē ati yepare m̄jāā yx jogx m̄jāā cañipa yepa,” qūñ jūgoyupi, Abraham p̄ame cañnorē bairo cariape Dios mena cū catūgoñatutuario jūgori. Cū caroticūñiqūērē caroaro cū caátie jūgori mee, cū mena cū catūgoñatutuarije jū-

gori roque tore bairo qũĩñupĩ Dios. Bairi, “Ñe ùnie cawapa cũgoecũre bairo caãcũ mœ añiña,” qũĩñupĩ Dios yua. ¹⁴ Dios pœame, “Mœjããrẽ yœ jœãtinemogœ,” cœ caĩcũrĩqũẽrẽ, Moisés ãnacœ cœ caroticũrĩqũẽrẽ caána jetore cœ cacũrĩqũẽ caãmata, Dios mena marĩ catœgoñatutuarije pœame wapa manibujioro. Tunu bairoa Abrahãrẽ, “Caroare mœ yœ jogœ,” cœ caĩrĩqũẽ cœã wapa mani yaparo etabujioricarœ. ¹⁵ Bairi nipetiro camasã Moisés ãnacœ cœ caroticũrĩqũẽrẽ caãtipeyogamirã pœame popiye na baio joroque Dios cœ caãtiparã niñama. Bairœpœa, tie roticũrĩqũẽ camanicõãta, tie cabai-botiorã cœã manibujiorãma.

¹⁶ Bairi Abraham jœgori nipetiro cœ pãrãmerã caãniparãrẽ Dios cœ caĩcũrĩqũẽ caroaro caãnicõãnipeere ãrã, Dios mena camasã na catœgoñatutuacõãno boya. Bairo ãgœ ñiña: Moisés ãnacœ cœ caroticũrĩqũẽrẽ caãtipeyogamirã jeto meerẽ, nipetiro Abrahãrẽ bairo Dios mena catœgoñatutuarãrẽ caroare na jogœmi Dios, na cœ caĩcũrĩcãrõrẽã bairo. Bairo bairi Abraham ãnacœ pœame yua, marĩ nipetiro Dios mena catœgoñatutuarã ñicœ caãnacœ majũ nijœgoyupi. ¹⁷ Dios ya tutipœ cœãrẽ atore bairo ã quetibœjœ woatuyupa: “Ãmerẽ, mœrẽ nipe-tiro camasã poari ñicœrẽ bairo caãcœ majũ mœ ãnio joroque mœ yœ átiya,” ã quetibœjœyupa. Tie caĩ pœame niñami marĩ Quetiupœ Dios, Abraham ãnacœ caroaro cariape cœ catœgoœsaricœ. Cœã niñami Dios caria-coatana na caãniamiatacœãrẽ na yeri catio joroque caãcœ. Tunu bairo apeye camãnajẽ to caãniamiatacœãrẽ, nipetirije caãnierẽ caãtijẽñorĩcœ niñami.

¹⁸ Mai, Abraham pœame cabœœc ãnirĩ cœ capũnaacœti yœtea to capeticõãmiatacœãrẽ, Dios cœrẽ cœ caĩrĩqũẽrẽ tœgoñatutua jãnaesupi. Dios Abrahãrẽ, “Mœ pãrãmerã caãniparã, capããrã nigarãma,” cœ cœ caĩrĩqũẽrẽ caãnorẽ bairo cariape tie cœ catœgoñatutuarique jœgori nipetiro camasã poari ñicœrẽ bairo caãcœ majũ ãnijœgoyupi. ¹⁹ Cabœœc cien cœmarĩ majũ merẽ cacœ-gœcœ nimicœã, Abraham pœame di rœmœ ùno Dios mena tœgoñatutua jãnaesupi. Pœgarãpœa cœ nœmo mena cabœtoa ãnirĩ na cayasipee cœãrẽ masĩñupĩ Abraham. Bairi pœgarãpœa cabœtoa ãnirĩ na capũnaa cœtipee cœã mañupã. ²⁰ Dios cœrẽ cœ caĩcũrĩqũẽrẽ pœgani cãrõ, “Tore bairo ápeimi Dios,” ã tœgoñaesupi. Bairo ã tœgoñaẽtĩrĩ yua, nemojãñurõ roque Dios cœrẽ cœ caĩcũrĩqũẽ mena tœgoñatutuanemoñupĩ. Diore cœ basapeoyupi Abraham. ²¹ “Dios yœre cœ caĩrĩcãrõrẽã bairo átimasĩpeyocõãñami,” caroaro ñe ùnie rœsaeto ã tœgoñatutuacõãñupĩ. ²² Tore bairo cœ catœgoñatutuario ãñarĩ, Dios pœame Abrahãrẽ, “Cañœ ñe ùnie cawapa cœgoecũre bairo cœ ñiñaña,” ãñupĩ.

²³ Atie Dios, “Cañœ, ñe ùnie cawapa cœgoecũre bairo mœ ñiñaña,” cœ mena cœ catœgoñatutuario jœgori cœ caĩcũrĩqũẽrẽ Abraham ãnacœ jetore ã quetibœjœ cœœsupa Dios ya tutipœre. ²⁴ Marĩ cœãrẽ cœ caĩpeere tore bairo ã quetibœjœ woatucũñupã. Bairi marĩ cœãrẽ, “Cañurã, ñe ùnie cawapa cœgoenarẽ bairo mœjããrẽ ñiñaña,” marĩ ã masĩñami Dios, cœ macœ marĩ Quetiupœ Jesucristo caria-coatœcœ cœ caãniamiatacœãrẽ cœ ca-catoricœ mena marĩ catœgoñatutuario jœgori. ²⁵ Cœã,

marĩ carorije wapa jœgori yucœpãĩrœ riayupi. Bairo caria-coatœcœ nimicœã, tunu catiyupi, marĩ carorije wapa jœgori roro popiye marĩ cabaibujiopeere netõõgœ.

Libres de culpa

5 Bairi marĩ pœame marĩ carorije wapare cœ canetõõbojaricarã ãnirĩ yua, jĩcãrõrẽ bairo Dios mena yerijõrõ marĩ ãniña. Tore bairo marĩ tuaya yua, marĩ Quetiupœ Jesucristo yucœpãĩrœ cœ cariarique jœgori. ² Jesucristo mena marĩ catœgoñatutuario jœgori Dios pœame cœ mena nocãrõ caroaro majũ marĩ caãnajẽ cœtiãnipeere marĩ cœñupĩ. Bairi tore bairo caroaro cariape marĩ ãnicõã ninucũgarã. Bairi Dios cœ caãnajẽ cœtie macããjẽrẽ marĩ cœã jĩcã wãme ùno cacœgoparã ãnirĩ marĩ œseanicõã niña. ³ Apeyera tunu popiye baimirãcœã, marĩ œseaniña. Bairo popiye marĩ cabairo jœgori nemojãñurõ Dios mena marĩ tœgoñatutuagarã. ⁴ Bairo marĩ catœgoñatutuario, Dios pœame, “Mœjãã, caroaro mœjãã árpœ,” marĩ ãgœmi. Tie masĩrĩ yua, marĩrẽ caroaro cœ caãtipeere tœgoñarĩ, paio marĩ œseanicõã nigarã. ⁵ Bairo caroaro marĩrẽ cœ caãtipeere marĩ catœgoña œseaninucũrĩjẽ pœame marĩ œsearitio joroque marĩ áperiya. Bairi merẽ Dios pœame marĩ yeripœ marĩrẽ cœ camaicõãninucũrĩjẽrẽ ñe ùnie rœsaeto marĩ masĩõ joroque átiyami, cœ yeri Espĩritu Santo marĩ cœ cajoricœ jœgori.

⁶ Mai, marĩ pœame roro marĩ caãtie jœgori marĩ majũ tie wapare marĩ netõmasĩẽpœ. Bairo marĩ canetõ-masĩẽto ãñarĩ, Dios cœ caĩñabesejœgoyeticũrĩcã rœmœ caetaro, Jesucristo pœame roque marĩ carorije wapare netõõgœ riayupi. ⁷ Ni jĩcãã ùcœ marĩ mena macããcœ, apeĩ cœ yœre qũĩñamairĩ, “Mœrẽ na capajĩãparo ùnorẽã, yœre na pajĩãto,” caĩmasĩ mácœmi. Bairœa, cœ yœ cañœcœ majũ cœ caãmata, tore bairo ã masĩbujioœmi. ⁸ Dios pœame roque nocãrõ majũ marĩ cœ caĩña-mairĩjẽrẽ marĩ masĩõñupĩ, Jesucristo marĩ cœ canetõõrĩqũẽ jœgori. Marĩã, roro caãtipairã marĩ caãniamiatacœãrẽ, cœ pœame yucœpãĩrœ riacoásúpi, marĩ carorije wapare netõõgœ.

⁹ Bairi marĩ pœame marĩ carorije wapare cœ canetõõbojaricarã ãnirĩ ãme roquere yua atore bairo nemojãñurõ marĩ ã masĩña: “Dios camasãrẽ cœ caĩñabeseri rœmœ caãno popiye cœ caãtiparã mee marĩ ãniña,” marĩ ã masĩña, Jesucristo marĩ netõõgœ yucœpãĩrœ cœ cariarique jœgori. ¹⁰ Cajœgoyepœre mai, Diore caboena ãnirĩ cœ wapanarẽ bairo marĩ ãmœ. Bairo caãna marĩ caãniamiatacœãrẽ, marĩ mairĩ cœ mena jĩcãrõrẽ bairo marĩ ãnio joroque marĩ ásupi, cœ macœ cœ cariarique jœgori. Bairo cœ caãtana ãnirĩ ãme roquere nemojãñurõ atore bairo marĩ ã masĩnemoña: “Jesucristo caria-coatœcœ nimicœã tunu cœ cacatirique jœgori, cœ canetõõparã majũ marĩ ãniña,” marĩ ã masĩña yua. ¹¹ Atie cœãrẽ marĩ ã masĩña: Dios mena marĩ œseaniña, marĩ Quetiupœ Jesucristo jœgori. Dios pœame cœ macœrẽ yucœpãĩrœ cœ cariarotirique jœgori jĩcãrõrẽ bairo cœ mena yeri jõrõ marĩ ãnio joroque ásupi.

Adán y Cristo

¹² Jĩcãũ caũmũ ati yepa cañijũgoricũ Adán cawãmecũcũ jũgori carorije átaje nijũgoyupa ati yepapũre. Bairo carorije átaje cañijũgoro bero yua camasã yasiijũgoyupa. Bairi nipetiro camasã carorije caána añirĩ cayasiparã marĩ añiña. ¹³ Mai, camasã Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽrẽ na cacũgoparo jũgoyepũ merẽ carorije macããjẽrẽ átĩcõãjũgoyupa ati yepapũre. Bairo camasã roro na caátĩanĩmiatacũãrẽ, Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽrẽ na cacũgoeto jũgori, cũ cacũrĩqũẽrẽ cabaibotiorãrẽ bairo na ãĩnaesupĩ Dios. ¹⁴ Bairo cabaimiatacũãrẽ, Adán ãnacũ cũ cañijũgori rũmũpũi nijũgoató Moisés ãnacũ cũ cañi yũteapũ nituetayupa roro caána na cayasirije. Bairãpũ, Dios Adãrẽ, "Ti yucũ rĩcare ẽgaeticõãña," cũ caĩcũrĩqũẽrẽ bairo cañierẽ na cabaibotiorije jũgori mee yasiyupa camasã. Adán ãnacũ carorijere caátijũgoricũ majũ ãñupĩ. Jesús pũame roque caroa macããjẽrẽ ati yepapũ cajeatĩjũgoricũ majũ ãñupĩ.

¹⁵ Bairopũ, Adán roro cũ caátaje mena quetibũjũ cõñamasĩã mano caroa Dios camasãrẽ cũ caátibojarique menarẽ. Bairo cabaimiatacũãrẽ, jĩcãũ caũmũ roro cũ caátijũgorique jũgori camasã capããrã yasiyupa. Apei jĩcãũ caũmũ Jesucristo jũgori wapa jẽnirĩcãrõ mano Dios camasãrẽ cũ caátibojarique paio netõrõ cañurĩjẽ nijũgoyupa. Nocãrõ camasã capããrãrẽ caroaro cũ caátĩpee nijũgoyupa. ¹⁶ Bairo cabaimiat-cũãrẽ, jĩcãũ caũmũ roro cũ caátaje mena quetibũjũ cõñamasĩã mano caroa Dios camasãrẽ cũ caátibojarique menarẽ. Bairo cabaimiatacũãrẽ, Adán jĩcãũ caũmũ cañijũgoricũ jĩcã wãmea Diore roro cũ cabaibotiorique jũgori nipetiro camasã carorije cawapa cũgorã jeto tuayama. Bairo na catuamiatacũãrẽ, camasãrẽ na ãĩnaĩrĩ ñe ùnie cawapa cũgoenarẽ bairo na ãĩnaĩmi Dios nipetiro cũ mena catũgoñatutuari majãrẽ, capee wãme majũ cũrẽ cabaibotioricarã na cañiniatacũãrẽ. ¹⁷ Mai, jĩcãũ caũmũ roro cũ caáticũjũgorique jũgori nipetiro camasã mena ãnicõãñupã baiyasirique. Bairo caána añirĩ nemojãñurõ atore bairo marĩ ã masĩña: "Dios nipetiro camasãrẽ nocãrõ paio na ãĩnaĩrĩ wapa jẽnirĩcãrõ mano, 'Caroarã ñe ùnie cabuicũperãrẽ bairo mũjãã ñiñaña,' cũ caĩrĩcãrã pũame ẽmũrecóopũ caroaro majũ ãnicõã ninucũgarãma Jesucristo jĩcãũ jũgori," marĩ ã masĩña.

¹⁸ Bairi Adán roro cũ caátaje jũgori nipetiro camasã cabuicũnarẽ bairo na tuao joroque ásupi. Jesucristo pũame roque caroaro cariape ácũ, cũ cariarique mena nipetiro cabuimãnarẽ bairo tuamasĩcõã ninucũñama. ¹⁹ Bairo ãgũ ñiña: Jĩcãũ caũmũ Diore cũ cabaibotiorique jũgori capããrã camasãrẽ rorije caánarẽ bairo na ãĩnaĩmi Dios. Apei pũame roque Diore cũ catũgoũsarique jũgori capããrã camasãrẽ caroarã ñe ùnie cawapa mãnarẽ bairo na ãĩnaĩmi Dios.

²⁰ Apeyera tunu Moisés ãnacũ mena cũñupĩ Dios cũ caroticũrĩqũẽrẽ, nipetiro camasã tocãnacã wãme roro na caátĩere na camasãparore bairo ã. Bairo tie cũ cacũrĩqũẽrẽ masĩmirãcũã, nemojãñurõ carorije

macããjẽrẽ átĩnemoñupã. Bairo camasã na cabaimiat-cũãrẽ, Dios pũame nemojãñurõ na ãĩnaĩnemoçõã jũgoyecũsupi. ²¹ Roro marĩ caátie wapa jũgori marĩã nipetiro camasã cabaiyasiparã jeto marĩ añiña. Bairo cabaiyasiparã marĩ cañiniatacũãrẽ, Dios pũame caroaro marĩ cũ caátie jũgori caroarã ñe ùnie cawapa cũgoenarẽ bairo marĩ ãnio joroque ásupi. Bairo átiri yua, yeri pũna capetietie cũãrẽ marĩ joyupi marĩ Quetiupã Jesucristo jũgori.

Muertos respecto al pecado pero vivos en Cristo

6 Bairi yua, yũ cañatajere tũgori bero, ¿dope marĩ caáto to ñucũti? "Dios pũame nemojãñurõ marĩ qũĩñamaiáto," ãrã, ¿nemojãñurõ carorije macããjẽrẽ marĩ átĩnemoçõãcũti? ² Tore bairo marĩ áperigarã. Merẽ marĩã, roro átĩãnajẽrẽ cajãnamajũcõãrĩcãrã marĩ añiña. Bairo caána añirĩ, ¿dope bairo tunu carorije macããjẽrẽ marĩ átĩãninemoçõãcũti? ³ ¿Atore bairo mũjãã masĩẽtĩñati? Mũjãã masĩã. Mũjãã pũame Jesucristo yarã ãnigarã na mũjãã cabautiza rotirica rũmũ caáno atore bairo mũjãã tuayupa: Jesucristo yucũpãĩpũ cariaricũre bairo caána mũjãã tuayupa, Dios cũ caĩñajoro. ⁴ Bairi mũjããrẽ na cabautizari rũmũ Jesucristo mena cayaecoricãrẽ bairo baimirãcũã, tunu cũ mena Dios cũ cacatioricarãrẽ bairo mũjãã baiyupa. Bairo cũ mena cacatiricarãrẽ bairo caána añirĩ caroarã cawãma yericũna mũjãã tuayupa yua. Tore bairo marĩ ásupi cũ macũrẽ Dios nocãrõ caroaro cũ caátimasĩrĩjẽ jũgori.

⁵ Jesucristo mena marĩ cañnicõãmata, cariapea cariaricũpũ nimicũã, tunu cũ cacatiricarorea bairo marĩ cũã cacatinemoparã marĩ ãnigarã. ⁶ Bairi, bairo marĩ masĩña: Marĩã, cajũgoyepũre roro marĩ caátĩãnimirĩqũẽrẽ Jesucristo cũ cariarique jũgori yucũpãĩpũ papuaturericarore bairo baiyupa Dios cũ caĩñajoro. Dios pũame ati rupã mena roro camasã na caátĩãngarije to yasio joroque ã, bairo ásupi Jesús. Bairi ãmerẽ roro átĩãnajẽrẽ caẽñotamasĩẽnarẽ bairo marĩ baietiya. ⁷ Ni jĩcãũ ùcũ baiyasiri bero, cũ rupã roro caátigamirĩqũẽrẽ átĩnemoẽtĩñami.

⁸ Bairi, bairo marĩ ã tũgoñacõã ñiña: Jesucristo mena cariaricarãrẽ bairo caána añirĩ, cũ caátore bairo marĩ átigarã. Cariaricũ nimicũã catitunurĩ ẽmũrecóopũ cũ caátátore bairo marĩ cũã riamirãcũã tunu catitunurĩ ẽmũrecóopũ marĩ ágarã. ⁹ Tunu atore bairo marĩ masĩnemoña: Jesucristo riari bero catitunurĩ ẽmũrecóopũ ãcũ pũgani cãrõ tunu rianemoetigũmi. Di rũmũ ùno riarique cũ ẽmũetaeto. ¹⁰ Jĩcãnia raijãnañupĩ, marĩ carorije wapare netõõgũ. ãmerẽ yua, catiri bero Dios mena caroaro ãnicõã ninucũñami. ¹¹ Bairi ãmerẽ yua, mũjãã pũame tirũmũpũ roro mũjãã caátĩãnajẽrẽ cacũmajũcõãrĩcãrãrẽ bairo tũgoñaña. Cariacatana ãnana carorijere na caátimasĩẽtõrẽã bairo mũjãã cũã tiere tũgoũsanemoeticõãña. Jesucristo mena caána añirĩ, mũjãã caátĩãnipeere Dios cũ caborore bairo jeto átĩãnicõãña.

¹² Bairo bairo yua, mũjãã pũame ati rupã bũtioro ro-ro mũjãã caátiganucũrĩjẽrẽ mũjãã majũrẽ átĩjãtiroti-

icōãña. Roro marí rupax caátiganucūrjĭjĕrĕ tũgoñae-narĕ bairo tiere tũgoñanetōcōãña. ¹³ Marí caĩñarĭjĕ, marí cabũsurije nipetirije marí rupax macããjĕ mena roro marí áperigarã. Bairo roro átajere átato ũnorĕã, Dios cũ caborore bairo caroa macããjĕ pũamerĕ marí átianigarã. Riacoati tunu cacatiricarãrĕ bairo caroa macããjĕrĕ marí áticōã ninucũgarã. ¹⁴ Bairo yua, ãmerĕ roro átianajĕ mĭjãã catũgoñarĭjĕ mĭjãã netōncãĕtĭgaro. ãmerĕ yua, Moisés ãnacũ cũ caroticũrĭqũĕrĕ carotiecocōãna mee mĭjãã ãniña. Dios pũame roque mĭjããrĕ mairĭ, caroaro mĭjãã rotiyami mĭjãã yeripũ. Bairo cũ mena mĭjãã caãnoi, carorije átaje mĭjããrĕ ĕmũetaetiya.

Un ejemplo tomado de la esclavitud

¹⁵ Bairo yua, yũ cañatajere tũgori bero, ¿dope marí caáto to ñucũti? ¿Moisés ãnacũ cũ caroticũrĭqũĕrĕ carotiecocōãna mee, Dios yayere caĩroarã ãnirĭ carorije macããjĕrĕ marí átinemocōãnicũti? Tore bairo marí áperigarã. ¹⁶ Caroaro mĭjãã masĩña merĕ atiere: Mĭjãã pũame apei cũ carotirore bairo mĭjãã caáticōãmata, cũrĕ capaabajacoteri majã majũ jããrã mĭjãã baiya. Cũã, mĭjãã quetiupũre bairo tuax baiyami. Torea bairo carori wãmerĕ mĭjãã caáticōãmata, tie carorijere caátirotiococotenucũrã majũ mĭjãã tuaya. Dios cũ carotirore bairo marí caáticōãmata roque, cũrĕ capaajacoterãrĕ bairo marí ãnigarã. Bairo cũ carotirore bairo ána carorijere átato mano marí ãnigarã. ¹⁷ Mai, mĭjãã pũame cajũgoyepũre carorijere áticōã ninucũrã tiere caẽñotamasĩna majũrĕ bairo mĭjãã baiyupa. Cabaimirĩcãrã ãmerĕ yua aperã Jesucristo yaye quetire mĭjãã na caquetibũjũro tũgori, mĭjãã yeripũ tiere mĭjãã tũgousajũgoyupa. Bairo Jesucristo jũgori roro átajere caẽñotamasĩrã ãnirĭ caroa macããjĕ majũrĕ mĭjãã átianicōã jũgoyupa. Bairo mĭjãã caãnajĕ cũtiere tũgoñarĭ, yũ pũame Diore, “Mũ ñujãñuña,” cũ ñinucũña. ¹⁹ (Bairãpũa mai, catũgoñatutuawĕpũĕna mĭjãã caãnoi, camasã na cabairijere ĩcōñarĭ mĭjãã yũ quetibũjũya.) Mĭjãã pũame cajũgoyepũre mĭjãã caĩñarĭjĕ, mĭjãã cabũsurije nipetirije mĭjãã rupax macããjĕ mena roro átianajĕrĕ mĭjãã átianũpã. Bairo roro átajere átato ũnorĕã, ãme roque Dios cũ caborore bairo caroa macããjĕ pũamerĕ átianã. “Cũ mena caãni-majũcōãrã ãnirĭ nemojãñurō cũ caborore bairo marí átigarã,” ĩ tũgoñarĭ caroaro áticōã ninucũña.

²⁰ Mai mĭjãã, cajũgoyepũre roro caáticōãna ãnirĭ tie carorijere caáticotenucũrã majũ mĭjãã ãñupã. Bairo caãna ãnirĭ ñe ũnie caroa macããjĕrĕ mĭjãã átiga tũgoñamasĩĕsupa. ²¹ ¿Cajũgoyepũre roro mĭjãã caátianajĕ mena ñe ũnie caroare mĭjãã bócarĩ? Mĭjãã bócaesupa. Tiere tũgoñamasĩrĭ yua, ãmerĕ mĭjãã bobotũgoñaña. Roro mĭjãã caátaje wapa peero yasiricaropũ roro mĭjãã baibujiyoyupa. ²² Bairo baibujiomirãcũã, ãmerĕ yua roro mĭjãã caátiganucũrĭjĕrĕ ĕñotamasĩrĭ, Dios cũ caátirotiore bairo caroa macããjĕ pũamerĕ mĭjãã átijũgoyupa. Tie roque wapacũtiya mĭjããrĕ. Bairo nemojãñurō cũ caborore bairo mĭjãã caápata, cũ caátianirotiore caãna majũ mĭjãã tuaya.

Bairo mĭjãã caáticōãninucũata yua, yeri capetieti pũnarĕ mĭjãã jogũmi Dios. ²³ Bairo roro camasã caátipairã na yaye wapa peeropũ caápárã niñama. Dios marĩrĕ cũ cajorije pũame roque yeri capetietie niña. Jesucristo marí quetiupũ jũgori wapa jĕnirĩcãrō mano tiere marí joyami.

Un ejemplo tomado del matrimonio

⁷ Yũ yarã, yũ bairãrĕ bairo caãna, Moisés ãnacũ cũ caroticũrĭqũĕrĕ mĭjãã masĩña. Tie pũame ati yeparũ mai marí cacatiãno, marĩrĕ tutuaro rotirore bairo marí átiya. Marí cariaro bero roque, tiere carotiecoena marí tuacōãña yua. ² Mai, ĩcōñarĭ mĭjãã yũ quetibũjũpa: ĩcãõ ũcõ camanapũcũco, cawãmojiyarico cõ caãmata, Moisés ãnacũ cũ caroticũrĭqũĕ caĩquetibũjũro jũgori cõ manapũre cõ capitiro maniña. Cõ manapũ cũ cariaro bero roquere yua, na cawãmojiyamirĩqũĕ peticoaya. Bairo yua, Moisés ãnacũ, “Mũ manapũre cũ pitieticōãña,” cũ caĩroticũrĭqũĕrĕ carotiecocōãcõ mee tuayamo. ³ Bairo tunu cõ manapũ cũ cacatimiatacũãrĕ, apei caũmũ mena cõ caãmata, roro áco átiyamo. Moisés ãnacũ cũ caroticũrĭqũĕrĕ cabaibotiore bairo baiyamo. Bairo caãcõ nimiocũã, cõ manapũ cũ cariacopata roque, Moisés ãnacũ, “Mũ manapũre cũ pitieticōãña,” cũ caĩroticũrĭqũĕrĕ carotiecocōãcõ mee tuayamo. Bairo apei caũmũ mena wãmojiyari cõ caãmata, carorije áco mee átiyamo.

⁴ Yũ yarã, yũ bairãrĕ bairo caãna torea bairo mĭjãã cũã Jesucristo cũ cariarique jũgori ãmerĕ yua Moisés ãnacũ cũ caroticũrĭqũĕrĕ carotiecocōãna mee mĭjãã ãniña. Bairo ĩcãõ cõ manapũ cũ cariaro bero apeire camanapũcũcore bairo catuarã ãnirĭ, apei yarã majũ mĭjãã tuaya yua. Bairo mĭjãã ãmerĕ Jesucristo cariacoamirĩcũ tunu cacatiricũ yarã majũ roque mĭjãã ãniña. Bairo caãna ãnirĭ caroa átaje tocãnacã wãmerĕ mĭjãã átianigarã. ⁵ Cajũgoyepũre mai marí cajesorije ũnie carorijere marí ĩñapũgaripeanucũwũ. Bairo caĩñapũgaripearã ãnirĭ Moisés ãnacũ cũ caroticũrĭqũĕrĕ tũgori bero tie roticũrĭqũĕrĕ marí baibotiojũgowũ. Bairo tiere cabaibotiorã ãnirĭ nemojãñurō tutuaro carorijere marí ápũ. Bairo carorijere ána yua, peeropũ cayasiránã majũrĕ bairo marí baimiwũ. ⁶ Cajũgoyepũre Moisés ãnacũ cũ caroticũrĭqũĕrĕ carotiecorã majũ marí ãnimiwũ. ãme roquere yua, Jesucristo mena ãnirĭ tie rotiriquere carotiecorã mee marí ãniña. Bairo caãna ãnirĭ Dios cũ caborore bairo caroa macããjĕ pũamerĕ marí átianijũgomasĩña, Dios, Espĩritu Santore marí yeripũ cũ cajoro jũgori. Bairo Moisés ãnacũ cũ cawoaturiquere marí catũgousaro jũgori mee, cawãma yeri marí cacũgoro jũgori roque Dios cũ caborore bairo marí átianimasĩña.

El pecado que está en mí.

⁷ Bairo Moisés ãnacũ cũ caátirotiocũrĭqũĕ, “Carorije niña,” ¿marí ĩrãati? Bairo marí tĕtĩgarã. Tie rotirique camanicōãta, “Yũa, carorije caácũ yũ ãniña,” marí tocãnacãũpũa marí ĩ tũgoña masĩtĩbujioricarã. Mai, ĩcã wãme roticũrĭqũĕ macããjĕrĕ yũ quetibũjũpa: “Aperã

yayere ññaugaripeaeticōāña," ĩ quetibujuya. Tie roticūrĩqũe camanicōāta, "Ĩñaugaripearique, carorije niña," marĩ ĩ masĩtĩbujioricarā. ⁸ Bairi Moisés ānacũ cũ caroticūrĩqũe caāno jũgori yua, marĩ rupaꝑꝑ rorije marĩ caátigarije caānie ꝑame tocānacā wāme roro átajere nemojāñurō marĩ átinemo joroque baiyupa. Tie roticūrĩqũe camanicōāta roque, carorije ꝑame camanierē bairo tuabujioro. ⁹ Mai, roticūrĩqũerē masĩcũꝑꝑ yꝑ caāna yꝑteare cacatimajũrē bairo yꝑ āniwĩ. Cabero tie roticūrĩqũerē yꝑ camasĩrō bero yꝑ rupaꝑꝑ rorije yꝑ caátigarije caānie ꝑame āninemoñupā. ¹⁰ Bairo caátiesocũ ānirĩ peeropꝑ yꝑ cayasipeere merē yꝑ masĩwĩ. Bairi tie rotirique jũgori camasārē Dios mena caroaro na catuabujioro ũnorēā, yꝑ ꝑamerē carorije wapa cacũꝑꝑ bairo yꝑ tuao joroque yꝑ áꝑꝑ. ¹¹ Yꝑ majũ yꝑ tũgoña mawijiyupa. "Moisés ānacũ cũ caroticūrĩqũerē yꝑ átipey-ocōāꝑꝑ," ĩ tũgoñamicũā, yꝑ rupaꝑ rorije yꝑ caátigarije caānie jũgori tiere yꝑ átipeyomasĩꝑꝑ. Bairo átipey-omasĩtĩrĩ, carorije cawapacꝑꝑ peeropꝑ cayasipꝑere bairo yꝑ tuamiñupā.

¹² Bairi atore bairo marĩ ĩ yaparoya Moisés ānacũ cũ caroticūrĩqũerē: Tie cañurĩjē majũ niña bairorꝑa. Tocānacā wāme roticūrĩqũe caroaro cariape quetibujurique cañurĩjē niña. ¹³ Toroquere Moisés ānacũ cũ caroticūrĩqũe cañurĩjē nimirōcũā, ĩnopēĩrō tie jũgori marĩrē carorije cabuicũnarē bairo marĩ tuao joroque to ásupari? Tie jũgori mee tore bairo marĩ baiwũ. Marĩ carorije jũgori carorije wapacũnarē bairo marĩ tuao joroque marĩ áꝑꝑ. Bairo bairi tie rotirique caroa macāājērē masĩrĩ bero yua, roro marĩ rupaꝑꝑ caátiganucũrĩjē ꝑamerē, "Tie carorije átaje majũ niña," marĩ ĩ tũgoñamasĩjũgowꝑ. Bairo ĩ tũgoñamasĩrĩ, peeropꝑ cayasicoabujiorārē bairo marĩ caānajē cꝑtie cũārē marĩ masĩwĩ.

¹⁴ Bairi atore bairo marĩ masĩña: Moisés ānacũ cũ caroticūrĩqũe ꝑame Dios cũrē cũ caquetibujucũrĩqũe majũ niña. Bairi cañurĩjē majũ niña. Yꝑ rupaꝑꝑ rorije yꝑ caátigarije cacũꝑꝑ ānirĩ yꝑ ꝑame roque carorije macāājērē caáticōāninucũ yꝑ āniña. ¹⁵ Yꝑa, yꝑ caátigarije caroa ũnierē yꝑ áperinucũña. Apeye carorije caátiamanipee ũnie ꝑame roquere yꝑ átinucũña. Bairo yꝑ caátinucũrĩjērē dope bairo ñi masĩtĩña. ĩDopēĩ tore bairo yꝑ átibaucũti? ¹⁶ Yꝑ caátigaetie ꝑamerē áꝑꝑ, atore bairo yꝑ masĩña: "Moisés ānacũ cũ caroticūrĩqũe cañurĩjē niña," ñi masĩña. ¹⁷ Bairi āmerē yꝑ majũ tie carorijere yꝑ áperiya. Yꝑ yeri yꝑ catũgoñarĩjērꝑ carorije macāājē átaje nicōāña. Tie ꝑame roro yꝑ átiāninucũ joroque yꝑ átiya. ¹⁸ Bairi caroa macāājērē átigamicũā, yꝑ átijĩtietiya. Bairo átijĩtietiri atore bairo ñi masĩña: Yꝑ rupaꝑ mena roro yꝑ caátigarijere yꝑ caáꝑata, petoaca ũno caroa macāājē manimajũcōāña. ¹⁹ Yꝑa, yꝑ caátigarije caroa ũnierē yꝑ áperiya. Apeye yꝑ caátigaetie ꝑame roquere yꝑ átinucũña. ²⁰ Yꝑ caátigaetie ꝑamerē áꝑꝑ, atore bairo yꝑ masĩña: Yꝑ majũ tie carorijere yꝑ áperiya. Yꝑ yeri yꝑ catũgoñarĩjērꝑ carorije macāājē átaje nicōāña. Tie ꝑame roro yꝑ átiāninucũ joroque átiya.

²¹ Atore bairo jeto yꝑ baicōā ninucũña: Caroa macāājērē átiganucũmicũā, rorije átaje ꝑame jetore yꝑ áticōā ninucũña. Carorije ꝑame yꝑ ānijũgoyecũtinucũña. ²² Yꝑ majũꝑa, Dios cũ caroticūrĩqũerē yꝑ bomajũcōāmiña. ²³ Bairi atiere yꝑ masĩña: Yꝑ catũgoñarĩjē mena caroa macāājērē yꝑ átigamiña. Bairo yꝑ caátigamiatacũārē, yꝑꝑere niña caroaro yꝑ caátigatũgoñarĩjērē ěñotarore bairo yꝑere caátinucũrĩjē. Bairi yꝑ majũ rupaꝑ mena carorijere tutuaro yꝑ átiganucũña. Bairo yꝑꝑere caāno jũgori carorijere yꝑ átijāna-masĩtĩña.

²⁴ Bairo carorije macāājērē caáticōāninucũ ānirĩ, ĩꝑꝑtioro roro yꝑ tũgoñarĩqũe paiya! Peero caũpetietopꝑ caáꝑaꝑ yꝑ āniña. ĩTame, roro majũ yꝑ tāmꝑocꝑꝑ! Bairi, ĩni ũcũ majũ carorije yꝑ rupaꝑꝑ cacũꝑꝑ yꝑ caānie wapare yꝑ cũ netōdbujiocũti? ²⁵ Dios ꝑame Jesucristo mena yꝑ catũgoñatutuaro jũgori, yꝑ carorije wapare yꝑ netōdꝑꝑmi. Bairo cũ caátipeere tũgoñarĩ, "Mꝑ ñujāñuña," cũ ñinucũña. Bairi atore bairo ñi yaparoya yꝑ cabairijere: Dios cũ caroticūrĩqũerē, cũ cabororea bairo yꝑ caátipea niña. Baimicũā, yꝑa, ati rupaꝑ caācũ ānirĩ roro átaje yꝑꝑere caāno jũgori carorije yꝑ caátipee cũā āno bairorꝑa.

La vida conforme al Espíritu de Dios

8 Bairi Dios ꝑame noa ũna Jesucristo mena caānarē, "Mujāā buicũtiya," di rũꝑꝑ ũno na ĩreetigꝑmi. ² Jesucristo jũgori Espíritu Santo cawāma yeri catiriquere cajopꝑ ꝑame roro marĩ caátaje wapare cabuicũꝑerārē bairo marĩ ānio joroque marĩ ásupi. Tunu bairoa peeropꝑ marĩ cayasirábujiopee cũārē marĩ netōdñupĩ. ³ Marĩā, rorije caátianinucũrā marĩ caāno jũgori, Moisés ānacũ cũ caroticūrĩqũerē marĩ caátipeyomasĩꝑee mañupā. Tie roticūrĩqũe jũgori marĩ carorije wapare marĩ canetōmasĩtĩmiatacũārē, Dios ꝑame roque marĩ carorije wapare netōdꝑꝑ, cũ macũrē ati yepapꝑ cũ joyupi. Cũ macũ ꝑame marĩ roro caátipairā marĩ carupaꝑcũtorea bairo ati rupaꝑ cacũꝑꝑ āñupĩ. Ti rupaꝑ mena riari marĩ carorije wapa caānierē merē reepeyocōāñupĩ. ⁴ Tore bairo marĩ ásupi Dios, cũ camasĩōrĩjē jũgori marĩ ꝑame cũ carotirore bairo marĩ caátipeyomasĩꝑarore bairo ĩ. Bairi marĩā, āmerē yua ati rupaꝑ mena roro marĩ caátiganucũrōrē bairo marĩ átiāmerĩgarā. Espíritu Santo cũ caátitirore bairo jeto roque caátianiparā majũ marĩ āniña.

⁵ Tocānacāꝑꝑa camasā ati rupaꝑ mena roro caátinucũrā ꝑame, ti rupaꝑ roro na caátie jetore átiāniganucũñama. Aperā, Espíritu Santo cũ carotirore bairo caátinucũrā roque, cũ caborije cañurĩjē ꝑamerē átiāniganucũñama. ⁶ Noa ũna ati rupaꝑ mena roro caátianinucũrā ꝑame tore bairo na caáticōāninucũata, peero yasiricaropꝑ ágarāma. Aperā, Espíritu Santo cũ caborije cañurĩjē ũnie ꝑamerē caátianinucũrā roque tocānacā rũꝑꝑa Dios mena yerijōrō ānicōā ninucũgarāma. ⁷ Noa ũna ati rupaꝑ mena roro caátianiganucũrā ꝑame Dios cũ carotirore bairo átijĩtimasĩgaetiyama. Bairi Dios pesuare bairo caāna majũ tuayama. ⁸ Bairi tore bairo ati rupaꝑ mena roro caátianin-

ucūrã p̄ame di r̄m̄ũ ũno Dios c̄ũ caĩñajesorije ũnierẽ áperimajũcõãñama c̄ũ caĩñajoro.

⁹ M̄jãã roque ãmerẽ, na rupãx caborore bairo caátianinucūrã na caátianinucūrõrẽ bairo m̄jãã átiãmerĩña. Espiritu Santo c̄ũ camasĩõrĩjẽ j̄gõri roque c̄ũ caátirotirore bairo jeto m̄jãã átiãninucũña. Tore bairo m̄jãã átiãninucũgarã, caãnorẽ bairo Espiritu Santo Dios Yeri majũ m̄jãã yerip̄x c̄ũ caãmata. Tunu bairoa Jesucristo c̄ũ cajõx Espiritu Santo majũrẽ ni ũc̄ũ c̄ũ yerip̄x cacũgoes̄x p̄ame Jesucristo yax mee niñami. ¹⁰ Ati rupãx, roro marĩ caátinucũrĩ rupãx p̄ame caboapa rupãx niña. Bairo caboapa rupãx caãnimiat-acũãrẽ, Jesucristo marĩp̄xre c̄ũ caãmata, Dios p̄ame cañurã ñe ũnie cawapa mánarẽ bairo marĩ ãnio joroque átiyami. Bairo marĩ rupãx caboamiatacũãrẽ, marĩ yeri p̄ame ãm̄recõõp̄x caticõã ninucũgaro.

¹¹ Dios Yeri Espiritu Santo, Jesucristo cariaric̄p̄xre tunu c̄ũ catio joroque caátac̄x p̄ame marĩp̄xre c̄ũ caãmata, marĩ rupãx cayasiro bero tunu ti rupãxre catio joroque átiḡm̄i. Espiritu Santo marĩp̄xre c̄ũ caãnoi, c̄ũ camasĩõrĩjẽ mena tore bairo marĩ átiḡm̄i.

¹² Bairo yx yarã, yx bairãrẽ bairo caãna, marĩ yerip̄x Espiritu Santo c̄ũ caãno j̄gõri ati rupãx mena roro marĩ caátiganucũrĩjẽrẽ áperirotiya. Espiritu Santo c̄ũ carotirore bairo p̄ame roque átirotiya. ¹³ Ati rupãx mena roro m̄jãã caátiganucũata, peerõp̄x m̄jãã yasi-garã. Baimirãcũã, tie carorijere Espiritu Santo c̄ũ camasĩõrĩjẽ j̄gõri m̄jãã caátijãnaata roque, m̄jãã caticõã ninucũgarã.

¹⁴ Nipetiro Espiritu Santo c̄ũ camasĩõrĩjẽ j̄gõri c̄ũ carotirore bairo caátiusarã p̄ame Dios p̄naa majũ niñama. ¹⁵ Dios, Espiritu Santore marĩ c̄ũ cajoro, p̄acoteri majã na quetiup̄xre cauwirã na cabairore bairo marĩ baietiya. Dios p̄ame marĩrẽ c̄ũ p̄naa marĩ ãnio joroque átigayami. C̄ũ, Espiritu Santo marĩ c̄ũ cajõgomasĩõrĩjẽ j̄gõri marĩ Pac̄x Diore, “Caac̄x,” cariap̄e c̄ũ marĩ ĩ masĩña. ¹⁶ Espiritu Santo p̄ame marĩ yeri marĩ catũgoñarĩjẽp̄x, “Dios p̄naa majũ marĩ ãniña,” marĩ ĩ tũgoñao joroque átiyami. ¹⁷ Bairo c̄ũ p̄naa caãna ãnirĩ Dios, c̄ũ p̄naarẽ, “Caroare m̄jãã yx joḡx,” nipetiro c̄ũ caĩrĩcãrõrẽ bairo marĩ c̄ũgopeyogarã. Jesucristo j̄gõri tiere marĩ c̄ũgogarã. Jesucristo c̄ũ carotirore bairo marĩ caátie j̄gõri marĩrẽ roro na caápata, c̄ũ mena ãm̄recõõp̄x caroaro caãnop̄x caroaro marĩ ãnicõã ninucũgarã.

La gloria que ha de venir

¹⁸ Ati yepar̄x ãna, roro popiye marĩ cabainucũrĩjẽ mena quetib̄j̄x cõñamasĩã mano ãm̄recõõ caroaro caãnop̄x caroare Dios marĩ c̄ũ cajopee menarẽ. Bairo ati yepar̄x roro popiye baimirãcũã, cabero caroaro majũ marĩ ãnicõã ninucũgarã Jesucristo mena yua.

¹⁹ Nipetirije ati ãm̄recõõ macããjẽ Dios c̄ũ caqũẽnorĩqũẽ p̄ame camasã paj̄tiricarõ mano ap̄eyẽ ũnierẽ na cacoterore bairo coterõ baiya. “Ãnoa yx p̄naa niñama,” Dios c̄ũ caĩpa r̄m̄ũ caetaparore coterõ baiya. ²⁰ Caãnij̄gorõp̄x Dios c̄ũ caqũẽnorĩqũẽ nipetirije caroa cañurĩjẽ ãnij̄goyupa. Cabero ati yepa

macããjẽ roye tuapeticoasupa. Ati yepa to majũã roye tuaesupa. Adán c̄ũ cabaibotiorijere ĩñarĩ, Dios p̄ame roque nipetirije to roye tuo joroque ásupi. Bairo nipe-tirije ati yepa macããjẽ cayasipee majũ tuayupa. Bairo cayasipee caãnimiatacũãrẽ, caberõp̄x Dios p̄ame tiere caroaro wasoaḡm̄i tunu. Bairo ti r̄m̄ũ caetaro c̄ũ p̄naarẽ cawãma rupãx c̄ũ cawasoaparorea bairo ati ãm̄recõõ macããjẽ c̄ũ caqũẽnorĩqũẽ cũãrẽ cawãma jeto wasoacõãḡm̄i. Bairo c̄ũ caáto, tir̄m̄p̄x c̄ũ caátij̄goricarore bairo caroaro nigaro tunu. P̄gani roye tuaetigarõ yua.

²² Bairo atore bairo marĩ masĩña: Ati ãm̄recõõ macããjẽ nipetirije Dios c̄ũ caqũẽnorĩqũẽ p̄ame, ĩcãõ carõmio p̄naa c̄tigo popiye cõ canetõrõrẽ bairo tie cũã roro popiye netõrõ baiya. ²³ Tie ati ãm̄recõõ macããjẽ jeto mee roro popiye netõrõ baiya. Marĩ cũã torea bairo popiye marĩ bainucũña. Bairo caãna nimirãcũã, merẽ caãnij̄gõro Espiritu Santore Dios c̄ũ cajoricarã majũ marĩ ãniña. Popiye netõrõ marĩ ãnicoteya mai ape rupãx, rorije cacũgoeti rupãxre, marĩ, c̄ũ p̄naarẽ c̄ũ caĩrĩcãrõrẽã bairo Dios c̄ũ cawasoaparo j̄goye. ²⁴ Jesucristo mena marĩ catũgoñatutuarõ j̄gõri marĩ netõõñupĩ Dios. Bairo caberõp̄x marĩ rupãxre c̄ũ cawasoapeere caãnorẽ bairo cariap̄e marĩ tũgoñatutuacoteya. Ni ĩcãũ ũc̄ũ dise ũnie c̄ũ cacoteriquere merẽ c̄ũ caĩñaata, tiere cotenemoetiyami. Marĩ caĩñarĩqũẽp̄x caãmata, dope bairo merẽ ĩñarĩqũẽp̄xre cotemasĩã mano. ²⁵ Bairo marĩ caĩñaetiere mai cacoterã ãnirĩ tiere paj̄tiricarõ mano marĩ cacotetũgoñarõ ñuña.

²⁶ Marĩ p̄ame Diore caroaro cariap̄e caãnorẽ bairo c̄ũ marĩ j̄nimasĩ peyoetinucũña. Bairo caj̄nipeyomasĩña marĩ caãnoi, Espiritu Santo p̄ame marĩ j̄átinemonucũñami. Bairo marĩ caátianipeere marĩ j̄nibojayami c̄ũ yaye b̄s̄urique mena. Tie b̄s̄urique p̄ame camasã b̄s̄urique mena cab̄s̄uj̄ẽñomasĩã manie niña. ²⁷ Dios p̄ame roque marĩ yeri marĩ catũgoñarĩjẽrẽ caĩñabesemasĩ ãnirĩ Espiritu Santo marĩ c̄ũ caj̄nibojarijere cariap̄e tũgomasĩñami. Dios c̄ũ caborore bairo Espiritu Santo p̄ame, marĩ, c̄ũ yarãrẽ marĩ j̄nibojanucũñami.

Más que victoriosos

²⁸ Atore bairo marĩ masĩña: Nipetiri wãme caroa, o popiye marĩ cabainucũpeere marĩ cũñupĩ Dios, marĩ, cũrẽ camairã c̄ũ caborore bairo caroaro marĩ caátianimasĩparore bairo ĩ. Tore bairo marĩ cũñupĩ Dios marĩ, c̄ũ cabesericarã, c̄ũ caboj̄goricarorea bairo catũgõsarãrẽ. ²⁹ Dios merẽ caãnij̄gorip̄xre marĩrẽ ĩñabeseri, “Ãnoa caãniparã yx p̄naa majũ nigarãma,” ĩcũcõãñupĩ. C̄ũ mac̄ũ c̄ũ caãnierẽ bairo marĩ caãnierẽ box, bairo ĩcõã j̄goyupi. Bairo tunu c̄ũ mac̄ũrẽ, nipe-tiro c̄ũ mena catũgoñatutuarã j̄gõc̄xre bairo c̄ũ caãnierẽ box, bairo ĩ j̄goyeticũcõãñupĩ Dios. ³⁰ Caãnij̄gorip̄xre merẽ c̄ũ yarã c̄ũ caãnirotiricarã marĩ caãnoi, c̄ũ p̄naa caãniparãrẽ marĩ beseyupi. Bairo c̄ũ cabesericarã marĩ caãnoi, “Ñe ũnie cabuimãna, cañurã niñama,” marĩ ĩ ñañami. Bairo c̄ũ caĩ ĩñarã marĩ

cañnoi, caroaro majũ cũ cañnajẽ cõtíe macããjẽrẽ marĩ cũã jĩcã wãme ùnorẽ marĩ cũgoo joroque ásupi.

³¹ Bairo tie caroa queti majũrẽ tũgoñarĩ, atore bairo marĩ tũgoña masĩnemoña: Dios cũ caññamaicoterã marĩ cañnoi, noa ùna aperã marĩrẽ caññaterã nimirãcũã, roro marĩ átiyaparoetiyama. ³² Dios cũ macũ cañnimajũrẽrẽ cũ riaroti joyupi ati yeparũre, marĩ nipetiro marĩ carorije wapare netõõgũ. Marĩ mairĩ, “Cũ yũ joetigũ yũ macũrẽ,” ãĩsupĩ. Bairo caátacũ majũ añirĩ nipetirije caroaro marĩ cañnajẽ cõtípee cũãrẽ marĩ jomajũcõãgũmi. ³³ Dios roque, “Ánoa ñe ùnie cawapa cũgoena niñama,” marĩ, cũ cabesericarãrẽ marĩ ã masĩñami. Bairo ni jĩcãũ ùcũ, “Ánoa, caññuena niñama,” marĩ ã bũsujãmasĩĩcũmi. ³⁴ Mai, atore bairo niña: Jesucristo rũame yucũpãĩrũ marĩ carorije wapare netõõbojagũ riayupi. Bairo riacoamicũã, tunu nemo cãtiyupi Dios cũ camasãĩĩgõri. Bairo catiri bero ãmerẽ yua, cũ pacũ cũ carotimasãĩĩrũ cariape rũgõãrũ rui, marĩ yaye cañnipeere jẽnibojãũ átiyami cũ pacũ Diore. Bairo ni jĩcãũ ùcũ, “Ánoarẽ na yaye wapa popiye na baio joroque na átirotiya,” marĩ, Dios cũ cabesericarãrẽ marĩ ã bũsujãmasĩĩcũmi. ³⁵ Jesucristo marĩrẽ cũ camairĩjẽrẽ ni jĩcãũ ùcũ ãñotamasĩĩcũmi. Tunu bairoa popiye marĩ cabairije, o marĩ caũseariti tũgoñarĩjẽ, o aperã Jesucristo yarã marĩ cañnie jũgõri roro marĩrẽ na caátie to cañnimaatãcũãrẽ, Jesucristo rũame marĩrẽ maicõã ninucũñami. Tunu bairo marĩ caũariarije, marĩ cajutii bopacarije, o cauwiõrije watoa marĩ cañnie, o aperã marĩrẽ na capãĩĩgõrije cañnimaatãcũãrẽ, Jesucristo rũame marĩ maicõã ninucũñami. ³⁶ Dios yaye quetire woarica tutipũ cũã atore bairo ãña cũ yarãrẽ: “Dios, mũ yarã jãã caño jũgõri tocãnacã rũmũã jããrẽ pajĩãrĩcãrõ uwioro jãã átinucũñama.

Ovejare pajĩãgarã, narẽ pajĩãrĩcãrõrũ na cajeánarẽ bairo jãã cũãrẽ roro jãã átinucũñama,”

ã quetibũjũ woatuyupa Dios ya tutipũ.

³⁷ Bairo roro netõõ marĩ cabairije cañnimaatãcũãrẽ, marĩ rũame Jesucristo marĩrẽ camai cũ cajuatie jũgõri roro marĩ cabainucũrĩjẽrẽ netõñcãrĩ jõrũame tiere tũgoñaenarẽ bairo marĩ tũgoñanetõcõãgarã. ³⁸ Bairo ñe ùnie rũsaeto atore bairo ñi tũgoñatutuacõãña: Dise apeye ùnie Dios marĩrẽ cũ camairĩjẽrẽ marĩ ãñotamasĩĩtĩña. Marĩ cabaiyasiata, o marĩ cacaticõãmata cũãrẽ, dise ùnie marĩ ãñotamasĩĩtĩña. Bairo tunu ánglea majã, wãtĩ yeri pũna quetiuparã cũã marĩrẽ Dios cũ camairĩjẽrẽ marĩ ãñotamasĩĩtĩña. Tunu apeye ãme cañnie, caberõrũ cañnipee cũã marĩ ãñotamasĩĩtĩña.

³⁹ Bairo tunu jõbui mũrũrecõõrũ macããjẽ, caũcũãrõrũ macããjẽ, nipetirije Dios cũ caqũĩenorĩqũĩ, marĩrẽ Dios cũ camairĩjẽrẽ marĩ ãñotamasĩĩtĩña. Marĩ Quetiupãũ Jesucristo yarã marĩ cañnoi, jdi rũmũ ùno marĩ maijãnaetinucũgũmi Dios!

Dios ha escogido a Israel

9 Yũ, Jesucristore catũgõũsãũ añirĩ mũjããrẽ cariape yũ quetibũjũya. Mũjãã ñitoetiya. Tunu bairoa Espiritu Santo yũre cariape cũ caquetibũjũro jũgõri cariape mũjããrẽ ñiña. ² Yũ yarã, yũ ya poa macããna judío

majã Jesucristore na catũgõũsaetiere ãñarĩ roro yũ tũgoñarĩqũĩ paicõã ninucũcũrũ. Yũ yeri yũ catũgoñarĩjẽrũ roro capũnirõrẽ bairo yũ tũgoñanucũcũrũ. Bairo tũgoñarĩ yua, yũ yarã Jesucristore na catũgõũsaetiere boũ, Jesucristo cũ camano, peero caũpetietõrũ yũ ágatũgoñaña, bairo na yũ cabaibojaro ãñarĩ roro na caátie wapare netõõbujõrãma ã. ⁴ Na, yũ yarã judío majã rũame Jesucristore tũgõũsaetimãĩcũã, Israel ãnacũ pãrãmerã, Israel ya poa macããna majũ niñama. Bairo narẽ Dios rũame cũ pũnaarẽ bairo cañnparã majũ na beseyupi. Bairo na beseri bero yua, nocãrõ cũ catutuarije cũ caasiyarije mena natũ ãñupĩ. Bairo na mena ãcũ, caroa wãme cũ na caátipeere na átirotiyupi. Tunu bairoa Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũĩ cawãmecõtíe cũãrẽ na cũñupĩ. Tunu bairoa cũrẽ na cañubuepee, caroaro na cũ caátípee cũãrẽ na joyupi. ⁵ Na cũã judío majã jãã ñicũjãã ãnana pãrãmerã, jãã ya poa macããna majũ niñama. Tunu apeyera camasã ya wãme marĩ catũgoñarõ rũamata, Jesucristo cũã judío majã yũre bairo buiyupi ati yeparũre. Cũã, niñami ati yepa macããjẽ cañnie nipetirije Quetiupãũ. Bairo cũrẽ marĩ cabasapeopee niña. Bairoa to baiãto.

⁶ Dios, Israel ya poa macããnarẽ caroaro na cũ caátigariquere na átipeyoecũ mee baiyami. Bairo rũame roque niña: Diore na catũgõũsaetie jũgõri nipetiro judío majã Israel pãrãmerã nimirãcũã, na mena macããna aperã apeĩ pãrãmerãrẽ bairo cañna tuayama Dios cũ caññajoro. ⁷ Bairo judío majã nipetiro Abraham ãnacũ pãrãmerã cañna nimirãcũã, cariape cũ pãrãmerã majũ nipetietiyama Dios cũ caññajoro. Bairo bairo qũĩñupĩ Abrahãrẽ Dios: “Pũgarã mũ capũnaa cõtímiatãcũãrẽ, mũ macũ Isaac jũgõri capããrã nigarãma mũ pãrãmerã cañnparã,” qũĩñupĩ. ⁸ Bairo ãgaro ãña: Nipetiro Abraham ya poa macããna cabuiãnucũrã Dios pũnaa majũ mee niñama. Dios Abrahãrẽ, “Caroaro mũ yũ átigũ,” cũ caĩrĩqũĩrẽ catũgõũsarã roque Dios pũnaa niñama. Na ùna roque, Abraham ãnacũ pãrãmerã majũ tuayama Dios cũ caññajoro. ⁹ Mai, atore bairo ãñupã Dios caroaro cũ cũ caátípee Abrahãrẽ: “Ati yũtea ùno caño ape cũmarẽ yũ caetaro, merẽ Sara mũ nũmo jĩcãũ macũ cõtígõmo,” qũĩ quetibũjũ jũgõyeticũñupĩ Dios Abrahãrẽ, cũ macũ cũ cabuiãpee macããjẽrẽ.

¹⁰ Atie yũ caĩquetibũjũrije jeto mee niña. Apeye atore bairo ãcõñanemorĩqũĩ roque cariape majũ niña: Abraham macũ Isaac, bũtiri bero, nũmo cũsupi Rebecare. Bairo cõ pũnaa jĩcãnia rũgarã cabuiãricarã Isaac jĩcãũ pũnaa ãñupã. ¹¹ Mai, na cabuiãparo jũgõye, caroa, o carorije macããjẽrẽ na caátiparo jũgõyerũã merẽ Dios jĩcãũrẽ cũ besecũcõãñupĩ. Atore bairo cõ ãñupĩ Rebecare: “Cajũgõcũ cañnparũ rũame cũ baire capacoteire bairo nigũmi,” cõ ãñupĩ. Tie cõ cũ caĩjũgõyeticũñupĩ rũame cũ ya tutipũ caĩrõrẽã bairo cariape ãña: “Jacore mairĩ cũ yũ besewũ. Apei Esau rũamerẽ cũ ñiñatewũ,” ã quetibũjũya. Tore bairo cũ caátajere masĩrĩ, atore bairo cariape marĩ ã masĩña: “Dios, cũ caboro, cũ caátigajũgõyeticũñupĩ bairo camasãrẽ na besemasĩñami cũ caborãrẽ. Dope bairo caroaro na caátie ãñajesori mee na beseyami,” marĩ ã masĩña.

¹⁴ Tere masĩrĩ yua, "Toroquere, cariape caácɯ mee niñami Dios bairo cǔ caápata," ¿marĩ írãati? ¿Tore bairo marĩ ĩ masĩena bairãpua! ¹⁵ Atore bairo pɯame qũĩñupĩ Dios Moisere: "Yɯ camai jetore cǔ niñamaigɯ," qũĩñupĩ.

¹⁶ Bairi atore bairo marĩ masĩña: Dios, cǔ majũ cǔ caboro marĩ camasãrẽ marĩ bopaca ññamasĩñami. Cǔ marĩ camairotiro jǔgori mee marĩ mainucũñami. Tunu bairoa caroaro marĩ caátie jǔgori mee marĩ maiñami.

¹⁷ Tore bairo cǔ majũ cǔ caborore bairo átiri, atore bairo qũĩñupĩ Dios quetiupɯ rey Egipto macããcũrẽ Moisés ãnacǔ cǔ caãna yɯteapɯre: "Yɯ catutuarijere mɯ mena ññogɯ, mɯrẽ quetiupɯre bairo mɯ yɯ jõwũ. Nipetiro camasã, catutuaɯ yɯ caãnierẽ na camasĩparore bairo ĩ, tore bairo mɯ yɯ ápɯ," qũĩñupĩ Dios.

¹⁸ Bairi Dios camasã noo cǔ caborãrẽ na ññamañami. Tunu aperã na yeripɯ catũgoɯsagaena pɯamerẽ nemojãñurõ catũgoɯsagaena majũ na ãnio joroque na átimasĩñami.

¹⁹ Bairo yɯ caĩrĩjẽrẽ tǔgorã, atore bairo mɯjãã ĩbu-jiorã: "Dios, cǔ majũ cǔ caboro caãno jǔgori marĩ camasã marĩ caátianipee caẽnotamasĩã manie cǔ caáticũjǔgoyetiata, ¿dope bairo Dios cǔ majũã tunu, 'Cabuicɯna mɯjãã ãniña,' cariape marĩ qũĩ masĩbujiocɯti? ĩ masĩẽtĩbujiocɯmi Dios," mɯjãã ĩ tǔgoñabujiorã.

²⁰ Atore bairo ñi quetibɯjɯya mɯjããrẽ: Mɯjãã camasã cabɯgoro macããna nimirãcũã, ¿netõõrõ caãnimajũũ Diore cǔ mɯjãã tutiyati? Rii jotɯ caqũẽnorĩcũrẽ, "¿Dopẽĩ tore bairirɯ yɯ mɯ weeri?" tirɯ caĩmasĩparorea bairo mɯjãã cǔã ĩrã mɯjãã ñña Diore, tore bairo mɯjãã cañata. ²¹ Rii jotɯ caqũẽnorĩ majõcɯ pɯame rii mena noo cǔ cabori jotɯ ãnierẽ qũẽnomasĩñami. Tie rii mena jĩcãrɯ jotɯ caroarɯ majũ qũẽnomasĩñami. Tie menaina tunu aperɯ cabɯgoro caãnirɯ majũ qũẽnomasĩñami.

²² Torea bairo marĩ camasã cǔ caqũẽnorĩcãrãrẽ cǔ caboro marĩ átimasĩñami Dios. Bairɯa, cǔ pɯame roro caãnarẽ cǔ caĩñabeseri rĩmɯ caetaparo jǔgoye roro na caátianierẽ caroaro yerijõrõ mena nɯcãcõã coteãninucũñami. Ti rĩmɯ caetaro roque popiye na baio joroque cañuenarẽ cǔ caátipee mena cǔ catutuarije, nocãrõ cǔ caátimasĩrĩjẽrẽ marĩ nipetiro camasãrẽ marĩ áti ññocõñagɯmi. ²³ Tunu bairoa marĩ cǔ caĩñamairã pɯamerẽ nocãrõ caroaro majũ cǔ caãnierẽ marĩ camasĩrõ boyupi. Bairi cajũgoyepɯa, yɯre bairo caroarã cañurã na ãmarõ ĩ, marĩ besecũjǔgoyupi. ²⁴ Bairo marĩ besei yua, judío majã jĩcããrãrẽ, aperã judío majã caãmerã cũãrẽ marĩ beseypu. ²⁵ Dios yaye quetire woarica tutipɯ cũãrẽ tirũmɯrɯ macããcũ Oseas cawãmecɯcɯ pɯame atore bairo ĩ woatujǔgoyeticũñañupĩ judío majã caãmerãrẽ na cǔ caátipeere:

"Yɯ yarã na caãmerĩmiatacũãrẽ, yɯ yarãrẽ bairo na ñiñagɯ. Tunu yɯ camaietimirĩcãrãrẽ, yɯ camairãrẽ bairo na ñiñagɯ," ĩ woatuyupi Oseas Dios cǔ caĩrĩqũẽrẽ. ²⁶ Tunu apewẽpɯ bairo ĩnemoña: "Mɯjãã yɯ yarã mee mɯjãã ãniña,' Dios na cǔ caĩrĩcã yerapɯa tunu,

'Dios cacaticõãninucũũ pũnaa niñama,' ĩecogarãma," ĩ woatuyupi Oseas, Dios judío majã caãmerãrẽ cǔ caátipeere.

²⁷ Jãã yarã judío majã Israel ya poa macããna na cabaipee pɯamerã atore bairo ĩ quetibɯjɯ woatujǔgoyeticũñañupĩ Isaías: "Dios pɯame yoaro mee na ññabesegɯmi ati yepa macããna nipetirore. Cǔ caĩjũgoyeticũrĩcãrõrẽã bairo cariape átigɯmi. Bairi Israel pãrãmerã, ria capairiya paputiro macããjẽ paare bairo capããrã nimirãcũã, capããrã mee netõjĩãtigarãma roro na caátaje wapare," na ĩ woatujǔgoyetiypu Isaías ãnacǔ. ²⁹ Cǔ, Isaiana tunu apewẽpɯ atore bairo ĩnemoñupĩ mai cajũgoyepɯre:

"Dios ñe ãnie carɯsaecɯ catutuamajũũ pɯame marĩ marĩ jĩcããrã ãnarẽ cǔ carɯgaeticõãta, marĩ judío majã marĩ manibujiorã.

Sodoma, bairi Gomorra macãã macããnarẽ cǔ caátatore bairo marĩ judío majã cũãrẽ marĩ repeyocõãbu-jioricɯmi merẽ," ĩ woatuyupi Isaías ãnacǔ.

Los judíos y el evangelio

³⁰ Toroquere, ¿dope bairo marĩ ĩcɯti? Bairo pɯame niña: Judío majã caãmerã Dios mena caroaro na caãnipeere macãẽsupa. Tere macãẽtĩmirãcũã, Jesucristo mena na catũgoñatutuarije jǔgori tere masĩjũgoyupa. Jesucristore na catũgoɯsaroi, Dios pɯame, "Caroarã, ñe ãnie rorije cawapa cũgoena niñama," ĩrĩ na ññanucũñami. ³¹ Marĩ yarã israelita majã pɯame roque Moisés ãnacǔ cǔ caroticũrĩqũẽrẽ na catũgoɯsaro jǔgori Dios mena caroaro ãnigamiñupã. Bairo ãnigamirãcũã, tie rotiriquere caroaro átipeyoesupa. Bairi Dios mena caroaro ãnimasĩẽsupa. ³² ¿Dopẽĩrã Dios mena caroaro na ãnimasĩẽsupari? Bairo pɯame niña: Jesucristo mena na catũgoñatutuarije mena mee, Dios mena caroaro ãnigamiñupã. Na majũ na catũgoñatutuarije mena pɯame roque tore bairo ãnigamiñupã. Bairo Dios cǔ cajoricɯ Jesucristo mena catũgoñatutugaena ãnirĩ Dios tɯpɯ áperigarãma. Bairi ẽtããpɯre carocawanucũrãrẽ bairo tuayama yua. ³³ Tore bairo cariape ĩ woatuyupa Dios ya tutipɯ:

"Yɯ pɯame Siõn cawãmecɯti burorɯ jĩcã ẽtããrẽ cũẽrẽ bairo jĩcãũ cǔ yɯ cũña.

Bairi ni ãcũ cũrẽ cǔ caboeticõãta, tiare carocawaɯre bairo popiye cǔ baio joroque cǔ yɯ átigɯ.

Tunu ni ãcũ cũrẽ cariape catũgoɯsaɯ pɯame roque di rĩmɯ ãno,

'Cabɯgoro majũ cǔ yɯ boyupa,' ĩ tǔgoña yarpuaetigɯmi," ĩ quetibɯjɯya Dios ya tutipɯ cũãrẽ.

10 Bairi yɯ bairãrẽ bairo caãna, yɯ pɯame, yɯ yarã Israel ya poa macããna na canetõjĩãtipeere bɯtioro yɯ boya. Bairo bori yua, bɯtioro Diopɯre na yɯ jẽnibojanucũña. ² Na pɯame Dios cǔ caborore bairo caroaro átiganucũmiñama. Bairo átiga ãninucũmirãcũã, na majũ na ya wãme ãnierẽ átiri, cǔ caborore bairo átijĩãtietinucũñama. ³ Bairi, "Dios pɯame Jesucristo mena marĩ catũgoñatutuario jǔgori, 'Ñe ãnie carorije cawapa cũgoena niñama,' marĩ ĩ masĩñami," ĩ tǔgoñamasĩẽtĩnucũñama. Bairo tǔgoña-

masiētīrī yua, na majū na caātituduarīje mena ñe ũnie cawapa mánarē bairo āniganucūmiñama. ⁴ Jesucristo ati yeparu etari, marí nipetiro camasā cū mena catūgoñatutuarārē, Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē carotiecocōāna meerē bairo caāna marí ānio joroque ásupi, ñe ũnie carorīje cawapa cūgoenarē bairo marí caānimasīparore bairo ī, Dios cū caīñajoro.

⁵ Atore bairo ī woatuyupi Moisés ānacū cū caroticūrījērē na catūgoñsarije jūgori canetōparārē: “Ni jīcāñ ũcū roticūrīqūē nipetirijere caātiyomasī ruame Dios mena ānicōā ninucūgumi,” ī woatuyupi. ⁶ Bairu, apeyera Jesucristo mena marí catūgoñatutuarīje jūgori marí canetōpee ruamerē tūgoñarī, apewēru Moisés ānacū cū cawoatucūrīqūērē marí tūgoroa mai. Atore bairo ī woatuyupi: “¿Ni ũcū mruercóoru cū wāmācūati?” ī woatuyupi. Bairo īgu īñupī: “Jesucristo marí cū netōparó īrā, ¿ni ũcūrē mruercóoru cū wāmārotiri, cū marí piiruiojoroticūti?” īgu īñupī Moisés. ⁷ Apewēru tunu ī woatunemoñupī: “¿Ni ũcū cañcūārī ope cariaricārā na caānoru cū ruiácūati?” Bairo īgu īñupī: “Jesucristo marí cū netōparó īrā, ¿ni ũcūrē ti ope cū ruiātiri cū marí piwāmūojoroticūti?” īgu īñupī Moisés. ⁸ Baiorua, marí cajopee mee niña. Merē Moisés ānacū cū cawoaturicarore bairo niña: “Merē mājā masīña Dios yaye quetire. Bairo mājā yeripu tie queti caāno jūgorina, tiere mājā bñsñucūña,” ī woatuyupi. Bairo ni ũcūrē marí cajopee mee niña. Tie quetibujūrique Jesucristo mena tūgoñatutuarīque macāñjē quetirea camasārē jā quetibujūnucūña. ⁹ Tie quetibujūrique atore bairo ī quetibujūya cariape marí cabñsūrije mena: “Jesús marí Quetiurau niñami,” īrī bero tunu, “Jesús cū cariacomiatacārē tunu cū catiopyupi Dios,” marí yeripu marí caītūgoñaata, Dios ruame roro marí caátaje wapare marí netōdōgumi. ¹⁰ Bairo marí yeripu Jesucristo mena tūgoñatutuari, tunu cū yarā marí caānierē aperārē na marí caquetibujūata, Dios ruame, “Caroarā, ñe ũnie carorīje cawapa cūgoena niñama,” marí īñagumi. Bairo marí caápara, marí netōjīātigarā roro marí caátaje wapare.

¹¹ Torea bairo ī quetibujūya Dios ya tutipū cūārē: “Ni ũcū cū mena cariape catūgoñatutua ruame di rēm ũno, ‘Cabugoro majū cū yu boyupa,’ ī tūgoña yarpuaetigumi,” ī quetibujūya. ¹² Bairo Dios ruame judío majā, judío majā caāmerā cūārē na īñaricawoetiayami. Jīcārō tñni caroaro cariape na īñañami Dios camasārē. Cū, marí Quetiurau, nipetiro Quetiurau jīcāñā niñami. Bairo cūrē cajēnirārē tocānacā wāme caroare netōjāñurō na jomajūcōāgumi. ¹³ Dios ya tutipū atore bairo ī woatuyupa: “Tocānacā ruame camasā roro na caátaje wapare Dios cū canetōdōrō borā, marí Quetiurau wāmerē īrī cū na cajēniata, na netōdōgumi,” ī woatuyupa. ¹⁴ Dios yaye quetire caānorē bairo cariape camasā na catūgoñsaticōāta, marí Quetiurau cū jēnimasīēnama. Bairo Jesucristo yaye quetire na catūgoeticōāta, cū yaye queti cūārē caānorē bairo cariape tūgoñsamasīēnama. Tunu bairoa narē caquetibujūrā na camanicōāta, tie Jesucristo yaye quetire dope bairo

tūgomasiēnama. ¹⁵ Tunu bairoa Dios tocānacā ruame caquetibujūrā cū cajoeticōāta, cū yaye quetire camasārē caquetibujūparā manibujiorāma. Bairu na joyupi. Dios yaye woarica tutipū cūārē na caetarijere atore bairo īña: “Aperā marīrē, yeri ñajāñō joroque caātie caroa quetire na caquetibujūrēataro īñarī bñtioro marí ruhaniña,” ī woatuyupa.

¹⁶ Atie caroa quetire capāārā tūgomirācūā, tocānacā ruame Israel ya poa macāāna tūgoñsapatietiyama. Isaías ānacū cū caīwoaturicarore bairo niñama: “Dios, jāā Quetiurau, jāā caquetibujūrijere ¿noa ũna tiere na tūgoñsayati? Jīcāārā ũnaacā jeto tūgoñsanucūñama,” ī woatuyupi. ¹⁷ Bairo camasā caroa quetire na catūgoñsaro jūgori Jesucristo mena catūgoñatutuarā tuanucūñama. Tie caroa queti, Jesucristo yaye majū niña.

¹⁸ Yu ruame atiere mājā yu jēniñapā mai: ¿Israel ya poa macāāna tie quetire na tūgoñsupari? Tūgoricarāma. Dios ya tutipū cūārē atore bairo ī woatuyupa:

“Dios yaye quetire caquetibujūri majā nipetiro ru quetibujūbatoypa.

Bairo ati yepa nocārō cayoaroru macāāna cūā tie quetire nipetiro ru tūgoyupa,” ī woatuyupa Dios ya tutipū. ¹⁹ Tunu mājā yu jēniñanemopa: ¿Israel ya poa macāāna caroa quetire tūgomirācūā, tiere na tūgomasiēsupari? Tūgomasiēcārāma. Tiere quetibujūnemogu, Moisés ānacū cū caīrīqūērē mājā yu quetibujūgu. Atore bairo ī woatuyupi Moisés, Dios cū yarārē cū caīrīqūērē:

“Yu yarā jeto meerē na yu maigu.

Tore bairo aperārē na yu camairō īñarī, mājā, yu yarā ruame na mājā pesucūtigarā.

Na mena mājā asiajāñugarā,” īñupī.

²⁰ Caberoru tunu Isaías ānacū israelita majā caāmerārē īgu, atore bairo īnemoñupī:

“Noa ũna yure camacāētīmirīcārā ruame merē āmerē yu masījāñuñama.

Bairo yure camacāētāna ruamerē yu camasīrījērē na yu áti īñowū.”

²¹ Tunu apewēru Isaías ruame israelita majārē īgu, atore bairo ī woatuyupi: “Tocānacā rēm yu wāmorīrē jewāmūorī na yu cotemiwū, yu yarā yu na apáro ī. Na ruame catūgoñsagaena, cabaibotiorā ānirī yu atīgaema,” ī woatuyupi Isaías ānacū israelita majārē Dios cū caīrīqūērē.

El Israel escogido

11 Bairo āmerē atore bairo mājā yu jēniñaña: Bairo israelita majā cūrē cabaibotiorā na caāno jūgori, “Yu ya poa macāāna mee mājā āniña āmerē yua,” ¿na qūiati? Bairo na īñaecūmi. Yu cūā, israelita majā yu judío majōcu yu āniña. Abraham ānacū pārāmi, bairo Benjamín ya poa macāācū pārāmi majū yu āniña. ² Caānijūgoriparu merē Dios israelita majārē cū ya poa caāniparārē bairo na īñajūgoyupi. Bairo narē, “Yu yarā mee niñama yua,” na īñāētīñami āme cūārē. Mājā masīrā profeta Elías ānacū yaye quetire. Cū ruame Diore, “Israelita na carorīje wapa buicūtiyama,”

na ĩ bꞱsꞱjãñupĩ, Diore jëniãcũ. Tiera mꞱjãã masĩrã. Atore bairo ĩ quetibꞱjꞱyupa Dios ya tutipꞱ Elías cũ caĩrĩqũẽ quetire: ³ “YꞱ QuetiupꞱ, mꞱ yarã profeta majã mꞱ caquetibꞱjꞱjoricarãrẽ na pajĩãreama israelita majã pꞱame. Na pajĩãreri, waibũtoare peori joemꞱgõjorica mesaari cũãrẽ yasiorepeyocõããma. YꞱ jetore yꞱ pajĩãtĩñama. Bairi yꞱ cũãrẽ yꞱ pajĩãgarã yꞱ macããrã átiyama,” qũĩñupĩ Elías Diore. ⁴ Bairo cũ caĩrõ tũgomicũã, Dios pꞱame atore bairo qũĩñupĩ: “Jĩcããrã israelita majã yꞱ boyama bairãpꞱa. Baal cawãmecꞱcꞱ aperã jũgũẽrẽ rꞱropatuuri mena cũ riape etanumurĩ caĩroaetanarẽ merẽ jĩcã wãmo peti pꞱga pẽnirõ cãnacã mil cãrõ majũ, yꞱ yarã caãniparãrẽ na yꞱ beseyaparoꞱa,” qũĩñupĩ Dios Elíare, ĩ woatuyupa Dios ya tutipꞱ. ⁵ Bairi ãme cũãrẽ torea bairo judío majã jĩcããrã ũna tuacõãñama Diore catũgõsari majã. Narẽ Dios pꞱame na ĩñamairĩ na beseyupi. ⁶ Bairi Dios marĩrẽ cũ caĩñamairĩjẽ jũgori marĩ cũ canetõõata, dope bairo marĩ netõmasĩena caroaro marĩ caãtiãnie jũgori yua. Caroaro marĩ caãtiãnie jũgori marĩ canetõmasĩata, Dios marĩrẽ cũ camairĩqũẽ pꞱame cawapa manierẽ bairo tuabujioro.

⁷ Bairi, ¿dope bairo pꞱame marĩ ĩrãati? Atore bairo pꞱame marĩ ĩ masĩgarã: Israelita majã pꞱame caroaro Dios mena nigamirãcũã, na majũ na caborore bairo caãtigarã ãnirĩ nipetiro cũ mena ãnipetiesupa. Jĩcããrã cũ cabesericarã roque cũ caborore bairo caroaro ãnimasĩñupã. Aperã cũrẽ caboena roquere netõõjãñurõ caãmoope mána, cũ yaye quetire catũgoena majũ na tuo joroque ásupi. ⁸ Torea bairo ĩña Dios ya tutipꞱ cũãrẽ: “Dios, cũrẽ catũgõsagaenarẽ na yeripꞱ nemojãñurõ cũ yaye quetire catũgomasiẽna majũ na ãnio joroque na ásupi. Bairi ati rũmꞱrĩ cũãrẽ catũgõsaena majũ nicõãñama israelita majã mai. Cacaapee cũgorã nimirãcũã, caĩñaenarẽ bairo na tuo joroque ásupi. Tunu bairoa cũ yaye quetire catũgorã nimirãcũã, tiera catũgoena majũrẽ bairo na ásupi,” ĩ quetibꞱjꞱyupa Dios ya tutipꞱ cũã. ⁹ David ãnacũ cũã atore bairo qũĩñupĩ Diore:

“Na, israelita majã na cabose rũmꞱ qũẽnorĩ rũmꞱ caãno roro majũ átinucũñama.

Bairo roro na caãtiere ĩñarĩ popiye na baio joroque na mꞱ caáto ñuña.

¹⁰ Cacaapee cũgorã nimirãcũã, caĩñaenarẽ bairo na tuo joroque na ása.

Tunu bairoa popiye na rupꞱ mena na tãmꞱo joroque na ása,” ĩñupĩ David cũ ya tutipꞱ Diore.

La salvación de los no judíos

¹¹ Bairi ãmerẽ mꞱjãã yꞱ jëniñaña: Bairo judío majã Jesucristore na catũgõsaeto jũgori, ¿nipetiro judío majã na yasipeticoásupari? ¡Yasipetiesupa, bairãpꞱa! Bairo pꞱame baiyupa: Judío majã Diore baibotiori na catũgõsagaetimiatacũãrẽ, aperã judío majã caãmerã pꞱame Diore tũgõsari roro na cabairijere netõjĩãtiyupa. Dios pꞱame na netõõñupĩ. Bairo na cũ canetõõrõ ĩñarã judío majã pꞱame, “Narẽ bairo jãã cũãrẽ Dios cũ canetõõrõ jãã boya,” na ĩ tũgoñaõo joroque ásupi Dios.

¹² Bairo judío majã pꞱame Diore na catũgõsaetie jũgori aperã ati ãmꞱrecõo macããna judío majã caãmerã pꞱamerẽ caroaro majũ na baiyupa. Cabero judío majã tunu Jesucristore na catũgõsaro bero caãmata roque, ĩnetõjãñurõ caroaro majũ na bainemogaro ati ãmꞱrecõo macããna nipetirore!

¹³ Bairi mai, mꞱjãã judío majã caãmerãrẽ jĩcã wãme ũno mꞱjãã yꞱ quetibꞱjꞱgaya: MꞱjãã, judío majã caãmerãrẽ Dios yꞱ cũ caquetibꞱjꞱrotijoriquere masĩrĩ, yꞱ paariquere caroaro cariape majũ yꞱ átiyepogaya.

¹⁴ Bairo mꞱjããrẽ caroaro yꞱ caquetibꞱjꞱro, yꞱ yarã yꞱ ya poa macããna majũ pꞱame caroaro mꞱjãã caãtiãnierẽ na caĩñacõrõ yꞱ boya. Bairo mꞱjãã ĩñacõrĩ yua, na cũã tũgomasiẽbujiorãma Dios na cũ canetõõgarijere. Bairo tũgomasiẽrĩ yua, jĩcããrã netõjĩãtibujiorãma na carorije wapare. ¹⁵ Judío majã Dios macũrẽ na catũgõsaeto, aperã ati ãmꞱrecõo macããna judío majã caãmerã pꞱamerẽ cũ mena jĩcã yericũnarẽ bairo caãniparãrẽ majũ na ásupi. Cabero judío majã pꞱame tunu Jesucristore na catũgõsaro bero caãmata roque, netõõjãñurõ caroaro na bainemogaro. ¡Camasã caricarãpũrẽ catioricarãrẽ bairo caroaro majũ na bainemogaro yua! ¹⁶ ĩ cõñarĩ quetibꞱjꞱricaro pꞱamata, atore bairo niña: Jĩcã pããrẽ, jĩcã cuiaca peenerĩ, “Dios yaye nigaro,” marĩ caĩatato bero caãmata, carũsari cui cũã caroa cui Dios ya cui tuaya, cũ caĩñajoro. Bairi tunu yꞱcꞱ nꞱcõõrẽ, “Dios yaye nꞱcõõ nigaro,” marĩ caĩatato bero caãmata, tii rꞱpꞱ cũã caroa Dios ya rꞱpꞱ majũ tuacõãña. Atore bairo marĩ caĩcõñabueata, Abraham, jãã ñicũ ãnacũ cũã cañuꞱ cũ caãmata, cũ pããmerã cũrẽ bairo Diore catũgõsaparã cũã caroarã cañurã nigarãma, Dios cũ caĩñajoro.

¹⁷ Apeyera tunu judío majã pꞱame yꞱcꞱ, olivo cawãmecũtĩ rꞱpꞱ majũrẽ bairo niñama. Bairo na cabaimiatacũãrẽ, tie rꞱpꞱ jĩcã rꞱpꞱre pajure rericarore bairo jĩcããrãrẽ na reyupi Dios cũrẽ na catũgõsaetie wapa. MꞱjãã, judío majã caãmerã pꞱame macãncũ macããcũ olivo rꞱpꞱre bairo mꞱjãã ãniña. Bairo caãna mꞱjãã caãniamiatacũãrẽ, Jesucristo mena mꞱjãã catũgõsarije jũgori, pataaneatĩri tunu olivov majũpꞱ tii rꞱpꞱre na capataaworicaropꞱ mꞱjãã pꞱamerẽ wasoateire bairo ásupi Dios. Bairi mꞱjãã cũã ãmerẽ olivov majũ rꞱpꞱre bairo mꞱjãã ãniña. Bairo caãna ãnirĩ mꞱjãã cũã Dios yarã jĩcãũ pũnaa majũ mꞱjãã ãniña ãmerẽ. ¹⁸ Bairo caãna ãnirĩ mꞱjãã pꞱame, “Judío majã olivov majũ rꞱpꞱre bairo caãna netõjãñurõ caãnimajũrã jãã ãniña,” ĩ tũgoñaeticõãña. Bairi atie pꞱamerẽ tũgoña masiritieticõãña: Tii olivov rꞱpꞱ mee tii nꞱcõõrẽ jũgocatiãniña. Tii nꞱcõõ jũgori roque nipetirije tii rꞱpꞱ cũãrẽ jũgocatiãniña. Bairi, “Judío majã netõjãñurõ Dios cũ camairã jãã ãniña,” ĩ tũgoñaeticõãña.

¹⁹ Bairo yꞱ caĩquetibꞱjꞱmiatacũãrẽ, mꞱjãã jĩcããrã atore bairo mꞱjãã ĩ tũgoñabujiorã: “Olivo rꞱpꞱ cañueti rꞱpꞱre pajure reyupa, apeĩ rꞱpꞱ pꞱamerẽ tunu wasoapuagarã. Torea bairo jãã judío majã caãmerã pꞱamerẽ Dios cũ yarã jãã caãniparore bairo ĩ, judío majãrẽ na reyupi,” ĩ tũgoñarãma. ²⁰ Bairo mꞱjãã

caĩtũgoñarĩjẽ cariape caānimitacũārẽ, atiere tũgoña-masiritieticõãña: Dios mena na catũgoñatutuaetie jũgori israelita majārẽ na reyupi Dios. Bairo na átomicũã, m̃jãã p̃amerẽ cũ yarārẽ bairo m̃jãã ĩñañami, cũ mena m̃jãã catũgoñatutuarije mena jeto jũgori. Cũ mena m̃jãã catũgoñatutuaeticõãta, m̃jãã cũã m̃jãã netõẽtĩbujoricarã. Bairi, "Caānimajũrã jãã ãniña judío majã netõõrõ," ĩ tũgoñaeticõãña. Dios p̃ame roquere cũ tũgoña uwiya, "Jãã cũārẽ jãã reremi," ĩrã. ²¹ Judío majã cũrẽ na catũgoñsaetie jũgori roro na caátaje wapare na masiriyojojaesupi Dios. Olivox̃ majũ r̃p̃r̃ caānijũgorica r̃p̃r̃re pajure rericarore bairo na reyupi. Bairi m̃jãã judío majã caāmerã cũã m̃jãã catũgoñsaeticõãta, torea bairo m̃jãã átigũmi.

²² Bairi caroaro m̃jãã catũgoñamasĩrõ ñuña: Dios camasãrẽ caĩñamaimasĩ cañux̃ majũ niñami. Baimicũã, tunu cũ yaye quetire na cabaibotioata, tutuaro mena roro popiye na baio joroque caács̃ niñami. Judío majã cabaibotiorãrẽ tutuaro mena na ĩñabeseyupi. Bairo caátimasĩ nimicũã, m̃jãã judío majã caāmerã p̃amerẽ caroaro m̃jãã ásupi, m̃jãã catũgoñsaro jũgori. Bairi m̃jãã p̃ame m̃jãã cũ caĩñamairõ jũgori caroaro cũ caborore bairo caátĩāniparã m̃jãã ãniña. Tore bairo m̃jãã caátijānacõãta, m̃jãã cũārẽ tutuaro mena popiye m̃jãã baio joroque m̃jãã átigũmi. Olivox̃ r̃p̃r̃re pajure reire bairo m̃jãã regũmi m̃jãã carorije wapa yua. ²³ Bairi cabairije caānimitacũārẽ, judío majã cariape na catũgoñsagaetiere jānarĩ cũ mena na catũgoñatutuaejũgoata, cũ yarārẽ bairo na ãnio joroque na átigũmi tunu. Olivox̃ r̃p̃r̃ na capatarica r̃p̃r̃re jeeri tunu na capuaotenemorõrẽ bairo na átigũmi tunu. Dise ũnie Dios cũ caátimasĩẽtĩẽ maniña. Bairi tore bairo na átimasĩñami tunu cũ pũnaa majũ roquere. ²⁴ Olivox̃ macãñxcũ macããcũ r̃p̃r̃re pataaneatĩri apei olivox̃ majũr̃p̃ na capuaotenenomasĩata, nemojãñurõ na capuaotemasĩpee niña, tii macãã r̃p̃r̃ majũ p̃ame roquere. Tore bairo m̃jãã, judío majã caāmerãrẽ m̃jãã cũ caátimasĩata, ĩjudío majã cũ yarã caānijũgomĩrĩcãrã p̃ame roquere nemojãñurõ cũ yarã na ãnio joroque na átinemomasĩñami Dios tunu!

La salvación final de los de Israel

²⁵ Yx̃ yarã, yx̃ bairãrẽ bairo caãna, Dios cũ caátigarique camasã mai na camasĩẽtãjẽrẽ m̃jãã yx̃ quetibũj̃p̃a, "Jãã jeto Dios yayere camasĩrã jãã ãniña," m̃jãã caĩtũgoñaetiparore bairo ĩ: Capããrã israelita majã Diore catũgoñsagaenarẽ bairo tuayama, aperã judío majã caāmerã nipetiro ati ãm̃recõo macããna Dios cũ cabesericarã cũrẽ na catũgoñsapetiro ũno mai. ²⁶ To bero caãno israelita majã catũgoñsaenarẽ bairo Dios cũ caáticũrĩcãrã cũã cũ tũgoñsa jũgogarãma tunu. Bairo tũgoñsa jũgori yua, nipetiro israelita majã cũrẽ caborã netõjãtipeticoagarãma na carorije wapare. Dios ya tutip̃x̃ cũārẽ atore bairo ĩ woatuyupa israelita majã na canetõpeere:

"Camasãrẽ canetõõp̃ax̃ judío majõc̃x̃ Siõn cawãmec̃uti macãp̃ũĩ caacũ etagũmi.

Bairo etari, Jacob pãrãmerã roro na caátaje wapare netõõgũmi.

²⁷ Bairo na carorije wapare cũ canetõõrõ bero caãno, cariape cajũgoyep̃x̃ na cũ caĩquetibũj̃p̃ jũgoyeticũrĩcãrõrẽ bairo baigaro,"

Dios cũ caĩrĩqũẽrẽ ĩ quetibũj̃p̃ woatuyupa cũ ya tutip̃x̃.

²⁸ Jesucristo yaye caroa quetire catũgoñsaetima-jũcõãrã ãnirĩ judío majã Dios pesuare bairo tuayama. M̃jãã, judío majã caāmerã p̃ame Jesucristo yaye caroa quetire m̃jãã catũgoñsaparore bairo ĩ, tore bairo na tuao joroque átiyami Dios. Bairo átomicũã, ape watoara judío majãrẽ na maicõãñami mai. Caānijũgorop̃na na ñicũjããrẽ cabesejũgoric̃x̃ ãnirĩ na cũārẽ na maicõãñami. ²⁹ Bairi Dios cũ caĩjũgoyeticũrĩcãrõrẽ bairo cariape átimasĩñami. Camasãrẽ caroaro na jori bero, di r̃m̃x̃ ũno tiere na ĩmaẽtĩñami tunu. ³⁰ M̃jãã, judío majã caāmerã cũã tirũm̃p̃re Diore cũ m̃jãã baibotio ãninucũñupã. Ati yũtea caãno p̃amerẽ tunu judío majã cũrẽ na cabaibotioro ĩñarĩ, m̃jãã judío majã caāmerã p̃amerẽ m̃jãã ĩñamaim̃ami Dios. ³¹ Tore bairo m̃jãã, judío majã caāmerã m̃jãã cabairicarorea bairo ãmerẽ judío majã cũã Diore cũ baibotionucũñama. Tore bairo tuacoa ninucũñama mai ati r̃m̃x̃r̃rẽ. Dios p̃ame m̃jãã ĩñamaig̃x̃, tore bairo na tuao joroque átiyami judío majãrẽ. Bairo ãmerẽ na átomicũã, m̃jããrẽ cũ caĩñamairõrẽã bairo caberop̃x̃ na cũārẽ na ĩñamaig̃x̃mi tunu Dios. ³² Bairo ĩg̃x̃ ñiña: Nipetiro camasã na cabaibotioro ĩñarĩ ĩcãrõ t̃ni cabuic̃narẽ bairo na cũñupĩ Dios. Camasãrẽ tocãnacãũp̃reã ĩcãrõ t̃ni na ĩñamaig̃x̃, tore bairo na cũñupĩ.

³³ Bairi Dios, ĩnocãrõ majũ marĩ camasã carorã caānarẽ marĩ qũĩñamaim̃ami! Bũtioro marĩ ĩñamaimajũcõãñami. Nipetirijere masĩp̃eyocõãñami. Bairi ni ĩcãũ ũcũ, Dios cũ catũgoñarĩjẽrẽ, cũ caátie cũārẽ masĩp̃eyoetiyami. ³⁴ Dios ya tutip̃x̃ cũārẽ atore bairo ĩ quetibũj̃p̃yupa: "Dios cũ catũgoñarĩqũẽ c̃tiere ni ĩcãũ ũcũ masĩẽc̃ũmi. Ni ĩcãũ ũcũ cũrẽ, 'Atore bairo p̃ame m̃x̃ caáto ñuña,' qũĩ quetibũj̃p̃o masĩẽc̃ũmi. ³⁵ Ni ĩcãũ ũcũ Diore netõñcãrõp̃x̃ apeye ũnierẽ cajoric̃x̃ ãnirĩ, 'Yx̃ wapamoñami Dios,' caĩmasĩ mácũmi," ĩ quetibũj̃p̃ woatuyupa Dios ya tutip̃x̃. ³⁶ Ati ãm̃recõo macããjẽ nipetirije cũ caqũẽnorĩqũẽ jeto niña. Cũ catutuarije mena jũgori nipetirije ãnicõã ninucũmasĩña. Cũ caboro jũgori cũ yaye nicõã ninucũña. ĩBairi cũ jetorea basapeorique caroa majũ to ãnicõã ninucũáto! Bairo to baiáto.

La vida consagrada a Dios

12 Yx̃ yarã, yx̃ bairãrẽ bairo caãna, Dios marĩrẽ caroaro ĩñamai ãninucũñami. Bairi m̃jããrẽ tutuaro mena atore bairo m̃jãã yx̃ átirotiya: Diore qũĩroarã camasã waib̃c̃x̃ riire altar mesap̃x̃ cũrĩ na cajoem̃g̃õjoricarore bairo m̃jãã cũã Diore qũĩroarã m̃jãã rup̃x̃ mena roro m̃jãã caátiganucũrĩjẽrẽ cũcõãrĩ cũ carotirore bairo jeto áticõã ninucũña. "M̃x̃ yarã majũ jãã ãniña," cariape qũĩrĩ, caroa macããjẽrẽ

áticōā ninucūña. Dios mējāā mena cū causeaniparore bairo írā, tore bairo mējāā caáto ñuña. Tore bairo átiri, Dios mena mējāā catūgoñatutuarijere cariape cū masíō joroque mējāā átigarā. ² Ati ɱmɱrecóo macāāna cañuena na caátianinucūrōrē bairo átiamerícōāña. Atore bairo pɱame mējāā caátipee ñuña: Mējāā catatiri rŭmɱ cārō nemojāñurō mējāā catūgoñaríjērē tŭgoñawasoacōā ninucūña, caroaro cariape mējāā caátianimasíparore bairo írā. Bairo mējāā caátiamata, caroaro Dios cū caborore bairo mējāā caátianipeere mējāā masígarā. Caroaro átajere, bairi Dios cū caññajesorije ũnierē, bairi ñe ũnie carŭsaetie cariape macāājē átaje cŭārē mējāā átimasígarā.

³ Dios, yɱre mairí mējāā quetibɱjɱrotijogɱ yɱ besewí. Bairi mējāā nipetirore ñiña: Ni ũcŭ mējāā mena macāācŭ cŭ caátianinucŭmasířjē mena netōjāñurō caññimajŭñrē bairo cŭ majŭā cŭ tŭgoñaeeticōāto. Atore bairo pɱame cŭ catūgoñarō boya: "Jesucristo mena yɱ catūgoñatutuario jŭgori cŭ caátianimasípeere yɱ cŭ cajorica wāme cārō yɱ caátimasířō jeto ñuña," qŭí tŭgoñaaáto. ⁴ Ícōñarí mējāā yɱ quetibɱjɱra mai: Marí rupaɱ jīcā rupaɱ nimirōcŭā, capee wāmecŭti ricawatiya. Tie nipetirije jīcārōrē bairo āmeríña. Ricaati jeto ñiña. Marí caapee mena marí íññaña. Marí āmoo operi mena marí tŭgoya. Marí rɱpori mena marí áya. ⁵ Marí, Jesucristo mena catūgoñatutuarā cŭā torea bairo marí āniña. Capāārā nimirōcŭā, cŭ mena macāāna jīcā rupaɱre bairo caāna marí āniña. Marí nipetiro jīcā rupaɱ ānitoricarore bairo marí āniña.

⁶ Marí tocñacāñpɱrea ricaati wāme jeto cariape marí caátimasípee ũnierē marí joyupi Dios. Noo cŭ cajogarijere marí joyupi. Bairi tiere caroaro marí átigarā. Dios yaye quetire marí caquetibɱjɱmasípeere cŭ cajoricarā marí caāmata, marí catūgoñatutuario cārō tiere camasārē na marí quetibɱjɱgarā. ⁷ Camasārē jɱáatinemomasířqŭērē cŭ cajoricarā marí caāmata, caroaro mena na marí jɱáatinemogarā. Tunu bairo jŭgobuemasířqŭērē cŭ cajoricarā marí caāmata, camasārē caroaro na marí buegarā. ⁸ Camasārē yeri ñajāāō joroque átimasířqŭērē cŭ cajoricarā marí caāmata, caroaro mena na tŭgoñao joroque na marí áticōā ninucūgarā. Tunu bairo camasārē dinero, o apeye ũnierē jomasířqŭērē cŭ cajoricarā marí caāmata, ɱseaniríqŭē mena na marí cajoro ñuña. Camasārē átijŭgoñimasířqŭērē cŭ cajoricarā marí caāmata cŭārē, caroaro tŭgoñamasíř, nɱcŭbɱgorique mena na marí caátianijŭgoñimasířō ñuña. Tunu bairoa camasārē íññamaimasířqŭērē cŭ cajoricarā marí caāmata cŭārē, ɱseaniríqŭē mena na marí jɱáatinemogarā.

Deberes de la vida cristiana

⁹ Cariape āmeo maiñña. Di rŭmɱ ũno carorije macāājērē íñaboeticōāña. Caroa macāājē pɱamerē átianicōā ninucūña. ¹⁰ Jesucristore catŭgoñsarā ānirí jīcāñ pŭnaarē bairo āmeo maiñña. Mējāā caborore bairo mējāā caátigarapo ũnorēā, aperā na caborore bairo pɱame ása. Nɱcŭbɱgorique mena āmeo íññaña.

¹¹ Yeri tŭgoñatutuarique mena Dios cŭ caborore bairo átijŭaticōā ninucūña. Cateeyepairārē bairo tŭgoñaeeticōāña.

¹² "Caroaro majŭ marí átigŭmi Dios," í tŭgoña ɱseanicōā ninucūña. Popiye tāmɱomirācŭā, tŭgoñaenarē bairo tiere tŭgoñanetōcōāña. Di rŭmɱ ũno Diore cŭ jēnijānaeticōāña.

¹³ Jesucristore catŭgoñsarā na cabopacarijere mējāā cacŭgorije mena na ricawoya. Tunu mējāā tɱpɱ caetarārē caroaro mena na qŭēnoña.

¹⁴ Mējāārē roro caánarē, "Caroare mējāā cŭ joáto Dios," na íña. Caroaro na cabaípee pɱamerē Diore na jēnibojaya. "Roro cŭ áparo mējāārē Dios," na ítēticōāña.

¹⁵ Noa ũna causeanirā na caāmata, na jɱɱ ɱseaninemoña. Tunu noa ũna cayapapuarā na caāmata, na mena otiri na yeri tutuao joroque na átinemoña.

¹⁶ Jīcā majārē bairo ɱseanirō jīcārō mena caroaro ānajēcŭsa. "Jāā, aperā netōrō caññimajŭrā jāā āniña," í tŭgoñaeeticōāña. Tore bairo cañña ānirí, cabɱgoro macāāna na caññajē cŭtiere bairo ānajēcŭsa. "Aperā netōrō camasířā majŭ jāā āniña," í tŭgoñaeeticōāña.

¹⁷ Noa ũna mējāārē roro na caáto, mējāā cŭā roro na átiameteeticōāña. Caroaro átianajēcŭsa, noa ũna mējāārē na bɱsɱpaietio joroque írā. ¹⁸ Noo mējāā caátijŭatiro cārō nipetiro camasā mena jīcā majārē bairo ɱseanirō jīcārō mena caroaro ānajēcŭsa. ¹⁹ Yɱ yarā, yɱ bairārē bairo caāna, yɱ camairā, mējāārē ñiña: Noa ũna mējāārē roro na caáto, mējāā majŭ roro na áticanamueticōāña. Dios pɱame roque mējāārē roro caánarē na íññabesegŭmi. Cŭ yaye woaturica tutipɱ cŭārē atore bairo í woatuyupa: "Yɱ roque camasārē caññabesepɱ yɱ āniña. Roro na caátajere cariape na ñiññabesegŭ, íññupí marí Quetiupaɱ," í woatuyupa cŭ yɱ tutipɱ cŭārē. ²⁰ Aperopɱ cŭārē atore bairo í woatunemoñupā: "Mɱ pesu, mɱrē catutii, cŭ caɱɱaria-ta, cŭ ɱgarique nuña. Cŭ caññemejipiata, cŭ etirique joya. Bairo cŭrē caroaro mɱ caápata, roro mɱ cŭ caátajere bobotŭgoñagŭmi," í woatuyupa. ²¹ Bairi aperā mējāārē roro na caátimiatacŭārē, roro na átiameteeticōāña. Caroa pɱamerē na átiamēña. Bairo mējāā caápata, roro mējāā caāmeo átibujoataje buipearo āninemoetigarō yua.

13 Dios jeto rotimasířqŭērē jomasíññami camasārē. Torena, ati yepa quetiuparā cŭā Dios cŭ carotimasířjē jŭgori ati yepa macāāna camasārē na rotimasíñññama. Cŭ cacŭřicārā majŭ ñiññama. Bairi nipetiro na quetiuparā na caátitirore bairo jīcārō tŭni tŭgoñsaya. ² Bairi ni jīcāñ ũcŭ ati yepa quetiuparārē cabaibotioɱ, Dios cŭ caátitirocŭřicŭērē cabaibotioere bairo tuayami. Bairo roro cabaibotiorārē popiye na baio joroque na átigŭmi Dios. ³ Ati yepa macāāna quetiuparā, caroaro caátianāna camasārē roro caátiparā mee ñiññama. Camasā roro caátipairā roquere, uwitŭgoñao joroque roro na átinucūññama na yaye wapa. Bairi quetiuparā mena tŭgoña uwiricaro mano mējāā caññigaata, caroaro átianajē cŭtimasíñña. Bairo caroaro mējāā caátianimasíata, quetiuparā pɱame, "Caroaro mējāā átianimasíñña mējāā roque," mējāā ígarāma.

⁴ Ānoa quetiuparā Dios cū cacūrīcārā cū caborore bairo mǝjǝārē cajǝátiparā majūrē na cūñupī. Tore bairo cū cacūrīcārā na caāniamiatacǝārē, roro caāna mǝjǝā caāmata, na mǝjǝā uwigarā mǝjǝā quetiuparārē. Na ɸame cabǝgoro majūā carotimasīparā, Dios cū cacūrīcārā mee niñama. Dios roro caānarē na caññabeseparore bairo ī, quetiuparārē bairo cū cacūrīcārā niñama. ⁵ Bairi mǝjǝā quetiuparā na caññjērē caroaro tǝgopeorotiya, mǝjǝārē popiye na áperio joroque ĩrā. Tunu bairo, “Dios, marī quetiuparā marī na carotiro boyami,” mǝjǝā yeripǝ ĩ tǝgoñarī, mǝjǝā quetiuparārē caroaro tǝgopeorotiya. ⁶ Dios cū caborore bairo capaacoteparā majūrē bairo cū cacūrīcārā na caāno jǝgori, impuestos gobierno yaye na cawapajēnirījē ũnie cǝārē na wapa joya.

⁷ Tocānacǝɸɸa ati yepa macāāna quetiuparārē caroaro mǝjǝā caátipeere na caátirotirore bairo na áti-bojaya. Ni ũcǝrē apeye ũnierē cū mǝjǝā cawapamoata, tie wapare cū wapa joya. Tunu bairo impuestos na cawapajēnirījē ũnie cǝārē na wapa joya. Nipetiro na ũnarē ɸcǝɸgorique mena ĩñarī, caroaro na ĩroaya.

⁸ Aperārē na wapamoeticōāñā. Jicoquei na mǝjǝā cawapamorījērē na wapatipeyocōāñā. Āmeo mairīqǝ ɸame capetietie niñā. Bairi āmeo maicōāninucūñā. Ni ũcǝrē aperārē camaicōāninucūñā ɸame Dios cū caátiroticūrīqǝ nipetirijere caroaro cariape ácǝ átiyami. ⁹ Dios atore bairo átiroticūrīqǝ: “Mǝjǝā nǝmoa caāmerā mena, o mǝjǝā manapǝā caāmerā mena roro átiepeeticōāñā. Tunu camasārē na pajīāētīcōāñā. Tunu yajaeticōāñā. Tunu aperā yaye cǝārē ĩñāgoeticōāñā,” ĩ cūñupī Dios. Atie, bairi apeye roticūrīqǝ mena neñorī jīcā risero mena atore bairo marī ĩ quetibǝjǝ masīñā: “Mǝjǝā majū rupǝre mǝjǝā camairōrēā bairo aperā camasā cǝārē na maiñā,” marī ĩ masīñā. ¹⁰ Camaimasīrā ɸame aperārē roro áperinucūñā. Bairi tore bairo narē na camaimasīcōāmata, Dios cū caroticūrīqǝrē caátipeyocōārārē bairo tuayama.

¹¹ Atie nipetirije āme marī caānierē catǝgoñamasīnemocōānipee niñā. Merē Dios marīrē cū canetōǝpa rǝmǝ cōñarō majū baiya. Cajǝgoyepǝ Dios yaye quetire cariape marī catǝgoñasajǝgorica rǝmǝ netōjǝñurō cōñarō majū baiya. Bairi āmea masacatiri caānijǝgoyecǝtiparā marī āniñā. Cacānirārē bairo baie-tirotiya. ¹² Jesucristo cū caetapa rǝmǝ cōñarō majū baiya. Ape rǝmǝ cabusatóre bairo merē ti rǝmǝ etaro baiya. Bairi ati ɸmǝrecóo macāāna cañuena canaitīārōpǝ caānarē bairo caāna roro na caátiere bairo áperirotiya. Jīcǝñ soldau cū wapana mena āmeo qǝǝgǝ, āpōā jutirore jāñarī, cū besu mena cū caānorēā bairo marī cǝā wātī marī wapacǝ roro marī cū caátigarijere netōnǝcǝcōāgarā, Jesucristo mena tǝgoñatutua nemorotiya. ¹³ Bairi ɸmǝreco cabaupetiro majū caānarē bairo caāna ānirī caroa macāājē jeto caátiparā marī āniñā. Ati ɸmǝrecóo macāāna bose rǝmǝ caāno eticūmurī na caawajañesēārōrē bairo cabaietiparā marī āniñā. Tunu carōmia mena roro caáperiparā marī āniñā. Carōmia cǝā caǝmǝ mena roro caáperiparā niñā. Āmeo qǝērīqǝrē cǝārē caáperiparā marī āniñā.

Tunu aperā yayere caññǝgaripeaetiparā marī āniñā.

¹⁴ Bairo ɸame marī átigarā: Soldau cū rupǝre cū caqǝēnorōrē bairo marī cǝā marī Quetiupǝ Jesucristo cū catutuarije mena tutuaro marī yeri tǝgoñatutua-garā. Ati rupǝ mena roro marī caátiganucūrōrē bairo marī átiāmerīgarā yua.

No critiques a tu hermano

14 Ni ũcǝ Jesucristo mena catǝgoñatutua wǝɸǝcǝ cǝ caāmata, caroaro cū bocári cū qǝēnoñā ñubueri majā mena. Cǝ ũcǝ mena bǝsuri, tutuaro mena āmeo bǝsuri que netōētīcōāñā. ² Mai, ĩcōñarī mǝjǝā yǝ quetibǝjǝpa na ũna na cabairijere: Jīcāārā, “Nipetiri wāme ɸgariquere jāā caǝgaro ñurō,” ĩ tǝgoñanucūñā. Bairo na caññgoñamiatacǝārē, aperā Jesucristo mena caroaro catǝgoñatutua wǝɸǝēna ɸame oté jeto ɸgari āninucūñā. Waibǝtoa rii ũnierē ɸgaetinucūñā. ³ Bairi ni jīcǝñ ũcǝ nipetiri wāme ɸgariquere caǝgǝ cū caāmata, apei jīcā wāme ũnie caǝgaetinucūñā ɸamerē cū qǝññateeticōāto. Tunu bairo jīcā wāme ũno ɸgariquere caǝgaecǝ ɸame cǝā, apei nipetiro ɸgariquere caǝganucūñā roro cū cū bǝsǝpaicoteeticōāto. Merē cū cǝā Dios cū cabesericǝ niñā. ⁴ Bairo Diore capaacoteri majōcǝ cū caānoi roro cū bǝsǝpaicoteeticōāñā. Caroaro cabaimasīata, o roro cabaiata cǝārē, jīcǝñ cū quetiupǝ jeto tie cabairijere qǝēnomasīñā. Bairi marī Quetiupǝ Jesucristo roque caroaro cū cabaipere caátimasī majū niñā. Bairi nipetirije caǝgamasī cǝārē caroaro cū tuao joroque cū átigǝmi cū caátimasīrījē jǝgori.

⁵ Apeyere mǝjǝā ñi cōñanemogǝ tunu: Jīcāārā, ape rǝmǝ netōjǝñurō caānimajūrī rǝmǝ cǝgonucūñā. Diore na cañubuepa rǝmǝrē. Aperā ɸame, “Tocānacā rǝmǝ jīcārō tǝni Diore cañubuepee niñā,” ĩ tǝgoñanucūñā. “Tore bairo marī caáto boyami Dios,” ĩ tǝgoñarī, tore bairo cariape caátiparā mǝjǝā āniñā, mǝjǝā caññgoñarōrēā bairo yua. ⁶ Jīcǝñ ũcǝ jīcā rǝmǝrē, “Dios ya rǝmǝ niñā,” ĩrī Diore cū cañroacōāmata, caroaro ácǝ átiyami. Apei, “Tocānacā rǝmǝ jīcārō tǝni Diore cañubuepee niñā,” ĩ tǝgoñarī Diore cū cañroacōāmata, caroaro ácǝ átiyami cū cǝā. Torea bairo apei cǝā, “Nipetiri wāme ɸgariquere ɸgarotiya,” ĩrī Diore cū cañroacōāmata, caroaro ácǝ átiyami. Bairo ɸgari, Diore, “Yǝ mena mǝ ñujǝñuñā,” qǝñnucūñā. Apei, “Waibǝcǝ riire ɸgaetirotiya,” ĩ tǝgoñarī Diore cū cañroacōāmata, cū cǝā caroaro ácǝ átiyami. Cǝ caǝgarīje otére ɸgari, Diore, “Yǝ mena mǝ ñujǝñuñā,” cū yeripǝ qǝñ jēnimasīcōāñā cū cǝā.

⁷ Jesucristo niñā marī Quetiupǝ. Bairi marī caborore bairo jeto caátīānimasīparā mee marī āniñā. Marī cacatiri rǝmǝ caāno, o marī cariaro bero cǝārē marī Quetiupǝ cū carotirore bairo caátiparā marī āniñā. ⁹ Jesucristo ɸame riacoamicǝā tunu catiyupi, nipetiro camasā cacatirā, cariaricarā cǝārē quetiupǝ majū cū caānimasīparore bairo ĩ.

¹⁰ Bairi, ¿dopēirā mǝjǝā ɸame aperā Jesucristore catǝgoñsarārē na mǝjǝā bǝsǝpaicotenucūñāti?

¿Dopēirā narē cabugoro macāānarē bairo na mɛjāā īñanucūñati? Marī nipetiro Dios cū caīñabeseri rūmɛ caāno, marī caátaje caāno cārōrē marī īñabese ecogarā. Bairi marī yarā Jesucristore catūgousarārē na īñabeserārē bairo cafetiparā marī āniña. ¹¹ Dios yaye woaturica tutipɛ cūārē Dios cū caīrīqūērē atore bairo woatuyupa:

“Yɛ, caānicōāninucū cū ānirī mɛjāārē cariape quetibɛjɛ ñiña cabaipeere:

Nipetiro camasā ñiroagarāma.

Rɛpopatuuri mena etanumurī nipetiro, ‘Mɛ, Dios, cañuɛ catutuaɛ majū mɛ āniña,’

ñi basapeogarāma,” ī woatuyupa.

¹² Tie na cawoaturiquere tūgori bero, atore bairo marī masīña: Marī, tocānacāpɛrea ati yeparɛ āna, nipetirije marī caátajere marī jēniñagɛmi Dios.

“¿Dopēirā tore bairo mɛjāā āti?” marī ī jēniñagɛmi. Bairo cū caījēniñarō, cū marī caquetibɛjɛpɛa niña.

No hagas tropezar a tu hermano

¹³ Bairo tiere tūgoñarī marī caāmeobɛɛpɛpainucūrījērē marī jānarōā. Bairo pɛame ātirotiya: Mɛjāā yarā Jesucristore catūgousari majārē, mɛjāā caātiānie mena roro na tūgoña yapapua joroque na ápericōāña. Jesucristo mena na catūgoñatutuarijere royetueticōāña. ¹⁴ Yɛ, marī Quetiupɛ Jesucristore catūgousɛ ānirī, ñe ūnie rɛsaeto atore bairo ñi tūgoñatutuacōāña: Nipetirije yɛ caugarije cañurījē jeto niña. Apei pɛamerā apeye ūnie ɛgariquere, “Tie ɛgarique carorije niña,” cū caītūgoñaata, tie cūrē carorije niña. ¹⁵ Bairi aperā na caugaetinucūrījērē na caīñajoro mɛjāā caugaata, na pɛame roro tūgoñabujorāma. Bairo mɛjāā caápata, narē mairā mee mɛjāā ātiya. Jesucristo yucɛpāiɛ riarī na cūārē na netōobojayupi. ¡Bairi ɛgarique mɛjāā caugaāninucūrījē jūgori Jesucristore na catūgoñatutuarije to yasio joroque na ápericōāña! ¹⁶ Mɛjāā caātiānimasīrījē jūgori aperārē tūgoña yapapua joroque na mɛjāā caápata, na caīñajoro tore bairo átinemoeticōāña, mɛjāā caátie bɛɛpɛpairema īrā. ¹⁷ Marī, Dios cū carotimasīrīpɛ macāāna marī caānoi, jīcā wāme ūnie ɛgariquere ɛga, eti, marī caātinucūrījē wapa maniña Dios cū caīñajoro. Ato bairo marī caátie pɛame caānimajūrījē niña: Caroaro cariape ātiānajē, tunu bairo aperā mena caroaro yerijōrō mena ānajē, tunu ɛseanio joroque āmeo átaje pɛame roque caānimajūrījē niña. Espiritu Santo cū camasīōrījē jūgori tiere caātiparā marī āniña. ¹⁸ Ni ūcū tore bairo ātiānajē cūtiri Jesucristo cū caborore bairo caácɛ caroaro ácu ātiyami Dios cū caīñajoro. Bairo caroaro cū caáto īñarī camasā cūā, “Caroaro ātiyami,” qūīgarāma.

¹⁹ Bairi marī pɛame nipetiri wāme yerijōrō ānajē cɛtaje macāājērē caātiāninucūparā marī āniña. Tiere caāna ānirī yua, Jesucristo mena tūgoñatutuanemo joroque marī āmeo átigarā. ²⁰ Bairi ɛgarique mɛjāā caugaāninucūrījē jūgori Dios cū caborore bairo na caátie na átijānao joroque ápericōāña. Bairopɛa, nipetirije ɛgarique cañurījē jeto niña. Aperā na caɛ-

gaetinucūrījērē na caīñajoro marī caugarije jūgori Jesucristo mena na catūgoñatutuarijere na jānao joroque átaje pɛame roque cañuetie niña. ²¹ Aperā catūgoñatutuawēpɛñarē, “Marī caātiānie mena jūgori Jesucristore na tūgousajānao joroque na marī ātire,” īrā, atore bairo marī caáto ñiña: Marī yɛ cariire caugaecɛ cū caāmata, marī cūā ɛgaetirotiya. ɛse ocore caetiecɛ cū caāmata, marī cūā etietirotiya.

²² “Nipetiri wāme ɛgariquere caugamasīrā jāā āniña,” caītūgoñatutuarā na caāmata, na caātiānimasīrījērē Dios jetore cū na caquetibɛjɛro ñiña. ¡Ni jīcā cū cū caátie mena, “Dios cū caīñajoro caroaro yɛ ātiya,” caītūgoñamasī pɛame ɛseanirī ñiñami! ²³ Ni ūcū cū caugaapeere, “Atiere yɛ caugaro ñuetō,” ī tūgoñamicūā, tiere cū caugaata, tie wapa buicūtiyami, cariape cū catūgoñatutuaetie jūgori. Nipetirije marī caātipere, “Atie marī caātipere cañurījē niña Dios cū caīñajoro,” caītūgoñatutuarā nimirācūā, ricaati marī caápata, carorije macāājērē āna marī ātiya.

Agrada a tu prójimo, no a ti mismo

15 Marī, Jesucristo mena tutuaro catūgoñatutuawēpɛñarē marī caāmata, aperā catūgoñatutuawēpɛñarē na jɛána, marī majūā catūgoñatutuawēpɛñarē bairo tūgoñarīqūē cūtirotiya. Marī majūā marī caátijesorije ūnie jetore áperirotiya. ² Marī nipetiro aperā caroaro na caānipee, na caīñajesorije ūnie pɛamerē caātiparā marī āniña, Jesucristo mena nemojāñurō na catūgoñatutuanemoparore bairo īrā. ³ Jesucristo cūā cū yaye caānipee jetore ápeyupi, ati yeparɛ ācū. Dios yaye woaturica tutipɛ cūārē cū cabairiquere atore bairo ī woatuyupa: “Mɛrē roro caībujioatana yɛ pɛamerē roro īnucūñama,” ī woatuyupa Cristo cū pacɛre cū caīrīqūērē. ⁴ Nipetirije tirūmɛpɛ Dios yaye queti na cawoaturiquere marī masīrotirā woatuyupa. Bairi popiye baimirācūā, tie caquetibɛjɛrore bairo caātimasīrā ānirī Jesucristo mena marī tūgoñatutuacōā ninucūgarā. Tunu bairoa tiere bueri bero caroaro yerijōrō marī ānimasīgarā. Tore bairo caāna ānirī Dios mena marī caānipeere ɛseanirīqūē mena marī coteagarā.

⁵ Bairo roro popiye marī cabaiata, Dios pɛame roque Jesucristo mena marī tūgoñatutuacōānio joroque marī átinucūñami. Tunu yerijōrō marī ānio joroque caácɛ ñiñami. Bairi mɛjāārē Jesucristo cū caātiānatōrē bairo, jīcārōrē bairo caānajēcɛna mɛjāā ānio joroque átigɛmi. ⁶ Bairo cū caáto jūgori, tocānacāpɛrea jīcārōrē bairo tūgoñarī ɛseanirō atore bairo mɛjāā átigarā: Dios, marī Quetiupɛ Jesucristo pacɛre jīcārō mena, “Mɛ, cañuɛ mɛ āniña,” cū mɛjāā ī basapeogarā.

El evangelio es anunciado a los no judíos

⁷ Jesucristo mɛjāārē cū caátatorea bairo mɛjāā cūā mɛjāā mena macāānarē na īñamairī caroaro nɛcɛbɛgorique mena na īñaña. Bairo mɛjāā caáto īñarā, “Caroá cañuɛ ñiñami Dios,” īñagarāma camasā cūā.

⁸ Tunu atore bairo mɛjāā ñi quetibɛjɛnemoña: Jesu-

cristo p̄ame jāā, judío majārē jāā juátigu asúpi ati yepar̄e. Tie Dios cū caátipeere jāā ñicūjāā ānanarē cū caijūgoyeticūrīcārōrē bairo cañuñ ānirī cū caátipey-orijere marī masīō joroque ī, asúpi Jesús ati yepar̄e. ⁹ Tunu bairoa mujāā, judío majā caāmerā cūā nocārō mujāā cū caññamairō jūgori Diore mujāā cabasapeop-arore bairo ī, asúpi Jesús ati yepar̄e. Dios ya tutip̄ cūā Jesucristo cū pac̄re cū cañb̄s̄uriquere atore bairo ī woatuyupa:

“Bairi judío majā caāmerā watoap̄ ācū, ꝑnocārō cañuñ majūrē m̄ ȳ basapeoḡu!”

“¡Nocārō Dios catutuañ majū niñami!” ĩrī m̄ yaye basarique mena m̄ ȳ basapeoḡu,” ĩ woatuyupa Cristo cū cañrīqūērē.

¹⁰ Tunu apear̄p̄ Dios ya tutire na cawoaturique atore bairo ĩnemoña:

“¡Dios ya poa macāāna cū cabesericarā mena mujāā ape yepaa macāāna judío majā caāmerā cūā h̄seaniñ āña!”

¹¹ Tunu aperop̄ ĩ woatunemoñupā ti tutip̄re:

“Ape yepaa macāāna judío majā caāmerā nipetiro tocānacā poa masapoari macāāna cūā, ꝑmarī Quetiup̄re cū basapeoya!” ĩ woatuyupa.

¹² Isaías cūā atore bairo ĩ woatuyupi:

“Isaí p̄rāmi ape tuti bero macāācū buiaḡumi. Cūrē Dios p̄ame judío majā caāmerā quetiup̄re bairo cañcū cū cūḡumi.

Bairi na p̄ame, ‘Jāārē canetōōp̄ niñami,’ cū mena ĩ tūgoñatutuagarāma,” ĩ woatuyupi Isaías ānacū.

¹³ Bairi camasārē Jesucristo mena tūgoñatutua masīrīqūērē cajonucūñ Dios p̄ame h̄seaniñqūē, yerijōrō ānajē c̄taje cūārē ñe ũnie r̄saricarō mano mujāārē cū jonemoáto. Tunu bairoa Esp̄ritu Santo cū camasīrījē jūgori nemojāñurō cū mena mujāā catūgoñatutuamasīpeere cū jonemoáto.

¹⁴ Ȳ yarā, ȳ bairārē bairo caāna, ñe ũnie r̄saricarō mano mujāārē atore bairo ñi tūgoñatutuacōāña: Caroaro ñe ũnie r̄saeto caátiaña mujāā āniña. Tunu Jesucristo yayere caroaro majū camasīrā mujāā āniña. Bairi caāna ānirī mujāā majū mujāā āmeo quetib̄ju masīña caroaro mujāā caānajē c̄tipeere. ¹⁵ Mujāā, bairo caátianimasīrā mujāā caānimaatacūārē, ati tutip̄re tutuaro mena ȳ quetib̄ju woajoya, mujāā catūgojūgorique ĩcā wāmerī mujāā caānipee car̄sarijere mujāā camasiritietip̄arore bairo ĩ. Dios ȳre caroaro ác̄, Jesucristo yaye quetire mujāārē quetib̄ju rotijop̄ ȳ cūwī. ¹⁶ Bairi Jesucristore capaacoteire bairo ȳ cūwī, judío majā caāmerā caroaro na caāniparore bairo ĩ. Bairi Jesucristore capaacoteire bairo ȳ caānie p̄ame atore bairo niña: Dios, judío majā caāmerā cūārē na cū canetōōgarije macāājē quetib̄jurique quetire na ȳ quetib̄junucūña. Bairi na quetib̄juri yua, sacerdote majā Diore cū h̄seanio joroque ána waib̄sc̄ riire na cajoem̄gōrīcārōrē bairo ȳ cūā Diore, “Ānoa, m̄ yarā niñama,” cū ȳ cañquetib̄jurije jūgori Dios p̄ame cū h̄seanio joroque átigu, na quetib̄ju ȳ átiya judío majā caāmerārē. Bairi ȳ caā-

to, Esp̄ritu Santo p̄ame narē Dios yarā na ānio joroque na átinucūñami.

¹⁷ Torec̄, ȳ p̄ame Jesucristo mena catūgoñatutuañ ānirī Dios ȳre cū caquetib̄jurotījocūrīqūērē tūgoñarī b̄tioro tie paarique mena ȳ h̄seaniña. ¹⁸ Judío majā caāmerā Jesucristo yaye quetire na tūgoñsao joroque ĩ, Jesucristo ȳ cū camasīōjorije mena ȳ caátimasīrī wāme jetore na ȳ quetib̄junucūña. Ape wāme ũno na ȳ quetib̄juetinuñcūña. Bairi ȳ caquetib̄jurije jūgori, tunu ȳ caátiani ĩñomasīrījē jūgori ĩcāārā na tūgoñsao joroque na ȳ átinucūña. ¹⁹ Tunu Esp̄ritu Santo ȳ cū camasīōjorije mena ȳ caátijēño ĩñomasīrījē jūgori na tūgoñsao joroque na ȳ átinucūña. Tore bairo ác̄, Jerusalén macāñ quetib̄ju jūgoac̄, Iliria cawāmes̄torp̄ Jesucristo camasārē cū canetōōrīqūē quetire caroaro ĩcārō tēni cariape na ȳ quetib̄juetaw̄. ²⁰ Aperā na caquetib̄ju ñesēāēñucūñrōp̄ macāānarē Jesucristo yaye quetire ȳ quetib̄ju ñesēāganucūña. Aperā na caquetib̄juricarop̄ ȳ quetib̄jub̄uip̄eo ñesēāgaetinuñcūña. ²¹ Tore bairo ȳ caátie p̄ame Dios yaye quetire woarica tutip̄ na cawoatujūgoyeticūrīcārōrēā bairo baiya. Mai, atore bairo ĩ quetib̄ju woatuyupa:

“Aperā camasā cū yaye quetire camasīētāna nimirācūā, tiere quetib̄juēcogarāma.

Cū yaye queti na catūgoetajere tūgomasiñūgogārāma,” ĩ woatuyupa Dios ya tutip̄e.

Pablo piensa ir a Roma

²² Ȳ cañrōrē bairo ape macāārīp̄ macāānarē quetib̄juñesēānucūñrī, mujāā t̄p̄ ȳ ámasiētīña mai. “Roma macāp̄ ȳ áḡ,” nairō ĩ tūgoñamicūā, ȳ ámasiētīña. ²³ Bair̄na, merē ȳ paariquere ȳ átiya-paroya ati yepaa macāāna mena. Nocārō yoaro capee cūmarī majū mujāārē ñiñañesēā āganucūmiña. ²⁴ Bairi Españāp̄ ác̄ roque mujāārē ñiñanetōāḡ. Bairi nocārō caroaro h̄seaniñō mujāārē ȳ caññarō bero, mujāā p̄ame roque ȳre mujāā caj̄áto ȳ bootūgoñaña, Españāp̄ ȳ caátī r̄m̄ caāno. ²⁵ Baimicūā mai, Jerusalén macāp̄ ȳ áḡ, to marī yarā Jesucristore catūgoñsari majārē na juátī ác̄. ²⁶ Jesucristore catūgoñsari majā Macedonia macāāna, bairi Acaya yepa macāāna cūā na majūā na caboro dinerore neñoñupā. Jerusalén macāāna Jesucristore catūgoñsarā cabopacarārē na jogarā, tiere neñoñupā. Torec̄, tie dinerore Jerusalēp̄ na jeábojaḡ ȳ átiya mai. ²⁷ Na majūā na caboro tie dinerore neñoñupā. Bairi na caátaje ñujāñuña. Mai, cajūgoyep̄re judío majā Jesucristore catūgoñsarijūgoricarā cū yaye macāājē caroa quetire na quetib̄ju batojūgoyp̄. Bairi caroaro na na caátaje āmeoñe, na cūā na cacūgorije ũnie mena na caj̄átinemopea niña. ²⁸ Bairi tie dinerore Jerusalén macāānarē na nuni yaparori bero, Españāp̄ ác̄ mujāārē ñiñanetōāḡ. ²⁹ Bairi ñe ũnie r̄saricarō mano atore bairo ñi tūgoñatutuacōāña: Mujāā t̄p̄ ȳ caetarō marī nipetirop̄rea caroa majūrē marī jomajūcōāḡumi Jesucristo.

³⁰ Үм җарә, үм бairärē bairo caāna, мҗjää Jesucristore catūgoᵇsarā мҗjää āniña. Tunu Espiritu Santo cū camasīᵇjorije jūgori caāmeomaimasīrā мҗjää āniña. Bairo caāna мҗjää caānoi, үмре jᵇatinemorā, atore bairo мҗjää caāto үм boya: Popiye baimicūā caroaro үм caātiānipeere Diopᵇre үм jēnibojaya. ³¹ Dios, Judea yepa macāāna Jesucristore catūgoᵇsaena cañuena, roro үмре na caātiᵇpeere cū caēñotaparore bairo īrā, Diopᵇre bᵇtioro үм мҗjää jēnibojawa. Tunu bairo Jesucristore catūgoᵇsarā Jerusalén macā macāānarē na ca-jᵇátijorije na үм cajeātiere īñarī bero na ᵇseanio joroque īrā, Diopᵇre үм jēnibojaya. ³² Bairo Diore үм мҗjää cajēnibojaro jūgori ᵇseanirīqūē mena мҗjää īñiñᵇ etagᵇ, Dios cū cabooata. Bairo torᵇ мҗjääre īñañesēāᵇᵇroque yua, мҗjää tᵇᵇᵇ үм tᵇgoña yerijā-masīgᵇ. ³³ Bairi marī Pacᵇ Dios caroaro yerijᵇrᵇ āni-masīrīqūēre cajom мҗjää nipetiro mena cū ānicᵇā ninucūāto. Bairoa to baiāto.

Saludos personales

16 Bairi āmerē мҗjää īñiña: Marī yao Febe cawāmecᵇcore мҗjää tᵇᵇ cᵇ caetaro, caroaro mena cᵇ мҗjää bocāwa. Caroaro cᵇ мҗjää cajᵇāto үм boya. Cᵇ cūā Cencrea macā macāāna ᵇᵇbueri majārē bᵇtioro cajᵇātinucūᵇ niñamo. ² Jesucristo mena cᵇ cūā cᵇ catūgoᵇatutuario jūgori, мҗjää cūā jīcārᵇrēā bairo Jesucristore catūgoᵇsarā ānirī jīcā majā āmeo qūēnorīcārᵇrē bairo cᵇ qūēnoña. Bairi nipetirije cᵇ cabopacarijere cᵇ joya. Cᵇ ᵇᵇame capāārā ᵇᵇbueri majārē caroaro mena na jᵇātiāninucūñᵇᵇ. Үм majū cūārē caroaro үм jᵇātinemonucūwᵇ.

³ Apeyera, Prisca bairi Aquila cawāmecᵇna na ᵇᵇuāto. Na, ᵇᵇgarārᵇᵇ үмrea bairo Jesucristo yaye macāājērē capaabojarā, cū carotirā, үм baparā niñama. ⁴ Na ᵇᵇame roro tāᵇᵇobujioᵇwā, үмре roro aperā үм na caātiᵇbujioᵇeere ēñotamirā. Bairo caroaro үм na caātiᵇjere tᵇgoñarī bᵇtioro, “Үм mena ᵇᵇmajūcᵇāwā,” na īñi-joya. Үм jeto mee tore bairo īñiña. Nipetiro ᵇᵇbueri majā poari judío majā caāmerā cūā īnucūñama. ⁵ Torea bairo tunu na ᵇᵇuāto nipetiro marī yarā ᵇᵇbueri majā Prisca, bairi Aquila ya wiipᵇ caneñanucūrā cūā. Bairi apei, үм baire bairo caācᵇ, үм camai Epeneto cawāmecᵇcᵇ cū ᵇᵇuāto. Cū ᵇᵇame Asia yepa macāācᵇ, aperā ti yepa macāāna jūgoᵇe Jesucristore catūgoᵇsajūgoricᵇ majū āmi. ⁶ María cawāmecᵇcᵇ cūā cᵇ ᵇᵇuāto. Cᵇ ᵇᵇame мҗjääre bᵇtioro caroaro мҗjää caānorē bori, мҗjää jᵇātinucūñamo. ⁷ Aperā үм ya macā macāāna Andrónico, apei Junias cawāmecᵇna үм mena preso jorica wiipᵇ caānana cūā na ᵇᵇuāto. Mai, na ᵇᵇame apóstolea majā mena macāāna na camairā majū niñama. Bairi tunu үм jūgoᵇe Jesucristore tᵇgoᵇsajūgoᵇyupa.

⁸ Ampliato cawāmecᵇcᵇ cūā cᵇ ᵇᵇuāto. Marī Quetiupᵇre catūgoᵇsaᵇ cū caānoi, үм bapa, үм camai majū niñami cᵇ cūā. ⁹ Apei Urbano cūā cᵇ ᵇᵇuāto. Cū cūā jāārēā bairo Jesucristo yaye macāājērē capaanucūᵇ majū niñami. Apei үм camai Estaquis cūā cᵇ ᵇᵇuāto.

¹⁰ Cᵇ ᵇᵇuāto Apeles cawāmecᵇcᵇ cūā. Cᵇ ᵇᵇame Jesu-

cristo mena cᵇ catūgoᵇatutuarijere marī masīᵇ joroque caroaro átiāninucūñami. Bairi aperā Aristóbulo ya wii macāāna cūā na ᵇᵇuāto. ¹¹ Apei үм ya macā macāācᵇ Herodión cūā cᵇ ᵇᵇuāto. Bairi Narciso ya wii macāāna Jesucristore cariape catūgoᵇsarā cūā na ᵇᵇuāto. ¹² Marī Quetiupᵇre yaye macāājērē capaabojanucūrā rōmirī Trifena, apeo Trifosa cūā na ᵇᵇuāto. Bairi apeo jāā baiore bairo caācᵇ Pérsida cᵇ ᵇᵇuāto. Cᵇ ᵇᵇame tutuaro mena marī Quetiupᵇre yaye paarique macāājērē paanucūñamo. ¹³ Rufo cūā cᵇ paco mena cᵇ ᵇᵇuāto. Cᵇ ᵇᵇame Jesucristo mena catūgoᵇatutuᵇ nipetiro to macāāna na camasī majū niñami. Cᵇ paco cūā cañuo, үм paco majūrē bairo caroaro үм cañiño ninucūñamo. ¹⁴ Ánoa cūā na ᵇᵇuāto: Asíncrito, apei Flegonte, apei Hermes, apei Patrobas, apei Hermes, bairi aperā marī yarā na mena macāāna ᵇᵇbueri majā cūā na ᵇᵇuāto. ¹⁵ Na ᵇᵇuāto ānoa cūā: Filólogo, apeo Julia, apei Nereo, apeo cᵇ baio cūā, apeo Olimpás cawāmecᵇcᵇ cᵇ cᵇ ᵇᵇuāto. Bairi nipetiro Jesucristo mena catūgoᵇatutuarā marī yarārē bairo caāna na mena caāna cūā na ᵇᵇuāto.

¹⁶ Bairi мҗjääre īñiña: Мҗjää to macāāna tocā-nacāᵇᵇᵇ ᵇᵇᵇᵇgorique mena āmeo bocári caroaro āmeo jēninucūñi. Nipetiro ato macāāna ᵇᵇbueri majā Jesucristore catūgoᵇsari poari macāāna мҗjääre ᵇᵇrotijoyama.

¹⁷ Үм җарә, үм бairärē bairo caāna, tutuaro mena atore bairo мҗjääre īñiña: Masacatiri āñi. Jesucristo mena jīcārᵇrē bairo мҗjää tᵇgoᵇatutuamasīētīᵇ joroque caāna mena āmerīcᵇāñi. Tunu roro мҗjääre yapapuaᵇ joroque caāna mena āmerīcᵇāñi. Na yaye queti ᵇᵇame мҗjääre jāā caquetibᵇᵇrique macāājē űnie mee, ricaati quetibᵇᵇrique niña. Torena, na mena āmerīcᵇāñi. ¹⁸ Na ᵇᵇame marī Quetiupᵇre Jesucristo cᵇ caātirotirijere caquetibᵇᵇnucūrā mee niñama. Na majūā roro na rupᵇ caborore bairo na caátie macāājērē quetibᵇᵇrā átinucūñama. Tunu bairoa caroaro ītori, tᵇgoricarᵇ ᵇᵇrᵇ carorije macāājērē quetibᵇᵇri, camasā cayeri tᵇgoᵇatutuᵇenarē roro na ī quetibᵇᵇ mawijionucūñama. ¹⁹ Мҗjää ᵇᵇame roque caroaro Jesucristo yaye quetire мҗjää tᵇgoᵇsaya. Camasā nipetiro cᵇ cᵇre мҗjää catūgoᵇsanucūrījērē caroaro masīñama. Bairi үм cᵇ мҗjää mena үм ᵇseaniña. Tunu bairo caroa Espiritu Santo мҗjääre cᵇ camasīᵇjorije jūgori caroa macāājē jetore мҗjää caātiāno үм boya. Carorije macāājē roquere мҗjää caātiāno үм boetiya. ²⁰ Tore bairo мҗjää caátimasīrᵇ jūgori marī Pacᵇ Dios yerijᵇrᵇ ānajērē cajomasī ᵇᵇame, wātī мҗjääre caitonucūᵇre yoaro mee cᵇ мҗjää netᵇᵇcᵇᵇ joroque átigᵇmi. Мҗjää ᵇᵇpori mena apeye űnierē pea aborericarore bairo cᵇ мҗjää átio joroque átigᵇmi Dios. Marī Quetiupᵇre Jesucristo caroare мҗjää cᵇ jonemoáto.

²¹ Мҗjääre ᵇᵇrotijoyami үм bapa үмре cajᵇraanucūᵇ Timoteo cawāmecᵇcᵇ cūā. Aperā үм ya macā macāāna, үм mena caāna Lucio, Jasón, Sosípater cūā ᵇᵇrotijoyama мҗjääre.

1 CORINTIOS

Saludo

1 Yɛ, Pablo cawāmecɛɛ, Dios cū cabesericɛ yɛ cañnoi, yɛ piijowī, Jesucristo yɛ apóstol cū caquetibɛjɛrotijɛ yɛ cañnipeere boɛ. Marī yɛ Sóstenes mena ati cartare mɛjǎārē woajɛ yɛ átiya. Mɛjǎā, jǎā yarā Corinto macā macāña Diore catɛgɛɛsari majǎ, Jesucristo jɛgori Dios yarā caroarā cañnarē mɛjǎā yɛ woajoya ati cartare. Bairi tunu tocānacāpɛ macāña Jesucristore cañroari poari mena macāña mɛjǎā cañnipeere boɛ, mɛjǎā cūārē mɛjǎā beseyupi. Bairi marī cūārē marī Quetiupɛ, na cūārē na Quetiupɛ majū niñami, marī Quetiupɛ Jesucristo pɛame yua. ³ Bairi cañnijɛgoro atore bairo mɛjǎārē niña: Marī Paçɛ Dios, bairi marī Quetiupɛ Jesucristo mena caroare mɛjǎā na jonemoáto. Tunu bairoa caroa yericɛtaje cūārē na jonemoáto, niña.

Bendiciones por medio de Cristo

⁴ Bairi tocānacāña, “Dios, jǎā mena mɛ ñujǎñña,” ñi jēninucūña, Jesucristo jɛgori Dios mɛjǎārē caroaro majū cū caátiere ññarī. ⁵ Bairɛa Dios, Jesucristo mena jɛgori nocārō majū paio netōrō cū caátibojarique cañurjǎārē mɛjǎā joyupi. Bairo cū caáto jɛgori cū yaye bɛsɛrique cūārē nemojǎñurō mɛjǎā quetibɛjɛ masīō joroque ásupi Dios. Tunu bairoa cū yaye caroa quetire cariape masīrīqūē cūārē mɛjǎā joyupi. ⁶ Bairi cañnorē bairo cariape, “Ape yeri majūrē mɛjǎā jogɛmi Dios,” mɛjǎā yɛ cañquetibɛjɛricarorea bairo baimajūcōña merē yua. ⁷ Tore bairo mɛjǎā caño jɛgori yua, ñe ñine rɛsaeto tocānacā wāme caroa macāñjē átiñi masīrīqūērē mɛjǎā cɛgocōña Jesucristo marī Quetiupɛ nemo ati yepɛrɛ cū cabauetaparo jɛgoye. ⁸ Bairi Dios pɛame tɛgoñatutuariquere mɛjǎā jocōñ nigɛmi ti rɛmɛ catɛsari rɛmɛ cañnorɛ. Bairo áticoa ninucūgɛmi Dios, marī Quetiupɛ Jesucristo ati yepɛrɛ cū catunuetari rɛmɛrē, ni jīcāñ ũcū mɛjǎārē, “Mɛjǎā buicɛtiya,” qūñtīcōáto ĩ. ⁹ Bairi Dios pɛame roque cañnorē bairo cariape cū cañjɛgoyetiricarorea bairo caáɛ niñami. Cū, Dios pɛame roque mɛjǎā piijowī, cū macū marī Quetiupɛ Jesucristo mena jīcārōrē bairo mɛjǎā cañniparore bairo ĩ.

Divisiones en la iglesia

¹⁰ Yɛ yarā, yɛ bairārē bairo caña, marī Quetiupɛ Jesucristo cū catutuarije mena mɛjǎārē niña: Jīcārōrē bairo tɛgoñanemorī masaricawoena, caroaro ánicōña. ɛseanirō ñña. Jīcārōrē bairo tɛgoñarī, jīcārō

tɛni ñmeo tɛgoñña mɛjǎā yeripɛ. ¹¹ Atiere mɛjǎā ñiña, yɛ yarā yɛ bairārē bairo caña, capee wāme mɛjǎā cabaibotionucūñjǎārē Cloé ya poa macāña jɛgori caqueti tɛgonucūñ ññarī. ¹² Atore bairo jīcārā mɛjǎā mena macāña na cañnucūñjǎārē ĩgɛ ñiña: “Jǎā, Pablora catɛgɛɛsarā jǎā ñniña,” tunu aperā cūā: “Jǎā, Apolos yarā jǎā ñniña,” aperā cūā: “Jǎā, Pedro yarā jǎā ñniña,” aperā cūā: “Jǎā roque Cristo yarā pɛame majū jǎā ñniña,” ĩ bɛsɛbotionucūñama. Jīcā majārē bairo mɛjǎā bɛsɛtiya.

¹³ ¿Dopēñrā tore bairo mɛjǎā ĩ bɛsɛpainucūñati? Jīcāñ niñami Cristo. Ricawatiri caācū mee niñami. ¿Yɛ, Pablo ato yucɛpǎñrɛ mɛjǎā yaye wapare netōgɛ yɛ riayupari? ¿O, yɛ wāme mena ĩrī mɛjǎā na bautizayupari? Bairo ápeyupa, tame. ¹⁴ Yɛ roque ni jīcāñ ũcūrē mɛjǎā yɛ bautizaepɛ bairɛa. Bairi Diopɛre, “Yɛ mena mɛ ñujǎñña,” ñi jēninucūña. Bairɛa, Crispo, apeí, Gayo cawāmecɛna roquere yɛa na yɛ bautizawɛ. ¹⁵ Torecɛ, ni jīcāñ ũcū mɛjǎā mena macāñcū, “Pablo wāme mena ĩrī, cabautizaecoricɛ yɛ ñniña,” ĩ masīñtīñami. ¹⁶ Estéfanos ya poa macāña cūārē na yɛ bautiza royawɛ. Aperā noa ũnarē yɛ bautizaetiroyawɛ. ¹⁷ Bairɛa, Jesucristo yɛre bautiza rotijoemi. Cū yaye queti, camasārē cū canetōrīqūē queti roquere yɛ quetibɛjɛ rotijowī. Ati ɛmɛrecóo macāñjē tɛgoñarīqūē jɛgori tutuaro camasīnetōmajūcōñrē bairo yɛ cūēmi bairɛa. Jesucristo yucɛpǎñrɛ cū cariarique, wapa manorē bairo to tuaeticōáto ĩ, tore bairo yɛ cūwī Jesús.

Cristo, poder y sabiduría de Dios

¹⁸ Cristo yucɛpǎñrɛ cū cariarique caroa quetire cariape mee cañnierē bairo tɛgoñanucūñama yasiricaropɛ caárarā pɛame. Bairo cabaimiatacūārē, atie caroa queti Dios catutuawɛ yaye queti pɛame marī cū yarārē cū canetōpee majū niña yua. ¹⁹ Torea bairo ĩ quetibɛjɛ tirɛmɛrɛ Dios yaye bɛsɛrica tutipɛ na cawoatucūñqūē cūā:

“Masīñ majārē camasīñnarē bairo na ñnio joroque na yɛ átigɛ.

Tunu bairoa caroaro catɛgomasīñrē catɛgomasīñnarē bairo na ñnio joroque na yɛ átigɛ,” ĩ woatuyupa.

²⁰ Bairi ati ɛmɛrecóo macāñjǎārē camasīñ majā cañimírīcārā pɛame camasīñna cabɛgoro macāñnarē bairo tuagarāma. Apei, “Cajɛgobuei yɛ ñniña,” cañ cūā torea bairo tuagɛmi. Torea bairo bɛsɛnetōmasīñtīgɛmi ati ɛmɛrecóopɛ macāñjǎārē masīñ bɛtioro cabɛsɛbotionucūñ cūā yua. ¡Dios pɛame ati ɛmɛrecóo macāñjǎārē na camasīñjǎārē nemojǎñurō na masīñtío

joroque na átiyami! ²¹ Nipetirijere caátimasí niñami Dios. Bairi mai ati ɯmɯrecóo macããna camasã na majũã na camasĩrĩjẽ mena cũrẽ na camasĩrõ boesupi Dios. Bairo ɯame boyupi: "Yɯ yaye quetire na catũ-gou̯saro jũgori na yɯ netõõgɯ," ı cũjũgoyupi. Bairo Dios cũ caĩmiatacũãrẽ, "Cabũgoro macããjẽ niña," ı tũgoñanucũñama aperã Diore camasĩena ɯame tie quetire.

²² Bairi judío majã cũã Dios yaye quetire cariape tũ-gogarã jũgoye, cũ yaye macããjẽ átiñẽño ıñorĩqũerẽ ɯ-tioro bonucũñama. Bairi aperã griego majã ɯame cũã ati yepa macããjẽ masĩrĩqũẽ jetore ɯtioro tũ-gou̯saganucũñama. ²³ Jãã ɯame roque yucɯpãĩɯ na capuaturicɯ Mesías yaye queti majũrẽ jãã quetibũjɯnucũña camasãrẽ. Bairi ãnoa judío majã ɯame tie tũgoteejãñuñama. Aperã judío majã caãmerã ɯamerã cabũgoro macããjẽrẽ bairo tu-anucũña tie queti. ²⁴ Bairo na cabaimiatacũãrẽ, aperã Dios cũ capiiricarã, cũ cabesericarã judío majã, aperã judío majã caãmerã ɯamerã Mesías, Dios macũ catutuã majũ niñami. Tunu bairoa, "Dios yayero camasĩ majũ niñami," ı tũgoñamasĩcõãñama. ²⁵ Ati ɯmɯrecóo macããna, Dios tore bairo wãme átimasĩrĩ marĩ cũ canetõrĩqũerẽ cabũgoro macããjẽrẽ bairo tũgoñanucũñama. Bairo na caĩtũgoñarĩjẽ cariape mee niña. Ati ɯmɯrecóo macããna na camasĩrĩjẽ nipetiro netõjãñurõ cañnimajũrĩjẽ niña tie Dios cũ caátimasĩrĩjẽ ɯame roque. Tunu bairoa Dios cũ catutuarijere cañnimajũrĩjẽ meerẽ bairo ati ɯmɯrecóo macããna na caĩñamiatacũãrẽ, camasã na caátimasĩrĩjẽ netõjãñurõ catutuarije niña.

²⁶ Yɯ yarã, merẽ mɯjãã tũgoñamasĩrã. Ati ɯmɯrecóo macããna na caĩñajoro, camasĩena mɯjãã cañnimitacũãrẽ, mɯjãã beseyupi Dios cũ yarãrẽ bairo yua. Bairi jĩcããrãcã jeto ninucũñama mɯjãã mena macããna carotimasĩrã. Tunu bairoa jĩcããrãcã jeto quetiuparã cañnipoa macããnarẽ bairo caña cũã ninucũñama mɯjãã watoare. Bairo caña mɯjãã cañnimitacũãrẽ, mɯjãã beseyupi Dios cũ yarãrẽ bairo yua. ²⁷ Bairi, "Camasĩena niñama," camasã na caĩrãrẽ na cũñupĩ Dios cũ yarã cañniparãrẽ. Ati yeparɯ macããjẽrẽ camasĩrã ɯame na camasĩmirĩjẽrẽ, "Wapa maa," na ı tũgoñaboboáto ı, tore bairo ásupi Dios. Tunu bairoa tutuaro cabalbotiorã, "Jãã catutuarije wapa maa," na ı tũgoñaboboáto ı, ati ɯmɯrecóo macããna catũgoñatutu-aenarẽ na beseyupi Dios cũ yarã ronarẽ. ²⁸ Dios ɯame na beseyupi camasã aperã na caĩñaterãrẽ. Tunu bairoa ati ɯmɯrecóo macããjẽrẽ caboenarẽ na beseyupi. Bairo ɯame ıgɯ ñiña: Dios na beseyupi ati yeparɯre ñe ñnie cawapa mánarẽ bairo camasã na caĩñarãrẽ. "Cañnimajũrã jãã ãniña," ati yeparɯre caĩrãrẽ cabũgoro macããnarẽ bairo na ãnio joroque átigɯ, tore bairo ásupi Dios. ²⁹ Tore bairo Dios cũ caáto yua, ni jĩcãũ ıcũ, "Yɯna, yɯ majũã cañnimajũũrẽ bairo caátijãĩti-masĩ yɯ ãniña," ı tũgoña botiomasĩẽtĩñami Dios cũ caĩñajoro. ³⁰ Dios ɯame roque cũ macũ Jesucristo jũgori cũ mena macããna majũ mɯjãã ásupi. Tunu bairoa Jesucristo jũgori caroa wãme marĩ camasĩpee cũãrẽ

marĩ joyupi. Cũ, Cristo jũgori marĩ carorije wapare marĩ canetõpee cũãrẽ cũñupĩ Dios. Cũ yarã caroarã, cũ canetõõrĩcãrã majũ marĩ cũñupĩ Dios. ³¹ Bairi Dios ya tutipɯ cũãrẽ atore bairo ı woatuyupa: "Ni jĩcãũ ıcũ cañnimajũũrẽ bairo catũgoñã ɯame, 'Dios roque marĩ netõõrõ cañnimajũũ niñami,' qũĩ tũgoñamasĩcõãto Dios cũãrẽ," ı quetibũjɯ woatuyupa.

El mensaje de Cristo crucificado

2 Torecɯ yɯ yarã, Dios camasãrẽ cũ camasĩõetaje ãme roquere cũ camasĩõrĩjẽ queti cariape macããjẽrẽ mɯjãã quetibũjɯ etaɯ, camasĩnetõũrẽ bairo botioro mɯjããrẽ yɯ quetibũjɯ ñesẽãẽpẽ. ² Yɯ roque mɯjãã tɯɯre ãcũ, Jesucristo yucɯpãĩɯ cariaricɯ yaye queti jetore mɯjãã yɯ quetibũjɯwɯ. Ape wãme ricaati mɯjããrẽ yɯ quetibũjɯerɯ, "Jesús yucɯpãĩɯ na capuaturicure na masĩáto," ı. ³ Mɯjãã tɯɯre etaɯ, ca-quetibũjɯmasĩẽcũrẽ bairo yɯ tũgoñawũ. Bairo catũgoñã ãnirĩ tũgoña uwiri yɯ nananucũwũ, mɯjããrẽ quetibũjɯgɯ yua. ⁴ Bairi tɯɯre mɯjããrẽ caroa quetire quetibũjɯ ãcũ, caroaro masiriyeto jeto mɯjãã yɯ quetibũjɯwɯ. Nocãrõ ati yepa macããna na camasĩõb-tiorije ñnie mena masĩrĩ, mɯjããrẽ yɯ quetibũjɯerɯ, "Camasĩ majũ niñami Pablo," yɯ mɯjãã caĩetiparore bairo ı. Espĩritu Santo cũ camasĩõrĩjẽ jũgori roque, "Pablo cariape quetibũjɯyami," mɯjãã ı tũgoñao joroque yɯ áɯ. Tunu bairoa Dios cũ catutuarijere áti ıñorĩ, tore bairo mɯjãã ıõ joroque yɯ áɯ. ⁵ Tore bairo yɯ áɯ, Dios cũ caátimasĩrĩjẽ, cũ catutuarijere ıñarĩ bero, cũ mena mɯjãã catũgoñatutuaparore bairo ı. Camasã ati yepa macããna na camasĩrĩjẽ macããjẽrẽ tũgori bero, Dios mena mɯjãã catũgoñatutuario roquere yɯ boerɯ.

Dios se da a conocer por medio de su Espĩritu

⁶ Tore bairo quetibũjɯmirãcũã, aperã merẽ Diore caroaro cariape catũgou̯saricarã na caãmata, paio Dios cũ camasĩõrĩjẽ mena jãã quetibũjɯnucũña. Bairãɯna, ati ɯmɯrecóo macããna camasĩrĩ majã, o quetiuparã camasĩrã cayasiparã na camasĩrĩ wãme ñnie mena mee jãã quetibũjɯnucũña. ⁷ Dios yaye queti, camasãrẽ cũ camasĩõetaje masĩrĩqũerẽ mɯjããrẽ jãã quetibũjɯyua. Marĩ camasĩẽtãjẽ, ati yepa cañnipoa jũgoyeɯna marĩrẽ caroaro majũ cũ canetõga jũgoye-tirique macããjẽ queti roquere jãã quetibũjɯnucũña. ⁸ Atie wãme quetibũjɯriquerẽ ati ɯmɯrecóo macããna quetiuparã cariape tũgoboca masĩẽsupa. Tore bairo tie cariape catũgomasĩrã na caãmata, nocãrõ caroũ caãcũ Jesucristo yucɯpãĩɯ cũ papuatueticubijori-carãma. ⁹ Tore bairo ı quetibũjɯ woatuyupa Dios ya tutipɯ cũãrẽ:

"Dios ɯame cũrẽ camairãrẽ caroa majũrẽ na cũ-goyuyami.

Camasã na caĩñaetaje, na catũgoetaje, na catũgoña-coteetaje majũrẽ na qũẽnoyuyami," ı quetibũjɯ woatuyupa ti tutipɯre.

¹⁰ Tierea Dios āmerē yua marī masīō joroque átiyami cū Yeri Espírítu Santo jūgori. Espírítu Santo p̄ame nipetiro wāme cañnamasīpeyox majū niñami. Nocārō Dios cū camasīnetōncācōārījērē, camasā na camasīētē cūārē camasī majū niñami Espírítu Santo p̄ame.

¹¹ Ni jīcāñ ūcū, jīcāñ camasocx cū yeripx cū catūgoñarījērē marī masīētīña. Cū, caācū jeto cū yeri cū catūgoñarījērē masī masīñami. Torea bairo Dios yeri pūna Espírítu Santo jeto masīñami cū yeripx cū caātiānimasīnucūrījē p̄amerē. ¹² Bairo marī p̄ame roquere ati ʘm̄recóo macāña yeri pūna ūnie meerē marī jowī Dios. Cū Yeri Espírítu Santo majūrē marī jowī. Cū p̄ame nocārō cañux ānirī tore bairo cū Yeri majūrē marī jowī, cū yaye macāājērē marī camasīparore bairo ī. ¹³ Bairo jāā p̄ame Espírítu Santo Dios Yeri majū cū camasīōrījē jūgori jāā quetibūjnucūña. Jāā majūā jāā catūgoñarījē mena jāā camasījūgoatáje meerē jāā quetibūjnucūña. Bairo Espírítu Santo yaye masīrīqūē macāājē mena camasā aperā Espírítu Santorea cayericunārē na jāā quetibūjx netōnucūña.

¹⁴ Ni jīcāñ ūcū ati yepa macāācū Espírítu Santo cacūgoesx p̄ame cū camasīōgarijere boetinucūñami. Cabūgoro macāājērē bairo tūgocōānucūñami Espírítu Santo cū caquetibūjgarijere. Tunu bairoa tie quetire tūgomicūā, tiere tūgomasī jīātietinucūñami. Espírítu Santo jūgori Dios yaye macāājērē marī masīña. Bairo Espírítu Santore cacūgoena p̄ame roque cū yayere tūgomasī jīātietinucūñama. ¹⁵ Bairo apei camasocx, Espírítu Santo Dios Yeri majūrē cacūgox tocānacā wāme ati ʘm̄recóo macāājē caroa wāmerē besemasīñami. Bairo tunu noa ūna camasā Dios Yeri cacūgoena p̄ame qūñabese masīēnama cū caātiānierē. ¹⁶ Bairo torea bairo ī quetibūjya Dios ya tutipx cūārē: “Ni jīcāñ ūcū marī Quetiupax cū yeripx cū catūgoñarījērē masīēcūmi. Tunu bairo ni ūcū, Dios cū caátipeere cū quetibūjxomasīēcūmi,” ī quetibūjx woatuyupa Dios ya tutipx. Tore bairo cabaimajūcōāmiatacūārē, marī p̄ame Espírítu Santo jūgori Cristo cū catūgoñarōrēā bairo catūgoñarā ānirī Dios yaye macāājērē marī masīcōāña.

Compañeros de trabajo al servicio de Dios

3 Toroque yx yarā, Espírítu Santo cū caānijūgorārē bairo caānarē m̄jāā yx quetibūjx masīēpū. Bairna, ati ʘm̄recóo macāña na catūgoñarījērē bairo catūgoñarījēcūna ya wāmei caānarē m̄jāā yx quetibūjx. Bairo cawīmarācārē quetibūjx bairo masiriyetoaca yx quetibūjx m̄jāārē Cristo yaye queti p̄amerē yua. ² Bairna, camasiriyetie wāme jeto m̄jāā yx quetibūjx. Cawīmax caūpūērē ūpēcōārē joure bairo yx āp̄x, m̄jāārē ūgarique majūrē joricaro ūnorēā yua. Bairo m̄jāā p̄ame Jesucristo yaye queti camasiriyorijere m̄jāā tūgopeyo masīētīña mai. ¡M̄jāārē r̄samajūcōāña m̄jāā catūgomasīpeyopee! ³ Bairo mai Dios yaye quetire m̄jāā tūgomasīpeyotiya, ati ʘm̄recóo macāña na catūgoñanucūrōrē bairo jeto m̄jāā catūgoñarījē jūgori.

Bairo ati ʘm̄recóop̄re mai āna, roro āmeo īñatee, āmeo īñaxgo apeye ūnierē m̄jāā átiya. Ati ʘm̄recóo macāña na catūgoñarījē mena tūgoñarī na caátinucūrōrē bairo jeto caátitūgoñarā m̄jāā āniña mai.

⁴ Bairo aperā jīcāārā m̄jāā mena macāña atore bairo īnucūñama: “Yx, Pablora catūgoxsaux yx āniña,” tunu apei p̄ame: “Yx, Apolore catūgoxsaux yx āniña,” āmeo ī b̄s̄rique netōnucūñama. Tore bairo m̄jāā caāta, ati ʘm̄recóo macāña ya wāme catūgoñarījēcūna majū m̄jāā āniña mai.

⁵ Bairo yx, Apolos mena noa ūna mee jāā āniña. Dios yaye quetire caquetibūjx, cūrē cajūāti majārē bairo caāna jāā āniña. Jāā, m̄jāārē jāā quetibūjx marī Quetiupax cariapea m̄jāā catūgoxsaapeere yua. Bairo jāā p̄garāp̄na marī Quetiupax cū caátirotijoricare bairo jeto jāā átinucūña. ⁶ Yx, Jesucristo yaye quetire m̄jāā yx quetibūjx jūgox, otere otejūgoxre bairo. To bero Apolos p̄ame m̄jāā quetibūjnemoñurī, m̄jāā camasiritietiparore bairo ī, yx bero otere oco pioxre bairo. Bairo cū caāto, Dios p̄ame roque nemojāñurō cū mena m̄jāā tūgoñatutuaō joroque ásupi, tii otei cabūtiwāñatōre bairo yua. ⁷ Bairo yx ote jūgoxre bairo caquetibūjxjūgoricx, tunu apei yx bero, tii otei caputiricx to b̄tiátō ī, caoco p̄oricxre bairo caquetibūjnemoñicū mena cabūgoro macāñarē bairo jāā āniña. Dios p̄ame roque caānimajūñ niñami. Cū roque otei caputiwāñatōre bairo nemojāñurō cū mena m̄jāā tūgoñatutuaō joroque caācū majū niñami. ⁸ Bairo caquetibūjxjūgoricx, apei cū bero quetibūjnemoñicū mena jīcārō tūnia nicōāñama. Bairo na caānimiatācūārē, Dios p̄ame narē, caroare na jogūmi na paariquere īñarī cū cajogaro jīcārō tūnia. ⁹ Dios yaye quetire, yx, Apolos p̄garāp̄na Diore caquetibūjxbojarā jāā āniña. Bairo Apolos p̄ame yx paarique bapa majū niñami. M̄jāā p̄ame yua, Dios yarā cū wese, cū caoteri wesere bairo caāna m̄jāā āniña. Tunu bairoa cū wii roto cū cawii qūēnorōrē bairo m̄jāā āniña.

¹⁰ Yx p̄ame, “Yx yaye quetire caquetibūjx jūgoyecūtipax nigūmi,” Dios cū caīrīcū majū yx āniña. Bairo caācū ānirī wiire paariquere capaājūgomasīrē bairo caācū caānijūgorije ūtā rupaare capeojūgoyecūcure bairo yx āniña. To berop̄re apei p̄ame apeyere capeonemoxsaure bairo niñami. Cū p̄ame yx berore quetibūjnemoñami Dios yaye quetire. Bairāp̄na, tocānacāñp̄na camasārē quetibūjxri majā caroaro cariape jeto na caquetibūjxro ñuñna. ¹¹ Bairo Jesucristo ūtāā na cacūjūgoricare bairo caācū yaye queti jetore yx quetibūjnucūña. Bairo apei ricaati quetibūjx buipeomasīētīñami. Jīcāñ niñami Jesucristo ūtāā caānimajūñcārē bairo caācū. ¹² Bairo camasā ūtāā caānimajūñcārē wii qūēnorā, na cacūjūgorica buire tunu ape wāme ūtā oro, o ūtā plata, o ūtā nocārō caroa mena qūēnomasīñama. O tunu bairoa yucp̄āñrī, apeye taa, o carupañorī ūnie mena ti wiire qūēnobujjorāma. Torea bairo yua, ni jīcāñ ūcū caroa wāme oro ūtārē bairo cabairije quetibūjxriquere quetibūjxyami. Apei p̄ame ricaati wāme, taa ūnierē bairo cabairijere

quetibujubujioemi camasārē. ¹³ Bairi Dios pame catasari r̄m̄ caño tocānacāp̄rea na paariquere iñabesegumi yua. Ti r̄m̄ caño Dios pame peero mena atigumi. Bairo etari yua, tocānacā wāme camasā na paariquere peero mena joecōña beseire bairo atigumi. ¹⁴ Torea bairo ni ūcū cū caquetibujuriye Dios yaye caāmata, caroa majūrē cū jogumi tie wapa yua. ¹⁵ Bairi tunu ricaati cū paarique Dios yaye mee caānie caāmata, cū paarique pame taa wiire peero cañerore bairo yasioagaro. Baip̄ua, caquetibujuriye pame caticōd̄gumi, apei cū ya wii cañr̄o, caat̄rutimasir̄c̄rē bairo yua.

¹⁶ M̄jāā, templo Dios ya wiire bairo caña m̄jāā āniña, Dios Yeri Esp̄ritu Santo m̄jāā yerip̄ cū caño j̄gori. ¿Tiere m̄jāā t̄goña mas̄ēt̄ñati? ¹⁷ Ti wii, Dios ya wii pame caroa wii majū niña. Ti wiire bairo caña cū yarā majūā m̄jāā āniña m̄jāā cūā. Bairi ni j̄cāū ūcū m̄jāā Dios ya wiire bairo cañarē ricaati cū caquetibujuroyutuata, Dios pame popiye cū baio joroque cū atigumi.

¹⁸ Tores̄, ni j̄cāū ūcū m̄jāā mena macāc̄cū cū majūā q̄l̄to āmer̄cōāto. Ni j̄cāū ūcū ati m̄m̄recóo macāāna na camasir̄jē ūnie j̄gori aperā netōrō camasir̄j̄erē bairo cū cat̄goñabotioata, tie cū camasir̄j̄erē cū jānacōāto. Tere camasir̄c̄cū majūrē bairo cū áparo tunu. Tore bairo cū caápara, cariapea masir̄q̄ūē majūrē cū jogumi Dios. ¹⁹ Dios pame roquere ati m̄m̄recóo macāājē na camasir̄j̄erē cabugoro macāājē, cawapa manie majū niña. Torea bairo majū i quetibujuya Dios ya tutip̄ na cawoatuc̄r̄q̄ūē cūā: “Dios, ati m̄m̄recóo macāāj̄erē camasir̄i majārē, tie na camasir̄j̄erē menaina na átimawijoregumi,” i woatu cūñupā. ²⁰ Tunu ape wēp̄ i woatunemoñupā: “Ati m̄m̄recóo macāāna masir̄i majā na cat̄goñar̄j̄erē mena na camasir̄anie, cabugoro macāājē, cawapa manie niña, iñami mar̄i Quetiup̄a Dios,” i woatuyupa Dios ya tutip̄. ²¹ Bairi ni j̄cāū ūcū, “Ati m̄m̄recóo macāāj̄erē camasir̄ē, cat̄gous̄a majū yu āniña,” q̄l̄ botioeticōāto. Bairop̄ua, jāā nipetiro jāā caquetibujuriye m̄jāā yaye rotie jetoa niña. ²² Bairi yu, Pablo, apei Apolos, apei Pedro, bairo ati m̄m̄recóo macāājē, mar̄i caticānie cūā nipetiro m̄jāā yaye jeto niña. Tunu bairoa riarique, ati r̄m̄ cañie, ape r̄m̄ caat̄ípee nipetirijere cūñup̄i Dios. Tie nipetirije m̄jāā yaye jeto niña. ²³ Bairi m̄jāā pame Cristo, j̄cāū yarā m̄jāā āniña. Cristo pame cūā Dios yau jetoa caāc̄cū niñami. Bairi, “Cū yau pame yu āniña,” camasā ūnarē caēt̄iparā m̄jāā āniña.

El trabajo de los apóstoles

4 Bairi jāārē, “Jesucristo cū caátirotirijere caāna, c̄rē caj̄ati majā niñama,” caiparā m̄jāā āniña. Dios yaye queti camasārē cū camasir̄oetaje āme roquere cū camasir̄ogariquere Diore caquetibujubojarā jāā āniña. ² Tore bairo j̄cāū paabojari majōc̄ cū quetiup̄a cū caátirotirorea bairo caroaro j̄cārō t̄ni caátip̄a niñami. Tore bairo cū caáto, cū quetiup̄a pame caroaro iñan̄seanigumi cū paariquere yua.

³ Bairi yuere, “Pablo caroaro quetibujuyami,” o “Roro quetibujuyami,” yu m̄jāā caīt̄goñar̄j̄erē b̄tioro majū yu t̄goñamacāēt̄ñā. Bairi noa ūna j̄cāārā ati yepa macāāna quetiuparā cūā iñabesemasir̄ēt̄ñā. Yu majū cūā tore bairo yu paariquere ni besemasir̄ēt̄ñā. ⁴ Baip̄ua, yu paariquere roro yu t̄goñāēt̄ñā. Tore bairo cat̄goñāec̄cū nimic̄c̄ā, “Dios cū cañajoro ñe ūnie cabui mác̄rē bairo yu āniña,” ni masir̄ēt̄ñā. Mar̄i Quetiup̄a pame roque iñacōñar̄i iñabesegumi cū caborore bairo yua. ⁵ Bairi m̄jāā pame roque ti yu tea caetaeto caj̄ugoyea iñabeseeticōāñā. Mar̄i Quetiup̄a pamerē cū coteya. Cū pame roque ati yepap̄re etari canait̄ārōp̄ cañarē bairo baujaeto na caátaje nipetirijere caroaro cabusurōp̄ na iñapetio joroque atigumi. Tocānacāp̄rea camasā na yeri na cat̄goñar̄j̄erē mar̄i iñop̄eyocōd̄gumi. Bairo átiri bero yua, tocānacāp̄rea, “Caroaro m̄jāā árp̄,” na iḡumi Dios cū caiparā cajesorārē yua.

⁶ Yu yarā, m̄jāā yaye cañipee caroaro m̄jāā canetōpeere i, ati wamerē m̄jāā yu quetibujuya. Bairi yu, Apolos mena jāā cabairijere iñacōñar̄i, m̄jāārē yu quetibujuya. Tie jāā cabairijere m̄jāā pame iñacōñar̄i, Dios yaye woaturique caquetibujuro netōjāñurō ape wāme átibuipo āmer̄cōāñā. Ricaati wāme m̄jāā átiāmer̄garā. Bairi m̄jāā pame, “Jāārē caquetibuj̄gou pame m̄jāārē caquetibuj̄gou netōrō camasin̄etōñi niñami,” m̄jāā i t̄goña botioetinuc̄garā. ⁷ M̄jāā, aperā netōrō cañimajūrā cañurā mee m̄jāā āniña. Camasin̄etōrā mee m̄jāā āniña. Nipetirije m̄jāā cac̄gorije m̄jāā camasir̄j̄erē Dios m̄jāārē cū cajorique jeto niña. Bairo Dios m̄jāārē cū cajorique cañimiatac̄c̄rē, ¿nop̄ērā m̄jāā majū camasir̄j̄eriquere bairo m̄jāā t̄goñañati? Bairo m̄jāā cat̄goñar̄j̄erē ñuēt̄ñā.

⁸ Bairo caña ānir̄i atore bairo m̄jāā t̄goñanuc̄ñā: “Dios yaye nipetirijere jāā mas̄ñā. Ñe ūnie jāā r̄saetiya. Nipetirije jāā cabot̄goñar̄j̄erē jāā c̄gopeyocōāñā. Pablojāārē na mar̄i macāēt̄ñā,” m̄jāā iñuc̄ñā top̄u jāā caāmerō. Quetiuparā reyre bairo m̄jāā t̄goñanuc̄ñā merē. ¡Bair̄p̄ua, cariapea rey masir̄q̄ūerē bairo ñe ūnie r̄saeto m̄jāā camasir̄ata, ñubujoro! ¡Jāā cūā m̄jāā camasir̄j̄erē jāā t̄gonemobujiorā, tame! ⁹ Bairo yu cañir̄j̄erē cañimiat-ac̄c̄rē, atore bairo ni t̄goñaña: “Jāā, Jesús yaye queti Dios cū caquetibujurotiricarā pamerē cabugoro macāāna, cat̄saari majārē bairo jāā cūñup̄i. ¿Dop̄ēi bairo roro cū cayasioreparārē bairo jāā cū cūñupar̄i?” ni t̄goñaña. Bairi nipetiro ati yepa macāāna, m̄m̄recóo macāāna ángelea majā cūā popiye roro jāā cabairijere iñanuc̄r̄ama. ¹⁰ Jāā pame Cristo yaye queti jāā caquetibujuriye j̄gori cabugoro macāāna camasir̄enarē bairo jāā tuaya camasā na cañajoro. M̄jāā roque Cristo nocārō cañuñ j̄gori cat̄goñamasir̄ā majūrē bairo m̄jāā tuaya na cañajoro. Tunu bairoa jāā pame cat̄goñatutuawēp̄ñēna jāā cañimiatac̄c̄rē, m̄jāā pame cat̄goñatutuarā majū m̄jāā āniña. Jāārē camasā jāā iñatejāñuñama. M̄jāā pame roquere caroaro n̄c̄b̄goro mena m̄jāā iñanuc̄ñā-

ma. ¹¹ Bairi āmerē cūārē roro popiye jāā baiya. Roro jāā ʌna tāmʌocōā niña. Tunu bairoa oco etigarā, o juti cūgoena roro popiye jāā tāmʌonucūña. Camasā cūā roro popiye jāā bairo joroque jāā átiepenucūña. Jāā caāni wii majū cūārē cacūgoena jāā āniña. ¹² Bairi jāā jeticuanucūña, popiye paamirā. Tunu apeyera camasā roro jāā na caītutiata, “Caroare cū joáto Dios,” jāā ʃ yu-coanucūña. Dios yarā jāā caānoi, roro popiye jāā átiepenucūña. Tunu bairoa tiere nocārō mena jāā nʌcācōānucūña. ¹³ Roro majū camasā jāā bʌsʌ-painucūña. Bairo roro jāā na caīmiatacūārē, caroa wāme mena na jāā yʌnucūña. Ati ʌmʌrecóo macāājē camasā na caboetiere na carerijere bairo jāā ʃñanucūña aperiā camasā ati ʌmʌrecóo macāāna pʌame. Tore bairo cajūgoyerʌna jāārē caferpericarā āmerē cūārē torea bairo jāā ʃcōā ninucūña mai.

¹⁴ Atie yʌ caquetibʌjʌwoatujorijere ʃñarī, “Na bobotū-goñato,” ʃ mee yʌ woajoya. Yʌ pūnaarē bairo caāna, yʌ camairā mʌjāā caāno jūgori beyoʌre bairo mʌjāā ʃi caetibʌjʌ woajoya. ¹⁵ Bairi nocārō capāārā pʌga wāmo petiro cānacā mil cārō majū Cristo yaye quetire cajū-gobuerā na caāmata cūārē, yʌ pʌame roque mʌjāā pascʌre bairo yʌ tuaya. Yʌna, Cristo yaye quetire mʌjāā yʌ quetibʌjʌjūgowʌ. Yʌ jūgori Jesucristo mena mʌjāā tūgoñatutuajūgowʌ, caroa queti camasārē Dios cū canetōdōrīqūē quetire yʌ caquetibʌjʌro bero yua.

¹⁶ Bairo yʌ pūnaarē bairo mʌjāā caāno jūgori yua, yʌ caātiānorē bairo mʌjāā cūā yʌre ʃñacōrī caroaro mʌjāā caātiāno yʌ boya.

¹⁷ Tore bairo bori, mʌjāā tʌpʌ cū yʌ joya Timoteore. Yʌ camai, Jesucristore caroaro cū catūgoʌsaro jūgori yʌ macūrē bairo caācūrē cū yʌ joya. Cū pʌame Jesucristore cariape catūgoʌsʌ ʌnirī nipetirijere yʌ caquetibʌjʌricarorea bairo mʌjāā quetibʌjʌnemogʌmi. Noo yʌ caátópʌ ʃubueri majārē yʌ caquetibʌjʌnucūrōrē bairo Timoteo cūā mʌjāā quetibʌjʌnemogʌmi. ¹⁸ Mai, aperiā ʃicāārā mʌjāā mena macāāna, “Merē caānimajūrā marī āniña. Pablo nemo marī quetibʌjʌ apéimi,” ʃ tūgoñanucūña. ¹⁹ Bairi marī Quetiupʌ cū cabooata, tāmūrā mʌjāā tʌpʌ ʃiñañesēāā atīgʌ tunu. Tore bairo mʌjāārē ʃñʌ ʌtʌpʌ roque, cariapea Dios cū camasīrījē jūgori caátimasīrārē, o ricaati caībʌsʌ-painucūrā cūārē na ʃiñabesegʌ. ²⁰ Dios cū carotimasīrīpʌ macāājē ati risero mena āmeo bʌsʌnetōrīqūē jeto mee niña. Dios cū catutuarijere jūgori ʃicārō tūni marī caātiānimasīrījē majū niña. ²¹ Bairi mʌjāā tʌpʌ ʌtʌ, ¿dope bairo yʌ caatóre mʌjāā boyati? ¿Roro popiye mʌjāā yʌ caatóre mʌjāā boyati? ¿O caroaro ʃñamairīqūē mena mʌjāā yʌ cabocárore mʌjāā boyati? Caroaro mena mʌjāā yʌ cabocáro ʃiña, yʌra.

Juicio sobre un caso de inmoralidad

5 ʃicācū mʌjāā mena macāācū carori wāme majūrē cū caātiere jāā queti tūgonucūña. “Cū pʌcʌ nʌmo, cū mʌñorē roro átiepenucūñami,” jāā ʃ quetibʌjʌnucūña. Ti wāme ʃuetimajūcōāña. Aperiā Diore camasīēna cūā ti wāme űnorpʌrā áperimajūcōā

nucūñama. ² ʃTore bairo mʌjāā mena macāācū roro caācū mena nimirācūā, “Ñe űnie carorije caáperā majū jāā āniña,” mʌjāā ʃ tūgoña botionucūña! ʃBoori puari cayapapuapeere tore bairo mʌjāā ʃ tūgoñanucūña! Bairi mʌjāā mena macāācū rorije caātiācūrē cū wiy-ocōāña. Mʌjāā caneñarōpʌ cū cūā cū āmerīcōāto yua.

³ Mai, yʌ pʌame mʌjāā tʌpʌ āmerīmicūā, yʌ catūgoñarījēpʌ mʌjāā mena ācūrē bairo yʌ ānicōāña. Bairo mʌjāā tʌpʌ yʌ yeri mena caācū ānirī carorijere caātiānipaire Jesucristo cū camasīrījē mena cū ʃiñabesecōāña merē. ⁴ Diore ʃubuerā mʌjāā caneñarōpʌ cūārē mʌjāā tʌpʌ yʌ ānicōānucūgʌ. Tunu bairoa Jesucristo cūā cū catutuarijere mena mʌjāā tʌpʌ nicōāgʌmi. ⁵ Bairo topʌ neñarā yua, carorije caātipaire cū wiyorocacōāña, wāʃi ati rupʌ cū cacūgori rupʌre cū pʌasiorocaparore bairo ʃrā. Bairʌna, cū yeri pʌamerē netōdōgʌmi Dios, marī Quetiupʌ Jesús nemo cū catunuetari rūmʌ caāno yua.

⁶ Bairo roro caātipairā mena nimirācūā, “Cañurā, carorije caáperā jāā āniña,” mʌjāā caītūgoñabotiorijere ʃuētīña. Bairi merē, ʃicā wāme ʃrīqūērē ʃrīcārō pʌamata, mʌjāā masīña: “Petoaca levadurare marī cajāāmat-acūārē, pan qūēnorīcā bʌrʌare petiropʌ jesapeticoaya.” Tore bairo paio bʌtinucūña roro mʌjāā caātipairijere cūā. ⁷ Bairi tie roro mʌjāā caātipairijere mʌjāārē caroyetirijere tocārōā jānacōāña. Pascua bose rūmʌ caāno judío majā levadurare asuena pan cawāma trigo weta bʌrʌna mena na caqūēnorōrēā bairo mʌjāā cūā caroa wāmerē átiānajē pʌamerē átiāni wasoajūgoya. Merē Jesucristo pʌame marī carorije wapare netōdōgʌ, pajīāecori riayupi. Cūrēā, Pascua bose rūmʌ macāācū oveja macūrē bairo Dios cū cūñupi. Bairi āmerē yua mʌjāā pʌame pan levadura caasua manierē bairo caāna mʌjāā āniña, carorije cawapa mána ānirī. ⁸ Bairi Pascua macāājē pan levadura caasua manie caʌgarārē bairo carorije áperā ānirotiya. Cariapea caroaro jeto átiānirotiya ati yepa marī caāno űno mai. Ricaati marī āmerīgarā.

⁹ Ape carta yʌ cawoarica cartapʌre mʌjāārē atore bairo ʃi quetibʌjʌ woajowʌ: “Na rupʌ mena roro caātiepairā mena bapa cʌpericōāña,” ʃi quetibʌjʌ woajomiwʌ. ¹⁰ Bairʌna, ati ʌmʌrecóo macāāna carorije caātipairā, apeye űnierē cūgomirācūā pajīñurō cabonemonucūrā, cayajapairā, aperiā na cawericarārē caīroapairā űnarē na ricawati weyonetōmajūcōāña ʃ mee, tore mʌjāā yʌ quetibʌjʌ woatujowʌ. Tore bairo nipetiro roro caātipairārē mʌjāā cawiti weyomajūcoagata, ati ʌmʌrecóore mʌjāā awayocoabujiorā. ¹¹ Bairo pʌame mʌjāārē ʃgʌ ʃi wʌ: Caītupairā mena bapa cʌpericōāña. Na pʌame, “Jesucristore catūgoʌsarā jāā āniña,” ʃmirācūā, carōmia mena roro átiepəpainucūña. Tunu bairoa capee apeye űnie cūgomirācūā, nemojāñurō bonemonucūña. Bairi tunu camasā na wericarā űnarē ʃroayama. Na űna roro yajapai, roro bʌsʌpai, cūmupai bainucūña. “Na űna mena bapacʌtiri ʌgarique űnie cūārē ʌgaeticōāña,” ʃ quetibʌjʌgʌ ʃi wʌ. ¹² Bairi yʌ pʌame Diore caīroaenarē na ʃiñabesemasīētīña. Cū majū Dios pʌame na

ĩñabesegumi, cūrē caĩroaena roro caátipairārē. Mųjǎǎ roque mųjǎǎ mena macǎǎna roro caánarē mųjǎǎ majǎǎ na mųjǎǎ caĩñabesero ñuña. Bairi cǔ pacu nemo, cǔ mųgōrē caátiepepaire mųjǎǎ watoare cǔ wiyoro-cacōǎǎna yua.

Pleitos ante jueces no creyentes

6 Jǐcǎǎrǎ mųjǎǎ mena macǎǎna cañuetiere āmeo átiri bero, ¿dopēĩrǎ tiere bꞑꞑ qũēnogarǎ aperǎ Diore camasĩēna quetiuparǎ jueces tꞑꞑ átí, mųjǎǎ bꞑꞑ qũēnogayati? ¿Dopēĩrǎ Dios ya poa macǎǎna ñubueri majǎǎ mena neñarǐ tiere mųjǎǎ bꞑꞑ qũē-noetiyati? Tore bairo roque boya. ² Dios ya poa macǎǎna roque Jesucristo mena ati ɯmꞑrecóo macǎǎna roro na caátajere ĩñabesegarǎma. ¿Tiere mųjǎǎ masĩētĩñati? Bairo ati ɯmꞑrecóo macǎǎnarē caĩñabesemasĩparǎ nimirǎcǔǎ, ¿dopēĩrǎ āmerē cabaimajũētĩēǎcǎ pꞑameřē mųjǎǎ ĩñabesemasĩētĩbujiocuti? ³ Merē mųjǎǎ masĩrǎ: Ángelea majǎǎ cǔǎrē catꞑsari rǔmꞑ caetaro na marǐ ĩñabesegarǎ. ¡Bairo caátiparǎ majũ ānirǐ ati yepa marǐ caátĩānie roquere nemojǎñurō marǐ ĩñabesemasĩña! ⁴ Bairi ati ɯmꞑrecóo macǎǎjē roro āmeo átajere mųjǎǎ caāmeoápara, ñubueri majǎǎ marǐ caátĩānierē camasĩē-napũrē quetiuparǎ jueces roro mųjǎǎ caátiere na qũēnorotieticōǎǎ. Narē na ĩñabese rotieticōǎǎ. ⁵ Atore bairo mųjǎǎ ñi quetibųjꞑya, ɯ caĩrǐjēřē tǔgori mųjǎǎ catǔgoñaboboparore bairo ĩ. Bairi mųjǎǎ menarē ñubueri majǎǎ jǐcǎǎrǎ, roro mųjǎǎ caāmeoĩrǐjēřē cabꞑꞑqũēnobojamasiřǎ ānama. ¡Tame, jǐcǎǎ ũcǔ ācǔmi tie ũnie cabaimajũētĩēǎcǎpũrǎ cabꞑꞑqũēnomasiř mųjǎǎ menarē! ⁶ Bairi āmerē yua, jǐcǎ majǎǎ nimirǎcǔǎ, mųjǎǎ majũ roro mųjǎǎ āmeo át-inucũña. Bairo átaje ñuētĩña. ¡Bairo mųjǎǎ caátie netōjǎñurō ñuetimajũcōǎǎ quetiuparǎ jueces Diore camasĩēna tꞑꞑ mųjǎǎ cabꞑꞑjǎrenucũrǐjē roque! ⁷ Tore bairo roro mųjǎǎ majũ āmeo ána, netōjǎñurō mųjǎǎ majũ royeturǎ mųjǎǎ átiya, tie wāmerē bairo mųjǎǎ caápata. ¿Dopēĩrǎ roro āmeo bꞑꞑjǎrǐcǎrō ũnorēǎ, tie roro mųjǎǎ caátiere mųjǎǎ nꞑcǎcōǎ āmerĩñati? “Ñugaro, cayajapairǎ marǐ yayere na yaja-coáto,” mųjǎǎ caĩata, ¿to ñueticuti? ⁸ Bairo ĩrǐcǎrō ũnorēǎ, mųjǎǎ pꞑame roro mųjǎǎ átípainucũña. Bairo caána ānirǐ yua, mųjǎǎ mena macǎǎna ñubueri majǎǎ yayerea mųjǎǎ āmeo yajanucũña. ⁹ Tore bairo roro caátipairǎ petoaca ũno cǔǎrē Dios cǔ carotimasĩrǐ-pꞑꞑre etaetigarǎma. ¿Tiere mųjǎǎ masĩētĩñati? Bairi mųjǎǎ majũ roro āmeo ĩtoepeeticōǎǎ. Atore bairo carorijere caátipairǎ Dios cǔ carotimasĩrǐpꞑꞑre etaeti-garǎma: Roro carōmia mena caátiepepairǎ, aperǎ wericarārē caĩroapairǎ, aperǎ na nꞑmoa caāmerārē caátiepepairǎ, aperǎ caũmꞑa carōmio mena átato ũnorēǎ na majũ roro caátiepepairǎ, o carōmia cǔǎ torea bairo caátiepepairǎ, aperǎ cayajapairǎ, aperǎ cǔ-gomirǎcǔǎ apeye ũnierē pajǎñurō cabonemopairǎ, aperǎ etiri cacũmupairǎ, aperǎ roro caĩbꞑꞑupairǎ, aperǎ ĩtori caēmapairǎ cǔǎ Dios cǔ carotimasĩrǐpꞑꞑre áperigarǎma. ¹¹ Torea bairo jǐcǎǎrǎ mųjǎǎ mena macǎǎna roro caátipairǎ ninucũwǎ. Cabaimirǐcǎrǎ

āmerē yua carorijere caáperǎ Dios yarǎ cañurārē bairo caána mųjǎǎ āniña. Marǐ Quetiupꞑ Jesucristo cǔ camasĩrǐjē jǔgori ñe ũnie cawapa cǔgoenarē bairo mųjǎǎ tuaya. Tunu bairoa Espĩritu Santo Dios Yeri jǔgori tore bairo mųjǎǎ tuaya.

La santidad del cuerpo

¹² Aperǎ jǐcǎǎrǎ camasǎ atore bairo ĩ tǔgoñarǎma: “Ñe ũnie ɯ ēñotaetiya. Bairi noo ɯ caborije ɯ átí-masĩña,” ĩ tǔgoñarǎma. Bairopꞑa, cariape tore bairo baimiña. Bairo cabaimiatacǔǎrē, nipetiro marǐ caátije-sorije jeto āmerĩña. Bairo nipetiro ɯ caátigarije noo caborijere átimasĩmicǔǎ, ɯ caátie pꞑame ɯre rotirore bairo caēmꞑnetōnꞑcǎata roque, ñuētĩña. ¹³ Tunu aperǎ jǐcǎǎrǎ na rupꞑ caborore bairo caátiganucũrǎ ānirǐ atore bairo ĩnucũñama: “ǔgajǎrǐcǎ poa macǎǎjē niña ɯgarique. Tunu bairoa ɯgajǎrǐcǎ poa cǔǎ, ɯgarique cajǎñarǐ poa niña,” ĩ bꞑꞑnucũñama camasǎ. Bairo na caĩrǐjē cariape niña bairopꞑa. Bairo cabaimiat-acǔǎrē, Dios pꞑame tie pꞑga wāmerꞑrea to yasio joroque átigumi, marǐ paaro, ɯgarique cǔǎrē. Bairi marǐ rupꞑ cǔǎ carōmia mena roro marǐ caátiepepa rupꞑ mee niña. Marǐ rupꞑ pꞑame marǐ Quetiupꞑ ya rupꞑ caānipa rupꞑ majũ niña. Bairi tunu marǐ Quetiupꞑ pꞑame marǐ rupꞑre caroaro caátipꞑ majũ niñami. ¹⁴ Marǐ Quetiupꞑ Jesucristore cariacoatꞑ cǔ caānimitacǔǎrē, cǔ catitunuo joroque ásupi Dios. Torea bairo marǐ cǔǎ cariacoatana nimirǎcǔǎ, marǐ catitunuo joroque marǐ átigumi Dios nocǎrō cǔ camasĩrǐjē jǔgori.

¹⁵ Bairi marǐ rupꞑ pꞑame Jesucristo mena macǎǎ rupꞑ majũ niña. ¿Tiere mųjǎǎ masĩētĩñati? Tore bairo marǐ rupꞑ caānimitacǔǎrē, ¿dopēĩrǎ mųjǎǎ pꞑame carōmio caũmꞑa mena roro caepewapatao mena mųjǎǎ rupꞑre mųjǎǎ átiepenucũñati? ¡Di rǔmꞑ ũno tore bairo roro áperirotiya, tame! ¹⁶ Merē atiere mųjǎǎ masĩrǎ: Ni jǐcǎǎ ũcǔ caũmꞑ, carōmio caepewapatao mena roro cǔ caápata, na pꞑgarǎpꞑa jǐcǎ rupꞑre bairo roro caána tuayama. Bairi torea bairo ĩ quetibųjꞑya Dios ya tutipꞑ cǔǎrē: “Na pꞑgarǎpꞑa jǐcǎ rupꞑre bairo tuagarǎma,” ĩ quetibųjꞑ woatuyupa. ¹⁷ Torea bairo ni jǐcǎǎ ũcǔ marǐ Quetiupꞑ Jesucristore catǔgouꞑꞑ pꞑame, cǔ mena macǎǎcǔ jǐcǎ rupꞑre bairo caācǔ, cǔ yerire cacǔgou majũ tuayami.

¹⁸ Bairi tocǎrōǎ jǎnacōǎǎna roro carōmio mena mųjǎǎ caátiepepainucũrǐjēřē. Baiꞑꞑa, ape wāme jǎñurǐǎ jǐcǎǎ caũmꞑ roro cǔ caápata, cǔ rupꞑre royetumajũcōǎǎ mee átiyami. Apei carōmia mena roro caátiepepai roque cǔ rupꞑre royetuꞑ majũ átiyami. ¹⁹ Atore bairo mųjǎǎ masĩrǎ: Dios, Espĩritu Santore mųjǎǎ joyupi. Bairi mųjǎǎ rupꞑ pꞑame Dios ya wii templo wiire bairo caāni rupꞑ niña. Tie wiipꞑre caācǔrē bairo Espĩritu Santo pꞑame mųjǎǎpꞑre ninucũñami. Bairi mųjǎǎ majũǎ mųjǎǎ caboro carotiparǎ mee mųjǎǎ āniña. ²⁰ Dios yarǎ, cǔ macǔ yucꞑrǎĩꞑꞑ pajǎēcori cǔ cariarique wapa jǔgori cǔ cabesericarǎ majũ mųjǎǎ āniña. Bairo cǔ yarǎ caána ānirǐ, mųjǎǎ rupꞑ mena

caroaro cariape átiri, Diore caïroaparã roque mujãã ãniña.

Consejos sobre el matrimonio

7 Æmerẽ mujãã ya carta mena yure mujãã cajëniña-woatujoriquere mujãã yu quetibujyũ. Bairna, caĩmũ ati umrecoo macããcũ nũmo mácũã cã cañnicõãta, ñumajũcõãbujioro. ² Cabaimiatacũãrẽ, camasã na majũ rupaẽ mena roro na caátiepairije jũgori tocãnacãũpũna na nũmo majũ, o carõmio cũã cõ manarũ majũ cacũgoparã niñama. ³ Bairi na pũgarãpũna, camanarũ, canũmo cũã jĩcãrõ tũni na ãnimasĩãto. Camanarũcũna, bairi canũmocũna ùna na caãmeoátĩninucũrĩjẽrẽ na átĩamarõ. ⁴ Carõmio camanarũcũco cõ manarũ, cõ mena cũ caãnigarõ, “Mũ mena yu átigaetiya. Yu majũ yu rupaẽre yu rotimasĩña,” cũrẽ cõ ĩ netõëtĩcõãto. Tunu bairoa caĩmũ canũmocũcũ, cũ nũmo, cũ mena cõ caãnigarõ, “Mũ mena yu átigaetiya. Yu majũ yu rupaẽre yu rotimasĩña,” cõ qũĩ netõëtĩcõãto. ⁵ Bairi na pũgarãpũna na caãmeo átinucũrĩjẽrẽ cõ manarũ cũ caátigarõ boeticõã, o cũ cũã boeticõã na ãmeo baieticõãto. Jĩcãrõ tũni na ãmeo boáto. Bairãpũna, Diore jëñigarã, “Tocãrõ yoari yũtea marĩ ãmeo áperigarã,” na caĩtatato bero caãmata roque, tore bairo na ápericõãto. Na cacõrĩcã yũtea caetaropũ tunu ãmeo cũgogorãma. Tore bairo na caáto ñugarõ. Na majũ na caátinucũrĩjẽrẽ tunu na caátinemoeticõãta, wãtĩ pũame roro na átio joroque átiremi ĩrã, tore bairo átagarãma.

⁶ Atie nipetirije yu caĩrĩjẽrẽ mujãã átirotimajũũ mee ñiña. “Tore bairo mujãã caápata roque, ñumajũcõãbujioro,” ĩ, tore bairo yu quetibujyũ. ⁷ Yu majũpũna, nipetiro yure bairo canũmo mána jeto mujãã caãno yu bomiña. Bairna, Dios tocãnacãũpũrea ricaati wãme, o ape wãme baiãnimasĩrĩqũẽ cũãrẽ marĩ joyupi, cũ caborore bairo marĩ caátimasĩparore bairo ĩ.

⁸ Bairi cawãmarã, o cawapearã rõmirĩ cũãrẽ atore bairo ñiña: Yũrea bairo mujãã cũã nũmo cũperi, o manarũ cũperi mujãã cabaiata, ñujãñũña, ñiña.

⁹ Bairãpũna, tore bairo mujãã rupaẽre, nũmo borã mujãã canũcãjĩãtieticõãta, nũmocũti rotiya. O carõmia cũã camanarũ borã, manarũcũti rotiya. Nũmocũti, o carõmia cũã manarũcũtiri ãmata, ñujãñũña. Carõmiorẽ bomiscũã, nũmo mácũ, o carõmio cũã manarũ mácõã cõ caãmata roque, ñuëtĩña.

¹⁰ Carõmia, o caĩmũna cũã merẽ cawãmo jiyaricarã roquere atore bairo yu átirotiya. Mai, yu majũ mee tore bairo yu átirotiya. Marĩ Quetiupaẽ roque tore bairo yu quetibujyũ rotiyami: Carõmio, mũ manarũre cũ pitiri cũ aweyoeticõãña. ¹¹ Mai, dico ùcõ ape watoara cõ manarũre capitirico cõ caãmata, nemo cõ manarũ cũpericõãto. Cabero cõ camanarũ booata tunu, cõ manarũ caãnijũgomirĩcũ mena bũsũqũẽnorĩ, cũ mena cõ tuacõãto tunu. Torea bairo caĩmũ cũã cũ nũmorẽ cũ rocaeticõãto.

¹² Ape wãmerã mujããrẽ ñinemoña yu majũ yu catũgoñarĩjẽ mena. Marĩ Quetiupaẽ yu cũ caĩquetibujyũ cũrotijoriquere macããjẽ mee niña bairõpũna: Ni jĩcãũ ùcũ

Diore catũgoũsaẽ nũmo, cõ pũame Diore catũgoũsaeco nimiocũã, “Cũ mena caroaro yu ãnimasĩgo,” cõ caĩata, cõrẽ cũ pitieticõãto. ¹³ Tunu bairoa dico ùcõ carõmio Diore catũgoũsao manarũ, cũ pũame Diore catũgoũsaecũ nimicũã, “Cõ mena caroaro yu ãnigũ,” cũ caĩmasĩata, cũrẽ cõ pitieticõãto. ¹⁴ Bairo carõmio Diore catũgoũsao mena jĩcãũ caĩmũ cũ canũmo cũpata, Diore camasĩẽcũ cũ caãnimiatãcũãrẽ, cũ nũmo jũgori caĩuorẽ bairo qũĩñapeogũmi Dios bairna. Tunu bairoa caĩmũ Diore catũgoũsaẽ mena jĩcãõ carõmio cõ camanarũ cũpata, Diore camasĩẽcõ cõ caãnimiatãcũãrẽ, cõ manarũ jũgori caĩuorẽ bairo cõ ĩñapeogũmi cõ cũãrẽ Dios bairna. Tore bairo Dios cũ caĩñapeoeticõãta, na pũnaa pũame Diore camasĩẽna pũnaarẽ bairo buiajũgoyecũticõãbujiorãma. Bairo cabaipee caãnimiatãcũãrẽ, camanarũ, o canũmo Diore na camasĩrõ jũgori, ñe ùnie cawapa cũgoena pũnaa na caãniparore bairo jãñurĩ na ĩñapeogũmi Dios bairna.

¹⁵ Bairo cabaimiatacũãrẽ, Diore catũgoũsaecũ camanarũ, o catũgoũsaeco canũmo cũã bũtioro ãmeo pitiriquere na cabooata, na ãmeo piticõãto. Ati wãme ùnierẽ tore bairo na caápata, camanarũ Diore catũgoũsari majõcũ, o canũmo Diore catũgoũsari majõco ñe ùnie wapa cũgoena tuacõãñama. Dios pũame roque caroaro yeri jõrõ mujãã caãnipeere bojũgoyeticũñurĩ. ¹⁶ Bairi, ¿dope bairo mujãã tũgoñãñati? Mũ, canũmo, mũ manarũ Diore catũgoũsaecũre cũ mũ carocaata, ¿dope bairo bairi Dios tũpũ cũ etao joroque mũ átimasĩõati? Tunu bairoa, mũ camanarũ, mũ nũmo Diore catũgoũsaecore cõ mũ carocaata, ¿dope bairo bairi Dios tũpũ cõ etao joroque mũ átimasĩati? Bairo mujãã ãmeo átimasĩẽna.

¹⁷ Tocãnacãũpũrea ricaati wãme jeto marĩ cabaiãnimasĩpee ùnierẽ Dios cũ cajoricaro jĩcãrõ tũnia átĩãnimasĩña. Dios mujããrẽ cũ cabeseri rũmũ mujãã caãnatõrẽã bairo ãnicõãña, mujãã carõmia manarũãcũna, o caĩmũna canũmoacũna cũã. Dope bairo cabairije watoa caãnimiatãcũãrẽ, caroaro ãnimasĩcõãña. Atie yu caĩrĩjẽ nipetirijere yu átirotinucũña tocãnacãpũ macããna ñubueri majãrẽ. ¹⁸ Bairi ni jĩcãũ ùcũ cũ rupaẽ macããtõrẽ cayisetarotiricũ cũ caãno Diore cũ cabese ecoata, tiere cũ bobotũgoñãeticõãto. Tunu bairoa cũ rupaẽ macããtõrẽ cayisetarotiecũre Dios cũ cabesericũ cũ caãmata, cabero cũ yiseta rotieticõãto. ¹⁹ Yisetarotirique ùnie, o yisetarotietaje cũã caãnimajũrĩjẽ mee niña. Dios cũ caátirotirijere tũgopeori marĩ caátĩãninucũrĩjẽ roque caãnimajũrĩjẽ niña. ²⁰ Caãnijũgoro Dios mujããrẽ cũ cabesejũgoripaẽ dope bairo caãna mujãã caãnatõrẽã bairo tocãnacãũpũna átĩãnicõãña. ²¹ Bairi mũrẽ Dios, mũmũ paabojari majõcũre bairo mũ caãno, cũ cabesericũ mũ caãmata, tũgoñarĩqũẽ pãieticõãña. Bairna, jĩcã rũmũ caãno mũ quetiupaẽ mũmũ mũ caãnorẽ mũ wiyobujioũmi. Bairo mũ quetiupaẽ cũ caápata, tãmurĩã mũ wicoagũ cũtũre yua. ²² Marĩ Quetiupaẽre cũ catũgoũsajũgori rũmũ caãno paabojari majõcũ mũmũrẽ bairo caãnacũ nimicũã, ãmerẽ mũmũrẽ bairo mee tuayami. Camasocũ caroaro caãcũ

Dios yaye macããjêrê capaabojaŋ majürê bairo niñami. Torea bairo apei caŋmŋ cãã Dios cürê cŷ cabeseri rŷmŋ caãno paabojari majöcŋ mee caãnacŷ nimicŷã, ãmerê Dios yayere paabojari majöcŋre bairo niñami. Dios ŷmŋrê bairo tuayami yua. ²³ Bairi mŷjãã, Dios yarã, cŷ macŷ yucŷpãĩrŋ pajĩãecori cŷ cariarique nocãrö pairo wapa jŷgori cŷ cabesericarã majü mŷjãã ãniña. Bairi noa ŷna ati ŷmŋrecóo macããna camasãre carotiepe ecorãre bairo baieticöãña. ²⁴ Tore bairo cabairoi, yŋ yarã, tocãnacãŷrŋa Dios mŷjããrê cŷ cabeseri rŷmŋ caãno, mŷjãã caãna wãmerêã bairo nicöãña ãme cŷãrê Dios cŷ caĩñajoro.

²⁵ Apeyera, cawãmarã carömia, o caŋmŋa cŷã, manarŋ mána na caãnipere jĩcã wãme ŷno marĩ Quetiupaŋ mŷjãã cŷ caãtirotirijere mŷjãã yŋ caquetibŷjnetöpepe maniña. Bairi, "Ti wãmerê mŷjãã áti-garã," ñi masĩtĩmicŷã. Bairo ĩ masĩtĩmicŷã, yŋ majü yŋ catŷgoŋarö mŷjãã yŋ quetibŷjŋgŋ bairŋa. Marĩ Quetiupaŋ ñiñamairĩ, camasãrê canŷcŷbŷgocoraŋre bairo cŷ cacŷrĩcŷ yŋ caãno jŷgori, yŋ caĩquetibŷjŋrijere nŷcŷbŷgorique mena mŷjãã tŷgoŋsagarã. ²⁶ Yŋ catŷgoŋaata ati yŋtea capee wãme caŷuetie caãni yŋtea jŷgori atore bairo boya: Caŷmŋ cawãmaŋ nŷmo mácŷã cŷ caãno ñiña. ²⁷ O cŷ canŷmo cŷpata, cŷ nŷmorê cŷ pitieticöãto. O nŷmo mácŷ cŷ caãmata cŷãrê, carömiorê cŷ macãtĩcöãto. ²⁸ Tunu bairoa carömiorê bócarĩ cŷ canŷmo cŷpata, roro ána mee átiyami. Tunu bairoa jĩcãö cawãmao carömio cŷã cö camanarŋ cŷpata, roro áco mee átiyamo. Bairo na cabaimiatacŷãrê, ati yeparŋ na caãno capee wãme na caãnierê tŷgoŋarĩqŷê pairique nigaro. Tere ĩ, yŋ rŷame aperã na canŷmo cŷtiere yŋ boojãtĩnucŷãña.

²⁹ Yŋ yarã, atore bairo mŷjããrê ĩgŋ ñiña: Ati yŋtea merê catŷsari yŋtea niña. Yoaro mee peticoagaro ati ŷmŋrecóo. Bairo capetiparo jŷgoye caãnoi, caŷmŋa canŷmoacŷna, o carömia camanarŷãcŷna ãmeo cŷgoenarêã bairo ãnicöãrĩ Diore cŷ tŷgoŋsaya. ³⁰ Tunu bairoa ãmerê booripuari caãna ŷseanirĩqŷê mena na ãmarö. Tie booripuarique capetipee niña. Aperã ŷseanirĩqŷê mena caboserŷmŋ qŷẽnoãninucŷãrã cŷã cayapuarãrê bairo na ãmarö. Tie ŷseanirĩ na caãnie capetipee niña. Aperã pairo wapatiri cacŷgorã cŷã tiere cacŷgoenarê bairo na ãmarö. Tie na cawapaticŷgorije cŷã capetipee majü niña. ³¹ Aperã ati ŷmŋrecóo macããjêrê ŷgaripeari tiere bŷtioro cabonucŷãrã cŷã tiere na jãnacöãto. Merê ati ŷmŋrecóo petigarö baiya. Nipetiro ati ŷmŋrecóo macããjê marĩ caĩñarĩjê cŷã manigaro yua. Bairi Dios rŷamerê na tŷgoŋsaáto.

³² Bairi yŋ Roque nipetirije ati ŷmŋrecóo macããjêrê bori mŷjãã catŷgoŋarĩqŷê pairijere yŋ netöögamiña. Caŷmŋ nŷmo mácŷ caãcŷ Roque marĩ Quetiupaŋ yaye macããjê jetore tŷgoŋanucŷãñami. Dios cŷ caborije cŷ caĩñajesorije ŷnie nemojãñurö átiãnimasĩnucŷãñami.

³³ Apei canŷmocŷcŷ cŷ nŷmo mena caãcŷ rŷame Roque ati ŷmŋrecóo macããjê jetore bŷtioro tŷgoŋanucŷãñami. Bairo caãcŷ ãnirĩ cŷ nŷmo cö caĩñajesorije jetore átinucŷãñami. ³⁴ Capee wãme cŷ catŷgoŋamacããrĩjê ninucŷãña. Torea bairo carömio camanarŋ

mácö, apeo di rŷmŋ ŷno camanarŋ mánaco cŷã marĩ Quetiupaŋ yaye macããjê jetore tŷgoŋanucŷãñama. Dios cŷ caborije cŷ caĩñajesorije ŷnie nemojãñurö átiãnimasĩnucŷãñama na ŷna römirĩ rŷame. "Dios yarã römirĩ marĩ ãnigarã," ĩrĩ bero, na yeri mena, na ruparŋ mena cŷã jĩcãrö tŷni Diore qŷĩroanucŷãñama. Apeo carömio camanarŷcŷco rŷame ati ŷmŋrecóo macããjê jetore bŷtioro tŷgoŋanucŷãñamo. Tunu bairoa cö manarŋ cŷ caĩñajesoŷee ŷnie jetore átinucŷãñamo.

³⁵ Atore bairo mŷjãã yŋ quetibŷjŋjoya, yŋ caĩrĩjêrê tŷgori bero caroaro mŷjãã caãnimasĩpeere ĩ. Tutuaro mena mŷjãã caborije mŷjãã caãtigarijere ĩ êñotaŋ mee, tore bairo ñi quetibŷjŋya. Dios mŷjãã caãtiãnierê ĩñarĩ, qŷĩñajeso joroque caroaro átiãña. Diore capaabojarãrê bairo nipetiro caroaro jĩcãrö tŷni átiãnimasĩña.

³⁶ Bairi ni jĩcãŷ ŷcŷ caŷmŋ merê cabŷticoácŷ ãnirĩ cŷ nŷmo roco caãnipao mena cawãmo jiyagaricŷ cŷ caãmata, cö mena cŷ wãmojiyaáto. Tunu bairoa, "Yŋ canŷmocŷto ñugaro," cŷ caĩtŷgoŋamasĩata, cŷ nŷmo cŷparö. Tie nŷmo cŷtajere roro átajere mee niña. ³⁷ Jĩcãŷ apei caŷmŋ nŷmo cŷtajere tŷgoŋaŷcŷ nipetirije cŷ caboro cŷ caãtigarijere tŷgoŋamasĩrĩ, "Yŋ nŷmo boetigŋ," cŷ yeri mena cŷ caĩtŷgoŋatutuata to bero caãmata, caroaro átiyami cŷ cŷã bairŋa. ³⁸ Bairi ni jĩcãŷ ŷcŷ cŷ nŷmo roco caãnipao mena cŷ cawãmo jiyaata, ñiña. Bairopŋa, cŷ cawãmo jiyaeticöãta rŷame Roque, ñunetömajücöãña.

³⁹ Jĩcãö carömio cawãmo jiyarico, mai cö manarŋ cŷ cacatiro, cö manarŋ mena macããcö majü niñamo. Cö manarŋ cŷ cariacopata Roque, nemo apei caŷmŋ noo cö cabore manarŷcŷti masĩñamo tunu. Bairŋa, cö manarŋ caãniparŋ rŷame Diore catŷgoŋsaŋ cŷ caãno ñiña. ⁴⁰ Bairo cö cabaimiatacŷãrê, "Netöjãñurö caroaro nimasĩbujioŷmo, nemo cö camanarŋ cŷpericoata Roque," ñi tŷgoŋaña. Atie niña yŋ majü yŋ catŷgoŋarĩjê mena mŷjããrê yŋ caquetibŷjŋrijere yua. Bairŋa, yŋ masĩña yŋ cŷã Dios Yeri Espĩritu Santo majürê yŋ cacŷgorijere. Bairi tore bairo yŋ quetibŷjŋya.

Los alimentos consagrados a los ídolos

8 ãmerê tunu ape wãme camasã na cawericarãrê ñubuepeogarã, ŷgariquere na cajoemŷgöjorije macããjêrê mŷjãã yŋ quetibŷjŋgŋ. Bairarŋa, nipetiro tie macããjêrê peeto mŷjãã masĩña. Tere peeto masĩmirãcŷã, netöjãñurö camasĩbotiorãrê bairo mŷjãã tŷgoŋanucŷãñami. Marĩ caãmeomairĩjê Roque marĩ yeripŋ marĩ ãmeo mainemo joroque marĩ átiya, aperã marĩ yarãrê nemojãñurö marĩ cajuátimasĩparore bairo. ² Bairi ni jĩcãŷ ŷcŷ jĩcã wãmerê masĩtĩmicŷã, "Tiere camasĩ yŋ ãniña," cŷ caãata, netöörö masĩtĩcŷ majürê bairo caãcŷ tuayami. ³ Torea bairo ni jĩcãŷ ŷcŷ Diore masĩrĩ cŷrê cŷ camaiata, Dios rŷame cŷ yãre bairo qŷĩñanucŷãñami.

⁴ Bairi merê marĩ masĩña: Camasã ĩroagarã, na cawericŷ ŷcŷ ati yeparŋre ñe ŷnie wapa maami. Jĩcãŷã niñami Dios marĩ caĩroaraŋ. Bairi, na cawericarãrê ĩroarã, waibŷtoa rii na cajoemŷgöjorije rŷsarijere marĩ

caugaro dope bairo marí ápero. ⁵ Bairãpua, ati yepare, o emurecáo cããrã capããrã, jũgũẽã na caĩrã ãnama. Na ùna jũgũẽã, quetiuparã emurecáo majãrẽ bairo caãna capããrã niãnama. ⁶ Bairo jũgũẽã capããrã na caãnimiat-acããrẽ, marí pãamerẽ, jĩcããã niãnami Dios marí Pacu majũ. Cũ, marí Pacu Dios, nipetirije ati emurecáo macããjẽrẽ qũẽnoũpĩ. Marí cããrẽ, cãã, marí qũẽnoũpĩ, cũ yarã marí caãniparore bairo ĩ. Tunu bairoa jĩcããã niãnami Jesucristo marí Quetiupacũ. Cũ jũgori nipetiro ati emurecáo macããjẽ baiãnimasiãna. Cũ jũgori marí cãã marí masacũti ãniãna.

⁷ Bairãpua, nipetiro atiere masĩẽtĩãnama. Jĩcããrã camasã, aperã na cawericarã ùnarẽ caĩroa-jeyanucũmirĩcããrã ãnirĩ, na jũgũẽãrẽ ĩroarã na cajoemugõjorije ùnie waibũtoa riire ugari bero yua, "Roro majũ marí átiya," ĩ tũgoñarĩqũẽ painucũãnama cayeri tũgoñatutuawẽpũẽna pũame. ⁸ "Tie rii macããjẽrẽ ugari caroarã majũ marí ãnigarã, o tie rii macããjẽrẽ marí caugapata, netdõrõ carorã majũ marí ãnigarã," ĩ tũgoña masĩã mano. Mai, Dios pũame waibũtoa riire aperã na jũgũẽãrẽ ĩroarã na cajoemugõjorije macããjẽrẽ marí caugaro, o marí caugaeo jũgori mee marí besenucũãnami.

⁹ Bairi mũjãã pũame majũgoya tore bairo mũjãã caátimasĩrĩjẽrẽ. Aperã Dios mena catũgoñatutuawẽpũẽnarẽ roro átajere na átio joroque ápericõãña. ¹⁰ Mũjãã merẽ cayeritutuuarã ãnirĩ mũjãã pũame aperã na jũgũẽãrẽ ĩroarã na cajoemugarije macããjẽrẽ na caroanurĩ wiipũ mũjãã caugaro, ape Diore caĩroacũ cayeritutuacẽcũ cãã mũjããrẽ ĩñacõĩrĩ ugabujioũmi. Cũ yeripũra, "Tie ùnierẽ caugaeĩpee niãna," ĩ tũgoñamicãã, ugabujioũmi. ¹¹ Bairo mũjãã pũame caátimasĩrã, cayeritutuuarã nimirãcãã, roro ape mũjãã yacũ cayeritutuacẽcũ yasio joroque mũjãã átiya. Jesucristo cãã cãrẽ netdõgũ cã riabojayupi. ¹² Mũjãã pũame waibũtoa riire caugamasĩrã, roro aperã mũjãã yarã cayeritutuacẽna na tũgoña yapapua joroque mũjãã átiya. Roro átajere Cristo cã caĩñajoro mũjãã átiãnucũãna. ¹³ Tore bairo na jũgũẽã yaye macããjẽrẽ waibũtoa riire yũ caugarije jũgori roro yũ yacũ cã baio joroque yũ caápata, cariapea tie waibũcũ riire jĩcãni cãã yũ caugãĩñoeto, ñuãna. Bairo yũ caugãĩñoepata, roro cã baio joroque cã yũ áperibujioũ ĩ, tore bairo boya.

Los derechos de un apóstol

9 Jesús, cã yaye quetire yũ quetibũjũ rotijowĩ camasãrẽ. Bairi yũ cãã aperã apóstolea majã Jesús cã caquetibũjũrotijoricãrẽã bairo yũ quetibũjũ masĩãna Jesucristo yaye quetire. Mai, yũ cãã ñiãwũ marí Quetiupacũ Jesucristore. Bairo caĩñarĩcũ ãnirĩ cã yaye macããjẽrẽ capaaũre bairo mũjãã yũ quetibũjũgowũ marí Quetiupacũ yaye quetire. Tie yũ caátajere tũgoñarĩ bero, apóstol yũ caãnierẽ mũjãã masĩãrã.

² Bairo yũ cabairijere masĩmirãcãã, mũjãã mena macããna jĩcããrã Jesucristo cã caquetibũjũrotijoricũ apóstol meerẽ bairo ñiãnucũãrãma. Mũjãã roque Dios cã caquetibũjũrotijoricũ apóstol majũrẽ bairo yũre caĩñaparã mũjãã ãniãna. Merẽ yũ caquetibũjũriquerẽ

tũgori bero, cariape marí Quetiupacũre mũjãã catũgoũsarique jũgori, "Pablo apóstol niãnami," cariape mũjãã ĩ masĩãrã.

³ Bairi yũ, apóstol yũ caãnierẽ cabũsupainucũãrẽ atore bairo na ñi quetibũjũya: ⁴ Yũ cãã apóstol ãnirĩ, yũre ugarique mũjãã cajorijere uga, o eti, nipetiro yũ átimasĩãna. Yũ cãã aperã apóstolea majã na cawapatanucũãrõrẽ bairo yũ wapatamasĩãna. ⁵ Tunu bairoa yũ cãã jĩcãõ Diore catũgoũsaore nũmo cãtiri yũ mena cõ yũ neãmasĩãna, bairo yũ cabooata. Tore bairo átinucũãnama aperã Jesucristo cã caquetibũjũrotijoricã apóstolea majã cãã. O aperã, marí Quetiupacũ bairã cãã tore bairo átinucũãnama. Torea bairo Pedro cãã átinucũãnami. ⁶ Yũ, Bernabé mena, jũãã jetore ñubueri majã na jũátinemomasĩẽtĩãti? Jũãã jeto, jãã majũ paari jãã caugapeere jãã wapatamasĩãti? Tore bairo jãã cããrẽ na cajũátimasĩpree ãno.

⁷ Bairi ni ùcũ majũ soldaure bairo ãcũ, cã majũ paa wapatari quetiupacũ gobiornorẽ paabojacẽcũmi. Tie mũjãã masĩãrã. Tunu bairoa ni ùcũ majũ ùsere oterimajõcũ cã caãmata, cã caoterique cabũtiro ĩñarĩ tie caugacẽcũ majũ ãmeimi. Cabũtiro, tie ùsere ugamasĩãnami. Tunu bairoa ni ùcũ majũ ovejare cacoteri majõcũ na ùpẽcõãrẽ riperi bero, çtie cã cajerijere cã etieticũti? Cũ cãã tie etimasĩãnami. Bairi yũ cãã apóstol ãnirĩ nipeĩtirije aperã apóstolea majã na caátore bairo yũ átimasĩãna. ⁸ Atie yũ caquetibũjũrijerẽ, "Camasã na camasĩrĩjẽ jũgori bairo ĩãnami Pablo," ñi tũgoñaeticõãña. Atie yũ caquetibũjũrorea bairo ĩ quetibũjũya Dios, Moisés ãnacũrẽ cã caátiroticũrĩqũẽ cãã. ⁹ Atore bairo ĩ quetibũjũ woatuyupa Moisés ãnacũ cã caroticũrĩqũẽrẽ na cawoaturica tutipũre: "Wecũ trigo rupaare cawãĩã ãmejoreire cã risero jiya biaeticõãña. Cã caátĩ wẽrĩjẽrẽ cã cãã cã ugaãto," ĩ woatuyupa ti tutipũ. Mai, Dios pũame wecũare na ĩñamairĩ, tore bairo ĩ quetibũjũ woaturotiesupi. ¹⁰ Marí camasã roquere marí ĩñamairĩ tore bairo ĩ quetibũjũyupi. Marí, cã yarã, caroaro marí caátĩãnimasiãpree ĩ jũgori, roticũrĩqũẽrẽ marí woaturoticũũpĩ Dios. Bairi atore bairo marí masĩãna: Ni ùcũ catrigo jeetuũ, o ape catrigo wãĩãũ cãã cabero tie cã paarique caãno, peeto cã cacũgopeere tũgoñarĩ tore bairo paanucũãnami. ¹¹ Bairi jãã, mũjããrẽ Jesucristo yaye quetire mũjãã yeripũ oterãrẽ bairo tie jãã quetibũjũjũgowũ. Bairo jãã caquetibũjũriquerẽ jũgori, çtie wapa jããrẽ ugarique ùnie mena jãã mũjãã cajũátinemorõ to ñueticũti? Ñurõ. ¹² Aperã apóstolea majãrẽ mũjãã cajũátinucũrõ ñujãñuãna. Cabaimiatacããrẽ, nemojãñurõ jãã roquere mũjãã jũátimasĩãna, mũjããrẽ jãã caquetibũjũjũgoriquerẽ jũgori yua.

Tore bairo caátimasĩparã nimirãcãã, mũjããrẽ jãã pajũgoetinucũãna. Jãã majũ popiye petiri bero, jãã caugapee, o jãã cacũgopee ùnierẽ jãã bócanucũãna. Jesucristo yaye caroa quetire caroaro mena jãã caquetibũjũrijerẽ caroaro jĩcãrõ tũni mũjãã catũgoũsaparore bairo ĩrã, roro mũjããrẽ jãã patowãcõẽtĩnucũãna. ¹³ Merẽ atie cããrẽ mũjãã masĩãrã: Noa ùna sacerdotẽ majã templo wii macããjẽrẽ capaanucũãra na caãmata, ti wii macããjẽ na cajorijere ugari paanucũãnama. Bairo ĩgũ

ñiña: Noa ũna sacerdote majã altar mesapũ waibũtoa rii camasã Diore na cajorijere cajoemũgõjobjoanucũrã, to waibũtoa na capajãtãna rii carũsarijere uga-masĩnucũñama. Tiera mũjãã masĩrã. ¹⁴ Torea bairo átirotiyupi marĩ Quetiupũ Jesucristo cũã: “Noa ũna caroa quetire caquetibũjũri majã na caãmata, ñubueri majã na cacũgorijere ugarĩ quetibũjũgarãma camasãrẽ,” ĩcũñupĩ Jesús. ¹⁵ Tore bairo mũjããrẽ ugarĩ-quere cajẽnimasĩbujiorapũ nimicũã, mũjãã ñubueri majãrẽ tiera yũ jẽnietinucũña. Tunu bairoa dise ũnie yũ cabopacarije, o dinerore yũ mũjãã cajoparore bairo ĩ mee, atore bairo mũjããrẽ ñi quetibũjũ woatujoya. ¡Yũ roque yũ caboro yũ aũa riamasĩña, Dios yaye macããjẽrẽ yũ caquetibũjũ ãno ũno mai, aperã roro yũre na cabũsũprietiparore bairo ĩ, yua!

¹⁶ Mai, yũ pũame Dios yaye camasãrẽ cũ canetõõrĩqũẽ quetire yũ caquetibũjũrije jũgori, caãni-majũũrẽ bairo yũ ãnitũgoñaetinucũña. Yũ paarique tie niña. Jesucristo yũ cũ caquetibũjũrotirique majũ niña. ¡Bairo tiera yũ caquetibũjũneticõãta, bopacooro yũ tãtũobujioũ! ¹⁷ Bairi yũ caborore bairo caroaro jĩcãrõ tũni camasãrẽ yũ caquetibũjũata, merẽ marĩ Quetiupũ tie wapa yũ cũ cajopee nicõãña. O yũ caborore bairo mee caãmatacũãrẽ, Dios pũame roque tie paari-quere yũ cũñupĩ. Bairi yũ quetibũjũ jãnamasĩẽtĩña Dios yaye quetire. ¹⁸ ¿Bairi ñerẽ yũ wapatanucũñati? Yũ pũame Dios yayerẽ quetibũjũ, caroaro yũ tũgoña uSeaninucũña. Tiera cawapataũre bairo caroaro, mũjããrẽ wapa jẽnirĩcãrõ mano yũ quetibũjũnucũña Dios camasãrẽ cũ netõõrĩqũẽ quetire. Bairo ĩgũ ñiña: Yũ, Dios yayerẽ caquetibũjũ yũ caãnie jũgori, yũ caquetibũjũrije wapare mũjãã yũ jẽnietinucũña. “Yũ paarique cawapa manie niña,” caĩrẽ bairo mũjããrẽ ap-eye ũnierẽ jẽnimasĩmicũã, mũjãã yũ jẽni pajũgoet-inucũña.

¹⁹ Tunu bairoa noa ũna na carotiepei mee yũ ãniña. Bairo caãcũ nimicũã, nipetiro mũmũrẽ bairo yũ tuaya, Jesucristore capããrã ũnarũa na catũgoũsaparore bairo ĩ. ²⁰ Bairi, yũ yarã judío majã watoapũ ãcũ, yũ cũã na judío majã na caãnajẽ cũtiere bairo yũ ãninucũña. Na caãnajẽ cũtore bairo ãnirĩ Cristo yaye quetire yũ caquetibũjũro na tũgoũsao joroque ĩ, tore bairo yũ bainucũña. Bairo pũame ĩgũ ñiña: Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽrẽ carotiecorã majũ na caãnierẽ, carotiecorã majũ na ãmerĩcõãto ĩ, yũ cũã tiera carotiecoũre bairo ãnirĩ na yũ quetibũjũnucũña. Bairũa, cariapera Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽrẽ carotiecoũre bairo majũ mee yũ ãniña. ²¹ Tunu apeyerã, aperã Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽrẽ carotiecoenarẽ na quetibũjũgũ, na caãnajẽ cũtiere bairo ãnirĩ na yũ quetibũjũnucũña. Bairũa cariapera, yũ pũame Dios cũ caroticũrĩqũẽrẽ caãcũ majũ yũ ãninucũña. Bairo caãcũ ãnirĩ Cristo cũ caroticũrĩqũẽrẽ carotiecoũre bairo majũ caãcũ yũ ãninucũña. ²² Tunu bairoa aperã Dios mena mai caroaro catũgoñatutu-awẽpũẽna watoapũ ãcũ, yũ cũã narẽ bairo tũgoñaĩqũẽ cũtiri na yũ quetibũjũnucũña. Narẽ bairo yũ cũã ãnajẽ cũtiri na yũ caquetibũjũro caroaro na tũ-

goũsao joroque ĩ, tore bairo yũ bainucũña. Ape wãme ĩrĩcãrõ pũamata, atore bairo ĩgũ ñiña: Noo camasã na caãni wãme cãrõ nipetiro yũ cũã caroaro mena ãnajẽ cũti cõñamasĩrĩ na yũ quetibũjũnucũña camasãrẽ Dios yaye quetire. Bairo ãnajẽ cũtiri camasãrẽ yũ caquetibũjũro bero, noa ũna jĩcããrã Diore tũgoũsari na canetõmasĩrõ yũ bonucũña. ²³ Tore bairo yũ átinucũña, Dios yaye caroa quetire ñe ũnie mano caroaro mena na yũ caquetibũjũmasĩparore bairo ĩ. Yũ cũã tore bairo quetibũjũri jĩcã wãme ũno Dios caroa cũ cajorijere cũ-gogũ, jĩcãrõ tũni caroaro mena yũ átiãninucũña.

²⁴ ĩcõñaĩ mũjãã yũ quetibũjũra mai. Mũjãã masĩrã: Eperã atũri majã atũ emũetagarã, nipetiro caeperã jĩcãrõ atũnucũñama. Bairo nipetiro na caatũmiat-acũãrẽ, cayarapũ jĩcãũã atũ emũetanucũñami. Cũ jeto cũ caatũ emũetarije wapa ñemasĩnucũñami. Bairi mũjãã cũã caatũrãrẽã bairo caroaro jĩcãrõ tũni tũgoũsaya, Dios yayerẽ caroa cũ jopeere mũjãã caemũe-tamasĩparore bairo ĩrã. ²⁵ Tunu bairoa eperiquere caãtimajã caãnigarã caroaro na rupãre maijũgonucũñama, na rupã to roye tuaeticõãto, ĩrã. Tore bairo caroaro átimasĩnucũñama eperi majã, na caatũemũe-tajũgorije wapa pesarica beto laurel na caĩrĩcũ pũũ mena qũẽnorĩcã beto ũnorẽ na cajopee caãnimit-acũãrẽ yua. Ti beto pũame yoaro mee jĩnicoamasĩña. Marĩ roque ti beto ũno meerẽ marĩ macããña. Bairi di rũmũ ũno capetieti yerire marĩ Pacũ Dios cũ cajopeere borã, tutuaro mena jĩcãrõ tũni caroaro marĩ átiãninucũña. ²⁶ Torecũ, yũ cũã caroaro jĩcãrõ tũni Dios yũ caãtirotirore bairo caroaro yũ átiãnimasĩnucũña. Yũ caboroa, eperi majã mena caatũre bairo nimicũã, caatũ cacaapee ĩñaecũrẽ bairo yũ baietiya. Tunu bairoa caqũẽbueire bairo nimicũã, cabũgoroa caãmeo qũẽmacãũrẽ bairo yũ ãmerĩnucũña. Torea bairo jĩcãrõ tũni Dios yaye macããjẽrẽ emũetapũ, caroaro yũ átiãninucũña. ²⁷ Torecũ, bairo pũame roque yũ átinucũña: Yũ rupã mena bũtioro yũ caátiganucũrĩjẽrẽ ãñotari, Dios yaye macããjẽ jetore caroaro tutuaro mena yũ átinucũña. Bairo yũ caátĩanicõãmata, aperãrẽ yũ caquetibũjũyaparoro bero, Dios caroare yũ cũ cajopee pũame yasietigarõ.

Consejos contra la idolatría

10 Bairi yũ yarã, atiere masiritieticõãña: Jãã ñicũjãã ãnana pũame desierto cayucũmanopũ na caátõ, Dios pũame oco buseri poa mena na maajũgoyupi. Tunu bairoa tore bairo Dios cũ cajũgoátõ, nipetiro jãã ñicũjãã ãnana pũame ria capairiya Caocojũãrĩya cawãmecũtiyare Dios cũ catutuarije jũgori pẽña ásũpa Moisés ãnacũ mena. ² Bairo oco poare uãaãná ria capairiya cũãrẽ pẽñaĩ bero yua, Moiserẽ catũgoũsarãrẽ bairo cawãmetuecoricarãrẽ bairo caãna tuayupa. ³ Tunu bairoa na nipetiro Dios cũ cajorije manã emũrecõo macããjẽ ugarique cañurĩjẽrẽ ugayupa. ⁴ Tunu etirique cũãrẽ Dios cũ cajorije macããjẽrẽã etiyupa caroa macããjẽrẽ. Tie na caetirije oco pũame caroa cañurĩjẽ ãñupã. Jesucristo pũame mũtãrẽ bairo caãcũ caroare caocojõũ ãnicõãñupĩ na mena desierto

caууcмaнoпϕe. Bairi cū cajorije macāājē oco caroare etiyupa jāā ņicūjāā ānana pϕame, Moisés ānacū jūgori yua. ⁵ Bairo cabaimiatacūārē, na nipetiro jāñuīrϕa Dios na mena qūñajeso joroque áperimajūcōāñupā. Bairi caууcмaнo desiertoϕ na nipetiro ti tuti macāāna riayasiyupa. Tie nipetirijere merē mϕjāā masīrā.

⁶ Tore bairo jāā ņicūjāā ānana marī bai īñojūgoyupa, marī cūā narē bairo āmerē carorije macāājērē marī caññagaripeaetiparore bairo īrā. Bairi narē bairo carorije macāājērē caboetiparā marī āniña. ⁷ Torena, mϕjāā cūā jāā ņicūjāā ānana jīcāārā, ati yepa macāāna jūgūēārē na cañroaricarore bairo, na ūnarē na īroaeticōāñā. Torea bairo ī quetibϕjya Dios yaye woaturique cūā: “Na, camasā pϕame uga, eti, āti yaparori bero neñarī, na jūgūērē cū basapeo ušeaniñupā noo na caboro yua,” ī quetibϕjya woatuyupa. ⁸ Bairi mϕjāā cūā jāā ņicūjāā ānana jīcāārā carōmio mena roro na caātiepericarore bairo átiepeeticōāñā. Bairo roro na caātie wapa jīcā rūmϕa veintitrés mil cārō majū na yasio joroque ásupi Dios. ⁹ Bairi marī cūā, “Roro marī caātie wapare marī īñabeseecūmi Cristo,” caññuētiparā marī āniña. Tore bairo jāā ņicūjāā jīcāārā Diore na caññuērijē jūgori, āñā na na bacajīāreo joroque ásupi Dios. ¹⁰ Tunu bairoa yasioroϕ Diore roro ī bñuēticōāñā. Jāā ņicūjāā ānana pϕame jīcāārā yasioroϕ roro ī bñuēnucūñupā Diore. Tore bairo roro na caññuērijē jūgori na riao joroque caács āngel pϕame na pajīreyupi.

¹¹ Atie yϕ caquetibϕjuriye nipetirije baiyupa jāā ņicūjāā ānana. Tie roro na cabairiquere īñacōrī, roro marī cūā marī caātinemoetiparore bairo īrā, tore bairo baiyupa. Bairi marī ati yūtea catϕsari yūtea macāāna marī catūgoñamasīparore bairo īrā, tore bairo ī quetibϕjya woatucūñupā Dios ya tutipϕe. ¹² Bairi ni jīcāū ūcū Dios cū carotirore bairo jīcārō tēni cū caātiānimasīata, caroaro tūgoñamasīrī cū āmarō, wātīrē cū cañtoeotiparore bairo ī. ¹³ Mai, mϕjāā pϕame wātī roro mϕjāā átio joroque cū caātinucūrījērē mϕjāā átieconucūñā. Tie pϕame ati uñuēcōo caāna camasā Dios ya poa macāāna na canuēcāmasījīātietie majū mee niña. Bairi mϕjāā pϕame, “Dios roque, roro wātī marī cū caātiganucūrījērē marī ēñotabojagūmi,” Dios mena ī tūgoñatutuacōāñā. Cū pϕame, nocārō roro popiye mϕjāā baio joroque caātie caāniamiatacūārē, tore bairo mϕjāā tāmtϕo rotietigūmi, cū yarā mϕjāā caānoi. Dios pϕame roque roro mϕjāā catāmtϕobujiopeere ēñotabojagūmi. Bairo cū caāto, roro caātiecoenarē bairo caroaro mϕjāā netōcoagarā yua.

¹⁴ Bairi yϕ yarā, yϕ camairā, ati yepa macāāna jūgūēārē ņubuerique ūnie macāājērē tocārōā jānacōāñā. ¹⁵ Mϕjāā, yϕ yarā, catūgoñamasīrārē bairo atiere atore bairo mϕjāā yϕ quetibϕjya. Bairi mϕjāā majūā yϕ cañquetibϕjuriyere caroaro catūgobeseparā mϕjāā āniña, roro átajere mϕjāā caātiecoetiparore bairo īrā. ¹⁶ Di rūmϕ ūno ņubuerā Jesucristo cū caātajere tūgoñarī uše ocore etigarā jūgoye Diore cū jēniñī bero yua, “Jesucristo yucϕāīrϕ cū cariīreriye jūgori

cū canetōrīcārā marī āniña,” ī tūgoñarā marī átinucūñā. Tunu bairoa pāārē batoori ugarā, “Capāārā nimirācūā, jīcā rupaϕe bairo Jesucristo cū cañroari poa macāāna majū marī āniña,” ī tūgoñarā marī átinucūñā. ¹⁷ Bairārϕa, capāārā marī āniña Jesucristo mena macāāna. Bairo capāārā nimirācūā, nipetiro pan jīcārēā marī Quetiupϕ rupaϕe bairo caānierē marī uganucūñā. Bairo cū rupaϕe bairo caānie pāārē cañgarā āniñī marī Quetiupϕ Jesucristo mena jīcā rupaϕe bairo caāna marī tuaya yua.

¹⁸ Tūgoñāñijate Israel ya poa macāāna na cabairiquere: Noa ūna sacerdote majā waibūtoa Diore na cajorārē cajoemūgō jobojanucūrā pϕame, tie macāājē waibūtoa riire uganucūñāma. ¹⁹ Mai, atie yϕ caññjē mena, “Aperā jūgūē ūcū peeto ūno waracϕcūmi,” ī mee tore bairo yϕ quetibϕjya. Tunu bairoa, “Waibūcūrii cabūgoro caānie, netōjāñurō na jūgūēārē na cajorije pϕame caroa majū niña,” ī mee tore bairo mϕjāā yϕ quetibϕjya. ²⁰ Bairo pϕame īgϕ ņiña: Aperā, Diore camasīēna, na jūgūēārē īroarā waibūtoa riire na cajoemūgōjonucūata, wātīrē na īroarā átinucūñāma. Diore īroarā mee tore bairo átinucūñāma. Bairi yϕ pϕame wātī yarā caānarē bairo caāna mena mϕjāā cabapacūtinemonucūrō yϕ boetiya. ²¹ Tunu bairoa Jesucristo yucϕāīrϕ cū cariparo jūgoye cū cabuerā mena uše ocore cū caetiriquere tūgoñarī marī cūā uše ocore etiri bero, wātīrē īroarā na caetirije macāājērē marī caetiata, ņuētīñā. Tunu bairoa marī Quetiupϕ pāārē, cū cabuerā mena cū caugariquere tūgoñarī, marī cūā Cristo ya mesapϕ ugarī bero, tunu wātīrē īroarā na caugariye macāājērē marī caūgaata, ņuētīñā.

²² ¿Bairi mϕjāā pϕame marī Quetiupϕ mϕjāārē qūññateo joroque roro cū mϕjāā baibotogayati? ¿Cū netōrō catutuarā majū áto mϕjāā āniñati? Mϕjāā baietiya. Bairi marī Quetiupϕ jetore cū marī cañroaro ņuñā.

La libertad y el amor cristiano

²³ Aperā jīcāārā camasā atore bairo ī tūgoñarāma: “Ñe ūnie, yϕ caātipeere ēñotaetiya. Bairi noo yϕ caboro yϕ átimasīñā,” ī tūgoñarāma. Cariapea tore bairo baiya. Bairoϕa, nipetiro tore bairo marī caātijesoriye jeto mee āniña. Bairϕa, nipetiro yϕ caātigariye noo caborijere yϕ caātimasīpeyocōāta, ņujāñuñā. Cabaimiatacūārē, tie nipetirijerϕa yϕ caātinucūrījē nemojāñurō Dios mena yϕ tūgoñatutanemo joroque átimasīētīñā. ²⁴ Bairi marī majū rupaϕ mena caroaro marī caānipeere macāētīrotiya. Aperā marī yarā caroaro na caānipee ūnie pϕame roquere caātiparā marī āniña.

²⁵ Bairi tunu nipetiro waibūtoa rii na cawapatiri arϕa macāājē waibūtoa riire wapatiri mϕjāā caūgaata, ņujāñuñā. Bairārϕa, tie riire na jūgūēārē īroarā na cajoerūgaátaje caānie macāājērē masīgatūgoñaeeticōāñā, mϕjāā catūgoñarījēpϕ mϕjāā catūgoñayaparuaetiparore bairo īrā. ²⁶ Mai, ati uñuēcōo, bairi nipetiro ati yepa caānie cūā Dios cū caqūēnorīqūē, cū yaye jeto niña.

²⁷ Bairi ni ūcū Diore catūgoṁsaecū mǝjǎārē cū ya wi-irū piijori cū cajūgoṁgaro, mǝjǎā cabooata, nipetiro waibūcū rii mǝjǎā cū canurījērē ḡgacōāña. Bairārūa, tie riire na jūgūēārē īroarā na cajoerūgaátaje caānie macāājērē masīgatūgoñaeticōāña, mǝjǎā catūgoñaarījērū mǝjǎā catūgoñaaparuaetiparore bairo īrā. ²⁸ Meerē tiere mǝjǎā masīña. Bairi jīcāū ūcū mǝjǎārē, “Atie waibūcū rii na cajoemūgōjorije macāājē carūsarije niña,” cū caāta, toroque tie riire ḡgaeticōāña. Mǝjǎārē tiere caquetibūjūatascū cū catūgoñaarījērū roro cū tūgoña yarapuaetio roque īrā, tiere ḡgaeticōāña. ²⁹ “Mǝjǎā rūame tūgoña yarapuari tiere ḡgaeticōāña,” ī mee niña. Aperā tie waibūcū rii joemūgōjorique macāājērē caḡgaetinucūrā rūame bairo mǝjǎā caātiere īñarī na catūgoñaaparuaetiparore bairo ī, tore bairo yū quetibūjūya.

Bairo yū caīmiatacūārē, jīcāū ūcū atore bairo ni jēniñabujiōmī: “¿Dopēī apei cū yeri cū catūgoñaarījērū cū caātimasīētīē bui yū rūame yū majū yū caātimasīrījērē yū átijānabujioctī?” ³⁰ Tunu bairoa, “Dios, yū mena tū niñāñuñā, Diore qūī jēniñā bero, tie ḡgarique yū caḡgamiatacūārē, ¿dopēīrā tie waibūcū riire yū caḡgaro īñarī, roro na būsrainucūñati?” ī jēniñabujiōmī. ³¹ Bairo cabaimiatacūārē, mǝjǎārē atore bairo īḡy niña: Waibūtoa riire ḡga, etiriqueere eti, o apeye ūnie mǝjǎā caātinucūrījē cūārē ása, tore bairo mǝjǎā caātie jūgori aperā cūā Diore cū na basapeo joroque mǝjǎā caāto to cañuata. ³² Caroaro átiānājēcūsa. Noa ūna camasā aperā roro na átio joroque átiājēgoeticōāña. Judío majā, aperā judío majā caāmerā ūna cūārē tore bairo áti īñoeticōāña. Aperā, marī yarā, Dios ya poa macāāna cañubueri majā cūārē tore bairo roro na átio joroque ápericōāña. ³³ Bairi yū cūā tocānacāni jāñurīrūa Dios cū caññajesopee ūnie tocānacā wāmerē yū átijūgonucūñā. Yū majū caroaro yū caānipeere yū áperinucūñā. Aperā roque caroaro na caānimasīpee ūnie rūamerē jīcārō tūni na yū áti īñonucūñā. Bairo yū caāto, na cūā roro na caātaje wāpare netōrī, Dios tūrū na caetajīātiparore bairo ī, tore bairo yū cūā yū átinucūñā.

11 Bairi, yū, Cristo cū caātiere īñacōrī caroaro yū caātoorea bairo mǝjǎā cūā caroaro yū caātiere īñacōrī átiānajērē átiānimasīña.

Las mujeres en el culto

² Mǝjǎā rūame yūre tūgoñaarī, mǝjǎā yū caquetibūjūricarore bairo caroaro jīcārō tūni caroa wāmerē mǝjǎā áticōā ninucūñā. Tiere queti tūgori mǝjǎā mena yū ḡseaniña. ³ Mai, atie cūārē mǝjǎā camasīrō yū boya: Cristo rūame marī cañmūarē caānijūgoṁ, carūpoare bairo caācū niñami. Bairi tunu cañmū cañmōscū rūame carōmio, cū nūmorē caānijūgoṁ, cō rūpoare bairo caācū niñami. Dios, Cristore caānijūgoṁ, cū rūpoare bairo caācū cū caānorēā bairo cañmū cūā cū nūmorē caānijūgoṁ niñami. ⁴ Bairi ni jīcāū ūcū cañmū Diore cū jēniḡy, o Dios yaye macāājērē cū caquetibūjūparō jūgoṁ, jutii asero, o apeye ūnie mena cū rūpoare peotori cū cajēniata, Cristo cūrē caānijūgoṁ, cū

rūpoare bairo caācūrē cū nūcūbūgoecū átiyami. ⁵ Tunu bairo jīcāō ūcō carōmio cūā Diore cū jēniḡy, o Dios yaye macāājērē cō caquetibūjūparō jūgoṁ cō rūpoare jutii, o apeye ūnie mena cō capeotoeticōāta, cōrē caānijūgoṁ, cō manarūre cū nūcūbūgoeco átiyamo. Cō manarūre cabotio ānirī cō poare cajuapere recōāricōrēā bairo baiyamo yua. ⁶ Bairi jīcāō ūcō carōmio cō rūpoare cō capeotogaeticōāta, jicoquei cō poare cō cajuare peyocōārotiro niña. Bairo átirotimiocūā, cō capoa tarotiataje, o cō capoa juarepeyortiatajere cō cabobotūgoñaata, toroque cō rūpoare cō būgatoáto apeye ūnie mena yua. ⁷ Cañmū roque cū rūpoare cū būgatoeticōāto. Mai, cañmū rūame, Dios bauriquere bairo cabauḡ, Dios cū caqūēnojūgoricū majū niñami. Tunu bairoa Dios nocārō caroaro cū caānajē cūtiere bairo cabauḡ majū niñami, cañmū rūame. Carōmio rūame roque cañmū cū caānajē cūtiere bairo cabauḡ majū niñamo. ⁸ Bairi merē atore bairo marī masīña: Mai, carōmio rupaḡ mena nerī cū qūēnoesupi Dios cañmūrē. Caānijūgoricū cañmū waru ōwārō macāātō mena nerī roque carōmiorē cō qūēñoñurī Dios carōmio caānijūgoricore. ⁹ Carōmio jūgori mee cañmūrē cū qūēñoñurī Dios. Cañmū jūgori roque carōmio cañmū mena caānipoare cō qūēñoñurī Dios. ¹⁰ Bairo cañmū roca cō carotimasīrījē jūgori carōmio rūame jutii asero ūno mena cō rūpoare būgatori caquetibūjūpao niñamo. Tunu bairoa ángelea majā cō rūpoare būgatori cō caāno na caññajesoparore bairo īō, tore bairo cō caāto niña.

¹¹ Tore bairo caroca carotimasīō carōmio cō caānimitacūārē, ni jīcāū ūcū Cristo yā carōmio jūgori mee caroaro caātiānimasīnucūñā mácūmī. Tunu bairo dico jīcāū ūcō Cristo yā cañmū jūgori mee caroaro caātiānimasīnucūñā mácōmo. Na rūgarārūa yeri ñājāō joroque na caāmeo átipeere bojūgoyupi Dios.

¹² Merē cariape marī masīña: Carōmio caānijūgoricore cañmū rupaḡ mena jūgori cō qūēñoñurī Dios. Bairo cabaimiatacūārē, cabero cañmū rūame tunu carōmio mena jūgori buiamasīñami. Na rūgarārūa Dios cū caqūēnorīcārā majū niñama.

¹³ Bairi mǝjǎā majūā tūgoña beseya mǝjǎā caātipee cañurījērē. Bairi, “Carōmio cō rūpoare apeye ūnie mena peotoeco Diore cō cajēniñō niñō,” mǝjǎā caāta, niñētīña. ¹⁴ Merē, cañmūa marī caānajē cūtiere camasīrā marī āniña. Bairi cañmū cū poare juareecū, paio būtori cū caāmata, boboojāñuñā cūrē, poa yowerije cū cacūgoro jūgori yua. ¹⁵ Bairo marī cañmūa rūame marī cabaimiatacūārē, carōmio roque cō poare būtori cō caāno niña. Poa yowerije cūgori cō caānie cō jesoye majū āno baiya. Cō poa cayowerije rūame cō rūpoare catorije cō jesoye majū Dios cū cacūrīqūē niña. ¹⁶ Bairo yū caīquetibūjūrijere tūgomicūā, ni jīcāū ūcū, “Bairo mee niña,” cañmūbotiogaṁre atore bairo cū camasīrō yū boya: Jāā, caquetibūjūri majā, bairi aperā, Dios ya poa macāāna niñubueri majā cūā ape wāme marī caātiānijūgoatajere marī masīētīña. Tie yū caquetibūjūrije jetore marī masīña.

Abusos en la Cena del Señor

¹⁷ Mai, ato jūgoye mējāārē yu cawoatujopeere tūgoñarī mējāā mena yu ɥseanimasīētīña. Mējāā pɥame neñarī ñubuerā, Dios mena nemojāñurō tūgoñatutuo joroque mējāā caátiparo ūnorēā, cū mena mējāā cañie to royetuao joroque roro mējāā átinucūña.

¹⁸ Cañijūgoro atore bairo ñi quetibujñucūñama jīcāārā mējāā mena macāāna: “Ñubuerā neñarā na majū jīcārō tūni tūgoñarī neñaetinucūñama. Na majū āmeo ricawatiri jīcārō ñubuemasīētīñucūñama,” mējāā ñnucūñama. Bairo yu na caīquetibujñucūñijērē bairɥa cariapea yu tūgoya. ¹⁹ Torea bairo mējāā baicōā ninucūgarā. Tore bairo mējāā cabairije cañuetie cañimiatacūārē, mējāā catūgoñaricawatirije jūgori yua, “¿Noa pɥame Jesucristore catūgoñsarā majū na āniñati?” marī ĩ masīgarā. ²⁰ Bairo ricawatiri, caroaro caāmerā ānirī Jesucristo riagu jūgoye cū caugatusariquere tūgoñarī ɥgarā, roro majū átigarā, mējāā neñanucūña. Marī Quetiupɥ riagu jūgoye cū cabuerā mena cū caugatusaricarore bairo mee majū mējāā átinucūña.

²¹ Mējāā pɥame ɥgaricapɥ caetaro, tocānacāɥpɥa cajūgoyea ɥgariquere jeeri paio mējāā ɥgajūgoye cūtinucūña. Bairo cajūgoyea mējāā caugaweyoroi, aperā pɥame bocáqueya cotenucūñama. Tunu bairoa cūmurī tūñipɥ aperā mējāā mena macāāna cūā ɥse ocore etinucūñama. ²² Bairi mējāārē ñiña: ¿Dopēĩrā mējāā ya wiirɥa ɥgariquere ɥga, o ɥse ocore eti, mējāā áperiyati, tore bairo átigamirācūā? Tunu bairoa, ¿dopēĩrā Dios ya poa macāāna ñubueri majārē na mējāā nɥcūbɥgoetinucūñati? Tunu bairoa aperā, apeye ūnie cacūgoena cūā roro bobooro na majū na tūgoñao joroque mējāā átiya. Bairi, ¿ne ūnie pɥamerē mējāā ñicūti? “¿Ñujāñña! Caroaro majū mējāā átiya,” ¿ñicūti? Tore bairo roro mējāā caátiere ĩñarī, ¿dopēĩ, “Ñujāñña,” ñibujiocūti? ¿Tore bairo ñiecū, tame!

La Cena del Señor

(Mt 26.26-29; Mr 14.22-25; Lc 22.14-20)

²³ Mai, yu pɥame marī Quetiupɥ yuere cū caquetibujñicarorea bairo mējāārē atore bairo yu quetibujñɥ: Marī Quetiupɥ Jesure cū cabɥsujābuitiri ñamia caño, cū pɥame cū cabuerā mena neñarī cū wāmorɥ pāārē neñupū. ²⁴ Bairo ne yaparo Diore cū jēnirī bero carecomācā pebatori cū cabuerārē na nunirī, atore bairo na ĩñupū: “Atie pan yu rupɥa niña. Mējāārē yu cariabojarije macāājē niña. Bairi mējāā cūā cabero atore bairo yu caátajere tūgoñarī pāārē mējāā bato ɥganucūgarā.” ²⁵ Tunu bairoa ásupɥ Jesús: Pāārē ɥga yaparori bero, cū wāmorɥ copa etirica bapare nerī atore bairo na ĩñupū cū cabuerārē, “Atirɥ macāājē ɥse oco pɥame yu ríi niña. Camasārē netōōgɥ yu riacoagɥ. Bairo yu cariapee jūgori cawāma wāme camasārē Dios cū caátibojacūñijē niña. Bairi di rūmɥ ūno mējāā caetiri rūmɥ cārō ɥse ocore etirā, yu caátajere tūgoñarī mējāā átinucūgarā,” ĩñupū Jesús. ²⁶ Bairi mējāā pɥame Jesucristo cū caátajere tūgoñarī pāārē ɥga, bairi ɥse oco cūārē mējāā caetinucūñō cānacānia

Jesucristo marī cū cariabojariquere masīrī áti ĩñorā mējāā átinucūña. Tore bairo áticōā ninucūña mai marī Quetiupɥ atí yepapɥ cū caátiparo jūgoye.

Cómo se debe tomar la Cena del Señor

²⁷ Bairi caroaro ása. Ni jīcāū ūcū marī Quetiupɥ cū caátatore bairo pāārē ɥga, o ɥse oco cūārē eti, átimicūā, nɥcūbɥgorique mano cū caápata, roro ácu átiyami. Marī Quetiupɥ cū rupɥa mena roro popiye bairi yucpāĩrɥ cū cariariquere nɥcūbɥgoecɥre bairo ácu átiyami. Bairi tore bairo cū caápata, roro cū caátie wapa paio nigaro. ²⁸ Bairo cabairo jūgori tocānacāɥpɥa na yeripɥ catūgoñabeseparā niñama, marī Quetiupɥ yaye macāājē pan, bairi ɥse oco cūārē na caetiparo jūgoye mai. ²⁹ Bairi mējāā yeripɥ caroaro tūgoñajūgoyetiena, Jesucristo yaye macāājērē ɥga, o eti, mējāā caápata, roro popiye mējāā cabaipee wapare macāārā nɥcūbɥgoricaró mano eti, ɥga mējāā átinucūgarā.

³⁰ Tie jūgori mējāā mena macāāna capāārā riaye painucūñama. Tunu aperā catutuaena cūā ninucūñama. Tunu bairo tie jūgori aperā jīcāārā mējāā mena macāāna baireyupa. ¿Tiere mējāā masīētīñati? ³¹ Bairi marī majūā marī yeripɥ marī catūgoñarījē mena roro marī caátinucūñijērē caroaro marī rupɥaere marī catūgoñabesepeyocōāta roque, marī Quetiupɥ pɥame marī yaye wapa, roro popiye marī baio joroque áperibujioɥmi. ³² Bairɥa, marī Quetiupɥ pɥame roro popiye marī tāmɥo joroque cū caápata, caroaro marī cañipeere marī beyoɥ, tore bairo marī átinucūñami. Bairo marī cū caáto jūgori marī pɥame ati ɥmɥrecóo macāāna roro popiye cayasiparā mena roro marī catāmɥoetiparore bairo ĩ, tore bairo marī átinucūñami.

³³ Bairo cabairoi, yu yarā yu camairā, di rūmɥ ūno neñapori Jesucristo riagu jūgoye cū caugariquere tūgoñarī mējāā caugari rūmɥ caño tocānacāɥpɥrea āmeo yuri, jīcārō ɥganucūña. ³⁴ Bairi ni jīcāū ūcū mējāā mena macāācū bñtiro majū queyari mējāā caĩrōrē bairo cū caboeticōāta, cū ya wiirɥa cū ɥgacōāto ɥgariquere. Mai, Dios pɥame neñapori mējāā cauganucūñijērē cū canɥcūbɥgoetie jūgori roro popiye cū baio joroque cū caáperiparore bairo ĩ, cū ya wiirɥa cū ɥgacōāto. Bairɥa, apeye yu caīquetibujñarijere mējāārē ĩñau ácúɥ, caroaro mējāā yu quetibujñ qūēnonemogɥ.

Los dones espirituales

12 Yu yarā, Espíritu Santo jūgori marī joyupi Dios tocānacā wāme, caroa wāme marī caátiani-masīpeere. Tie macāājērē mējāā camasīrō yu boya.

² Merē atiere mējāā masīrā: Mai, Jesucristo yaye quetie catūgoñsarā mējāā cañiparo jūgoye roro wericarā jūgūēārē caĩtoecorā majū mējāā ānimiwū. Ca-caapee ĩñaena wericarā ūna cabɥsɥenarē na mējāā ĩroanucūwū. ³ Bairi atiere mējāā camasīrō yu boya: Ni jīcāū ūcū, “¡Jesure roro cū baiáto!” caĩɥsɥetipɥ niñami, Dios Yeri Espíritu Santo jūgori cabɥsɥnucūñ cū caāmata. Tunu bairo ni jīcāū ūcū, “¡Jesús yu Quetiupɥ

jĩcãũã niñami!" ĩ masĩtĩñami Espĩritu Santo cũ catutu-
arije jũgori cũ yeripũ cũ cabũsueticõãta.

⁴ Bairo Dios yarã capããrã na caãnimiatacũãrẽ, tocã-
nacãũpũrea ricaati jeto masĩrĩqũẽ caroa wãme na
caãtipeere jonucũñami Espĩritu Santo. Bairo capããrãrẽ
ricaati jeto caroa wãme na caãtipeere cajonucũũ
pũame jĩcãũã niñami Espĩritu Santo. ⁵ Tunu bairoa
capee wãmerĩ camasãrẽ na marĩ caãtiroamasĩrĩjẽ nin-
ucũña. Tie bairo marĩ caãtimasĩnucũrĩjẽ pũame jĩcãũã
marĩ Quetiupãũ cũ caãtiroticũrĩqũẽ niña. ⁶ Tunu bairoa
capee wãmerĩ cũ catutuarijere marĩ caãti ĩñopeere
marĩ jonucũñami Dios. Bairo tocãnacãũpũrea ricaati
marĩ jomicũã, Dios jĩcãũã marĩ caãtipee tocãnacã
wãmerẽ marĩ quetibũjũnucũñami.

⁷ Dios pũame cũ yarã caãna tocãnacãũpũrea cũ Yeri
Espĩritu Santo jonucũñami, cũ jũgori nipetiro
aperãrẽ caroaro marĩ caãtiãnimasĩparore bairo ĩ.
⁸ Marĩ jĩcããrãrẽ cũ, Espĩritu Santo jũgori Dios pũame
masĩrĩqũẽ mena cũ yaye quetire marĩ quetibũjũo
joroque átinucũñami. Tunu bairoa aperãrẽ Espĩritu
Santo jũgori nocãrõ camasĩpetirãrẽ bairo majũ na
quetibũjũo joroque átinucũñami. ⁹ Jĩcããrã Espĩritu San-
to jĩcãũ jũgori catũgoñatutuarã ninucũñama. Tunu
bairoa aperã Espĩritu Santo jũgori caroa wãme na
caãtipee Dios cũ cajorijere upari camasã cariarãrẽ na
catiomasĩnucũñama. ¹⁰ Aperã jĩcããrã Dios yaye
macããjẽ átijẽño ĩñomasĩrĩqũẽrẽ upanucũñama. Aperã
Dios na cũ caquetibũjũrotirijere tũgori bero, caroa
quetire quetibũjũnetõnucũñama camasãrẽ. Aperãrẽ
Dios pũame wãtĩ yaye macããjẽrẽ, o Espĩritu Santo
yaye macããjẽ quetibũjũrique caroaro na catũgob-
esecõñamasĩpeere na jonucũñami. Aperãrẽ, apeye
bũsũrique catũgomasĩã manierẽ na bũsũmasĩõ
joroque átinucũñami Dios. Tunu bairoa aperãrẽ tie ap-
eye bũsũrique caĩrĩjẽ catũgoa manierẽ na quetibũjũ
ãmewiyo joroque átinucũñami Dios. ¹¹ Tie nipetiri
wãme caroa marĩ caãtipeere Espĩritu Santo jĩcãũ jũgori
tore bairo capee wãme marĩ átimasĩña. Cũ, Espĩritu
Santo pũame caroa wãme camasãrẽ na caãtipeere cũ
cajogari majã tocãnacãũpũrea na jonucũñami.

Todos pertenecemos a un solo cuerpo

¹² Merẽ mũjãã masĩña marĩ rupãũ cabairijere: Marĩ
rupãũ pũame jĩcã rupãũ nimirõcũã, capee wãme cũtiri-
cawatiya. Tore bairo Jesucristo ya poa macããna cũã
jĩcã rupãũre bairo caãna marĩ ãniña. ¹³ Tore bairo noo
caãna cãrõ judío majã, judío majã caãmerã, aperã
ũtũã rotiepericarã, o caroaro caãnicõãrã cũã jĩcãũ ru-
pãũ caãniparãrẽ bairo Espĩritu Santo jũgori cabautiza
ecoricarã majũ marĩ ãniña. Tunu bairoa cũ yaũ Espĩritu
Santo jĩcãũrẽã nipetiro cacũgorã marĩ ãniña.

¹⁴ Mai, marĩ rupãũ pũame jĩcã rupãũ nimirãcũã,
capee wãme cũtiricawatiya. ¹⁵ Bairo ĩcõñarĩ mũjãã yũ
quetibũjũpa: Marĩ rũpo, cabũsũmasĩrĩ rũpo caãmata,
atore bairo ĩbujioro: "Yũã, wãmo mee ãnirĩ, rupãũ
macãã rũpo mee yũ ãniña," ĩ bũsũbujioro. Bairo caĩrĩ
rũpo ãnirĩ rupãũ macãã rũpo ãnijãnacõa baietibujioro.
¹⁶ Tunu bairoa marĩ ãmorõ cabũsũmasĩrĩ ãmorõ caã-

mata, atore bairo ĩbujioro: "Yũã, caapee mee ãnirĩ ru-
pãũ macãã ãmorõ mee yũ ãniña," ĩ bũsũbujioro. Bairo
caĩrĩ ãmorõ ãnirĩ rupãũ macãã ãmorõ ãnijãnacõa bai-
etibujioro. ¹⁷ Bairo tunu marĩ rupãũ petiro caapea jeto
caãmata, ¿dope bairo marĩ tũgomasĩbujiocũti? Tunu
bairoa marĩ rupãũ petiro, ãmo ope jeto caãmata,
¿dope bairo apeye ũnie cajusurijere marĩ wĩnimasĩbu-
jiocũti? ¹⁸ Bairo cabairoi, Dios pũame marĩ rupãũre
qũẽnojũgon, ti rupãũ macããjẽ nipetirijere mena marĩ
caãtimasĩpee, cũ cabororea bairo jĩcãrõ tũni marĩ
qũẽnoñupĩ. ¹⁹ Bairo marĩ rupãũ macããtõ jĩcãrõ ũno je-
tore bairo marĩ rupãũ caãmata, rupãũ ãnijãti peti-
etibujioro. ²⁰ Bairo marĩ rupãũ macããjẽ caãtimasĩrĩjẽ
capee cawãme cũtiricawatimiatacũãrẽ, cariapera marĩ
rupãũ pũame jĩcã rupãũ ãno baiya.

²¹ Bairo jĩcã rupãũ caãno jũgori caapea pũame
cabũsũrica caãmata, wãmorẽ atore bairo ĩ masĩtĩbu-
jioro: "Mũ yũ boetiya," ĩ masĩtõ. Tunu bairoa marĩ
rũpoa pũame rũporire: "Mũjãã yũ boetiya," ĩ masĩtõ.
²² Bairo pũame marĩ bainucũña: Marĩ rupãũ macããjẽ
caãtitutuaetiere bairo marĩ caĩñanucũrĩjẽ pũamerẽ
netõjãñũrõ marĩ bomasĩnucũña. ²³ Bairo tunu marĩ ru-
pãũ macããjẽ cabũgoro macããjẽrẽ bairo marĩ
caĩñanucũrĩjẽ pũamerẽ netõjãñũrõ caroaro majũgori
marĩ cũgonucũña. Tunu bairo marĩ rupãũ macããjẽ
bauro caãmerĩrẽ pũamerẽ caroaro marĩ jutii jãña-
tonucũña. ²⁴ Tore bairo átimirãcũã, bauro caãnie marĩ
rupãũ macããjẽ pũamerẽ marĩ jutii jãñatoetinucũña.
Dios pũame jĩcãrõ tũni caroaro áticũñupĩ marĩ rupãũ
macããjẽrẽ. Bairo marĩ rupãũ macããjẽ, cabũgoro
macããjẽ marĩ camaijũgoetie pũame caroaro to caãni-
masĩpeere boyupi Dios. ²⁵ Marĩ rupãũ jĩcã rupãũ caãno
jũgori nipetiro marĩ rupãũ macããjẽ mena jĩcãrõ tũni
marĩ capaamasĩparore bairo ĩ, ricaati wãmerĩ jeto marĩ
rupãũ macããjẽrẽ cũñupĩ Dios. ²⁶ Bairo jĩcãrõ ũno marĩ
rupãũ macããtõ cariyaye tuata, caroaro jĩcãrõ tũni marĩ
ãnimasĩtĩña, apeye marĩ rupãũ macããjẽ carũsarije
menarẽ. O tunu bairoa jĩcãrõ ũno marĩ rupãũ macããtõ
cariyaye tuatatore marĩ caũcoti catioata, caroaro jĩcãrõ
tũni useanirĩ marĩ rupãũ macããjẽ mena marĩ ãni-
masĩña.

²⁷ Bairũã, atore bairo mũjããrẽ ĩ quetibũjũ masĩõgũ
ñiña: Mũjãã nipetiro Jesucristo yarã, cũ rupãũre bairo
caãna majũ mũjãã ãniña. Bairo cũ rupãũre bairo caãna
ãnirĩ mũjãã tocãnacãũpũã cũ rupãũ macããjẽ tocãnacã
wãme caãniricawatirorea bairo caãna majũ mũjãã
ãniña. ²⁸ Bairo Dios pũame atore bairo cũ ya poa
macããna ñubueri majã menarẽ na cũñupĩ: Caãnijũ-
goro, cũ caquetibũjũrotijorã apõstolea majãrẽ na
cũñupĩ. Na berore profeta majãrẽ na cũñupĩ. Na, pro-
feta majã berore jũgoñubueri majãrẽ na cũñupĩ Dios.
Na berore aperã cũ yaye macããjẽ caroare caãtijẽño
ĩñoparãrẽ na cũñupĩ. O aperã cariarãrẽ cacatiori majã
cũãrẽ na cũñupĩ. Aperã camasãrẽ caroaro cajũãti majã
cũãrẽ na cũñupĩ. O aperã ñubueri majã quetiuparã
caãniparã, o aperã apeye bũsũrique catũgomasĩã
manierẽ cabũsũmasĩparã cũãrẽ na cũñupĩ Dios.
²⁹ Bairãrũã, tocãnacãũpũã apõstolea majã ãni-

masiētīñama. Tunu tocānacāñra profeta majā āmerīnucūñama. Tunu bairoa tocānacāñra cajūgoñubueri majā ānimasīētīñama. Tunu tocānacāñra Dios yaye macāājē caroare caátijēño īñomasīrā āmerīnucūñā. ³⁰ Tunu bairoa tocānacāñra Dios cū catutuarijere upari, cariarārē na catiomasīētīnucūñama. Tunu bairoa apeyera nipetiro camasā apeye b̄s̄uriquere b̄s̄uetinucūñama. Tunu apeyera jīcāārā jeto apeye b̄s̄urique macāājērē tūgomasiī bero caīrījērē camasārē na quetib̄j̄m̄ āmewiyomasīñonucūñama. ³¹ Bairi m̄j̄jāā p̄ame caroa wāme m̄j̄jāā caátipeere Espiritu Santo cū cajogarije macāājē netōjāñurō caroaro j̄atīmasīrīq̄ūrē bootūgoñarī caroaro átīāña.

El amor

Mai, ȳ p̄ame m̄j̄jāārē netōjāñurō caroaro m̄j̄jāā caátimasīpeere m̄j̄jāā ȳ quetib̄j̄m̄nemogu:

13 Ȳ p̄ame aperā camasā b̄s̄uriquere, o āngelea majā b̄s̄urique cūārē Dios ȳ cū cajorije j̄gori cab̄s̄umasī majū nimicūā, camasārē camaiecū ȳ caāmata, dope bairo caāpei majū ȳ āniña. Āpōā tii ūnorē roro capaapatowācōūrē bairo caātiācū ȳ ānibujiō. ² Tunu bairoa Dios ȳ cū caquetib̄j̄m̄rijere camasārē caquetib̄j̄m̄netōmasī ȳ ānibujiō. O tunu bairoa nipetiro Dios cū caátipee camasā na camasiētīē cūārē camasipeoȳ ȳ ānibujiō. O apeyera tunu tocānacā wāme ñe r̄saricarō mano caroaro camasiēpeti majū ȳ ānibujiō. Bairo caācū nimicūā, camasārē camaiecū ȳ caāmata, dope bairo caāpei majū ȳ āniña. Tunu bairoa nocārō netōōrō tūgoñatutuariquere cacūgō ānirī ūtāñ ūnorē aperop̄ caārotimasī majū nimicūā, peeto ūno camasārē ȳ camaieticōāta, cab̄goro macāācūrē bairo majū ȳ āniña. ³ Tunu bairoa nipetiro ȳ cacūgorijere cabopacarārē na ȳ batopeyocōābujiō. Bairo na batomicūā, narē caīñamaiecūrē bairo ȳ catūgoñaata, bairo átīcū ȳ átibujiō. O aperārē maietimicūā, narē ȳ caribojaata, wapa mano cab̄goroaria ȳ baibujiō.

⁴ Mai, bairi āmeo mairīq̄ūrē p̄ame atore bairo ānajē c̄taje niña: Roro aperā marī na caātīmiatācūārē, na caīrījērē, o na caātiere marī p̄cācōāmasīña. Tunu bairoa camasā mena caroaro átīāñajē niña. Tunu aperā na cacūgorije cūārē narē marī camaiata, marī īñāgomasiētīña. Tunu aperā netōjāñurō, marī majūā tūgoñarī aperārē baibotiori marī caāmata, camasārē camaiena marī āniña. ⁵ Camasārē caīñamai p̄ame camasārē roro boborije ī b̄s̄uetinucūñami. Tunu bairoa jīcāārē apeye ūnierē cabotūgoñarē bairo baietīnucūñami. Āmeo mairīq̄ūrē p̄ame āmeo asiarique mee niña. Tunu bairoa āmeo mairīq̄ūrē p̄ame yoaro marīrē roro caātac̄ mena asiāñajē mee niña. ⁶ Bairi aperā camasā carorije macāājērē na caāto īñarī ūseani tūgoñaetīnucūñama camasā caāmeomaimasīrā p̄ame. Caroaro cariape na caātiānie p̄amerē īñajesorī tūgoña ūseaninucūñama. ⁷ Bairi ni jīcāū ūcū camasārē camaimasī cū caāmata, nipetiro popiye baimicūā, caroaro tūgoñanetōrī, caroaro maimasīcōā nin-

ucūñami. Tunu bairoa aperā roro na caātīmiatācūārē, narē īñamairī na cūā caroaro na caānipeere masīrī na mena cariape tūgoñatutūacōāñami. “Caberop̄ caroaro átigarāma,” na ī tūgoñarī na maicōā ninucūñami. Bairo caroaro na caānipeere bori, cū cūā caroaro jīcārō tūni tie nipetiri wāme Dios cū cajorijere átīāninucūñami.

⁸ Bairi āmeo mairīq̄ūrē di r̄m̄ ūno capetietipee majū niña. Jīcā r̄m̄ caāno camasā ape r̄m̄ cabaipere caquetib̄j̄m̄mirīcārā quetib̄j̄m̄ jānacoagarāma. Tunu bairoa apeye b̄s̄urique cūārē b̄s̄ujānacoagarāma. Dios yaye quetire camasā na cabuenucūrījē cūā cabero manigaro, merē jīcārō tūni nipetiro marī camasiēpetiro j̄gori yua. ⁹ Āme ati ūteare Dios yaye macāājērē marī masīpeoyetiya. Torena, cū yaye queti cūārē jīcārō tūni marī quetib̄j̄m̄ peyomasīētīña. Marī camasipeoyj̄ātīpee marī r̄samajūcōāña mai. ¹⁰ Bairi āme ati ūteare caāno peeto masīrī marī caquetib̄j̄m̄inucūmirījē peticoagaro, Jesucristo tunu etari nipetiro jīcārō tūni caānierē marī cū camasiōrī r̄m̄ caāno yua.

¹¹ Īcōñarī m̄j̄jāā ȳ quetib̄j̄m̄ra: Mai, ȳ p̄ame cawīmañaca ācūrē, cawīmañ ya wāme b̄s̄, tūgoña, o tūgoña besemasī ȳ baiāninucūwū. Bairo cabairic̄ nimicūā, āmerē cab̄c̄ niācū, nipetiro cawīmañ ȳ caāñajē c̄tajere ȳ cūpeyocōāwū. ¹² Torena bairo āmerē mai Dios yaye macāājē nipetirijere marī masīpeoyetiya. Ēñoorō caroaro cabauetop̄ īñarārē bairo caroaro marī masīpeoyetiya mai. Bairo āmerē baimirācūā, jīcā r̄m̄ caāno nipetiro, caānorē bairo jīcārō tūni cariape marī īñamasīpeyocōāgarā. Mai, ati r̄m̄ caāno nipetirore marī masīpeoyetiya. Ape r̄m̄ caāno roque Dios marī yerire jīcārō tūni cū camasipeyororea bairo marī cūā tocānacā wāme Dios yaye macāājērē marī masīpeyocōāgarā jīcārō tūni yua.

¹³ Bairop̄na, itia wāme niña tocānacā r̄m̄na caānicōāninucūpee: Jesucristo mena tūgoñatutuarique, bairi Dios marī cū cajopeere marī cacoteāninucūrījē, bairi marī caāmeomairījē cūā yua. Bairo itia wāme caānimajūrījē caānimiatācūārē, jīcā wāmea niña netōjāñurō caānimajūrījē: āmeo mairīq̄ūrē jeto.

El hablar en lenguas

14 Bairi m̄j̄jāā p̄ame tocānacā r̄m̄na āmeo maicōā ninucūñā. Bairo caroaro caāmeomaimasīrā ānirī yua, caroa wāme m̄j̄jāā caátipee Espiritu Santo j̄gori Dios cū cajorijere caroa wāmerē bootūgoñarī b̄tioro Diore cū jēniña. Ati wāmerē Diore m̄j̄jāā cajēniata roque, ñumajūcōāña: Dios m̄j̄jāā cū caquetib̄j̄m̄rijere tūgori bero, Dios yaye quetire camasārē m̄j̄jāā caquetib̄j̄m̄netōpeere m̄j̄jāā cajēniata roque, ñuña. ² Mai, ni jīcāū ūcū apeye b̄s̄uriquere cab̄s̄umasīnucūñā p̄ame, camasā mena b̄s̄ mee, Dios mena jeto b̄s̄ ātinucūñami. Bairi ni jīcāū ūcū camasoc̄ apeye b̄s̄urique mena cū cab̄s̄urijere tūgomasiētīnucūñami. Espiritu Santo cū camasiōrō j̄gori tore bairo b̄s̄nucūñami. Bairi ni ūcū tie b̄s̄urique mena cū caīgarijere tūgomasiētīñami. ³ Apei Dios yaye macāājērē tūgori bero, camasā ñubueri majārē caque-

tibujnetōnucū roque, na yerip̄ cariape na tū-
gousao joroque átimasīnucūñami. Tunu bairo caroaro
na tūgousanemo joroque jīcārō tūni na juátinemo-
masīnucūñami. ⁴ Apeye b̄s̄uriquere cab̄s̄u-
masīnucūñ r̄ame cū majū yeri mena Diore nemo-
jāñurō cū masīō joroque ácu átiyami. Apei, Dios yaye
macāājērē tūgori bero, camasārē caque-
tibujnetōnucūñ r̄ame roque nemojāñurō Diore na
masīō na átimasīnucūñami Dios yarā ñubueri majārē.

⁵ Bair̄na, ȳ r̄ame mujāā nipetiro apeye b̄s̄uri-
quere mujāā cab̄s̄uro bomicūā, netōjāñurō Dios yaye
macāājērē tūgori bero, camasārē caquetibujnetōrā
ūna mujāā cañie roquere ȳ bojāāña. Apeye b̄s̄uri-
quere b̄s̄umasīrīqūē netōjāñurō ñuña Dios yaye que-
tire caquetibujnetōñ ānājē r̄ame roque. Bair̄ona,
ñunetōbujioro, apeye b̄s̄uriquere caīquetibuj̄urijere tū-
goāmewiyori bero, ñubueri majārē na yerip̄ caroaro
na tūgousanemo joroque marī caátimasīata. ⁶ Bairi ȳ
yarā, apeye b̄s̄uriquere mujāā catūgoetie mena b̄s̄u-
masīrī mujāā t̄r̄p̄ ȳ caquetibuj̄ñesēāta, dope bairo
mujāārē ȳ áperibujioñ. Dios jāārē cū caquetibuj̄roti-
ijere mujāā catūgorijere mena b̄s̄uri mujāārē ȳ caque-
tibuj̄nata roque, ñujāñuña. Tunu bairo cariape
macāājē jāā camasārījērē ȳ caquetibuj̄nata, ñujāñuña.
Tunu bairoa Dios yaye macāājē quetire tūgori bero
mujāārē ȳ caquetibuj̄netōrījē, o caroaro mujāā
caátīñipeere ȳ caquetibuj̄nucūrījē roque, ñuma-
jūcōāña.

⁷ Tunu apeyera merē mujāā masīña basarique
macāājē cabairijere: Tōrōā, o paricarō arpa ūno ricaati
wāme jeto cab̄s̄uriquere cūgoeticōāta, tie wāmerē marī
wāmeti masīētībujiorā. ⁸ Tunu bairoa camasā na wapa-
narē na capajīrātír̄aer̄e, putiricarō trompetare cū ca-
putimiatacūārē, baujaro wāmec̄to cab̄s̄ueticōāta, ni
jīcāñ ūcū cū wapanarē pajīāñ ámasīēcūmi. ⁹ Toreā
bairo baiya, mujāārē apeye b̄s̄uriquere mena mujāā
caāmeoquetibuj̄nata. Mujāā cab̄s̄urijere mujāā catūgo-
masīrījē mena mujāā caāmeoquetibuj̄nata roque,
nipetirijere mujāā caīrījērē caroaro mujāā tūgopeyo
masīcōāña. ¡Tore bairo mujāā catūgorijere b̄s̄uriquere
mena mujāārē na caquetibuj̄neticōāta, cab̄goro
b̄s̄urecōārā átibujiorāma! ¹⁰ Merē marī masīña. Ati
ñ̄m̄recóore capāārā niñama masapoari ricaati wāme
jeto cab̄s̄unucūrā. Bairo capee b̄s̄uriquere cañimiat-
acūārē, tocānacā wāme b̄s̄uriquere tie cab̄s̄urā tū-
gomasīrīqūē niña. ¹¹ Bairo jīcāñ cū ya poa macāājē
b̄s̄uriquere mena ȳre cū cab̄s̄uro, ȳ catūgo-
masīētīcōāta, ȳ r̄amerē apeye b̄s̄uri majā ya poa
macāācūrē bairo ñiñam̄mi. Tunu bairoa ȳre cab̄s̄u
ūcū r̄ame, ȳ cab̄s̄urijere cū catūgomasīētīcōāta, cū
cūārē apeye b̄s̄uri majā ya poa macāācūrē bairo cū
ñiñabujioñ. ¹² Mujāā r̄ame roque caroa wāme mujāā
caátipee Espír̄itu Santo cū cajogarije macāājērē b̄-
tioro cajēninucūrā mujāā āniña. Bairo caña ānirī marī
yarā Diore caīroari poa macāānarē cajūátinemopee
ūnie r̄ame roquere netōōrō bootūgoñanucūñ, marī
Quetiur̄p̄ mena na catūgoñatutuanemoparore bairo
irā.

¹³ Ȳ caīquetibuj̄rore bairo cabairo jūgori ni jīcāñ
apeye b̄s̄uriquere cab̄s̄umasīnucūñ cū caāmata, tie
cū cab̄s̄urijere cū catūgoāmewiyomasīpee cūārē cū
jēniāto Diore. ¹⁴ Ni ūcū Diore jēni, apeye b̄s̄uriquere
mena cū cajēniata, cū yerip̄ Espír̄itu Santo cū caāno
jūgori jēni átiyami. Bairo cū, Espír̄itu Santo mena jēn-
imicūā, cū cajēnirījē caīrījērē tūgomasīētīñami cū majū
rup̄ r̄ame. ¹⁵ Bairi, ¿dope bairo cū átījēnibujioc̄ti?
Bairo r̄ame cū áparo: Espír̄itu Santo cū catuarije
mena apeye b̄s̄uriquei jēnimicūā, cū cajēnirījē cūārē
tūgoāmewiyomasīrī cū jēniāto. Tunu Espír̄itu Santo cū
catuarije mena apeye b̄s̄uriquei basamicūā, cū
cabasarije cūārē tūgoāmewiyomasīrī Diore cū bas-
apeoāto. ¹⁶ Bairo Espír̄itu Santo mena jeto Diore cū ca-
jēnibasapeoata, ni ūcū apei tūgomasīēcūmi, tie catū-
gojeyaeinucūñ ānirī. Bairo catūgoec̄ñ ānirī cū cūā
Diore mujāā cabasapeoro, mujāā jubasapeo nemo-
masīēcūmi. Tunu bairoa, “Dios, jāā mena m̄ ñu-
jāñuña,” ¡jēnimasīēcūmi, mujāā cajēnirījērē cū catū-
goeticōāta. ¹⁷ Diore mujāā cabasapeorijere cañuma-
jūcōāmiatacūārē, aperā catūgorā r̄amerē nemo-
jāñurō na yerip̄ Diore na tūgousao joroque mujāā átī-
masīētīña, tore bairo apeye b̄s̄uriquere mena jeto Diore
mujāā cabasapeoata yua.

¹⁸ Ȳ r̄ame apeye b̄s̄uriquere mujāā netōjāñurō ȳ
b̄s̄umasīña. Bairo cab̄s̄umasī ānirī butioro Diore, “Ȳ
mena m̄ ñujāñuña,” cū ñi basapeonucūñ. ¹⁹ Bairo
b̄s̄umasīmicūā, ñubueri majārē quetibuj̄ñ ācū
r̄ame, jīcā wāmo cānacā risero ūnoa ȳ quetibuj̄-
ganucūñ, caroaro na catūgomasīparore bairo ī.
Capee risero p̄ga wāmo petiro cānacā mil cārō majū
apeye b̄s̄uriquere ȳ cab̄s̄nata, ȳ caīrījērē tūgopey-
omasīētībujiorāma.

²⁰ Torena, ȳ yarā, cawīmarā na catūgomasījīātiore
bairo baieticōāña. Cab̄toa tūgoñarīcārōrē bairo tū-
goñarīqūē c̄t̄iri caroaro tūgomasīpeyocōāña ȳ ca-
quetibuj̄urijere. Carorijere cawīmarā na catū-
gousamasīētōrēā bairo mujāā cūā carorijere macāājē
r̄ame roquere ápericōāña. ²¹ Mai, Dios cū
caroticūrīqūērē na cawoaturica tutip̄ cūārē atore
bairo ī, quetibuj̄ñ woatuyupa: “Ape yepaa macāānarē
ȳ r̄ame na ȳ quetibuj̄ñ rotijoḡu apeye b̄s̄uriquere
mena ȳ ya poa macāāna camasārē. Bairo aperā jū-
gori ȳ caquetibuj̄ñmiatacūārē, tie apeye b̄s̄uriquere
catūgoena ānirī nemojāñurō ȳ yaye quetire tū-
gousaetigarāma, ¡ñupī marī Quetiur̄p̄,” ¡woatuyupa.

²² Bairi apeye b̄s̄uriquere r̄ame, aperā Diore ca-
masīēnarē na yerip̄ cū na tūgoñamasacatio joroque
átajere bairo āno baiya. Merē Diore camasīrīcārārē
nemojāñurō Dios mena na tūgoñanemo joroque áta-
jere bairo mee niña. Bairo cabaimiatacūārē, Dios yaye
macāājērē tūgori bero camasārē quetibuj̄ñ netōrīqūē
r̄ame roque, ñubueri majārē nemojāñurō Diore na
masīnemo joroque átajere bairo āno baiya. Diore ca-
masīgaena r̄amerē tore bairo átimasīā maa marī ca-
quetibuj̄urijere ūnie mena. ²³ Bairi ni ūcū Diore ca-
masīēcū ñubueri majā ñubuerica wiip̄ neñapori nipe-
tiro apeye b̄s̄uriquere jeto na cab̄s̄nata, na caīrījērē tū-

gomasiēcūmi. O bairo catūgoetau ūcū cūā cū caāma-ta, tiere tūgori, “Camecūrārē bairo būsuyama,” ĩ tū-goñabujioūmi. ²⁴ Nipetiro mājāā Dios cū caque-tibujrotirijere cū yaye quetire camasārē na mājāā ca-quetibujnetōata roque, ni ūcū Diore camasiēcū, o bairo catūgoetau ūcū cūā, mājāā caīrījērē caroaro tū-gopeobujioūmi. Bairo mājāā caquetibujrijere tūgori yua, roro cū caātinucūrījērē tūgoñarī, cū majū yeripū caroa wāme átajere tūgoña besejūgogūmi, Diore ca-masiēcū pūame yua. ²⁵ Bairo mājāā caquetibujrijere tūgori bero yua, nocārō roro majū cū caātinucūrījērē jānarī caroa pūamerē átījūgogūmi. Bairo átiri yua, cū rūropatuuri mena etanumurī Diore cū basapeogūmi. Mājāā cūārē, “Dios yarā niñama. Bairo cū yaye macāājērē cariape quetibujrā átiyama,” ĩ tūgoña-masiēgūmi cū yeripū yua.

Háganlo todo decentemente y con orden

²⁶ Yū yarā, atore bairo mājāārē ĩgu ñiña: Mājāā cañubuenēñanucūrīpūre, jīcāārā salmos basarique mena Diore na basapeoáto. Aperā Dios yaye quetire na quetibujúato camasārē. O aperā Dios cū camasiōrō jūgori na camasiōrījē cūārē na quetibujnetōáto cañubueri majārē. Tunu bairoa aperā cūā apeye būsūriquere na būsúato. O aperārē tie apeye būsūri-quere tūgoāmewiyori, tie caīgarijere na quetibujúato Espiritu Santo jūgori. Bairo tie nipetirije tocānacāpūra mājāā caātiāninucūrījē pūame mājāā yeripū Dios yaye quetire nemojāñurō tocānacā rūmūa mājāā masīnemo joroque to caáto ñiña. ²⁷ Bairo apeye būsūriquere cabūsūmasīrā na caāmata, pūgarā, o itiarā cārōā na būsūnucūáto mājāā caneñarōpūre. Tunu bairoa jīcāū bero jeto āmeo wasoari na būsúato tie apeye būsūriquere. Bairo apeye būsūriquere mena na cabūsūro bero, jīcāū ūcū tie caīgarijere cū quetibujū masīōáto to caāna ñubueri majārē. ²⁸ Bairo jīcāārā apeye būsūriquere na cabūsūmasīmiatacūārē, jīcāū ūcū tie caīgarijere caquetibujūāmewiyomasī cū camanicōāta, apeye būsūriquere cabūsūrā nipetiro na caneñarōpū na būsūeticōáto. Na majū riape, na yeri mena tūgoñarī Dios cū caīñajoropū na būsúato tie ap-eye būsūriquere.

²⁹ Tunu tore bairo aperā Dios na cū caquetibujrotiri-jere camasārē caquetibujnetōnucūrā cūā pūgarā, o itiarā cārōā na quetibujúato. Aperā na mena macāāna narē bairo caquetibujūmasīrā na caāmata, caroaro nūcūbūgorique mena na tūgobeseáto na caque-tibujrijere, “¿Cariape na ĩñati?” ĩrā. ³⁰ Bairo cabaimiat-acūārē, tipū caāno Dios pūame apei cū bapa catū-goruire Espiritu Santo jūgori cū cū caquetibujrotiata, caquetibujū jūgomiatacū pūame cū quetibujū jānacōá-to. Bairo cū cajānarō, cū pūame Dios cū cū caque-tibujrotiatajere quetibujū masīgūmi to catūgori ma-jārē yua. ³¹ Tore bairo na caātimasīata, tocānacāpūra jīcāū bero āmeo wasoari jeto Dios na cū caque-tibujrotirijere na quetibujūgarāma camasā cañubueri majārē. Bairo na caātimasīrō yua, na, catūgori majā pūame nemojāñurō Dios yayere masījūgogarāma.

Tunu bairoa yeri ñajārīqūē mena tūgoūsagarāma na caquetibujrijere. ³² Bairo ni ūcū Dios yaye macāājērē camasārē caquetibujnetōnucūā apei pūame, aperā cū baparā na caquetibujūro ūno, caroaro tūgoñatutu-arique mena caīñacotepū niñami. Bairo cū caápata, caroaro cū cūā quetibujū masīgūmi, cūrē quetibujūri-caro caetaro ĩñarī yua. ³³ Mai, Dios pūame roro mawi-jioro, o nūcūbūgorique mano marī caātie ūnierē ĩñaje-soetinucūñami. Caroaro yerijōrō jīcārō tūni átīānajē pūamerē ĩñajesonucūñami.

Dios ya poa macāāna na caātiāninucūrōrē bairo āna, atore bairo mājāā caáto ñiña: ³⁴ Carōmia mājāā cañubuenēñarīpūre neñarā būsūena na tūgoáto mājāā caquetibujrijere. Na būsūrotieticōāña mājāā caneñarōpūre nipetiro na catūgorore. Na manapūā na cabairotire bairo jīcārō tūni na mena na tūgocōā-marō. Tore bairo carōmia na cabaiānipeere roticūñupī Dios cū ya tutipū cūārē. ³⁵ Bairo carōmia pūame jīcā wāme ūno na camasiñemogaata, na manapūārē na na jēniñáto na wiipū etarā na cajēniñagarijere. Carōmio ūcō neñarī ñubuericaropū petiro na catūgoro cō ca-jēniñáata, jesoetiya.

³⁶ Bairo merē atiere camasiōpārā mājāā āniña: Mājāā mee Dios yaye quetire mājāā masījūgoyupa. Tunu bairoa mājāā jeto mee tie Dios yaye quetire mājāā tū-goūsajūgoyupa. ³⁷ Bairo cabairo jūgori ni jīcāū ūcū, “Dios cū caquetibujrotijōyū āniña,” caī, o “Espiritu Santo cū camasiōrījē jūgori cariape caīñabesemasī yū āniña,” caī cūā cū caāmata, “Marī Quetiupū cū carotir-i-jere quetibujū átiyami Pablo,” ĩ tūgoñamasīcōāñami. ³⁸ Bairo yū caquetibujjorijere cū catūgogaeticōāta, ñubueri majā pūame cū cūārē nemojāñurō cū na ĩroaeticōáto.

³⁹ Bairo cabairo jūgori yū yarā, yū camairā, mājāā pūame Dios yaye quetire quetibujūmasīrīqūērē netōjāñurō Diore cū jēniña. Tunu bairoa apeye būsūri-quere cabūsūrā cūārē na būsūjāna rotieticōāña.

⁴⁰ Bairāpūa, tocānacā wāmerē ána, caroaro nūcūbū-gorique mena jīcārō tūni qūēñorīcārōrē bairo átinutu ánaja.

La resurrección de Cristo

15 Bairo āmerē yū yarā, Dios yaye queti camasārē cū canetōōrīqūē, mājāārē yū caquetibujūriquere mājāā yū quetibujūnemopa mai. Tie mājāārē yū ca-quetibujūriquere tūgori bero, tie quetire mājāā tū-goūsajūgowū. Tie quetire āmerē caroaro mājāā tū-goūsacōā ninucūña. ² Tunu bairoa tie Dios yaye que-tire tūgoūsari bero, mājāā cūā Dios cū canetōōrīcārā majū mājāā āniña, tie caīrōrē bairo jīcārō tūni mājāā caāticōāmata yua. Tore bairo jīcārō tūni tie queti caīrōrē bairo mājāā caātiāmerīcōāta, cabūgoroa caāni-jūgoripūre tie quetire mājāā tūgoūsabujioricarā.

³ Caānijūgoro mai, yū pūame Jesucristo yū cū caque-tibujūriquere mājāā yū quetibujū masīō jūgowū. “Jesu-cristo pūame marī carorije wapare netōōgū, marī ri-abojayupi,” mājāā ñi quetibujūwū. Atore bairo ĩña pro-feta majā na cawoatujūgoyeticūrīqūē cūā Dios ya tu-

tipure: ⁴ Cū rupærī ānajērē yaroca na caáto, itia rūm̄ bero cariacoatac̄u nimicūā, caticoasupi. Torea bairo īña Dios ya tutip̄ cūārē. ⁵ Bairo catiri bero, Pedrore cū buiaeta jūgoyupi Jesús. Cabero cū cabuerā p̄ga wāmo peti rūpore p̄ga p̄nirō cānacācū caānarē na buiaetayupi. ⁶ Cabero aperā capāārā marī yarā quinientos netōrō majūrē na buia īñoņupī Jesús. Na, Jesús cū cabuia īñořcārā nipetiro jāñurīp̄na caticōāñama mai. Bairāp̄na, na mena macāāna jīcāārā bairecoásupa. ⁷ To bero Santiagore cū buiaeta īñoņupī Jesús. Cabero nipetiro cū caquetib̄j̄m̄rotijoricarā apóstolea majārē na buia īñoņupī Jesús.

⁸ To bero caānit̄sarō majū ȳ cūārē ȳ buiaeta īñoŵī Jesús. Bairo cat̄sarop̄ cū cabuia īñořcū ānirī jīcācū cawīma cū cabuiapa rūm̄ canetōrō berop̄ cabuiaricure bairo caberop̄ Jesure cat̄gousaric̄u ȳ āniña. ⁹ Bairi ȳ p̄ame aperā apóstolea majā roca macāācū majūrē bairo ȳ tuaya. Tunu bairoa apóstol nimicūā, apóstol mee, cabūgoro macāācūrē bairo ȳ tuaya, roro popiye na baio joroque Dios ya poa macāānarē ȳ caátaje jūgori. ¹⁰ Bairo roro caátac̄u ȳ caānimiat-acūārē, Dios p̄ame ñīñamairī, Jesús cū carotire bairo majū ȳ cūwī. Bairo ȳ cū caīñamairīqūē p̄ame cabūgoro mee āñupā. Bairi, bairo p̄ame ȳ ātinucūña: Aperā apóstolea majā netōjāñurō Dios yaye ȳ cū carotiriquere ȳ paanucūña. Bair̄na, ȳ majū mee tore bairo ȳ ātinucūña. Dios p̄ame roque nocārō ȳre caīñamai ānirī b̄tioro ȳ juātinucūñami. ¹¹ Bair̄na, “Ȳ p̄ame na netōrō ȳ quetib̄j̄m̄ya, o na p̄ame ȳ netōrō b̄tioro quetib̄j̄m̄rāma,” ñi masīētīña. Tie caānimajūrījē mee niña. “Jāā caquetib̄j̄m̄rije, Dios yaye queti jīcā wāmerēā m̄jāā t̄gousajūgoyupa,” m̄jāā ñi masīcōāña. Tie roque caānimajūrījē niña.

La resurrección de los muertos

¹² Mai, jāā p̄ame, “Jesucristo cariacoatac̄u nimicūā, catitunuc̄oasupi,” m̄jāārē jāā ī quetib̄j̄m̄w̄. Bairo jāā caīquetib̄j̄m̄rijere cariape m̄jāā t̄gousajūgow̄. Bairo jāā caīquetib̄j̄m̄rijere cariape t̄gomirācūā, ḡdopēirā jīcāārā m̄jāā mena macāāna p̄ame, “Cariaricarā nemo catitunu masīētīñama,” na ī b̄s̄nucūñati? ¹³ Bairo cariaricarā na cacatitunumasīētīcōāta, toroque Jesucristo cūā na capājīro-caricaro bero catitunuetac̄mi. ¹⁴ Bairo Jesucristo cū cacatitunuetimiatacūārē, tie quetire jāā caquetib̄j̄m̄nucūrījē cūā wapa mano. Tunu bairoa jāā caquetib̄j̄m̄ero bero, cū mena m̄jāā cat̄goñatutuarije cūā cawapa manierē bairo tuabujioro. ¹⁵ Tore bairo cabaiaeta, jāā tie quetire caquetib̄j̄m̄ri majā p̄ame cabūgoro macāājērē Dios cū caquetib̄j̄m̄rotijorārē bairo jāā tuabujiorā. Caītorārē bairo, “Dios p̄ame Cristore cū catiopyupi,” jāā ī quetib̄j̄m̄bujiorā. Cariapea cariaricarā na cacatitununemoeticōāta, Dios cū catioetibujoric̄mi Jesucristo cūārē. ¹⁶ Bairo cariaricarā na cacatitunumasīētīcōāta, toroque Jesucristo cūā na capājīro-caricaro bero catitunuetac̄mi. ¹⁷ Bairo Cristo cū cacatitunueticōāta, cū mena m̄jāā cat̄goñatutuarije wapa manimajūcōāña. Mai, rorije caátipairā, carorije cawa-

pac̄narē bairo m̄jāā tuacōāña. ¹⁸ Tore bairo m̄jāā cūā m̄jāā cabaiata, aperā Cristore t̄gousari cariaricarā cūā canetōcoena, cayasirā majūrē bairo tuayama. ¹⁹ Jesucristo mena marī caānajē c̄tie ati yepar̄ marī caāno ūno jeto to cañuata, aperā netōrō cabopacarā majū marī tuabujiorā.

²⁰ Cariape majū niña: Cristo cariacoatac̄u cū caānimiat-acūārē, tunu cū catitununemo joroque ásupi Dios. Cū, Cristo p̄ame caānijūgou, Dios macū cariacoamirīcū nimicūā, cacaticōājūgoric̄u majū niñami. ²¹ Mai, jīcācū caūm̄ jūgori ati yepar̄ure marī caria-ayasipee etajūgoyupa. Torea bairo jīcācū caūm̄ jūgori cariacoatana nimirācūā, tunu marī cacatipee cūā ānijūgoyupa ati yepar̄ure. ²² Bairo Adán rorije cū caátaje jūgori nipetiro cariaparā jeto marī āniña. Torea bairo tunu Cristo jūgori nipetiro cūrē cat̄gousarā yeri capetietiere cacūgoparā majū marī āniña. ²³ Bairāp̄na, cōñarīcārōrē bairo tocānacāp̄na marī catinemogarā tunu. Bairi Jesucristo merē cariacoatac̄u nimicūā, catijūgoyupi. Cabero Cristo yarā cūā ati yepar̄ nemo cū catunuetari rūm̄ caāno nipetiro marī catipeticoagarā. ²⁴ Bairo marī cabairo bero yua, ati yepa capetipa rūm̄ etagarō. Ti rūm̄ caāno Cristo p̄ame quetiuparā ati yepa macāāna carotimasīrā, aperā cabauena catuturā cū wapana cūārē na netōñcāpeticōāḡmi. Bairo na netōñcāpetiri bero, cū carotimasīrīp̄ure cū pac̄ Diore cū joḡmi yua. ²⁵ Mai, Cristo p̄ame cū pac̄ure cū cajoparo jūgoye cū carotiri ȳtea caāno cū wapanarē bairo caāna cū pesua nipetirore na netōñcāpeticōāḡmi. ²⁶ Cat̄sarip̄u majū marī pesuere bairo caānie riarique cūārē netōñcācōāḡmi Cristo. Bairi baiyarique manigaro yua. ²⁷ Dios p̄ame cū macū Cristo nipetiro caānierē cū rotimasīō joroque cū ásupi. Bair̄na, cū pac̄ Diore cū rotimasīētīñami Cristo. Cū pac̄ p̄ame roque cū macū Cristo nipetirore cū rotimasīō joroque cū caáto jūgori, cū rotimasīētīñami cū pac̄ure. ²⁸ Cristo nipetiro cū wapana cū pesuare cū canetōñcārō bero majū, cū pac̄ Dios mena, Dios cū carotimasīrōrē bairo p̄garār̄na átijūgogarāma. Bairo cū pac̄ Dios cū caáto, cū macū Cristo cūā cū carotirore bairo átijūgoḡmi yua. Cū, Dios p̄ame roque nipetirore carotimasījūgoric̄u ānirī nipetiro majūrē rotimasīḡmi.

²⁹ Apeyera tunu, “Cariaricarā tunu catienama,” ī t̄goñamirācūā, ḡdopēirā aperā p̄ame cariaricarā ānana yaye rotie caānipeere na bautiza rotibojanucūñati? Cariaricarā na cacatinemoeticōāta, dopēirā cabūgoroa na jūgori bautiza rotimasīā mano. ³⁰ Toroque, ḡdopēirā jāā p̄ame tocānacā rūm̄na cauwioro watoap̄ ānarē bairo jāā uwi t̄goña āninucūñati? ³¹ Bairi ȳ yarā, ȳ p̄ame tocānacā rūm̄na riariquere ȳ uwit̄goña āninucūñna, ȳre aperā na caīñatero jūgori. Marī Quetiup̄u Jesucristore m̄jāā cūā m̄jāā cat̄gousarijere īñarī caroaro cariape nocārō ȳ cat̄goñāñseanirōrēā bairo cariape niña ȳ capopiye petirije cūā yua. ³² B̄tioro popiye ȳ t̄m̄onucūña Efeso macāāna, macāñcū yaia cauwiorārē bairo caānarē na quetib̄j̄m̄ ācū. Bairo popiye t̄m̄omicūā, ñe ūnierē caápeire bairo ȳ tu-

acõãbujioŋ, Ƴŋ yaye queti cabũgoro macããjẽ to caã-mata. Cariapea cariaricarã tunu na cacatinemoeticõã-ta, toroque jĩcããrã ĩrĩqũẽrẽ na caĩnucũrõrẽ bairo marĩ baibujiorã: “Ƴoaro mee, ñamirõcã ũnoa cariacoparã ãnirĩ, marĩ caboro ũga, eti, marĩ áticõãnirõã mai!”

³³ Bairo mɔjãã ɔame aperãrẽ ĩtoecoeticõãña. Jĩcãũ cũ caĩrĩcãrõ ɔamata: “Carorã camasã mena marĩ cabaracɔpata, caroaro marĩ caátĩãninucũmirĩqũẽrẽ marĩ masiriticoaya.” ³⁴ Bairo mɔjãã ɔame caroaro átiãña. Carorije macããjẽrẽ átiãmerĩcõãña. Jĩcããrã mɔjãã mena macããna Diore camasĩena majũ niñama. Atore bairo mɔjããrẽ Ƴŋ quetibɔjɔya, Ƴŋ caĩrĩjẽrẽ tũgori mɔjãã catũgoñaboboparore bairo ĩ.

Cómo resucitarán los muertos

³⁵ Bairo Ƴŋ caĩquetibɔjɔrijere tũgori, jĩcãũ ũcũ atore bairo ĩ tũgoñabujioŋmi: ¿Dope bairo camasã riacomirãcũã, tunu na caticũti? ¿Dope bairo rupax ɔame na rupax caticũti? ĩ tũgoñabujioŋmi. ³⁶ ĩTore bairo caĩjẽniñax, catũgoñamasĩẽcũ majũ niñami! Merẽ mɔjãã masĩña oterique cabairijere: Mɔjãã weserɔ ote apeacã ũnorẽ mɔjãã caoteata, putigaro jũgoye boa wecoaya. Tia caboawero beropɔ carupax otei ɔame puti wãmũaya yua. ³⁷ Mai, carupax caãnirax meerẽ marĩ otenucũña. Ote apea, trigo apea ũno, o apeye caãnie ote ape rupax caruparupax ɔame roquere marĩ otenucũña. ³⁸ Bairo marĩ caotero bero, Dios ɔame roque cũ caborore bairo to puti wãmũao joroque átimasĩñami. Bairo yua, Dios ɔame tocãnacã wãme ote apea caãni wãmerẽã bairo, ti wãme jeto to puti wãmũao joroque átimasĩñami. ³⁹ Nipetiro oterique, o apeye ũnie caãnie jĩcãrõrẽ bairo cabaurique cõtie maniña. Jĩcããrã, marĩã camasã marĩ ãniña. Aperã waiɔtoa niñama. Aperã sawãrã niñama na cũã. Aperã wai cũã ape rupax cũgoyama. ⁴⁰ Torea bairo ati yepax ɔame ape rupax marĩ cũgoyama. Ape rupax cũgoyama ɔmɔrecõopɔ macããna cũã. Caroa rupax majũ cũgoyama. Ati yepax caãna cũã caroa rupax marĩ cũgoyama. Bairo caroa rupax cũgomirãcũã, ape wãme, ape wãme marĩ ãnimasĩña ɔgatua macããnarɔna. ⁴¹ Muĩpɔ ɔmɔrecõ macããcũ, apei muĩpɔ ñami macããcũ cũã ricasaati jeto asiarique cõtĩnucũñama. Tunu bairoa ricaati asiyanucũñama ñocõã cũã. Na cũã jĩcã majãrẽ bairo nimirãcũã, jĩcããrã ricaati wãme jeto asiyajonucũñama. ⁴² Torea bairo baiya cariaricarã tunu nemo na cacatirije cũã. Marĩ cariaro bero, na cayari rupax ɔame caboari rupax majũ niña. Nemo cacatitunurĩ rupax ɔame roque caboatipa rupax majũ niña. ⁴³ ãMe mai marĩ casũgori rupax yoaro mee cayasipa rupax niña. Nemo cacatitunupa rupax roque netõõrõ caroa rupax majũ nigaro. Marĩ cariaro bero, na cayari rupax ɔame catutuaeti rupax bairo niña. Nemo cacatipa rupax roque catutuari rupax bairo nigaro. ⁴⁴ Marĩ cariaro bero na cayari rupax ɔame ati yepax macããjẽrẽ bairo caãni rupax niña. Nemo cacatipa rupax ɔame caroa rupax cariaetipa rupax majũ niña. Ati yepax caãni rupax caãnorẽã bairo cariaetipa rupax cũã niña ɔmɔrecõopɔ.

⁴⁵ Atore bairo ĩ quetibɔjɔya Dios ya tutipɔ cũãrẽ: “Caũmɔ caãnijũgoricɔ, Adãrẽ ati ɔmɔrecõ macããjẽrẽ bairo yeri cõtajere cajocoricɔ majũ cũ cũnupĩ Dios.” Bairo cũ cabaimiatãcũãrẽ, apei catɔsax Adãrẽ bairo caãcũ, Cristo ɔame, ɔmɔrecõ macããjẽ yeri, yeri catiriquere cajox majũ niñami. ⁴⁶ Tore bairo cabaimiatãcũãrẽ, ɔmɔrecõ macãã rupax ɔamerẽ marĩ cũgojũ-goetiya. Ati yepax macãã rupax roquere marĩ cũgojũ-goya mai. Caberopɔ ɔmɔrecõ macãã rupax ɔame marĩ cũgojũgogarã yua. ⁴⁷ Caũmɔ caãnijũgoricɔ ati yepax macããjẽrẽ ñerĩ mena cũ caqũẽnoejũgoricɔ ati yepax macããcũ ãnupĩ. Cabero caũmɔ caetaricɔ Cristo ɔame roque jõbui ɔmɔrecõ macããcũ niñami. ⁴⁸ Bairo ati yepax mai ãna, marĩ casũgori rupax ɔame caãnijũgoricɔ, caũmɔ, ñerĩ mena caqũẽnoecoricɔ bairo carupaxcũna niñama camasã. Aperã ɔmɔrecõopɔ caãnirãrã ɔame Cristo ɔmɔrecõopɔ caatãcũ cũ casũgori rupax bairo, ɔmɔrecõ macãã rupax majũ casũgoparã nigarãma.

⁴⁹ Jĩcãũ caũmɔ, ñerĩ mena caqũẽnoecoricɔ bairo ãmerẽ marĩ cabaurique cõtorea bairo cabero Jesucristo ɔmɔrecõ macããcũ cũ cabaurique cõtiera bairo marĩ baurique cõtigarã yua.

⁵⁰ Ƴŋ yarã, atore bairo mɔjããrẽ ĩ quetibɔjɔyã ñiña: Camasã ati yepax macããna rii cõtĩ, õwãã cõtĩ na cabairi rupax mena Dios cũ carotimasĩrĩpaxpax etamasĩẽtĩñama. Tunu bairoa caboarije ũnie, ɔmɔrecõ macããjẽrẽ caboatĩe mena ãnimasĩẽtĩña. ⁵¹ Mai, cajũgoyepax camasã na camasĩẽtãjẽrẽ mɔjãã Ƴŋ quetibɔjɔ masĩõpa: Bairãpax, nipetiro marĩ riapeticoáperigarã. Tocãnacãpax ape rupax roquere marĩ wasoapeticoagarã. ⁵² Bibi ĩña pããrĩcãrõrẽ bairo jicoquei yua marĩ rupax wasoapeticoagarã. Putiricaro trompeta catɔsarore putirique caocajoro majũ tore bairo marĩ baipeticoagarã. Bairo putiricaro trompeta caocajoro yua, nipetiro Dios yarã cariamirĩcãrã catibuiapeticoagarãma. Bairo catitunurĩ bero, ɔganĩ rianemoetigarãma yua. Bairo na cabairo, marĩ ti watoare caátĩãna cũã ape rupax marĩ wasoacoagarã. ⁵³ Ati rupax marĩ caãnajẽ cõtie caboari rupax rocarĩ yua, sawãma rupax ɔamerẽ marĩ cũgojũgogarã. Marĩ rupax ati yepax cariamasĩrĩ rupax nimirõcũã, sawãma rupax cariaeti rupax majũ wasoacoagarõ. ⁵⁴ Bairo ati rupax marĩ caãnajẽ cõtie, marĩ rupax ati yepax cariarĩ rupax ɔame, caboatĩ rupax, o cariaeti rupax sawasoaro bero yua, Dios ya tutipɔ na cawoaturicarore bairo baipeti etaro majũ baigarõ. Mai, atore bairo ĩña ti tutipɔ: “Baiyasiriquere Dios netõncã poyocõãgũmi. Marĩ carianucũrĩjẽ ãnimoetigarõ yua. ⁵⁵ ¿Dope to baiyupari yua baiyasirique catutuarijere bairo caãnimirĩqũẽ? ¿Noopɔ catoax bairo capũnirĩjẽ caãnimirĩqũẽ to ãniñati?” ĩ woatuyupa Dios ya tutipɔ. ⁵⁶ Carorije ati yepax macããjẽrẽ ɔame marĩ riayasio joroque caátie majũ niña. Tie ɔame manigarõ. Tunu bairoa tirũmɔpɔ macããjẽrẽ roticũrĩqũẽ carorijere marĩ masĩõ joroque caátie, marĩrẽ ĩñabeserore bairo caátie cũã manigarõ yua. ⁵⁷ Dios ɔame roque riariquere marĩ netõncãõ

joroque marí átigēmi marí Quetiupaꝝ Jesucristo jūgori. ¡Bairi nocārō majū Diore cū marí cabasapeoro ñunetōmajūcōāña!

⁵⁸ Bairo cabairo jūgori yꝝ yarā, caroaro jīcārō tūni tocānacā rūmꝝa átīcōā ninucūña. Marí Quetiupaꝝ yaye macāājē paariquere nemojāñurō jōꝝame átījūgonutu ánāja. Merē mujāā masīña marí Quetiupaꝝ cū cañajoro cū yaye macāājērē marí caápata, cabugoroa āna mee marí átiya.

La colecta para los hermanos

16 Apeyera, marí yarā, marírē bairo Jesucristo mena catūgoñatutuari majārē mujāā cadinero neñobojapeere mujāā yꝝ quetibujꝝa: Bairi Galacia yepa macāāna ñubueri majā poari dinero neñorā na caátipeere yꝝ caátitoticūñīcārōrē bairo mujāā cūā mujāā ápa. ² Yerijārīcā rūmꝝ caāno mujāā mena macāāna jīcāñ jeto cū jericawoáto, cū cawapataátajere ññacōñarí yua. Bairo cū dinerore jericawori bero, cū qūñocū yucoteáto. Bairo mujāā caátimasīata, yꝝ ꝝame etari, dinerore mujāā neñorotiricarō mano caroaro yꝝ jemasībujioꝝ. ³ Bairo yꝝ ꝝame mujāā tꝝꝝ etꝝ, Jerusalēꝝ tie mujāā caneñoataje dinerore na yꝝ jeárotigꝝ mujāā cabeseatana, mujāā cajogarārē yua. Na ꝝame marí yarā catūgoꝝsari majārē tie dinerore na jeábojagarāma. Bairi cartaari cūārē na mena yꝝ woajogꝝ marí yarārē. ⁴ Yꝝ cūā Jerusalēꝝ yꝝ caápée cañuata, na mena jīcārō jāā ágarā.

Planes de viaje de Pablo

⁵ Yꝝ caátí yꝝtea caāno Macedonia yepa macāānarē na ñiña netōájūgogꝝ. Bairo topꝝ etari bero netōácúꝝꝝ roque, mujāā Corinto macāānarē ñiñꝝ etagꝝ. ⁶ Bairo mujāā tꝝre etari yoaro jīcā yꝝtea ũno yꝝ añibujioꝝ. O ape watoa yꝝ cabaiata, mujāā tꝝꝝa ꝝuere yꝝ netōōbujioꝝ. Bairo yꝝ cabaiata, mujāā ꝝame noo mujāā cajñátie mena yꝝre mujāā jñátijogarā, cabero noo yꝝ caátóꝝ tunu yꝝ caátó yua. ⁷ Bairꝝa, yoaro mee mujāārē ññanetōñīqūē jeto yꝝ átīgaetiya. Yoaro jīcā yꝝtea cārō mujāā mena yꝝ tuagatūgoñaña, marí Quetiupaꝝ cū cabooata. ⁸ Mai, Efeso macārꝝa yꝝ tuacōāgꝝ Pentecostés bose rūmꝝ caetaparo jūgoye. ⁹ Bairo ti rūmꝝ caetaparo jūgoye marí Quetiupaꝝ yaye quetire caroaro majū camasārē yꝝ caquetibujꝝmasīꝝee nigaro ti yꝝteare. Yꝝ paarique yasietigarō. Capāārā ññama atopꝝre marí Quetiupaꝝ yayere bꝝtioro catūgoꝝsagarā. Bairo na cabaimiatacūārē, capāārā ññama aperā, yꝝ pesuare bairo caāna, yꝝ caquetibujꝝerijere caboena cūā.

¹⁰ Apeyera, mujāā tꝝꝝ Timoteo cū caetaata, caroaro mujāā mena cū tūgoña ꝝseanio joroque ñrā, caroaro jāñurꝝa cū mujāā bocáwa. Cū cūā yꝝrea bairo marí Quetiupaꝝ yaye macāājērē paanucūñami. ¹¹ Bairi ni

jīcāñ ũcū mujāā mena macāācū cū boeticōā cū baieticōāto. Atore bairo ꝝame cū mujāā ápa: Caroaro ꝝseanirīqūē mena yerijōrōā cū jñátinemo joya, noo cū caátóꝝ cū caátóre. Bairo mujāā caáto, yꝝre ññꝝ átīgꝝmi atopꝝre yua. Yꝝ ꝝame cūre cū coteācū yꝝ átiya aperā marí yarā catūgoꝝsari majā mena.

¹² Apei, marí yꝝ Apolos ꝝamerā bꝝtioro marí yarā mena mujāārē cū ñiñañesēā rotijomiwꝝ. Bairo yꝝ caárotimiatacūārē, āmeacā majūrā mujāā tꝝre ágaetiya. Bairꝝa, ape watoa cū caágari rūmꝝ yoaro mee mujāā tꝝꝝ átīgꝝmi.

Saludos finales

¹³ Bairi yꝝ yarā, caroaro tūgoña masacatiri āña. Caroaro jīcārō tūni tocānacā rūmꝝa Jesucristo mena tūgoñatutuacōā ninucūña. Yeri tutuarique mena tocānacā rūmꝝa caroa wāme jeto átīcōā ninucūña. ¹⁴ Bairo nipetirije mujāā caátinucūñījērē mujāā caápata, caroaro āmeo mairīqūē mena átīāninucūña.

¹⁵ Yꝝ yarā, merē mujāā masīña Estéfnas ya poa, Acaya yepa macāāna cajūgoye tūgoꝝsajūgowā Jesucristo yaye quetire. Na ꝝame āmerē marírē bairo catūgoꝝsarā marí yarārē na jñátinemo añinucūñama. ¹⁶ Bairi mujāā cūā na ũna na carotirore bairo caroaro átīñña. O aperā to caāna, jāā capaarore bairo caāna, cajñátinucūrā na cañrōrē bairo jīcārō tūni mujāā caáto yꝝ boya.

¹⁷ Marí yarā Estéfnas, Fortunato, apei Acaico yꝝ tꝝꝝ na caetaro ññarí na mena yꝝ ꝝseaniña, mujāā ꝝame yꝝ mena mujāā caāmerīmiatacūārē. ¹⁸ Na ꝝame mujāā yꝝre yeri ñuo joroque mujāā caátinucūrōrēā bairo na cūā yꝝ tūgoña ꝝseanio joroque yꝝ átiyama, yꝝ tꝝꝝ etari yua. Na ũna camasā tore bairo caátinucūrārē caroaro na cañroanucūparā mujāā añiña.

¹⁹ Ñubueri majā poari Asia yepa macāāna mujāārē ñurotijoyama. Aquila, cū nꝝmo Prisca bairi aperā cū ya wiꝝꝝ cañubuenenānucūrā cūā marí Quetiupaꝝ mena bꝝtioro mujāā ñurotijoyama. ²⁰ Ato macāāna marí yarā ñubueri majā cūā nipetiro mujāā ñurotijoyama. Bairi mujāā cūā mujāā mena macāānarē caroaro nꝝcūbꝝgorique mena āmeo bocári tocānacāñꝝa āmeo jēninucūña.

²¹ Yꝝ, Pablo, yꝝ majūrꝝa atie catꝝsarijere mujāā yꝝ ñuroti woatujoya.

²² Bairi ni ũcū Jesucristore camaiecū cū caāmata, roro popiye Dios cū caátipaꝝ cū tuacōāto. ¡Marí Quetiupaꝝ, tāmurí cū apáro!

²³ Marí Quetiupaꝝ Jesucristo nipetiro mujāārē caroare cū jonemoáto. ²⁴ Nipetiro mujāā Jesucristo yarā mujāā cūā mujāā caāno jūgori bꝝtioro mujāā yꝝ maiña.

Tocārōā ñiña atie queti yꝝ cawoaturije.

2 CORINTIOS

Saludo

1 Yc, Pablo sawāmesucy, Dios yre cū caboro jūgori Jesucristo yac apóstol cū caquetibjurotijos majū yc āniña. Bairi marí yac, Timoteo mena mujjāā űubueri majā Dios ya poa macāāna Corinto macā macāānarē mujjāā woajou yc átiya. Tunu bairoa aperā Dios ya poa macāāna Acaya yepa nipetiroy macāāna cūārē woajou yc átiya. ² Bairi tunu marí Pacu Dios, marí Quetiupay Jesucristo mena caroare mujjāā na jonemoáto. Caroaro yerijōrō ānimasírīqūē cūārē mujjāā na jonemoáto.

Sufrimientos de Pablo

³ Diore cū marí basapeoto, marí Quetiupay Jesucristo Pacu majūrē. Cūā, marí Pacu marírē cañnamai majū niñami. Cū, Dios pame tocānacānia roro popiye marí catūgoñayapuaru, marí yeri űuo joroque caátinucū niñami. ⁴ Cū pame nipetiro roro popiye marí catāmonucūrō, marí juátinemonucūñami. Bairo marí cū caátiere masírī, marí cūā roro popiye cabairārē na marí juátinemomasígarā. Marírē cū cajuatinemomasírō jīcārō tūnia marí cūā aperārē na marí juátinemogarā. ⁵ Jesucristo yarā ānirī popiye cū cabairarorea bairo popiye marí bainucūñami. Bairo nocārō popiye marí catāmorō cārōā marí catūgoñatutuapee cūārē marí jonucūñami. ⁶ Bairi jāā cūā popiye jāā tāmmonucūñami. Caroaro netōmasírī Jesucristo mena mujjāā catūgoñatutuapee borā, jāā pame roro popiye jāā tāmmonucūñami. Bairo popiye jāā cabaimiatacūārē, jāā juátinemonucūñami Dios, jāā cūā mujjāārē jāā cajuatinemomasíparore bairo ī. Bairo jāārē īñacōrī yua, mujjāā pame tūgoñaenarē bairo tutuaro mena mujjāā nēcānetōmasírcōāgarā popiye jāārēā bairo mujjāā catāmonucūrījērē yua. ⁷ Bairi mujjāā mena caroaro cariape jāā tūgoñatutuacōāñi. Cariape merē jāā tūgoñamasíña: Mujjāā cūā jāārēā bairo popiye peeto űno cabairā ānirī, jāārēā bairo caroaro tūgoñatutuarique cūārē cacūgoparā majū mujjāā āniña Dios cū cajorije majūrē yua.

⁸ Yc yarā, nocārō popiye Asia yeparu āna, jāā catāmorīqūērē mujjāārē jāā quetibjurnemoña tunu. Nocārō popiye netōrō majū catāmorā ānirī, merē jāā nēcājīātieticoabujowu. Cayasicoaparārē bairo jāā tūgoñawū, ti yeparu āna. ⁹ Capajīāecoyasirārē bairo majū jāā tūgoñawū. Bairi, “Marí majū rupay mena marí catūgoñarō jūgori marí netōmasíēna,” ī tūgoñamasírī yua, Dios mena jeto jāā tūgoñatutujūgowu. Cū

roque camasā cariacono na caāniamiatacūārē, tunu na catinemo joroque caácū cū caānoi, cū mena jeto cariape jāā tūgoñatutujūgowu. ¹⁰ Dios pame roque roro jāā catāmorījērē jāā netōwī. Bairi cū pame nocārō roro jāā cayasibujiopeere jāā netōdōgūmi. Caroaro cariape jāā tūgoñatutuacōāñi jāārē Dios cū canetōdōcōānipeere. ¹¹ Tore bairo roro jāā catāmorījērē jāā netōdōcōā nigūmi, Diore jāā mujjāā cajēnibojaaata. Bairi marí nipetiroy jīcārō Diore cū marí basapeogarā, nocārō caroaro jāā cū caátibojarijere īñarī. Capāārā aperā cūā tore bairo cū basapeogārāma.

Por qué no fue Pablo a Corinto

¹² Bairārū, jīcā wāme jūgori jāā useaniña: Jāā catūgoñaaata, caroaro jīcārō tūni ati umrecóopere jāā átiāniña. Mujjāā watoapere āna, tore bairo majū jāā átiāninucūwū. Tere tūgoñarī jāā useaninucūñami. Tore bairo jāā caátianie pame jāā majū jāā camasírījē jūgori mee, Dios cañu ānirī tore bairo jāā átiānimasíō joroque átiyami. ¹³ Jāā cartaripere ricaati wāme bueri mujjāā tūgomawijiao joroque jāā woajoetinucūñami. Bairi cariape jīcārō tūni mujjāā catūgomasírō yc boya jāā caátianinucūrījērē. ¹⁴ Merē bairārū peeto mujjāā tūgomasíña jāā caátianinucūrījērē. Nemojāñurō mujjāā camasíñemorō boya. Bairi marí Quetiupay Jesús ati yeparu cū catunuatī rūmū caāno, caroaro jīcārō tūni jāārē masípetiri bero jāā mena mujjāā useanigarā. Jāā cūā mujjāā mena caroaro jīcārō tūni jāā useanigarā, mujjāā caátianajē cūārē īñarī yua.

¹⁵ Tore bairo mai tere masítūgoñarī, caānijūgoro mujjāārē űiñay ágatūgoñamiwū. Tore bairo mujjāārē yc cañnawápata, pūgani cārō mujjāārē űiñañesēñemobujioy. ¹⁶ Mai, caānijūgoro, Macedonia yeparu ácū, mujjāā űiñanetōájūgoga tūgoñamiwū. Tore bero, topū caatácū tunuácū mujjāā űiñanetō ānemogamiwū tunu. Bairo yc cabaiata, mujjāā pame Judea yeparu yc caátó, yc mujjāā juátinemo jobujiorcarā. Tore bairo yc catūgoñamiatacūārē, cariape yc baimasíēpū. ¹⁷ Bairi mujjāārā, űyc caátipeere caroaro cariape tūgoñacūā, tore bairo űiñuparī? űMujjāārē ītoy, “Yc águ,” o “Yc áperigu,” pūgani cārō űinemopecūti? Tore bairoa jīcā riseroa īrāana, jāā űnemopecūtinucūñami.

¹⁸ Dios cūā caroaro cariape masíñami tere. “Mujjāārē jāā īñarāgarā,” o “Jāā áperigarā,” jīcā riseroa īrāana, jāā űnemoetinucūñami. Tere Dios cūā masíñami. ¹⁹ Yc, Timoteo, bairi Silvano mena, Jesucristo Dios macū yaye quetire jāā quetibjurnucūñami. Cū yaye queti pame

cariape niña. Jĩcã risero ĩmicũã, ricaati ĩrĩqũẽ mee niña. Torea bairo jãã cũã jĩcã riseroa jãã bẽsũnucũña. ²⁰ Jesucristo pũame Dios cũ caĩquetibũjũgoyeticũrĩqũẽ nipetirijere caãtipeyowũ majũ niñami. Bairo caãcũ cũ caãnoi, Diore cũ marĩ cabasapeoripawũ caãno, “Bairo to baiáto,” marĩ ĩnucũña. ²¹ Cũã niñami Dios mũjããrẽ, bairi jãã cũãrẽ cabesericũ, Jesucristo yarã marĩ caãni-masĩparore bairo ĩ. Tunu bairoa jããrẽ cũ yaye quetire cajũgoquetibũjũparã majũ jãã cũwĩ. ²² Bairi cũ yarã cawãmecũna marĩ ãnio joroque marĩ ásupi. Espĩritu Santore marĩ yeripũ cũ joyupi Dios, “Nipetirije cũ caĩjũgoyeticũrĩcãrõrẽã bairo átipoyocõãgũmi,” marĩ caĩ-masĩparore bairo ĩ.

²³ Bairũna, yũ caãgatũgoñarĩcãrõrẽ bairo Corinto macãpũ áperĩri, jĩcã riseroa ĩmicũã, ricaati ĩ mee yũ baiya. Mũjãã, caroaro mũjãã caãnipeere bori mũjãã tũpũre yũ ápewũ. Tere Dios cũã cariape masĩñami. ²⁴ Bairi tutuaro mena mũjãã caãtipeere mũjãã átirotigarã mee, tore bairo jãã quetibũjũnucũña. Merẽ bairãpũna Dios mena caroaro catũgoñatutuarã mũjãã ãniña. Caroaro marĩ nipetiro ẽseanĩrĩqũẽ mena nemo-jãñũrõ Diore marĩ camasĩparore bairo, mũjããrẽ jũátinemorã bairo jãã quetibũjũya.

2 Bairi yũ pũame tunu, “Roro na yapapua joroque na yũ átibujowũ,” ĩ, mũjããrẽ ñiñañesẽãnemowũ ápewũ. “Atorũna yũ tuacõãgũ mai,” ñi tũgoñawũ. ² Bairi mũjãã yapapua joroque mũjãã yũ caĩñarĩjẽ jũgori yũ caãpata, ¿noa mena yũ tũgoña ẽseanibujocũti? Mũjãã roque yũ tũgoña ẽseanio joroque caãna majũ mũjãã ãniña. Bairi roro mũjãã yapapua joroque yũ átinemogaerũ. ³ Bairi merẽ mũjããrẽ cajũgoye jĩcã cartã mũjãã yũ woaquetibũjũ jũgoyetijowũ. Mũjãã tũpũ yũ caãno, yũ yapapua joroque mũjãã caãperiparore bairo ĩ, yũ woaquetibũjũ jũgoyetijowũ. Yũ ẽseanio joroque mũjãã caãto bootũgoñarĩ tore bairo yũ ápũ. Bairi cariapea yũ masĩña mũjãã mena yũ causeaninucũrĩjẽrẽ. Jĩcãrõrẽã bairo nicõãña. ⁴ Bairũna mũjããrẽ yũ cawoajori rũmũ caãno yũ caĩwoajopeere tũgoñarĩ roro majũ yapapuari yũ otinucũwũ. Bairo cabaimiatacũãrẽ, mũjãã tũgoña yapapua joroque ĩ mee, mũjããrẽ yũ woaquetibũjũjowũ. Mũjããrẽ nocãrõ yũ caĩñamairĩjẽrẽ na masĩáto ĩ roque, tore bairo mũjãã yũ quetibũjũ woajowũ.

Perdón para el que había ofendido a Pablo

⁵ Bairi ni ũcũ yũre yũ yapapua joroque caãcũ pũame, yũ jeto meerẽ tore bairo ácũmi. Bairũna mũjãã cũãrẽ peeto ũno mũjãã yapapua joroque ásupi. Netõnũcãrõ majũ ĩgaecũ “peeto ũno” mũjããrẽ ñi quetibũjũya. ⁶ Tore bairo roro marĩ baio joroque caãcũre tutuaro merẽ capããrãpũna mũjãã mena macããna mena cũrẽ mũjãã cabeyorique merẽ ñũ-jãñũña. Tunu mũjãã caãtinemopee maniña. ⁷ Bairi yua, ãmerẽ cũrẽ roro cũ mũjãã caãtajere masiritiri cũ mũjãã cajũáto ñũña. Roro netõrõ yapapuari cũ ãni-masĩẽtĩõ joroque ápericõãña. ⁸ Bairi tunu mũjããrẽ ñinemoña: Caãnijũgoro cũrẽ mũjãã camairĩcãrõrẽ bairoa ãme cũãrẽ cũ mainemoña. ⁹ Bairi cajũgoyepũ

ati wãme yũ caquetibũjũrijere mũjãã yũ quetibũjũ woajojũgowũ. Cariapea, “Yũ caãtirotirijere na áti-masĩgamiñati,” ĩ masĩgũ, tere mũjãã yũ woatujowũ. ¹⁰ Ni ũcũrẽ roro mũjãã caãtajere mũjãã camasiritibojãata, yũ cũã tere cũ yũ masiritibojagũ. Bairi roro cũ caãtaje caãmata, cũ yũ masiriyobojagũ, nocãrõ mũjããrẽ camai ãnirĩ Cristo cũ caĩñajoro yua. ¹¹ Bairo marĩ caãmeo átimasĩata, wãtĩ pũame marĩ rocatu masĩẽtĩgũmi. Bairãpũna roro camasãrẽ cũ caãtito-masĩnucũrĩjẽrẽ caroaro majũ merẽ marĩ masĩjãñũña.

Intranquilidad de Pablo en Troas

¹² Troas macãpũ Cristo yaye quetire yũ caquetibũjũetaro, to macããna capããrã marĩ Quetiupawũ yaye quetire tũgogamiwã. ¹³ Bairo na catũgogamiatacũãrẽ, yũ pũame caroaro yerijõrõ yũ ãnimasĩẽpũ marĩ yũ Titore yũ cabocãetaeto jũgori yua. Bairi to macããnarẽ átaje uwiri bero, ato Macedoniarũ yũ áticoarũ yua.

Victoriosos en Cristo

¹⁴ Jĩcãũ pajããrĩ majã quetiupawũ cũ capajããtunuetari bõse rũmũ caetaro, cũ ẽmũarẽ cũ capũnaa nũcãrotirore bairo marĩ cũ canetõrĩcãrã cũãrẽ Jesucristo mena marĩ neñarotiyami Dios. Tunu bairoa cajũtiñũrĩjẽ werea ũnie na cabusemũgõjoro nipetiropũ cabusejesapeticoatore bairo nipetiropũre cũ yaye quetire quetibũjũbatowũ átiyami Dios marĩ caquetibũjũnetõrĩjẽ jũgori. Tere tũgoñarĩ, “Dios, jãã mena mũ ñũjãñũña,” jãã ĩnucũña. ¹⁵ Bairi marĩ Jesucristo yarã ãna, Dios pũame cũ ẽseanio joroque ána, marĩ átiya. Werea incienso cajũtiñũrĩjẽrẽ Jesucristo cũ pacũre cũ cabusemũgõ jorijere bairo caãna marĩ ãniña. Bairo caroaro cariape marĩ yeri marĩ caãninucũrĩjẽrẽ nipetiro camasã ĩñajesa peticoanucũñama. Bairi canetõparã, cayasiparã cũã nipetiro jĩcãrõã ĩñajesa peticoanucũñama caroaro marĩ yeri mena marĩ caãtiãnierẽ. ¹⁶ Cayasiparã pũamerã, marĩ pũame carorije capũnirĩjẽ cabusejorore bairo na marĩ ãniña. Marĩ ũna cũ yaye quetire catũgõũsarã cũ canetõparã pũamerã, marĩ pũame caroa cajũtiñũrĩjẽ cabusejorore bairo na marĩ ãniña. Bairi ni jĩcãũ ũcũ cũ majũã cũ camasĩrĩjẽ mena Dios yayere quetibũjũ masĩẽcũmi. Dios cũ camasĩõrĩjẽ jũgori roque quetibũjũ masĩñami. ¹⁷ Bairãpũna capããrã aperã Dios yaye quetire quetibũjũganucũñama, tie mena paio wapatagarã. Jãã pũamea narẽ bairo jãã áperinucũña. Jesucristo yarã, Dios cũ cajoricãrã ãnirĩ, cũ caĩñajoro caroaro cariape nũcũbũgorique mena jãã quetibũjũnucũña.

El mensaje del nuevo pacto

3 Mũjããrẽ tunu atore bairo jãã caquetibũjũnata, “Jãã majũã jãã caãtiere ĩñarĩ, jãã mũjãã cabasapeopee boya,” ĩrã mee jãã ĩña. Tunu bairoa mũjãã pũame jããrẽ masĩmirãcũã, “¿Tie na cabuerije ñũjãñũña,” aperã mũjãã na caĩwoabojajũgoyetirica pũrõrẽ mũjãã bootũgoñañati? ¿O ti pũrõ ũnorẽ mũjããrẽ jãã cajẽninucũrõrẽ mũjãã boyati? Tore bairo jẽninucũñama aperã mũjããtũ

caquetibujñesēārī majā. ² Məjāā pəame roque ti pūrō ūnorē bairo caāna majū məjāā āniña. Bairi noa ūna camasā, məjāārē jāā caquetibujñerije jūgori məjāā yeripə tūgoñawasoari caroaro cariape məjāā caātiānierē īñarī, “Pablojāā na cabuerije ñujāñuña,” na caīpee niña. ³ Bairo jāā caquetibujñero jūgori Jesucristo pəame məjāā yeri wasoao joroque məjāā ásupi. Camasā ap-eye ūnie buipə na cawoaturo ūnorē bairo jūgori mee, Espiritu Santo cacati majū cū camasīrījē jūgori məjāā yeri wasoao joroque məjāā ásupi. Apeye ētā ūnie bui mee, camasā cū yarā yeripəre woatuere bairo məjāā wasoayupi.

⁴ Bairo Dios mena jāā catūgoñatutuarije jūgori tore bairo cariape məjāārē jāā īmasīña, Jesucristo yarā ānirī. ⁵ Jāā majū jāā camasīrījē jūgori mee, Dios jāārē cū camasīōjorije jūgori roque tore bairo caroaro jāā átiānajerē cūtimasīña. ⁶ Dios pəame roque masīrīqūērē jowī, camasārē cawāma wāme cū caátibojacūrīqūērē jāā caquetibujñemasīparore bairo ī. Cū caátibojacūrīqūērē pəame bui macāājē paperape woaturiquere bairo mee niña. Espiritu Santo jūgori marī puperape yeri tūgoñawasoarique majū niña. Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē na cawoatucūrīqūērē ūnie marī yasio joroque caátipee majū niña. Espiritu Santo, Dios Yeri pəame roque marī caáticōā ninucūō joroque caácə majū niñami.

⁷ Tie roticūrīqūērē ētāāpə Dios cū cawoaturique pəame nocārō tutuaro caasiyabatorije mena etajūgoyupa. Bairi israelita majā pəame tiere Moisés ānacū cū caneató, cū riapére peeto ūno cūārē īñacānamu masīēsupa. Bairo tutuaro mena caasiyabatomiat-acūārē, jīcā rēmə caāno, caasiyabatorije capetipee āñupā. Bairo tie Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē camasā na yasio joroque caátipee pəame caasiyarije mena caetarique caāmata, jnocārō tutuaro netōrō to etaetibujiocūti camasārē cawāma wāme Dios cū caátibojacūrīqūērē! Espiritu Santo marī yeripə cū caānie pəame roque netōjāñurō caroa niña. ⁹ Bairo īgə ñiña: Jīcā wāme roticūrīqūērē caasiyarije mena caetarique caāmata, jnocārō tutuaro netōrō to etaetibujiocūti Dios yaye queti, camasārē, “Carorije wapa mánarē bairo məjāā ñiñaña,” cū caīrīqūērē queti pəame! ¹⁰ Bairo Jesucristo yaye cawāma queti mena cajūgoyepə Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē marī cañnacōñaaata, caānimajūrījērē bairo mee tuacōāña yua. Bairi Jesucristo yaye queti pəame ñinetōmajūcōāña. ¹¹ Tore bairo caasiyabatorije capetipee yoaro jāñurō caānajē caāmata, nemojāñurō caroa majū niña capetietie Jesucristo yaye queti pəame roque.

¹² “Di rēmə ūno Jesucristo yaye queti capetietie niña,” ī tūgoñarī, uwiricarō mano camasārē tiere na jāā quetibujñuncūña. ¹³ Moisés ānacū cū caátatore bairo jāā, jāā áperinucūña. Cū ānacū pəame, “Israelita majā yə riapé caasiyarije capetiro īñarema,” ī, cū riapére juti asero mena bəgatonucūñañupə. Cū ānacūrē bairo yasiori jāā quetibujñetinuñūña camasārē. ¹⁴ Bairəpə, ti yətea macāāna israelita majā tiere tūgopuoesupa. Āme cūārē torea bairo na pārāmerā cūā tūgopuoet-

inucūñama Dios na cū caquetibujñegamirījērē. Na camasīpeere juti asero caēñotarore bairo na ēñotatonucūña. Bairo ānimirācūā, Jesucristo mena na catūgoñatutuata roque, tie Dios yaye caroa quetire tūgomasiñātigarāma. ¹⁵ Āmepə cūārē Moisés ānacū cū cawoaturica tutirire buerā, tūgopuojīātinucūñama. Caroaro na catūgomasiñubujiopeere mai, juti aserore bairo na ēñotacōā ninucūña na catūgoñarījēpəre.

¹⁶ Bairo cabaimiatacūārē, ni jīcāū ūcū roro cū caátinucūrījērē pitiri Dios pəamerē cū catūgouəajūgoata, jutirore bairo caēñotarije peticoagaro yua. Bairo cabairo, caroaro tūgomasiñ jūgogəmi yua Dios yaye quetire.

¹⁷ Marī Quetiupə cū caátie, bairi Espiritu Santo cū caátie cūā jīcārōrēā bairo niña. Bairi noo ūno Espiritu Santo cū caāmata, ñe ūnie mano caroaro cariape átiānimasiñama camasā. ¹⁸ Bairo cabairo jūgori yua marī nipetiro Jesucristo yarā caāna pəame juti asero ūno mena cabəgatoecorārē bairo mee marī āniña. Dios yaye quetire caroaro cariape merē marī masīña. Tunu bairoa ēñoorōrē muipə cū caasirocaturore bairo marī cūā caroaro marī caātiānie, marī Quetiupə yaye nocārō caroa macāājērē marī áti īñonucūña camasārē. Marī Quetiupə, cū Yeri Espiritu Santo jūgori marī wasoanutuao joroque marī átinucūñami marī yeri marī catūgoñarījērē. Bairo cū caáto jūgori yua, tocānacā rēmə nemojāñurō cūrē bairo caānajēcəna marī āninemonutuanucūña.

4 Dios pəame jāārē caññamai ānirī cū yaye caroa quetire jāā quetibujñetōrotijowī camasārē. Bairo cū caátitotiricarā ānirī jāā pəame tiere paajətiricarō mano caroaro jāā quetibujñuncūña. ² Bairi tunu cañue-na yasioropə rorije na caátie ūnie caboborijere jāā boetinuñūña. Ītorique mena Dios yaye quetire jāā quetibujñetinuñūña. Diore cañapeoecorā ānirī tie queti cūārē wasoaricarō mano caroaro cariape jāā quetibujñuncūña. Tore bairo cariape macāājērē jāā caquetibujñerijere jāārē camasīrā tiere caroaro masīcōāñama. ³ ¿Bairi jāā caquetibujñerijere noa na tūgopuoetinuñūñati? Cayasiparā jeto tiere tūgopuoetinuñūñama Jesucristo camasārē cū canetōrījē quetire. ⁴ Cariape na catūgogaetie bui, ati yepa macāācū quetiupə wātī pəame caroaro na catūgomasiñubujiopeere catūgomasiñenarē bairo na átiēñotayami. Bairi caññapāmasīēna muipə cū caasibatorijere na caññacānamumasīētīnucūrōrēā bairo na cūā Jesucristo yaye nocārō caroa quetire di rēmə ūno tūgomasiñētīnucūñama. Nocārō carou, Dios catutuə cū caānajē cūtiere bairo caānajēcə cū yaye quetire na tūgomasiñētīō joroque átinucūñami wātī. ⁵ Jāā pəame, jāā majūā jāā caátie na īroáto īrā mee, məjāārē jāā quetibujñetōnucūña. Jesucristo marī Quetiupə jīcāūā cū caānierē quetibujñrā jāā átinucūña. Bairi jāā pəame məjāārē capaabojarā, cajūāti majārē bairo jāā āninucūña, Jesucristore jāā caññamairījē jūgori yua. ⁶ Dios pəame cawāmapəpəre ati yepa naitīārō caānimirīcārōrē to busuo joroque ásupi. Cūā niñami āme cūārē marī yeri canaitīārōpə caānierē bairo marī caānajē cūtiere cabusuropə to ānio joroque caácə majū.

Tore bairo átinucũñami Dios, cũ macũ Jesucristo nocãrõ cañuɁ caroaro cũ caátiere ññarí bero, Dios cũ cañnajẽ cõtiere marí camasíparore bairo í Jesucristo jũgori.

El vivir por la fe

⁷ Bairi atie Dios nocãrõ cũ catutuarijere jãã camasíncũrĩjẽ Ɂame, cawapacũtie netõjãñurõ jããrẽ cañurĩjẽ niña. Bairo tiere masíri aperã camasãrẽ na jãã quetibũjnetõnucũña. Bairo caquetibũjnrã nimirãcũã, ati rupax Ɂamerã catutuaenarẽ bairo caña jãã ãniña, ríirɁ cawatiasíparure bairo yua. Bairo jãã cabaiãnierẽ ññarí nipetiro camasã, “Na catutuarije jũgori mee, Dios cũ catutuarije jũgori roque tore bairo quetibũj masíñama,” jãã í masíncũñama. ⁸ Ati yeparure ãna, roro popiye jãã bainucũña. Bairo cabairã nimirãcũã, “¿dope bairo marí bairãti?” di rũmɁ ãno jãã í tũgoñaetinucũña. Tunu bairoa roro popiye jãã cabairije mena tũgoña yapapuanirãcũã, di rũmɁ jãã quetibũj jãnaetinucũña. ⁹ Roro popiye jãã tãmɁo joroque jãã átiepenucũñama. Bairo roro na caãna jãã caãniatiacũãrẽ, Dios Ɂame di rũmɁ ãno jãã awayoetinucũñami. Jããrẽ capajãmasíra nimirãcũã, jãã yeri Ɂamerẽ dope átiyasiomasíẽtíñama. ¹⁰ Bairi noo jãã caánucũrĩpax cãrõ jãã cũã Jesucristo roro na cũ caátiecogaricarorea bairo roro cayasicoaparãrẽ jãã ãnicotenucũña jãã wapana jũgori. Bairo Jesucristo cũ cabairiquere bairo jãã cũã roro popiye tãmɁomirãcũã, caroaro cũ cañnajẽ cõtie macããjẽ cũãrẽ jãã áti ñnomasíncũña camasãrẽ. ¹¹ Tunu bairoa jãã nipetiro, tocãnacã rũmɁ capajãecoparãrẽ bairo jeto jãã ãninucũña, Jesucristo yarã ãnirí. Bairo cabairã nimirãcũã, caroaro Jesucristo cũ catutuarijere camasãrẽ caáti ññoparã jãã ãniña ati rupax cayasipa rupax mena. ¹² Tore bairo jãã Ɂame Jesucristo yaye quetire quetibũjnrã, roro jãã tãmɁonucũña. Bairo jãã cabaimiatacũãrẽ, jãã caquetibũjrije jũgori mɁjãã Ɂame yeri capetietiere cacũgoparã majũ mɁjãã ãniña.

¹³ Bairo Dios jããrẽ cũ cacotemasíncũrĩjẽrẽ tũgoñatuari uwiricaro mano jãã quetibũjncũña cũ yaye quetire. Torea bairo í woatuyupa Dios ya tutipɁ cũãrẽ: “Dios mena tũgoñatuari cũ yaye quetire uwiricaro mano camasãrẽ na yɁ quetibũjncũña,” í woatuyupi. ¹⁴ Bairi cariape merẽ marí masíña: Dios Ɂame, Jesucristo cũ cariacoamiatacũãrẽ cũ catitunuo joroque cũ caátatorea bairo jãã cũãrẽ jãã catiogɁmi. Bairo jãã catiori bero mɁjãã jĩcãrõã marí neágɁmi cũ caãno ɁmɁrecóopɁ yua. ¹⁵ Nipetiro popiye jãã catãmɁorĩjẽ bainucũña, caroaro mɁjãã canetõmasípeere írõ. Bairo mɁjãã mena macããna aperã nemojãñurõ Cristore catũgoɁsarã na caãninemoata, nemojãñurõ Dios cũãrẽ cũ na cabasapeopee cũã nigaro, nocãrõ marí mena cañuɁ cũ caãno jũgori.

¹⁶ Bairi popiye baimirãcũã, jãã Ɂame cayeritutuaenarẽ bairo jãã tũgoña yapapuaetinucũña. Ati rupax mena tocãnacã rũmɁ cabɁɁna jũgoyeɁna nimirãcũã, jãã yeri jãã catũgoñaerĩjẽ Ɂame nemojãñurõ jõɁame cawãna yeri majũ cacũgorã jãã ãnijũgoyeɁtinucũña.

¹⁷ BairopɁa atie, ati yeparɁ ãna roro popiye jãã catãmɁonucũrĩjẽ capetipee niña. Bairi ñe mee niña jããrẽ. Bairo popiye baimirãcũã, cabero netõjãñurõ caroa capetietipeere cacũgoparã majũ jãã ãniña.

¹⁸ Bairo cabairo jũgori bũtioro majũ ati yepa macããjẽ caãnierẽ jãã ñroaetinucũña. Bairi ãme marí caíñaetinucũrĩjẽ ɁmɁrecóo macããjẽ Dios marí cũ cajopee Ɂamerẽ jãã ñroanucũña. Ati yepa macããjẽ capetipee majũ niña. ɁmɁrecóopɁ macããjẽ roque tocãnacã rũmɁ caãnicõãninucũpɁe majũ niña.

5 Bairi marí rupax Ɂame ati yepa macãã wiire bairo niña. Ti wii caboarorea bairo caboapa rupax majũ niña. Bairo marí rupax caboamiatacũãrẽ, Dios Ɂame roque caroa rupax majũ marí qũẽnogɁmi ɁmɁrecóopɁ. Ti rupax Ɂame di rũmɁ ãno caboati rupax, capetieti rupax majũ nigaro. Camasã na caáta rupax mee nigaro. Tere merẽ caroaro marí masíõãña. ² Bairi marí Ɂame ati rupax mena ãna, marí jũtinucũña. ¡Tame! Merẽ ãmea ɁmɁrecóo macãã rupax marí ya rupax cañipa rupax roquere marí ãnicõãgamiña. ³ Ti rupax cawãna rupax cũgo wasoari cawãna jutii cajãñawasoarãrẽ bairo marí ãnigarã. Bairi carupax mánarẽ bairo marí ãmerígarã yua ɁmɁrecóopɁ. ⁴ Bairi ati yeparɁ ãna mai, marí yeri jĩnjãnucũña, roro cayapuanucũrã ãnirí. Marí Ɂame marí rupaxre cajutiwe ecorãrẽ bairo marí ãnigaetiya. Torea bairo Dios marí cawãna rupax cũ cajããwasoaro roquere marí boya. Bairo Dios marí cũ caáto ati rupax cayasimiatacũãrẽ, cawãna rupax Ɂame ãnijũgogaro yua. ⁵ Dios Ɂame roque tore bairo marí cabaimasípeere marí qũẽnoyubojax átiyami ɁmɁrecóopɁ. Cũã, marí jowí cũ Yeri Espiritu Santo cũãrẽ, cawãna rupax mena marí cacaticõãnipeere marí cacũgomasíparore bairo í yua.

⁶ Bairi marí Ɂame Dios mena marí tũgoñatutuacõãniña. Ati rupax marí caãnijũgori rupax mena ãna, marí Quetiupax tɁɁ caãmerãrẽ bairo caãna marí ãniña. ⁷ ãmerẽ mai, cũ marí ññaetinucũña. Bairo cũrẽ caíñaena nimirãcũã, cũ mena marí tũgoñatutuacõãña. ⁸ Ati rupaxre marí pitigacɁɁ, jicoquei marí Quetiupax tɁɁ marí caãniparore bairo írã. ⁹ Bairi tocãnacãni jãñurĩpax marí Quetiupax marí cũ caíñãuseanipeere marí bonucũña. Tore bairo marí boya, ati rupax marí cacũgori rũmɁ caãno, o cũtɁ ɁmɁrecóopɁ marí caãmatacũãrẽ yua. ¹⁰ Marí nipetiro Jesucristo cũ caíñabeseri rũmɁ caãno, ati yeparɁ ãna tocãnacã wãme marí caátajere, cũrẽ caíñabese coparã majũ marí ãniña. Ti rũmɁ caãno ati rupax mena ãna, caroa wãme, o rori wãme marí caáta wãme cãrõ ññacõñarí, tie wapa marí wapa jogɁmi.

El mensaje de la paz

¹¹ Bairi, “Marí Quetiupaxre nipetiro camasã cũ na canɁcũbɁgoro boya,” í tũgoñarí, camasãrẽ Cristo yaye quetire na masíõ joroque jãã átijãtiganucũña. Tore bairo caroaro cariape jãã catũgoñanucũrĩjẽrẽ Dios cũã masíõãñami. Bairi mɁjãã cũã tiere mɁjãã camasíõ ñuña. ¹² MɁjããrẽ tunu atore bairo jãã caquetibũjmatã,

“Jää majũã jáã caátiere ïñarĩ mũjãã cabasapeopee boya,” ïrãrẽ bairo mee jáã ïña. Bairo p̃ame mũjãã caátore borã jáã ïña: Jáã caátianierẽ caroaro masĩcõñarĩ, “Cariape quetibũjũyama Pabljãã,” aperã ricaati caquetibũjũrãrẽ na mũjãã caĩquetibũjũmasĩpee ũnierẽ borã jáã ïña. Tore bairo átimasĩtĩmirã, ricaati caquetibũjũrã p̃ame, “Cañurã niñama,” ïnucũñama, camasãrẽ na rupã bui macããjẽ jetore caĩñarã nimirãcũã. Camasã na yeri na catũgoñarĩjẽp̃ure masĩtĩmirãcũã, tore bairo ï b̃s̃nucũñama. ¹³ Na ũna jáãrẽ, “Mecũrã baiyama,” jáã na caĩmiatãcũãrẽ, jáã p̃ame Dios yaye macããjẽrẽ ána jáã átiya. Ape watoara caroaro cariape jáã caátiere mũjãã caĩñaata, caroaro mũjãã caátianimasĩpeere ána jáã átinucũña. ¹⁴ Jesucristo b̃tioro marĩrẽ cũ camairĩjẽrẽ tũgoñarĩ popiye baimirãcũã, cũ cabore bairo jáã átiãnajẽ c̃t̃inucũña. Jesucristo jĩcãũã marĩ nipetiro popiye marĩ cabaibujioriquere marĩ riabojayupi. Bairi cũ mena cariarãrẽ bairo marĩ tuaya. Bairo cũ cariajojariquere cariape jáã camasĩjũgoricãp̃ãina yua, tocãnacã r̃ũm̃ã cũ carotirore bairo jeto jáã átinucũña. ¹⁵ Marĩ carorije wapare netõgũ, marĩ riabojayupi Jesús. Bairo tiere tũgoñarĩ marĩ majũã marĩ cabooro caáperiparã marĩ ãniña. Marĩ Quetiupã marĩ carorije wapare riabojari bero cacatitunurĩcũ cũ carotirore bairo jeto caátiparã marĩ ãniña.

¹⁶ Bairi jáã p̃ame ati mũp̃recóo macããna, aperã camasãrẽ bui macããjẽ na rupãre na caĩñabesore bairo jáã áperinucũña. Mai, cajũgoyep̃ure torea bairo yũ tũgoñarĩqũẽ c̃t̃imimw̃. “Jesucristo, cabũgoro macããcũ ãcũmi,” ñi tũgoñanucũmiw̃ yũ cũã. ãmerẽ yua, bairo mee yũ tũgoñaña. ¹⁷ Bairi ni jĩcãũ ũcũ Jesucristore catũgoũsajũgõũ ape yeri cacũgoũp̃ũ niñami. Roro cũ caátinucũrĩqũẽrẽ caátijãnarĩcũp̃ũ niñami. Bairo roro cajũgoyep̃ũ cũ caátianajẽrẽ pitiri bero, caroa macããjẽ jeto caátianinucũũ majũ tuayami yua.

¹⁸ Atie nipetirije Dios marĩ cũ cajũátie, marĩ cũ caátibojarije niña. Cũ p̃ame jĩcã yeri pũnarẽ bairo cũ mena marĩ ãnio joroque marĩ ásupi Jesucristo marĩ Quetiupã jũgori. Tunu bairo nipetiro camasã cũ mena jĩcã yeri pũnaacũnarẽ bairo na ãnio joroque ï, cũ yaye quetire jáã quetibũjũnetõrotiwĩ. ¹⁹ Bairo p̃ame ïgũ ñiña: Dios p̃ame ati mũp̃recóo macããna nipetirore Jesucristo mena na catũgoñatutuario jũgori cũ mena jĩcã yeri pũnaacũnarẽ bairo na ãnio joroque ácũ baiyami. Camasã roro na caátinucũrĩjẽrẽ na netõbojagũmi Dios, Jesús mena na catũgoñatutuata. Tie caroa quetire camasã na camasĩparore bairo ï, jáã quetibũjũnetõrotiwĩ.

²⁰ Bairi Jesucristo yaye quetire cabuerã, cũ cacũrĩcãrã majũ jáã ãniña. Mũjããrẽ Dios cũ majũã cũ caátirotiri-jere, jáã jũgori mũjããrẽ tore bairo átirotiyami: Dios mena b̃s̃ũqũẽnoña. Cũ mena jĩcã yericũnarẽ bairo ãnajẽcũsa. ²¹ Cristo carorije caápei cũ caãnimiatãcũãrẽ, marĩ carorije wapa cũ riao joroque ásupi Dios. Bairo cũ ásupi cũ macũrẽ, carorije wapa mánarẽ bairo marĩ cũ caĩñaparore bairo ï.

6 Bairi yua, jáã p̃ame Dios yaye paariquere cajũátinemorãrẽ bairo caãna ãnirĩ mũjããrẽ jáã ïña:

Dios nocãrõ cañũũ ãnirĩ mũjãã cũ cajũátianierẽ ïña-teeticõãña. ² Tore bairo ïcũñupĩ Dios cũ ya tutipũ cũãrẽ:

“Yoaro mee yũre mũ cajëñirĩjẽrẽ mũ yũ tũgobojagũ.

Bairo mũ tũgobojari yua, camasãrẽ yũ canetõrĩ r̃ũm̃rẽ mũ yũ jũátinemogũ,” ï quetibũjũyupi cũ ya tutip̃ure.

Bairi ãmea ãno baiya Diore marĩ catũgoũsamasĩpa r̃ũm̃ũ majũ. ¡ãmea Dios marĩ carorije wapare cũ canetõrĩ r̃ũm̃ũ majũ ãno baiya!

³ Bairi jáã p̃ame noa ũnarẽ jĩcãni ũno roro jáã áti ïñoetinucũña. Jáã paarique cawapa manie, cabũgoro macããjẽrẽ bairo to tuaeticõãto ïrã, roro aperãrẽ jáã áti ïñoetinucũña. ⁴ Bairo p̃ame roque jáã átinucũña:

Nipetiro dise ũnie jáã caátie wãme cãrõ Dios paabojari majã jáã caãnierẽ jáã áti ïñoãninucũña. Popiye tãm̃omirãcũã, tũgoñaenarẽ bairo tiere caroaro mena jáã ñcãcõãnucũña. Tunu bairoa jáãrẽ carũsarijere, jáãrẽ roro na caátigarije cũãrẽ caroaro mena jáã tũgoñanetõcõãnucũña. ⁵ Tunu apeyera roro jáã na cabape eperije, roro preso jorica wiiripũ jáã na cacũeperije cũãrẽ jáã ñcãnetõcõãnucũña. Jáãrẽ roro átigarã, aperã neñarĩ na caawajatuti ep̃nucũrĩjẽ, ap̃eye tutuario jáã capaanucũrĩjẽ, popiye ñamii cũãrẽ jáã cawũgoa tãm̃onucũrĩjẽ, jáã caawãtãm̃onucũrĩjẽ, tie nipetirijere jáã ñcãnetõcõãnucũña. Tore bairo caroaro jáã cañcãmasĩrĩjẽ jũgori Diore paabojari majã jáã caãnierẽ jáã ïñonucũña. ⁶ Tore bairo caroarã jáã yeri jáã caãnajẽ c̃t̃ie, cariape macããjẽ queti caroaro jáã catũgomãrĩjẽ cũãrẽ camasãrẽ jáã áti ïñoãninucũña. Tunu bairoa patowãcãrĩcãrõ mano caroaro yeri jõrõ caãna ãnirĩ camasãrẽ caroaro na jáã jũátinemonucũña. Tunu bairo Espiritu Santo jáã mena cũ caãno jũgori caroaro cariape ïtoricarõ mano camasãrẽ jáã camairĩjẽ jũgori nipetiro camasã masĩñama Dios yarã paabojari majã jáã caãnierẽ. ⁷ Tunu bairoa jáã caquetibũjũrije cariape macããjẽ quetire, Dios cũ catutuarije jáã mena caãno jũgori nipetiro camasã masĩñama Dios yarã paabojari majã jáã caãnierẽ. Bairi jáã p̃ame cariape ãnimasĩrĩ yua, wãtĩrẽ jáã canetõñcãpeere, o jáã camasatoye c̃t̃ipee cũãrẽ jáã cũgonucũña. Tie, cariape ãnimasĩrĩqũẽrẽ p̃ame jáã besure bairo caãnie majũ niña. Tie jũgori di r̃ũm̃ũ ũno jáã wapana roro jáãrẽ na caátigaro jáã eñotãmasĩnucũña. ⁸ Bairi camasã p̃ame ape r̃ũm̃rẽ jáã ïroanucũñama. Ape r̃ũm̃ũ caãnorẽ b̃tioro jáã ïñatenucũñama. Ape r̃ũm̃ũ caãno caroaro b̃s̃nucũñama jáã caátianierẽ. Ape watoare roro b̃s̃p̃ainucũñama jáã caátianierẽ. Ape r̃ũm̃rẽ caĩtopairãrẽ bairo jáã ïñanucũñama, caroaro cariape jáã caquetibũjũmiatãcũãrẽ. ⁹ Tunu bairoa caroaro jáãrẽ camasĩrã nimirãcũã, ape majã na camasĩena ũnarẽ bairo jáã ïñanucũñama. Cariacoanarẽ bairo tũgoñamirãcũã, jáã masac̃t̃i ãnijũgonucũña. Apeyera popiye jáã baio joroque átimirãcũã, jáã pajĩãreetinucũñama bairãp̃ã.

¹⁰ Tunu bairoa yapapuarãrẽ bairo baumirãcũã, tocãnacã r̃ũm̃ã jáã h̃seanicõã ninucũña. Tunu apeyera cabopacarãrẽ bairo nimirãcũã, jáã caquetibũjũrije jũ-

gori capããrã camasãrẽ cabopacaenarẽ bairo na ãnio joroque na jãã átinucũña. Tunu ñe ùnie cacũgoenarẽ bairo baumirãcũã, nipetiro jãã cãgocõãña jããrẽ carũsarijere.

¹¹ Yũ yarã Corinto macããna, cariape ïtoricarõ mano jĩcãrõ tũni jãã cabairijere mũjããrẽ jãã quetibũjũya. Jãã camasã cõtĩãnie nipetirijere mũjãã masĩõ joroque jãã quetibũjũya. ¹² Jãã rũame mũjãã mena ricaati wãme jãã tũgoñarĩqũẽ cũperinucũña. Mũjãã rũame roque jããrẽ roro ricaati tũgoñarĩqũẽ ùnie mena jãã mũjãã ñña ãninucũña mũjãã yeripũ mena. ¹³ Bairi mũjããrẽ atore bairo yũ átirotiya, jĩcãũ caracũ cũ pũnaarẽ beyoũ, cũ caátirotirore bairo yua: Yũ mena caroaro tũgoñarĩqũẽcũsa. Ricaati wãme yũre tũgoña macãẽtĩcõãña. Yũ, mũjãã mena caroaro yũ catũgoñaũseanirõrẽ bairo mũjãã cũã caroaro tũgoñarĩqũẽcũsa yũ menarẽ.

Somos templo del Dios viviente

¹⁴ Jesucristo yaye quetire catũgoũsaena mena ãnije-soeticõãña. Dope bairo caroa, carorije mena jĩcãrõ ãni-masĩẽtĩña. Tunu bairo cabusurije cũã busumirõcũã, canaitĩãrĩjẽ mena jĩcãrõ ãmerĩnucũña. ¹⁵ Torea bairo Jesucristo wãtĩ mena jĩcãrõ tũnia na caãmeo ỹseanipee maniña. Bairi apei Jesucristore catũgoũsaũ cũã apei catũgoũsaesũ mena caroaro jĩcãrõ ãnimasĩẽtĩña.

¹⁶ Tunu bairoa apeyera ñe ùnie jũgori Dios ya wii ñubuerica wii rũame aperã na jũgũẽãrẽ na cañubuerije macããjẽ mena jĩcãrõ ãnijosomasĩẽtĩña. Marĩã, Dios, cacati majũ ya wiire bairo caãna majũ marĩ ãniña. Cũ majũ cũã atore bairo ñũpĩ marĩ mena cũ caãnipeere: “Na mena ãcũ, na watoapũ yũ ãniñesẽãgũ ti yepapũre.

Yũ, na racũ Dios majũ yũ ãnigũ.

Bairi na rũame yũ ya poa macããna majũ nigarãma jĩcã macãrẽ bairo yua, ñũpĩ Dios.

¹⁷ Tunu apeyera bairi atore bairo ñnemoñami marĩ Quetiupãũ: ‘Carorã watoare ãmerĩcõãña.

Na watoare tocãrõã witiweyocõãña.

Tunu bairoa carorije ùnie cañuetie cũãrẽ peeto ùno ápericõãña.

Bairo mũjãã caáto roque yua, yũ yarã majũ mũjãã yũ átigũ.

¹⁸ Bairo mũjãã átiri, yũ rũame mũjãã racũ majũ yũ ãnigũ.

Mũjãã rũame yũ pũnaa caũmũ, carõmia cũã, yũ pũnaa majũ mũjãã ãnigarã yua,

ĩ quetibũjũyami marĩ Quetiupãũ nocãrõ catutuaũ majũ yua,” ĩ woatuyupa Dios cũ caĩrĩqũẽrẽ cũ ya tutipũ.

7 Bairi yũ yarã, yũ camairã, atie mũjããrẽ yũ caquetibũjũrijere rũame tirũmũrũa Dios caroaro marĩ cũ caátiga jũgoyeticũrĩqũẽ majũ ñña. Tore bairo cabairo jũgori marĩ rũame, roro marĩ baio joroque caátiere caátiecoeticõã ninucũparã marĩ ãniña. Marĩ yerire caroaro ỹgueri manorẽ bairo cacũgoparã marĩ ãniña. Marĩ rupãũ cũãrẽ torea bairo cacũgoparã marĩ ãniña. Diore cũ tũgoũsari, ñe ùnie wapa mãna caroarã majũ cũ cañajoro caãniparã marĩ ãniña.

La conversión de los corintios

² Jãã mena asiaeticõãña. ¡Mũjãã yeripũ jããrẽ bootũgoñaña! Jãã rũame noa ùna mena roro na jãã ãmerĩnucũwũ. Tunu bairoa noa ùnarẽ roro jãã áperinucũwũ. Tunu bairoa ni jĩcãũ ùcũ mũjãã mena macããcũrẽ jãã ñtoñesẽãẽpũ. ³ Atiere yũ caĩbũsũata, mũjããrẽ roro bũsũpaicotei mee ñña. Merẽ bairina mũjããrẽ cajũgoyepũ ñi quetibũjũwũ: Mũjãã, yũ mena jĩcã yericũnarẽ bairo caãna mũjãã ãniña. Catĩãna, jĩcã poa marĩ ãniña. Marĩ cariaro beropũ cũãrẽ, jĩcã poa marĩ ãnigarã. ⁴ Bairi caroaro cariape mena mũjãã yũ quetibũjũya, mũjããrẽ caroaro camasĩ ãnirĩ. Tunu bairoa caroaro mũjãã caátĩãnierẽ masĩrĩ bũtioro majũ yũ tũgoña ỹseaniña mũjãã mena yua. Popiye yũ cabairije watoa to ãnimaatacũãrẽ, yũ yeri ñña. Bairo caroaro yeri ñurĩ yua, mũjãã mena paio yũ tũgoña ỹseaniña.

⁵ Ato Macedonia yepapũ jãã caetaricarõ beropũina mai, di rũmũ jãã yeri jãẽtĩmajũcõãña. Popiye jãã cabainucũrĩjẽ tocãnacãũpũa nicõã cotenucũña jããrẽ. Tie jũgori roro tãmũonucũrĩ yua, bũtioro jãã yeri uwitũgoñarĩqũẽ mena jãã ãninucũwũ. ⁶ Tore bairo jãã cabaimaatacũãrẽ, aperã cayapapuarãrẽ na tũgoñatutu-awẽpũõ joroque caácũ, Dios rũame jãã tũgoñawẽpũõ joroque jãã ámi marĩ yũ Tito cũ caetarije jũgori yua. ⁷ Bairãpũa cũ caetarije jũgori jeto meerẽ ññarĩ, jãã yeri tũgoñawẽpũwũ. Cũ cũã caroaro mũjãã caátĩãnierẽ ññarĩ, nocãrõ mũjãã mena cũ catũgoñaũseanirĩjẽrẽ ññarĩ, jãã cũã jãã yeri tũgoña ỹseaniwũ. Bairi cũ rũame jããrẽ bũtioro mũjãã caĩñagarije queti cũãrẽ jãã quetibũjũwĩ Tito. Tunu bairoa roro popiye mũjãã jũgori yũ cabairijere tũgori, bũtioro mũjãã catũgoña yapapuarije cũãrẽ jãã quetibũjũwĩ. Tie nipetirije quetire tũgori roque yua, nemojãñurõ yũ tũgoña ỹseaninucũña.

⁸ Cajũgoyepũ mũjãã yũ cawoajorica carta jũgori mũjãã yapapua joroque mũjãã yũ ápũ mai. Bairo mũjãã baio joroque átomicũã, yũ rũame ãmerẽ yũ yapapuaetinucũña. Bairũa, cajũgoyepũ ti cartare yũ cawoaturi rũmũrẽ bũtioro yũ tũgoña yapapuaũ. Bairorũa, yoaroaca mee mũjãã yapapua joroque ásupa yũ carta rũame yua. ⁹ Bairi ãmerẽ yũ tũgoña ỹseanijãñũña. Ti carta mũjããrẽ yapapua joroque caátaje meerẽ yũ ỹseaniña bairũa. Yũ cawoajoriquere tũgori yua, mũjãã carorijere yapapua tũgoñarĩ, Dios rũamerẽ cũ mũjãã catũgoũsariquere masĩrĩ, bũtioro yũ ỹseaniña. Bairo cũrẽ cũ tũgoũsari yua, popiye bai yapapua mirãcũã, cũ caborore bairo jeto mũjãã átiãninucũña. Bairo mũjãã caátĩãnierẽ ññarĩ, “Narẽ roro marĩ ápeyupa,” jãã ĩ tũgoña ỹseaninucũña yua. ¹⁰ Jĩcãũ caũmũrẽ roro popiye cũ tãmũ joroque átimasĩñami Dios, roro cũ caátinucũrĩjẽrẽ cũ capitimasĩparore bairo ĩ. Bairo cũ cayeri wasoata, qũĩña jesoyami Dios. Bairo roro cũ caátiere cũ capitiro ññarĩ yua, Dios cũ netõgũmi roro cũ cabaibujiopeere. Yasiricaropũ áperigũmi. Bairi dope bairo rũame ĩ yapapua masĩã mano yua. Cabaimaatacũãrẽ, ni ùcũ roro popiye cũ yaye wapa

baiyapapuamicüã, Dios mena cü cabesucüñoeticöã-ta, yasioagumi. ¹¹ Roro popiye mujãã tãmo joroque mujãã cü caátinucürjêrê mujãã cancãnetöcöã nucürjêrê ïñarí ðseaninucüñami mujãã mena Dios. ¡Popiye mujãã catügoñayapapuaru bero ape yeri mujãã tũgoña joroque caátajere tũgoñañijate! Bairi mujãã yu caquetibujmwoajorique bueri bero, tie caĩrörê bairo núcübgorique mena mujãã tũgoyupa. Tunu bairoa yu cüãrê núcübgorique mena caroaro yu mujãã tũgoñotayupa aperã yre roro na caĩbujiopere yua. Bairi yua roro mujãã caátinucürjêrê mena tũgoña yapapuari yoaro mee tiere mujãã cüñupã carorijere. Bairo roro mujãã caátinucürjêrê mena tũgoña uwiri, yu ðame mujãã mena yu caãno mujãã bootügoñañupã. Bairo tũgoña uwiri, roro caácü mujãã mena macããcü cüãrê mujãã cabeyogaetimircüre yua tutuaro mena cü mujãã beyoyupa. Tore bairo mujãã caátipetimasürjêrê jügori yua, “Carorijere caboena niñama,” mujãã ïñagarãma aperã camasã. ¹² Bairo mujããrê woajow, roro caátacure, bairi cü pacu roro caáticoricu jeto meerê tũgoñarí yu woajowu. Mujãã cüãrê tũgoñarí tore bairo yu quetibujm woajowu. Dios cü caĩñajorow jããrê caroaro mujãã catügoñsarijere mujãã masĩo joroque ï, ti cartare mujãã yu woajowu. ¹³ Atie jããrê mujãã camaitügoñarjêrê queti tũgori bero, jãã yeri tũgoñatutuacöãña.

Bairãrma tie jügori jeto meerê tũgori jãã yeri tũgoñatutuaya. Tito cüã, caroaro mena cü mujãã cabocãrique cü causeanirjêrê ïñarí, jãã cüã bütioro jãã yeri tũgoña ðseaniña. Bairi mujãã ðame Titore cü yeri ñuo joroque cü mujãã ásupa tunu. ¹⁴ Merê Tito mujãã tãpü cü caápáro jügoyerma, “Caroaro mu bocãgarãma Corinto macããna,” cü ñi quetibujm jügoyetiwu. Bairi cü yu caĩrcãrörêã bairo caroaro mena cü mujãã bocáyupa Titore. Yu ðame cariape jeto tocãnacãnia ñi busnucüña. Di rãmu ñno mujããrê caĩtoere bairo ñietinucüña. Bairi mujãã cabairijere Titore yu caĩquetibujmricarea bairo cariape baiyupa. ¹⁵ Tunu bairoa cü ðame, cü mujãã caátajere tũgoñarí, mujããrê tũgoñamajjãñunucüñami, nocãrö núcübgorique mena cü bocári, cü caĩrjêrê mujãã catügoñsarijere jügori. ¹⁶ ¡Bairi caroaro mujãã caátijügcöãñipeere tũgoñarí, bütioro majü yu ðseaniña!

Generosidad en las ofrendas

8 Bairi ãmerê apeyera, yu yarã mujããrê jãã quetibujmgya nocãrö Dios cü camairjêrê jügori ñubueri majã Macedonia macããna caroaro na caátianierê. ² Na ðame roro popiye majü wãtí na cü caátieco rotimiatacãrê, caroaro ðseanirjêrê mena tũgoñsacöã ninucüñama. Tunu bairoa cabopacarã majürê bairo nimirãcüã, cabopacaenarê bairo paio jicãrö tũni Diore na cajorijere jonucüñama. Aperãrê na cacügorije mena na jãátinemonucüñama. ³ Yu cüã tore bairo na caátie ñiñanucüwü. Na cacügoro cãrö na cacügorijere na jomasñucüñama aperã cabopacarãrê. Ape watoara na cacügoro netöjãñurö na jonucüñama cabopacarãrê. Na caboro, na caátimasürö tore bairo át-

inucüñama aperãrê. Bairi tiere yu masjãñuña. ⁴ Bairo caátimasürã ãnirí jãã cüãrê bütioro tie dinerore na ca-juatie macããjêrê jãã cañebojaro bomiwã. Dios ya poa macããna Jerusalén macããnarê jãátigarã, bütioro tiere jãã cañebojarore bomiwã. ⁵ Na ðame jãã catügoñarö netöjãñurö caroaro jãátinemomasiwã. Cañijügoro na majü yerire cü jorãrê bairo caroaro marí Quetiupare cü tũgoñsa ãñupã. To bero jãã cüãrê na cacügorije mena jãã jãátinemowã Dios cü caátitirore bairo caroaro jicãrö tũni yua. ⁶ Bairi mujããtã cüãrê tie mujãã caroaro mena mujãã caneñorjêrê macããjêrê bütioro cü jãã jerotijoya tunu Titore. Merê cajügoyeru mujãã watoare tie ñnie mujãã caneñorjêrê jejügoypuri. ⁷ Mujãã roque nipetirijere netöjãñurö aperã netörö caátimasürã mujãã ãniña. Bairo caãna ãnirí aperã netöjãñurö Jesucristo mena mujãã tũgoñatutuaya. Tunu aperã netörö camasürã ãnirí, aperã netöjãñurö Dios yaye quetire mujãã quetibujmucüña. Tunu bairoa cotericarano mano jicãrö tũni caroa wãmerê mujãã átinucüña. Jãã cüãrê aperã netöjãñurö jãã mujãã mainucüña. Bairo nipetirije caátianimasürã ãnirí, netöjãñurö Jerusalén macããna cabopacarãrê cajãátinemoparã majü mujãã ãniña.

⁸ Bairma mujããrê rotiricare bairo majü, ï mee ñiña. Aperã, cabopacarãrê na cajãátimasürö cãrö, na cajãáti ñonucürjêrê mujãã quetibujm ñiña. Tiere masürí, mujãã cüã cariapea aperãrê mujãã camairjêrê mujãã áti ñnomasürãrê aperã camasãrê. ⁹ Marí Quetiupare Jesucristo nocãrö cañu ãnirí marí camasãrê cü cabopaca ññarjêrê mujãã masürã. Cü ðame nipetiro upu nimicüã, ati yeparure ãcü, cabopacaere bairo ãninucüñupí, mujããrê netögy. Nipetirije marí cacü-goparore bairo ï, bairo baiyupi.

¹⁰ Yu ðame caroaro mujãã caátianipeere bow, atore bairo mujããrê yu quetibujmgya. Ji cümapurê, “Cabopacarãrê na marí jãátiroa,” ïrjüê jeto meerê mujãã ápu. Yoaro cotericarano mano caroaro jicãrörê bairo tie dinerore mujãã jeneñoñupã. ¹¹ Bairo mujãã caátimasürö cãrö caãna ãnirí mujãã caátigajügori-carorea bairo caroaro jicãrö tũni átiyaparocöãña. Cañijügoripare caroaro ðseanirjêrê mena mujãã caátijügomasürjêrêã bairo átiyaparoya. ¹² Bairi ni jicãñ ücü cariapea cajogay cü caãmata, cü cajomasürö cãrö cü joáto. Tore bairo cü caátimasürjêrê Dios cariapea ññajesoyami. Bairi Dios ðame cacügoenarê ññamicüã, netöjãñurö jëñietinucüñami camasãrê. Na cajo-masürö cãrö jeto jëñinucüñami apeye ñnie na cajopere.

¹³ Mujãã ðame cabopacarã Jerusalén macããnarê netöjãñurö jãátimirã, cabopacanetörãrê bairo mujãã tuao joroque, ï mee ñiña. ¹⁴ Jicãrörê bairo ãnajëcusa ï, tore bairo ñi quetibujmgya. ãmerê mujãã cacügorije ñnie mena na mujãã jãátimasürã. Cabero na cüã na cacügorije ñnie mena mujããrê jãátibujiorãma. Tore bairo mujãã caãmeo ápata, ñe ñnie rusaeto jicãrö tũni mujãã cüggogarã mujããrê carusarijere. ¹⁵ Torea bairo ï quetibujmgya Dios yaye na cawoaturica tutipü cüãrê: “Jicãñ capee cacügoñ nimicüã, netöjãñurö cügoetigü-

mi. Apei petoaca cacūgou cūārē ñe cū rusaetigaro, petoaca cū cacūgomiatacūārē," ĩ woatuyupa.

Tito y sus compañeros

¹⁶ Caroaro mɔjǎǎ caānipeere boɔ, bɔtioro yɔ catūgoñanucūrōrēǎ bairo Tito cūǎ cū tūgoñao joroque cū ásupi Dios. Bairo tiere tūgoñarí, yɔ rɔame, "Yɔ mena mɔ ñujǎñuña," cū ñinucūña Diopɔre. ¹⁷ Bairo caānijūgoro Titore mɔjǎǎ tɔrɔ yɔ caárotiro, caroaro mena yɔwí. Caroaro mɔjǎǎ caānipeere bɔtioro cabotūgoñau ānirí āmerē yua cū majūǎ cū caboro mɔjǎǎ ĩñau áyami.

¹⁸ Tito mena apeire mɔjǎǎ tɔrɔ cū yɔ joya. Cū rɔame marí yaure bairo caācɔ, marírēǎ bairo catūgousau niñami. Cūrē nipetiro ñubueri majǎ caroaro cū bɔsɔnucūñama, Jesucristo camasārē cū canetōrīqūē quetire cū cūǎ cū caquetibɔjɔnetōnucūrījē jūgori.

¹⁹ Apeyera cūrē, ñubueri majǎ cū besewǎ jǎǎrē cabapacutiñesēǎrɔre. Bairo dinero mɔjǎǎ caneñorīqūērē jǎǎ cajeátó, cū cūǎ jǎǎ mena bapacutiágumi. Bairo tie dinero neñorīqūērē jeátí, marí yarǎ Jerusalén macāǎnarē jǎǎ cabatorije jūgori marí Quetiupɔre camasǎ cū na basapeo joroque ána jǎǎ átigarǎ. Tunu bairoa jǎǎ bairo dinerore jorǎ, camasārē tutuaro marí caāmeo jɔátigarijere na masíō joroque ána jǎǎ átigarǎ. ²⁰ Jǎǎ rɔame paio dinerore neñorí, jǎǎ cajeátiere ĩñarí, bɔtioro mɔjǎǎ cabɔsɔpairo jǎǎ boetiya. Bairo capǎǎrǎ mena tie neñorīqūērē jǎǎ jeágaya. ²¹ Bairo tunu caroaro jīcārō tūni jeto jǎǎ átimasīnucūña. Bairɔrɔa marí Quetiupɔ cū cañajoro jeto meerē tore bairo jǎǎ átinucūña. Camasǎ cūǎ caroaro na cañaparore bairo ĩrǎ, tore bairo jīcārō tūni jǎǎ átinucūña.

²² Na, yɔ cajorǎ menarē apei cūārē cū yɔ jonemoña marí yaure bairo caācūrē. Cū rɔame cañuɔ majū niñami. Nipetiri wǎme camasārē cotericaró mano cū cajɔátigarijere jǎǎ áti ĩñonucūñami. Āme roquere yua, caroaro mɔjǎǎ caátīānie mena tūgoñatutuari netōjǎñurō mɔjǎǎ jɔátinemogayami. ²³ Bairo aperǎ ũna mɔjǎǎrē, "¿Noa cū āniñati Tito?" na cañjēniñaata, atore bairo na mɔjǎǎ ĩwǎ: "Tito, Pablo bapa, cū mena capaari majōcɔ ñiñami. Jǎǎrē cajuátinemom majū niñami," na mɔjǎǎ ĩ quetibɔjɔwa. Tunu bairoa marí yarǎ Tito mena caānarē na cajēniñatacūārē, atore bairo na mɔjǎǎ ĩwǎ: "Ānoa aperǎ rɔamea, ñubueri majǎ na cajoricarǎ niñama. Na cūǎ marírēǎ bairo Cristore cañroari majǎ niñama," na mɔjǎǎ ĩ quetibɔjɔwa. ²⁴ Bairo mɔjǎǎ rɔame narē caroaro ñcūbɔgorique mena na bocáya. Na ĩroaya. Bairo na mɔjǎǎ cañroarije quetire tūgorǎ, nipetiro ñubueri majǎ puari macāǎna rɔame cariapea masígarǎma mɔjǎǎ, Corinto macāǎna, caroaro mɔjǎǎ caátīānierē jǎǎ caquetibɔjɔjūgoriquere.

La colecta para los hermanos

⁹ Marí yarǎ, marírē bairo Dios mena catūgoñatutu arārē jɔátaje macāǎjē rɔamerǎ, capee mɔjǎǎ yɔ caquetibɔjɔwoatujopee mee niña bairopɔa. ² Merē caroaro mɔjǎǎ, Acaya yepa macāǎna, mɔjǎǎ majūǎ aperārē jīcārō tūni mɔjǎǎ cajuátimasīrījērē yɔ

masíjǎñuña. Bairo torea bairo cariape caroaro mɔjǎǎ cajuátiere na yɔ quetibɔjɔnucūña ato Macedonia yepa macāǎna cūārē. Ji cūmɔrɔa mɔjǎǎ rɔame cotericaró mano aperārē mɔjǎǎ jɔátigawɔ. Bairo mɔjǎǎ caátimasīrījērē tūgori, nipetiro jǎñuríɔa ato Macedonia yepa macāǎna cūǎ mɔjǎǎ caátorea bairo aperārē jɔátinemogayama. ³ Tore bairo mɔjǎǎrē ĩ quetibɔjɔmicūǎ, marí yarārē mɔjǎǎ tɔrɔ yɔ joya, mɔjǎǎ cabairijere cariape yɔ cañmiatacūārē ricaati to cabaietiparore bairo ĩ yua. Yɔ cañōrēǎ bairo cariape aperārē na mɔjǎǎ jɔátiganucūña mɔjǎǎ caátimasīrō cārō. Tere ato macāǎna na masíato ĩ, na yɔ joya marí yarārē. Bairo ĩgɔ ñiña: Caroaro jicoquei mɔjǎǎ cajopeere mɔjǎǎ qūēnoyuwa, ĩgɔ ñiña. ⁴ Ape watoara ato Macedonia yepa macāǎna mena ácú, mɔjǎǎ cajopeere qūēnoyuena mɔjǎǎ cacotero mɔjǎǎ yɔ eta tǎmɔgætiya. Tore bairo mɔjǎǎ cabaieticōǎta, bobooro jǎǎ rɔame jǎǎ tǎmɔbujiorǎ, "Caroaro jɔátimasīñama Corinto macāǎna," mɔjǎǎ mena jǎǎ cañtūgoñatutuamiatacūārē, tore bairo jīcārō tūni mɔjǎǎ caápericōǎta yua. Tunu bairoa mɔjǎǎ cūǎ bobooro mɔjǎǎ netōbujiorǎ, tore jīcārō tūni mɔjǎǎ cajopeere neñorí mɔjǎǎ cacoteeticōǎta, ato Macedonia yepa macāǎna na cañnarō yua. ⁵ Tore bairo cabaipeere tūgoñamasīrī, "Marí yarǎ aperārē na tɔrɔ cajopee āno," ĩrī caānijūgoro mɔjǎǎ tɔrɔ caññañesēǎparārē na yɔ jōjūgoyetiya. Tunu bairoa na rɔame topɔ etarǎ, mɔjǎǎ caneñopee carɔsaata, mɔjǎǎ jɔneñorotibojagarǎma, mɔjǎǎ caátigajūgoricarorea bairo yua. Tore bairo mɔjǎǎ majūǎ mɔjǎǎ caneñomasīrījē jūgori yua, caroaro cabopacarārē na mɔjǎǎ cajuátimasīrījērē mɔjǎǎ áti ĩñogarǎ. Tore bairo mɔjǎǎ majūǎ mɔjǎǎ cajogarijere mɔjǎǎ cajogaeticōǎta, aperǎ bɔtioro na cañrajūgoro jūgoripɔ cajori majārē bairo mɔjǎǎ tuabujiorǎ.

⁶ Cariape tūgoñañijate atie ĩrīqūērē: "Petoaca otere caotei petoaca ríca jeyami; apei paio otere caotei paio ríca jeyami." ⁷ Bairo mɔjǎǎ yeripɔ mɔjǎǎ cajopeere tūgoñapetiri bero, mɔjǎǎ cajomasīrō cārō jīcārō tūni joya. Jogaetimirǎcūǎ, mɔjǎǎ yeripɔ roro tūgoñarí mɔjǎǎ cajoata, ñuētíña. Dios rɔame caroaro yeri ñurīqūē mena marí cajogarijere marí cajoro caroaro ĩñauSeanucūñami. ⁸ Cū rɔame tocānacǎ wǎmɔrɔa caroare paio majū mɔjǎǎ jomasíñami. Bairo cū cajoata, mɔjǎǎ rɔame ñe ũnie rɔsaricaró mano caroaro mɔjǎǎ ānimasígarǎ. Tunu bairoa tie mɔjǎǎrē cū cajoriye carɔsarije ũnie mena tocānacǎ wǎme caroaro átajere mɔjǎǎ átimasígarǎ camasǎ cabopacarǎ mena. ⁹ Ato bairo Dios ya tutipɔ cūārē ĩ woatuyupa:

"Ni ũcū, cañuɔ ānirí cabopacarārē caroaro mena na joyami narē carɔsarijere.

Bairo caroaro na cū caátīānie di rūmɔ ũno petietigaró.

Tocānacǎ rūmɔa nicōǎ ninucūgaró," ĩ quetibɔjɔyua Dios ya tutipɔre.

¹⁰ Dios rɔame, ote, marí caote ɔgapeere cūñupí. Tunu bairoa ɔgarique cūārē nipetirijere marí jonucūñami. Cū rɔame roque mɔjǎǎ jogɔmi nipetirije mɔjǎǎ caote-

peere. Tunu bairoa cūā, tie męjāā caoterije to putio joroque átigęmi. Bairo Dios cū caáto yua, męjāā pęame pairo męjāā cęgogarā. Tie mena caroaro jicārō tęni cabopacarārē na męjāā jęátinemo masıgarā. ¹¹ Bairo Dios męjāā cū caáto jęgori, tocānacā wāme ĩe ũnie ręsaricarō mano męjāā cęgogarā Dios cū cajorijere. Tie mena aperā cabopacarārē caroaro jicārō tęni na męjāā jęátimasıgarā yua. Tunu bairoa męjāā majū neņorı cabopacarārē męjāā cajorijere jāā cajeáto ĩņarā, na, marı yarā pęame Diore bętioro cū basapeogarāma. “Jāā mena mę ĩumajęcōāņa,” qęıgarāma Diore. ¹² Mai, tie marı yarārē męjāā caneņojorije jāā cajeátie pęame, narē caręsarijere jāā cajeátie jeto mee niņa. Caroaro na męjāā caátie jęgori Dios cęārē, “Jāā mena mę ĩumajęcōāņa,” na ĩbasapeo joroque ána męjāā átiya. ¹³ Bairo męjāā caáto, na pęame bętioro cū basapeogarāma. Tore bairo na, cabopacarārē na męjāā cajęátie ĩņarı, masıgarāma caria caroa queti Cristo yayerē męjāā catęgoęsarijere yua. Bairi na cęā Diore qęıroagarāma, nocārō caroaro narē na męjāā cajęátie jęgori. Tunu bairoa nipetiro aperā cabopacarā cęārē na męjāā cajęátie ĩņarı, bętioro Diore qęıroagarāma. ¹⁴ Tunu apeyera na pęame caroaro tęgoņamairıqęı mena bętioro Diore pęame męjāā jęniboja nucęgarāma. Dios nocārō caņuę ānirı narē męjāā jęgori caroaro na cū caátie ĩņarı, na pęame bętioro Diore cū basapeo nucęgarāma. ¹⁵ Dios marı mena ĩumajęcōāņami. Nocārō caņuę ānirı cū macęre marı joyupi. ĩTiere tęgoņarı ati risero mena dope bairo pęame pairo netōjāņurō ĩ basapeo masıā maa!

La autoridad de Pablo como apóstol

10 Yę, Pablo, Cristo caroaro mena cū cabeyorije, caroaro cū caıņamairıjē mena męjāārē yę quetibęyę. Bairępęa, jicāārā yęre ĩnucęņama: “Ato marı watoapę áņesęāę, marı uwire bairo tutuaro mena mee marı quetibęyęnucęņami. Bairo tutuaro mena mee quetibęyęmicęā, yoaropę ācę pęame, tutuaro netōrō marı quetibęyę woajonucęņami,” ĩi bęsęnucęņama. ² Bairi męjāārē niņa: To męjāā tępę yę caıņę etari ręmę caāno, yęre tore bairo roro caıbęsęjārē tutuaro mena na yę quetibęyęo joroque yę na ápericōáto. ĩYę tutimasıņa, tame! Na pęame jāā bęsępairā, “Na majū na catęgoņarıjē mena jęgori na caátieņierē quetibęyęnucęņama,” jāā ĩ bęsęjānucęņama. Jāārē na cabęsępai jānaeticōáta, cotericarō mano tutuaro mena na yę tutigę. ³ Bairępęa, camasā ati rupaę cacęgorā marı caānierē marı masıņa. Bairo marı cabaimiatacęārē, jāā pęame ati ęmęrecóo macęāna camasārē bairo jāā átiāņajē cęperiya. ⁴ Jāā catutuānie ati ęmęrecóo macęājē ũnie mee niņa. Dios cū catutuarije mena jęgori roque carorije quetibęyęriquere quetibęyęnetōņcāo joroque jāā átimasınucęņama. Tore bairo roro na cabęsępainucęrıjē cęārē jāā quetibęyępomasıņa. ⁵ Bairi jāā pęame Dios cū catutuarije jęgori tocānacā wāme ricaati aperā na cabue eņotarije, Jesucristore na boetio joroque caátie jāā, cariape jāā quetibęyępomasıņa camasārē. Bairo jāā caátie

masırıjē mena camasā na majū na catęgoņarıjē caroa wāme pęame tęgoņawasoari, Cristo cū caborore bairo na átiānio joroque na jāā átimasıņa. Bairo jāā caátimasıro yua, na pęame cę, Cristore cū tęgoęsagarāma. ⁶ Bairi jāā pęame cotericarō mano nipetiro Cristore cabaibotiorārē popiye na bairo joroque na jāā átimasıgarā. Męjāā pęame Jesucristore caroaro męjāā catęgoęsapetiro beropę, tore bairo na jāā popiye peyojānagarā.

⁷ Męjāā pęame yę cabaurije bui macęājē jetore męjāā ĩņapeonucęņa. Yę yeri yę catęgoņatutuarije pęame roquere męjāā masıřetınucęņa. Bairi ni jicāę ũcę cariapea, “Jesucristo yę yę āniņa,” caınucęę cę caāmata, jāā, Jesucristo yarā jāā caānie cęārē cę camasıree niņa. ⁸ Yę pęame jāā carotimasırıjē buipeoropę jāārē męjāā caıroapeere quetibęyęmicęā, tie mena yę tęgoņaboboetiya. Marı Quetiupaę pęame roque tore bairo jāā carotimasıree jāā jowı. Jesucristo mena męjāā yeripę nemojāņurō cę męjāā catęgoņatutua nutuaparore bairo ĩ, tore bairo jāā roticęwı. Męjāārē jāā yapapuo reo joroque ĩ mee, tore jāā quetibęyę roticęwı marı Quetiupaę. ⁹ Bairi yę pęame yę cawoaquetibęyęorije mena, “Corinto macā macęāna na tęgoņa uwiáto,” ĩ mee, tore bairo ĩi quetibęyę woajoya. ¹⁰ Aperā jicāārā yę cawojorijere ĩņarı, bairo ĩnucęņama: “Tutuaro mena marıre quetibęyę woatujomicęā, cę majū etaę pęame, tutuaro mena ni ũcęre quetibęyę masıřetıņami. Tunu bairoa caroaro cariape caquetibęyęcę niņami,” ĩi bęsępainucęņama. ¹¹ Tore bairo jāārē roro caıbęsępairā atore bairo na camasıro yę boya: Yoaropę ānirı tutuaro yę caıquetibęyęrorea bairo męjāā watoa ācę cęā, yę caátie mena tutuaro męjāā yę quetibęyę masıņa. Tiera na camasıro yę boya.

¹² Bairi jāā pęame jāā majūā jāā cabairijere ĩņacōņarı, o aperā na majūā na caānierē caroaro na cabęsębotiorije mena na caırōre bairo caıbęsęetiparā jāā āniņa. Na, aperā pęame catęgoņamasıęna niņama, tore bairo cabęsęrā. Na pęame na majūā na caátie mena bęsęrā, o aperā na caátie mena ĩcōņarā, roro catęgoņamasıęna majū āna ĩņama. ¹³ Bairi jāā pęame roque tie ũnierē caáperiparā jāā āniņa. Tiera jāā átirotietiyami Dios. Cę pęame jicārō tęni jāā caátimasıree cōņarıcārōre bairo jāā átibojacęnucęņami. Bairi Dios pęame roque męjāā Corinto macęāna tępę jāā quetibęyęņesęāo joroque jāā ámi. ¹⁴ Bairi jāā pęame męjāārē Cristo yaye caroa quetire caquetibęyęjęgoricarā majū jāā āniņa. Bairi męjāārē quetibęyę āna, jāārē Dios cū caquetibęyęroticęrıcārō netōjāņurō ána mee jāā átiya. ¹⁵ Bairi jāā pęame aperā męjāā watoapę na caquetibęyęriquere ĩņarı, “Jāā roque tiera jāā quetibęyępę,” jāā ĩřetınucęņa. Jesucristo mena nemojāņurō męjāā catęgoņatutuapeere borā, nemojāņurō męjāārē jāā quetibęyęgaya. Bairo bori, Dios jāārē cę caquetibęyęroticęrıcārōre bairo jicārō tęnia quetibęyęrā jāā átiya. ¹⁶ Bairo męjāārē quetibęyęparori bero, męjāā jęgoę nocārō cayoaropę macęāna cęārē caroa quetire quetibęyęņesęāgarā jāā átiya.

Bairãpna aperã caquetibujuri majã na caquetibujunhesãricã macãrĩpna jãã quetibujurápérigarã. "Aperã na capaariquere êmarã mujãã átiya, jããrê ĩ bũsũpairema," ĩrã, to ũnopũ jãã ánućũgaya.

¹⁷ Tore bairo Dios yaye cũã ĩ quetibujũya: "Ni ĩćãũ ũćũ, 'Caroaro majũ yũ paamasĩña,' cũ majũã cũ caátimasĩrĩjẽ mena caĩnucũũ cũ caãmata, 'Dios nocãrõ caroaro cũ camasĩrĩjẽ jũgori roque, caroaro yũ paamasĩña,' cũ caĩree pũame roque ñiña," ĩ quetibujũya Dios yaye bũsũrique. ¹⁸ Bairi ni ĩćãũ ũćũ cũ majũã cũ paariquere cũ caĩñajesoro netõjãñurõ wapacũtiya cũ paariquere Dios cũ caĩñajesorije pũame roque.

Pablo y los falsos apóstoles

11 ¡Bairi roro masacatiecũre bairo yũ caĩbũsũnucũrĩjẽrẽ mujãã canũcãcõãmasĩrõ yũ boya! Dise wãme ũnie yũ caquetibujurije caãmata cũãrẽ, tiere nũcãnetõcõãña. ² Mujããrẽ roro tũgoñaw mee yũ baiya. Dios mujããrẽ ĩñamairĩ yũ cũ caquetibujurotirique jũgori mujããrẽ quetibujũ yũ átiya. Dios mujããrẽ cũ caĩñamairõrẽã bairo yũ cũã bũtioro mujããrẽ yũ maiña. Bairo mujããrẽ mairĩ yũ pũame ĩćãũã, Jesucristo jetore cũ mujãã catũgoũsaro yũ boya. Bairo bori, mujããrẽ ñe ũnie cawapa cũgoena cañurã majũ cũ caĩñajoro mujãã baio joroque yũ áti-gaya, caroarã ñe ũnie cawapa cũgoena majũ Jesucristo tũpũre mujãã caetamasĩparore bairo ĩ. ³ Bairna, aperã mujããrẽ na caĩtopee ũnierẽ yũ tũgoña uwijãñiña. Wãtĩ, cũ caĩtopairije mena Evare cũ caĩtoricarorea bairo mujãã cũã aperãrẽ mujãã caĩtoecopee ũnierẽ yũ tũgoña uwijãñiña. Bairo mujããrẽ na caĩtoata yua, mujãã pũame Jesucristore caboena bairo caroaro nũcũbũgorique mena ĩćãrõ tũni cũ mujãã ĩroaetibujorã. ⁴ Bairi noa ũna mujããrẽ jãã caquetibujũjũgoricũ Jesucristo yaye queti meerẽ caquetibujurã cũãrẽ caroaro mena na mujãã tũgoũsaganucũña. Tunu bairoa jãã caquetibujuricarõ bero, Espĩritu Santo majũrẽ mujãã yeripũ cabocãñerĩcãrã nimirãcũã, apeĩ espĩritu ũćũ cũãrẽ caroaro cũ mujãã ñeganucũña. Apeyera Dios yaye queti camasãrẽ cũ canetõrĩqũẽ quetire catũgoũsajũgoricarã nimirãcũã, ricaati quetibujuriquere caquetibujurã cũãrẽ na mujãã tũgoũsaganucũña. ⁵ Bairna, mujãã catũgoũsanucũrã ũna caĩtopairã, jãã, apõstolea majã netõrõ caãnitũgoñarã roca majũ macããcũrẽ bairo yũ tũgoñaẽtĩña. ⁶ Yũ pũame yũ cabũsũrije mena caroaro caquetibujũã ãmeomasĩcũ yũ ãcũ. Bairo caãcũ nimicũã, Dios yaye macããjẽrẽ masĩrĩqũẽ pũamerã yũ masĩnetõmajũcõãña. Tie yũ camasĩrĩjẽrẽ mujãã yũ áti ĩñoãninucũña tocãnacãnia mujãã tũpũre. Noo jãã caátie wãme cãrõ mujããrẽ tiere jãã caátie ĩñorõ mujãã ĩñanucũña.

⁷ Yũ pũame mujããrẽ caroa queti Dios camasãrẽ cũ canetõrĩqũẽ queti majũrẽ mujãã yũ quetibujũjũgowũ. Bairo tiere quetibujũ ãcũ, mujããrẽ yũ wapa jẽnierẽ. ¿Ricaati wãme mujããrẽ roro ácũato, tore bairo wapa jẽniecũ mujãã yũ quetibujũyupari? Yũ pũame bopacooro yũ baiwũ, mujãã pũame caroaro majũ mujãã

caãnimasĩpeere boũ. ⁸ Ape poari caãna ñubueri majã yũre dinero jowã, mujããrẽ yũ cajũátimasĩparore bairo ĩrã. Bairna bairo yũre na cadinero jorique jũgori narẽ dinero êmaerẽ bairo yũ ápũ. ⁹ Mujãã watoapũ yũ caquetibujunhesãrĩ watoare, yũre carũsarije caãnimiat-acũãrẽ, di rũmũ ũno ĩćãũ ũćũrẽ jũnurõ yũ jẽni patowãcõẽpũ. Marĩ yarã Macedonia yepa macããna pũame roque yũre carũsarijere yũ jowã. Bairi mujããrẽ jũnuũ yũ cajẽni patowãcõẽpeere yũ nũcãcõãwũ. Bairna bairo jeto yũ nũcãmasĩcõã ninucũgũ. ¹⁰ Cristo nocãrõ caroaro cariape caquetibujũ cũ caãnierẽ camasĩ ãnirĩ cũrẽã bairo yũ cũã cariape mujããrẽ ñiña: Di rũmũ ũno mujãã Acaya yepa macããnarẽ yũ dinero jẽnipa-towãcõẽcũ. Tere tũgoñarĩ bũtioro yũ yerĩ ñiña.

¹¹ ¿Dopẽĩ bairo mujããrẽ ñi bũsũcũti? ¿Mujããrẽ caĩñamaiecũ ãnirĩ tore bairo ñi bũsũcũti? Bairo mee ñiña. ¡Dios cũã caroaro masĩñami nocãrõ mujããrẽ yũ caĩñamainucũrĩjẽrẽ!

¹² Mujããrẽ yũ cabuerije wapare jẽniecũ, yũ caquetibujũjũgoricarorea bairo wapa jẽniecũ yũ quetibujũcõã ninucũgũ. Aperã mujããrẽ na caquetibujurije wapa, wapa jẽnirĩ caquetibujunhesãñucũrã, "Pablõre bairo jãã cũã jãã paanucũña," na caĩmasĩẽtĩparore bairo ĩ, di rũmũ ũno mujãã yũ wapa jẽnietigũ.

¹³ Na pũame roque caĩtopairã, apõstolea majã mee ñiñama, "Apõstolea majã majũ jãã ãniña," caĩrã nimirãcũã. Bairo caĩrã nimirãcũã, na rupũ bui jeto Jesucristo yarã apõstolea majãrẽ bairo bautonucũñama.

¹⁴ Bairo na caátimasĩnucũrĩjẽrẽ ĩñarĩ, bairna yũ tũgoña acũetiya. Ape watoara wãtĩ cũã ãmũrecõo macããcũ ángel bauriquere bairo bauriquecũti tomasĩnucũñami.

¹⁵ Tore bairo wãtĩ cũã cũ cabaimasĩrõ jũgori, cũ yarã caĩtopairã cũrẽ catũgoũsari majã pũame cũã caroare caátie majãrẽ bairo baurique cũti tomasĩnucũñama. ¡Bairãpna, na ũna ĩćã rũmũ caãno yasi acũagarãma, roro na caãtipairije wapa jũgori yua!

Sufrimientos de Pablo como apóstol

¹⁶ Mujããrẽ yũ caquetibujũjũgoricarore bairo mujããrẽ ñinemoña tunu: Ni ĩćãũ ũćũ yũre, "Camecũrẽ bairo quetibujũyami Pablo," yũ qũĩ tũgoñaeticõãto. Bairo camecũrẽ bairo yũre mujãã caĩtũgoñata, camecũrẽã bairo yũ caquetibujurijere yũ tũgopeocõãña mai. Mujãã tũpũ caãna quetibujuri majã, na majũã na caátie mena netõnũcãgarã, netõjãñurõ na caquetibujunucũrõrẽã bairo peeto ũno yũ cũãrẽ yũ quetibujũ roticõãña. ¹⁷ Bairopna marĩ majũ marĩ caátie mena marĩ caãmeo netõnũcãgarije cañuetie ñiña. Camecũrãrẽ bairo quetibujurique ñiña. Marĩ Quetiu-paũ cũ caĩñajesorije ũnie mee ñiña. ¹⁸ Bairo cabaimiat-acũãrẽ, bairãpna capããrã ninucũñama na majũã na caátie mena netõnũcãgarã caquetibujurainucũrã. Bairi, ¡yũ cũã tore bairo yũ quetibujũgaya! ¹⁹ Mujãã pũame catũgoñamasĩrãrẽ bairo tũgoñamirãcũã, ¡nopẽĩrã catũgoñamasĩẽna yaye queti pũamerẽ caroaro mena mujãã tũgoũsanucũñati, tame! ²⁰ Tunu bairoa roro rotirique mena narẽ caroaro na mujãã ca-jũátinemopeere na cabomiatacũãrẽ, caroaro mena na

mujää tũgopeonucũña. Tunu bairoa mujääre carotieperã, mujääre caĩtori majã ũna cũãre na mujää eñotaetinucũña. Tunu aperã mujääre cabũgoro macããnarẽ bairo caĩñarerã, aperã mujääre roro na cawasopana paepemiatacũãrẽ, caroaro mena na mujää tũgopeonucũña. ²¹ Mujääre yu caĩpeere bobotũgoñamicũã, atore bairo mujää ñiña: jãã rũame cayeritutuena majũrẽ bairo tie ũnierẽ na caãtore bairo jãã átianajẽ cũperinucũña!

Bairi aperã na majũã na caãtie mena caquetibũjũata, yu cũã netõjãñurõ mujää yu quetibũjũ masĩña. Bairũa camecũrẽ bairo yu caquetibũjũrije cabaimiatacũãrẽ, atore bairo mujääre yu quetibũjũya: ²² Mujää tũrũ caãna quetibũjũri majã, "jãã roque hebreo majã majũ jãã ãniña," ĩ botionucũñama na majũã na caquetibũjũrije mena. Bairo na caãta, yu cũã hebreo majã yaua yu ãniña. Tunu bairoa, "Israelita majã Dios cũ cabesericarã jãã ãniña," na caãta, yu cũã israelita majã yaua majũã yu ãniña. Tunu, "Abraham ãnacũ pãrãmerã majũ jãã ãniña," na caãta, yu cũã cũ pãrãmi majũã yu ãniña. ²³ Tunu bairoa, "Cristore paabojari majã jãã ãniña," na caãatacũãrẽ, yu roque na netõjãñurõ cũrẽ capaabojari majõcũ majũ yu ãniña. Bairũa, atiere bairo yu caĩbũsũata, camecũrẽ bairo ñiña. Yu rũame roque na netõjãñurõ Dios yayere yu paanucũña. Na netõjãñurõ capee majũ popiye preso jorica wiĩrũ yu epenucũñama. Tunu bairo na netõjãñurõ capee majũ yu bape econucũwũ. Dios yaye macããjẽrẽ yu caquetibũjũrije jũgori capee majũ yu pajĩã ecobujionucũwũ. ²⁴ Jĩcã wãmo cãnacãni majũ judío majã quetiuparã yu ñewã. Bairo yu ñerĩ yua, treinta y nueve cãnacãni majũ yu bape epenucũwã, yure na cañenucũrõ cãnacãnia. ²⁵ Itiani cãnacãni majũ yucũ mena yu paepewã. Jĩcãni ĩtã rupaa mena yu wẽjĩã rocabujowã. Tunu bairoa itiani cãnacãni majũ cũmua capairicarũ ãñesẽãũ, yu ruawũ. Bairo jĩcãni yu caruari rũmũ caãno yoaro, ĩmũreco, ñami cũãrẽ yu baa pasawũ ria capairiya recomacã majũrũre. Yu riacoabujowũ. ²⁶ Bairo aperoripũ caãnarẽ quetibũjũ ñesẽãgũ, roro majũ yu tãmũonucũña. Bairo ãñesẽãnucũũ, riyaa cauwioporũ cũãrẽ yu ánuucũwũ. Tunu bairo uwioro cajerutiri majã na capairorũ yu netõ ánuucũwũ. Yu yarã jĩcã yepa macããna judío majã nimirãcũã, yu wapanarẽ bairo caãna watoarũ yu ãñesẽãnucũwũ. Tunu bairo aperã ape yepa macããna tũripũ cũãrẽ uwioro yu ãñesẽãnucũwũ. Tunu bairoa capaca macããrũ, camasã na camanoripũ cũãrẽ uwioro yu baiñesẽãwũ. Ria capairiya cũãrẽ uwioro yu baiñesẽãwũ. Tunu apeyera, "Jesucristore catũgoũsarã jãã ãniña," cabũgoroa caĩtopairã watoa cũãrẽ uwioro yu baiñesẽãnucũwũ, aperoripũ caãnarẽ quetibũjũñesẽãgũ. ²⁷ Capee majũ popiye yu paanucũwũ. Apeyera roro popiye yu tãmũonucũwũ. Tunu capee majũ yu wũgoa tãmũonucũwũ yu paarique jũgori. Tunu bairoa capee majũ etigũ, o ĩgarique ĩgagũ, popiye yu aũa nũcãnucũwũ. Ape watoara capee jutii cacũgoesũ ãnirĩ roro boracooro yu yũsũaye tãmũonucũwũ.

²⁸ Atie mujääre yu caquetibũjũrije, apeye mujääre yu caquetibũjũetiataje mena popiye majũ tãmũonucũmicũã, tocãnacã rũmũa mujää, o aperã Dios ya poari macããna cũãrẽ caroaro na caãnipeere boũ, bũtioro yu tũgoña patawacãnucũña. ²⁹ Bairi ni jĩcãũ ĩcũ mujää mena macããcũ Jesucristo yure cũ yarapua joroque aperã cũ na caãpata, yu cũã cũ mena yu yarapua tũgoñanucũña. Tunu bairo ni ĩcũrẽ roro cũ átio joroque aperã cũ na caãpata, yu cũã bũtioro majũ yu tũgoña asianucũña. ³⁰ Yu rũame, "Aperã netõrõ caquetibũjũmasĩ yu ãniña," ĩrĩcãrõ ũnorẽã, catutuaesũ yu caãnierẽ bairo mujää yu quetibũjũ ĩñogũ. Botiorique mena tutuaro yu quetibũjũgaetiya mujääre. ³¹ Dios, marĩ Quetiuparũ Jesucristo pacũ cũã masĩmajũcõãñami caroaro cariape yu caquetibũjũnucũĩjẽrẽ. Cũrẽã tocãnacã rũmũa cũ marĩ cabasapeoro ñiña. ³² Apeyera Damasco macãrũ yu caãno quetiuparũ rey Aretare cajũroti gobernador rũame yu ñerotimiñurĩ. Bairo yure cañegaũ ãnirĩ, cũ ĩmũa soldauare ti macã wĩtirica joperũ na coterotiyupi, yure na ñeo joroque ĩ. ³³ Bairo yure cũ cañerotirijere tũgori yua, aperã marĩ yarã rũame yu jũãma. Ti macã eñotaricarõ jũgoyerũ pii capairi pii mena yu jããrĩ, wii waru joperũ yu pitiyo ruiojowã. Tore bairo yu na caãto, yu rutimasĩwũ quetiuparũ gobernador yure cañegaũre.

Visiones y revelaciones

12 Ñe ũnie majũ marĩ átimasĩẽtĩña, marĩ majũã marĩ caãtiere marĩ caĩbũsũata. Bairo cabaimiatacũãrẽ, yu rũame marĩ Quetiuparũ qũẽgueriarore bairo yu cũ caĩñorĩqũẽ, cũ yaye macããjẽrẽ yu cũ caãtibũio ĩñorĩqũẽ macããjẽ cũãrẽ mujää yu quetibũjũgaya. ² Jĩcãũ caũmũrẽ ñiñawũ caroaro majũ Cristore jĩcãrõ tũni catũgoũsacõãninucũũrẽ. Cũ rũamerẽ itia ĩmũrecóo tuti buirũ cũ neámĩ Cristo. Merẽ rũga wãmo peti rũpore baparicãnacã pẽnirõ cãnacã cũma majũ netõña cũrẽ cũ caneátato bero. Bairũa caroaro majũ yu masĩẽtĩña: Ati ruparũ menaa, o cũ yeri jetore rita neácũ baibauwĩ. Dios roque cariape cũ caãtajere masĩñami. ³ Bairũa caroaro majũ yu masĩña: Cũrẽ Dios nocãrõ caroaro caãno cũ tũrũ cũ neámĩ. (Ati ruparũ menaa o cũ yeri jetore rita neácũ baibauwĩ.) Topũ etaácũ, cũ rũame bũsũri cayasiorije, ni ĩcũrẽ Dios cũ bũsũrotietie ũnie bũsũrique majũrẽ tũgoroyawĩ. (Mai, Pablo rũame versículos 2-4 apei cũ cabairiquere ĩ quetibũjũmicũã, cabotiogaesũ ãnirĩ cũ majũã cũ cabairiquere quetibũjũgũ ĩcũmi.) ⁵ Bairo yu roque tore bairo camasã ãnirĩ caroaro netõrõ tie mena jũgori yu baibotio ĩñobujioya ni ĩcũ camasocũre. Bairo masĩmicũã, bairũa yu majũã yu camasĩrĩjẽ mena tore bairo yu átibotiogaetiya. Tie ũnie meerẽ, yu majũã yu cayeri tũgoñatutuaetie roquere torea bairo mujää yu caãti ĩñoata, ñucõãbujioro. ⁶ Bairo netõjãñurõ yu majũã yu caãtiere, o yu caĩrĩjẽrẽ quetibũjũmicũã, camecũrẽ bairo quetibũjũ mee yu baiya bairũa. Cariapea quetibũjũ roque tore bairo ñinucũmiña. Bairo caĩ nimicũã, bairũa buipearo ni jĩcãũ

ŭcŭ tie yu caáperie, o yu caíētīē jŭgori yu cŭ caíroa-cotero yu boetiya. Caroaro yu caátianinucŭrjĕrē ĩñabeseri roque yu cŭ caíroaro ñuña.

⁷ Bairo marí Quetiurau yaye macăăjĕ nocărō caroare yu cŭ caátibuio ĩñorĭqŭē mena jŭgori yu cabaibotioetiparore bairo ĩ, wătĭ roro yu cŭ caátiere ēñotaemi Dios. Tie jŭgori popiye pota marí rupaere caănorē bairo wătĭ roro yure cŭ caátiere ēñotaemi Dios. Tie jŭgori popiye pota marí rupaere caănorē bairo wătĭ roro yure cŭ caátie ninucŭña. ⁸ Bairo roro popiye yu cabaiănierē yu cŭ netōáto ĩ, itiani cănacăni majŭ Diore cŭ yu jĕnimiwŭ. ⁹ Bairo itiani yu cajĕnimiatacŭărē, itianipua atore bairo ĩi quetibŭjwŭ: “Mŭ caĭrōrē bairo yu áperigŭ. Yu yară popiye baimirăcŭă, narē yu mena na tŭgoňatutuo joroque na yu caátie jŭgori, nipetiro camasărē yu catutuarijere nemojăňurō na ĩñomasĭña,” ĩi quetibŭjwŭ. Bairo popiye yu catămŭorĭjĕrē tŭgoňarĭ, tie mena yu tŭgoňa ŭseanicōăña. Tie jŭgori nipetiro camasărē Cristo yu cŭ catutuarije jorijere na yu áti ĩñomasĭña. ¹⁰ Tunu bairoa atiere tŭgoňarĭ yu ŭseaniña: Catutuaesere bairo roro popiye yu cabairije, roro yure na caĭawajatutinucŭrĭjĕ, yure carŭsarije cŭărē tŭgoňarĭ yu ŭseaniña. Apeyera Jesucristore yu catŭgousarije jŭgori yure na caraĭĭăga ñesēănucŭrĭjĕ, tunu Jesucristo jŭgori popiye capee wăme yu cabainucŭrĭjĕrē tŭgoňarĭ yu ŭseaniña. Bairo roro popiye catutuaesere bairo majŭ tămŭonucŭŭ ŭame roque nemojăňurō Cristo jŭgori catutuaere bairo majŭ yu tŭgoňanucŭña.

Preocupación de Pablo por la iglesia de Corinto

¹¹ Yu majŭă camecŭrē bairo ñiētĭña. Mŭjăă roque camecŭrē bairo ĩio joroque yu mŭjăă áru. Mŭjăă ŭame roque yu caátianierē caroaro yure cabŭsŭpară mŭjăă änimĭña. Bairo yure caroaro cabŭsŭpară nimirăcŭă, bairo mŭjăă áperinucŭña. Cabŭgoro macăăcŭrē bairo caăcŭ nimicŭă, baiŭna na, mŭjăă catŭgousanucŭră, jăă apóstolea majă netōrō caănitŭgoňară roca macăăcŭrē bairo yu änitŭgoňaētĭña.

¹² Bairo popiye tămŭomicŭă, mŭjăă tŭru äcŭ, nipetiri wăme nocărō Dios cŭ catutuarije mena áti ĩñorĭqŭĕrē mŭjăă yu áti ĩñoăninucŭwŭ. Tore bairo caroaro yu caátimasĭrĭjĕ jŭgori carĭapea Jesucristo yu apóstol majŭ yu caănierē mŭjăă masĭo joroque yu áti ĩñomiwŭ.

¹³ Baiŭna ĭcă wăme jeto aperă Jesucristore catŭgousari majă poarire yu caátinucŭrōrē bairo mŭjăă yu árewŭ. Yure carŭsarije caănimiatacŭărē, di rŭmŭ ŭno patowăcōrō mŭjăărē yu jĕnipatowăcōĕrŭ. Tore bairo mŭjăărē yu cajĕnietĭē to caňueticōăta, ĩtiere yu mŭjăă masiriyobojawa!

¹⁴ Mŭjăă tŭru águ, merē qŭĕnojuĕgoyeti äcŭ yu átiya. Atie yu caápĕē mena itiani majŭ merē mŭjăă tŭre ĩñăñesēăgu. Bairo ati watoare ácu cŭă, mŭjăă apeye ŭnierē cajĕnipatowăcōŭrē bairo yu baietigŭ. Capacŭa ŭame na pŭnaarē carŭsarijere na jomasĭnucŭña. Na pŭnaa ŭame mee na pasŭare carŭsarijere na jopucŭña. Bairo yu ŭame mŭjăă yu pŭnaarē bairo mŭjăă caănoi, dise ŭnie mŭjăă cacŭgorijere mŭjăă yu jĕnipatowăcōĕtigŭ. Yure mŭjăă caíroapee ŭame je-

tore yu boya. ¹⁵ Baiŭna, dise yu cacŭgorije caetatuaro cărō mŭjăărē yu juătinemogŭ. Yu majŭ rupau mena cŭărē popiye yu tămŭomasĭña, mŭjăă ŭame caroaro mŭjăă caănimiasĭpeere bori. Bairo mŭjăărē netōjăňurō yu camaimiatacŭărē, mŭjăă ŭame nemojăňurō yure camaiena majŭ mŭjăă tuanucŭña.

¹⁶ Bairo mŭjăărē di rŭmŭ ŭno apeye ŭnierē yu cajĕnipato wăcōetimiatacŭărē, ĭcăără atore bairo ĩnucŭña-ma: “Pablo masĭrĭ, marĭrē ĩtoŭ átiyami. Di rŭmŭ ŭno caăno marĭ camasĭĕto yua, apeye ŭnie marĭ cacŭgorijere jemasĭgŭmi,” ĩnucŭña. ¹⁷ Bairo, ŭmŭjăă tŭru yu cajoricară mŭjăărē ĩtori apeye ŭnie mŭjăă cacŭgorijere mŭjăă na ēmarĭ? Ni ĭcăŭ ŭcŭ mŭjăărē ĩtori mŭjăă yayerē ēmaesupi. ¹⁸ Yu ŭame Titore mŭjăă tŭru cŭ yu jowŭ. Cŭ mena ape marĭ yu Jesucristore catŭgousau cŭărē cŭ yu jowŭ. Bairo mŭjăătu yu cajoricŭ Tito toŭr äcŭ, ŭmŭjăărē qŭĭtori? Mŭjăărē ĭcăni ŭno ĩtoetacŭmi. Jăă, cŭ mena ŭgarăŭna ĭcărō tŭni jăă änajĕ cŭtiya. Jăă, ŭgarăŭna ĭcă yerire bairo jăă yeri cŭtinucŭña.

¹⁹ Ape watoara atore bairo ŭame mŭjăă tŭgoňabujoră: “Caroaro jăărē na ŭcŭbŭgoáto ĩră, tore bairo ĩrăma,” jăărē mŭjăă ĩ tŭgoňară. Bairo mee jăă baiya. Yu yară, yu camairă, Dios cŭă tore bairo bori, jăă caátigatŭgoňarĭjĕrē masĭcōăñami. Dios mena nemojăňurō mŭjăă catŭgoňatutuapee ŭame roquere bori, tore bairo mŭjăărē jăă quetibŭjŭ äninucŭña. ²⁰ Mŭjăărē yu caĭñañesēăătĭ rŭmŭ caăno, caroaro yu mŭjăă caăniyuro yu boya. “Ape watoara ricaati niyubujoră-ma,” ĩ tŭgoňarĭ, yu tŭgoňa uwiya. Carorije macăăjĕ mena mŭjăă caăno mŭjăă yu eta tămŭogaetiya. Atie ŭnie carorije nibujioro mŭjăă watoare bairopua: Āmeo tutirique, āmeo ĩña ŭgorique, āmeo asiarique, aperă netōrō baitŭgoňarĭqŭĕ, roro āmeo bŭsŭpairique, caŭsaropŭ bŭsŭpairique, āmeo botiorique, caroaro ĭcă yerĭcŭtiri änimasĭĕtăjĕ cŭă nibujioro. Tĕre tŭgoňarĭ yu ŭame yu tŭgoňa yapapuajăñuña. Bairo mŭjăă caămata, mŭjăă cŭă bŭtioro mŭjăă yapapuabujoră, mŭjăărē yu catutipeere tŭgoňarĭ yua. ²¹ Tunu bairoa ati watoa mŭjăărē yu caĭñañesēăătĭ rŭmŭ caăno, roro mŭjăă caănie jŭgori yu Quetiurau Dios ŭame mŭjăă mena yu tŭgoňaboboo joroque yu átibujioŭmi. Nocărō yoaro carorije macăăjĕrē mŭjăă caátianinucŭrĭjĕrē tŭgoňarĭ, bŭtioro yapapuari yu otio joroque yu átibujioŭmi. Capăără mŭjăă mena macăă-na tocănacă wăme roro ati rupau mena átieperique ŭnierē áti jănaetinuŭña. Tie nipetirijere tŭgoňarĭ yu majŭŭna bŭtioro yu tŭgoňa yapapuajăñuña.

Advertencias y saludos finales

13 Atie mŭjăă yu caĭñañesēăăpĕē mena merē itiani majŭ mŭjăă tŭre ĩñă ñesēăăgŭ. Dios ya tutipŭ bairo ĩ quetibŭjŭ woatuyupa: “ŭgară, o itiară ŭna, ape roro caátacŭre na cabŭmŭjărō ñuña. Bairo na, itiară ŭnapua ĭcărōrē bairo na cabŭmŭjăata, nipetiro catŭgoră cŭă na caĭrōrē bairo átimasĭña,” ĩ quetibŭjŭya Dios ya tutipŭ. ² Bairo mŭjăă tŭru caăna carorijere caátanarē, o nipetiro to caăna cŭărē āme ato mai cayoaropua äcŭ, ĭcăni bero tunu mŭjăărē ĩñau

etanemoу уа caquetibęjưicarorea bairo ñinemoña tunu: Ati watoa мјјăărê tunu уа caĩña ñesêănemou ápáta, roro caátipairărê уа bopaca ññaecũ yua. Roro popiye na baio joroque na уа átigu. ³ Мјјăă рһame mai уәre caria Jesucristo уа cũ cajuatiere masĩgară, jĩcă wăme áticõña macăără мјјăă átiya. Јау, toroque мјјăăтă ģcũ, мјјăărê уа áti ñņogу cũ catuuarijere. Cristo рһame catutuaecųre bairo мјјăă watoare ģcųrê bairo bainucũñami. Bairo cabai nimicũă, nocărõ cũ catuuarijere мјјăă áti ñņomajũcõăñucũñami уа jęgori мјјăă тųripųre. ⁴ Bairăpųa, cariapea marĩ masĩña catutuaecųrea bairo yucųrăĩpų papuatuecori riariquere. Bairo papuatuecori cariaricų nimicũă, Dios cũ ca-masĩrĩjê jęgori cacatiricų majũ niñami. Jăă cũă bairăpųa Jesucristorea bairo roro popiye jăă tămųonucũña. Bairo popiye baimirăcũă, Jesucristore capitiena ānirĩ jăă cũă cųrêă bairo jăă ānigară Dios cũ catuuarije jęgori, мјјăărê јăátinemogară yua.

⁵ Bairi мјјăă majũă caroaro мјјăă caátianierê tųgoña besemasĩña. ¿Cariapea Jesucristo mena marĩ tųgoñatutuamiñati? мјјăă caĩtųgoñamasĩparore bairo ĩră, caroaro tųgoña beseya мјјăă caátiere. ¿Мјјăă yeripų Jesucristo cũ caānierê мјјăă tųgoña-masĩrêññati? Caĩtopairărê bairo cabųgoroa, “Jesucristo yară jăă āniña,” мјјăă caĩata roque, Jesucristo мјјăă yeripų mácųmi. ⁶ Bairo ĩmicũă, bairųa уа рһame мјјăă mena уа tųgoñatutuacõăña. Bairi jăărê bairăpųa cariapea Cristo yară jăă caānierê мјјăă masĩcõără. ⁷ Bairi jăă рһame мјјăărê Diopųre jăă jēnibojanucũña, dise ũnie carorije macăăjêrê мјјăă caáperiparore bairo ĩră. “Na netõrõ caroară majũ jăă āniña,” ĩgară mee, мјјăărê tore bairo jăă átibojagară. Caroa macăăjê рһame roque мјјăă caátianiparore bairo ĩră, tore bairo jăă átigară. “Cabųgoroa quetibęjưă átiyama,” camasă jăă na caĩmiatacũărê, bairăpųa tore bairo jăă átigară. ⁸ Jăă рһame dopêĩră

cariape macăăjêrê ricaati рһame jăă baibotiomasĩrêñña. Cariape macăăjê quetibęjưique caĩrõrê bairo рһame jeto roque jăă caátimasĩnucũpee niña. ⁹ Bairi jăă рһame jăărê caĩñateră cayeritutuenaerê bairo jăă na caĩmiatacũărê, tųgoña ųseanirĩqũê mena jăă ānicõăñucũña. Мјјăărê јăátigară, tie mena jăă рһame popiye jăă catămųonucũrĩjê jęgori nemojăñurõ Dios mena мјјăă catųgoñatutuapeere tųgoñarĩ jăă ųseaninucũña. Bairi tocăñacă rųmųa мјјăărê Diopųre jăă jēnibojanucũgară, caroaro мјјăă caátianie ñe ũnie to carųsaetiparore bairo ĩră. ¹⁰ Bairi ati carta mena мјјăă уа quetibęjư woajoya, мјјăă тųpų уа caĩñañesêăă ápáro jęgoye. Topų уа caetaparo jęgoye roro мјјăă caátianierê мјјăă majũă qũēnocõăña. Bairo мјјăă caápata, уа рһame topų etau, tutuaro mena мјјăă уа quetibęjưetigų. Marĩ Quetiupų рһame roque tore bairo уа carotimasĩpeere уа jowĩ. Jesucristo mena мјјăă yeripų nemojăñurõ cũ мјјăă catųgoñatutuanutuaparore bairo ĩ, tore bairo уа roticũwĩ. Мјјăărê уа yapapuo reo joroque ĩ mee, tore уа quetibęjư roticũwĩ marĩ Quetiupų.

¹¹ Уа yară, мјјăărê уа sawoajo yaparoparo jęgoye atore bairo мјјăă ñiña: Caroaro ųseanirĩqũê mena ānajęcųsa. Caroaro átiānajê рһamerê átiānimasĩña. Tocănacăųpųa caroaro yeri ñurõ āmeo átiānajęcųsa. Tunu bairoa jĩcă yericųnarê bairo ānajęcųsa. Marĩ Pacų Dios āmeo mairĩqũêrê, bairi jĩcă yericųtaje cũărê cajou мјјăă mena cũ āmarõ. ¹² Tunu bairoa caroaro нсцбгgorique mena āmeo bocári āmeo jēniña. ¹³ Marĩ yară ato macăăna Jesucristore catųgousară nipetiro мјјăărê ñuroti joyama.

¹⁴ Jesucristo marĩ Quetiupų caroare cũ jonemoáto мјјăă nipetirore. Tunu bairo marĩ Pacų Dios nocărõ marĩrê camai, bairi cũ Yeri Espiritu Santo cũă мјјăă mena cũ ānicõă ninucũáto.

Tocărõă niña atie queti уа sawoaturije.

GÁLATAS

Saludo

1 Yɛ, Pablo sawāmesɛɛɛ, Jesucristo cū caquetibɛjɛrotijon apóstol majũ yɛ añiña. Camasã aperã ũna beseri na caquetibɛjɛrotijoricɛ mee yɛ añiña. Jesucristo, cū pasɛ Dios mena roque na caquetibɛjɛrotijoricɛ majũ yɛ añiña. Mai, Dios pɛame cū macũ Jesucristore cū catiopyupi, cariacoatasɛ cū caān-imiatacũārē. ² Bairi marĩ yarã Jesucristore catũgoɛsarã yɛ mena caāna mena, mɛjãã yɛ woajoya, mɛjãã Galacia yepa macãāna ñubueri majārē. ³ Bairi mai, marĩ Pasɛ Dios, marĩ Quetiupɛ Jesucristo mena caroa yeri cɛtajere mɛjãã na jonemoáto. Caroaroyeri jōrō ānajē cɛtaje cũārē mɛjãã na jonemoáto. ⁴ Mai, Jesucristo pɛame yucɛpãĩrɛ uwiricaroyeri mano riayupi marĩ carorije wapa. Tunu bairoa roro ati ɛmɛrecóo macãāna marĩ caātiānie wapare netōdɔgɛ riayupi. Tore bairo baiyupi, marĩ Pasɛ Dios, Jesucristo pasɛ cū caboro jũgori yua. ⁵ Bairi yɛ pɛame tiere masĩrĩ, atore bairo ñi basapeoya: “¡Nocārō cañuɛ cū añiñati marĩ Pasɛ Dios! Tocānacã rũmɛ cañuɛ nicōã ninucũgɛmi. Bairoa to baiáto,” ñiña yua.

No hay otro mensaje de salvación

⁶ Āmerē bɛtioroyɛ tũgoña yapapuaya, Diore catũgoɛsaricarã nimirãcũã, cũrē yoaro mee mɛjãã cajãnarĩjē jũgori yua. Dios pɛame Jesucristo jũgori mɛjãārē maiwĩ. Bairo mɛjãārē cū camaimiatacũārē, cū yaye caroa queti camasārē cū canetōdĩrĩjē quetire jānarĩ, apeye queti pɛamerē mɛjãã tũgoɛsaya. Tiere masĩrĩ, bɛtioroyɛ tũgoña yapapuaya. ⁷ Cariape majũrã, apeye quetibɛjɛrique camasã na canetōpee ũnie maniña. Bairo cabaimiatacũārē, aperã jĩcããrã mɛjãārē quetibɛjɛ mawijiorã átiyama. Jesucristo yaye caroa quetire quetibɛjɛ mawijioɛpeogarã átinucũñama mɛjãārē. ⁸ Bairi ni jĩcãũ ũcũ Dios camasārē cū canetōdĩrĩqũē caroa queti ũnie meerē cū caquetibɛjɛnata, peero caũpetietorɛ cū ápáro. Yɛ ũcũ, o ɛmɛrecóo macããcũ ángel ũcũ cū caāmata cũārē, popiye cū baiáto, roro ricaati cū caquetibɛjɛrijere jũgori yua. ⁹ Merē cajũgoɛpɛ cũārē tore bairo mɛjãārē ñi quetibɛjɛmɛ. Bairi āmerē tunu mɛjãārē yɛ quetibɛjɛnemoña: Ni jĩcãũ ũcũ Dios camasārē cū canetōdĩrĩqũē caroa queti mɛjãã catũgoɛjũgorique ũnie meerē mɛjãã cū caquetibɛjɛnata, peero caũpetietorɛ cū ápáro.

¹⁰ Camasã, yɛ caquetibɛjɛrijere na ññajesoáto ĩ mee, tiere yɛ quetibɛjɛnucũña. Dios pɛame roque yɛ caátiere qũĩñajesoáto ĩ, mɛjãārē yɛ quetibɛjɛnucũña

atie cū yaye quetire. Camasã ricaati caquetibɛjɛrã mena caroaroyeri tuagɛ mee yɛ átiāniña. ¡Narē tutuaro mena yɛ caquetibɛjɛeticōãta, Jesucristo cū caquetibɛjɛrotijoricɛ mee yɛ añibujioɛ!

Cómo llegó Pablo a ser apóstol

¹¹ Yɛ yarã, atiere masĩña mɛjãã cũã: Caroa queti camasārē Dios cū canetōdĩrĩqũē quetire mɛjãã yɛ quetibɛjɛnucũña. Ati ɛmɛrecóo macãāna camasã na catũgoñarĩjē mena na cañquetibɛjɛrijere ũnie meerē yɛ quetibɛjɛnucũña. ¹² Ni jĩcãũ ũcũ camasocɛ yɛ quetibɛjɛ rotijoemi. Tunu bairoa ni ũcũ camasocɛ yɛ bueemi atie mɛjãã yɛ caquetibɛjɛrijere. Jesucristo pɛame roque cū majũrɛ yɛ masĩwĩ nipetirije mɛjãã yɛ caquetibɛjɛrijere.

¹³ Bairãrɛ, mɛjãã tũgoricarã mai cajũgoɛpɛ judío majã na carotirore bairo ácũ yɛ caátajere. Tutuaro mena Dios ya poa macãānarē popiye na bairo joroque na yɛ átiɛsanucũwũ. Bairo ácũ, Dios ya poa macãāna na petio joroque yɛ átigamiwũ. ¹⁴ Bairɛ judío majã yayeroyɛ capaa añiwatoare merē aperã yɛ yarã, yɛ tũnii cabɛtoa caāna netōjãñurō camasĩ majũ yɛ āmɛ. Mai, judío majã na carotirije pɛame netōjãñurō yɛ ñicũjãã ānana na caātiānajērē yɛ áticōã niganucũwũ. Tie quetibɛjɛrique jeto caānicōãninucũrō yɛ bootũgoñanucũwũ. ¹⁵ Bairo cabai yɛ caānimiatacũārē, merē Dios pɛame yɛ cabuiaparo jũgoɛpɛ yɛ besecōãñurĩ. Bairo yɛ beseri yua, nocārō yɛre camai ānirĩ, cū yɛ yɛ añio joroque yɛ ámi. Cũ majũ cū caborore bairo yɛ beseyupi. ¹⁶ Bairo yɛre camai ānirĩ yua, cū caborore bairo ácũ, cū macũ Jesucristore yɛ masĩō joroque yɛ ámi. Bairo cū macũrē yɛ masĩōrĩ yua, cū yaye caroa queti camasārē cū canetōdĩrĩqũē quetire yɛ quetibɛjɛ rotijowĩ judío majã caāmerārē. Bairo cabairipɛre ni jĩcãũ ũcũ camasocɛ mena jēniñarĩ yɛ masĩjũgoɛpɛ. ¹⁷ Tunu bairoa Jerusalɛrɛ átĩ, yɛ jũgoɛ apóstolea majã caānijiũgoricarã cũārē na yɛ jēniñaerɛ yɛ cabairijere. Bairo átiri mee, jicoquei yoworicaroyeri mano Arabia yepapɛ yɛ acoáru. Cabero Damasco macãpɛ yɛ tunuetaɛ tunu.

¹⁸ Yoaro itia cũma beropɛ roque yua, Jerusalén macãpɛ yɛ áru. Bairo ti macã etaɛ, Pedroroyeri cū yɛ masĩjũgowɛ. Cũ mena yua pɛga wãmo peti jĩcã rɛro petiro cānacã rũmɛ majũ yɛ tuawɛ. ¹⁹ Bairo torɛ ácũ, noa ũna aperã apóstolea majãrē na yɛ bocáerɛ. Santiago, marĩ Quetiupɛ bai jetore cū yɛ bocáwɛ. ²⁰ Bairi cariape Dios cū caññajoro mɛjãārē ñiña: Atie mɛjãã yɛ sawojorije cabũgoro macããjē mee ñiña. Cariape macããjē majũ ñiña.

²¹ Tie bero yua, yu p̄ame Siria, bairi Cilicia yepaar̄u yu acoár̄ú. ²² Mai, bair̄ar̄ua marí yar̄a Cristore cat̄ugousari poari, Judea yepa macããna yu maj̄up̄r̄a yu bocaema. ²³ Atore bairo na caíquetib̄uj̄uri je tore t̄ugonuc̄ũup̄a: “Maríre roro capaj̄ãga usamir̄ic̄ũ ãmer̄e yua t̄ũgoñatutuarique caroa quetire camasãre na quetib̄uj̄u átiup̄u. Ji yūtear̄e mai maríre caya-sioregamir̄ic̄ũ camasãre caroa quetire na quetib̄uj̄u átiup̄u,” na caíquetib̄uj̄unuc̄ũr̄ij̄e je tore t̄ugonuc̄ũup̄a. ²⁴ Bairo yu cabairijere t̄ũgori, b̄utioro Diop̄re c̄ũ basapeonuc̄ũup̄a.

Los otros apóstoles aceptan a Pablo

2 Cabero p̄uga wãmo peti r̄upore baparcãnacã p̄enir̄o cãnacã c̄ũma bero maj̄up̄u yu ár̄ú tunu Bernabé mena Jerusalén macãp̄re. Bairo ác̄ú, yu mena c̄ũ yu pii ár̄ú marí yau Tito c̄ũãr̄e. ² Cabugoro mee yu ár̄ú ti macãp̄re. Dios p̄ame roque top̄u yu árotiwí. Bairo to Jerusal̄ep̄u ãc̄ũ yua, cab̄utoa camasĩr̄ã na caĩroarã mena Jesucristo yar̄a jesaye jãã neñaw̄ũ. Bairo na mena neñarí, na jãã quetib̄uj̄uw̄u nipetirije judío majã caãmerãr̄e jãã caquetib̄uj̄u ñesẽãnuc̄ũr̄ij̄er̄e. Yu p̄ame yu paarique yu caátaje, yu caátianie c̄ũã to yasietic̄õãto ĩ, tore bairo nipetirije na yu quetib̄uj̄uw̄u. “Mu paarique ñumaj̄uc̄õãña,” na caĩparore bairo ĩ, tore bairo na yu quetib̄uj̄uw̄u. ³ Mai, Tito yu mena caátac̄u p̄ame griego majã yau ãmi. Bairo griego majã yau c̄ũ caãnimiatac̄ũãr̄e, judío majã caũm̄ar̄e na caátinuc̄ũr̄õr̄e bairo c̄ũ ápewã. Dios yau niḡu, c̄ũ rupāu macããt̄õ ñnor̄e yisetaecoemi cab̄utoa camasĩr̄ãr̄e. ⁴ J̄icããr̄ã jãã yar̄a judío majã caĩtopairã p̄ame yasioro atiri jãã caneñar̄õp̄u jãã mena neñañupã na c̄ũã. Na p̄ame to jãã cab̄us̄erijere cat̄ugorutiri majãr̄e bairo aná baiyupa. “Roro maj̄ũ Jesucristo p̄ame je tore c̄ũ t̄ũgousarã átiyama Pablojãã,” ĩ b̄us̄ujãmasĩgarã, jãã caĩr̄ij̄er̄e t̄ũgorutiranã baiyupa. Bairo jãã ĩ b̄us̄uj̄arí yua, Moisés ãnac̄ũ c̄ũ caátirotic̄ũr̄iq̄ũer̄e caátiecorã maj̄ũ tunu jãã tuao joroque átigarã baimiñupã. ⁵ Bairo jããr̄e na caátigamiatac̄ũãr̄e, jãã p̄ame peeto ñno na caĩr̄ij̄er̄e jãã t̄ũgousaer̄u. Caroa queti Dios camasãr̄e c̄ũ canet̄õr̄iq̄ũer̄e quetire caroarõ m̄ujãã cat̄ũgousac̄õãno boot̄ũgoñarí, nar̄e jãã rotiecoer̄u.

⁶ Bair̄ar̄ua, cab̄utoa camasĩr̄ãr̄e bairo caãna ape wãme yu caátinemopeere yu quetib̄uj̄u masĩõẽma. Bair̄ua yu p̄ame camasĩr̄ãr̄e bairo na caãnaj̄e c̄utiere b̄utioro maj̄ũ yu t̄ũgoñaẽt̄ĩña. Dios p̄ame bui macããj̄e marí caátianier̄e caĩñabesei mee niñami. ⁷ Bairo ape wãme yu caátinemopeere yu quetib̄uj̄u masĩẽt̄ĩr̄i yua, cariapea Dios yu c̄ũ cabeseriquere t̄ũgoñamasĩwã. “Cariapea Dios, caroa queti camasãr̄e c̄ũ canet̄õr̄iq̄ũer̄e quetire c̄ũ quetib̄uj̄u rotijoyupi judío majã caãmerãr̄e,” ĩ t̄ũgoñac̄õãwã. “Judío majãr̄e Dios, Pedror̄e c̄ũ caquetib̄uj̄u rotic̄ũr̄ic̄ãr̄õr̄eã bairo Pablo c̄ũãr̄e judío majã caãmerãr̄e c̄ũ quetib̄uj̄u rotic̄ũñup̄ĩ Dios,” cariapea ñi t̄ũgoñac̄õãwã yua. ⁸ Bairo c̄ũ, Dios, Pedror̄e judío majãr̄e caquetib̄uj̄ur̄a apóstol maj̄ũ cac̄ũr̄ic̄ũna yu, Pablo

c̄ũãr̄e judío majã caãmerãr̄e caquetib̄uj̄ur̄a apóstol maj̄ũ yu c̄ũwĩ.

⁹ Bairo yu cabairo j̄ũgori Santiago, Pedro, bairi Juan ñubueri majã quetiuparãr̄e bairo caãna p̄ame yu paariquere mer̄e masĩwã. Bairo masĩr̄i yua, “Dios p̄ame caroarõ c̄ũ quetib̄uj̄u masĩõ joroque c̄ũ ásupi Pablõr̄e,” ĩ t̄ũgoñawã. “Mu paarique ñumaj̄uc̄õãña,” ñiwã yua. Bairo caĩrã ãnir̄i, “J̄icãr̄õr̄eã bairo jãã paarique bapa m̄u ãniña,” ñigarã yua, yu wãmo ñewã. Yu bapa Bernabé c̄ũãr̄e c̄ũ wãmo ñewã. Bairo yua j̄icã yeric̄ũna, atore bairo jãã ãmeo ĩ tuaw̄u: “M̄ujãã p̄ame judío majã caãmerãr̄e na m̄ujãã quetib̄uj̄ugarã Dios yaye quetire. Jãã p̄amea judío majãr̄e caquetib̄uj̄ur̄a jãã ãnigarã,” jãã ãmeo ĩ tuaw̄u yua. ¹⁰ Bair̄ar̄ua, Pedrojãã atie jeto jãã caátipeere bowã: “Cabopacarãr̄e caroarõ maj̄ũ na m̄ujãã j̄uãra,” jãã ĩc̄ũwã. Mer̄e yu p̄amea na, cabopacarãr̄e caroarõ mena na caĩm̄átinemo ãninus̄c̄ũũ yu ãm̄u bair̄ua.

Pablo reprende a Pedro en Antioquía

¹¹ Pedro Antioquíar̄u c̄ũ caátã watoare c̄ũ maj̄up̄r̄ea tutuaro c̄ũ yu tutirocajow̄u. Mai, c̄ũ p̄ame carorije marí yasio joroque caátie maj̄ur̄e ác̄u baiwĩ. Bairo tutuaro c̄ũ maj̄up̄r̄ea c̄ũ yu quetib̄uj̄uw̄u. ¹² Mai, atore bairo baiwĩ c̄ũr̄e tore bairo c̄ũ ñio joroque: Pedro p̄ame caãnij̄ũgoro judío majã caãmerã mena uga ruiwĩ. Bairo c̄ũ caũgaãno yua, judío majã aperã, Santiago c̄ũ cajoátana etawã. Bairo na caetaro ĩñarí yua, Pedro p̄ame na wãm̄u weyocoámí judío majã caãmerãr̄e. Na mena uga ruinemoemi yua. C̄ũ p̄ame, “Marí rupāu macããt̄õr̄e marí cayiseetic̄õãta, marí netõmasĩẽna,” caíquetib̄uj̄uri majã na caetaro uwiri yua, na mena uganemoemi. ¹³ Aperã judío majã cat̄ũgousari majã c̄ũã roro c̄ũ caátie c̄ũr̄eã bairo átigawã. “Na rupāu cayiseena mena marí caũgaata, ñuña,” caĩrã nimir̄ac̄ũã, na caĩr̄õr̄e bairo ápewã. Na teejãñuwã. Roro maj̄ũ Pedro c̄ũ caátij̄ũgorije j̄ũgori yua, tame, Bernab̄er̄u c̄ũã na caátorea bairo na átiusawĩ.

¹⁴ Bairo roro maj̄ũ, caroa queti Dios camasãr̄e c̄ũ canet̄õr̄iq̄ũer̄e queti caquetib̄uj̄ur̄ore bairo na caátij̄ãti-etore ĩñarí yua, yu p̄ame atore bairo c̄ũ ñiwũ, nipetiro caneñarã na cat̄ũgoro Pedror̄e: “Mu, judío majã yu nimic̄ũã, judío majã yu meer̄e bairo judío majã caãmerã watoar̄u m̄u ãniar̄u. Mu p̄ame bairo cabai nimic̄ũã, ¿Dop̄ẽĩ judío majã caãmerãr̄e, judío majãr̄e bairo na ãnio joroque b̄utioro na m̄u átirotigayati?” c̄ũ ñi tutiw̄u.

Los judíos y los no judíos alcanzan la salvación por fe

¹⁵ Mai, jãã p̄ame jicoqueip̄ua judío majãr̄e bairo camasãwãcãr̄icãrã jãã ãniña. Carorije caátianipairã Diore camasĩẽna ñna caãna mee jãã ãniña. ¹⁶ Bairo jãã cabaimiatac̄ũãr̄e, ni j̄icãũ ũc̄ũ Moisés ãnac̄ũ c̄ũ carotic̄ũr̄iq̄ũer̄e c̄ũ caátie mena j̄ũgori carorije cac̄ũgoer̄e bairo tuamasĩẽt̄ĩñami. Jesucristo je tore marí cat̄ũgousari je j̄ũgori roque, tore bairo marí tuamasĩẽna. Mer̄e tiere marí masĩc̄õãña. Bairo marí, Jesucristore

catúgoᵛsajǵgoricarã majũ marĩ añiña, cũ mena marĩ catúgoᵛatutuarije jǵgori marĩ carorije wapare marĩ cũ canetõbojaparore bairo írã yua. Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽ carotirore bairo marĩ caátie jǵgori mee marĩ netõmasiña. Merẽ atiere marĩ masiña: Ni jĩcãũ ùcũ Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽ carotirore bairo cũ caátie jǵgori ñe ùnie cawapa cǵgoecũre bairo Dios cũ caĩñajoro tuamasĩẽtĩñami.

¹⁷ Marĩ pũame, "Jesucristo mena marĩ catúgoᵛatutuarije mena jeto marĩ netõgarã," marĩ tũgoᵛaña. Bairo tũgoᵛamirãcũã, cabero yua, "Marĩ ñicũjãã na caroticũrĩqũẽ marĩ caáticõãnie jǵgori roque marĩ netõgarã," marĩ caĩtũgoᵛabõcaata, "Jesucristo pũame carorije marĩ átijǵgoᵛ átiyami, 'Ígarã ato,'" ¿marĩ tũbu-jioᵛti? ¡Baietiya! Jesucristo carorije marĩrẽ caátijǵgoᵛ mee niñami. ¹⁸ Torecũ, yũ pũame jĩcã wãme dope caáperiere cũcõãrĩ, apeye caroa macããjẽ pũamerẽ caáticõãjǵgoricũ nimicũã, tunu tie yũ caátijǵgorique macããjẽ pũamerẽ yũ caátinemoata, ñuẽtĩña. Tore bairo yũ caápata, yũ yaye wapa paio cabuicũcũ majũ yũ tuabujioᵛ. ¹⁹ Mai, Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽrẽ yũ caátijãtimasĩẽtĩẽ jǵgori cayasicoatacũre bairo caãcũ yũ ãnimiwũ. ãmerẽ yua, tiere catúgoᵛsajãnarĩcũ majũ yũ añiña. Bairo tǵgoᵛsajãnarĩ yua, Dios cũ canetõbraᵛ, cũ mena cacaticõãninucũpũ yũ tuaya. Jesucristo pũame roque merẽ yũ carorijere netõõgũ, yucũpãĩpũ yũ riabojayupi. Bairi cũ mena yucũpãĩpũ cariaricũre bairo yũ tuaya. ²⁰ Torecũ, yũ pũame yũ majũ rupaᵛ mena yũ átiãmerĩña ãmerẽ yua. Jesucristo yũpũre cũ caãno jǵgori, cũ caborore bairo jeto caátiañ-inucũũ majũ yũ tuaya yua. Bairo caãcũ ãnirĩ ãme ati rupaᵛ mena ati yepapũre yũ caãno ùno mai, cũ, Dios macũ mena yũ catúgoᵛatutuarije mena jeto yũ ãnicõãña. Cũ pũame nocãrõ yũre camai ãnirĩ, cũ majũã yũ carorije wapare netõõgũ, yucũpãĩpũ pajĩãecori yũ riabojayupi. ²¹ Bairi nocãrõ Dios cañuᵛ, yũ mena caroaro cũ caátiere boeticõã yũ baigaetiya. Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽrẽ tǵgoᵛsari, tie carotirore bairo marĩ caátie jǵgori marĩ carorije wapare canetõdecoricarã marĩ caãmata, Jesucristo pũame cabũgoro wapa mano yucũpãĩpũ riabujioricũmi.

La ley o la fe

3 ¡Gálata yepa macããna, mǵjãã, catúgomasiẽna majũ mǵjãã añiña! ¿Noa mǵjããrẽ tore bairo roro majũ mǵjãã tũgoᵛamawijiao joroque mǵjãã na áti? Mǵjããrẽ quetibũjũ ñesẽãrã, caroaro jĩcãrõ tũni majũ mǵjãã caĩñarõpũ Jesucristo yucũpãĩpũ cũ cariariquere mǵjããrẽ jãã quetibũjũwãã ritaã. ² Bairi atie yũ cajẽniñarĩjẽ jetore cariapea yũ mǵjãã caquetibũjũro yũ boya: ¿Mǵjãã pũame Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽrẽ mǵjãã catúgoᵛsarije jǵgori Espiritu Santo Dios Yeri majũrẽ mǵjãã ñerĩ? Mǵjãã baierpũ. Jesucristo yaye queti caroa queti jãã caquetibũjũriquere tǵgoᵛsari bero roque, Espiritu Santo Dios Yeri majũrẽ mǵjãã cũgojǵgowũ. ³ Yũ yarã, ¿nocãrõ catúgomasiẽna majũ mǵjãã añiñati? Dios Yeri Espiritu Santore catúgoᵛsajǵgoricarã majũ nimirãcũã, ¿dopẽĩrã ãmerẽ mǵjãã ma-

jũã ati rupaᵛ mena mǵjãã caátitutuarije mena Dios yaye macããjẽrẽ mǵjãã átiãni jǵgogayati? ⁴ Nocãrõ capee caroa mǵjãã caátimasĩjǵgomirĩqũẽ yua cabũgoro macããjẽ majũ ãñupã mǵjããrẽ. Yũ pũamerã, tocãrõ majũ cabũgoro macããjẽ caãnipee mee ãñupã mǵjããrẽ, ¡tame! ⁵ Dios roque cũ Yeri Espiritu Santo majũrẽ mǵjãã joyupi. Bairo mǵjããrẽ jori, caroa cũ caátitõmasĩrĩjẽrẽ mǵjãã watoapũre áti tũñoñupĩ. Tore bairo cũ caápata, ¿dopẽĩ tore bairo cũ ásupari? "Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽ caĩrõrẽ bairo nipetirije na átipeyocõãto," tũ mee, tore bairo ásupi. Caroa queti jãã caquetibũjũriquere caroaro mǵjãã catúgoᵛsaparore bairo tũ, tore bairo átinucũñami Dios.

⁶ Abraham ãnacũ pũame caroaro Dios mena cũ catúgoᵛatutuarije jǵgori, ñe ùnie cawapa cǵgoecũre bairo qũĩñañupĩ. ⁷ Bairo cabairo jǵgori atiere mǵjããrẽ masĩrotiya: Cariapea Abraham ãnacũrẽ bairo Diore catúgoᵛsarã, cũ pããmerãrẽ bairo caãna Dios mena jeto catúgoᵛatutuarã ninucũñama. ⁸ Merẽ bairũna Dios cajǵgoyerpũ judío majã caãmerã cũãrẽ, cũ mena na catúgoᵛatutuarije jǵgori ñe ùnie cawapa cǵgoenarẽ bairo cũ caĩñapeere cũ ya tutipũ quetibũjũ cũweyocõãñupĩ. Atore bairo caroa quetire qũĩ quetibũjũ jǵgoyeticũñañupĩ Dios marĩ ñicũ Abraham ãnacũrẽ: "Tocãnacãũpũ masapoari macããnarẽ mũrẽ bairo yũ mena na catúgoᵛatutuarije jǵgori caroarã ñe ùnie cawapa cǵgoena na ãnio joroque na yũ átigũ," qũĩ quetibũjũ jǵgoyetiyupi Dios Abrahãrẽ. ⁹ Bairi Jesucristo mena catúgoᵛatutuarã pũame Abraham ãnacũrẽ Dios caroare cũ cũ cajoricarorea bairo na cũã caroare cũ cajorã majũ niñama, Abraham ãnacũ Dios mena catúgoᵛatutuaricũrea bairo yua.

¹⁰ Bairi noa ùna Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽ jetore tǵgoᵛsari na carorije wapare na canetõgaata, cañuena carorije cawapa cǵgorã majũ tuagarãma. Merẽ torea bairo tũ quetibũjũya Dios ya tutipũ na cawoatucũrĩqũẽ cũã: "Ni ùcũ caroaro mena Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽ caĩrõrẽ bairo jĩcã wãme rũsaricarõ mano cũ catúgoᵛsapeticõãta, cañuecũ, carorije cawapa cǵgoᵛ majũ tuagũmi," tũ quetibũjũyupa.

¹¹ Bairo cabairoi, merẽ caroaro majũ mǵjãã masĩrã: Ni jĩcãũ ùcũ roticũrĩqũẽ caĩrõrẽ bairo cũ caátie jǵgori ñe ùnie carorije wapa cǵgoecũ tuamasĩẽtĩñami. Atorea bairo tũ quetibũjũya Dios ya tutipũ cũãrẽ: "Carorije cawapa cǵgoecũre bairo yũ caĩñapũ pũame yũ mena cũ catúgoᵛatutuarije jǵgori nicõã ninucũgũmi," tũ woatuyupa Dios ya tutipũre. ¹² Moisés ãnacũ cũ caátiroticũrĩqũẽ pũame tore bairo mee quetibũjũya. Atore bairo pũame roque tũ quetibũjũya tie, Dios ya tutipũ cũãrẽ: "Ni jĩcãũ ùcũ roticũrĩqũẽ carotirore bairo ñe ùnie rũsaricarõ mano caátipeyocũ netõmasĩgũmi. Dios tũpũ ãnicõã ninucũgũmi tocãnacã rũmũna. Tore bairo jĩcãrõ tũni cũ caátipeyoeticõãta, carorije wapa cacũgoᵛ majũ tuagũmi Dios cũ caĩñajoro."

¹³ Cristo pũame roque Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽ jǵgori nocãrõ paio marĩ carorije wapa marĩ cacũgomirĩqũẽrẽ marĩ netõbojayupi. Cũ pũame carorije caápei nimicũã, carorije caácũre bairo yua roro majũ

marí yaye wapa jǔgori marí riabojayupi. Atore bairo iña Dios ya tutipɛ na cawoatucǔrǔqǔē cǔā: “Ni jǔcǔā ũcǔ cañuecǔ majǔ caācǔ yucɛpǔrɛ papuatuecori cǔ riaáto,” ĩ quetibɛjɛya ti tutipɛ.

¹⁴ Atore bairo baietayupa Dios, “Caroaro majǔ mɛ yɛ átigɛ,” Abrahǎrē cǔ cǔ caǔcǔrǔqǔērē judío majǎ caāmerǎ cǔā Cristo jǔgori jǔcǔrō na cacǔgopetiparore bairo ĩ yua. Tunu bairoa cǔ mena marí catǔgoñatutuarije jǔgori Espiritu Santo Dios marírē cǔ cajogaricɛre nipetiro cǔ marí cǔgomasiña marí yeripɛ yua.

La ley y la promesa

¹⁵ Yɛ yarǎ, āmerē camasǎ ati ɛmɛrecóo macǎāna na caāmeoátie ũnie mena ĩcōñarí, mɛjǎā yɛ quetibɛjɛpa: jǔcǔā cañmɛ, “Atore bairo marí āmeo átiroa,” ĩ, cǔ wǎmerē jǔcǎ pǔrō ũnopɛ woatucōña peyocōñami, aperǎ, “Tore bairo mee niña,” na cañmasǔētǔparore bairo ĩ yua. Tore bairo cǔ majǔā cǔ caǔcǔata, ni jǔcǔā cǔ caátigarijere cǔ ēñotamasǔētǔnami. O tunu bairoa cǔ caátiataje carɛsaata, “Atore bairo pɛame boya,” ĩrǔ ape wǎme ti pǔrōpɛre woabuiepo masǔētǔñama. ¹⁶ Bairi āmerē yua marí masǔña: Dios pɛame Abraham ānacǔrē, “Caroaro majǔ mɛ yɛ átigɛ. Cabero torea bairo yɛ átigɛ mɛ pǎrǎmi caāniparɛ cǔārē,” qǔĩ cǔñupǔ Dios. Mai, Dios ya tuti na cawoaturique pɛame, “capǎārǎ mɛ pǎrǎmerǎ,” ĩ quetibɛjɛtiya. Atore bairo pɛame jeto iña: “jǔcǔā mɛ pǎrǎmi cǔārē caroaro yɛ átigɛ,” ĩ quetibɛjɛya. Bairi “mɛ pǎrǎmi” cǔ caǔrǔcǔ pɛame Jesucristo niñami. Cǔrēā ĩgɛ tore bairo ĩñupǔ Dios cǔ ya tutipɛre. ¹⁷ Atore bairo pɛame mɛjǎā ĩgɛ ñiña: Dios pɛame Abrahǎrē, “Cawǎma wǎme mɛ yɛ átigɛ,” qǔĩ cǔjǔgoyupi. Bairi qǔĩácɛ, cǔ catutuarijere cǔ áti ĩñoñupǔ, “Yɛ caǔrǔjērē yɛ wasoacɛ,” ĩgɛ yua. Bairi cǔ caátaje jǔgori, Moisés ānacǔ cǔ caáticǔrǔqǔē cuatro cientos treinta cǔmarí beropɛ caānijǔgorique nimirōcǔā, Dios, “Caroaro mɛ yɛ átigɛ,” cǔ cǔ caǔcǔrǔqǔērē yasiomasǔētǔña. Tunu bairoa Dios cǔ caǔjǔgoyetiriquere cawapa manierē bairo to tuao joroque átimasǔētǔña. ¹⁸ Moisés ānacǔ cǔ caroticǔrǔqǔē jǔgori Dios caroaro marí cǔ caátipeere, cǔ caátigarique to caāmata, cabɛgoroa, “Caroaro mɛ yɛ átigɛ,” qǔĩ cǔbujoricɛmi Dios Abraham ānacǔrē. Cariape majǔrǎ Dios, “Mɛ yɛ jomajǔcōāgɛ,” cǔ cǔ caǔrǔqǔērē ñe ũnie wapa jēnirǔcǔrō mano cǔ cajopeere ĩ, bairo ĩñupǔ.

¹⁹ “Toroque, ¿dopɛ ĩ cǔ cǔñuparí Dios cǔ carotiriquere Moisés ānacǔ mena?” mɛjǎā ĩ tǔgoñabujiorǎ. Yɛra, caberopɛ tie rotiriquere cǔñupǔ Dios, roro camasǎ na caátipainucǔrǔjērē na catǔgoñabóca masacatiparore bairo ĩ. Tie roticǔrǔqǔē pɛame Jesucristo Abraham ānacǔ pǎrǎmi ati yepa cǔ caetari watoarɛ roti ānimasǔjǎnañupǎ. Apeyera Dios pɛame cǔ majǔ mee, cǔtɛ macǎāna ángelea majǎ jǔgori roque roticǔrǔqǔērē cǔ joyupi Moisés ānacǔrē. Bairi Moisés ānacǔ pɛame camasǎre na quetibɛjɛ netdōñupǔ yua tie roticǔrǔqǔērē. ²⁰ jǔcǔā cǔ caátipeere cǔ caǔcǔrǔqǔē caāmata, apeiɛ cǔ cabɛɛnemobojarō boetiya. Torea bairo Dios cǔ majǔrɛ cǔ caátipeere quetibɛjɛyupi Abrahǎrē. Aperǎpǔrē quetibɛjɛ netdrotijoesupi.

El propósito de la ley

²¹ Bairo bairi, ¿Moisés ānacǔ cǔ caroticǔrǔqǔē pɛame Dios cǔ caátipeere ricaati to ānio joroque to átoati? jBairo átimasǔeto! Moisés ānacǔ cǔ caroticǔrǔqǔē marí caticōā nio joroque to caátimasǔata, Moisés ānacǔ cǔ caroticǔrǔqǔērē bairo jeto átiri carorije wapa cacǔgoena marí tuabujioricǎ. ²² Bairǎpɛa, Dios ya tutipɛ caǔrō pɛamata, nipetiro carorije macǎājērē caátieconucǔrǎ jeto marí āniña. Bairo caāna nimirǎcǔā, Jesucristore noa ũna na catǔgoɛsaata, Dios caroaro cǔ caátigariquere cacǔgoparǎ majǔ niñama.

²³ Mai, Jesucristo, marí catǔgoñatutuapɛ ati yeparɛ cǔ caetaparo jǔgoyere Moisés ānacǔ cǔ caroticǔrǔqǔē jǔgori roro majǔ carorije macǎājērē caátiecorǎ majǔ marí tuamiwǔ. Tore bairo roro marí átiāninucǔwǔ, Jesucristo cǔ majǔrɛ marírē cǔ caānajē cǔtiere marí cǔ camasǔōparo jǔgoye mai. ²⁴ Ape wǎme ĩcōñarí ĩrǔcǔrō pɛamata, Moisés cǔ caroticǔrǔqǔē pɛame marírē cabuejǔgoy cǔ caquetibɛjɛjǔgororea bairo marí carorije wapare marí masǔo joroque marí ápɛ. Tore bairo marí baicōā āmɛ, Jesucristo ati yeparɛ cǔ caetaparo jǔgoye mai. Bairi caāna marí caānimiatacǔārē yua, āmerē cǔ mena marí catǔgoñatutuarije jǔgori ñe ũnie carorije cawapa mánarē bairo marí tuao joroque marí ámi.

²⁵ Bairi āmerē yua, Jesucristo ati yeparɛ caatácure cǔ tǔgoɛsari, cǔ mena catǔgoñatutuarǎ majǔ marí āniña. Moisés ānacǔ cǔ caroticǔrǔqǔērē carotiecorǎ mee marí āniña. Tie, marírē cabueire bairo carotijǔgoro marí boetiya yua.

²⁶ Bairi āmerē Jesucristo mena mɛjǎā catǔgoñatutuarije jǔgori nipetiro Dios pǔnaarē bairo caāna majǔ mɛjǎā āniña. ²⁷ Tunu bairo Jesucristo wǎme mena ĩrǔ, mɛjǎā cabautiza rotirique jǔgori cǔ yarǎ cǔ mena jǔcǔrōrē bairo caāna majǔ mɛjǎā tuaya. Cǔrēā bairo jǔcǎ rupɛ caāna majǔ mɛjǎā tuaya yua. ²⁸ Bairi ñe ũnie majǔ mee niña judío majǎ yɛ marí caānie, o griego yɛ marí caānie cǔā. Paabojari majōcɛ, o caroaro caānicōāɛ marí caānie cǔā, ñe mee niña. Cañmɛ, carōmio cǔā jǔcǔrō tǔnia cǔ mena marí tǔgoñatutuasǔñi. Bairi yua Jesucristo mena jǔcǔrōrē bairo tǔgoñatutuari nipetiro cǔ yarǎ, cǔ mena jǔcǔrō caāna majǔ mɛjǎā tuacōāña, mɛjǎā cǔā yua. ²⁹ Bairi Jesucristo yarǎ majǔ mɛjǎā caāmata, Abraham ānacǔ pǎrǎmerǎ caāna majǔ mɛjǎā tuaya. Bairi cǔ pǎrǎmerǎre bairo caāna ānirí Dios caroaro cǔrē cǔ caátipeere cǔ caǔcǔjǔgoyetiriquere mɛjǎā cǔā cacǔgorǎ majǔ mɛjǎā tuaya yua.

4 Atore bairo pɛame mɛjǎārē ĩ quetibɛjɛmɛ ñiña:

Jǔcǔā cawǔmaɛ cǔ pacɛ cǔ cacǔgomirǔqǔērē cacǔgoɛsarɛ, mai cawǔmaɛ ācǔ, dope bairo átimasǔētǔñami. Cǔ pacɛ paabojari majōcɛ cǔārē dope bairo cǔ botiomasǔētǔñami. Cǔ pacɛ paabojari majōcɛ caācǔ pɛame mai nipetirije cǔ cacǔgopeere caroaro ĩñaricanɛgōcote masǔcōñami. Bairi cǔ paabojari majōcɛ cǔ caññaricanɛgōcotebojamiatacǔārē, cabɛcɛ niácɛrɛ roque yua, cariape majǔrǎ nipetiro cǔ pacɛ yaye caā-

najē upaɯ majū catuapaɯ niñami. ² Mai, cawímaɯ cū caāno, cū paabojari majā p̄ame caroaro cū qūēñonucūñama. Tunu bairoa dope bairo cū caátigarije cūārē na p̄ame jeto cū juátinemonucūñama. Tore bairo jeto cū juátianinucūñama cū pacɯ cū cacūgoriquere cū cacūgomasīpa ȳtea, cū pacɯ cū caicūricā ȳtea caetaparo jūgoye mai. ³ Bairi torea bairo baiwɯ marí cūārē. Mai, marí p̄ame cawímarārē bairo āna, ati ɯm̄arecōo macāāna na carotituarijere carotiecorā majū marí āmɯ. Bairoa niña, tore bairo icōña quetibujygaata. ⁴ Bairo caāna marí caāniamiatacūārē, Dios p̄ame cū cacōricā ȳtea caetaro, cū macū marirē canetōpaure ati yepaɯ cū joyupi. Cū p̄ame jicāo carōmio jūgori buiayupi ati yepaure. Bairo buiari cū cūā Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē caátiecoɯ majūrēā bairo caācū buiayupi. ⁵ Marí, Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē carotiecorārē marí netōōɯ, cū cūā tiere carotiecoɯre bairo ati yepaure etayupi. Bairo cū macū marí cū caátibojaro yua, cū pacɯ Dios p̄ame cū pūnaarē bairo marí qūiñao joroque ásupi Jesús. ⁶ Tunu bairoa Dios pūnaa majū, merē marí caānierē marí masīō joroque í, cū macū yɯ Espiritu Santore marí yeripɯ marí jowí. Bairo cū, Espiritu Santo marip̄ure cū caāno jūgori, “jāā Pacɯ!” cū marí ĩnucūñama Diore. ⁷ Bairo cabairo jūgori, āmerē yua marí p̄ame Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē carotiecorā mee marí āniña. Dios pūnaa majū caāna roque marí āniña. Bairo cū pūnaa majū marí caānoi, Jesucristo jūgori nipetirijere marí cū cajogarique cūārē cū caborore bairo marí jogɯmi.

Pablo se preocupa por los creyentes

⁸ Mai, m̄ajāā p̄ame cajūgoyep̄ure Diore camasīēna majū m̄ajāā āñupā. Bairo Diore camasīēna ānirí, Dios mee caāna, jūgūēārē caīroarā majū m̄ajāā āñupā. Na, jūgūēā p̄ame cariape majūrā Dios ūna mee niñama. ⁹ Bairo cabairicarā nimirācūā, āme roquere yua Dios majūrē camasīā m̄ajāā āniña. O, “Dios p̄ame jicā n̄gōā m̄ajāārē ĩnamajūgori m̄ajāā beseyupi,” ĩɯ niñā ape watoara. Bairo Diore camasīā nimirācūā, ¿dopēirā roticūrīqūērē caátirotiecorā majū m̄ajāā tuagayati tunu? Tie roticūrīqūē p̄ame dope caāperie catutuaetiere bairo caānie niña. Bairi, ¿dopēirā tiere m̄ajāā tūgoɯsagayati tunu? ¹⁰ Mai, m̄ajāā p̄ame atore bairo m̄ajāā átinucūñama: Di r̄mɯ, o di muipɯ ūno, o ti ȳtea, ti cūmarē caetaro ĩñarā, judío majārē bairo m̄ajāā bose r̄mɯ átipeonucūñama. ¿Dopēirā tore bairo m̄ajāā átinucūñati? ¹¹ ¡Bairo tiere tūgoñarí, yɯ p̄ame m̄ajāā cabairijere yɯ tūgoña uwijāñuñā! “Narē yɯ caquetibujerique cabɯgoro majū āñupā. Yɯ paarique yasičoáto,” ĩni tūgoña uwiya.

¹² Yɯ yarā, bairi atore bairo m̄ajāā yɯ átirotiya: Caroaro tūgomasīña m̄ajāā yɯ cabairijere. Yɯ p̄ame roticūrīqūērē carotiecoricɯ nimirācūā, āmerē tiere caátirotiecoɯ mee yɯ āniña. Torea bairo m̄ajāā cūā caátirotiecoena majū m̄ajāā āmɯ cajūgoyep̄ure. Bairi ȳrea bairo caátirotiecoena āninemoña tunu. Bairārɯna, cajūgoyep̄ura m̄ajāā mena yɯ caāno, caroaro yɯ m̄ajāā qūēnowú. ¹³ Roro majū yɯ riawɯ, m̄ajāā

t̄p̄ure ācū. Bairo riamicūā, tie yɯ riaye jūgori tuari, caānijūgoro m̄ajāārē caroa queti Dios camasārē cū canetōōrīqūē queti majūrē m̄ajāā yɯ quetibujyūgowɯ. Tiera merē m̄ajāā masīña. ¹⁴ Bairo yoaro m̄ajāā t̄re yɯ caria āniamiatacūārē, ȳre m̄ajāā ĩñatep̄u. Tunu bairo ȳre cateena ānirí, caroaro jicārō t̄ni yɯ caquetibujerijere yɯ m̄ajāā tūgoɯsawɯ. ɯm̄arecōo macāācū ángel majūrē catūgoɯsarārē bairo caroaro majū yɯ caīrījērē m̄ajāā tūgoɯsawɯ. ¡Jesucristo cū majūrɯna m̄ajāārē cū caquetibujerore bairo caroaro majū yɯ m̄ajāā tūgoɯsawɯ Jesucristo yaye quetire m̄ajāā yɯ caquetibujerijere yua! ¹⁵ Bairo caroaro ɯseanirīqūē mena m̄ajāā catūgoɯsamirīqūē mena, ¿dope āmerē m̄ajāā baiyati yua? Apeyera, caroaro m̄ajāā caátajere m̄ajāā ĩbɯsɯpa: Marí caapeare nerí apeire marí cajomasīrījē to caāmata, m̄ajāā p̄ame cotericoaro mano m̄ajāā caapeere nerí, ȳre cajoparārē bairo majū m̄ajāā baimiwú. ¹⁶ Bairo majū cabairicarā nimirācūā, āmerē, ¿dope m̄ajāā baiyati? Yɯ p̄ame cariape macāājērē m̄ajāā yɯ caquetibujerijere jūgori yua, m̄ajāārā, ¿m̄ajāā pesuɯre bairo yɯ tuayati?

¹⁷ Apeyera m̄ajāātɯ caquetibujyñesēānucūrā caroa quetire quetibujerā mee átinucūñama. Roro m̄ajāārē na caītogarijere bootūgoñarí, quetibujerā átinucūñama. Tunu bairoa jāā caquetibujerijere cūcōārí, na caquetibujerijere carorije macāājē p̄amerē m̄ajāā catūgoɯsaro borā, tore bairo ĩ quetibujyñucūñama.

¹⁸ Bairop̄na, camasā aperārē caroaro marí cajuátinemoarije caroa cañurījē āno baiya. Roro camasārē na átiarique mena tūgoñarí na marí caīroarije roque cañuetie niña. Bairi m̄ajāātɯ caāna m̄ajāārē mairí, caroaro m̄ajāā na caīroagaata, tocānacā r̄mɯna tore bairo jeto m̄ajāā na áparo. To m̄ajāātɯ yɯ caāno jeto meerē tore bairo m̄ajāā na ĩroa āmarō. Na p̄ame ȳre boena, tore bairo bainucūñama. ¹⁹ Yɯ pūnaarē bairo caāna, yɯ camairā āmerā tunu ricaati roro m̄ajāā catūgoɯsaro jūgori b̄tioro yɯ tūgoña yapapuajāñuñā m̄ajāā mena. Jicāo carōmio pūnaa c̄tigo, b̄tioro cō cawisiorore bairo roro majū yɯ cūā m̄ajāā mena yɯ tūgoña yapapuajāñuñā. Bairɯna tore bairo jeto yɯ yapapuacōā ninucūɯ Jesucristore caroaro jicārō t̄ni cū m̄ajāā catūgoɯsapetiro beropɯ. Tocārōpɯ roquere yua yɯ yerijāɯ m̄ajāā mena. ²⁰ Bairɯna, āmea m̄ajāā t̄p̄u yɯ ānicōāgamiña, apeye m̄ajāārē yɯ caīquetibujygarijere m̄ajāā quetibujyɯ. Tame, m̄ajāā mena capee majū yɯ tūgoñacōāmiña bairɯna. Cayoaropɯ marí caānie jūgori dope ĩninemomasīētīña.

El ejemplo de Agar y Sara

²¹ M̄ajāā, Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē cabonetōrā, “Tie mena jūgori marí netōmasīña,” caīrā cariape ȳre jicā wāme yɯ quetibujyua: ¿Moisés ānacū cū caátiroticūrīqūē caīquetibujerijere m̄ajāā tūgoetinucūñati? M̄ajāā tūgonucūrā tiere. ²² Mai, atore bairo quetibujyua: Abraham ānacū p̄garā cañm̄arē pūnaa c̄supi. Jicācū cū paacoteri majōco Agar cawāmesɯco mena macū c̄supi. Apei p̄amerā cū n̄mo Sara cawāmesɯco, cū paacoteri majōco mee caācō mena

macŭ cŭsupi. ²³ Mai, Agar mena jŭgori cŭ camacŭcŭcŭ pŭame nipetiro ati yepa macãana camasã na cabuianucŭrŭrã bairo buiayupi. Bairo cŭ cabuiamiat-acŭãrë, apei, cŭ nŭmo majŭ mena cŭ camacŭcŭtacŭ pŭamea Dios Abrahãrë, "Cabŭcŭpŭ nimicŭã, mŭ macŭ cŭtigŭ Sara mena," cŭ cŭ caijŭgoyeticŭrŭcãrŭrë bairo to baietao joroque ŭ buiayupi.

²⁴ Tie queti bui macããjërë bairo ŭ quetibŭjuro mee ŭña. Atore bairo niña: Na, pŭgarã rŭmia pŭame pŭga poa macãana camasãrë, "Tore bairo mŭjãã yŭ átigŭ," Dios cŭ caijŭgoyeticŭrŭcãrŭrë bairo caãna niñama. Agar pŭame Moisés ãnacŭrë Sinai cawãmecŭti ŭtãŭpŭ cŭ caãno, Dios cŭ cŭ caroticŭrŭqŭërë cŭ cajoricarore bairo caãcŭ niñamo. Bairi tie roticŭrŭqŭërë caïroarã pŭame tiere carotiecoparã majŭ tuacŭãñama. ²⁵ Ape wãme ŭrŭcãrŭ pŭamata, Agar pŭame Arabia yepa caãni ŭtãŭ Sinaire bairo caãcŭ niñamo. Bairi Sinai pŭame ãme caãni macã Jerusalén macãrë bairo niña niña. Bairi ti macã caãna cŭã Moisés ãnacŭ cŭ caãtiroticŭrŭqŭërë carotiecoparã majŭ tuacŭãñama, paabojarico Agar cŭ catuaricarorea bairo yua. ²⁶ Marŭ pŭame roque jŭbui ŭmŭrecŭorŭ caãni macã cawãma Jerusalén macã macãana caãniparã majŭ marŭ ãniña. Bairo caãna ãnirŭ Moisés ãnacŭ cŭ caroticŭrŭqŭërë carotiecorã mee marŭ ãniña. ²⁷ Atiere bairo ŭ quetibŭjurgŭ, Isaías ãnacŭ cŭã atore bairo ŭ quetibŭjŭ jŭgoyeticŭñãñupŭ Dios ya tutipŭ:

"ŭseanirŭ ãña mŭ, carŭmio capŭnaa cŭtimasŭcŭcŭ.

Di rŭmŭ ŭno pŭnaacŭtajere cawisioñãecŭ ŭseanirŭ ãña.

Bairo mŭ caãniamiatãcŭãrë yua, ãme roquere paabojari majŭcŭ cŭ capŭnaacŭtato netŭjãñurŭ,

Dios cŭ camasŭrŭjë jŭgori, capŭnaacŭcŭ ãnicoago yua,"

ŭ quetibŭjucŭñupŭ Isaías ãnacŭ.

²⁸ Yŭ yarã, yŭ bairãrë bairo caãna, mŭjãã pŭame Isaac ãnacŭrë bairo caãna mŭjãã ãniña. Bairi mŭjãã cŭã Dios cŭ caicŭjŭgoyeticŭrŭcãrŭ Abraham, bairi Sara pŭnaarë bairo caãna mŭjãã ãniña. ²⁹ Mai, ti yŭteapŭre ati yepa macãana camasã na cabuianucŭrŭ wãmerë bairo cabuiaricŭ pŭame bŭtioro qŭñŭateyupi, Espŭritu Santo jŭgori cabuiaricŭ Isaac pŭamerë. Bairi ãme ati yŭtea caãno cŭãrë bŭtioro ŭñatejãñuñama judío majã Jerusalén macãana, Espŭritu Santo jŭgori Dios cŭ pŭnaa na ãnio joroque cŭ caãtanarë. ³⁰ Bairi atore bairo pŭame ŭ quetibŭjŭ woatuyupa Dios ya tutipŭ cŭãrë: "Paabojari majŭcŭ cŭ macŭ mena aperopŭ cŭ acoápãro. Cŭ, cŭ macŭ pŭame apeo macŭ mena cŭ pacŭ yaye caãnajërë peeto ŭno cacŭgŭsapaŭ mee niñami," ŭ quetibŭjŭ woatuyupa. ³¹ Bairo cabairo jŭgori, yŭ yarã, paabojari majŭcŭ pŭnaarë bairo caãna mee marŭ ãniña. Sara, caroaro caãnacŭ pŭnaarë bairo roque caãna majŭ marŭ ãniña.

Firmes en la libertad

5 Mai, Jesucristo pŭame Moisés ãnacŭ cŭ caroticŭrŭqŭërë carotiecorã majŭ marŭ caãnimirŭqŭërë marŭ netŭo joroque marŭ ãmi. Bairo marŭ cŭ

caãtaje jŭgori mŭjãã pŭame caroaro jeto ãnajë cŭticŭã ninucŭña tocãnacã rŭmŭa. Roro majŭ tunu caãtirotiecorãrë bairo tuanemoeticŭãña.

² Yŭ Pablo, mŭjãã yŭ caŭquetibŭjŭrijere caroaro jŭcãrŭ tŭni majŭ tŭgopeoya: Judío majã na caãtinucŭrŭ wãme, na rupã macããjë yisetarique ŭnierë mŭjãã cŭã mŭjãã caãtiãniganucŭata, dope bairo Jesucristo mŭjããrë cŭ canetŭŭrŭqŭë wapa maniña. ³ Mŭjããrë ñinemopã tunu: Ni jŭcãŭ ŭcŭ mŭjãã mena macããcŭ cŭ rupã macããjë yisetarique ŭnierë cŭ caãtiãniganucŭata, nipetirije Moisés ãnacŭ cŭ caãtiroticŭrŭqŭërë carotiecorã majŭ tuacŭãgŭmi. ⁴ Mŭjãã, roticŭrŭqŭërë mŭjãã caãtie jŭgori canetŭgatŭgoñanucŭrã, Jesucristo pŭamerë cŭ tŭgŭsajãnarã mŭjãã átiya. Bairo caãna ãnirŭ, Dios mŭjããrë cŭ camairŭjërë, mŭjããrë cŭ canetŭŭrŭqŭë cŭãrë caboena majŭ tuarã mŭjãã baiya. ⁵ Jãã, tiere caïroarena pŭamea Espŭritu Santo jŭgori, bairi tunu Jesucristo mena jãã catŭgoñatutuacŭãnie jŭgori jãã carorije wapare canetŭecoparã majŭ jãã tuacŭãña. ⁶ Bairi Jesucristo mena marŭ caãmata, yisetarotirique ŭnie, o yisetarotietaje cŭã caãnimajŭrŭjë mee niña. Jesucristo mena marŭ catŭgoñatutuarije roque caãnimajŭrŭjë niña. Bairo cŭ mena marŭ catŭgoñatutuarije mena caroaro camasãrë na marŭ maimasŭgarã.

⁷ Mŭjãã, Galacia yepa macãana, caroaro majŭ Jesucristore cŭ mŭjãã tŭgŭsa jŭgomiwŭ. ¿Noa mŭjããrë cariape quetire mŭjãã tŭgŭsa jãnao joroque na áti?

⁸ Dios mee tore bairo mŭjãã jãnao joroque ásupi. Cŭ pŭame mŭjããrë cabesericŭ majŭ roque niñami. ⁹ Bairi merë jŭcã wãme ŭrŭqŭërë ŭrŭcãrŭ pŭamata, mŭjãã masŭña: "Petoaca levadurare marŭ cajããmiatãcŭãrë, pan qŭñnorŭcã bŭrŭare petiropŭ jesapeticoaya." Torea bairo roro ricaati quetibŭjŭrique jŭcã wãmeacãrë mŭjãã catŭgŭsaata, cabero capee majŭ mŭjãã tŭgŭsagarã carorije macããjërë. ¹⁰ Marŭ Quetiupã pŭame ricaati wãme, roro mŭjãã catŭgoña ãniamiatãcŭãrë, caroa wãmerë mŭjãã átiãnio joroque mŭjãã átigŭmi tunu. Bairo mŭjãã cŭ caãtipeere tŭgoñarŭ, yŭ pŭame cariapea marŭ Quetiupã mena yŭ tŭgoña tutuacŭãña. Bairŭa, Dios, roro mŭjãã átiãnio joroque caãtiecorotinuãrë popiye na baio joroque na átigŭmi. Ni ŭcŭ cŭ caãmata cŭãrë, jŭcãrŭ tŭnia popiye na baio joroque na átigŭmi.

¹¹ Mai, apeyera tunu yŭ yarã, jŭcããrã ricaati caquetibŭjŭñesãnucŭrã atore bairo ñi bŭsŭnucŭñama: "Pablo cŭã camasã judío majã caãmerãrë, 'Mŭjãã cŭã judío majã na caãtinucŭrŭrë bairo mŭjãã rupã macããjërë yisetarotiya,' na ŭ quetibŭjŭ átiyami," ñi bŭsŭnucŭñama. Bairo yŭ cŭã narë bairo yŭ caãtirotiriye caãmata, roro majŭ yŭre teeri, popiye yŭ baio joroque yŭ áperibujiorãma. Bairãrŭa, popiye yŭ baio joroque yŭ átinucŭñama, "Jesucristo yucŭpãrŭ cŭ cariarique jŭgori mena jeto marŭ netŭmasŭña," yŭ caŭquetibŭjŭrijere jŭgori. ¹² Bairo mŭjããrë roro pajŭgoro mŭjãã rupã macããjërë bŭtioro cayisetarotiganucŭrŭ majã, na pŭame roque na majŭã na rupã macããjërë na yisejure recŭãto, ŭtame!

¹³ Məjää, yə yarā, yə bairārē bairo caāna, caroaro caāniparā, roticūrīqūērē carotiecoetiparā, cū cabesericarā majū məjää āniña. Bairo caroa macāājē jetore caātiāniparā məjää āniña. Bairo roticūrīqūērē carotiecoena cū cacūrīcārā nimirācūā, “Marī caboro marī rupəy mena carorijere marī átimasīña,” di rēmū ūno ī tūgoñaeticōāña. “Tie carorije macāājērē na átiamarō,” ī mee, tore bairo məjää cūñupī Dios. Caroa pəame roquere átiri, jīcārō tūni məjää caāmeomai ānierē boy, tore bairo məjää cūñupī. ¹⁴ Bairo roticūrīqūē pəame atore bairo caīrījē mena neñojori jīcā riseroa yua quetibəyaya: “Məjää majū rupəyere məjää camairōrēā bairo aperā camasā cūārē na maiña.” ¹⁵ Bairo cū cacūrīqūē caāno jūgori, roro āmeo tñateeticōāña. Āmeo asiari āmeo tutiepeeticōāña. Masacatiya. Jīcā majārē bairo məjää caānajē cūtie to petio joroque məjää átire.

Los deseos humanos y la vida por el Espíritu

¹⁶ Bairo məjääērē ñiña: Espiritu Santo məjääērē cū cajūgoānorē bairo jīcārō tūni caroaro átianicōānucūña. Carorije məjää rupəy caborore bairo məjää caātiāniganucūrījērē átiamerīcōāña. ¹⁷ Mai, carorije marī rupəy caborore bairo marī caátigatūgoñanucūrījē pəame Espiritu Santore cateerārē bairo átaje niña. Torecə, Espiritu Santo cūā, carorije macāājērē marī rupəy caborore bairo marī caápata, tñajesoetiyami. Tiere caboecə niñami. Bairo ati rupəy carorije tūgoñarīqūē caāno jūgori pəgatuarpə caāmeoterārē bairo marī ānajē cūticōāña. Bairo məjää pəame carorijere məjää átianijānamasētīña. ¹⁸ Bairārə Espiritu Santo məjääērē cū cajūgoānigarijere məjää caēñotaeticōāta, caroaro məjää átianimasīgarā. Roticūrīqūērē carotiecorārē bairo məjää baietigarā yua.

¹⁹ Carorijere na rupəy mena na caátigatūgoñanucūrījērē bairo roro caátinucūrā na caátie nipe-tirore caroaro marī masīpeticōāña. Na pəame atie ūnie carorijere átinucūñama: Roro carōmio mena átiepəpairiquere, carorije macāājērē átipairique, cawāmarā jeto āna roro āmeo átianajē cūtajē cūārē átianinucūñama. ²⁰ Tunu bairoa camasā na caweericarārē tñorique, wātī yeri pūna jūgori rori wāme átimasīrīqūē cūārē átianinucūñama. Tunu bairoa āmeo teerique, āmeo tñapesucūtajē cūārē di rēmū ūno jānagaetinucūñama. Caroaro jīcārō tūni ānimasīgaetinucūñama. Tunu bairoa roro majū caasiañurā ninucūñama. Jīcā poa, ape poa macāāna mena āmeo asiari roro majū āmeo tutinucūñama. Bairo āna, āmeo ricawatiri ricāati jeto ānajērē átiganucūñama. ²¹ Tunu bairoa aperā na cacūgorijere bətiuro tñəgaripeanucūñama. Tunu bairoa eti cūmupainucūñama. Tunu bose rēmū qūēnorācūā, nəcūbəgorique mano ɣgapacari roro majū baimecūnucūñama. Tore bairo átaje capee wāme majū átianinucūñama. Bairo cajūgoyepə məjääērē yə caīquetibəyricarorea bairo āme cūārē məjää ñinemoña tunu: Tore bairo roro caátipairā petoaca ūno cūārē Dios cū carotimasīrīpəyere etaetigarāma.

²² Mai, Espiritu Santo pəame roque marī caāmeo-mairījērē, ɣseanirīqūē mena yerijōrō ānajē cūtajē cūārē cajoy majū niñami. Tunu bairoa popiye baimirācūā, caroaro yerijōrō ānajē cūtajere, camasārē caroaro jəátinemorīqūērē, caroaro cariape camasā mena átianajē cūārē cajoy niñami. ²³ Tunu bairoa aperā camasārē baibotioena caroaro jīcārō tūni ānajērē, marī rupəy roro marī caátiga tūgoñanucūrījērē ēñotajītamasīrīqūē cūārē marī jomasīñami Espiritu Santo. Bairo Espiritu Santo marī cū cajorije mena jīcārō tūni marī caātiāmata, ni ūcū, “Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē áperiyama,” marī ī masētīñami. ²⁴ Bairo merē Jesucristo yarā caāna pəame Jesucristo yucəpāirə cū cariarique jūgori roro ati rupəy mena tocānacā wāme roro na caátiga tūgoñanucūrījērē canetōecoricarā majū niñama. ²⁵ Bairo Espiritu Santo bairo mena cū caāmata, marī cū cajūgoānigarijere bairo jīcārō tūni caáticōā ninucūparā marī āniña.

²⁶ Bairo caāna ānirī, cabaibotiorārē bairo marī āmerīgarā. Tunu bairoa āmeo ricawatiri ricāati jeto ānajē cūtajere marī átiamerīgarā. Tunu bairo aperā yayere tñəgaripeari na marī tñateetigarā.

Ayúdense unos a otros

6 Yə yarā, yə bairārē bairo caāna, məjääērē ñiña: Ni jīcāy ūcū məjää mena macāācū carorije macāājērē cū caátinucūata, tutuaro mena cariape cū quetibəyaya. Məjää pəame Jesucristo mena catūgoñatutarā majū ānirī caroaro cū jəátinemoña, roro cū catāməonemoetiparore bairo tñā. Bairārə, caroaro cū tūgoñamairī, nəcūbəgorique mena cū məjää beyogārā. Bairo cū ūnarē na beyorā, tocānacāyərə caroaro məjää tūgoñamasacatiwa, roro wātīrē marī ttoecore, tñā. ² Bairo məjää pəame tocānacāyərə āmeo jəátinemorī, roro məjää caātiāninucūrījērē netōnəcācōānucūña. Tore bairo āna, Cristo cū caátiroticūrīcārōrē bairo átipeyorā məjää átigarā yua. ³ Tunu apeyera, ni jīcāy ūcū cabəgoro macāācū nimicūā, “Yə, caānimajūy yə āniña. Na caquetibəyurijere yə boetiya,” caībotiopai cū yaye wapa caānipeere cū majūā ttoe átiyami. ⁴ Bairo məjää pəame roque tocānacāyərə caroaro tñābesecōāña məjää majūā nipe-tiri wāme məjää caātiāninucūrījērē. Tore bairo caroaro məjää majūā məjää caátie məjää caīñabesemasīata, caroaro məjää tūgoña ɣseanigarā. Bairopə, tore bairo məjää catūgoñəseanirījē pəame Dios mena caroaro məjää caātiānie to āmarō. Aperā na cabairijere tñacōñarī məjää pəame, “Aperā netōrō caroaro caātiāna jāā āniña,” tñā, məjää cəseanirījē roque cañuetie niña. ⁵ Ni jīcāy ūcū Dios caroa cū caroticūrīqūērē caátipeyocōāninucūy maami. Bairo tocānacāyərə marī majūā roro marī caātiāninucūrījērē canetōnəcācōāparā marī āniña.

⁶ Torecə, ni jīcāy ūcū Dios yaye caroa queti aperā na caquetibəyurijere catūgonucūy cū caāmata, cūrē cabuerā cūārē nipetiri wāme cū cacūgorije mena cū jəátinemoáto. Nubueri majā nipetiro na jəátinemoáto caquetibəyuri majārē na yaye na cacūgorije mena.

⁷ Bairo apeyera, ni jĩcãũ ũcũ Diore roro cũ caĩboyeti epepee maniña. Bairo mũjãã cũã mũjãã majũ rupaere ĩtoepeeticõãña. Atiere tũgoñañijate: Camasã jĩcã wãme otere na caoteata, cabero cabũtiro carĩcare jegarã otenucũñama. ⁸ Torea bairo ni jĩcãũ ũcũ cũ rupaũ caborore bairo rorije caátijũgoricũ, carori wãme cũ caáticõãmata, caberorũ cũãrẽ carorije jũgori cayasi-paũ majũ tuacõãgũmi. Baira, apei ruame roque Espiritu Santo cũ caborore bairo caroa wãme caáticõãjũgoricũ, cũ caborore bairo jeto cũ caáticõãninucũata, cabero yeri capetietie majũrẽ cacũgoraũ tuacõãgũmi yua. ⁹ Tore bairo cabairo jũgori, marĩ ruame caroa macããjẽ átiãñajẽrẽ caátĩãñijetiparã marĩ ãniña. Tore bairo jeto caroa macããjẽrẽ marĩ caáticõãninucũata, ti yũtea caetaro caroare marĩ cũgogarã. ¹⁰ Bairo marĩ caátimasĩrõ cãrõ nipetiro camasãrẽ caroaro na marĩ jũátigarã. Tore bairo netõjãñurõ marĩ caátimasĩpee niña marĩ yarã Dios mena catũgoñatutuanucũrã roquere.

Advertencias y saludos finales

¹¹ Jĩñañijate mũjãã cũã! Atie catũsarijere capaca woarique mena yũ majũrua mũjãã woatujorũ yũ átiya, caroaro mũjãã catũgoũsaparore bairo ĩ.

¹² To caãna, caĩtopairã, mũjããrẽ bũtioro mũjãã rupaũ macããjẽrẽ cayiserotiganucũrã ruame na majũã caroaro tuagarã, tore bairo átirotiga nucũñama. Na yarã, na quetiuparã, Jesucristo yucũpãĩrũ cũ cariarique quetire na caquetibũjũata, "Roro popiye marĩ átirema," ĩrã jeto, tore bairo mũjããrẽ átirotiganucũñama. Na quetiuparã narẽ na caĩroapeere borã, tore bairo jeto átirotiganucũñama. ¹³ Tore bairo caĩ-quetibũjũrã, na rupaũ macããjẽrẽ cayisetarotiricarã caãna nimirãcũã, nipetirije Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽrẽ átipetoetinuucũñama. Bairo caáperã nimirãcũã, mũjãã ruamerẽ bũtioro mũjãã rupaũ

macããjẽrẽ mũjãã yisetarotiganucũñama. Bairo mũjããrẽ tutuaro mena mũjãã rupaere na caátitirique mena jũgori canetõncãmasĩrĩ majãrẽ bairo tũgoñanucũñama. Bairo rupaũrũ cãmicũtaje na caátitirije cawapa manierẽ bairo caãnimiatãcũãrẽ, tore bairo tũgoñanucũñama. ¹⁴ Bairo na cabaimiatãcũãrẽ, yũ ruame yũ caátie mena canetõncãmasĩ majũrẽ bairo yũ ãnitũgoñaẽtĩña. "Jesucristo yucũpãĩrũ cũ cariarique queti roque caroa caãnimajũrĩjẽ niña," ĩrĩ bũtioro yũ quetibũjũnucũña. Yũ ruame Jesucristo yucũpãĩrũ cũ cariarique jũgori ati mũrecóorũre roro yũ caátie canetõrĩcũ yũ ãniña. Bairo ati mũrecóo macããna na cabonetõnucũrĩjẽ cũãrẽ yũ átinemoẽtĩña yua. Tere merẽ yũ jãnacõãwũ. ¹⁵ Bairo marĩ rupaũ macããtõrẽ cayisericũ, o cayise ecoetacũ marĩ caãmata cũãrẽ, ñe ũnie wapa maniña. Dios cũ caborore bairo cawãma yeri tũgoñarĩqũẽ mena marĩ cabuianemorĩqũẽ roque cariapea caãnimajũrĩjẽ niña. ¹⁶ Bairo mũjãã nipetiro yũ caátitirijere catũgoũsarã caroaro yeri jõrõ ãnajẽcũsa. Marĩ Paũ Dios caroaro cũ caĩnamaimasĩrĩjẽ mena ãnajẽcũsa. Tore bairo jeto ãnajẽcũsa mũjãã nipetiro cariapea Dios ya poa macããna caãna, cũ caborore bairo yua.

¹⁷ Bairo atiere yũ caquetibũjũro bero, ato jũgoyere ni jĩcãũ ũcũ roro popiye yũ cũ bairique yeoeticõãto. Bairo merẽ yũ cabairijere masĩñama camasã. Roro popiye yũ baio joroque yũ na caátaje jũgori capee majũ yũ ru-paere yũ cãmii cũtiya. Tere ĩñarĩ, camasã cariapea Jesucristo yũ, cũ paabojari majõcũ yũ caãnierẽ masĩñama.

¹⁸ Yũ yarã, yũ bairãrẽ bairo caãna, Jesucristo marĩ Quetiupaũ caroa yeri cũtajere mũjãã cũ jonemoãto, mũjãã to Galacia yepa macããna nipetirore. Bairo to baiãto.

Tocãrõã niña atie queti yũ cawoaturije.

EFESIOS

Saludo

1 Yꝑ, Pablo cawāmesꝑꝑ, Dios yꝑre cꝑ cabeserique jꝑgori Jesucristo yaye quetire cꝑ caquetibꝑjꝑroti-joricꝑ, apóstol yꝑ āniña ati cartare caquetibꝑjꝑwoajꝑ. Mꝑjāā, Efeso macā macāāna Dios yarā, bairi tunu Jesucristo mena catꝑgoñatutuarāre mꝑjāā yꝑ quetibꝑjꝑwoajꝑya ati carta mena. ² Bairi caānijꝑgoro atore bairo mꝑjāārē ñiña: Marí Pacꝑ Dios, bairi marí Quetiꝑꝑꝑ Jesucristo mena caroare mꝑjāā na jonemoáto. Tunu bairoa caroa yericꝑtaje cꝑārē na jonemoáto, ñiña.

Bendiciones espirituales en Cristo

³ Dios ꝑꝑame cañꝑꝑ caroꝑ majꝑ ñiñami. Marí Quetiꝑꝑꝑ Jesús pacꝑ ñumajꝑcōāñami. Caroare marí jowí. Jesucristo yarā marí caānoi, ꝑꝑꝑꝑꝑꝑ macāājē tocānacā wāmerē marí jowí caroare. ⁴ Tirꝑꝑꝑꝑ, ati ꝑꝑꝑꝑꝑꝑꝑ cꝑ caátiparo jꝑgoyꝑꝑꝑ, merē maríre masí yerijāñꝑꝑí Dios. Marí caānipeere merē masí yerijāñꝑꝑí. Bairo masíꝑ yua, marí beseyꝑꝑ. “Yꝑ yarā majꝑ na ānio joroque na yꝑ átigꝑ,” í tꝑgoñañꝑꝑí Dios marí cabaꝑeere. Carorije cawapa cꝑgoenarē bairo na āmarō í, marí cꝑjꝑgoyꝑꝑ. ⁵ Bairo maríre mairí, caroaro marí caānipeere cꝑjꝑgoyꝑꝑ. “Yꝑ ꝑñnaarē bairo na ānio joroque na yꝑ átigꝑ,” í tꝑgoñañꝑꝑí Dios. “Yꝑ macꝑ ꝑꝑiye cꝑ cabaꝑee jꝑgori bairo na yꝑ átigꝑ, yꝑ cabojꝑgoricarore bairo yua,” í tꝑgoña jꝑgoyeticꝑjꝑgoyꝑꝑ. ⁶ Bairo bairi marí ꝑꝑame nocārō majꝑ caroaro maríre cꝑ caátie tꝑgoñarí yua, cꝑ marí basapeoya. Cꝑ macꝑ mena macāāna marí ānio joroque marí ásupi. Bairi cꝑ marí basapeonucūña. ⁷ Bairo maríre bꝑtioro mairí, cꝑ macꝑ cꝑ cariarique jꝑgori marí netōōñꝑꝑí. Tie jꝑgori roro marí caátie wapare marí masiriyobojayꝑꝑ. ⁸ Caroaro majꝑ marí íñꝑñꝑꝑí Dios maríre cꝑ camairíjērē. Marí catꝑgoñaríjē, bairi marí camasíꝑee cꝑārē nipetirijere marí joyꝑꝑ. ⁹ Mai, atie tirꝑꝑꝑꝑ macāāna camasā na camasíētājērē āme roquere marí masíō joroque átiyami. Caroaro cariaꝑe cꝑ caátipeere marí masíōñami. Atie ñiña cꝑ caátipee: Jíca rꝑꝑꝑ Dios cꝑ cabeserica rꝑꝑꝑ caetaro cꝑ macꝑ Jesucristore carotimasíꝑeticōāñrē bairo cꝑ jogꝑꝑmi. Jesús ꝑꝑame nipeꝑtiro ati yepa macāāna cꝑārē, jōbui ꝑꝑꝑꝑꝑꝑ macāāna cꝑārē, cacatirā nipetirore na rotimasíꝑeti ꝑꝑꝑꝑꝑꝑꝑ yua, Dios cꝑ cabeserica rꝑꝑꝑ caetaro. Bairoa ñiña cariaꝑe cꝑ caátipee yua.

¹¹ Jāā, judío majā, Jesucristore cariaꝑe jāā catꝑgꝑꝑꝑꝑ jꝑgori caroare jāā joꝑjꝑgoyꝑꝑí Dios. Cajꝑgoyꝑꝑꝑ bairo cꝑ cacꝑgꝑꝑarārē bairo jāā cꝑjꝑgoyꝑꝑí,

cꝑ yeripꝑ cꝑ catꝑgoñañꝑꝑgoyeticarorea bairo. ¹² Bairi Dios ꝑꝑame cꝑrē jāā cabasapeorore boyꝑꝑi. Jāā, Jesucristo mena catꝑgoñatutujꝑgoricarārē nocārō caroaro majꝑ jāārē cꝑ caátie jꝑgori cꝑrē jāā cabasapeorore boyꝑꝑí Dios. ¹³ Jāā bero mꝑjāā cꝑā mꝑjāā tꝑgꝑꝑꝑ roro mꝑjāā cabairijere cꝑ canetōōríꝑꝑē quetire. Bairo tiere tꝑgori yua, Jesucristo mena mꝑjāā tꝑgoña tutujꝑgꝑꝑ mꝑjāā cꝑā. Bairo mꝑjāā cabairoi, Dios ꝑꝑame cꝑ yarā majꝑ mꝑjāā ānio joroque ásupi. Bairi, Espíꝑitu Santo, cꝑ Yeri majꝑrē joyꝑꝑi mꝑjāā yeripꝑꝑe, “¡Cꝑ yarā marí āniña!” mꝑjāā caímasíꝑarore bairo í. Cꝑ caíjꝑgoyeticꝑrícārōrēā bairo mꝑjāā cꝑārē ásupi. ¹⁴ Cꝑ Yeri, Espíꝑitu Santore marí yeripꝑ ꝑñjāāō joroque ásupi Dios, atore bairo marí caímasíꝑarore bairo í: “Caroaro marí ꝑñnogꝑꝑmi Dios. Marí, cꝑ yarārē, marí netōōꝑꝑꝑꝑꝑ cꝑ caíꝑcārōrēā bairo.” Tie nocārō caroaro majꝑ maríre cꝑ canetōōꝑꝑeere tꝑgoñarí yua, cꝑ marí cabasapeoro boya.

Pablo pide a Dios que dé sabiduría a los creyentes

¹⁵ Bairo mꝑjāā cabairijere yꝑ tꝑgoyꝑ: “Efeso macāāna ꝑꝑame Jesucristo mena tꝑgoñatutuanemoñama. Tunu bairi, marí yarā nipetirore na jꝑátinemoñama,” íꝑꝑꝑꝑꝑ yꝑ tꝑgoyꝑ. Bairi Diopꝑꝑe, “Jāā mena mꝑ ñujāñuña,” cꝑ ñinucūña, caroaro mꝑjāā caátianierē tꝑgori. ¹⁷ Aꝑe wāmerā marí Quetiꝑꝑꝑ Jesucristo Pacꝑ, nocārō caroꝑ majꝑrē atore bairo mꝑjāā ñi jēnibojaya: “Masíꝑꝑꝑꝑ caroa majꝑrē Efeso macāānarē na jonemoña narē mꝑ camasíōgarijere. Bairi tunu mꝑ caátianierē nemojāñꝑꝑ na camasíō ñuña,” ñi jēnibojaya mꝑjāārē. ¹⁸ Tunu bairoa mꝑjāā yeripꝑ tꝑgoñamasíꝑꝑꝑꝑ Dios cꝑ cajoro boꝑ, mꝑjāārē yꝑ jēnibojanucūña Diopꝑꝑe, “Cꝑ cabesericaā ānirí nocārō majꝑ caroaro ñe ũnie rꝑꝑꝑꝑꝑ Jesucristo cꝑ caānorē bairo marí ānimasíña,” mꝑjāā caíꝑꝑꝑamasíꝑarore bairo í. Tunu bairoa nocārō caroa majꝑ to āniñati Dios cꝑ yarārē caroaro cꝑ caátipee cꝑārē mꝑjāā camasíꝑarore bairo í, mꝑjāārē yꝑ jēnibojanucūña Diopꝑꝑe. ¹⁹ Tunu bairoa nocārō majꝑ paio ñe ũnie rꝑꝑꝑꝑꝑ Dios cꝑ caátimasíꝑjērē mꝑjāā catꝑgoñamasíꝑarore bairo í, mꝑjāārē yꝑ jēnibojanucūña Diopꝑꝑe. Marí, Jesucristo yaye quetire catꝑgꝑꝑꝑꝑ majā ānirí, catꝑgoñatutuarā marí āniña tie maríꝑꝑꝑ cꝑ caátimasíōjorije jꝑgori. Merē marí íñꝑñꝑꝑí Dios nocārō paio cꝑ caátimasíꝑjērē. ²⁰ Tie menaina jꝑgori cꝑ macꝑrē cꝑ catiꝑꝑꝑ. Bairo Jesucristore cꝑ catiꝑ yaparori bero, ꝑꝑꝑꝑꝑꝑꝑ cꝑ ruirotiꝑꝑi. Cꝑꝑꝑ cariaꝑe ꝑꝑꝑꝑ carotimasíꝑꝑꝑꝑꝑ cꝑ ruirotiꝑꝑi Dios nocārō paio cꝑ

caátimasírjē jǔgori. ²¹ Bairo carotimasímajũŕē bairo cǔ cǔñupĩ Dios cǔ macǔ Jesucristore. Ati ʘmʘrecóo quetiuparā tocānacǔ netōrō carotimasírē bairo cǔ cǔñupĩ Dios. Ati yʘtea macāāna, ape yʘtea macāāna cǔārē nipetiro quetiuparā marĩ cawāmetirā netōrō carotimasírē bairo cǔ cǔñupĩ Dios cǔ macǔrē. ²² Bairo yua, nipetirije ati ʘmʘrecóo caānie caāno cārō carotimasĩ quetiuparā majũrē bairo cǔ cǔñupĩ Dios Jesure. Tunu marĩ, Dios yarā, cǔ caĩroari poa macāānarē cajũgoācǔrē bairo cǔ cǔñupĩ. ²³ Marĩ nipetiro Jesucristore caĩroarā, jĩcā poa macāāna, jĩcā rupaʘre bairo caāna marĩ āniña. Bairo marĩ caānoi, Jesucristo ʘame marĩ ʘpoare bairo caācǔ niñami, caroaro cariape tǔgoñarĩqũērē cajou ānirĩ. Marĩ mena cǔ caānie jǔgori marĩ ānimasĩcōāña. Tunu bairoa cǔ ʘame nipetirijerā nijesapeticoayami.

Salvos por el amor de Dios

2 Mǔjǎā, Efeso macāāna, mǔjǎā canetōparo jǔgoye carorije jetore mǔjǎā átiāninucǔñupǎ. Bairo rorije mǔjǎā caátaje jǔgori yeri capetietiere mǔjǎā cǔgoesupa. Cabaiyasiricarā ānanarē bairo caāna mǔjǎā āñupǎ mai. ² Aperā ati yepa macāāna Diore catǔgouʘsaenarē bairo mǔjǎā átiāninucǔñupǎ. Tunu bairoa ati ʘmʘrecóo macāācǔ wǎtĩ carotimasĩ cǔ carotirore bairo jeto mǔjǎā átiāninucǔñupǎ. Wǎtĩ ʘame, Dios yaye cǔ carotirijere catǔgogaenarē rorije na cajũgoátirotiācǔ niñami. ³ Tirǔmʘʘre marĩā nipetiro bairo jeto marĩ átiāninucǔwǔ. Marĩ caborore bairo jeto marĩ áʘ. Tunu bairoa roro marĩ rupaʘ nipetiro wāme carorijere caborore bairo jeto marĩ áʘ. Roro marĩ catǔgoñarĩjē mena bairo marĩ átinucǔwǔ. Bairo caātiāna ānirĩ, aperā roro caānarē Dios cǔ caátatore bairo marĩ cǔā roro majũ marĩ átiacobujoyupa. ⁴ Marĩ carorije wapa jǔgori yeri capetietiere marĩ cǔgoeʘ. Cabaiyasiricarā ānanarē bairo marĩ āmʘ mai. Bairo marĩ cabairiparā Dios ʘame, nocārō paio camaimasĩ ānirĩ marĩ iñamaiwĩ. Bairo iñamairĩ yua, marĩ netōōwĩ. Jesucristo yarā marĩ caānoi, cawāma yeri pǔna capetietie majũrē marĩ jowĩ. ⁶ Tunu bairoa Dios ʘame Jesucristo yarā marĩ caānoi, cǔ cacatioricarārē bairo caāna marĩ ānio joroque ásupi. ʘmʘrecóoʘ Jesús mena caruirārē bairo marĩ ānio joroque marĩ ásupi Dios. ⁷ Bairo ape tuti macāāna, ape tuti macāāna nipetiroʘa, Jesucristo mena marĩ caānie jǔgori ʘtioro marĩrē cǔ camairĩjērē, bairo tunu nocārō caroaro marĩrē cǔ caátie cǔārē na camasĩparore bairo i, bairo marĩ ásupi Dios. ⁸ Bairo marĩrē cǔ camairĩjē jǔgori marĩ netōōñupĩ, cǔ mena catǔgoñatutuarā marĩ caānoi. Marĩ majũā caroa wāmerē marĩ caátie jǔgori mee, Dios marĩrē mairĩ jĩcā nǔgōā cǔ caátigarije jǔgori roque marĩ netōōñupĩ. Bairo ni jĩcā cǔ ũcǔ, “Yʘ majũā caroare átiri yʘ netōōwǔ,” caĩmasĩ maami. ¹⁰ Dios cǔ caqũēnorĩcārā marĩ āniña. Bairo Jesucristo yarā marĩ ānio joroque marĩ ásupi, caroa wāmerē marĩ caátimasĩparore bairo i. Tirǔmʘʘa bairo marĩ caātiānipeere bojǔgoyupi.

La paz que tenemos por medio de Cristo

¹¹ Bairo bairo, Efeso macāāna, mǔjǎā caātiānajērē masiritieticōāña. Judío majā caāmerā mǔjǎā caānoi, judío majā ʘame mǔjǎārē iroaema. Caǔmʘarē na rupaʘ macāājērē cayisetarotiricarā ʘame mǔjǎārē, “Dios yarā mee moena, na rupaʘ macāājērē cayisetarotiena,” mǔjǎārē iepewā. ¹² Tiwatoare Jesucristore cǔ mǔjǎā masĩēʘ. Israel yepa macāāna, Diore caĩroarā jĩcāārā ũna mena macāāna mǔjǎā āmewǔ. Dios yaye quetire mǔjǎā tǔgoeʘ. Tunu bairoa, “Camasārē na yʘ netōōgʘ,” cǔ caĩquetibǔjǔgoyeticĩrĩqũē cǔārē mǔjǎā masĩēʘ. Bairo ati yeparā Diore masĩēna caāna ānirĩ, marĩrē canetōōʘa cǔ caetapeere mǔjǎā masĩēʘ. ¹³ Bairo tirǔmʘʘre nocārō majũ Diore camasĩētāna nimirācǔā, āmerē yua, Jesucristo yarā ānirĩ cǔ mǔjǎā masĩjāñuña. Jesucristo yucǔpǎirʘ cǔ cariarique jǔgori, cǔtʘ caāniparā mǔjǎā ānio joroque ásupi.

¹⁴ Apeyera tunu Jesús ʘame marĩ caāmeoterijere cajānaoʘ niñami. Bairo caācǔ ānirĩ, jǎā judío majā, mǔjǎā judío majā caāmerā cǔā jĩcā majārē bairo marĩ ānio joroque marĩ ásupi. Marĩ caāmeoterijere marĩ jānao joroque ásupi. ¹⁵ Tunu bairoa yucǔpǎirʘ cǔ cariarique jǔgori, jǎā, judío majā ničǔjǎā ānana, jǎārē na caroticĩrĩqũē jǎārē dope bairo caátimasĩētĩērē bairo to ānio joroque ásupi. Bairo áti yaparori bero, judío majā, bairo judío majā caāmerā cǔā jĩcā majārē bairo marĩ ānio joroque marĩ ásupi cawāma poa majũ, cǔ ya poa macāāna yua. Bairo ácʘ, jĩcā yericʘnarē bairo marĩ ásupi. ¹⁶ Jesús ʘame yucǔpǎirʘ cǔ cariarique jǔgori judío majā, judío majā caāmerā cǔā, roro marĩ caāmeoterijere marĩ jānao joroque marĩ ásupi. Tunu bairoa Dios mena caroaro marĩ ānio joroque ásupi. Bairo ácʘ, judío majā, judío majā caāmerā cǔā jĩcā pǔnaarē bairo caāna, marĩ ānio joroque ásupi.

¹⁷ Jesucristo ʘame Dios mena jĩcā yericʘnarē bairo marĩ caānimasĩpeere quetibǔjʘ acǔ ásupi ati yeparʘre. Mǔjǎā, judío majā caāmerā, nocārō Diore camasĩēnarē, bairo jǎā, judío majā Diore camasĩjǔgoricarā cǔārē Dios mena jĩcā yericʘnarē bairo marĩ caānimasĩpeere quetibǔjʘ acǔ ásupi. ¹⁸ Bairo Jesucristo marĩrē cǔ cajǔátinemorĩqũē jǔgori, ʘga poarʘa marĩ Pacʘ Diore jĩcārō cǔ mena marĩ ʘsʘmasĩña. Espĩritu Santore marĩrē Jesús cǔ cajoricʘ jĩcā jǔgori Dios mena marĩ ʘsʘmasĩña.

¹⁹ Bairo bairo yua, mǔjǎā, judío majā caāmerā, ape yepa macāāna nimirācǔā, Dios ya yepa macāānarē bairo mǔjǎā tuaya Dios cǔ caĩñajoro. Bairo judío majārē Dios caroaro cǔ caátorea bairo mǔjǎā cǔā caroaro cǔ caátiparā majũ mǔjǎā āniña. Cǔ yarā, cǔ caĩroari poa mena macāāna mǔjǎā āniña āme roquere yua. ²⁰ Wii qũēnogarā, caānijǔgoro yeparʘ cǔnucǔñama camasā ētā rupaa capaca rupaare. Mai, ti wii caānituparar caroa majũrē cǔjǔgonucǔñama. Tia ʘame cōñajǔgorica niña, ti wii caroaro cariape qũēnogarā. Cabero ape rupaa, ape rupaa peowātmānucǔñama, ti wiire qũēno yaparogarā yua. Jǎā, apóstolea majā, bairo profeta ma-

jā cūā mǝjǎārē caroa quetire caquetibǝjǝrǎ ānirī, ti wiipǝre na cacūjǝgoriquere bairo caāna jāā āniña. Jesucristo pǝame, marīrē caroaro cariape caquetibǝjǝrǎ ānirī, ti wiire na cacōñajǝgorica majūrē bairo caācū niñami. Mǝjǎā pǝame, cǝrē catǝgousarā menarē caāninemonucūrā ānirī yua, ti wii na capeowāmǝátajere bairo caāna mǝjǎā āniña. ²¹ Tunu bairoa wii qūēnorī majōcǝ pǝame ti wii ǝtǎ rupaare caroaro mena peowāmǝāti, caroa wii templo wiire bairo qūēnoñami. Tore bairo Jesucristo pǝame cūā ape poa, ape poa, tocānacā poa macāānarē jīcā poa macāānarē bairo na ānio joroque átiyami, cǝrē catǝgousari majā, cū ya poa macāānarē. Bairo mǝjǎā cūā Jesucristo yarā mǝjǎā caānie jǝgori templo wiire ǝtǎ rupaare jīcārō tǝni na capeowāmǝátore bairo caāna mǝjǎā āniña. Tunu bairoa Dios, templo wiipǝ cū caānorēā bairo Espiritu Santo cūā marī watoapǝ nicōāñami.

Pablo encargado de llevar el evangelio a los no judíos

3 Bairo bairi yǝ, Pablo, mǝjǎā, judío majā caāmerārē Jesucristo yǝ cū cajǝátinemorotiro jǝgori, preso jorica wiipǝ yǝ āniña āmerē. ² Tunu bairoa merē atore bairo mǝjǎā camasīrō ñiña: Mǝjǎārē camai ānirī, Dios pǝame mǝjǎārē yǝ jǝátinemo roticūwī. ³ Cū pǝame tirǝmǝpǝre camasārē cū caátipee nipetirijere na masīōēsupi. Ati rǝmǝrī roquere tiere yǝ masīō joroque ámi, judío majā caāmerā cūārē cū canetōǝpeere. Tiere merē petoaca mǝjǎā yǝ quetibǝjǝrǎ woajowǝ. ⁴ Atiere yǝ caquetijori pūrōrē bueri, mǝjǎā masīgarā atie, Dios yǝre cū camasīōrīqūērē. ⁵ Tirǝmǝpǝre ni jīcāǝ ũcǝrē atie cū caátipee na masīōēsupi Dios ape tuti caānanarē. Ati rǝmǝrī roquere, jāā, cū cabesericarā apóstolea majārē, bairo profeta majā cūārē jāā masīōñupī Dios atiere cū Yeri, Espiritu Santo jǝgori. ⁶ Atie niña camasā na camasīētājē āme roque Dios cū camasīōgarije: Āmerē judío majā jeto mee cǝgogarāma Dios cū pūnaarē caroare cū cajopeere. Judío majā caāmerā cūā bairo jīcārō tǝnia cǝgogarāma, caroa queti Jesucristo na cū canetōǝbojariquere na catǝgousaro jǝgori. Na cūā cū ya poa macāāna niñama. Bairo, “Caroaro na yǝ átigǝ Jesucristore catǝgousarārē,” Dios cū caījǝgoyeticūrīcārōrē bairo jīcārō tǝnia na cūārē caroaro na átigǝmi.

⁷ Yǝ, caróǝ cañuescū caānacū yǝ caānimiatacūārē, yǝre mairī, cū yaye quetire yǝ masīōwī Dios. Masīō yua, tie caroa quetire cū caquetibǝjǝbojapǝre bairo yǝ cūwī. Nocārō majū paio cū caátimasīrījē jǝgori bairo yǝ ámi. ⁸ Yǝna, nipetiro Dios ya poa macāāna netōjǎñurō cabǝgoro macāācū yǝ āniña. Bairo yǝ caānimiatacūārē, caroaro yǝ ámi Dios. Caroa queti, nocārō cacōñapetimasīā manie cū yarārē cū cajǝátinemorōjǝrē mǝjǎā ũna judío majā caāmerārē yǝ quetibǝjǝrotijowī. ⁹ Tunu bairoa tie camasārē cū caátipee tirǝmǝpǝre na masīōēsupi Dios. Āme roquere cū, nipetirije caqūēnorīcū ānirī, cū caátipee nipetiro camasārē yǝ quetibǝjǝrotijowī. ¹⁰ Bairo Dios cū catǝgoña jǝgoyetiricarorea bairo baietacoaya yua,

nipetiro ati ǝmǝrecóopǝre carotimasīrā bǝtioro majū marī ũnarē cū camairījǝrē na masīáto ī. Bairo ati rǝmǝrīrē na pǝame, marī, Jesucristore caīroari poa macāāna jīcā yericūnarē bairo marī caānierē īñarī, “Dise ũnie cū caátimasīētīē cū rǝsaetiya,” īmasīcōārāma ǝmǝrecóo macāāna. ¹¹ Caānijǝgoripǝpǝ capetietipee cū caátipee cū caátiga jǝgoricarore bairo átiyaparoyupi merē ati rǝmǝrīrē marī Quetiupǝ Jesucristo cū caátaje jǝgori. ¹² Bairo Jesucristo yarā ānirī, cū mena tǝgoña tutuari, uwiricarō mano Diore cū marī jēnimasīña. ¹³ Torecǝ, nǝcǝbǝgorique mena mǝjǎārē ñiña: Mǝjǎā, judío majā caāmerā, caroaro mǝjǎā canetōpeere mǝjǎā yǝ caquetibǝjǝrije jǝgori roro ropiye yǝ baiya. Bairo yǝ cabaimiatacūārē, mǝjǎārē yǝ caquetibǝjǝrije jǝgori caroa macāājē mǝjǎārē to etao roque yǝ átiya. Bairo tǝgoña yarpapuaeticōāña.

El amor de Cristo

¹⁴ Bairo marīrē caroaro Dios cū caátajere tǝgoñarī, rǝropatuuri mena etanumurī cū ñiroaya marī Pacǝ majūrē. ¹⁵ Dios yarā nipetiro ati yepa macāāna, ǝmǝrecóo macāāna cūā cū yarā majū marī caānoi, “yǝ pūnaa” marī ī wǝmetiyami Dios. ¹⁶ Dise ũnie cū caátimasīētīē cū rǝsaetiya. Bairo cū cabairoi, atore bairo mǝjǎā ñi jēnibojanucūña marī Pacǝpǝre: “Efeso macāānarē ñe ũnie rǝsaeto tǝgoñatutuamasīrīqūērē Espiritu Santo jǝgori na joya. ¹⁷ Tunu bairoa Jesucristo mena na catǝgoñatutuarije jǝgori na yeripǝ cū ānicōā āninucūáto Jesús,” mǝjǎā ñi jēnibojanucūña Diopǝre. Bairo cū caáto, mǝjǎā pǝame di rǝmǝ ũno ricaati wǝmerē mǝjǎā tǝgoñaetigarā. Bairo camasārē nocārō majū paio na mǝjǎā maimasīgarā. ¹⁸ Tunu bairoa mǝjǎā, bairo nipetiro Jesucristore catǝgousari majā cūā, mǝjǎā masīgarā nocārō ñe ũnie rǝsaeto Jesucristo cū camairījǝrē. ¹⁹ Tie camasārē cū camairījǝrē nipetiro masīpeyoetimirācūā, tiere mǝjǎā camasīnemonucūrōrē yǝ boya. Bairo mǝjǎā cabaiata, Dios marīrē cū carotirore bairo nemojǎñurō ñe ũnie rǝsaeto mǝjǎā átiāninucūgarā.

²⁰ Dios nocārō majū caátimasī pǝame cǝrē marī cajēnirī wǝme, o marīrē cū caátipee marī catǝgoñarō netōjǎñurō cū pǝame roque caátimasī niñami. Tie cū caátimasīrījē marīpǝre caāno jǝgori āmerē marī tutuo joroque átiyami. Bairo cū marī cabasapeoro ñiña. ²¹ ¡Ati rǝmǝ macāāna, bairo ape tuti macāāna, bairo tocānacā tuti bero caāniparā nipetiro Jesure caīroari poa macāāna Diore cū na cabasapeoro ñiña! Bairoa to baiáto.

Unidos por el Espíritu

4 Bairo, yǝ, marī Quetiupǝ yaye quetire yǝ caquetibǝjǝrije jǝgori presopǝ caācū ānirī nǝcǝbǝgorique mena atore bairo mǝjǎārē ñiña: Mǝjǎā cūā Dios cū cabesericarā mǝjǎā āniña. Bairo nipetiro cū cabesericarārē na cū caānirotiricarore bairo mǝjǎā cūā ānajēcusa. ² “Aperā netōrō caānimajūrā jāā āniña,” ī tǝgoñaeticōāña. Nǝcǝbǝgorique mena āmeo īñiña.

Aperã mɛjããrẽ roro na caátimiatacũãrẽ, na ãmeet-icõãña. Narẽ mɛjãã camairĩjẽ jũgori tũgoenarẽ bairo roro na caátiere tũgoña netõcõãña. ³ Espiritu Santo cũ camasĩrĩjẽ jũgori jĩcãrõrẽ bairo yericũtiri, jĩcã majãrẽ bairo átiãña. ⁴ Dios cũ caĩñajorore marĩã cũ pũnaa jĩcã majãrẽ bairo marĩ ãniña. Tunu jĩcãũã niñami Espiritu Santo Dios yeri pũna marĩ mena caãcũ. Tunu bairoa marĩrẽ Dios cũ caátipee jĩcã wãmerẽã marĩ coteya. ⁵ Tunu marĩ Quetiupã jĩcãũã niñami. Tunu jĩcãrõ tũnia Jesús mena marĩ tũgoñatutuaya. Tunu jĩcã wãmea marĩ cabautizarotiri wãme cũã niña. ⁶ Tunu marĩ nipetiro Pacũ jĩcãũã niñami. Cũã, nipetiro netõrõ rotimasĩñami. Marĩ nipetiro mena caãcũ niñami. Tunu bairoa nipetiropũ caãcũ niñami.

⁷ Jĩcã majã marĩ caãnimiatacũãrẽ, marĩ, tocã-nacãũpũrea ape wãmerẽ, ape wãmerẽ marĩ caátimasĩpeere marĩ joyupi Jesucristo cũ cajogari wãme ũnierẽ. ⁸ Tore bairo quetibũjũya Dios ya tuti cũã: “Cũ wapanarẽ na netõ yaparori bero, ɛmũrecóorpũ wãmũásúpi.

Bairo wãmũãetari yua, ati yepa macããna caroa wãme na caátimasĩpeere na joyupi,”

ĩ quetibũjũya Dios ya tutipũ.

⁹ ¿Dope bairo ĩgaro, “ɛmũrecóorpũ wãmũásúpi,” to ĩñati? “Mai, ati yepapũ ruiatĩjũgoyupi, cũ cawãmũápáro jũgoye,” ĩgaro ĩña. ¹⁰ Bairo ati yepa caruietaricũ pũame ɛmũrecóo buijãñurĩpũ caetaricũ majũ niñami. Bairo caãcũ ãnirĩ nipetiropũ carotimasĩ niñami. ¹¹ Cũã niñami marĩ caátimasĩpeere cajõ. Bairo caãcũ ãnirĩ jĩcããrã marĩ mena macããnarẽ apóstolea majã marĩ ãnio joroque ámi. Aperã marĩ mena macããna profeta majã, aperã Jesús jũgori camasãrẽ Dios cũ canetõrĩqũẽrẽ ca-quetibũjũri majã, aperã pastores, aperã bueri majã marĩ ãnio joroque ámi. ¹² Tore bairo marĩ ámi, cũ yarãrẽ, marĩ mena macããnarẽ marĩ cajũátinemomasĩparore bairo ĩ. Bairo marĩ caáto jũgori, Jesucristore caĩroari poa macããna pũame nipetiro nemojãñurõ áti-tutua ãnimasĩgarãma. ¹³ Bairo caátituanimasĩrã yua, marĩ nipetiro jĩcãrõrẽ bairo Dios mena marĩ tũgoñatuagarã. Tunu cũ macũ Jesucristo cũãrẽ jĩcãrõrẽ bairo cũ marĩ masĩgarã. Bairo marĩ cabaiãno bero, ñe ũnie marĩrẽ rũsaetigarõ caroaro marĩ caátianipee. Jesucristo caroaro cũ caátianierẽ bairo marĩ cũã caroaro marĩ átiãnigarã.

¹⁴ Bairi marĩ pũame yua, cawĩmarã jicoquei jĩcã wãmerẽ na catũgomawijiarore bairo marĩ baietigarã. Bairo cabaiena ãnirĩ, aperã caĩtori majã di wãme ũno cawãma wãme bueriquere caroaro mena na caquetibũjũmiatacũãrẽ, na caĩrĩjẽrẽ cariape marĩ tũgoetigarã. ¹⁵ Bairo pũame marĩ caátianipee boya: Cariape macããjẽ quetire caroaro mena marĩ caãmeo quetibũjũro boya. Bairo ãmeo quetibũjũrã, Jesucristo, marĩ Jũgocũ caroũ cũ caãnorẽ bairo marĩ cũã marĩ bainutuágarã. ¹⁶ Jesucristo marĩ Jũgocũ cũ caãnoi, jĩcãũ rupãre bairo caãna marĩ ãniña. Cũ, caũmũ rupã macããjẽ cũ caapee, cũ ãmoo, cũ wãmoorĩ, cũ rũpori, cũ cacatiãnie nipetirije jĩcãrõ tũni to capaapeticõãta, caũmũ pũame caroaro átiãnimasĩñami. Tore bairo

marĩã Jesucristore caĩroari poa macããna cũã tocã-nacãũã marĩ caátimasĩpeere Jesucristo marĩrẽ cũ cajoriquere jĩcãrõ tũni marĩ caápata, marĩ nipetiro caroaro marĩ átiãnimasĩgarã. Nemojãñurõ marĩ ãmeo jũátinemogarã.

La nueva vida en Cristo

¹⁷ Bairi Jesús mɛjããrẽ yũ cũ caĩrotiro jũgori, atore bairo mɛjãã caátianipeere mɛjããrẽ yũ átirotiya: Ati ɛmũrecóo macããna Diore camasĩẽna na caátianinucũrõrẽ bairo mɛjãã cũã mɛjãã caátinucũrĩjẽrẽ jã-nacõãña. Diore camasĩẽna pũame, na majũã na catũ-goñarĩ wãme mena caátimasĩã manie ũnierẽ átiãninucũñama. ¹⁸ Tunu bairoa cayeri mána, cariape catũ-goñamasĩẽnarẽ bairo niñama. Bairo caãna ãnirĩ, cawãma yericũtajẽ Dios cũ cajogamirĩjẽrẽ boetiyama. ¹⁹ Bairo carorije jetore caáticõãninucũrã ãnirĩ, tiere áti-jeyamajũcõãñama. Bairo caátijeyamajũcõãna ãnirĩ, tocãnacã wãme carorije átieperique ũnierẽ, tũgoñamasĩrĩ mee tiere átinucũñama.

²⁰ Mɛjãã pũame roque narẽ bairo átiãnigarã mee, Jesucristo yaye quetire mɛjãã tũgõũsajũgoyupa.

²¹ Caãnorẽ bairo cũ caátianierẽ mɛjãã catũgoata, tunu bairoa cariape quetire mɛjããrẽ cũ camasĩõdata, tirũmũpũ mɛjãã rupã mena roro mɛjãã caátianinucũrĩqũẽrẽ bairo átiãninemoeticõãña. Roro mɛjãã caátianinucũrĩqũẽrẽ jũgori mɛjãã majũã mɛjãã roye tuamiñupã. ²³ Bairo roro mɛjãã caátianinucũrĩqũẽrẽ jãnarĩ yua, cawãma wãme caroaro átiãnajẽ pũamerẽ mɛjãã yeripũ tũgoñajũgoya. ²⁴ Jĩcãũ cawãmaũ cabũcũ jutiirõre cũrĩ, cawãmarõ pũame cũ cajãñawasoarore bairo mɛjãã cũã roro mɛjãã caátianigarijere jãnirĩ, cawãma wãme caroaro átiãnajẽ pũamerẽ tũgoñajũgoya. Tiera mɛjãã tũgoñamasĩõ joroque ásupi Dios. Ni jĩcãũ ũcũ Dios cũ cayeri wasoaricarõ jũgori caroaro átiãnajẽ pũamerẽ catũgoñamasĩ caroaro cariape ãnigũmi. Roro átiepeetigũmi.

²⁵ Apeyera tunu tocãrõã ĩtojãnacõãña. Marĩ nipetiro jĩcã poa macããnarẽ bairo marĩ ãniña. Bairi caroaro cariape jeto marĩ caãmeobũsũro boya.

²⁶ Tunu bairoa di rũmũ ũno caãno jĩcã wãme jũgori roro mɛjãã caasiata, tunu roro buipearo asianemoeticõãña. Jicoquei tiere tũgoñaqũẽnoña. Rupa rũmũ asia ãmerĩcõãña tie mena. ²⁷ Wãtĩ pũame cũ cabũsũjãrĩjẽrẽ mɛjãã tũgõũsare.

²⁸ Tunu apeyera ñiña: Cajerutiri majõcũ tocãrõã, cũ jerutijãnacõãto. Cũ ũna tiere jãnarĩ, caroa wãme paariquere na paáto, aperã cabopacarãrẽ jĩcã wãme ũno na cajũátinemomasĩparore bairo ĩrã.

²⁹ Tunu bairoa carorijere bũsũeticõãña. Caroa jetore bũsũnucũña. Mɛjãã caĩrĩjẽrẽ catũgorã pũame na catũgoñatutuanemopee ũnie jetore bũsũya. Na cayeri jãñanemopee ũnie jetore bũsũya. ³⁰ Dios Yeri Espiritu Santore cũ yapapuaõ joroque ápericõãña. Marĩ yeripũ cũ caãnie jũgori “Dios yarã marĩ ãniña,” marĩ ĩmasĩña. Tunu bairoa marĩ yeripũ cũ caãnie jũgori, “Dios yarãrẽ cũ canetõõpeyori rũmũ caetaro, marĩ cũã marĩ netõgarã,” marĩ ĩmasĩña.

³¹ Tunu tocānacā wāme carorije mɛjǎā catū-goñarǐjērē jānacōāña: Roro asiarique, asianetōcoátaje, pesucɛtaje, awaja tutirique, roro ĩbɛsɛpairique, tie ũnie nipetirije carorije mɛjǎā catūgoñarǐjērē jānacōāña. ³² Caroaro āñajēcɛsa. Tunu bairoa āmeo ĩña-maiña. Jesucristo yarā mɛjǎā caāno jǔgori, Dios pɛame roro mɛjǎā caátajere masiriyobojoyupi. Bairi tore bairo mɛjǎā cūā āmeo masiriyobojaya roro mɛjǎā caāmeoátiere.

Cómo deben vivir los hijos de Dios

5 Mɛjǎā, Dios pūnaa, cū camairā ānirǐ caroaro cū caátianierē ĩnacōrǐ caroaro āñajēcɛsa. ² Jesucristo marǐrē cū camairōrē bairo āmeo mairǐ caroaro átianajēcɛsa. Cū pɛame marǐrē mairǐ, pajǐāecoyupi. Bairo pajǐāecori yua, Dios cū cañajoro camasā altar buipɛ werea cajɛtiñurǐjē mena Diore na cajoemɔgɔjɛtiñuorijere bairo baiyupa marǐrē netōdɔɔ cū caátaje pɛame.

³ Mɛjǎā, Dios cū cañroari poa macāāna majū ānirǐ camasā roro na rupa mena na caāmeoátieperije ũnierē jǐcā wāmeacā ũno ápericōāña. Tunu apeye carorije ĩñāgaripearique ũnie cūārē mɛjǎā caápata, ñuētǐña.

⁴ Tunu roro marǐ cabɛsɛata, ñuētǐña. Bairi dise ũnie roro ati rupɛ caborore bairo átaje ũnierē bɛsɛpēni epeeticōāña. Catūgoñarǐqūē mánarē bairo carorije cabɛgoro macāājē cūārē bɛsɛpēni epeeticōāña. Diore basapeorique ũnie pɛame roquere átianinucūña.

⁵ Merē mɛjǎā masǐrā roro caátipairā na cabaipere: Noa ũna roro caāmeo átieperiquepairā, o caáperipee ũnierē caátipairā, o apeye ũnierē cañāgaripeapairā, Jesucristo, Dios mena cū carotimasǐrǐpɛre etamasǐētǐgarāma. Apeye ũnierē ĩñāgaripearique pɛame camasā na caweericarārē ĩroarique mena macāājē jǐcā wāme niña. ⁶ Aperā na majū na catūgoñamasǐrǐjē mena carori wāmerē na caquetibɛjɛata, tie tūgopeoeticōāña. Na ĩtoecoeticōāña. Tie ũnie carorijere na caáto jǔgori, nocārō pairo popiye netōrō na baio joroque Dios cū caátipee atíya. Diore cabaibotiorā nipetiro na ũna popiye netōrō baigarāma. ⁷ Tunu tore bairo caátianarē na bapacɛpericōāña.

⁸ Mɛjǎārē Dios cū canetōdɔparō jǔgoye, caroaro mɛjǎā átianimasǐēsupa. Canaitǐārōpɛ caānarē bairo mɛjǎā āñupā. Bairo caānana mɛjǎā caānimiatacūārē, āmerē yua marǐ Quetiupɛ yaye caroa quetire catūgoɛsarā ānirǐ caroaro cabusurɔpɛ caānarē bairo caāna mɛjǎā āniña. Bairo caāna ānirǐ, cū yaye caroa queti pɛamerē mɛjǎā catūgoɛsacōāninucūrō boya. ⁹ Cū yaye caroa quetire catūgoɛsarā pɛame tocānacā wāme caroare átiyama. Aperārē caroaro nɛcūbɛgo-masǐñama. Cariape átajere átiyama. Di rǔmɛ ũno ĩtoetiyama. ¹⁰ Toreɛ, marǐ Quetiupɛ cū cañajesorije ũnierē marǐ caátianimasǐrō ñuña. ¹¹ Tunu aperā canaitǐārōpɛ caānarē bairo caāna dope bairo caátimasǐā manierē na caátie ũnie macāājērē marǐ caápero boya. Ricaati catūgoñarārē na marǐ cabeyoro boya, caroa quetire na tǔgoñamasǐjǔgoáto ĩrā.

¹² Canaitǐārōpɛ caānarē bairo caāna cayasiorɔpɛ roro

na caátiere marǐ caquetibɛjɛcōānaata, caboborije majūrē marǐ ĩbujiorā. ¹³ Bairāpɛa, bairo na caátiere ĩñabeseri yua, “Dios cū carotirije mee niña bairo na caátie,” marǐ ĩmasǐña, Dios yaye caroa quetire marǐ cabuerije jǔgori. ¹⁴ Cabusurije pɛame nipetirije marǐ ĩñamasǐō joroque átíya. Torea bairo Dios yaye caroa quetire marǐ cabuerije jǔgori nipetiro camasā na caátianierē marǐ ĩñabesemasǐña. Bairi atore bairo ĩña Dios ya tutipɛ cūārē:

“Mɛjǎā, cacānirārē bairo caāna, wācāña.

Mɛjǎā, cariacoatanarē bairo caāna nimirācūā, tunu cacatirārē bairo tǔgoya.

Bairo mɛjǎā catūgoro, Cristo pɛame cū yaye caroa quetire mɛjǎā masǐō joroque átigɛmi,” ĩ quetibɛjɛya Dios ya tutipɛ.

¹⁵ Bairi caroaro tǔgoñaña mɛjǎā caátianipeere. Catūgomasǐēnarē bairo āmerícōāña. Catūgomasǐrā na caānorē bairo pɛame roque átianā. ¹⁶ Ati rǔmɛrǐrē camasā roro átinucūñama. Bairi mɛjǎā pɛame tocānacānia caroare áticōā ninucūña. Caroare átijānaeticōāña.

¹⁷ Catūgomasǐēnarē bairo āmerícōāña. Marǐ Quetiupɛ, marǐ caátipee cū caborijere masǐña. Tie masǐrā yua, bairo jeto ása. ¹⁸ Tunu bairoa eticūmueticōāña. Caeticūmupai pɛame cū majūā royetuanemoɛ baiyami. Mɛjǎārē ñe ũnie rɛsaeto Espiritu Santo cū camasǐrǐjē pɛame roquere boya. ¹⁹ Tunu bairoa Dios caroaro cū caátiere mɛjǎā majū āmeo quetibɛjɛya. Salmos, himnos cawāmecɛti tuti macāājē, bairi tunu Espiritu Santo jǔgori basarique cūārē ɛseanirǐqūē mena basapeoya. Mɛjǎā camasǐrō cārō marǐ Quetiupɛ cū basapeoya. ²⁰ Tocānacānia marǐ Pacɛ Diore, “ĩMɛ ñujǎñuña jāā mena!” qūñña, nipetiri wāme mɛjǎārē cū caátiere tǔgoñarǐ. Marǐ Quetiupɛ Jesucristo wāme mena, cū camasǐrǐjē mena bairo qūñcōā ninucūña.

La vida familiar del cristiano

²¹ Mɛjǎā nipetiro Jesucristore cañroarā mɛjǎā āniña. Bairi nɛcūbɛgorique mena āmeo ĩñaña mɛjǎā majū. Āmeo baibotioeticōāña.

²² Mɛjǎā, carōmia, camanapūācɛna cūā, marǐ Quetiupɛ yaye quetire marǐ catūgoɛsarore bairo mɛjǎā manapūā na cañrǐjē cūārē tǔgoɛsaya. ²³ Jesucristo pɛame cūrē cañroari poa macāāna Jǔgocɛ majū niñami. Torea bairo mɛjǎā tocānacāñā canɛmoacɛna, mɛjǎā nɛmoarē cajǔgocɛare bairo cajǔgoāna mɛjǎā āniña. Apeyera tunu Jesucristo pɛame marǐ, cūrē cañroari poa macāāna, cū rupɛre bairo caānarē Canetōdɔpɛ niñami. ²⁴ Marǐ, Jesucristore cañroari poa macāāna ānirǐ cū yaye quetire marǐ cabaibotioata, ñuētǐña. Torea bairo marǐ mena macāāna rōmirǐ na manapūārē jǐcā wāmeacā ũno na cabaibotioata, ñuētǐña.

²⁵ Jesucristo pɛame marǐ, cūrē cañroari poa macāānarē marǐ mairǐ, marǐ netōdɔɔ riayupi. Torea bairo mɛjǎā cūā canɛmoacɛna ɛtioro na maiña mɛjǎā nɛmoarē. ²⁶ Dios cū cañajoro carorije cacūgoenarē bairo marǐ caāniparore bairo ĩ, riayupi Jesús. Oco mena

ħgueri coserericarore bairo roro marí caátiere marí coserebojayupi, cū yaye quetire marí catūgousaro jūgori. ²⁷ Bairi caroaro jutiro caħgueri manorē bairo marí yeri cūārē carorije manorē bairo cosecōāñupí. Marí, cūrē caīroari poa macāāna tunu cū caetanemopa rūmħ caetaro ñe ūnie caroa macāājē rħsaeto marí caāñiparore bairo ĩ, bairo marí ásupi. ²⁸ Bairi mħjāā canħmoacuna mħjāā nħmoarē na maiña. Mħjāā rupaħre mħjāā camairōrēā bairo mħjāā nħmoa cūārē na maiña. Caroaro na juátinemoña. Ni ĩcāñ ūcū cū nħmorē cajūátinemoħ rħame, cū rupaħre caroaro camaijūgoħre bairo niñami. ²⁹ Noa ūna na rupaħre cateerā maniñama. Na rupaħre camaijūgorā jeto niñama. Jesucristo cūā marířē, cū rupaħre bairo caānarē marí maiñami, cū yarā marí caāno jūgori. ³¹ Atore bairo marí ĩ cūñupí Dios: “ĩcāñ caħmħ carōmio mena cū cawāmojiyaata, cū rascħa tħre witigūmi. Ape wiirħ ānigūmi cū nħmo mena. Bairo na caāno, ĩcāñrē bairo na niñagħ. ĩcā rupaħre bairo nigarāma,” marí ĩ cūñupí Dios. ³² Atie queti caānimajūrĳē, tirūmħrħre na camasĳētājē āme rħmħrĳ roquere marí camasĳĳē niña. Jesucristo, bairi marí, cūrē caīroari poa macāāna ĩcā rupaħre bairo marí caānierē ĩgħ niña, bairo yħ caīata. ³³ Torecħ, atore bairo mħjāā caátipeere yħ boya: Mħjāā, canħmoacuna tocānacāñā, mħjāā rupaħre mħjāā camairōrēā bairo mħjāā nħmoa cūārē na maiña. Tunu bairoa mħjāā, carōmia, camanapūācuna cūā tocānacāñā mħjāā manapūārē na nħcūbħgoya.

6 Mħjāā, na pūnaa cūā, marí Quetiupaħ yaye quetire catūgousarā ānirĳ, mħjāā rascħa na caĳĳĳēřē tūgousaya. Bairo átaje caroa cariape macāājē niña. ² Dios, “Caroa wāme mħ yħ átigħ,” cū caĳĳgoyeticūrĳqūē mena macāājē Moisés ānacū cū caroticūrĳqūē ĩcā wāme atore bairo ĩña: “Mħjāā rascħare na nħcūbħgoya. Bairo mħjāā caápata, mħjāā ħseanigarā. Bairo caāna ānirĳ, ati yerapħre yoaro mħjāā ānigarā,” ĩña. ⁴ Tunu mħjāā, carascħa, mħjāā pūnaarē caasiapairā na ānio joroque na ápericōāña. Caroaro mena roque na beyoya. Marí Quetiupaħre ĳroarique cūārē na quetibħjħya caroaro mena.

⁵ Mħjāā, paabojari majā cūā, mħjāā quetiuparā ati yepa macāāna na caĳĳĳēřē tūgousaya. Nħcūbħgorique mena na carotirijere ása. Jesucristo yaye quetire mħjāā catūgousarore bairo na cūārē ĩcārō tñnia, ape wāme tūgoñarĳcārō mano na tūgousaya. ⁶ Paabojari majā ĩcāārā caroaro paayama, na quetiuparā na caĳĳajoro, jāā mena na ħseaniáto, ĳrā. Bairo caroaro paamirācūā, cabero na caĳĳaeto rħamerē paetiyama. Na ūnarē bairo baieticōāña. Mħjāā rħame roque Jesucristore ca-paabojari majā ānirĳ, Dios mħjāā caátipeere cū caborore bairo ĳtorique mano ása. ⁷ “Camasā ħmħa marí caāno jūgori mee, Jesucristo ħmħa marí caāno jūgori rħame roque, caroaro marí paagarā,” ĩ tūgoñarĳ, paaya caroa paarique ūnierē. ⁸ Merē mħjāā masĳña atiere: Marí tocānacāñħ paabojari majā, o paabojari majā caāmerā cūā caroaro marí caátaje cārō jūgori caroare marí jogħmi marí Quetiupaħ rħame.

⁹ Mħjāā, paabojari majā quetiuparā cūā, mħjāā ħmħarē caroaro na nħcūbħgoya. Narē roro na tuti epeeticōāña mħjāā ħmħarē. Mħjāā caānierē mħjāā masiritiepa. Mħjāā cūā narē bairo ħmħrecóopħ mħjāā Quetiupaħ cūgoya. Cū roque nipetiro camasārē ĳĳcārō tñnia marí ĳñapeoyami.

Las armas espirituales del cristiano

¹⁰ Bairi yħ yarā, yħ bairārē bairo caāna, caānitħsari wāme atiere mħjāārē yħ quetibħjħ woajoya: Marí Quetiupaħ cū camasĳōrĳē mena yeri pūna tutuarā āña. ¹¹ Dios cū camasĳōrĳē nipetirije mħjāārē cū cajorije mena wātĳ mħjāārē cū caĳtorijere ĳñotaya. ĩcāñ soldau pajĳĳārĳcārōpħ ácū, cū rupaħre maijūgoħ, rħpoa peorica coro, bairi āpōā jutiro cūārē jāñañami. Torea bairo Dios cū camasĳōrĳqūē jūgori wātĳ roro cū caĳĳĳē, roro cū caátigarije cūārē mħjāā ĳñotamasĳgarā. ¹² Marĳā, caroaro ānigarā, āmeo qūērārē bairo marí átiya. Bairāpħa, camasā mena mee āmeo qūērā marí baiya. Wātĳ yeri pūna quetiuparā mena āmeo qūērārē bairo ána marí baiya. Wātĳ yeri pūna rħame cabauena nimirācūā, ati ħmħrecóopħ nicōāñama, catutuarā. Na camasĳĳē mena camasā carorārē roro majū na caátipeere rotinucūñama. ¹³ Bairi mħjāā rħame Dios cū camasĳōrĳē nipetirije mħjāārē cū cajorije mena tūgoñatutuaya. Bairo tūgoñatutuari, wātĳ mħjāārē cū caĳbħsujārĳ rūmħ ūnorē cū caĳĳĳēřē tūgoenarē bairo mħjāā tūgoñanetōcōāgarā. Bairo tūgoñanetōcōārĳ yua, Jesucristo yaye quetire cajānaenarē bairo mħjāā ānicōā nigarā.

¹⁴ ĩcāñ soldau cū wapana mena cū caāmeoqūēparo jūgoye āpōā asero mena jāñañami. Caānijūgoro ti asero mena carupawērē ĳiyayami. Bairo ĳiya yaparori bero, cū yerire ĳñotagħ, ape jutiro āpōā jutirore cū cotiapħ jāñaññotayami. Mħjāā, cūrē bairo caroaro netōgarā, Dios yaye caroa quetire mħjāā yeripħ mħjāā catūgoñacōāno boya. Tunu bairoa caroaro netōgarā, carorije cawapamoenarē bairo mħjāā ānicōā ninucūgarā Dios cū caĳñajoro. ¹⁵ Tunu soldau cū caāmeoqūēĳápáro jūgoye rħpo juti peayami. Torea bairo mħjāā cūā Dios yaye quetire mħjāā caquetibħjħñesēāparo jūgoye tiere caroaro masĳĳgoyecħsa, caroa yericħtajecħna na ānio joroque na mħjāā caátiparore bairo ĳrā. ¹⁶ Tunu soldau cū wāmoa tiere cūgoyami. Cū wapana, “Yerūħ mena na cawērĳĳē caħrĳĳē yħrħre caetaro yħ ĳrē,” ĩ, bairo átiyami. Torea bairo mħjāā cūā Jesucristo mena mħjāā catūgoñatutuario boya, wātĳ mħjāārē roro cū caátigamirĳĳēřē mħjāā caĳñotamasĳparore bairo ĳrā. Atie caānimajūrĳē niña. ¹⁷ Tunu soldau cū rħpoa buire pesayami āpōā coro. Tunu bairoa ĳosērĳcāpāĳrē cūgoyami, cū wapanarē na netōnħcācōāgħ. Torea bairo mħjāā cūā Dios mħjāārē cū canetōrĳĳēřē tūgoñacōā ninucūñā, wātĳ marí wapacħ roro cū caátitrotigamirĳĳēřē netōnħcācōāgarā. Tunu bairoa Dios yaye quetire Espĳritu Santo cū camasĳōrĳē mena uwiricarō mano camasārē na quetibħjħya, wātĳ roro cū caátigarijere netōnħcācōāgarā. ¹⁸ Apeyera tunu Diore cū ĳēñĳānaeticōāña. Es-

píritu Santo cū camasĩōrĩjē jūgori Diore cū jēnicōā nin-ucūña tocānacā rēmua. Cawuḡoapairārē bairo baiet-icōāña. Espíritu Santo marĩ yeripx cū caĩrĩjērē caroaro tūgoya. Tunu bairoa, “Marĩrē yuēcumi,” ĩēna, Dios yarā nipetirore na jēnibojaya Diopure.

¹⁹ Tunu yx cūārē Diopure yx mājāā jēnibojawa camasārē yx caquetibujx masĩpeere. Tunu uwiricarō mano Dios yaye queti tirūmure na camasĩpeyoetaje nipetiro camasārē cū canetōḡarijere caroaro yx caquetibujparore bairo ĩrā, yx mājāā jēnibojawa. ²⁰ Atie quetire yx quetibujx rotijowĩ Dios. Bairo Dios yx cū caquetibujrotijomiatacūārē, tie queti wapa ato preso jorica wiirx yx cūrocacōāwā. Bairo atopx nimicūā, uwiricarō mano ato macāñarē Dios yaye quetire na yx caquetibujparore bairo ĩrā, yx mājāā jēnibojawa.

Saludos finales

²¹ Apeyera, marĩ yax, Tíquico, marĩ camairē mājāā tux cū yx joya. Cū ruame marĩ Quetiupax cū caroticūrĩqũērē yure cajupaāninucūñ niñami. Mājāā tux etaḡ, mājāārē quetibujḡumi yx cabairije nipetirijere. Āme ati rēmurĩ yx caátie cūārē quetibujḡumi.

²² Torecḡ, mājāā tux cū yx joya, jāā cabairijere mājāārē cū caquetibujparore bairo ĩ. Bairo cū caquetibujro, mājāā ruame mājāā tūgoña yerijāñagarā tunu.

²³ Yx yarā, marĩ pacḡ Dios, marĩ Quetiupax Jesucristo mena caroa yeri pūnacḡtajere cū jonemoáto mājāārē. Āmeo mairĩqũērē, bairi tūgoñatutuarique cūārē cū jonemoáto. ²⁴ Noa ũna marĩ Quetiupax Jesucristore cū na camaijūgoricarore bairo camaitūgoñacōānin-ucūrārē caroare na cū jonemoáto.

Tocārōā niña atie queti yx cawoaturije.

FILIPENSES

Saludo

1 Yϣ, Pablo cawāmecϣϣ, bairi Timoteo menarē, Jesucristore capaabojari majā ānirī mϣjāā Filipo cawāmecϣti macā macāānarē ati carta mena mϣjāārē quetibϣϣ woajorā jāā átiya. Mϣjāā nipetiro, Dios yarā, Jesucristo yaye quetire catūgoϣsarā, mϣjāārē cajūgoñubueri majā obispoa, bairi mϣjāā diáconoa cūārē quetibϣϣ woajorā jāā átiya ati carta mena. ² Bairi mϣjāārē jāā ĩña: Marī Pacϣ Dios, bairi marī Quetiupϣ Jesucristo mena mϣjāārē caroare na jonemoáto. Tunu bairoa caroa yericϣtaje cūārē na jonemoáto.

Oración de Pablo por los creyentes

³ Mϣjāā, Filipo macāāna, mϣjāārē yϣ catūgoñarō cānacānia, “Dios, yϣ mena mϣ ĩujāñuña,” ĩnucūña. ⁴ Bairo mϣjāā caānierē Diore cū jēninucūñ, tocānacānia ϣseanirīqūē mena jeto cū yϣ jēninucūña. ⁵ Mϣjāā ϣame Jesucristo mena mϣjāā catūgoϣsajūgori-ϣϣ cū yaye caroa quetire yϣ caquetibϣjuro yϣ mϣjāā jϣátinemoϣ. Bairi āme cūārē bairoa mϣjāā jϣáticōā ninucūña yϣ capaarijere. ⁶ Bairi atore bairo mϣjāārē ĩi tūgoñaña: Dios ϣame mϣjāā yeri tūgoñawasoariquere mϣjāā joyupi, carorije mϣjāā caátaje jānarī, caroa cū cacūrīqūē ϣamerē mϣjāā caátimasīparore bairo ĩ. Tore bairo jeto caroa wāmerē mϣjāā átiāninemonutuo joroque mϣjāā átigϣmi, Jesucristo nemo cū catunuetari rϣmϣϣ. ⁷ Mϣjāārē yϣ mainucūña. Tunu bairo caroaro mena yϣ mϣjāā jϣátinucūña. Bairo yϣ mϣjāā cajϣátinemořjē jūgori yϣ ϣame, noo, ato preso jorica wiipϣ ācū, o quetiuparā watoϣϣ ācū, “Atie Jesucristo camasārē cū canetōōrīqūē queti caītorique mee niña,” na ĩi quetibϣϣ masīōnucūña nipetiro camasārē. Bairi mϣjāā nipetiro mena caroaro yϣ catūgoñarījē ĩuña. ⁸ Jesucristo mϣjāārē cū camairōrē bairoa yϣ cūā mϣjāārē yϣ majjāñuña. Bϣtioro mϣjāārē yϣ caīñagarijere masīñami Dios cūā. ⁹ Bairi tunu atore bairo Diore cū ĩi jēninucūña mϣjāā caānierē: “Filipo macāānarē nemojāñurō na caāmeomaitūgoñapeere na joya. Tunu bairoa caroa wāme na caátipee majūrē na cabeemasīparore bairo ĩ, capee caroaro cariape tūgoñarīqūērē, bairi tunu caroaro ānimasīrīqūē cūārē na joya,” ĩi jēninucūña Diopϣre. Bairo baiāna, carorije áperā, caroaro majū mϣjāā ānimasīgarā. Bairi ni jīcāñ ũcū Jesucristo nemo cū catunuetari rϣmϣ caāno mϣjāā caátajere bϣϣpaietigϣmi yua. ¹¹ Mϣjāā, Jesucristo cū camasīōjorije jūgori, tocānacā

wāme caroa cū caátirotirijere caānarē bairo mϣjāā nigarā. Bairo caroaro mϣjāā caátajere tūgoñarī, nipetiro camasā ϣame Diore cū basapeogarāma.

Para mí la vida es Cristo

¹² Apeyera tunu, yϣ yarā, yϣ bairārē bairo caāna, atiere mϣjāā camasīrō yϣ boya: Ato preso jorica wiipϣ roro yϣ cabaimiatacūārē, Jesucristo camasārē cū canetōōrīqūē caroa quetire caroaro tūgorā átiyama. ¹³ Bairi ato nipetiro quetiupϣ ya wii macāāna, bairi aperā cūā yϣ cabairijere masīñama. Bairo masīrī, “Jesús yaye quetire cū catūgoϣsarije jūgori ato preso jorica wiipϣ na cacūrocaricϣ niñami Pablo,” ĩnucūñama. ¹⁴ Tunu bairoa marī yarā nipetiro jāñurīϣa preso jorica wiipϣ yϣ caānierē tūgorā, netōjāñurō Jesucristo mena tūgoñatutuayama. Bairi uwiricaro mano quetibϣjūrā átiyama Dios yaye quetire. ¹⁵ Bairo quetibϣjūmirācūā, jīcāārā na mena macāāna yϣ meerē, na ϣame roquere camasā na catūgoϣsaro borā, Jesucristo yaye quetire quetibϣjūnucūñama. Aperā yϣre na canetōga tūgoñarījē majū jūgori, Jesucristo yaye quetire quetibϣjūnucūñama. Aperā roque caroa ϣamerē tūgoñarī quetibϣjūnucūñama camasārē. ¹⁶ Naa, yϣre na camairījē jūgori Jesucristo yaye quetire quetibϣjūnucūñama. Atore bairo ĩ masīñama: “Caroa queti Jesucristo camasārē cū canetōōpeere Pablo na cū caquetibϣjūmasīōparore bairo ĩ, to preso jorica wiipϣ cū caānie boϣmi Dios,” ĩnucūñama caroa ϣamerē catūgoñarī majā. ¹⁷ Yϣre canetōgatūgoñarī majā roque na majū na caátipee jetore borā, caroaro cariape quetibϣjūetiyama. Bairo cabairā ānirī, “Netōjāñurō popiye cū tāñuáto,” ĩrārē bairo yϣ átiyama ato preso jorica wiipϣ yϣ caāno. ¹⁸ Baiorϣa, yϣre ĩe wapa maa yϣre na caītūgoñarījē. Yϣre borā, o yϣre buena, Jesucristo yaye quetire quetibϣjūnetōrā átiyama bairārϣa. Bairo na caáto, yϣ tūgoña ϣseanijāñuña. Tunu bairoa bϣtioro jāñurī yϣ ϣseaninemogϣ. ¹⁹ Mϣjāā ϣame yϣre Diopϣre mϣjāā cajēnibojarijere yϣ masīña. Tunu bairoa Jesucristo Yeri ϣame yϣ jϣátiyami. “Bairi atie nipetirije roro yϣ cabairijere yϣ netōcōāgϣ,” ĩi tūgoñamasīña. ²⁰ Dios yϣre cū cajátinemopeere bϣtioro yϣ boya, di rϣmϣ ũno yϣ caparije mena yϣ cayapapuaetiparore bairo ĩ. Nipetiro camasārē tūgoñatutuarique mena na yϣ caquetibϣjūñapee roque boya. Bairi yϣre na cawiyorotiata, o yϣre na capajīārocarotiata cūārē, ĩe wapa maa. Jesucristo mena yϣ catūgoñatutuacōāninucūrījēē camasā nemojāñurō na caīñacōrījē roque bϣtioro wapacϣiya.

²¹ Atore bairo ñi tũgoñaña: Үм cacatiri р̄мм̄ cārō Jesu-
cristo c̄ carotirore bairo Үм áticōā ninucūgм.
Bairоpмa, Үмre na capaĩārocarotiata roque,
netōjāñurō ñubujioro. Tocārōā yua, Jesucristo mena Үм
ānicōāni ágм. ²² Bairмa, mai ati yepap̄re Үм caānicōā
āmata, Үм capaarije Jesucristo Үмre c̄ caroticūrīqūērē
netōjāñurō Үм átimasībujioм. Bairi, “¿Dope bairo rita Үм
caátianipee to ñunetōrōati?” ñi masīētīña. ²³ Pмga
wāme tũgoñarī ñi masīētīña, “¿Dise ūnie Үм cabaipee
to ñunetōrōati?” Ape wāmerā Үм riacoagacмрм, jico-
quei Jesucristo mena Үм caānīparore bairo ĩ. Bairo Үм
cabairo roque ñunetōbujioro. ²⁴ Bairмa, ape wāmerā
Үм caticōānigacмрм, м̄jāārē Үм cajmáatinemoparore
bairo ĩ. ²⁵ Tore bairo Үм cabairijere boyami Dios. Bairi
atore bairo cariape ñi tũgoñaña: M̄jāārē Үм ca-
jmáticōānipea niña mai. Bairo м̄jāā mena Үм caānoi
yua, м̄jāā р̄ame netōjāñurō Jesucristo c̄ carotirijere
м̄jāā áticōā ninucūgarā. Tunu bairoa c̄ mena t̄-
goñatutuari netōjāñurō м̄jāā м̄seanigarā. ²⁶ Bairi
cabero Үмre na cawiyoro, м̄jāā watoa Үм caāno, Jesu-
cristo caroaro Үмre c̄ canetōōrījērē tñarā, м̄jāā
м̄seanigarā.

²⁷ Atore bairo м̄jāārē Үм caĩrījē caānimajūrījē niña:
Caroaro ānajēcмsa, Jesucristo yaye caroaro c̄ caque-
tibм̄jс̄cūrīcā wāmerē bairoa. Bairi м̄jāā т̄рм Үм cae-
taata, o Үм caápericōāta c̄ārē, atore bairi wāme
м̄jāā caānierē Үм queti tũgogaya: “Filipo macāāna
р̄ame Jesucristo yaye queti camasārē c̄
canetōōrījērē jānaena, jīcā yericмnarē bairo caroaro
cariape c̄ carotirore bairo áticōā ninucūparā tocā-
nacā р̄ммa. ²⁸ Tunu bairoa na pesua narē roro na
caátigamirījērē uwietiuparā,” tore bairo м̄jāā na
caĩrījērē Үм queti tũgogaya. M̄jāā pesua р̄ame bairo
м̄jāā cauwietiere tñarī, “Marī yasicoagarā,” ĩ tũgoña-
garāma. Bairo na caĩtũgoñamiatac̄ārē, м̄jāā р̄ame,
“Dios marī netōōgмmi,” м̄jāā ĩ tũgoñamasīgarā,
м̄jāā cauwietitũgoñarījē j̄ggori. ²⁹ M̄jāā caānajē
c̄tipeere cūñupī Dios, c̄ mac̄ mena м̄jāā cat̄-
goñatutuaparore bairo ĩ. Bairмa, tie jeto mee м̄jāā
cūñupī. C̄ yarā м̄jāā caānoi, Jesucristore bairo
popiye м̄jāā cabaipee c̄ārē cūñupī. Tie roque caāni-
majūrījē niña. ³⁰ Үм, bairi м̄jāā c̄ā, popiye
baimirāc̄mā, camasārē marī caquetibм̄jнnetōōrījērē
marī jānaētīña. Tir̄м̄р̄re tutuaro mena Үм caátore
м̄jāā tñaw̄. Āme c̄ārē torea bairo Үм caáticōānin-
ucūrījērē м̄jāā queti tũgorā.

La humillación y la grandeza de Cristo

2 Jesucristo р̄ame caroaro м̄jāā jmátinemoñami,
м̄jāā yeri caroaro to cañajāāparore bairo ĩ. Tunu
м̄jāārē tũgoñamaiñami, caroa yericмtajere м̄jāā
cac̄goparore bairo ĩ. Tunu Espiritu Santo м̄jāā mena
nicōāñami. Bairi м̄jāā majū м̄jāā āmeo maimasīña.
Cabopacarā c̄ārē м̄jāā tñamaimasīña. ² Bairo м̄jāā
cabairoi, atore bairo м̄jāā caānierē Үм boya: Caroaro
āmeo maicōāninucūñi. Tunu jīcā yericмnarē bairo
jīcārōrē bairo mairī, bairi jīcārōrē bairo tũgoñarī,
jīcārōrē bairo ānajēcмsa. ³ Tunu bairoa aperā na

caátiere na netōga tũgoñaeticōāña. Tunu na tñatuti t̄-
goñaeticōāña. “Marī jeto marī masībotioya,” tēna,
paaya Jesucristo м̄jāārē c̄ caroticūrīqūērē. M̄jāā
tocānacāрмa, nipetiro camasārē na t̄roaya. Bairo na
t̄roari, di р̄мм̄ ūno, “Marī majū aperā netōrō caānima-
jūrā marī āniña,” ĩ tũgoñaeticōāña. ⁴ Ni jīcā ūc̄ м̄jāā
mena macāāc̄ c̄ yaye caroaro c̄ caānipee jetore c̄
bootũgoñaeticōāto. Aperā yaye caānipee ūnie c̄ārē
c̄ tũgoñato.

⁵ Jesucristo caroaro c̄ cat̄goñarīcārōrēā bairo
м̄jāā c̄ā tũgoñaña. ⁶ Bairo р̄ame tũgoñañupī Jesús:
Dios mac̄ majū nimic̄mā, м̄м̄recóорм c̄ caroti-
masīrījērē bairo ápeyupi.

⁷ Bairo Dios c̄ caānierē jānacōārī yua, ati yepap̄re
marīrē bairo р̄ap̄c̄tiri buiaetayupi.

Cabero б̄tiác̄, paabojari majōc̄re bairo átiānin-
ucūñupī.

⁸ Marīrē bairo р̄ap̄c̄tiri, c̄ majūā cabмgoro
macāāc̄rē bairo baiyupi.

Bairo c̄ pacм Dios c̄ carotirore bairo cabai ānirī pa-
jīāecori riayupi.

Camasā na caĩñajoro bobooro roro majū yucмp̄āрм
papuatuecori riayupi.

⁹ Bairo c̄ cabairique j̄ggori tocānacā б̄ buipм netōrō
caānimajūñ c̄ cūñupī Dios.

Camasā tocānacā wāme na caāmeoĩroarique
netōjāñurō caroa c̄ wāmetiyupi Dios.

¹⁰ Bairi c̄ wāmerē tũgorā, nipetiro caāna, Diotм
macāāna, bairi ati tuti macāāna c̄ā,

bairi ati yepa roca macāāna c̄ā nipetiro р̄popatuuri
mena etanumurī Jesure qūĩroagarāma.

¹¹ Bairi tunu ati м̄м̄recóo nipetiro caāna, “Jesucristo,
Quetiupam, caānimajūñ niñami!” ĩrī qūĩroagarāma.

Bairo qūĩroari, c̄ pacм Dios c̄ārē qūĩroagarāma.

Los cristianos son como luces en el mundo

¹² Apeyera tunu Үм bairārē bairo caāna, Үм camairā
м̄jāārē ñiña: M̄jāā т̄рм Үм caāno, Үм yaye
quetibм̄jнrique caroaro м̄jāā tũgоmсаwм. Bairi
āmerē cayoaropм м̄jāārē Үм caāniweyomiatac̄ārē,
Үм caĩjorijere м̄jāā tũgоmсарā. Netōjāñurō м̄jāā
cat̄gоmсарo Үм boya. M̄jāā, Dios c̄ canetōōrīcārā
ānirī, м̄jāārē c̄ caroticūrīqūērē н̄c̄бмgorique
mena tũgoña jānaeticōāña. ¹³ Dios р̄ame м̄jāā
yeripм caroaro м̄jāā cat̄goñapeere м̄jāā joyami.
Bairo jori yua, м̄jāā jmátinemogмmi, nipetiro caroaro
м̄jāā caátipeere м̄jāā caátipeyoparore bairo ĩ.

¹⁴ Bairi nipetirije м̄jāā capaarique c̄tiere
м̄seanirīqūē mena ása. Āmeo б̄мспairicaro mano,
jīcā yericмnarē bairo paaya. ¹⁵ Tore bairo м̄jāā ca-
paarique c̄tiere Үм boya, noa ūna aperā jīcā wāme
ūno м̄jāā capaarije na cabмспaietiparore bairo
t̄rā. Dios p̄naa carorije caáperārē bairo ānajēcмsa.
Bairi ati yepa macāāna carorā watoapм nimirāc̄mā,
м̄jāā roque caroaro ānajēcмsa. Torecм, ati yepa
macāāna canait̄ārōрм caānarē bairo caāna watoa
nimirāc̄mā, м̄jāā р̄ame ñocōā na cabusuworore
bairo м̄jāā caāno ñiña. ¹⁶ Bairo āna, Dios yaye que-

tire mɛjãã caaticõãnajêrê na quetibɛjɛ masĩõña camasĩenarê. Bairo mɛjãã caquetibɛjɛmasĩõdata, Jesucristo ati yepapɛ nemo cũ catunuetari rũmɛ caetaro, caroaro yɛ tũgoña yerijãñagɛ, "Mɛna mee Filipo macããnarê na yɛ quetibɛjɛñesêãñupã," ñi tũgoñagɛ. ¹⁷ Tunu Jesucristo yaye yɛ caquetibɛjɛrije jũgori yɛre na capajĩãpa rũmɛ etaro baiya. Bairo cabaimiatacũãrê, Dios yaye queti mɛjããrê yɛ caquetibɛjɛriquere tũgoñarĩ, yɛ ɛseaniña. Mɛjãã ɛame tiere tũgousari, Jesucristo mena mɛjãã tũgoñatutuaya. Bairo mɛjãã cabairijere ññarĩ, Dios ɛame mɛjããrê ññajesoyami. Bairo marĩ nipetiro marĩ ɛseaniña, tiere tũgoñarĩ. ¹⁸ Bairo yɛre bairo mɛjãã cũã ɛseanicõãña.

Timoteo y Epafrodito

¹⁹ Apeyera tunu marĩ Quetiupɛ Jesucristo cũ caborore bairo yoaro mee mɛjãã tɛɛ cũ yɛ jogɛ Timoteore, mɛjãã caatiãnie quetire tũgouseanigɛ. ²⁰ Timoteo ɛame yɛre bairo tũgoñanucũñami. Ni jĩcãũ ùcũ cũrê bairo caãcũ mɛjããrê camaitũgoñanucũñ maami. ²¹ Aperã nipetiro na yaye caãnipee jetore bonucũñama. Marĩ caatiere Jesucristo cũ carotirijere borã mee baiyama. ²² Merê Timoteore cũ mɛjãã masĩjãñuña caroaro cũ caatiãnierê. Dios yaye quetire caroaro yɛre cũ cajɛquetibɛjɛnemonorijê cũãrê mɛjãã masĩjãñuña. Yɛ macũrê bairo caãcũ ãnirĩ yɛ ɛãtinemoñami Timoteo. ²³ Bairo ato presopɛ caãcũ yɛre na caãtipeere masĩɛɛ, mɛjããtɛ cũ yɛ jogɛ. ²⁴ Bairo ãmeacã cũ jogamicũã, Dios cũ caborore bairo yɛ cũã jicoquei mɛjãã tɛɛ yɛ atĩga ñitũgoñaña. ²⁵ Torea bairo marĩ yɛ Epafrodito cũãrê mɛjãã tɛɛ cũ yɛ catunuojoro ñuña. Cũ ɛame camasãrê yɛ ɛquetibɛjɛnemonucũñami. Tunu yɛre bairo popiye baiyami. Bairo yɛ mɛjãã cabapacũtirotijoricɛre ãmerê mɛjãã tɛɛ cũ tunuojogɛ yɛ átiya. ²⁶ Epafrodito ɛame ɛtioro mɛjãã nipetirore ññagayami. Tũgoñarĩqũê pajĩãñuñami, cũ cariariquere mɛjãã caqueti tũgoroi. ²⁷ Cariapea mɛjãã tũgoricarã. Riajãñuwĩ Epafrodito. Bairo riari, riayasicoabujowĩ. Bairo cũ cabaimiatacũãrê, marĩ Pacɛ Dios ɛame qũĩñamairĩ cũ catiowĩ. Yɛ cũãrê ñiñamairĩ, roro cũ cabairijere ññarĩ nemojãñurõ cũ tũgoña yapapuaeticõãto ï, cũ catiowĩ Dios Epafroditore. ²⁸ Bairo yoaro mee patowãcãrõ mena cũ yɛ tunuojogɛ, cũ mɛjãã caĩñãseani tũgoñatutaparore bairo ï. Bairo yɛ caápata, yɛ cũã yɛ tũgoñarĩqũê paietigɛ. ²⁹ Yɛ mɛjãã ɛquetibɛjɛmasĩẽtĩña, cayoaropɛ caãna ãnirĩ. Baiɛna, yɛre mɛjãã cajɛãtinemorotijoricɛ ɛame caroaro yɛ ɛãtinemoñami. Cũ cũã Jesucristo yaye quetire camasãrê yɛ ɛquetibɛjɛnucũñami. Bairo yɛ ɛquetibɛjɛri yua, cauworijere watoa ãnirĩ riacoabujowĩ. Torena, mɛjãã tɛɛ cũ caetaro, ɛseanirĩqũê mena cũ mɛjãã jẽnibocãgarã, marĩrê bairo marĩ Quetiupɛ yɛ cũ caãnoi. Tunu bairoa nipetiro cũ, Epafroditore bairo caãnarê na ïroaya.

Lo verdaderamente valioso

3 Yɛ yarã, yɛ bairãrê bairo caãna, ãmerê mɛjããrê yɛ quetibɛjɛtɛsagɛ: ¡Jesucristo mena ɛseanirĩ ãnicõãña! Bairo mɛjããrê yɛ caĩwoaátajere tunu ãmerê yɛ caĩwoatunemorõ yɛre ricaati baipatoawãcõẽtĩña. Tunu tore bairo yɛ caãto mɛjããrê ñumajũcõãña. ² Bairo ricaati caquetibɛjɛrãrê na tũgoñamasĩrĩ ãña. Na ùna, roro caãna ãnirĩ, camasã na rupɛ macããjêrê na yisetarotinuũña, "Dios yarã marĩ ãnirõã," ï tũgoñamirã. ³ Na ɛame na rupɛ macããjêrê cayisetaricã na caãniamiatacũãrê, cũ yarãrê bairo na ññãẽtĩñami Dios. Marĩ ɛame roquere cũ yarãrê bairo marĩ ññãñami, cũ mena marĩ catũgoñatutuarijere jũgori. Bairo ãna, Espiritu Santo cũ camasĩõrĩjê jũgori Diore cũ marĩ ïroaya. Tunu, "Jesucristo yarã marĩ ãniña," ɛseanirĩqũê mena marĩ ï tũgoñaña. Ape wãme, bui marĩ rupɛ macããjê jũgori marĩrê dope bairo átimasã maa. ⁴ Baiɛna, ni jĩcãũ ùcũ, "¡Baietiya! ¡Átimasĩjãñuña marĩ rupɛ macããjêrê yisetarique!" cũ caĩata, yɛ ɛame, "Tocãnacã netõrõ Dios yɛ yɛ ãniña," ñi masĩbujioɛ, nipetiro netõrõ tie ùnierê caãtɛɛ ãnirĩ. Tocãnacã wãme jãã ñicũjãã na caroticũrĩqũêrê yɛ átiɛyocõãwũ. ¡Tũgoñijate! ⁵ Jĩcã wãmo peti itia pẽnirõ cãnacã rũmɛrĩ yɛ cabuiaricaro bero, yɛ rupɛ macããtõrê yisetayupa, jãã, judío majã, jãã caãtinucũrĩ wãmerê bairo. Bairo Israel majã yɛ ãnirĩ, Benjamín ãnacũ ya poa pããmipɛ yɛ buiyupa. Bairo hebreo yaye ɛsɛ, judío majã yɛ majũ yɛ ãniña. Yɛ pacɛ yarã, judío majã jeto ãma. Bairo tunu ɛtĩacũɛ, Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũêrê caĩroari majõcɛ ãnirĩ, fariseo majã mena macããcũ yɛ ãmɛ. ⁶ Bairo caãcũ majũ ãnirĩ, Jesucristo yaye cũ caquetibɛjɛcũrĩqũêrê catũgousari majã ɛamerê popiye na baio joroque na yɛ áɛ. Tunu bairoa ni jĩcãũ ùcũ, Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũêrê di wãme ùnorê, "Jĩcãrõ tũni áperiyami," ñi masĩẽmi. ⁷ Bairo tirũmɛɛ yɛ caãnajê cõtajere, "Caãnimajũrĩjê niña," caĩtũgoñañarĩcũ nimicũã, ãmerê yua, "Tie ñe wapa maa," ñi tũgoñaña. Jesucristo yɛ ɛame ãnigɛ, tore bairo yɛ caãnajê cõtajere yɛ jãnacõãwũ. ⁸ Bairo yɛ Quetiupɛ Jesucristore yɛ camasĩrĩjê tocãnacã wãme netõrõ caãnimajũrĩjê niña. Jesucristo yɛ ɛame ãnigɛ, yɛ caãnajê cõtijũgorique nipetirijere yɛ jãnapeticõãwũ. "Tie ñe wapa maa," ñi tũgoñaña yɛ caãnajê cõtijũgoriquere. ⁹ Nipetirijere yɛ jãnapeticõãwũ, cũ yɛ majũ ãnimasĩgɛ. Bairo Jesucristo mena yɛ catũgoñatutuarijere jũgori, carorijere wapa cacũgoɛɛre bairo ñiñãñami Dios, Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũêrê caroaro yɛ caãtie jũgori mee. Bairo ape wãme camasã netõgarã na caãtigamirĩqũê ɛame yɛre wapa maa. ¹⁰ Atie ɛame niña caãnimajũrĩjê: Jesucristore cũ yɛ masĩgamajũcõãña ɛtioro. Jesucristo caricoatacɛ cũ caãniamiatacũãrê, Dios cũ catiotutua masĩñupĩ. Tie tutuarique majũrêã yɛ cũã yɛ yeripɛ yɛ bomajũcõãña. Tunu yɛ cũã ñi tũgoñamasĩgaya: "Jesucristo mena popiye marĩ baigarã. Cũ mena marĩ baiyasigarã," ï quetibɛjɛrique dope bairo ïgaro to ññati," netõjãñurõ ñi tũgoñamasĩgaya. ¹¹ Bairo bairo

yua, Dios cũ yarã cariacoatanarẽ tunu na cũ cacatiopa rĩm̃ca caetare tũgoñarĩ, yũ cũãrẽ cũ cacatiopare yũ coteya.

La lucha por llegar a la meta

¹² Bairo cotemicũã, “Ãmerẽ yũ caátie Dios cũ caborijere ñe ũnie r̃saeto yũ átipeyocõãwũ,” m̃jããrẽ ñiẽtĩña. Bair̃ca, tiere jĩcãrõ tũni átipeyogũ yũ baiya. Mai, cañijũgoripaũr̃ca Jesús r̃ame yũ netõõwĩ, yũre cũ caátiroticũrĩqũẽrẽ bairo yũ caátipeyopare bairo ĩ.

¹³ Yũ yarã, “Yũ majũã ñe ũnie caroaro yũ caátie r̃saeto,” ñiẽtĩña. Bairo r̃ame ñi tũgoñaña: Tirũm̃r̃ca yũ cañajẽ cõtajere yũ majũã yũ masiritiya. R̃gani cãrõ tiere yũ tũgoñanemoetigũ yua. Caroaro yũ caátipee r̃ame roquere yũ tũgoñajũgoyeticõã ninucũña.

¹⁴ Bairi caatũperĩ majõcũ premiorẽ ñegũ, bũtioro wẽr̃rõ mena cũ caátore bairo yũ cũã bũtioro yũ átiya Dios yaye yũre cũ caátiroticũrĩqũẽrẽ. Bairo yũ caátore yua, Jesucristo jũgori yũ cawapatapee Dios yũre cũ cajogarijere yũ jogũmi.

¹⁵ Marĩ nipetiro Jesucristo yaye quetire caroaro catũgõsarã yũ caĩrõrẽ bairo marĩ catũgoñarõ boya. Ni jĩcãũ ũcũ m̃jãã mena macããcũ ricaati cũ catũgoñaata, Dios r̃ame caroare cũ masĩõgũmi. ¹⁶ Bairo r̃ame ñiña marĩrẽ: Jesucristo yaye cũ caquetibũjũcũrĩqũẽ marĩ catũgõsarãjũgoricarore bairo marĩ caáticõãno boya.

¹⁷ Yũ yarã, yũ bairãrẽ bairo caãna, yũ caátianierẽ bairo ãnajẽcũsa m̃jãã cũã. Tunu noa ũna m̃jããrẽ jãã caátiroticũrĩqũẽrẽ bairo caãna cũãrẽ na ĩñacõrĩ caroaro ãnajẽcũsa. ¹⁸ Aperã r̃ame roque caroaro ãmerĩña. Na cabairijere jĩcãni mee, capee majũ m̃jãã yũ quetibũjũmiwũ. Ãmerẽ tunu tie na caátianierẽ tũgoña yapapuari, caapee oco umayurique mena m̃jããrẽ ñinemoña tunu: Naa, bairo baiãna, “Jesucristo yũcũr̃ĩr̃ca cũ cariarique dope bairo átimasĩã maa,” caĩrãrẽ bairo baicõã ñiña. ¹⁹ Na r̃ame na caátianijesorije jetore bũtioro tũgoñaña. Tunu bairoa roro na caátie bobotũgoñapeerea, tiere átibotioãña. Ati yepa macããjẽ jetore bũtioro tũgoñaña. Bairo caáticõãna ãnirĩ yua, cabero yasiricaropũ ágarãma. ²⁰ Marĩ r̃ame roque mũrecõopũ cañiparã marĩ ãniña. Tunu bairoa marĩrẽ canetõũ, Jesucristo, mũrecõopũ cañiatatũ nemo cũ catunuetare caroaro cũ marĩ ãnicotegarã. ²¹ Bairo etũ yua, marĩ rupaũ, cañueti rupaũre wasoagũmi, cũ rupaũ caroa rupaũre bairo marĩ cacũgopare bairo ĩ. Ati mũrecõo macããjẽ nipetirijere carotimasĩ ãnirĩ bairo marĩ átigũmi.

Alégrese siempre en el Señor

⁴ Tore bairo cabaiãnio, yũ bairãrẽ bairo caãna, yũ camairã, bũtioro majũ yũ caĩñagarã, atore bairo m̃jããrẽ ñiña: Ƴseanio joroque yũ m̃jãã átiya. Jesucristo mena m̃jãã cañicõãnierẽ tũgoñarĩ, “Yũ paarique yasietigarõ,” ñi tũgoñatutuajãña. Bairi,

bairo jeto áticõãnajẽcũsa: “Jesucristore cũ tũgõsarãnaeticõãña,” ñiña.

² Apeyera tunu m̃jãã mena macããna rõmirĩ Evodia, bairi Síntique cũãrẽ ñiña: M̃jãã, r̃garãr̃ca marĩ Quetiupaũ yarã rõmirĩ ãnirĩ jĩcã yeri pũnacũnarẽ bairo tũgoñarĩqũẽcũsa. ³ M̃ cũã, yũ bapa, yũ mena caroaro caquetibũjũricũ, bairo m̃ caátipee yũ boya: Evodia, bairi Síntique cũãrẽ na jũása. Caroa ãnajẽ r̃amerẽ na quetibũjũya. Na r̃ame popiye baimirãcũã, camasãrẽ yũ jũquetibũjũnemonucũwã Dios na cũ canetõõrĩjẽ quetire. Clemente mena, bairi aperã yũre ca-jũátinemorã mena cũã camasãrẽ yũ jũ-quetibũjũnemonucũwã. Na cũã Dios mena cacatiãniparãrẽ woaturica tutipũ merẽ cawoatuecoricarã ñiñama.

⁴ Bairi tocãnacã r̃m̃ca, “Marĩ Quetiupaũ yũ yũ ãniña,” ĩ tũgoña Ƴseanicõãña. M̃jããrẽ ñinemoña: Ƴseanicõãña! ⁵ Tunu bairoa caroaro nũcũbũgorique mena ãnajẽcũsa, “Cañurã ñiñama,” aperãrẽ na m̃jãã caĩconucũpare bairo, ĩrã. Marĩ Quetiupaũ r̃ame yoaro mee átigũmi ati yeparũre.

⁶ Bairi ati mũrecõo cabaipee jĩcã wãme ũnoacãrẽ tũgoñarĩqũẽ paipatowãcãẽtĩcõãña. Dios r̃amerẽ cũ jẽniña nipetirije ati mũrecõo cabaipeere. Tunu jẽni yaparorã, “Dios, jãã mena m̃ ñujãñuña,” qũĩña.

⁷ Bairo m̃jãã caátiamata, Dios r̃ame caroa yeri pũna cõtajere m̃jãã jogũmi. Tie cũ cajorije r̃amerẽ ni jĩcãũ ũcũ tũgomasĩ peyoetigũmi, netõjãñurõ caroa majũ caãnoi. Bairi m̃jãã, caroa yeri pũna cacũgorã ãnirĩ m̃jãã tũgoñatutuacõã ninucũgarã. Jesucristo yarã ãnirĩ bairoa m̃jãã baicõã ninucũgarã.

Piensen en todo lo que es bueno

⁸ Bairi yũ bairãrẽ bairo caãna atore bairo m̃jããrẽ ñitũsagũ: Nipetirije cariape cañierẽ, bairi tunu nipetirije marĩ canũcũbũgorije ũnie cũãrẽ cariape tũgoñaña. Nipetirije cariape marĩ caátie cũãrẽ tũgoñaña. Tunu jĩcã wãmeacã ũno roro tũgoña asueticõãña. Tunu nipetirije ãmeo maitũgoñarĩqũẽ, bairi tunu, “Cañurĩjẽ ñiña,” nipetirije camasã na caĩtũgoñarĩjẽ cũãrẽ tũgoñaña. Tunu nipetirije nocãrõ caroa ũnie, bairi tunu caroa m̃jããrẽ Dios cũ caátie cũ m̃jãã catũgoñabasapeopee cũãrẽ tũgoñaña.

⁹ Bairi m̃jããrẽ yũ caquetibũjũcũrĩqũẽrẽ bairo áticõãña. M̃jãã, yũ caĩrĩqũẽrẽ catũgõricarã ãnirĩ, bairi yũ caátajere caĩñarĩcãrã ãnirĩ bairo ása. Bairo m̃jãã caátianio, Dios, caroa yeri pũna cõtajere cajopũ r̃ame m̃jãã mena ãnicõã nigũmi.

Ofrendas de los filipenses para Pablo

¹⁰ Apeyera tunu nemorõ yũre m̃jãã catũgoñarõĩ yũ Ƴseanijãñuña. Yũ cabopacarijere masĩrĩ yũ m̃jãã jũátigayupa. Bair̃ca, “Yũ m̃jãã masiriticoasupa,” ĩ mee ñiña. “Yũ m̃jãã cajũátibujiopee r̃ame manatõ,” ĩ r̃ame roque ñiña. ¹¹ Tunu bopacari m̃jããrẽ jẽnirẽ bairo ĩ mee ñiña. Noo yũ cacũgorijeaca mena tocãrõã yũ Ƴseanimasĩña. ¹² Jĩcã r̃m̃ca bopacaũ majũ yũ ãmũ.

Ape rŭmŭ paio netōrō yŭ cŭgowŭ. Bairi noo cabairije watoa yŭ ānicōā masīña. Queyari ũgarique cŭgoecŭ cŭā, o paio ũgarique cŭgoŭ cŭā yŭ ānicōā masīña. ¹³ Noo tocānacā wāme cabairo yŭ nŭcācōā nimasīña, Jesucristo yŭre tŭgoñatutuarique cŭ cajoroi. ¹⁴ Bairo yŭ cabaiānimasīmiatacŭāre, mŭjāā rŭame yŭ cacŭgoeti-rŭre yŭ mŭjāā jŭárŭ. Bairo mŭjāā caáto ñujāñuñā. ¹⁵ Mŭjāā ya yera Macedoniarŭ caāniatacŭ yŭ saw-itiro bero, Dios camasārē cŭ canetōdōrījē quetire yŭ ca-quetibŭñesēājŭgoriparŭ, mŭjāā, Filipo macāāna jeto yŭ mŭjāā jŭárŭ. Mŭjāā, Jesucristo yaye quetire yŭ caquetibŭñeriquere tŭgouŭseanirā, yŭ mŭjāā joyupa yŭre carŭsarijere. ¹⁶ Tunu bairoa Tesalónica macārŭ yŭ caāno, jīcāni mee yŭ mŭjāā jonemoñupā tunu yŭre carŭsarijere. ¹⁷ “Yŭre mŭjāā cajorijere caññajore bairo yŭ āniña,” ĩ mee ñiña. “Dios marīrē cŭ caññabeseri rŭmŭ caetaro mŭjāārē caroare cŭ cajoree netōjāñurō to āmarō, yŭre mŭjāā cajorije jŭgori,” ĩgŭ ñiña. ¹⁸ Merē yŭ mŭjāā cajoriquere yŭ cŭgopeyocōāña. Bairi yŭ caborije netōrō yŭ cŭgoya. Epafrodito mena yŭre mŭjāā

cajorique mena yŭ caborije netōrō yŭ cŭgoya āmerē yua. Yŭre mŭjāā cajorique rŭame werea ũnie caroa cajŭtiñurījē mena Diore altar mesarŭ na cajoemŭgōjorijere bairo baiya. ¹⁹ Bairi Jesucristo yarā mŭjāā caānoi, marī pacŭ Dios rŭame nipetirije mŭjāārē carŭsarijere jogŭmi paio majŭ, paio cacŭgoŭ ānirī.

²⁰ Bairi atore bairo ñiña: ĩto peteticōāto marī Pacŭ Diore cŭ marī cabasapeorije! Bairoa to baiáto.

Saludos finales

²¹ Bairi yŭ ñurotijoya mŭjāā nipetiro Dios yarā, Jesucristo yaye quetire catŭgouŭsarārē. Tunu bairoa marī yarā yŭ mena caāna cŭā mŭjāā ñurotijoyama. ²² Torea bairo nipetiro ato macāāna Dios yarā, bairi quetiuparŭ emperador romano paabojari majā cŭā mŭjāā ñurotijoyama.

²³ Marī Quetiuparŭ Jesucristo mŭjāā nipetirore caroare cŭ jonemoáto.

Tocārōā niña atie queti yŭ sawoaturije.

COLOSENSES

Saludo

1 Yɛ, Pablo cawāmecɛɛɛ, Dios yɛre cū cabeserique jūgori cū caquetibɛjɛrotijoricɛ, apóstol yɛ āniña ati cartare caquetibɛjɛwoajom. Marí yɛɛ, Timoteo mena mɛjāā, Colosas macā macāāna Jesucristo yaye quetire catūgoɛsacōānucūrā, Dios cū caīroari poa mena macāānarē mɛjāā yɛ quetibɛjɛ woajoya ati carta mena. Bairo caānijūgoro atore bairo mɛjāārē niña: Marí Pacɛ Dios mɛjāārē caroare cū jonemoáto. Tunu bairoa caroa yericɛtaje cūārē cū jonemoáto, niña.

La oración de Pablo por los creyentes

3 Tocānacā rēmɛ Dios, marí Quetiupɛ Jesucristo Pacɛre jēnirā, mɛjāā caātiānierē tūgoñarí, “Jāā mena mɛ nūjāñuña,” jāā ī jēnucūña. **4** Mai, jāā tūgoarɛ caroaro mɛjāā caātiānierē. Jesucristo mena mɛjāā catūgoñatutuarijere, bairo nipetiro Dios cū caīroari poa macāānarē na mɛjāā camairījē cūārē jāā tūgoarɛ. **5** Mɛjāā pɛame caroa cariape queti, Dios camasārē cū canetōđgarijere cariape tūgorā, Dios cū caīrīcārōrēā bairo mɛjāārē ɛmɛrecóorɛ caroaro cū caátipeere mɛjāā cotejūgoyupa. Bairo coteāna, Dios cū caīroari poa macāānarē na mɛjāā juátinemoñupā. **6** Atie caroa queti mɛjāā catūgorique pɛamerē nipetiroarɛ tūgorā átiyama camasā aperā cūā. Bairo tūgorā yua, jīcāārā tūgoɛsarā átiyama. Na, catūgoɛsari majā pɛame caroaro ānimasīrā baiyama tie queti jūgori. Dios camasārē cū camairījēre tūgori, “Cariape queti niña,” mɛjāā caītūgoñarí rēmɛ bero, caroaro mɛjāā caānimasīrōrē bairo na cūā caroaro ānimasīrā baiyama. **7** Marí yɛɛ, marí camai, Epafra cawāmecɛɛɛ pɛame tie quetire mɛjāārē quetibɛjɛ jūgoyupi. Cū roque caroú jāā mena capaanucūñ ānirí Jesucristo cū caroticūrīqūērē bairo átinucūñami. Mɛjāā cūārē ca-juátinemonucūñ niñami. **8** Bairo caācū ānirí yua, cū pɛame jāātɛ etari bero, jāā quetibɛjɛwí mɛjāā cabairijere. Espíritu Santo cū camasīōrījē jūgori mɛjāā caāmeomairījēre jāā quetibɛjɛwí. **9** Bairo caroaro mɛjāā caātiānierē jāā catūgojūgorica rēmɛ bero Diopɛre jāā jēnibojajānaētīña, mɛjāā caátipee Dios cū caborijere mɛjāārē caroaro cū camasīōparore bairo īrā. Tunu bairoa Espíritu Santo cū camasīōrījē tocānacā wāme mɛjāārē cū cajoparore bairo īrā, jāā jēnibojanucūña Diopɛre. **10** Bairo mɛjāā pɛame cū camasīōrījē cūgori yua, marí Quetiupɛ yarārē bairo caroaro mɛjāā átimasīānigarā. Bairo āna, mɛjāā caátie cū caīñajesorije ūnie jetore mɛjāā áticōā

ninucūgarā. Caroa átaje tocānacā wāmerē mɛjāā áti-garā. Tunu bairoa Diore cū mɛjāā masīnemogarā.

11 Apeyera tunu mɛjāārē jāā jēnibojaya Diopɛre, cū camasīrījē ūnie carɛsaetie mena mɛjāārē cayeritutu-arārē bairo cū áparo īrā. Bairo mɛjāā pɛame tūgoñatutuari yua, dope bairo ricaati mɛjāārē cabaibujiopeere caroaro mena mɛjāā nɛcācōāgarā. **12** Tunu bairo marí Pacɛre, “Mɛ nūjāñuña jāā mena,” ɛseanirīqūē mena cū mɛjāā īgarā. Cū pɛame mɛjāā yerire wasoari bero cū carotimasīrīpɛ caroaro cabusurɛ cajāāmasīparā majū mɛjāā ānio joroque mɛjāā átiyami. Bairo jeto nipetiro marí, cū ya poa macāānarē marí átinucūñami. **13** Wātī cū carotirore bairo caāna cū mena canaitīārōpɛ caānarē bairo marí caānimitacūārē, cū cawiyoricarārē bairo marí ānio joroque marí ásupi Dios. Bairo marīrē netōđrī yua, cū macū cū camai, cū carotimasīrīpɛ macāānarē bairo marí ānio joroque marí ásupi. **14** Cū macū cū cariarique jūgori marí netōđñupī. Roro marí caátajere marí masiriyobojayupi.

La paz con Dios por medio de la muerte de Cristo

15 Dios marí caīñaecū cū caānimitacūārē, cū macū Jesucristo cū caátajere tūgoñarí, cū marí masīmasīña Dios cū caānajē cūtiere. Na, pɛgarāpɛa jīcārō tūni niñama. Jesús pɛame nipetirije Dios cū caqūēñorīqūē upɛ niñami. **16** Jesús jūgori qūēñoñupī Dios ati ɛmɛrecóo macāājē nipetirijere. Ati yepa macāāna, jōbui macāāna cūā, cabauena, cabaurā cūā nipetirore na qūēñoñupī. Bairo jōbui macāāna carotimasīrā cūārē na qūēñoñupī. Jesucristo jūgori nipetiro caānarē na qūēñoñupī Dios, cūrē na caīroaparore bairo ī. **17** Nipetirije ati yepa macāājēre cū caqūēñoparo jūgoyepɛa Jesucristo merē āñupī. Tunu bairoa cū camasīrījē jūgori ati ɛmɛrecóo macāājē ricaati baietiya. Jīcārō tūni ānijū-goyecūtiya cū caátimasīrījē jūgori. **18** Marí nipetiro Jesucristore caīroarā, jīcā rupɛre bairo, jīcā poa macāāna marí āniña. Jesucristo pɛame marí rɛpoare bairo niñami, marí Quetiupɛ majū. Cū, nipetiro netōđ caānimajūñ cū caānoi, marí, cū caīroari poa macāānarē cū camasīrījē jūgori caroa tūgoñarīqūērē marí jomasīñami. Cariacoatacɛ nimicūā cacatijūgoricɛ majūrē cū cūñupī Dios, nipetiro Jūgoɛ cū caānīparore bairo ī. **19** Dios, bairo tūgoñañupī: “Yɛ macū cūā yɛrea bairo cū ānajē cɛparɛ. Nipetirije cū cūā yɛ caānierē bairo cū āmarō,” ī tūgoñañupī. **20** Jesús jūgori ati ɛmɛrecóo macāāna nipetiro, jōbui macāāna, ati yepa macāāna cūā cūrē roro na caīñaterijere na jānao joroque áti-gayupi. Jīcāñ yeri pūnarē bairo cū mena na ānio

joroque na átigayupi, Jesús yucupāirp cū cariarique jūgori.

²¹ Məjāā, cajūgoyepere Dios yarā mee, cū pesuare bairo caāna məjāā āñupā. Roro məjāā caátaje jūgori, tunu məjāā yerip roro məjāā catūgoñarījē jūgori cūrē cateerārē bairo məjāā āñupā Dios cū caññajoro.

²² Bairo məjāā cabaimiatacūārē, Dios pəame cū macū popiye cū cabairiarique jūgori məjāā qūēnoñupī. Bairi āmerē caroaro cū mena məjāā āniña. Cū yarā majū, cūtu caáparā carorije cawapamoenarē bairo məjāā tuao joroque məjāā ásupi. ²³ Carorije cawapamoenarē bairo məjāā tuagarā, Jesucristo mena caroaro məjāā catūgoñatutuacōāmata. Tunu bairoa caroa quetire məjāā catūgoriquere məjāā cajānaeticōāta, torea bairo məjāā tuagarā. Atie quetire nipetiroperē tūgorā átiyama camasā aperā cūā. Yə, Pablo cawāmecəcə cūā atie quetire caquetibujeri majōcə yə āniña.

Pablo encargado de servir a la iglesia

²⁴ Bairo məjāārē caquetibujəñinucūñ ānirī popiye yə baiya. Yə ɥseaniña bairəna. Jesucristo yarā cū ru-pəre bairo caānarē popiye cū cabaibojaricarorea bairo yə cūā popiye məjāārē yə baibojaya, nemo-jāñurō cū yaye quetire məjāā camasīparore bairo ī.

²⁵ Dios pəame məjāā cū cañroari poa macāānarē cajupaa majū yə cūwī. Bairo yə cūrī yua, cū yaye quetire caroaro cariape məjāārē yə quetibujə peyorotiwī.

²⁶ Caññijūgoripəpəre mai, capee tutiri bero macāāna camasārē na masīōēsupi Dios, cū caátipeere. Tere ati rūmərī roquere marī, cū yarārē marī masīōwī. ²⁷ Atore bairo niña Dios cū catūgoñajūgoyetirique: Tirūmərəre camasā na camasīētājērē cū yarā ati yətea macāāna roquere na masīōgayami. Atie niña caroaro cariape āme cū camasīōgarije: Jesucristo pəame judío majā jeto mee, judío majā caāmerā mena cūārē ānicōā nigəmi. Bairo cū yarā ānirī Dios caroaro majū cū cañnierē bairo caāna na ānio joroque na átigəmi judío majā caāmerā cūārē.

²⁸ Bairi jāā quetibujəñnucūñ Jesucristo yaye quetire nipetiro camasārē. Na jāā beyoya. Na jāā quetibujəya nipetirijere jāā camasīrō cārō, Jesucristo yarā pəame carorije wapa mánarē bairo cūtu na caetaparore bairo īrā. ²⁹ Bairo carorije wapa mána cūtu na caetapeere boɥ, nipetirije yə catutuarije, Jesucristo yəre cū cajorije mena yə paāninucūñ.

2 Torecə, atore bairo məjāā camasīrō yə boya: Yəna, məjāā caátianipeere bütioro yə tūgoñāña. Bairo tūgoñarī yua, caroaro məjāā caátianipeere yə juátinemoña. Laodicea macā macāāna, bairi nipetiro yəre caññāetana cūārē caroaro na caátianipeere yə juátinemoña. ² Na yerip tūgoñatutuariquere Dios cū cajoparore bairo ī, na yə juátinemoña. Jīcā poa, jīcā yericənarē bairo na āmeo maiáto ī, na yə juátinemoña. Tunu bairoa Dios yaye quetire ñe ũnie rəsaeto na tūgomasīáto ī, na yə juátinemoña. Bairo masīrā yua, tirūmərəre camasā na camasīētājērē ati yətea roque Dios cū camasīōgarije masīpeyocōāgarāma, Jesucristo na mena cū cañnicōānierē. ³ Nipetirije Dios yaye

macāājē masīrīqūē caroa majūrē marī masīmasīñā Jesucristo jūgori. ⁴ Tere məjāā yə quetibujəya, apei, ni jīcāñ ũcū cū cañtorijere məjāā tūgore ī. Cū yaye queti pəame jīcārō tūnia baumirōcūā, ĩtorique macāājē niña. ⁵ Bairo yə pəame məjāā mena āmerīmicūā, məjāā watoa ācūrē bairo məjāārē bütioro yə tūgoñanucūñ. Tunu bairoa jīcārō tūni məjāā caátianierē, bairi Jesucristo yaye quetire məjāā cajānaetiere tūgori yə ɥseaniña.

La nueva vida en Cristo

⁶ Bairi marī Quetiupə Jesucristore cū məjāā cañroa-jūgoricarorea bairo āme cūārē cū məjāā cañroacōāno ñuña. Bairo āna, Jesucristo mena jīcārō ānicōā ninucūñ. ⁷ Di rūmə ũno cū aweyoeticōāña. Jesucristo yaye quetire tūgoñarī cū mena tūgoñatutuanemocōā ninucūñ tocānacā rūmə. Tunu bairoa, "Mə ñujāñuñ jāā mena," Diore məjāā cañrō ñuña.

⁸ Caroaro tūgoña masacatiya aperā məjāārē caquetibujərārē, carorije jāā tūgəusare, ĩrā. Na pəame, "Jāā yaye queti cariape niña," cañrā nimirācūā, camasārē ĩmawijiorā átiyama. Na yaye queti Jesucristo buerique mee niña. Na majū na catūgoñarījē tirūmərə macāāna ya wāme átajere quetibujərā átiyama camasārē. Tunu bairoa ati ɥmərəcóo macāāna cabauena na carotimasīrījērē quetibujərā átiyama. Bairi na tūgəusaticōāña.

⁹ Nipetirije Dios cū caátianie Jesucristo menapə āniña. Bairi apeye quetibujərīque wapa maa. ¹⁰ Məjāā cūā Jesupərea məjāā āniña. Bairo cū mena məjāā cañnoi, Dios pəame caroaro majū cū cañnierē bairo caroarā ñe ũnie carəsaena məjāā ānio joroque məjāā ásupi. Jesucristo pəame ati ɥmərəcóo cabauena nipetirore na rotimasīñami. ¹¹ Tunu bairoa Jesucristo mena məjāā cañnoi, məjāā rupəre cayiserotiena nimirācūā, cayiserotiricarārē bairo məjāā āniña. Bairəpəna, judío majā na caátirotirijere bairo məjāā baietiya. Dios pəame Jesucristo mena məjāā cañnie jūgori, məjāā yeri tūgoñarīqūērē wasoyupi, roro átajere məjāā cabojānaparore bairo ī. Torena, Dios yarārē bairo məjāā tuaya cū caññajoro yua. ¹² Dios cū camasīrījē jūgori, Jesucristo cariacoatəcə nimicūā, cūrē cū cacatioriquere cariape məjāā tūgoyupa. Bairo catūgorā ānirī məjāārē na cabautizari rūmə atore bairo məjāā baiyupa: Jesucristo, yepəpə cayaecoricə mena cayaecoricārē bairo baimirācūā, tunu cū mena Dios cū cacatioricarārē bairo məjāā baiyupa. ¹³ Məjāā, cajūgoyepere roro məjāā caátaje jūgori, bairi tunu Diore camasīēnarē bairo məjāā cañnoi, jīcāñ cañmə cabaiyasiricə ānacū cañurījērē cū caátimasīētatorea bairo məjāā cūā caroare məjāā átimasīēsupa. Bairo məjāā cabaimiatacūārē, Dios Jesucristore cū cacatioricarorea bairo məjāā cūārē cawāma yeri cətajere məjāā joyupi. Jesucristo yarā ānirī roro məjāā caátaje nipetirijere masiriyoboyupi. ¹⁴ Dios cū caroticūrīqūē marī caáperie wapa popiye marī catāməopee pairō ānimiñupā. Bairo marīā, carorije wapa pairā marī cañniatacūārē, Dios roro marīrē cū caátibujəoatajere

ápeyupi. Jesucristo yucɸrãĩɸ cǔ cariarique jǔgori marí netōwĩ. ¹⁵ Bairo tunu cǔ cariarique jǔgori ɸmɸrecóo macããna, wãtĩã catutuamirícãrãre na netōɸcãcōãñupĩ. Jĩcãɸ pajĩãrĩ majã quetiupaɸ cǔ wapanaɸ cǔ capajĩãtunuetaɸ bōse rǔmɸ cǔ wapanaɸ cǔ bero boboo ɸsaricarore bairo na átirotiyupi. Torea bairo na ásupi Dios wãtĩãrẽ. Na boboo joroque ásupi. Nipetiro na caĩñajoro rotimasĩrĩqũẽrẽ cacũgoenaɸ bairo na ãnio joroque na ásupi yua.

Busquen las cosas del cielo

¹⁶ Aperã atore bairo mǔjããrẽ ĩrãma: “Jãã, judío majã, eti, ɸga, jãã caátirotinucũrĩjẽrẽ mǔjãã tǔgonɸcǔbɸgoetiya. Tunu bairoa jãã bōse rǔmɸrĩ macããjẽ, muĩɸ apei cǔ cabuiari rǔmɸ macããjẽ, bairo jãã cayerijãrĩ rǔmɸ macããjẽ cǔãrẽ mǔjãã tǔgonɸcǔbɸgoetiya. Bairo nɸcǔbɸgoetiri, roro mǔjãã átiya,” mǔjããrẽ ĩrãma. Bairo na caĩmiatacũãrẽ, na tǔgoɸsaeticōãña. ¹⁷ Tie ũnie nipe-tiro mǔjããrẽ na carotigamirĩjẽ ɸame Jesucristo ati yepaɸ cǔ caetaparo jǔgoye macããjẽ judío majãrẽ Dios cǔ caĩroticũrĩqũẽ niña. Bairoɸma, merẽ Jesús cǔ caetaro bero, tie dope átimasĩã maa marĩrẽ yua.

¹⁸ Aperã atore bairo mǔjããrẽ ĩnemorãma: “Jãã, cãni-etimĩrãcũã, qũẽguericaɸ bairo jãã ĩñanucũña Dios cǔ caĩñorĩjẽrẽ. Bairo tiere caĩñarã ãnirĩ caroaro jãã masĩña, aperã netōrō. Bairo jããrẽ bairo ása mǔjãã cũã. Dios tɸɸ ágarã, ángelea majãrẽ mǔjãã cajẽninɸcǔbɸgoro ñuña,” mǔjããrẽ ĩrãma. Bairo caĩrã nimirãcũã, bairo ĩcōãrã ĩñama. Dios mee, camasã na catũ-goñarĩjẽrẽ bairo tǔgoñanucũñama. Bairo tǔgoñarĩ, “Caãnimajũrãrẽ bairo jããrẽ ĩñaña,” caĩtũgoñarãrẽ bairo bainucũñama. ¹⁹ Na ɸame marĩ Jǔgocɸ, Jesucristo yarã mee niñama. Marĩ ɸame roque cǔ ya poa macããna marĩ ãniña. Cũã niñami marĩ rɸpoare bairo caãcũ, marĩrẽ nipetirijere camasĩõũ, catutuarijere ca-jōɸ. Tie jǔgori Dios cǔ caborore bairo jōɸame caroaro marĩ ãnajẽ cǔtinemogara.

²⁰ Jesucristo yucɸrãĩɸ cǔ cariaro, mǔjãã cũã, cariaricaã ãnanarẽ bairo mǔjãã baiyupa Dios cǔ caĩñajoro. Bairo cabairã ãnirĩ, ãmerẽ ati ɸmɸrecóo macããna cabauenarẽ carotiecocōãna mee mǔjãã ãniña. Bairo caãna nimirãcũã, çdopẽĩrã ati yepa macããna cacatirãrẽ bairo na mǔjãã tǔgoɸsayati mai, mǔjããrẽ na carotigarijere? ²¹ Atore bairo rotiriquere mǔjãã tǔgoɸsaya: “Atie ũnierẽ pãñaeticōãña. Atie ũnierẽ ɸgaeticōãña. Atie ũnie cǔãrẽ ñeeticōãña,” na caĩrotirije ũnierẽ mǔjãã tǔgoɸsaya. ²² Bairo mǔjãã catũgoɸsamiatãcũãrẽ, tie ũnie nipetirije mǔjããrẽ na carotigamirĩjẽ mǔjããrẽ átimasĩã maa. Dios mee, camasã na catũgoñarĩjẽ mena na carotirije niña. ²³ Mǔjããrẽ na carotigamirĩjẽ ɸame camasiriyorije niña. Tere catũgoɸsarã ɸame, “Aperã netōrō caãnimajũrã jãã ãniña,” ĩ tǔgoñãñama. Tunu tore bairo ána, na rupaɸre popiye baio joroque átiyama. Bairo tie ũnie rotirique cariape quetire bairo baibauya marĩrẽ. Bairo baimirõcũã, marĩ rupaɸɸ rori-jerẽ marĩ caátigarije caãnierẽ ñnotamasĩẽtĩña tie ũnie mǔjããrẽ na carotigamirĩjẽ ɸame.

³ Jesucristo cariacoatãcɸ nimicũã Dios cǔrẽ cǔ cacatioro jǔgori mǔjãã cũã cariacoatana nimirãcũã tunu cacatirãrẽ bairo mǔjãã baiyupa Dios cǔ caĩñajoro. Bairo cabairã ãnirĩ, ati ɸmɸrecóo macããjẽ rotirique mee, Jesucristo jōbui Diotɸ cariape nɸgōã carui yaye queti ɸame roquere tǔgoɸsaya. ² Jōbui ɸmɸrecóo macããjẽ caroa jetore tǔgoñãña, ati yepa macããjẽ carorijere tǔgoñãena. ³ Ámerẽ mǔjãã Jesucristo, Dios mena macããcũ mena mǔjãã ãnajẽ cǔtiya. Bairo jĩcãũ cawãmaɸ cabaiyasiricɸ ãnacũ ati yepa macããjẽ rotirique cǔ catũgoɸsaetorea bairo mǔjãã cũã tiere tǔgoɸsaeticōãña. ⁴ Bairo mǔjãã cacatiri rǔmɸrĩ cãrō Jesucristo cǔ carotirore bairo mǔjãã áticōã ninucũgarã. Bairo áticōã ninucũrã yua, ati yepaɸ nemo cǔ cabaujaetari rǔmɸ caetaro mǔjãã cũã cǔrẽ bairo cǔ mena cǔ caasiyabatorije mena mǔjãã ãnicōãgarã.

La vida antigua y la vida nueva

⁵ Bairo jãnacōãña ati yepa macããjẽ roro mǔjãã caátigarijere. Aperã rōmirĩrẽ na ñee epeeticōãña mǔjãã nɸmoa caãmerãrẽ. Mǔjãã, carōmia cũã, mǔjãã manapũã caãmerãrẽ na ñee epeeticōãña. Mǔjãã nipetiro, dise ũnie carorijere ãmeo átiepeeticōãña. Aperãrẽ, mǔjãã catũgoñarĩjẽɸ narẽ roro rupaɸ mena átieperiquere átiga tǔgoñãeticōãña. Tunu bairoa aperã na cacũgorijere ɸgoeticōãña. Apeye ũnierẽ ɸgorã, Dios meerẽ ĩroarã mǔjãã baigarã. ⁶ Tie ũnierẽ caátinucũrãrẽ bɸtioro popiye na baio joroque na átigɸmi Dios. ⁷ Cajũgoyeɸ mǔjãã cũã tie ũnie carorijere mǔjãã ásupa. ⁸ Ámerẽ yua, Jesucristo yarã ãnirĩ nipetirije roro mǔjãã caátiere jãnacōãña: Ámeo asiarique, bairo roro ãmeo awajatutirique, bairo roro ãmeo ĩñatutirique, bairo roro ãmeo bɸsɸpairique, bairo roro ãmeo ĩrĩqũẽ cǔãrẽ jãnacōãña. ⁹ Cajũgoyeɸ roro mǔjãã caátiga nucũñamirĩqũẽrẽ cajãnacōãrĩcãrã ãnirĩ ãmerẽ yua ãmeo ĩtoepeeticōãña. ¹⁰ Jĩcãũ cawãmaɸ cabɸcɸ jutirore cũrĩ, cawãmarō ɸame cǔ cajãñawasoarore bairo mǔjãã cũã roro mǔjãã caátianigarijere jãnarĩ, cawãma wãme caroaro átiãnajẽ ɸamerẽ mǔjãã tǔgoñajũgoyupa. Dios mǔjããrẽ caqũẽnoĩcũ ɸame tunu mǔjããrẽ qũẽnonemoñami, cǔrẽ bairo ãnajẽ cǔtajere mǔjãã cacũgoparore bairo ĩ. Bairo nemojãñurō cǔrẽ bairo ãnajẽ cǔtiri yua, ñe ũnie rusaeto cǔ mǔjãã masĩgarã. ¹¹ Bairo ãmerẽ yua, nipetirore Jesucristo cǔ caĩñajoro ĩñaricaworique maniña. Noa ũna judío majã, judío majã caãmerã cũã, na rupaɸ macããjẽrẽ cayisetarotiricarã, cayiserotiena cũã, aperoɸ macããna cũã, posa ũna cũã, paacoteri majã cũã, na majũã capaarique cǔgorã cũã jĩcãrõrẽã bairo niñama. Jesucristo cǔ caĩñajoro ĩñaricaworique maniña. Tie nipetiro marĩ caãnajẽ cǔtie ñe wapa maa. Jesucristo cǔ caãnajẽ cǔtie roque caãnimajũrĩjẽ niña. Tunu bairoa cũã, marĩ nipetiro mena nicōãñami.

¹² Dios ɸame mǔjããrẽ maiñami. Mǔjãã beseyupi, cǔ yarã mǔjãã caãniparore bairo ĩ. Jĩcãũ cawãmaɸ cabɸcɸ jutirore cũrĩ, cawãmarō ɸame cǔ cajãñawasoarore bairo mǔjãã cũã roro mǔjãã caátianigarijere jãnarĩ, cawãma wãme caroaro átiãnajẽ cǔtaje ɸamerẽ átiã-

najęcusa. Cabopacarārē caroaro cariape na iñamaiña. Na juátinemoña. Tunu bairoa, “Aperā netōrō cañima-jūrā jāā āniña,” ĩ tūgoñaeticōāña. Tunu bairoa aperārē caroaro nęcūbęgorique mena na iñaiña. Tunu aperā męjāārē roro na caátimiatacūārē, tūgoenarē bairo roro na caátiere tūgoña netōcōāña. ¹³ Jicoquei āmeo asi-aeticōāña. Aperā na caátie męjāā cajesoetiere na masiriyoya. Jesucristo merē męjāā yaye wapare masiriyoyupi. Bairi męjāā cūā aperārē cū caátatorea bairo na masiriyobojaya. ¹⁴ Tunu bairoa męjāā caāmeomairō ñuña. Tie pęame roque nipetirije caroaro męjāā caátie caānimajūrĳē niña. Tore bairo āmeo mairā, tocānacā wāme caroa caānierē męjāā áti-masĳgarā. ¹⁵ Jĳcā poa macāāna, jĳcā rupęre bairo caāna męjāā cūñupĳ Dios. Bairi caroa yericętaje Jesucristo męjāārē cū cajoriję jęgori, tūgoña beseya jĳcā majārē bairo męjāā caátipeere. Diore, “Jāā mena mę ñu-jāñuña,” qūĳñuñiña.

¹⁶ Tunu apeyera Jesucristo yaye quetire męjāā yeri pūnapę tūgoñanucūña. Jesucristo cū camasĳōrĳē nipe-tirije mena āmeo quetibęjya. Bairi tunu yerijōrō mena āmeo bęsęya. Tunu bairoa Dios caroaro męjāārē cū caátiere ęseanirĳqūē mena tūgoñarĳ, bę-tioro cū basapeoya cū yaye basarique mena. ¹⁷ Bairi męjāā, Jesucristo yarā ānirĳ nipetirije męjāā caátie, bairi męjāā caĳĳĳē cūārē caroaro átiānajęcusa. Tunu bairoa Jesucristo marĳrē caroaro cū caátiere tūgoñarĳ, marĳ Pacę Diore cū basapeoya.

Deberes sociales del cristiano

¹⁸ Męjāā, carōmia, męjāā manapūā na caĳĳĳērē nęcūbęgorique mena na tūgoęsaya. Marĳ Quetiupęre caĳroarā ānirĳ bairo męjāā caáto ñuña.

¹⁹ Męjāā, caęmęa cūā, męjāā nęmoarē na maiña. Caroaro mena na quetibęjya. Tutuaro mena męjāā caĳĳĳē ñuētĳiña.

²⁰ Męjāā, na pūnaa cūā, caroaro męjāā caátipee cūārē iñanęseanigęmi Dios. Bairi męjāā pacęa na caĳĳĳē nipetirijere tūgoęsaya.

²¹ Tunu męjāā, capacęa, męjāā pūnaarē caasiapairā na bairo joroque na ápericōāña. Caroaro mena roque na quetibęjya. Roro majū na męjāā caĳata, na pęame na ęsearĳtio joroque na męjāā átibujiorā.

²² Męjāā, paabojari majā cūā, męjāā quetiuparā ati yepa macāāna na caĳĳĳē nipetirijere tūgoęsaya. Paabojari majā jĳcāārā caroaro paayama na quetiuparā na caĳĳajoro, jāā mena na ęseaniáto, ĳrā. Bairo caroaro paamirācūā, cabero na caĳĳaeto pęamerē paetiyama. Narē bairo baieticōāña. Męjāā pęame roque marĳ Quetiupę yaye quetire ĳroari tocānacā ręmę jĳcārō tęnia ape wāme tūgoñarĳcārō mano na tūgoęsaya.

²³ “Camasā ęmęa jāā caāno jęgori mee, Jesucristo ęmęa jāā caāno jęgori pęame caroaro jāā paagarā,” ĳ tūgoñarĳ paaya męjāā cawapatarije űnierē. ²⁴ Merē męjāā masĳiña atiere: Caroaro męjāā caátaje jęgori caroare męjāā jogęmi Dios. Męjāā pęame Jesucristo, męjāā Quetiupę majū, cū caroticūrĳqūērē męjāā átinucūña. Bairi caroare męjāā jogęmi męjāā yaye

caānipee cū caqūęcocūrĳĳērē. ²⁵ Rorije caána roquere roro na caátaje jęgori popiye na bairo joroque na átigęmi Dios. Cū pęame nipetiro camasā, paabojari majā, o na majū capaariquecęna cūārē jĳcārō tęnia iñapeoyami.

4 Męjāā, paabojari majā quetiuparā cūā, męjāārē capaacoterārē caroaro na nęcūbęgoya. Na capaawapatarijere jĳcārō tęni na wapatiya. Męjāā cabaipeere męjāā masiritiepa. Męjāā cūā, narēā bairo ęmęrecóopę męjāā Quetiupę cūgoya. Cū pęame męjāārē jęniñabesęęmi ati yepapę āna, dope bairo na męjāā caátianierē.

² Apeyera tunu Diore cū jęnijānaeticōāña. Tocānacā ręmęa jĳcārō tęni ape wāme tūgoñarĳcārō mano cū jęniña. Diore, “Mę ñujāñuña jāā mena,” qūĳ jęniña.

³ Tunu bairoa jāā cūārē jāā męjāā jęnibojawa Diopęre, ĳñotaricaro mano caroaro cū yaye quetire camasārē jāā caquetibęjęñęsēāmasĳparore bairo ĳrā. Tiręmępęre na camasĳpeyoetaje nipetiro camasārē Jesucristo cū canetōđgarijere jāā caquetibęjęmasĳparore bairo ĳrā, jāā męjāā jęnibojawa. Tere yę caquetibęjęñęsēārĳqūē jęgori, ato preso jorica wiipę yę cūrocacōāwā. ⁴ Bairi caroaro cariape mawijiaricaro mano camasārē na yę caquetibęjęparore bairo ĳrā, Diopęre yę męjāā jęnibojawa.

⁵ Tunu apeyera, aperā Jesucristore caĳroaena mena cūārē caroaro ānajęcusa. Ati ręmęrĳrē na quetibęjya Dios yaye quetire. Na quetibęjya jęnaeticōāña, yasirema, ĳrā. ⁶ Na mena bęsarā, caroaro tūgoroaricaro ñurō na bęsęya. ęseanirĳqūē mena bęsęya. Bairi ni jĳcāę űcū męjāārē cū cajęniñarō, caroaro cū męjāā yęmasĳgarā.

Saludos finales

⁷ Marĳ yę, Tĳquico, marĳ camairē, męjāā tępę cū yę joya. Cū pęame marĳ Quetiupę cū caroticūrĳqūērē capęraāninucūę niñami. Męjāā tępę etaę, męjāārē quetibęjęęmi yę cabairije nipetirijere. ⁸ Bairi męjāā tępę cū yę joya, jāā cabairijere męjāārē cū caquetibęjęparore bairo ĳ. Bairo cū caquetibęjęro, męjāā pęame męjāā tūgoęseani yerijāgarā tunu. ⁹ Cū mena Onésimo cawāmeęcę męjāā ya macā macāęcū cūā áđęmi. Onésimo pęame jāā baire bairo caęcū, jāā camai, Jesucristo yaye quetire tūgoęsacōā ninucūñami. Na, pęgarāpęa męjāārē quetibęjęgarāma ato queti cabairije nipetirijere.

¹⁰ Apei, Aristarco cūā męjāārē ñurotĳjoyami. Cū cūā yę mena preso jorica wiipę ruiyami. Marco, Bernabé tęñę cūā, męjāārē ñurotĳjoyami. Merē męjāā tūgoypa cūrē męjāā caátipee yę caborijere. Bairi męjāā tępę cū caetaro, caroaro cū męjāā bocāwa. ¹¹ Apei tunu, Jesús Justo pęga wāme cawāmeęcę cūā męjāā ñurotĳjoyami. Jesucristore caĳroari majā, judĳo majā mena macāāna, na jeto yę juquetibęjęnucūñama Dios cū carotimasĳĳpę macāājĳērē. Na cawāto jęgori, yę yeripę bę-tioro yę tūgoñatutuaya. ¹² Apei Epafras cawāmeęcę cūā Jesucristo yaye cū cacūrĳqūērē capaacotei, męjāā ya macā macāęcū ñurotĳjoyami. Cū pęame Diore jāā

cajēnirō, cū cūā mɯjāā cabairijere mɯjāā jēnibojanucūñami, “Jesucristo yaye quetire jānaetiri, Dios cū caborore bairo na áticōā āmarō,” ĩ. ¹³ Cariapea yɯ quetibɯjɯya. Bɯtioro mɯjāārē cū cajēnibojaro ñiñanucūña. Aperā Laodicea macāāna, bairi Hierápolis macāāna cūārē na jēnibojanucūñami. ¹⁴ Apei Lucas, marí camai, ɯcotiri majōcɯ, mɯjāārē ñurotijoyami. Demas cūā ñurotijoyami.

¹⁵ Na ñuáto marí yarā Jesucristore caĩroarā Laodicea macā macāāna. Ninfa cawāmecɯco cūā cō ñuáto. Bairi tunu nipetiro Diore caĩroarā, cō ya wiipɯ caneñanucūrā cūā na ñuáto.

¹⁶ Ati cartare bue yaparori bero, Laodicea macā macāāna Jesucristore caĩroari poa macāāna cūārē na mɯjāā jowa, “Ati cartare to macāāna cūā ti cartare na bueáto,” ĩrā. Mɯjāā cūā, Laodicea macā macāānarē yɯ cajorica cartare bueya, mɯjāārē na cajoro.

¹⁷ Arquipo cawāmecɯcɯre atore bairo cū mɯjāā ĩwā: “Marí Quetiurɯ mɯrē cū caroticūrĩqũērē caroaro mena paayaparoya,” cū mɯjāā ĩwā.

¹⁸ Mɯjāārē ñuroti tɯsaɯ, yɯ, Pablo, atie caānitɯsari wērĩrē yɯ majūrɯa yɯ woatujoya. Tũgoñaña tunu preso jorica wiipɯ yɯ caānierē. Ñe ũnie rɯsaeto caroare cū joáto mɯjāārē marí Pacɯ Dios.

Tocārōā niña atie queti yɯ cawoaturije.

1 TESALONICENSES

Saludo

1 Ум, Pablo sawāmesуcу, Silvano, bairi Timoteo menarē mуjāā ум woajoya ati cartare mуjāā űubueri majā, jāā bairārē bairo caāna Tesalónica macā macāānarē. Tunu bairoa mуjāā, marí Pacу Dios, bairi marí Quetiupау Jesucristo mena jīcārōrē bairo caātiānarē mуjāā woajou ум átiya. Bairi marí Pacу Dios nipe-tiro mуjāārē caroare cū jonemoáto. Tunu bairoa yeri-jōrō ānajē cūārē mуjāā cū jonemoáto.

El ejemplo de fe que daban los de Tesalónica

² Bairi tunu tocānacānia, “Dios, jāā mena му űu-jāñuña,” jāā ĩnucūña, caroaro mуjāā caātiānie quetire tūgori. Bairo tūgori, бтioro Diopure mуjāārē jāā jēni-bojanucūña. ³ Jīcā rūmу рсарicaro mano tocānacānia marí Pacу Dios cū caññajoropу mуjāārē jāā tū-goñanucūña, cū mena caroaro tūgoñatutuari jīcārō tūni mуjāā caātiānie jūgori. Tunu bairoa caroaro āmeo mairīqūē mena camasārē na mуjāā жуātiāninucūña. Tunu marí Quetiupау Jesucristo marí cū canetōdōpeere tūgoñarí roro popiye tāmюonucūmirācūā, caroaro jīcārō tūni cū yaye quetire mуjāā tūgoуsacōā ninucūña.

⁴ Ум yarā, Dios mуjāārē ĩñamaiñami. Bairo mуjāārē ĩñamairí, mуjāā cūārē mуjāā beseyupi, cū yarā mуjāā cañniparore bairo ĩ. Tiere jāā cūā merē caroaro jāā masīña. ⁵ Mai, jāā рхаме mуjāārē Dios yaye caroa queti camasārē cū canetōdōrīqūē quetire jāā quetibуjуwу. Bairo mуjāārē tie quetire quetibуjурā, jāā risero mena jeto mee jāā quetibуjуwу. Espiritu Santo cū catuarije mena cūārē áti ĩñorí mуjāārē jāā quetibуjуwу. Tunu bairoa jāā caquetibуjurije macāājē queti, “Caroa queti cariape macāājē niña,” mуjāā cañparore bairo ĩrā, caroaro cariape jīcārō tūni mуjāārē jāā quetibуjу masīōwū. Bairo mуjāā туру quetibуjу āna, caroaro нсūбугorique mena jāā átiāmу, caroaro mуjāā caātiānipeere bori. Tiere merē caroaro mуjāā masīrā.

⁶ Bairi mуjāā рхаме cūā jāā caātiānajērē ĩñacōrī caroaro mуjāā átiāninucūña. Tunu torea bairo marí Quetiupау cūārē ĩñacōrī caroaro jīcārō tūni mуjāā átiāninucūña. Bairi tunu Espiritu Santo mуjāā yeripу ыsanirīqūē mena mуjāā tūgoуsao joroque cū caáto jūgori popiye tāmюomirācūā, caroaro mуjāā tūgoу-sawу Dios yaye caroa quetire. ⁷ Tore bairo mуjāā caātiānierē nipetiro Macedonia, bairi Acaya yepaa macāāna catūgoуsari majā cūā mуjāārē na ĩñacōō

joroque caroaro mуjāā átiāmу. ⁸ Mуjāā caquetibуjuro jūgori marí Quetiupау yaye queti nipetiroпу jesapetiro baiya. Macedonia, bairi Acaya yepaa jeto meerē etaro baiya. Tocānacāpаурпа etajesapetiro baiya Dios yaye queti yua. Tunu bairoa nipetiroпу macāāna camasā Dios mena mуjāā catūgoñatutuānie cūārē masīñama. Bairi jāā рхаме dise űnie caroaro mуjāā caātiānierē aperā camasārē jāā quetibуjунemoetinucūña, nipetiro mуjāā caātiānierē na camasīrō jūgori yua. ⁹ Na рхаме roque jāārē quetibуjунucūñama mуjāārē jāā caññarāe-taro caroaro jāārē mуjāā caátajere. Tunu bairoa weri-carā mуjāā cañroanucūrārē jānarí, cacati cariape caācū Dios рхамерē mуjāā catūgoуsajūgoriquere jāā quetibуjунucūñama. Bairo cūrē tūgoуsari bero yua, cū caborore bairo jeto átiri cū jetore cū mуjāā caātiānijū-gorotinučūrījē cūārē jāā quetibуjунucūñama. ¹⁰ Tunu bairoa Dios macū Jesús ыmуrecóopу caátacу tunu ati yepау cū catunuatípeere nocārō caroaro mena mуjāā cacoterije cūārē jāā quetibуjунucūñama. Cū, Jesucristorea cariacoatacу cū cañnimiatacūārē, cū catioyupi Dios tunu. Bairi Jesús рхаме roque roro popiye netōrō marí catāmюobujiopeere marí netō-masīō joroque ásupi.

El trabajo de Pablo en Tesalónica

2 Ум yarā, mуjāā majūrпа merē mуjāā masīña atiere: Mуjāārē jāā caññañesēārīqūē cabуgoro majūā āmewū. ² Bairo cabaimiatacūārē, Filipino macāā-na jāā ĩroaetiri tutuaro mena roro jāā átiepewā. Tiere merē mуjāā masīña. Bairo jāārē roro na caátiepiemat-acūārē, Dios рхаме jāārē cū cajáto jūgori cū yaye queti camasārē cū canetōdōrīqūērē mуjāārē jāā quetibуjуwу. Tunu bairoa popiye tāmюomirācūā, Dios cū cajáto jūgori tūgoñatutuarique mena mуjāārē jāā quetibуjуwу Dios yaye quetire. ³ Mai, jāā рхаме Dios yaye quetire cabуgoro quetibуjунucūrā mee jāā árп. Tunu bairoa roro jāā caátigarije jūgori noa űna camasārē ĩtorā mee tore bairo jāā quetibуjуwу. ⁴ Bairo рхаме roque ámi Dios: Jāārē ĩñamairí jāā bese yaparori bero, cū yaye queti camasārē cū canetōrīqūē quetire jāā quetibуjу rotijowí camasārē. Bairi jāā рхаме tie quetire mуjāārē jāā quetibуjунucūña. Bairo jāā caquetibуjurije camasā na ĩñajesoáto ĩrā mee, tore bairo jāā quetibуjунucūña. Dios, jāā yeri nipe-tirote caññabesemasī рхаме roque qūññajeso joroque ĩrā, tore bairo jāā quetibуjунucūña. ⁵ Merē mуjāā masīrā: Di rūmу űno daqueoriaca mуjāārē jāā бхсерп. Tunu bairoa jāā cadinero wapatapeere tū-

goñarí mǝjǎǎrē jǎǎ quetibǝjǝrǝ. Dios cǝǎ torea bairo cariape masíñami. ⁶ Tunu bairoa di rǝmǝ ũno aperǎ camasǎ jǎǎrē caroaro netǝrǝ jǎǎ na caátiroapee ũnierē jǎǎ macǎǝrǝ. Mǝjǎǎ cǝǎrē tore bairo jǎǎ mǝjǎǎ caátipeere jǎǎ macǎǝrǝ.

⁷ Jǎǎ rǝame Jesucristo cǝ cajoricǎ apóstolea majǎ ānirí, tore bairo mǝjǎǎrē tutuaro mena caátirotimasí-parǎ majǎ nimirǎcǝǎ, tore bairo jǎǎ átirotierǝ. Cawí-marǎ na cabairore bairo rǝame roque mǝjǎǎ watoare jǎǎ baiñesǝǎwǝ. Jírcǎ carǝmio cǝ pǝnaarē cabǝtio caroaro cǝ pǝnaarē na tǝnanǝjǝri na qǝñonucǝñamo. ⁸ Torea bairo jǎǎ cǝǎ mǝjǎǎrē bǝ-tioro caíñamairǎ ānirí Dios yaye quetire caroaro mǝjǎǎrē jǎǎ quetibǝjǝwǝ. ¡O ape watoara nocǎrǝ majǎ mǝjǎǎrē mairí, mǝjǎǎrē cariabojagarǎrē bairo majǎ jǎǎ āni tǝgoñanucǝwǝ! ⁹ Yǝ yarǎ, mǝjǎǎ masíñǎ: Popiye tǎmǝmirǎcǝǎ, jǎǎrē carǝsarijere bǝcagarǎ, tutuaro mena jǎǎ paanucǝwǝ. Tocǎnacǎ rǝmǝ, ñami, ǝmǝrecóo jǎǎ paanucǝwǝ. Topǝ Dios yaye caroa quetire quetibǝjǝ āna, ni jírcǎ ũcǝ mǝjǎǎ mena macǎǎcǝrē apeye ũnierē cǝ jǝni patowǎcǝgaena, tore bairo bǝtioro jǎǎ pañinucǝwǝ.

¹⁰ Merē tiere mǝjǎǎ cǝǎ mǝjǎǎ tǝñawǝ. Torea bairo Dios cǝǎ tǝ masíñami caroaro jírcǎrǝ tǝni jǎǎ caátianajǝrē camasí ānirí. Tunu bairoa mǝjǎǎ ñubueri majǎ mena tǝnatutiricaró mano caroaro cariape jǎǎ átiānucǝwǝ. ¹¹ Tunu bairoa mǝjǎǎ masíñǎ: Mǝjǎǎ yeripǝ Dios mena mǝjǎǎ tǝgoñanemomasí joroque írǎ, caroaro tocǎnacǎǝrǝrea mǝjǎǎrē jǎǎ jǝátinemonucǝwǝ. Capacǝ cǝ pǝnaarē caroaro na daqueori cǝ cabeyomasírórǝǎ bairo caroaro cariape mǝjǎǎrē jǎǎ jǝátinemonucǝwǝ. Tunu bairoa Dios yarǎ caroaro jírcǎrǝ tǝni na caátianinucǝrǝrǝ bairo caroaro mǝjǎǎrē jǎǎ átiāniroticǝwǝ. Tore bairo mǝjǎǎrē jǎǎ átiroticǝwǝ mǝjǎǎ, Dios cǝ cabesericarǎ, cǝ carotimasíñǝrǝ nocǎrǝ cǝ catutuarijere caíñaparǎ majǎ mǝjǎǎ cañoi.

¹³ Bairi bǝtioro Diopǝre mǝjǎǎrē jǎǎ jǝnibojanucǝñǎ. “Mǝ ñujǎñuñǎ jǎǎ mena,” cǝ jǎǎ tǝ jǝninucǝñǎ tocǎnacǎ rǝmǝ. Mǝjǎǎ rǝame mai Dios yaye caroa quetire jǎǎ caquetibǝjǝro tǝgori, caroaro jírcǎrǝ tǝni mǝjǎǎ tǝgǝsawǝ. “Camasǎ yaye queti mee, Dios yaye queti majǎ roque niñǎ,” írǝ cariape mǝjǎǎ tǝgǝsajǝgǝwǝ. Bairi cariapea Dios yaye queti majǎ niñǎ tie mǝjǎǎrē jǎǎ caquetibǝjǝnucǝrǝ. Bairi mǝjǎǎ tiere catǝgǝsaricarǎ rǝamerē tie caroa queti jǝgori caroaro ānajǝcǝna majǎ mǝjǎǎ tuao joroque mǝjǎǎ átiya. ¹⁴ Yǝ yarǎ, tiere mǝjǎǎ caíroaro jǝgori mǝjǎǎ cǝǎ roro popiye mǝjǎǎ tǎmǝ joroque mǝjǎǎ áma mǝjǎǎ ya yepa macǎǎna. Mǝjǎǎ cabairicarorea bairo roro popiye tǎmǝowǎ Dios ya poa macǎǎna Jesús yarǎ Judea yeparǝ cañna cǝǎ. Na cǝǎrē na ya yepa macǎǎna judío majǎ roro na átiepewǎ. ¹⁵ Na, judío majǎna niñama marí Quetiupǝ Jesure capajǝrǝcǎrǎ. Torea bairo na pajǝrenucǝñupǎ profeta majǎ ānana cǝǎrē. Bairi caátana ānirí jǎǎ cǝǎrē jǎǎ acurewiyojowǎ. Bairi cañna ānirí nipetiro camasǎ marí ũnarē boetinucǝñama. ¹⁶ Jǎǎ rǝame, judío majǎ caǎmerǎ cǝǎ na canetǝmasípeere borǎ, Dios

yaye quetire jǎǎ caquetibǝjǝgamiatacǝǎrē, jǎǎ quetibǝjǝ rotietinucǝñama. Tore bairo na caátirotietie jǝgori nocǎrǝ paio niñǎ na yaye wapa rǝame. Bairi āme majǎ tie wapa roro popiye na tǎmǝ joroque cǝ caátipa rǝmǝ cǝñarǝ majǎ baiya yua.

Pablo desea visitar otra vez a los de Tesalónica

¹⁷ Yǝ yarǎ, mǝjǎǎrē jírcǎ yǝtea cǎrǝ jǎǎ caǎweyoricaró bero, mǝjǎǎrē tǝaetimirǎcǝǎ, tocǎnacǎnia jǎǎ yeripǝ jǎǎ tǝgoña āninucǝñǎ. Bairi mǝjǎǎrē tǝgoñarí bǝtioro jǎǎ tǝnarǎganucǝñǎ tunu. ¹⁸ Bairi mǝjǎǎ tǝre jǎǎ ágatǝgoñañǎ bairǝrǝ. Bairǝ, yǝ, Pablo rǝame, “Capee majǎ mǝjǎǎrē ñiñǎ ñesǝñanucǝgǝ,” mǝjǎǎ ñimiwǝ. Bairi yǝ caátigamiatacǝǎrē, wǎtí rǝame tore bairo yǝ átimasíǝtí joroque yǝ átinucǝñami. ¹⁹ Bairi, ¿noa rǝame mena tǝgoña ǝseanirí cariape jǎǎ tǝgoñatutu-abujocǝti? ¿Noa mena jǝgori jǎǎ yeripǝ jírcǎrǝ tǝni jǎǎ catǝgoña ǝseanirí jǝ tǝnipetibujocǝti? ¡Mǝjǎǎ mena roque tore bairo jǎǎ baimasíñǎ, marí Quetiupǝ Jesucristo nemo ati yeparǝ cǝ catunuatí rǝmǝ cañno yua! ²⁰ Mǝjǎǎ, mǝjǎǎ āniñǎ jírcǎrǝ tǝni jǎǎ yeripǝ jǎǎ tǝgoña ǝseanio joroque cañna majǎ.

3 Bairi nǝcǎ jíñatietimiácú yua, “Jírcǎǎ ato Atenas macǎrǝ yǝ tuacǝǎgǝ,” ñiwǝ yǝ baparǎrē. ² Bairi írǝ yua, marí yǝ Timoteore mǝjǎǎ tǝrǝ cǝ yǝ jowǝ. Cǝ rǝame Jesucristo yaye caroa queti macǎǎjǝrē Dios cǝ caquetibǝjǝrotirore bairo jǎǎ mena cajǝ-quetibǝjǝnemonucǝwǝ majǎ niñami. Bairi mǝjǎǎrē qǝññǎcǎ áparó tǝ, cǝ yǝ jowǝ mǝjǎǎ tǝrǝ. Tunu bairoa mǝjǎǎrē nemojǎñurǝ Dios mena mǝjǎǎ tǝgoñatutu-anemo joroque cǝ áparó tǝ, cǝ yǝ jowǝ. Dios mena mǝjǎǎ catǝgoñatutuarije mena nemojǎñurǝ mǝjǎǎ yeri ñunemo joroque cǝ áparó tǝ, mǝjǎǎtǝ cǝ yǝ jowǝ. ³ Bairi mǝjǎǎrē jǝácǝre bairo cǝ caátó yua, ni ũcǝ mǝjǎǎ mena macǎǎcǝ popiye baimicǝǎ, cǝ caya-papuaetiparore bairo írǎ, cǝrē mǝjǎǎrē jǎǎ tǝnarotijowǝ. Merē mǝjǎǎ masíñǎ atie popiye marí catǎmǝonucǝrǝjǝrē. ⁴ Tunu apeyera, mai mǝjǎǎ mena ānarǝ roro popiye tǎmǝorí mǝjǎǎ cayapapuapeere mǝjǎǎrē jǎǎ quetibǝjǝwǝ. Bairi mǝjǎǎrē jǎǎ caí-quetibǝjǝricarorea bairo, cabero roro mǝjǎǎ tǎmǝoñupǎ. Merē tiere mǝjǎǎ masíñǎ. ⁵ Bairi cabairijere nǝcǎǝtímiácú, dope bairo cariapea Dios mena mǝjǎǎ catǝgoñatutuānierē masíñǎ, cǝ yǝ jǝniñarotijowǝ Timoteore. Mai, yǝ rǝame, “Wǎtí narē carorije macǎǎjǝ rǝamerē na átinemo joroque átibujioñmi,” tǝ tǝgoña uwiri, cǝ yǝ jowǝ. Tunu bairoa jírcǎrǝ tǝni caroaro mǝjǎǎ caátiameríccǝǎta, jǎǎ paarique cabǝgoro macǎǎjǝrē bairo tuabujioro tǝ tǝgoñarí, cǝ yǝ jowǝ mǝjǎǎ tǝrǝre.

⁶ Bairi mǝjǎǎtǝ Tesalónicarǝ yǝ cajoricǝ Timoteo āmerē atopǝ tunuetayami tunu. Bairi mǝjǎǎ tǝrǝ cae-taatacǝ caroa majǎ jǎǎ queti jeatíupi: Caroaro jírcǎrǝ tǝni Dios mena tǝgoñatutuari, caroaro mǝjǎǎ caǎmeo-mai āninucǝrǝjǝ quetire jǎǎ quetibǝjǝ etaami. Masiritiricaró mano caroaro mena jǎǎ mǝjǎǎ catǝgoñacǝǎnie cǝǎrē jǎǎ quetibǝjǝetaami. Bairi jǎǎrē camasiritiena ānirí nocǎrǝ bǝtioro, mǝjǎǎrē jǎǎ cǝǎ jǎǎ

caññagarorea bairo męjǎǎ cǎǎ bętiore jǎǎrę męjǎǎ caññaganucǎrǎjęrę jǎǎ quetibęjęami Timoteo. ⁷ Bairo cabairo jęgori, ęę yarǎ, nocǎrǎ popiye cabairǎ ǎnirǎ ya-papuarique watoa nimirǎcǎǎ, caroaro jǎcǎrǎ tǎni męjǎǎ caǎtiǎnierę queti tęgori jǎǎ yeri ñutęgoǎǎǎ ǎmerę. ⁸ Bairo marǎ Quetiupaę mena tęgoǎnatutua jǎ-naetiri caroaro męjǎǎ caǎtie quetire tęgorǎ, yeri catinemorǎrę bairo jǎǎ tęgoǎǎǎ yua. ⁹ Bairi, ędope bairo ręame, "Jǎǎ mena mę ñumajǎcǎǎǎ," netǎjǎñurǎ męjǎǎ jęgori Diore jǎǎ caǎpee to ǎnibu-jiocęti? Tunu bairoa caroaro męjǎǎ caǎtiǎnierę nocǎrǎ jǎǎ ęseani tęgoǎǎo joroque jǎǎ męjǎǎ caǎtiere ĩǎǎrǎ, ędope bairo ręame netǎjǎñurǎ Diore jǎǎ cajęnipee to ǎnibujiocęti? Tore bairo ĩǎǎti masǎǎ mano. ¹⁰ Bairi jǎǎ ręame ęmęrecǎo, ñami Diore patowǎcǎrǎrę bairo tocǎnacǎ ręmęa cę jǎǎ jęninucǎǎ, męjǎǎ tęrę jǎǎ majǎręa męjǎǎrę cę caññarotiparore bairo ĩrǎ. Tunu bairoa jǎcǎrǎ tǎni ñe űnie ręsaricaro mano Dios mena męjǎǎ catęgoǎnatutuaapeere quetibęję masǎǎgarǎ, tore bairo cę jǎǎ ĩjęni ǎninucǎǎ.

¹¹ Bairi marǎ Pacę Dios cǎǎ marǎ Quetiupaę Jesucristo mena męjǎǎrę jǎǎ caññarǎpǎrore bairo ĩ, cę ca-jęǎtinemorǎ roque jǎǎ boya. ¹² Tunu apeyera marǎ Quetiupaę ręame nemojǎñurǎ męjǎǎ yerirę cęrę masǎnemorǎ tocǎnacǎręa, męjǎǎ ǎmeo maimasǎo joroque cę ǎparo. Męjǎǎrę jǎǎ camainucǎrǎrę bairo męjǎǎ cǎǎ aperǎ nipetirore na męjǎǎ maimasǎo joroque cę ǎparo. ¹³ Tunu bairoa caroaro jǎcǎrǎ tǎni męjǎǎ yerirę męjǎǎ tęgoǎnatutua joroque cę ǎparo. Caroarǎ ñe űnie cawapa cęgoena Dios cę caññajoro męjǎǎ ǎnio joroque cę ǎparo marǎ Pacę Dios, marǎ Quetiupaę Jesucristo nipetiro cę yarǎ ǎngelea mena ati yeparę cę tunuatǎ ręmęrę yua. Bairoa to baiǎto.

La vida que agrada a Dios

4 ęę yarǎ, apeyera marǎ Quetiupaę Jesucristo cę carotiro jęgori atore bairo męjǎǎrę jǎǎ ǎtirotiya: Marǎ Pacę Dios cę caññajesorije űnierę męjǎǎrę jǎǎ ca-quetibęjęricarorea bairo jǎcǎrǎ tǎni caroaro ǎticǎǎ ninucǎǎ. Merę torea bairo męjǎǎ ǎtiǎniǎǎ bairǎręa.

² Merę męjǎǎ masǎǎ marǎ Quetiupaę Jesucristo cę carotimasǎrǎję jęgori męjǎǎrę jǎǎ caǎtiroticǎrǎqęrę. ³ Caroarǎ, cę cajericaworicarǎrę bairo caǎna, cę yarǎ ñe űnie carorije ǎperǎ męjǎǎ caǎno boyami Dios. Ati rupaę mena roro ǎtieperique űnierę ǎperǎ, caroaro męjǎǎ caǎno boyami. ⁴ Bairi canęmocęcę, cę nęmo majǎ mena jeto nęcębęgorique mena, ñe űnie wapacętato mano, caroa wǎme cę caǎtiǎnimasǎo ñiǎǎ. ⁵ Diore camasǎǎna na rupaę caborore bairo, roro ǎtaje mena na caǎtinucǎrǎrę bairo ǎpericǎǎǎ. ⁶ Tunu bairoa ni jǎcǎǎ űcę apei nęmo űcǎrę ĩtori, roro cę ǎtiepeeticǎǎto. Tore bairo caǎtipairǎrę tutuaro mena roro na bairo joroque ǎtiyami marǎ Quetiupaę. Tie nipe-tirijere merę męjǎǎrę jǎǎ quetibęję yaparowę. ⁷ Mai, Dios ręame, "Roro caǎtiǎna majǎ na ǎmarǎ," ĩ mee, marǎ beseyupi. Cę yarǎ, cę caricaworicarǎ caroarǎ marǎ caǎno ręamerę boę, marǎ beseyupi. ⁸ Bairi ni űcę atie jǎǎ caǎtirotirijere cę caboeticǎǎta, camasocę űcęrę cę

baibotioę mee baiyami. Dios, męjǎǎrę Espǎritu Santore cajoricę majǎ ręame roquere cę baibotioę ǎtiyami.

⁹ Apeye, ñubueri majǎ mena ǎmeo mairǎqęrę macǎǎję ręamerǎ capee męjǎǎ ęę caquetibęjęwoatujopee mee niǎǎ. Merę Dios ręame tocǎnacǎręa męjǎǎ ǎmeo maimasǎo joroque męjǎǎ ǎsupi. ¹⁰ Merę torea bairo nipetiro marǎ yarǎ ñubueri majǎ Macedonia yepa macǎǎnarę caroaro na męjǎǎ mai ǎninucǎǎ. Bairi jǎǎ yarǎ, nemojǎñurǎ męjǎǎ caǎmeomaimasǎrǎję to ǎnimononutua joroque męjǎǎ caǎto roque jǎǎ boma-jǎcǎǎ.

¹¹ Caroaro yeri jǎrǎ jǎñurǎ ǎnicǎǎ ninucǎǎ. Aperǎ tęrirę patowǎcǎ ñesęǎęticǎǎǎ. Męjǎǎ majǎ męjǎǎ yaye paarique męjǎǎ cacęgorijere caroaro jǎcǎrǎ tǎni paacǎǎ ninucǎǎ męjǎǎrę jǎǎ caquetibęję cǎrǎcǎrǎrę bairo yua. ¹² Tore bairo męjǎǎ caǎtiǎnimasǎata, aperǎ caroaro nęcębęgorique mena męjǎǎ ĩñagarǎma. Tunu bairoa dise űnierę cabopacaena majǎ męjǎǎ tuagarǎ, caroaro jǎcǎrǎ tǎni męjǎǎ capaa ǎnimasǎata yua.

El regreso del Señor

¹³ ęę yarǎ, tęgopeoya: Cariacoatana Jesucristo yarǎ na cabairije macǎǎję cęrę męjǎǎ camasǎo jǎǎ boya. Tiere męjǎǎ camasǎpata, aperǎ Diore catęgoęsaenarę bairo Jesucristo cę catunuatǎpee mena męjǎǎ tęgoǎnatutuaoteetibujorǎ. Bairi tiere męjǎǎ camasǎo jǎǎ boya. ¹⁴ Merę cariape Jesús riacoamicǎǎ, tunu cę cacatiriquere marǎ masǎǎ. Bairo cariape camasǎrǎ marǎ caǎmata, "Jesure cę cacatioricarorea bairo, cęrę tęgoęsari cariaricarǎ cęrę na catiogęmi Dios," marǎ ĩ masǎmajǎcǎǎ.

¹⁵ Bairi męjǎǎrę atore bairo jǎǎ quetibęjęya marǎ Quetiupaę cę caquetibęjęrotiro jęgori: Marǎ Quetiupaę nemo cę catunuatǎ ręmęrę mai marǎ, cacatiocǎǎ-na ręame, cariaricarǎ jęgoye marǎ jeǎecoetigarǎ. ¹⁶ Mai, cajęgoye jǎcǎǎ caroti ya riserore marǎ tęgogarǎ. Jǎcǎǎ arcǎngel cę cabęsęrijere marǎ tęgogarǎ. Tunu bairoa Dios yaro putiricaro trompeta cęrę marǎ tęgogarǎ. Bairi marǎ Quetiupaę cęǎ cę majǎręa ęmęrecǎorę ruiatǎgęmi. Bairo cę caruiatǎ yua, Jesucristore tęgoęsari cariaricarǎ ręame catitunujęgogarǎma. ¹⁷ Bairo na cacatinemorǎ berorę marǎ ti ęęteare cacatiǎna ręame na jǎcǎrǎ marǎ jeǎecogarǎ oco poari watoarę yua. Bairo oco poarę ǎnǎ, marǎ Quetiupaęre jǎbuię cę marǎ bocǎgarǎ. Bairo marǎ Quetiupaęre cę bocǎetari, cę mena tocǎnacǎ ręmęa marǎ ǎnicǎǎ ninucǎǎgarǎ. ¹⁸ Bairi męjǎǎ ręame atie jǎǎ caquetibęjęrijere tęgori tocǎnacǎręa ǎmeo yeri ñuo joroque ǎmeo ǎtinemoǎa.

5 ęę yarǎ, marǎ Quetiupaę cę catunuatǎpee ręamerǎ, "Ti ęętea, o cę muię majǎ atǎgęmi," męjǎǎ ęę caǎwoatujopee mee niǎǎ. ² Merę caroaro majǎ męjǎǎ masǎǎ: Marǎ Quetiupaę ręame, "Ti ręmę etagęmi," caǎmasǎǎ mani ręmę majǎ tunu etagęmi. Jǎcǎǎ yajari majǎcę ñami camasǎǎ mano cę cayaję etarore bairo camasǎǎ mano etagęmi ati yeparęre. ³ "Caroaro yerijǎrǎ merę marǎ ǎnicǎǎǎ. ñe űnie maniǎa," camasǎǎ na caǎno, caǎno tęsaroa, na cayasi-

pa rŭmŭ na etagaro. Carŏmio bairi rupau caãcŏ, pŭnaa cŭtigo, caãno tŭsaroa cŏ cawisiojŭgorore bairo na etagaro. Cŏ pŭame cŏ capŭnaa cŭtipeere dope bairo rutimasŭtŭtŭgarãmo. Torea bairo dope bairo rutimasŭtŭtŭgarãma na cayasipee narē caetarijere.

⁴ Yŭ yarã, mŭjãã pŭame canaitŭrŏpŭ caãnarē bairo mŭjãã baietiya. Bairi mŭjããrē, marŭ Quetiupau cŭ catunuetari rŭmŭ pŭame yajari majŏcŭre eta acŭoricarore bairo mŭjãã camasŭtŭto mŭjãã eta acŭoetigaro. ⁵ Nipetiro mŭjãã caroa macããjŭrē caãna ãnirŭ cabusuro macããna ŭmŭreco macããnarē bairo caãna mŭjãã ãniña. Carorije macããjŭrē caátipairã, ñami canaitŭrŏ macããnarē bairo caãna mee marŭ ãniña. ⁶ Bairi aperã na cabainucŭrŏrē bairo masacatiena cabaicoteetiparã marŭ ãniña. Cacãnirãrē bairo baiena, masacatiri caroure caátianicoteeparã marŭ ãniña marŭ Quetiupau. ⁷ Camasã cacãnirã ñamirē cãninucŭñama. Aperã caeticŭmupainucŭrã cŭã ñamirēã eticŭmunucŭñama. ⁸ Marŭ pŭame roque cabusuro, ŭmŭreco macããnarē bairo caãna ãnirŭ tocãnacãnia caroa macããjŭrē jetore caátianicotenucŭparã marŭ ãniña ti rŭmŭ caetaparo jŭgoye. Dios mena marŭ catŭgoñatuarije, marŭ caãmeomaimasŭrŭjŭrē jŭgori wãtŭrē marŭ ěñotagarã. Soldau ãrŏã jutiro mena cŭ rupaure jãñatorŭ cŭ caãnorēã bairo marŭ cŭã Dios marŭ cŭ canetŏdŏpeere caroaro marŭ átianicotegarã. ⁹ Mai, marŭ, cŭrē catŭgousarã pŭame, "Roro popiye cabaiparã nigarãma," ŭrŭ cŭ cabesericarã mee marŭ ãniña. Marŭ Quetiupau Jesucristo jŭgori cŭ canetŏjŭtŭtiparã majŭ roque marŭ ãnijŭgoyupa. ¹⁰ Bairi Jesucristo pŭame marŭ yaye wapa jŭgori yucŭrãrŭ riayupi. Cacatirã, o caria-coana nimirãcŭã, cŭ, Jesucristo cŭ cacinemorŭcãrŏrēã bairo marŭ cŭã cŭ jŭcãrŏ marŭ cacinianipeere boŭ, marŭ riabojayupi. ¹¹ Bairi mŭjãã cŭã tocãnacãŭrŭna ãmeo yeri ñuo joroque, yeri tutuarã ãmeo átinemoña. ãmerē tore mŭjãã caãmeo átianinucŭrŏrēã bairo ãmeo áticŏã ninucŭñã.

Pablo aconseja a los hermanos

¹² Yŭ yarã, apeyera atore bairo mŭjããrē jãã átirotiya: Mŭjãã watoa capaãna, marŭ Quetiupau cŭ caborore bairo mŭjããrē caquetibŭjŭ jŭgonucŭrãrē nŭcŭbŭgorique mena na ŭñãña. ¹³ Bairi mŭjããrē caroaro na cajŭátinemorŏ jŭgori, na ŭroari bŭtioro na maiña. Tocãnacãŭrŭna ãmeo asiaricararo mano caroaro yeri ñurã ãnicŏã ninucŭñã.

¹⁴ Tunu bairoa, yŭ yarã, atie cŭãrē mŭjããrē jãã átirotiya: Capaagaena, cateyepairãrē tutuaro mena

na quetibŭjŭya. Aperã yapapuarãrē bairo caãna cŭãrē yeri ñuo joroque na ása. Tunu bairoa cayeri tŭgoñatuawŭpŭñena ŭna cŭãrē caroaro na jŭátinemoña. Nipe-tiro camasãrē pajŭtiricararo mano caroaro jŭcãrŏ tŭni na quetibŭjŭya.

¹⁵ Tunu apeyera tŭgomasŭñã: Ni ŭcŭ roro mŭjããrē cŭ caápata, mŭjãã pŭame cŭã roro cŭ átianeticŏãña. Atore bairo pŭame ása: Tocãnacãni jãñurŭrŭna caroa macããjŭrē pŭamerē na átianemoña. Mŭjãã majŭ cŭã tore bairo átiri, nipetiro camasã cŭãrē caroaro wãme jetore na átianinucŭñã.

¹⁶ Tocãnacã rŭmŭna ŭseanirŏ caroaro áticŏã ninucŭñã marŭ Quetiupau cŭ cañajoro. ¹⁷ Di rŭmŭ rŭsaricararo mano tocãnacãnia Diore cŭ jŭnicŏã ninucŭñã. ¹⁸ "Dios, jãã mena mŭ ñujãñuña," qŭŭ jŭninucŭñã, nipetiro mŭjãã caátianierē ŭñarŭ yua. Jesucristore catŭgousarã ãnirŭ tore bairo mŭjãã caátianipeere boyami Dios.

¹⁹ Mŭjãã yerŭ Espŭritu Santo jŭgori caroa wãme mŭjãã caátinucŭrŭjŭrē to yasio joroque ãmeo ápericŏãña. ²⁰ Tunu bairoa Dios na cŭ camasŭrŏrŏ jŭgori caquetibŭjŭnucŭrã yaye quetire tŭgoteeticŏãña.

²¹ Bairãrŭna, tŭgoñamasŭrŭ caroaro tŭgoña beseya na caquetibŭjŭrijere. Caroa wãme na caquetibŭjŭrijere pŭamerē átianemoña. ²² Tocãnacã wãme carorije macããjŭrē jãnarŭ tunu átinemoeticŏãña.

²³ Torecŭ, marŭ Pacŭ Dios marŭ yeri ñuo joroque caácŭ pŭame caroarã ñe ŭnie wapa cŭgoena mŭjãã ãnio joroque cŭ áparo. Mŭjãã rupau, mŭjãã yeri, mŭjãã camasacŭtŭianie nipetirore caroarã ŭguerŭ mánarē bairo mŭjãã cŭ áparo Dios, marŭ Quetiupau Jesucristo cŭ tunuatŭparo jŭgoye. ²⁴ Mŭjããrē cabesericŭ cañuŭ majŭ niñami. Bairi nipetiro atiere cŭ caŭrŭcãrŏrēã bairo átimajŭcŏãgŭmi.

Saludos y bendición final

²⁵ Yŭ yarã, jãã cŭãrē Diopŭre jãã mŭjãã jŭnibojanucŭwã.

²⁶ Marŭ yarã nipetiro catŭgousari majãrē caroaro nŭcŭbŭgorique mena na bocãri tocãnacãŭrŭna ãmeo jŭninucŭñã.

²⁷ Bairi marŭ Quetiupau cŭ carotiro mena nipetiro marŭ yarã ñubuerŭ majãrē mŭjãã yŭ jŭgobue rotioya ati carta mena yŭ caquetibŭjŭwoatujorijere.

²⁸ Marŭ Quetiupau Jesucristo caroare mŭjãã cŭ jonemoáto mŭjãã nipetirore.

Tocãrŏã niña atie queti yŭ cawoaturije.

2 TESALONICENSES

Saludo

1 Ум, Pablo cawāmesуcу, Silvano, bairi Timoteo menarē mуjāā ум woajoya tunu ati cartare mуjāā ņubueri majā, jāā bairārē bairo caāna Tesalónica macā macāānarē. Tunu bairoa mуjāā, marí Pacу Dios, bairi marí Quetiуpау Jesucristo mena jīcārōrē bairo caānarē mуjāā quetibуу woajou ум átiya. ² Caānijūgoro atore bairo mуjāārē ņiīna: Marí Pacу Dios, bairi marí Quetiуpау Jesucristo mena mуjāārē caroare na jonemoáto. Tunu bairoa caroa yericutaje cūārē na jonemoáto.

Dios juzgará a los pecadores cuando Cristo vuelva

³ Ум yarā, ум bairārē bairo caāna, jīrīājāñurō Dios mena mуjāā tūgoña tutuanemonucūña. Tunu bairoa tocānacāуpау mуjāā caāmeomairījē cūā jīrīājāñurī to āninemo joroque mуjāā átiya. Bairi jāā рхame tiere tūgoñarī, “Му ņujāñuña jāā mena,” Diore jāā ĩnucūña, tore bairo cajēninucūpee jāārē cañurō caāno jūgori. ⁴ Bairi tocānacāpау macāāna ņubueri majā ture etarā, caroaro mуjāā caátīānierē jāā quetibууnucūña. Atore bairo jāā ĩnucūña nipetirore: “Marí yarā Tesalónica macā macāāna бтiоrо popiye baimirācūā, ‘Ńugaro. Tūgoñaenarē bairo marí tūgoñanetōcōāgarā,’ ĩnucūñama. Bairo ĩrī, Jesucristo yaye quetire jānaena cū mena tūgoñatutuacōā ninucūñama,” jāā ĩ quetibууnucūña nipetirore.

⁵ Bairo roro popiye baimirācūā, canуcārā ānirī Dios cū carotimasīrīpау caápārā majū mуjāā āniña. Dios рхame, “Ууту na caató ņuña,” ĩñami. Mуjāārē roro caāna roquere popiye na baio joroque na átigуmi Dios. Bairi noa ũna tiere catūgoñarā, “Cariape átiyami Dios,” ĩ masīñama. ⁷ Dios рхame popiye mуjāā cabairijere mуjāā yerijāāō joroque mуjāā átigуmi. Jāā cūārē bairoa jāā átigуmi, marí Quetiуpау ati yepау nemo cū catunuetari rūmу caāno. Cū yarā ángelea catutuarā mena умрecóори peero caūwāmурījē ũnie watoару cū caatī rūmурē tore bairo marí átigуmi. ⁸ Ti rūmурē Diore camasīēnarē popiye na baio joroque na átigу atigуmi marí Quetiуpау Jesucristo. Camasā na carorije wapare cū canetōōrīqūē macāājē caroa quetire caboenarē popiye na baio joroque na átigу atigуmi. ⁹ Na рхame marí Quetiуpау mena manigarāma. Bairi cū catutuarijere, cū caasyabatorije cūārē di rūmу ũno ĩñāetigarāma. Apero nocārō cayoароу cū carerā ānirī popiye baigarāma tocānacā rūmу. ¹⁰ Jesús nemo cū catunuetari rūmу cū yarā qūiroagarāma. Nipetiro cū yaye quetire catūgoуsarā cū basapeogarāma. Mуjāā,

Tesalónica macāāna, merē mуjāā cūā cū yaye quetire mуjāārē jāā caquetibууро bero, tiere mуjāā tūgoуsawу. Bairi mуjāā cūā cū mуjāā basapeogarā ti rūmу caāno.

¹¹ Bairo mуjāā caátiparore bairo ĩrā, tocānacānia mуjāārē Diорре jāā jēnibojanucūña. Atore bairo jāā ĩnucūña: “Tesalónica macā macāāna, мх cabesericarā majū na caānoi, caroaro átiānajērē na joya. Tunu мх cajātimasīrījē jūgori nipetiro caroaro na caátigarijere na átimasī āmarō. Jesucristo mena catūgoñatutuarā ānirī cū carotirore bairo na átimasīpeyocōā āmarō,” jāā ĩ jēnibojanucūña marí Pacу Diore. ¹² Tore bairo mуjāā, Tesalónica macā macāāna, caroaro mуjāā caátore ĩñarā, camasā nipetiro marí Quetiуpау Jesucristore qūiroagarāma. Jesucristo рхame cū pacу, Dios mena mуjāārē ĩñamaiñami. Bairi cū pacу cū caijūgoyeticūrīcārōrēā bairo mуjāā cūārē mуjāā ĩroagуmi Jesús.

Aclaraciones sobre el regreso del Señor

2 Apeyera tunu ум yarā, ум bairārē bairo caāna, mуjāārē ум quetibууnemoña. Marí Quetiуpау Jesucristo nemo cū catunuetapa rūmу, marīrē nei acū cū cabaipeere, cū mena marí caneñapa rūmурē mуjāā ум quetibууnemoña: ² Mуjāā catūgoña āninucūrōrēā bairo tūgoñacōā ninucūña. Ape wāmerē tūgoñamawijaeticōāña. “Merē etaya Jesús cū catunuetari rūmу,” aperā ricaati na caīquetibууrijere caānorē bairo tūgoeticōāña. Bairi aperā, “Espiritu Santo cū camasīōrījē jūgori jāā ĩña,” o “Aperā camasīrā na caquetibууrije jūgori jāā ĩña,” o “Carta mena na caquetibууро jūgori jāā ĩña,” na caīata, caānorē bairo na tūgoeticōāña. Jīcāārā, “Pablojāā bairo woatu quetibууjoupa,” caīrā nimirācūā, caītopairā niñama. ³ Petoaca queti mena tūgomawijaeticōāña. Bairo рхame baigaro: Marí Quetiуpау nemo cū caetapa rūmу jūgoye, capāārā majū Diore cabaibotiori majā nigarāma. Bairo na cabairipау na mena macāācū jīcāū rorije caátipai cañuecū majū buiaetagуmi, cabero peero caūpetietopу caápārу рхame. ⁴ Cū рхame Diore caīñatei ānirī Dios yaye macāājē nipetirije caroa tūgoñarīqūērē boetigуmi. Diore marí caīroarije ũnie cūārē boetigуmi. Templo Dios ya wiipу cūārē trono quetiуpау ruiricaropу jāānumugуmi, “Diore bairo caācū ум āniña,” caī ānirī. Tunu bairoa camasārē, “Dios niñami,” na ĩō joroque na baitogуmi.

⁵ Merē mуjāā mena ācū, atorea bairo mуjāārē ум quetibууmу. Tiere mуjāā masīrā. ⁶ Mуjāā рхame merē mуjāā masīña rorije caátipai tāmurī cū

caapériere. “Dios cū caĩcũrĩcã rũmũ caetaparo jũgoye etabuia masĩtĩñami,” mũjãã ĩ masĩña. ⁷ Bairo tãmurĩ cū caapérimitacũãrẽ, merẽ roro camasãrẽ cū caátipee cõñarõ majũ baiya. Bairi cũrẽ caẽñotau cū capitiwiyoparo jeto rũsaya cū cabuiaetaparo jũgoye. ⁸ Bairo cū capitiwiyoro bero buiaetagũmi rorije caátipai rũame. Bairo cū cabuiaetamiatacũãrẽ, marĩ Quetiupau Jesús rũame cū camasĩrĩjẽ jũgori cū pajĩrocacõãgũmi. Tunu bairoa nemo cū caetari rũmũ caãno cū caasyarije jũgori cū yasio rocacõãgũmi. ⁹ Mai, Jesús cũrẽ cū capajĩãparõ jũgoye, capee camasãrẽ ĩtori átijẽño ĩnogũmi rorije caácsũ rũame. Wãtĩã quetiupau, Satanás cū camasĩõrĩjẽĩ jũgori capee átijẽño ĩnogũmi cariape mee macããjẽrẽ. ¹⁰ Bairi capee wãme na ĩtomasĩgũmi peeropũ caápãrãrẽ. Na rũame cariape quetibũjũriquere caboena ãnirĩ, tunu Jesucristo camasã na carorije wapare cū canetõõrĩqũẽ cũãrẽ caboena ãnirĩ peeropũ caápãrã majũ nigarãma. ¹¹ Bairi Dios rũame ricaati na catũgousarije jũgori wãtĩ narẽ cū caĩtorijere na ãñotabojaetigũmi. ¹² Bairo na cabairoi, “Peeropũ na yũ jogũ,” na ĩgũmi Dios, nipetiro cariape quetibũjũriquere catũgogaenarẽ, carorije jetore caátijesorã na caãno jũgori.

Escogidos para ser salvados

¹³ Cabaimiatacũãrẽ, jãã rũame tocãnacãnia marĩ Pacũ Diore, “Mũ ñũjãñũña jãã mena,” caĩparã jãã ãniña, jãã yarãrẽ bairo caãna Jesucristo cū camairã mũjãã caãno jũgori. Dios rũame mũjããrẽ besejũgoyupi caãnijũgoripaurũa, cū yarã cū canetõõparã mũjãã caãniparore bairo ĩ. Tunu bairo cū yaye queti caãnorẽ bairo cariape quetibũjũriquere mũjãã catũgousaro jũgori, cū Yeri Espĩritu Santo rũame cañurã Dios mena jĩcãrõ caãniparã mũjãã ãnio joroque mũjãã átiyami. ¹⁴ Dios camasã na carorije wapare cū canetõõrĩqũẽ macããjẽ mũjããrẽ jãã caquetibũjũriquere mena jũgori mũjããrẽ piire bairo mũjãã ásupi, cū canetõõrĩcãrã mũjãã caãnijãtiparore bairo ĩ. Marĩ Quetiupau Jesucristo mena jĩcãrõrẽ bairo nocãrõ caroaro caãnopũ mũjãã caãnimasĩparore bairo ĩ, tie jũgori piire bairo mũjãã ásupi mũjãã cũãrẽ.

¹⁵ Bairi yũ yarã, yũ bairãrẽ bairo caãna, Dios yaye quetire tũgoña jãnaeticõãña. Caroaro átiãnajẽ ũnie jetore áticõãña. Mũjããtũ ãna, mũjããrẽ jãã caquetibũjũriquere masiritieticõãña. Tunu bairoa mũjããrẽ jãã cawoatuquetibũjũjorique cũãrẽ masiritieticõãña. ¹⁶ Bairi yua, marĩ Quetiupau Jesucristo, marĩ Pacũ Dios cũã marĩrẽ ĩnamairĩ marĩ beseypupi. Bairo marĩ beseri popiye cabairicarã marĩ caãno jũgori caroa yericũtaje capetietiere marĩ joyupi. Nipetiri wãme caroaro marĩ cū caátigariquere caãnorẽ bairo caroaro marĩ cacotemasĩpee cũãrẽ marĩ joyupi. ¹⁷ Tore bairo mũjãã joyupi, yeri tutuaro mena mũjãã ãnimasĩõ joroque ĩ. Tunu bairo caroaro átiãnajẽ jetore mũjãã átiãnimasĩõ joroque ĩ, mũjãã joyupi. Bairo caãna ãnirĩ mũjãã cabũsũrije tocãnacã wãme caroa jetore mũjãã ĩ masĩgarã. Mũjãã caátie cũã caroa jeto nigaro.

Oren por nosotros

3 Yũ yarã, yũ bairãrẽ bairo caãna, catũsari wãme mũjããrẽ ñiña: Jãã cũãrẽ Diopũre jãã mũjãã cajẽni-bojaro jãã boya. Tãmurĩ marĩ Quetiupau yaye queti nipetiropũ cajesanũcãpetiparore bairo ĩrã, jããrẽ mũjãã jẽnibojagarã. Tunu bairoa nipetiro camasã tiere tũgorã, na caĩroaparore bairo ĩrã mũjãã jẽnibojagarã. Mũjãã, Jesucristo yaye quetire mũjãã caĩroajũgori-carorea bairo na cũã na caĩroapeere jãã boya. ² Tunu ati yepapũ rorije caãna, bairi ricaati catũgoñanucũrã cũã niñama. Na ũna Dios mena tũgoñatutuuetiyama. Bairi na ũna jããrẽ roro na caátigaro, Dios cū caẽñotaparore bairo ĩrã, jããrẽ mũjãã jẽnibojagarã Diopũre. ³ Marĩ Quetiupau rũame cariape caácsũ niñami. Bairi mũjãã jũatigũmi cū yaye quetire mũjãã catũgoñajãnaetiparore bairo ĩ. Roro wãtĩ jũgori mũjãã cabainucũrĩjẽ cũãrẽ mũjãã ãñotabojagũmi. ⁴ Bairi mũjãã, Jesucristore catũgousarã ãnirĩ, “Marĩ caátiroticarore bairo átinucũñama. Bairo jeto áticõã ninucũgarãma tocãnacã rũmũa,” jãã ĩ tũgoñatutuacõãña mũjãã caátĩãnierẽ. ⁵ Bairi marĩ Quetiupau rũame, Dios mũjããrẽ cū camainucũrõrẽã bairo mũjãã cũã mũjãã ãmeo maimasĩõ joroque cū áparo. Tunu bairoa popiye cabairã mũjãã caãnimitacũãrẽ, Jesucristo cū canũcãmasĩrĩcãrõrẽã bairo mũjãã cũã tũgoñaenarẽ bairo tiere mũjãã tũgoñanetõmasĩõ joroque cū áparo.

El deber de trabajar

⁶ Yũ yarã, yũ bairãrẽ bairo caãna, marĩ Quetiupau Jesucristo cū catutuarije mena atore bairo jãã átirotiya mũjããrẽ: Ni ũcũ capaagaecũ menarẽ bapacũpericõãña. “Dios yau yũ ãniña,” caĩ cū caãnimiatacũãrẽ, jãã caquetibũjũcũrĩqũẽrẽ cū catũgousagaeticõãta, cū mena ãmerĩcõãña. ⁷ Mũjãã mena ãna, jãã caátajere caĩñarĩcãrã ãnirĩ merẽ mũjãã masĩña caroaro paari mũjãã caátĩãnipere. Mũjãã mena ãna, paaena jãã ãmewũ. ⁸ Ni jĩcãũ ũcũrẽ ugariquere wapatiena, jãã ugaerũ. Wapatiri jeto jãã uganucũwũ. Ni ũcũ mũjãã mena macããcũrẽ patowãcõgaena, ñamii, uũgrecóo jãã paawũ. ⁹ Jãã cabuerije wapa mũjãã yaye ugariquere cajẽnimasĩparã nimirãcũã, mũjããrẽ jãã jẽnipato wãcõẽpũ. Caroaro jãã paaĩñowũ, jãã caátiere mũjãã caĩñacõparore bairo ĩrã. ¹⁰ Mũjãã mena ãna, atore bairo mũjããrẽ jãã ĩ quetibũjũcũwũ: “Ni jĩcãũ ũcũ capaagaecũ ugarique cũãrẽ cū ugaeticõãto,” jãã ĩ cũwũ. ¹¹ Bairo jãã caĩrĩqũẽ caãnimiatacũãrẽ, mũjããtũ caatĩatana atore bairo jãã ĩnucũñama: “Tsalónica macããna jĩcããrã paaena ãnucũñama. Ñerẽ caãperã ãnirĩ aperã tũripũ patowãcõ ñesẽãnucũñama,” jãã ĩ quetibũjũnucũñama. ¹² Bairi marĩ Quetiupau Jesucristo cū carotimasĩrĩjẽ mena atore bairo na ũna capaagaenarẽ jãã ĩña: Caroaro paaya mũjãã cũã, mũjãã cabopacarijere mũjãã cawapata ãnimasĩparore bairo ĩrã.

¹³ Yũ yarã, yũ bairãrẽ bairo caãna, caroaro mũjãã caátĩãnierẽ átijũtiri jãnaeticõãña. ¹⁴ Ni jĩcãũ ũcũ ati car-

ta mena mɛjããrẽ jãã caquetibɛjɛrijere cɔ catɔgoɯsaet-icõãta, roro cɔ caátiere ãñaposeroya. Cɔ mena ba-pacɛpericõãña, roro cɔ cabairijere tɔgoñabobori cɔ yeri cɔ catɔgoñawasoaparore bairo joroque ãrã.

¹⁵ Bairãpɛa, mɛjãã pesure bairo qũñãeticõãña. Mɛjãã baire bairo caãcɔ cɔ caãnoi, caroaro mena cɔ beyoya.

Bendición final

¹⁶ Marĩ Quetiupɛa caroa yeri cɛtajere cajoãninucũɛ pɛame tocãnacã rɛmɛa noo mɛjãã caãno cãrõrẽ caroa

yericɛtaje, tocãnacã wãmerẽ cɔ jonemoáto. Mɛjãã nipetiro mena cɔ ãmarõ marĩ Quetiupɛa Jesús.

¹⁷ Yɛ, Pablo, atie yɛ cañurotijorijere yɛ majũpɛa woatujou yɛ átiya. Atore bairo jeto yɛ átinucũña nipe-tirije camasãrẽ yɛ caquetibɛjɛwoajonucũrĩ cartaarire.

¹⁸ Marĩ Quetiupɛa Jesucristo caroare cɔ jonemoáto mɛjãã nipetirore.

Tocãrõã niña atie queti yɛ cawoaturije.

1 TIMOTEO

Saludo

1 Yɛ, Pablo, Jesucristo yɛ, apóstol majũ yɛ añiña. Dios marĩ carorije wapare canetõricũ pɛame marĩ Quetiupɛ Jesucristo mena cũ yaye quetire cũ caquetibɛjɛrotijoricɛ yɛ añiña. Bairi marĩ pɛame Jesucristo mena cariapea catũgoñatutuarã marĩ ãnicõã ninucũña cabero marĩ cũ caátipee jũgori. ² Timoteo, mɛrẽ ati cartare mɛ quetibɛjɛ woajom yɛ átiya. Mɛ pɛame yɛ macũrẽ bairo caãcũ mɛ añiña, yɛ caquetibɛjɛriquere tũgoɛsari bero yɛrea bairo Jesucristo mena mɛ catũgoñatutuarije jũgori. Bairi marĩ Pacɛ Dios, marĩ Quetiupɛ Jesucristo mena caroare mɛ cũ jonemoáto. Caroaro ãmeo maimasĩrĩqũẽ cũãrẽ mɛ cũ jonemoáto. Tunu bairoa caroaro yerijõrõ ãnajẽ cɛtaje cũãrẽ cũ jonemoáto mɛrẽ.

Advertencia contra enseñanzas falsas

³ Mai, Macedonia yepapɛ yɛ caápáro jũgoye, Efeso macãpɛ mɛrẽ yɛ tuarotiɛ. Bairo mɛrẽ topɛ tuarotiri, atore bairo mɛ ñiwũ: “Yɛ yɛ, Timoteo, ato Efesopɛa mɛ tuawa mai. To Efeso macãña jĩcããrã ricaati caquetibɛjɛnucũrãrẽ caroaro na mɛ beyowa,” mɛ ñicũwũ. ⁴ “Tunu bairoa apeye quetibɛjɛriquere, na ñicũjãã ãnana na caátĩanajẽ na cajãnagaetie cũãrẽ na quetibɛjɛnemoeticõãto tocãrõã,” ñiwũ. “Tiere na catũgoɛsaetiparore bairo ñ, na mɛ quetibɛjɛwa ricaati cabueri majãrẽ,” mɛ ñiwũ. Tie quetibɛjɛriquere pɛame ãmeo bɛsɛriquere netõrĩcãrõrẽ bairo jeto caátie ninucũña. Tie ñnie buerique cañuetie ñiña. Bairi tie pɛame tũgoñatutuariquere mena nemojãñurõ Dios marĩ cũ caátigajũgoriquere tũgoɛsa masĩã manio joroque caátie ñiña.

⁵ Mai, yɛ pɛame atore bairo bori, tore bairo mɛ yɛ quetibɛjɛ roticũwũ to Efeso macãñarẽ: “Ti macã macãña tocãnacãpɛa caroaro yeri ñurĩqũẽ Dios cũ cajorije mena na ãmeo maiáto. Caroa wãme na tũgoñarĩqũẽ cɛparo. Tunu bairoa cariapea jĩcãrõ tũni ñtoricarõ mano Dios mena na tũgoñatutuáto,” ñi tũgoñajũgowɛ. ⁶ Bairo yɛ caĩquetibɛjɛmiatacũãrẽ, jĩcããrã to macãña tũgomawijiacoyama. Bairo tũgomawijari yua, ñerẽ átiri mee tie jetore ãmeo bɛsɛriquere netõcõã ninucũñama. ⁷ Tunu bairoa Dios camasãrẽ cũ caátiroticũrĩqũẽrẽ cajũgobueri majã majũ niganucũñama, na majũã na caátirotirijere catũgojãtiena nimirãcũã yua. Tunu bairoa, “Jĩcãrõ tũni majũ buerã jãã átiya,” caĩrã nimirãcũã, na cabuerije cũãrẽ tũgomasĩtĩnucũñama.

⁸ Bairãpɛa marĩ masĩña: Moisés ãnacũ cũ caátiroticũrĩqũẽ caroa cañurĩjẽ ãno baiya, tie carotigajũgoricarore bairo jĩcãrõ tũni marĩ caápata. ⁹ Bairi tocãnacã wãme roticũrĩqũẽ caátĩanierẽ marĩ tũgoñanemoto. Caroaro camasã caátĩani majãrẽ popiye na tãmɛo joroque na áperiya. Carorã roquere torea bairo áti-masĩña. Ati wãme rorije caána roquere popiye na tãmɛo joroque na átiya roticũrĩqũẽ: Roro caasiapairã, roro cabaibotiopairã, cañuena, carorije macããjẽrẽ caána, Diore boetiri Dios yaye bueriquere canɛcũbɛgoena, na pacɛ, na paco cũãrẽ capajãreparã, aperã capajãrĩ majã ñnarẽ popiye na baio joroque caátie ñiña.

¹⁰ Tunu bairoa roro na rupɛ macããjẽ mena caũmɛa o carõmia cũã caátiepepairã, caũmɛa carõmio mena átato ñnorẽã, na majũã roro caána, carõmia cũã torea bairo na rupɛ mena roro caátiepepairã, aperã camasãrẽ cajerutinucũrã, caĩtopairã, aperã, “Caãnorẽ bairo Dios mena jãã ñña,” mɛnana Dios cũ caĩñajoro caĩrã, na, nipetirore popiye na baio joroque na áti-masĩña Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽ pɛame. Bairo pɛame roque ñgɛ ñiña: Nipetiro camasã cañurĩjẽ Dios yaye quetibɛjɛriquere macããjẽ nipetirijere caboena popiye na baio joroque ñ cũñupĩ Dios tie roticũrĩqũẽrẽ marĩ ñicũjãã ãnana mena. Roro na caátĩanierẽ na masĩáto ñ, tiere cũñupĩ Dios. ¹¹ Yɛ yɛ, atie caroa cañurĩjẽ buerique pɛame Dios yaye macããjẽ queti camasãrẽ cũ canetõrĩqũẽ queti majũ ñiña. Bairi Dios pɛame nocãrõ cañuɛ majũ ãnirĩ tie cũ yaye quetire yɛ quetibɛjɛ rotijowĩ nipetiro camasãrẽ.

Gratitud por la misericordia de Dios

¹² Marĩ Quetiupɛ, Jesucristo pɛame nocãrõ tũgoñatutuariquere yɛ jowĩ, cũ carotirore bairo yɛ áti joroque ñ. Bairo yɛ átiri, cũ yaye quetire yɛ quetibɛjɛ roticũwũ. Bairo tiere tũgoñarĩ yɛ pɛame bɛtioro, “Yɛ mena mɛ ñumajũcõãña,” cũ ñi basapeonucũña yua. ¹³ Tũgoñijate mai, cajũgoyepɛre Jesucristo yaye macããjẽrẽ roro ñi boyetiepenucũwũ. Bairo roro ñ boyetieperi yua, cũ yaye quetire catũgoɛsarã cũãrẽ roro popiye na baio joroque na yɛ átiepenucũwũ. Bairo caácɛ yɛ caãnimiatãcũãrẽ, Dios pɛame bɛtioro ñiña-maiñupĩ. Mai, yɛ pɛame Jesucristore camasĩcũ majũ yɛ ãmɛ. Toreɛ, roro yɛ caátaje cũãrẽ, “Carorije ãno,” ñi masĩẽpũ mai. ¹⁴ Bairo nocãrõ majũ yɛre caĩñamai ãnirĩ, nocãrõ paio cũ yaye macããjẽ caroare yɛ jowĩ. Bairo yɛ jori, cũ mena jĩcãrõ tũni tũgoñatutua-masĩrĩqũẽ cũãrẽ yɛ jowĩ. Tunu bairoa Jesucristo jũgori Diore nocãrõ marĩ camaimasĩnucũrĩjẽ cũãrẽ yɛ jowĩ.

¹⁵ Apeyera atie Jesucristo yaye queti yu caquetibujuree caānorē bairo cariape niña. Tere nipetiro camasā ati ɯmɯrecóo macāāna na camasīpee niña: Jesucristo pɯame ati ɯmɯrecóopɯre asūpi, nipetiro roro na caátie wapa cabuicɯnarē na netōɯ acú. Mai, yu roque roro majū, carorije yu caátaje jūgori cawapacɯɯ majū yu ānimiwū aperā netōjāñurō. ¹⁶ Tore bairo roro majū carorije cawapacɯɯ yu caāno jūgori, Dios pɯame ɯtioro ñiñamaiñurī. Tore bairo ñiñamaiñurī Dios, cū macū Jesucristo pɯame nipetirije camasā mena cū caátigarijere yu mena jūgori cū caāti ññomasīparore bairo ī. Torecɯ, yu pɯame yua, aperā carorije caátipairā cū yu cabairijere masīrī, Jesucristore tūgousari yeri capetietie na cacūgojīātipeere ī, tore bairo yu ámi Dios. ¹⁷ Bairo yu yu Timoteo, qūiroari cū marī basapeoto Diore: ¡Bairi marī Quetiupɯ Rey majūrē cū catutuarije tocānacā rēmɯa to ānicōā ninucūáto! To petieticōāto marī Quetiupɯ caānicōāninucūy yaye. ¡Di rēmɯ ūno cariaecɯ, caññabócamácū, jīcāñā Dios caācū tocānacā rēmɯa cū ānicōā ninucūáto! Bairo to baiáto.

¹⁸ Timoteo, yu yu, yu macūrē bairo caācū, atiere mɯ yu átiroticūña. Tere caroaro tūgopeoya: Caroaro tūgoñatutuarique mena camasārē na jūgoátīāña. Caroa macāājērē tūgoñarīqūēcɯsa. Tirēmɯmɯ macāāna marī yarā Dios cū camasīrō jūgori, mɯ, caroaro mɯ caátipeere na caññogoyeticūrīcārōrē bairo caroaro jeto áticōāña. Jesucristo mena tocānacā rēmɯa tūgoñatutuaocā ninucūña. Aperā jīcāñā Jesucristo cū carotirore bairo jīcārō tūni átimasītīrī, cū mena na catūgoñatutuarijere jānacōāñurā. ²⁰ Tore bairo tāmɯoñurā Himeo, apei Alejandro mena. Roro Diore na cabotiorije jūgori tore bairo baiyupa. Bairo narē yu pɯame na masacatiáto ī, “Mai, wātī narē roro cū caátigaro cārō roro na cū áticōāmarō,” ñi cūwū. Tocārōā yua, Diore roro qūī boyetiepeetigarāma.

Instrucciones sobre la oración

2 Yu yu, apeyera atore bairo mɯ yu átirotiya ñubueri majā mena: Mújāā pɯame nipetiro ati ɯmɯrecóo macāāna cabopacarārē Diopɯre na jēnibojanucūña. ɯtioro Diore cū jēniña, nipetiro ati ɯmɯrecóo macāānarē cū caññamainemoparore bairo īrā. Bairo cū mujāā cajēnirījērē caroaro mujāā cū cayɯbojarije jūgori tocānacā rēmɯa, “Jāā mena mɯ ñu-majūcōāña,” qūī basapeonucūña. ² Marī caāni yepa quetiuparā cūārē Diopɯre ɯtioro na jēnibojarotiya. Tunu bairoa caroaro marī caānipeere carotimasīrā cūārē ɯtioro Diopɯre na jēnibojaya. Bairo Diopɯre marī cajēnibojata, ñe ūnie mano ɯseanirō yerijōrō marī ānicōāgarā marī Quetiuparā mena yua. Bairo caroaro marī caāmata, Dios cūārē cū nɯcūɯgori cū caborore bairo jeto tocānacā wāmerē marī átīānimasīgarā. ³ Tore bairo marī caátīānie ñujāñuñā. Bairo marī caátīānierē Dios marīrē canetōpɯ cūā caroaro ññajeso jāñuñami. ⁴ Dios pɯame nipetiro ati ɯmɯrecóo macāāna na carorije wapare na canetōpetiro boyami. Bairo bori, nipetiro cariape macāājē cū yaye quetibujuri-quere marī camasīrō boyami. ⁵ Merē marī masīña:

Jīcāñā niñami Dios. Tunu bairoa cañmɯ jīcāñā niñami nipetiro ati ɯmɯrecóo macāānarē Dios mena caroaro na ānimasīō joroque caácɯ. Cūā, Jesucristo wāmecūtiyami. ⁶ Mai, Jesucristo pɯame ēñotaricaró mano cū majūā yucɯpāirɯ papuatuecori riayupi, marī carorije wapare nipetiro marī netōmasīō joroque ī. Bairo tie quetire āmerē yua, cū caquetibujurica yūtea caetaro marī masīōā átiyami. ⁷ Cū pɯame yure cū yaye quetire caquetibujurbojɯ, cū yu apóstol majū yu cūwī. Bairo yu cūrī yua, cū yaye queti tūgoñatutuarique macāājē, cariape quetire yu quetibujur rotijowī nipetiro judío majā caāmerārē. Atie mujāā yu caññjē cariape niña. Dios cū majūrɯa yu quetibujur roticūwī. Mujāārē ñitoetiya tie mena.

⁸ Bairo yu yu, nipetiro cañmɯa ñubueri majā Diopɯre na jēniáto noo na cañnirɯpɯ cārō. Caroarā na yeripɯ ānirī Dios cū caññajoro na wāmorī mena ñumɯgōrī cū na basapeoáto. Tunu bairoa na majū āmeo asiari, roro āmeo ɯsɯrique netōpairique mano Diore na basapeoáto.

⁹ Tunu apeyera carōmia cūā caroaro nɯcūɯgorique mena na jutii jāñāto. Caroaro nɯcūɯgoro, baibotioricaró mano na ānajē cɯparo. Carōmia na rupaɯre wāmagarā, netōnɯcārō majū na wāmagaeiticōāto. Na poa cūārē netōnɯcārī wāme majū na wɯgapeoeticōāto. Oro, o perla wēērī ūnie mena na ɯsa epeeticōāto. Jutii cawapapaca ūnie cūārē netōrō na jāñagaeticōāto carōmia. ¹⁰ Caroaro carōmia na cajāñarīqūē cɯtie jūgori nipetiro camasā narē na camasīparo ūnorēā, caroaro na caátīānie jūgori pɯame roque, “Dios yarā rōmirī cañurā niñama,” camasā na na caññapee pɯame ñuñā.

¹¹ Tunu bairoa carōmia ɯsɯricaró mano caroaro nɯcūɯgorique mena na tūgoáto ñubueri majā quetiuparā na caquetibujurijere. Na ɯsɯrotieticōāña mujāā caneñarōpɯre carōmiarē. ¹² Carōmia pɯame nipetiro camasā na caneñarōpɯ na cūā na caquetibujurjūgoro yu boetiya. Tunu bairoa cañmɯa netōrō carōmia na cabairo yu boetiya. ɯsɯecoa, na caquetibujuro carōmio cō catūgocōāno yu boya mujāā caneñanucūrōpɯre. ¹³ Merē marī masīña caññijūgorɯ cabairiquere: Dios caññijūgoro cañmɯrē cū qūēnojūgoyupi Adán marī ñicū ānacūrē. Carōmio meerē qūēnojūgoyupi. Adárē qūēnorī beropɯ roque, carōmio Evare cō qūēnoñurī Dios. ¹⁴ Tunu bairoa Adán mee roro ñtoecojūgoyupi wātīrē. Carōmio, Eva roque wātīrē roro ñtoecori carorije macāājērē tāmɯo jūgoyupo. ¹⁵ Bairo cō cañtoecoro bero, roro popiye catāmɯopao Dios cū cacūrīcō nimiocūā, nipetirije carōmio cō caátipee Dios cū cacūrīqūērē cō caátipeyoata, roro cō caátaje wapare netōmasīgomo. Tunu bairoa caroaro nɯcūɯgoro Dios mena tūgoñatutuari, caroaro āmeo mairī camasārē cō caññátinemoata, cō netōgɯmi Dios. Caroarā, ñe ūnie na rupaɯpɯ carorije wapa cūgoena na caānimasīata, na netōgɯmi Dios carōmiarē.

Cómo deben ser los dirigentes

3 Timoteo, apeyera ni jĩcãũ ùcũ caĩmũ, “Ñubueri majãrẽ cajũgobuei majũ yũ añigaya,” cariape cũ yeripũ cũ caĩtũgoñaata, ñujãñuña. Tie tũgoñarĩqũẽ yũ caquetibũjũroea bairo cariape niña. Caroa paarique niña. ² Bairãpũa, caroarã camasã cañurã jĩcãrõ tũni caána jetore, na ùna jũgobueri majãrẽ na marĩ boya. Tocãnacãũpũa jĩcãõ jeto canũmocũnarẽ na marĩ boya. Tunu bairoa caroarã añajẽ cõtajere masĩrĩ majã, nũcũbũgoricarã ùnarẽ na marĩ boya. Apero macããna etari majã cũãrẽ cotericarõ mano caroarõ mena na bocári na ya wiipũ caqũẽnomasĩrã ùnarẽ na marĩ boya. Tunu bairoa ñubueri majã cũãrẽ caroarõ uwiricarõ mano caquetibũjũ ãmoqũẽ masĩrĩcãrãrẽ na marĩ boya. ³ Caeticũmupairã, caãmeoqũẽpairã ùnarẽ na marĩ boetiya. Caroarã cañurã, canũcũbũjarã, dinero cũãrẽ bũtiorõ majũ caĩroaena ùnarẽ na marĩ boya. ⁴ Tunu bairoa na nũmo, na pũnaa jĩcã wii macããnarẽ caroarõ cajũgoãni ññanũnyje masĩrãrẽ marĩ boya. Bairo cajũgoãnimasĩrã añirĩ na pũnaa cũãrẽ caroarõ beyori carorije ñẽna, nũcũbũgori majã, masĩyũjũrã cajũgoãna ùnarẽ na marĩ boya. ⁵ Na nũmo, na pũnaa jĩcã wii macããnarẽ caroarõ na cajũgo ãnimasĩẽtĩcõãta, ¿dope bairo caroarõ jĩcãrõ tũni Dios ya poa macããnarẽ na qũẽnomasĩbujocũti? Na ùna caroarõ qũẽnomasĩẽna. Bairo na ùnarẽ marĩ boetiya. ⁶ Torecũ yũ yũ, Timoteo, ñubueri majã quetiupũ cañipũ ùcũ pũame Jesucristore cawãma tũgoũsajũgoũ ùcũ mee cũ ãmarõ. Yoaro merẽ Jesucristore camasĩnetõrĩcũ ùcũrẽ beserotiya. Jesucristore cawãma tũgojũgoũ cũ caãmata, ape watoara roro tũgoñarĩqũẽ wasoari, Diore cabaibotioũre bairo tuabujioũmi. Tore bairo roro tũgoñarĩqũẽ wasoari, wãtĩ cũã roro cawapa cũgoũre bairo tuajũgoyupi. ⁷ Bairo ñubueri majãrẽ cajũgobuenucũpũ pũame ñubueri majã, bairo ñubueri majã mee cũã na canũcũbũgoũ ùcũrẽ marĩ boya. Bairo ñubueri majã mee cũã na caĩroaena na caãmata, nipetiro camasã na bũspũpai cotebujiorãma. Bairo na bũspũpai coteri yua, wãtĩ cũ carotiro jũgori rori wãme na ñtoepebujiorãma Dios yayerẽ caboena pũame.

Cómo deben ser los diáconos

⁸ Torea bairo caroarãrẽ na marĩ boya ñubueri majãrẽ cajũátĩ majã diáconoa cũãrẽ. Camasã cañurã, aperã camasã na canũcũbũgorã, rorije caĩbũsũena ùnarẽ marĩ boya. Eticũmu pairique ùnierẽ caboena, roro camasãrẽ átiri cawapata painucũrã ùna cũãrẽ na marĩ boetiya. ⁹ Cariape macããjẽ Dios ãmerẽ marĩ cũ camasĩõrĩjẽrẽ caroarõ catũgoũsarã, ricaati roro catũgoñarĩqũẽ cũperãrẽ na marĩ boya. Tie cariape macããjẽ quetirena marĩ cũã marĩ tũgoũsanucũña. ¹⁰ Bairãpũa, ñubueri majãrẽ cajũátĩ majãrẽ bairo na cajããparo jũgoye, jĩcã wãmerẽ na átĩcõñarotiya, na capaamasĩrĩjẽrẽ na ññagarã. Cabero yua, caroarõ ñe ùnie rusaeto jĩcãrõ tũni na caátĩjãtĩmasĩata, tocãrõã ñubueri majãrẽ cajũátĩ majã diáconore bairo na jõña.

¹¹ Torea bairo na nũmoa cũã caroarõ na caãnajẽcũto ñuña. Camasã na canũcũbũgorã carorije ocayoyaye bũspũpairique ùnie mána na ãmarõ na nũmoa cũã. Tunu bairoa nũcũbũgorã nipetiro na cabũsũri wãmerẽã bairo jĩcãrõ tũni caána ùna rõmirĩ na ãmarõ.

¹² Jĩcãũ diácono caãnigã pũame jĩcãõã cũ canũmocũto ñuña. Cũ nũmo, cũ pũnaa jĩcã wii macããna cũãrẽ caroarõ cajũgoãni ññanũnyje masĩ ùcũ ñuñami diácono cajããpũ pũame. ¹³ Bairo noa ùna ñubueri majãrẽ cajũátĩ majã diáconoa caroarõ camasã mena capaamasĩrã pũame nipetiro camasãrẽ na ñroaecomasĩñama. Bairo caroarõ camasã na na caĩroaro jũgori diáconoa cũã tũgoña uwiricarõ mano nemojãñurõ Jesucristo yaye queti, cũ mena tũgoñatutuariquere na quetibũjũ masĩgarãma.

La verdad revelada de nuestra religión

¹⁴ Yũ yũ, Timoteo, bairũa tãmurĩã mũrẽ ñiñã ãgũ. Bairo atiere cajũgoye mũ yũ quetibũjũ woajoyã. ¹⁵ Ape watoara tãmurĩã mũ tũpũre yũ caetatimaepata, merẽ nipetiro Dios ya poa macããna caroarõ na caátĩãnimasĩpee ùnierẽ mũ camasĩparore bairo ñ, mũ yũ quetibũjũ woajoyã. Bairo mũ pũame merẽ tiere camasĩ añirĩ ñubueri majã quetiupã cañipãrãrẽ mũ majũã na mũ besemasĩgũ. Merẽ mũ masĩña: Dios cañicõãninucũũ ya poa macããna cũ yaye cariape macããjẽ quetire ñroari nemojãñurõ camasãrẽ caquetibũjũnetõcõã ninucũrã majũ ñiñãma. ¹⁶ Cariape merẽ pũgani cãrõ tũgoñarĩcãrõ mano atore bairo marĩ masĩña. Camasã na camasĩẽtãjẽ Dios yaye buerique nocãrõ cañnima-jũrĩjẽ niña:

Jesucristo ati yeparũre etaũ, marĩrẽ bairo ati rupã mena ñajãwasoari etayupi.

Bairo ati rupã nimicũã, Espĩritu Santo mena cayericũcũ añirĩ ñe ùnie cawapa cũgoecũ majũ tuayupi Dios cũ caĩñajoro.

Bairo cũ caãno tunu ãmũrecõo macããna Dios cũ caqũẽnorĩcãrã ángelea majãrẽ cajũátiecoricũ majũ ãñupĩ.

Bairo tie quetire catũgoũsaricarã tocãnacã camasã poari na quetibũjũyupa tie quetire.

Tie quetire tũgori nipetiropũ ati ãmũrecõo macããna jĩcããrã cariape tũgoũsayupa camasã.

Tunu bairoa Jesucristore Dios pũame cũ neásũpi cũ ya pũ nocãrõ caroarõ caãnopũ tunu.

Merẽ atiere cariape marĩ masĩña. Cabũgoro macããjẽ quetibũjũrique mee niña.

Los que se apartarán de la fe

4 Timoteo, apeyera atore bairo cariapea marĩ masĩõñami Espĩritu Santo. Ati ãmũrecõo cañnitũsari yũtea caãno jĩcããrã camasã tocãrõã Jesucristore cũ tũgoũsajãnarĩ cũ mena tũgoñatutua jãnagarãma. Caĩtopairã, wãtĩ yeri pũna jũgori ricaati na caquetibũjũrije mena caquetibũjũrã pũamerẽ na tũgoũsajũgogarãma. ² Camasã pũame na, catũgomasĩẽna, caĩtopairãrẽ na tũgoũsagarãma. Na ùnarẽ na catũ-

goñarjĕp̄ nicōãña roro na caátianigarije. Bairi di rĕm̄m̄ ũno carorijere jĕtiricarō mano ĩtogarãma camasãrē caĩtopairi majã yua. ³ Na, caĩtopairã p̄ame wãmo jiyarotietinucũñama camasãrē. Tunu bairoa ĩgarique cũãrē ĩcã wãmerĭ ĩgarotietinucũñama. Dios yarã, cariape quetire camasĩrã nipetiri wãme ĩgarique na caũgapee cũ cacũrĭqũĕrē ĩgarã, “Jãã mena m̄ ĩujãñuña,” ĩrĭ na caũgamasĩrĭjĕ caãnimiatacũãrē, tore bairo ĩ quetibũjũnucũñama caĩtopairã. ⁴ Nipetiri wãme ĩgarique Dios cũ cacũrĭqũĕ caroa jeto niña. Bairi nipetirije ĩgariquere teena, “Dios, jãã mena m̄ ĩujãñuña,” ĩrĭ marĭ caũgaata, ĩujãñuña. ⁵ Dios cũ caĩ-quetibũjũcũrĭcãrõrēã bairo marĭ caũgapee ĩgariquere marĭ cajĕnip̄eoriije jũgori caroa cañurĭjĕ majũ tuacõãña.

Un buen siervo de Jesucristo

⁶ Atie nipetirije m̄ yũ caquetibũjũrijere caroaro ĩcãrõ tũni to macããnarē na m̄ caquetibũjũata, caroaro cariape Jesucristo cũ carotirore bairo caácũ majũ m̄ tuagũ. Tunu bairoa caroa macããjĕ quetire jãnaecũã, nemojãñurõ Dios mena tũgoñatutu-anemorĭqũĕrē m̄ caátianimasĩ jũgoata, caroaro cariape Jesucristo cũ carotirore caácũ majũ m̄ tuagũ.

⁷ M̄ roque Timoteo quetibũjũrique carorije catũgo-masĩã manie macããjĕrē tũgopeoeticõãña. Tocãnacã rũm̄m̄a Dios cũ caborore bairo m̄ caátianipee caãno cãrõrē átinemojũgoyecũti ãnajĕ jetore átiãninucũña. ⁸ Marĭ rupãre qũĕnorã, tocãnacã rũm̄m̄a majũg-origique mena marĭ caqũĕnoãninucũrĭjĕ ĩujãñuña. Caroarã marĭ rupãre mena catiñurã nigarã, tocãnacã rũm̄m̄a ĩsawãcãrĭqũĕ cañurĭjĕ niña bairop̄a. Bairo tie cañurĭjĕ caãnimiatacũãrē, tie netõjãñurõ cañurĭjĕ niña tocãnacã rũm̄m̄a Dios cũ caborore bairo átiãnajĕ caãno cãrõ átinemo jũgoyecũticõãnajĕ roque. Nipetiro marĭ rupãre ĩujãñuña tore bairo átaje. Ati ĩm̄recóore marĭ cacatiãno ũno marĭ jũátore bairo ĩujãñuña tore bairo átaje. Tunu bairoa ati rupãre marĭ cariaro berop̄ cũãrē caroaro Dios cũ caborore bairo marĭ caátaje jũgori cañurã ñe ũnie cawapa cũgoena marĭ tuao joroque átiya.

⁹ Atie yũ caquetibũjũrijere caãnorē bairo cariape Jesucristo yaye queti majũ niña. Tere nipetiro camasã ati ĩm̄recóo macããna caroaro cariape na catũgoũsap̄ee niña. ¹⁰ Tore bairo cariape nipetiro na catũgoũsap̄arore bairo ĩrã, tutuaro paari popiye marĭ tãm̄onucũña. Marĭ p̄ame tocãnacã rũm̄m̄a caãnicõã ninucũũ Dios mena marĭ catũgoñatutuacõãnip̄eere marĭ cũgojũ-gowũ. Cũ p̄ame nipetiro ati ĩm̄recóo macããnarē canetõp̄a majũ niñami. Tore bairo netõjãñurõ cũ canetõmasĩpee niña marĭ cũ mena catũgoñatutu-anucũrã roquere.

¹¹ Atie nipetirijere na átirotiri, caroaro na m̄ quetibũjũwa Timoteo to macããna camasãrē. ¹² Yũ yũ, cawãmaũ m̄ ãniña mai. Bairo cawãmaũ m̄ caãnie jũgori camasã m̄rē na ĩñateitio joroque caroaro átiãnajĕ cũsa. Atore bairo p̄ame caátianip̄aũ m̄ ãniña: Caroa wãme m̄ caátiere na caĩnacõmasĩparore bairo

caroa wãmea b̄sũriquecũsa. Caroaro n̄cũb̄ũgoroa átiãnajĕcũsa. Caroaro camasãrē na mairĭ, na jũátinemoña. Dios mena tũgoñatutuari ñe ũnie wapa cũgoecũ caroaro camasãrē m̄ caquetibũjũrore bairo caroaro m̄ yeri mena átiãnajĕcũsa. Bairo m̄ caátianimata, m̄rē b̄sũp̄airicarō ũnorēã, caroaro m̄ caátianierē ĩñacõrĭ na cũã caroaro átiãnajĕ cũtigarãma m̄ mena yua. ¹³ Bairi yũ yũ, Timoteo, to m̄ caãnop̄ yũ caetaparo jũgoye tocãnacã rũm̄m̄a neñanucũrĭ Dios yaye woaturique macããjĕrē na quetibũjũcõã ninucũña ĩubueri majãrē. Marĭ yarã to macããna catũgoũsari majã nemojãñurõ Dios yaye macããjĕrē na masĩnemo joroque tocãnacã rũm̄m̄a cariape na quetibũjũcõã ninucũña. ¹⁴ Caroa wãme m̄ caátimasĩpee Dios m̄ cũ ca-joriquere átiãni jãnaeticõãña camasã mena. Mai, ĩubueri majã quetiuparã cabũtoa camasĩrĭ majã p̄ame Dios cũ camasĩrõrĭjĕ jũgori di wãme caroaro camasã mena m̄ caátianipeere m̄ uparotirã, na wãmorĭ mena m̄ r̄p̄oa buire ñigãp̄eowã. Tere m̄ p̄ame masiriticũĕtĭcõãña.

¹⁵ Bairi m̄ p̄ame atie nipetirije yũ caquetibũjũrijere caroaro nipetiro m̄ catũgojũãtiro cãrõ tũgopeoya. Tore bairo caroaro ĩcãrõ tũni m̄ caátianimasĩata, “Timoteo roque caroaro ĩcãrõ tũni Dios yaye macããjĕrē nemojãñurõ átiãnijũgoyami,” ĩrĭ miñagarãma nipetiro camasã. ¹⁶ Caroaro tũgoñamasĩña m̄ caátianierē. Aperãrē m̄ caquetibũjũrijere cũãrē caroaro tũgoñamasĩrĭ na quetibũjũya. Nipetiro tocãnacã wãme m̄ caátianierē ĩcãrõ tũni áticõã ninucũña. Tore bairo caroaro m̄ caátianimasĩata, m̄ majũ cũã m̄ carorije wapare m̄ netõmasĩcõãgũ. M̄ cabuerijere catũgoũsari majã cũã m̄rēã bairo netõmasĩjũãtigarãma.

Cómo portarse con los creyentes

5 Apeyera, Timoteo, cabũcũ camasĩrĭ majõcũ cũãrē tutuaro mena cũ quetibũjũeticõãña. Caroaro n̄cũb̄ũgorique mena p̄ame roque, m̄ pac̄re bairo cũ beyoya. Cawãmarã cũãrē m̄ bairãrē bairo caroaro na ĩñaña. ² Cabũtoa rõmirĭ cũãrē m̄ pacore m̄ can̄cũb̄ũgop̄arorea bairo n̄cũb̄ũgorique mena na ĩñaña. Cawãmarã carõmia cũãrē roro tũgoñarĭqũĕ mano m̄ bairãrē bairo caroaro n̄cũb̄ũgorique mena na ĩñaña.

³ Tunu apeyera cawap̄earã rõmirĭrē noa ũna narē cajũána na camanicõãta, m̄ roque na jũátinemoña ĩubueri majã mena. ⁴ Apeo cawap̄eao capũnaacũco, o capãrãmerãcũco ninucũñamo. Cõ ũcõ p̄amerē cõ pũnaa, o cõ pãrãmerã roque caãnijũgoro cõrē na cajũátimasĩpee niña. Na, cawĩmarã na caãno, na pac̄na narē caroaro na cabũtoriquere merē masĩñama. Torena, na cũã ĩcãũ pũnaa na pac̄na mena na caátipeere caátiparã ũna ãnirĭ caroaro na na jũátinemoáto na pacoa cawap̄earã rõmirĭrē. Tere bairo na pac̄na narē mairĭ, na na cajũátatorea bairo na cũã na na cajũáto ĩujãñuña na pacoa. Tere Dios cũã ĩñajesoãñuñami. ⁵ Baiop̄a ĩcãõ cariapea camanap̄ m̄acõ cawap̄eao ĩcãõ majũã catuao p̄ame Dios mena jeto tũgoñatutu-ariquere macãnucũñamo. Bairo Dios jetore tũgoña-

macārī yua, ɱmɱreco, ñami bɱtioro cɱ jēni ānin-ucūñamo. ⁶ Aperā cawapearā rōmirī pɱame caroaro átiāmerīnucūñama. Na rupax caborore bairo bɱtioro carorije macāājērē ɱgaripeapai nucūñama. Na ūna cayeri mánarē bairo Diore camasīēna niñama. Na ūna rōmirīrē dopēirā na juátia mano. ⁷ Atie yɱ caátirotirije nipetirijere na quetibɱjɱya to macāāna mɱ yarā ñubueri majārē. Tore bairo caroaro na mɱ quetibɱjɱwa to macāāna ñubueri majā caāna na caátimasīpeere na caátianiparore bairo ī, tocānacā rɱmɱa yua. ⁸ Noa ūna na yarārē na cajɱátipeere caátigaena cañuena niñama. Bairo caāna ānirī, netōjāñurō na paco, o na ñicō ūcōrē na cajɱátigaeticōāta roque, Dios mena tɱgoñatutuarique caboenarē bairo majū tuacōāñama. Bairo Diore camasīēna netōjāñurō cañuena majū caāna niñama na ūna.

⁹ Apeyera cawapearā rōmirī wāmerē mɱ cawoaturī pūrōpɱre cabɱtoa rōmirī majū jetore na woatuya. Sesenta cɱmarī bui jeto cacɱmarī cɱgorārē na woatuya. Tunu bairoa jīcāñā camanapɱ cɱtimirīcārārē na woatuya ñubueri majārē cajɱátinemaparā cawapearā rōmirīrē. ¹⁰ Ati wāme ūnie caroare cō caátie jūgori camasā na camasīō ūcōrē cō woatuya: Caroaro cō pūnaarē cabɱtiomasīrīcō, aperā etari majā cūārē caroaro caīroarico, o tɱgoɱsari majārē nucūbɱgori na rɱporire cacoserico, cabopacarā cūārē caroaro cajɱátinemorico ūcōrē cō borotiya ñubueri majārē cajɱátipaore. Tore bairo nipetiri wāme caroa macāājērē caátimasīpetigaricarā ūnarē na mɱ woatuwa ti pūrōpɱre.

¹¹ Bairo aperā cawapearā rōmirī carocajāñurī cacɱma cɱgorārē na mɱ woatuepa ti pūrō cawapearā wāme catusari pūrōpɱre. Na ūna pɱame na rupax caborore bairo átigari, Cristore cɱ tɱgoɱsa jānacōānucūñama. Bairo Jesucristore tɱgoɱsajānarī yua, manapɱ bonemonucūñama tunu. ¹² Bairo na camanapɱ borije jūgori, “Jāā cūā, jāā caīrōrē bairo jāā juátigarā ñubueri majārē,” na caīcūrīqūērē bairo na caáperie wapa paio cawapa cɱgorā tuabujiorāma. ¹³ Tunu bairoa aperā ya wiirire tocānacā wiipɱa jāārī, boyetiepe ñesēānucūñama. Bairo wiiri jetore caīñāñesēārā ānirī yua, cateeyepairā capaagaena rōmirī tuanucūñama. Paaetaje jeto meerē bainucūñama. Ape wiipɱ átí, roro bɱsɱpainucūñama. Bairo bɱsɱpairi yua, roro tocānacā wāme bɱsɱrique ricati jeto quetibɱjɱnucūñama. Camasā marī cabɱsɱetie cabɱgoro macāājē ūnierē bɱtioro ocayoja ñesēānucūñama carōmia cawapearā cawāmarā rōmirī caāna. Na ūnarē boetirotiya ñubueri majārē cajɱátiparārē. ¹⁴ Torena, cawāmarā rōmirī cawapearā caāna yoaro mee na manapɱ cɱparo. Bairo manapɱ cɱtiri yua, na pūnaa cɱparo. Na pūnaa pacoa na āmarō. Aperā na pesua roro na caátiere īnarī, roro na na bɱsɱpaio joroque carorije macāājē jetore na átiāmerīcōāto. ¹⁵ ¡Tame! Merē jīcāñā cawapearā rōmirī Jesucristore cɱ awayorārē bairo cɱ yaye quetire tɱgoɱsagaetiayama. Wātí cɱ caborore bairo jeto átiānucūñama. Tiere tɱgoñarī yɱ yapapuajāñuñā.

¹⁶ Bairo apeyera jīcā wii macāācō, Diore catɱgoɱsao caācō cō ya wiire cawapearā rōmirī na caāmata, narē cō cajɱátinemopee majū niñā. Ñubueri majā pɱame popiye na na cajɱáperiparore bairo īō, cō majūā cō ya wii caāna cawapearā rōmirīrē cō qūēnoáto. Bairo cō caátimasīata yua, ñubueri majā pɱame cawapearā rōmirī cariapea noa ūna narē cajɱāna cacɱgoena jetore na juátimasīgarāma.

¹⁷ Timoteo, apeyera, to macāāna ñubueri majā na quetiuparā cabɱtoa caroaro jīcārō tūni cajūgoānimasīrārē bɱtioro na na īroáto. Tore bairo netōjāñurō na īroáto Dios yaye macāājē jetore quetibɱjɱri cabueāninucūrī majā roquere. Ñubueri majā caroaro jīcārō tūni na na wapatiáto na quetiuparā quetibɱjɱri majārē na capaarije wapa. ¹⁸ Torena bairo ī quetibɱjɱya Dios ya tutipɱ na cawoaturique cūā: “Wecɱ trigore cawāīāmejoreire cɱ risero jiyabiaeticōāñā. Cɱ caátiwēñjērē cɱ cūā cɱ ɱgaáto,” ī woatuyupa ti tutipɱ. Tunu bairoa aperopɱ atore bairo ī woatuyupa: “Ni ūcū paari majōcɱ caācɱ cɱ capaarije wapa wapatasīñami,” ī quetibɱjɱ woatuyupa. Torena, tore bairo caroaro na wapatiáto na caquetibɱjɱrije wapa na quetiuparārē ñubueri majā nipetiro.

¹⁹ Timoteo, apeyera, cabɱtoa camasīrī majārē jīcāñ ūcū roro cɱ caībɱsɱjāata, caānorē bairo cɱ tɱgoeticōāñā. Pɱgarā, o itiarā ūna roro na caátajere caīñarīcārā ānirī caānorē bairo jīcārō tūni na caībɱsɱjāata roque, cariape na tɱgoya.

²⁰ Aperā ñubueri majā mena macāāna jīcāñā carorije macāājērē caátianinucūpairā pɱamerā tutuaro mena na mɱ quetibɱjɱwa nipetiro ñubueri majā na catɱgoropɱ. Bairo narē mɱ caquetibɱjɱ īñorījērē tɱgori, na cūā narē īñacōrī roro na caáperiparore bairo ī, tore bairo na mɱ quetibɱjɱwa.

²¹ Yɱ yax, Timoteo, atiere mɱ yɱ átirotiya, Dios, Jesucristo, bairo ángelea majā cañurā cɱ cabesericarā cūā na caīñajoro: Atie yɱ caátiroticūrījē nipetirijere na átiroticōā ninucūñā, ni ūcūrē īñabesericaro mano. Apei mɱ bapa ūcū majū caācɱ cūārē nipetiro jīcārō tūnia na átiroticōā ninucūñā.

²² Caroaro camasā na caátianierē mɱ camasīēpata, ni jīcāñ ūcūrē cɱ rɱpoa ñigāpeoeticōāñā Dios cɱ caīñojoro mɱ wāmorī mena. Bairo mɱ caápata, mɱ cūā carorije macāājē na caátianierē bairo caácɱ mɱ tuabujioɱ. Bairo nipetiro carorije macāājē átiānajērē di rɱmɱ ápeia nicōāñā.

²³ Apeyera, Timoteo, mɱ pɱame paaro pūnirīqūē mena mɱ rianucūñā. Torecɱ, bairɱa oco jetore mɱ etiepa. Ape watoara ɱse oco cūārē peeto ūno, jīcānirɱ jeto mɱ etinucūwā, bɱtioro mɱrē capaaro pūnietiparore bairo ī.

²⁴ Apeyera tunu camasā jīcāñā roro na caátiere nipe-tiro marī īñanucūñā, marī Quetiupax roro popiye na cɱ caátiparo jūgoyepɱa mai. Aperā pɱamerā yasioropɱ roro na caátie jūgori marī īñātinucūñā. Catɱsari rɱmɱpɱ roquere nipetiro camasā roro na caátianajērē marī īñāpeticōāgarā. ²⁵ Torena bairo camasā caroa macāājē na caátianinucūrījē cūārē nipetiro caroaro

marí ĩñapeticōānucūña. Bairopɥa ĩcā wāme caroaro na caátaje marí caĩñaetaje caāmata, caberopɥ marí ĩñapeyocōāgarā.

6 Apeyera tunu, noa ũna paacoteri majārē bairo caāna na quetiuparārē caroaro cariape nɥcūbɥ-gorique mena na na ĩroáto. Bairo caroaro átiānajērē na caátiamata, ni ĩcācū ũcū marí Quetiupɥ Dios ya wāmerē bɥɥpaietigɥmi. Tunu bairoa marí yaye, marí caquetibɥjuriye cūārē roro ĩ bɥɥpaietigɥmi. ² Bairo tunu noa ũna paabojari majā Jesucristore catūgɥsarā ũnarē caquetiuparā cūgorā narē na baibotioeticōāto. Narēā bairo na cūā Jesucristo yarā na caāno jūgori roque netōjāñurō nɥcūbɥgorique mena na na ca-paabojapee niña.

La verdadera riqueza

Timoteo, atie yɥ caquetibɥjuriye nipetirijere na bueri, na mɥ quetibɥjɥwa: ³ Ni ĩcācū ũcū ricaati quetibɥjuri-quere caquetibɥjɥnucūñ cū caāmata, o caroa cañurĭjē marí Quetiupɥ Jesucristo yaye quetire caboecɥ cū caāmata, cañuecū niñami. Tunu bairoa Jesucristo yaye macāājē caroaro marí caátianipee quetibɥjuriye macāājē cūārē caboecɥ cū caāmata, cañuecū niñami. ⁴ Cū ũcū mɥnana cabaibotioere bairo caācū ñe ũnierē camasĭcū majū niñami. Cū ũcū pɥame Dios yaye quetire catūgomawijiaɥ ānirĭ cabɥgoro macāājē dope caátiamanie bɥɥriquere quetibɥjɥgari āmeo bɥɥrique netōganucūñami. Bairo na caĩrĭjē jūgori camasā ĩcāārā yua āmeo ĩñɥgorique cɥtaje, āmeo ĩñaterique cɥtaje, roro āmeo tutirique cɥtaje, āmeo yeri ñuetaje mena tuanucūñama ñubueri majā watoare. ⁵ Catūgoñarĭqūē mána wātĭ cū caroyeturicarā tɥri cūārē torea bairo di rɥmɥ ũno roro āmeo qūērĭqūē petietinucūñā. Caroa cariape macāājē quetire camasĭēna tore bairo roro átiāninucūñama. Dios yaye macāājē queti mena wapatarique jetore camasĭrā tore bairo roro átiāninucūñama.

⁶ Bairopɥa, Dios yaye macāājē masĭrĭqūē cariapea ɥmɥrecóopɥ marí cawapatapee majū niña. Tore bairo nocārō paio cūgogɥmi Dios cū cajorijere ni ũcū āme ati yeparɥ ācū mai cū cacūgorije ũnie mena cayeriñucōāninucūñ. ⁷ Bairo merē marí masĭña: Ati yeparɥ marí cabuiari rɥmɥrē ñe ũnie marí jeetaepɥ. Bairo tunu ati yeparɥ marí cariaweyori rɥmɥ caāno cūārē ñe ũnie marí jeápérigarā. ⁸ Ati yeparɥ āna marí caɥgapee, marí cajāñapee cūā ānipeticōā cabaiata, ¿dopēirā marí tūgoñarĭqūē paibujiocɥtĭ? Tie marí cacūgorije mena merē caɥseanicōāniparā marí āniña. ⁹ Aperā pɥame narē carɥsarijere cacūgopetirā nimirācūā, paio cacūgogari majā ānirĭ petoaca na cacūgorije mena tūgoña yapapuajāñunucūñama. Bairo tūgoñamacārĭ yua, carorije átaje ati ɥmɥrecóo macāājērē tāmɥonucūñama. Camasārē cateerije, na yasio joroque caátie macāājērē átinucūñama yua. Tie ũnie cañuetie cabuipacorije niña. ¹⁰ Bairo camasā bɥtioro dinerore na caɥgaripeariye jūgori tocānacā wāme carorije macāājē átiānajērē tāmɥonucūñama. ĩcāārā Diore catūgɥsarā cūā dinerore ɥgaripeamirā yua, Je-

sucristo mena tūgoñatutua jānacōāñupā. Bairo jānarĭ yua, na majūā roro popiye tāmɥonucūñama.

La buena lucha de la fe

¹¹ Mɥ roque, Timoteo, Dios yaɥ ānirĭ nipetiri wāme cadinero ɥgaripeanucūrā na cabaiānajē cɥtiere bairo baieticōāña. Atore bairo pɥame ānajēcɥsa: Cariape átiānajē jetore átiāña. Tunu Dios cū caborore bairo mɥ caátipee jetore átiānajēcɥsa. Jesucristo mena tūgoñatutuacōāña. Caroaro camasārē na maĩña. Roro popiye tāmɥomicūā, mɥ paariquere jānaeticōāña. Aperā camasā cūārē di rɥmɥ ũno na baibotioeticōāña.

¹² Tutuaro āmeo qūērē bairo mɥ cūā mɥ catutuariye mena tocānacā rɥmɥa Jesucristo mena tūgoñatutuacōā ninucūñā. Bairo cū mena mɥ catūgoñatutuajā-naeticōāta, cū tɥpɥ mɥ ānicōā ninucūgɥ. Bairo merē mɥrē Dios yaɥ mɥ ānio joroque ĩ, mɥ beseyupi. Bairo mɥ cū cabesero bero yua, mɥ pɥame capāārā na caĩñajoropɥ, “Cariapea Jesucristo mena yɥ tūgoñatutua ninucūgɥ,” mi quetibɥjɥmɥ. ¹³ Marí Pacɥ Dios nipe-tiro ati ɥmɥrecóo macāājē cacatiānajē cɥtiere to catiānio joroque caácɥ niñami. Bairo cū macū Jesucristo cūā Poncio Pilatore, Dios yaye macāājērē cariapea cū caquetibɥjɥricɥ niñami. Bairo cū, Dios, Jesucristo mena cū caĩñajoropɥ atiere mɥ yɥ átirotiya: ¹⁴ Nipetirije Dios mɥ cū caátitotiricarorea bairo wasoaricaró mano caroaro átiānajēcɥsa. Bairo ĩcārō tūni mɥ caápata, ñe ũnie jūgori noa ũna mɥrē bɥɥpaietigarāma. Tore bairo caroaro jeto mɥ áticōā ninucūgɥ marí Quetiupɥ Jesucristo nemo cū catunuetari rɥmɥpɥ yua. ¹⁵ Dios pɥame cū cacōrĭcā yɥtea caetaro, cū macū Jesucristore cū jogɥmi tunu ati yeparɥre. Cū, ĩcācūā niñami Dios cañuecū, tore bairo caátimasĭ majū. Quetiuparā reyes caāna Quetiupɥ Rey majū niñami. Ati ɥmɥrecóo macāāna quetiuparā netōrō Quetiupɥ cañuecū majū ñiñami. ¹⁶ Cū pɥame yeri capetietiere cañijūgoropɥa cacūgojūgoricɥ ĩcācūā caācū niñami. Tunu bairoa nocārō majū cū caasiyabatorije noa ũna camasā na caetaetie mena caācū niñami. Ni ĩcācū ũcū camasocɥ cūrē qūññaecūmi. ¡Cūrē nipetiro camasā cū na ĩroáto! ¡Cū catutuānie cūā to petieticōāto! Bairoa to baiáto.

¹⁷ Timoteo, ati ɥmɥrecóo macāājērē paio cacūgorārē atore bairo na mi quetibɥjɥwā: “Aperā netōrō cañimajūrā jāā āniña,” ĩ tūgoña botioeticōāña. Tunu bairoa ati ɥmɥrecóo macāājē mɥjāā cacūgorije jetore tūgoñarĭ tūgoña ɥseaneticōāña. Ati ɥmɥrecóo macāājē mɥjāā cacūgorije mena mɥjāā netōmasĭētĭgarā. Ati ɥmɥrecóo macāājērē tūgoñarĭcārō ũnorēā, Dios pɥame roquere cū tūgoñatutuaya mɥjāā cū canetōparore bairo ĩrā yua. Cū roque nocārō paio nipetiro marĭrē carɥsarijere marí jomasĭñami. Bairo cū cajorije pɥame cabɥgoroa cū cajorije mee niña. Marí yaye caānipee majū nigaro. ¹⁸ Nipetiro caroa macāājē cūārē na mɥ átirotiwa. Capee apeye ũnierē cacūgori majā ānirĭ capee wāme caroa macāājē átiānajērē na átiāmarō. Cotericaró mano na cacūgorijere maiena, cabopacarārē na batori na juátinemoáto. ¹⁹ Bairo na

caápata, ʘmʘrecóopʘ nemojãñurõ caroa macããjẽ ma-
jũrẽ cõgogarãma. Tunu bairoa ati yepapʘ ãna mai,
caroaro cariape átiãnicõã ninucũgarãma.

Encargo final a Timoteo

²⁰ Timoteo, mʘ roque caroaro tũgoñatutuarique
mena cariape, Dios mʘrẽ cũ caátiroticũrĩcãrõrẽ bairo
áticõã ninucũña. Aperã cabũgoro macããjẽ dope
caátiãmanie bʘsʘrique quetibʘjũgari na caãmeo
bʘsʘrique netõnucũrĩjẽ ũnierẽ di rãmʘ ũno tũ-

gopeoeticõãña. Tie ũnie na cabʘsʘrique netõrĩjẽ
rʘame, “Cariape marĩ camasĩpee niña,” na caĩbotiomi-
atacũãrẽ, cabũgoro macããjẽ quetibʘjũrique niña.

²¹ Jĩcããrã tie ũnie quetibʘjũrique caquetibʘjũnucũrã
rʘame tocãrõã tũgomawijiari yua, Jesucristo mena
cariape tũgoñatutua jãnacõãñama.

Marĩ Quetiupʘ caroa macããjẽrẽ mʘjãã cũ jonemoá-
to mʘjãã nipetirore.

Tocãrõã niña atie queti yʘ cawoaturije.

2 TIMOTEO

Saludo

1 Yɛ, Pablo, Dios cɛ caboro jɛgori Jesucristo cɛ ca-quetibɛjɛrotijoricɛ cɛ yɛ apóstol majũ yɛ ãniña. Jesucristo mena caroaro na caãnicõãninucũpeere caãnijɛgoripaɛɛna cɛ cabojɛgoricarorea bairo nipetiro camasã ati ɛmɛrecóo macããnarɛ yɛ quetibɛjɛo joroque ɪ, yɛ jowĩ. ² Bairi yɛ yɛ, Timoteo, yɛ macɛrɛ bairo caãcɛ mɛ caãnoi, mɛ quetibɛjɛ woajou yɛ átiya ati carta mena. Tunu bairoa marĩ Pacɛ Dios, marĩ Quetiupaɛ Jesucristo mena caroare, bairi ãmeo ɪña-mairĩqũɛ, yerijõrõ ãnajɛ cɛtaje cɛãrɛ cɛ jonemoáto mɛrɛ.

Dar testimonio de Cristo

³ Yɛ ɛame Diore yɛ cajɛnirõ cãrõ, mɛrɛ yɛ tũ-goñanucũña. Bairo mɛrɛ tũgoñarĩ yua, tocãnacãnia Diore jɛnibojari, “Yɛ mena mɛ ñumajũcõãña,” cɛ ñi jɛninucũña. Cɛ, Diore, yɛ ɛame caroaro jĩcãrõ tɛni tũgoñarĩqũɛ mena yɛ ñicɛjãã ãnanarɛã bairo tocãnacãnia cɛ yɛ jɛninucũña. ⁴ Tunu bairoa, Timoteo, mɛrɛ yɛ caáweyoro ɪñarĩ otirique mena ɛtioro mɛ caya-papuariquere tocãnacãnia yɛ tũgoñanucũña. Bairo tiere tũgoñarĩ yua, tãmurĩã mɛrɛ ñiñaɛ áganucũña, mɛ mena caroaro ɛseanirõ tunu yɛ caãniparore bairo ɪ. ⁵ Merɛ caroaro ɪtoricarõ mano cariape Jesucristo mena mɛ catɛgoñatutuarijere yɛ masĩña. Mɛ jɛgoyere mai mɛ ñicõ Loida, mɛ paco Eunice cɛã Jesucristo mena catɛgoñatutuarã majũ nijɛgoyupa. Bairi yɛ ɛame narɛã bairo cariapea Jesucristo mena mɛ catɛgoñatutuarijere yɛ masĩcõã ninucũña.

⁶ Bairi atore bairo mɛrɛ yɛ átirotiya: Mɛ ɛpoa bui yɛ wãmorĩrɛ mɛ yɛ cañigãpeorica watoa caroa mɛ caátimasĩpeere Dios cɛ cajoriquere nemojãñurõ to ɛtioro joroque átiãnijɛgoyecusa. ⁷ Mai, Dios ɛame cɛ Yeri Espiritu Santo marĩ tũgoña uwio joroque caácɛ meerɛ marĩ jowĩ. Cɛ Yeri Espiritu Santo nocãrõ catutuaɛ majũ roquere marĩ jowĩ. ãmeo mairĩqũɛ, caroaro átiãni-masĩrĩqũɛrɛ cajou majũrɛ marĩ jowĩ Dios.

⁸ Torecɛ, Timoteo, marĩ Quetiupaɛ yaye macããjɛrɛ na quetibɛjɛboboeticõãña camasãrɛ. Tunu bairoa cɛ yaye quetire yɛ caquetibɛjɛbojarie jɛgori ato presopɛ yɛ caãnie cɛãrɛ tũgoñaboboeticõãña. Atore bairo ɛame roque ása: Nocãrõ tũgoñatutuawɛpɛrĩqũɛ Dios mɛ cɛ cajorije mena tũgoñatutuari, camasãrɛ cɛ canetõrĩqũɛ quetire mɛ caquetibɛjɛrie jɛgori popiye mɛ cabairijere cariapea tũgoñanetõcõãña. ⁹ Dios ɛame roque merɛ cɛ canetõrĩcãrã marĩ ãniña. Bairo

marĩ netõrĩ yua, cɛ yarã caroarã caãniparã majũ marĩ beseyupi. Marĩ caroaro marĩ caátie jɛgori mee, cɛ ɛame jĩcã ɛgõã caãnijɛgoripaɛɛna cɛ cabojɛgori-caro jɛgori marĩ beseyupi. Tunu bairoa Jesucristo jɛgori ɛtioro marĩ mairĩ, marĩ beseyupi. Merɛ ati ɛmɛrecóo caãnipo jɛgoyɛna marĩrɛ camajɛgoricɛ niñami Dios. ¹⁰ Bairi ãmerɛ marĩrɛ canetõpaɛ Jesucristo marĩ tɛɛ cɛ cajorique jɛgori cariapea marĩ cɛ camairĩjɛrɛ marĩ masĩõ joroque átiyami Dios. Cɛ, Jesucristo ɛame marĩ cɛ yarã roro peeropɛ marĩ cayasibujiopeere marĩ netõñupĩ. Bairo átiri yua, “Yɛ mena catɛgoñatutuarã yɛ Pacɛ Dios mena nicõã ninucũgarãma tocãnacã rɛmɛ,” ɪ, caroa quetire marĩ quetibɛjɛɛ asúpi Jesús ati yepapɛre. Cariaricarãrɛ bairo caãna marĩ caãniamiatacããrɛ, caroaro cabusuropɛ caãna majũ marĩ ãnio joroque marĩ ásupi.

¹¹ Torecɛ, Dios ɛame roque atie nipetirije cɛ yaye quetire yɛ quetibɛjɛ roticũwĩ camasãrɛ. Bairo camasãrɛ yɛ quetibɛjɛ rotijori yua, cɛ yɛ apóstol majũ yɛ cɛwĩ. ¹² Tore bairo yɛre Jesucristo cɛ caquetibɛjɛroticũrĩqũɛ jɛgori ãmerɛ roro popiye ato preso jorica wiipɛ yɛ tãmɛoña. Bairo roro popiye tãmɛomicãã, tie mena yɛ tũgoñaboboetiya. Merɛ cariapea yɛ masĩcõãña Jesucristo mena yɛ catɛgoñatutua jɛgoriquere. Jesucristo cariapea catutuaɛ majũ niñami. Bairi cɛ yaye queti yɛre cɛ caquetibɛjɛroticũrĩqũɛ to ãnicõã ninucũõ joroque átigɛmi nemo ati yepapɛ cɛ catunuetari rɛmɛɛ. Tiere caãnorɛ bairo cariape majũã yɛ masĩcõãña.

¹³ Bairi mɛ ɛame caroa queti mɛ yɛ caquetibɛjɛri-quere bairo cariape áticõã ninucũña. Jesucristo mena tũgoñatutuaya. Jesucristo mena jĩcãrõ marĩ caãni-masĩrĩjɛ jɛgori marĩ caãmeomaĩãnie mena camasãrɛ na maiãninucũña. ¹⁴ Tunu bairoa Espiritu Santo marĩrɛ cajɛátipaɛ, cɛ cajoricɛ cɛ catutuarije mena caroa buerique macããjɛ Dios mɛ cɛ cajoriquere quetibɛjɛ ãnijãnaeticõãña. Tie quetire tũgouajãnaeticõãña.

¹⁵ Tunu atie apeyera merɛ mɛ masĩña: Nipetiro Asia yepa macããna yɛ mena atopɛ caatãna marĩ yarã yɛ tunuweyo peticoámã. Bairi na mena macããna Figelo, apei Hermógenejããɛ cɛã yɛre tunuweyocoámã.

¹⁶ Apei Onesíforo roque capee majũ yɛ yeri tũgoña ɛseanio joroque ámi preso jorica wiipɛ yɛ cɛ cañãɛ-tanucũrĩjɛ jɛgori yua. Tunu bairoa preso jorica wiipɛ yɛ caãnie cɛãrɛ tũgoñaboboricarõ mano yɛre ɪñaɛ etanucũwĩ. Yɛ ɛame tiere tũgoñarĩ, “Marĩ Quetiupaɛ ɛtioro cɛ ya poa macããna cɛãrɛ qũĩñamaiáto,” ñinucũña. ¹⁷ Tunu bairoa Onesíforo yɛ cabairijere tũgoñaboboricarõ ñnorɛã, Roma cɛ caetari rɛmɛ caãno

yoaro coteri mee, yerijārīcārō mano yure macāñesēāñupī Romapure. Bairo yu macāmajūcōārī yua, yu bócaripū yu macājānawī. ¹⁸ Torecū, Jesucristo nemo ati yeparū cū catunuetari rūmū caāno, marī Quetiupau cūrē īñamairī caroa majū cū yaye macāājērē cū cū joáto. Efesopū marī caāno, bütioro majū marī jwátinemowī Onesíforo. Tere caroaro merē mū masīña.

Un buen soldado de Jesucristo

2 Bairo, Timoteo, yu macūrē bairo caācū, mū pūame, mū caātiānimasīpee Jesucristo mūrē cū cajorique nipetirije mena tutuaro quetibūyū āninucūña camasārē. ² Torecū, mū pūame capāārā na catūgoropū yu caquetibūyūrique mū catūgoriquere noa ūna aperā cañmūa caroaro caātiānarē na quetibūyūnetōña. Bairo na mū caquetibūyūnetōrō, na pūame cūā aperārē na quetibūyūnutuagarāma tie quetire.

³ Jīcāñ soldau popiye cū wapana jūgori tāmūomicūā, cū cabairijere nūcānetōcōāñami. Torea bairo mū cūā Jesucristo yau soldau cañuū ānirī cū yaye queti jūgori popiye mū catāmūonucūrījērē nūcānetōcōāña. ⁴ Jīcāñ soldau caācū cū quetiupau cū carotirore bairo jeto jīcārō tūni átīnucūñami. Bairo caācū ānirī, aperā soldau caāmerā camasā mena ānirī narē bairo átīāmerīnucūñami, cū quetiupau cū caññajesoparore bairo ī. Tore bairo mū cūā Jesucristo yau soldaure bairo caācū ānirī cū carotirore bairo jeto átīāña, mūrē qūññajeso joroque ī. ⁵ Torea bairo eperi majōcū cūā, caroaro cū caeperije wapa cū na cajopeere ñe-masīētīñami, caroaro eperique macāājē carotirore bairo jīcārō tūni cū caātipeyojīātieticōāta. ⁶ Tunu bairoa jīcāñ cū wesere capaanucūñ, cū roque caāñijūgoro cū yaye cū caoterique cabütiro rīca jemasīñami. ⁷ Timoteo, atie mūrē īcōñarī, mū yu caquetibūyūrijere caroaro tūgopeoya. Tie mū yu caquetibūyūrijere marī Quetiupau roque caroaro mū tūgoāmwiyō masīō joroque mū átīgūmi.

⁸ Timoteo, atie Jesucristo cū cabairiquere masiritieticōāña: David ānacū pārāmi majū marīrēā bairo caācū āñupī Jesucristo. Bairo caācū nimicūā, Diore bairo cū caāñierē marī masīōgū pajīāecori bero cati tunucoasupī tunu. Yu pūame tie camasārē cū canetōrīqūē quetire yu quetibūyūnucūña camasārē. ⁹ Tie quetire camasārē yu caquetibūyūrijere jūgori roro popiye yu tāmūonucūña. Tunu bairoa roro majū caātima-jūcōārīcūrē bairo ato preso jorica wiipure āpōāwē mena jiyaricū yu āniña. Bairo yu cabaimiatacūārē, Dios yaye caroa queti pūamerē ñamū ūcū yasio masīēcūmi. Nipetiropū jesapeticoagaro. ¹⁰ Bairo yu pūame, Dios yarā cū cabesericarā caroaro na caāñipeere ī, roro popiye yu tāmūonucūña. Na cūā yu caquetibūyūrijere tūgori bero yua, nocārō caroaropū netōjīātiri, yeri capetietiere Jesucristo jūgori na cacūgoparore bairo ī, bütioro yu quetibūyūnucūña.

¹¹ Atie caānorē bairo cariape niña:

Jesucristo mena tūgoñatutuari cū yaye quetire marī caquetibūyūrijere jūgori marīrē na capajīrocaata,

Jesucristo cū cacatitunurīcārōrēā bairo marī cūā marī catitunucōagarā, riamirācūā yua.

¹² Ati mūmrecōopure popiye marī catāmūoatacūārē, Jesucristo cū carotimasīrīpūre caāñiparā majū marī āñigarā.

Apeyera Jesucristore masīmirācūā, marī cañtoata, cū cūā marīrē masīētīgūmi.

¹³ Cūrē boetiri, cū caborore bairo marī cabaiepat-acūārē, cū roque tocānacā rūmūa cañuū nicōā ninucūgūmi.

Cū roque cariape cañ majū ānirī cū majūā ītomasīētīñami.

Un trabajador aprobado

¹⁴ Timoteo, atiere na mū quetibūyūnemowā. Bairo na quetibūyūnemorī, atore bairo na mū átirotiwa Dios cū caññajoro: Cabūgoro macāājē būsūrica risero macāājē ūnie mena tocārōā na āmeo būsūrique netōjānacōāto. Tie ūnie āmeo būsūrique netōrīqūē cabūgoro macāājē dope caātiāmanie majū niña. Tie na cabūsūrijere noa ūna catūgori majā pūamerē roro na tūgomawijiao joroque caātie ūnie majū niña. ¹⁵ Jīcāñ paabojari majōcū nipetiro átījīātīpetiri, cū quetiupūre cū caetarore bairo mū cūā nipetiro caroaro átījīātīpetiya Dios cū caññajoropū yua. Tore bairo caroaro átīcōā ninucūña ñe ūnie jūgori Dios mena mū catūgoñaboboetiparore bairo. Cū yaye caroa quetibūyūriquere jīcārō tūni quetibūyūcōāña camasārē. ¹⁶ Timoteo, mū roque aperā cabūgoro macāājē dope caātiāmanie būsūriquere quetibūyūgari na caāmeobūsūrique netōnucūrījē ūnierē di rūmū ūno tūgopeoeticōāña. Tie ūnierē cabūsūpainucūrā nemojāñurō Diore cū tūgoūsjānarī, carorije macāājē pūamerē jōpūame átījūgonutuayama. ¹⁷ Tunu bairoa na yaye na cabuenucūrījē pūame ri-aye gangrena camasārē carupū ūgarijere bairo cañuetie majū ninucūña. Tore bairo tāmūorā baiyama Himeneo, apei Filetojāā pūame yua. ¹⁸ Bairo na pūame cariape quetire tūgoūsjānarī, ricaati tūgomawijiarā baiyama. Tore bairo tūgomawijiarī yua, “Merē Dios camasā cariaricarārē cū cacatiobujiorica rūmū netōcoasupa,” ī quetibūyūnucūñama. Bairo na cañquetibūyūrijere mena yua jīcāārā camasārē Jesucristo mena na catūgoñatutuarijere na átīmawijiorā átīyama. ¹⁹ Tore bairo na caātimiatācūārē, Dios pūame roque wii qūēnorā, ētāpāī na cacūjūgomajūrīpāīrē bairo capetietipeere marī cūñupī. Bairo torea bairo cū ya tutipū cariapea ī woatuyupa: “Marī Quetiupau cū yarā cariapea caānarē na masīcōāñami.” Aperopū cūārē bairo ī woatuyupa: “Tocānacāñpūa, ‘Dios yarā jāā āniña,’ caññarī carorije āta-je macāājērē na jānacōāto,” ī woatuyupa ti tutipū.

²⁰ Ape wāme īrīcārō pūamata, jīcā wii capairi wiipure oro, o plata mena na caqūēnorīqūē jeto mee, jotūñ niña. Ape wāme, rīi, bairo yucū mena na caqūēnorīcārūri cūā ninucūña. Jīcārū jotūñ bōse rūmū macāārū majū niña. Aperū pūame cabūgoro macāārū, tocānacā rūmūa na cacūgorirū ninucūña. ²¹ Torea bairo marī cūā tocānacā wāme carorije macāājērē marī caāpericōāta, oro, o plata jotūre bairo caāna ma-

jũ marĩ tuagarã. Tore bairo marĩ caãmata, marĩ Quetiupaꝛ caãnimajũrĩjẽ cũ caátigarijere caátibojaparã majũ marĩ tuagarã.

²² Torecũ, mꝛ roque aperã cawãmarã roro na rupãꝛ caborore bairo na caátie ũnierẽ di rũmũ átiga tũgoñaticõãña. Atore bairo pꝛame ása: Caroaro cariape átianajẽ cꝛsa. Jesucristo mena tũgoñatutuacõã ninucũña. Diore, bairi aperã camasã cũãrẽ na maicõã ninucũña. Dios yarã caroarã ñe ũnie na yeripũ carorije mána caãna mena caroaro yerijõrõã nicõã ninucũña. ²³ Aperã cabũgoro macããjẽ dope caátiamanie bꝛsũrique quere quetibũjũgari na caãmeobꝛsũrique netõnucũrĩjẽ ũnierẽ di rũmũ ũno tũgopeoeticõãña. Tie ũnie pꝛame marĩ ãmeo teeo joroque caátie niña. Tere merẽ caroaro mꝛ masĩña. ²⁴ Bairi marĩ Quetiupaꝛ cũ carotirijere capaaboari majõcũ cũ yaꝛ caãcũ pꝛame aperã mena roro caãmeo bꝛsũrique netõñesẽãpãũcũ mee niñami. Bairo pꝛame roque cũ caãto ñuña: Nipetiro mena caroaro caátianimasĩ niñami. Tunu bairoa camasãrẽ caroaro caquetibũjũ ãmoqũẽmasĩ niñami. Tunu bairoa camasãrẽ yerijõrõ Dios yaye quetire caquetibũjũmasĩ ñuñami. ²⁵ Tunu bairoa aperã cabotiorã cũãrẽ yeri ñurĩqũẽ mena cabeyomasĩ ũcũ cũ caãno ñuña. Cũ pꝛame, “Roro na caátie tũgoñawasoari, cariape quetire tũgori bero Dios pꝛamerẽ tũgõusabujiorãma,” ñ, tore bairo caroaro mena cũ caquetibũjũro ñuña. ²⁶ Tore bairo cũ caquetibũjũmasĩata yua, wãtĩ roro na cũ caĩtorijere tũgoñamasacatigarãma. Bairo tũgoñamasacatiri yua, roro wãtĩ narẽ cũ caboro cũ caátianiganucũrĩjẽrẽ átiecoetigarãma.

Cómo será la gente en los tiempos últimos

3 Apeyera, Timoteo, ati mꝛrecóo caãnitũsari yũtea caãnorẽ camasã Dios yarã popiye tãmũogarãma. ² Ti yũtea caãnorẽ camasã cañuena nigarãma. Jĩcããrã na majũ na caborore bairo jeto átianiganucũgarãma. Tunu bairoa cadinero ugaripea pairã nigarãma. “Aperã netõrõ caãnimajũrã jãã ãniña,” caĩtũgoñarã nigarãma. “Jãã jeto camasĩmajũrã jãã ãniña,” ñrãrẽ bairo catũgoñarĩqũẽcũna nigarãma. Diore cũ baibotiori roro cabũsũpairã nigarãma. Aperã na pacũna cũãrẽ cayũena, cabaibotioipairã nigarãma. Aperã, “Jãã mena mꝛ ñujãñuña,” di rũmũ ũno caĩena nigarãma. Bairo caãna ãnirĩ Dios yaye macããjẽ buerique cũãrẽ di rũmũ nꝛcũbũgoro ññaetigarãma. ³ Tunu bairoa di rũmũ ũno bopacooro cabopacarãrẽ catũgoñaena ninucũgarãma. Aperã roro caocayoja pairã nigarãma. Aperã cũã roro na rupãꝛ caborore bairo jeto na caátiganucũrĩjẽrẽ catũgoña eñotamasĩena nigarãma. Tunu bairoa aperã tũgoñamairĩcãrõ mano tutuaro mena roro átinucũgarãma camasãrẽ. Na pꝛame nipetiro caroa macããjẽrẽ caboena majũ ninucũgarãma. ⁴ Tunu bairoa jĩcã majã nimirãcũã, roro bꝛsũjã buitiregarãma aperã na yarã camasãrẽ. Roro majũ caasiapairã nigarãma. Nocãrõ paio roro na caátie mena nimirãcũã, “Caroa macããjẽrẽ caãna majũ jãã ãniña,” ñ tũgoña botionucũgarãma. Dios yaye macããjẽrẽ tũgõusari bero, cũ mena tũgoñatutuaricarõ ũnorẽã, na majũ rupãꝛ caborore

bairo na caátigarije pꝛame jetore bũtioro ugaripeari átianiganucũgarãma. ⁵ Bairi tunu Dios yaye macããjẽrẽ cabuerãrẽ bairo majũ baitogarãma, mũnana. Bairo Dios yaye cũ catutuarije macããjẽrẽ masĩmirãcũã, tiere caẽñotarãrẽ bairo jĩcãrõ tũni na yeri mena átianimasĩẽtĩnucũgarãma.

Na ũnarẽ, Timoteo, mꝛ roque na ñtoecoeticõãña. ⁶ Na ũna ninucũñama noo na caboro aperã ya wiiripũ cajããñesẽãnucũrã. Bairo ape wiiripũ jããñesẽãrĩ yua, carõmia cayeri tũgoñatutuaena roro caátipairãrẽ na ñtoepenucũñama. Bairo ñtori yua, nipetiro carorije macããjẽrẽ na mena roro átiepenucũñama, na rupãꝛ caborore bairo yua. ⁷ Bairi tunu na ũna di rũmũ ũno rũsaeto buenucũñama Dios yaye quetire. Bairo buemirãcũã, di rũmũ ũno cariape macããjẽrẽ tũgojĩãti peyoetaetinuucũñama. ⁸ Camasĩrĩ majã cũma ũna Janes, apeĩ Jambres cawãmecũna Moisés ãnacũrẽ cũ boena, cũ botiori, na camasĩrĩjẽrẽ cũ átĩ ññoũpã. Narẽã bairo caĩtopairã cũã cariape macããjẽrẽ Dios yaye quetire caboena niñama. Caũmũa catũgoñarĩqũẽ mána catũgoñamasĩena niñama. Dios mena catũgoñatutujãnarĩcãrã majũ niñama. ⁹ Merẽ camasã aperã caroaro masĩcõãñama catũgoñamasĩena majũ na caãnierẽ. Tirũmũpũ caãnana Janes, apeĩ Jambrejãã, Moisés ãnacũrẽ caboetanarẽã bairo roro na cabairijere merẽ masĩcõãñama camasã. Bairi di rũmũ ũno nemojãñũrõ camasãrẽ na ñtonemonutua áperigarãma yua.

El último encargo de Pablo a Timoteo

¹⁰ Timoteo, mꝛ roque caroaro cariape yũ caátitirore bairo yũ cabuerijere mꝛ átianinucũña. Yũrea bairo ati wãmerĩrẽ caroaro mꝛ átianinucũña: Yũrea bairo caroaro mꝛ átajecũti ãnimasĩña. Yũrea bairo mꝛ cũã yũ caátianipeere mꝛ tũgoñanucũña. Mꝛ cũã yũrea bairo Dios mena mꝛ tũgoñatutuaya. Camasã roro popiye mꝛ tãmũo joroque na caátimiat-acũãrẽ, caroaro yerijõrõ yũrea bairo mꝛ tũgoñanetõcõã ninucũña. Camasã aperã cũãrẽ caroaro yũrea bairo na miñamaiña. Tunu bairoa yũrea bairo popiye tãmũonucũmicũã, mꝛ yeri tũgoñatutujãñũña. ¹¹ Roro mũrẽ pajĩãgarã, o tocãnacã wãmerẽ roro popiye tãmũomicũã, mꝛ nũcãnetõcõãnucũña. Yũ yaꝛ, merẽ caroaro mꝛ masĩña roro majũ Antioquia, Iconio, bairi Listra yũ catãmũorĩqũẽrẽ. Roro majũ Jesucristo yaye queti jũgori yũ pajĩãgawã to macããna. Roro majũ popiye yũ tãmũowũ. Bairo roro popiye yũ catãmũomi-atacũãrẽ, marĩ Quetiupaꝛ pꝛame tie nipetirijere yũ juátinemowĩ. ¹² Bairãpũa, merẽ marĩ masĩña: Nipetiro Jesucristo cũ caborore bairo caroaro caátianigarã, tocãnacãũpũa roro popiye áti ecogarãma, aperã jũgori. ¹³ Aperã carorã cañuena, aperã caĩtopairã roque nemojãñũrõ jõpũame carorije macããjẽrẽ átinutua-garãma. Aperãrẽ roro na ñtoepemirãcũã, na cũã roro ñtoecogarãma na yaye wapa yua.

¹⁴ Timoteo, mꝛ pꝛame roque tie ũnie ápeia, caroa wãme jetore tocãnacã rũmũa átícõã ninucũña mũrẽ yũ cabuerique mena. Merẽ tie queti, “Cariape majũã niña tie quetibũjũrique,” ñrĩ caroaro mꝛ tũgõusacõã nin-

uscúña. Mørē tie quetire cabuericarā cūārē cariapea m̄ masīña. ¹⁵ Tunu bairoa merē caroaro m̄ masīña cawīmañacā ācūp̄ña, Dios yaye macāājē caroa quetire m̄ camasījūgorique. Bairi m̄ p̄ame nemojāñurō buecōā ninucūña. Bairo tie quetire nemojāñurō bueri caroaro m̄ caātiāmata, Jesucristo mena m̄ catūgoñatutuarije jūgori m̄ netōmasīḡ. ¹⁶ Nipetiro Dios ya tuti macāājē woaturique Dios cū camasīōrō jūgori na cawoaturique niña. Bairi tie buerique marīrē ca-juātiere bairo ñujāñña. Aperārē tiere bueata, ñujāñña. Tie mena jūgori aperārē beyoḡ, marī cabueata cūārē, ñujāñña. Tie mena jūgori caroaro cariape na cañimasīpeere bori, narē marī cabueata, tie queti ñumajūcōāña. ¹⁷ Tore bairo marī cabueata yua, Dios yuñ caāc̄ p̄ame tocānacā wāme caroa macāājērē caāti-jīātimasīpeyoḡ majū tuaḡmi.

4 Jesucristo, cat̄sari yūtea caāno quetiup̄a reyre bairo atīḡmi tunu, nipetiro ati yepa macāna camasā cariaricā, cacatirā cūārē na ññabesei acū yua. Bairo caatir̄a, Jesucristo, bairo cū pac̄ Dios mena cū cañīajogor̄ atore bairo b̄tioro m̄rē yuñ átirotiya. ² Caroa queti Dios yayere b̄tioro na quetib̄j̄yua camasārē. Tunu bairoa noa ūna caroaro catūgorā, o catūgogaena na caāmata cūārē, tocānacānia na m̄ quetib̄j̄nucūwā, tore bairo m̄ caquetib̄j̄rije to cañuata yua. “Cariape quetib̄j̄yami Timoteo,” na ĩ t̄go joroque caroaro na quetib̄j̄yua camasārē. Tunu bairoa tutuaro mena noa ūna cabotiorārē na m̄ caquetib̄j̄p̄ee caāmata, tutuaro mena na m̄ quetib̄j̄p̄. Nemojāñurō Dios yarā cū mena na t̄goñatutuaao joroque na quetib̄j̄ri na juātinemoña. Caroaro yerijōrō t̄goñarīq̄ñē mena n̄c̄b̄ḡoroa na quetib̄j̄yua camasā to macāānarē. ³ Jīcā yūtea etagarō tocārōā camasā caroa queti Dios yayere boetiri na catūgogaeti yūtea. Noa ūna aperā, na rup̄a caborore bairo jeto ricaati cabueri majā, camasā na catūgojesorije ūnie jettore cabuerā p̄amerē na macāgarāma. Na rup̄a caborore bairo na caātigarije macāājē, na catūgojesorijere cabuerā p̄amerē na t̄gousajūgogārāma. ⁴ Dios yaye macāājē p̄amerē yua boetigarāma. Carorije quetib̄j̄rije tocānacā wāme p̄amerē t̄gogoeogarāma. ⁵ Bairo na ūna na cabaimiatacūārē, m̄ p̄ame roque caroaro majū caroa wāmerē átīcōā ninucūña. Roro popiye t̄m̄omicūā, n̄c̄netōcōā ninucūña. Dios yaye queti camasārē cū canetōōrīq̄ñē queti p̄amerē tocānacā r̄m̄na quetib̄j̄ncōā ninucūña. Caroaro jīcārō t̄ni átipeyocōā ninucūña m̄ paarique macāājērē.

⁶ Yuñ p̄ame Jesucristo yaye yuñ caātiānie jūgori yuñ cayasipa r̄m̄ merē cōñarō baiya. Merē Dios t̄p̄ ānīāḡ, cū yuñ cariabojapee etaro baiya. ⁷ Jesucristo yuñ cū cabueroticūrīq̄ñē merē nipetiro jīcārō t̄ni yuñ átīyaparo peticōāña. Āmeo q̄ñērē bairo tutuaro caroaro jīcārō t̄ni yuñ átīyaparoya. Tunu bairoa epei caat̄ri majōc̄ jīcārō t̄ni átiri, cū caat̄yaparo etarore bairo yuñ cūā Jesucristo mena jīcārō t̄ni yuñ átīyaparo petietaya merē. ⁸ Bairi āmerē yua, yūre Dios cū ca-jopee caānorēā bairo m̄m̄recōorp̄e corona pesarica

beto yuñ ānicotero bairo merē. Marī Quetiup̄a camasārē caññabesei cañuñ majū ti beto pesarica betore yuñ joḡmi cū cacōrīcā r̄m̄ caetaro. Yuñ jeto merē joḡmi baip̄a. Nipetiro cūrē mairīq̄ñē mena ati yepa- p̄ cū catunuatōre caboocoteāna cūārē na joma-jūcōāḡmi.

Instrucciones personales

⁹ Yuñ yuñ, Timoteo, m̄ caboata, dope bairo m̄ caatīmasīrō cārō átiri, yūre miñac̄ atīmajūcōāwā. ¹⁰ Demas p̄ame ati m̄m̄recōo macāājērē b̄tioro cabonetōñ ānirī yuñ aweyocoámí. Tesalónica macāp̄ acoámí. Apei Crescente p̄ame roquere Galacia yepa- p̄ cū yuñ jow̄. Apei Tito p̄ame cūārē Dalmacia yepa- p̄ cū yuñ jow̄. ¹¹ Jīcāñā, Lucas jeto yuñ mena niñami. Bairi Marcore cū m̄ macāwā. Cū roquere cū m̄ pi- iapá ato m̄ caatī r̄m̄ caāno. Ape watoara cū p̄ame yuñ juātibujioḡmi ato yuñ capaāno yuñ paariquere. ¹² Apei marī yuñ Tíquico p̄amerē Efeso macāp̄ cū yuñ jow̄. Top̄ ācūmi. ¹³ Apeyera atop̄ acū, yuñ jūtiro cayaro, Troas macā yuñ cacūrīcārōrē yuñ m̄ neatíbojawa. Carpo ya wiip̄ yuñ cūw̄ tore. Apeye yuñ papera tutiri cūārē m̄ jeatíbojawa. Papera pergamino pūūrī roquere m̄ cūērā. M̄ jeatīmajūcōāwā.

¹⁴ Apeyera Alejandro āpōārē capaanucūñ p̄ame roro majū yuñ átīnucūñami. Yūre caroaro n̄c̄b̄ḡoetiayami. Bairi marī Quetiup̄a p̄ame cū caátaje cārō q̄ññacōñarī q̄ññabeseḡmi cū yaye wapa. ¹⁵ Bairi m̄ p̄ame cūrē cū uwiya. Roro m̄ t̄m̄o joroque m̄ átiremi. Cū p̄ame yua āmerē camasārē marī caque- tib̄j̄nucūñjē Dios yaye caroa quetire caboec̄ majū catuaric̄ niñami.

¹⁶ Caññabeseri majā carotimasīrā t̄re yuñ cab̄s̄q̄ñēnō etari watoare jīcāñ majūā yuñ ām̄. Noa ūna yuñ jūb̄s̄ñemoema, quetiup̄arā carotimasīrāt̄ yuñ caetajūgorore. Nipetiro yuñ mena cañnīmatana yuñ aweyopeticoámá. Tie na cabairique jūgori marī yarārē Dios p̄ame popiye na bairo joroque na cū ápericōāto. ¹⁷ Bairo marī yarā yūre na cajūáperimiatacūārē, marī Quetiup̄a roque yuñ juātīmajūcōāwī. Yeri t̄goñatutu- ariqueri majūrē yuñ jowī. Bairo yeri t̄goñatutuarique yuñ cū cajoro jūgori cū yaye queti camasārē cū canetōōrīq̄ñē quetire caroaro na yuñ quetib̄j̄ masīō joroque yuñ ámi. Na, nipetiro judío majā caāmerā cū yaye quetire na yuñ caquetib̄j̄ro bero, tiere na t̄go- gopeo joroque ámi Dios. Tore bairo átiri yuñ netōwī marī Quetiup̄a p̄ame, macāñc̄ yaiare bairo cauworā caāna quetiup̄arā roro yūre na caātibu- jiopere yua. ¹⁸ Bairi tunu ato jūgoye cūārē nipetiro ro- ro yuñ cat̄m̄orepere yuñ juātinemocōā ninucūḡmi Dios. Bairo yuñ netōrī yua, cū carotimasīr̄p̄a m̄m̄recōorp̄ caññip̄a majū yuñ tuao joroque yuñ atīḡmi. ¡Bairi cū jettorea cū caasiyarije caroa cū catutuānie to ānicōā ninucūāto tocānacā r̄m̄na! Bairoa to baiāto.

Saludos y bendición final

¹⁹ Bairi apeyera marí yarã Prisca, Aquila, bairi Onesíforo ya poa macããna cããrẽ yñ ñurotijoya. ²⁰ Apei Erasto cawãmecscñ pñame Corinto macãpñ tuawĩ. Trófimo pñamerã Mileto macãpñ cariañre cñ yñ atíweyowñ.

²¹ Timoteo, tãmurĩ jãñurõã mñ apá. Tãmurĩã, pue cae-

taparo jũgoyea mñ apá atopñre. Mñrẽ ñurotijoyama marí yarã. Eubulo, Pudente, Lino, Claudia, bairi marí yarã nipetiro ñubueri majã cñã mñ ñurotijoyama.

²² Bairi yua, marí Quetiupañ Jesucristo mñrẽ cñ jñaticõã ninucũãmarõ. Bairi Dios cñã nocãrõ caroa cñ yaye macããjñrẽ mñjãã nipetirore cñ jonemoáto.

Tocãrõã niña atie queti yñ cawoaturije.

TITO

Saludo

1 Yϣ, Pablo cawāmesϣϣ Diore paabojari majōϣ ānirī Jesucristo camasārē cū caquetibϣjrotijou apóstol majū yϣ āniña. Dios cū cabesericarā cū yarārē na quetibϣj yϣ átiya cū yaye quetire, tie cariape macāājērē tūgori bero yua, cū mena caroaro na catūgoñatutuaparore bairo ī. 2 Bairo tie mena tūgoñatutuari yua, yeri capetietie na cacūgopee cūārē cariapea tūgoñacotegarāma. Mai, Dios cariape caī pϣame ati ϣmϣrecóo caānīparo jūgoyeϣna, “Yϣ pūnaa caānīparārē yeri capetietiere na yϣ jogϣ,” ī jūgoyeticūñañupī. 3 Bairo āmerē yua, cū ya yϣtea, cū caīcōñarīcā yϣtea caetaro īñarī, Dios marīrē canetōōū majū, cū yaye quetire marī masīōñami. Bairo tie quetire masīōrī, yϣ quetibϣj rotijomajūcōāwī yua. 4 Mϣ, Tito, yϣ caquetibϣjrijere tūgori bero yϣrea bairo mϣ cūā Dios mena catūgoñatutuam, yϣ baire bairo caācūrē mϣ yϣ woajoya ati cartare. Bairo niña: Marī Pacϣ Dios, cū macū marī Quetiupam Jesucristo mena caroa yerīϣtaje, āmeo īñamairīqūē, yerijōrō ānajē cϣtajere mϣ cū jonemoáto, niña.

El trabajo de Tito en Creta

5 Creta cawāmesϣti poa yϣϣpōarϣ mϣ yϣ cūwū. Bairo mϣ cūrī, paarique yϣ caátipee carϣsarijere mϣ yϣ átipeyorotiwϣ. Tunu bairoa, “Nubueri majā quetiuparā rona cabϣtoare na mϣ besewa tocānacā macāā macāānarē caquetibϣjparārē,” mϣ ñicūwū. 6 Mai, na, cabϣtoa camasīrā pϣame caroaro ñe ūnie roro na caátie jūgori aperā na cabϣspaiena ūnarē na mϣ besegϣ. Tocānacāpϣna jīcāō jeto canϣmōϣna ūnarē na mϣ besegϣ. Bairo na pūnaa ūna cūā Jesucristore catūgoϣsarā, ñe ūnie roro na caátie, o na caasiapairije jūgori na cabϣsjārā ūna mee na āmarō. 7 Bairo ñubueri majārē cajūgoñubuejūgoϣre bairo catuam pϣame, na ñubueri majārē Dios cū carotirije cū yaye quetire caquetibϣj majū niñami. Toreϣ, cū ūcū pϣame caroaro átajere caáϣ, rorije caápei ūcū cū caāno ñuñā. Caroarā ūnarē na marī boya. Catūgomasiēna, uwarārē bairo caānarē na marī boetiya. Tunu bairo eticūmurī caāmeo qūēpairā ūna cūārē na marī boetiya. Tunu apeyera roro átiri cawapatarā ūna cūārē na marī boetiya. Bairo na ūnarē na mϣ besetigϣ. 8 Bairo pϣame caāna roque ñuñama: Tocānacānia aperā caetarārē caroaro mena na bocári na ya wiipϣ caqūēnorā ñuñama. Bairo na ūcū pϣame caūmϣ caroa macāājērē caáϣ, ñcūbϣgoro mena caācū cañuϣ niñami. Bairo

Dios cū caññajoro, cū caborore bairo jeto caáϣ ñe ūnie roro caápei nigϣmi. 9 Bairo tunu cariape macāājē jāā caquetibϣjriquerē cariape cū catūgoϣsaro ñuñā. Bairo cariape tiere tūgori yua, aperā ñubueri majārē na quetibϣj ϣseanionemogϣmi cariape quetibϣjriquerē mena. Tunu bairoa aperā tiere catūgoϣsagaena ricaati caquetibϣjārē cūā caroaro cariape cū caquetibϣjro tūgori, “Caroaro cariape īñami. Cū marī tūgoroa,” ī tūgoñagarāma na yerīϣ. Na ūna roquere mϣ cabesero ñuñā.

10 To mϣ caānopϣre capāārā niñama cabaibotiopairā. Na ūna pϣame na rupam macāājē yisetariquerē, aperā cayiseta mánarē na cayiserotiro bϣtioro bonucūñama. Caroaro tūgoñarī mee roro apeye ūnierē bϣspainucūñama. Bairo bϣsϣri yua, aperā camasārē roro na itoeperā átiyama. 11 Na ūna caītopairārē na caquetibϣjrotietipee niña camasārē. Pajūgoro ána átiyama tocānacāpϣna camasā caānarē. Tunu bairoa na, camasārē na itori, roro átiwapatarā átiyama. Na ūna caquetibϣjārē boetirotiya.

12 Mai, Creta yϣϣpōa macāācū profeta majōϣ atore bairo ī bϣsϣyupi, to mϣ caāno macāānarē: “Creta yϣϣpōa macāāna caītopairā niñama. Macāñcū macāānarē bairo caϣgapacarā, cateeyepairā majū niñama,” cū caīcūrīqūēre yϣ tūgowϣ. 13 Cariapea īñupī. Na cabainucūrījērē īñarīna, tore bairo cariape na ī, īñupī. Bairo to macāānarē tutuaro mena na quetibϣjyua. Dios yaye quetire nemojāñurō caroaro jīcārō tūni na catūgoñatutuamasīparore bairo ī. 14 Tunu bairoa, “Judío majā cariape macāājē quetire caboena na majū na catūgoñarījē mena na caquetibϣjrijere na caátirotinucūrījē ūnie cūārē camasā tūgoϣsarema,” īrā, tutuaro mena na ūnarē na quetibϣjyua.

15 Noa ūna caroa macāājē átaje jetore caátitūgoñarā na caāmata, nipetirije na caátie, cañurījē jeto ninucūñā. Aperā caroa macāājērē catūgoñaena Diore catūgoϣsagaena pϣame roque nipetirije carori wāme jetore átiāninucūñama. Na ūna carorije na yeri na catūgoñarījēpϣ paio caāno jūgori carorije jetore átinucūñama. 16 Bairo tunu, “Diore camasīrā majū jāā āniña,” īmirācūā, roro na caátie jūgori Diore camasīerē bairo tuanucūñama. Cabaibotiopairā, aperā yaye na cacūgorije ūnierē caññamogopairā majū niñama. Bairo caāna ānirī dise ūnie caroa macāājē ūnierē petoaca ūno caátijīātiēna majū ninucūñama.

La sana enseñanza

2 Mx roque Tito, camasārē caroaro cariape na mx quetibxjux caroa macāājē Dios yaye quetire.

Dios cū caborore bairo caroaro na mx quetibxjux.

2 Bairo cabutoa camasārē cajūgoñubueparā pxame cūā caroaro caāna, marī caññancūbuxgorārē bairo nigarāma. Bairo cariape caāna ānirī caroaro mena quetibxjuxgarāma camasārē. Tunu bairoa caroaro cariape roro átato mano Dios mena tūgoñatutuagarāma. Tunu bairoa Dios narē cū camairījērē masīrī caroaro tutuaro, popiye baimirācūā, tūgoñaenarē bairo tiere tūgoñanetōcōāgarāma.

3 Torea bairo cabutoa rōmirī cūā nxcūbuxgorique mena na caññajēcūto yx boya. Roro cañbuxpaicoterā ānirī caeticūmupairārē bairo na caāno yx boetiya. Aperā camasā na caātiere na caññajesopee ūnierē na na caāti īñorō ñuña. 4 Bairo caroa macāājērē caāti īñorā ānirī aperā cawāmarā rōmirī camanapūācūnarē na manapūā, bairo na pūnaa cūārē na camaipēe ūnierē na na quetibxjūáto. 5 Tunu caroa macāājērē na caātiānimasīpeere na na quetibxjūáto. Bairo na caáto, na pxame ñe ūnie carorijere áperā nigarāma. Na wii macāājē, o na pūnaa cūārē caroaro na cotegarāma ñe ūnie ruxsaricarō mano. Camasā cañurā rōmirīrē bairo caāna, na manapūā na caññajērē jīcārō tūni caroaro catūgoxsarā nigarāma.

6 Torea bairo cawāmarā canūmoa mána cūārē caroaro nxcūbuxgorique mena na ānio joroque na quetibxjux. 7 Mx majū cūā aperā camasā, nipetirije mx caātiere na caññajesopee ūnierē na áti īñoña. Tunu bairoa narē mx caquetibxjux rūmx caāno, rorije īrīcārō mano caroaro nxcūbuxgorique mena na mx quetibxjux. 8 Caroaro cariape carorije ī asuricarō mano na mx quetibxjux, aperā cañuena mūrē roro na caáperiparore bairo ī. Tunu bairoa caroaro cariape mx caquetibxjuxjere tūgoñabobori, ni jīcā ūcū mūrē roro ī buxgamicūā, carorije mx caññajērē bocaetiri roro mietigūmi. Bairo roro buxpaietigarāma yua marī caquetibxjuxjere Dios yaye quetire.

9 Tunu torea bairo caroaro na mx quetibxjuxwā ūmxa paacoteri majārē: Na quetiuparā na cañrōrē bairo caroaro na tūgoxsaáto. Camasā caroaro ānajē cūtajere bairo cañurā na āmarō. Na quetiuparārē tūgoxsaetiri na caññajērē cabuxcānamupairārē bairo na āmerīcōāto. 10 Tunu bairo aperā, na quetiuparā na cacūgorije ūnierē cayajapairā na āmerīcōāto. Caroaro nxcūbuxgorique mena roque na ānimajūcōāto. Bairo na yeripx na caātiānimajūcōāta, nipetiro camasā pxame narē īñarī, Dios marīrē canetōōrīcū yaye quetire, “Caroa majū ñiña,” ī masīgarāma.

11 Dios pxame jīcā nūgōā marīrē camaimasī ānirī marī īñamajūgoyupi. Bairo marī īñamairī nipetiro ati ūmrecóo macāānarē marī netōōgayupi cū macū jūgori. 12 Tie marīrē Dios cū caññamajūgorique pxame roro marī caātiāninucūrījērē jānarī caroaro átiānajē cūtajē ñiña. Tunu bairoa marī cabonucūrōrē bairo roro marī caātiere jānarī caroaro nxcūbuxgorique mena

Dios cū caññajoro marī caāno ñuña. Bairo átiāna yua, Dios cū caborore bairo cariape marī ānimasīgarā. Diore cariape cū marī tūgoxsagarā. 13 Dios yaye queti pxame cū caññajoyeticūrīcārōrēā bairo cū caātiapa rūmx caetaro, marīrē canetōōjē Jesucristo nocārō cū caasiyabatorije mena cū caātiapa rūmūrē caroaro marī cotemasīō joroque marī átiya. 14 Cū, Jesucristo pxame marī yaye wapa jūgori yuxpāipx papuatuecori riayupi. Nipetirije marī carorije wapa caānierē marī netōōpeyobojari, cū yarā caāniparā majū marī ānio joroque marī ásupi. Caroa macāājērē caātiānimasīgarā majū marī tuao joroque marī ásupi.

15 Atie yx caññajuxjuxjere na mx quetibxjuxwā to macāāna ñubueri majārē. Caroaro rotimasīrīqūē mena tutuaro na mx quetibxjuxnemomasīōgū to macāānarē, caroaro na camasīparore bairo ī. Ni jīcā ūcū mūrē cū baibotioeticōāto mx caquetibxjuxjere mena jūgori.

Deberes de los creyentes

3 Tunu atore bairo na mi quetibxjux masīōnemowā tūgoxsari majā ñubueri majārē: “Quetiupax, o quetiuparā carotimasīrā mxjāā ya macā macāāna na caātirotinucūrōrē bairo cariape na tūgoxsaya. Bairo caroaro cariape tūgoxsari tocānacā wāme caroa macāājērē caātiāniganucūrārē bairo mxjāā átiānimasīwā. 2 Bairo caātiānimasīrā ānirī yua aperā camasārē roro na mxjāā ī buxpaiepa. Carorijere camasārē caātiāmepairārē bairo āmerīcōāñi. Carorije cañēna camasā cañurārē bairo āña. Aperā camasā nipetirore caroaro yeri ñurīqūē mena, yerijōrō āmeo bapacūtimasīña,” na mi quetibxjuxwā ñubueri majārē.

3 Marī cūā, mai, cajūgoyepere catūgomasiēna, Diore cabaiotopairā majū marī āmū. Camawijiyasirārē bairo marī baiwū. Bairo caāna ānirī yua, tocānacā wāme roro marī rupax mena marī caátiganucūrījērē caátiecorotirā, tiere caátijānagaena majū marī ānīmīwū. Carorije macāājē jetore átiri aperā yayere marī īñaxgaripeanucūmīwū. Tunu caasiapairā ānirī aperā tocānacā mena marī āmeo asiāñi āninucūmīwū.

4 Bairo cabairā marī caānimiatacūārē, Dios marīrē canetōōjē pxame cañux, caññamaimasī ānirī ati yepa macāāna camasārē marī īñamairī. 5 Bairo īñamairī, marī cūārē marī netōōñupī marī carorije wapa jūgori roro marī cabaiujiopeere. Marī majū caroaro marī caātiere īñajesori mee, Dios pxame roque marīrē īñamairī marī netōōñupī. Jesucristo yuxpāipx cū carīirerique mena, marī carorije wapare coseire bairo cū caáto tunu cabuianemorārē bairo marī cabairoi marī netōōñupī. Bairo marī netōōrī yua, Espiritu Santo cū Yeri jūgori cawāma yeri marī wasoayupi. 6 Tunu bairoa Jesucristo marīrē canetōōrīcū jūgori, nocārō netōō cū Yeri Espiritu Santo cū caátimasīrījērē marī joyupi.

7 Bairo marī átiri, cū yarā carorije cawapa mánarē bairo marī ásupi cañux majū ānirī. Tore bairo marī ásupi Dios, marī cūā yeri capetietie marī cū cajorique marī cacoteānierē marī cacūgomasiaparore bairo ī.

8 Atie, yx caquetibxjuxjere cariape ñiña. Torecū tiere, tocānacānia ñubueri majārē na mx caquetibxjuxnucūrō

yɛ boya. Bairo tocānacānia na mɛ caquetibɛjɛro yua, Diore catɛgɔɯsarā ɸame caroa macāājē átaje ũnie jeto-
re átiānimasīgarāma. Atie mɛrē yɛ caīquetibɛjɛrije
cañurījē caroa macāājē quetibɛjɛrique, camasā
caroaro na caátīānipee ũnie majũ niña. ⁹ Bairi cabɛ-
goro macāājē ũnie jɛgori āmeo bɛsɛrique
netōētīcōāña. Na ñicɛjāã yaye macāājē na camasīrījē
ũnie jɛgori āmeo bɛsɛrique netōētīcōāña. Tunu bairoa
Moisés ānacɛ cɛ caroticūrīqũē jɛgori roro āmeo tutiri
bɛsɛrique netōētīcōāña. Tie dope bairo camasārē
caáperie, dope bairo cariape caátimasīã manie ũnie
niña.

¹⁰ Tunu bairi ni jīcāɛ ũcɛ Jesucristore catɛgɔɯsari ma-
jārē caroaro na ānimasīētīō joroque caátiricawɔɛ cɛ
caāmata, jīcāni, o ɸgani cārō cɛ beyoya. Bairo mɛ
cabeyomiatacɛārē, mɛ caīrījērē cɛ cabotiocōāmata, cɛ
wiyocōāña ñubueri majā menarē. ¹¹ Merē tore bairo cɛ
átiri mɛ masīña roro cɛ caátigarijere, cɛ caborore
bairo cɛ caátiganucūrījērē. Bairo cɛ majũã roro cɛ
caátie jɛgori roro popiye cɛ tāmɛo joroque cɛ átigɛmi
Dios.

Instrucciones personales

¹² Tito, yɛ yaɛ, aɸeyera atore bairo mɛ ñiña: Artemas
o Tíquicore mɛ tɸɸ cɛ yɛ jogɸ. Bairi mɛ tɸɸ cɛ cae-

taro bero yua tāmuriã, dope bairo mɛ caátimasīrō
mena Nicópolis macāɸ yɛ mɛ bocáɛ atímajũɸ. Yɛ
ɸame ti macāɸ puere yɛ netōgɸ, ñi tũgoña ya-
paroya. Bairi ti macā Nicópolis yɛ ānigɸ ti yɛteare.
¹³ Bairi aɸeyera camasārē cajɸī, Zenas, apei Apolos
cawāmecɛnarē mɛ cajɸátimasīrō cārō na
jɸátinemoña. Quetibɛjɸñesēārā na cacɛgopee na
cabopacarije cārō na jɸátinemoña, jīcā wāme ũno na
cañesēārōɸ to ɸsaeticōāto ĩ. ¹⁴ Marī mena macāãna
cɛārē caroa átaje, caroaro āmeo jɸátinemo-
masīrīqũērē na mɛ quetibɛjɸwa. Bairo mɛ caáto, na
cɛã aɸerārē na cajɸátiparā ũnarē na jɸátinemomasī-
garāma. Marī quetiɸɸ cañimajũrījē cɛ caátigarijere
caátibojaparā majũ tuagarāma. Tore bairo na mɛ caá-
pata.

Saludos y bendición final

¹⁵ Nipetiro yɛ mena ato caña mɛrē ñurotijoyama.
Marīrē bairo Jesucristore catɛgɔɯsarā ānirī marī yarārē
bairo caña to macāãna na ñuáto. Bairi caroare cɛ
jonemoáto marī ɸacɛ Dios mɛjāã nipetirore.

Tocārōã niña atie queti yɛ cawoaturije.

FILEMÓN

Saludo

1 Yá, Pablo sawāmeses Jesucristo yaye quetire yá caquetibujerije jūgori preso jorica wiipá ácsá, mure yá woajoya ati cartare. Marí yá Timoteo mena jīcārō, mē, Filemón sawāmesesre jāā woajoya. Mē cūā, jāā camai, jāā bapare bairo caācsá ānirī camasārē na mē quetibujerijere. Jāā cūārē caroaro jāā mē jūátinemonucūña. ² Nubueri majā mē ya wiipá caneñanucūrā cūārē jāā woajoya. Torea bairo jāā woajoya marí yao Apia sawāmeses cūārē. Marí bapa Arquipo popiye baimicūā, camasārē na quetibujerijere. Cū cūārē jāā woajoya. Mējāā, tocānacāpūrea jāā woajoya āmerē. ³ Bairi marí Pacu Dios, marí Quetiupax Jesucristo mena caroare mējāā na jonemoáto. Nocārō caroaro mena yerijōrō ānajē cūtajere mējāārē na jonemoáto.

El amor y la fe de Filemón

⁴ Tocānacānia mure tūgoñanucūrī yua, marí Pacu Diore, "Jāā mena mē űujāñuña jāā Pacu Dios," űi jēninucūña. ⁵ Caroaro Jesucristore mairī, cū mena mē catūgoñatutuānie quetire tūgonucūrī bero, tore bairo űi jēninucūña Diore. Torea bairo nipetiro Dios ya poa macāāna mena macāāna cūārē caroaro na miñamainucūña. Tie queti cūārē yá tūgonucūña. Tiere tūgori yá űseaninucūña. ⁶ Bairi tunu Diore mē yá jēnibojaya: Jāārēā bairo mē cūā Dios mena catūgoñatutuāni ānirī, nipetirije caroa yericutaje Jesucristo marīrē cū cajorijere mē catūgomasīpetiparore bairo űi, yá jēnibojanucūña. ⁷ Bairi āmerē tunu, bwtioro yá űseaniña mē mena. Nemojāñurō yá űseanio joroque yá mē átiya, Diore catūgoñasari majārē na mē camairījē jūgori. Yá baire bairo caācsá, "Mē űujāñuña," mure űiña. Mē jūgori Diore catūgoñasari majā na yeripá caroa yeri pūnacūna na ānio joroque na mē ásupa.

Pablo pide un favor para el esclavo Onésimo

⁸ Torecū āmerē, Jesucristo yá apóstol caācsá ānirī tutuaro mena mē caátipeere mē yá átirotimasīña. ⁹ Bairi átirotimasīmicūā, caroaro mairīqūē mena roque mure atore bairo yá átirotiya: Yá, Pablo, merē cabes camasī, āmerē Jesucristo yaye queti jūgori preso jorica wiipá ácsá, mure űi jēniña Onésimorē caroaro cū mē caátipeere. Onésimo űame āmerē caroaro Dios yayeri catūgoñasari majōcū, yá macūrē bairo caācsá űiñami. Ato preso jorica wiipá ácsá, yá caque-

tibujerijere tūgori bero, āmerē yua, Dios mena cū cūā tūgoñatutuayami.

¹¹ Cajūgoyerē mai Onésimo űame mē űmē paacoteri majōcū, űe űnie caāpei ānirī, caroaro mē paabojaesupi. Cabairicū nimicūā, āmerē tore bairo mee űiñami yua. Nūjāñuñami marí űegarā menarērea.

¹² Torecū, mē tērea cū tunuo jogū yá átiya tunu. Mē űame caroaro mena yāre mē cabocānucūrōrēā bairo, cū cūārē caroaro cū mē bocāwa. ¹³ Bairēa ato yá mena cū catuaro yá bomiña, yāre cū jūátinemoáto űi. Mē, yāre mē cajūátinemorīcārōrēā bairo mē camanoi, ato yá mena cū catuaro yá bomiña. Bairo cūrē yá bomiña mai, ato preso jorica wiipá Jesucristo yaye quetire yá caquetibujerije jūgori topū yá caāno űno.

¹⁴ Bairēa, bairo bomiñā, cūrē yá tuarotimasīēñiña, yá caīrōrē bairo mē caátigarijere camasīēcū ānirī. Bairo űiña bairēa, mure yá caījēnirījē tutuaro mena to āmerīcōāto űi. Mē majū, mē caboro cūrē yá mē cajoata roque, űubujioro bairōrea. ¹⁵ Bairēa, Onésimo jīcā yātea mē witiweyoricūmi. Cabairicū nimicūā, āmerē tocānacā rūmēa mē tērea āninucūgūmi yua. ¹⁶ Āmerē mē carotieperi majōcūre bairo mee cū mē cūgogū. Netōjāñurō cañu, mē camai, mē baire bairo caācsá nigūmi. Yá űame bwtioro cū yá maiña. Bairi mē űame roque nemojāñurō yá netōrō cū mē maigū. Jīcācū camasocūre mairīqūē jeto meerē, marīrēā bairo cū cūā marí Quetiupax yá cū caānoi, nemojāñurō cū mē maigū Onésimorē.

¹⁷ Bairi bairi, yá, mē, jīcārōrē bairo Jesucristo mena catūgoñatutuarā, jīcācū pūnaarē bairo caāna marí āniña. Tore bairo caāna marí caānoi, yá mē cabocānucūrōrēā bairo Onésimo cūārē caroaro mena cū mē bocāwa. ¹⁸ Bairi jīcāni űno mure rorije majū caātacū cū caāmata, o mure jīcā wāme űno cū cawapamoata, yāre mē wapañēniwā. Yá majū, yá wapatigū. ¹⁹ Yá, Pablo sawāmeses yá majūrēa yá wāmo mena atie quetire yá woatujoya. Cariare mure űiña: Yá, yá wapatigū, mure Onésimo cū cawapamoata. Bairēa, yá mē cawapamorījērē mē camasīrō yá boya. Jesucristo yaye quetire mē yá caquetibujerijere jūgori cū mena mē caānie wapare mē yá wapa jēniēñiña! ²⁰ Bairi Filemón, yá baire bairo caācsá, tore bairo yá mē átibojawa, mē cūā marí Quetiupax Jesucristore catūgoñasari ānirī. Yá yeri űajāāō joroque ása, Jesucristo jūgori jīcā majā marí caānoi.

²¹ Bairi mure űi woajoya, "Yá caīrījērē cariapea yá masīñami Filemón. Bairi tore bairo átigūmi," cariapea űiña. Tunu yá masīña: Mure yá caījēnirō netōjāñurō mē roque mē átigū. Tiere yá masīña merē. ²² Apeyera

tunu mə tərə ácú, yə cacānīparore yə mə qūēnocūbo-
jacotegə. Bairi tāmuriā yə witiğə. Dios pəame yəre
məjāā cajēnībojarījere catūgə ānirī, preso jorica wi-
ipə caāniatacə yə witio joroque átigəmi. Bairo wītiri
bero, məjāā tərə yə atīgə tunu. Bairi caroaro yə
məjāā yuwa mə wiipə.

Saludos y bendición final

²³ Na ñuáto nipetiro to macāāna. Bairi məjāārē
ñurotījoyami Epafras. Cū pəame yə bapa niñami ato

preso jorica wiipəre. Cū cūā Jesucristo yaye quetire cū
caquetibəjurije jūgori atopə niñami. ²⁴ Bairi Marcos,
Aristarcojāā ñurotījoyama. Aperā Demas, Lucas, yəre
cajəpanemonucūrā cūā ñurotījoyama.

²⁵ Marī Quetiupaə Jesucristo nocārō caroare cū
jonemoáto məjāā nipetirore.

Tocārōā niña atie queti yə cawoaturije.

HEBREOS

Dios ha hablado por medio de su Hijo

1 Tirǫmǫrǫre marǫ ĩicǫjǫǫrǫ Dios quetibǫjǫyayupi tocǫnacǫ nia na cǫ caĩmasǫrǫ wǫmerǫ bairo. Profeta majǫ jǫgori cǫ yaye quetire na quetibǫjǫyayupi.
2 Bairo ati yǫtea catǫsari yǫtearǫ cǫǫrǫ cǫ macǫ jǫgori marǫ quetibǫjǫyupi. Cǫ macǫ jǫgori ati ǫmǫrecǫo nipetirore qǫǫnoǫurǫ Dios. Bairo nipetiro cǫ caǫtajere cacǫgorǫre bairo cǫ cǫǫurǫ Dios cǫ macǫrǫ. **3** Dios macǫ cǫǫǫ, cǫ racǫ cǫ caasiyabatorije nipetirijere bairo jǫcǫrǫ tǫnia niǫami. Cǫ racǫ Dios cǫ caǫnorǫ bairo jǫcǫrǫ tǫnia niǫami cǫ macǫ cǫǫǫ. Bairo nipetirije ati ǫmǫrecǫo macǫǫjǫ baiǫnimasǫrǫ cǫ caǫtirotimasǫrǫjǫ jǫgori. Bairo caǫcǫ ǫnirǫ, marǫ carorije wapare cose yararori bero ǫmǫrecǫorǫ ǫsǫrǫ, cǫ racǫ Diotǫ cariape nǫgǫǫ carotimasǫrǫiricarorǫ ruiǫcǫ.

El Hijo de Dios es superior a los  ngeles

4 Dios rǫame cǫ macǫrǫ  ngelea majǫ netǫrǫ caǫnimajǫǫ cǫ cǫǫurǫ. Na netǫjǫǫurǫ caǫnimajǫrǫ wǫmerǫ cacǫgorǫ cǫ cǫǫurǫ Dios cǫ macǫrǫ. **5** Noa  na aperǫrǫ atore bairo ĩǫsupǫ Dios cǫ ya tutipǫ cǫǫrǫ:

“Mǫ, yǫ macǫ majǫ mǫ ǫniǫa.

Ati rǫmǫi yǫ macǫ mǫ ǫnijǫgogǫ.”

 ngelea majǫ  narǫ na ĩǫsupǫ. Cǫ macǫ jetore bairo qǫǫǫurǫ. Bairo tunu noa  na aperǫrǫ atore bairo ĩǫsupǫ Dios:

“Cǫ racǫ yǫ ǫniǫa yǫa.

Cǫǫ niǫami yǫ macǫ majǫ,” na ĩǫsupǫ.

Cǫ macǫ jetore tore bairo qǫǫǫurǫ. **6** Aperǫ cǫ caquetibǫjǫrǫ cǫ macǫ jǫcǫǫ caǫcǫ ati yeparǫ cǫ caetarore atore bairo na ĩǫurǫ:

“Yǫ yarǫ  ngelea majǫ nipetiro qǫǫroagarǫma yǫ macǫrǫ.”

7  ngelea majǫ rǫamerǫ atore bairo caǫna na cǫǫurǫ:
 “Yǫ yarǫ  ngelea majǫ wǫnorǫ bairo na  nio joroque na yǫ  tiya.

Tunu bairoa peero caǫrǫrǫ bairo na  nio joroque na yǫ  tiya, yǫre cajǫǫa rǫamerǫ,”

na ĩcǫǫurǫ.

8 Cǫ macǫ rǫame roquere bairo rǫame qǫǫǫurǫ:

“Mǫa, yǫ macǫ Dios, tocǫnacǫ rǫmǫa carotimasǫ mǫ  ninucǫgǫ.

Cariape caroa wǫme jeto carotimasǫ mǫ  nigǫ.

9 Caroa macǫǫjǫ  nie jetore caǫroa mǫ  niǫa.

Toresǫ, carorije macǫǫjǫ rǫamerǫ miroaetiya.

Bairo caǫcǫ mǫ caǫnoi, yǫ, mǫ racǫ Dios rǫame mǫ yǫ besewǫ.

Tunu bairo aperǫ netǫrǫ caroa yericǫtajere mǫ yǫ jowǫ,” qǫǫǫurǫ.

10 Tunu aperǫ cǫ caquetibǫjǫrǫ bairo ĩǫurǫ:

“Mǫ, ati ǫmǫrecǫo quetiurǫ, mǫ camasǫrǫjǫ mena mǫ qǫǫnowǫ ati yepa caǫnijǫgoriparǫina.

Mǫna, mǫ qǫǫnowǫ ati ǫmǫrecǫo cǫǫrǫ.

11 Atie mǫ caqǫǫnorǫqǫǫ nipetirije peticoagaro.

Ati ǫmǫrecǫo rǫame jutii camasǫ na cajǫǫarǫjǫ caboapetirorea bairo peticoagaro.

Cabaimiatacǫǫrǫ, mǫ rǫame mǫ petietigǫ.

Tocǫnacǫ rǫmǫa mǫ  nicǫǫ ninucǫgǫ.

12  Camasǫ na jutii cabǫcǫre cǫcǫǫrǫ apeye cawǫmarǫ wasoaricarore bairoa nipetirije mǫ wasoacǫǫgǫ ati ǫmǫrecǫo macǫǫjǫrǫ!

Mǫ rǫame mǫ petietigǫ. Bairoa mǫ  nicǫǫ ninucǫgǫ” qǫǫǫurǫ Dios cǫ macǫrǫ.

13 Noa  na  ngelea majǫrǫ atore bairo na ĩǫsupǫ Dios:

“Yǫrǫ cariape nǫgǫǫ rǫame ruiya caǫnimajǫrǫrǫ.

Torǫ mǫ caruiro, yǫ rǫame mǫ pesuare na yǫ

netǫnǫcǫcǫǫgǫ,”

na ĩǫsupǫ Dios.

Cǫ macǫ jetore tore bairo qǫǫǫurǫ. **14**  ngelea majǫ rǫame ati rupa caǫna mee niǫama. Cabauena niǫama. Diore cajǫǫa caǫna  nirǫ cǫ carotirijere caǫtico-teri majǫ niǫama. Bairo Dios yarǫ cǫ canetǫparǫrǫ cajǫǫatinemonucǫrǫ niǫama.

No hay que descuidar la salvación

2 Bairo Jesús caǫnimajǫǫ cǫ caǫnoi, cǫ yaye queti marǫ catǫgojǫgoriquere nemojǫǫurǫ marǫ tǫgǫsanemogarǫ, ape wǫme marǫ tǫmǫore, ĩrǫ.

2 Tirǫmǫrǫa Dios  ngelea majǫ jǫgori quetibǫjǫyayupi camasǫrǫ cǫ yaye quetire. Na caǫrǫqǫǫ cariape  ǫurǫ.

Bairo cǫ yaye quetire caboena, aperǫ roro caǫtimajǫ cǫǫrǫ cariapea popiye na baio joroque na  supi Dios.

3 Bairo Jesucristo marǫrǫ cǫ canetǫǫrǫqǫǫrǫ marǫ caboeticǫǫa, dope bairo marǫ rutimasǫrǫrǫ. Jesús rǫame tie quetire caǫnijǫgoriparǫ quetibǫjǫjǫgoyupi.

Cabero aperǫ cǫrǫ catǫgoricarǫ rǫame marǫ quetibǫjǫnemoǫurǫ tunu cǫ yaye quetire. **4** Bairo Dios cǫǫǫ, “Cariapea niǫa yǫ macǫ yaye queti,” ĩ, marǫ  ti ĩǫowǫ capee wǫme cǫ camasǫrǫjǫrǫ. Tunu bairoa Es-

pǫritu Santo jǫgori marǫ joyupi nipetiri wǫme marǫ camasǫpeere. Cǫ cabori wǫme caǫnorǫ bairo marǫ joyupi tocǫnacǫǫrǫ.

Jesucristo, hecho como sus hermanos

⁵ Mɔjããrẽ yɛ caquetibɔjɔmatatore bairo ati ɛmɛrecóo capetiro bero ãnigaro ape ɛmɛrecóo tunu. Ángelea majã pɛame cãã yua, carotimasĩenarẽ bairo na cũɣmi ti ɛmɛrecóo caãno Dios. ⁶ Jĩcãpɛ Dios ya tutipɛ atore bairo ɔ quetibɔjɔyupi jĩcãã:

“¿Nopẽĩ Dios jããrẽ tocãrõ majũ miñaposeroyati? Cabɔgoro macããna jãã caãnimiatacũãrẽ, ¿nopẽĩ jããrẽ tocãrõ majũ mɛ tũgoñanucũñati?

⁷ Ati yɛtea caãno mai ángelea majã roca macããnarẽ bairo jããrẽ mɛ cũñupã.

Bairo jããrẽ cũmicũã, ãmerẽ yua, caãnimajũã jãã ãnio joroque mɛ átiya.

⁸ Nipetirije uparãrẽ bairo jããrẽ mɛ cũñupã,” ɔ quetibɔjɔyupi jĩcãã.

Bairo camasãrẽ nipetiro uparãrẽ bairo cũrĩ yua, dise ùnie na netõncãcẽtĩña. Cabaimiatacũãrẽ, camasã nipetiro rotipeyojĩati masĩetĩñami mai. ⁹ Jesús cũãrẽ peti yɛtea cãrõã ángelea majã roca macããcũrẽ bairo cã cũñupĩ Dios. Cã pɛame camasãrẽ camainetõũ ãnirĩ, Jesucristo cã riao joroque ásupi. Bɛtioro popiye netõñupĩ, Jesús marĩ ãme caãnarẽ netõõɣɛ. Bairo cã cabairique jũgori yua, Dios pɛame caroa tutuarique majũrẽ cã joyupi. Quetiurɛ majũ cã jããõ joroque cã ásupi tunu.

¹⁰ Nipetiro ati ɛmɛrecóo macããjẽ, Dios cã caátaje niña. Nipetirije ati ɛmɛrecóo caãnie baiãnimasĩña Dios cã caátirotimasĩrĩjẽ jũgori. Dios pɛame cã pũna caãna nipetiro cũtɛ caroaro caãnorɛ na caãnorẽ boyupi. Bairi Jesucristo popiye cã catãmɔorĩqũẽ jũgori ñe ùnie carɛsaecɛ cariape camasãrẽ canetõõmasĩ majũ cã ásupi. ¹¹ Jesús marĩrẽ canetõõrĩcũ, bairi marĩ cã canetõõrĩcãã cãã jĩcãrõ tẽnia Dios pũnaa jeto marĩ ãniña. Bairi Jesús Dios macũ pɛame, “Yɛ bairãrẽ bairo caãna niñama,” ɔ tũgoñaboboetiyami. ¹² Bairo ɔ tũgoñaboboetiri, atore bairo qũĩ quetibɔjɔyupi Jesús Diore:

“Mɛ caátĩãnierẽ na yɛ quetibɔjɔɣɛ yɛ bairãrẽ bairo caãnarẽ.

Na cañubuenenarõpɛ, ‘Catutuaɛ, cañuɛ niñami Dios,’ na ñi quetibɔjɔɣɛ.”

¹³ Apero cã caquetibɔjɔropɛ bairo qũĩñupĩ Jesús Diore: “Yɛna, Dios mena yɛ tũgoñatutuaya.”

Tunu aperopɛ qũĩñupĩ:

“Atoa yɛ ãniña mɛ pũnaa, yɛ mɛ cajoricarã mena,” qũĩñupĩ Jesús Diore.

¹⁴ Jĩcãã pũnaa, jĩcãã rupɛ na caãnorẽ bairo Jesús cãã ati rupɛ caãcũ etayupi. Bairi cã pɛame marĩrẽ bairo ati rupɛ mena cacũgoɛ riayupi, marĩrẽ cateeri majõcɛ wãtĩ, yasiriquere caátimajõcɛre cã netõõɣɛ.

¹⁵ Marĩ camasã marĩ cayasipeere cauwirã marĩ ãnimĩñupã tocãnacã rũmɛna. Bairo marĩ cabaimiatacũãrẽ, Jesús pɛame marĩrẽ caroaro cã caátibojarique jũgori di rũmɛ ùno marĩ uwinemoetigarã. ¹⁶ Cariapea, Jesús pɛame ángelea majãrẽ jɛátigɛ mee, marĩ Abraham pãrãmerã roquere marĩ jɛátigɛ, ati yeparɛ buia etayupi. ¹⁷ Jesucristo pɛame marĩ cã yarã rupɛre

bairo caãcũ ãñupĩ, marĩ sumo sacerdote caãcũrẽ bairo tuagɛ. Dios cã caĩñajoro yua, Dios yayere caquetibɔjɔnetõũ cañuɛ, bopacooro camasãrẽ caĩñɛ tuayupi, marĩ rupɛre bairo caãcũ ãnirĩ. Bairo caãcũ ãnirĩ, cãã, camasã roro na caátie wapare netõõñupĩ, roro popiye cã catãmɔorĩqũẽ jũgori. ¹⁸ Bairo Jesús roro átiectori, wãtĩ cũãrẽ roro cã caátirotiriquere yɛsupi. Bairo cabairicɛ ãnirĩ ãme cũãrẽ Jesús jɛátimasĩjãñuñami wãtĩ camasãrẽ roro cã caátigari majãrẽ.

Jesús es superior a Moisés

³ Bairo cabairoi, mɔjãã yɛ yarãrẽ bairo caãna, Dios yarã, cã ya poa macããna mena macããna, Dios cã cabesericarã cã yarã majũ, atore bairo mɔjããrẽ ñiña: Jesucristo pɛame apóstol majũ Dios cã caquetibɔjɔrotijoricɛ niñami. Marĩ sumo sacerdote majũ niñami. Cã jũgori caroaro cariape Dios mena marĩ tũgoñatutuamasĩña. Bairi cã jetorea cariape tũgoñanucũña. ² Marĩ ñicũ Moisés ãnacũ caroaro cariape átiyayupi Dios cũrẽ cã caátiroticũrĩqũẽrẽ marĩ ñicũjãã Israel macããnarẽ. Moisés cã cabairicarorea bairo Jesús cãã caroaro cariape ásupi Dios cũrẽ cã caátiroticũrĩqũẽrẽ, Jesús, Dios cã cabesericɛ majũ cãã. ³ Cã pɛame jĩcã wii caqũẽnorĩ majõcɛre bairo caãcũ niñami. Moisés pɛame ti wiire bairo caãcũ niñami. Jĩcã wii caqũẽnorĩcũ ti wii netõõrõ caãnimajũũ niñami. Bairo cabairoi, Jesús, Moisés netõõrõ caãnimajũũ niñami. ⁴ Tocãnacã wiirɛna, wiiri jĩcãã jũgori caqũẽnoecorica wiiri niña. Bairo camasã, jĩcã wãme na caqũẽnomasĩmiatacũãrẽ, nipetirije Dios cã caátimasĩrĩjẽ jeto niña. ⁵ Moisés pɛame caroaro cariape átiyayupi Dios cã caátiroticũrĩqũẽrẽ. Cã pɛame Israel macããnarẽ Dios cã caquetibɔjɔgarijere na quetibɔjɔnetõõñupĩ. Jĩcã wiirɛ capaabojaɛ ùcũrẽ bairo caãcũ ãñupĩ Moisés ãnacũ. ⁶ Jesús pɛame roque Dios macũ majũ ãnirĩ, ti wii urɛ cariape caácɛ ùcũ niñami. Marĩã, ti wii macããnarẽ bairo caãna marĩ ãniña, cã mena ɛseanirĩ marĩ catũgoñatutuacõã ninucũata.

Reposo del pueblo de Dios

⁷ Torecɛ, Espiritu Santo atore bairo ññupĩ Dios ya tutipɛre:

“Ãmerẽ Dios mɔjããrẽ cã caquetibɔjɔgarijere tũgorã, tiere cateerãrẽ bairo baieticõãña.

⁸ Mɔjãã ñicũjãã ãnana Diore cã baibotionucũwã.

Desierto cayucɛmanopɛ ãna Diore cã tũgogaetiri, bɛtioro cã asiao joroque baiwã.

Bairi mɔjãã pɛame narẽ bairo baieticõãña.

Cayugaenarẽ bairo baieticõãña.

⁹ Topɛ mɔjãã ñicũjãã yɛ yayere tũgogaetiri, yɛ asiao joroque yɛ áma.

Narẽ yɛ camasĩrĩjẽ mena cuarenta cãmarĩ majũ yɛ caátijẽño ññorĩjẽrẽ ññamirãcũã, yɛ baibotiocõã ninucũwã.

¹⁰ Torecɛ, ti tuti macããnarẽ na yɛ asiajãñuwẽ. Atore bairo na ñiwẽ:

'Ricaati tũgoňarĩqũe jetore mũjãã yeri pũna mena mũjãã tũgoňamawijia ñesẽãnucũña, yu yaye quetire boetiri.'

¹¹ Bairo asiari yua, atore bairo na ñiwũ: 'Caãnorẽ bairo mũjããrẽ ñiña:

Yu mena caroaro cayerijõrõpũ di rũmũ ñno mũjãã etaetigarã topũre,' na ñiwũ," ñĩupĩ Dios.

¹² Bairi yu yarã, tocãnacãũpũ maijũgoya mũjãã yeri ape wãme roro mũjãã catũgoňarĩjẽrẽ. Roro mũjãã yeripũ mũjãã catũgoňaata, Dios caãnicõãninucũũrẽ cũ jãnaweyorãrẽ bairo mũjãã baigarã. ¹³ Bairo pũame roque boya mũjããrẽ: Tocãnacã rũmũ jĩcãrõ tũgoňatutuo joroque ãmeo ása Dios mena. Bairo áticõã ninucũña mai mũjãã cacatiri rũmũ cãrõ, ni ñcũ mũjãã mena macããcũ jĩcãũ wãtĩrẽ bũsũjãecoremi ñrã. Bairi wãtĩrẽ mũjãã cabũsũjãecoata, Diore cayũgaenarẽ bairo mũjãã tuagarã tunu. ¹⁴ Jesucristo mena mũjãã catũgoňatutua jũgoricaruũina tũgoňatutuacõã ninucũña ati mũmrecõore mũjãã caãni rũmũ cãrõ. Bairo mũjãã caãtiãmata, Jesucristo mena mũjãã ãnicõã ninucũgarã.

¹⁵ Bairi atore bairo ñña Dios cũ caquetibũjũricarõpũ: "Ãmerẽ Dios mũjããrẽ cũ caquetibũjũgarijere tũgorã, tiere cateerãrẽ bairo baieticõãña.

Mũjãã ñicũjãã Diore cabaiotionucũñarĩcãrã ãnanarẽ bairo baieticõãña,"

ñña ti tutipũ.

¹⁶ ¿Noa ñna na ãñuparĩ Dios bũsũriquere tũgori bero, tunu tiere catũgogaetana? Naa ãñupã marĩ ñicũ ãnacũ Moisés, Egipto yeparũ caãnarẽ cũ cajewiyoricarã.

¹⁷ ¿Noa menarẽ Dios cuarenta cũmarĩ majũ cũ asia ãñuparĩ? Naa ãñupã na carorije wapa jũgori desierto cayucũmanõpũ cayasiricarã. ¹⁸ Tunu, ¿noa ñnarẽ atore bairo qũĩñuparĩ Dios: "Caãnorẽ bairo mũjããrẽ ñiña: Yu mena caroaro cayerijõrõpũ di rũmũ ñno mũjãã etaetigarã topũre," na qũĩñuparĩ? Naa ãñupã Diore cabotioricarã. ¹⁹ Merẽ marĩ masĩña na cabairiquere. Diore na cabaiotiorique jũgori cũ mena caroaro caãnopũ etamasĩẽsupã.

4 Mai, Dios cũ yaruũ yerijõrõ caãnopũre marĩ ca-jããmasĩpeere cũ caĩcũrĩqũe caãno ñnoa maijũgoya mũjãã yeri ape wãme roro mũjãã catũgoňarĩjẽrẽ. Bairũna, ni jĩcãũ ñcũ mũjãã mena macããcũ jããetibujioũmi, tiere cũ camaijũgoeticõãta. ² Marĩ ñicũjãã ãnanarẽ Dios cũ caquetibũjũriquerea bairo marĩ cũã marĩ tũgowũ cũ yaye queti marĩrẽ cũ canetõõgariquere. Na pũame tie quetire catũgõricarã na caãnimiatacũãrẽ, tie narẽ wapa mañupã, na majũ jĩcãrõ tũni Dios yaye quetire na catũgõsaetaje jũgori. Dios mena tũgoňatutugaesupa. ³ Marĩ pũame roque Dios yaye quetibũjũriquere cariape catũgõricarã ãnirĩ marĩ jããetagarã Dios yaruũ cayerijõrõpũ. Bairũna, marĩ ñicũjããrẽ na asiari, atore bairo na ñĩupĩ Dios:

"Caãnorẽ bairo mũjããrẽ ñiña: Yu mena caroaro cayerijõrõpũ di rũmũ ñno mũjãã etaetigarã topũre," na ñĩupĩ.

Cabaimiatacũãrẽ, Dios pũame ati mũmrecõore cũ caqũẽñõrĩcãrõ berõpũna merẽ na cayerijãrapũre

qũẽnoyaparo peticõãmiñupĩ. ⁴ Jĩcãpũ Dios ya tutipũ atore bairo ñ quetibũjũya ati mũmrecõore cũ caãtiyaparõrica rũmũ bero macãã rũmũrẽ:

"Dios yerijãñupĩ cũ paariquere yaparori bero pũgaapẽnirõ cãnacã rũmũ caãto majũ."

⁵ Tunu aperõpũ cũãrẽ marĩ ñicũjããrẽ na ñĩupã Dios ya tutipũ:

"Di rũmũ ñno mũjãã etaetigarã yu yaruũ caroaro yerijõrõ caãnopũre,"

na ñĩupĩ Dios.

⁶ Dios yaye quetire catũgojũgomirĩcãrã Dios yaruũ caroaro cayerijõrõpũre jããẽtũgarãma, Diore na cabaiotiorique jũgori. Na bero Dios yaye quetire catũgõricarã pũame roque jããrã baiyama. ⁷ Bairi Dios pũame ape yũtea cawãma yũtea cũnemoñupĩ tunu camasã na canetõõmasĩpa yũtea ñnorẽ. Marĩ ñicũjãã ãnana Diore cabaiotioricarã berõpũ David ape tuti bero macããcũpũ tunu atore bairo ñ woaquetibũjũyayupi Dios ya tutipũ mũjãã yu caĩquetibũjũatajere:

"Ãmerẽ Dios mũjããrẽ cũ caquetibũjũgarijere tũgorã, tiere cateerãrẽ bairo baieticõãña," ñĩupĩ David.

⁸ Josuẽ, Moisés berore marĩ ñicũjãã israelita majãrẽ cajũgoricũ pũame jĩcãpũna caroaruũ cayerijõrõpũ na cajũgoátãcũ cũ caãmata, ape rũmũ camasã na canetõõmasĩpa rũmũ ñnorẽ quetibũjũ cũnemoẽtũbujioricũmi Dios. ⁹ Bairi mai, Dios yaruũ caroaro cayerijõrõpũ cũ ya poa macããna na caãniparo nicõãña. ¹⁰ Dios cũ paariquere átiyaparori bero, cũ cayerijãrĩcãrõrẽã bairo ni jĩcãũ ñcũ Dios yaruũ caroaro cayerijõrõpũ caetã pũame cũ paariquere jãnarĩ cũ cũã yerijãgũmi. ¹¹ Torena, marĩ cũã tutuaro mena marĩ tũgoňatutuanemorotiya, topũre etagarã, "Marĩ ñicũjãã catũgõsaetana na cabaiyaricarore bairo marĩ baire," ñrã.

¹² Dios bũsũriquere pũame marĩrẽ cacatirã marĩ ãnio joroque marĩ átiya. Ñõsẽricapãĩ pũga nũgõã caoripãĩ marĩ yeripũ caetarore bairo ñiña Dios bũsũriquere. Tipãĩ netõrõ etamasĩña Dios bũsũriquere marĩ yeripũ, marĩ catũgoňarĩjẽ nipetiro macããjẽpũ. Bairi tiere tũgorã yua, marĩ pupearuũ marĩ catũgoňarĩjẽrẽ, "Caroa ñiña," o "Carorije ñiña tie," marĩ ñ tũgoňa besemasĩña.

¹³ Marĩã, Dios cũ caátana marĩ ãniña. Bairi ni jĩcãũ ñcũ marĩ mena macããcũ yasiorõpũ cũ caãtiere áti-masĩẽtĩñami Dios cũ caĩñajoro. Nipetirije marĩ caãtiere masĩpeti majũcõãñami Dios, marĩrẽ caĩñabesepũ ãnirĩ.

Jesús es el gran sumo sacerdote

¹⁴ Jesús, Dios macũ pũame marĩ sumo sacerdote majũrẽ bairo caãcũ etayupi mũmrecõõpũre. Bairi marĩ pũame Jesucristo mena marĩ catũgoňatutuacõã ninucũrĩjẽrẽ áticõã ninucũrotiya. ¹⁵ Jesús, marĩ sumo sacerdote pũame marĩ cayeri wẽpũẽtĩrẽ masĩcõãñami. Bairi marĩrẽ bopacooro majũ marĩ ññanemomasĩñami, merẽ cũ cũã bopacooro bairique ñnierẽ marĩrẽã bairo catãmũoňarĩcũ ãnirĩ. Bairo cabairicũ nimicũã, cũ pũame jĩcã ni ñno roro ápeyupi. Jĩcã ni ñno wãtĩ cũ caĩrĩjẽrẽ yũesupi. ¹⁶ Bairi uwiricarõ mano Diore cũ marĩ

jėnigarā nocārō marīrē camaimajūūrē. Marī roro marī cabairijere cū cabopaca ĩñaparore bairo ĩrā, tūgoñatu-tuarique mena cū marī jėnigarā. Bairo marī caápata, marīrē juátinmogęmi popiye marī cabairi rēmūrē, nocārō cañuę majū ānirī.

5 Tocānacāųręa sumo sacerdote majā marī mena macāāna camasā na cabesericarā niñama, marīrē Diopęre cajėnibojaparā na āmarō ĩrā. Bairo na pęame waibętoa riire joemęđjobjojuancūñama, camasā na carorije wapare Dios cū netōđáto ĩrā. ² Bairo tunu sacerdote majōcę marīrē bairo camasocę ānirī Dios cū carotirije nipetirijere átiųeyomasīētīñami. Bairo cabai ānirī Dios yayerę camasīųeyoenarē, rorije caátimawijiarā cūārē bopacooro majū na ĩñamaimasīñami. ³ Torecę, cū cūā rorije cū caátie cacūgogę ānirī cū yaye wapa, camasā yaye wapa cūārē waibętoa rii mena joemęđjo masīñami Diopęre.

⁴ Jicācū cū majū cū caboro jęgori sacerdote majōcę jāāmasīētīñami. Dios, Aarón ānacūrē cū cabesecūñarīcārōrēā bairo sacerdote majōcę cūā Dios cū cañabesericę ũcū niñami. ⁵ Jesús cūā cū majūā sumo sacerdote majōcęre bairo jāāęsupī. Dios pęame roque cū jōñupī. Atore bairo qūñupī cū macūrē: “Mę, yę macū majū mę āniñā.

Ati rēmęi yę macū mę ānijęgogę.”

⁶ Dios ya tuti apero cū caquetibęjęropę atore bairo qūñupī cū macūrē:

“Sacerdote majū, Melquisedec ũcū mę yę cūñā.

Mę pęame tocānacā rēmęa camasārē cajėnibojaw mę ānicōā ninucęgę,” qūñupī Dios cū macūrē.

⁷ Mai, Jesucristo ati yeparę ācū, popiye baigę jęgoye otiri, tutuaro mena Diore qūñupī. Dios jeto cū netōđmasīñupī roro cū cabaıpee ũnierē. Cū pęame tūgoyupi Jesús cūrē cū cajėnirījērē, Jesús caroaro catęgogęsaw cū caāno jęgori. Cū juátinemoñupī. ⁸ Bairo Cristo, Dios macū nimicūā, roro popiye tāmęoñupī. Bairo roro cū catāmęorīqūē jęgori caroaro tūgonemo masīñupī Jesús, Dios cū pacę cū caátirotirijere. ⁹ Bairo popiye cū cabairique jęgori caroú majū ñe ũnie camácū baietari bero, nipetiro cūrē catęgogęsari majārē yerijōrō ānicōā ninucūrīcāųrę caetaparā na ānio joroque na ásupi Jesús. ¹⁰ Torecę, Melquisedec sumo sacerdote majōcę Dios cū cacūrīcū ũcūrēā bairo cū cūñupī Dios, Jesús cūārē.

Peligro de renunciar a la fe

¹¹ Ati wāme quetibęjęriųere capee wāme męjāā yę quetibęjęnemogamiñā. Baimicūā, męjāā pęame tāmurī męjāā catęgojėñomasīētō jęgori, tiere yę quetibęjęnemoētīñā. ¹² Tirēmępę merē męjāā tūgojęgogę Jesucristo yaye quetire. Bairo tirēmępę catęgogęgoricarā ānirī tie quetire cajęgobueri majā męjāā ānibujiorā. Bairo caānıparā nimirācūā, męjāā pęame carıape męjāā tūgojėñomasīētīñā mai. Dios yaye queti camasirıyoeıie ũnieacā cūārē caroaro majū tunu męjāārē quetibęjęricarore męjāā bonucūñā. ũgarıque majūrē caųgaena cawımarā caųpūrāācā ũnarē bairo męjāā āniñā mai. Dios mena męjāā tūgoñatutua

nemomasīētīñā. ¹³ Cawımarā caųpūrāācā pęame, “Atie caroa niñā,” o “Atie carorije niñā,” na caımasīētōrēā bairo męjāā cūā caroa macāājērē męjāā tūgoñā besemasīētīñā mai. ¹⁴ ũgarıquere caųgarāųrę niñama cabętoa. Na pęame caroaro tūgomasıjāñuñama caroa wāme ũnierē. Bairo, “Atie caroa niñā,” o “Atie carorije niñā,” ĩ tūgoñā besemasīñama.

6 Bairo cabairoi, cabętoare bairo nemorō Dios mena tūgoñatutuagarā, Jesucristo yaye queti camasirıyoriųere marī buenemogarā. Marī cabuejęgorique cañurījē to caānimıatacūārē, nemojāñurō camasirıyoriųere to caānimıatacūārē, buenemorotiya. Marī cabuejęgorique bairo āmę: Roro marī caátiere yarpuari marī cayeri wasoariųere marī buewę. Roro marī caátiere marī cacūētīcōāta, caųpetietopę cayasıránarē bairo marī cabaıbujiorıųere marī buewę. Apeyera Dios mena tūgoñatutuarique cūārē marī buejęgowę. ² Apeyera bautizariųere macāājē cūārē marī buewę. Tunu Diore catęgogęsari majārē na rępęoa buire na wāmo mena ñıgāpeori Diopęre jėnibojariųere cūārē marī buewę. Cariacoatana nimirācūā tunu na cacaticoatie cūārē marī buewę. Apeyera tunu Dios camasārē cū cañabeseri rēmę caetaro narē cū cañabesero bero na cabaıcōāninucępee cūārē marī buewę. ³ Tie nipetirije marī cabuejęgorique caānimajūrē to caānimıatacūārē, nemojāñurō camasirıyoriųere roquere buenemorotiya. Bairoa marī áıgarā, Dios cū cabooata.

⁴ Jicācū ũcū camasocę Dios yaye quetire carıape tūgoyupę. Dios cūrē cū camairıjērē tūgomasırīųseanıřıqūē mena āñupę. Espıritu Santo cū camasıđnemorıjē cūārē masıñupę. Bairo Dios yaye caroa queti cūārēųseanıřıqūē mena tūgoyupę. Dios cū carotımasırıųrę macāājē cū camasırıjē mena cū caátıjėñorıqūē cūārē ĩñañupę. Cū ũcū caānacū pęame tiere catęgoricę nimicūā, Dios yaye caroa quetire cū cajānamajūcōāta, pęgani cārō tunu cū yerire Dios mena tūgoñawasoanemo masıā maa. Cū ũna pęame Jesucristo Dios macūrē caboena ānirī yucųpāıųrę capapuatıricarārē bairo ána áııyama, pęgani cārō tunu nipetiro camasā na cañajoro. Jesure roro cū boyetıeperārē bairo áııyama.

⁷ Bairo cabairā pęame oco caocarıye yeparę cañarō ti yepa pęame caųpūjō yasiorore bairo caāna niñama. Ti yepa uparā ti yepare na caotero bero caroare carıca joata, “Caroa yepa Dios cū cūrıcā yepa niñā,” ĩ masıñama ti yepa uparā. ⁸ Carorije pota yucę ũnie jeto carıca joata roque, ti yepa dope bairo áıımasıā maa. “Dios cū carocarıca yepare bairo tuagaro,” ĩgarāma yua ti yepa uparā. Bairo ĩ yaparori bero, ti yepare joerocacōāgarāma.

La esperanza que nos mantiene firmes

⁹ Bairo tutuaro mena męjāārē quetibęjęmirācūā, yę yarā, jāā masıjāñuñā merē Dios cū canetōřıcārōųrę caānā męjāā caānierē. ¹⁰ Bairo Dios cañuę majū niñami. Masırıtıetıyami Dios męjāā cūrē caroaro męjāā camairıjērē. Cūrē męjāā camairıjē jęgori marī yarā Dios

mena catũgoñatutuarãrẽ na m̃jãã j̃atínemowũ. Mai, bairoa m̃jãã átícodã ninucũña ãme cũãrẽ. ¹¹ Torena, m̃jããrẽ atore bairo jãã ñnemoña: Tocãnacãũr̃na m̃jãã mena macããnarẽ bairo jeto na j̃atínemowña ẽseanirĩqũẽ mena. Bairo átínucũña, Dios caroaro cũ caátibojapee nipetirijere m̃jãã cacũgopetimasĩparore bairo ñrã. ¹² M̃jãã, aperã cateeyepairã na caátĩanjẽ cõtiere bairo m̃jãã caátĩano jãã boetiya. Dios mena na catũgoñatutuarije jũgori popiye baimirãcũã, Dios cũ caĩrĩcãrõrẽã bairo cũ canetõrĩcãrã na cabaiore bairo m̃jãã caãno jãã boya.

¹³ Dios, marĩ ñicũ Abraham ãnacũrẽ caroaro cũ caátĩ r̃m̃urẽ cariape cũ majũ ya wãme mena qũĩñupĩ, apei cũ netõrõ caĩñabesei cũ camano jũgori. Bairo qũĩñupĩ: "Caroa majũrẽ m̃ yũ jogũ." ¹⁵ Bairo cũ caĩrõ bero, Abraham r̃ame cũ caĩrĩcãrõrẽã bairo caetapa r̃m̃urẽ caroaro mena coteyupi. Cabero Dios cũ caĩcũjũgoye-tiricarorea bairo cũ baiyupa.

¹⁶ Camasã r̃ame, "Cariape majũ jãã ñña," na caĩata, na bui macããcũ ya wãme mena ñ b̃s̃nucũñama. Bairo cũ wãme mena na caĩb̃s̃nata, "Marĩ caĩrĩcãrõrẽã bairo marĩ caãpericõãta, cũã, marĩrẽ popiye marĩ baio joroque cũ áparo," caĩrãrẽ bairo ñnucũñama. Bairo na caĩrõ bero caãnoi, dope bairo ape wãme ñ b̃s̃netõ masĩã maa yua. ¹⁷ Torecũ, Dios r̃ame wasoaricaro mano cariapea caroaro cũ caátibojapeere cũrẽ catũ-gousarã na camasĩrõrẽ boyupi. R̃gani cãrõ tũ-goñanemorĩcãrõ mano tiere na camasĩrõ boyupi. Bairo cũ caĩcũrĩqũẽrẽ bairo caroaro cũ caátipeere cacũ-goparãrẽ cũ ya wãme majũ mena na ñ quetib̃j̃uyupi.

¹⁸ Bairo marĩrẽ, "Caroaro m̃jããrẽ yũ átigũ," bairo tunu cũ wãme majũ mena ñrĩ, cũ caĩquetib̃j̃urique jũgori marĩ r̃ame caãnorẽ bairo cariape marĩ tũgoñatutua-garã. Dios caĩtopai mee niñami. Cũ caĩrĩqũẽ dope bairo wasoamasĩã maniña. Bairo, "Marĩrẽ netõõgũmi Dios cũ caĩrĩcãrõrẽ bairo," marĩ ñ tũgoñatutuamasĩña. ¹⁹ "Cũ-mua capairicare ãpõãpãĩ canucũrĩpãĩ mena jũgori, ti cũmua aperorũ wãamasĩrẽtĩña," marĩ ñ masĩña r̃gani cãrõ tũgoñarĩcãrõ mano. Torena bairo Jesús mena marĩ catũgoñatutuarique mena jũgori, "Cũ mena ẽseanirĩ marĩ ãnicõã ninucũgarã tocãnacã r̃m̃na cũ caĩrĩcãrõrẽã bairo," marĩ ñ masĩña merẽ r̃gani cãrõ tũgoñarĩcãrõ mano. Apeyera tunu sumo sacerdote majõcũ templo wiipũ Dios mena b̃s̃nãcũ, jutii asero yoo ãñotarica aserore netõrĩ, Dios cũ caãniparũ etanucũñupũ. Torena bairo Jesús marĩ catũgoñatutu-anemojũgoricũ cũã cũ cariarique jũgori ẽm̃recóo Dios cũ caãniparũ etayupi. Marĩ jũgoye ájũgoyupi ẽm̃recóore, marĩ cũ yarã cũã cũ t̃r̃ũ marĩ caãmasĩ-parore bairo ñ. Bairo cũ caáto jũgori, cũ cũñupĩ Dios marĩ sumo sacerdote majõcũre bairo caãnicõãninucũ-parũ majũ. Tirũm̃ũ macããcũ Melquisedec cawãmecũcũ ãnacũrẽ bairo cũ cũñupĩ.

Jesús, sacerdote de la misma clase que Melquisedec

7 Melquisedec cawãmecũcũ r̃ame Salem cawãmecũti macã quetiuparũ rey ãñupũ. Dios,

nocãrõ catutuaũ jõbui ẽm̃recóo macããcũ yaũ sacerdote majũ ãñupũ. Bairo marĩ ñicũ Abraham ãnacũ, reyes quetiuparãrẽ cũ capajĩãnetõnucãrõ bero, cũ ya macãpũ cũ catunuátó, Melquisedec r̃ame cũ bocãe-tayupũ. Bairo cũ bocãetari yua, "Caroare cũ joáto m̃urẽ Dios," qũĩ j̃enibojayupũ Abrahãrẽ. ² Bairo cũ caĩj̃enibojayaparoro bero, Abraham r̃ame cũ wapana ãnana na cacũgomirĩqũẽrẽ pajĩarĩ bero cũ cajerique r̃ga wãmo petiro cãnacã sero caãnierẽ jĩcã sero cãrõ cũ joyupũ Melquisedere. Mai, Melquisedec wãme r̃ame bairo ñgaro ñña: "Quetiuparũ rey cariape caãcũ," ñgaro ñña. Cũ ya macã Salem cũã bairo ñgaro ñña: "Caroã yeri pũ-nacãtaje caãni macã," ñgaro ñña. Bairo ti macã quetiuparũ r̃ame cũã, "Quetiuparũ caroã yeri pũnacãtaje caãcũ niñami," ñgaro ñña. ³ Masĩã maniña Melquisedec r̃ame ãnãnarẽ. Cũ ñicũjãã ãnana cũãrẽ masĩã maniña. Apeyera cũ cabuiarique, bairo cũ cabaiyasirique ñnierẽ na caquetib̃j̃uro cũãrẽ tũgoã maniña. Dios macũ Jesús cũ cabairica wãmerẽã bairo Melquisedec cũã sacerdote majõcũ nicõã ninucũgũmi tocãnacã r̃m̃na.

⁴ Bairo ãmerẽ caãnimajũũ Melquisedec cũ caãnierẽ tũgoñaña. Marĩ ñicũ caãnijũgoricũ Abraham r̃ame cũ wapãnarẽ na pajĩarĩ bero, na cacũgomirĩqũẽ cũ cajerique r̃ga wãmo petiro cãnacã sero caãnierẽ jĩcã sero cãrõ cũ joyupũ Melquisedere. ⁵ Moisés ãnacũ cũ caquetib̃j̃uricũrĩqũẽ jũgori sacerdote majã Leví ya poa macããna r̃ame r̃ga wãmo petiro cãnacã sero caãnierẽ jĩcã sero cãrõ jemasĩnucũñama camasã na ya macã macããna na cawapatarijere. Na yarã majũ Abraham pãrãmerã jĩcã majã na cũã na caãnimiatãcũãrẽ, na jemasĩñama na cawapatarije r̃ga wãmo petiro cãnacã sero caãnierẽ jĩcã sero cãrõ majũrẽ.

⁶ Melquisedec r̃ame Leví ya poa macããcũ ãmerĩmicũã, Abraham cũ cacũgorije r̃ga wãmo petiro cãnacã sero caãnierẽ jĩcã sero cãrõ jeyupi. "Caroã wãmerẽ m̃ yũ jogũ," Dios cũ caĩcũrĩcũ yaye r̃ga wãmo petiro cãnacã sero caãnierẽ jĩcã sero cãrõrẽ jeeri bero, "Caroãre m̃ cũ joáto Dios," qũĩ cũñupĩ Melquisedec Abrahãrẽ. ⁷ Nipetiro camasã atore bairo ñ masĩñama: "Caroãre cũ joáto m̃urẽ Dios,' caĩ r̃ame, cũ caĩ netõjãñurõ caãnimajũũ niñami." ⁸ Leví pãrãmerã ãme macããna sacerdotia caãna r̃ga wãmo petiro cãnacã sero caãnierẽ jĩcã sero cãrõrẽ cajenucũã r̃ame camasã cayasiparã majũ ninucũñama. "Melquisedec r̃ame roque caãnicõãninucũũrẽ bairo caãcũ niñami," ñ quetib̃j̃uya Dios ya tutipũ. ⁹ Ti r̃m̃ũ Melquisedec Abrahãrẽ cũ cabocãetari r̃m̃urẽ, Abraham r̃ame cũ rupaũrũ cũgoyupi cũ pãrãmerã caãniparã nipetirore. Leví ya poa macããna cũãrẽ cũgoyupi, na cabuiãetimi-atacũãrẽ mai. Bairo bairo marĩ ñ masĩña: Abraham cũ yaye r̃ga wãmo petiro cãnacã sero caãnierẽ jĩcã sero cãrõ Melquisedere cũ cajori r̃m̃ũ caãno, Leví ya poa macããna cũã cũ jorãrẽ bairo ásupa, Abraham cũ ca-joro jũgori.

¹¹ Sacerdote majã levita ya poa macããna Aarõn pãrãmerã caãnana jũgori marĩ ñicũjãã Israel yepa macããna r̃ame ñejũgoyupa Dios yaye cũ caãtirocũrĩqũẽrẽ. Bairo sacerdote majã caãnana Dios

cũ caroticũrĩqũērē cabori majārē ñe ũnie caroa carũsaenarē bairo caãna na tuao joroque caãna na caãmata, Aarón ũcũ mee, ape majõcũ Melquisedec ũcũ sacerdote cũ cajããrõ bonemoetibujoricaro. ¹² Apei sacerdote majõcũ cũ cajããwasoarorea bairo cabũcũ rotirique Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũē cũãrē cawãma wãme pũame wasoanemorotiya. ¹³ Profeta majã na caĩwoatujũgoyetiricũ marĩ Quetiupãcũ Jesús pũame sacerdote majã ya poa macããcũ mee ãñupĩ. Aarón ya poa macããcũ mee, Judã ya poa macããcũ roque ãñupĩ. Tere nipetiro camasã masĩñama. Ni jĩcãũ ũcũ sacerdote majõcũ Aarõrē bairo caãcũ Judã ya poare mañupĩ. Moisés ãnacũ sacerdote majã Aarõrē bairo caãna na caãni wãmerē quetibũjũ, “Judã ya poa macããna sacerdote majã caãniparã nigarãma,” ĩ quetibũjũesupi.

¹⁵ Jesús, apei sacerdote Melquisedere bairo caãcũ cũ cajããrĩqũē jũgori, “Cabũcũ rotiriquere cawãma wãme mena wasoa yaparoya,” nemojãñurõ caãnorē bairo marĩ masĩña. ¹⁶ Cabũcũ roticũrĩqũē, “Ti poa macããna sacerdote majã jããmasĩñama,” caĩquetibũjũro jũgori mee sacerdote jããñupĩ Jesús. Caãnicõãcũ cũ caãnie jũgori pũame roque jããñupĩ. ¹⁷ Atore bairo qũĩñupĩ Dios cũã Jesús cũ caãnicõãnierē:

“Sacerdote majũ Melquisedec ũcũ mũ yũ cũña.

Mũ pũame tocãnacã rũmũa camasãrē cajẽnibojãcũ mũ ãnicõã ninucũgũ,” qũĩñupĩ Dios cũ macũrē.

¹⁸ Cabũcũ roticũrĩqũērē camasocũ ni jĩcãũ ũcũ cũ caãtie jũgori netõmasĩtĩñami. Bairi tie cabũcũ roticũrĩqũē pũame marĩ jãnaecoya yua. ¹⁹ Tie Moisés cũ caroticũjũgorique pũame dope bairo átimasĩẽsupa camasã Dios tũpũ caãgarãrē. ãmerē yua, tie caãnato ũnorēã, marĩ bõcaya cawãma wãme Dios cũ cacũrĩqũērē. Jesucristore marĩ catũgoñatutuarije jũgori caroaro cariape Diore marĩ bocaetamasĩña marĩ yeripũ yua.

²⁰ Tore bairo marĩ camasĩrõ boyupi Dios. Bairi cũ ya wãme majũ mena ĩrĩ, tere marĩ masĩõñupĩ. Apeã sacerdote majã pũamerē ni ũcũ wãme mena ĩrĩ na jõẽsupa. ²¹ Cabaimiatãcũãrē, marĩ Quetiupãcũ pũamerē Dios cũ ya wãme mena ĩrĩ, sacerdotere bairo cũ jõñupĩ. Dios ya tutipũ cũã atore bairo ĩ quetibũjũya Jesure:

“Caãnorē bairo cariape ĩñami marĩ Quetiupãcũ Dios cũ macũrē, ape wãme tũgoñanemorĩcãrõ mano:

‘Sacerdote majũ caãnicõãninucũpãcũ mũ yũ cũña,’ qũĩñami Dios cũ macũrē,” ĩ quetibũjũya Dios ya tutipũ.

²² Bairo Dios cũ caĩrĩcãrõrē bairo Jesús pũame sacerdote cũ caãnicõãnipee jũgori cawãma wãme camasãrē Dios cũ caãtiroticũrĩjē to tuao joroque ásupi Jesús, cabũcũ wãmerē jãnarĩ yua. Bairo átiri, cañunetõrĩjē pũame cabũcũ wãme Moisés cũ cacũjũgoriquere wasoacũñupĩ.

²³ Apeã sacerdote majã Levĩ ya poa macããna pũame jĩcãũ na mena macããcũ sacerdote cũ cabaiyasiro bero, apei tunu wasoetanucũñupã. Bairi capããrã ãñuparã sacerdote majã Levĩ ya poa macããna. ²⁴ Jesús pũame roque tocãnacã rũmũa caãnicõãninucũpãcũ niñami. Bairi ni jĩcãũ ũcũ cũrē cawasoapãcũ sacerdote majã ũcũ

ãnicoteetiyami. ²⁵ Caroaro cariape Jesús jũgori Diore na yeripũ cabocaetagarãrē Jesús pũame na netõ-masĩñami tocãnacã rũmũa. Caãnicõãninucũpãcũ caãcũ ãnirĩ, cũ yarãrē Diopũre na jẽnibojamasĩnucũñami.

²⁶ Tore bairo cabairoi yua, Jesús niñami marĩ sacerdote, marĩrē cacoteãninucũcũ majũ. Cũã, cañũcũ ñe ũnie carorije wapa cacũgoecũ niñami. Bairi camasã roro na caãtore bairo caãpei niñami. Dios pũame carorije caãna na camanopũ cũ cũñupĩ cũtũ ẽmũrecõo bui macã tutipũ. ²⁷ Cũã, apeã sumo sacerdote majãrē bairo mee niñami. Na pũame waibũtoare pajãĩrĩ bero cajũgoye mai, na carorije wapare regarã, waibũtoa rii mena joemũgõjonucũñama Diopũre. Bairo átiri beropũ yua, apeã camasãrē tore bairo na átibojanucũñama. Tore bairo átinucũñama tocãnacã rũmũa sumo sacerdote majã. Jesús pũame roque yucũpãrũcũ cũ cariarique jũgori jĩcãnia roro popiye bairi riayupi, marĩ carorije wapare netõpeyo yaparoetãgũ. Pũgani cãrõ marĩ cũ caribojapee mañupã. ²⁸ Moisés cũ caroticũrĩqũē pũame sacerdote majã quetiuparã na ãnio joroque ásupa, camasã ãnirĩ carorije cawapa cũgorã na caãnimiatãcũãrē. Bairo na cabaimiatãcũãrē, Dios pũame cũ wãme majũ mena ĩrĩ, cũ macũrē sumo sacerdote majõcũre cũ cũñupĩ, Moisés cũ caãtiroticũrĩqũē bero. Cũ macũrē Dios pũame tocãnacã rũmũa cañũcũ caãnicõãninucũpãcũre bairo cũ cũñupĩ.

Jesús, mediador de un nuevo pacto

8 Tocãnacã wãme mujããrē jãã caquetibũjũrije caãnimajũrĩjē pũame atore bairo niña: Jesús marĩ sumo sacerdote ẽmũrecõopũ Dios cũ caruiro cariape nũgõãpũ ruiyami, carotimasĩruiricaropũ. ² Jesús pũame camasã na caqũẽnorĩcã wii templo wii meerē, sumo sacerdote majõcũre bairo átianiñami ẽmũrecõopũre. Dios marĩ Quetiupãcũ majũ cũ caqũẽnorĩcã wii pũamerē tore bairo Diopũre marĩ jẽnibojã ãniñami.

³ Ati yeparũ caãna tocãnacãũpũa sacerdote majã waibũtoa riire camasãrē cajoemũgõjõbojaparã na caĩcũrĩcãrã ninucũñama. Bairi Jesús cũã torea bairo caãcũ ãnirĩ cũ majũ rupãcũ cũ cariarique mena jũgori Diopũre camasã yayere jonetõũrē bairo caãtiãcũ niñami. ⁴ Jesucristo pũame ati yeparũ cũ catuaata, jĩcãni ũno sacerdotere bairo ãmerĩbujoricũmi. Merē ati yeparũre niñama sacerdote majã Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũērē bairo Diopũre camasã na cajorijere cajonetõbojari majã. ⁵ Moisés ãnacũrē santuariore cũ caqũẽnorotiparo jũgoye atore bairo qũĩñupĩ Dios: “Tũgoya mai: ẽtãũpũ mũ caãno mũ yũ caĩñorĩcãrõrēã bairo mũ qũẽnogũ santuariore,” qũĩñupĩ Dios Moiserere. Bairo Dios Moiserere cũ caĩrĩqũērē tũgori, atore bairo marĩ ĩ masĩña: “Sacerdote majã na caãtiãninucũrĩjē pũame ẽmũrecõopũ macããjē Dios yayere na caãtiqueyocõñarĩjērē bairo niña,” marĩ ĩ masĩña. ⁶ Na paarique ñumirõcũã, jõbui marĩ sumo sacerdote Jesús marĩrē cũ caãtibojarije pũame ñunetõña. Cawãma wãme Jesús camasãrē cũ caĩrĩcãrõrē bairo Dios mena jĩcã yeri pũnacũnarē bairo na ãnio joroque ásupi Jesús.

⁷ Moisés cū caroticūrīqūē caroa wāme cañijūgorica wāme caroaro cariape caāmata, apeye cawāma wāmerē marī bonemoetibujiorā tunu. ⁸ Torecū, Dios p̄ame ti yūtea macāāna camasā na caātiānierē īñarī, “Caroaro jīcārō t̄ñi atīāmerīñama,” īñupī. Atore bairo ī quetibujūya cū ya tuti cūā:

“Bairo īñami marī Quetiurā: ‘Ape yūtea caāno etagaro Israel,

bairi Judā ya poa macāāna nipetiro judío majārē cawāma wāme na yū caátibojapee.

⁹ Atie p̄ame m̄jāā ñicūjāā Egipto yerap̄ caānarē na yū cajewiyori r̄m̄ caāno na yū caquetibujūcūjūgoriquere bairo mee nigaro.

Bairo na yū caquetibujūcūrīqūē na cabaibotiorique jūgori na yū aweyocoárū, īñami marī Quetiurā.

¹⁰ ‘Ti yūtea caāno Israel macāānarē cawāma wāme na yū caátibojapee atore bairo nigaro:

Na yeri na catūgoñarīj̄erū yū caroticūpeere na tūgoñao joroque na yū átigū.

Bairo yū caáto, yū caroticūrīj̄erē borā, tiere caroaro cariape átigarāma.

Torecū yūa, na racū yū ānigū. Na p̄ame yū ya poa macāāna nigarāma.

¹¹ Bairo yū caáto jūgori, “Marī Quetiurā yayere m̄ yū quetibujūya,”

āmeo īt̄garāma, merē yūre camasīrā jeto caāna ānirī.

Cawīmarā, cabūtoa nipetiro yūre camasīrā jeto nigarāma ti yūtea caānorē.

¹² Na, roro na caátajere yū masiriyogū.

P̄gani tunu tiere yū tūgoñanemoetigū, īñami marī Quetiurā, ī quetibujūya cū ya tutip̄.

¹³ Cawāma wāme marīrē cū caátibojapeere cū caāta, tir̄m̄p̄ marī ñicūjāāre cū caquetibujūcūjūgoriquere, “Jānarīqūēre bairo nicōāña,” īgū īcūmi. Bairi dise ūnie marīrē dope bairo caátimasīrē p̄ame jicoquei petigarō baiya.

El santuario terrenal y el santuario celestial

9 Bairi tunu marī ñicū ānacū Moiserē Dios cū caquetibujūroticūrīqūē jūgori masīñupā camasā p̄ame ñubuerā na caátin̄cūb̄gopeere, ati yepa macāātō santuario macāāj̄erē. ² Dios ya wii waibūtoa aseri mena na caqūēnojūgorica wii p̄ame atore bairo caāni wii āñuparō: P̄ga ar̄a cacūgori wii majū āñuparō. Etajūgoricarp̄are, Cañurīp̄ cawāmec̄tip̄are āñuparō candelabro jīñaworica tutu. Tip̄are āñuparō tunu jīcā mesa pan caroa Dios yaye majū na caicūrīqūē cūā. ³ Bairi jīcā jutii ēñotarica bero macāā asero jūgoyep̄ āñuparō tunu Cañurīp̄ Majū Dios ya ar̄a cawāmec̄ti ar̄a. ⁴ Top̄are āñuparō oro mena na caqūēnorīcā altar mesa incienso caj̄t̄ñurīj̄erē na cajoem̄gōrī mesa majū. Tip̄are āñuparō tunu Dios ya pata rocapata cofre del pacto cawāmec̄ti pata oro mena nipetirōp̄ cabuire werica pata majū. Ti pata pup̄ar̄p̄ āñuparō jīcā jot̄ oro mena na caqūēnorīcā jot̄, ūgarique Dios cū cajōrique manā cawāmec̄tie mena. Tunu bairoa ti pata pup̄ar̄p̄re āñuparō Aarón

ānacū tuericū caācāāj̄ārīcū cūā. Apeyera Dios cū caroticūrīqūēre cū cawoaturicarp̄ārī ūt̄p̄ārī cūā āñuparō ti patapupear̄p̄re. ⁵ Ti pata bui p̄amerē āñuparā āngelea majārē bairo caāna wericarā p̄garā. Na p̄ame top̄ na caānie jūgori, “Dios cū caāno niña ato,” īgarā baiyuparā. Na quer̄p̄ari mena āmeo ñucānamurī ti pata buire nucūñuparā. Bairo cabaimiatacūārē, capee wāme yū quetibujūnemoētīña ti wāmerē.

⁶ Bairo ti wii macāāj̄ē tore bairo caroaro qūēnorīcārō caānoi, ti wii caānijūgori ar̄are jāātanucūñuparā, na cañubuerije macāāj̄erē átigarā sacerdote majā. ⁷ Ti ar̄a bero macāā ar̄a p̄amerē sumo sacerdote jeto jāāmasīñup̄. Jīcāni jeto jāānucūñup̄ jīcā cūmarē. Ti ar̄are cū cajāārī r̄m̄erē waibūtoa riire jeānucūñup̄. Cū carorije wapa, bairi cū ya macā macāāna tūgoñae-na roro na caátie wapa cūārē Dios na cū masiriyobojāto ī, tiere jeānucūñup̄. ⁸ Atie nipetirijere tūgoñarī, atore bairo marī masīñami Espiritu Santo p̄ame: Mai, caānijūgori ar̄a p̄ame ñubueriquere āta ar̄ar̄p̄ camasā na caānitoye, ape ar̄a, santuario ar̄a p̄ame mai p̄āj̄ā masī maa. Torea bairo cab̄cū wāme na cañubuerique caānicōāmata mai, cariape Dios cū caānip̄are etamasīā mano. ⁹ Tie nipetirije marī catūgorije ati yepa macāāj̄ē santuario p̄ame marī ati yūtea macāāna ūm̄recóop̄ caāno santuario cūārē marī camasīparore bairo ī, cūñupī Dios. Bairo tie, ati yepa macāāj̄ē jūgori waibūtoa riire joem̄gōrī santuariop̄ cañubuerā etarā caroaro yeric̄ti petietaetiyama mai. ¹⁰ Tie ati yepa macāāj̄ē Moisés ānacū cū caroticūrīqūē p̄ame marī caugapee, marī caetipee, marī wāmorī marī cacosepee wāme ūnie jettore átirotiyupa. Tie nipetirije caátirotirijere Dios cū cawasoaparo jūgoye mai marī rup̄are maijūgorique macāāj̄ē wāme niña. Marī yerire dope bairo átimasīrētie tie jūgori.

¹¹ Merē atīmajūcōāñupī Cristo marī sumo sacerdote Dios marīrē caroaro cū caátipeere cajōp̄ majū. Marī sumo sacerdote cū capaari wii santuario p̄ame ati yepa macāā wii santuario netōjāñurō caroaro caāni-majūrī wii niña. Ati yepa macāāna camasā na caqūēnorīcā wii mee niña. Bairi ati yepa macāā wii mee, ūm̄recóo macāā wii majū niña, īgū ñiña. ¹² Jesucristo merē santuariop̄ jāāñupī. Bairo jāārī, waibūtoa chivoa, bairi becerroa rií mena mee, cū majū rií mena jūgori marī carorije wapare netōgū jāāñupī. Jīcānia jāāñupī, p̄gani cārō jāānemoesupi. Bairo cū cabairique jūgori yeri capetietiere cacūgorā marī tuao joroque ásupi. ¹³ Nurīcārā toroa, bairi chivoa rií, tunu bairoa becerrare na cajoerije ōwārē oco mena asuri camasā buire sacerdote majōcū na cū cayayewērō bero, bui na rup̄are caugueri coserārē bairo jeto tuayama, Dios cū cañajoro. ¹⁴ Bairo atie cabaimiat-acūārē, ¡Jesucristo yaye rií p̄ame roque waibūtoa rií netōjāñurō caānimajūrīj̄ē niña! Espiritu Santo caānicōānucūcū cū camasīrīj̄ē jūgori Jesucristo cū rup̄ar̄p̄ majūrēā Diop̄re cū joere bairo ásupi. Waibūtoa riire na cajoem̄gōjonucūrīj̄ē netōjāñurō cū caátie p̄ame ñe ūnie r̄saesupa. Cū cariarique jūgori

caŕpetietopu cayasiránarē bairo marí cabaibujiori-
quere netōōñupí. Bairo marí netōōñupí Jesús Dios
cañnicōāninucūñrē caroaro cū marí catūgoŕsamasí-
parore bairo í.

¹⁵ Torecu, Jesucristo ruame yucpāĩru cū cariarique
jūgori Dios cū pacu mena, bairi camasā mena cūārē
jīcā yericñarē bairo caroaro Dios mena marí ānio
joroque ásupi. Cawāma wāme mena, “Mujāā yu
netōōbojagu,” cū caĩrīcārōrēā bairo ásupi. “Bairo yu
caāto cañijūgorica wāme roticūrīqūērē na cacūgorica
yūtea caāno roro na caātaje wapare yu masiriyobo-
jagu. Bairo yu caāto bero, Dios cū caĩñabesericarā cū
yarā cañiparā ruame cū caĩjūgoyeticūrīcārōrēā bairo
yeri capetietiere cacūgoparā majū nigarāma,” ĩrē bairo
marí ásupi.

¹⁶ Bairi, “jīcācū cū caĩrīqūē cawāma wāme caroaro tu-
tuario mena to āmarō,” marí caĩata, tie cawāma
wāmerē cacūrīcū cū cariarije mena marí masīña. Cū
cariaepata roque, tie cū caĩcūrīqūērē bairo bai jū-
goetibujioro. ¹⁷ Bairi jīcācū cū caĩcūrīqūē cawāma wāme
ūnie wapa maniña, mai tiere caĩcūrīcū cū cacaticōāma-
ta. Cū cariaro beropu roquere wapa cūtibujioro.

¹⁸ Torecu, Dios ruame cañijūgorique Moisés ānacūrē
cū caātiroticūrīqūē cūārē waibūtoare pajīārīqūē mena
cūjūgoyupi. ¹⁹ Mai, nipetiro camasā Israel macāānarē
na quetibujuyupi Moisés ānacū Dios narē cū
caātiroticūrīqūērē. Bairo na quetibujuri bero, waibūtoa
chivoa, bairi becerroa na capajīātāna riire jeeri, tiere
oco mena asuyupi. Áti yaparo, yucu hisopo
cawāmecūtii ruu mena oveja poa jūōrīqūērē ti
ruuru jiyaturi, riire yosene átiri, Dios būsūrica tutire
yayewēñupí. Bairo to macāāna camasā nipetiro cūārē
na yayewēñupí Moisés tie rií oco mena asuriquere.

²⁰ Bairo áti yaparo, atore bairo na ĩñupí: “Cawāma
wāme mujāā camasārē Dios cū caāticūrījē merē āni jū-
goya,” na ĩñupí. ²¹ Apeyera tunu Moisés ruame nipe-
tiro Dios ya wii santuario, bairi ñubuerique macāājē
cūārē tie rií mena yayewēñupí tie buire. ²² Moisés
ānacū cū caātiroticūrīqūē caĩquetibujuro ruamata, rií
jūgori mena jeto dise ūnie nipetiro jāñurīrua caroa
wāme ñumasīña Dios cū caĩñajorore. Waibūtoare na
capajīāētīcōāta, rorije na caātie wapare Dios cū ca-
masiriyobojapee maniña.

El sacrificio de Cristo quita el pecado

²³ Bairo cabairoi, waibūtoa rii joemūgōrīqūērē
bonucūñupā. Camasā na caqūēnorīqūē ɯmɯrecóopu
cañnie macāājērē cañnicōñaqueyorijere, “Caroa wāme
nimasīña Dios cū caĩñajoro,” ĩgarā, bairo ásupu. Bairo
na caātinucūmiatacūārē, ɯmɯrecóo macāājē ruame
ati yeparu camasā na caātie netōjāñurō cañnimajūrījē
ūnierē boya. ²⁴ Torecu, Cristo ati yepa macāā wii santu-
ario wiire jāāĩcārō ūnoa, santuario ɯmɯrecóo macāā
wii ruame roquere jāāñupí. Ati yepa macāā wii camasā
na caqūēnorīcā wii ɯmɯrecóopu cañni wii macāājērē
bairo cañnicōñaqueyori wiire jāāēsupí. Ti wii
ɯmɯrecóopu cañni wiire jāāĩ yua, Diopre marí jēni-
bojagu jāāñupí. ²⁵ Jesucristo jīcānia jāāñupí

ɯmɯrecóopu cañni wiire. Ati yepa macāācū sumo sac-
erdote roque tocānacā cūma waibūtoa rií mena je-
jāānucūñami santuariopu. Tie rií cū yaye mee, waibū-
toa rií mena ruame roque jee jāānucūñami. ²⁶ Tore
bairo átaje cañnipee caāmata, Cristo capee tocānacā
cūma riacōā ninucūbujioŕmi ati yepare Dios cū
caqūēnorō beropuina. Bairopu, tore bairo átaje
cañnipee mee niña. Ati yūtea catūsari yūteare Cristo
ruame cū majū yucpāĩru jīcānia riājāñupí, cū yarā
cañiparā yaye wapare na netōōbojagu. Ruani cārō
cū carianemopee mee niña. ²⁷ Bairi marí camasā cūā
jīcānia marí riagarā. Marí cabaiyasiro bero, Dios nipe-
tiro marí caātajere marí ĩñabesegūmi. ²⁸ Torea bairo
Cristo cūā jīcānia yucpāĩru riayupi, capāārā camasārē
na carorije wapare regu. Cabero bauetaguŕmi tunu. Ri-
anemogu mee, cū yarā cūrē cacoterārē na jeāgu
buiaetaguŕmi tunu.

10 Moisés ānacū cū caroticūrīqūē ruame Dios ca-
masārē caroare cū cajopee mee, tiere cañnicōñ
queyojūgorije niña. Bairo cabairoi, ni jīcācū ūcū tocā-
nacā cūma waibūtoa rii wāme jetore cū ca-
joemūgōjorotirique jūgori ñe ūnie cawapa cūgoesere
bairo caācū baimasīētīñami. ² Moisés ānacū cū
caroticūrīqūē caānorē bairo camasā na carorije wa-
pare carepeyomasāta, ruani cārō roro na caātajere
tūgoñanemoetibujioricarāma. Ruani cārō waibūtoa
rii cūārē joemūgōjo rotietibujioricarāma. ³ Bairopu,
atie waibūtoa rii mena joemūgōjorique ruame camasā
na carorije wapare tocānacā cūma na catū-
goñanemopeere bairo niña. ⁴ Merē marí masīña:
Waibūtoa toroa, bairi chivoa rií ruame camasā na
carorije wapare jīcānia na cosenetōōmasīētīña.

⁵ Torecu, Jesucristo ati yeparu cū cabuiaetaparo jū-
goye atore bairo qūĩñupí cū pacu Diore:

“Mɯ ruame waibūtoa riire camasā na ca-
joemūgōjonucūrījērē miñajesoroaetiya.

Bairi jīcā ruu yu mɯ jowu, camasā roro na caātie
wapare yu majū na yu canetōōbojaparore bairo í.

⁶ Camasā roro na caātie wapare regarā, waibūtoare
pajīārī bero, na riire na cajoemūgōjonucūrījērē miñaje-
soroaetiya.

⁷ Torecu mūrē ñiña: Atoa yu āniña mɯ ya tutipɯ na
caĩwoatujūgoyecūtatorea bairoa, yure mɯ carotiri-
carore bairo átigɯ,” qūĩñupí Cristo cū pacuere.

⁸ Moisés ānacū tore bairo cū caātiroticūrīqūē cañnie
cañnimaatacūārē, “Dios ruame, camasā roro na
caātiere regarā, waibūtoare pajīārī bero, na riire na ca-
joemūgōjonucūrījērē miñajeso roaetiya,” qūĩñupí Jesús
Diore. ⁹ Cabero qūĩnemoñupí Jesús tunu: “Atoa yu
āniña, yure mɯ carotiricarore bairo átigɯ.” Atoe bairo
qūĩgu ĩñupí: “Tirūmɯru cabuŕu rotirique waibūtoa
riire joemūgōjorique ūnierē jānarī bero, cawāma
wāme camasārē caroaro mɯ caātibojapeere átigɯ yu
baiya,” qūĩgu ĩñupí Jesús. ¹⁰ Jesús ruame cū pacu Dios
cū carotirore bairo ásupi. Bairo átiri, cū majūā jīcānia
yucpāĩru riayupi. Ruani cārō cū carianemorō boesu-
pa camasā na canetōpeere. Tore bairo Jesús cū caātie

jǔgori, cǔ yarǎ caroarǎ majũ marĩ añio joroque ásupi Dios.

¹¹ Nipetiro judío majǎ yarǎ sacerdotea tocǎnacǎ rǔmǔ waibǔtoa rii wǎme jetore joemǔgǔjonucǔñama. Tie bairo na caátie di rǔmǔ ũno camasǎ na carorije wapare jǐcǎnia canetǔdǔmasǐtǐmǐatacǔǎrǎ, tore bairo átincǔñama sacerdote majǎ. ¹² Jesucristo pǔame roque camasǎ roro na caátie wapare netǔǔyaparo etagǔ, cǔ majũǎ jǐcǎnia yucǔpǎĩrǔ riayupi. Pǔgani cǎrǔ tunu cǔ carianemorǔ boesupa camasǎ na canetǔpeere. Áti yaparori bero, ǔmǔrecóorǔ ásupi, cǔ pacǔ Diotǔ cariape nǔgǔǎrǔ ruiácǔ. ¹³ Topǔ ruicotei átiyami mai, cǔ pacǔ, Jesús pesuare cǔ canetǔncǎrǔ ũno. ¹⁴ Jesús cǔ majũǎ yucǔpǎĩrǔ cǔ cariarique jǔgori ñe ũnie cawapa mánarǎ bairo caǎna na añio joroque na ásupi Jesús Dios yarǎ caǎniparǎrǎ. Na pǔame tocǎnacǎ rǔmǔa tore bairo jeto ñnicǔǎ ninucǔgarǎma.

¹⁵ Tie cariape caǎnoina, Espírиту Santo cǔǎ atore bairo marĩ quetibǔjǔyami: "Atore bairo ññami Dios:

¹⁶ 'Ti yǔtea caǎno yǔ yarǎrǎ cawǎma wǎme na yǔ caátibojapee atore bairo nigaro:

Na yeri na catǔgoǎrǎjǔrǔ yǔ caroticǔpeere na tǔgoǎo joroque na yǔ átigǔ.

Bairo yǔ caáto, yǔ caroticǔrǎjǔrǎ borǎ, tiere caroaro cariape átiagarǎma.

¹⁷ Na, roro na caátajere masiriyori bero, pǔgani tunu tiere yǔ tǔgoǎnemoetigǔ,

ññami Dios," marĩ quetibǔjǔyami Espírиту Santo.

¹⁸ Bairi roro marĩ caátajere netǔǔrǔqǔǎ caroaro cariape majũ caǎmata, ape wǎme waibǔtoa rii marĩ ca-joemǔgǔjorotirije ũnierǎ marĩ boetibujiorǎ.

Debemos acercarnos a Dios

¹⁹ Bairi yǔ yarǎ, Jesucristo yucǔpǎĩrǔ cǔ cariarique jǔgori ámerǎ Dios ya wii santuariore cajǎǎetarǎrǎ bairoa cǔrǎ uwiricaró mano cǔ mena marĩ bǔsǔmasǐña.

²⁰ Dios ya wii templo wiirǔ jutii asero ññotaricaró jǔgoye Dios cǔ caǎni arǔarǔ sumo sacerdote cǔ cajǎǎetaro bero cajǎǎǔsarǎrǎ bairo marĩ ñniña. Marĩ sumo sacerdote Jesucristo cǔ cariarique jǔgori cǔ pacǔ Dios cǔ caǎnorǔ marĩ ájǔgoye átiyami. Cǔ berore marĩ áǔsagarǎ marĩrǎ cacationucǔparorǔ. Jesús marĩ sacerdote catutuǔmajũ Dios ya wii ǔmǔrecóo macǎ wii jope tǔrǔ marĩrǎ cotei átiyami. ²² Bairo marĩrǎ cǔ caceroi, marĩ yeri marĩ catǔgoǎrǎjǔrǎ mena cǔ pacǔ Dios tǔrǔ marĩ etaró. Nǔcǔbǔgoye mena ññotaricaró mano, bairi tunu tǔgoǎnatutuarique mena uwiricaró mano Diotǔ marĩ etaró marĩ yeripǔ mena. Marĩ rupǔre oco caró caǔguerǐ manie mena cosewericarórea bairo roro marĩ caátajere care ecoricarǎ ññirǐ, Diotǔ caetaparǎ majũ marĩ ñniña marĩ yeripǔ mena.

²³ "Mǔjǎǎrǎ yǔ netǔǔgǔ, cǔ caĩrǐcǎrǔrǎ bairo marĩ netǔǔgǔmi," caĩrǎ ññirǐ tiere marĩ masiriteticǔǎrǔǎ pǔgani tǔgoǎrǎcǎrǔo mano. ²⁴ Bairo pǔame marĩ boya: Tocǎnacǎǔrǔa marĩ yarǎ aperǎrǎ na marĩ jǔátinmoto, ámeo mairǐqǔǎ caró macǎǎjǎrǎ na masǐnemo joroque ñrǎ. ²⁵ Marĩ, Diore caĩroarǎ marĩ cañubue neñanucǔǔrǔre aperǎ marĩ menarǎ neñatinucǔñama.

ma. Narǎ bairo marĩ baietiroa. Marĩ pǔame roque jǐcǎrǔ tǔgoǎnatutuo joroque marĩ ámeo átiroa. Bairoa nemojǎñurǔ marĩ ámeo áticǔǎ ninucǔgarǎ mai, "Marĩ Quetiupǔ cǔ caetapa rǔmǔ cǔñarǔ baiya," caĩrǎ ññirǐ.

²⁶ Cajǔgoyepǔ marĩ Quetiupǔ Jesús quetibǔjǔrique caroaro cariape ññajǎrǎ masǐmirǎcǔǎ, pǔgani tunu roro marĩ caáticǔǎmata, marĩ carorije wapa netǔǔnemo masǐa maa. ²⁷ Bairo roro marĩ caáticǔǎmata yua, uwirique mena Dios cǔ caĩñabesepa rǔmǔrǎ cacerarǎ bairo marĩ tuabujiorǎ. Aperǎ cǔ pesua caǎna tutuaro caǔrǔ, caǔpetietorǔ cayasiparǎrǎ bairo marĩ tuabujiorǎ. ²⁸ Apeyera tunu, ni jǐcǎǔ ũcǔ Moisés ññacǔ cǔ caroticǔrǔqǔǎrǎ caápeire, pǔgarǎ, o itiarǎ cǔrǎ na cabǔsǔjǎata, ññamairǐcǎrǔo mano cǔ pajǎrǎrocamasǐña ma judío majǎ. ²⁹ Caroaro tǔgoǎñañi mai: Netǔǔjǎñurǔ popiye na baio joroque na átigǔmi Dios cǔ macǔ Jesure caĩñaterǎ roquere. "Cristo, Dios macǔ cǔ cariarique jǔgori roro marĩ caátaje wapare netǔǔñurǐ," marĩ masǐña. Bairo noa ũna cǔ cariarique jǔgori na carorije wapare canetǔdecoparǎ nimirǎcǔǎ, cǔ riire, "Cabǔgoro macǎǎjǎ ñniña," na caǎta, na yaye wapa popiye tǔmǔogarǎma. Tunu bairoa Espírиту Santo camasǎrǎ cajǎácǔ cǔǎrǎ roro na caĩrǐjǎ jǔgori popiye majũ tǔmǔogarǎma. ³⁰ Tunu atore bairo marĩ masǐña marĩ Quetiupǔ Dios cǔ caĩrǐqǔǎrǎ: "Yǔ roque caĩñabesepǔ yǔ ñniña. Yǔa, carorije caǎnarǎ popiye na baio joroque yǔ átigǔ," ññurǐ. Tunu aperó Dios cǔ caquetibǔjǔrorǔ atore bairo ññurǐ: "Marĩ Quetiupǔ Dios cǔ yarǎ na caátajere ññabesegǔmi." ³¹ Bairi Dios cañnicǔǎninucǔrǔ roro caǎnarǎ popiye na baio joroque cǔ caátipee roque cauwiorije majũ ñniña!

³² Mǔjǎǎ pǔame roque mǔjǎǎ caátiañi jǔgoriquere tǔgoǎnemoña tunu. Tiere masiriteticǔǎña. Jesucristo yaye cariape macǎǎjǎ quetire mǔjǎǎ catǔgoyesaricaró bero, aperǎ roro majũ mǔjǎǎrǎ na caátaje to ññimiatcǔǎrǎ, tǔgoǎenarǎ bairo tiere mǔjǎǎ tǔgoǎnetǔǔcǔǎñurǎ. ³³ Jesucristo yarǎ mǔjǎǎ cañnoi, jǐcǎǎrǎ mǔjǎǎ mena macǎǎnarǎ nipetiro camasǎ na caĩñajoro roro na ñeypupa aperǎ camasǎ. Popiye na baio joroque na ásupa. Aperǎ mǔjǎǎ mena macǎǎna popiye cabairǎrǎ na ññarǐ bǔtioró bopacooro na ññañurǎ. ³⁴ Preso jorica wii na cacǔrericarǎ cǔǎrǎ na mǔjǎǎ ññamairǐñurǎ. Tunu bairoa mǔjǎǎrǎ, mǔjǎǎ yaye apeye ũnierǎ roro majũ na caǔmamiatacǔǎrǎ, yerijǔrǔ mena mǔjǎǎ ñnicǔǎñurǎ. ǔmǔrecóorǔ cañnicǔǎnie mǔjǎǎ cacǔgopee nocǎrǔ caró cañimajǔrǐjǎ pǔamerǎ tǔgoǎrǎ, bairo mǔjǎǎ baiyupa.

³⁵ Torena, Jesucristo mena mǔjǎǎ catǔgoǎnatutuarǐjere jǎnaeticǔǎña. Tie jǔgori caroaro majũ mǔjǎǎ cabaipee ññigaró. ³⁶ Jesucristo yarǎ ññirǐ popiye mǔjǎǎ bainemogarǎ. Bairo cabairǎ nimirǎcǔǎ, roro mǔjǎǎrǎ na caátie tǔgoǎenarǎ bairo tǔgoǎnetǔǔcǔǎña, Dios cǔ caborore bairo mǔjǎǎ caátimasǐcǔǎniparore bairo ñrǎ. Bairo ána, cǔ caĩjǔgoyeticǔrǐcǎrǔrǎ bairo tie caroare mǔjǎǎ bocagarǎ. ³⁷ Bairo cabairo jǔgori atore bairo ñña Dios ya tutipǔ cǔǎrǎ:

"Yoaro mee majũ átigǔmi caatǐpǔ pǔame. Yowoetigǔmi.

³⁸ Ni jīcāũ ūcũ yu caĩñajoro carorije cawapa mácũrē bairo cũ caānigaata, yu mena tũgoñatutuacōā ninucũgumi.

Yu yayere cajānarīcũ p̄amerē cũ ñiñajesoetiya,“ ĩ quetibũjũya Dios ya tutip̄.

³⁹ Marī p̄ame roque tiere cajānarīcārārē bairo marī baietiya. Bairo caũpetietop̄ caápārārē bairo marī baietiya. Jesucristo mena marī catũgoñatutuarije jũgori, Dios cũ canetōōrīcārārē bairo caāna marī āniña.

La fe

11 Dios mena tũgoñatutuarije atore bairo niña: “Marīrē caroaro cũ caátipeere marī jogũmi cũ caĩrīcārōrē bairo,” cariape marī caĩcotemasĩrījē niña. Caroaro marīrē cũ caátipeere mai ĩñaetimīrācũā, p̄gani tũgoñarīcārō mano cariape cũ caĩrījērē marī catũgoñarījē niña. ² Tirũm̄p̄ macāāna marī ñicũjāā ānana Dios mena cariape na catũgoñatutuarije jũgori na ĩñajesoyp̄i Dios.

³ Marī p̄ame Dios mena tũgoñatutuari, atore bairo marī ĩ masĩña cũ caátijēñojũgoriquere: Ati yepa nipe-tiro macāājērē to baibuiaetao joroque ásupi Dios cũ cabũs̄ri risero mena. Bairo ati yepa macāājē nipetirije Dios cũ caátaje marī caĩñarījē p̄ame tirũm̄p̄re caĩñamánajērē marī ĩñaña.

⁴ Tirũm̄p̄ macāācũ Abel ānacũ p̄ame Dios mena tũgoñatutuari, oveja waibũcũre pajĩārī bero, cũ riire joemũgōjoyup̄i, Diore qũĩroagũ. Cũ jũgocũ Caĩn netōjāñurō caroa wāmerē joemũgōjoyup̄i Abel. Bairo Abel cũ caátie jũgori Dios p̄ame carorije wapa cacũgoecũre bairo qũĩñañup̄i. Cũ cajoemũgōjorijere qũĩñajesojoyup̄i Dios. Āmerē yua, Abel cũ camanimiat-acũārē, Dios mena cũ catũgoñatutuarije atore bairo ĩ quetibũjũgaro ĩña: Marī cũā cũrē bairo Dios mena marī catũgoñatutuarije boya.

⁵ Apei, Enoc cawāmecũcũ cũā Dios mena cũ catũgoñatutuarije jũgori cũ neásup̄i Dios cacatirea ĩm̄recóop̄, marī camasārē bairo cũ cabaiyasietiparore bairo ĩ. Ni jīcāũ ūcũ cũ bocaesup̄, jicoquei Dios cũrē cũ caneátóĩ jũgori. Dios cũ cabũs̄ri tutip̄ atore bairo ĩ quetibũjũya Enoc cũ cabairiquere: Cũ caneáecoparo jũgoye mai, cũ mena cũ catũgoñatutuarijere ĩñajesoyp̄i Dios. ⁶ Ni jīcāũ ūcũ Dios mena cũ catũgoñatutuaeticōāta, Diore qũĩñajeso joroque cũ átimasĩētĩñami. Diotũ caágarā p̄ame cariapea atore bairo na caĩtũgoñarō ñiña: Āniñami Dios. Tunu atore bairo na caĩtũgoñanemorō ñiña: Caroare na jogũmi Dios cũrē caborārē.

⁷ Apei, Noé ānacũ cũā Dios mena cũ catũgoñatutuarije mena netōñup̄i. Mai, Dios p̄ame cũ quetibũjũyup̄i Noérē caĩñaña manie cabaipere. Tie cabaipere ĩñaetimicũā, caānorē bairo tũgori, cũmua capairicare qũēnoñup̄i, cũ pũnaa mena cabaipere netōgũ. Tunu bairoa Dios mena cũ catũgoñatutuarije jũgori camasā ati ĩm̄recóo macāāna cũ caāni yepa caāna Diore caĩroaenarē, “Mũjāā yasicoagarā,” na ĩ quetibũjũmĩñup̄i Noé. Bairo yua, ati yepa caruaripaure

netōcoasupa Noéjāā Dios mena cũ catũgoñatutuarije jũgori.

⁸ Apei, Abraham ānacũ cũā Dios mena cũ catũgoñatutuarije jũgori Dios cũrē, “Ape yepap̄ ácũja m̄ yarā mena,” cũ caĩrījērē tũgori, caroaro cariape cũ tũgoyup̄i. Tere tũgori bero, cũ caátore masĩētīmicũā, Dios cũrē cũ cajopa yepap̄ ásupi Abraham. ⁹ Tunu bairoa etari bero, Dios mena cũ catũgoñatutuarije jũgori ape yepap̄ macāācũrē bairo átiāñup̄i. Waibũtoa aseri mena qũēnorīcā wiiri mena āniñesēāñup̄i. Cũ macũ Isaac, bairo cũ p̄ārāmi Jacob cũā torea bairo āniñesēāñup̄ā cũ berore. “Mũjāārē ati yepare yu jogũ,” na ĩ bũsũyup̄i Dios na cũārē. ¹⁰ Abraham p̄ame Dios ya macā ĩm̄recóop̄ caāni macā capetieti macārē ānigũ, tore bairo baiñesēāñup̄i ati yepap̄re. Dios majũ cũ caqũēnorīcā macārē etagũ, tore bairo baicoteyup̄i Abraham.

¹¹ Tunu apeyera Abraham, “Yure cũ caĩrīcārōrēā bairo jīcā wāme r̄saricarō mano yu átibojagũmi Dios,” caānorē bairo cariapea ĩ tũgoñañup̄i. Bairo Dios mena cũ catũgoñatutuarije jũgori, cũ, cũ n̄mo cũā cabũtoa, capũnaacũti masĩēnap̄ na caānimiatacũārē, jīcāũ na macũcũtio joroque ásupi Dios cũ camasĩrījē mena.

¹² Bairo bairo Dios cũ camasĩrījē jũgori Abraham cabũcũ majũp̄ nimicũā, macũcũsup̄i. Bairo macũcũtiro bero, capāārā p̄ārāmerā cũsup̄i. ĩm̄recóo macāāna ñocōā, bairo paputiro macāājē paa rupare cōñajĩatia mano cārō majũ p̄ārāmerā cũsup̄i Abraham.

¹³ Na, yu caĩquetibũjũrā ānana Dios narē cũ caĩrīcārōrēā bairo cabaipetirore ĩñaesupa ati yepap̄ mai na caāni r̄m̄rē. Mai, na cariaparo jũgoye tie cabaipere masĩjũgoyecũsupa Dios mena catũgoñatutuari majā ānirī. Torena, ĩseanirīqũē mena, “Ati yepap̄ caāna mee marī āniña,” ĩ tũgoñañup̄ā. ¹⁴ Bairo caĩtũgoñarā ānirī, ape yepa na caānipa yepa majũrē camacā ñesēārārē bairo āñup̄ā. Merē tiere caroaro marī masĩña. ¹⁵ Na caānijũgorica yepare na caĩtũgoñaata, ti yepa na caānijũgorica yepap̄na tunuábu-jioricarāma. ¹⁶ Tunuápéyupa. Na p̄ame netōjāñurō caroa yepa majũrē boyupa. “ĩm̄recóo macāā yepare cacoterārē bairo āñup̄ā,” ĩgũ ñiña mũjāārē. Bairo Dios, “Yu, na pacũ Dios yu āniña,” na ĩ tũgoñaboboetiya. Cũ p̄ame merē na caānipa macārē qũēnorīcārōrē bairo átiyucōāñup̄i.

¹⁷ Apeyera tunu, Dios p̄ame Abrahārē, “¿Cariapea yu mena cũ tũgoñatutuayati?” ĩ, cũ macũ Isaare waibũcũre pajĩārī joemũgōjoricarore bairo cũ átirotiyup̄i. Abraham p̄ame Dios mena cũ catũgoñatutuarije jũgori, “M̄ caátirotirore bairo yu áperigũ,” qũĩēs̄supi Diore, cũ macũ jīcāũā cũ caānimiat-acũārē. Tunu bairoa, “M̄ macũ Isaac jũgori m̄ p̄ārāmerā c̄tigũ,” cũ, cũ caĩrīqũē to ānimiat-acũārē, Dios cũ caĩrōrē bairo átibujioyup̄i Abraham. ¹⁹ Abraham Dios mena tũgoñatutuari yua, “Cũ camasĩrījē mena cabaiyasiricarā cũārē catiomasiñami Dios,” ĩ tũgoñañup̄i. Abraham cũ macũrē cũ capajĩāgarip̄na Dios qũĩñup̄i: “Cũ pajĩāētīcōāna m̄ macũrē.” Bairo cũ caátajere tũgoñarī atore bairo marī ĩ masĩña: “Abra-

ham cū macū cariacoatacū tunu cacatire bairo caācūrē cū cūgoyupi tunu," marī ī masīña.

²⁰ Apei, Isaac ānacū cūā Dios mena cū catūgoñatutuarije jūgori cū pūnaa, Jacob cū jūgocū Esau cūārē caroaro na cabaipeere Diopere na jēnibojajūgoyeticūñupī.

²¹ Isaac macū Jacob cūā Dios mena cū catūgoñatutuarije jūgori cū macū José pūnaa tocānacāūrēā caroare na jēnibojayupi Diopere. Cabucū ānirī yua, cū tuericū mena tuañerī, Diore qūiroayupi.

²² José cūā Dios mena tūgoñatutuari cū cabaiyasi-paro jūgoye, atore bairo na īñupī israelita majārē: "Ape rēmū caāno ati yepa Egipto yepare mūjāā witigarā. Bairo mūjāā cawitiri rēmū caāno, yū rupaūri ānajē cūārē mūjāā neágarā mūjāā caátī yepapū," na ī cūñupī José.

²³ Aperā Moisés ānacū pacūa cūā Dios mena na catūgoñatutuarije jūgori Moisés cū cabuiaro bero itiarā muirūa majū yasiore cū cūgoyupa, cawīmaū caroūaca cū caānoi. Dios mena catūgoñatutuarā ānirī Egipto macāācū rey, "Cawīmarā caūmāarē na pajīārecōāña," cū caīrīqūē caānimitacūārē, tiere uwiesupa. Cū caīrōrē bairo ápeyupa.

²⁴ Moisés cūā cabucū ācūrē, Dios mena cū catūgoñatutuarije jūgori Egipto macāācū quetiupacū faraón macō macūrē bairo cū caānierē cūrē na caīrō boesupi.

²⁵ Bairo pūame boyupi: Dios ya poa macāāna popiye na cabairorea bairo cū cūā na mena popiye baigayupi. Jīcā yūtea cārō carorije macāājē faraón ya wii hseanirīqūē mena na caātīānierē īñamicūā, tiere īñajegaesupi. ²⁶ Atope bairo ī tūgoñañupī Moisés: "Egipto macāāna na cacūgorije cawapacūtie netōjāñurō caānimajūrījē niña Dios cū cajopacū Mesías queti pūame roque," ī tūgoñatutuaacōāñupī Moisés. Cū pūame Dios caroaro cū caátibojapeere masīrī, caroaro mena tūgoñatutuaacōāñupī.

²⁷ Cabero Moisés Egipto caāniatacū acoásupi. Ti yepa macāācū quetiupacū rey cū mena cū caasiarijere tūgoecūre bairo tiere tūgoñanetōcōāñupī. Dios mena catūgoñatutuaū ānirī cū caátipeere cariapea tūgoñajūgoyeticōā ninucūñupī. Dios cabauecūre jīcā cū cū caīñamajūcōārōrē bairo tiere tūgoñajānaesupi. ²⁸ Mai, ti yepare cū cawitiparo jūgoye Moisés Dios mena catūgoñatutuaū ānirī bose rēmū qūēnoñupī jīcā ñami caāno. Ti ñami caāno, oveja waibūtoare pajīārī bero na rií mena wiiri jope buire na yayewērotiyupi Moisés israelita majārē. Bairo na átirotiyupi, camasā na camacūcūti jūgorā caūmāarē capajīāñ acū ángel cū jāāñtīcōāto ī.

²⁹ Israelita majā cūā Dios mena tūgoñatutuari, Mar Rojo cawāmecūti riare netōásupa. Dios cū camasīrījē jūgori riare oco mano maarē bairo boporo cū caātiata wāpū netōásupa tiya ria capairiyare. Na bero caáná, narē cañegari majā egipcio majā cūā ti wāā na caátīwārē na cajāāpetiro bero nipetiro ruapeticoásupa.

³⁰ Cabero israelita majā Jericó cawāmecūti macārē ēmagarā, ti macā ēñotaricarō hsaropū basa āmejoreyuparā jīcā wāmo peti pūga pēnirō cānacā rēmū

majū. Bairo na caáto, Dios mena na catūgoñatutuarije jūgori, ti macā ēñotarique ñaapeticoasuparo.

³¹ Bairi ti macā macāācō Rahab cawāmecūco caūmāa mena caepewapatamirīcō Dios mena tūgoñatutuarique cacūgoo āñupō. Cō pūame Israel ya poa macāāna cō ya macārē caīñarutiri majārē caroaro cō ya wiipū na qūēnoñupō, na pajīārema, īō. Bairo Dios mena catūgoñatutuaō ānirī aperā cō ya macā macāāna Diore cabaibotiorā mena yasiesupo.

³² ¿Ñerē ñi quetibūjunemocūti mūjāārē? Dios mena catūgoñatutuari majā capāārā āñupā bairāpūa. Bairo capāārā na caānoi, na nipetirore yū quetibūjūpeyomasīēñā mūjāārē. Jīcāārā na mena macāāna āñupā: Gedeón, Barac, Sansón, Jelté, David, Samuel bairi aperā profeta majā cūā āñupā. ³³ Bairo Dios mena tūgoñatutuari ape macā macāāna mena caāmeoqūērā cūā na ya yepare ēmamasīñupā. Aperā cūā caroaro cariape camasārē na rotimasīñupā. Aperā Dios narē caroaro cū caátipeere cacotejūtiēna ānirī tiere cūgo-majūcōāñupā. Aperā cūārē macāñucū macāāna yaijūārā na na hgaetio joroque ásupi Dios, cū mena na catūgoñatutuarije jūgori. ³⁴ Aperā cūā na wapana narē peero paio caūrōpū narē na cacūremiatacūārē, hēs-upā. Aperā cūā na wapana ñosērīcāpāī mena na capajīāgamiatacūārē, rutimasīñupā. Aperā cūā catutuae-na caānimirīcārā, Dios mena na catūgoñatutuarije jūgori na wapana pajīārī majā poarire na pajīānetōmasīñupā. ³⁵ Aperā carōmia cūā na yarā cariyasi-coatana na caānimitacūārē, Dios cū camasīrījē jūgori tunu na catio joroque cū caānarē yarācūsupa.

Aperā cūārē na pesua popiye na baio joroque na átiepeyupa. "Diore mūjāā catūgoñasarijere mūjāā cajānaata, mūjāārē jāā pajīāreetigarā," na pesua na na caīmiatacūārē, narē na capajīāgaro ēñotaesupa. Dios mena catūgoñatutuarā ānirī bairo baiyupa. "Marī cariaro beropū tunu catiri roque, caroaro netōjāñurō marī ānajē cūtigarā," ī tūgoñarī tore bairo baiyupa. ³⁶ Aperā Diore caīroarā cūārē roro na ī boyetieperi na bape epenucūñupa. Āpōā wērī cadenas mena na jiyari, bairi tunu preso jorica wiiripū na cūreri roro majū na átiepeyupa. ³⁷ Aperā cūārē hūā rupaa mena na pajīārenucūñupā. Aperā cūārē yisericapāī mena na rupaūri recomacāārī na pajure batorenuicūñupā. Aperā cūārē ñosērīcāpāīrī mena na ñosē renucūñupā. Aperā cūā roro majū bopacooro baiyupa. Ñe ūnie cacūgoenarē bairo noo na caboropū áñesēāñupā. Waibūtoa oveja, o cabra aseri mena jutii jāñarī roro na caátipacōōrā baiñesēāñucūñupā. ³⁸ Na pūame, desierto cayucūmanopū, bairi hūā yucūpū, bairi hūā opeepū āniñesēāñucūñupā. Bairo bopacooro baiñesēāmirācūā, Dios cū caīñajorore caroarā cañurā majū āñupā. Bairi ati yepapū macāāna watoare na caāno jesoesupa. Dios tūpū na caāno roque ñuñupā.

³⁹ Bairo na cabaimiatacūārē, ni jīcā hūcū na mena macāācū Dios narē caroaro cū caátigarique cūgopetiesupi. Dios pūame, "Yū mena cariapea tūgoñatutuaayama," ī masīmicūā, narē cū caátigaricarore bairo na átiepeyoesupi mai. ⁴⁰ Atope bairo boyupi Dios:

Tocārōā cū jāna rotiyupa Diore. ²⁰ Dios cū caroticūrīqūērē dope átijātiemirā, tore bairo īñupā Diore. Mai, atore bairo īñuparō Dios narē cū caátiroticūrīqūē p̄ame: “Ni jīcāū ūcū ati ūtāūrē ca-peañærē ūtā rupaā, o āpōā besuro mena cū pajāro-cacōā rotiya. Ni ūcū waib̄c̄c̄ ūcū cūārē tore bairo átirotiya,” īñuparō. ²¹ Nocārō majū īña acuarique caānoi, Moisés cū majū cūā atore bairo īñupī: “Būtioro uwiri ȳ nanac̄p̄c̄,” īñupī.

²² M̄jāā roque narē bairo m̄jāā baietiya. ̄m̄recóop̄ caāni ūtāū buip̄ caāni macā Jerusalén cawāmec̄ti macā Dios cacaticōāninucūū ya macāp̄ caāniparā majū m̄jāā āniña. Aperā cūā nocārō capāārā majū Diot̄ macāāna ángelea majā neñapori Diore cabasapeorā na caānop̄ caāniparā m̄jāā āniña. ²³ Tunu bairo Dios pūnaarē bairo caāna, caānij̄-gorā ̄m̄recóop̄ Dios ya pūrōp̄ cū yarā caānarē cū cawoaturicā na caneñārōp̄ caāniparā m̄jāā āniña. Dios camasā nipetior̄p̄ cañabesei majū t̄p̄ m̄jāā etagarā. Caroarā na ānio joroque cū caātana t̄p̄ m̄jāā etagarā. ²⁴ Tunu bairo Jesut̄ m̄jāā etagarā, caroa wāme cawāma wāme marīrē caátibojacūrīcū t̄p̄. Jesús p̄ame yuc̄p̄āip̄ cū cariarique j̄gori cū rīi mena marī carorije wapare cosericarore bairo marī tuo joroque marī ásupi. Abel cū carī reriقة p̄ame āmeoqūē āmerīqūērē bairo átaje tuayupa. Bairi Abel ānacū cū carī reriقة netōjāñurō caānimajūrījē āñupā Jesús yaye rīi p̄ame roque.

²⁵ Torec̄, Jesús marīrē caquetib̄j̄re caroaro cū marī t̄goḡsagarā. Moisés ati yepa macāācū ānacū Dios yayere marī ñic̄j̄jā ānanarē cū caquetib̄j̄netōrīj̄erē t̄gogaesupa. Bairi dope bairo netōmasīēsupa. Marī roque na netōjāñurō bairā majū marī netōmasīēna, ̄m̄recóop̄ macāācū marīrē cū caquetib̄j̄garijere marī cat̄gogaeticōāta. ²⁶ Tir̄m̄p̄ ji ȳteap̄re Dios cū cab̄s̄ro j̄gori ati yepa tutuaro to yuguio joroque ásupi Dios, Moisés ānacū cū caāni ȳteap̄re. Bairi āmerē tunu atore bairo īnemoñami Dios: “P̄gani cārō tunu ȳ cab̄s̄rije mena ati yepa to yuguio joroque ȳ átiḡ. Āmerē ati yepa jeto meerē, ̄m̄recóop̄ cūā to yuguio joroque ȳ átiḡ,” īñami. ²⁷ Bairo cū caīata, atore bairo īḡ īc̄mi Dios: Ati ̄m̄recóo macāājē nipetiro cū caátaje, yepa cayuguirije ūnie mena yasipeticoagaro. Bairo ati ̄m̄recóo macāājē nipetirije cū caátajere cū cayasioro bero yua, Dios marī Quetiup̄ cū caāno macāājē jeto tuagaro.

²⁸ Dios cū carotimasīrīp̄, marīrē cū cacūbojarip̄ jeto tuagaro. Bairo tiere t̄goñarī, Diore, “M̄ ñujāñuñā jāā mena,” marī caībasapeoro ñuñā. Torec̄, caroaro cariape átianajē, cūrē īroarique Dios cū cañajesori wāmerī majūrē marī caātiāno ñuñā. ²⁹ Peero tutuaro mena cañrī peero apeye ūnierē cañrerorea bairo Dios cūā tutuaro mena marī carorije wapare cañabesemasī majū niñami.

Cómo agradar a Dios

13 M̄jāā p̄ame jīcāū pūnaa na caāmeomairōrē bairo m̄jāā cūā āmeo majānaeticōāña. ² Tunu

bairoa aperā camasā m̄jāā ya wii caññañesēārā cūārē caroaro mena na bocári na qūēnonucūña. j̄Tame, m̄jāā mena macāāna jīcāārā, ángelea majārē camasīēna nimirācūā, caroaro na bocári na qūēnoñupā na wiirip̄!

³ Preso jorica wiip̄ caāna cūārē na m̄jāā masiritiepa. M̄jāā cūā preso jorica wiip̄ caāna mena ānarē bairo t̄goñaña. Na j̄átinemoña. Roro caátiecoricārā cūārē na t̄goñaña. Ape r̄m̄ m̄jāā cūā narē bairo m̄jāā t̄m̄obujiorā, ati yepap̄ m̄jāā caāni r̄m̄ caāno. Bairi na īñamairotiya.

⁴ Tunu apeyera cawāmo jiyaricarārē nipetiro na m̄jāā caññanuc̄b̄ḡoro ñuñā. Roro āmeo átiepeeticōāña. Caroa wāme átaje jetore átianā. Dios p̄ame īñabeseḡmi roro caāmeo átieperi majārē. Can̄m̄oc̄na, can̄mo mána cūā roro na caátie j̄gori popiye na baio joroque na átiḡmi Dios.

⁵ Dinero pūrōrē cabonetōrārē bairo baieticōāña. Āme ati yepap̄ āna, m̄jāā cac̄gorije mena yeri ñucōāña. Atore bairo Dios cū cañrīcā wāmerē t̄goñaña: “M̄jāā ȳ aweyoetiḡ. M̄jāā ȳ j̄átinemonuc̄ḡ,” īñupī Dios. ⁶ Bairi yua, p̄gani cārō t̄goñarīcārō mano atore bairo marī ī masīña:

“Marī Quetiup̄ marī j̄átinemoñami.

Bairi ni jīcāū ūcū ȳre roro caátigaure ȳ uwietiya,” marī ī masīña.

⁷ Bairi m̄jāārē cañubuej̄gori majā, aperā Dios yaye quetire m̄jāārē caquetib̄j̄ricarā na cabairique cūārē caroaro t̄goñaña. Na p̄ame popiye baimirācūā, Jesucristo mena t̄goñatutuacōāñupā na cariarī r̄m̄p̄. M̄jāā cūā Jesucristo mena na cat̄goñatutuaricarorea bairo cū mena t̄goñatutuacōā āninucūña.

⁸ Jesucristo cañij̄gorip̄p̄ caroaro cariape caācū āñupī. Āme cūārē bairoa nicōā ninucūñami. Bairi cūā nicōā ninucūñami tocānacā r̄m̄. Cū yeri cū cat̄goñarījē wasoetiya. ⁹ Bairi m̄jāā nipetiro ape wāme quetib̄j̄rique ūnierē t̄goḡsaeticōāña. Dios cū camairījē mena yeri tutuarā marī ānio joroque caáto ñuñā. ̄garique wāmerē besecōñarī na caugarotirore bairo marī caáto mee, marī yeri t̄goñatutuo joroque marī átiya. Tie caátirotirije dope átimasīā maniña, cañumiatacūārē.

¹⁰ Marīā, Jesucristo yuc̄p̄āip̄ cū cariarique j̄gori ape wāme waib̄c̄c̄ joem̄ḡj̄oriquere cac̄gorārē bairo marī baiya. Nipetiro sacerdote majā tir̄m̄p̄ macā santuariore capaacoteri majā ūna p̄ame roque jīcā wāme ūno c̄gomasīētīñama marī canetōrīcā wāmerē. Moisés ānacū cū caátiroticūrīqūērē na cabonetōrō j̄gori, marī, Jesucristo ya poa macāāna mena narē ānimasīā maa. ¹¹ Bairi sumo sacerdote jeto waib̄toā rīire santuariop̄ jeāmasīñami, roro camasā na caátie wapare Dios cū camasiriyobojaparore bairo ī. Waib̄toā rupañri ānajē p̄amerē ti ar̄a santuario camano, ti macā j̄goyep̄ tiere joenucūñupā. ¹² Torec̄, Jesús cūā roro yuc̄p̄āip̄ cū cariarī r̄m̄rē, macā camanop̄ riayupi, cū ya poa macāānarē cū rīi j̄gori carorije wapa mána caroarā Dios ya poa macāāna majū na āmarō ī. ¹³ Bairi cab̄c̄ wāme átajere jānarī marī

cũã Jesús cũ cabairicarorea bairo popiye baimirãcũã, tiere tũgoñaenarẽ bairo marĩ catũgoñaenetõrõ ñũa. Marĩ Quetiupã Jesure roro popiye cũ na caátatorea bairo marĩ cũãrẽ aperã roro marĩ na caátieperijere marĩ ẽñoetaetigarã. ¹⁴ Marĩã, ati yepapũre jĩcã macã tocãnacã rũmũ caãnicõãninucũpã macãrẽ marĩ cũgoetiya. Bairi ape macã Dios ya macã tocãnacã rũmũ caãnicõãninucũpã macãrẽ camacãránarẽ bairo caãna marĩ ãniña.

¹⁵ Bairi tocãnacãnia marĩ Pacũ Diore, bairi Jesucristo cũãrẽ basapeorotiya. Marĩ cabasapeorije waibũtoa riire marĩ cajoemũgõjorije ùnie niña. Bairi marĩ risero mena, "Jãã Pacũ, mũ ñumajũcõãña jãã mena," cũ marĩ caĩbasapeope niña. ¹⁶ Caroa wãme camasã mena átiã-najẽrẽ masiritieticõãña. Tunu bairoa aperã camasãrẽ mũjãã cacũgorije mena na cabopacarijere na jũátinemonucũña. Tie waibũcũ riire joemũgõjorãrẽ bairo mũjãã caátie niña. Tie ùnie roquere iñajesoyami Dios.

¹⁷ Torena, mũjããrẽ carotiri majãrẽ caroaro mena na yũya. Caroaro mena na carotirijere ása. Na pũame yerijãrĩcãrõ mano caroaro iñacotenucũñama mũjããrẽ. "Marĩ paarique cũãrẽ iñabesegũmi Dios," i tũgoñaĩ, tore bairo átinucũñama mũjããrẽ carotiri majã pũame. Bairi mũjããrẽ carotiri majã na caĩñajesoparo ñurõ caroaro mena na paabojanucũña. Mũjãã capaarijere na iñajesoetio joroque ápericõãña. Bairo mũjãã caápericõãta, ñe ùnierẽ caáperãrẽ bairo mũjãã tuabujorã.

¹⁸ Bairi apeyera tunu, jããrẽ Diopũre mũjãã jẽnibojagarã. Pũgani tũgoñaĩcãrõ mano jãã masĩña merẽ caroaro yerijõrõ jãã catũgoñaĩqũẽ cũtiere. Nipetiropũre caroaro cariape jãã caátianimasĩpeere jãã boya. ¹⁹ Bairi apeyera Diopũre yũ mũjãã cajẽnibo-

janucũrõ yũ boya. Bairo yũ mũjãã cajẽnibojaro, mũjãã tũpũ yoaro mea tunu yũ ãnio joroque Dios cũ áparo iñã, yũ mũjãã jẽnibojawa.

Bendición y saludos finales

²⁰ Dios pũame caroaro yerijõrõ caãnjẽcũcũ niñami. Tunu bairoa marĩ Quetiupã Jesucristo cariacoaacũ cũ caãnimiatãcũãrẽ, tunu cũ catio joroque caátacũ niñami. Marĩrẽ, oveja coteri majõcũre bairo caãcũ, Jesús cũ cariarique jũgori cawãma wãme Dios cũ yarãrẽ cũ caátibojarique caãnicõãninucũpeere caãnorẽ bairo to tuao joroque caátacũ niñami Dios. ²¹ Bairi caátacũ pũame nipetiri wãme mũjããrẽ jĩcãrõ tũni ñe ùnie wapa cacũgoenarẽ bairo caãna mũjãã cũ áparo. Bairo cũ caáto, nipetiro cũ cabori wãme ùnie jetore caroaro mũjãã átimasĩgarã. Bairi marĩrẽ cũ caátigari wãme cãrõ marĩ cũ áparo Jesucristo jũgori. Bairi atore bairo marĩ iñã: "Jesucristo marĩ cabasapeorije to petieticõãto. Bairoa to baiáto," marĩ iñã.

²² Yũ yarã mũjããrẽ ñiña: Atie queti petoaca mũjããrẽ yũ caquetibũwoatujorijere caroaro yerijõrõ tũgopeoya.

²³ Bairi apeyera, atiere mũjãã camasĩrõ yũ boya: Marĩ yũ Timoteo cũã merẽ preso jorica wiipũ caãnimiatacũ witiyupi. Bairi ato yũtũ tãmurĩ cũ caetaata, cũ mena yũ atígũ mũjããrẽ yũ caĩñauátí rũmũrẽ yua.

²⁴ Bairi nipetiro mũjããrẽ cajũgoñubueri majã, aperã Dios ya poa macããna nipetiro cũã na ñuáto. Ati yepa Italia yepa macããna cũã mũjããrẽ bũtioro ñurotijoyama.

²⁵ Mũjãã nipetirore caroa macããjẽ, caroare cũ jonemoáto Dios.

Tocãrõã niña atie yũ cawoaturije.

SANTIAGO

Saludo

1 Ум, Santiago, marí Pacu, bairi marí Quetiupac Jesucristo mena na paabojari majocu añirí, ati carta mena mujãärë woajon yu átiya. Mujãä, Israel yepa macãäna, puga wãmo peti rupore puga pëñirõ cãnacã poari majü caänimirĩcãrã, ämerë nipetirop caábatari-carãrë mujãä woajon yu átiya.

La sabiduría que viene de Dios

2 Mujãä, yu bairãrë bairo caäna, yu yaye quetire tũgopeoya mai: Ape rũmũ mujãärë roro tãmũorĩqũë caetaata, tie mena tũgoña yapapuaeticõãña. Tere useanirĩqũë mena mujãä catũgoñarõ ñuña. **3** Noo ricaati mujãärë caetari rũmũ caäno, “¡Ñugaro! ¡Dios mena tũgoñatutuari yua, marí nucãcõãgarã!” mujãä cañata, nemojãñurõ mujãä tũgoñanetõõmasĩgarã. Merë mujãä masĩña tere. **4** Bairi tie tũgoñatutuari-quere caroaro maijũgoya, mujãärë ñe ñnie to carusaetiparore bairo ñrã. Bairi nocãrõ majü catũgoñanetõõmasĩrã añirí, camasã cañurã ñe ñnie añimasĩrĩqũë carusaena majü mujãä añigarã.

5 Bairi ni jĩcãũ ñcũ jĩcã wãmerë camasĩpeyocẽ cũ caãmata, Diore cũ jëñimasĩñami. Bairo cũ cajëniata, cũ jogũmi Dios cũ cajëñirĩjërë. Camasã nipetiro nocãrõ na caboro cãrõ masĩrĩqũëre na jogũmi, cũ na cajëniata. “¿Nopëĩrã tocãrõ majü mujãä jëñiñati?” ñtĩgũmi Dios. **6** Bairãpua, “¡Jãärë joecũmi!” ñ tũgoñaena, jëñiña. Dios mena tũgoñatutuari mujãä cajëñirõ boya. Dios mena catũgoñatutuaria cũ pũame ria capairiya oco turire bairo niñami. Wĩno jũgori tere aperopũ, aperopũ capapubatorerore bairo niñami. **7** Bairo caãcũ jĩcã rũmũ jĩcã wãmerë boyami cũrë Dios cũ caátibojapeere. Ape rũmũrë bairo boetiyami. Bairo jeto tũgoñanucũñami. Bairo catũgoñaũ pũame, “Yu caborore bairo jeto átigũmi Dios,” ñ masĩcũmi.

9 Tunu apeyera ni ñcũ cabopacacũ nimicũã, Jesure caĩroacũ pũame cũ useaniãto. Cũ Roque Dios cũ caĩña-joro pũamerë cabũgoro macããcũ mee niñami.

10 Capee cacũgocũ pũame oó yoaro caãmerõrë bairo caãcũ niñami. Muipũ bũtioro cũ caasiro jũgori, oó yoaro mee jĩniyasicoaya. Torea bairo baigarãma na capairije watoa capee apeye ñnierë cacũgorã pũame. Na cũã yasicoagarãma. Bairi ni jĩcãũ ñcũ capee cacũgocũ Jesure caĩroacũ cũ caãmata, cũ useani tũgoñaãto. “Capee yu cacũgomiatacũãrë, Dios cũ caĩñajorore yu yaye caänimajũrĩjë mee niña,” qũĩ useani tũgoñaãto.

Pruebas y tentaciones

12 Useanirĩ niñami ni jĩcãũ ñcũ wãtĩ cũrë cũ caĩbũsũjãrĩjërë tũgomicũã, catũgoñanetõõmasĩ majü. Bairo caãcũ majü cũ caänoi, Dios pũame cũ mena cũ catũgoñatutuarijere masĩmajũcõãñami. Bairo masĩrĩyeri capetieti pũnarë cũ jogũmi, cũrë camairãrë cũ caĩjũgoyeticũrĩcãrõrëã bairo yua. Tie cũ cajorije pũame corona, caatũeperi majocũ cũ canetõrĩjë wapa cũ cawapatari beto corona beto netõjãñurõ caroa majü niña.

13 Tunu bairoa Dios pũame carorije caápei niñami. Tunu ni ñcũrë carorijere caátiroti mee niñami. Bairi ni ñcũ rorije cũ catãmũorĩ rũmũ caetaro, Diore roro qũĩ tũgoñaeticõãto. “Dios pũame roro yũre áti ññaũ ácũmi, ¿dope bairo cũ ácũati añi? ñ,” qũĩ tũgoñaeticõãto.

14 Bairo pũame Roque niña, ni jĩcãũ ñcũ roro cũ catãmũoata: Caänijũgoripũre cũ majũã cũ catũgoñarĩjë mena roro átigayami. Tie cũ catũgoñarĩjë caetapetiro yua, cũ caátigarijere átimasĩcõãñami. Bairo cũ caáticõãmata, Dios tũpũ amasĩëtĩgũmi. Cayasiricũre bairo tuagũmi yua.

16 Bairi mujãä, yu bairãrë bairo caäna, yu camairã, cariape tũgoñaña. “Dios pũame roro marĩrë áti ññaũ ácũmi,” caĩtũgoñarãrë bairo baieticõãña. Na majũã ñtorã átiyama, bairo na caĩtũgoñaata. **17** Ati yepa macããjë cañurĩjë nipetirije caänie, Dios jõbui caãcũ marĩrë cũ cajorique majü niña. Muipũre, bairi ñocõã cũãrë caqũëñorĩcũ cũ cajorique majü niña. Cũ pũame tere ape wãme átiwasoetiyami. Cañũmajü nicõã ninucũgũmi tocãnacã rũmũ. **18** Torecũ, cũ pũnaarë bairo marí añio joroque marí ami, cũ cabojũgori-carorea bairo. Cũ yaye quetire cariape caänierë marí masĩõwĩ, yu pũnaa caänijũgorã na ñmarõ, ñ.

La verdadera religión

19 Bairi mujãä, yu bairãrë bairo caäna, yu camairã, tũgopeoya yu caĩrĩjërë: Mujãä tocãnacãũpũa caroaro tũgopeoya caroa queti na caquetibũjũrijere. Cotericaro mano tũgocũsaya. Bũsũgarã jũgoye pũame mujãä yeripũ tũgoñaña mai. Jicoquei ñ wiyoeiticõãña. Tunu bairoa asiarique cũãrë jicoquei asiaeticõãña. **20** Dios pũame caasiaũ cũ caátiere ññajesoetiyami. Bairi marí caasiro boetiya. **21** Bairi nipetirije roro mujãä caátiere jãnacõãña. Mujãäyeri pũnapũ paio roro mujãä catũgoñarĩjë cũãrë pũgani tũgoñanemoeticõãña. Caroaro mena tũgocũsaya Dios yaye queti mujãä catũgocũsajũ-

goriquere. Tie quetire tũgousarã yua, roro męjãã cabairijere męjãã netõcõãgarã.

²² Bairi Dios yaye quetire tũgorique jeto boetiya. Tiera tũgori bero cõ caãtirotirije cõãrẽ marĩ caãto ñuña. Tore bairo męjãã caãpericõãta, męjãã majũã caĩtorãrẽ bairo męjãã baibujiorã. ²³ Dios yaye quetire tũgomicũã, cõ caĩrotirotore bairo caãpei pũame atore bairo niñami: Jĩcãũ ùcũ caũmũ ãñoorõpũ cõ riapere caĩñaurẽ bairo niñami. Bairo iñarĩ bero, ãmejorenucã, tocãrõã yoaro mee masiriticoacũmi cõ riapẽ cõ cabau-atajere. Cũrẽ bairo niñami Dios yaye quetire tũgomicũã, cõ carotirijere caãpei. ²⁵ Apei pũame Dios yaye quetire tũgori bero, tiera masiritietiyami. Bairo masiritietiri yua, Dios cariape cõ carotiriquire ñe ùnie rũsaatore bairo tũgoñanucũñami. Tie cõ carotiriquire pũame caroaro marĩ yeri cũtio joroque marĩ átiya. Bairi Dios cõ carotiriquire caãtiãcũ ãnirĩ, tiera jãnaẽtĩñami. Cõ roque ẽseanirĩqũẽ mena cõ caãtiere átimasĩgũmi.

²⁶ Tunu bairoa ni ùcũ, “iDioe camasĩ yũ ãniña!” caĩ nimicũã, noo cõ caboro roro cõ caĩrĩjẽrẽ cõ cajãna-masĩẽtĩcõãta, cõ majũã iñon átiyami. Bairo cõ majũã caĩtoũre bairo cõ caãno jũgori yua, “iDioe camasĩ yũ ãniña!” cõ caĩrĩjẽ pũame wapa maa. ²⁷ Bairo átaje pũame ñuña: Roro cabairãrẽ, camasã uparã mánarẽ, bairi cawapearã rõmirĩ cõãrẽ caroaro na marĩ ca-jũátinemorõ ñuña. Tunu bairoa ati yepa macããna roro na caãtoore bairo marĩ caãpero ñuña. Tore bairo marĩ caãpata, Dioe camasĩrã majũ marĩ ãnigarã, Dios cõ caĩñajoro.

Advertencia contra la discriminación

2 Męjãã, yũ bairãrẽ bairo caãna, yũ camairã atore bairo ñinemoña męjããrẽ tunu: Męjãã, marĩ Quetiupã nocãrõ caroũre caĩroarã ãnirĩ, nipetiro camasãrẽ jĩcãrõrẽ bairo na iñãña. Pairo cadinero cõgori majã, cacũgoena cõãrẽ nũcũbũgoeticõã na baiet-icõãña. Jĩcãrõrẽ bairo na iñãña. ² I cõñarĩ męjããrẽ yũ quetibũpã mai: Jĩcã rũmũ jĩcã poa macããna na caĩnubuenearĩ rũmũ caãno jĩcãũ capee cacũgoũ jããetayupũ. Cõ pũame anillo oro betoori, bairi caroa jutii cõãrẽ cajãñaátacũ ãñupũ. Cõ bero cabopacãũ, cabũcũ jutii cajãñaátacũ cõã jããetayupũ. ³ Bairo na cajããetaro iñã, atore bairo qũĩñuparã caroa jutii cajãñaũrẽ: “Ato ruiya caroarãpũ,” qũĩñuparã. Apei cabopacãũ pũamerẽ: “Mũna noo mũ caboro nucũña,” o “Toa yepãpũ ruicõãña,” qũĩñuparã. ⁴ Bairi męjãã cõã tore bairo męjãã caãpata, ñuẽtĩña Dios cõ caĩñajoro. Męjãã, “Ãni pũame caãnimajũũ ãcũmi,” iñĩ, roro caãmeoĩñabeserãrẽ bairo męjãã baibujiorã, bairo męjãã caãpata. Roro catũgoñarĩqũẽ cũnarẽ bairo ána, tore bairo męjãã átibujiorã.

⁵ Męjãã, yũ bairãrẽ bairo caãna, tũgopeoya atiere: Ati yepa macããna cabopacarãrẽ na beseyupi Dios, cõ mena bũtioro na, catũgoñatutuarã majũ na ãnio joroque i. Tunu bairoa na cõã cõ carotimasĩrĩpã caãna na caãniparore bairo i, na beseyupi. Cõ caĩjũgoyet-icũrĩcãrõrẽã bairo nipetiro camasã cõ camairã cõ tũpũ na caãno bojũgoyupi. ⁶ Bairo Dios cabopacarãrẽ cõ

cabomiatacũãrẽ, męjãã pũame narẽ na tũgoñaboboo joroque na męjãã átinucũña. ¿Cadinero cõna pũame mee męjããrẽ tutuaro na roti epeetinucũñati? ¿Na mee męjããrẽ ñerĩ quetiuparã caĩñabeserã tũpũ na ñeáperinucũñati? Na ùna roque bairo męjãã átiepenucũña. ⁷ Nipetiro camasã, “iJesucristo yarã niñama!” męjããrẽ iñãna. Bairi męjãã pũame cõ wãme, caroa wãmerẽ cacũgorã nimirãcũã, ¿nopẽĩrã Jesucristo wãmerẽ caĩboyetiepenucũã pũamerẽ na męjãã boy-ati?

⁸ Marĩ Quetiupã cõ caroticũrĩqũẽ caãnimajũrĩjẽ atore bairo quetibũpã cõ ya tutirũ: “Mũ mena macããcũrẽ cõ maiña mũ rupãũre mũ camairõrẽã bairo,” i quetibũpã. Bairi męjãã pũame tore bairo jeto męjãã caãpata, nipetiro camasã cabopacarãrẽ, bairi cadinero cõna cõãrẽ jĩcãrõrẽ bairo marĩ, cariape caãnarẽ bairo męjãã ãnibujiorã. ⁹ Tore bairo nipetiro camasãrẽ jĩcãrõ tũni na męjãã caĩroaeticõãta, roro caãna męjãã ãnibujiorã. Bairi carorije cawapa cõgorãrẽ bairo męjãã tuabujiorã, Dios yaye cõ caroticũrĩcã wãmerẽ caãperã ãnirĩ yua. ¹⁰ Torecũ, ni jĩcãũ ùcũ Dios cõ caroticũrĩqũẽ capee wãmerẽ caroaro átipeyomicũã, bairũna jĩcã wãmerẽ cõ caãpericõãta, nipetirije Dios cõ caroticũrĩqũẽrẽ canetõõnũcũãrẽ bairo tuayami. Nipe-tirije carorije wapa cacũgoũre bairo tuayami yua.

¹¹ Dios pũame atore bairo i cũñupĩ: “Męjãã nũmoa caãmerãrẽ na ñe epeeticõãña.” Tunu bairoa ape wẽẽpũ atore bairo i cũnemoñupĩ: “Camasãrẽ na pa-jĩãreeticõãña,” i cũñupĩ. Bairi ni ùcũ aperã nũmoarẽ cañe epeetinucũũ nimicũã, camasocũre capajĩãrĩ ma-jõcũ cõ caãmata, nipetirije Dios cõ caroticũrĩqũẽrẽ cabaibotioũre bairo qũĩñagũmi Dios.

¹² Bairi męjãã, Dios cõ caquetibũpãcũrĩqũẽ jũgori caĩñabese ecomparã ãnirĩ, caroaro ãnajẽcũsa. Caroa wãme bũsũya. Carorije iẽtĩcõãña. Cõ caroticũrĩqũẽ pũamerẽ marĩ caãpata, caroaro marĩ ãnimasĩgarã.

¹³ Bairi noa ùna aperãrẽ bopacooro na na caĩñaeticõã-ta, na cõãrẽ bopacooro na iñãetibujioimi Dios, na caã-tajere iñãcõñarĩ na cõ caĩñabeseri rũmũrẽ. Aperãrẽ bopacooro caĩñarã pũame roque caroaro netõgarãma ti rũmũrẽ.

Hechos y no palabras

¹⁴ Męjãã, yũ bairãrẽ bairo caãna, ni jĩcãũ ùcũ, “Dios mena yũ tũgoñatutuaya,” caĩ nimicũã, caroaro átajere cõ caãpericõãta, cõ caĩrĩjẽ wapa maniña. ¿Bairo cõ caĩrĩjẽ jũgori caroaro cõ netõũãti? Netõẽcũmi. ¹⁵ Atore bairo męjããrẽ ñi quetibũpã cõñapã mai: Męjãã yũ jĩcãũ, o męjãã yao jĩcãũ jutii mani, ẽgarique mani cabairã nibujiorãma. ¹⁶ Bairi ni ùcũ męjãã mena macããcũ narẽ bocãri atore bairo na iñubujioũmi: “Caroaro ãña. Tũgoñarĩqũẽ paieticõãña. ẽgariquere, jutii cõãrẽ tãmurĩ męjãã bõcagarã,” na iñubujioũmi. Bairo iñicũã, na cabopacarijere na joetibujioũmi. Bairo cõ caĩrĩjẽ wapa maniña. ¹⁷ Torea bairo ni ùcũ, “Dios mena yũ tũgoñatutuaya,” caĩ nimicũã, aperãrẽ bopacooro iñarĩ na cõ caĩñãpericõãta, cõ caĩrĩjẽ wapa maniña.

¹⁸ Bairo yu caĩrõĩ, jĩcãũ męjãã mena macããcũ atore bairo ĩbujioũmi: "Jĩcããrã, 'Dios mena marĩ catũgoñatutuaru jeto ñuña,' ĩ quetibęjyama. Aperã ĩña: 'Marĩ catũgoñatutuaru jęgori mee, caroaro marĩ caato roque ñuña,' ĩ quetibęjyama," ĩbujioũmi jĩcãũ męjãã mena macããcũ. Bairo cũ caĩmiatacũãrẽ, atore bairo cũ ũcũrẽ ñiña: Yu ęame caroaro mę caátiere ĩñaẽtĩrĩ, "Dios mena catũgoñatutuaũ ãcũmi," męrẽ ñi masĩẽtĩña. Cariapea yu caátiere mę caĩñarĩjẽ jęgori roque, "Caãnorẽ bairo Dios mena tũgoñatutuayami," yu mi masĩcõãña. ¹⁹ Tunu bairoa, "Dios jĩcãũã niñami marĩ caĩroa. Apei maniñami," mi masĩña. Bairo mę caĩmasĩrõ ñumirõcũã, caroaro etaetiya. Wãtĩ yeri pũna cũã, "Dios jĩcãũã niñami," ĩ masĩcõãñama. Bairo ĩrã, nanaĩ uwirãma.

²⁰ Bairo, "Dios mena yu tũgoñatutuaya," caĩ nimicũã, caroaro átajere cũ caápericõãta, cũ caĩrĩjẽ wapa maniña, Dios cũ caĩñajoro. ĩTame! ĩMę ęame catũgoñamasĩẽcũrẽ bairo mę tũgoñaña! ĩMarĩ ĩicũjãã na cabairiquere mę masiriticoati? ²¹ Marĩ ĩicũ ãnacũ, Abraham ęame, cũ macũ Isaare cũ pajĩrĩ, cũ rupaũrĩ ãnajẽrẽ joemęgõ jogamiñupũ, Dios cũrẽ cũ carotiroi. Bairo cũ caátigarijere ĩñarĩ, Dios ęame, "ĩBairo ápericõãñal" qũĩrĩ, carorije wapa cacũgoecũre bairo qũĩñañupũ Dios Abrahãrẽ. ²² Torena, Abraham cũ caátajere tũgoñarĩ atore bairo męjãã ĩ tũgoñamasĩña Abrahãrẽ: "Caroaro cũ catũgoũsarique jęgori Dios mena cũ catũgoñatutuarijere cũ áti ĩñoñupĩ Abraham Diore. Tunu bairoa cũ caátaje jęgori Dios mena cũ catũgoñatutuarije ęame ñe ũnie ęsaeto tuayupa Abrahãrẽ," męjãã ĩ tũgoñamasĩña. ²³ Torena bairo ĩ quetibęjyayupa Dios ya tutipę na caquetibęjywoacũrĩqũẽ: "Abraham Diore cũ catũgoñatutuarije jęgori carorije cawapa cũgoecũre bairo qũĩñañupĩ." Bairo, "Abraham, Dios bapa majũ niñami," qũĩñuparã nipetiro camasã cũrẽ.

²⁴ Bairo Abraham ãnacũ cũ cabairiquere tũgoñamasĩrĩ, atore bairo męjãã nipetiro męjãã ĩ masĩña: "Ni jĩcãũ ũcũ Dios mena cũ catũgoñatutuarije jeto meerẽ caroaro cũ caátie cũãrẽ átirotiya, carorije wapare cacũgoecũre bairo tuagę, Dios cũ caĩñajoro," męjãã ĩ masĩña. ²⁵ Tunu Abraham ãnacũrẽ bairo baiyupo apeo Rahab caũmęna mena caepewapatamirĩcõ cũã. Cõ ęame cõ ya macãrẽ Josué cũ caĩñarutirotijoricarãrẽ na yasio cęgoyupo cõ ya wiipę, yu yarã narẽ na pajĩãrema, ĩõ. Cabero maa cũãrẽ na ĩñoñupõ na carutitunuápawãrẽ. Bairo cõ caátore ĩñarĩ, Dios ęame carorije cawapa cũgoecore bairo cõ ĩñañupĩ. ²⁶ Bairo bai yua, marĩ rupaũrę marĩ yeri pũna camanicõãta, cariyasicoatanarẽ bairo marĩ ãniña. Torena bairo, "Dios mena marĩ tũgoñatutuaya," caĩrã nimirãcũã, caroaro átajere marĩ caápericõãta, marĩ caĩrĩjẽ wapa maniña. Cariyasicoatanarẽ bairo marĩ ãniña Dios cũ caĩñajoro, caroa ũnierẽ caáperã marĩ caãmata yua.

La lengua

3 Męjãã, yu bairãrẽ bairo caãna, tũgopeoya męjããrẽ yu caquetibęjyarijere: Capããrã majũ na

caãno boetiya męjããrẽ caquetibęjyaparãrẽ. Merẽ męjãã masĩña: Jãã ũna quetibęjyari majãrẽ netõjãñurõ jãã caátajere ĩñacõñarĩ jãã ĩñabesegęmi Dios. ² Marĩ nipetiro jĩcã ręmęrẽ roro marĩ átinucũña. Bairi ni jĩcãũ ũcũ jĩcã wãme ũno rorije caĩcũ ęame caroũ majũ niñami. Bairo caãcũ ãnirĩ, roro cũ catũgoñarĩjẽrẽ ĩño-tamasĩcõãñami.

³ Męjãã yu quetibęjy cõñapã mai: Marĩ caballore cũ riseropę ãpõã betore tujããrĩ, ti beto mena jęgori cũ marĩ tũgãñe tunuonęcõmasĩña. Caballo pai cũ caãniatacũãrẽ, ti betoaca mena jęgori cũ marĩ tũgãñe tunuonęcõmasĩña. ⁴ Torena bairo niña cũmua capairiya riare capẽñarĩcã cũã. Ti cũmua pairi cũmua caãnimiat-acũãrẽ, bairi tunu wĩno tutuaru capapu jogamiat-acũãrẽ, ti cũmuarẽ cawatuę ęame noo cũ caboropę watujo masĩñami õcãpãĩãcã, tiare watujoricapãĩãcã mena jęgori. ⁵ Torena bairo niña marĩ ñemerõ cũã. Őcãrõãcã nimirõcũã, capee bęsęmasĩña. Peero cũã õcã peeroaca mena jĩñatuajęgoata, cabero pairi peero ámasĩña. Capee majũ ęũreya. ⁶ Marĩ ñemerõ cũã peerore bairo niña. Ati ęmęrecõo macããjẽ carorijere ĩmasĩña marĩ rupaũ macããtõ ñemerõ ęame, õcãrõãcã nimirõcũã. Apeye, apeye capee bęsęya marĩ ñemerõ. Bairi marĩ yeri royetuanucũña, rorije to mena marĩ caĩrõĩ. Wãtĩ tore bairo cũ caĩrotiro jęgori rorije marĩ bęsęya. Bairi marĩ cabuiaro beropę marĩ yerire royetujęgoatõ, marĩ cayasiropę marĩ royetujãnaña marĩ ñemerõ.

⁷ Camasã ęame nipetiro waibętoare, minia cũãrẽ, pĩnoa cũãrẽ, ria capairiya macããna cũãrẽ na canubętioricarãrẽ bairo na ãnio joroque átiyama. Bairo átiyaparori yua, na caborore bairo na átirotimasĩñama.

⁸ Bairo narẽ na caátimasĩmiatacũãrẽ, ni jĩcãũ ũcũ marĩ ñemerõrẽ rotimasĩẽcũmi. Marĩ ñemerõ carotimasĩã mano niña. Ñña cũ cabacaro, cũ nima cũ cajorore bairo niña marĩ bęsęrique carorije. Camasãrẽ popiye na bairo joroque na marĩ átiya marĩ ñemerõ mena jęgori.

⁹ Marĩ ñemerõ mena Dios, marĩ Pacę majũrẽ cũ marĩ basapeoya. Ti ñemerõ menaina tunu aperãrẽ roro na marĩ bęsępaiya. Dios cũ cabaurijere bairo cabaurã caãna na caãniatacũãrẽ, roro na marĩ bęsępaiya.

¹⁰ Ti ñemerõ menaina Diore cũ marĩ basapeoya. Tunu ti ñemerõ menaina camasãrẽ, "Roro na baiãto," marĩ ĩ bęsęnucũña. Yu yarã, bairo marĩ caĩata, ñuẽtĩña. Bairo boetiya. ¹¹ ĩOco cawitiri opere, oco caroa, oco carorije cũã jĩcãpaũrea to witinucũñati? Bairo witielinucũña.

¹² Męjãã, yu bairãrẽ bairo caãna, tunu bairoa higuera yucę ęame, ĩaceituna rĩcare to rĩca cętinucũñati? Tie meerẽ rĩca cętinucũña. Tunu bairoa ęsewę ęame, ĩhigos wãmerẽ to rĩca cętinucũñati? Tie meerẽ rĩca cętinucũña. Jĩcã wãmeena ęęga wãme rĩca cęperiya. Jĩcã wãme jeto rĩca cętinucũña. Torena bairo oco caocarije cawitiri ope oco opere oco caocætie cũã jĩcã opere witiimasĩẽtĩña. Bairi marĩ ęame jĩcã ręmę caroaro bęsę, ape ręmę roro bęsę marĩ caĩata, ñuẽtĩña.

La verdadera sabiduría

¹³ Bairi ni jĩcãũ ùcũ mɔjãã mena macããcũ catũgoña-masĩ cũ caãmata, caroa ùnierẽ cũ caáto boya. “iYɔ jeto yɔ átinẽtõcõãgɔ!” i tũgoñaecũ caroa ùnierẽ cũ caáto boya. Bairo cũ caápata, nipetiro camasã caroaro cũ caátĩãimasĩrĩjẽrẽ masĩgarãma. ¹⁴ Apei mɔjãã mena macããcũ cũ yeri pũnapɔ apei cũ caãnierẽ roro cũ caĩñaɔgaripeata roque, ñuẽtĩña. Tunu, “iYɔ jeto yɔ masĩña yɔ caátipeere!” cũ caĩata, ñuẽtĩña. Cũ pɔame, “iCamasĩ yɔ ãniña!” caĩ nimicũã, bairo mee niñami. ¹⁵ Cũ camasĩrĩjẽ pɔame ati yepa macããna na catũgoñaarĩjẽrẽ bairo niña. Tere joetiyami Dios. Wãtĩ pɔame tie ùnie tũgoñaarĩqũẽrẽ na jonucũñami camasãrẽ. ¹⁶ Bairi noo ùno caãna, aperã na caãnierẽ roro caĩñaɔgaripeari majã na caãmata, o “iJãã jeto jãã masĩña jãã caátipeere!” caĩrĩ majã na caãmata, jĩcãrõrẽ bairo ãnimasĩẽtĩña. Carorije tocãnacã wãmerẽ ãmeo átinucũñama na ùna na caãnorẽ.

¹⁷ Dios cũ camasĩrĩjẽrẽ cacũgorã pɔame nipetiro camasã watoare caroaro caãnarẽ bairo átiãniñama. Tunu bairoa roro átajere ãmeo áperinucũñama. Camasãrẽ caroaro na iroanucũñama. Aperã roro cabairãrẽ bopacooro na iñãñama. Bairi nipetiri wãme caroare átinucũñama, caroaro cariape cabɔsɔrã ãnirĩ. ¹⁸ Bairi noa ùna caroaro ãnajẽrẽ cajũgoátĩãnigarã pɔame cariape caroa macããjẽrẽ quetibɔjɔ masĩgarãma. Bairo na caquetibɔjɔrije pɔame oterique cabɔtirõre bairo camasã yeripɔ bũtijũgoyecũtigaro caroa macããjẽ. Camasã pɔame caroaro ãnimasĩgarãma na caquetibɔjɔrije jũgori yua.

La amistad con el mundo

4 ¿Ñe jũgori roro mɔjãã ãmeo tutiyati? Mɔjãã majũ mɔjãã yeri pũnapɔ roro mɔjãã caátigatũgoñaarĩjẽ jũgori roro mɔjãã ãmeo tutiya. ² Apeye ùnierẽ mɔjãã bomiña. Bairo bomirã yua, aperã cacũgorãrẽ na mɔjãã pajĩãganucũña. Tunu bairoa aperã yayere iñarĩ mɔjãã ɔgaripeaya. Bairo bũtioro iñãɔgaripeari, roro mɔjãã átiya, tere bomirã. Aperã cacũgorãrẽ roro na mɔjãã tutinucũña. Tunu bairoa mɔjãã caborijere mɔjãã bócaetinucũña, Diore mɔjãã cajẽnietĩrẽ wapa jũgori. ³ Diore mɔjãã jẽniña bairãpɔa. Bairo jẽnimirãcũã, caroaro mɔjãã jẽnietinucũña. Mɔjãã rupɔ caátigarije jetore tũgoñaarĩ, roro cũ mɔjãã jẽniña. Torecɔ, mɔjãã cajẽnirĩjẽrẽ yuetiyami Dios.

⁴ Mɔjãã jĩcã rũmɔrẽ Diore cũ boo, ape rũmɔrẽ cũ boeti, mɔjãã cabaiata, jĩcãõ cõ manapɔ mena caãni-masĩẽcõrẽ bairo mɔjãã ãniña. “Noa ùna ati yepa macããjẽrẽ roro caɔgaripea netõrã pɔame Diore caĩñaterãrẽ bairo niñama,” ¿mɔjãã i tũgoñaẽtĩñati? Ni jĩcãũ ùcũ ati yepa macããjẽrẽ roro cũ caɔgaripeanetõata, Diore caĩñateire bairo caãcũ nicõãgɔmi. ⁵ Torea bairo quetibɔjɔ Dios yaye cũ caquetibɔjɔcũrĩqũẽ cũã: “Marĩ Pacɔ pɔame Espiritu Santo marĩ yeripɔ cũ cajoricɔre cũ mainetõmajũcõãñami. Torecɔ, apei yeri pũna roquere marĩ yeripɔ marĩ cacũgoro boetima-

jũcõãñami,” i quetibɔjɔ Dios yaye bɔsɔrique. ⁶ Bairi marĩrẽ marĩrĩ jũátigɔmi. Tunu cũ yaye bɔsɔrique aɔɔɔɔɔ, atore bairo i quetibɔjɔ: “Jãã jeto jãã masĩña jãã caátipeere,’ caĩrãrẽ na caátigarijere na ãño-tayami Dios. ‘Dios jeto masĩñami,’ caĩrã roquere caroaro mena na jũátinucũñami,” i quetibɔjɔ Dios bɔsɔrique.

⁷ Bairi Dios cũ caborore bairo jeto ása. Wãtĩ mɔjããrẽ cũ cabɔsɔjãrĩjẽrẽ tũgousaeticõãña. Bairi wãtĩrẽ, “Mɔ caĩrõrẽ bairo jãã áperigarã,” tutuaro mena cũ mɔjãã caĩata, tocãrõã yua mɔjãã patowãcõ jãnacõãgɔmi. ⁸ iDiore cũ tũgoñaña, tame! Bairo mɔjãã catũgoñaarõ, cũ cũã mɔjãã tũgoñaɔgɔmi. Mɔjãã, carorije caãna ãnirĩ roro mɔjãã caátinucũrĩjẽrẽ jãnacõãña. Caroa jetore ása. Tunu bairoa mɔjãã, ricaati catũgoñaarã roro mɔjãã catũgoñaarĩjẽrẽ jãnacõãña. “Diore camairã nimirãcũã, ati yepa macããjẽrẽ roro marĩ caɔgaripearo ñurõ,” mɔjãã caĩtũgoñaarĩjẽrẽ jãnacõãña. ⁹ Roro mɔjãã caátiere tũgoñaarĩ, tũgoña yapapuarotiya. Otiricaro cãrõ tũgoña yapapua. Boyetiricaro ùnorẽã, otirotiya. ɔseanirĩcãrõ ùnorẽã, yapapuarotiya, roro mɔjãã caátiere tũgoñaarĩ. ¹⁰ Bairo mɔjãã tocãnacãũpɔa marĩ Quetiupɔre, “Cañuecũ yɔ ãniña. Bairi bopacooro ñiñagɔ,” qũĩ bɔsɔqũẽnoña. Bairo mɔjãã caĩrõ, marĩ Quetiupɔ pɔame mɔjãã netõõgɔmi. Cũ caĩñajoro caãnimajũrãrẽ bairo mɔjãã ãnio joroque mɔjãã átigɔmi.

No juzgar al hermano

¹¹ Mɔjãã, yɔ bairãrẽ bairo caãna, ãmeo bɔsɔpaie-ticõãña. Ni jĩcãũ ùcũ cũ yaɔre roro cũ cabɔsɔpaiaata, o cũ caátiere roro cũ caĩñabeseata, Dios, “iãmeo maiña!” cũ caĩroticũrĩqũẽrẽ cabotioɔre bairo baiyami. “iDios netõrõ yɔ masĩña!” caĩrẽ bairo niñami. ¹² Jĩcãũã niñami cañurĩjẽ marĩ caátipeere caroticũrĩcũ. Cũã niñami marĩ caátĩãnierẽ caroaro caĩñabesei. Cũ jetoa camasãrẽ na netõõmasĩñami. Tunu bairoa cũ jetoa camasãrẽ na yasiomasĩñami. Bairi mɔjãã pɔame, ¿nopẽirã, “Apei cũ caátiere jãã majũ jãã iñabese masĩña,” mɔjãã iñati? Bairo mɔjãã caĩrõ ñuẽtĩña.

Inseguridad del día de mañana

¹³ Apeye mɔjãã yɔ caĩrĩjẽrẽ tũgoya tunu: Mɔjãã jĩcããrã atore bairo mɔjãã iñã: “ãme, o ñamirõcã ti macãpɔ marĩ ágarã. Topɔ etarã, marĩ paawapatagarã jĩcã cũma majũ,” iñãrẽ bairo mɔjãã iñucũña. ¹⁴ Bairo caĩrã nimirãcũã, ni jĩcãũ ùcũ ñamirõcã ùno cabaipeere mɔjãã masĩẽtĩña. Marĩ caãnie, “¿dope to baimiñati?” mɔjãã i tũgoñaẽtĩña. Ñamirõcãcã oco buseri caãnierẽ bairo mɔjãã ãniña. Tie pɔame ñamirõcãcãrẽ baurimõcũã, cabero manicoáyã tunu. Tie cabairore bairo mɔjãã cũã mɔjãã baiãninucũña. ¹⁵ Bairi atore bairo pɔame roque mɔjãã caĩtũgoñaarõ ñuña: “Dios cũ caboro, topɔ marĩ ágarã. Tunu bairoa cũ caboro, marĩ caátigarijere marĩ átimasĩgarã,” mɔjãã caĩtũgoñaarõ ñuña. ¹⁶ Bairo cabaimiatacũãrẽ, mɔjãã pɔame: “Jãã majũ jãã masĩña jãã caátipeere,” mɔjãã caĩnucũrĩjẽrẽ

mujãã jãnagaetiya. Tie ũnie ĩ tũgoñarĩqũẽ ñuẽtĩña.
¹⁷ Bairi ni ĩcãũ ũcũ caroa átajere masĩmicũã, tiere cũ caápericõãta, roro ácu átiyami Dios cũ caĩñajoro.

Advertencias a los ricos

5 Mujãã, cadinero cũgonetõrĩ majã, tame, tũgoya yũ caĩrĩjẽrẽ: ¡Popiye mujãã cabaapeere tũgoñarĩ yapapuarotiya! ¡Bũtioro otiricarõ cãrõ tũgoña yapapua! ² Capee ãme mujãã cacũgomirĩjẽ boayasicõ agarõ. Jutii caroa mujãã cũgomirĩjẽ cũãrẽ moena butua ɣgarerã átiyama. ³ Mujãã yaye dinero oro, plata ũnie cũã ɣtawitiri boaro baiya. Tiere ĩñarã, nipetiro camasã, "Dinerore camairã niñama," mujããrẽ ĩ masĩñama. Bairo camairã mujãã caãnoi, jicoquei popiye mujãã baio joroque mujãã átigũmi Dios. Mujãã ɣame pairo majũ mujãã jeneño netõõcõãñupã ati rũmũrĩ, caãnitũsari rũmũrĩrẽ. ⁴ Tunu bairoa mujãã paabojari majãrẽ na mujãã wapatiesupa na cawapatamirĩjẽrẽ. Bairi Dios nocãrõ capããrã ángelea majãrẽ carotimasĩ ɣame mujããrẽ na cawapajẽnirĩjẽrẽ tũgõũmi. "Jããrẽ wapa joetiyama jãã quetiuparã," paabojari majã cũ na caĩrĩjẽrẽ tũgõũmi. ⁵ Mujãã ati yeparũ ãna, capee majũ mujãã cũgoya. Bairo cacũgorã ãnirĩ, noo mujãã rupã caborore bairo jeto mujãã cajesorijere mujãã átĩãninucũña. Mujãã, wecũ nurĩcũrẽ na capajĩãparo jũgoye, na canuu ɣcũorore bairo mujãã ãnajẽ cũtiya. Wecũre cũ na capajĩãrĩ rũmũ caetarore bairo, mujãã cũãrẽ petoaca ɣsaya Dios roro mujããrẽ cũ caátipa rũmũ. ⁶ Tunu, aperã na cabuicũperimiatacũãrẽ, mujãã ɣame, "Mujãã buicũtiya," na mujãã ĩña. ĩ yaparori bero, narẽ mujãã pajĩãrerotiya. Bairo mujãã caáto, na ɣame ãmemasĩtĩñama.

La paciencia y la oración

⁷ Bairi mujãã ɣame roque yũ bairãrẽ bairo caãna, ropiye baimirãcũã, tũgoñaenarẽ bairo tũgoñanetõcõãña marĩ Quetiupã nemo cũ catunuatĩpa rũmũ caetaparo jũgoye. Wese paari majõcũ cũ cabairijere tũgoñaña mai: Cũ ɣame cũ wesere caocajãjũgopeere patowãcãcũ coteyami. Cabero yua, cũ ote, cabũtiro ĩñarĩ, tunu caocomani rũmũrẽ patowãcãcũ coteyami, tie caroa rĩca majũrẽ jegũ. ⁸ Torea bairo mujãã cũã Jesús nemo cũ catunuetaparore patowãcãẽna, cũ coteya. Merẽ marĩ Quetiupã nemo cũ caetapa rũmũ cõñarõ baiya. Bairi tũgoñatutuacõã ninucũña.

⁹ Mujãã, yũ bairãrẽ bairo caãna, ãme popiye mujãã cabairijere ãmeo bũsũpaieticõãña, Dios ɣame roro mujãã cabũsũpairijere ĩnacõñarĩ mujããrẽ cũ caĩñabeseetiparore bairo ĩrã. Camasã na caátajere caĩñabesei ati yeparũ cũ caetapa rũmũ cõñarõ majũ baiya. ¹⁰ Mujãã, yũ bairãrẽ bairo caãna, yũ camairã tũgoñaña mai profeta majã ãnana na cabairiquere: Na ɣame Dios bũsũriquere camasãrẽ na quetibũjnetõõñesẽãñupã. Popiye baimirãcũã, tũgoñaenarẽ bairo tũgoñanetõõcõãñupã. Narẽ bairo

mujãã cũã popiye baimirãcũã, tũgoñanetõõcõãña roro mujãã catãmũorĩjẽrẽ. ¹¹ Bairi marĩ ɣame bairo na cabairiquere tũgorã, "Useanirĩ ãñupã na ũna Dios mena catũgoñanetõmasĩrĩ majã," marĩ ĩ tũgoñaña. Merẽ mujãã tũgoyupa Job cawãmecũcũ ãnacũ cũ cabairique cũãrẽ. Cũ cũã popiye baimicũã, tũgoñaecũrẽ bairo tũgoñanetõõcõãñupĩ. Tunu bairoa mujãã tũgoyupa Job popiye cũ cabairicarõ bero marĩ Quetiupã cũrẽ cũ cajãátinemorĩqũẽrẽ. Marĩ Quetiupã ɣame nipetiro camasãrẽ bopacooro caĩñã majũ niñami. Torecũ nipetiro mujãã cũãrẽ mujãã jũáatinemogũmi.

¹² Apeyera mujãã, yũ bairãrẽ bairo caãnarẽ, mujãã yũ quetibũjnetomõña tunu caãnimajũrĩ wãmerẽ: "Dios mena jãã ĩña," ĩ bũsũeticõãña. Tore bairo ape wãmerĩ cũãrẽ ĩ bũsũeticõãña. Bairi, "Cariape jãã ĩña," tocãrõã ĩcõãjãna ánája. "Dios mena jãã ĩña," ĩ bũsũnemoeĩcõãñã, "Roro mujãã ĩña," mujããrẽ Dios cũ caĩtĩparore bairo ĩrã.

¹³ Apeyera tunu: Ni ĩcãũ ũcũ mujãã mena macããcũ popiye bairi cũ cayapapuata, Diore cũ jẽniãto. Apei caroaro ɣseanirõ cũ caãmata, Diore basariquere cũ basapeoãto. ¹⁴ Tunu apei cariaũ cũ caãmata, ñubueri majãrẽ cajũgoñanarẽ na cũ piiãto, "Diorũre yũ na jẽnibojãto," ĩ. Bairi na ɣame ɣse aceituna mena cariaũre cũ tuu yaparori bero, marĩ Quetiupã wãme mena ĩrĩ cũ na cajẽnibojaro boya, cũ camasĩrĩjẽ mena cariaũre cũ cacatioparore bairo ĩrã. ¹⁵ Bairi Dios mena tũgoñatutuari na cajẽniãta, netõcoagarõ cũ riaye. Marĩ Quetiupã cũ camasĩrĩjẽ jũgori cariaycũcũ nimicũã, caticõagũmi yua. Tunu bairo cũ ɣame rorije caátacũ cũ caãmata cũãrẽ, roro cũ caátajere cũ masiriyobojagũmi Dios. ¹⁶ Bairi mujãã cũã roro mujãã caátajere ãmeo quetibũjyua mujãã majũ. Bairo quetibũjuri yua, ãmeo jẽnibojaya Diorũre, mujãã riayere cũ canetõõparore bairo ĩrã. Bairi caũmũ ñe ũnie carorije wapa cacũgoecũ ɣame Diore bũtioro cũ cajẽniãta, cũ cajẽnirĩjẽ cũ yũeticõã cũ baietigũmi Dios.

¹⁷ Tũgoñañijate profeta Elías ãnacũ cũ caátajere: Marĩrẽ bairo caãcũ cũ caãnimiatãcũãrẽ, Dios ɣame caroaro cũ yũyupũ bũtioro cũrẽ cũ cajẽnirĩjẽrẽ. "To oco ocaeparo," Elías cũrẽ cũ caĩjẽnirõ jũgori, oco joesupi Dios ati yepare itia cũma ape cũma recomacã cãrõ yoaro majũ. ¹⁸ Cabero, "To oco ocãto tunu," cũ caĩjẽnirõ bero, oco joyupi tunu Dios. Bairi ati yepa tunu oterique putijũgoyuparo, Elías Diore cũ cajẽnirõ jũgori.

¹⁹ Apeyera tunu, mujãã, yũ bairãrẽ bairo caãna, ni ĩcãũ ũcũ mujãã mena macããcũ Jesús bũsũriquere cajãñamiatãcũ ɣame apei cũ cabeyorije jũgori Jesure tunu cũ caĩroata, netõgũmi. Capee roro cũ caátiere netõgũmi, apei cũ cabeyorije jũgori. Bairi cũ bapa ɣame cũ yeri pũna cayasicõabujioatajere cũ netõõjoroque cũ átibojagũmi yua.

Tocãrõã niña atie queti yũ cawoaturije.

1 SAN PEDRO

Saludo

1 Yɛ, Pedro cawamecɛcɛ Jesucristo cɛ caquetibɛjɛrotijoricɛ apóstol yɛ añiña mɛjǎǎrɛ cawoajonɛ. Ati carta mena mɛjǎǎ yɛ woajoya mɛjǎǎ ya yeparɛ mai caānimirićārā caábataricarārɛ. Ato cānacā yepaa macāānarɛ mɛjǎǎ yɛ woajoya: Ponto, Galacia, Capadocia, Asia, ape yepa Bitinia yepa macāāna cɛārɛ yɛ woajoya. 2 Mɛjǎǎ, marí Pacɛ Dios caānijǔgori-ɛpɛrɛina cɛ cabesejǔgoricarā caāna, cɛ caátigajǔgoyetiricarorea bairo cɛ caátiparā majǔrɛ mɛjǎǎ woajonɛ yɛ átiya. Tunu bairoa cɛ Yeri Espírítu Santo jǔgori cañurā caroarā cɛrɛ catǔgoɛsari majǎ mɛjǎǎ añio joroque ásupi. Tunu bairoa Jesucristo yucɛpǎirɛ cɛ cariarique jǔgori ñe cawapa cǔgoena, caroarā mɛjǎǎ añio joroque ásupi.

Yɛ yarā, bairi ñiña: Nocārɔ pairɔ caroare cɛ joáto mɛjǎǎrɛ. Yerijɔrɔ añajɛ cɛtaje ũnie cɛārɛ mɛjǎǎ cɛ jonemoáto marí Pacɛ Dios.

Una vida de esperanza

3 Marí Pacɛ Dios nocārɔ cañuɛ, marí Quetiupɛ Jesucristo pacɛre cɛ marí basapeoto: “Nocārɔ marírɛ cañĩamai añiri cɛ macɛ Jesucristo cariacɔatɛre tunu cɛ cacatoricarorea bairo marí cɛārɛ cayasirácoabujorārɛ marí netɔɔwĩ. Yeri cañurĩjɛ catiriquere marí jowĩ,” marí ĩ tǔgoñamasĩ cotecɔāña. 4 Tirɛmɛrɛna cɛ cañĩjǔgoyetirique, caroaro cɛ caátipeere cacǔgoparā majǔ mɛjǎǎ añiña. Ƴmɛrecóo cɛ tɛrɛ caāniparā majǔ mɛjǎǎ añio joroque átiɛmĩ. Topɛ caroaro mɛjǎǎ cɛ caátipee ɛame nicɔāña. Jĩcā wāmeacā ũno yasietimajǔcɔāgaro. 5 Marí Pacɛ Dios mena mɛjǎǎ catǔgoñatutuarɔ jǔgori nocārɔ catutuaɛ, carotimasĩ añiri, cɛā, mɛjǎǎ ĩñaricanɛjɔgɛmĩ, nipetiro mɛjǎǎ cɛ canetɔɔbojapeere mɛjǎǎ caɛmɛtamasiɛparore bairo ĩ. Bairi ati ɛmɛrecóo catɛsari rɛmɛ caāno tiere mɛjǎǎ masĩɔgɛmĩ caroaro mɛjǎǎ cɛ caátipeere. Bairi ati ɛmɛrecóo capetiro bero cɛ mena caāniparā majǔ mɛjǎǎ añiña.

6 Bairo marí Pacɛ marí cɛ caátipeere tǔgoñarĩ ɛseanirĩqũɛ mena mɛjǎǎ añiña ti rɛmɛ caetaparo jǔgoye ati yeparɛre. Bairɛrɛna yoari yɛtea mea ati yeparɛ mɛjǎǎ caāno capee wāmeerĩ majǔ popiye mɛjǎǎ baiānigarā. Bairɛrɛna, popiye mɛjǎǎ cabairo ñiña ati yeparɛre. 7 Dios mena mɛjǎǎ catǔgoñatutuarije oro ũnierɛ bairo āno baiya. Peero ɛtioro cañrɔ mena orore joeripɛ caroa majǔ orore jenucũñama camasā cawapacɛtie majǔrɛ. Torea bairo mɛjǎǎ cɛā popiye roro tāmɛmirĩcɛā, Dios mena mɛjǎǎ catǔgoñatutu-

acɔāninucũrĩjɛ roque oro netɔjǎñurɔ wapacɛtiya. Bairi Jesucristo nemo cɛ catunuatĩ rɛmɛ caāno, cɛ mena mɛjǎǎ catǔgoñatutuaɛacɔāninucũrĩjɛ jǔgori mɛjǎǎ ĩñajɛsogɛmĩ Dios. “Ñujǎñiña. Caroaro mɛjǎǎ árɛ,” mɛjǎǎ ĩgɛmĩ. Bairo ĩ yua, caānimajǔrārɛ bairo caāna mɛjǎǎ añio joroque mɛjǎǎ átiɛmĩ.

8 Apeyera, mɛjǎǎ roque Jesucristore cañĩaetana nimirĩcɛā, cɛrɛ mairĩ cɛ yaye quetire cariape mɛjǎǎ tǔgoɛsaya. Cɛ mena mɛjǎǎ tǔgoñatutuaɛ. Bairo cɛrɛ cañĩaetana nimirĩcɛā, āmerɛ cɛrɛ tǔgoɛsari yua, nocārɔ netɔrɔ majǔ ɛseanirĩqũɛ mena mɛjǎǎ añiña. Tie cɛ mena mɛjǎǎ caɛseanirĩjɛ ɛame dope bairo ĩ quetibɛjɛ masĩ maniña marí cabɛsɛri risero mena. 9 Tocārɔ netɔrɔ mɛjǎǎ ɛseaniña cayasicoabujoricarārɛ mɛjǎǎ yerire cɛ canetɔɔrɔ jǔgori yua. Bairi Dios mena mɛjǎǎ catǔgoñatutuarije jǔgori mena jeto cɛ tɛre mɛjǎǎ etamasĩgarā.

10 Merɛ tirɛmɛrɛna masĩrĩ majǎ profeta majǎrɛ na quetibɛjɛyayupi Dios, cañuɛ añiri caroa wāme camasā cɛ yarā caāniparārɛ cɛ caátipeere. Mɛjǎǎ cɛārɛ tiere jɛn átiyami yua āmerɛ. Bairo Dios na cɛ cañ-quetibɛjɛmiatacɛārɛ, tirɛmɛrɛre profeta majǎ caroaro masĩpeyoesupa mai. Torena, tiere buemasĩnemoñupā Dios marí cɛ canetɔɔpeere. 11 Tunu apeyera Espírítu Santo cɛ camasĩɔrĩjɛ jǔgori caroaro masĩñupā profeta majǎ Jesucristo ati yepa roro popiye cɛ cabaapeere. Tunu bairoa cɛ cariaro bero nocārɔ caroaro camasā na caānipee cɛārɛ na masĩɔñupĩ Espírítu Santo. Tie cɛ camasĩɔrĩjɛrɛ tǔgori yua, profeta majǎ ɛame tǔgoñacɔā maníasupa. Bairi atore bairo āmeo ĩñupā: “¿Ñamɛ ũcɛ cɛ añicɛti camasārɛ canetɔɔɛrɛ? ¿Dope bairo átiri na cɛ netɔɔáti camasārɛ?” Tunu bairi, “¿Di yɛtea caāno marí qũĩ quetibɛjɛyati Espírítu Santo?” āmeo ĩ jėniñanucũñañupā profeta majǎ ānana ɛame, masĩnemogarā. 12 Bairɛna Dios ɛame, “Marí yaye rotie jeto mee niña atie Espírítu Santo cɛ camasĩɔrĩjɛ. Ape yɛtea macāāna cɛārɛ cɛ caquetibɛjɛrije niña,” na ĩ tǔgoñamasĩɔ joroque ĩ ásupi. Bairi āmerɛ mɛjǎǎ cɛā tiere mɛjǎǎ masĩña Dios cɛ canetɔɔrĩqũɛ quetire. Tie caroa queti ɛame Espírítu Santo, ɛmɛrecóorɛ caatáɛ, cɛ camasĩɔrĩjɛ jǔgori caquetibɛjɛri majǎ mɛjǎǎrɛ na cañquetibɛjɛriquea niña. ĩTie queti nocārɔ caroa majǔ caāno jǔgori, ɛmɛrecóo macāāna, ángelea majǎ majǔ cɛā tiere masĩnemogamajǔcɔānucũñama!

Dios nos llama a una vida santa

¹³ Bairi yu yarã, caroaro tũgoñamasĩcoteãña. Caroa wãme Jesucristo cũ caborore bairo jeto átiãna. Dios nocãrõ cañuñ añirĩ Jesucristo nemo cũ cabuiaetari rũmũ caãno caroare marĩ cũ cajopee jetore tũgoñanemocõã ninucũña. ¹⁴ Tunu bairoa Dios pũnaarẽ bairo caãna añirĩ caroaro cũ tũgopeoya. Tirũmũpũ marĩ Pacũ Diore masĩena roro mũjãã rupaũ caborore bairo jeto mũjãã caátatore bairo átiãmerĩcõãña. ¹⁵ Dios mũjããrẽ cabesericũ pũame carou cañuñ ñe ùnie carũsaecũ niñami. Bairi mũjãã cãã cũ pũnaa caãna añirĩ cũrẽ bairo ñe ùnie cawapa mána majũ caroarã añajécusa. ¹⁶ Yu yarã, Dios ya tutipũ cũãrẽ atore bairo ñña: “Mũjãã cãã caroarã ãña. Yu, carou cañuñ yu caãni-majũcõãrõrẽã bairo mũjãã cãã carorijere ápericõãña,” ĩ quetibũjũya.

¹⁷ Apeyera tunu Dios caññabesemasĩ, camasã roro na caátaje wãme cãrõ ni ĩcãũ ùcũrẽ ññaricaworicaro mano caññau majũrẽ, “Dios jãã Pacũ majũ mũ añiña,” mũjãã caãata, caroaro cariape cũ mũjãã ĩroagarã. Cũrẽ qũĩroacõã ninucũña tocãnacã rũmũa ati yeparũ mũjãã caãni rũmũ cãrõ. ¹⁸ Mũjãã roquere Dios merẽ mũjãã netõmajũcõãñupĩ. Mũjãã ñicũjãã añana dope bairo canetõmasĩã manierẽ mũjãã na caãtiroticũrĩqũĩrẽ catũgoũsamiĩcãrãrẽ mũjãã netõmajũcõãñupĩ. Merẽ mũjãã masĩña mũjãã carorije wapare Dios cũ cawapat-ibojariquere. Apeye ùnie capetirije oro, apeye plata ùnie meeĩ mũjãã canetõpee wapa ãñupã. ¹⁹ Marĩ Quetiupau Jesucristo yucũpãĩrũ cũ rĩĩ caãnimajũrĩjẽrẽ cũ carerique jũgori roque mũjãã netõñupã. Jesucristo cũ majũ rupaũina, cordero waibũcũ cañuñ ñe ùnie camãcũrẽ joemũgõjoricarore bairo tuayupi. Cũ jũgori mũjãã netõñupã. ²⁰ Mai, Jesucristo pũame ati yepa camaporũa, “Camasãrẽ canetõõrapũ nigũmi yu macũ,” Dios cũ cañũgoyeticũrĩcũ ãñupĩ. Bairi ati yũtea catũsari yũtea caãno etari mũjãã cũãrẽ mũjãã netõõñupĩ Jesús, cũ yarã mũjãã caãniparore bairo yua. ²¹ Jesucristo jũgori cariape cũ mũjãã tũgoũsaya Diore. Jesucristo cariape cũ caãnimiatãcũãrẽ Dios pũame tunu cũ cãtiori, cariape nũgõãpũ cũ ruirotiri carotimasĩ majũ cũ cũñupĩ. Bairi mũjãã roque Dios mena mũjãã tũgoñatutuaya. Cũ, cũ caãtipee jetore cariape mũjãã tũgoũsaya ãmerẽ.

²² Bairi ãmerẽ yu yarã, cariape macããjẽ quetire catũgoũsarã añirĩ mũjãã yeripũ ñe ùnie carorije camãna majũ mũjãã ãniña. Bairi yua, nũcũbũgorique mena nemojãñurõ mũjãã ãmeo maigarã marĩ yarãrẽ. Tocãnacãũpũrea caroa yericũtaje mũjãã catũgoñawẽpũrĩjẽ nipetirije mena mũjãã ãmeo maigarã. ²³ ãmerẽ caroa wãmerẽ catũgoñarĩ majã mũjãã ãniña. Dios mũjããrẽ cawãma wãme yericũtajere mũjãã joyupi. Cawãma buiarãrẽ bairo caãna mũjãã ãniña. Ati mũrecóo macããna camasã cayasiparã na cabuiari wãmerẽ bairo mee mũjãã ãniña. Dios yaye quetibũjũrique capetietie tocãnacã rũmũa caãnipeere bairo caãna roque mũjãã ãniña. ²⁴ Toreã bairo ñña Dios ya tutipũ cũã:

“Nipetiro camasã taare bairo niñama. Na camasã cũtiãnie, tie taa oóre bairo niña.

Bũtioro caasiro taa ĩñiyasicoaya. Toreã bairo camasã cũã yasicoayama.

Caoo cũã owaa yaparo, caasiro ñacoaya. Tore bairo niñama camasã.

²⁵ Tore bairo camasã na cabaimiatãcũãrẽ, Dios yaye bũsũrique roque tocãnacã rũmũa nicõã ninucũgaro,”

ĩ quetibũjũya Dios ya tutipũ.

Atie yu caquetibũjũrije niña caroa queti camasã na carorije wapare Dios cũ canetõõrĩqũĩrẽ queti. Tiera merẽ mũjããrẽ yu quetibũjũpũ.

2 Bairi yu yarã, nipetirije carori wãme mũjãã caãtiãnierẽ tocãrõã jãnacõãña. Cañuenarẽ bairo mũjãã caãnie, apeye mũjãã caĩtopairije cũãrẽ jãnacõãña. Tunu bairoa mũjãã roro mũjãã caĩbũsũpaico-terije cũãrẽ jãnacõãña. Tunu bairoa roro ãmeo ññau-garipea pairique cũãrẽ jãnacõãña. Roro mũjãã caãmeobũsũpairije ùnie cũãrẽ tocãrõã jãnacõãña yua. Tie ùnierẽ ĩnemoeticõãña. ² Cawĩmarã buiari bero na paco ùpẽcõãrẽ ùpũrĩ tutuarã na caátõrea bairo mũjãã cũã Dios yaye quetire tũgoũsaya mũjãã yeripũ. Tie Dios yaye quetire mũjãã catũgoũsaata, nemojãñurõ yeri tutuarã mũjãã ãnigarã. Tore bairo cũ mena mũjãã catũgoñatutuaroi mũjãã netõõgũmi yua marĩ Pacũ Dios. ³ Bairoa mũjãã átibojagũmi marĩ Pacũ Dios, Jesús mena caãna añirĩ cariapea, “Marĩ Quetiupau nocãrõ cañuñ majũ cũ ãniñati,” mũjãã caĩtũgoñamasĩata.

Cristo, la piedra viva

⁴ Bairi marĩ Quetiupau Jesucristore nemojãñurõ cũ tũgoũsacõã ninucũña. Cũã, Cristo niñami catiriquere cajou majũ, camasã wii qũẽnorã ãtãã na cacũjũgorica caãnimajũrĩcãrẽ bairo caãcũ. Cũrẽ camasã bũtioro cũ teewã. Bairo cũ na cateemiãtãcũãrẽ, Dios pũame cũ beseyupi. Dios cũ macũrẽ mairĩ caãnimajũũrẽ bairo caãcũ cũ cũñupĩ. ⁵ Mũjãã cũã cacatirã nimirãcũã, ãtã rupaare bairo mũjãã ãniña ãmerẽ. Jesucristore catũgoũsarã menarẽ caãninemonucũrã añirĩ Dios ya wiire ãtã rupaare na capeowãmũãtiere bairo mũjãã ãniña. Tunu bairoa ti wii macããna sacerdotẽa majã cañurãrẽ bairo caãna mũjãã ãniña. Bairo caãna añirĩ, Espĩritu Santo jũgori caroa macããjẽ átaje Dios cũ caññajesori-jere átiãña. ⁶ Bairi Dios ya tuti cũã atore bairo ñña:

“Tũgoya mai: Sion cawãmecũti burõpũ ãtãã caãnimajũrĩcã cawapacũtia yu cabeserica majũrẽ cũũ yu átiya.

Topũ wii qũẽnogũ yu átiya tia ãtãã mena yua. Tia ãtãã ñumajũcõãña.

Apeye ãtã rupaa netõrõ caroa cawapacũtia majũ niña.

Cũã niñami Cristo yu cajopau. Bairi ni ùcũ camasocũ cũrẽ catũgoũsau yua, di rũmũ ùno,

‘Cabũgoro majũ Cristore cũ yu boyupa,’ ĩ tũgoña yaparuaetigũmi,”

ĩ quetibũjũya ti tutipũ.

⁷ Mũjãã roque tia ãtããrẽ bairo caãcũ Jesucristore cũ mũjãã maimajũcõãña. Aperã roque Dios mena catũ-

goñatutuaena añirí Jesucristore cū boetinucūñama. Jesucristore na caboetimiatacūārē, Jesús cañimajūñ cū cañnipeere atore bairo í quetibujuyayupa Dios ya tutipux:

“Wii qūēnorí majā jīcā ūtāā na caboetimirīcā āmerē yua, ti wii macāācā cañimajūrīcārē bairo tuaya.”

⁸ Apepux īñupā apeye cūārē tunu:

“Jīcā ūtāā cañimajūrīcā mena rocawa yasigarāma camasā,”

ī quetibujuyupa Dios ya tutipux camasā cañuena na cabaipere.

Bairi camasā cū yaye quetire catūgoḡsaena yasicoa-garāma. Dios na ūna cañuenarē cū caījūgoyet-icūrīcārōrēā bairo yasicoagarāma.

⁹ Mújāā roque Dios ya poa macāāna, cū cabesericarā jīcā poa macāāna mujāā āniña. Marí Quetiupax reyre bairo caācū yarā paabojari majā sacerdotea majū mujāā āniña. Cū ya yepa macāāna cañurā, cū mena cañnīparā majū mujāā āniña. Tore bairo mujāārē ásupi Dios, nocārō caroaro yñ caátiere na quetibujunetōáto camasārē í. Bairo mujāārē beseypu. Canaitārōpux caāna mujāā cañnīmiatacūārē, cū yaye quetire mujāā catūgoḡsarije jūgori āmerē yua, nocārō caroaro cabusurōpux caānarē bairo mujāā ānio joroque ásupi Dios. ¹⁰ Tunu bairoa tirūmḡpuxre jīcā poa macāāna mujāā āmewū. Diore cū mujāā masīēpū. Cū yarā mee mujāā āmḡ. Āme roquere yua, cū yaye quetire tūgori cū mena mujāā tūgoñatutuaya. Cū ya poa macāāna majū mujāā āniña. Cajūgoyepuxre Dios bopacooro camasārē cū caññamairījērē mujāā masīēsupa. Āmerē yua, cū mena mujāā cañnie jūgori tiere mujāā masīcōāña. Bairi Dios cū caññamairā majū mujāā āniña.

Vivan para servir a Dios

¹¹ Yñ bairārē bairo caāna, yñ camairā mujāārē ñiña: Ape ḡmḡrecōorux cañnīparā nimirācūā, mai ati yepapū āna, roro mujāā rupax carotirore bairo átiāmerīcōāña. Tie cañuetie pḡame Dios mena marí cañnie to yasio joroque caátie ñiña. Torena tiere jānacōāña. ¹² Tunu apepera Diore camasīēna watoa āna, caroaro átiāña, “Jāārē bḡsujārēma,” írā. Bairo caāna mujāā caānoi, na pḡame cabero mujāārē roro bḡsujāētīgarāma, caroaro mujāā caátiere masīrī yua. Bairo tiere masīrā, “Nocārō catutuaḡ cañuñ ñiñami Dios,” ígarāma, Cristo ati yepapū tunuetari, nipetiro camasārē na cū caññabeseri rūmḡ caāno.

¹³ Marí Quetiupax Jesucristo mena caāna añirí, ati yepa macāāna quetiuparā na carotirore bairo átiāña. Na botioeticōāña. Emperador quetiupax ūcū, bairi cū carotirā cū roca carotirā ūna cūārē na carotirore bairo ása. Cū, quetiupax emperador pḡame aperā camasā cañuenarē cū ūmḡ cū roca macāānarē roro na átiroti-jonucūñami. Aperā caroaro átiānajērē caátianimasīrā pḡamerē nḡcūbḡgorique mena na īñarotinucūñami. Quetiupax caroti añirí tore bairo átinucūñami, ati yepapū ācū. ¹⁵ Caroa macāājē roquere mujāā caáto boyami marí Pacx Dios. Bairo caroa macāājērē mujāā

caátianorē īñarā yua, Diore camasīēna, aperā catūgo-masīēna ūna cūā mujāārē roro í bḡsḡpaietigarāma.

¹⁶ Dios, mujāā Quetiupax, jīcāñiñami. Apei maniñami. Bairo apei cū camanimiatacūārē, mujāā pḡame, “Jāārē caroti maniñami. Bairi jāā caboro jāā áti-masīña cañuetie cūārē,” í tūgoña mawijaeticōāña. Dios yarā paacoteri majārē bairo caāna añirí caroaro átiānimasīña mujāā cūā cū carotirore bairo. ¹⁷ Bairi nipetiro camasārē marí canḡcūbḡgopee caānorē bairo na nḡcūbḡgoya. Marí yarā Diore cañroari majā mena āmeo maiña. Marí Pacx Dios cūārē nḡcūbḡgori qūīroaya. Ati yepa macāācū quetiupax emperador cūārē cū nḡcūbḡgoya.

El ejemplo del sufrimiento de Cristo

¹⁸ Yñ yarā, mujāā paacoteri majā cūā, mujāā quetiuparā na carotirore bairo nḡcūbḡgorique mena ása. Caroaro na átibojaya paarique mujāā na carotirijere. Mujāā quetiuparā tutuaro mena carotirā cañuena, aperā cañurā mujāārē cañroarā na caāmatacūārē, caroaro nḡcūbḡgorique mena na paabojaya. Na nḡcūbḡgoya. ¹⁹ Mujāā, roro mujāā caāperimiatacūārē, roro mujāā na caápata, ñujāñuñā bairōpḡa. Dios cū carotirore bairo caáticōāna mujāā āniña bairāpḡa. Cū roque caroaro mujāā caátiere īñajesoyami. ²⁰ Mujāārē, mujāā quetiuparā, rorije mujāā caátie wapa na catutia-ta roque, dope bairo mujāā í masīētībujiorā. Yerijōrō mujāā quetiuparā mena mujāā ānimasīētībujiorā. Caroa wāmerē mujāā caátiatato bero cañnīmiatacūārē, roro popiye mujāā baio joroque mujāā na caápata roque, popiye mujāā cabairijere mujāā nḡcānetōdcōā-garā. Tūgoñaenarē bairo tiere tūgoñanetōdcōāña. Tie ñujāñuñā marí Pacx Dios cū caññajoro.

²¹ Bairo mujāā caátianō boyami Dios. Mujāā yaye wapa jūgorina Jesucristo cañuñ nimicūā, popiye tāmḡowī. Bairo popiye tāmḡomicūā, cūrē roro caānarē na tuti āmeemi. Cūrē īñacōrī mujāā cūā cū cabairicarore bairo átiānimasīña. ²² Jesucristo pḡame jīcā wāme ūno rorije caāpei, ñe ūnie wapa cacūgoecx majū āmi. Ni jīcāñ ūcūrē qūītoñaemi. Cariape quetibujūwī. ²³ Tunu roro awajari cū na catutiro cūārē jīcāni ūno roro na í tuti cānamuemi. Roro popiye cū baio joroque na caáto cūārē, roro na átiāmeemi. Atore bairo jeto í tūgoñawī: “Dios jeto roro caānarē cariape na īñabesemasīñami na yaye wapa,” í tūgoñawī Dios na cū caátipee jetore. ²⁴ Jesucristo cū majū rupaxina yucpāīpux cū cariarique jūgori marí carorije wapare netōdōwī. Carorije marí caátianierē marí cajānaparore bairo í, riacoámí Jesucristo yucpāīpux. Caroaro cariape caāna marí ānio joroque marí ámi Jesús. Mujāā pḡame yeri catirā mujāā cañnīpee jūgori Jesucristo pḡame cāmicḡtiri riawī. ²⁵ Yñ yarā, nurīcārā oveja waibḡtoa na caborōpḡ āñesēārī na camawijiayasirore bairo mujāā cūā mujāā caboro átiri, caḡpetietōpux cayasiránā mujāā ānīñupā. Bairo caānana nimirācūā, āmerē yua, carorije mujāā caátajere jānarí Jesucristo yaye queti pḡamerē mujāā boya. Cū, Jesucristo roque oveja coteri ma-

jöcure bairo caäcũ añirí caroaro majũ mujãã ïña-cotemasíñami.

Cómo deben vivir los casados

3 Mujãã, carõmia camanapũãcuna cãã, mujãã manapũã na carotirore bairo caroaro ása. Na ïroaya mujãã manapũãrẽ. Caroaro cariape añajęcusa, jĩcããrã Diore caïroaena caroaro jĩcãrõ tũni mujãã caátiere ïñarí cũ na catũgoũsaparore bairo ïrã. Noa ùna na caquetibũjuriye mee, caroaro mujãã caátianierẽ ïñacõrĩ Roque na cãã tũgoũsajũgogarãma Jesucristore. ³ Mujãã, carõmia jĩcããrã netõõ nũcãjãñurõpũ mujãã wãmaganucũña mujãã rupã bui macããjẽrẽ. Caroaro netõjãñurõ mujãã wũgapeoganucũña. Tunu bairoa oro ùnie cawapacũtie mena mujãã wãmorĩrẽ mujãã jããganucũña. Caroa cawapapacariye ùnie jutii cããrẽ mujãã jãñaganucũña. Tore bairo mujãã caáto ùnorẽã, mujãã pupea mujãã yeripũre qũẽnoña. Maijũgoya mujãã yeri mujãã catũgoñarĩjẽ pũame roquere. Dios yaye queti Roque ati yepa macããjẽ cawapapaca netõjãñurõ caroa capetietie cawapacũtie majũ niña. Caroaro yerijõrõ patowãcãrĩcãrõ mano ãnimasĩrĩqũẽ niña. ⁵ Torea bairo tirũmũpũ macããna rõmirĩ ãnana cãã jutii caroa na caboro ùnorẽã, Dios cũ caborore bairo jeto caroaro átiãniñañupã. Na yeripũ caroarã wãmagoricarãrẽ bairo ãniñañupã. Dios mena tũgoñatutuayayupa. Na manapũãrẽ na ïroari caroaro na mena ãnimasĩñañupã. ⁶ Tore bairo cabaiãnimasĩrĩcõ ãñupõ Sara cawãmecũco ãnacõ. Cõ manapũ Abraham ãnacũrẽ caroaro qũĩroayayupo. Cũ carotirore bairo caroaro ùseanirĩqũẽ mena cũ yũmasĩñañupõ. Cõ quetiupãre bairo qũĩñañupõ Sara. Mujãã, ãme caãna carõmia cõ ãnacõ pãrãmerãrẽ bairo caãna majũ mujãã ãnigarã cõ ãnacõrẽ bairo mujãã caápata. Bairo mujãã caápata, mujãã manapũãrẽ mujãã tũgoña uwietigarã, na mena caroaro caãnimasĩrã ãnirĩ.

⁷ Mujãã, caũmũa canũmoacũna mujããrẽ niña: Mujãã nũmoarẽ na maiña. Na mena jĩcã yericũnarẽ bairo ãnimasĩña. Mujãã nũmoarẽ mujãã cajũátinemopeere na cabomasĩrõrẽã bairo caroaro na átiroya. Carõmia ãnirĩ cayeritutuena na caãno mee, jĩcã yericũna mujãã caãnoi pũgarãpũrea Dios caũu ãnirĩ cũ canetõõrĩqũẽ jũgori, tore bairo na jũãsa mujãã nũmoarẽ. Tore bairo ãmeo átiãnimasĩña, ñe ùnie rũsaeto jĩcã yericũnarẽ bairo pũgarãpũ Diore mujãã cajẽnimasĩparore bairo ïrã.

Los que sufren por hacer el bien

⁸ Bairi nipetiro mujãã tore bairo caroaro ùseanirõ, jĩcã majãrẽ bairo yericũtiri átiãninucũña. ãmeo mai ãnincũña jĩcã pũnaarẽ bairo mujãã majũ. ãmeo jũátinemoña mujãã majũ. Caãnimajũrãrẽ bairo baibotioeticõãña. ⁹ Bairi tunu roro mujããrẽ caánarẽ roroa mujãã cãã na átiãmeeticoãña. Mujããrẽ caawajatutirã ùna cããrẽ na tuti ãmeeticoãña. Mujããrẽ na caĩtutirorea bairo na ï tuti tunuo peoeticõãña. Bairo pũame ïña: “Caroore cũ joáto mujããrẽ Dios,” na ï jẽnibojaya

mujããrẽ cateeri majã cããrẽ. Bairo mujãã caápata, caroare na jonemogũmi Dios. ¹⁰ Tirũmũpũ cããrẽ torea bairo ï quetibũjũyayupa profeta majã ãnana:

“Ni jĩcãũ ùcũ camasocũ caroaro ùseanirõ mena cũ caãnigaata, carorije ùnierẽ cũ bũsũeticõãto. ‘Carori wãmerẽ yũ bũsũetigũ,’ ï tũgoñaposeromasĩrĩ cũ ãmarõ.

Tunu bairoa cũ risero mena cũ caĩtopairije ùnie cããrẽ qũĩ bũsũeticõãto.

¹¹ Cũ ùcũ carorije macããjẽrẽ cũcõãrĩna, caroa macããjẽ pũamerẽ átiãninucũñami.

Caroaro átiãnijũgoyecũti masĩñami, aperã cãã yeri jõrõ ãnajẽ cãtajere na caátibocãmasĩparore bairo ï.

¹² Torecũna, marĩ Quetiupã cañurã caroarã jetore na ïñaũsacotegũmi.

Cãrẽ cũ na cajẽnirĩjẽ cããrẽ caroaro na tũgopeobojagũmi Dios.

Aperã caũena carorã roquere na asiajãñugũmi.

Na pesure bairo caäcũ tuagũmi yua,” ï quetibũjũyayupa profeta majã ãnana Dios ya tutipũ.

¹³ Caroa macããjẽ jetore tocãnacãna mujãã caátianimasĩata, ¿noa ùna mujããrẽ roro na átibujiocũti? Roro átimasĩenama. ¹⁴ Bairãpũa, caroaro cariape mujãã caátianimiatacããrẽ, jĩcããrã popiye mujãã baio joroque mujãã na caápata, yapapuaeticõãña. ùseanirĩ ãña. Noa ùnarẽ na tũgoña uwieticoãña. ùseanirĩqũẽ mena ãnimasĩña. ¹⁵ Atore bairo jeto ása: Nũcũbũgorique mena marĩ Quetiupãre bairo caäcũ Jesucristo mena tũgoña tutuaya mujãã yeripũ. Tunu apeyera caroaro tũgoña coteya. Mujããrẽ aperã Diore catũgoũsaena, “¿Ñe jũgori Jesucristo mena mujãã tũgoñatutuayati?” na caĩjẽniñarõ, caroaro mujãã caquetibũjũmasĩparore bairo ïrã, caroaro tũgoñamasĩ coteya. ¹⁶ “Caãnimajũrã Dios yarã jãã ãniña,” ïẽna, nũcũbũgorique mena na quetibũjũya. Caroaro átiãña, mujãã catũgoñamasacũti ãnie yerijõrõ to ãnimasĩõ joroque ïrã. Mujãã, Jesucristore catũgoũsari majãrẽ, roro caĩbũsũpairã pũame na majũã na caĩrĩjẽrẽ na tũgoñaboboo joroque ïrã, caroaro átiãña mujãã majũ nipetiro camasã mena.

¹⁷ Carorije mujãã caátie jũgori roro mujãã catãmũoata, ñuña. Bairopũa, netõjãñurõ ñuña caroa macããjẽrẽ caãna nimirãcãã, roro popiye mujãã cabaiata. Popiye mujãã baio joroque aperã caũena mujãã na caápata, ñujãñuña Dios pũame bairo cũ cabooata. ¹⁸ Torecũna, Jesucristo cũ majũã jĩcãnia roro popiye bairi riawĩ, marĩ carorije wapare netõõpeyo yaparoetagũ. Cũ pũame Roque caũu carorije caápei nimicũã, carorã yaye wapare netõõgũ, roro popiye tãmũowĩ. Mujãã cãã Dios yarã mujãã caãniparore bairo ï, riawĩ. Marĩrẽ bairo caäcũ ati rupã cũgori riawĩ Jesús ati yepapũre. Bairo riamicũã, Espiritu Santo Dios Yeri cacũgoũ ãnirĩ tunu catiwĩ. ¹⁹ Bairo Jesús, cũ yeri pũna jeto ãcũ, preso joricaropũ caãnarẽ bairo caãna cariaricarã yeri tũpũ ásúpi. Topũ etari na quetibũjũyupi Dios yaye quetire. ²⁰ Mai, na pũame tirũmũ macãã yũtea Noé cũ caãni yũteapũ ãna, Diore cũ tũgopeoetiri cũ baibotioyayuparã. Noé ãnacũ pũame Dios cũ caátipeere na quetibũjũyamiñupũ. Na pũame cũ tũgoesuparã. Ti

yŭteapŭre Dios pŭame pajetiricaró mano caroaro na cotemiŭpŭ, cŭmua capairicare Noé cŭ caqŭēnotoye. Bairo caroaro na cotemicŭā, jīcā wāmo peti itia pēnirō cānacāŭ ūnaacā na netōōñāŭpŭ Dios ati yepare cŭ caruri rŭmŭ caāno. ²¹ Mai, ti yŭteapŭ oco caānajē na caruarique pŭame atore bairo marí masīōñupā: “Oco mena marí cabautizarotiri rŭmŭ caāno marí netōōwī Dios, cayasicoabujioatana marí caānimitacŭārē. Torea bairo āñupā tie oco tirŭmŭpŭ Noé cŭ caāni yŭteapŭre,” marí ī masīña. Marí cabautizarotirije pŭame marí rupŭre ŭguerī coserique ūnie mee niña. Dios marí Pacŭ majŭrē yeri caroa marí catŭgoñarījērē cŭ marí cajēninemorījē ūnie niña. Bairi yua, marí netōōñupī Dios, Jesucristo cŭ macŭ cariacoatacŭ cŭ caānimitacŭārē tunu cŭ cacatiorique jŭgori. ²² Marīrē canetōōrīcŭ Jesucristo pŭame ŭmŭrecóo Dios tŭpŭrŭ ámī. Cŭtŭ cariape pŭgōā, carotimasī cŭ caruiropŭ niñami āmerē. Bairi yua, nipetiro ángelea majā, aperā cacatirā seres majā cajŭgoyepŭre mai carotimasiŭmīrīcārā cŭārē carotimasī majŭ tuayami. Cŭ jeto āmerē na rotipeyomasīñami. Na cŭā nipetiro cŭ caīrōrē bairo áticōāñama yua.

Servir según los dones recibidos de Dios

4 Bairi mŭjāā cŭā Jesucristo cŭ majŭ rupŭrŭ mena popiye cŭ catāmŭorīqŭērē tŭgoñarī popiye mŭjāā cabaipere mŭjāā ēñotaetigarā. “Popiye marí cabairo ñugaro,” mŭjāā ī tŭgoñagarā. Ni ūcŭ caroare átomicŭā roro popiye cŭ catāmŭoata, roro átajere canetōñcārīcŭ ānirī carorijere cajānarīcŭrē bairo tuacōāñami. ² Bairo caācŭ ānirī yua, ati yepapŭ cŭ caāni rŭmŭrē Dios cŭ caborore bairo jeto átiānimasīñami. Ati yepa macāāna na rupŭrŭ caborore bairo jeto na caátiānorē bairo átiāmerīñami yua cŭ ūcŭ. ³ Nocārō yoaro jīcā yŭtea cārō Diore camasīēna na caátiānorē bairo mŭjāā cŭā roro mŭjāā átiāmŭ. Carorije macāājē mŭjāā rupŭrŭ cabori wāme ūnie jetore mŭjāā átiāninucŭwŭ. Bose rŭmŭ caāno pŭcŭbŭgoricaró mano roro majŭ mŭjāā awajañesēānucŭwŭ. Ti rŭmŭ caāno cacŭmuorījērē nocārō paio etinetōrī roro mŭjāā cŭmunucŭwŭ. Tunu bairoa camasā na cawerīcarā ūna carorārē na mŭjāā īroanucŭwŭ. ⁴ Áme roquere tore bairo mŭjāā átiāninemoētīña. Roro netōrō mŭjāā caátiānajērē mŭjāā áperiya. Bairo roro caátiānana nimirācŭā, āmerē caroaro mŭjāā caátiānierē īñarī, mŭjāā baparā caānimirīcārā pŭame roro mŭjāārē ī bŭsŭnucŭñama. Pŭgani cārō tŭgoñanemonucŭñama, carorā caānimirīcārā cañurārē bairo mŭjāā cayeri wasoarijere īñarī yua. ⁵ Na, cañuena roquere marí Pacŭ Dios cañabesegajŭgoricŭ majŭ na īñabesegŭmī. Cacatirā, cariarīcarā nipetirore na īñabesegŭmī na yaye wapare ti rŭmŭ caetaro yua. ⁶ Torecŭna, marí ñicŭjāā cariarīcarā ānana cŭārē merē caroa queti Dios cŭ canetōōrīqŭērē na quetibŭjŭyupi Jesús, na cŭā Espírītu Santo Dios Yeri mena na āmarō, na yerire na yasieticōāto ī. Bairāpŭna, na cŭā nigarāma camasā nipetirore cŭ cañabeseri rŭmŭ caāno cŭārē. Na cŭā jīcārō tŭnia

īñabese ecogarāma, camasā marīrē bairo caānana ānirī.

⁷ Apeyera mŭjāā ñiña: Merē ati ŭmŭrecóo capetipa rŭmŭ cōñarō baiya. Torenā, masacatirique mena caroaro ānajēcŭsa. Nŭcŭbŭgorique mena tocānacānia Diore cŭ jēnicoteāninucŭñā ti rŭmŭ caetaparo jŭgoye. ⁸ Tunu bairoa tocānacāŭpŭrea mŭjāā caāmeomaiānie to āmarō. Bairo caroaro mŭjāā caāmeomaiānimasīata, aperā yaye wapare na mŭjāā masiriyobojamasībujiorā. Cañurījē macāājē pŭamerē tŭgoñarī carorijere mŭjāā átiānacōāgarā yua. ⁹ Tunu bairoa tocānacāŭpŭrea caroaro mena na bocāya caetari majārē. Na qŭēnoña mŭjāā ya wiiripŭ pŭcŭbŭgorique mena. Yasiroacarpŭ roro na ī bŭsŭraieticōāñā caetari majārē. ¹⁰ Nipetirije caroa wāme cañurījē Dios cŭ cajoriquere caroaro cacŭgomasiŭrā ānirī na juátinemoña aperārē. Marí Pacŭ Dios tocānacāŭpŭrea cŭ cajogaro cārō caroa wāme marí caátiānimasīpeere marí joyupi. Ti wāme Dios cŭ cajorica wāme jīcārō tŭnia aperārē na juátinemoña. Mŭjāā caāmeojuátījīātiro cārō āmeo juátinemoña. ¹¹ Bairi ni jīcāŭ ūcŭ mŭjāā mena macāācŭ Dios yayere quetibŭjuri majōcŭ cŭ caāmata, caroaro cariape cŭ quetibŭjuáto Dios yaye quetire. Apei, āmeo juátinemo-masiŭqŭērē marí Pacŭ Dios cŭ cajoricŭ cŭ caāmata, cŭ cŭā Dios cŭ catutuarije cŭ cajorije mena caroaro cŭ juátinemoáto. Tore bairo jeto na átiāmarō nipetiro, Dios caroa wāme cŭ cajoricārā cārō. Tore bairo na átiāmarō nipetiro camasā Jesucristo jŭgori Diore na cabasapeoparore bairo. Cŭ jīcāŭrēā basapeorique to āmarō. Cŭ carotimasījē to petieticōāto. Ánicōā ninucŭgaro. Bairoa to baiáto.

Sufrir como cristianos

¹² Yŭ bairārē bairo caāna, yŭ camairā, tŭgoña acŭeticōāña roro popiye mŭjāā cabaipere. Aperā Diore camasīēna roro majŭ mŭjāārē na caáto īñarā, “¡Agotā! ¿Nopēirā tocārō roro popiye marí baio joroque marí na átiyati?” ī tŭgoña yapapuaeticōāña. Tie popiye bairiquere mŭjāā camasīētīē ūnie majŭrē bairo īñāeticōāña. ¹³ Bairo pŭame baiya: Jesucristo popiye cŭ catāmŭorīcārōrēā bairo mŭjāā cŭā cŭ yarā ānirī roro popiye mŭjāā baigarā. Cŭ, cŭ cabairīcarore bairo cabairā ānirī tŭgoña ŭseaniña. Tore bairo mŭjāā caāmata, netōjāñurō paio nigaro ŭseanirīqŭē tunu nemo cŭ catunuatī rŭmŭ caānorē. Cŭ mena ŭseanirī mŭjāā ānigarā yua ti rŭmŭ caetaro. ¹⁴ Bairi tunu Jesucristo yarā mŭjāā caāno jŭgori roro popiye cabairā ŭseanirī āña mŭjāā, aperā roro na caēperi majā nimirācŭā. ŭseanirī āña mŭjāā roro na caēperā. Mŭjāā roque Espírītu Santo, Dios nocārō catutuaŭ Yeri majŭrē cacŭgorā mŭjāā āniña. Tocānacānia mŭjāā mena ānicōā ninucŭñami Espírītu Santo Dios Yeri majŭ. ¹⁵ Apeyera tunu jīcāārā Diore camasīēna camasārē na pajīñama. Aperā yajanucŭñama. Apeye cŭārē roro na caāmeoīrō na mena bŭsŭnemonucŭñama. Tore bairo na cabairoi, roro popiye na baio joroque na átiyama na quetiuparā. Narē bairo ápericōāña mŭjāā roque. ¹⁶ Narē bairo caāperā mŭjāā mena macāāna jīcāārā na caānimit-

acũārē, Jesucristo yarā na caānie jūgori roro popiye na cabaiata, tiere tūgoña boboeticōāña. Marí Pacu Dios roquere cū basapeoya, cū yarārē bairo cawāmecuna ānirí.

¹⁷ Merē ati rūmūrīrē etaro baiya marí cū yarārē Dios cū caññabesejūgopa rūmū. Marí, cū ya poa macāāna caññabesejūgomajūcōāññā ānirí, ¿marí berore nocārō popiye na baio joroque na cū ácyati cūrē catūgousaena roquere yua? Roro popiye na baio joroque na átigumí Dios cū yaye quetire catūgousaetana roquere.

¹⁸ Caññu jīcāññ Diore catūgousaen ūcū cū caāmata, dope tēcū majū popiyepūñina netōjīātimasīñami Dios cū caññajoro. Bairo roro caāna Diore cabaibotiorā roque dope átinētōjīātiecoenama. Netōdōrōpū yasimajūcōāgarāma.

¹⁹ Bairo Dios cū caborore bairo, roro popiye cabairi majā nimirācūā, caroa macāājērē áticōāña. Tiere jānaeticōāña. Nipetiro ati ūmurecōo macāājērē caátacu mena jetoa tūgoñatutuacōāña. Cū, jīcāññā majāā netōdōgumi majāā yerire. Majāārē cū caññūgoyet-icūrīcārōrēā bairo átimajūcōāgumi.

Consejos para los creyentes

5 Apeyera tunu yu quetibujunemogaya majāā, ñubueri majā quetiuparā cabutoa camasírí majārē. Yu cūā majāārēā bairo cabucu camasírí majōcu ñubueri majā quetiupau yu āniña. Yua, Jesucristo popiye cū cabairiquere ñiñawū. Torecu, cū yaye quetire yu quetibujū masīña. Yu cūā majāā, camasírí majā cabutoarea bairo tunu Jesucristo ati yeparu cū catuturije mena cū caetaro ñiñagū. Jīcārōā nipetiro marí ñiñagarā ti rūmū caetarore. ² Dios yarā ñubueri majārē caroaro na ññacoteya. Caroaro cariape na quetibujūya majāā, ñubueri majārē. Majāā narē caroaro cariape na majāā quetibujū masīña. Caroaro átato jesoro Dios cū caborore bairo cariape na quetibujūya. Rotimajūrīcārārē bairo ápericōāña. Cabuerā majāā cañnoi, paio majāā cawapatapee cūārē tūgoñaeticōāña. Caroaro yerijōrō átiāña majāā paarique ñubueriquere. ³ Tutuaro mena na majāā quetibujūpa camasārē. “Jāā roque jāā rotimasīña ñubueri majārē,” majāā ĩ tūgoñaepa. “Narē mairí roque caroaro mena na marí quetibujūgarā. Caroaro mena na marí átirotigarā ñubueriquere,” majāā ĩ tūgoñagarā. Bairo ĩrī caroaro ānajēcusa, bairo majāā caátianierē ñubueri majā cūā ĩñacōrī caroaro na caátianiparore bairo ĩrā. ⁴ Bairo narē caroaro mena majāā cajūgoānimasīata, marí Quetiupau Jesucristo majāā mena ūseanigumi. Tunu ati yeparu cū cabauetari rūmū caāno majāā jogumi caroa yericūtaje capetietie majūrē yua. Caroaro majāā caátianajē wapa di rūmū ūno cariaetie majūrē majāā jogumi marí Quetiupau.

⁵ Torea bairo átiāña majāā, cawāmarā cūā. Cabutoa camasírí majā na caátirotiore bairo caroaro átiāña. Nūcūbūgorique mena na caquetibujūrijere caroaro na tūgoñsaya. Tocānacāññu majāā nipetiro ñubueri majā nūcūbūgorique mena caroaro ása cabutoa na caquetibujūrijere. “Jāā majū cūā jāā rotimasīña,” ĩ tū-

goñaeticōāña. Torea bairo profeta majā cūā ĩ quetibujūyupa:

“Dios pñame ni ūcū caññūgoñabotiori majōcu cū caátigarijere ēñotanucūñami.

Apei caññabotioagaecu, caroaro na caññōrē bairo caátianimasī roquere caroaro cū juátimasīñami Dios caññu ānirí,”

ĩ quetibujūyupa profeta majā ānana.

⁶ Bairo Diore cabaibotiorārē bairo baieticōāña. “Dios netōrō jāā masīña,” ĩ tūgoñaeticōāña. “Dios jeto jīcāññā masīñami,” ĩ tūgoñacōāña cariapea. Bairo ĩ tūgoñarī caroaro majāā caāmata, Dios pñame cū caborica yutea caetaro rotimasírīqūē majūrē majāā jogumi. ⁷ Tunu bairoa Dios majāārē maimajūcōāññami. Caroaro majāā ĩñapeoyami. Bairo nipetirije dise ūnie majāā catūgoñamacāārījērē Diopure cū quetibujūnetōdōña. Cū mena tūgoñatutuaya.

⁸ Caroaro tūgoñaqūēnoña. Tūgoñamasīña. Wātī marí pesu merē yayjūāññ waibutoare ūgagu cū cauwa-coterore bairo marí yasio joroque átigu cotei baiyami. Bairo masacatiri caroaro ānajēcusa. Majāā yasioremi wātī. ⁹ Dios mena majāā catūgoñatutuānierē jānaeticōāña. Bairoa marí Quetiupau Jesucristo mena tūgoñatutuacōāña. Wātī cū cabusujārījērē jīcā wāmeacā ūno tūgoñsaeticōāña. Tore bairo jeto popiye baiyama nipetiro ati ūmurecōopure Diore catūgoñsari majā majāārē bairo cabairā, majāā yarā cūā. Merē tiere majāā masīña.

¹⁰ Bairāññu, jīcā yutea cārōā roro majāā tāmūogarā. Cabero yua, Dios pñame caññurā, cariape caāna majū majāā átigumi. Cariape catūgoñarā, catūgoñatutuarā majū majāā átigumi. Cū mena majāā catūgoñatutuarō jūgori, tunu bairoa majāārē camaimajūññ ānirí cū caboricarorea bairo majāā jogumi caroare. Jesucristo mena majāā caānie jūgori jīcārō tñnia tore bairo majāā átigumi marí Pacu Dios. ¹¹ Cū jetorea cū carotimasírījē to āmarō. Tocānacā rūmūa to ānicōā āmarō. Bairoa to baiáto.

Saludos finales

¹² Yu yarā, tocārōā majāārē ñi quetibujū woajoya. Atie petoaca ati carta mena majāā yu caquetibujūrijere marí yau Silvano yu woatubojayami. Cū pñame caññu Dios mena catūgoñatutuauññami. Torecu, yu baire bairo cañcū cū ñiñanucūña Silvanorē. Bairo ati carta mena majāā, yeri tūgoñatutuarā, majāā ānio joroque átigu, majāā yu quetibujū woajoya. Apeye cūārē cariapea cañnorē bairo Dios majāārē camai ānirí caroa cū cajoānierē majāā camasīparore bairo ĩ, yu quetibujū woajoya. ¡Majāā pñame tie queti mena tūgoñatutuacōāña!

¹³ Ati macā Babilonia cawāmecuti macā macāāna, majāā ñurotijoyama. Na cūā majāārēā bairo Dios cū cabeserica poa macāāna ññama. Apei Marcos cawāmecucu yu macūrē bairo cañcū cūā majāā ñurotijoyami. ¹⁴ Tunu majāārē ñinemoña: Caroaro mena āmeo mairí āmeo bocáya jīcā majārē bairo.

Nipetiro mɛjãã Jesucristo yarãrẽ caroa yericɛtaje
mɛjãã cũ jonemoáto marĩ Pacɛ Dios. Bairoa to baiáto.

Tocãrõã niña atie queti yɛ cawoaturije.

2 SAN PEDRO

Saludo

1 Ум, Симон Pedro cawāmecսս, Jesucristore paabojari majōսս сū caquetibүjүrotijoricսս апостол majү ум āniņa ati cartare мүжāärē cawoajou. Jesucristo yarā majүрē мүжāä ум woajoya. Мүжāä сүā jāärēā bairo Jesucristo mena мүжāä түгоñatutuajүgoyupa. Marí Quetiupaм Dios, bairi Jesucristo cariape caácսս, maríрэ canetōrícսս majү сүā, jicārō tūnia marí joyupi сү mena marí catүgoñatutuapeere. **2** Bairi мүжāärē ñiņa: Dios, marí Quetiupaм Jesucristo mena na caquetibүjүcүrүqүērē мүжāä camasīnemorō жүgori nocārō paio caroare мүжāärē na jonemoáto. Caroa yericүtaje сүärē мүжāä na jonemoáto.

Cualidades del cristiano

3 Dios ñe űnie carүsaecսս ānirí сү camasírjē mena marí jowí nipetirije caroa macāājē marí caátianipeere. Tunu bairoa сүрэ marí camaimasípee сүärē marí jowí marí Pacս Dios. Tore bairo marí jowí, nocārō paio сү macս maríрэ cabesericսս сү caátianimasírjēрэ, сү carotimasírjē сүärē marí camasíparore bairo í. “Умре bairo caroaro na átiānimasíáto,” í caroare marí jowí.

4 Caroaro сү camasírjē жүgori caroa wāme marí сү caátipee сү caijүgoyeticүrүqүērē marí masíōwí. Tie рүame nocārō majү paio сү caátipee niņa. Cawapa-pacarijere bairo caānie niņa. Tie жүgori marí, ati умrecóo macāāna roro marí rupaм caborore bairo caāna, tiere marí majүā caátijānimasírā marí ānio joroque marí ásupi. Bairo marí caáto, Dios сү caānajē сүtiere bairo marí ānio joroque marí ásupi.

5 Bairi caroaro түгоñatutuanemoña marí Pacս Dios mena. Caroaro átiāña caroa macāājēрэ. Bairo caroaro átiāna, caroaro мүжāä түgoүсарā сү yaye quetire.

6 Bairi caroaro түgoүсарā yua, мүжāä rupaм macāājē carorije мүжāä caátigarije űnierē мүжāä ēñotamasígarā. Bairo roro caáperā ānirí, caroaro yerijōrō мүжāä ānimasígarā. Bairo caroaro yerijōrō āna yua, Diore caroaro мүжāä maimasígarā. **7** Bairi сү maimasírí yua, мүжāä yarāрэ na мүжāä iñamaigarā. Na мүжāä жүátinemogarā. Bairo na mairā, nipetiro camasā сүärē na мүжāä mainemomajүcōāgarā yua.

8 Tie nipetirije caroaro ānajē сүtajere мүжāä caátimasípeyoata, cañurā majү мүжāä ānigarā. Camasāрэ cajhána majү мүжāä ānigarā. Bairi marí Quetiupaм Jesucristore cabүgoro mee сү мүжāä masíña. Cүрэ мүжāä camasírjē wapacүtimajүcōāña, nemojāñurō tiere мүжāä caátimasípeyoata. **9** Noa űna aperā ca-

masā tie caroaro ānajē сүtajere na caápericōāta, camasíētímajүcōārā nibujiorāma. Cacaapee mána cañña-masíēnarē bairo tuabujiorāma. Tunu bairoa na carorije wapa caānimiríqүērē Jesucristo сү canetōđobojarique сүärē masiritipeticōābujiorāma.

10 Bairi ум yarā, ум bairāрэ bairo caāna, nipetirije atiere caroaro ása. Jānaeticōāña. Jesucristo сү caborore bairo jeto caroaro ása. “Jesucristo yarā caāni-parā Dios сү cabesericarā ānirí caroaro marí átiāni-garā,” í түgoñaña. Tore bairo мүжāä caátianimasíata, di rүмս űno мүжāä yasietigarā. Wātí сүā мүжāä yasio joroque мүжāä áperigүmi. **11** Bairi tunu caroaro мүжāä ānicōā nigarā. Умrecóopս мүжāä caetari rүмս caāno marí Quetiupaм Jesucristo maríрэ canetōrícսս сү Pacս mena caroaro мүжāä bocágarāma. Topս marí Quetiupaм сү carotimasírípaм capetietopս сү mena мүжāä ānicōā ninucүgarā yua.

12 Bairi mai, atie ум caquetibүjүrijere мүжāä ум quetibүjүnemocōā ninucүгս, tiere мүжāä camasīnemoparore bairo í. Merē мүжāärē, cariape macāājē quetire na caquetibүjүricaro bero caānimitacүärē, мүжāä ум quetibүjүnemogս tunu. Tunu bairoa Jesucristo mena түgoñatutuari caroaro сү caborore bairo мүжāä caátianimiatacүärē, ум quetibүjүnemocōā nigս mai. **13** Tore bairo мүжāärē ум quetibүjү ānigս ум cacatiri rүмս űno mai. Merē ум masíña bairү. Ум, мүжāärē caquetibүjүnemopս űcүā ānirí atiere мүжāä ум quetibүjүya. **14** Apeyera merē marí Quetiupaм Jesucristo рүame “Pedro, nocārō mea мս riacoagս,” ñi quetibүjү masíōwí. Toreսս, ум рүame ум beri caānopս сүärē atie ум caquetibүjүrijere мүжāä masīnemocōā ninucүō joroque ум áticүña. Noo ум camasíró cārō tiere ум quetibүjүcүña ati yeparүre.

Los que vieron la grandeza de Cristo

16 Tunu apeyera, Jesucristo, marí Quetiupaм, ati yepapս tunu сү caatípee, сү carotimasírípaм macāājē сүärē caroa cariape macāājēрэ jāä quetibүjүмս. Jāä majүā í түgoñamacārí jāä caíquetibүjүrique mee āмս. Jāä majүрса сүрэ jāä iñawү. Nocārō сү carotimasírjē, сү catutuarije сүärē jāä iñamajүcōāwү. **17** Jāä iñawү jicā rүмս Dios, сү Pacս сүрэ нүcүbүgorique mena сү caíбսүrore. Atore bairo í бսүocajowս nocārō carotimasí Dios сү caírjē бսүrique: “Āni ум macս, ум camai, ум cabesericսս majү ñiñami. Cү mena бүtioro majү ум үseaniña,” í бսүocajowí Dios. **18** Jāä majүрса tie бսүrique умrecóopս caatiere jāä түgowս. Jāä

pɤame marí Quetiupaɤ Jesucristo mena jãã ãmɤ ti watoare ɛtãɛ cañurícɤpɤ.

¹⁹ Masírí majã profeta majã na caíquetibɤjɤ jǵgoyet-icúrícãrõrẽ bairo cariapea baiwí Jesucristo. Bairi mɤjãã roque tiere camasímajũcõãrã ãnirí tiere caroaro cariape tǵgoñanemoña. Tie caroa queti profeta majã na caquetibɤjɤcúrĩqũẽ pɤame canaitãrõrẽ jĩñaworiquere bairo niña. Tiere nemojãñurõ mɤjãã cabuenemoata, mɤjãã camasípeyoetiẽ mɤjãã masíñemogarã. Bairi Jesucristo, busuri ñocõrẽ bairo caãcɛ, cɛ catunuetari rǵmɤ caãno tiere mɤjãã masí peticoagarã. ²⁰ Cajǵgoye mai atiere caroaro tǵgoña masíña: Dios ya tutipɤ ape rǵmɤ cabaipeere na caquetibɤjɤwoatucúrĩqũẽ pɤame jĩcãɛ camasocɤ cɛ majũã cɛ caboro masírí cɛ cawoatu quetibɤjɤrique mee niña. Bairi profeta majã cɛã na majũ na camasírĩjẽ mena na caborore bairo na caquetibɤjɤrique mee niña. Na roque Dios cɛ caquetibɤjɤ rotijoricarã ãnirí, Dios na cɛ caírĩjẽrẽ Espírítu Santo cɛ camasíõrõ jǵgori quetibɤjɤ masíñupã Dios ya tutipɤ.

Los que enseñan mentiras

(Jud 4-13)

2 Bairo na caímiatacũãrẽ, ãñupã Israel ya poa macããna menarẽ profeta majã caítopairã, profeta majã Dios yarã mee caãna cɛã. Na majũã na caborore bairo caíquetibɤjɤri majã, caítopairi majã ãñupã. Bairi ãme cũãrẽ ãnigarãma na ùna mɤjãã watoare quetibɤjɤri majã cariape caquetibɤjɤena. Caítopairi majã nigarãma. “Caroa macããjẽrẽ jãã quetibɤjɤya mɤjããrẽ,” í quetibɤjɤmirãcũã, na catǵgoñarĩjẽ cañuetiere mɤjãã quetibɤjɤgarãma. Bairo quetibɤjɤri yua, marí Quetiupaɤ mɤjããrẽ canetõõrícãrẽ cɛ boetímajũcõãgarãma. Bairo cañuetiere na caquetibɤjɤro jǵgori Dios pɤame yoaro mee na recõãǵmɤ. Na yasio joroque na átigɤmi yua na yaye wapa. ² Na cayasiparo jǵgoye capããrã majũ mɤjãã mena macããnarẽ na ítogarãma. Capããrã majũ tǵgoñsagarãma na yaye queti carorije macããjẽrẽ. Na cɛã caítori majã na caátore bairo roro átigarãma. Bairo na caáto ññarã yua, aperã cɛã Dios yaye queti cariape macããjẽrẽ roro í bɤsɤpegarãma. ³ Tunu apeyera nocãrõ dinerore cabonetõrã ãnirí na caquetibɤjɤrije mena mɤjãã quetibɤjɤtori, mɤjãã yajagarãma mɤjãã cacǵgorije ùnierẽ. Na caquetibɤjɤrije mena mɤjããrẽ ítøepegarãma caítopairi majã. Bairo na caítoãnie jǵgori na cayasipee na cotemajũcõãña. Tirǵmɤpɤina merẽ, “Cañuenarẽ roro popiye na baio joroque na yɤ átigɤ,” í jǵgoyet-icũcõãñupí Dios. Na ùna cañuena netõẽtímajũcõãgarãma.

⁴ Tǵgopeoya mai: Dios tirǵmɤpɤre ángelea majã cãrẽ cabaibotiorã, cãrẽ catǵgoñsagaenarẽ, “Ñugaro, mɤjãã yɤ reetigɤ,” na ñesupí. Bairo pɤame na ásupi: Cañuena na caãno canaitãrõrɤ na recõãñupí. Cañcũãrĩ ope pɤeapɤ na jiyari na biajãcũcõãñupí mai cɛ caíñabeseri rǵmɤ caetaparo jǵgoye. ⁵ Tunu bairoa tirǵmɤpɤ macããna cañuena na caãni yɤteapɤre, “Mɤjãã mena yɤ ñugɤ,” írĩ mee na rurepeyocõãñupí Dios, na cañuetie wapa. Na mena macããcũ Noé

cawãmecɤcɤ jetore cɛ netõõñupí cɛ mena macããna jĩcã wãmo peti pɤga pẽnirõ canacãɛ mena. Mai, Noé pɤame cañuɤ caroa macããjẽrẽ caquetibɤjɤ majũ ãñiñañupí. Bairi cɛ jetore cɛ yarã mena cɛ netõõñañupí Dios. ⁶ Torea bairo cañuenarẽ na reyupi Dios Sodoma, ape macã Gomorra cawãmecɤti macãã macããna ãnana cũãrẽ. Ti macãã cũãrẽ ɤmɤrecóo macãã peero mena joerecõãñupí. Ñe ùnie tuaricaro mano, õwã jeto to tuo joroque ásupi Dios ti macãã macããnarẽ cɛ careri rǵmɤrẽ. Cabero tunu cañiparã cañuena na catǵgoñamasíparore bairo í, tore bairo áti ññoñupí merẽ. Tiere tǵgoñarí, “Cañuenarẽ popiye na baio joroque na átigɤmi Dios,” na í tǵgoñamasíáto í, tore bairo ásupi. ⁷ Bairɤa, ti macãã macããcũ Lot cawãmecɤcɤ jĩcãñrẽã cɛ rocaesupi Dios. Mai, Lot pɤame Sodoma, Gomorra macãã macããna roro na caátianierẽ ññarí bɤtioro tǵgoña yaparuanucũñupɛ.

⁸ Ti macãã macããna roro ɤmɤrecóo, bairi ñami na caátianierẽ roro na cabɤsɤpaianie cũãrẽ tǵgojɤtiri bɤtioro tǵgoñarĩqũẽ painucũñupɛ. Cañmɤ cañuɤ ãnirí tocãnacã rǵmɤa carorije na caátianierẽ ññarí cɛ yeripɤ tǵgoñarĩqũẽ painucũñupɛ. Bopacooro baiyɤpɤ cañuena roro na caátianierẽ ññarí. Bairi Dios pɤame cɛ rocaesupɤ, Lot cawãmecɤcɤ carorã mena cañnacũrẽ. ⁹ “Marí Quetiupaɤ masímajũcõãñami cɛ caátipeere,” marí í masíña. “Cɛ mena marí cañnicõãmata, marí Quetiupaɤ pɤame wãtí roro marí rẽ cɛ caátigarijere ãñotamasíñami, roro marí catãmɤoetiparore bairo í. Tunu cañuena roquere preso joricarore bairo na cúrĩ na cǵgomasíñami Dios, na cɛ careparo jǵgoye,” marí í masíña. ¹⁰ Popiye na baio joroque na átigɤmi Dios cañuetie na rupɤ macããjẽ ùnie jetore caátianarẽ. Marí Quetiupaɤ cɛ carotimasírĩjẽrẽ caboena cũãrẽ roro popiye na átigɤmi. Na ùna cajeyurã catǵgoñamasíẽna niñama. Na caboro caátipairã majũ niñama. Bairo caãna ãnirí uwiricaro mano nocãrõ catutuarã cabaunenarẽ roro na tutirenucũñama. ¹¹ Ángelea majã roque caítopairã netõjãñurõ catutuarã carotimasírã nimirãcũã, narẽ roro na í bɤsɤjãepeatinucũñama Diopɤre. Di rǵmɤ ùno roro na í epereñaetinucũñama ángelea majã roque.

¹² Caítopairi majã pɤame waibɤtoare bairo catǵgoñarĩqũẽ mána niñama. Catǵgoñamasíẽna niñama. Waibɤtoa pɤame na catǵgoñarĩjẽ mena mee tore bairã na caãnie jǵgori tore bairo bainucũñama. Bairo buianucũñama cabero camasã narẽ ñerí na capajĩãreparore bairo írã. Torea bairo caítopairã cũãrẽ na regɤmi na carorije wapa Dios. ¹³ Popiye tãmɤogarãma na cɛã aperãrẽ roro na caátieperique wapa. Na rupɤ roro caborore bairo átiãna, “¡ɤseanirõ marí ãñiña!” í tǵgoñanucũñama, na caátiparãca jetore masímimirãcũã. Jesucristo cɛ cariarica rǵmɤrẽ tǵgoñarí marí yarã mena mɤjãã cabose rǵmɤ qũẽnorõ, na cɛã mɤjãã mena bobooro, ñuetie majũ átajecɤna mɤjãã caneñarõpɤ neñanucũñama. Ti rǵmɤ caãno yua, roro na caborore bairo áti, nɤcũbɤgorique mano ɤseanirõ bainucũñama. Caroarã cañurãrẽ bairo na cɛã na caí-

topairije mena caãna nimirãcũã, mუჟãã mena neñanucũñama.

¹⁴ Tunu bairoa dico ùcõ carõmiorẽ na caĩñaata, cõ mena roro átaje mena jeto tũgoñanucũñama. Carorije ùnierẽ caátijõtiena, cajãnaena majũ niñama. Aperã cayerituaena caroare caátiwẽpũẽna ùnarẽ na bũsujãrĩ narẽ roro na átiepenucũñama. Caroaro majũ tie ùnierẽ átipeyomasĩmajũcõãnucũñama. Torena, carorã cañuena, Dios cũ careparã majũ niñama, tame. ¹⁵ Cayasiricarãrẽ bairo ninucũñama. Jesucristo yaye queti cariape macããjẽrẽ tũgoũsagaetimajũcõãñama. Beor macũ Balaam cawãmecũcũ ãnacũrẽ bairo niñama. Cũ ãnacũ rũame roro átiri wapatarique ùnierẽ bũtioro boyayurũ. ¹⁶ Bairo cũ cabairo yua, jĩcã rũmũ Dios rũame cũ tutiyurũ. Balaarẽ, burro camasocũre bairo cũ bũsũo joroque cũ ásupũ Dios. "Roro mũ átigaya. Tere ápericõãña," qũĩ tutiyurũ burro Balaarẽ. Bairo qũĩ ãñotajãnaõñurũ roro cũ caátigamiatajere. Rũgani ápeyurũ yua.

¹⁷ Quetibũjũri majã caĩtopairã oco opee caoco manierẽ bairo niñama. Oco poarire wĩno capapurerore bairo niñama. Dios yaye caroare marĩ catũgogamiat-acũãrẽ, di rũmũ ùno marĩ quetibũjũetiyama na ùna. Bairi nocãrõ canaitãrõ capetietorũ cayasiparã niñama. ¹⁸ Tunu apeyera, caĩtopairã netõjãñurõ botioro caĩã manie ùnierẽ ï bũsũnucũñama. Bairo caãna ãnirĩ roro na rupã caborore bairo átiãna, na bũsujãñucũñama Jesucristo yaye quetire catũgoũsajũgorãrẽ. Ati ãmũrecó macããna roro na caátinucũrĩjẽ ùnierẽ cajãnamiatanarẽ na bũsujãñucũñama. Mai cayeri tũgoñatutuaenarẽ roro na átiepenucũñama. ¹⁹ Na rũame, "Mũjããrẽ cariapea jãã ïña: Jããrẽ bairo mუჟãã caãmata, ãseanirõ mუჟãã ãnigarã. Mუჟãã caborore bairo mუჟãã átimasĩgarã," na ïtonucũñama. Na majũã na yaye wapa cayasiparã nimirãcũã, tore bairo na ï bũsujãñucũñama. Na roque carorije macããjẽrẽ caátirotiepe ecorã majũ niñama. Bairi ni jĩcãũ ùcũ camasocũ, carorijere caátijãnaecũ tere carotiepe ecorẽ bairo catuãcũ niñami. ²⁰ Apeyera tunu jĩcããrã mუჟãã mena macããna marĩ Pacũ Dios, cũ macũ marĩrẽ canetõõrĩcũ yaye quetire tũgoũsayupa. Ati ãmũrecó macããjẽ carorijere ápeyupa. Bairo catũgoũsajũgoricarã nimirãcũã, carorije na caátajere tunu átinemoñurũ. Bairo na caátaje jũgori, ãme roquere jõrũame roro baiyama. Ati ãmũrecó macããjẽ carorije caátijãnaena tere jõrũame nemorõ carotiepe ecorãrẽ bairo majũ tuayama yua. ²¹ Jicoqueirũã Jesucristo yaye queti caroaro cariape macããjẽrẽ na catũgoũsaeto, ñũmajũcõãbujioyupa. Jesucristo caroaro cũ caroticũrĩqũẽrẽ tũgoũsari bero tunu tere na cajãnaata roque, ñũetĩña. ãme roquere netõjãñurõ popiye baigarãma. ²² Na ùna na cabairi wãme majũ atore bairo marĩ ñicũjãã ãnana na caĩrĩcãrõ rũamata, baimajũcõãña: "Nurĩcũ yai mũño cũrĩ bero, tere ãgayami tunu." Tunu apeyera, "Yese cũã, marĩ cacoseatacũ nimirãcũã, netõjãñurõ ãguerirapũ yuguicũñanemoñami," tore bairo niñama Dios yayere tũgoũsari bero tunu carorije macããjẽrẽ caátinemomajũcõãñinucũrã.

El regreso del Señor

3 Yũ bairãrẽ bairo caãna, yũ camairã, ati carta niña cabero macãã carta mუჟãã yũ cawoajonemorĩ carta majũ. Caãnijũgorica carta, bairi ati carta cũãrẽ cariape mუჟããrẽ ñi quetibũjũ woajoya, Dios yaye quetire mუჟãã camasiritietiparore bairo ï. Rũga cartapũrea yũ quetibũjũ woajoya, tunu bairoa cariape mუჟãã catũgoñamasĩparore bairo ï. ² Tũgoñamasĩña tirũmũrũ macããna cañurã camasĩrã profeta majã na caĩquetibũjũyariquere. Tunu bairoa marĩ Quetiurã, marĩrẽ canetõõrĩcũ cũ caroticũrĩqũẽrẽ masiritieticõãña. Jãã, Jesucristo cũ cabuericarã, apóstolea majã jãã caquetibũjũnetõõrĩqũẽ cũãrẽ masiritieticõãña. Tere tũgoñanemocõãña.

³ Bairãrũã, atie cũãrẽ mუჟãã tũgoña masĩmajũcõãgarã. Catũsari yũtea caãno atĩgarãma camasã caĩtopairi majã majũ. Na rupã caborore bairo carorije jeto caátiani majã ùna nigarãma. Dios yaye quetire roro caĩboyetieperã capããrã nigarãma. ⁴ Bairo caĩeperi majã ãnirĩ atore bairo ï jẽniña epegarãma: "¿Dope cũ baiyupari Cristo, 'Yũ tunuatĩgũ,' caĩmirĩcũ? Marĩ ñicũjãã na caãni rũmũ, ati ãmũrecó caãnijũgoripũrũã caãnatõrẽã bairo nicõãña mai," ï epegarãma. ⁵ Bairo caĩrã ãnirĩ Dios cũ carotimasĩrĩrã ãmũrecó tirũmũrũã caãnicõãjũgoatajere masĩetĩñama. Marĩ Pacũ Dios rũame cũ carotimasĩrĩjẽ mena ati ãmũrecóore jẽñoñurũ, oco mena jũgori. Tie oco mena jũgori niña ati ãmũrecó ãme cũãrẽ. ⁶ Cũ cabairotiricarorea bairo ati ãmũrecó cũãrẽ rurocacõãñurũ Dios. Tie oco jũgorina ati yepare rurocacõãñurũ. ⁷ ãme caãni ãmũrecó, ati yepa cũã Dios cũ carotirore bairo cabaiepe cũ cacũrĩqũẽ niña. Ati ãmũrecó, ati yepa cũã ãpeticoagarõ cũ cabairotirore bairo yua. Peero mena yasigarõ ati ãmũrecó, ati yepa mena yua. Dios camasãrẽ cũ caĩñabeseri rũmũ caãno majũ ti peero rũame ati yepa nipetiropũre joerepeticoagarõ. Ti rũmũ caãno Diore catũgoũsaetana cũã yasicoagarãma.

⁸ Bairi yũ bairãrẽ bairo caãna, yũ camairã, atiere masiritieticõãña: Marĩ Quetiurã Jesucristo patowãcãetĩñami. Cũrã, jĩcã rũmũ rũame mil cũmarĩ netõbauya. Mil cũmarĩ majũ jĩcã rũmũrẽ bairo etabauya. ⁹ Mai, marĩ Quetiurã rũame caroa wãme cũ caátipeere cũ caĩjũgoyeticũrĩcãrõrẽ átiwẽpũẽcũ mee baiyami. "¿Dopẽĩ tãmurĩ cũ tunuapãriyati Jesús?" ï bũsũnucũñama jĩcããrã camasã. Bairo na caĩbũsũnucũmiatacũãrẽ, bairo rũame roque boyami Dios: Mუჟãã nipetiro Jesucristore tũgoũsari bero cũ yarã mუჟãã caãnipeere boyami. Bairi patowãcãrĩcãrõ mano caroaro ñajocõãcũ baiyami. Mუჟãã cotei átiyami. Dios rũame ni jĩcãũ ùcũ cũ cayasirore boetiyami. Nipetiro camasã na carorije wapare yapapuari cũrẽ na cajẽnirõ boyami. Bairo jẽnirĩ bero yua, cũ yarã majũ na caãnorẽ boocotei baiyami.

¹⁰ Bairi tunu marĩ Quetiurã cũ caatĩpa rũmũrẽ marĩ quetibũjũetiyami. "Ti rũmũ majũ yũ etagũ," ïetĩñami. Bairi cayajari majõcũ cũ caetarore bairo marĩ camasĩetĩrũmũ ùno majũ etagũmi ati yeparũre. Ti rũmũ cũ cae-

tari r̄m̄m̄ p̄ame b̄tioro ac̄orije b̄s̄ugaro. Toc̄r̄õã yua ati ñm̄recóo yasicoagaro. Ati yepa c̄ãã ñpeticoagaro. Noc̄r̄õ cañier̄m̄ c̄ãr̄õ nipetirije ñpeticoagaro. Manigaro yua ati yepa.

¹¹ Tore bairo Dios ati ñm̄recóore c̄ã caátiyasiopeere t̄ũgoñar̄i m̄jãã p̄ame c̄ã caquetib̄j̄m̄c̄ũr̄ĩq̄ũer̄e caroaro m̄jãã cat̄ũgõsac̄õã ninuc̄ũr̄õ boya. ¡Caroarã cañurã majũ m̄jãã cañnicotero boya, Dios c̄ã carotirore bairo! ¹² Dios c̄ã catunuetari r̄m̄m̄ caño caroaro m̄jãã ñnicoteyugarã. Bairi tunu c̄ã carotirore bairo caroaro ása, t̄ãmur̄i nemo c̄ã tunuatío joroque ñr̄ã. Ti r̄m̄m̄ caño ati ñm̄recóo p̄ame ñyasipeticoagaro. Noc̄r̄õ cañier̄m̄ c̄ãr̄õ nipetirije ñrepeticoagaro. ¹³ Torena, mar̄i roque cawãma ñm̄recóo, cawãma yepare coterã mar̄i baiya. Mar̄i Pac̄m̄ p̄ame, “Ti ñm̄recóore rocar̄i bero, ape ñm̄recóo ym̄ q̄ũenoḡm̄ tunu. Top̄m̄ nigarãma ym̄ yarã,” c̄ã cañj̄goyetic̄ũr̄ĩc̄ãr̄õr̄e bairo c̄ã caátipeere cayurã ñnir̄i mar̄i uwietigarã ti r̄m̄m̄ caetar̄o. Cawãma ñm̄recóo p̄ame cañur̄i ñm̄recóo caroaro jeto ñna ñm̄recóo nigaro.

¹⁴ Bairi ym̄ yarã, ym̄ bairãr̄e bairo caña, ym̄ camairã, mar̄i Quetiupam̄ c̄ã catunuetaparo j̄ũgoye caroaro caroa wãmer̄e mar̄i áticõã ninuc̄ũgarã. Ñe ñnie wapa cac̄ũgoena, cañurã, caroaro yerijõr̄õ cañnimas̄irã majũr̄e mar̄i etari c̄ã ñseanio joroque caroaro mar̄i átiãnigarã c̄ã j̄ũgoye mai. ¹⁵ T̄ũgopeoya: Mar̄i Quetiupam̄ patowãc̄ãr̄ĩc̄ãr̄õ mano mar̄i c̄ã cacoteata, mar̄i c̄ã canetõpeerea cotei átiyami. Nipetiro mar̄i canetõpe-

tirore bori cotei átiyami. Ato ym̄ caquetib̄j̄m̄ore bairoa m̄jãã quetib̄j̄m̄ woajoyupi mar̄i yam̄ Pablo cawãmec̄m̄ c̄ãã. Mar̄i Pac̄m̄ Dios, c̄ã camas̄ĩõr̄j̄e j̄ũgori tore bairo ñ quetib̄j̄m̄ woajoyupi mar̄i yam̄ Pablo.

¹⁶ Toc̄nacã cartap̄ma tore bairo Pablo c̄ãã m̄jããr̄e ñ quetib̄j̄m̄ woajonuc̄ũñami. Bairor̄ma, j̄ĩcã wãmer̄i c̄ã caquetib̄j̄m̄rije mas̄iriyo j̄ãñunuc̄ũña, bueata. Bairi aperã camasã cat̄ũgomasiẽna, Dios mena cat̄ũgoñatutuj̄gomasiẽna p̄ame cariape t̄ũgoetiyama. Bairo t̄ũgomasiẽt̄ĩr̄i yua, Pablo yaye quetire quetib̄j̄m̄ mawijoc̄õñnuc̄ũñama. Tore bairo átinuc̄ũñama nipetirije Dios yaye c̄ã caquetib̄j̄m̄c̄ũr̄ĩq̄ũer̄e. Tie wapa popiye na bairo joroque na átiḡm̄i mar̄i Pac̄m̄ Dios.

¹⁷ Bairi ym̄ bairãr̄e bairo caña ym̄ camairã, mer̄e atiere caroaro majũ m̄jãã mas̄iña ym̄ caquetib̄j̄m̄rije. Bairi caroaro t̄ũgoñamas̄iña. Maij̄ũgoya m̄jãã yerire. M̄jããr̄m̄ cañtorã na cañquetib̄j̄m̄rijere m̄jãã t̄ũgõsare. Nar̄e m̄jãã ñtoecore carorã na caquetib̄j̄m̄rije. Diore cat̄ũgõsarã nimirãc̄ũã, yasirique macããj̄er̄e m̄jãã t̄ũgõsare. ¹⁸ Bairo p̄ame roque ása: Mar̄i Quetiupam̄, mar̄ir̄e canetõõr̄ĩc̄ã Jesucristore j̄õjãñur̄õ nemor̄õ c̄ã camas̄ĩnemopee niña m̄jããr̄e nipetiri wãme c̄ã camasã c̄ũtiãnier̄e. Tunu bairoa nemojãñur̄õ ñmeo mainemoña. Bairi yua, c̄ũr̄e mar̄i cabasapeorije petietigar̄o. Ñme, ape r̄m̄m̄ c̄ããr̄e nicõã ninuc̄ũgaro. Bairoa to baiáto.

Toc̄r̄õã niña atie queti ym̄ cawoaturije.

1 SAN JUAN

La palabra de vida

1 Atie mɔjããrê jãã caquetibɔjɔwoatujopee marí Quetiupax Jesús yaye, caroa queti niña. Cũ pɔame tirũmɔpɔa ati yepa caãniparo jũgoyepɔa merê caãni-jũgoatácɔ niñami. Jãã pɔame Jesucristo ati yepapɔ etari, cũ caquetibɔjɔriquerê jãã tũgowɔ. Bairi tunu jãã majũpɔa jãã caapee mena cũ jãã ãñawũ. Bairi cũrê jãã masĩjãñuña. Bairo cũrê camasĩrã ãnirĩ, tie jãã catũgori-querê, bairi tunu jãã caĩñarĩqũê cũãrê mɔjãã quetibɔjɔwoatujorã jãã átiya. Tie jãã caquetibɔjɔjorije pɔame atore bairo niña: Jesucristo, marí yeri marí ca-catiãnipeere cajomasĩ majũ niñami. Tiere quetibɔjɔwoatujorã jãã átiya. ² Cũ pɔame ati yepapɔ buiaetayupi. Cũrê jãã ãñawũ. Cũ yaye caroa queti cũãrê jãã tũgowɔ. Tie quetire tũgori bero, merê aperã camasãrê jãã quetibɔjɔnetõwũ. Bairi mɔjãã cũãrê jãã quetibɔjɔyaya cũ yaye queti, atie, yeri capetietie macããjêrê. Mai, Jesús pɔame Dios cũ pacɔ tɔpɔ ãñupĩ. ãmerê yua, ati yũtea caãnorê ati ɔmɔrecõopɔ etawĩ. ³ Bairi tie jãã caĩñarĩqũê, jãã catũgoriquerê mɔjããrê jãã quetibɔjɔjoya, jãã mena jĩcãrõrê bairo mɔjãã cũã mɔjãã caãnimasĩparore bairo ãrã. Marí Pacɔ Dios mena, bairi cũ macũ Jesucristo mena jãã caãnorêã bairo mɔjãã cũã na mena mɔjãã caãnorê jãã boya. ⁴ Torena, mɔjããrê jãã ã quetibɔjɔwoajoyã, Dios mena marí caũseanirĩjê ñe ãnie rɔsaeto caãnipetiparore bairo ãrã.

Dios es luz

⁵ Atore bairo niña atie queti Jesucristo jããrê cũ ca-quetibɔjɔcũrĩqũê. Tiere mɔjããrê quetibɔjɔɔpɔ yɔ átiya ãmerê: Cabusurijere bairo caãcũ cañuɔ niñami Dios. Bairo Dios canaitĩãrõpɔ caãmei ãnirĩ carorije ãnie caápei majũ niñami. ⁶ Tunu apeyera, “Marí Pacɔ Dios yarã jãã ãniña,” ãmirãcũã, canaitĩãrõpɔ caãna rorije caãnarê bairo marí caátĩãmata, caĩtopairãrê bairo marí ãnibujiorã. Marí caátĩãnie cũã cawapa manierê bairo tuabujioro. ⁷ Bairi marí cũã caroaro cabusurore bairo caãcũ Dios cũ caãnorêã bairo carorijere caáperã marí caãmata, Dios yarã jĩcã majãrê bairo caãna majũ marí ãnigarã. Caroaro marí ãmeo átiãnimasĩgarã. Cũ macũ Jesucristo riĩ jũgori nipetiri wãme marí carorije wapare cũ canetõõrĩcãrã marí ãnigarã.

⁸ Tunu apeyera, “Yɔa, carorije wapa cacũgoesɔ cañuɔ majũ yɔ ãniña,” marí caĩata, marí majũã marí yerire marí ãtoya. Bairo marí caĩata, Dios yaye queti cariape macããjêrê marí cũgoetiya marí yeripɔre. ⁹ Bairi roro

marí caátajere Dios mena marí catũgoñaqũẽnorõ ñuña. Bairo cũ mena tũgoñaqũẽnorĩ bero, cũrê marí cajẽnirõ pɔgani cãrõ tũgoñarĩcãrõ mano atore bairo marí ã masĩña: “Dios pɔame caroaro cariape marí átigɔmi. Marí carorije wapare masiriyobojagɔmi. Tocã-nacã wãme carorije wapa marí cacũgorijere marí cose-bojagɔmi Dios marí yeripɔre,” marí ã masĩña. ¹⁰ Tunu bairoa, “Carorije wãme caátĩñaena majũ jãã ãniña,” marí caĩata cũãrê, caĩtopaire bairo caãcũ cũ ãnio joroque marí átibujiorã Diore. Bairo caãna ãnirĩ Dios yaye quetire caboetinetõõmajũcõãrãrê bairo marí tu-abujiorã yua.

Cristo, nuestro abogado

2 Yɔ yarã, yɔ pũnaarê bairo caãna atie caroa quetire mɔjãã yɔ quetibɔjɔwoajoyã, carorije áperã mɔjãã caãniparore bairo ã. Bairo yɔ caquetibɔjɔrijere tũgomirãcũã, jĩcããrã roro na caápata, Dios macũ Jesús cariape caãcũ cañuɔrê cũ na jẽniãto. Jesús pɔame marí Quetiupax Diopɔre marĩrê caquetibɔjɔnetõõbo-jajɔ, cajũĩ majũ niñami. ² Cũ pɔame riawĩ yucɔpãĩrɔ, marí carorije wapare netõõbojagɔ. Marí yaye wapa jeto meerê netõõbojamasĩñami. Nipetiro ati yepa macããna cũrê catũgoɔsari majã cũãrê na netõõbojamasĩñami Jesús.

³ Dios cũ caátiroticũrĩqũêrê tie caátirotiore bairo marí caápata, pɔgani tũgoñanemorĩcãrõ mano merê marí masĩgarã cũ yarã marí caãnierê. ⁴ Aperã jĩcããrã, “Dios yarã majũ jãã ãniña,” ã bɔsɔmirãcũã, Dios cũ caátiroticũrĩqũêrê jĩcãrõ tũni na caápericõãta, caĩ-topairã majũ niñama. Na yeripɔre caroa, cariape macããjê maniña. ⁵ Apei, ni jĩcãũ ãcũ pɔame caroaro cariape Dios yaye bɔsɔriquerê cũ catũgoɔsaata, ñe ãnie rɔsaricarõ mano caroaro Diore camaimasĩ majũ tuayami. Bairo marí caápata, Dios mena jĩcã majãrê bairo marí ãnigarã. ⁶ “Yɔa, Dios yɔ cũ mena jĩcã majõcɔre bairo caãcũ yɔ ãniña,” caĩ pɔame Dios cũ caborore bairo, marí Quetiupax Jesucristo cũ caãni-masĩrĩcãrõrêã bairo cũ caãno ñuña.

El nuevo mandamiento

⁷ Yɔ yarã, yɔ bairãrê bairo caãna, atie roticũrĩqũê yɔ cawoatujorije ape wãme cawãma wãme mee niña. Caãnijũgoripɔpɔa mɔjãã catũgojũgorique Dios yaye queti niña. Atie roticũrĩqũê cabɔsɔ macããjê, merê mɔjãã catũgojũgorique quetia niña. Apeye mee niña. ⁸ Cabaimiatãcũãrê tunu atie pɔame mɔjããrê yɔ cawoatujorije roticũrĩqũê, cawãma wãmerê bairo niña.

Bairi tie roticūrīqūē cariape macāājērē Jesucristorea bairo mųjāā cūā tiere mųjāā átimasīña, āmeo mairīqūē macāājērē. Bairo marī caāmeomairō, canaitīārōpų caānarē bairo marī caānie manigarō. Dios yaye caroaro cabusumajūrījē caāno, cabusurōpų caānarē bairo caāna majū marī ānigarā yua.

⁹ Bairi ni jīcāū ūcū, “Yua, Dios yau cabusurōpų caācū carorije caāpei yu āniña,” caī nimicūā, cū yauere roro cū caasiañateata, canaitīārōpų mai caācūrē bairo tuacōāñami. ¹⁰ Apei pųame caroaro mairīqūē mena cū yauere caīñau roque, cabusurōpų caācū Dios cū caborore bairo caācų niñami. Bairo caācų ānirī pųgani cārō tunu carorije macāājērē átinemogaetiayami.

¹¹ Apei, cū yauere caīñateri majōcų roque canaitīārōpų caāna, carorijere caāna na caātiere bairo carorijere caācų ānirī canaitīārōpų caāniñesēāūrē bairo niñami. Bairo caācū ānirī cacaapee tīaēcūrē bairo cū caátore masīcū āñesēānucūñami rorije cū caātie jūgori yua.

¹² Yu pūnaarē bairo caāna, mųjāārē yu woajoya atiere: Dios, cū macū Jesús yucųpāīpų cū cariaroje jūgori, mųjāā carorije wapare cū camasiriyobojaricarā mųjāā cūā mųjāā caānoi, atiere mųjāā yu woajoya.

¹³ Mųjāā, cabutoa caracų, mųjāārē yu woajoya atie quetire, tirūmųpųa ati yepa camanopųa merē caānijūgoricųre mųjāā camasīrīqūē jūgori. Mųjāā cawāmarā cūārē mųjāā yu woajoya, wātī cañuecū majūrē cū mųjāā catūgopeoeto jūgori.

¹⁴ Mųjāā, yu pūnaarē bairo caāna cūārē mųjāā yu woajoya, Dios marī Pacų yarā, cūrē camasīrā mųjāā caānoi. Mųjāā, caracų cabutoa cūārē mųjāā yu woajoya atie quetire, tirūmųpųa ati yepa camanopųa merē caānijūgoricųre mųjāā camasīrīqūē jūgori. Mųjāā, cawāmarā cūārē mųjāā yu woajoya, yeri tutuarā caāna ānirī Dios yaye quetire mųjāā yeripų caroaro Dios mena mųjāā catūgoñatutuānie jūgori. Tunu bairoa wātī cañuecū majūrē cū mųjāā catūgopeoeto jūgori mųjāā yu woajoya.

¹⁵ Ati ūmųrecōo macāājērē caīñamainetōrārē bairo baieticōāña. Ni jīcāū ūcū mųjāā mena macāācū ati ūmųrecōo macāājērē cū caīñamainetōata, Dios marī Pacų majūrē camaiecū niñami. ¹⁶ Nipetiri wāme ati ūmųrecōo macāājē camasā na caīñaborije pųame Dios cū cajorije mee niña. Ati ūmųrecōo macāājē majū roque niña. Ati wāmerē ati ūmųrecōo macāāna pųame bonucūñama: Roro camasā na rupų caborore bairo na caātigarijere átinucūñama. Aperā na cacūgorijere bųtioro bori tiere tīñaugonucūñama camasā. Aperā cūā ati ūmųrecōo macāājē paio cawapacųtiere bonetōnucūñama. ¹⁷ Bairi ati ūmųrecōo macāāna camasā ati ūmųrecōo macāājē capetirorea bairo cayasirārē bairo tuayama, roro na caātigarije jūgori. Dios cū caborore bairo jeto caroaro cariape caātiācū pųame roque tocānacā rųmų caānicōāninucųpų majū tuayami.

La verdad y la mentira

¹⁸ Yu pūnaarē bairo caāna, ati yųtea catųsari yųtea niña. Ati ūmųrecōo petigarō baiya. Bairo capetiparo jū-

goye caānoi, jīcāū Jesucristore cateeri majōcų cū caātiere mųjāā tūgoyupa. Bairo jīcāū cū caātiere mųjāā catūgomiatacūārē, āmerē capāārā majū niñama Jesucristore cateerā. Bairo na cabairoi, “Ati ūmųrecōo petigarō baiya,” marī tī masīña āmerē. ¹⁹ Jesucristore cateeri majā pųame marī mena macāāna jīcāārā nim-iñupā. Bairo baimirācūā, cariape majūrā marī yarā mee āñupā. Marī yarā marīrē bairo Dios mena macāāna na caāmata, marī mena ānibujiorāma. Bairo na cabairo tīnarī, atore bairo na marī tī masīña: “Marī mena caānana nimirācūā, marī mena macāāna jīcāū pūnaarē bairo caāna mee āñupā,” marī tī masīña yua.

²⁰ Marī Quetiupų Jesucristo, cū yeri, Espiritu Santo majūrē mųjāā joyupi. Bairi nipetiro mųjāā Espiritu Santo cū camasīōrījērē cacūgorā jeto mųjāā āniña. ²¹ Dios yaye cariape macāājērē mųjāā camasīēto jūgori mee mųjāārē yu woajoya. Tere mųjāā camasīō jūgori roque mųjāā yu quetibųpų woajoya. Merē atore bairo mųjāā tī masīña: “Caītopairā na caīrījē mee niña atie queti. Dios cariape caācū yaye queti roque niña,” mųjāā tī masīña. ²² Caītopai pųame atore bairo niñami: Jesucristo, Dios macū, Dios cū cajoricųre, “Jesús, Mesías mee niñami,” tī bųsųnucūñami. Bairo caībųsųnucū pųame Jesucristore cateere bairo caācū niñami. Bairo cūrē cateei ānirī, Dios, Jesús pacų cūārē caboecųre bairo tuayami. ²³ Ni jīcāū ūcū Jesure caīñatei cū caāmata, Jesús pacų Dios cūārē caīñatei, cū mena macāācū mee niñami. Apei, “Cūā niñami Jesús marīrē canetōōrīcū,” cariape Jesure caībųsųnucū pųame roque, cū pacų Dios yau, jīcārōrē bairo caācū niñami.

²⁴ Torena, mųjāā pųame tirūmųpų caroa queti Dios yaye mųjāā catūgojūgoriquere jānaeticōāña. Mųjāā yeripų tiere tūgoñacōā ninucūña. Bairo Dios yaye queti mųjāā catūgojūgorique mųjāā yeripų caānicōān-inucūata, Dios, bairi cū macū Jesucristo mena jīcārōrē bairo caāna mųjāā ānigarā. ²⁵ Bairi, “Jesucristo, cū caīcūrīcārōrēā bairo cariape marī jogųmi yeri capetietie majūrē,” marī tī masīña yua.

²⁶ Aperā roro mųjāārē caītogari majā na caātiparo jūgoye mųjāā quetibųpų woajoyų yu átiya, narē mųjāā caītoecoetiparore bairo tī. ²⁷ Bairpųa, mųjāā Jesucristo cū cajoricų Espiritu Santo Dios Yeri majūrē mųjāā cūgoya mųjāā yeripų. Espiritu Santo pųame mųjāā cū camasīōrō jūgori nipetiro caroa wāme macāājē jetore mųjāā átiānimasīnucūña. Espiritu Santo cū cabuerije cariape macāājē niña. Caītopairā na caquetibųpųnucūrījērē bairo mee niña. Bairi Espiritu Santo mųjāārē cū camasīōrō jūgori aperā mųjāā na cabuepeere mųjāā macāētīña. Torena, mųjāā pųame Jesucristo mena macāāna ānirī Espiritu Santo mųjāā cū caīquetibųpųricarore bairo jeto caroa macāājērē áticōā ninucūña.

²⁸ Tunu bairoa yu pūnaarē bairo caāna, Jesucristo mena jīcāū pūnaarē bairo ānicōāña. Bairo marī caāmata, Jesucristo ati yepapų nemo cū caetarore tūgoñatu-tuarique mena, tūgoñaboboricarō mano cū marī cote-garā. ²⁹ Merē atore bairo mųjāā masīña: “Jesucristo caroaro cariape caācų cañuų majū niñami. Tunu bairo

nipetiro camasã caroa macããjê cañurijêrê caána, Dios yarã cû pûnaarê bairo caána niñama," mუjãã ĩ masĩña.

Hijos de Dios

3 Nocãrõ majũ marĩ cû maiñati marĩ Pacũ Dios. Bairo marĩrê camai añirĩ, "Yũ pûnaa," marĩ ĩnucũñami. Bairo cû pûnaa majũ marĩ añiña. Aperã ati ɯmɯrecõo macããna camasã Dios pûnaa marĩ cañnierê masĩtĩñama, Dios, marĩ Pacũ cũãrê camasĩẽna añirĩ. ² Yũ yarã, yũ bairãrê bairo caána yũ camairã merê Dios yarã cû pûnaa majũ marĩ añiña yua. Bairo añimirãcũã, cabero marĩ cabaipêe nipetirijere marĩ masĩpeyoetiya mai. Bairãpɯa, atore bairo marĩ masĩña: Jesucristo ati yepapɯ nemo cû cabauetaro caáno, cû yarã cũrê bairo caána majũ marĩ añigarã. Bairo Jesús ati yepapɯ cû caetaro, cû marĩ ĩñamajũcõãgarã, caanimajũũrê bairo cû caáno yua. ³ Nipetiro atie cabaipêe mena catũgoñatutuacotei pɯame roque cû majũã cû carorije wapare coseire bairo átiyami. Jesucristo ñe ũnie camácũ cañuɯ cû cañnorẽã bairo, cû cũã ñe ũnie wapa mácũ carou tuayami yua.

⁴ Nipetiro carori wãmerê caána Dios cû carotirijere cabaibotiorã niñama. Bairo carori wãme jetore átiãninucũñama. ⁵ Merê caroaro mუjãã masĩña atiere: Marĩ carorije wapare netõõũ acú asúpi Jesucristo ati yepapɯre. Jesucristo pɯame ñe ũnie carorijere caápei majũ niñami. ⁶ Bairo ni ĩĩcãũ ũcũ Jesucristo mena ĩĩcãrõrê bairo caãcũ cû yaye quetire cariape catũgocõãninucũũ pɯame carorijere áperiyami. Aperã carorijere caáticõãninucũũrã pɯame roque Jesucristore camasĩẽna majũ niñama. ⁷ Yũ pûnaarê bairo caána ni ĩĩcãũ ũcũ mუjããrê qũĩtoeticõãto. Ni ĩĩcãũ ũcũ caroaro cariape macããjê jetore caátĩãnimasĩ cû caãmata, cañuɯ carou niñami Dios cû caĩñajoro. Marĩ Quetiupɯ Jesús cariape caácɯ cañuɯ cû cañnorẽã bairo cû cũã cariape caácɯ cañuɯ niñami. ⁸ Carori wãme jetore bairoa caáticõãninucũũ pɯame roque wãtĩ yɯ cû carotirijere caácɯ majũ niñami. Wãtĩ roque ati ɯmɯrecõo cañijũgoripɯpɯina carorijere caátijũgoricɯ majũ niñami. Bairɯa, merê asúpi Dios macũ Jesucristo ati yepapɯre, wãtĩ roro cû caátiere yasiorei acú.

⁹ ĩĩcãũ Dios yaye quetire catũgoɯsaɯ, cû macũrê bairo caãcũ pɯame cawãma yeri pûna Dios cû cajori-quere cũgoyami. Bairo cacũgoɯ añirĩ carori wãmerê átiãmerĩnucũñami. Bairo Dios macũ añirĩ carorije macããjêrê átigaetiyami. ¹⁰ Bairo yua, atore bairo marĩ ĩ tũgoñamasĩña: "Nipetiro carorije macããjêrê caátĩ majã wãtĩ cû carotirijere caána cû pûnaarê bairo caána niñama. Aperã caroa macããjêrê caána pɯame roque Dios yarã cû caĩñabesericarã, cû pûnaa majũ niñama," marĩ ĩ tũgoñamasĩña. Bairo ni ĩĩcãũ ũcũ caroa macããjêrê caápei cû yɯre bairo caãcũrê camaieccũ Dios yɯ mee niñami.

Amémonos unos a otros

¹¹ Atope bairo Jesús yaye quetire mუjãã tũgojũgoyupa caáni ĩjũgoripɯpɯa: "Tocãnacãũpɯa ãmeo maiña.

Ãmeo juátinemoña Dios cû caborore bairo mუjãã majũ," mუjããrê ĩ quetibɯjɯyupa. ¹² Apei Caĩn ãnacũrê bairo marĩ baieticõãrõã marĩã. Cũ, Caĩn ãnacũ pɯame cañueccũ wãtĩ yɯ majũ añiñañupĩ. Cũ bai Abel cawãmecɯcɯre cû pajĩãrocacõãñañupĩ. Bairo apei ĩĩcãũ atore bairo ĩ jeniñabujioumi: "¿Dopẽĩ cû bai Abere cû pajĩãñuparĩ?" Atope bairo baiyupa: Caĩn cû caátaje carorije añupã. Cũ bai cû caátaje pɯame caroa macããjê añupã. Bairo cû pajĩãrocacõãñañupĩ Caĩn Abere.

¹³ Yũ yarã, yũ bairãrê bairo caána, tũgoñamani ápericõãña ati ɯmɯrecõo macããna Diore camasĩẽna mუjããrê na caĩñaterijere. ¹⁴ Marĩ roque yasiricaropɯ cañibujioricarã nimirãcũã, tunu cacatirã majũ caãnarê bairo marĩ añiña. Tore bairo marĩ masĩña tocãnacãũpɯrea marĩ yarãrê marĩ caãmeomairĩjê jũgori. Cũ yarãrê camaimasĩẽccũ pɯame cayasiricɯre bairo caãcũ riaricaropɯ caápãure bairo niñami. ¹⁵ Tocãnacãũpɯa na yarã camasãrê cateeri majã pɯame pajĩãrĩ majã wapanarê bairo caána niñama. Na ũna pajĩãrĩ majã yeri capetietiere na majũã cũgomasĩtĩñama. Merê tiere caroaro mუjãã masĩña. ¹⁶ Jesucristo marĩrê camainetõũ añirĩ yucɯpãĩpɯ riayupi. Tie jũgori cariape merê marĩ masĩña ãmeo mairĩqũê majũ macããjêrê. Bairo Jesucristo marĩrê cû caĩñamairĩcãrõrê bairo marĩ cũã marĩ yarã camasãrê ãmeo mairõtiya. ¹⁷ Capee cacũgori majõcɯ, ñe ũnie carɯsaecɯ pɯame cû yɯ cabopacɯre ĩñamicũã, cũrê cajuatinemoeccũ, cû yɯre camaieccũ tuacõãñami. Dios cû cajorije ãmeo mairĩqũêrê cũgoetiyami cû yeri cû catũgoñarĩjêpɯre. ¹⁸ Yũ pûnaarê bairo caána, marĩ caãmeomairĩjê marĩ risero marĩ caĩbɯsɯrije jeto mee to ãmarõ. "Mუjããrê jãã juátigarã," marĩ caĩata, marĩ caĩbɯsɯrorea bairo marĩ caátiyaparoro ñuña. Cariapea marĩ caĩbɯsɯrorea bairo marĩ caátie to caáno ñuña.

Confianza delante de Dios

¹⁹ Tore bairo marĩ caátĩãmata, "Dios yarã cariape macããjêrê caána majũ marĩ añigarã," marĩ ĩ masĩña. Bairo yua, pɯgani cãrõ tũgoñarĩcãrõ mano Dios marĩrê cû canetõõpeere marĩ tũgoñaña, Dios cû caĩñajoro. ²⁰ Tunu apeyera marĩ yeri marĩ catũgoñarĩjêpɯ, "Yũa, yũ caboro yũ baiya," marĩ yeri caĩbɯsɯjãrõ jũgori capee wãme marĩ catũgoñaata, Dios tiere masĩ peyocõãñami. Dios pɯame nocãrõ camasĩ añirĩ netõjãñurõ masĩñami nipetiri wãme marĩ yeri catũgoñarĩjêrê. ²¹ Yũ yarã, yũ bairãrê bairo caána yũ camairã carorije macããjêrê caáperã marĩ caáno bero caãmata, "Cabui mána marĩ añiña," tũgoñatutuarique mena marĩ yeripɯ marĩ ĩ masĩña Dios cû caĩñajoro. ²² Marĩ pɯame cû caroticũrĩqũêrê marĩ tũgoɯsaya. Tunu bairoa caroa macããjê Dios cû caĩñajesorije jetore marĩ átinucũña. Bairo Dios pɯame nipetiri wãme cũrê marĩ cajẽnirĩ wãmerê marĩ jogɯmi. ²³ Mai, Dios cû caroticũrĩqũê pɯame atore bairo ĩña: "Dios macũ Jesucristore cû tũgoɯsaya. Tunu Jesucristo mუjããrê cû camairotiricarore bairo mუjãã cũã mუjãã majũ ãmeo maiña," ĩ quetibɯjɯyua tie cû caroticũrĩqũê. ²⁴ Dios tore bairo cû

caátiroticūrīqūērē caána Dios yarā niñama. Dios cūā na mena nicōāñami na yerip̄. Bairo cū caānoi, “Dios marí yerip̄ niñami,” marí ī masīña, cū Yeri Espiritu Santo marí cū cajoric̄u marí yerip̄ cū caāno jūgori.

El Espíritu de Dios y el espíritu del enemigo de Cristo

4 Ȳu yarā, ȳu bairārē bairo caāna, ȳu camairā, cariape tūgoeticōāña aperā, “Dios yarā jāā āniña,” īmirācūā ricaati na caquetibuj̄mata. Espiritu Santo na yerip̄ na cacūgoeticōāta, na tūgōusaeticōāña. “¿Cariape na quetibuj̄yati?” īrā, na caīrījērē caroaro tūgobeseya. Ati ̄m̄n̄recóore capāārā niñama caītopairā. “Dios yaye quetire jāā cūā jāā quetibuj̄yaya,” īmirācūā, wātī yaye macāājē p̄amerē quetibuj̄urā átiyama. ² Bairo na caīquetibuj̄urijere caroaro m̄jāā catūgobesemasīata, cariapea, “Ānoa Dios yaye meerē quetibuj̄yama,” m̄jāā ī masīgarā. Bairi jīcāū ūcū, “Cariapea Jesucristo marírēā bairo ati rup̄u cacūgōu ati yepar̄u etayupi,” caīquetibuj̄masī roque Espiritu Santo Dios Yeri majūrē cacūgōu niñami. ³ Tore bairo caīquetibuj̄masīēcū p̄ame Espiritu Santo Dios Yeri majūrē cacūgoec̄u niñami. Wātī, Jesucristore cateeri majōc̄u yeri majūrē cacūgōu niñami. Merē tir̄m̄p̄u m̄jāā tūgoyupa Jesucristore cateerā ricaati yeri catūgoñarā na caetapeere. Bairi merē etamajūcōāñama ati yepar̄ure wātī yarā caītopairi majā.

⁴ Ȳu pūnaarē bairo caāna, m̄jāā roque Dios yarā m̄jāā āniña. Caītopairā na caquetibuj̄urijere m̄jāā tūgōusaetiya. Na netōrō cayerituarā m̄jāā āniña. M̄jāā roque, caītopairā ati ̄m̄n̄recóo macāāna na yerip̄ na cacūgōu netōjāñurō catutuau Espiritu Santo majūrē cacūgorā m̄jāā āniña. ⁵ Na p̄ame ati ̄m̄n̄recóo macāāna niñama. Bairo caāna ānirī ati ̄m̄n̄recóo macāājērē quetibuj̄nucūñama. Na caīrījērē caroaro tūgōusanucūñama camasā aperā ati ̄m̄n̄recóo macāāna ūna, Dios yarā caāmerā ānirī. ⁶ Marí roque Dios yarā, cū̄u macāāna marí āniña. Bairi Diore camasī p̄ame marí caquetibuj̄urijere caroaro tūgōusanucūñami. Apei Diore camasīēcū p̄ame marí caquetibuj̄urijere tūgōusaetiya. Tore bairo na cabairijere īñarā, atore bairo marí ī masīña: “Ānoa caroa yeri cū̄taje Dios cū cajoric̄u cariape macāājērē quetibuj̄yama. Ānoa aperā p̄ame, caītopairā wātī yeri pūna cacūgorā niñama,” marí ī tūgoña besemasīña.

Dios es amor

⁷ Ȳu yarā, ȳu bairārē bairo caāna ȳu camairā āmeo mairīqūē cañurījē Dios cū cajoric̄u niña. Bairi tocānacāp̄na nipetiro caāmeomaiarā marí āniña marí yarārē. Nipetiro caāmeomaimasīrī majā Diore camasīrā cū pūnaarē bairo caāna niñama. ⁸ Dios, maimasīrīqūērē cajomasī cū caāno jūgori marí caāmeomaimasīrījē baimasīña. Bairi ni ūcū cū yaure camaimasīēcū p̄ame Diore camasīēcū niñami. ⁹ Merē marí masīña Dios marírē cū camairījērē. Tere marí masīō joroque ī, ati yepar̄u cū joyupi, cū macū jīcāūā

caācūrē. Cū jūgori marí nipetiro Dios yarā yeri capetietiere marí cacūgoparore bairo ī, ati yepar̄u cū joyupi. ¹⁰ Tūgoya mai. Cariape mairīqūē caānimajūrījē ati wāmerē bairo niña: Marí p̄ame Diore cū marí camaijūgoro mee, cū p̄ame jīcā n̄gōā marí mairī, cū macū jīcāūā caācūrē cū joyupi ati yepar̄u. Bairo ati yepar̄ure etari bero yua, roro popiye tām̄uorī yuc̄p̄āīr̄u cū cariarique jūgori caroric̄u wapa cacūgoenarē bairo marí tuao joroque marí ásupi.

¹¹ Ȳu yarā, ȳu bairārē bairo caāna, ȳu camairā, tore bairo marírē Dios cū camairīqūē to caāmata, marí cūā marí yarārē caāmeomaiarā marí āniña. Marí yarārē āmeo jūátinemorotiya. ¹² Ni jīcāū ūcū Diore īñāñac̄mī. Bairo marí camasā, Diore caīñaena nimirācūā, nipetiro marí yarārē marí caāmeomaiata, Dios marí yerip̄u nicōāñami. Bairo marí mena cū caānoi, caroaro netōjāñurō marí āmeo maimasīgarā. ¹³ Dios, Espiritu Santo marí cū cajoric̄u marí yerip̄u cū caāno jūgori, “Marí mena niñami Dios. Maríā cū yarā marí āniña,” marí ī tūgoñamasīcōāña. ¹⁴ Jāā majūr̄na jāā īñaw̄ū Jesure ati yepar̄u cū caāno. Bairo jāā p̄ame cūrē caīñarīcārā ānirī caānorē bairo cariape majū atore bairo jāā ī quetibuj̄u masīña: “Cū macū Jesure cū joyupi cū pac̄u Dios, ati yepa macāāna na caroric̄u wapare na netōd̄ḡu,” jāā ī quetibuj̄u masīña. ¹⁵ Bairi ni jīcāū ūcū Jesús Dios macū cū caānierē caānorē bairo cariape cū catūgoñamasīcōāta, Dios mena jīcārōrē bairo caācū niñami. Dios p̄ame cūā cū mena nicōāñami.

¹⁶ Tore bairo cabaiāno jūgori, merē yua, marí masīña cariapea Dios marírē cū camaiānucūrījērē. Dios p̄ame āmeo mairīqūē macāācū niñami. Bairi ni ūcū cū yarārē camaimasī, Dios yaure majū niñami. Dios cūā cū mena nicōāñami. ¹⁷ Tore bairo marí caāmeoáto jūgori āmeo mairīqūērē nemojāñurō marí masīōḡumi Dios. Bairo marírē cū camasīōrō yua, marí p̄ame tūgoña uwiricarō mano, tūgoñatutuarique mena camasārē cū caīñabeseri r̄m̄p̄u marí cotegarā. Marí p̄ame ati yepar̄ure āna, Jesucristo marí Quetiup̄u cū caānatōrē bairo majūā marí āniña marí cūā. ¹⁸ Ni jīcāū ūcū Jesucristo cū camairīcārōrē bairo caroaro cariape jīcārō tūni cū yarārē cū camaimasīata, ñe ūnierē uwimasīētīñami. Bairi marí caāmeo maimasīrījē Dios cū cajoric̄u caānoi, ñe ūnierē marí uwietiya, Dios cū caīñabesepa r̄m̄p̄u caetarō cūārē. Ni jīcāū ūcū cū catūgoña uwiata, āmeo maimasīrīqūē nipetirijere jīcārō tūni cūgopetietiyami mai. Bairi uwitūgoñam̄u.

¹⁹ Dios p̄ame merē marírē cajūgoyep̄na marí majūgoyupi. Bairi marí cūā Diore cū marí maiña. ²⁰ Ni jīcāū ūcū, “Ȳu roque Diore camai majū ȳu āniña,” īmicūā, cū yaure cū caīñatecōāmata, caītopai majū niñami. Bairi marí yaure marí caīñanucūūrē marí camaieticōāta, nemojāñurō marí maimasīētībujiorā Dios marí caīñaeinucūū roquere. ²¹ Jesucristo atore bairo marí átiroticūwī: “Ni jīcāū ūcū Diore camai, cū yaure bairo caācū cūārē cū cū maiáto,” ī cūwī.

Nuestra victoria sobre el mundo

5 Bairi nipetiro Jesucristo mena tũgoñatutuari, "Jesucristo Mesías Dios ců cajom majũ niñami," caĩrã Dios yarã ců pũnaarẽ bairo caãna majũ niñama. Bairi ni jĩcãũ ũcũ aperã pacũre ců camaiata, ců pũnaa cũãrẽ na maimasĩñami. Torea bairo marĩ Pacũ Diore marĩ camaiata, ců yarã ců pũnaarẽ bairo caãna cũãrẽ na marĩ maimasĩña. ² Diore camairã añirĩ marĩrẽ ců caátirotirore bairo jeto marĩ caápata, ců pũnaa cũãrẽ na marĩ camairĩjẽrẽ marĩ masĩcõãña. ³ Caroaro Diore marĩ camairĩjẽ r̃ame Dios marĩ ců caátiroticũrĩqũẽrẽ marĩ caátipeyomasĩrĩjẽ niña. Bairop̃a Dios ců caátiroticũrĩqũẽ popiye netõrõ átaje mee niña. ⁴ Bairi tocãnacãũr̃a Dios yarã, ců pũnaarẽ bairo caãna r̃ame ati Ʃmũrecõo macããna roro na caátĩãnierẽ ãña-jeeinetõ nũcãcõãña. Bairi yua, Dios mena marĩ catũgoñatutuaro jũgori ati Ʃmũrecõo macããna caĩtopairã, apeye ati Ʃmũrecõo macããjẽ carorije cũãrẽ, nipetirore marĩ tũgoetinetõnũcãcõãña. ⁵ Bairi apeĩ, "Jesús, Dios macũ majũã niñami," caãnorẽ bairo cariape caĩtũgõũsaũ r̃ame ati Ʃmũrecõo macããna roro na caátĩãnierẽ ãña-jeeinetõ nũcãcõãña.

El testimonio acerca del hijo de Dios

⁶ Atie jũgori Jesucristo Dios macũrẽ bairo ati yeparũ caatácũ ců caãnierẽ marĩ masĩña: Juan oco mena cũrẽ ců cabautizaro cabairique, bairi yucũrãĩr̃a r̃aũ ců caĩrĩqũẽ mena jũgori marĩ masĩña Dios macũ ců caãnierẽ. Bairop̃a, oco jeto mee niña. Oco, ců rĩĩ mena jũgori marĩ masĩña. Espĩritu Santo cũã torea bairo marĩ masĩõñami. Cũ r̃ame caĩtoecũ cariape majũ caquetibũjũmasĩ niñami. ⁷ Bairi tie itia wãme majũ marĩ masĩõña Jesucristo, Dios macũ ců caãnierẽ. ⁸ Espĩritu Santo, bairi oco mena ců cabautizarique, bairi apeye yucũrãĩr̃a ců cariarique mena cũãrẽ torea bairo marĩ masĩña Jesús Dios macũ ců caãnierẽ. Tie itia wãmer̃a cariape jĩcãrõ tũni jĩcãrõrẽã bairo marĩ quetibũjũ masĩõña Jesús, Dios macũ ců caãnierẽ. ⁹ Bairãr̃a, camasã na caĩquetibũjũrijere marĩ catũgõũsaro ñuña. Dios ců caquetibũjũrijere r̃ame ců macũ Jesús yaye quetire quetibũjũrique niña. Cañurĩjẽ majũ niña. Bairi tie roquere netõjãñurõ tũgõũsarotiya marĩ Pacũ Dios ců caquetibũjũrijere caãnimajũrĩjẽ caãnoi. ¹⁰ Bairi ni jĩcãũ ũcũ Dios macũ Jesucristore cariape catũgõũsaũ ců yaye quetire ců majũã quetibũjũ masĩñami ců yeripũ. Diore cariape catũgõecũ r̃ame caĩtopairĩ majõcũre bairo tuayami, ců macũ Jesús yaye quetibũjũrique quetire cariape ců catũgõgaeto jũgori. ¹¹ Tunu bairoa, atore bairo marĩ camasĩrõrẽ boyami

Dios: Yeri capetietie marĩ cacũgõpeere marĩ camasĩrõrẽ boyami. Cũ macũ jũgori tie ců cajõpeere marĩ camasĩrõ boyami. ¹² Bairi ni jĩcãũ ũcũ Jesucristo Dios macũ yaũ majũ ců caãmata, merẽ yeri capetietiere cacũgõũ tuayami. Apei, Dios macũ Jesucristo yaũ mee caãcũ r̃ame roque, yeri capetietiere cacũgõecũ majũ tuayami.

Conclusión y consejos finales

¹³ Mũjãã, Dios macũ Jesucristore catũgõũsari majãrẽ yũ quetibũjũ woatujõya, merẽ yeri capetietie mũjãã cacũgorijere mũjãã camasĩparore bairo ã. ¹⁴ Dios marĩrẽ ců caátipeere caroaro cariapea marĩ tũgoña tuacõãña. Cũ jetore cariape ců marĩ tũgomasĩña. Bairi, "Dios cañũũ añirĩ ců caborore bairo cũrẽ marĩ ca-jẽniata, marĩ tũgõgõũmi," marĩ ã masĩña. ¹⁵ Tore bairo Diore marĩ cajẽnirõ ců catũgorijere camasĩã añirĩ, "Merẽ marĩ cajẽnirĩjẽrẽ jogõũmi Dios ců caborore bairo," marĩ ã tũgoñamasĩcõãña.

¹⁶ Mũjãã yaũ ũcũ jĩcãũ carori wãme cayasiránã na caatĩ wãme ũnie meerẽ ců caápata, Diop̃re ců jẽnibõjaya. Bairo Diore mũjãã cajẽnibõjaro, Dios r̃ame mũjãã yaũre ců yeri tũgoñawasoao joroque ců átigõũmi, carori wãme cayasiránã na caatĩ wãme ũnie meerẽ ců caápata. Bairop̃a, apeye carorije cayasirãpãrã majũ marĩ añio joroque caátie niña. Tie ũnierẽ caãcũ ců caãmata roquere, "Diop̃re ců jẽnibõjaya," mũjããrẽ ñi masĩẽtĩña. ¹⁷ Bairop̃a, nipetiro carori wãme marĩ caátie, cañuetie niña. Cabaimiatacũãrẽ, marĩ yasio joroque caátimajũcõãrĩjẽ jĩcã wãmea niña.

¹⁸ Merẽ atore bairo marĩ masĩña: Dios yaũ r̃ame, Diore, ců pacũre bairo cacũgõũ añirĩ carorijere áperiyami. Cũ macũ Jesucristo r̃ame ců jũátinemoña. Bairi wãtĩ cũã jĩcãni ũno roro ců baio joroque ců áperiyami Dios yaũre. ¹⁹ Bairi tunu merẽ marĩ masĩña Dios yarã marĩ caãnierẽ. Tunu bairoa marĩ masĩña ati Ʃmũrecõo macããna nipetiro camasã wãtĩ ců camasĩrĩjẽ mena ců carotirã na caãnierẽ. ²⁰ Apeye cũãrẽ atore bairo marĩ masĩña: Ati yeparũre asũpi Jesús, Dios macũ majũ. Cũ pacũ Dios cariape caãcũrẽ marĩ camasĩpee tũgoñarĩqũẽ cũãrẽ marĩ joyupi. Bairi Diore cariapea ců marĩ masĩña. Jesucristo cariape caãcũ mena jĩcãrõrẽ bairo caãna marĩ añiña. Cũã niñami Dios caãnimajũũ, marĩrẽ yeri capetietiere cajom majũ. ²¹ Bairi yũ yarã, yũ pũnaarẽ bairo caãna, tũgoña masĩña. Maijũgõya mũjãã yerire. Aperã camasã na caĩroarã na jũgũẽã ũna yaye ricaati quetibũjũriquerẽ mũjãã tũgõũsare.

Tocãrõã niña atie queti yũ cawõajorije.

2 SAN JUAN

La verdad y el amor

1 Ум, сабѣса camasí majũ, мѣжãã, Dios ya poa macããna cũ cabesericarãrẽ мѣжãã ум woajoya ati carta mena. Bairi aperã Dios ya poa macããna caãni-parã cũãrẽ ум woajoya nipetiro, caãnorẽ bairo ум са-мairã majũrẽ. Ум jeto mee baiрѣа мѣжããrẽ ум maiña. Nipetiro aperã Dios yaye macããjẽ cariape quetire catũgori majã cũã мѣжããrẽ maiñama. **2** Мѣжããrẽ ñiñamaiña Jesucristo yeri pũnarẽ caãnorẽ bairo marí yeripѣ jĩcãrõã marí cacũgoro jũgori. Ti yeri pũna рѣame marí mena nicõã ninucũgaro tocãnacã rѣmѣа. **3** Dios, marí Pacѣ majũ, bairi Jesucristo cũ macũ mena caroa macããjẽ, caroare cũ jonemoáto мѣжããrẽ. Bairi tunu cariape yerijõrõ ãmeo ññamairĩqũẽ cũãrẽ мѣжãã cũ jonemoáto.

4 Apeyera бѣtioro ум ѣseaniña aperã jĩcããrã мѣжãã mena macããna caroaro cariape marí Pacѣ Dios cũ caãnirotirore bairo na caátianierẽ ññarí. **5** Bairi ãmerẽ, ум yarã, ум bairãrẽ bairo caãna, ум camairã, marí nipe-tiro tocãnacãũрѣа marí caãmeomairõ ум boya. Atie мѣжããrẽ ум caquetibѣжѣwoatujorije ape wãme, cawãma wãme quetibѣжѣrique mee niña. Tirѣmѣрѣа caãni-jũgoripãрѣа marí camasíjũgorique niña.

6 ãmeo mairĩqũẽ рѣame atore bairo ãnajẽ cѣtaje niña: Dios marí caátianipeere cũ caroticũrĩqũẽ caĩrõrẽ bairo marí caãno ñuña. Tie Dios cũ caroticũrĩqũẽrẽ merẽ мѣжãã tũgoyupa caãnijũgoripãрѣа. Tie рѣame marí caãmeomaimasĩrĩjẽ mena marí caãnipeere átirotiyupa.

Los engañadores

7 Ati умѣrecóopѣre capããrã ãniñesããñama camasãrẽ caĩtoñesããrĩ majã. Na рѣame Jesucristo ati

yerapѣ marĩrẽ bairo ati rupãа cacũgoѣ majũ cũ caatã-jere camasãrẽ na quetibѣжѣtinucũñama. Bairi ni ùcũ tore bairo caĩquetibѣжѣесѣ рѣame caĩtopai, Jesucristo wapaсѣ ùcũ majũ niñami. **8** Bairi tũgoña masĩña, caroaro мѣжãã caátianie wapa caãnipee to yasieticõãto ñrã. Tie мѣжãã caátianie wapa nipetirore jĩcãrõ tũni Dios cũ cajopeere мѣжãã cacũgopetiro roque ñuña.

9 Bairi ni jĩcãũ ùcũ, “Jesucristo cũ caquetibѣжѣrique netõjãñurõ caãnimajũrĩjẽrẽ ум masĩña,” caĩ рѣame Dios mena jĩcãrõrẽ bairo caãcũ mee ñiñami. Apei, Jesu-cristo cũ caquetibѣжѣrique bairo cariapea caque-tibѣжѣ рѣame roque Dios mena, bairi cũ macũ mena cũãrẽ tũgoñatutuari caroaro ãnicõã masĩñami. **10** Bairi, “Jesucristo cũ caquetibѣжѣrique netõjãñurõ caãnima-jũrĩjẽrẽ ум masĩña,” caĩbotioѣ ùcũ мѣжããrẽ cũ caĩñãа etaáta, caroaro mena cũ bocá, cũ jẽnirí, мѣжãã ya wi-ipѣ cũ qũẽnoeticõãña. **11** Cũ ùcũrẽ bocári, cajẽnii рѣame, cũ mena macããcũ rorije cũ caátiere cũrẽã bairo caátiaçcũ tuabujioѣmi.

Palabras finales

12 Bairopѣа, capee majũ nimiña мѣжããrẽ ум caque-tibѣжѣgarije. Cabaimiatacũãrẽ, ati carta mena мѣжããrẽ ум quetibѣжѣ woatujogaetiya. Bairi мѣжããrẽ ум ма-jũрѣа ññãа etari, мѣжããrẽ ум quetibѣжѣgaya Dios yaye quetire. Bairo ум cabaiata, nipetiro caroaro ñe ùnie рѣsaeto ѣseanirõ marí ãnibujiorã.

13 Ato macããna Dios ya poa macããna, мѣжããrẽ bairo caãna мѣжãã yarã, Dios cũ cabesericarã мѣжãã ñuroti-joyama.

Tocãrõã niña atie queti ум sawoajorije.

3 SAN JUAN

Alabanzas a Gayo

1 Үм, сабѳса camasī majū, ati cartare мѳ ум woajoya, Gayo ум бара саānorē bairo ум camai majūērē.

² Үм уаѳ, ум baire bairo саācū, ум camai, atore bairo Diopѳre мѳ ум jēnibojaya: Dios сū саīñajoro caroaro мѳ саānorēā bairo nipetiri wāme caroaro мѳ саātiāni wāme jeto to āmarō. Bairi tunu riaye mácū caroaro мѳ саāno сūārē ум boya. ³ Вѳtioro ум тўгоña Һseaniарѳ jīcāārā marī yarā atīri, Dios mena caroaro cariape мѳ catūgoñatutuacōānierē ум na caquetibѳjro тўgori.

⁴ Netōjāñurō Һseaniрīqūē niña уѳra, ум cabuerā ум рўnaarē bairo саāna Dios сū саānirotirore bairo cariape na саātiānie quetire ум catūgoata.

⁵ Үм уаѳ, ум baire bairo саācū, ум camai, caroaro пѳсѳбѳgorique mena marī yarā aperārē na мѳ qūēnonucūñupā мѳ ya wiipѳre. Bairo jeto мѳ ātiāninucūñupā aperopѳ macāāna мѳтѳ caetarā quetibѳjri majārē. ⁶ Bairi jāā саñubue neñarōрѳ āna, na сūā, “Вѳtioro jāārē camai āniрī caroaro jāā jѳātinucūñami Gayo,” ī бѳсѳnucūñama мѳрē. Bairi мѳрē niña: Tunu na caetaro, na jѳātinemoña. Na cabopacarijere na joya, na caquetibѳjѳ ñesēāmasīnucūparore bairo ī. Dios сū caborore bairo na jѳātinemoña. ⁷ Na рѳame Jesucristo yarā, сū carotīcarā āniрī сū yaye quetire na бueñesēārānā bainucūñama aperopѳ macāānarē. Bairo topѳ Diore camasīēna watoарѳ āna, “Jāārē jѳātinemoña,” na ī jēniñesēāētīnucūñama. ⁸ Torenā, marī рѳame caroaro mena na marī jѳātinemogarā, Jesucristo yaye queti cariape macāājērē na caquetibѳjѳ ñesēāmasīnucūparore bairo īrā.

La mala conducta de Diótrufes y el buen ejemplo de Demetrio

⁹ Mai, ум рѳame jīcā carta na ум woajomiwū мѳтѳ macāāna Dios ya poa macāāna ñubueri majārē. Bairo

ум саātiמיatacūārē, Diótrufes рѳame camasārē cajūgobueri majā jāā саānierē boetinucūñupī, camasārē rotirique jetore саātinucūñū āniрī. ¹⁰ Bairi ум рѳame мѳjāā тѳрѳ ум caetari рѳмѳ саāno сūrē tutuaro mena сū ум quetibѳjѳ. Mai, сū рѳame cabѳgoroa jāārē бѳсѳpai ñesēānucūñami. Ум рѳame tie сū саīñesēārījē mena ум Һseaniētīña. Aperā marī yarā саñubueñesēārī majārē caroaro na qūēnoetinucūñami. Tunu bairoa marī yarārē, aperā ñubueri majā na ya wiipѳ na na cacūgaata, narē сūrotietinucūñami Diótrufes. Tunu bairoa narē caqūēnogarārē na acurewiyo jocōānucūñami. “Tore na tuaeticōāto Dios ya poa macāāna mena,” ī, tore bairo ātiāninucūñami.

¹¹ Bairi ум уаѳ, ум baire bairo саācū, ум camai, atie carorije macāājē na саātiere iñajeeticōāña. Caroa macāājē jetore ātiāninucūñā. Caroa macāājērē саātiāninucūñū рѳame Dios mena jīcārōrē bairo саācū niñami. Apei, carorije macāājē jetore саācѳ рѳame Diore camasīēcūrē bairo tuayami.

¹² Cabaimiatacūārē, apei Demetrio рѳame caroaro ātiāninucūñami. Nipetiro camasā, “Саñу niñami Demetrio,” na саī ninucūñami. Bairi Dios cariape саācū сūā masīñami caroaro Demetrio сū саātiānierē. Bairi jāā сūā сū cabaiānierē тўgorā, tie jāā бѳсѳnucūñā. Merē caroaro cariape мѳ сūā мѳ masīña сūrē jāā саīбѳсѳnucūñījērē.

Palabras finales

¹³ Bairѳa, capee мѳ ум quetibѳjѳgamiña. Baimicūā, woatujorique mena мѳрē ум quetibѳjѳjogaetiya. ¹⁴ Tāmurī мѳрē niñagaya tunu. Bairo мѳрē iñаѳрѳ roque, мѳ mena ум бѳсѳгѳ ум majūrѳa atie queti caroa macāājērē.

¹⁵ Bairi caroa yericūtaje мѳ сū jonemoāto Dios. Ум baparā мѳ ñurotijoyama. Bairi мѳрē niña: Tocānacāūrѳa na ñuāto marī yarā to macāāna.

Tocārōā niña atie queti ум sawoajorije.

SAN JUDAS

Saludo

1 Ум, Judas cawāmecսս Jesucristore paabojari majōս Santiago bai, mսjǎǎrē woajom ym átiya. Mսjǎǎ, nipetiro marí Pacս Dios cս camairǎ cս cabesericarǎ Jesucristo jǔgori caroaro cս caĩnarícǎnսgōrǎ majǔrē mսjǎǎ ym woajoya. ² Ум yarǎ, nemojǎñurō mսjǎǎ qǔĩñamainemoáto marí Pacս Dios. Caroa yericսtaje, caroaro ānimasírǐqǔērē mսjǎǎ cս jonemoáto. Bսtioro cս maiáto mսjǎǎrē marí Pacս Dios.

Los que enseñan mentiras

(2 Pe 2.1-7)

³ Ум bairǎrē bairo caǎna, ym camairǎ bսtioro mսjǎǎrē ym quetibսjս woajoganucսmiña caroa queti Dios marírē cս canetōrǐqǔērē. Bairi āmerē, “Tore bairo yre cawoajopee āno,” ǐ tǔgoñamicսǎ, mսjǎǎrē ape wǎme woajom ym átiya. Bairi tutuaro mena ñiña mսjǎǎrē: Cս yaye quetire jǐcǎnia quetibսjսcսcōǎ jǎnásúpi Dios cս ya poa macǎǎna mena. Torena, mսjǎǎ cսǎ cս yarǎ ānirǐ tiere jǎnaeticōǎña, popiye baimirǎcսǎ. Tie queti рugani cǎrō wasoamanigaro. ⁴ Bairi āmerē yua, caĩtopairǎ cariape caquetibսjսena na caquetibսjսrije jǔgori jǐcǎǎrǎ Dios mena tǔgoñawēрǔētǐñama. Na caboro carori wǎmerē átinucսñama. Merē na ũna cañuenarē tirǔmսрuina Dios ya tutirբre, “Popiye na baio joroque na ym átigս. Na yasio joroque na ym átigս rorije na caátie wapa,” ǐ jǔgoyeticսñսрǐ Dios. Na, camasǎ cañuena caĩtopairǎ majǔ niñama. Torena, na, cañuena рuame Dios cañս yaye quetire masǐmirǎcսǎ, ricaati átiǎnajē cսtajere quetibսjս āninucսñama. Bairo ānajē cսtirǐ marí Quetiupս jǐcǎǎ caǎcս Jesucristore camasǐenarē bairo majǔ bainucսñama.

⁵ Mսjǎǎrē ñi quetibսjսnemoña tunu atiere merē mսjǎǎ camasǐmiatacսǎrē: Marí Quetiupս рuame israelita majǎ Egipto yeparս caǎnarē cս cajewiyoro bero nipetiro cսrē catǔgoսsaenarē na repeyocōǎñսрǐ.

⁶ Torea bairo ásupi Dios ángelea majǎ cսǎrē cս carotirore bairo caátigaenarē. Bairo cսrē cabotiorǎ ānirǐ Dios tǔre āmeñսpǎ. Dios рuame narē canaitǎrōрս na joreyupi. “Topս na рuame tocǎnacǎ rǔmսa nicōǎ ninucսgarǎma caǎnimajǔrǐ rǔmս ym caĩnabeseri rǔmս caetaro cսǎrē. Popiye baigarǎma na yaye wapa,” ǐrǐ, topս na cսñսрǐ marí Pacս Dios. ⁷ Na, ángelea majǎ cañuenarēǎ bairo baiyupa Sodoma, bairi Gomorra, bairi ti macǎǎtս caǎnimacǎǎ macǎǎna cսǎ. Roro átiǎñսpǎ. Na majǔ na rupս caborore bairo roro majǔ āmeo átiepeyupa. Carōmia mena átato ũnorēǎ,

na majǔ caǔmսa roro āmeo átiepe nucսñañսpǎ. Bairo na caátie jǔgori yua, Dios рuame popiye na baio joroque peero caǔpetieti peero mena na joereyupi. Tore bairo cañuenarē Dios cս caátajere camasǐrǎ ānirǐ atore bairo marǐ tǔgoñamasǐña: “Tocǎnacǎǔрuerea popiye na baio joroque na átigսmi Dios, narē bairo roro na caápata,” marǐ ǐ masǐña.

⁸ Tie quetire masǐmirǎcսǎ, camasǐēna qǔēgueriaropս caǎnarē bairo caǎna ānirǐ roro na rupս caborore bairo átinucսñama. Na majǔ na yerire royetunucսñama. Bairo caǎna ānirǐ marǐ Quetiupս cս carotimasǐrǐjǔrē cabaibotiorǎrē bairo āninucսñama. Tunu bairoa roro na tutirenucսñama nocǎrō catutuarǎ cabauena cսǎrē. ⁹ Ángelea majǎ quetiupս Miguel cawāmecսս roque caĩtopairǎ netōōrō carotimasǐ nimicսǎ, narē bairo rorije qǔĩ bսսesupi wǎtirē. Mai, wǎtǐ рuame Moisés ānacս rupսri ānajǔrē bori yua, Miguere bսսnetōgamiñսрǐ. Ti rǔmս caǎno Miguel рuame roro qǔĩ yսesupi wǎtirē. Atore bairo jeto ǐñսрǐ: “ǐ Ум Quetiupս Dios roque mսrē cս tutiáto!” ¹⁰ Aperǎ caĩtopairǐ majǎ рuame roque na caĩñañatēǐ ũnie, Diotս macǎǎjǔrē roro ǐbսսepenucսñama. Apeyera masǐētǐmirǎcսǎ, waibսtoa catǔgoñarǐqǔē mána na camasǐrōrē bairo na camasǐrǐjǔ ũnie рuamerē na majǔǎ na rupս macǎǎjǔ carorijere átinucսñama. Torena, na majǔǎ yua, cayasiparǎrē bairo tuanucսñama, roro na caátie jǔgori.

¹¹ ǐRoro bopacooro baigarǎma caĩtopairǐ majǎ! Na рuame Caín ānacս cս cabaiyarica wǎmerē bairo na cսǎ roro bainucսñama. Tunu apei Balaam ānacսrē bairo dinero jetore cabonetōrǎ ānirǐ yua, Dios cս caborore bairo áperinucսñama. Tunu apei Coré ānacսrē bairo na quetiupսrǎrē na baibotionucսñama. Tore bairo na cabairije wapa jǔgori roro na baiyasio joroque na átigսmi Dios.

¹² Apeyera tunu Jesucristo cս cariarica rǔmսrē tǔgoñarǐ marǐ yarǎ mena mսjǎǎ cabose rǔmս qǔēnorō, caĩtopairǎ cսǎ bobooro mսjǎǎ mena neñanucսñama. Mսjǎǎ cañbuerore na cսǎ neñanucսñama, cañuena nimirǎcսǎ. Ti rǔmս caǎno yua, roro na caborore bairo սga, eti, нсսbսgoricarо mano սseanirō bainucսñama. Na rupս jetore majǔgonucսñama. Tǔgopeoya mai. Atore bairo niñama: Oco poari caocomanierē wǐno capapujorore bairo niñama. Otericս, otei, tocǎnacǎnia carǐcajoetiire bairo caǎna niñama. Tii, carǐcmano jǔgori yua, tiire wǎǎrǐ rocamasǐñama camasǎ. Torea bairo caĩtopairǎ cսǎ niñama. Dios yaye caroare marǐ catǔgogamiatacսǎrē, di rǔmս ũno marǐ quetibսjսetiyama. ¹³ Tunu bairoa, ria capairiya wǐno jǔ-

gori tutuaro ocoturi caáto, jopo paio cañuetie witinucũña. Caĩtopairã cũã jopo cawitirorea bairo roro bo-booro na caĩrĩjẽ cañuetie witinucũña na risero na caĩrĩjẽ. Tunu bairoa ñocõã na caátíwãrẽ mawijiari capetieto nocãrõ canaitĩãrõpũ cayasiránárẽ bairo niñama caĩtopairi majã cũã.

¹⁴ Enoc cawãmecũcũ ãnacũ, Adán berore jĩcã wãmo peti pũga pẽnirõ cãnacãã tuti bero macããcũ ãnacũ cũã atore bairo ĩ quetibũjũyayupi caĩtopairãrẽ Dios cũ caátipeere: "Marĩ Quetiupã capããrã ángelea majã miles netõrõ cãrõ majũ mena caacũre cũ ñiñajowũ.

¹⁵ Nipetiro ati ẽmũrecõo macããnarẽ na ĩñabesei acũ baiwĩ. Cañuenarẽ na rei acũ majũ baiwĩ, na carorije wapa. Nipetiri wãme roro na caátie wapa, tunu bairoa roro caána majũ ãnirĩ cũrẽ roro na caĩbũsũeperique wapa roro popiye na baio joroque na átigũ baiwĩ. Na, cañuenarẽ na rei acũ baiwĩ," ĩ quetibũjũyayupi Enoc ãnacũ Dios cũ camasĩõrõ jũgori. ¹⁶ Na, cañuena cariape tũgoetinucũña. Nipetiri wãme marĩ quetiuparã na caquetibũjũrijiere boetiri tiere nipetiro bũsũpãinuñña. Na rupã caborore bairo jeto bũtioro na caátie ùnierẽ bonucũña. Tie ùnie jetore bũtioro macãnucũña. Bairi yua, botiorique mena tutuaro, "Jãã, caãnimajũrã jãã ãniña," ĩ bũsũnetõnucũña camasãrẽ. Tunu aperã camasãrẽ netõjãñũrõ na ĩroanucũña, ĩtori apeye na cacũgorije ùnierẽ borã.

Amonestaciones a los creyentes

¹⁷ Mũjãã roque yũ bairãrẽ bairo caána, yũ camairã narẽ bairo baieticõãña. Marĩ Quetiupã Jesucristo yarã apóstolea majã na caĩquetibũjũcũĩrĩqũẽrẽ tũgoñaña mũjãã cũã. ¹⁸ Atope bairo mũjãã ĩ quetibũjũyupa mai: "Catũsari yũtea caáno ãnigarãma camasã caĩtopairi majã majũ. Dios yaye quetire roro caĩboyetieperã capããrã nigarãma. Na rupã caborore bairo jeto caátie majã ùna nigarãma," mũjãã ĩ quetibũjũyupa. ¹⁹ Na ùna, caĩtopairi majã roque caroaro jĩcãrõ marĩ ãnimasĩẽtĩõ joroque caána niñama. Ati ẽmũrecõo macããna roro na

caátieñie ùnie jetore átiãninucũña. Bairo caána ãnirĩ Espĩritu Santo Dios Yeri majũrẽ cacũgoena majũ tuanucũña.

²⁰ Mũjãã roque, yũ bairãrẽ bairo caána yũ camairã, nocãrõ cañurĩjẽ Dios mena tũgoñatutuariquere jãnaeticõãña. Maijũgoya tocãnacã rũmũa Jesucristo mena mũjãã cañierẽ. Tunu bairoa Espĩritu Santo Dios Yeri majũ mũjããrẽ cũ camasĩõrĩjẽ jũgori Diore cũ jẽninucũña. ²¹ Caroaro ãmeo áticõã ninucũña, marĩ Pacũ Dios caroa cũ cajorijere marĩ cũ cajocõãniparore bairo ĩrã. Bairo áticotecõã ninucũña marĩ Quetiupã Jesucristo nocãrõ marĩrẽ camai ãnirĩ yeri capetietiere marĩ cũ cajopa rũmũ caetaparo jũgoye mai.

²² Bopacooro na ĩñaña aperã pũgani cãrõ tũgoñarĩ catũgoñawẽpũẽnarẽ. Cariape na quetibũjũyupa na ùnarẽ, caroaro na tũgoñanemo joroque ĩrã. ²³ Na ùna peeropũ caábujiorãrẽ na jũátinemoña, na yeripũ Jesucristo mena na tũgoñatutuo joroque ĩrã. Aperã noa ùna rorije caáticõãnigarã cũãrẽ na ĩñamaiña. Bairãrũa, maijũgoya. Mũjãã yeripũ roro na caátie mũjãã tũgũsare mũjãã cũã. Roro na caátie ĩñajesoetima-jũcõãña.

Alabanza final

²⁴ Yũ yarã, yũ bairãrẽ bairo caána, marĩ Pacũ Dios jĩcãũã caãcũ marĩrẽ canetõõrĩcũ jeto wãtĩ roro marĩrẽ cũ caátigarijere ẽñotamasĩñami, roro marĩ catãmũoeti-parore bairo ĩ. Bairo marĩ cũ caáto, ñe ùnie cawapa mánarẽ bairo cũtũ marĩ etagarã. Ʋseanirĩqũẽ mena cũ caasiyarije cabauro riapepũ marĩ etagarã. Bairi cũrẽã to ãmarõ caasiyarije cũ yaye. Nocãrõ cũ carotimasĩrĩjẽ cũã cũ jetorea to ãmarõ. Ati ẽmũrecõo cũã cũ jũgori to baimasĩãto. Tore bairo to bai ãmarõ marĩ Quetiupã Jesucristo jũgori. Cajũgoyepũ cũãrẽ, ati yũtea cũãrẽ, bairi tocãnacã rũmũa bairo jeto to baicõãninucũ ãmarõ. Bairoa to baiãto, marĩ ĩ basapeoya yua marĩ Pacũ Dios majũrẽ.

Tocãrõã niña atie queti yũ cawoajorije.

EL APOCALIPSIS

La revelación de Jesucristo

1 Yá yarã, atie yá cawoatupee, Dios cū macū Jesucristore catūsari rŭmŭ caño cabaipere cū caátibuio ññojŭgoyetirique majū niña. Cū, Jesucristo pŭame cū yarã, cū caquetibŭjŭrotijori majārē tie yoaro mee cabaipere cū quetibŭjŭnetōrotio joroque ĩ, tiere cū átibuio ññojŭgoyetiwĩ. Bairi Jesucristo pŭame yá, Juan cawāmecŭcŭ, cū yá cū carotimajūŭrē tie nipetirije cabaipere yá quetibŭjŭ rotijoyupi cū yá ángel mena jŭgori yua. ² Tie nipetirije yá caññarĭqŭē cañnorē bairo cariape majū quetibŭjŭrique niña. Atie quetibŭjŭrique Dios yaye caroa queti Jesucristo cū yá cū caquetibŭjŭmasĭōrĭqŭē queti majū niña.

³ Bairi ñiña yua: Ŭseanirĭ cū āmarō ni ĩcāŭ ŭcŭ atie cabaipere yá cawoaturijere cabuenucŭŭ. Tunu bairoa ŭseanirĭ na āmarō atie Dios yŭre cū caquetibŭjŭrije yá cawoaturijere caroaro catŭgŭsanucŭrã yua. Tunu bairoa atie cabaipere yá cawoaturije caĭquetibŭjŭrore bairo ĩcārō tŭni caátipeyorã ŭseanirĭ na āmarō. Merē atie ŭmŭrecóo capetira rŭmŭ cōñarō majū baiya. Bairi tie quetire caroaro na tŭgŭsaáto.

Juan escribe a las siete iglesias

⁴ Yá, Juan cawāmecŭcŭ, mŭjãã Asia yeparŭ caña, ĩcã wãmo peti pŭga pēnirō cānacã macãã macããna ñubueri majārē mŭjãã woajŭm yá átiya. Marĭ Quetiuparŭ caññijŭgoricŭ, āme cŭārē caãcŭ, tunu atie yeparŭ caatĭparŭ pŭame cū yaye caroa macããjĕrē mŭjãã cū jonemoáto. Caroaro yeri jōrō ānimasĭrĭqŭē cŭārē mŭjãã cū jonemoáto. Torea bairo ĩcã wãmo peti pŭga pēnirō cānacãŭ, Dios carotimasĭ cū caruiro riaperŭ caña Espĭritu Santo cŭã caroare mŭjãã na jonemoáto. ⁵ Tunu bairoa marĭ Quetiuparŭ Jesucristo cariapea Dios yaye quetire caquetibŭjŭnetōŭ cŭã caroare mŭjãã cū jonemoáto. Cū pŭame cariacoatacŭ nimicŭã cacatitunu jŭgoricŭ majū niñami. Atie yepa macããna quetiuparã reyes majã nipetiro cŭārē carotimasĭ majū niñami. Bairi tunu nipetiro atie yepa macããnarē camai majū niñami. Bairo marĭrē camai majū ānirĭ marĭ carorije wapare netōgŭ, cū majūã roro pajĭãecori marĭ riabojayupi. ⁶ Tore bairo marĭ cū cariabojarije jŭgori cū mena carotimasĭparã marĭ ānio joroque marĭ ámi. Dios cū pacŭ yarã, cū yaye macããjĕrē caquetibŭjŭrã sacerdote majã marĭ ānio joroque marĭ ámi. ¡Bairi cū jetorea cū caasiyabatorije nocārō cū catutuarije to ānicōã ninucŭāmarō tocānacã rŭmŭa! Bairoa to baiáto.

⁷ ¡Jã, ññamŭgōjŭñijate mŭjãã ŭmŭrecóopŭre!

Merē atiyami Cristo oco buseri watoarŭ.

Bairo cū caató nipetiro atie ŭmŭrecóo macããna camasã qŭññagarãma.

Cŭrē āpŭã besuro mena cū warure cajareoricarŭpŭ cŭã qŭññacŭamajŭcōãgarãma.

Tunu bairoa nipetiro camasã poari atie ŭmŭrecóo macããna tutuaro mena cū caató ĩña acŭari, bŭtioro otigarãma.

¡Tame, roro majū tãmŭogarãma! Baiorŭa, bairoa to baiáto.

⁸ Tĭrŭmŭrŭa caññijŭgoricŭ, āme cŭārē cañnicōãninucŭŭ, tunu nemo atie yeparŭre caatĭparŭ marĭ Quetiuparŭ Dios pŭame atore bairo ĩñami: “Yá, Alfa, bairo Omegare bairo caãcŭ yá āniña. Caññijŭgoriapŭrŭa caññijŭgoatãcŭ carotimasĭ yá āniña. Tunu bairoa yá yá āniña nipetiro atie ŭmŭrecóo macããjĕ to petio joroque caatĭparŭ,” ĩñami marĭ Quetiuparŭ catutuaŭ, nipetiro atie ŭmŭrecóo macããjĕrē caqŭñnorĭcŭ majū yua.

Una visión del Cristo glorioso

⁹ Yá, Juan, mŭjãã yá, mŭjããrĕã bairo caãcŭ yá āniña. Bairi yá cŭã mŭjããrĕã bairo Jesucristo mena caãcŭ ānirĭ Dios cū carotimasĭrĭparŭ caññiparŭ majū yá āniña. Yá cŭã mŭjããrĕã bairo Jesucristo jŭgori ropiye yá tãmŭonucŭñã. Bairo ropiye tãmŭomicŭã, Dios yŭre tŭgoñatutuarique cū cajoro jŭgori ropiye yá catãmŭonucŭrĭjĕrē yá nŭcãnetōmasĭcōãnucŭñã. Dios yaye queti cariapea Jesucristo cŭã yŭre cū caquetibŭjŭnetōrĭqŭē quetire yá caquetibŭjŭnucŭrĭjĕ jŭgori, Patmos yucŭroarŭ yá cŭrocawã, yŭre caboena. Bairi tie yucŭroarŭ yá āmŭ ti watoare yua. ¹⁰ Topŭ yá caño yua, atore bairo baiwŭ: ĩcã rŭmŭ marĭ Quetiuparŭre marĭ cabasapeonucŭrĭ rŭmŭ caño yá cañubueãno, Dios Yeri Espĭritu Santo cū catutuarije mena jŭgori cabŭsŭocajorije bŭsŭrique yá tŭgŭwŭ. Yá ŭsaro pŭame tutuaro bŭsŭrique cabŭsŭocajorijere yá tŭgŭwŭ. Bŭtioro trompeta mena putiricaro cārō majū tutuaro bŭsŭrique bŭsŭocajowŭ tame. ¹¹ Atore bairo yŭre ĩ quetibŭjŭocajowŭ: “Juan, āme mŭ caññarĭjĕ nipe-tirijere ĩcã tuti papera tutipŭ woajeya. Bairo tiere woajeri, Asia yepa macããna ñubueri majã ĩcã wãmo peti pŭga pēnirō cānacã macãã macããnarē na mŭ woajowa. Atie macãã macããnarē na mŭ woajowa: Efeso macããna, Esmirna macããna, Pérgamo macããna, Tiati-ra macããna, Sardis macããna, Filadelfia macããna, bairi Laodicea macããna cŭārē na mŭ woajowa atie mŭ

caññarjē quetire,” ñi quetibujəwə bəsrrique pəame yua.

¹² Bairo yəre cañbəsəocajoro tūgori yua, yə āmejore iñajowə, yəre cabəsrəre qūiñagə. Bairo āmejore iñajowə yua, tame, jīñaworica tutuu jīcā wāmo peti pəga pēnirō cānacā tutuu majūrē ñiñabócawə. Ti tutuu pəame oro mena qūēnorīcā tutuu majū āmə. ¹³ Tunu bairoa jīcā wāmo peti pəga pēnirō cānacā tutuu jīñaworica tutuu watoapə caācū jīcā camasocə bauriquere bairo cabauriquescəre cū ñiñabócawə. Cū pəame jutiro cayoarə, cū rəporirə caetarore jāñawī. Rupawə āmə cū jətiro. Tunu apeyera orowē mena cū cotia cañmərō cārō esaro wēñawī. ¹⁴ Cū poa cūā lana oveja poa, o cayəsarə jūgori oco buseri caññarjē nieve cārō majū botirije āmə. Tunu cū caapee cūā peero cañrōrē bairo majū tutuaro asiyawə. ¹⁵ Tunu bairoa cū rəpori cūā ārōā bronze peerorə joeri caroaro na caraaqūēnorīqūē caroa caasiyarore bairo majū bətiaro asiyawə. Cū cabəsrəata cūārē, nocārō poero pairo cabəsrəore bairo tutuaro bəsrəwī. ¹⁶ Bairi cū wāmo cariape nəgōārē jīcā wāmo peti pəga pēnirō cānacā majū ñocōārē na cūgowī. Bairo tunu cū riserorə ñosērīcāpāi pəga nəgōātə caoro cacūgoripāi, caoripāi majū witiwə. Cū riape cūā nocārō tutuaro majū asiyacānamuwə. Muirə mərəco macācū cū caasiyarije nipetiro cārō majū asiyawə.

¹⁷ Tie cabairijere iñā acari yua, cariacūre bairo cū rəpori tərə yə ñaroca cūmucoəpə. Bairo yə cañaroca cūmurō cū wāmo cariape nəgōā mena yə pāñarī atore bairo ñiwī: “Juan yə uwieticōāña. Yə, cañnicōā jūgoatácə majū yə āniña. Tunu ati mərəcōo macāājē nipetirijere to petio joroque caátirə majū yə āniña.

¹⁸ Tunu bairoa cañnicōāninucūmā majū yə āniña. Yəre na carajīārocamiatacūārē, cacatitunu jūgoricə majū yə āniña. Bairi tocānacā rəmə yə ānicōā ninucūgə yua. Yə, yə āniña camasā na cayasibujiopeere canetōmā majū. Bairi yəre catūgəsarā peerorə yasietigarāma.

¹⁹ “Bairi Juan, tie mə caññaataje, atie cabaiatajere woajeya. Āme ato cabairije, apeye ato jūgoye cabaiee, mə cañnaapee cūārē mə woatujewa,” ñi quetibujəwī. ²⁰ Bairo ñi quetibujə yaparori, atore bairo ñinemowī tunu: “Ñocōā, bairi jīñaworica tutuu mə caññarjē cabairijere, camasā na camasīētīrē mə yə quetibujəgə. Ato bairo baiya: Yə wāmo cariape nəgōārə yə cacūgorā ñocōā jīcā wāmo peti pəga pēnirō cānacā caāna mə caññaatanarē bairo niñama yə yarā yə caquetibujəroticūrīcārā. Ñubueri majā jīcā wāmo peti pəga pēnirō cānacā poa macāānarē caquetibujərā ángelea majārē bairo caāna niñama ñocōā yua. Tore a bairo tunu jīcā wāmo peti pəga pēnirō cānacā tutuu jīñaworica tutuu cūā yə ya poari jīcā wāmo peti pəga pēnirō cānacā poa caāna ñubueri majā poarire cōñarō baiya. Tore bairo cabairijere merē mə masīña yua,” ñi quetibujəwī.

Mensajes a las siete iglesias. El mensaje a Efeso

2 Bairo iñ quetibujə yaparo yua, ñiwī: “Yə yarā, ñubueri majā Efeso macāānarē cajūgobueācūrē atore bairo cū mi quetibujə woajowa:

‘Bairo iñami cū, ñocōā jīcā wāmo peti pəga pēnirō cānacā majū cū wāmo cariape nəgōārə cacūgə. Tunu bairoa jīcā wāmo peti pəga pēnirō cānacā tutuu jīñaworique oro mena qūēnorīcā tutuu watoapə caāñesēā majū atore bairo iñami: ² Məjāā, Efeso macāāna, məjāā caātiānie nipetirijere yə masīcōāña. Tutuaro popiye yə yaye macāājērē məjāā paāninucūña. Caroaro yerijōrōā popiye tāməomirācūā, aperārē na məjāā quetibujəcōā ninucūña tocānacā rəmə. Carorije caātiānipairā məjāā watoa caāna cūārē tocānacānia na məjāā boetinucūña. Tie cūārē yə masīña merē. Aperā apóstolea majā mee nimirācūā, “Jāā, apóstolea majā majū jāā āniña,” cañrā cūārē merē caroaro na məjāā iñacōña besemasīcōānucūña. Bairo na cabuerijere iñabese masīrī, cariapea cañtopairā na caānierē məjāā masīcōānucūña yua. ³ Yəre tūgəusajānaena, tocānacā rəmə yə mena məjāā tūgoñatutuacōā ninucūña. Tocānacā rəmə yə yaye queti jūgori bətiaro popiye tāməomirācūā, məjāā jətietiya.

⁴ Bairo məjāā cabaimiatacūārē, jīcā wāme məjāā yə cañpee niña. Cañijūgoripə yəre məjāā camairīcārōrē bairo āmerē yə məjāā maiētīña. ⁵ Bairo məjāārē ñiña: Tūgoñanemoña cañijūgoro yəre məjāā camairīqūērē. Roro məjāā cabairijere Dios mena tūgoñaqūēnorī cañijūgoro məjāā caātiāni jūgoricarore bairo átijūgoya tunu. Bairo məjāā caápericōāta, yoaro mee yə ágə məjāā tərə. Popiye məjāā tāmə joroque məjāā yə átigə. Roro məjāā caātiere Dios mena məjāā cabəsrə qūēnoeticōāta, məjāā quetiupə jīñaworica tutu, oro tuture bairo caācūrē cū yə neweyocōāgə. ⁶ Bairo məjāā cabaimiatacūārē, bairopə jīcā wāme niña caroaro məjāā caātiānie. Yəre bairo nicolaítas majā na caātiānajē cūtiere məjāā boetinucūña.

⁷ Bairi məjāārē ñiña: Məjāā, Efeso macāāna, caāmoocəna məjāā āniña. ¡Bairi Espiritu Santo Dios Yeri majū məjāā ñubueri majā poarire cū caquetibujərijere caroaro tūgopeoya! Bairi caroaro catūgəsarārē bairo iñami Dios: Noa ūna carorije macāājērē canetōncārārē caroa catiñurīqūē majūrē na yə jogə. Caticōānajērē cajoricə yucə mərəcōo Dios tərə cañi rīcare na yə ugarotigə, iñami,’ na mi woajowa to Efeso macāānarē,” ñirotiwī.

El mensaje a Esmirna

⁸ I yaparo, bairo ñinemowī tunu: “Atore bairo na mi woajowa ñubueri majā bairi na quetiuparā Esmirna macāāna cūārē:

‘Bairo iñami məjāā, Esmirna macāānarē cañijūgoricə, ape rəmə cūārē cañnicōāniyaparopə

pɤame. Cariacoatacɤ nimicɥã tunu cacatitunurĩcɥ majũ mɤjããrẽ bairo ĩ quetibɤjɤyami: ⁹ Nipetiro roro popiye bopacooro mɤjãã cabainucũrĩjẽrẽ yɤ masĩña. Ñe ñnie cacɥgoena cabopacarã mɤjãã cañnie cɥãrẽ yɤ masĩña. Bairãpɤa cariape majũrã Dios jũgori ñe ñnie carɤsaena paio apeye ñnie cacɥgorãrẽ bairo caña majũ mɤjãã ãniña. Apeyera judío majã mee caña caĩtopairã roro majũ mɤjãã na cabɤsupainucũrĩjẽ cɥãrẽ yɤ masĩña. Na pɤame, "Judío majã majũ jãã ãniña," mɤnana ĩtonucũñama, wãtĩ ya poa macããna cɥ yarãrẽ bairo caña nimirãcɥã yua. ¹⁰ Bairi roro popiye bopacooro mɤjãã cabaipeere tũgoña uwieticõãña. Bairɤa, wãtĩ preso jorica wiipɤ mɤjãã mena macããna ĩcããrãrẽ na cũreo joroque na átigɤmi. Dope bairo nipetiro mɤjãã caátianierẽ masĩgɤ, wãtĩ tore bairo átigɤmi. Bairãpɤa, pɤga wãmo cãnacã rũmɤa popiye bopacooro mɤjãã tãmɤogaraã. Bairi tocãnacã rũmɤa caroaro ĩcãrõ tũni jeto Dios mena áticõã ninucũña mɤjãã cariarĩ rũmɤa yua. Bairo mɤjãã caátimasĩrõ, yɤ pɤame tie wapa caticõãnajẽ yeri caroa majũrẽ mɤjãã yɤ jogɤ.

¹¹ 'Mɤjãã, Esmirna macããna, caãmoocɤna mɤjãã ãniña. ĩBairi Espĩritu Santo Dios Yeri majũ mɤjãã ñubueri majã poarire cɥ caquetibɤjɤrijere caroaro tũgopeoya! Bairo noa ñna tiere tũgoɤsari yua, carorije macããjẽrẽ canetõncãrã pɤame dí rũmɤ ñno popiye tãmɤoetigarãma ɤmɤrecóopɤre yua. Pɤgani cãrõ rianemoetigarãma Diotɤ ɤmɤrecóopɤre, ĩñami,' na mi woajowa to Esmirna macããnarẽ," ñirotiwĩ.

El mensaje a Pérgamo

¹² Bairo ĩ quetibɤjɤ yaparori bero, bairo ñinemowĩ tunu: "Juan, aperã ñubueri majã Pérgamo macããna cɥãrẽ na mɤ quetibɤjɤ woajowa. Bairo na miwã:

'Atore bairo ĩ quetibɤjɤjoyami mɤjãã Pérgamo macããna ñubueri majãrẽ, ñosẽrĩcãpãĩ caoripãĩ pɤga nɤgõãtɤ caoripãĩrẽ cacɥgoɤ pɤame: ¹³ Yɤ masĩña mɤjãã cabairijere: Mɤjãã pɤame wãtĩ cɥ carotimasiĩ macã, cɥ cañnucũrĩ macã tɤpɤ mɤjãã ãnucũña. Tiere yɤ masĩña. Bairo ti macãtɤ caña nimirãcɥã, caroaro yɤ caborore bairo jeto mɤjãã átianinucũña. Bairãpɤa, yɤ yaye quetire catɥgoɤsarã ãnirĩ yua, yɤ yaye quetire cariapea mɤjãã tũgoɤsacõã ninucũña. Mɤjãã pitietiya tie quetire. Yɤ yɤ, yɤ bara cañuɤ, yɤ yaye quetire caquetibɤjɤbojɤ Antipas cawãmecɤcɤre cɥ pajĩãrocawã ti macã wãtĩ cɥ cañnimacã macããna. Bairo cɥ na caátimajũcõãmiatacããrẽ, tiwatoa caño cɥãrẽ yɤrẽ mɤjãã tũgoɤsajãnaerpɥ.

¹⁴ Bairo caroaro mɤjãã caátianimiatacããrẽ, bairopɤa, peeto ñnoa niña roro mɤjãã caátianierẽ yɤ caquetibɤjɤpɤe. Ati wãmerẽ roro mɤjãã átinucũña: Mɤjãã mena macããna ĩcããrã wãtĩ Balaam cawãmecɤcɤre cɥ caátitirore bairo roro majũ carorije macããjẽrẽ átianinucũñama. Na, Balaam yaye bueriquere capitigaenarẽ na mɤjãã

qũñocũnucũña. Cɥ, Balaam pɤame apeĩ Balac cawãmecɤcɤre roro israelita majãrẽ na ĩto rotiyawĩ tirũmɤpɤre. Atore bairo qũĩtorotiwĩ israelita majãrẽ: "Diore netõncãgɤ, camasã na cawericarã na jũgũẽãrẽ na canuniataje waibɤtoa riire na majũrẽ na ɤgarotiya. Tunu bairoa na rupɤ caborore bairo na majũ rupɤ mena na átiepeáto," qũĩ bɤsɤjãwĩ Balaam, Balare. ¹⁵ Tunu bairoa apeyera mɤjãã mena macããna ĩcããrã nicolaĩtas majã na cabuerije carorije macããjẽrẽ capitigaenarẽ na mɤjãã qũñocũnucũña. ¹⁶ Bairi mɤjããrẽ ñiña: Dios pɤamerẽ cɥ tũgoɤsari, roro mɤjãã caátianierẽ tãmurĩã cɥ bɤsɤqũñenoña. Bairo mɤjãã caápericõãta, yɤ pɤame jicoqueĩ átĩ, yɤ ñosẽrĩcãpãĩ yɤ riseropɤ cawitiripãĩ mena na nipetiro carorãrẽ na yɤ reiãgɤ yua.

¹⁷ 'Mɤjãã, Pérgamo macããna, caãmoocɤna mɤjãã ãniña. ĩBairi Espĩritu Santo Dios Yeri majũ mɤjãã ñubueri majã poarire cɥ caquetibɤjɤrijere caroaro tũgopeoya! Bairo noa ñna tiere tũgoɤsari yua, carorije macããjẽrẽ canetõncãrãrẽ ɤgarique manã yasioropɤ cañnie caroa majũrẽ na yɤ ɤgarotigɤ. Tunu bairoa ɤtãpãĩ cabotiripãĩ, cawãma wãme woaturicapãĩ majũrẽ na yɤ jogɤ. Ni ñcɥ tipãĩ woaturique catusarijere masĩcũmi. Tipãĩrẽ yɤ cajopɤ jeto masĩgɤmi, ĩñami,' na mi woajowa to Pérgamo macããnarẽ," ñirotiwĩ.

El mensaje a Tiatira

¹⁸ To Pérgamo macããnarẽ yɤ quetibɤjɤyaparori bero, bairo ñinemowĩ tunu: "Juan, aperã ñubueri majã Tiatira macããna cɥãrẽ na mɤ quetibɤjɤ woajowa. Bairo na miwã:

'Atore bairo ĩ quetibɤjɤjoyami Dios macã mɤjãã, Tiatira macããna ñubueri majãrẽ. Peero caũrĩjẽrẽ bairo cacaapee asiyɤ majũ mɤjããrẽ ĩ joyami. Tunu apeyera cɥ rɤpori ãpõã bronce joerique caroa caasiyarijere bairo carɤpooricɤcɤ pɤame mɤjããrẽ atore bairo ĩ quetibɤjɤjoyami: ¹⁹ Mɤjãã caátianie nipetirije yɤ masĩña. Camasãrẽ caroaro na mɤjãã ĩñamaiña. Yɤ mena mɤjãã tũgoñatutuaya. Camasã cabopacarã cɥãrẽ caroaro na mɤjãã jɤátinemonucũña. Tunu bairoa popiye tãmɤonucũmirãcɥã, yeri jõrõã yɤ yaye quetire tocãnacã rũmɤa na mɤjãã quetibɤjɤcõã ninucũña. Tunu bairoa yɤ masĩña, yɤre mɤjãã camasĩjũgoripɤ caño caroaro mɤjãã caátato netõãñurõ ãmerẽ caroaro átiana mɤjãã átiya.

²⁰ Bairo caroaro mɤjãã caátianie cañnimiatacããrẽ, ĩcã wãme nicõãña mɤjããrẽ yɤ caĩpɤe. To caãcõ Jezabel cawãmecɤcɤre cõ mɤjãã qũñocũña. Aperopɤ cõ mɤjãã árotietiya. Cõ pɤame, "Dios cɥ caquetibɤjɤrotijorico yɤ ãniña," ĩmiocũã, cõ cabuerije mena, yɤ yarã, yɤ yaye quetire caquetibɤjɤrãrẽ na ĩtonucũñamo. Na rupɤ caborore bairo roro na rupɤ mena na átiepeo joroque na ĩtonucũñamo yɤ yarãrẽ. Tunu bairo wericarã na jũgũẽãrẽ na cajorije waibɤtoa riire, "Mɤjãã majũ cɥã ɤgaya tiere. Tie

ugaata, ñujãñuña," na ïtoquetibęjñucũñamo. Tie, bairo cõ caïto quetibęjñirijere yu boetiya. ²¹ Yu ruame merẽ cõrẽ yoaro ñiñacote ãnimaña, roro cõ caátiere yaparuari Dios mena cõ cabuñęqũẽnopeere bori yua. Cõ ruame tore bairo átigaetiri, cõ caátianierẽ jãnagaetiyamo. Roro cõ ruaru caborore bairo caũma mena cõ caátienucũrĩjẽ cũãrẽ jãnagaetiyamo. ²² Bairi ropiye cõ tãmuo joroque yu átigu cõ yaye wapa yua. Yoaro riaye jeto cõ ria rũmu cõtio jorique cõ yu átigu. Torea bairo cõ mena roro na ruaru caborore bairo caátinucũrã cũã ropiye na tãmuo joroque yu átigu. Cõ, cõ caátianierẽ bairo roro na caátianierẽ Dios mena tũgoña yaparuari na cajãnaeticõãto, yoaro ropiye na baiãnio joroque na yu átigu na cũãrẽ. ²³ Cõ pũnaa cũãrẽ na yu pajãre peyocõãgu. Tore bairo yu caãto ñña yua, nipetiro ñubueri majã poari ruame atore bairo ï masĩgarãma: "Dios, rupea marĩ yeripũ, marĩ catũgoñaĩjẽru cũãrẽ camasĩ majũ niñami," ï masĩgarãma camasã. Bairi mujãã tocãnacãũruerea di wãme ñno mujãã caátiani-masĩrcã wãme cãrõ mujãã yaye wapare yu jogu. ²⁴ Mujãã, Tiatira macããna, cõ cabuerije macããjẽrẽ caboena, bairi wãtĩ cũ catutuarije macããjẽ camasã na camasĩetãjẽ ñña, na caĩrĩjẽ cũãrẽ caboenaerẽ atore bairo mujãã ñña: Ape wãme átajere mujãã yu átirotinemo peoetiya. ²⁵ ãme mujãã caátiani-masĩrõrẽã bairo caroaro áticoã ninucũña caroa wãmerẽ. Nemo ati yeparu yu tunuatõru cũãrẽ bairoa mujãã áticoã ninucũwã.

²⁶ 'Bairo carorije macããjẽrẽ canetõncãpetirã, yu caborore bairo caátijãti yaparoetarãrẽ camasã poarire na rotimasĩõ joroque na yu átigu. ²⁷ Yu Pacu rotimasĩrĩqũẽrẽ yu cũ cajoricarorea bairo yua narẽ na yu jogu rotimasĩrĩqũẽrẽ. Bairo yu cajoro jũgori yua, camasã poari nipetirore caroaro majũ na rotimasĩgarãma. Tutuaro mena na rotimasĩgarãma. Carorã cañuena cũãrẽ jotu riũru pawabatorericarore bairo na regarãma na, na cañuetie wapa. ²⁸ Tunu bairoa cañu busuri ñocõ majũ cũãrẽ na yu jomajũcõãgu carorijere caboeti majãrẽ yua.

²⁹ 'Mujãã, Tiatira macããna, caãmoocũna mujãã ãniña. ¡Bairi Espĩritu Santo Dios Yeri majũ mujãã ñubueri majã poarire cũ caquetibęjñirijere caroaro tũgopeoya! na mi woajowa to Tiatira macããnarẽ," ñirotiwĩ.

El mensaje a Sardis

3 Bairo ï quetibęjñu yaparori bero, bairo ñinemowĩ tunu: "Juan, aperã ñubueri majã Sardis macããna cũãrẽ na mu quetibęjñu woajowa. Bairo na miwã:

'Atore bairo ï quetibęjñujoyami Dios Yeri jĩcã wãmo peti ruãga pẽnirõ cãnacãũ Espĩritu majũrẽ cacũgoũ. Cũ wãmorũ jĩcã wãmo peti ruãga pẽnirõ cãnacãũ majũ ñocõãrẽ cacũgoũ atore bairo mujãã ï joyami: Mujãã caátianie nipetiri wãmerẽ yu masĩña. Cacatirã majũ caãniparã nimirãcũã, ãmerẽ cariaricarãrẽ bairo majũ mujãã ãniña. Tere yu masĩcõãña. ² Yu

yarã, masacatiya. ãme caroaro mujãã caátianierẽ nemojãñurõ átinemo jũgoyecũsa. Tere átijãnaeticõãña. Mujãã ruame caroa macããjẽrẽ átijãnarã mujãã baiya. Bairi jĩcã wãme roro mujãã caátianierẽ ñiñanucũña. Tie bairo mujãã caátinucũrĩjẽ cariape átaje mee ñña Dios cũ caĩñajoro. ³ Masacatiri tũgoña nemoña tunu Dios yaye quetire mujãã na caquetibęjñu jũgoriquere. Tie queti jetore tũgoũsacõã ninucũña. Mujãã carorije wapare tũgoña yaparuari Dios ruamerẽ cũ tũgoũsaya tunu. Tore bairo caroaro masacatirique mena Diore tũgoũsari mujãã caãmerĩcõãta, tãmurĩã mujãã tũru yu átigu yajari majõcũre bairo yua. "Cũ acũmi," yũre mujãã caĩyueti rũmu caãno mujãã yu ropiye peyocũ átigu.

⁴ 'Bairo roro jĩcããrã to Sardis macããna mujãã caátianimiatacũãrẽ, nocãnacãũ ñna ññaena rogo di rũmu caátiamerĩnucũrã. Jutiro cabotirore camgueri tuenarẽ bairo ñña. Na roque yu mena nigarãma. Yu mena jutii cabotirijere jãnarĩ, yu mena ñesẽãgarãma, tore bairo caátiecomparã majũ caãna ãnirĩ yua. ⁵ Bairi na ñna canetõncãpetirã, caroaro caátijãti yaparoetarã tore bairo nocãrõ caroa cabotirijere jutii jãñagarãma. Na wãmerĩ cũã coseetigarõ cacatirã majũ wãmerẽ woaturica tutipũ cũãrẽ. Yu Pacu Dios cũ caĩñajoro ruame roque caroaro majũ na ññajesori, "Yu yarã ñña," cũ ñinemogũ. Cũ yarã ánglea majã na caĩñajoropũ na yu jãátinemogũ.

⁶ 'Mujãã, Sardis macããna, caãmoocũna mujãã ãniña. ¡Bairi Espĩritu Santo Dios Yeri majũ mujãã ñubueri majã poarire cũ caquetibęjñirijere caroaro tũgoũsaya! na mi woajowa to Sardis macããnarẽ," ñirotiwĩ.

El mensaje a Filadelfia

⁷ Bairo ñi quetibęjñu bero, bairo ñiwĩ tunu: "Juan, aperã ñubueri majã Filadelfia macããna cũãrẽ na mu quetibęjñu woajowa. Bairo na miwã:

'Atore bairo ï quetibęjñujoyami cañu, cariape caãcũ, mujãã Filadelfia macããnarẽ. Quetiurũ Rey David ãnacũ yaro llave jope pããrĩcãrõrẽ cacũgoũ carotimasĩ majũ mujããrẽ quetibęjñujoyami. To llave mena jopere cũ capããrõ, noa ñna biamasĩetĩñama. Tunu bairoa to llave mena cũ cabiata, noa ñna ti jopere pããmasĩetĩñama. Cũ, tore cacũgoũ ruame mujããrẽ ññami: ⁸ Mujãã caátianie nipetirijere yu masĩña. Tũgoya mai yu yarã: Mujãã riaperũ jopere yu pããncõña, mujãã cajããmasĩparore bairo ï. Ti jopere noa ñna biamasĩetĩgarãma. Mujãã ruame netõncãrõ majũ mujãã yeri tũgoñatutuaetiya. Baimirãcũã, yu yaye quetire caroaro mujãã tũgoũsaya. Yũre mujãã teetiya. ⁹ Wãtĩ ya poa macããna, judío majã ãmerĩmirãcũã, "Judío majã jãã ãniña," caĩtopairãrẽ mujãã na ñroao joroque na yu átigu. Na ruropatuuri mena etanumurĩ mujãã na ñroao joroque tutuaro na yu átirotigũ. Bairo mujãã yu caátirotiore ññarĩ yua, cariapea masĩgarãma mujãã yu camairĩjẽrẽ. "Dios yarã majũ ñña na roque," ñrĩ mujãã ññagarãma. ¹⁰ Mujãã ruame yu carotirore

bairo cariape mɔjãã áticõã ninucũña tocãnacã rũmɔa. Bairo mɔjãã cabairo jũgori mɔjãã yɔ jɔátinemoɔ. Ati ɔmɔrecóo capetiro, nipetiro ati yepa macããnarẽ tutuaro cũ caĩñabeseri rũmɔ cae-taro, mɔjãã yɔ jɔátinemoɔ.

¹¹ 'Tãmurĩã mɔjãã tɔpɔ yɔ atĩɔ. Bairo ãme caroaro mɔjãã caátianierẽ átiãnijãnaeticõãña. Bairo jeto mɔjãã caátiamata, noa ùna mɔjãã yaye caãnipere yasiobojetigarãma. ¹² Bairo noa ùna carorije macããjẽrẽ canetõncãpetirãrẽ Dios ya wii templo wii macãã bota caãnimajũrĩ botare bairo na yɔ cũɔ. Bairo caãna ãnirĩ di rũmɔ ùno Diore cũ awey-oetigarãma. Napɔre Dios ya wãme majũ na yɔ woatugɔ. Tunu bairoa yɔ Pacɔ ya macã wãme cũãrẽ napɔre yɔ woatugɔ. Cawãma macã Jerusalén ɔmɔrecóorɔ caatĩata macã wãmerẽ napɔre yɔ woatugɔ. Yɔ ya wãme cawãma wãme cũãrẽ napɔre yɔ woatugɔ.

¹³ 'Mɔjãã, Filadelfia macããna, caãmoocna mɔjãã ãniña. ¡Bairo Espĩritu Santo Dios Yeri majũ mɔjãã ñubueri majã poarire cũ caquetibɔjɔrijere caroaro tũɔɔsaya!' na mi woajowa to Filadelfia macããnarẽ," ñirotiwĩ.

El mensaje a Laodicea

¹⁴ Bairo ñi quetibɔjɔ rotiyaparori bero, bairo ñiwĩ tunu: "Juan, aperã ñubueri majã Laodicea macããna cũãrẽ na mɔ quetibɔjɔ woajowa. Bairo na miwã:

'Atore bairo ĩ quetibɔjɔyami Dios macũ mɔjãã Laodicea macããna ñubueri majãrẽ. Cariape caãcũ, cariape caĩquetibɔjɔ majũ mɔjããrẽ quetibɔjɔyami. Nipetiro Dios cũ caqũẽnorĩqũẽ ati ɔmɔrecóo macããjẽ upaɔ majũ mɔjããrẽ ĩ quetibɔjɔyami:

¹⁵ Mɔjãã caátianie nipetirijere yɔ masĩña. Oco caasietie, cayɔsɔaetiere bairo mɔjãã ãniña. Tere yɔ masĩña. Bairo oco cayɔsɔarije, o caasirijere bairo jicoqueia mɔjãã caãmata roque, ñubujoro. ¡Mɔjãã pɔame tore bairo cabaiparã nimirãcũã, tore bairo mɔjãã baietiya! ¹⁶ Oco cayɔsɔa, asipotietiere bairo mɔjãã ãniña yɔ caĩñajoropɔre. Bairo mɔjãã cabairoi, ti ocore mɔñoreire bairo mɔjãã yɔ recoagɔ cayoagorɔ. ¹⁷ Mɔjãã pɔame, "Cadinero cũgorã majũ marĩ ãniña. Ñe ùnie marĩrẽ rɔsaetiya. Jĩcãrõ tũni caroaro marĩ átiãniña," mɔjãã ĩ tũgoñanucũña. Bairo ĩmirãcũã, camasã catiena majũ mɔjãã ãniña. Cabɔgoro macããna caĩtopairã mɔjãã ãniña. Dios yaye macããjẽrẽ cacũgoena, cacaapee mána, cajutii jãñãenarẽ bairo roro mɔjãã baiya Dios cũ caĩñajoro. ¿Dise pɔamerẽ mɔjãã cũgorãati? ãme mɔjãã cacũgorije cawapa manie majũ tuacõãña. ¹⁸ Bairo mɔjããrẽ yɔ quetibɔjɔya: Yɔ yaye nocãrõ caroa majũrẽ tũɔɔsaya. Oro peeropɔ joe qũẽnorĩqũẽrẽ bairo caãnie majũrẽ yɔ jogɔ, yɔre mɔjãã cajẽniata. Tere mɔjãã yɔ cajoro, cariapea ñe ùnie carɔsaena majũ mɔjãã ãnigarã ɔmɔrecóorɔre. Tunu bairoa yɔ roque jutii caroa cabotirije majũrẽ yɔ jogɔ mɔjãã ca-jãñapeere. Tie jutii jãñarã, cabobotũgoñãenarẽ bairo mɔjãã ãnigarã, ãmerẽ cajutii mánarẽ bairo

nimirãcũã. Apeye cũãrẽ carorije mɔjãã caátie jũgori cacaapee ĩñãenarẽ bairo mɔjãã caãnierẽ mɔjãã ca-cotipee ɔco majũrẽ mɔjãã yɔ jogɔ. Tere yɔ cajoro yua caĩñamasĩrã ãnirĩ caroaro yɔ yaye quetire jĩcãrõ tũni mɔjãã tũɔɔsagarã.

¹⁹ 'Yɔ pɔame yɔ yarã yɔ camairãrẽ tutuaro mena na quetibɔjɔri na yɔ beyomasĩña. Bairo tutuaro mena na yɔ beyogɔ. Popiye na baio joroque yɔ átigɔ, Diore ĩroari cũrẽ na catũgoɔsaeticõãta yua.

²⁰ Tũgopeoya mai yɔ caĩrĩjẽrẽ: Yɔ pɔame jopɔpɔ etari capiinucũrẽ bairo yɔ ãniña. Bairo yɔ capiiro, ni jĩcãũ ĩcũ yɔ capiirijere tũgori yɔre cũ capããjõata, cũ ya wiipɔ catuaɔre bairo cũ yeripɔ yɔ ãnicõãɔ. Cũrẽ cabaracɔcɔ majũ yɔ tuagɔ yua, yɔre bori cũ yeripɔ yɔ cũ cabocãñeata. ²¹ Bairo carorije macããjẽrẽ canetõncãpetirãrẽ yɔ carotimasĩrã-rɔpɔ, na caãniparapɔre na yɔ jogɔ. Yɔ cũã carorije macããjẽrẽ yɔ canetõncãrõ jũgori cũ carotimasĩrã-rɔpɔ yɔ Pacɔ yɔ cũ cacũrĩcãrõrẽã bairo yɔ cũã na yɔ ruirotigɔ yɔ Pacɔ tɔpɔ.

²² 'Mɔjãã, Laodicea macããna, caãmoocna mɔjãã ãniña. ¡Bairo Espĩritu Santo Dios Yeri majũ mɔjãã ñubueri majã poarire cũ caquetibɔjɔrijere caroaro tũɔɔsaya,' na mi woajowa to Laodicea macããna cũãrẽ!" ñi quetibɔjɔ rotiwĩ yua nipetiro ñubueri majã poari macããnarẽ.

La adoración en el cielo

4 Bairo yɔ cũ caĩquetibɔjɔro bero, ñiñamɔgõjowɔ ɔmɔrecóorɔre. Bairo ĩñamɔgõjowɔ, ɔmɔrecóo pããncãrõ caãnorẽ ñiñajowɔ. Bairo yɔ caĩnarõ yua, bɔsɔrique nocãrõ paio trompeta putiricaro cãrõ majũ cabɔsãataje yɔ catũgojũgoataje pɔame bairo ñiwũ tunu: "Wãmɔcoasã ato yɔ tɔpɔ. Atie bero cabaipere nipetirijere mɔ ñiñopã. Nipetirije mɔ yɔ caĩñopee yɔ caĩrõrẽã bairo tãmurĩã baimajũcõãgaro," ñiroyawɔ bɔsɔrique pɔame.

² Bairo caĩrõ, jicoquei Espĩritu Santo cũ catutuarije jũgori ɔmɔrecóorɔ yɔ acoápcɔ. Topɔ etari yua, ñiñaroyawɔ ɔmɔrecóorɔ carotimasĩ majũ ruiricaro tronorẽ. To ruiricarore jĩcãũ carui cũãrẽ cũ ñiñaroyawɔ. ³ Cũ, to ruiricarore carui pɔame bɔtioro majũ asiyawĩ. Ɖtã jaspe, o cornalina na caĩrĩjẽ nocãrõ caasiyaro cãrõ majũ cũ rupɔ asiyawĩ. Tunu bairoa cũ caruiro buire bue beto niãmejorewɔ. Ɖtã, esmeralda na caĩrĩjẽrẽ bairo majũ tutuaro asiyawɔ ti bue beto. ⁴ To ruiricaro trono riapere ñiñawũ apeye ruirique veinticuatro majũ caãnie cũãrẽ. Tere caruirã cũãrẽ ñiñaroyawɔ. Tie ruirique caãno cãrõ veinticuatro majũ cabɔtoa carotimasĩrã caruiãmejorerãrẽ na ñiñaroyawɔ. Naa, cabɔtoa pɔame cabotirije jeto jutii jãñawã. Na rɔpɔrɔpɔ quetiuparã na carɔpɔapeoro ùno coronarẽ pesawã. Oro mena qũẽnorĩqũẽrẽ pesawã. ⁵ Carotimasĩ ruiricaro tronopɔ bɔpɔ cũ cayaberije, bairo nocãrõ paio bɔsɔrique, apeye cabɔroparije cũã witiwɔ. Tunu apeyera carotimasĩruiricaro riapɔpɔre jĩcã wãmo peti pɔga pẽnirõ cãnacãrõ majũ jĩñaworiquie caĩrĩjẽ ɔnucũwũ. Tie jĩñaworiquie pɔame Dios Yeri jĩcã wãmo peti pɔga

pëñirõ cãnacã yeri pũna majũ ãno baiwũ. ⁶ Tunu bairoa carotimasĩruiricarõ riaperũ ria capairiyare bairo witiwũ. Tiya oco rũame caroaro majũ ãna ãmewiy-orique ãmũ. Eñoorõ ãna ãmewiyoricarore bairo caroaro majũ oco tusuriya ãmũ tiya ria.

To carotimasĩruiricarõ recomacãpũre bairi to tũri cũãrẽ marĩ caĩñañaena ãna seres majã cacatirã majũ ãni ãmejorewã. Na rũame na rupaũri petiropũ caapee cõtĩamejore peticõãwã. ⁷ Bairi sere cañijũgõũ rũame, macãncũ yai cajũãũ riapere bairo cacũgõũ ãmi. Cũ bero macããcũ nurĩcũ wecũ riapere bairo cacũgõũ ãmi. Apei cũ bero caãcũ camasocũ riapere bairo cacũgõũ bauwĩ. Catũsaũ rũame aa bauriquere bairo cabauũ majũ wũnucũwĩ. ⁸ Na, seres majã cacatirã majũ rũame tocãnacãũrũa jĩcã pëñirõ cãnacã quereũrũri jeto cũgõwã. Na rupaũ bui, bairi na rupearũ cũãrẽ caapee cõtĩpeticõãwã. Bairo ãna, na rũame ãmũrecóo, bairi ñami cũãrẽ atore bairo ã jãnaema: "¡Caroũ, caroũ, nocãrõ caroũ majũ niñami marĩ Quetiupaũ Dios!

Nipetiro carotimasĩ majũ niñami.

Tirũmũrũa merẽ cañijũgoatacũ niñami.

Ãme cũãrẽ bairoa ãnicõãñaami.

Ape rũmũ caãno, ti yeparũ caãraũ majũ niñami," ã basapeowã jãnarĩcãrõ mano yua.

⁹ Na, seres majã rũame nairõ majũ cũ basapeowã: "Cañũ majũ mũ ãniña. Mũrẽ nipetiro na ãroãto. Jãã mena mũ ñumajũcõãña." Carotimasĩ cũ caruiropũ carui tocãnacã rũmũ cañnicõãcũrẽ seres majã cũ na cabasapeoro cãrõ, cabũtoa camasĩrã cũã qũiroawã Diore. Na rũropatuuri mena cũ riaperũ etanumũrĩ qũiroawã. Cũ basapeorã yua, na capesarije coronarẽ cũ caruiro riaperũ wejonucũrĩ atore bairo ã basawã:

¹¹ "Jãã Quetiupaũ Dios, nipetiro na caĩroarũ majũ mũ ãniña.

Nocãrõ catutuaũ majũ mũ caãnoi, mũrẽ ãroari na basapeoãto.

Mũ roque nipetirije cañnierẽ caqũẽnoĩcũ majũ mũ ãniña.

Bairi atie nipetirije mũ caborore bairo jeto cañnipeere ã, mũ qũẽnojũgõyupa,"

ã basawã Diore nipetiro cabũtoa camasĩrã yua.

El rollo escrito y el Cordero

5 To bero ñiñaroyawũ tunu carotimasĩ cũ caruirore. To carui rũame cũgoruiwĩ jĩcã pũrõ, tunuarica pũrõrẽ. Carupea cabui cũãrẽ woarica tunua ãmũ. Ti tunua rũame jĩcã wãmo peti rũga pëñirõ cãnacãraũ majũ momia cõsĩ ãnie mena jũgoo biaricarõ ãmũ. ² Tiraũa ñiñaroyawũ tunu ángel catutuaũ majũrẽ. Nocãrõ tutuaro bũsũrique mena atore bairo ã jëniñawĩ: "¿Ni ãcũ cayeri tũgoñawẽpũ caãcũ ati tunua jũgorica tunuarẽ cũ pããmasĩñati?" ³ Bairi ni jĩcãũ ãcũ mami ti tunuarẽ capããmasĩ. ãmũrecóo cũãrẽ, ati yepa cũãrẽ, ati yepa roca cũãrẽ ti tunuarẽ capããmasĩraũ ãcũ mami. Nerĩ, cabuemasĩ ãcũ cũã mami. ⁴ Yũ rũame ni ãcũ jĩcãũ ti tunuarẽ capããmasĩ, o ti tunuarẽ caneññaũ ãcũ cũã, cũ camanoi, bũtiro yũ yarapuaũ. ⁵ Bairo ya-

rapuari yũ caotiro ãñarĩ, jĩcãũ cabũcũ camasĩ cabũtoa mena macããcũ rũame bairo ñiwĩ: "Tocãrõã otiya. Otiẽcũa. Merẽ niñami wãtirẽ canetõncã petiricũ jĩcãũ. Cũ rũame roque pããmasĩgũmi. Yaijũãrẽ bairo caãcũ catutuaũ Judã ya poa macããcũ David ãnacũ pãrãmi niñami. Cũ roque ti tunua jĩcã wãmo peti rũga pëñirõ cãnacãraũ jũgooriquere tũgãwori pããmasĩgũmi. Marĩ quetibũjũgũmi ti tunua woariquere," ñiwĩ cabũcũ camasĩ yua.

⁶ Bairo cabairipaũa ñiñaroyawũ tunu waibũcũ nurĩcũrẽ bairo caãcũ Corderore. Cũ, Cordero rũame carotimasĩ cũ caruiro riape, cacatirã seres majã, bairi cabũtoa camasĩrã majã watoarũ bauwĩ. Na capajĩãro-cacõãrĩcũ nimicũã, cacati majũ nucũrẽ bairo baunucũwĩ. Cũ rũroarũ jĩcã wãmo peti rũga pëñirõ cãnacãrõ majũ jawiicũmi. Tunu bairoa jĩcã wãmo peti rũga pëñirõ cãnacã majũ caapee cũãrẽ cũgõwĩ. Cũ jawii, bairi cũ caapee cũã Dios Yeri Espĩritu Santo ati yepa nipetiro cũ cajoatana jĩcã wãmo peti rũga pëñirõ cãnacã majũrẽ na cõñarõ baiwũ. ⁷ Bairi yua, Cordero rũame carotimasĩ cũ caruiro tũrũ ãmĩ. Cũtũ eta, cariape nũgõã cũ cacũgoruiri tunuarẽ cũ jiyawewĩ. ⁸ Bairo cũ canerĩraũa yua, baparcãnacãũ caãna seres majã bairi cabũtoa masĩrã majã veinticuatro majũ caãna cũã na rũropatuuri mena ñigãtuwã, Cordero riaperũ qũiroarã. Na rũame nipetiro basauũ, paaricarõ arpare cũgõwã. Tunu bairo jotũ bapa oro mena qũẽnorĩcãrũre cũgõwã. Incienso cajetĩñurĩjẽ tirũpũre jãñawũ. Ti coparũre cajãñarĩjẽ incienso rũame Dios yarã, cũ ya poa macããna na cañbuepeorije macããjẽrẽ bairo caãnie caroa majũ ãmũ. ⁹ Na yua, atore bairo ã basawã cawãma wãme basariquere:

"Mũ roque ti tunua woarica tunuarẽ nerĩ, jũgoobiariquere catũgãwomasĩraũ majũã mũ ãniña.

Torecũna, camasãrẽ na netõõgũ, pajĩãecori mũ rĩ reyupa.

Nipetiro camasã poari, nipetiro apeye bũsũri majã ati ãmũrecóo macããna camasãrẽ na netõõgũ, mũ rĩ reyupa.

Tocãnacã yepaa macããna Dios yarã na cañniparore bairo ã, mũ riayupa.

¹⁰ Bairo na netõõrĩ yua, quetiuparãrẽ bairo na jããõ joroque na mũ ásupa.

Dios yarã sacerdote majãrẽ bairo na jããõ joroque na mũ netõñupã.

Na, nipetiro ti yeparũre rotimasĩgarãma," ã basawã cabũtoa camasĩrã.

¹¹ To bero ñiñaroyawũ tunu. Bairo ãñajõũ, yũ tũgõwũ capããrã ángelea majã na cabũsũ ocajorijere. Carotimasĩ cũ caruiro, aperã cacatirã majũ seres majã, bairi cabũtoa camasĩrã tũre bũsũ ãmejorewã. Nocãrõ capããrã millones majũ na mena macããna ángelea majã cũã ãma. ¹² Na rũame bũsũrique tutuaro mena bairo ãwã:

"Waibũcũ macũrẽ bairo caãcũ Cordero capajĩãecoricũ roque catutuaũ majũ niñami.

Cañũ nipetiro urũ majũ niñami.

Ñe ũnie cū camasīētīē manimajūcōāña. Ñe cū rŕsaetiya.

¡Bairi cū jetorea nipetiro cū na ĩroáto! Cūrē na basapeoáto.

'Cañu, cañu majū mŕ āniña mŕ roque,' cū na ĩroáto," ĩ basawā.

¹³ Tunu bairoa yŕ tŕgowŕ nipetiro ũmŕrecóo macāājē Dios cū caqūēnorīqūē ati yepa macāājē cūā caĩrījērē. Ati yepa roca, bairi ria capairiya cūā bairo caĩbasapeorijere yŕ tŕgowŕ:

"¡Carotimasŕuiricaróo tronopŕ carui, bairi Cordero cūārē basapeorique to āmarō!

Nocārō cañu cū cañnoi, cū jetorea ĩroarique to āmarō.

Nocārō cū catutuarije cūā tocānacā rŕmŕna to ānicōā ninucūáto.

¡To petieticōáto!" ĩ basawā capāārā ángelea majā.

¹⁴ Bairo na caĩrō tŕgori, seres majā cacatirā baparićnacāñ caña rŕame atore bairo ĩ yŕāma: "¡Bairoa to baiáto!" ĩwā. Bairo caĩrīpŕre veinticuatro majū caña cabŕtoa rŕame rŕropatuuri mena etanumurī na ĩroawā, Cordero, apei tronopŕ carui menarē yua.

Los siete sellos

6 Tie bero ñiñajonemowŕ tunu Cordero cawāmecŕcŕ ti tunuarē caneátacŕre. Cŕ rŕame ti tunua jŕgooricaróo ĩcā wāmo peti rŕga pēnirō cānacārō jŕgooturicarore tŕgāwojŕgowī. Beroa cōsī ũnie mena jŕgooricaróo cañijŕgorore tŕgāwotajŕgowī. Bairo cū catŕgāwonerīpŕna, yŕ tŕgowŕ seres majā mena macāācŕ ĩcāñ cū cabŕsŕocajorijere. Baparićnacāñ mena macāācŕ bŕpo cārō cū cabŕsŕrijere yŕ tŕgowŕ: "Tiaya. ¡ĩñŕ asá!" ñiroyawī. ² Bairo cū caĩrō ĩñajojŕ, ñiñabócawŕ yua caballo caboti majūrē. Cŕ bui capesŕ cŕārē cū ñiñawŕ. Caballo bui capesŕ rŕame yerubetore wāmorŕ nerī ámí. Quetiupŕ rey cū capesaro ũno coronarē cū peowī ĩcāñ. Tore pesari cŕ rŕame cū wapanaŕē na netōñcāñ ácŕ majū baiwī. Bairo na netōñcāñ ácŕ yua, cŕ wapanaŕē na netōñcācōāwī.

³ Ti tunua jŕgooturicaróo cabero macāātōrē tŕgāwonewī tunu Cordero. Bairo cū catŕgāwonerīpŕna yŕ tŕgowŕ seres majā ĩcāñ bero macāācŕ cŕ cabŕsŕrijere. Bairo ñiwī: "Tiaya. ¡ĩñŕ asá!" ⁴ Bairo cū caĩrō ĩñajojŕ, ñiñabócawŕ apei caballo cajūāñ majūrē. Cŕ bui capesŕ cŕārē cū ñiñawŕ. Caballo bui capesŕ rŕame ati ũmŕrecóo macāāna yerijōrō na cañnierē ēmasasīrīqūē catutuarije cŕ jowī. Camasā tocānacāñpŕna na majūā āmeo pajīāō joroque átajere masīwī. Yise capairipāī majūrē cŕ jowī.

⁵ Ti tunua jŕgooturicaróo pŕgaro bero macāātōrē tŕgāwonewī tunu Cordero. Bairo cū catŕgāwonerīpŕna, yŕ tŕgowŕ seres majā pŕgarā bero macāācŕ cŕ cabŕsŕrijere. Bairo ñiwī: "Tiaya. ¡ĩñŕ asá!" Bairo cū caĩrō ĩñajojŕ, ñiñabócawŕ apei caballo cañii majūrē. Cŕ bui capesŕ cŕārē cū ñiñawŕ. Caballo bui capesŕ rŕame nŕcŕō cōñarīcārōrē cŕ wāmorŕ nerī ámí. ⁶ Baparićnacāñ caña cacatirā seres majā watoapŕ atore

bairo caĩrījē bŕsŕrique yŕ tŕgowŕ: "Camasā ĩcā rŕmŕ na cawapataro cārō wapacŕtiya ĩcā kilo trigo poca. O itia kilo cārō wapacŕtiya ĩcā rŕmŕ paarique wapa. Cabaimiatacŕārē, ũse oco bairi roarique ũse cŕā nicōāgaro. Yasietigaro," bairo bŕsŕrique yŕ tŕgowŕ.

⁷ Ti tunua jŕgooturicaróo itiaro bero macāātōrē tŕgāwonewī tunu Cordero. Bairo cū catŕgāwonerīpŕna, yŕ tŕgowŕ seres majā itiarā bero macāācŕ cŕ cabŕsŕrijere. Bairo ñiwī: "Tiaya. ¡ĩñŕ asá!" ⁸ Bairo cū caĩrō ĩñajojŕ, ñiñabócawŕ apei caballo cajŕripuañ majūrē. Cŕ bui capesŕ cŕārē cŕ ñiñawŕ. Caballo bui capesŕ rŕame, Camasārē Riarique Caáñ, wāmecŕmí. Cŕ bero amí apei, Cariaricarā Na Cañopŕ Macāācŕ, cawāmecŕcŕ. Cŕ rŕame ati ũmŕrecóo macāāna baparićnacā poa cañnarē ĩcā poa majūrē pajīmasīwī. Besu átajere, ŕna riarique, riaye mena, o waibŕtoa camasā ũgarā mena na yasiorique caáñ āmí. Tie ati masīrīqūērē cŕ jowī ĩcāñ.

⁹ Ti tunua jŕgooturicaróo baparićnacārō bero macāātōrē tŕgāwonewī tunu Cordero. Bairo cū catŕgāwonerīpŕna, ñiñabócawŕ Dios yaye quetire na caquetibŕjnetōrīqūē jŕgori na capajīarericarārē. Waibŕtoa riire na cajoemŕgōjori mesa altar rocarŕ nucŕwā na ānana. ¹⁰ Na, Dios cŕ cacatioricarā rŕame bŕsŕrique tutuaro mena atore bairo ĩwā: "Jāā Quetiupŕ cañu majū mŕ āniña. Nocārō caroaro cariape majū caquetibŕj mŕ āniña. Bairi, ŕnocārōpŕ ati yepa macāānarē na miñabeseiati? ŕNocārōpŕ jāārē na capajīrīqūē wapa jāā mŕ āmebojŕmŕti? Tāmurī jāā mŕ āmebojŕwa," qŕīwā Diore. ¹¹ Bairo na caĩrō bero, Dios rŕame jutii cabotirije cayowerijere na jowī. Na jori bero, bairo na ĩwī: "Rŕsaya mai. Paajŕtieticōāña. Yeri-jāña peeti yŕtea cārō, ti yŕtea caetaparo jŕgoye mai. Mŕjāārē bairo yŕ yaye quetire caquetibŕjŕā nicōāñama mai ti yepapŕre. Cristo yaye queti jŕgori cariaparā nicōāñama. Naa, nipetiro na caneñapetietaro bero roque, na ñiñabeseñ tāmŕrīā yua," na ĩwī.

¹² Ti tunua jŕgooturicaróo ĩcā wāmo cānacārō bero macāātōrē tŕgāwonewī tunu Cordero. Bairo cŕ caáto, yŕ caññajoro yua, nocārō tutuaro majū ati yepa yuguiwŕ. Muipŕ ũmŕreco macāācŕ cŕā yaticoámí. Bairi yua ati yepa rŕame naitīāpeticoárŕ. Boori jutiro cañiirō netōrō majū ati yepa naitīācoárŕ. Muipŕ ñami macāācŕ cŕā jŕāñ, ríí cuire bairo jēñacoámí. ¹³ Tunu bairoa ũmŕrecóo macāāna ñocōā cŕā ati yepapŕ wēcoama. Wīno tutuaro capapuro jŕgori yucŕ higuerañ ríca cacāme cawerore bairo majū wēpeticoama. ¹⁴ Jōbui ũmŕrecóo cŕā yasicoapŕ. Baunemoerŕ. ĩcā pŕrō papera pŕrōācārē tunua yasioricarore bairo jicoquei yasicoárŕ. Bairi ũtā yucŕ ati yepa cañnie, ria capairiyapŕ cañnie yucŕ poari cŕā yugui wŕpeticoárŕ. Aperopŕ jeto tie nipetiro wŕnetanŕcāpeticoárŕ.

¹⁵ Nipetiro ati yepa macāāna carotimasīrā quetiuparā reyes cŕā acŕpeticoámá, tiere ĩñarí yua. ũtā yucŕ, ũtā wiiripŕ ruticoámá. Aperā camasā quetiuparā catutuarā, soldaua quetiuparā catutuarā, cadinero cŕgonetōrī majā cŕā acŕacoama. Tore a bairo tunu carotitutuarā majū camasā caroaro ñe rŕsaeto caña,

aperã paacoteri majã ùmearẽ bairo caãna cõã uwi-jãñuwã. Nipetiro ùtã yucupũ rutipeticoámã. ¹⁶ Bairo ti yucũ ùtã yucupũ ánã yua, atore bairo ï otiwã: “¡Ùtã yucũ, ùtã rupaa marĩrẽ to sítõõ yasioáto!” ïwã. “Carotimasĩ cõ caruiropũ carui marĩ cõ caĩñaetiparore bairo marĩrẽ to sítõõ yasioáto ùtã yucũ. Roro popiye marĩ tãmũo joroque marĩ átiremi tronopũ caruiãcũ. ¡Bairi ùtã yucũ marĩ to ñapea yasioáto! ¹⁷ Æmerẽ etacoaya merẽ yua roro popiye marĩ tãmũo joroque marĩ cõ caátipa rũmũ. Caãnitũsari rũmũ camasãrẽ cõ caĩñabeseri rũmũ majũ etacoaya yua. Bairi ti rũmũrẽ, ¿noa na netõmasĩrãati?” ï yapaupuwã nipetiro ati yepa macããna caãnimiatana, tie cabairijere uwirã yua.

Los señalados de las tribus de Israel

7 Tere ïñarĩ bero, tunu ñiñajoroyawũ ángelea majã baparcãnacãũ majũrẽ. Na pũame baparcãnacã jopee ùmũrecõo jopeerire nucũwã. Bairo nucũrã, na pũame wĩnorẽ carotimasĩrã ãma. Wĩnorẽ ati yepa nipe-tiropũre papurotiema. Ria capairiyapũ cũãrẽ papurotiema. Yucũ ati yepa caãnie cũãrẽ papueta rotiema. Wĩno capapubujiopeere tunuo nũcõpey-ocõãwã yua. ² Bairi apeĩ ángel cũãrẽ cõ ñiñajowũ. Muipũ cõ cawãmũatõ pũamerẽ amĩ. Cõ pũame Dios cacatii ya wãme camasãrẽ cõ cawoatuparore cũgowĩ. Tore caneacũ ángel pũame yua ùmũrecõo jopeerire baparcãnacãũ caãna ángeleare awajarique mena tutuaro na bũsũjowĩ. Ati yepare, bairi ria capairiya cũãrẽ royetumasĩrĩqũẽrẽ camasĩrãrẽ bairo na ïwĩ: ³ “¡Ti yepare, bairi riapũto capairiya cũãrẽ royetueticõãña! Yucũ ti yepa caãnie cũãrẽ royetueticõãña mai. Dios ya wãmerẽ marĩ tugarã mai marĩ Quetiupaw yarã caãnarẽ. Na riapoare cõ wãmerẽ turotiya mai,” na ïwĩ.

⁴ Bairo cõ caĩrõ bero, yũ tũgojoroyawũ tocãnacãũ majũ Dios ya wãmerẽ catuecoatanarẽ. Ato cãnacãũ majũ ãniroyawã nipetiro, israelita ya poari macããna caãna yua: ciento cuarenta y cuatro mil majũ niroyawã. Tocãnacãũ majũ na cõñaroyawã:

⁵ Judã ya poa macããna pũga wãmo peti rũpore pũga pẽnirõ cãnacã mil majũ.

Rubén ya poa macããna pũga wãmo peti rũpore pũga pẽnirõ cãnacã mil majũ.

Gad ya poa macããna pũga wãmo peti rũpore pũga pẽnirõ cãnacã mil majũ.

⁶ Aser ya poa macããna pũga wãmo peti rũpore pũga pẽnirõ cãnacã mil majũ.

Neftalí ya poa macããna pũga wãmo peti rũpore pũga pẽnirõ cãnacã mil majũ.

Manasés ya poa macããna pũga wãmo peti rũpore pũga pẽnirõ cãnacã mil majũ.

⁷ Simeón ya poa macããna pũga wãmo peti rũpore pũga pẽnirõ cãnacã mil majũ.

Leví ya poa macããna pũga wãmo peti rũpore pũga pẽnirõ cãnacã mil majũ.

Isacar ya poa macããna pũga wãmo peti rũpore pũga pẽnirõ cãnacã mil majũ.

⁸ Zebulón ya poa macããna pũga wãmo peti rũpore pũga pẽnirõ cãnacã mil majũ.

José ya poa macããna pũga wãmo peti rũpore pũga pẽnirõ cãnacã mil majũ.

Benjamín ya poa macããna pũga wãmo peti rũpore pũga pẽnirõ cãnacã mil majũ niroyawã.

Tore bairo na cõñaroyawã israelita majã ya poarire yua. Naa, nipetiro ciento cuarenta y cuatro mil majũ ãniroyawã.

La multitud vestida de blanco

⁹ Tere ïñarĩ bero, ñiñajoroyawũ tunu camasã capããrã majũrẽ. Nipetiro yepaa macããna, apeye bũsũri majã caãno cãrõ, bairi tocãnacã macãã macããna caãna camasãrẽ ñiñajowũ. Dios carotimasĩ cõ caruiro riapepũ nucũwã. Cõ macũ corderore bairo caãcũ riapepũ nucũwã camasã capããrã majũ yua. Nocãrõ majũ capããrã na caãnoi, noa ùna cõñajãtia mano majũ ãma. Jutii cayowerije cabotirije majũrẽ jãñawã. Carupaño queeri, bopũ ùnierẽ cũgori ãma nipetiro, na, camasã. ¹⁰ Bairo ãna, na pũame bũsũrique tutuaro mena atore bairo ï awajawã:

“¡Marĩ Pacũ Dios tronopũ carui, bairi Cordero mena na camasĩrĩjẽ jũgori marĩ netõñama!” ï bũsũwã.

¹¹ Bairi carotimasĩ cõ caruiro, trono tũre cabũtoa camasĩrã, bairi aperã baparcãnacãũ cacatirã seres majã na caãnorẽ nipetiro ángelea majã nucũ ãmejorewã. Na pũame na riapé yepa cũgõrõpũ mucũmuátĩ, Diore qũiroawã cõ caruiro trono riapepũ yua. ¹² Bairo ï basapeowã Diore:

“¡Bairoa to baiáto!

Marĩ Pacũ Dios ñumajũcõãñami.

Bairi camasã nipetiro cõ na basapeoáto.

Ñe ùnie cõ camasĩẽtĩẽ carũsaecũ ñiñami.

Cũrẽ ïroari, ‘Jãã mena mũ ñujãñuã,’ cõ na íáto.

Nipetiro camasã cõ na ïroáto.

Dios, nipetiro camasã netõrõ carotimasĩ, catutuaw majũ ñiñami.

Bairi cõ jetorea ïroarique to ãmarõ.

To ãnicõã ninucũãmarõ tocãnacã rũmũa.

To petieticoato. ¡Bairoa to baiáto!” ï basapeowã ángelea majã cõ tũre caãniãmejorerã yua.

¹³ Tocãrõã bairo na caĩrĩpawã, jĩcãũ cabũtoa camasĩrĩ majã mena macããcũ atore bairo ñi jẽniñawĩ: “¿Noa na ãniñati jõã jutii cabotirijere cajãñarã? ¿Noopũ na atũpari?” ñi jẽniñawĩ cabũcũ.

¹⁴ Bairo cõ caĩrõ: “Yũ yacũ, yũ masĩẽtĩña. Yũ quetibũjũya. Mũ roque mũ masĩña,” cõ ñiwũ.

Bairo yũ caĩrõ, atore bairo yũ quetibũjũwĩ cabũcũ:

“Ænoa camasã mũ caĩñarã ñiñama ti yepapũre roro popiye catãmũorĩcãrã. Camasã roro na canetõrĩ yũteare na cũã roro popiye tãmũoñupã. Cariacoatana nimirãcũã, Cordero cõ cariĩrerique jũgori cacatiricarã majũ ñiñama. Corderore catũgõũsapitietana ãnirĩ ãmerẽ ato ùmũrecõopũ jutii cabotirijere jãñãñama yua,” ñi quetibũjũwĩ na cabairijere yua. ¹⁵ Bairo yũ quetibũjũ yaparo, bairo ñi quetibũjũnemowĩ tunu cabũcũ:

“Bairi Dios cõ caruiro cõ carotimasĩrĩpaw riapepũ ñiñama ãmerẽ.

Ńamii, ʘmʘrecóo tocānacānia cū ya wii templo wiipʘ qũiroanucũñama.

Na caĩroaʘ Dios carotimasĩ cū caruiropʘ carui pʘame tocānacā r̃mʘ na qũēnogʘmi.

Na ĩñaricanʘgōgʘmi cū catutuarije mena yua.

¹⁶ Na pʘame di r̃mʘ ũno bopacooro aʘa riaetigarā-ma.

Ńeme jipirique cūārē ñeme jipietigarāma.

Muiʘ ʘmʘrecóo macāācū cūā di r̃mʘ ũno pũnirō na asietigʘmi.

Caasipajūgorije ũnie mena yapapuaetigarāma yua.

¹⁷ Carotimasĩ cū caruiro ruiricarore recomacāpʘ caācū roque na ĩñaricanʘgōgʘmi.

Nurĩcārā ovejare, ĩcācū cū caqũēnorōrē bairo caroaro majū na ĩñaricanʘgōgʘmi.

Oveja na caocoetigarore oco opere na cū cajeátorea bairo Cordero cūā caroa catirique majū ocore na jogʘmi.

Tunu bairoa Dios cūā nipetiro na cayapapuarije macāājērē na jéatigʘmi.

Cawĩmarārē, 'Otiena,' caĩrē bairo na caapee ocore paarerĩ caroaro na ʘseanio joroque na átigʘmi," ĩi quetibʘjwĩ cabʘcʘ.

El séptimo sello y el incensario de oro

8 Ti tunua jūgooturicarore ĩcā pēnirō cānacārō bero macāātō, catʘsarore tūgāwonewĩ yua Cordero. Bairo cū caāto, ʘmʘrecóo ñejāā mamʘ yua. ĩcā wāme ũno ʘmʘrecóopʘ cabʘcʘmiataje bʘsʘerʘ. Yʘsʘjāpeticoapʘ ʘmʘrecóo yua. ĩcā hora recomacā cārō yoaro jñapeticoapʘ.

² Tiraʘ beropʘ yua, ĩñajoroyawʘ tunu ĩcā wāmo peti pʘga pēnirō cānacācū caāna ángelea majārē. Na pʘame Dios cū caāno riaperʘ nucūwā. Narē yua, na caāno cārō putiricarore trompetare na jowĩ. ĩcā wāmo peti pʘga pēnirō cānacārō majū tie putiriquere na jowĩ.

³ Caberore amĩ apei ángel. Werea busericaʘ ũno, oro mena na caqũēnorĩcārʘre cūgori amĩ. Bairo atĩri yua, waibʘcʘ rii joemūgōrĩcā mesa altar tʘpʘ nucūwā etawĩ. Bairo to riaperʘ cū caetaro yua, paio werea ũnie cajētiñurĩjērē cū jowā. Ti altar oro mena na caqũēnorĩcārōpʘ cū cajoemūgōjoparore bairo ĩrā, tiere cū jowā. Ti altar pʘame carotimasĩ cū caruiro riapere āmʘ. Bairo yua cū pʘame ti jotʘpʘ tie cajētiñurĩjē inciensore jāārĩ joebusejūgowĩ. Dios yarā cū ya poa macāāna nipetiro caāna cū na cajēnipeorije ĩcārō mena joejogʘ amĩ. ⁴ Bairo altar buipʘ cū cajoemūgōrō, Dios tʘpʘ tie bʘsewāmʘ etawʘ caroa cajētiñurĩjē majū yua. Dios ya poa macāāna cū na cajēnipeorije cūā cū tʘpʘna etawʘ. ⁵ Bairo átiri bero yua, ángel pʘame ti altar macāājē caĩrĩjē nitĩrē paio cū jotʘpʘ jejāārĩ ati yepapʘ wēērocaño jocōāwĩ. Bairo cū sawēēñojoro, tame, paio bʘpo bʘsʘwʘ. Pairo bʘsʘrique ocajowʘ. Tutuaro bʘpo yabewʘ. Tunu bairo yepa cūā tutuaro majū yepa yugui rocasōāwĩ.

Las trompetas

⁶ Bairo cabairipaʘre ĩcā wāmo peti pʘga pēnirō majū ángelea majā pʘame na putirique ĩcā wāmo peti pʘga pēnirō caānierē ĩcācū jeto putigarā coterā baiwā.

⁷ Bairo caānijūgōʘ ángel putiwĩ cū yaro putiricarore trompetare yua. Bairo cū caputiripaʘna, tocārōā ati yepapʘre cayʘsʘari rupaaca ocore bairo paio wēēwĩ. Peero cūā nocārō paio rií asuyaro ati yepapʘre ñawĩ. Ati yepa ʘyasicopʘ. Itia sero caānorē ĩcā sero joerocaricarore bairo ati yepa ʘyasicopʘ. Ati yepa macāājē yucʘ majū caānie cūā itia sero cārō ʘpeticoapʘ. Taa ati yepa caānie nipetiro ʘpeticoapʘ.

⁸ Caputijūgoatacʘ bero macāācū ángel putiwĩ tunu cū yaro putiricarore trompetare. Tocārōā yua, ĩcā macānc̃rō cārō majū paio caĩrĩ bʘr̃aro ria capairiyapʘ ñarocapaetawʘ. Bairo ti peero cañarocapaetaro yua, itia sero caāniatato ĩcā sero cārō tiya ria riire bairo jēñacoapʘ. ⁹ Tunu bairo ria capairiya macāāna caāna cacatirā itia sero caāniatana ĩcā sero cārō majū riapeticoama. Tunu bairoa cūmuu capaca cūmuu tiyare cañesēāmiataje cūā itia serore ĩcā sero cārō yasipeticoapʘ.

¹⁰ Pʘgarā bero macāācū ángel putiwĩ cū cūā cū yaro putiricarore trompetare. Tocārōā yua, ñocō nocārō capai majū ñacoamĩ ati yepapʘ. ĩñña woricarore caĩrĩ peerore bairo caācū paio ñacoamĩ ʘmʘrecóopʘi yua. Cū pʘame itia serore ĩcā sero cārō riyare yasiowĩ. Itia serore ĩcā sero cārō yasiowĩ oco opee cūārē. ¹¹ Cū, ñocō cañaatacʘ pʘame Amargura wāmecʘmi. Amargura, ĩgaro, "Cajūgũēĩ," ĩgaro ĩña. Bairo itia serore ĩcā sero cārō riyaa jūgũēpeticoapʘ. Tie carorije cajūgũēĩrjērē etirā, camasā cūā capāārā riapeticoama.

¹² Itiarā bero macāācū ángel putiwĩ cū cūā cū yaro putiricarore trompetare. Tocārōā yua, muipʘ ʘmʘreco macāācū cūā ĩcā sero cārō yaticoami. Tunu bairoa ĩcā sero cārō ñami macāācū muipʘ cūā yaticoami. Torea bairo ñocōā cūā ĩcā sero cārō yaticoama. Bairo na, na cabusuānimitate itia sero caāniatate ĩcā sero cārō mamʘ. Naitĩārō tuascōāwĩ. Bairo yua ñami, ʘmʘrecóo cūārē caroaro ĩcārō tūni ĩñawoema. Ati yepare ĩcārō tūni busuwoema yua.

¹³ Cabero ĩñajowʘ aa ʘmʘrecóopʘ sawtēñotaʘre. Cū pʘame bairo bʘsʘocajowĩ bʘsʘrique tutuaro mena: "¡Ade tame, ade tame, ade tame! Bopacooro majū tāmʘogarāma ti yepa macāāna. Ato jūgoye itiarā caputiparā na caputiro, roro bopacooro tāmʘogarāma camasā. Petoaca rʘsaya merē catʘsarā itiarā ángelea majā na caputiparo," ĩ bʘsʘwĩ aa pʘame.

9 Tunu baparcānacācū bero macāācū ángel apei putiwĩ cū cūā cū yaro putiricarore trompetare. Tocārōā yua, ĩñawĩ ʘmʘrecóo macāācū ñocō ati yepapʘ cū cañacūmuetarore. Bairo cū cañacūmuetarore, llave, ope caĩcūārĩ opere pāārĩcārōrē cū nuniwĩ. ² Cū pʘame tocārōā ti ope caĩcūārĩ opere pāācōāwĩ to llave mena yua. Ti ope pʘame bairo cū capāārō, paio bʘsewitiwʘ. Peero wese joerica peero nocārō paio caĩrĩ peero cārō majū bʘsewitiwʘ. Nocārō paio ti ope

macããjê cabuseroi yua, muirp̄re cū buse biatocoap̄. Dope bairo átia mano wīnorê buse bijapeticoap̄. ³ Tie buseri mena witiwã yeseroare bairã caãna catoarã majũ yua. Na p̄ame ati yepa nipetirop̄ w̄batapeti-coámá. Camasãrê na catoajĩãpeere na jowĩ. Cotapa cū catoaricare bairo catoarica cūgorã majũ ãma. ⁴ Bairo narê caroti p̄ame atore bairo na íwĩ: “Ti yepa macããjê yuc̄ nipetirore m̄jãã ũgaepa. Ti yepa cajũmerĩjê taa cūãrê m̄jãã ũgaepa. Dios ya wãmerê na riaper̄u catuena camasã roquere na m̄jãã toawa. ⁵ Bairãp̄na, na m̄jãã toajĩãreepa. Jĩcã wãmo cãnacãũ muirp̄na cãrõã na wisio ãnio joroque jeto na m̄jãã ápa,” na íwĩ narê caroti p̄ame. Bairi na catoarije p̄nimajũcõãwũ. Jĩcãũ cotapa cū catoarije cãrõ p̄nirĩjê toari majã ãma.

⁶ ¡Tame, ti r̄m̄u caetaro, camasã riayasicoátãjere bomigarãma, b̄tioro capũnirõ jũgori yua! Bairo bomirãcũã, riamasĩtĩgarãma. Cariacoagarã na caãniatacũãrê, na carĩãpeep̄na manigaro mai.

⁷ Na, yeseroa p̄ame caballoare bairo bauwã. Caballoa mena na caãmeoqũẽparo jũgoye caãnarê bairo tutuarã majũ ãma yeseroa. Bairi tunu na r̄poari buire pesaricaro corona oro beto ũnorê pesawã. Na riapê cũã camasã bauriquere bairo bauwã. ⁸ Tunu bairoa carõmio poa ñapõrê bairo poa ñapõc̄ma. Na opi cũãrê yai jũãũ opire bairo cūgowã. ⁹ Na rupaũ cũãrê ãpõã coro ũno mena jãñatowã. Na p̄ame tutuaro majũ wuwã. Caballoa capããrã na caũmarĩ coro mena pajĩãrãná, na catũgã at̄ro cãrõ majũ b̄s̄w̄u yeseroa na caw̄rije. ¹⁰ Tunu bairoa na p̄cõõ cũã cotapa p̄cõrõrê bairo ãnirĩ, cū toaricare bairo toaricac̄ma. Tia na toarica jũgori jĩcã wãmo cãnacãũ muirp̄na majũ popiye na wisio ãnio joroque átajere cūgowã. ¹¹ Na, yeseroa quetiupaũ, caũcũãrĩ ope macããcũ ángel ũcũ p̄ame bairo wãmec̄mi: Abadón, wãmec̄mi hebreo majã yaye menarê. Aperã griego majã yaye p̄amerê: Apolión wãmec̄mi narê caroti majũ yua. Apolión ígaro, “Rorije Caác̄u, Reri Majõc̄u,” ígaro íña.

¹² Merê jĩcã wãme netõwũ camasã ati yepap̄re roro na catãmuorĩjê. Yeseroa jũgori roro na catãmuorĩjê merê netõwũ. Bairo na canetõmiatacũãrê, mai p̄ga wãme r̄sacõãwũ camasã roro na catãmuoree.

¹³ Bairi apeí ángel jĩcã wãmo cãnacãũ bero macããcũ putiwĩ cū yaro putiricaro trompetare. Tocãrõã ȳ tũgow̄u b̄s̄uriquere. Oro mena qũẽnorĩcã mesa altar macãã jawii baparicãnacã jawii caãnier̄u b̄s̄urique b̄s̄uwitip̄. Ti altar p̄ame Dios cū caruiro riaper̄u ãm̄. ¹⁴ Top̄u cab̄s̄uwitirije p̄ame atore bairo qũĩ jow̄u jĩcãã p̄nirõ cãnacãũ majũ caác̄u macããcũ trompetare cacũgow̄re: “Ángelea majã baparicãnacãũ caãnarê tãmuĩ na popioũja. Ria capairiya Éufrates cawãmec̄tiya tũnir̄u jiyaturicarãrê na popioũja,” í ocajow̄u b̄s̄urique. ¹⁵ Bairo cū caĩrõ, apeí ángel p̄ame na popiowĩ ria capairiya Éufrates tũnir̄u jiyatucũrĩcãrã baparicãnacãũ caãnarê yua. Camasã ati yepa macããna itia sero caãnimitanarê jĩcã sero cãrõ majũrê na capajĩãmasĩparore bairo í, na popiowĩ. Na p̄ame, “Ti hora, ti r̄m̄u, ti muirp̄, bairi ti cũma majũ capajĩãparã nigarãma,” cū caĩcũrĩcãrã ãma. ¹⁶ Capããrã majũ capajĩãrĩ

majã soldaua niroyawã. Bairp̄na, ȳ tũgobocaw̄u na cacõñarãrê. Ato cãnacãũ majũ niroyawã: Doscientos millones majũ niroyawã soldaua caballo bui jeto pesari capajĩãrãná yua.

¹⁷ Bairo qũẽgueire bairo ȳ caĩñarõp̄u ȳ caĩñajoata, caballoa capããrã majũ ãma ȳ riaper̄u. Na bui cape-sarã cũã ãpõã coro nocãrõ peerore bairo majũ cajũãrĩ corore jãñawã na cotiap̄u. Aperã nocãrõ ũm̄recõore bairo cajũmerĩjêrê jãñawã. Aperã nocãrõ cajuririje eware bairo caãnicoorire na cotiap̄u jãñatowã. Na capesarã caballoa p̄ame yayĩũãũ capai r̄poare bairo r̄p̄ooc̄ma. Bairi yua, na riseep̄re peero, buseri, ap̄eye moetie azufre cawãmec̄tie asuyaro witiw̄u. ¹⁸ Tie carorije itia wãme caballoa riseep̄u cawitirije mena jũgori camasã ati yepa macããna itia sero cãrõ yasipeticoámá. Peero, buseri, bairi ap̄eye azufre mena jũgori yasipeticoámá camasã yua. ¹⁹ Na, caballoa p̄ame na risero cawitirije mena jũgori cauworã majũ ãma. Na p̄cõõ cũã ãña cū r̄poa mena cū cabacajĩãrõrê bairo uwioro caátie ãm̄u.

²⁰ Bairo camasã tie carorije mena roro na cayasicoamiatacũãrê, aperã cacatir̄usarã p̄amea tũgoña-masacatiema. Mai, bairoa carorije macããjêrê áticõãma. Wãtĩã cũãrê mai bairoa na íroacõãma. Oro mena na cawericarã cacatienarê na íroacõãma. Camasã na jũgũẽã caãniparã írã, ãtã bronze, ãtã majũ, o yuc̄u mena na caqũẽnorĩcãrãrê na íroacõãnirecoawã camasã car̄sarã cacatirã p̄ame mai. Na majũã na caqũẽnorĩcãrã caĩñaena, catũgoena, peeto ũno cũãrê cajee peãmasĩenarê, mai na íroacõãnirecoawã, uwioro ati ũm̄recõo cabaimiatacũãrê. ²¹ Tunu bairoa ãmeo pajĩãrĩqũẽ cũãrê pitiema. Wãtĩ yeri pũna jũgori camasãrê na cayasorije cũãrê átijãnaema. Carõmia mena roro na caátiepenucũrĩjê cũãrê jãnaema. Roro aperã yaye na cayajanucũrĩjê cũãrê jãnaetimajũcõãwã.

El ángel con el rollito escrito

10 Cabero ñiñajo royaw̄u tunu apeí ángel catutuaũ majũrê. ũm̄recõop̄u oco buseri watoap̄u caruiac̄re cū ñiñajow̄u. Cū r̄poa buire buewêrê bairo bauw̄u. Cū riapê p̄ame muirp̄ ũm̄reco macããcũrê bairo b̄tioro asiyaw̄u. Cū ñicããrĩ cũã peero caũnucũrĩjêrê bairo b̄tioro asiyaw̄u. ² Cũ wãmop̄u jĩcã pũrõ papera pũrõ ũno woarica pũrõãcãrê cūgowĩ. Tunuarica pũrõrê cū capããtãpũrõ majũrê cūgowĩ. Bairi yua ti pũrõ rupatunua ãm̄u, jĩcã pũrõã nimirõcũã. Cū p̄ame yua ati yepap̄u ruieta ñcãetawĩ. Bairo ruietaũ, cariap̄e ñgõã cū r̄pore ria capairiyap̄u peanucũũ etawĩ. Ape ñgõã caãcõ ñgõã p̄amerê yepa caoco manop̄u peanucũũ etawĩ. ³ Bairo ruieta ñcãetari b̄s̄urique tutuaro mena awajawĩ. Yai jũãũ cãrõ majũ tutuaro íwĩ. Bairo tutuaro cū caawajaro yua, jĩcã wãmo peti p̄ga p̄nirõ cãnacãũ caãna b̄poa cū ȳwã. ⁴ Bairo jĩcã wãmo peti p̄ga p̄nirõ cãnacãũ b̄poa na cab̄s̄uro bero, ȳ p̄ame na cab̄s̄uatajere woaḡu ȳ ãp̄u. Bairo woaḡu ȳ caátirãna, b̄s̄urique ũm̄recõop̄u caátie ȳre caĩocajorijere ȳ tũgow̄u. Bairo ñiroyaw̄u: “¡Tame, m̄u woatuepa jĩcã wãmo peti

pɣga pēnirō cānacāũ majū bɣroa na cabɣsɣatajere! Tie na camasīpee mee niña mai. Mɣ woatuepa tiere,” caĩrocajorijere yɣ tūgowɣ. Bairi yɣ woatuepɣ bɣroa na caĩfatajere.

⁵ Tocārōā yua, ángel ria capairiyarɣ, bairi ati yeparɣ capearuietanɣcāũrē yɣ caĩñajoatasɣ pɣame cũ wāmo cariape nɣdōārē ɣmɣrecóorɣ ñumɣdōjowí. ⁶ Bairo átiri yua, tocānacā rŭmɣa caācũ, ɣmɣrecóore caátasɣ, ati yepa, bairi ria capairiya cūārē caqũēnorĩcũ, bairi nipetiro caānierɣ cārō caqũēnorĩcũ ya wāme mena ĩrĩ quetibɣjɣwí. Bairo ĩwí: “Merē etacoaya yua ati ɣmɣrecóo capetiparo. Āmea nitɣsaro baiya. ⁷ Caputitɣsaɣ, ĩcā wāmo peti pɣga pēnirō macāācũ ángel cũ trompetare cũ caputijŭgoripaɣre merē yaparo etagaro. Ati ɣmɣrecóo merē manigaro yua. Dios cũ caátiga jŭgoyetiricarorea bairo baiyaparo etagaro. Cũ yarā profeta majārē na cũ caquetibɣjɣnetōrotiricarorea bairo baiyaparo etagaro yua,” ĩ bɣsɣjowí ángel.

⁸ Mai, bɣsɣrique ɣmɣrecóorɣ caatie yɣ catŭgojŭgoataje pɣame yɣ bɣsɣnemowũ tunu. Bairi ĩiwũ tunu: “Juan, ácŭja ĩ ángel tɣpɣ. Ria capairiyarɣ bairi ti yeparɣ capeanucũ tɣpɣ ácŭja. Bairo átí, pāārĩcā tunua cũ wāmorɣ cũ cacŭgori tunuarē cũ jiya neija,” ñiroyawɣ bɣsɣrique. ⁹ Bairo yure caĩrē tŭgori, ángel tɣpɣ yɣ árú. Cũ tɣpɣ etari, cũ yɣ jēniwũ ti papera tunua cũ wāmorɣ cũ cacŭgori tunuarē. Bairo cũ yɣ cajēnirō, bairo yɣ yɣwí: “Jaɣ, mɣ yɣ jogɣ. Ūjũ, neña. Nerĩ bero, ɣgayucōāña ti pŭrōrē. Bairo ti tunuarē mɣ caɣgajŭgoriparɣ jetore mɣ risero beroa ocore bairo ipitigaro. Bairopɣa, mɣ caɣgayuro bero mɣ paaropɣ āno pɣame, bɣtioro jŭgũēgaro yua,” ĩrĩ yɣ nuniwí ángel ti tunuarē.

¹⁰ Bairo yɣ cũ caĩrō, yɣ pɣame cũ wāmorɣ cũ cacŭgori tunuarē yɣ newũ yua. Bairo nerĩ, yɣ neɣgacōāwũ ti pŭrōrē yua. Bairo yɣ caɣgaro, cũ caĩtatorea bairo yɣ riserore mai beroa ocore bairo caroa majū ipiticoarɣ. Bairopɣa, yɣ paaropɣ yɣ caɣgajŭjoro pɣame roquere, yɣ paaro roro majū jŭgũēcoárɣ. Carorije capiyarijere marĩ caetijārō, capŭnirōrē bairo yɣ paaro pŭniwũ. ¹¹ Bairo cabairiparɣa, bairo ĩiwā: “Mai, mɣrē rɣsacōāña Dios cũ caĩrĩjērē camasārē na mɣ caquetibɣjɣ añipee. Bairi tocānacā macāā macāānarē na mɣ quetibɣjɣɣ. Nipetiro tocānacā yepaa macāāna cūārē na mɣ quetibɣjɣɣ. Tocānacā poa macāāna apeye bɣsɣri majā, bairi nipetiro quetiuparā reyes cūārē na mɣ quetibɣjɣnemogɣ tunu,” ñiroyawā yua.

Los dos testigos

11 Bairo ñi quetibɣjɣ yaparori yua, yɣ nuniwā cōñarĩcāpāĩrē. Tuericɣre bairo caānipāĩrē yɣ nuniwā. Tipāĩrē yɣ nunirĩ, bairo ĩiwā: “Atipāĩ cōñarĩcāpāĩrē nerĩ ácŭja Dios ya wii templo wiipɣ. Ti wii caesarore cōñarja. Ti wii macāā altar mesa cūārē mɣ cōñawā. Ti wii templo wiipɣ Diore cañubuepeonucũrĩ majā camasā cūārē na mɣ cōñawā. ‘Tocānacāũ majū niñama,’ miwā. ² Ti wii templo macā yepa roquere mɣ cōñarera. Ti yepa, merē cŭrē caboenaerē Dios cũ cajorica yepa niña. Na pɣame Dios ya macā

cañurĩ macā macāānarē capajĩāreparā nigarāma. Yoaro cuarenta y dos muipɣa majū topɣ añirĩ pajĩā añigarāma. Bairi tore mɣ cōñarera. ³ Bairo na caátiano, yɣ pɣame yɣ yarā quetibɣjɣri majārē na tɣpɣ na yɣ jogɣ. Pɣgarā na yɣ jogɣ. Yɣ yaye macāājē yɣ caquetibɣjɣrotijorijere narē caquetibɣjɣnetōdōparā majūrē na yɣ jogɣ. Yoaro, mil doscientos sesenta rŭmɣrĩ cārō na quetibɣjɣ añigarāma. Na pɣame cawururije, boori jutii ũnierē jutii jāñarĩ ágarāma,” ñi quetibɣjɣwā.

⁴ Na, pɣgarā quetibɣjɣri majā pɣame olivo yucɣ, bairi pɣga tutuu ĩñaworique ati yeparɣ caānierē ānicōñarā baiwā. Dios cũ caĩñajoro ati yeparɣre caānierē bairo ānicōñarā baiwā. ⁵ Narē, noa ũna roro na capajĩāgaata, na risero cawitiri peero, peero mena na joerecōāgarāma. Ti peero na riserorɣ cawitiri peero uwiomajŭcōāwũ. Na wapana ũnarē cajoeremajŭcōārĩ peero āmɣ. Bairi ti peero mena riagarāma noa ũna na pɣgarārē roro capajĩāgarā pɣame yua. ⁶ Na, quetibɣjɣri majā pɣgarā caña, ɣmɣrecóo jopeere biamasĩrĩqũērē masĩwā. “To ocaeticōāto ti yepare,” ĩrā, tore bairo átajere masĩwā. Dios yaye quetire na caquetibɣjɣ añiyɣtea cārō, “To ocaeticōāto,” ĩrā, tore bairo átimasĩrĩqũērē masĩwā. Tunu bairoa oco cūārē rií to jēñao joroque átimasĩrĩqũērē masĩwā. Capee wāmerē ati yepa macāānarē roro átajere masĩwā. Caāno cārō roro popiye tāmɣorĩqũērē masĩwā. Nocānacāni na caboro cārō camasārē roro átianimasĩrĩqũērē masĩwā, naa, quetibɣjɣri majā yua.

⁷ Bairo na caátimasĩmatatcūārē, tie quetire na caquetibɣjɣyaparo petietariparɣre, cañcūārĩ operɣ cawāmwatiatatɣ moecũ monstroo pɣame na āmeo qũēgɣmi. Bairo na āmeo qũērĩ yua, na netōnɣcācōāgɣmi. Na pajĩāre peyocōāgɣmi pɣgarārɣrea yua. ⁸ Na ruparĩ ānajē átawā maarpɣ cũñareagaro. Capairi macā, marĩ Quetiuparɣre na capapuarocarica macā maarpɣ cũñareagaro. Na majū ĩrā, Sodoma, o Egipto na caĩwāmetinucũrĩ macārɣ cũñagaro na ruparĩ ānajē yua. ⁹ Itia rŭmɣ ape rŭmɣ recomacā majū yoaro na ruparĩ ānajērē ĩña añigarāma camasā. Capee macāā macāāna, camasā poari caāno cārō, apeye bɣsɣri majā caāno cārō, tocānacā yepaa macāāna caāno cārō ĩñagarāma na ruparĩ ānajērē. Bairo ĩñarĩ na ruparĩre yaarotietigarāma, asiarā yua.

¹⁰ Na caquetibɣjɣrijere caboetana añirĩ, ati yepa macāāna bɣtioro ɣseanigarāma, merē na cariarijere ĩñarĩ. Nocārō cañseanirā añirĩ yua, tocānacāũpɣa apeye na cacŭgorijere wapa manoa āmeo jogarāma. Mai, na, pɣgarā profetare bairo caānana pɣame na caboena, narē capatowācōrārē bairo majū narē caānana añipā. Bairi na cariaro bero, cañseanirārē bairo baigarāma.

¹¹ Bairo na cariaremiatcūārē, tame, itia rŭmɣ ape rŭmɣ recomacā caátó majū, Dios pɣame na cationemowí tunu. Bairo cũ cacatioro, catirā majū wāmwɣncācoāma tunu. Bairo na cacatitunurō ĩñarĩ yua, nipetiro narē caĩñarā bɣtioro na uwiwā. ¹² Tocārōā yua quetibɣjɣri majā caānana pɣgarā pɣame bɣsɣrique tutuaro caĩrocajorijere tūgowā. ɣmɣrecóorɣ

caatíe atore bairo na ĩ ocajowɛ: “Tiaya. Wãmɛasá ato yɛtɛ ɛmɛrecóorɛ.” Tocãrõã oco poa watoarɛ wãmɛ-coámá, ɛmɛrecóorɛ áná yua. Bairo na caátó, naré caboetana na pesua cǔã na ĩñawã.

¹³ Bairo na sawãmɛátíraɛa, ati yepa bɛtioro majũ yuguíwɛ. Ti macã macããjẽ wiiri ĩcã wiiri ñapeticoarɛ. Pɛga wãmo cãrõ caãniataje ĩcã wii cañaweyorore bairo ñapeticoarɛ, yepa cayuguiro jǔgori yua. Camasã cǔã tie jǔgori ĩcã wãmo peti pɛga pɛnirõ cãnacã mil majũ yasipeticoáma. Bairo cabairijere caĩñarã ca-catirɛsarã pɛame yua bɛtioro uwiri Diore cǔ basapeo-jǔgowã. ɛmɛrecóo macããcǔrẽ cǔ basapeojǔgowã yua.

¹⁴ Merẽ ĩcãrõ bero macãã yɛtea roro cabairi yɛtea cǔã netõwũ. Merẽ pɛga yɛtea carorije cabairije netõwũ. Bairo canetõmiatacǔãrẽ, mai ĩcã yɛtea rɛsacõãña camasã roro na cabaipa yɛtea. Catɛsari yɛtea nigaro. ¡Ayu tame! Ti yɛtea macããjẽ carorije merẽ baijǔgogaro majũ baiya.

La séptima trompeta

¹⁵ Bairi yua, ángel catɛsaw putiwĩ. ĩcã wãmo peti pɛga pɛnirõ caãnacã macããcǔ catɛsaw majũ putiwĩ cǔ yaro putiricaro trompetare. Tocãrõã yua, tutuaro bɛsɛrique ɛmɛrecóorɛ ocajowɛ. Atoore bairo ĩwũ: “Ámerẽ yua ti yepa macããna na carotimasĩrĩjẽ peti-coaya.

Marĩ Quetiurɛ Dios jeto cǔ macũ Mesías mena rotimasĩñami.

Ámerẽ yua, na jeto tocãnacã rǔmɛa rotimasĩ ãnigarã-ma,” ĩ ocajowɛ ɛmɛrecóorɛ.

¹⁶ Cabɛtoa camasĩrĩ majã veinticuatro majũ caãna, Dios riaperɛ na caruirije mena caruiãmejorerã pɛame yeparɛ mucũmuátĩ bɛtioro cǔ basapeowã. ¹⁷ Bairo qũĩ basapeowã Diore:

“Jãã Quetiurɛ Dios nipetiro carotimasĩ, jãã mena mɛ ñumajũcõãña.

Mɛa, tirũmɛrɛa caãnijǔgoatácɛ mɛ ãniña. Áme cǔãrẽ bairoa mɛ ãnicõã ninucũña.

Ámerẽ nocãrõ mɛ catutuarije mena camasã nipe-tirore mɛ jetoa na mɛ roti ãnimasĩjǔgoya yua.

¹⁸ Tocãnacã yepaa macããna camasã mɛ asiari mɛrẽ teejãñuwã.

Bairo mɛrẽ na cateemiatacǔãrẽ, ámerẽ etaya naa asiari roro na mɛ caátipa rǔmɛ majũ yua.

Cariaricarã nipetirore na mɛ caĩñabesepa rǔmɛ majũ etaya.

Bairo na ĩñabeseri yua, na yarã profeta majãrẽ na yaye wapa macããjẽrẽ na mɛ jogɛ.

Na sawapatapee caroa majũrẽ na mɛ jogɛ. Bairo mɛrẽ caboetana roque ropiye tãmɛogarãma.

Nipetiro mɛ ya poa macããnarẽ caroa majũrẽ na mɛ jogɛ.

Capacarã, o penaaca caãna mɛ ya wãmerẽ caĩroari majã nipetirore caroa majũrẽ na mɛ jogɛ.

Nipetiro na pɛame mɛ mena mɛseanigarãma yua.

Ati yeparɛre carotimasĩrã camasãrẽ roro caãna roquere na mɛ repeyocoadɛ yua,” qũĩ basapeowã Diore cabɛtoa camasĩrĩ majã pɛame.

¹⁹ Tocãrõã yua, Dios ya wii templo wii majũ ɛmɛrecóorɛ macãã wii jope pããncãcoarɛ. Ti wiire ñiñajowɛ ɛmɛrecóorɛ. Bairo yɛ caĩñajoro, bauwɛ ti wii pupearɛre Dios ya pata rocapata pɛame. Bairo cabauriparɛ, tame, bɛtioro bɛpo yabewɛ. Bɛtioro bɛsɛrique ocajowɛ. Tame, bɛpoa cǔã tutuaro majũ raawã. Yepa cǔã bɛtioro yuguíwɛ. Tunu bairoa ocaro cãrõ majũ cayɛsari rupaaca ati yeparɛre ñacũmuwũ.

La mujer y el dragón

12 Ato jǔgoye ati yepa roro cabaipere ɛmɛrecóorɛ ĩñojǔgoyetiɛwɛ. Bairi cabero ñiñajowɛ ɛmɛrecóorɛ cabairijere tunu. ¡Tame, carõmio muirɛ watoarɛ jãñarĩ buiaeta nɛcãwõ! Muirɛ ɛmɛre-co macããcǔrɛre jãñaorẽ bairo bauwõ. Apei muirɛ ñami macããcǔ buire peanucũwõ. Tunu bairoa cõ rɛpoa buire pesawõ pesarica beto coronarẽ. Ti beto pɛame pɛga wãmo peti rɛpore pɛga pɛnirõ cãnacã majũ ñocõãcɛrɛ. ² Cõ, carõmio, bairirurɛ caãcõ majũ bauwõ. Bairi bɛtioro awajarique mena cõ macũ cǔ cabuiaparo jǔgoye wisiowõ. Bopacooro wisiowõ, cõ macũrẽ cǔgogo jǔgoye. ³ Cõ berore apeye tunu ɛmɛrecóorɛ bauĩñonemowũ tunu. ¡Tame, moecũ marĩ caĩñañaecũ ùcũ dragón cawãmecɛɛ cajũãũ majũ buiaetanɛcãwĩ! Cũ pɛame ĩcã wãmo peti pɛga pɛnirõ cãnacã majũ rɛpocɛmi. Ti rɛpoo pɛame petiro pɛga wãmo cãrõ majũ jawiicɛrɛ. Bairi tunu tocãnacããrɛa ãpõã beto corona quetiurɛ yaro ùnorẽ cǔgowĩ dragón. ⁴ Bairi yua, cǔ pɛame ñocõã itia sero caãnarẽ ĩcã sero cãrõ majũ cǔ rĩcõrõ mena na raabato wẽẽcõãjowĩ. Bairo cǔ caátó, ati yeparɛ ñawã ñocõã yua. Bairo átiyaparori, carõmio camacũ cɛtigo riaperɛ etanɛcãrĩ cõ cotewĩ. Cõ macũ cǔ cabuiariparɛa jicoquei cǔãcãrẽ cõ jiya ɛgarocaweyocõãgɛ cotei baiwĩ. ⁵ Tocãrõã yua, carõmio macũ, caũmɛ majũ buiawĩ. Cũ pɛame nipetiro ati yepaa macããnarẽ quetiurɛ caãni-rɛ majũ ãmi. Nipetiro tocãnacã macãã macããnarẽ tutuaro majũ carotimasĩrɛ ãmi cõ macũ. Bairo cǔ cabuiariparɛa yua, Dios pɛame cǔ caruirotɛ ɛmɛrecóorɛ cǔ nejocõãwĩ, dragón cǔ ɛgaremi, ĩ. ⁶ Bairo Dios cǔ caátó, cǔãcã paco pɛame desierto cayucɛmano camasã manorɛ ruticoámó. Dios cõrẽ cǔ cacũgaricaro, cõ cǔ caqũẽno jǔgoyeti bojaricarorɛ acoámó. Bairi Dios cõrẽ topɛ ɛgarique mena cõ jãátinemo ãnincũgɛmi. Yoaro mil doscientos sesenta rǔmɛrĩ cãrõ majũ ɛgarique mena cõ jãátĩñincũgɛmi Dios. Bairi cõ pɛame topɛ acoámó.

⁷ Tie cabairo bero, ñiñajowɛ tunu ɛmɛrecóorɛ ãmeo qũẽrĩqũẽrẽ. Pɛgatua ãmeo qũẽwã: Miguel sawãmecɛɛ cǔ yarã aperã ángelea majã cañurã mena cǔ ãmeo qũẽwĩ dragõrẽ. Dragón cǔã cǔ yarã ángelea majã cañuena mena ãmeo qũẽcãnamuwĩ Miguere.

⁸ Dragõjãã pɛame tutuaro na ãmeo qũẽmiwã Migue-jããrẽ. Bairãrɛa na pɛame na ãmeo qũẽjãtiema Miguejããrẽ. Miguejãã pɛame na netõnɛcãcõãwã. Bairi yua, ɛmɛrecóore na ãnirotiema. Na caãniparo mamɛ ɛmɛrecóorɛre merẽ. ⁹ Bairi dragón cabɛɛ, moecũ ãña, wãtĩ, o Satanás cawãmecɛɛ tirũmɛrɛa caãnijũ-

goatacure cū wēēne rocaḁōājowā yua ati yeparu. Nipetiro ati yepa macāānarē caītopairicure cū rocaḁōāwā. Dragón, bairi cū yarā cañuena mena ati yeparu cū wēēne rocañojocōāwā.

¹⁰ Tocārōā yua, būsūrique tutuaro ɯmɯrecóorɯ cao-cajorijere ɯ tūgowɯ. Bairo ī ocajowɯ:

“Áme majū Dios marī cū canetōrī rūmɯ etaya. Dios catutuaɯ carotimasī ānirī marī netōñami.

Cū macū Mesías cūā cū carotimasīrījē mena dragōrē cū netōnɯcācōāwī. Bairi merē Dios, cū macū mena cū carotimasīrīpaɯ etaya.

Dios rɯame cū catutuarije jūgori marī yarā ti yepa macāānarē roro cabɯsɯjānucūɯ wātīā quetiupaɯre cū rocaḁōāñami.

Cū caīñajororɯ ɯmɯrecóo, ñamii, ‘Roro átiyama mɯ yarā,’ roro narē caībɯsɯjānucūɯrē merē cū rocaḁōāñami yua.

Bairi āmea Dios marī netōpeti etamajūcōāñami.

¹¹ Marī yarā ti yepa macāāna wātīrē cū netōnɯcācōāñama.

Wecɯ nurīcūrē bairo caācū Cordero ti yeparu na yaye wapa cū carīrebojariquere carii na catūgorique jūgori cū netōnɯcācōāñama wātīrē.

Aperā Dios yayerē caquetibɯjuri majā na caīrīqūērē cariapea catūgoricarā ānirī wātīrē cū netōnɯcācōāñama yua.

Popiye baimirācūā, uwiricarō mano tūgoñāenarē bairo tūgoñānetōḁcōāwā.

Dios yayerē na caquetibɯjurije jūgori narē na capa-jīāregamiatacūārē, uwiricarō mano camasārē quetibɯjucōā ninucūwā.

Tie jūgori āmerē wātīrē cū netōñama yua.

¹² ¡Tame, bairi āmerē ato ɯmɯrecóo macāāna nipetiro marī ɯseanito!

Ati ɯmɯrecóo mena nipetiro marī ɯseanito yua.

¡Ade tame! Bairo caroaro marī cañipaɯre ti yepa macāāna catuarā roque bopacooro baigarāma.

Ria capairiya macāāna cūā bairo roro bopacooro baigarāma.

Wātīā quetiupaɯ ɯmɯrecóorɯi cawerocañojocōat-
acɯ rɯame bairo roro na átigɯmi.

Petoaca peerorɯ cū caāpa ɯtea cacōñārōrē masīmicūā, tutuaro asiarique mena ti yepa macāānarē roro na átigɯmi bairɯa.

Ámeacā jeto roro narē áti áyami bairɯa ti yeparuɯre,” ī ocajowɯ būsūrique ɯmɯrecóorɯ.

¹³ Bairo wātī dragón rɯame ati yeparu rocañojocoroi yua, carōmio camacū cūtiatacore tutuaro mena cō ɯsawī. ¹⁴ Bairo cō cū caɯsaro īñarī, Dios rɯame aa yaye querɯrɯrē cō jowī. Apero cayoarorɯ wātīrē cō sawerutiparore bairo ī, cō jowī. Desierto cayucɯmano cayoarorɯ cō sawerutiparore bairo ī, cō jowī aa querɯrɯrē. To cayoarorɯ Dios rɯame cō cūrī itia cūma ape cūma recomacā majū ɯgarique mena cō cū cajñátinemo ānīparorɯ cō carutiápeere cō querɯrɯrē jowī. ¹⁵ Bairi yua, pīno caroagorɯ rɯame cū riserorɯ oco paiorē jēñowī. Cū risero mena oco jēñorī ria pairiya qūēñowī, cō, carōmiorē tie oco mena cō rurocacōāgɯ.

Tiya ria cū risero mena cū cajēñootaya cō to ūmayuro-cacōāto ī, qūēnomiwī pīno tiya riare. ¹⁶ Bairo cū cajēñomiatacūārē, Dios rɯame cō jñámī. Yeparu pairi ope, ope jēñowī. Ti opeɯ ria pīno cū risero mena cū cajēñomiataya rɯame ūmayujō rocaḁōāwā. ¹⁷ Bairo Dios carōmiorē cū caátibojaro īñarī ɯtioro majū asiacoami carōmio mena. Bairo cōrē pajīāmasīētīñamirī yua, cō yarā, cō pārāmerā carɯsarā mena āmeo qūēī ámī. Dios cū carotirore bairo caátīāna, tunu bairoa Jesús cū caquetibɯjuri que cūārē caroaro catūgousarā mena āmeo qūēī ámī. ¹⁸ Bairo ácú yua, ria capairiya tūnipɯa tuacōāwī pīno moecū caroagorɯ rɯame yua.

Los dos monstruos

13 Bairo cabairo bero, ñiñajoroyawɯ tunu ria capairiyapɯre. Bairo ɯ caīñajoro, pīno caroagorɯ monstruo riapɯ pāmɯetawī. Cū rɯame jīcā wāmo peti rɯga pēnirō cānacā majū rɯpooɯmi. Tunu bairoa rɯga wāmo petiro cānacā majū jawiicɯmi cū rɯpore. Tunu apeyera tocānacārɯa pesarica beto coronarē pesawī cū rɯpore. Tie cū rɯpoo riapoa buire rorije Dios cū caboetie cū caīñajorore woaturique tusawɯ. ² Cū, monstruo, ɯ caīñau rɯame yayīūāērē bairo bauriqueɯmi. Cū rɯpori cūā macāñcū macāācū ɯcō rɯporire bairo āmɯ. Tunu bairoa macāñcū yai riserore bairo riserocɯmi. Bairi yua, dragón rɯame tutuariquere cū jowī monstruore. Cū caruiro trono cūārē cū jowī. Tutuaro rotimasīrīqūē cūārē cū jomajūcōāwī dragón monstruore. ³ Mai, cū, monstruo rɯame jīcā cū rɯpore roro majū paiorē cāmīrōcɯmi. Bairopɯa, ti cāmīrō yaticoasupa. Bairo paiorē cūgori cū cariacatiriquere īñarī nipetiro ati ɯmɯrecóo macāāna ɯtioro qūīña acɯacoama. Bairo qūīña acɯari yua, cū caquetibɯjuri que macāājērē cū tūgousawā capāārā camasā cañuena. ⁴ Tunu bairoa ape dragōrē qūīroawā. Rotimasīrīqūē tutuariquere monstruore cū cajoataje jūgori ɯtioro qūīroawā. Bairi monstruo cūārē atore bairo qūī basapeowā: “¡Ni ūcū monstruore bairo catutuaɯ majū mácūmi! ¡Ni jīcā ūcū cū mena āmeoqūē netōnɯcāmasīēcūmi!”

⁵ Tunu apeyera monstruo rorije cū ɯsɯo joroque cū ámī dragón. Dios cū catūgojesoetie ūnie majūrē cū ɯsɯbotio joroque cū ámī. Tunu bairoa yoaro mee jāñurīā cuarenta y dos muipɯa cārō majū camasārē cū carotimasīpeere cū jowī. Bairɯa, Dios rɯame roro cū caátīānierē jānaoemi mai. ⁶ Bairi monstruo rɯame cū caátitirore bairo ámī: Diore rorije majū qūī ɯsɯepewī. Dios cū catūgojesoetiere cū ɯsɯwī. Cū ya arɯa templo wii macāā arɯa santuario cūārē roro ī ɯsɯwī. Dios yarā ɯmɯrecóo macāāna cūārē roro na ī botioepewī. ⁷ Tunu bairoa Dios ya poa macāāna caāna mena cū āmeoqūē rotiwī monstruore. Narē āmeoqūē jīātiri tūnipɯ cū rotiwī. Tunu bairoa nipetiro camasā poari apeye ɯsɯri majā tocānacā macāā macāāna tocānacā yepaa macāānarē cū carotimasīpeere cū jowī. ⁸ Cū, monstruore nipetiro ati ɯmɯrecóo macāāna Dios ya wāmerē cawoatua mána qūīroagarāma. Dios ati yepare cū caqūēnorīpaɯrɯa Cordero capajīāecoricɯ

ya tuti Dios mena cacatiāniparā majū wāme woaturica tutire cawoatuecoetana nipetiro qũiroagarāma.

⁹ Bairi mējāā caāmoocuna ānirī atie quetire caroaro tūgopeoya:

¹⁰ “Bairi preso jorica wiirp caápārā na caāmata, preso jorica wiirpna ámajūcōāgarāma.

Aperā űosēricāpāī mena na capajīāreparā na caāmata, űosēricāpāī menarūna na pajīāregarāma.”

Bairo cabairi yūtea caetaro, mējāā, Dios ya poa macāāna ānirī cū mena jeto tūgoñatutuaya. Cū mena tūgoñawēpūña.

¹¹ To bero űiñaroyawū tunu monstroo ati yepa rocai cabuiaetanācāūrē. Cū pūame pūgaro jawiicūmi nūricū corderore bairo yua. Baimicūā, moecū dragōrē bairo rorije būsūrique cūmi. ¹² Tunu bairoa caānijūgoatacū monstroo cū camasīrījē nipetirijere cū masībojapeticōāwī yepai cawitietaatacū cūā. Bairo masīrī yua, monstroo caānijūgoatacū cū caīñajoropū ati űmūrecóo macāāna camasā nipetirore cūrē na űroarotiwī. Pairo cacāmirō cūtacū nimicūā, cacatiricū monstroore na űroarotiwī monstroo yepai cabuiaetaatacū pūame yua. ¹³ Tunu apeye caīñāñamanie űnierē paca áti űñowī camasārē. Acūorijere áti űñowī.

űmūrecóopūi peero ati yeparū to űaatinucūō joroque áti űñowī nipetiro camasā na caīñajoropū. ¹⁴ Tie, apei monstroo caānijūgoatacū jūgori cū caīñajoropū cū caátī űñomasīrījē mena camasā ati yepa macāānarē na űtowī. Tunu bairo cū monstroo na caīroaū bauriquere bairo cabauūre na qūēnorotiwī. Pairo cāmirō yise mena capataecoricū nimicūā, cacaticoacūre bairo cabauūre na qūēnorotiwī. ¹⁵ Bairo cūrē na caweqūēno yaparoro bero yua, apei cabero macāācū monstroo pūame wericūre cū catio joroque cū átimasīwī. Cū, na caweatacū pūame caānijūgoata monstroore űñacōrī na caweatacū āmi. Bairi yua, apei monstroo pūame wericūre cū būsūmasīō joroque cū āmi. Bairo cū būsūrotiri yua, noa űna cūrē cabasapeoenarē na pajīārerotiwī. ¹⁶ Tunu bairoa apeyera tocānacāūpūrea cū ya wāmerē na wāmo cariape nūgōā, o na riapoare na woaturotio joroque āmi. Cawīmarā, cabūtoa cūārē, paio cadinerocūna cūārē, cabopacarā cūārē, paacoteri majā, bairi na quetiuparā nipetirore bairo na woatu rotiwī. ¹⁷ Bairi yua, noa űna cū ya wāmerē na riapoarū, o na wāmorū na cacūgoeticōāta, apeye űnierē nuni, o wapati átimasīēma. Cū, monstroo ya wāme, o cū númerore na cacūgoepata, tore bairo noa űna átimasīēma.

¹⁸ Bairi atiere caroaro catūgomasīrā majū tūgo-masīrotiya. Bairi ni űcū caroaro cū númerore catūgob-ócamasī cū caāmata, cū ya númerore quetibūjūya. Ti número pūame jīcāū caūmū yaro número majū niña. Yū roque ti númerore yū masīña. Atore bairo niña: seiscientos sesenta y seis, niña.

El canto de los 144,000

14 Cabero tunu űiñajoroyawū oveja nūricū macūrē bairo caācū Cordero cawāmecūcū Siōn űtā buropū canucūūrē. Cū mena cū tūpūre capāārā camasā ciento cuarenta y cuatro mil majū bauwā. Na

pūame Cordero, bairi cū Pacū ya wāme mena na riapoarū cawoatuecoricarā jeto āma. ² Bairo narē űñarī bero yua, yū tūgowū būsūrique űmūrecóopū caatīere. Nocārō paio poero cabūsūrore bairo būsūwū. Būpo tutuaro cū capanucūrō cārō majū būsūwū. Paricaro arpare tocānacāūpūna tore pari majā capāārā na capāānierē yū tūgowū. ³ Bairi na, basari majā pūame caroa cawāma wāme basariquere basapeo āma quetiuparū cū caruiro trono riaperū. Baparicānacāū caāna seres majā cacatirā bairi cabūtoa camasīrī majā riaperū basapeoāma. Bairo na cabasarijere ni jīcāū űcū basajīātimasīēmi. To caāna ciento cuarenta y cuatro mil jeto basamasīwā. Na pūame ati yepa macāāna mena macāāna Dios cū canetōrīcārā āma. ⁴ Aperā carōmia mena na rupaūre roro caátiepeetana āma. Carōmio űcō mena roro átiepesupa. Dios macū Corderore bairo caācū jettore tocānacā rūmūa cū tūgoñsayupa. Di rūmū űno cū aweyoēsupa. Camasā ati űmūrecóo macāāna mena macāāna, Dios yarā caānijūgorā majū āma. Tunu bairo cū macū Cordero yarā caānijūgorā majū āma. ⁵ Tunu bairoa di rūmū űno cabūgoroa űtoesupa. űe űnie jīcā wāme carorije caāperatana majū āma Dios cū caīñajorore.

Los mensajes de los tres ángeles

⁶ To bero űiñajoroyawū tunu jīcāū ángel űmūrecóopū cawūtēñota ácūre. Bairi cū pūame yua caroa queti capetietie majūrē ati yepa macāānarē na quetibūjūácū baiwī. Tocānacā yepaa macāāna, tocānacā masa poari macāāna, bairi tocānacā wāme apeye būsūri majā, tocānacā macāā macāāna cūārē na quetibūjū ácū baiwī. ⁷ Bairi yua cū, ángel pūame būsūrique tutuaro mena űwī: “Dios tutuaro cū caīñabesepa rūmū merē etacoaya. Bairi Dios roquere cū nūcūbūgoya. Dios jettore cū basapeoya, ‘Mū, jīcāū mū āniña cañū majū,’ qūī basapeoya. Bairi űmūrecóo, ati yepa, ria capairiya, oco opee cūārē caqūēnorīcū Diore cū basapeoya,” ű būsūjowī.

⁸ Bairo cū caībūsūro bero, apei ángel cabero macāācū cūā bairo ű būsūwī: “¡Merē yua, merē yua, capairi macā Babilonia macāārē rocacōāñami Dios! Ti macā macāāna roro ati yepa macāāna camasā poarire na jūgoāma. ‘Jāārē bairo mējāā cūā mējāā rupaū mena capee wāme átiepeya,’ na űtoepewā ti macā macāāna ati yepa macāāna camasārē. Bairi āmerē yua, Dios na rei átiyami ti macāā macāānarē,” ű būsūwī.

⁹ Cū berore apei pūgarā bero macāācū ángel būsūwī. Bairo űwī: “Ni jīcāū űcū moecū monstroore, o cū bauriquere bairo cabauū na cawericūre caīroaūre roro cū tāmūo joroque cū átigūmi Dios. Ni űcū monstroo ya wāmerē cū riapoarū, o cū wāmorū cawoaturotire roro cū átigūmi Dios. ¹⁰ Roro majū na átigūmi Dios. Aperārē űse oco carorije nimarē bairo caānierē na etio joroque caācūre bairo roro na átipacogūmi. Nocārō caasianetōū ānirī carorārē carorije cū caqūēnoyurique mena roro majū bopacooro na átigūmi. Tunu bairoa peero, asufre mena asuyaro na joeregūmi. Cū yarā cañurā ángelea majā bairi cū macū Corderojāārī na

pɥame busejiracoáɥ. Dios cɥ catutuarije cɥ carotimasiɾijẽ cɥtɥi caatie majũ ãmɥ tie buseri. Bairi ti arɥa Dios ya arɥare noa ũna jããmasiẽma. Jĩcã wãmo peti pɥga pẽnirõ cãnacãũ caãna ángelea majã jĩcã wãmo peti pɥga pẽnirõ cãnacã wãme rorije na caátipee cabaipetiparo jũgoye ti arɥare noa ũna jããmasiẽma.

Las copas del castigo

16 Bairi yua, to bero yɥ tũgojowɥ busɥrique tutuaro Dios ya arɥarɥ caocajo witiɾijere. Tie busɥrique atore bairo na j̄oroyawɥ jĩcã wãmo peti pɥga pẽnirõ cãnacãũ caãna ángelea majãrẽ: “Maa yua, ti yeparɥ ánaja. Dios nocãrõ roro majũ cɥrẽ caboenarẽ cɥ caátitotijorije ti jotɥ macããjẽrẽ pobatowẽrájã ti yeparɥ,” ı wiyojowɥ Dios ya arɥarɥ busɥrique.

² Bairo caıocajorijere tũgori yua, caãnijũgou ángel átı, cɥ yarɥ macããjẽ capũnirĩjẽrẽ ati yeparɥ pobatowẽcõãjowı. Bairo cɥ capobatowẽrõ bero, moecũ monstroo ya wãmerẽ, bairi cɥrẽ bairo cabauɥ wericũ ya wãme cũãrẽ cawoatuecoricarã nipetirore camii boarique na etawɥ. Cañuetie, capũnirĩjẽ majũ cãmii boarique na etawɥ.

³ Cũ berore apei cabero macããcũ ángel átı, cɥ yarɥ macããjẽ capũnirĩjẽrẽ ria capairiya jesaropɥ pobatowẽjowı. Bairo cɥ caáto, tiya ria oco pɥame riı jẽñacoarɥ. Camasocɥ pajĩãrocaricɥ riıre bairo jẽñacoarɥ tiya oco. Tocãrõã yua, tiya macããna cacatiãnimiatana rɥsaricarõ mano riapeticoámã.

⁴ Cũ berore apei pɥgarã bero caãcũ ángel átı, cɥ cũã cɥ yarɥ macããjẽ capũnirĩjẽrẽ riyaa, bairi oco opeerɥ cũãrẽ pobatowẽjowı. Bairo cɥ caáto yua, ti riyaa macããjẽ oco riı jẽñapeticoáɥ. ⁵ Tocãrõã yua, oco quetiuparɥ ángel atore bairo cɥ caıĩjẽrẽ yɥ tũgowɥ: “Dios, mɥa, cañuɥ majũ mɥ ãniña. Tirũmɥrɥ cũãrẽ, ãme cũãrẽ cañnicõãninucũ mɥ ãniña.

Bairi camasãrẽ na carorije wapa tore bairo átiri na mɥ caıñabeserije ñujãñuña.

Cariapea tore bairo mɥ caátimasıpee niña.

⁶ Na majũ, mɥ yarã, mɥ ya poa macããnarẽ roro na pajĩãrewã.

Mɥ yarã profeta majãrẽ roro na pajĩãrewã.

Bairi ãmerẽ mɥ pɥame oco riı cajẽñarĩjẽrẽ na etio joroque na mɥ átıya na yaye wapa yua.

ıNa majũ na yaye wapa ãmerẽ roro tãmuoñama! ı busɥjowı oco quetiuparɥ ángel.

⁷ Bairo cɥ caıbusɥro bero, busɥrique altar mesarɥ cabɥsɥwitiɾije cũãrẽ yɥ tũgowɥ. Atore bairo ıwũ: “Dios jãã Quetiuparɥ, catutuawɥ majũ, bairoa mɥ baiya. Caãnorẽ bairo cariapea jĩcãrõ tũni camasãrẽ na miñabeseya ãmerẽ,” ı ocajowɥ.

⁸ Tunu cɥ berore apei itiarã bero caãcũ ángel átı, cɥ cũã cɥ yarɥ macããjẽ capũnirĩjẽrẽ muirɥ ɥmɥreco macããcũ buire pobatojowı. Bairo cɥ caáto yua, muirɥ ɥmɥreco macããcũ pɥame tutuaro peero cãrõ majũ asiwı. Tutuaro mena muirɥ cɥ caasijoereparore bairo ı, tore bairo ámi ángel. ⁹ Bairo cɥ caáto yua, muirɥ peero mena camasã roro majũ joe ecowã. Bairo roro majũ tãmɥomirãcũã, roro na caátajere tũgoña ya-

papuari Dios pɥamerẽ cɥ tũgouɥajũgoema. Diore qũıroari cɥ basapeoema. Bairo qũıroapeere, Dios cɥ catũgojesoetie ũnie pɥamerẽ roro ıbusɥwã. Dios roro na caátaje wapa roro na cɥ caátiere carotiması cɥ caãnimiatacũãrẽ, tore bairo roro cɥ busɥpaiwã.

¹⁰ Tunu cɥ berore apei, bapariãnacãũ bero caãcũ ángel átı, cɥ cũã cɥ yarɥ macããjẽ capũnirĩjẽrẽ moecũ monstroo cɥ caruiropɥ pobatowẽjowı. Tocãrõã nipe-tiro cɥ caroti ãnimasıĩrɥaɥ naitĩãpeticoarɥ.

Baunemoerɥ yua. Bairo cabairo yua, camasã pɥame bɥtioro roro majũ tãmɥorı na ñemerõ bacarɥpoturi tũni majũ wisiowã. ¹¹ ıTame, tocãrõ roro majũ mai tãmɥomirãcũã, roro na caátiere átijãnagaema! Bairo pɥame baiwã: Dios cɥ caátie, roro na cãmii capũnirõ jũgori nemojãñurõ ɥmɥreco macããcũ Diore roro majũ cɥ tutimacãwã. Dios cɥ caboetiere busɥpaiwã.

¹² Tunu cɥ berore apei, jĩcã wãmo cãrõ petiro bero caãcũ ángel átı, cɥ cũã cɥ yarɥ macããjẽ capũnirĩjẽrẽ ria capairiya Éufrates cawãmecɥtiyarɥ pobatowẽjowı. Tocãrõã yua, tiya ria bopocũmu peticoarɥ. Muirɥ cɥ cawãmɥatõı caaná quetiuparã reyes tiyare na capẽñanetõ masıparore bairo ı yua, tore bairo ámi.

¹³ Bairo cabairo ñiñajoroyawɥ tunu. ıTame, monstroo riseropɥ, dragón riseropɥ, bairi na yarɥ profeta caıtopai riseropɥ, itiarã majũ wãtı yeri pũna witiwã na riseerɥre yua! Itiarã wãtã cañuena majũ ũmamɥrẽ bairo cabaurã witiwã na riseerɥre. ¹⁴ Na pɥame wãtı yeri pũna cañuena majũ ãma. Átijẽño ıñorıqũẽrẽ caátı ıñomasıã ãma. Bairi tunu ati ɥmɥreco macããna quetiuparã reyes nipetirore na neñojorãna baiwã. Dios nocãrõ carotiması ya rũmɥ caetaro, na, quetiuparã mena jĩcãrõ Diore cɥ ãmeo qũẽgarã na neñorãna baiwã.

¹⁵ Bairi mai, tũgoñanemoñijate Jesucristo ati yeparɥ ãcũ marı cɥ caıcũrıqũẽrẽ: “ıTame, ati yeparɥ nemo yɥ caatı rũmɥrẽ, ‘Cũjãã,’ caıã mano yajari majõcɥ cɥ caetarore bairo yɥ etagũ! Bairi ni ũcũ masacatiri yɥ caetari rũmɥrẽ cañnicotei ɥseanıı cɥ ãmarõ. Carorije caápei ãnirı jutii jãñapetire bairo yɥ caetari rũmɥrẽ caroaro cañnicotei ɥseanıı cɥ ãmarõ. Bairo caroaro cañnicotei roro tãmɥoetigũmi. Cajutii mácũrẽ bairo roro bobooro cɥ yɥ etatãmɥoetigũ,” marı ı quetibɥjucũwı Jesús.

¹⁶ Bairo yua, itiarã caãna ũmamɥrẽ bairo cabaurã wãtı yeri pũna pɥame hebreo yaye mena Armagedón cawãmecɥtiyarɥ na neñowã reyes quetiuparãrẽ.

¹⁷ Tocãrõã yua, jĩcã wãmo peti pɥga pẽnirõ mena caãcũ catɥsarɥ ángel átı, catɥsarıje capũnirĩjẽ cɥ yarɥ macããjẽrẽ pobatowẽ jowı. Wıno, atie marı cayerijorije nipetirore pobatojowı. Bairo cɥ caátoa, ɥmɥreco macã arɥa Dios ya arɥa santuariopɥ busɥrique witiwɥ. Tutuaro majũ quetiuparɥ cɥ caruiropɥ caıjorije ocajowɥ. Atore bairo ı ocajowɥ Dios cɥ cabɥsɥjorije: “ıTocãrõã to ãmarõ! Merẽ yɥ átıpeyo yaparoya yua,” ı ocajoroyawɥ busɥrique. ¹⁸ Bairo cabɥsɥro bero, tocãrõã bɥtioro cabɥpo yaberije yabewɥ. Capee busɥrique ocajowɥ. Bɥtioro bɥpo cũã pawı. ıTame, ati yera cũã netõñcãrõ majũ yuguıwɥ yua! Diwatoa ũno

ati yepare camasã na cañijëgoro berore, tocãrõ tutu-aro yepa yuguiñaesupa. ¹⁹ Bairo cayuguiro yua, capairi macã Babilonia ãnatõ itia sero majũ yuguiwëcoarũ. Tunu bairo ati ẽmũrecõorũ cañie macãã cãã pewëpeticoarũ. Dios, Babilonia macããna roro majũ na caãtiãñirẽ tũgoñabocãri popiye na baio joroque na átigũ baiwĩ. Roro na mena asianetõrĩ ti macã capairi macã macããnarẽ vino carorije capũñirĩjẽ majũrẽ na etio joroque caãcũre bairo roro na átibuitipacogũ baiwĩ. ²⁰ Tunu bairoa apeyera, riapũ cañie yucũpoari, bairi ati macãñcũrõ cãã yasipeticoarũ. ²¹ Tunu bairoa ẽmũrecõorũ caatie oco weta cuiri cayũsũarije ati yepa nipetiroũ wëwũ. Tie rũame cuarenta kilos cãrõ netõrõ canũcũrĩ cuiri majũ wëwũ camasã buire. Bairo roro majũ tie narẽ cawëpearo ññarĩ yua, camasã rũame Diore rorije majũ cũ tutimacãwã. Roro majũ na átibuitipacowĩ Dios ti macã capairi macã ãnatõ macããnarẽ yua.

Condenación de la gran prostituta

17 Tie cabairo bero, atore bairo baiwũ tunu. Jĩcã wãmo peti rũga pëñirõ cañnacãũ caãna, capũñirĩjẽ jĩcã wãmo peti rũga pëñirõ cãnacã bapairire capobatoewãtana mena macããcũ jĩcãũ ángel yũtũ etawĩ. Bairo yũtũ etari, ñiwĩ: "Tiaya mai yũ mena. Mũ ñiñopa carõmio, caũmũa mena roro caãtiepenucũdrẽ Dios roro bopacooro cõ cũ caãtipeere. Oco bui, riapũ caruiore roro cũ caãtipacopeere mũ ñiñopa," ñiwĩ. ² "Cõ, carõo mena, quetiuparã ati ẽmũrecõo macããna reyes na rupã caborore bairo roro átiepenucũwã. Roro majũ cõ rupã cõ caãtieperije mena na átimecũõ epenucũwõ ati yepa macããna camasãrẽ. Roro áco cõ caeticũmurĩjẽ ẽse oco mena na átimecũõ epenucũwõ camasãrẽ," ñi quetibũjũwĩ ángel, caũmũarẽ caepeo cõ cabairijere.

³ To bero Espiritu Santo cũ camasĩõrĩjẽ jũgori qũëguericarore bairo yũ caĩñarõrũ yũ caĩñaata yua, desierto camasã manorũ yũ necoãmĩ ángel. Torũ ñiñaroyawũ jĩcãõ carõmio moecũ monstruo cajũãũ bui caruiore. Cũ, monstruo rũame Dios cũ caĩñajesoetie patore cũ rupãre woaturique cacũgoũ ãmi. Jĩcã wãmo peti rũga pëñirõ cãnacãã majũ rũpoocũmi. Tunu bairoa ti rũpoõ nipetiro rũga wãmo petiro cãnacã majũ jawiicũrũ. ⁴ Cõ, carõmio, monstruo bui caruio rũame jutii cajũãpuarije apeye cajũãrĩjẽ mena asuyaro jãñarĩqũëcũmo. Tunu bairoa cõ rupãre capee wãmagariquesũmo: Oro mena, ẽtã rupaaca caroa caasiyarije mena, ẽtããcã caroa cabotirije mena wãmagawõ. Pairo tie ùnierẽ cõ rupãrũ bũsawõ. Apeyera cõ wãmorũ copã jotũ oro mena qũënorĩcãrũre cũgoruiwõ. Ti rũrũre tocãnacã wãme carorije Dios cũ cateerije majũ jãñawũ. Carorije cõ rupã jũgori caũmũa mena roro cõ caãtinucũrĩjẽ cãã ti rũrũ ãnicõñarõrẽ bairo jãñawũ.

⁵ Tunu bairoa cõ riapõa buire itia wãme ãmũ woaturique caĩñaña manie majũ. Atoe bairo ï tusawũ: *CA-PAIRI MACã BABILONIA, CAũMũARẽ CAãTIROTIEPERã RõMIRI PACO, BAIRO NIPETIRO CAROARãRẽ CATEERIJE PACO*, ï woaturique tusawũ cõ riapõarũre. ⁶ Tiere ññarĩ

bero yua, yũ tũgoñamasacati rocajowũ. Jĩame, cõ rũame Dios ya poa macããna cõ capajĩãrericaã rĩ mena cũmumecũõ baiwõ! Jesús yaye quetire na ca-quetibũjũrije jũgori cõ capajĩãrericaã yaye rĩ mena cũmumecũõ baiwõ.

Bairo cõ cabairijere ññarĩ yũ rũame yũ acũanetõcoarũ. ⁷ Bairo yũ cabairo ññarĩ yua, ángel rũame ñiwĩ: "¿Nopẽĩ miñaacũayati, tame?" ñiwĩ. "Mai, mũ yũ quetibũjũ masĩõgũ cõ, carõmio, cõ cabaiãnierẽ. Tunu bairoa cõ carui monstruo, jĩcã wãmo peti rũga pëñirõ cãnacã majũ, rũga wãmo petiro cãrõ majũ cajawicũcũ cũ cabaiãnie cããrẽ mũ yũ quetibũjũ masĩõgũ," ñiwĩ. ⁸ Bairi yua, bairo ñiwĩ: "Cũ, monstruo caroagõ, mũ caĩñaũ rũame tirũmũrũ atore caãnimirĩcũ ñiñami. ãmerẽ baiũna maami mai. ãmerẽ manimicũã, cabero caũcũãrĩ operũ caãniatacũ wãmũetagũmi, peero caũpetietorũ cũ cayasimajũũ ãpãro jũgoye yua. Cũ, monstriore ññarã, ati yepa macããna camasã qũĩña acũacoagarãma. Ati ẽmũrecõo Dios cũ caqũënojũgori rũmũrũina Dios ya tutirũ na wãme catusaena cãrẽ ññarã, qũĩña acũacoagarãma. Cũ, monstruo tirũmũrũre cañnacũ, cabero tunu caãtipaũre qũĩñarã, qũĩña acũacoagarãma," ñi quetibũjũwĩ ángel.

⁹ Bairi ñinemowĩ tunu ángel: "Atie yũ caquetibũjũrije cabũgoro macããjẽ mee ñiña. Ni ỹcũ cariape catẽgoñarĩqũëcũcũ, catũgojĩãti majũ tũgopeyorique ñiña: Jĩcã wãmo peti rũga pëñirõ cãnacã rũpoõ rũame jĩcã wãmo peti rũga pëñirõ cãnacã ẽtã buri carõmio cõ caruijere cõñarõ baiya. Tunu bairoa ti rũpoõ, jĩcã wãmo peti rũga pëñirõ cãnacãũ caãna reyes quetiuparãrẽ na ãnicõñarõ baiya. ¹⁰ Bairi na, quetiuparã reyes, jĩcã wãmo peti rũga pëñirõ cãnacãũ caãna mena macããna jĩcã wãmo petiro cãrõ merẽ yasipeticoama. Rũgarã yua rũsayama. Jĩcãũ ãme ati yũteare quetiupã reyre bairo ñiñami. Apei quetiupã rũame mai etaetiyami. Cũ, quetiupã, na tũsãũ etaũ, yoari yũtea quetiupã ãniãmerĩgũmi. Yoaro mee yasicoagũmi. ¹¹ Moecũ monstruo cajũgoyepũre caãnimirĩcũ ãmerẽ camácũ cãã quetiupã rey ñiñami. Jĩcã wãmo peti rũga pëñirõ cãnacãũ quetiuparã caãna bero macããcũ quetiupã rey ñiñami cũ cãã. Cũ mena jĩcã wãmo peti itia pëñirõ majũ ñiñama yua quetiuparã reyes. Tunu bairoa cũ, monstruo rũame aperã quetiuparã jĩcã wãmo peti rũga pëñirõ cãnacãũ mena macããcũ ñiñami. Cũ rũame yua, yasi majũũ ácũ baiyami. Cũ tũsaye ñiña yua.

¹² "Apeyera tunu rũga wãmo petiro cãnacã jawii mũ caĩñaataje rũame aperã quetiuparã rũga wãmo petiro cãnacãũ caãnarẽ cõñarõ baiya. Na rũame mai quetiuparã reyre bairo jããẽtĩñama. Bairãrũa quetiuparã reyre bairo na cajããrĩ rũmũrẽ jĩcã hora cãrõã rotimasĩgarãma. Torea bairo monstruo cãã na mena jĩcãrõ yoaro mea rotimasĩgũmi. ¹³ Bairi yua, rũga wãmo petiro cãnacãũ caãna quetiuparã na majũ jĩcãrõrẽ bairo tũgoñaqũënorĩ monstruo cũ carotijũgoro bogarãma. Cũ catuarije, cũ carotimasĩrĩjẽrẽ cũ átirotigarãma. Na rũame cũ rocare rotimasĩgarãma. ¹⁴ Bairo na, quetiuparã, monstruo mena neñarĩ Dios macũ Cordero

mena ámeo qũęgarāma. Bairo cũrē na caāmeoqũęmi-atacũārē, Cordero p̄ame na netō n̄cācōāḡm̄i. Dios yarā caāniparā cũ cabesericarā cũrē caīroarā mena na netō n̄cācōāḡm̄i Cordero, na, quetiuparārē yua. Torec̄na cũ, Cordero, cabęgoro macāācũ mee niñami. Cũ roque quetiuparā quetiup̄majũ niñami. Quetiuparā reyes quetiup̄majũ rey majũ niñami," ñi quetibęjwĩ ángel.

¹⁵ Bairo ñi quetibęjuri bero, ñinemowĩ tunu ángel: "Carōmio cañm̄arē caepepaio cō caruiataje oco m̄ caññaataje p̄ame camasārē ĩcōñarō baiya. Camasā na caāni macāā, apeye b̄s̄ri majā, tocānacā yepaa macāānarē ĩcōñarō baiya. ¹⁶ Bairo apeyera monstruo ya jawiire bairo p̄ga wāmo petiro cārō caāniatana quetiuparā reyes cō, carōmio, caróore cō teejāñugarāma yua. Cō rocasōāgarāma. Capee cawapac̄tiere cac̄ęgomĩrcōrē yua jutii mácō cō átirocacōāgarāma. Bairo átiyarori, cō riire ęgarecōāgarāma. Bairo átiri cō ānacō rii car̄saata, peerop̄ joere peyocōāgarāma yua. ¹⁷ Dios p̄ame cũ caborore bairo na átio joroque ĩ, na yerip̄ tore bairo na átirotiḡm̄i. Bairo cũ caátirotoi yua, ĩcārōrē bairo t̄ęoñarĩqũę c̄tiri, reyre bairo na caānierē jānacōāgarāma. Monstruo jetore yua, na carotimasĩmiatajere cũ átirotigarāma. Dios tore bairo na caáto, cũ cabori ȳtea capetietarop̄ tore bairo átiyānagarāma. ¹⁸ Bairo cō, carōmio, m̄ caññaataco p̄ame capairi macārē nicōñao baiyamo. Cōā niñamo Babilonia capairi macā. Ti macā p̄ame ati yepa macāāna reyes quetiuparārē roro na átio joroque áp̄ carorije ti macā macāājē mena yua," ñi quetibęjwĩ ángel caróo carōmio ȳ caññaataco cō cabairijere.

La caída de Babilonia

18 Atiere ȳ cũ caquetibęjuro bero, ñiñajoroyaw̄ apei ángel ęm̄recóop̄i caruiac̄ure. Tutuaro carotimasĩ majũ āmi. Bairo cũ catutuarije, cũ caasiyabatorije p̄ame ati yepare busuta c̄muetaw̄ yua. ² Cũ yua, b̄s̄rique tutuaro mena atore bairo ĩ awajajowĩ:

"¡Merē yasicoaya, merē yasicoaya capairi macā Babilonia ānatō!

¡Carorā, wātĩ yeri p̄na na caāni macā jēñacoaya!
Capāārā carorā caāno cārō na caāni macā majũ jēñacoaya.

Carorā waib̄toa moena, masateeri majā na caāni macā jēñacoaya.

³ ¡Tame, roro majũ baiwā ti macā macāāna!

Roro ti macā macāāna na rup̄ caborore bairo na caátie mena ati ęm̄recóo macāāna camasā poaire na átimesc̄ōwā.

Na caátie na ęgaripeao joroque roro na átijęgoyec̄ma ti macā macāāna.

Carōmia cañm̄arē na caátiepemec̄ōrōrē bairo ti macā macāāna cũā ati ęm̄recóo macāāna reyes quetiuparārē roro na átijęgoyec̄ma.

Tunu bairoa nuniwapatari majā cũā Babilonia macāāna roro na caátie wapatirerije mena jęgori paio cadineroc̄na majũ jēñawā," ĩ b̄s̄wĩ ángel.

⁴ Tunu apei ęm̄recóop̄ cũ cabęs̄jorijere ȳ t̄ęow̄. Bairo ĩ ocajow̄:

"M̄jāā, ȳ yarā, ȳ ya poa macāāna caāna tām̄urĩ witiya ti macāārē.

Ti macārē āmerĩcōāña tocārōā. M̄jāā cũā ti macā macāāna na caátie m̄jāā ĩñacōrē.

Bairo narē ĩñacōrĩ roro m̄jāā caápata, m̄jāā cũā roro tie wapa m̄jāā tām̄ogarā.

Roro ti macā macāāna na caátie wapa na catām̄orĩjē m̄jāā etare.

⁵ ¡Tame, paio majũ ñiña roro na caátianajē c̄tie ti macārē!

Bairo roro na caátie p̄ame ĩcā puti jeneñoata, ęm̄recóop̄ tujuaetaro cārō majũ etabujoro.

Bairo roro majũ na caátie ĩñarĩ na yaye wapa na rei átiyami Dios yua.

⁶ Bairo ti macā macāāna aperārē roro na caátatore bairo roro na tām̄oáto na cũā āmerē.

Narē roro na caátibuitiricarō netōjāñurō buipearo roro na tām̄oáto ti macā macāāna.

Aperārē p̄nietirā na caqũęnorĩqũę ocore p̄gani cārō nemojāñurō p̄nirĩjē átiri na t̄ārē bairo roro na ása na cũārē na yaye wapa.

⁷ Ti macā macāāna roro t̄ęoñarĩqũę c̄tiri t̄ęoña botiowā.

Camec̄rārē bairo t̄ęoñarĩqũę c̄tiri yua, na caborije netōjāñurō apeye űnierē wapatirowā.

Tore bairo na caátieperica t̄nia na cũā roro popiye tām̄orĩ na yapapuáto āmerē yua.

Bair̄p̄na, atore bairo ĩ t̄ęoñamigarāma na yerip̄: 'Atoa caroaro majũ jāā ānicōāña.

ĩcāō quetiupao reina cō caruiore bairo caroaro majũ jāā āniña.

Carōmio cawapeaore bairo mee jāā āniña.

Bairo di r̄m̄ űno roro jāā tām̄oetigarā, ĩ t̄ęoñamigarāma.

⁸ Bairo na cat̄ęoñabotiorije jęgori yua, ĩcā r̄m̄na capee roro na catām̄opee na etagarō:

Riarique, bopacooro tām̄orĩqũę, aca riarique na etagarō.

Peero mena joe ecogarāma. Dios roque na netōrō catutuaę majũ niñami.

Cũ, Dios, Quetiup̄majũ caācũ ānirĩ roro na tām̄o joroque āmerē na átiyami yua," cañquetibęjorije b̄s̄riquerē ȳ t̄ęow̄ ęm̄recóop̄.

⁹ Bairo Babilonia macā macāāna mena roro na rup̄ caborore bairo caátiepericarā quetiuparā ati yepa macāāna reyes ti macā cayasiro ĩñarĩ otimacāgarāma. Na caborije netōjāñurō cabęgoroa apeye ti macā macāājērē cawapati eperericarā nipetiro ti macā yasiro cañbusewāmt̄iere ĩñarĩ bopacooro otimacāgarāma.

¹⁰ Bairo ti macā roro cañyasirijere ĩña uwiri yua, jōp̄ā tuacōāgarāma. Top̄na tuari atore bairo ĩgarāma:

"¡Ade tame, roro bopacooro majũ Babilonia capairi macā ānatō tām̄oña yua!

Catutuari macã cañimiata macã roro majũ ämerë tãmoña yua.

'Roro majũ baigaro ti macã,' marí cañetipaure ti macã cayasipee etaya yua," i otisagarãma.

¹¹ Aperã nuniwapatari majã ati yepa macããna cãã torea bairo i yapapuagarãma. Bopacooro cabairijere iñarí ti macãrë otimacãgarãma: "Marí canuniñesëãrjjerë noa ùna wapatienama yua," ìrã, bñtioro ti macã ãnatõrë otisagarãma. ¹² Na pñame atiere ti macãrë nuniñ wapatanucũñupã: Ororo, ãpõã platare, ãtã rupaaca caroa cabaurijeacãrë, ãtã caroa cabotirije perlare, jutiipãrj caroa majũ lino mena qũñoríqũñerë, jutii cajũãpuarijere, jutii caroa esemenirjjerë, cajũãrjjerë cããrë caãno cãrõrë nuninucũñupã. Tunu bairoa yucñ caroa cajũtiñurjjerë cããrë caãno cãrõ nuninucũñupã. Tunu bairoa apeyera marfil mena caroa majũ paaqũñoríqũñerë, yucñ caroa mena qũñoríqũñerë, ãtã bronze mena qũñoríqũñerë, ãpõã hierro mena qũñoríqũñerë, apeye ãtã mármol na cañirjjerë mena na capaaqũñoríqũñerë ùnie caãno cãrõrë nuninucũñupã ti macãpñere. ¹³ Tunu torea bairo nuniñesëãnucũñupã ãgarique cããrë: ãgarique canela cawãmecutiene, ãgarique jãasurique cajũtiñurjjerë, apeye cajũtiñurjjerë werea ùnie cããrë, o apeye caroa cajũtiñurjjerë ùnie mirra cããrë, tunu bairoa wãmagarã rupacñ turique cajũtiñurjjerë cããrë nuniñesëãnucũñupã. Bairi tunu etirique ãse ocore, ãgarique roarique ãsere, trigo wetare, bairi trigo carupa rupaa cããrë nuniñesëãnucũñupã. Torea bairo nuniñesëãnucũñupã: Waibñtoa caapeye ùmarã cããrë, wecñea oveja nurícarã cããrë, caballoa cããrë, caatñri rupaa caballoa na cañmarí rupaa cããrë nuniñesëãnucũñupã. Bairi, tame, camasã paacoteri majã ùna cããrë moenarë bairo na wapatiepe ñesëãnucũñupã. Tore bairo na canuniñesëãnucũmiríqũñerë ti macãrë dope bairo nunimasíetigarãma yua.

¹⁴ Bairo na, canunimasíetiparã ãnirí ti macãpñ canuni wapatamirícarã yua, atore bairo i otisagarãma ti macãã ãnatõrë:

"iAde tame, mujãã Babilonia macããna mujãã yasimajũcoaya ämerë yua!

Yucñ ríca caroa majũ mujãã caugajesorijere bairo caroa mujãã cacũgomiataje cãã yasipeticoaya ämerë yua.

Nipetiro paio cawapacñtie mujãã cawapatamiataje, bairi caroaro jesoroa mujãã cacũgoãnimitateje cãã yasipetimajũcoaya.

Tame, tie pñgani baunemoetigarã," i ãsagarãma, ti macã ãnatõ cayasiro iñarí yua.

¹⁵ Bairi torea bairo na cacũgorijere canuniwapatari-carã, o aperã ti macã jãgori paio cadinerocñna majũ cajẽñarícarã cãã, jõpñã ti macã cayasiro iñarí oti ãsagarãma. Roro majũ ti macã ãnatõrë Dios cã caãtiyasiorijere iñauwiri jõpñã bopacooro ti macã ãnatõrë oti ãsagarãma. ¹⁶ Bairo ïgarãma:

"iAde tame, roro bopacooro majũ capairi macã ãnatõ tãmoña yua!

Ti macã caroa macã majũ nimiapñ.

Carõmio, caroa jutii lino mena qũñoríqũñerë ca-jãñaruioere bairo caroa macã nimiapñ.

Jutii cajũãpuarije, caroa cajũãrjjerë cajãñaorë bairo nimiapñ.

Carõmio, caroa oro mena, perla mena, bairi ãtã cabotiri rupaaca mena cawãmagaatacore bairo caroa macã nimiapñ ti macã.

¹⁷ Bairo caroa macã majũ nimirõcãã, jãmerë yua, caãno tñsaroa ti macã cañimiataje capee cawapacñtie mena jĩcãrõã yasicoaya!" i ãsagarãma, ti macã cayasiro iñarí yua.

Tunu bairoa nipetiro ria capairiya macãã cũmuu capaca cũmuu quetiuparã, aperã ria capairiya tñnirë riapñ caãñesëãrjjerë majã, aperã ti cũmurë paacoteri majã cãã jõpñã tuari iñã ãnigarãma. Nipetiro riapñ tocãnacã rñmñ tuari capaacõã ninucũrã roro cabairijere iñarí jõpñã iñajocõã nigarãma. ¹⁸ Bairo ti macã ãnatõ cañrjjerë buserire iñarí, atore bairo i awajagarãma: "¿Di macã, ape macã, caroa macã capairi macã majũ to ãñuparí? iDi macãrë i cõñamasíã mano!" ¹⁹ Bairo i yapapuari yua, na rñpoa buirire õwãrë maapeogarãma. Bñtioro bopacooro ti macã ãnatõrë oti macãgarãma. Bairo i otiawajagarãma:

"iAde tame, roro bopacooro majũ capairi macã ãnatõ tãmoña yua!

Ti macã jãgori nipetiro marí riare cũmuu mena cañesëãrã paio marí wapatanucũwñ.

Ti macã cañnie cawapa pacarije mena paio marí wapatanucũwñ.

iÄmerë yua, caãno tñsaroa, 'Roro majũ baigaro ti macã,' marí cañetipaure ti macã yasicoaya!" i otisagarãma, ti macã cayasiro iñarí yua, ñi quetibñjwñ ángel.

²⁰ Bairo ñi quetibñjwñ yaparori bero, bairo ñnemowí: "Bairi mujãã, ãmñrecóo macããna, ti macã cayasiro jãgori ämerë ãseanirí ãña.

Mujãã nipetiro Dios ya poa macããna ãseanirí ãña ämerë.

Mujãã, apóstolea majã, bairi profeta majã cãã ãseanirí ãña.

Ti macã macããna mujããrë roro na caãtaje wapare ämerë Dios caroaro mujãã ãmebojayami.

Bairi caroaro ãseanirí ãña mujãã nipetiro yua, ti macãrë cã cayasiro jãgori," iñwñ ángel.

²¹ Tocãrõã yua, jĩcãñ ángel catutuacñ majũ buiaetari jĩcã ãtãrë newãmñojowí. ãtã oricare wãñrĩcãrë bairi tii cañniarë newãmñojowí. Tiare yua ria capairiyapñ werocañua jori, atore bairo iñwñ:

"Tia ãtãrë bairo ti macã capairi macã Babilonia ãnatõ riapñ rocañua rujoecogaro.

Pñgani baunemoetigarã yua.

²² Bairo yua ti macã átawããrjjerë di rñmñ ùno arpare parique ùnie, tõrõã putirique ùnie o trompeta mena putirique ùnie basa ocaro ocajoetigarã.

Tunu bairoa tocãnacã wãme caroa ùnierë capaaqũñerë ãnimirícarã cãã jĩcãñ ùcñ manigarãma.

Tunu bairoa ti macã macããna ãtã tii na caorica wãñã ocajonucũrjjerë ùnie cãã tñgonemoa mano yua.

²³ Tunu bairoa jĩcã ũno jĩñaworica cañbusuworije ũnie cãã bauetigarō ti macãrẽ.

Tunu bairoa na cawãmojiyari rũmũ caãno na caboserũmũ qũẽnoawaja ãninucũataje ũnie cãã ocajonemoetigarō.

Nipetiro ti macã macããna na cañseanimiataje manigarō yua.

Ti macã macããna nuniwapatari majã ati yepa macããna catutuarã majũ cañnimirĩcãrã na cañnimitacũãrẽ, ti macã yasicoagarō.

Na rũame roro majũ camasãrẽ na ãtoepewã.

Ati yepa macãã poari nipetiro camasã poarire carorije na camasĩrĩjẽ mena na ãtoepewã.

Bairi ti macã macããnarẽ na reyami Dios yua," ĩ bũsũwĩ ángel.

²⁴ Ti macã Babilonia macããna roro majũ Dios yarã profeta majãrẽ, bairi Dios ya poa macããna caãna cããrẽ na pajĩãre ãninucũñupã. Nipetiro ati yeparũre capajĩãecoricarã cããrẽ Babilonia macããna jetoa tore bairo roro na ásupa.

19 Cabero yũ tũgoroyawũ capããrã ãmũrecóorũ bũsũrique tutuaro mena na caĩocajorijere. Atore bairo ĩ ocajowã:

"¡Marĩ Quetiupaũre cã marĩ basapeoto! Marĩ Quetiupaũ marĩrẽ canetõũ majũ niñami.

Marĩ Quetiupaũ Dios, nocãrõ cañũ nipetiro netõrõ catutuaũ majũ niñami.

² Cã, Dios roque caãnorẽ bairo cariapea jĩcãrõ tũni camasãrẽ caĩñabesei niñami.

Bairi cariapea Babilonia macãrẽ rocayami yua ãmerẽ. Ti macã macããna roro majũ na caátĩãnie mena ati yepa macããna camasãrẽ na royetuwã.

Dios yarã paacoteri majãrẽ ti macã macããna na capajĩãrerique wapa ãmerẽ na ãmebojayami Dios."

³ To bero ĩnemowã tunu:

"¡Marĩ Quetiupaũre cã marĩ basapeoto!

Ti macã Babilonia macã caũrĩjẽ buseri tocãnacã rũmũa busewãmũcõã ninucũgarō," ĩ bũsũocajowã ãmũrecóorũ.

⁴ Bairi yua, cabũtoa camasĩrĩ majã veinticuatro majũ caãna, bairi aperã cacatirã seres majã baparicãnacãũ caãna cãã Diore bũtioro qũĩroawã. Yeparũ ñigãtu cũmuãti, cã caruiro tronopũ carui Diore bũtioro qũĩroawã. Bairo qũĩroarã atore bairo ĩwã: "¡Bairoa to baiáto! ¡Marĩ Quetiupaũre cã marĩ basapeoto!" ĩwã.

⁵ Bairo na caĩrĩpaũre yua bũsũrique Dios cã caruiro tronopũ caatie atore bairo ĩ ocajowũ:

"¡Nipetiro mũjãã, cawĩmarã, bairi cabũtoa cãã marĩ Pacũ Diore cã basapeoya!

Nipetiro mũjãã cũrẽ caĩroarã, cũrẽ canũcũbũgori majã cã basapeoya," ĩ ocajowũ bũsũrique.

La fiesta de las bodas del Cordero

⁶ To bero yũ tũgonemowũ tunu capããrã camasã bũsũrique paio mena na cabũsũocajorore bairo caĩrĩjẽrẽ. Poero paio cabũsũocajorore bairo bũsũwũ. Bũpo parique paio tutuaro mena cabũsũrijere bairo tutuaro caocajorãrẽ yũ tũgowũ. Bairo ĩ ocajowã:

"¡Marĩ Quetiupaũre cã marĩ basapeoto!

Ãmerẽ marĩ Quetiupaũ Dios ñe ũnie carũsaecũ catutuaũ majũ cã carotimasĩjũgoroi cã marĩ basapeoto.

⁷ Cordero ya bese rũmũ merẽ etacoaya.

Cã yarã cã ya poa macããna mena cã cañnipa rũmũ etacoaya.

Jĩcãũ caũmũ cã cawãmojiyari rũmũrẽ bairo bese rũmũ etacoaya yua.

Cã nũmo cañnipaore bairo Cordero yarã caroaro qũẽnoyurã átiyama.

Bairi ãmerẽ marĩ ãseanito.

Marĩ yeripũ tũgoña ãseanirĩ cã marĩ ĩroáto.

⁸ Jĩcãũ nũmorẽ bairo caãna Cordero yarã rũame caroaro jutii lino mena qũẽnorĩqũẽ, caũguerĩ manie, caasiyarijere jãñarã átiyama.

Bairina, tie jutii caroaro majũ lino mena qũẽnorĩqũẽ rũame Dios yarã caroarã caãna roro caáperã na caãnajẽ cũtiere ĩcõñarõ baiya," ĩ bũsũocajowã ãmũrecóorũ.

⁹ To bero ñiwĩ tunu ángel: "Atie Dios cã caĩrĩjẽrẽ woatuya: 'Ãseanirĩ na ãmarõ noa ũna Cordero cã cawãmojiyari bese rũmũ caãno na capijioricarã rũame,'" ñiwĩ. Tunu ñinemowĩ ángel: "Atie mũ cawoatujeataje cariapea Dios cã cabũsũrijere majũ niña," ñiwĩ.

¹⁰ Bairo cã caĩrõ, yũ rũame yũ rũpo patuuri mena yũ etanumuwũ ángel rũpori tũrũ, qũĩroagũ yua. Bairo yũ caáto ĩñarĩ, bairo ñiwĩ: "Tame, yũre tore bairo ápericõãña. Yũ cãã mũrẽã bairo caãcũ Dios yũ cã paabojari majõcũ yũ ãniña. Mũ yarã aperã Jesús yaye queti cã caquetibũjũcũrĩqũẽrẽ cajãnaenarẽ bairo yũ cãã Dios paabojari majõcũ yũ ãniña. Bairi yũre ĩroaeticõãña. Dios roquere tore bairo qũĩroaya," ñi quetibũjũwĩ ángel.

Tie Jesús cã caquetibũjũcũrĩqũẽ rũame caroaro jĩcãrõ tũni profeta majã Dios yarã na quetibũjũ masĩõ joroque caátie niña.

El jinete del caballo blanco

¹¹ Cabero ãmũrecóo capãñũcãetarore ñiñajowũ. Bairo ãmũrecóorũ capãñũcãetaro yua, jĩcãũ caballo caboti majũ, cã bui capesãũ camasocũ mena baujaetanũcãwĩ. Cã, caballo caboti bui capesãũ rũame atore bairo wãmecũmi: "Cã Caĩrõrẽã Bairo Jĩcãrõ Tũni Caácũ, Caãnorẽ Bairo Cariape Caácũ," wãmecũmi, rũga wãme. Caroaro cariape carotimasĩ cariapea cã wapana cããrẽ caãmeoqũẽmasĩ ãnirĩ tore bairo wãmecũmi.

¹² Cã, caballo bui capesãũ caapee rũame peero caũwiritirije cãrõ paio asiyawũ. Cã rũpoa buirũre capee quetiupaũ cã capesarije ũnie coronarẽ pesawĩ. Tunu bairoa jĩcã wãme woaturique camasĩã manierẽ cũgowĩ. Cã jeto tie woaturiquere masĩwĩ. ¹³ Tunu bairoa jutiiro rĩrũ catuatatore jãñawĩ. Cã wãme yua atore bairo woaturique ãmũ: "Dios Yaye Quetire Caquetibũjũri Majõcũ" wãmecũmi. ¹⁴ Cã berore cã ãsawã pajĩãrĩ majã ãmũrecóo macããna. Jutii caroaro caũguerĩ manie lino mena qũẽnorĩqũẽ cabotirije majũrẽ jãñawã. Na cãã caballoa cabotirã bui pesari cã ãsawã.

15 Cū riseropx nosērīcāpāī caoripāī majūrē cūgowī. Tipāī mena ati yepa macāāna camasā poarire cū cacāmitupapāī āmū. Tipāī cacūgox ānirī tutuaro jīcārō tēni rotimasī ānigūmi. Hse ocore ripe jei, cū rūpori mena tutuaro pea abori caācūre bairo tutuaro na átiri na īñabeseğūmi camasārē. Roro majū na átigūmi. Aperārē hse oco carorije nimarē bairo caānierē na etio joroque caācūre bairo roro na átipacogūmi. Dios nipe-tiro carotimasī ñe ūnie carūsaecū asiari tore bairo cū caātirotirijere na etio joroque átigūmi. 16 Cū, caballo caboti bui capesañ pñame jutiuro cayoaro cū cajāñarō, cū isepñto buire atore bairo woaturique cūgowī: *QUETIUPARĀ CAĀNA QUETIUPAĤ MAJŪ NIÑAMI, QUETIUPARĀ REYES QUETIUPAĤ REY MAJŪ NIÑAMI*, ī woarique tusawñ cū isepñto buire.

17 Tie bero ñiñaroyawñ tunu jīcāñ ángel muipñ ñmñreco macāācñ tñpñ canucūñrē. Cū pñame bñsñrique tutuaro mena nipetiro aa majā ūna carii cañgarā cawñrārē na awaja piineñojowī. Bairo na īwī: “¡Tiaya, neñarasā mñjāñ cūā! Dios pairo cū cañgarique pajjārījērē ñgarasā. 18 Quetiuparā reyes, bairi pajjārī majū quetiuparā riire ñgarasā. Tunu bairoa cañmñca catutuarā rii, caballoa rii, bairi caballoa bui capesami-atana rii cūārē ñgarasā. Nipetiro Dios cū careparā riire ñgarasā. Paacoteri majā, bairi na quetiuparā, cawñ-marā cabñtoa cūā nipetiro riire ñgarasā,” na ī piineñojowī ángel cawñrā ñgari majārē.

19 Bairo cū cañrō bero yua, ñiñajowñ. Tame, moecñ monstruo, bairi quetiuparā reyes ati yepa macāāna cūā na ñmñca pajjārī majā mena neñarā baiwā, pajjā-garā. Caballo caboti bui capesañ, cū ñmñca pajjārī majā mena caācūrē cū āmeo qñēgarā, neñarā baiwā.

20 Bairo na caneñarō yua, caballo caboti bui capesañ pñame moena pñgarārē na ñewī. Monstruo, bairi apei cū yañ profeta mee caācñ cañtopai mena na ñewī. Mai, cū, profeta cañtopai pñame caññaña manie caacñorije ūnierē monstruo cū caññajoropñ camasārē caāti ññorīcñ āmi. Tie cū caāti ññomasīñjē mena, cū, cañtopai pñame camasārē cañtoepericñ āmi. Bairo na ñtori yua, monstruo ya wāmerē na riapoa, o na wāmorñ na ca-woaturotiricñ āmi. Tunu bairoa cū caātijēño ñño-masīñjē jūgori cū monstruoere bairo cabauñ na cawer-icñ cūārē na ñroao joroque caātacñ āmi. Bairi yua, monstruo cū cañtopai mena pñgarāpñrea na ñerī peero capairira cañrōpñ na weenerocañuacōā jowī caballo caboti bui capesañ pñame yua. Cacatirārēā ñtabñcñrare bairo azufre mena asuyaro caññirapñ na recōāwī yua. 21 Bairo narē na reyaparori bero yua, aperā, na ānana mena caneñamiatana pñamerā cabal-lo caboti bui capesañ cū riseropñ cawitiripāī yise mena na pajjārepeyocōāwī. Bairo cū capajjārerā camasā rii ānajērē yua nipetiro ñgari majā cawñrā ñgarepey-ocōāwā. Aa ūna, yuca ūna na rii ānajērē ñgarepey-ocōāwā yua.

Los mil años

20 Bairo cabairijere yñ caññarō bero, ñiñajowñ tunu apei ángel ñmñrecoóopñ caruiacñre. Ope

cañcūārī opere pāārīcārō llavere cūgori ruiamí. Āpōāwē jiyaricawē cadena cūārē cū wāmorñ nerī ruiamí. 2 Tiwē cū cacūgoriwē cadenawē mena dragōrē cū jiyawī. Moecñ āña caroagōñ cabñcñ caññijēgoatācñ wātī, o Satanás cawāmecñcñre cū jiyawī yua ángel. Yoaro mil cūmaarī cārō majū cū jiyacūrocañ āmi, ca-masārē tocānacā yñtea cū cañtoetiparore bairo ī. 3 Bairo cū jiyari bero yua, ope cañcūārī opereñ cū roca-jājocōāwī. Bairo cū rocajājori ti ope jopere nebiatucōāwī. Nebiaturi bero, ti jopere apeye ūnie mena jūgoo biatucōāwī ñsñro majū yua. Mil cūmaarī cārō majū mai yoari yñtea ati yepa macāāna camasā poarire cū cañtoetiparore bairo ī, tore bairo cū āmi. Bairo mil cūmaarī canetōrō bero majū yua, cū pñāwiyogūmi tunu. Bairo cū pñāwiyomicñā, yoari yñtea cū ānirotietigūmi. Yoaro mee cū rocamajūcōāğñ-mi.

4 Ñiñanemoroyawñ tunu trono ruirique capee caānierē. Tie ruiriquepñ caruirā cūārē na ñiñaroyawñ. Na pñame camasīñī majā, camasārē ññabese masīñqñērē caupaātana carotimasīrā āma. Tunu bairoa ñiñaroyawñ Jesús yaye queti jūgori aperā na carñpoa patarericarā yerī ānajērē. Jesús yaye queti bairi Dios yaye caroa quetire caroaro na catūgoñsarije jūgori na capajjārericarā ānana yerire ñiñawñ. Na ānana pñame monstruo, bairi cūrē bai cabauñ na cawer-icñ cūārē cañroaetana āma. Tunu bairoa cū mon-struo wāmerē na riapoañ o na wāmorñ cūārē ca-woatuecoetana āma. Na pñame na capajjārīcārā nimirācñā, Dios cū cacatioricarā majū āma. Na cūā Je-sucristo mena mil cūmaarī majū camasārē carotiāni masīparā āma. 5 Mai, aperā Cristo yarā cariaricarā cañ-narē na catioemi Dios. Mil cūmaarī canetōrō bero roquere nipetiro na cationemogūmi yua Dios. Mai, na pñame Cristo yarā, Dios cū cacatiojūgorā majū āna baiwā. 6 ¡Bairi ñseanirī na āmarō noa ūna Dios cū caca-tio jūgoripañre cacatioecoricarā yua! Bairina merē Dios ya poa macāāna mena macāāna cañniparā majū tuagarāma. Bairi ñseanirī na āmarō. Merē yua na pñame pñgani cārō carianemoetiparā tuacōāgarāma. Pñgani caria nemorārē bairo baietigarāma. Dios yarā sacerdotea majū roque tuagarāma. Cristo yarā sacer-doteare bairo cañna majū tuagarāma yua. Bairo catu-arā ānirī Cristo mena jīcārō, mil cūmaarī majū ca-masārē na quetiuparārē bairo na rotimasī ānigarāma.

Derrota del diablo

7 Bairo mil cūmaarī canetōatato bero, Satanás wātī pñame preso joricñ cañniatacñ preso wiyocogūmi. Ti ope cañcūārī opereñ cañniatacñ pñāwiyocogūmi tunu. 8 Bairo ti opereñ cañniatacñ witiitari, ati yepa macāāna nipetiroñ cañna camasā poarire na ñtoñesēñāğñmi. Gog apei Magog cawāmecñna cūārē na ñtoñāğñmi. Na yarā pajjārī majā mena neñarī pajjāgarā na coteāto ī, tore bairo na ñtoñāğñmi. Gog apei Magog yarā pajjārī majā pñame capāārā majū nigarāma. Ria capairiya raputiro macāājē paa tēni majū capāārā nigarāma.

⁹ Bairi na, nipetiro yua, ati yepa jesanucã petiropu êñota ãmejoregarãma. Dios ya poa macããna na caãni-paerire êñotagarãma. Dios ya macã cã camairi macãrê êñotamigarãma. Bairo na caẽñota ãmejorematacããrê, Dios ruame umerecõo macãã peero mena na ñojoere peyocõãgumi. Jicãũ ucũ rusaricarõ mano na joerepeyocõãgumi wãtĩ Satanás cã caĩtoatanarê yua. ¹⁰ Bairo narê caĩtomiatacũ wãtĩ ruame yua utabũcũra azufre mena caũrĩrapũ rocañuaecogumi. Monstruo apei caĩtopai profeta mena na cã caweneroca ñuajoricaropũ cã cããrê cã rocaãgumi Dios. Tira caũrĩrapũ yua tocãnacã rũmũ, ñamii caãno cãrõ bopacooro tãmucõã ninucũgarãma. Di rũmũ ñno yerijãetigarãma.

El juicio ante el gran trono blanco

¹¹ Cabero ñiñajowũ tunu ruiricarõ trono capairõ. Quetiupau cã caruiro cabotirore ñiñajowũ. To ruiricarõre carui cããrê cã ñiñajowũ. Bairo topũ carui riapẽ cã caĩnarõã yua, ati yepa bairi umerecõo cãã peticoapũ. Caãno tũsaroa yua yasimajũcoapũ. Pũgani noo ñnopũ baunemoepũ. ¹² Bairo cabairo yua, tocãrõã ñiñaroyawũ cariaricarã ãnanarê. Quetiuparã rotiri majã caãnimajũrã, aperã paacoteri majã umarê bairo caãna cããrê na ñiñaroyawũ. Quetiupau cã caruiro trono riapere nucũwã. Bairo na canucũrõ papera tutiirire pããwĩ Quetiupau ruame yua. Ape tuti cacaticõãniparã Dios yarã na caãno cãrõ na wãmerĩrê cã cawaturica tuti cããrê pããwĩ. Bairo ti tutiirire pããrĩ bero yua, ti tutiiripũ na caátaje woaturique nipetirijere ñnacõñarĩ na ñnabesewĩ. Dope bairo caroaro na caátajere, o roro na caátaje cããrê jicãrõ tũnia na ñnabesewĩ nipetiro cariaricarã ãnanarê yua. ¹³ Bairi ria capairiyapũ oco mena jũgori cariaricarã cãã catiri topũ ãma. Ati yepa jesaropũ caãnimirĩcãã cãã merê catiri topũ ãma. Bairi ria cariaricarã, aperã ati yepapũ cariaricarã cãã nipetiro topũ jeto nicõñapeticõãwã. Na, nipetirore Quetiupau ruame dope bairo caroaro na caátajere, o roro na caátaje cããrê jicãrõ tũnia na ñnacõñarĩ na ñnabesewĩ. ¹⁴ Cabero riaricarõ cawãmecũtore, bairi cariaricarã na caãno cããrê azufre mena caũrĩrapũ recõãwĩ Dios. Pũgani cãrõ marĩ cariaetiparore bairo ĩ, peeropũ recõãwĩ yua. Bairi ti peeropũ caãná ruame cacatitunurĩcãã nimirãcãã, pũgani carianemorãrê bairo baiwã. Jicãni riari bero, tunu roro popiye rianemorĩcãrõ ãmũ ti peero. ¹⁵ To azufre mena caũrĩrapũ cacatiãniparã wãmerê woaturica tutipũ cawãmetusaena ruamerê na reñuajocõãwĩ Dios. Topũ tocãnacã rũmũna popiye bopacooro tãmucõã ninucũgarãma.

El cielo nuevo y la tierra nueva

21 Bairo tie cabaiPETIETARO bero, ñiñawũ yua cawãma umerecõore. Tunu bairoa yepa cããrê cawãma yepa majũrê ñiñawũ. Caãnijũgorica umerecõo, bairi caãnijũgomirĩcã yepa cãã cayasipetiátato bero ãmũ. Ria capairiya, ria pũto cãã yasicoapũ. Bairi tie caãnijũgomirĩqũẽ cabũcũ umerecõo cabũcũ yepa cãã

tocãrõã mamũ yua. ² Tunu bairoa ñiñaroyawũ macã caroa macã majũrê. Ti macã ruame cawãma macã Jerusalén ãmũ. Dios cã caĩñajoro umerecõopũ caruiatĩata macã majũ ãmũ. Caroaro qũẽnoyu peyocõãrĩcã macã ãmũ. Jicãõ carõmio cõ manapũ caãni-paerire caroa jutii jãñarĩ cõ cacoterore bairo caroa macã majũ ãmũ. ³ Tocãrõã yũ tũgowũ tutuaro bũsũrique quetiupau cã caruiro tronopũ caatiere. Atore bairo ĩjoroyawũ bũsũrique: “Ãmerê Dios camasã mena ñiñami. Na mena tocãnacã rũmũna nicõã ninucũgumi. Na, camasã, cã yarã cã ya poa macããna nigarãma. Cã, Dios, cã majũã na Quetiupau Dios nigumi. ⁴ Cã, Dios ruame nipetiro na caapee ocore paaregumi. Bairi yua, narê di rũmũ riarique manigaro. Bopacooro bairique, otirique cãã manigaro. Roro pũnirõ tũgoñarĩqũẽ ñnie cãã manigaro yua. Cajũgoyepũ nipetiro wãme roro bairique caãnimirĩqũẽ peticoapũ. Bairi roro tãmucõãrĩqũẽ manigaro yua,” ĩ ocajowũ bũsũrique.

⁵ Bairo caĩocajoro bero, tronopũ carui ruame atore bairo ĩwĩ: “Yua, nipetiro caãnimirĩqũẽrê cawãma jeto yũ átiwasoaya,” ĩwĩ. Bairo ĩ yaparori, ĩnemowĩ tunu: “Yũ caĩrĩjê cariapea cabairije majũ ñiña. Yũ caĩroarea bairo cabaipee majũ ñiña. Bairi yũ caĩrĩjêrê woatuya,” ĩwĩ.

⁶ Bairo ĩrĩ bero, yũ ruamerê ñiwĩ: “Merê nipetiro yũ átipeyo yaparoetaya. Yua, Alfa bairi Omegare bairo caãcũ yũ ãniña. Caãnijũgoripapũca caãnijũgoatãcũ carotimasĩ yũ ãniña. Tunu bairoa yua yũ ãniña nipetiro ati umerecõo macããjê to petio joroque caátipau. Bairi ñeme jipiricarore bairo yũre cabonetõrãrê oco caroa cacitõãnanajê majũrê na yũ jogũ. Wapa jẽnirĩcãrõ mano na yũ jogũ. ⁷ Bairi ni ucũ carorije átajere canetõnucãũrê tie caroa cã cacaticõã ninucũpeere cã yũ jogũ. Bairo cã jori yua, cã Quetiupau Dios yũ ãnigũ. Cã ruame yũ macãrê bairo caãcũ nigumi. ⁸ Aperã cañuena roquere azufre mena caũrĩrapũ na yũ recõãgũ: Aperãrê uwirã yũre caĩroajãnapairã, yũ yaye quetire carii catũgoena roque peeropũ ágarãma. Tunu bairoa caasiapairã, camasãrê pajĩarĩ majã, roro aperã na rupau mena caátiepepairã, carorije cũmuañe ñnierê caátianipairã, bairi wericarãrê caĩroapairã, caĩtopairã cãã nipetiro azufre mena caũrĩrapũ ágarãma. Topũ na ñna carorãrê na yũ recõãgũ. Topũre áná yua, pũgani cãrõ carianemorõrê bairo roro tãmucõ ãninucũgarãma,” ñi quetibũjwĩ Dios.

La nueva Jerusalén

⁹ Bairo Dios yũ cã caĩquetibũjũro bero, ángel jicãũ yũ tũpũ etawĩ. Jicã wãmo peti pũga pẽnirõ cãnacãũ jicã wãmo peti pũga pẽnirõ cãnacã wãme riariquere caátitũsaátana ángelea mena macããcũ ãmi. Cã ruame yũtũ etari yua, bairo ñiwĩ: “Tiaya yũ mena mai. Cordero nũmo caãnipaore mũ ñiñopa,” ñiwĩ. ¹⁰ Bairo cã caĩrõ, Espiritu Santo yũ cã camasĩõrĩjê jũgori qũẽguericarore bairo yũ caĩnarõpũ yũ caĩñaata yua, capairi bũro ãtã buro, caũmũarĩ buropũ yũ necoámĩ ángel. Topũ capairi macã Jerusalén macã caroa macã majũrê ñiñowĩ. Dios cã caĩñajoro, umerecõopũ caruiatĩata macã caroa macã majũ ãmũ. ¹¹ Ti macã ruame Dios cã caasi-

yarije mena b̄tioro majũ asiyabatow̄. Caroa ẽtããcã caasiyarica cawapapacariare bairo asiyaw̄. ẽtã jaspe cawãmecũtia caasiyarore bairo asiyaw̄. Tunu bairoa ẽñoorõ ñña ãmewiyoricarore bairo caroaro tusuri macã majũ ãm̄. ¹² Tunu bairoa ti macãrẽ ẽñotarica t̄riro cũã pairo ẽm̄uarĩ t̄riro ãm̄. Ti macã rupa macãrẽã ẽñota ãmejorericaro ãm̄. To ẽñotaricaro p̄ame p̄uga wãmo petiro r̄pore p̄uga p̄enirõ cãnacã jopee majũ jopeeric̄p̄. Ti jopeerire tocãnacã jop̄p̄rea jĩcãũ jeto ángelea majã cotewã. Tunu bairoa tocãnacã jop̄p̄rea Israel yepa macããna p̄uga wãmo petiro r̄pore p̄uga p̄enirõ cãnacã poa caãna caãnijũgoricarã wãmerĩ tusaw̄. Jĩcãũ wãme jeto jĩcã jopere woaturique tusaw̄. ¹³ Bairi yua, atore bairo jopeeri weerique ãm̄: Muip̄ cũ cawãm̄atõre itia jope ãm̄. Muip̄ cũ carocajãrĩ tua cũãrẽ itia jope ãm̄. Cawarua jope cũãrẽ itia jope ãm̄. Bairi ape p̄gõã warua jope cũãrẽ itia jopea ãm̄.

¹⁴ Tunu bairoa ti macã ẽñotarica t̄rirore cajũgo tutuarip̄r̄ire p̄uga wãmo peti r̄pore p̄uga p̄enirõ cãnacã jeto ẽtãpãrĩ cũjũgorique ãm̄. Tipãrĩr̄p̄re p̄uga wãmo peti r̄pore p̄uga p̄enirõ cãnacã jãã, Cordero yarã, cũ cabesericarã apóstolea majã wãme tusaw̄.

¹⁵ Mai, ȳre caquetib̄j̄ ãngel p̄ame jĩcãũ cõñarĩcũ oro mena qũẽnorĩcũrẽ cũgowĩ. Tii cõñarĩcũ mena ti macãrẽ cõñaḡ ãmi. Ti macã jopeeri, ti macã ẽñotarica t̄riro cũãrẽ cõñaḡ ãmi. ¹⁶ Ti macã bapariãnacã p̄gõãr̄na jĩcãrõ t̄ni esari macã ãm̄. Bairi cayoarõ cũã, caesarõ cũã jĩcãrõ t̄nia yoawũ. Bairi yua, ángel p̄ame tii cõñarĩcũ mena cõñawĩ ti macãrẽ. Bairi dos mil doscientos kilómetros cãrõ yoaro majũ cõñawĩ. Bairi ti macã cayoarõ ti macã caẽm̄uarõ, ti macã caesarõ cũã jĩcãrõ t̄ni jeto yoaro cõñawĩ ángel. ¹⁷ Ti macãrẽ cõñarĩ bero, ti macãrẽ ẽñota ãmejorerica t̄riro cũãrẽ cõñawĩ. Camasã ati yepa macããna cõñarĩcã wãmei cõñawĩ. Bairi tore bairo cũ cacõñata yua, sesenta y cinco metros cãrõ majũ ẽm̄uarõ ãm̄ ti macã ẽñotaricaro.

¹⁸ Bairi tunu ti macã ẽñota ãmejorericaro p̄ame ẽtã caroa jaspe cawãmecũtie mena qũẽnorĩcãrõ ãm̄. Ti macã p̄ame caroa majũ oro mena qũẽnorĩcã macã ãm̄. Caroaro majũ ẽgueri mano ẽñoorõrẽ bairo ñña ãmewiyorica macã ãm̄. Caroa macã majũ ãm̄.

¹⁹ Bairi tunu ti macã ẽñotarica t̄rirore cajũgotutuarije ẽtã caroa majũ mena na cacũjũgorique ãm̄. Tocãnacã wãmer̄na ẽtã rupaa cawapacũtie mena wãmagorique ãm̄ tip̄r̄ire. Atie ñnie caroa ẽtã cawapacũtie mena wãmagorique ãm̄:

Caãnijũgoro ti macã ẽñotaricarore cajũgotutuario jaspe mena qũẽnorĩcãrõ ãm̄.

Cabero macããtõ cajũgotutuario zafiro mena qũẽnorĩcãrõ ãm̄.

P̄garo bero macããtõ ágata cawãmecũtie mena qũẽnorĩcãrõ ãm̄.

Itiaro bero macããtõ esmeralda cawãmecũtie mena qũẽnorĩcãrõ ãm̄.

Bapariãnacãrõ bero macããtõ ónice cawãmecũtie mena qũẽnorĩcãrõ ãm̄.

Jĩcã wãmo peti bero macããtõ cornalina cawãmecũtie mena qũẽnorĩcãrõ ãm̄.

Jĩcã wãmo peti jĩcã p̄enirõ bero macããtõ crisólito mena qũẽnorĩcãrõ ãm̄.

Jĩcã wãmo peti p̄uga p̄enirõ bero macããtõ berilo cawãmecũtie mena qũẽnorĩcãrõ ãm̄.

Jĩcã wãmo peti tia p̄enirõ bero macããtõ topacio cawãmecũtie mena qũẽnorĩcãrõ ãm̄.

Jĩcã wãmo peti bapariãnacã p̄enirõ bero macããtõ crisoprasa mena qũẽnorĩcãrõ ãm̄.

P̄uga wãmo cãrõ peti bero macããtõ jacinto mena qũẽnorĩcãrõ ãm̄.

Bairi yua, cat̄saro cũã amatista cawãmecũtie ẽtã mena qũẽnorĩcãrõ ãm̄.

Tore bairo tie wãme ẽtã mena ti macã ẽñotaricaro catutuapee p̄uga wãmo peti r̄pore p̄uga p̄enirõ cãnacãp̄na caãnierẽ qũẽnojũgoricaro ãm̄. ²¹ Tunu bairoa p̄uga wãmo peti r̄pore p̄uga p̄enirõ cãnacã jopeeri majũ caãnie cũã ẽtã cawapapacarije perla cawãmecũtie mena qũẽnorĩcã jopeeri ãm̄. Tocãnacã jop̄p̄rea tie ẽtã perla jĩcã mena qũẽnorĩcã jopeeri ãm̄. Bairi tunu ti macã átãwã caãnimajũrĩwã cũã caroa majũ caasiyarije oro majũ mena qũẽnorĩcãwã ãm̄. Caroaro majũ ẽgueri mano ẽñoorõrẽ bairo ñña ãmewiyoricawã ãm̄.

²² Apeyera tunu ti macãp̄re Dios yap̄na ñno santuario mam̄ yua. Merẽ Quetiup̄na Dios ñe ñnie car̄saec̄ catutuā cũ caãno ãm̄. Bairi top̄re santuario mam̄. Dios catutuā ñe ñnie car̄saec̄, cũ macũ Cordero mena santuariore bairo caãna merẽ ãnicõãwã top̄re. ²³ Bairi tunu ti macã ñe ñnie r̄saer̄. Muip̄ ẽm̄reco macããcũ, o ñami macããcũ ñcũ cũã ti macãrẽ cũ cajĩñabusuwopee mam̄. Merẽ Dios cũ caasiyabatorije mena jũgori ti macã caroaro jĩcãrõ t̄ni busuwopeticõãwũ. Tunu bairoa cũ macũ Cordero cũã jĩñaworicare bairo caãcũ ti macãrẽ cajĩñawonemom̄ majũ ãmi. ²⁴ Bairi nipetiro camasã poari caãno cãrõ ti ẽm̄recóo macããna camasã Dios yarã cũ caasiyabatorije mena jũgori ãnimasĩgarãma. Tunu bairoa nipetiro ti yepa macããna quetiuparã reyes ti macãp̄ cawapacũtie na cacũgorije nipetirijere cũ nunigarãma Diore. ²⁵ Tunu bairoa ti macã jopeeri cũã di r̄m̄na ñno bia manigaro. Pããrĩqũẽ jeto nicõã ninucũgaro tocãnacã r̄m̄p̄na. Ñami roque manigaro ti macãrẽ yua. ²⁶ Bairi ati yepa macããna cũã nipetiro caroa majũ na cacũgomirĩqũẽ cawapacũtiere ti macãp̄ nunirãgarãma. Diore cũ jogarãma. ²⁷ Dise ñnie carorije macããjẽ roque peeto ñno ti macãp̄re jããmasĩẽtĩgaro. Tunu bairoa ni ñcũ ãmerẽ Dios cũ cateerije ñnierẽ caác̄ cũã jããmasĩẽtĩḡmi. Caĩtopai, ñtoriquere caãtipai cũã jããmasĩẽtĩḡmi. Dios yarã caãna cacatiãniparã wãmerẽ woaturica tutip̄ cawoatuecoricarã jeto ti macãrẽ jããmasĩgarãma. Ti tuti Cordero ya tutip̄ cawoatuecoricarã jeto jããmasĩgarãma yua ti macãrẽ.

22 Bairi tiere ȳ caĩñapetiro bero yua, jĩcãũ ángel ñiñowĩ ria caũgueri maniya majũrẽ. Tiya oco p̄ame catiãnajẽ majũrẽ cajoriya ãm̄. ẽñoorõrẽ bairo caroaro majũ ñña ãmewiyoricaya caroa oco tusuriya

ām. Bairi tiya, Quetiupaḥ Dios bairi Cordero mena na caruiro trono rocare niwitiw. ² Tunu bairoa ti macã átawã cañimajüriwã recomacãre tiya ām. Bairi tiwã recomacãre, ria tñni p̄ga n̄gōã t̄p̄ c̄ãrē yuc̄ putinuc̄w̄. Tii p̄ame catiãanjē majürē cajoric̄ ām. Jĩcã̄ muip̄ bero jeto carĩca c̄tinuc̄ĩc̄ ām. Bairo ĩḡ ñiña: Jĩcã̄ c̄marē p̄ga wãmo peti r̄pore p̄ga p̄nirō cãnacãni jeto carĩcac̄t̄ii ām. Bairi tii p̄ũ c̄ã̄ ati yepa macããna camasã poarire na catiomasĩrĩq̄ũ ām. ³ Bairi tunu ti macãp̄re carorije átĩc̄ĩc̄ãrōrē bairo cañie manigaro. Ti macãp̄ Dios, bairi c̄ mac̄ Cordero mena na caruiro c̄ã̄ tor̄na nigaro. Bairi c̄ yarã c̄ canetōrĩc̄ãrã c̄t̄ macããnarē bairo caña jeto q̄ĩroagarãma. ⁴ Na p̄ame cariapea Diore q̄ĩñama-jũcōãgarãma. Tunu bairoa na riape buire tocã-nacãp̄na Dios ya wãmerē na riapoar̄p̄ woaturicarã nigarãma. ⁵ Ti macãp̄re ñami manigaro yua. Bairi ti macãrē caña jĩñaworije ũnie, o muip̄ ̄m̄reco macããc̄ ũc̄ c̄ cajĩñaworije ũnie c̄ãrē boetigarãma. Quetiupaḥ majũ caãc̄ Dios p̄ame roque narē jĩñawoḡmi. C̄ caasyibatorije mena na jĩñawoḡmi yua. Bairo tor̄ ãna yua, na p̄ame Dios mena tocãnacã r̄m̄na nicōã ninuc̄garãma. Na c̄ã̄ rotimasĩcōã ninuc̄garãma tocãnacã r̄m̄na yua.

La venida de Jesucristo está cerca

⁶ Cabero ángel ñiwĩ: “Atie ȳ caĩrĩjē cariapea cabairije majũ niña. Ȳ caĩrōrēã bairo cariapea cabaípee majũ niña. Quetiupaḥ Dios, c̄ yarã profeta majãrē caroaro jĩcãrō tñni c̄ yaye quetire na quetib̄j̄ masĩō joroque na caãtinuc̄ũna m̄ t̄p̄ ȳ joami. C̄ yarã caña, c̄ yaye quetire caquetib̄j̄ ãninuc̄rã tãmurĩã cabaípee, c̄ caãtipeere na camasĩparore bairo ĩ, ȳ quetib̄j̄ rotijoami,” ñiwĩ ángel.

⁷ Tocãrōã Jesús p̄ame atore bairo ĩ ocãjowĩ: “T̄ḡoep̄o ya m̄jãã. ĩPetoaca r̄saya m̄jãã t̄p̄ ȳ caãtĩparo! Yoaro mee ȳ atĩḡ m̄jãã t̄p̄. Bairi ̄seanirĩ c̄ ãmarō ni ũc̄ caroa queti ȳ caquetib̄j̄ j̄goyet-ic̄ĩrĩj̄rē carii cat̄ḡo. ĩCaripea cabaípeere ȳ caquetib̄j̄c̄ĩrĩj̄rē ati tutip̄ woaturiquere carii cat̄ḡo ̄seanirĩ c̄ ãmarō!” ĩ ocãjowĩ Jesús.

⁸ Bairi ȳna, Juan, atie cabaípeere ȳ maj̄p̄na ñiñaw̄. Nipetirije atie c̄ caĩrĩj̄rē ȳ maj̄p̄na ȳ t̄ḡow̄. Bairo atiere t̄go, ĩña, átiri bero tiere ȳre caĩñoat̄c̄ ángel r̄pori t̄p̄ yua ȳ etanumw̄, q̄ĩroaḡ.

⁹ Bairo ȳ caãto ĩñarĩ, bairo ñiwĩ ángel: “Tame, tore bairo ȳre ápericōãña. Ȳ c̄ã̄ m̄rēã bairo caãc̄ Dios ȳ c̄ paabojari majōc̄ ȳ ãniña. Tunu bairoa m̄ yarã aperã profeta majã Jesús yaye queti c̄ caquetib̄j̄c̄ĩrĩq̄ũrē cajãnaenarē bairo ȳ c̄ã̄ Dios paabojari majōc̄ ȳ ãniña. Nipetiro ati tuti woaturique cañierē carii cat̄ḡoũsarãrēã bairo caãc̄ ȳ ãniña ȳ c̄ã̄. Bairi ȳre ĩroeticōãña. Dios roquere tore bairo q̄ĩroaya,” ĩ quetib̄j̄wĩ ángel.

¹⁰ Bairo ñi quetib̄j̄ yaparori bero, ñinemowĩ tunu: “Atie caroa queti cabaípeere yasiorop̄ m̄ c̄ũpã. Tie ati tutip̄ m̄ cawoaturijere yasiorop̄ m̄ c̄ũpã. Nipetiro camasãrē na m̄ quetib̄j̄netōwã tie queti yoaro

mee cabaípeere. Merē cōñamajũcōãña ti tutip̄ caĩ-quetib̄j̄rore bairo cabaípetietapa r̄m̄ yua. ¹¹ ĩTame, merē cōñamajũcōãña! Bairi carōc̄ carorije caãc̄, carorijerea c̄ átĩc̄ãto. Carōc̄ cañuetie majürē caãc̄ c̄ã̄ bairoa c̄ átĩc̄ãto. Apei caroa macããj̄rē caãtĩan-
inuc̄ũ roque nemojãñurō caroare c̄ átĩnemoãto. Tunu bairoa, ‘Dios ȳna majũ ȳ ãniḡ,’ caĩrĩc̄ c̄ã̄ tocã-nacã r̄m̄na nemojãñurō Dios c̄ caborore bairo c̄ átĩcōã ninuc̄ãmarō,” ñiwĩ ángel.

¹² Bairo ángel ȳ c̄ caĩquetib̄j̄ro, Jesús p̄ame bairo ĩroyawĩ: “ĩT̄ḡoep̄o ya m̄jãã! Yoaro mee ȳ atĩḡ m̄jãã t̄p̄. Caroaro m̄jãã caãtĩanjē wapa caroa m̄jãã ȳ cajopeere ȳ jeatĩmajũcōãḡ. Tocã-nacãp̄na caroa wãme o rori wãme m̄jãã caãtajere ĩñacōãñarĩ bero, ȳ cajopee wapare ȳ jeatĩmajũcōãḡ.

¹³ Ȳna, Alfa, bairi Omegare bairo caãc̄ ȳ ãniña. Cañij̄ḡoripāp̄na cañij̄ḡoatãc̄ carotimasĩ ȳ ãniña. Tunu bairoa ȳna, ȳ ãniña nipetiro ati ̄m̄recōo macããj̄rē to petio joroque caãtĩpaḥ,” ĩ ocãjowĩ Jesús ̄m̄recōop̄.

¹⁴ Bairi ̄seanirĩ na ãmarō noa ũna carorijere áperã caña. Na jutiire coseweri ̄gueri mánarē bairo caña carorije cawapa c̄goena ̄seanirĩ na ãmarō. Na ũna roque yuc̄, Dios ȳna catiric̄ macããj̄rē cabócamasĩ-parã nigarãma. Tunu bairoa Dios ya macã cawãma macãrē jããmasĩgarãma. ¹⁵ Aperã carorã cat̄ḡoña-masĩēna roque ti macãrē jããmasĩt̄garãma. Ti macã j̄goyep̄na tucōãgarãma. Carorije c̄muañe ũnierē, na rupa caborore bairo caãtiep̄pairã, camasãrē capajã-pairã, wericarãrē caĩroapairã, ĩtopairiquere caborã ãnirĩ tie jetore caãtĩninuc̄pairã c̄ã̄ ti macãrē jãã-masĩt̄garãma.

¹⁶ Bairo tunu ȳ t̄gonemow̄: “Ȳna, Jesús, m̄ t̄p̄ c̄ ȳ joar̄p̄ ángel ȳ ȳre. Nipetirijere ȳ caquetib̄j̄ rotijorijere ñubueri majã poarire na m̄ caquetib̄j̄netōõparore bairo ĩ, c̄ ȳ joar̄p̄ m̄ t̄p̄ ángel ȳ ȳre. Ȳna, David ãnac̄ p̄rãmi cañit̄saḥ ȳ ãniña. Ȳna, cabusuatĩpaḥ caño b̄tioro caasyaḥ, busuri ñocōrē bairo caãc̄ ȳ ãniña,” ĩwĩ Jesús.

¹⁷ Bairo c̄ caĩrō bero, Espĩritu Santo, bairi Corderore cat̄ḡoũsarã Dios yarã c̄ã̄ bairo ĩwã: “ĩTãmurĩ tiaya jãã t̄p̄!” ĩwã. Bairi aperã noa ũna atie c̄ caĩrĩj̄rē cariape cat̄gorã, “ĩTãmurĩ tiaya jãã t̄p̄!” q̄ĩñna m̄jãã c̄ã̄. Ñeme jipiricarore bairo noa ũna b̄tioro Diore caborãrē caroa caticōãnajē majürē na joḡmi. Na carorije wapare na netōõḡmi. peeto ũno wapa j̄nirĩcãrō mano na joḡmi catirique majürē.

¹⁸ Bairi m̄jãã, atie caroa queti cabaípee ati tuti ȳ cawoaturijere caroaro majũ t̄ḡoũsaya. Caroaro jĩcãrō tñni majũ ása. Bairi m̄jããrē ñiña: Ni ũc̄ ricaati ati tuti caĩrō netōjãñurō buipearo c̄ caquetib̄j̄netōãta, Dios roro netōrō c̄ atĩḡmi. Ati tutip̄ roro camasãrē c̄ caãtipeere caquetib̄j̄ro netōjãñurō nemorō roro c̄ átĩpacoḡmi. ¹⁹ Tunu bairoa ni ũc̄ ati tuti caquetib̄j̄rije caroa queti cabaípeere peeto ũnorē boetiri c̄ cayasioata, yuc̄ catirique macããj̄rē cajoric̄ rĩcare c̄ ̄garotietiḡmi. Tunu bairoa ati tutip̄ ȳ caque-

tibujeri macã Dios ya macã majũ cããrẽ cã jããrotietigemi.

²⁰ Bairi atie yu cawoaturijere cariapea yere caquetibujer pame bairo ñnemoñami: "Bairoa yu baigru. Yoaro mee yu atigru mujãã teryu," ññami.

Bairi yu pame cã ñiña Jesure: "Mu caĩrõrẽ bairoa to baiáto. Yu Quetiupau tãmurĩã tiaya jãã teryu," cã ñiña.

²¹ Marĩ Quetiupau Jesús caroa majũrẽ mujãã cã jonemoáto mujãã nipetirore. Bairoa to baiáto.